

שבוע פרשת אמור

(12 - 18 May 2024)

ד' - י' אייר תשפ"ד

מפרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספות כמפורט בתוכן עניינים

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להנחת תפילין במשך כל היום כולו (מנין החמה או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמנחים תפילין ומתפללים בהם.

משיחת י"א שבט תשכ"ח

בְּכֹל לְבַבְכֶם וּבְכֹל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִמֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ
 יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתָּ דָגְגָךְ וְתִירְשָׁךְ וְיִצְהַרְךָ: וְנָתַתִּי
 עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבַהֲמֹתָיִךְ, וְאִכְלֹתָ וְשִׂבְעָתָ: הַשְּׂמֵרוּ לָכֶם
 פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסָרְתֶם וְעִבְדֶתֶם אֱלֹהִים אֲחֵרִים
 וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף יי בְּכֶם וְעִצַּר אֶת הַשְּׂמִימִים
 וְלֹא יִהְיֶה מִמֶּר וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ, וְאִבְדֶתֶם
 מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבֵאָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם: וְשִׂמְתֶם
 אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶם אֹתָם
 לְאֹזֶת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֵיכֶם: וּלְמַדְתֶּם
 אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדָבָר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ
 בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ,
 וּבְשַׁעְרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְּׂמִימִים עַל
 הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כַּנְפֵי בְגָדֵיהֶם
 לְדַרְתָּם, וְנָתַנוּ עַל־צִיצִית הַכַּנֵּף פִּתֵּיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם
 לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעִשִּׂיתֶם
 אֹתָם, וְלֹא תִהְיוּ אֲחֵרֵי לְבַבְכֶם וְאֲחֵרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר
 אִתְּם זָנִים אֲחֵרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֶת כָּל
 מִצְוֹתַי, וְהִייתֶם קְדָשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר
 הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי
 יי אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵן:

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבַּל עָלֵי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאֶהְבֶּתָ לְרַעַךְ בְּמוֹד:
 מַעוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי
 שְׂמֵתִי חֶלֶק לִימֵי הַחֹדֶשׁ.
 יְהִי רִצּוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנֶה בֵּית
 הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרְתְךָ:
 אֶךְ צְדִיקִים יִדְרוּ לְשִׁמְךָ, וְשִׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־פְּנֵיךָ:

טוב להרגיל עצמנו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה'
 הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁהַחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמַתִּי
 בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על
 התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת
 של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד
 ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף!

כְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ
 בְּמִצְוֹתַי, וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִילִין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של יד לשל
 ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש.

כְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ
 בְּמִצְוֹתַי, וְצִוְּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִילִין:

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיכרך.
 כְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר פָּחַר בְּנוּ מִכָּל
 הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. כְּרוּךְ אַתָּה יי, נֹתֵן
 הַתּוֹרָה:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

כְּרוּךְ שֵׁם מְלֻכּוֹתָ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאֶהְבֶּתָ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכֹל לְבַבְךָ, וּבְכֹל נַפְשְׁךָ, וּבְכֹל
 מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ
 הַיּוֹם, עַל לְבַבְךָ: וְשָׁנַתָּם לְבִגְדֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ
 בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וּקְשַׁרְתֶּם
 לְאֹזֶת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֶיךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל
 מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שִׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
 אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאֶהְבָּה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ,

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמישה חומשי תורה (או ספר אחר של
 תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס
 . . . שכן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו
 ברשותו ואחריותו ויניחם בהדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו יהפך ל"חדר ובית של צדקה".

מזמורי תהלים

קכד

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד לְוִלִי יְיָ שֶׁהָיָה לָנוּ יְאֹמֵר-נָא
 יִשְׂרָאֵל: בְּלוּלִי יְיָ שֶׁהָיָה לָנוּ בְּקוֹם עָלֵינוּ אָדָם:
 ג אָזִי חַיִּים בְּלָעוּנוּ בְּחִרְוֹת אָפֶם בָּנוּ: ד אָזִי הַמּוֹם
 שָׁטְפוּנוּ נִחַלָּה עֵבֶר עַל-נַפְשָׁנוּ: ה אָזִי עֵבֶר עַל-
 נַפְשָׁנוּ הַמּוֹם הַיּוֹדוּנִים: ו בְּרוּךְ יְיָ שֶׁלֹּא נִתְּנָנוּ טָרֶף
 לְשֹׁנֵיהֶם: ז נַפְשָׁנוּ כִּצְפוּר נִמְלְטָה מִפֶּחַ יוֹקְשִׁים
 הַפֶּחַ נִשְׁבֵּר וְאִנְחָנוּ נִמְלְטָנוּ: ח עֲזָרְנוּ בְּשֵׁם יְיָ עֲשֵׂה
 שְׁמִים וְאַרְצָן:

קכג

המשורר מקונן על זמן ארוך ורב שעברו כבר בגלות:

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶלְיָךְ נְשָׂאתִי אֶת עֵינֵי
 הַיֹּשְׁבֵי בַשָּׁמַיִם: ב הִנֵּה כְּעֵינֵי עֲבָדִים אֶל
 יַד אֲדוֹנֵיהֶם כְּעֵינֵי שֹׁפְחָה אֶל יַד גִּבְרָתָהּ
 בֵּן עֵינֵינוּ אֶל יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַד שִׁיחַנְּנוּ: ג חָנְנוּ
 יְיָ חָנְנוּ כִּי רַב שָׁבְעָנוּ כּוֹז: ד רַבַּת שֹׁבְעָה
 לָהּ נַפְשָׁנוּ הִלְעַג הַשְּׂאֲנָנִים הַבּוֹז לְגֹאֵי
 יוֹנִים:

תחילת זמן קידוש לבנה:
 יום רביעי בערב, ז' אייר

אגרות קודש

ב"ה, ו' ניסן, תשי"ז
 ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
 מו"ה דוד אבא שי

שלום וברכה!

ת"ח ת"ח על הבשוי"ט מביאת הורי זוגתו שיחיו לאה"ק ת"ו, ויה"ר שישתדרו באופן הכי טוב לפניהם בגו"ר בטוב הנראה והנגלה. וזכות התעסקותו בביסוס עיני כפר חב"ד, אשר תקותי חזקה שלא יסתפק באופן עבודתו עד עתה כמוזכיר הכפר, אלא יוסיף על זה באופן הדרוש יעמוד לו ולכל המשפחה גם בענייניהם הפרטים, שהרי כפר זה תפקידו מביאו להיות כלי קבלה לברכות רבותינו נשיאינו הק' וצוקללה"ה נב"מ זי"ע, וגם הצנור לברכותיהם בשביל אנ"ש שבכל אה"ק ת"ו ועל ידם לכללות בני ישראל אשר שם, שהרי כל ישראל עליהם נאמר נצבים כולכם, קומה אחת שלימה וכמבואר בלקו"ת ריש פרשת נצבים.

בברכת חג פסח כשר ושמח ולבשו"ט בעניינים הכללים ובעניינים הפרטים.

תוכן עניינים

מתורת רבותינו נשיאי הב"ד

אדמו"ר הזקן

- 258..... שולחן ערוך עם הערות וצייונים
259..... שולחן ערוך לפי לוח 'רב יומי'
262..... לקוטי תורה.....

אדמו"ר האמצעי

- 265..... תורת חיים.....

אדמו"ר ה'צמח צדק'

- 266..... דרך מצוותיך.....

אדמו"ר מוהר"ש

- 267..... תורת שמואל תרל"ג.....

אדמו"ר מוהרש"ב

- 268..... ספר המאמרים - המשך תער"ב.....

אדמו"ר מוהרי"צ

- 268..... ספר המאמרים - תרפ"ט.....
269..... לקוטי דיבורים - בלה"ק.....
272..... רשימת הרבנית רבקה.....
274..... אגרות קודש - כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ.....

הוספות

- 46..... ילקוט לוי יצחק על התורה.....
47..... נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח.....
218..... נביאים וכתובים.....
228..... עין יעקב - מסכת ברכות.....
275..... נקודה משיחת קודש מעובדת.....
276..... חומש לקריאה בציבור.....
284..... קריאת התורה למנחה בשבת קודש.....
285..... ביאורים לפרקי אבות - פרק ג.....
286..... לוח זמנים.....
287..... סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש.....

מאמרי ושיחות הרבי

מאמר דא"ח

- ד"ה להבין ענין הילולא דרבי שמעון בר יוחאי
ל"ג בעומר, ה'תש"ל..... 5.....

התועודיות

- שיחת ש"פ אמור, ט"ו אייר, ה'תשמ"ב..... 23.....

לקוטי שיחות

- פרשת אמור, כרך כב, ב..... 35.....
פרשת אמור, כרך כב, ג..... 42.....

שיעורים יומיים ע"פ תקנת רבותינו נשיאינו

- 49..... חומש יומי - פרשת אמור.....
73..... לוח לתהלים היומי.....
74..... תניא יומי.....
85..... לוח 'היום יום'.....

רמב"ם

- 88..... הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....
92..... שלושה פרקים ליום.....
161..... פרק אחד ליום.....
187..... ספר המצוות.....
190..... מסכת סוטה לימי ספירת העומר.....

לימוד מוחולק לפי ימים

- 220..... משניות עם ביאור קהתי - מסכת סוטה.....
230..... גמרא עם ביאור - מסכת בבא מציעא.....
259..... שולחן ערוך הרב - לפי לוח 'רב יומי'.....

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות המוציאים לאור,
שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

מאמר דא"ח

ביאור בדרך אפשר

1 להבין ענין התוכן הפנימי של הילולא יום שמחתו דרבי שמעון
2 בר יוחאי¹, ל"ג בעומר, הן פללות ענין ההילולא, התוכן הכללי
3 של המושג 'הילולא' שבו נקרא יום ההסתלקות שנהו המושג 'הילולא' לא
4 רק ענין של שמחה סתם, שמחה רגילה, אלא שמחה גדולה

5 ביותר שהיא שמחה בדוגמת
6 שמחת חתונה, כלשון
7 הפתוב² ב'שיר השירים' 'ציאנה
8 וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה
9 שעטרה לו אמו' ביום חתונתו
10 "ביום שמחת לבר", ומלשון הכתוב
11 מוכן שמדובר בשמחה גדולה ביותר
12 [בנוסף להבנת הענין הכללי של
13 'הילולא' יש להבין הן הענין
14 המיוחד של הילולא דרבי
15 שמעון בר יוחאי, נשמה
16 בגוף של צדיק, וכן
17 הצדיקים גופא עצמם גדלה
18 מעלתו של רבי שמעון בר יוחאי
19 ביותר, יותר משאר הצדיקים
20 כדאייתא כמובא בירושלמי³
21 שרבי עקיבא רבו של רבי שמעון
22 בר יוחאי אמר עליו ד'ה' שאני
23 ובוראך מקירים כוחך, כלומר,
24 כוחו וגדולתו גדולים מאוד וירועים רק
25 לרבו ולבוראו, הקדוש-ברוך-הוא
26 ורבי שמעון בר יוחאי עצמו
27 אמר על עצמו ראיתי בני עליה
28 והן מועטין כו'⁴, ועד שאם
29 חד הוא אם יש רק בן עליה אחד
30 אנא הוא⁵ אני הוא, וגם אמר
31 רבי שמעון בר יוחאי עוד על עצמו
32 יכול אני לפטור את כל

ביאור בדרך אפשר

העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה כו'⁴, וכן
אמר⁶ אי פעי אברהם למקרי מן גביה ועד גבי ואנא
מקרב מגבי עד מלפא משיחא, ופירש ב'מתנות כהונה': "אם ירצה
אברהם למיקרב, לסבול בזכותו את הדורות כולם שעברו מאיתו עד הדור

שאנוכי בקרב, אני אקרבנו שוב
ואסבלם עד מלך המשיח" (ועל דרך זה
בפירוש 'עין יוסף': "הרשעים
החוטאים הרחוקים מהקדוש-ברוך-
הוא בפשעיהם, יפטרם ויקרבם לה'
ויצילם מעונשי עולם הבא, כל הדורות
שעברו מזמנו עד הדור שאני בקרב,
אני אקרבנו שוב עד מלך המשיח")
ואין לא פעי ואם אברהם לא ירצה
יצטרף אחיה השילוני עמי
ואנן מקרבין מן אברהם עד
מלפא משיחא ואנחנו רבי שמעון
בר יוחאי ואחיה השילוני נקרב
מאברהם עד מלך המשיח, שכל
ענינים אלו שהם שבחים מופלגים
על רבי שמעון בר יוחאי לא מצינו
בשאר תנאים מלבד רבי
שמעון בר יוחאי וצריך להבין
את ענינו של יום ל"ג בעומר ואת
ענינו של רבי שמעון בר יוחאי בכלל.
(ב) ומבאר אדמו"ר היצמח צדק
במאמר⁷ דיבור המתחיל להבין
ענין הילולא דרשב"י שבספר 'אור
התורה', שיש להקדים ולבאר
תחילה ענין התוכן הפנימי של
הכתוב בנבואת זכריה מהלכים בין
העומדים⁸ (כנאמר שם: "ויעד
מלאך ה' ביהושע [הכהן הגדול] לאמר,

בס"ד. ל"ג בעומר, ה'תש"ל

(הנחה בלתי מוגה)

להבין ענין הילולא דרבי שמעון בר יוחאי,¹
הן פללות ענין ההילולא, שנהו לא רק
ענין של שמחה, אלא שמחה גדולה ביותר
שהיא בדוגמת שמחת חתונה, כלשון הפתוב²
ביום חתונתו, והן הענין המיוחד של הילולא
דרבי שמעון בר יוחאי, נשמה בגוף של צדיק,
וכן הצדיקים גופא גדלה מעלתו ביותר,
כדאייתא בירושלמי³ שרבי עקיבא אמר עליו ד'ה'
שאני ובוראך מקירים כוחך, ורבי שמעון בר
יוחאי עצמו אמר ראיתי בני עליה והן מועטין
כו'⁴, ועד שאם חד הוא אנא הוא⁵, וגם אמר
יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין
מיום שנבראתי עד עתה כו'⁴, וכן אמר⁶ אי פעי
אברהם למקרי מן גביה ועד גבי ואנא מקרב
מגבי עד מלפא משיחא, ואין לא פעי יצטרף
אחיה השילוני עמי ואנן מקרבין מן אברהם עד
מלפא משיחא, שכל ענינים אלו לא מצינו
בשאר תנאים מלבד רבי שמעון בר יוחאי.
(ב) ומבאר במאמר⁷, שיש להקדים ענין
מהלכים בין העומדים⁸, כי, ענין

(1) ראה זהר ח"ג (אדרא זוטא) רצא, סע"א. רצו, ב. זהר ח"א ריח, סע"א. (2) שה"ש ג, יא. וראה זח"א שם. (3) סנהדרין פ"א ה"ה. (4) סוכה מה, ב. (5) ב"ר פל"ה, ב. זח"א רנה, סע"א. (6) ב"ר שם. (7) ד"ה להבין לשון הילולא דרשב"י באוה"ת ענינים ע' ריח ואילך* (הגהות לד"ה הנ"ל במאמרי אדה"ז תקס"ד ע' קא ואילך). וראה גם ד"ה הנ"ל במאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תרסו ואילך. תרנ"ד (ספר המאמרים תרנ"ד ע' רסא ואילך). תשי"ט (ספר המאמרים תשי"ט ע' קפו ואילך). ד"ה פדה בשלום תשמ"ו פ"ה ואילך (תורת מנחם ספר המאמרים כסלו ע' סא ואילך). (8) זכרי' ג, ז.

(* ראה בהשיחה ס"ג (תורת מנחם התועודיות ח"ס ע' 237 ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כה אמר ה' צבאות, אם בדרכי תלך ואם את משמרתי תשמור וגם אתה תדון
2 את ביתי וגם תשמור את חצרי ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", **פי,**
3 **ענין ההילוף קשור עם ענין ההילולא,** החתונה, **כמאמר**
4 **רז"ל**⁹ **בגמרא האי עלמא דאזלינן מיניה העולם הזה שאנחנו**
5 **הולכים ממנו כפי ההילולא דמיא,**
6 דומה לחתונה, ופירש רש"י: "היום
7 ישנו ולמחר איננו, דומה לחופה
8 שהולכת מהר", הרי יש קשר בין
9 הליכה ('דאזלינן מיניה') לחתונה
10 ('הילולא') והסיבה הפנימית לשייכות
11 של הילוף לחתונה היא **לפי**
12 **שאימיתית ענין ההילוף הוא**
13 **עליה שלא בערף הליכה אמיתית**
14 **ממצב ומקום מסויים למצב ומקום**
15 **אחר היא כאשר מדובר בעלייה ללא**
16 **כל יחס והשוואה למצב הקודם (כי אם**
17 **לא מתעלים בעלייה לאין שיעור, עדיין**
18 **קשורים, לפחות במידה מסויימת,**
19 **למצב ולמקום הקודם) והליכה אמיתית**
20 **היא כאשר העלייה היא עד אין**
21 **סוף, וגלוי פתח האין סוף**
22 **האלוקי למטה בעולם הזה הוא**
23 **בענין ההילולא כי החתונה היא**
24 **כדי שתהיה לידה, וההולדה היא בכוח**
25 **האין-סוף. וזהו גם החידוש**
26 **דל"ג בעומר, כפי שיתבאר**
27 **לקמן (סעיף ז'), וכפי שממשיך**
28 **ומבאר.**
29 **והענין בזה, דמה שכתוב**⁸
30 **בספר זכריה הנזכר לעיל ונתתי לך**
31 **מהלכים בין העומדים**
32 **האלה, קאי מכוון על נשמות**
33 **שנקראות 'מהלכים' ומלאכים**
34 **שנקראים 'עומדים'. דהנה,**
35 **מלאכים נקראים בשם עומדים**¹⁰, כמו בכתוב בישעיה שרפים
36 עומדים ממעל לו וטעם הדבר שהמלאכים נקראים 'עומדים', פי
37 המלאך עם היותו מציאות רוחנית יש לו גוף ורוחני ונפש¹¹, וכיין
38 שהגוף שלו הוא במדה וגבול יש לו הגבלה של גדול והגדרה
39 מסויימת (מהלך חמש מאות שנה¹², או שלישו של עולם,

שנאמר¹³ בדניאל שראה במראה הנבואה מלאך בדמות של "איש אחד
לבוש בדים ומתניו חגורים ככתם אופז" וגויתו כתרשיש¹⁴, ואת המילה
'תרשיש' פירשו חכמינו ז"ל במדרש תרישיש¹⁵, שתי שישיות שהם
שליש ומכאן שגודלו של המלאך שראה דניאל היה כשליש העולם, ואמנם
מדובר במידה גדולה מאוד, אבל
למדים מכאן שגוף המלאכים מוגבל,
וכיוון שהגוף מוגבל, הרי מוכן
שגם נפש ונשמת המלאך
היא באופן של מדידה
והגבלה, מאחר שהנפש והגוף של
המלאכים הם ביחס ובהתאמה זה לזה,
פי, אופן יצירת המלאכים על
ידי הקדוש-ברוך-הוא אינה כמו
אופן יצירת האדם שנאמר
בדמם¹⁶ באדם וייצר ה' אלקים
את הגוף של האדם עפר מן
האדמה (ואחר כך לאחר שנברא
גוף ללא רוח חיים) ויפח הקדוש-
ברוך-הוא באפיו נשמת חיים
ונתן בגופו נשמה, שזהו חיבור
של בחינת דומם הגוף ללא
נשמה עם בחינת מדבר אדם עם
יכולת דיבור שבאה מהנשמה
(שאינם בערף זה לזה ובין
'דומם' ל'מדבר' יש פער וריחוק ערך
ללא כל יחס והשוואה ביניהם), מה
שאין בן אופן היצירה של בהמות
וחיות, ועל דרך זה גם
מלאכים, שנקראים בלשון
הקודש בשם בהמות וחיות¹⁷
(וכדברי אדמו"ר הזקן בספר התניא:
"... נקראים המלאכים בשם חיות
ובהמות כדכתיב ופני אריה אל הימין
וגו' ופני שור מהשמאל וגו' לפי שאינם
בעלי בחירה, ויראתם ואהבתם היא טבעית להם... ולכן מעלת הצדיקים גדולה
מהם"), שאצלם אצל החיות והבהמות הנפש והנשמה היא בערף
ביחס ובהתאמה עם הגוף, כמבואר בתורה אור¹⁸ לאדמו"ר הזקן
(ובדרושים מאמרי חסידות שלאחרי זה¹⁹ של האדמו"רים בדורות
הבאים) שטעם זה הבהמות והחיות נבראו כך שמלכתחילה הייתה בגופם

(9 עירובין נד, א.10) ראה תו"א וישב ל, א. אוה"ת חנוכה תקקיד, ב. 11) ראה לקו"ת בהר מא, ב. ספר המאמרים עזר"ת
ע' צח ואילך. 12) ראה חגיגה יג, א. 13) דניאל י, ו. 14) ב"ר פס"ח, יב. וראה חולין צא, ב. 15) ראה פירוש הרש"ש לבר"ר
שם. 16) בראשית ב, ז. 17) ראה תניא רפל"ט. 18) בראשית ג, ד ואילך. 19) אוה"ת בראשית ח"ו תרנא, א ואילך. ספר
המאמרים תרנ"ד ע' רנו ואילך. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 נפש חיה, ואילו האדם נברא תחילה כגוף ללא נשמה ואחר כך נתן בו
2 הקדוש-ברוך-הוא נשמה, כאמור לעיל. וּמִזֶּה מִכָּךְ שִׁגוּף הַמְּלֵאכִים מוּגְבַל
3 ויש יחס וערך והתאמה בין הגוף לנשמה מוֹכֵן, שְׁגֵם נֶפֶשׁ וְנִשְׁמַת
4 הַמְּלֵאכִים הִיא בְּאוֹפֵן שֶׁל מִדְּיָה וְהַגְּבֻלָּה. וְלִכֵּן הִנֵּה כָּל
5 מְשֻׁף עֲבוֹדָתָם כֹּל עֲבוֹדַת ה' שֶׁל
6 המלאכים, גם אם היא נמשכת הרבה
7 נִקְרָאת בְּשֵׁם עֲמִידָה, כִּי, אִף
8 עַל פִּי שֵׁשׁ לָהֶם לְמֵלָכִים
9 עֲלִיּוֹת מְדֻרָּגָה לְדִרְגָּה (זֵי גִייעֵן
10 אֹן גִייעֵן הם הולכים והולכים)
11 ואינם נמצאים תמיד באותו מצב
12 ובאותה דרגה, ומה גם שֶׁכָּל עֲנִין
13 הַעֲבוֹדָה שֶׁהַמְּלֵאכִים עוֹבְדִים אֵת ה'
14 הוּא עֲנִין שֶׁל עֲלִיָּה, מִכָּל
15 מְקוֹם, הֲרִי זֶה רַק עֲלִיָּה
16 שֶׁהִיא בְּעֶרְףָּה יִחְסֵית אֵל הַדְּרָגָּה
17 שֶׁקְדָּמָה לָּהּ, הֵינֵנו, שֶׁכָּל
18 הַעֲלִיּוֹת הֵם בְּדְרָגָּה אַחַת
19 (לְפִי עֶרְףָּה) כְּלוּמֵר, בְּכֻלּוֹת
20 הַמְּלֵאכִים נִמְצְאִים תָּמִיד בְּאוֹתָהּ דְרָגָּה
21 אֵלָּא בְּאוֹתָהּ דְרָגָּה עֲצֻמָּה הֵם מֵתַעֲלִים.
22 וְעַד שֶׁאֶפִּילוֹ הַמְּלֵאכִים
23 שֶׁנִּקְרָאִים בְּשֵׁם שְׂרָפִים, עַל
24 שֵׁם שְׂנִשְׂרָפִים בַּעֲבוֹדָתָם²⁰,
25 שְׂרִיפָה בְּמוֹכֵן שֶׁל כִּלְיוֹן וְהֲרִי עֲנִין
26 הַשְּׂרִיפָּה הוּא לְכֹאֲרָה בִּישׁוּל
27 הַמְּצִיאוֹת (וּכְמִבּוֹאֵר בִּלְקוּטֵי תוֹרָה)
28 פֵּרֶשֶׁת פִּינְחָס: "וַזֵּהוּ [שֵׁןאִמֵּר
29 בְּקִרְבַּנּוֹת] לְחַמֵּי לְאִישִׁי, פִּירוּשׁ לְאִישִׁי
30 לֹאֵשׁ שֶׁלִּי שֶׁשׁוֹרְפִים וְבוֹעֵרִים אֵלַי
31 דֵּהִינּוּ הַשְּׂרָפִים שֶׁהֵם בְּחִינַת יֵקָד יְקוֹד
32 אֵשׁ בּוֹעֵרָה כִּלְכֵּם תָּמִיד בְּתַשׁוּקָה
33 גְּדוּלָּה וְנִפְלָאוֹהּ וּבִאֲהָבָה עֹזָה כְּרַשְׁפֵּי אֵשׁ לְהִיכַל בְּאוֹר אִיִּן-סוּף
34 בְּרוּךְ-הוּא מִחַמַּת הַשְּׁגָתָם הַגְּדוּלָּה... וְהִקְרַבְנָה נִעֲשֶׂה לָהֶם בְּחִינַת לַחֵם... כְּמוֹ
35 בְּחִינַת לַחֵם הַמֵּתַעֲכַל בְּמַעֵי הָאָדָם וְנִעֲשֶׂה כְּבִשׁוֹר וּרֹם הָאָדָם מִמֶּשׁ עַד שֶׁנִּעֲשֶׂה
36 לוֹ מִזוֹן וּמוֹסִיף לוֹ כּוֹחַ חַיּוּת. כִּךְ הִקְרַבְנָה מֵתַעֲכַל וְנִכְלַל בְּחִיּוֹת וְשִׂרְפִים עַד
37 שֶׁנִּעֲשֶׂה לָהֶם מִזוֹן וּמוֹסִיף כּוֹחַ חַיּוּת בְּשִׂרְפִים לְעֹלְוֹתָם" וּלְכֹאֲרָה הַמִּשְׁךְ
38 הַעֲבוֹדָה אַחֲרַי בִּישׁוּל הַמְּצִיאוֹת הַקְּדוּמָּה הוּא אֲכָן הַתְּעֹלּוֹת אֲמִיתִית, לֹא רַק
39 יִחְסִית לְדִרְגָּה הַקְּדוּמָּה, אֲמֵנָם, לְאִמִּיתוֹ שֶׁל דְּבַר, גַּם עֲבוֹדַת ה' שֶׁל הַשְּׂרָפִים
40 נִחְשַׁבְתָּ עֲמִידָה וְלֹא הִלּוּךְ, כִּי הִנֵּה לְאַחֲרָי כָּל זֶה לְמִרְוֵת בִּישׁוּל
41 הַמְּצִיאוֹת הֲרִי הוּא הַמְּלֵאךְ הַשְּׂרָף' עֲדִיין בְּאוֹפֵן כִּלְיֵי בְּאוֹתָהּ

(20) ראה לקו"ת פינחס עז, ד. ובכ"מ. (21) ראה ביאורה"ז לאדמו"ר האמצעי קיד, ד ואילך. ולאדמו"ר הצ"צ ע' תקמו ואילך.
(22) ס"כ (קל, א ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הקדוש-בירוך-הוא בעצמו והכלים דבר אחד). **וְאֵם בְּנֵי, אִיף אֶפְשֵׁר**
2 **לוֹמַר שְׁהַשְׁמָה** שהיא 'נברא' הנבדל מהאור המחייה אותה **הִיא**
3 **בְּבַחֲנֵת מְהֵלֶךְ, שְׁזָהוּ** המושג 'מהלך' שמשמעו עלייה לאין ערוך ביחס
4 לדרגה הקודמת **עֲנִינְן שְׁל הַעֲדָר הַהִגְבְּלָה** בשונה מעלייה יחסית
5 והדרגתית שהיא עניין מוגבל, ואין
6 אפשר לומר שבנשמות שהן 'נברא' יש
7 העדר הגבלה **הָרִי אֶפִּילוּ פְּלִים** 2 **הַהִגְבְּלָה,** הָרִי אֶפִּילוּ פְּלִים
8 **דְּאֶצִּילוֹת** שכאמור בטלים לאין-סוף
9 ומאוחדים איתו באופן שלא קיים
10 בנשמות **הֵם בְּמִדְיָה וְהַגְבְּלָה,**
11 **וְכַמְאָמְרֵי** 23 ה'ספר יצירה' שמספר
12 הספירות, שהן אורות בכלים, הוא
13 **עֶשְׂרֵי דוּקָא וְלֹא תִשְׁעֵי** היינו לא
14 פחות מעשר **עֶשְׂרֵי וְלֹא אֶחָד**
15 **עֶשְׂרֵי** היינו לא יותר מעשר, והמספר
16 המדויק הוא כמובן ביטוי להגבלה,
17 **וְעַל אַחַת פְּמָה וְכַמְּהָ וְאֵם הַכְּלִים**
18 של הספירות דאצילות הם בהגבלה, קל
19 וחומר **נְשָׁמוֹת שְׂאִינָם אֶפִּילוּ**
20 **בְּדִרְגַת פְּלִים** דאצילות
21 **(פְּמִבּוּאָר בְּאֶגְרַת הַקּוּדֶשׁ**
22 **הַנִּזְלָה)?**
23 **אִף הָעֲנִינְן הוּא, דְּלִכְל לְרֵאשׁ,**
24 **הַמִּדְיָה וְהַגְבְּלָה שְׁל נְשָׁמָה**
25 שבגללה היא 'נברא' היא הגבלה נעלית
26 והוא **אֵינוּ בְּדוּגְמָא לְמִדְיָה**
27 **וְהַגְבְּלָה שְׁל מְלֶאךָ** שבמהותו
28 יותר מוגבל מהנשמה. **דְּהֵינָה,**
29 **מְצִיאוֹת הַמְּלֶאכִים אֵינְהָ**
30 **בְּעוֹלָם הָאֶצִּילוֹת, כְּמֶאמְרֵי**
31 **הַפְּרִדָּה** 24 **מִי נִתֵּן מְלֶאךָ נוֹצֵר**
32 **בְּאֶצִּילוֹת, אֶלֹא** מקומם של
33 המלאכים הוא **לְמִטָּה מְזָה,**
34 **בְּעוֹלָמוֹת הַנְּחוּתִים** מעולם האצילות
35 שהם עולמות **בְּרִיאָה יְצִירָה**
36 **עֶשְׂרֵי** 25, **הַחֵל מְעוֹלָם**
37 **הַבְּרִיאָה שְׂשָׁם הֵם הַמְּלֶאכִים**
38 הנקראים **שְׂרָפִים, שְׁזוּהֵי הַדְּרָגָה הַכִּי עֲלִינְהָ** במלאכים. **מָה**
כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה שקבעו את נוסח התפילה **שְׁפָכְל יוֹם וְיוֹם קוּדָם**

שאיין פון נשמות, הרי יש נשמות דאצילות שלמעלה מנשמות
דבריא, והכוונה לצדיקים גדולים בדוגמת נשמת רבי שמעון בר
יוחאי 26 ונשמת משה רבינו 27, וכמו שנתבאר בכמה
שיחות קדושות של הרבי הרי"צ גם בנוגע לנשמת רבינו
הזקן 28, ומזה מהאמור בשיחות
אורות נשמתו של האדמו"ר הזקן
מוכן גם בנוגע למלאי
מקומו, אדמו"רי חב"ד לדורותיהם
כל נשיא ונשיא בדורו 29,
כדברי הוזהר שבכל דור ודור יש צדיק
שהוא **אֶתְפֹּשְׁטוּתָא דְּמִשְׁהָ** 30
התפשטות והארה של משה רבנו, ועל
אֶחָת פְּמָה וְכַמְּהָ צדיקים אלו
שְׂעֵינָם הִינְה לְהַפִּיץ
הַמְּעִינּוֹת של פנימיות התורה
חוצה 31, **מְעִינּוֹת** תורתו של
רבי שמעון בר יוחאי, הרי
הם צדיקים אלו בודאי נשמות
דאצילות, שְׁזָהוּ עֲנִינְן
שְׁלִמְעָלָה אֶפִּילוּ מִהַמְּלֶאכִים
דְּבְרִיאָה שהם מלאכים בדרגה
גבוהה, ונמצא שהנשמות אכן יותר
נעלות מהמלאכים. **וְעַד** כדי כך גדלה
מעלת הנשמות על המלאכים שלא
מדובר רק על נשמות דאצילות ביחס
למלאכים דבריא אלא **שְׂאֶפִילוּ**
נְשָׁמוֹת דְּבְרִיאָה יְצִירָה
עֶשְׂרֵי, הנחותות מנשמות דאצילות
וְאֶפִּילוּ נְשָׁמוֹת דוֹרְנוּ דְּרָא
דְּעַקְבָּתָא דְּמִשְׁיָחָא, הדור של
עקבות המשיח, היינו סוף הגלות,
שבאופן כללי הוא דור נחות מבחינה
רוחנית **הָרִי שְׂרָשָׁם** גם השרוש של
נשמות אלו הוא **בְּעוֹלָם**
הָאֶצִּילוֹת (שלמעלה מעולם
הבריא ששם הוא מדור המלאכים),
וְכַפִּי שְׂנִקְבַע עַל יְדֵי אֲנָשִׁי
שְׁפָכְל יוֹם וְיוֹם קוּדָם

(23) ספר יצירה פ"א מ"ד. (24) שער טז (שער אבי"ע) פ"ד. (25) ראה תניא שם. ספר המאמרים תש"ח ע' 158 הערה יח. וש"נ. (26) ראה רמ"ז לזח"ב צד, ב. תו"א ויצא כג, ג. לקו"ת שה"ש יט, ג. (27) ראה תו"א משפטים עו, ג. לקו"ת נצבים מט, ב. אוה"ת שמות ע' נט ואילך. (28) ספר השיחות תש"ו ע' 6. וש"נ. (29) ראה גם סד"ה ונגלה כבוד ה' תשט"ו (ספר המאמרים תשט"ו ע' קכב). (30) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א). וראה ב"ר פנ"ו, ז. ועוד. (31) ראה אגה"ק דהבעש"ט - נדפס בכש"ט בתחילתו. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 התחלת העבודה של היום, אומר כל אחד מישראל בהתחלת
 2 ברכות השחר בברכת 'אלוקי נשמה', נשמה שנתת בי טהורה
 3 היא, שזוהי בחינת 'טהורה' מדרגת הנשמה כפי שהיא
 4 באצילות³² (למעלה גם מאתה בראתה המתיחס לנשמה כפי
 5 שהיא בעולם הבריאה) וזוהי מובן
 6 שבעצם כל הנשמות, בשורשן, הן
 7 מעולם האצילות.
 8 ויש להוסיף, שהענין התוכן
 9 דנשמה שנתת בי טהורה היא
 10 שהקדוש-ברוך-הוא נותן בכל יהודי
 11 נשמה שהיא 'טהורה', היינו שהשורש
 12 שלה הוא מעולם האצילות ישנו גם
 13 אפילו קודם העבודה
 14 דאמירת מודה אני שהיא הדבר
 15 הראשון שהיהודי עושה מיד בקומו
 16 משנתו (אף שבסדר האמירה
 17 של הברכות והתפילות קודמת
 18 אמירת מודה אני לפניך,
 19 שהיא אפילו לפני נטילת ידים,
 20 ואילו אמירת אלקי נשמה
 21 שבה אומרים 'נשמה שנתת בי טהורה'
 22 היא' היא רק לאחר
 23 נטילת ידים), כמבואר
- ביאור בדרך אפשר
- 1 התחלת העבודה אומר כל אחד מישראל
 2 בהתחלת ברכות השחר, נשמה שנתת בי טהורה
 3 היא, שזוהי מדרגת הנשמה כפי שהיא
 4 באצילות³² (למעלה גם מאתה בראתה). ויש
 5 להוסיף, שהענין דנשמה שנתת בי טהורה היא
 6 ישנו גם אפילו קודם העבודה דאמירת מודה
 7 אני (אף שבסדר האמירה קודמת אמירת מודה
 8 אני לפניך, לפני נטילת ידים, ואילו אמירת
 9 אלקי נשמה היא רק לאחר זה), כמבואר
 10 בפוסקים³³ הטעם שברכת אלקי נשמה אינה
 11 פותחת בברוך, משום שהיא סמוכה לברכה
 12 שלפניה, שהיא ברכת המפיל*. ומזה מובן,
 13 שהמדידה והגבלה של נשמה אינו דרוגמא
 14 למדידה והגבלה של מלאך, כשם שהמדידה
 15 והגבלה דעולם האצילות אינה דומה ואינה
 16 בערך למדידה והגבלה דעולמות בריאה יצירה

(* עיני שער הפולל פרק א' סעיף ו' ואילוף, ושם (סעיף ט'): ברכת אלקי נשמה נקראת ברכה שלאחר השינה (בשפלי הלקט ובמנהיג ואבןדרהם, הביא דעות שלכן אלקי נשמה אינה פותחת בברוך, שסמוכה להמפיל. וכן הוא לשון (וסדר) הגמרא (ברכות ס, ב): "הנכנס לישן כו' כי מתער כו'") [כאשר הוא מתעורר]. רק אחר תקנת הגאונים שתקנו להקדים על נטילת ידים ואשר יצר, היא [ברכת 'אלוקי נשמה'] סמוכה לאשר יצר).

ולכן מובן מה שכתב בשלחן ערוך (או"ח סי' ו' ס"ג) ש"ברכת אלהי נשמה אינה פותחת בברוך, מפני שהיא ברכת ההודאה", ובשלחן ערוך אדמו"ר הזקן (שם ס"ז): "ומכל מקום טוב לסמכה לברכת אשר יצר כדי שתהא ברכה הסמוכה לחברתה" - כיון שזהו לא אחר ברכות אלא לאחר ברכות 'על נטילת ידים' ראש יצר.

(* עיני שער הפולל פרק א' סעיף ו' ואילוף, ושם (סעיף ט'): ברכת אלקי נשמה נקראת ברכה שלאחר השינה (בשפלי הלקט ובמנהיג ואבןדרהם, הביא דעות שלכן אלקי נשמה אינה פותחת בברוך, שסמוכה להמפיל. וכן הוא לשון (וסדר) הגמרא (ברכות ס, ב): "הנכנס לישן כו' כי מתער כו'". רק אחר תקנת הגאונים שתקנו להקדים על נטילת ידים ואשר יצר, היא סמוכה לאשר יצר).

ולכן מובן מה שכתב בשלחן ערוך (או"ח סי' ו' ס"ג) ש"ברכת אלהי נשמה אינה פותחת בברוך, מפני שהיא ברכת ההודאה", ובשלחן ערוך אדמו"ר הזקן (שם ס"ז): "ומכל מקום טוב לסמכה לברכת אשר יצר כדי שתהא ברכה הסמוכה לחברתה" - כיון שזהו לא אחר תקנת הגאונים.

(32) סידור האריז"ל במקומו. לקו"ת פ' ראה כז, א. ובכ"מ. (33) ראה הנסמן בהערה בשו"ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שיעור ביחס לעולם האצילות, וְכַמְבוּאָר בְּאֲרוּכָה בְּדֵרוּשִׁים מאמרי
2 החסידות על הפסוק³⁴ ב'שיר השירים' מַה יָּפוּ פַעְמִיךָ וְיָוֶד וּמִתְגַּלָּה לַמַּטֵּה
3 בְּנַעֲלִים³⁵, שֶׁהַגְּבוּל דְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת אֵינּוּ גָבוּל מִמֶּשׁ אֲלֵא
4 עֲנִינוּ שְׁמִמְנוּ מִשְׁתַּלְשָׁלִים עֲנִינִים שֶׁל גָּבוּל בְּעוֹלָמוֹת
5 שְׁלֹמֶטָה מְאֻצִּילוֹת.
6 ד) אֵךְ עֵיקַר הָעֲנִינִן שִׁמְחֵמוּ 1 עֲשִׂיהָ, וְכַמְבוּאָר בְּאֲרוּכָה בְּדֵרוּשִׁים עַל הַפְּסוּקִים³⁴
7 הַנִּשְׁמוֹת נִקְרָאוֹת 'מַהֲלָכִים' וְלֹא 2 מַה יָּפוּ פַעְמִיךָ בְּנַעֲלִים³⁵, שֶׁהַגְּבוּל דְּעוֹלָם
8 עוֹמְדִים הוּא, שְׁגַם אֵפִילוּ בְּאֲשֶׁר 3 הָאֲצִילוֹת עֲנִינוּ שְׁמִמְנוּ מִשְׁתַּלְשָׁלִים עֲנִינִים שֶׁל
9 הַנִּשְׁמוֹת הֵם בְּשִׂרְשָׁם בְּעוֹלָם 4 גָּבוּל בְּעוֹלָמוֹת שְׁלֹמֶטָה מְאֻצִּילוֹת.
10 הָאֲצִילוֹת, אֵינָם בְּמַעְמַד 5
11 וּמֵצֵב שֶׁל הַלִּיכָה וְעַלִּיהָ 6
12 אֲמִיתִית, הֵינּוּ עַלִּיהָ בְּאֵין-עֵרוּךְ 7
13 לַגּוֹבֵי הַמִּצַּב הַקּוֹדֵם, כַּמְבוּאָר לַעֲלִי 8
14 שֶׁהָרִי עַל הַנִּשְׁמָה קוֹדֵם 9
15 יְרִידָתָהּ לְעוֹלָם הַזֶּה נֶאֱמַר³⁶ 10
16 בְּדַבְרֵי אֱלֹהֵי הַנְּבִיא בְּסִפּוֹר מַלְכִים חַי 11
17 ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָמְדָתִי 12
18 לְפָנָיו, עָמְדָתִי דִּיִּקְא, הָרִי שִׁגֵּם 13
19 הַנִּשְׁמָה בְּשׁוֹרֶשָׁה הִיא בְּמִצַּב שֶׁל 14
20 עֵמִידָה וּבְמֵאֲמַר הַזֶּה³⁷ כֹּל 15
21 נִשְׁמָתָא וְנִשְׁמָתָא הוּי קִיִּימָא 16
22 בְּדִיּוּקְנָא קָמִי מַלְכָא קְדִישָׁא, 17
23 כֹּל נִשְׁמָה וְנִשְׁמָה [לפני שירדה לַמַּטֵּה] 18
24 הֵייתָה עוֹמֶדֶת בְּדִיּוּקָן [בְּדַמּוֹת וּבִצְיֹרִי 19
25 שְׁלַה] לַפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ שֶׁהִלְשׁוֹן 20
26 קִיִּימָא הוּא עֲנִינֵי הָעֵמִידָה³⁸ 21
27 וְהָרִי זֶה מִקּוֹר נוֹסֵף לַכֵּן שֶׁאֵפִילוּ 22
28 בְּשׁוֹרֶשָׁה הַנִּשְׁמָה הִיא בְּכַחֲנִית 'עֵמִידָה' 23
29 וְאֵילוֹ הָעֲנִינֵי דְמַהֲלָכִים נַעֲשֶׂה 24
30 וְנַפְעַל בְּנִשְׁמָה דְיִקְא עַל יְדֵי זֶה 25
31 שֶׁהַנִּשְׁמָה יוֹרֶדֶת לַמַּטֵּה, וְשֵׁם 26
32 דְּרוּקָא לַמַּטֵּה נַעֲשֶׂה הַחִיבוּר שֶׁל 27
33 הַנִּשְׁמָה עִם הַגּוֹף, שְׁזָהוּ 28
34 חִיבוּר שֶׁל שְׁנֵי הַפְּכִים, כְּמוֹ 29
35 חִיבוּר מְשַׁפֵּיעַ וּמְקַבֵּל, שְׁכַל 30
36 אַחַד מֵהֶם נִמְצָא בִּתְנוּעָה הַפּוֹכֵחַ 31
37 מֵהַשְּׁנַי פְּדִאִיתָא כַּמּוּבָר בְּזִהְרָ³⁹ 32
38 שְׁחִיבוּר הַנִּשְׁמָה וְהַגּוֹף הוּא 33
39 כְּמוֹ חִיבוּר זָכָר בַּחֲנִינֵי מְשַׁפֵּיעַ 34

(34) שה"ש ז, ב. (35) ראה לקו"ת שה"ש מג, ג ואילך. ועוד. (36) מלכים-א יז, א. וראה לקוטי שיחות חכ"ה ע' 147 הערה 53. (37) ראה זח"ג קד, ב. זח"א צ, סע"ב. רכז, ב. רלג, ב. זח"ב צו, ב. זח"ג סא, ב. וראה ספר המאמרים תרצ"ו ע' 62. (38) ראה גם ספר המאמרים תש"ד ע' 242. תש"ח ע' 211. (39) ר"פ אמור (פח, ב). (40) בראשית ה, ב. וראה תו"א ויחי מח, א. (41) ר"פ בחוקותי. (42) תו"כ ופרש"י עה"פ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הכתובות בדיו על הקלף במציאות גשמית (ועד שנתלבשה התורה
 2 בעניני טענות, ראובן טוען כף ושמעון טוען כף, שיש
 3 בהם טענה שאינה אמיתית)⁴⁸ כמו למשל כאשר שניים טוענים
 4 לבעלות על דבר מסוים וברור שרק אחד טוען אמת, וזה מדגיש וממחיש
 5 יותר את הירידה של התורה למטה,
 6 וכל הירידה של התורה למטה בתוך
 7 המציאות הגשמית היא בכדי שכל
 8 הנשמה או רוח ונפש שהן
 9 דרגות שונות בנשמה שפגוה
 10 האדם תוכל להשיגן להבין
 11 ולקלוט את דברי התורה בדתה
 12 ולקיימן כו'.
 13 ועל ידי זה שהאדם לומד תורה
 14 (והוא עצמו מתעלה, עד שנעלה
 15 בבחינת 'מהלך') נפעל גם בתורה
 16 עצמה ענין ההילוף, כמבואר
 17 בארוכה בדרושי מאמרי
 18 חסידות⁴⁹ (בהם הובא ממעין
 19 החקמה וספר הבהיר⁵⁰),
 20 שדוד (מלפא משיחא מלך
 21 המשיח) למד תורה באופן שלימודו
 22 היה מחבר תורה בהקב"ה
 23 וכפי שזכר בלקוטי תורה לאדמו"ר
 24 הזקן: "... דוד המלך עליו-השלום היה
 25 מחבר תורה שלמעלה עם קודשא-
 26 בריך-הוא שהיה ממשיך השראת אור
 27 אין סוף בחכמה וזהו פירוש עוסק
 28 בתורה לשמה, לשמה ממש לשם
 29 התורה עצמה". וזהו גם הטעם
 30 הפנימי לכך שדוקא על ידי
 31 לימוד התורה למטה בעולם
 32 הזה נעשה הענין דחברים
 33 מקשיבים לקולף השמיעני
 34 גו'⁵¹, כלשון הכתוב בשייר השירים'
 35 שהקב"ה וכל פמליא דיליה
 36 שלו באים לשמוע לימוד
 37 התורה כפיכחל מבני ישראל
 38 למטה וכפי שיוסבר עוד להלן.
 39 וקללות הענין בזה, שלימוד
 40 התורה וקיום המצוות למטה

1 שמיא לירי מעשה⁴³, וכמו שנאמר בהמשך הכתוב ואת מצוותי
 2 תשמרו ועשיתם אותם, שעל ידי זה לימוד התורה וקיום המצוות
 3 של הנשמה בגוף למטה נעשה ענין ההליכה, ועד שלא זו בלבד
 4 שהנשמות מתעלות להיות בדרגת הכלים של עשר הספירות
 5 העליונות שכאמור מאירות בדרך של
 6 אורות בכלים, או בדרגת האורות
 7 המלוכשים בכלים שהיא דרגה
 8 נעלית מדרגת הכלים, או בדרגת
 9 האורות עצמם שלמעלה
 10 מהכלים שהיא דרגה נעלית יותר
 11 מדרגת האורות המלוכשים בכלים,
 12 אלא עליית הנשמות היא כלשון
 13 הוורר לאשתאבא בגופא
 14 דמלפא⁴⁴, להיות דבוק ולהשאב
 15 (להיכלל לגמרי) בגוף המלך,
 16 שמתאחדים הנשמות כפיכחל
 17 עם עצמות ומהות עצמיות ועם
 18 המהות של אין סוף ברוך הוא.
 19 וכל זה ההתאחדות של הנשמה עם
 20 עצמות האלוקות שהוא ענין ההילוף
 21 בפועל ובגלוי, הוא דוקא על ידי
 22 תורה ומצוות כפי שניתנו
 23 למטה בעולם הזה דוקא (כמו
 24 ענין ההילוף בכח היכולת לכך
 25 שנעשה בנשמה דוקא על ידי
 26 חיבורה עם הגוף הגשמי
 27 בעולם הזה שהוא העולם הכי
 28 תחתון שאין תחתון למטה
 29 הימנו), שהרי התורה, שלפני
 30 מתן תורה הייתה חמודה גנוזה
 31 כו'⁴⁵ כפי שאמרו המלאכים כשרצו
 32 לקבל את התורה, למעשה, הרי ככתוב
 33 בתורה, שהתורה לא בשמים
 34 היא⁴⁶, אלא ירדה למטה
 35 וכמבואר פתניא⁴⁷ שהתורה
 36 ירדה מלמעלה למטה ממדרגה
 37 למדרגה עד שנתלבשה
 38 בדברים גשמיים וגם עוסקת
 39 בדברים גשמיים ובצירופי
 40 אותיות המרכיבות מילים גשמיות

(43) ב"ק יז, א. וש"נ. (44) ראה זח"א ריו, ב. (45) שבת פח, ב ואלך. (46) נצבים ל, יב. ב"מ נט, ב. (47) פ"ד. (48) ראה ספר המאמרים תרצ"ב ע' קמת. וש"נ. (49) לקו"ת שלח מז, ג (במעין החכמה). שם נא, א (בס' הבהיר. נ"א במעין החכמה). (50) ראה ס' הבהיר סקצ"ו ובאור בהיר שם. וראה זח"ג (ברע"מ) רכב, ב. (51) שה"ש ח, יג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

ועל ידי הבירור ניצוצות הקדושה מתעלים למדריגה זו (שהיא למעלה אפילו משם "מ"ה המבור) שְׁזָהוּ הדרגה של שם ס"ג שאליה עולים הניצוצות המתבררים עֲנִינָן הפירוש הפנימי של הכתוב ב'שיר השירים' "צאניה וראינה בנות ציון במלך שלמה" בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָה לֹא אָמוּוּ גו' 55, שְׁעֶנְיָן הָעֶטְרָה בחינת הכתר העליון הוא לְמַעְלָה מִכָּל מְדִידָה וְהַגְבְּלָה, שְׁזָהוּ עֲנִינָן הַהֲלִיכָה עלייה באין ערוך לגמרי ביחס למצב הקודם. (ה) וּמִמְשִׁיף אדמו"ר ה'צמח צדק' לְבָאָר בַּמְאָמָר הנזכר באור התורה' עֲנִינָן נַעֲלָה יוֹתֵר בְּזָה, בענין ה'הילוך' שבשמות אֶלָּא שְׁפוֹתֵב זֹאת בְּדֶרֶךְ שְׁאֵלָה וְתַמְיָהָ, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ 56 של ה'צמח צדק': אף צְרִיף עֵינֵי בַּזְהַר 57 כו' וּבְרַבִּי מֹשֶׁה זְפוֹתָא 58 כו' ממפרשי הוהר פִּירֵשׁ פְּסוּקֵי 59 האמור בתורה אִישׁ וּבִיתוֹ וְאִשׁוֹ בָּאוּ, דְּבַמְלָאָכִים יֵשׁ גַּם בֵּין דְּכַר וְנוֹקְבָא כו', זכר ונקבה, וְעֵינֵי בְּרַבִּי מֹשֶׁה זְפוֹתָא שֵׁם דְּשִׁיף זיווג מִמֶּשׁ בַּמְלָאָכִים, אִם בֵּין וְכִיּוֹן שְׁשִׁיךְ זיווג, אִם כֵּן שְׁשִׁיךְ הוֹלְדָה, והרי הולדה היא דבר שקשור בכוח האין סוף וְאִמָּאֵי ולמה אִם כֵּן חֲשׁוּבִים המלאכים עוֹמְדִים היינו שאינם מסוגלים להתעלות לאין סוף, ואינן נחשבים 'מהלכים' ? וממשיך ה'צמח צדק': ולוֹלֵי דְּבָרֵי הָרֵב מֹשֶׁה זְפוֹתָא בְּעֵנְיָן אִישׁ וּבִיתוֹ הִיא אִפְשָׁר לְפָרֵשׁ ש'איש וביתו' הֵינְנוּ מִשְׁפִּיעַ וּמְקַבֵּל עַל דְּרָף רַב הַמְשִׁיעַ לַיְמִיד וְתַלְמִיד הַמְקַבֵּל, וְלֹא כְּמוֹ זיווג אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ כו' שמביא להולדה ולפי זה אין פלא מדוע מלאכים הם 'עומדים'. אֲמָנָם הָרֵב מֹשֶׁה זְפוֹתָא לֹא קָתֵב בֵּין אֵלָּא כֹּתֵב שִׁישׁ לְפָרֵשׁ אִישׁ וּבִיתוֹ לְגַבֵּי הַמְּלָאכִים, אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, וְצְרִיף לֹמֵר, בֵּינֵן דְּהַזְיוּג [שֶׁל הַמְּלָאכִים הוּא] רַק מְחִיצוֹנִיּוֹת וְלֹכֵן אֵינּוּ מְבִיא לְהִילוך, וְאֵין זֶה עֲנִינָן הִילוך שְׁהוּא פְּנִימִיּוֹת כו', וְלֹכֵן

1 **עַל יְדֵי נִשְׁמָה בְּגוֹף פּוֹעֵל הַעֲנִינָן דִּיחוד מ"ה וּב"ן**, כמבואר
2 בתורת הסוד, שם הו"ה נכתב בכמה אופנים של מילוי, שלכל אחד מהם יש
3 גימטרייה שונה המורה על המשכה שונה משם הו"ה. המילוי היוצר את שם
4 מ"ה הוא – יו"ד ה"א וא"ו ה"א (45); והמילוי היוצר את שם ב"ן הוא –
5 יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה (52) (ומבואר כי
6 שם מ"ה הוא גילוי אלוקי הקשור עם
7 הנפש והאור (הפנימיות) של הנבראים
8 ולכן הוא בחינת הביטול, ואילו שם
9 ב"ן הוא גילוי הקשור לגופים ולכלים
10 (החיצוניות), ה"ש"ל של הנבראים) ועל
11 כך מבואר כאן ש'היחוד', החיבור
12 הפנימי, של מ"ה וב"ן נפעל על ידי
13 עבודת האדם בלימוד התורה וקיום
14 המצוות, כִּי, **עַל יְדֵי לִימּוּד**
15 **הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת**
16 **מְבַרְרִים מִפְּרִידִים** את הטוב מהרע
17 ומעלים את **נִיצוּצֵי הַקְּדוּשָׁה**
18 **שְׁנִפְלוּ לְמִטָּה**, שהם **נִיצוּצֵי**
19 **ב"ן**, וְהִבְרִיר הוּא **עַל יְדֵי**
20 **שֵׁם מ"ה**, כמבואר בכתבי
21 האר"ז"ל, בירור והעלאת ניצוצות
22 הקדושה שנפלו בעולם הזה הוא בדרך
23 של מ"ה מברר ב"ן, כי השם "ב"ן"
24 הוא מקור ניצוצות הקדושה שנפלו,
25 ושם "מ"ה" הוא הכוח המברר אותם
26 (משום שבחינת מ"ה הוא האור
27 המצומצם ומתלבש בכלי, דבר המורה
28 על ביטול של האור והבירור הוא בכוח
29 הביטול) שְׁזָהוּ שם מ"ה עֲנִינָנוּ שֶׁל
30 מֹשֶׁה רַבִּינוּ שְׁאָמַר על עצמו
31 וְנַחְנוּ מְ"ה 52, וְלִהְיוֹתוֹ רַעֲיָא
32 מְהִימְנָא רועה נאמן שֶׁל כָּל
33 אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, יֵשׁ כָּכָל
34 אֶחָד מֵהֶם עֲנִינָנוּ שֶׁל מֹשֶׁה
35 רַבִּינוּ 53 וכל אחד מִיִּשְׂרָאֵל יִכּוֹל
36 לְפַעֵל את עבודת הבירורים מעין
37 פעולתו של משה רבנו, וְלֹכֵן, **עַל יְדֵי עֲבוֹדַת אִישׁ יִשְׂרָאֵל** כל יהודי
38 בְּלִימּוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם מְצֻוֹתֶיהָ נַעֲשֶׂה בִּירור נִיצוּצֵי ב"ן
39 ניצוצות הקדושה שמקורם משם ב"ן שירדו למטה. וְעַל יְדֵי זֶה הַבִּירור
40 של "ב"ן" על ידי "מ"ה" נַעֲשִׂית הַעֲלָה לְשֵׁם ס"ג 54, שם הו"י
41 במילוי יו"ד ה"י וא"ו ה"י בגימטריא 63 הוא המילוי היוצר את שם "ס"ג"

(52) בשלח טז, ד.ח. וראה תו"א וארא נו, א. (53) תניא רפ"ב. ובכ"מ. (54) ראה לקו"ת בחוקותי מז, ג. אוה"ת בראשית מ, ב. ובכ"מ. (55) שה"ש ג, יא. (56) אוה"ת שם (ע' רכ). (57) ח"ב ד, א. (58) לזהר שם. (59) שמות א, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הַיְחוד שֶׁנִּפְעַל עַל יְדֵי הַנְּשׂוּמָה מְשׁוּבַח לְאִין קִץ מֵהֵיחוד שֶׁל
2 הַמֵּלָאכִים שֶׁהוּא בִּאֹפֶן שֶׁל חִיצוֹנִיּוּת כּו', (עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ שֶׁל הַצִּמְח
3 צִדְקָה) וְכִפִּי שֶׁמִּמְשִׁיךְ וּמְבֹאֵר.
4 וְהַעֲנִין בְּזָה, דְּלוּלֵי פִירוּשׁ הָרַב מִלְּשֵׁה זְכוּתָא שֶׁהָעֲנִין דָּאִישׁ
5 וּבֵיתוֹ בְּמִלְאָכִים הוּא (לֹא רַק
6 נֶפֶשׁ וְגוּף, אֲלָא גַם) בְּדוּגְמַת
7 עֲנִין הַזְיוּג מִמֶּשׁ, הִיָּה מְקוֹם
8 לִזְמַר שְׁזָהוּ רַק זְיוּג נְשִׁיקִין,
9 שֶׁגַם זֶה הוּא יְחוד נִעְלָה (וְנִקְרָא
10 'אֲתַרְבִּיקוֹת רֹחַא בְּרוּחָא' כִּי בְּנִשְׁקָה
11 יֵשׁ חִיבוּר שֶׁל הַבַּל הַפֶּה, הַרוּחַ, שֶׁל
12 הַנוֹשְׁקִים זֶה לַזֶּה) שֶׁהוּא יְחוד זֶה
13 שֶׁבְּבַחֲחִינַת 'נִשְׁיָקִין' בְּדוּגְמַת
14 הַשְּׁפָעַת הָרַב הַמִּשְׁפִּיעַ דְּבָרֵי שֶׁכֵּל
15 לְתַלְמִיד, שָׂאף שְׁזָהוּ עֲנִין שֶׁל
16 מִשְׁפִּיעַ וּמְקַבֵּל וְגַם זֶה נִחְשָׁב
17 חִיבוּר וְיְחוד, מְקַל מְקוֹם, הָרִי זֶה
18 רַק עֲנִין שֶׁל הַשְּׁפָעַת שֶׁכֵּל
19 שֶׁהֵרַב מִשְׁפִּיעַ לְתַלְמִיד, אֲבָל לֹא
20 יָכוֹל לְהִיּוֹת מִזֶּה עֲנִין שֶׁל
21 הַזְיוּג, יְצִירַת שֶׁל מְצִיאוֹת
22 חֲדָשָׁה שֶׁלֹּא הֵייתָה קוֹדֵם, וְהִינְנוּ,
23 שֶׁכָּאֲשֶׁר הַתַּלְמִיד הוּא בֵּר
24 שֶׁכֵּל וּמְסוּגֵל לְלַמּוֹד וּלְהִבִּין גַּם
25 לְלוּלֵי הַשְּׁפָעַת הָרַב הַמְלַמֵּד אוֹתוֹ,
26 אֲזִי הָרַב מִפְתַּח אֶת שְׁכָלוֹ שֶׁל
27 הַתַּלְמִיד, עַד שֶׁלְּאַחַר אֲרַבְעִים
28 שָׁנָה מֵאֵז הַלִּימוֹד וְהַשְּׁפָעַת, אֲזִי
29 כְּמֵאמֶר חֲכָמֵינוּ ז"ל (לְגַבֵּי הַכְּתוּב
30 בְּתוֹרַת שְׁבִנֵי יִשְׂרָאֵל זָכַר לִילַב לְדַעַת
31 וְעֵינַיִם לְרֹאֵת וְאֹזְנַיִם לְשִׁמּוֹעַ אֵת
32 דְּבָרֵי ה' רַק אַחַר אֲרַבְעִים שָׁנָה
33 בְּמִדְבָר) קָאִי אֵינְשׁ אֲדַעְתִּיהּ
34 דְּרַבִּינָה⁶⁰, עוֹמֵד עַל [הַעוֹמֵק שֶׁל]
35 דַּעַת רַבּוֹ אֲבָל הָרַב אֵינוֹ יָכוֹל
36 לְפַעוֹל אֲצֵל הַתַּלְמִיד אֶת
37 מְצִיאוֹת הַשְּׁכָל מִחֲדָשׁ, מֵאִין
38 הַעֲדַר מְצִיאוֹת לֵישׁ מְצִיאוֹת. וְאִין
39 זֶה כְּמוֹ עֲנִין הַהוֹלְדָה שֶׁהוּא
40 מְצִיאוֹת חֲרָשָׁה, שֶׁנִּעְשָׂה עַל יְדֵי
41 זְיוּג גּוֹפְנֵי דְּקָא אֲבָל לֹא עַל יְדֵי
42 זְיוּג 'נִשְׁיָקִין' הַרוּמָה לְחִיבוּר שְׁבִין

1 הֵיחוד שֶׁנִּפְעַל עַל יְדֵי הַנְּשׂוּמָה מְשׁוּבַח לְאִין קִץ מֵהֵיחוד שֶׁל
2 הַמֵּלָאכִים שֶׁהוּא בִּאֹפֶן שֶׁל חִיצוֹנִיּוּת כּו', (עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ שֶׁל הַצִּמְח
3 צִדְקָה) וְכִפִּי שֶׁמִּמְשִׁיךְ וּמְבֹאֵר.
4 וְהַעֲנִין בְּזָה, דְּלוּלֵי פִירוּשׁ הָרַב מִלְּשֵׁה זְכוּתָא שֶׁהָעֲנִין דָּאִישׁ
5 וּבֵיתוֹ בְּמִלְאָכִים הוּא (לֹא רַק
6 נֶפֶשׁ וְגוּף, אֲלָא גַם) בְּדוּגְמַת
7 עֲנִין הַזְיוּג מִמֶּשׁ, הִיָּה מְקוֹם
8 לִזְמַר שְׁזָהוּ רַק זְיוּג נְשִׁיקִין,
9 שֶׁגַם זֶה הוּא יְחוד נִעְלָה (וְנִקְרָא
10 'אֲתַרְבִּיקוֹת רֹחַא בְּרוּחָא' כִּי בְּנִשְׁקָה
11 יֵשׁ חִיבוּר שֶׁל הַבַּל הַפֶּה, הַרוּחַ, שֶׁל
12 הַנוֹשְׁקִים זֶה לַזֶּה) שֶׁהוּא יְחוד זֶה
13 שֶׁבְּבַחֲחִינַת 'נִשְׁיָקִין' בְּדוּגְמַת
14 הַשְּׁפָעַת הָרַב הַמִּשְׁפִּיעַ דְּבָרֵי שֶׁכֵּל
15 לְתַלְמִיד, שָׂאף שְׁזָהוּ עֲנִין שֶׁל
16 מִשְׁפִּיעַ וּמְקַבֵּל וְגַם זֶה נִחְשָׁב
17 חִיבוּר וְיְחוד, מְקַל מְקוֹם, הָרִי זֶה
18 רַק עֲנִין שֶׁל הַשְּׁפָעַת שֶׁכֵּל
19 שֶׁהֵרַב מִשְׁפִּיעַ לְתַלְמִיד, אֲבָל לֹא
20 יָכוֹל לְהִיּוֹת מִזֶּה עֲנִין שֶׁל
21 הַזְיוּג, יְצִירַת שֶׁל מְצִיאוֹת
22 חֲדָשָׁה שֶׁלֹּא הֵייתָה קוֹדֵם, וְהִינְנוּ,
23 שֶׁכָּאֲשֶׁר הַתַּלְמִיד הוּא בֵּר
24 שֶׁכֵּל וּמְסוּגֵל לְלַמּוֹד וּלְהִבִּין גַּם
25 לְלוּלֵי הַשְּׁפָעַת הָרַב הַמְלַמֵּד אוֹתוֹ,
26 אֲזִי הָרַב מִפְתַּח אֶת שְׁכָלוֹ שֶׁל
27 הַתַּלְמִיד, עַד שֶׁלְּאַחַר אֲרַבְעִים
28 שָׁנָה מֵאֵז הַלִּימוֹד וְהַשְּׁפָעַת, אֲזִי
29 כְּמֵאמֶר חֲכָמֵינוּ ז"ל (לְגַבֵּי הַכְּתוּב
30 בְּתוֹרַת שְׁבִנֵי יִשְׂרָאֵל זָכַר לִילַב לְדַעַת
31 וְעֵינַיִם לְרֹאֵת וְאֹזְנַיִם לְשִׁמּוֹעַ אֵת
32 דְּבָרֵי ה' רַק אַחַר אֲרַבְעִים שָׁנָה
33 בְּמִדְבָר) קָאִי אֵינְשׁ אֲדַעְתִּיהּ
34 דְּרַבִּינָה⁶⁰, עוֹמֵד עַל [הַעוֹמֵק שֶׁל]
35 דַּעַת רַבּוֹ אֲבָל הָרַב אֵינוֹ יָכוֹל
36 לְפַעוֹל אֲצֵל הַתַּלְמִיד אֶת
37 מְצִיאוֹת הַשְּׁכָל מִחֲדָשׁ, מֵאִין
38 הַעֲדַר מְצִיאוֹת לֵישׁ מְצִיאוֹת. וְאִין
39 זֶה כְּמוֹ עֲנִין הַהוֹלְדָה שֶׁהוּא
40 מְצִיאוֹת חֲרָשָׁה, שֶׁנִּעְשָׂה עַל יְדֵי
41 זְיוּג גּוֹפְנֵי דְּקָא אֲבָל לֹא עַל יְדֵי
42 זְיוּג 'נִשְׁיָקִין' הַרוּמָה לְחִיבוּר שְׁבִין

(60 ראה ע"ז ה, ב. 61) פ"ח שער הק"ש רפט"ו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בבריאה לא נראה וניכר בגלוי, ההמשכה האלוקית בעולמות היא רק
 2 מ'חיצוניות עתיק', אבל לעתיד לבוא, כשהאלוקות תהיה בהתגלות מלאה,
 3 ללא העלמות והסתרים, תהיה ההמשכה וגילוי האלוקות בעולמות מ'פנימיות
 4 עתיק', וְלָכֵן מֵאָחַר ו'פנימיות עתיק' תתגלה רק לעתיד לבוא אִתָּא מובא
 5 **בְּמִדְרַשׁ רַבָּה פֶּרֶשׁת בֵּא**⁶²
 6 **שְׁפָל הָעֲנִינִים שֶׁל הָעוֹלָם** 1 **בֵּא**⁶² **שְׁפָל הָעֲנִינִים שֶׁל הָעוֹלָם**
 7 **הָיָה נִקְרָאִים בְּשֵׁם אֵירוֹסִין,** 2 **בְּשֵׁם אֵירוֹסִין, וְאֵילֹו עֲנִין הַנִּישׁוּאִין יְהִיָּה רַק**
 8 **וְאֵילֹו עֲנִין הַנִּישׁוּאִין שֶׁרַק הוּא** 3 **לְעֵתִיד לְבֵא, וּמִזָּה מוֹכֵן, שְׁאֶפִילוּ עֲנִינֵי זְיוּגִין**
 9 **עֲנִין שֶׁל יְחִיד פְּנִימֵי יְהִיָּה רַק** 4 **הֵם עֵתָּה בְּדוּגְמַת עֲנִין הָאֵירוֹסִין, וְהֵינִינוּ,**
 10 **לְעֵתִיד לְבֵא, וּמִזָּה מוֹכֵן,** 5 **שְׁאֶפִילוּ עֲנִינֵי זְיוּגִין שֶׁאִמְנָם**
 11 **שְׁאֶפִילוּ עֲנִינֵי זְיוּגִין שֶׁאִמְנָם** 6 **בְּפִנְיֵימִיּוֹת (שְׁזָהוּ הָעֵיקָר) הָרִי זֶה אֵירוֹסִין בְּלִבָּר.**
 12 **יֵשׁ בְּהֵם יְחִיד הֵם עֵתָּה בְּדוּגְמַת** 7 **אֲמָנָם, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עַל יְדֵי יְרִידָתָם לְמִטָּה**
 13 **עֲנִין הָאֵירוֹסִין, וְהֵינִינוּ,** 8 **בְּאֹפֶן שְׁמִתְקָשְׁרִים וּמִתְאַחֲדִים עִם הַגּוֹף, וְעַד**
 14 **שְׁבַחֲיִצוֹנִיּוֹת יִשְׁנוּ עֲנִין** 9 **שְׁפָל צַעַר שְׁבַגּוֹף נוֹגַע לְנִשְׁמָה**⁶³ **(כְּמִבּוֹאָר**
 15 **הַנִּישׁוּאִין, אֲבָל בְּפִנְיֵימִיּוֹת** 10 **בְּאֵרוֹפָּה כְּכַמָּה מְקוֹמוֹת פְּרֻטֵי הָעֲנִינִים שְׁבָזָה),**
 16 **(שְׁזָהוּ הָעֵיקָר) הָרִי זֶה** 11 **נַעֲשֶׂה אֲצֵלֶם הָעֲנִין דְּזִיוּג גּוֹפְנֵי בְּפִנְיֵימִיּוֹת, וְלָכֵן**
 17 **אֵירוֹסִין בְּלִבָּר וְלֹא יְחִיד פְּנִימֵי** 12 **נִמְשָׁף עַל יְדֵי זֶה בְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת עֵתִיק, וְאַחַר**
 18 **לְגַמְרֵי. אֲמָנָם, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל,** 13 **כֶּף (לְעֵתִיד לְבֵא) בֵּא גַם בְּגִילּוֹי.**
 19 **עַל יְדֵי יְרִידָתָם לְמִטָּה בְּאֹפֶן** 14 **אֲמָנָם עֵיקָר עֲנִין הַהִילוֹף שְׁנַעֲשֶׂה עַל יְדֵי**
 20 **שְׁמִתְקָשְׁרִים וּמִתְאַחֲדִים עִם** 15 **הָעֲבוּדָה דְּתוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ הוּא עַל**
 21 **הַגּוֹף, וְעַד כִּדִּי כֵךְ הוּא חִיבוּר** 16 **יְדֵי פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה דְּרַקָּא. וּבְהַקְדָּים, שְׁבַכְלָלוֹת**
 22 **הַנִּשְׁמָה עִם הַגּוֹף שְׁפָל צַעַר** 17 **הָעֲנִין דְּתוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ יִשְׁנוּ גַם עֲנִין הַשֶּׁכֶר,**
 23 **שְׁבַגּוֹף נוֹגַע לְנִשְׁמָה**⁶³ 18 **שְׁעַל זֶה אָמְרוּ רַז"ל⁶⁴ שְׁכַר מִצְוָה מִצְוָה,**
 24 **(כְּמִבּוֹאָר בְּאֵרוֹפָּה בְּכַמָּה** 19 **שְׁמִשְׁכָּרָה גִּדַע מֵהוֹתָה⁶⁵, וְהָרִי יִשְׁנוּ חִילוּק בְּעֲנִין**
 25 **מְקוֹמוֹת פְּרֻטֵי הָעֲנִינִים** 20 **הַשֶּׁכֶר (לֹא רַק הַשֶּׁכֶר שִׁיְהִיָּה לְעֵתִיד לְבֵא בְּעוֹלָם**
 26 **שְׁבָזָה), נַעֲשֶׂה אֲצֵלֶם אֲצֵל** 21 **הַבָּא, אֲלֵא גַם הַשֶּׁכֶר) שְׁיִשְׁנוּ עֵתָּה בְּגִין עֲדוֹ,**
 27 **נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הָעֲנִין דְּזִיוּג** 22 **שְׁנַחֲלַק בְּכָלִלוֹת לְגִין עֲדוֹ הַתַּחְתּוֹן וְגִין עֲדוֹ,**
 28 **גּוֹפְנֵי בְּפִנְיֵימִיּוֹת, וְלָכֵן נִמְשָׁף** 23 **הָעֲלִיּוֹן (אֶף שְׁבַפְרֻטִּיּוֹת יֵשׁ בּוֹ רִיבּוּי מְדַרְיָגוֹת**
 29 **עַל יְדֵי זֶה בְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת** 24 **עַד אֵין סוּף⁶⁶, וּמִבּוֹאָר בְּמֵאָמְרָ⁶⁷ (עַל פִּי מַה**
 30 **עֵתִיק, כִּי כֹאשֶׁר יְחִידוֹ הוּא פְּנִימֵי גַם** 25 **שְׁכָתוֹב בּוֹזְהָר⁶⁸ וּמִבּוֹאָר בְּאֵרוֹפָּה בְּתַנְיָא⁶⁹),**
 31 **הַהִמְשָׁכָה הִיא מֵהַפְּנִימִיּוֹת וְאַחַר כֶּף** 26 **שְׁכָדֵי לְבוֹא לְשֶׁכֶר דְּגִין עֲדוֹ הַתַּחְתּוֹן הָרִי זֶה עַל**
 32 **(לְעֵתִיד לְבֵא) בֵּא גַם בְּגִילּוֹי.** 27 **יְדֵי מַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת, אֲבָל כְּדֵי לְבוֹא לְשֶׁכֶר דְּגִין**
 33 **אֲמָנָם עַל אֶף שֶׁנִּתְבָּאָר לַעֲלֵי** 28 **עֲדוֹ הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהוּא בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה, עֲלֵמָא**
 34 **שְׁבֹאֹפֶן כִּלְלֵי הַנִּשְׁמוֹת נַעֲשׂוֹת** 29 **דָּאֲתַכְפְּסִיא, בְּחִינַת הַמַּחְשְׁבָה (לְמַעֲלָה מִגִּין עֲדוֹ**
 35 **מֵהַלְכִים עַל יְדֵי לִימוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם** 30 **הַתַּחְתּוֹן שְׁבַעֲוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, עֲלֵמָא דָּאֲתַגְלִיא),**
 36 **הַמִּצְוֹת לְמַטָּה, אֲבָל עֵיקָר עֲנִין** 31 **הַתַּחְתּוֹן שְׁבַעֲוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, עֲלֵמָא דָּאֲתַגְלִיא),**
 37 **הַהִילוֹף שְׁנַעֲשֶׂה עַל יְדֵי** 32 **הַתַּחְתּוֹן שְׁבַעֲוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, עֲלֵמָא דָּאֲתַגְלִיא),**
 38 **הָעֲבוּדָה דְּתוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ** 33 **הַתַּחְתּוֹן שְׁבַעֲוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, עֲלֵמָא דָּאֲתַגְלִיא),**
 39 **הוּא עַל יְדֵי פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה** 34 **הַתַּחְתּוֹן שְׁבַעֲוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, עֲלֵמָא דָּאֲתַגְלִיא),**
 40 **דְּרַקָּא, כְּפִי שֶׁמִּמְשִׁיךְ וּמִבְּאָר.** 35 **וּבְהַקְדָּים, שְׁבַכְלָלוֹת הָעֲנִין**
 41 **וּבְהַקְדָּים, שְׁבַכְלָלוֹת הָעֲנִין**

(62) ספטי"ו. (63) ראה גם תניא פמ"ב (ס, ב). (64) אבות פ"ד מ"ב. (65) תניא פל"ט (נג, א). (66) ראה תו"א תצוה פא, ג. (67) אוה"ת שם ע' רכב. (68) ח"ב רי, ב. (69) שם (נב, א ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

וְהַעֲנִין הוּא, דְּהַגְּהָה, בְּהַתְּלַבְּשׁוֹת הַנְּשָׂמָה בְּגוֹף הָאָדָם יֵשׁ
 חִילּוּק בֵּין בְּחִינַת נֶפֶשׁ, שֶׁהִיא הָעֵיקָר שֶׁמְחַזְּקָה אֶת
 הַגּוֹף, לְבְּחִינַת רוּחַ וְנִשְׁמָה (כַּמּוּבָן מִמָּה שֶׁכָּתוּב
 בְּאַגְרַת הַקּוּדֶשׁ סִימָן ז"ף וּבִיאורוֹ, וְכִפִּי שִׁתְּבָאָר לְקַמְן
 (סְעִיף ח') בְּקִיצוֹר), וְעַד
 לְבְּחִינַת הָרֵאשׁ שֶׁבְּנִשְׁמָה
 הַנְּעִלִית מִהַבְּחִינּוֹת נִפְשׁוּר־חֲנֻמָּה,
 שֶׁכְּלֹלֹתָהּ שֶׁל בְּחִינַת הָרֵאשׁ הִיא
 בְּחִינַת חִזְקָה וְיַחֲדָה שְׁתֵּי הַדְּרוֹגוֹת
 חִיּוּת וְנִלּוּת שֶׁל הַנִּשְׁמָה. וְעַל יְדֵי
 גְּלִיאַ דְּתוֹרָה נַעֲשֶׂה הַחִיבוּר
 דְּבְּחִינַת הַנְּפֶשׁ, שֶׁמְאִירָה
 בְּגִלּוֹי בְּגוֹף הָאָדָם עַל דֶּרֶךְ
 הַרְגִיל, עִם בְּחִינַת קוּדֶשׁא בְּרִיף
 הוּא הַקּוּדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כִּפִּי שֶׁהוּא
 מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין, מֵאִיר בְּכֹל
 עוֹלָם וּבְכֹל נִבְרָא בְּהַתְּלַבְּשׁוֹת פְּנִימִית
 כַּמְאָמַר רַז"ל⁷³ מִה הַנְּפֶשׁ
 מְלַאָּה אֶת הַגּוֹף בְּאוֹפֵן כּוֹה
 שֶׁהַנְּפֶשׁ מְלוּבֶשֶׁת בְּגוֹף בְּהַתְּלַבְּשׁוֹת
 פְּנִימִית בְּכֹל אֶחָד מֵהָאֲבָרִים כֶּף
 הַקֶּבֶ"ה מְמַלֵּא אֶת הָעוֹלָם
 וְהָאוֹר ה'מְמַלֵּא כֹל עֲלָמִין מֵאִיר בְּכֹל
 עוֹלָם וּבְכֹל נִבְרָא לְפִי עֵינָיו וּמְהוּתוֹ.
 וְלִמְעַלָּה מִזֶּה הוּא הָאוֹפֵן
 שֶׁסְּתִים דְּתוֹרָה פְּנִימִית הַתּוֹרָה
 מְחַבֵּר אֶת הַסְּתִים שֶׁבְּנִשְׁמָה,
 פְּנִימִית הַנְּפֶשׁ, בְּחִינַת רוּחַ
 וְנִשְׁמָה שֶׁחַן בְּחִינּוֹת יוֹתֵר פְּנִימִית
 מִבְּחִינַת הַנְּפֶשׁ, וְעַד לְחִזְקָה
 וְיַחֲדָה הַבְּחִינּוֹת הַיּוֹתֵר נִעְלוֹת וְיּוֹתֵר
 פְּנִימִית אִפְלוּ מִבְּחִינּוֹת רוּחַ וְנִשְׁמָה,
 הַמְּתַחַבְּרוֹת עִם קוּדֶשׁא בְּרִיף
 הוּא כִּפִּי שֶׁהוּא סוֹכֵב כָּל
 עֲלָמִין, הָאוֹר הָאֱלוֹקִי הַבְּלִי-גִבּוֹל
 שֶׁלְמַעְלָה מִהָעוֹלָמוֹת וּמֵאִיר בְּכֹל
 הָעוֹלָמוֹת בִּשְׂוָה, כִּי הוּא מֵאִיר בְּדֶרֶךְ
 'סוֹכֵב' וּמִ'קִּיף' וְלֹא בְּדֶרֶךְ הַתְּלַבְּשׁוֹת
 פְּנִימִית אֲשֶׁר, עִם הַיּוֹתוֹ
 בְּבְּחִינַת סוֹכֵב וּמִקִּיף, מְכַל מְקוֹם
 הָרֵי זֶה סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין, שֵׁשׁ
 לוֹ שְׂיִכּוֹת וַיַּחַס וְחִיבוּר לְכוּלְהוּ

1 שבו מאירים אורות נמוכים יותר ששייכים להתגלות), הרי זה השכר של
 2 'גן עדן העליון' לא בא על ידי מעשה המצוות בלבד אלא דוקא על ידי
 3 פְּנִימִית הַמְּצֻוֹת בְּרַעְיוֹתָא דְּלָבָא, בְּהַתְּעוֹרְרוֹת הַלֵּב שֶׁזֶהוּ פְּנִימִית
 4 הַמְּצֻוֹת. וְכִמוֹ כֵּן כִּפִּי שֶׁהוּא בְּמִצְוֹת שִׁשְׁנָה מֵעֵלָה בְּפְּנִימִית הַמְּצֻוֹת
 5 (כוונת הלב) על היצוניות המצוות
 6 (המעשה בפועל), כך גם בְּתוֹרָה, 1
 7 הָרֵי זֶה הַחִילּוּק שְׁבִין נְגֻלָּה 2
 8 דְּתוֹרָה לְפְּנִימִית הַתּוֹרָה 3
 9 שֶׁהַשֶּׁכֶר הַנִּעְלָה יוֹתֵר הוּא עַל פְּנִימִית
 10 הַתּוֹרָה וְיִמְשַׁכְרָה נָדַע מֵהוֹתָה, הַלְבִּין
 11 אֵת הַמַּעְלָה הַמִּיּוֹחֶדֶת שֶׁל פְּנִימִית
 12 הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ הַמְּשֻׁף וְקִישׁוֹר הָעֵנִינִים בְּהַמְּאָרָה,
 13 הָעֵנִינִים בְּהַמְּאָמַר, שֶׁעֵיקָר 7
 14 הָעֵנִין שֶׁהַנְּשָׂמָה נַעֲשִׂית 14
 15 בְּבְּחִינַת מְהֻלָּף עַד לְחִילּוּף 15
 16 שְׁלֵא בְּעַרְףָּה, לֹא כֹל יַחַס וְהַשְׂוָה 9
 17 לְגַבִּי הַדְּרוּגָה הַקּוּדְמָת, הָרֵי זֶה
 18 דְּוָקָא עַל יְדֵי הַפְּנִימִית
 19 דְּתוֹרָה וּמְצֻוֹת.
 20 וּמְמַשֵּׁךְ וּמְבָאָר עוֹד בְּמַעְלָתָה שֶׁל
 21 פְּנִימִית הַתּוֹרָה.
 22 וְהָעֵנִין בְּזֶה, כִּפִּי שֶׁמְבִיא 22
 23 בְּמְאָמַר⁷⁰ הַנּוֹכַח בִּיאור הַתּוֹרָה
 24 מִה שֶׁכָּתוּב בְּזִהר⁷¹ תֵּלֶת 24
 25 דְּרַגְיָן מְתַקְּשָׁרָן דָּא בְּדָא, 25
 26 שְׁלוֹשׁ דְּרוֹגוֹת מְתַקְּשְׁרוֹת זוֹ כּוֹ
 27 קוּדֶשׁא בְּרִיף הוּא וְאוֹרִיתָא
 28 וְיִשְׂרָאֵל, הַקּוּדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְהַתּוֹרָה
 29 וְיִשְׂרָאֵל, וְכוּלְהוּ דְּרַגְאָ עַל דְּרַגְאָ
 30 סְתִים וְגִלְיָא כּוּ', וְכוּלָם דְּרַגָּה עַל
 31 דְּרַגָּה סְתוּם (נִעְלָם וְנִסְתָּר) וְגִלּוֹי
 32 וְהָיִינוּ⁷², שֶׁגְּלִיַּת דְּתוֹרָה לִיְמוֹד
 33 חֶלֶק הַנְּגֻלָּה שְׁבִתוֹרָה מְחַבֵּר הַגְּלִיַּת
 34 דְּיִשְׂרָאֵל חֶלֶק הַגְּלּוֹי שֶׁל יִשְׂרָאֵל
 35 עִם גְּלִיַּת דְּקוּדֶשׁא בְּרִיף הוּא
 36 חֶלֶק הַגְּלּוֹי שֶׁל הָאֱלוֹקוֹת, וְאִילוּ
 37 עַל יְדֵי סְתִים דְּתוֹרָה לִיְמוֹד
 38 פְּנִימִית הַתּוֹרָה נְתַחְבֵּר וְנִתְקַשֵּׁר
 39 סְתִים דְּיִשְׂרָאֵל הַפְּנִימִית שֶׁל
 40 יִשְׂרָאֵל עִם סְתִים דְּקוּדֶשׁא
 41 בְּרִיף הוּא חֶלֶק נִעְלָם, הַפְּנִימִית,
 42 שֶׁל הָאֱלוֹקוֹת, כִּפִּי שֶׁמְמַשֵּׁךְ וּמְבָאָר.

70) אוה"ת שם (ע' רכ ואילך). (71) ח"ג עג, א. (72) ראה לקו"ת ויקרא ה, ג. נצבים מו, א. אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח"ג ס"ע תקלג ואילך. (73) ויק"ר פ"ד, ח. מדרש תהלים קג, א. וראה ברכות י, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 עֲלָמִין⁷⁴, וְעַד שְׁנֵמְצָא אור ה'סובב כל עלמין' בָּהֶם בכל העולמות
2 בְּהַעֲלֵם עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹתוֹ שֶׁל אור ה'סובב כל עלמין' בְּבַחֲיִנַת
3 מְמַלְא כָּל עֲלָמִין, בְּדוּגְמַת הַתְּלַבְּשׁוֹת רֹאשׁ שְׁבַנְשָׁמָה בַּחֲיִנּוֹת
4 'חיה יחידה' שמצד עצמן הן למעלה מהתלבשות בגוף בְּרַגְלָא שְׁבַנְשָׁמָה
5 הַבְּחִינָה שֶׁכֵּן מְלוּבֶשֶׁת בְּגוֹף,
6 וְהַתְּלַבְּשׁוֹת פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה 1 שִׁישׁ לוֹ שְׂיִכּוֹת לְכוּלְהוּ עֲלָמִין⁷⁴, וְעַד שְׁנֵמְצָא
7 בְּנִגְלָה דְתוֹרָה. 2 בָּהֶם בְּהַעֲלֵם עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹתוֹ בְּבַחֲיִנַת מְמַלְא
8 וּמְזָה מוּבָן, שְׁפָדֵי שְׂיִהִיָּה 3 כָּל עֲלָמִין, בְּדוּגְמַת הַתְּלַבְּשׁוֹת רֹאשׁ שְׁבַנְשָׁמָה
9 עֲנִיָּן הַהִילּוּף שֶׁל הַנְּשִׁמָּה 4 בְּרַגְלָא שְׁבַנְשָׁמָה, וְהַתְּלַבְּשׁוֹת פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה
10 לְמַעְלָה מְמַדִּידָה וְהַגְּבֻלָּה, 5 בְּנִגְלָה דְתוֹרָה. וּמְזָה מוּבָן, שְׁפָדֵי שְׂיִהִיָּה עֲנִיָּן
11 עֲלֵייה בְּלִי גְבוּל בִּיחַס לְדוּגְמַת הַקּוּדְמָת
12 אֵין זֶה עַל יְדֵי הָאֵרֶת הָאוּר
13 הָאֵלוּקֵי שֶׁל בְּחִינַת מְמַלְא כָּל 7 יְדֵי בְּחִינַת מְמַלְא כָּל עֲלָמִין, דְּכִינָן שְׁעַל זֶה
14 עֲלָמִין, דְּכִינָן שְׁעַל זֶה עַל אוּר
15 ה'ממלא כל עלמין' אָמְרוּ מַה
16 הַנֶּפֶשׁ מְלֹאָה אֶת הַגּוּף כִּף
17 הַקֶּבֶ"ה מְמַלְא אֶת הָעוֹלָם, 8 אָמְרוּ מַה הַנֶּפֶשׁ מְלֹאָה אֶת הַגּוּף כִּף הַקֶּבֶ"ה
18 הָרִי זֶה פְּכִיכּוֹל כְּפִי שְׂאֵלְקוֹת 9 מְמַלְא אֶת הָעוֹלָם, הָרִי זֶה פְּכִיכּוֹל כְּפִי שְׂאֵלְקוֹת
19 בָּא בְּמַדִּידָה וְהַגְּבֻלָּה לְפִי הָעוֹלָם, שְׁלֹכֵן יְכוּל 10 בָּא בְּמַדִּידָה וְהַגְּבֻלָּה לְפִי הָעוֹלָם, הָרִי זֶה פְּכִיכּוֹל כְּפִי שְׂאֵלְקוֹת
20 הָעוֹלָם הַמּוּגְבֵּל, שְׁלֹכֵן בְּגַל 11 הָעוֹלָם לְקַבֵּל גִּילּוּי זֶה, מַה שְּׂאִין בֵּן אִם הִיָּה
21 הַתְּאֵמַת הָאוּר ה'ממלא כל עלמין' 12 בְּבַחֲיִנַת כְּלִי גוֹף, כְּמוֹ סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין, לֹא הִיָּה
22 לְעוֹלָם הַמּוּגְבֵּל יְכוּל הָעוֹלָם 13 יְכוּל לְהִיּוֹת מְמַלְא אֶת הָעוֹלָם כְּאוֹפֵן שְׁהָעוֹלָם
23 לְקַבֵּל לְקוּט וְהַלְכִי גִילּוּי זֶה, 14 יִשְׁאָר בְּמַצִּיאוֹתוֹ. וּמְזָה מוּבָן, שְׂאֵמִיתִית עֲנִיָּן
24 מַה שְּׂאִין בֵּן אִם הִיָּה הָאוּר 15 הַהִלִּיכָה בִּישְׂרָאֵל, מִהֲלָכִים, הָרִי זֶה דּוֹקָא עַל
25 ה'ממלא כל עלמין' בְּבַחֲיִנַת כְּלִי 16 יְדֵי הַתְּתַקְּשׁוֹת עִם בְּחִינַת סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין,
26 גוֹף, כְּמוֹ סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין 17 שְׂנַעֲשִׂית עַל יְדֵי סְתִים דְּאוּרִיִּיתָא, פְּנִימִיּוֹת
27 שְׁהוּא אוּר בְּלִתִּי מוּגְבֵּל, לֹא הִיָּה 18 הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ גַם שְׂדוּקָא בְּפְנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה
28 יְכוּל לְהִיּוֹת מְמַלְא אֶת 19 מוּדְגָשׁ בְּגִלוּי הָעֲנִיָּן דְּאוּרִיִּיתָא מְדָה וּרְחֻבָּה
29 הָעוֹלָם כְּאוֹפֵן שְׁהָעוֹלָם 20 מְנִי יָם⁷⁵ (כְּמַבּוּאָר בְּאוּרִיִּיתָא בְּדְרוּשֵׁי מִינוּי מְלָךְ⁷⁶
30 יִשְׁאָר בְּמַצִּיאוֹתוֹ אֵלָּא הָעוֹלָם הִיָּה 21 וּבְדְרוּשֵׁי אַחְרוֹן שֶׁל פְּסַח⁷⁷), שְׁתְּרִי בְּלִימוּד
31 מִתְּבַטֵּל מִעֲצַמַת הַגִּילּוּי וְהִיָּה חָדֵל 22 נְגֻלָּה דְתוֹרָה יֵשׁ אֶפְשָׁרוֹת שְׁהָאֲדָם יִלְמַד אֶת כָּל
32 לְהַתְּקִים. וּמְזָה מוּבָן, 23 הַתּוֹרָה כּוּלָּה⁷⁸, וְכַמְבּוּאָר בְּהִלְכוֹת תְּלִמוּד תּוֹרָה
33 שְׂאֵמִיתִית עֲנִיָּן הַהִלִּיכָה 24 (לְרַבֵּינוּ הִזְקֵן⁷⁹) כְּמַה חִילוּקֵי דִינִים לְגַבֵּי הַלּוּמֵד
34 בִּישְׂרָאֵל, מִהֲלָכִים, שְׁהוּא עֲלִיָּה 25 אֶת כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּה, מַה שְּׂאִין בֵּן פְּנִימִיּוֹת
35 בְּלִי גְבוּל, כְּמַבּוּאָר לְעִיל בְּאוּרִיכּוֹת 26 הַתּוֹרָה, תּוֹרְתוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ שְׂיִלְמַד אֶת הָעַם
36 הָרִי זֶה דּוֹקָא עַל יְדֵי 27 כּוּלּוֹ⁸⁰, הָרִי הוּא לְמַעְלָה מִכָּל מַדִּידָה וְהַגְּבֻלָּה⁸¹. וְלֹכֵן דּוֹקָא עַל יְדֵה נַעֲשֶׂה
37 הַתְּתַקְּשׁוֹת שֶׁל הָאֲדָם הַלּוּמֵד 28 אֲמִיתִית עֲנִיָּן הַהִילּוּף, שְׂזֶהוּ אֲמִיתִית עֲנִיָּן הָאֵין סוֹף.
38 תּוֹרָה עִם בְּחִינַת סוֹכֵב כָּל
39 עֲלָמִין שְׁהוּא אוּר בְּלִי גְבוּל, 29 וְעַל פִּי זֶה יוּבָן עֲנִיָּן הַהִילּוּלָא דְרַבֵּי שְׁמַעוֹן בְּרִי יוֹחָאי. דְּהִנְהָ, כְּלָלוֹת עֲנִיָּן
40 שְׁהַתְּקַשְׁרוֹת זוֹ נַעֲשִׂית עַל יְדֵי 30 הַהִילּוּלָא הוּא עֲנִיָּן הַתְּתוּנָה, שְׁתַּכְלִיתָהּ וּמְטַרְתָּהּ הוּא פְּרוּ וּרְבוּ⁸²,

(74) ראה תו"א מגילת אסתר צח, ב. ספר המאמרים עטר"ע ש'עא. תרפ"ט ע' 40. 75) איוב יא, ט. 76) סהמ"צ להצ"צ קי, ב. 77) לקו"ת צו יז, א. 78) ראה מנחות צט, סע"ב. 79) פ"א ס"ד-ה. פ"ב ס"ב ואילך. 80) דרושים שבהערות 76-77. ובכ"מ. 81) ראה גם אוה"ת בשלח ע' ב'תרנז. 82) בראשית א, כח.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שחתונה נקראת בלשון הגמרא 'הילולא' שפְּתִילֶתָּהּ וּמְטָרְתָּהּ של חתונה
2 הוא פָּרוּ וּרְבוּ⁸², שְׁזָהוּ עֲנִין הַהוֹלְדָה, שְׁיִישׁ בְּזָה בהולדה
3 הָאֵרֶת הָאֵין סוּף לְמִטָּה פּוֹעֵל וּבְגִלּוּי⁸³ כמבואר בחסידות בכמה
4 מקומות (וב'לקוטי תורה': "להיות כי עיקר ההולדה הוא מצד הארת
5 והתלבשות אור אין סוף שמוליד
6 ומשפיע מאין ליש ואור אין סוף
7 מלוכב בחכמה דווקא כמו שכתוב הוי'
8 בחכמה והיינו בפנימיות החכמה ולזאת
9 הנשמות ששורשן מפנימיות החכמה
10 יש בהם כוח ההולדה שהוא גם כן
11 דוגמת בחינת כוח אין סוף שמאיש
12 אחד ויכול להיות כמה דורות").
13 וְעַל פִּי מָה שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל
14 (סְעִיף ה') מִהֶמְאָמֵר, יִישׁ
15 בְּעֲנִין הַחֲתוּנָה הַמְּעַלָּה דְזִיווּג
16 גּוֹפְנִי (לֹא רַק בְּחִיצוֹנִיּוּת,
17 אֲלָא גַם) בְּפְנִימִיּוּתוֹ (שְׁעִילוּי
18 זֶה לֹא נִמְצָא אֶפְּלוֹ אֲצֵל
19 מְלֵאכִים), וְהִתְקַרַּח לָזֶה,
20 לזיווג באופן הכי פנימי הוא שְׁהָרִי
21 עַל יְדֵי זֶה נוֹלָד להורים שהתחתנו
22 ילדים שיהיו לומדי תורה כלשון
23 הכתוב בישיעה זָרַע בִּרְךָ הַיּוֹי⁸⁴,
24 שְׁאֲחֵר כֶּף יְהִיָּה אֲצֵלוֹ אֲצֵל
25 הילדים הללו הֶעֱנִין דְּלִימוּד
26 פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה, שְׁבָה
27 בפנימיות יִשְׁנוּ הֶעֱנִין דְּפְנִימִיּוּת
28 עֵתִיק⁸⁵, כמבואר לעיל שְׁעַל יְדֵי
29 זֶה נַעֲשֶׂה עֲנִין הַהִילוּף
30 בְּנִשְׁמָה בְּאֹפֶן הַיּוֹתֵר נַעֲלָה,
31 עַל יְדֵי הַתְּקַשְׁרוּתָהּ עִם
32 בְּחִינַת סְתִים הַנִּעְלָם וְהַנְּסַחַר
33 דְּקוֹדֶשׁא בְּרִיף הוּא שֶׁעַל יְדֵי
34 הַלִּימוּד בְּחֶלֶק הַפְּנִימִי וְהַסְתִּים' של
35 התורה.
36 וְזֶהוּ גַם הֶעֱנִין הַמְּיוֹחָד שֶׁל הַיְּלּוּלָא יוֹם הַסְתַּלְקוּתוֹ, שֶׁעַל הַשְּׁמֵחָה
37 ביום זה נקרא 'הילולא', כפי שנקראת חתונה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרִי יוֹחָאִי,

ל"ג בעומר, שְׁעֲנִינוּ של יום ל"ג בעומר הוא מִתֵּן תּוֹרָה
דְּפְנִימִיּוּת הַתּוֹרָה⁸⁶ (אֲף עַל פִּי שֶׁבְּכָלִּלוֹת נִיתְּנוּ כָּל הֶעֱנִינִים
בְּמִתֵּן תּוֹרָה הַכִּלְי שְׁבוּ נִיתְּנוּ כל חלקי התורה, בפרטיות יותר ל"ג בעומר
הוא יום 'מתן תורה' של פנימיות התורה), כִּינּוּן שְׁעַל יְדֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן
בְּרִי יוֹחָאִי שִׁיּוֹם זֶה הוּא יוֹם
הַהִילוּלָא שֶׁל הַתְּחִיל הַגִּילּוּי שֶׁל
פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה שֶׁעַד או הייתה
בסוד ובהסתר. וְזֶהוּ גַם מָה
שֶׁל"ג בְּעוֹמֵר קָשׁוּר עִם עֲנִין
הַהוֹלְדָה, שְׁכַמּוּר הִיא בִּיטוּי לֵאמֹר
סוּף כְּפִי שְׁמַצִּינוּ בְּכַמָּה
מֵאֲמָרֵי חֲסִידוֹת שֶׁל ל"ג
בְּעוֹמֵר⁸⁷ שְׁמִתְחִילִים
בְּפְסוּק⁸⁸ בְּתַהֲלִים הַגָּה מָה טוֹב
וּמָה נְעִים שְׁבַת אַחִים גַם
יָחַד, שְׁעֲנִינוּ של פסוק זה על פי
הסוד הוא זִיווּג דְּכֶר וְנוֹקְבָא,
ובספירות העליונות היינו יחוד וחיבור
והמשכה פנימית של זְעִיר אַנְפִּין
הַמִּידוּת (חסד וגבורה וכו') הַנְּקִרָאוֹת
'פנים ועירות' (כי ביחס לאור המאיר
במוחין וב'אריך אנופין', האור
שבמידות הוא מועט ו'קטן'), ועל שם
עניין ההשפעה שבמידות, בחינת ז"א
נִקְרָא זְכָר וּמְלָכוֹת סְפִירַת הַמְּלָכוֹת
שהיא המקבלת את ההשפעה ולכן
נִקְרָא נִקְבָה, שְׁמִזְזָה בָּא עֲנִין
הַהוֹלְדָה וּמִתְגַּלֵּה כּוֹחַ הָאֵין סוּף.
וְזֶהוּ גַם הַבִּיאוּר בְּפְשׁוּטוֹת
בְּסִפּוּר רַבִּינוּ נְשִׂיאָנוּ⁸⁹, רַבִּי
הַרִי"צ שְׁאֲצֵל אֲדָמוּר
הָאֲמַצְעִי הָיָה בְּל"ג בְּעוֹמֵר
עֲנִין הַמּוֹפְתִים בְּרַכּוֹת הַשְּׁתַּקִּימוֹ
בדרך של 'מופת' על-טבעי בְּנוֹגֵעַ
לְזִרְעָא חֲתִיָּא וְקִיָּמָא⁹⁰ לידת
ילדים חיים ובראים, כי יום ל"ג בעומר קשור במיוחד ליחוד שמביא הולדה,
כאמור לעיל.

83) ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. ספר המאמרים תרנ"ב ע' קל. תרנ"ז ע' קעה ואילך. ד"ה שמח תשמח תשמ"א פ"ז (תורת מנחם ספר המאמרים אלול ע' רמד). 84) ישע"י סא, ט. 85) ראה לקו"ת צו יז, ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי דרושי חתונה ח"ב ע' תרג. 86) המשך תרס"ו ע' ריט. ספר המאמרים תש"ד ס"ע 211. 87) מאמרי אדמו"ר הזקן אתהלך לאוניא ע' צב ואילך. אוה"ת ויקרא ח"א ע' רנד ואילך. ספר המאמרים תרכ"ז ע' רצא ואילך. תרצ"ב ע' שנה ואילך. וראה הוספות לספר השיחות תש"ר-ה'שי"ת ע' 409. 88) תהלים קלג, א. וראה זהר ח"ג נט, ריש ע"ב. 89) "היום יום" יח אייר (ל"ג בעומר). 90) ראה גם שיחת ל"ג בעומר - אחרי תפלת ערבית - תש"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (ח) אף עדיין לאחר כל המבואר על מעלת פנימיות התורה שדווקא על
2 ידה מתחברים עם 'סתים דקודשא בריך הוא' צריך להבין, הרי פללות
3 ענין האלקות בכל הדורות, לא רק בבחינת 'סתים' הוא נעלה ונשגב
4 שלא בערך העולם, ואם כן, הן אמת שישנו ענין ההליכה
5 שלא בערך על ידי פנימיות
6 התורה, כמבואר לעיל באריכות,
7 אכל אף על פי כן, כיון ששעל
8 ידי פללות הענין דלימוד
9 התורה וקיום מצוותיה בכל
10 חלקי התורה ובכל הרבדים של קיום
11 המצוות מבררים את ניצוצות
12 הקדושה הנמצאים בגשמיות העולם
13 הנקראים ניצוצי ב"ן, ומתעלים
14 ל"ס"ג, כמבואר לעיל בפרטיות
15 שהיא שם ס"ג קשור בבחינת הכתר
16 ענין בעטרה שעטרה לו אמו
17 (פנ"ל סעיף ד'), הרי מוכן,
18 שגם על ידי לימוד נגלה
19 דתורה נעשה ענין של חיבור
20 הפכים, והדרך לחיבור דברים
21 הפכים היא על ידי גילוי
22 והשראה ממקום שלמעלה
23 מהם משניהם לגמרי שלגבוי
24 הסתירה בין שני הפכים איננה הסתר
25 וקושי כי הוא למעלה משניהם, ואם
26 כן, בודאי יש בזה בלימוד
27 התורה בנגלה ובקיום המצוות במעשה
28 גם ענין ההליכה וענין
29 ההילולא ומדוע אם כן נאמר
30 שהדבר קיים רק על ידי לימוד פנימיות
31 התורה ורק אצל רשב"י ישנו ענין
32 ההילולא וגילוי האין סוף?
33 וזהו מה שמשיך היצחק צדק'
34 במאמר⁶⁷ ושואל:
35 אף להבין דהא על כל פנים
36 בכל אופן גם בשארי צדיקים
37 שלא גילו רק חלק הנגלה
38 דתורה, ולא רק אצל רשב"י שגילה
39 את פנימיות התורה יש גם כן
40 הילוף, ונקרא הילולא, ולמה
41 הוא יום ההסתלקות של שאר צדיקים
42 תענית ולא יום שמחה. וכפי

1 (ח) אף עדיין צריך להבין, הרי פללות ענין
2 האלקות הוא שלא בערך העולם, ואם
3 כן, הן אמת שישנו ענין ההליכה על
4 ידי פנימיות התורה, אכל אף על פי כן, כיון
5 שעל ידי פללות הענין דלימוד התורה וקיום
6 מצוותיה מבררים ניצוצי ב"ן, ומתעלים ל"ס"ג,
7 שהיא ענין בעטרה שעטרה לו אמו (פנ"ל סעיף
8 ד'), הרי מוכן, שגם על ידי נגלה דתורה נעשה
9 ענין של חיבור הפכים, על ידי גילוי והשראה
10 ממקום שלמעלה מהם לגמרי, ואם כן, בודאי
11 יש בזה גם ענין ההליכה וענין ההילולא. וזהו
12 מה שמשיך במאמר⁶⁷: אף להבין דהא על כל
13 פנים גם בשארי צדיקים שלא גילו רק חלק
14 הנגלה דתורה, יש גם כן הילוף, ונקרא הילולא,
15 ולמה הוא תענית. וכפי שמביא בהתחלת
16 המאמר בנוגע להילולא דרבי שמעון בר יוחאי:
17 מאי שנא משאר מיתת הצדיקים שקובעים
18 תענית.

19 והביאור בזה, שבודאי יש בכל שאר
20 הצדיקים ענין ההילולא, כיון שעל
21 ידי עבודתם נעשה חיבור מ"ה וב"ן כו', ובפרט
22 על פי המבואר בארוכה באגרת הקודש סימן
23 ז"ך וביאורו, שבעת ההסתלקות נעשה העלאת
24 מין נוקבין מכל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר
25 עבד כל ימי חייו, וממשיך לבאר⁹¹ שעל ידי זה
26 נמשך ויורד בחינת מין דבורין מתיקון ונוצר
27 חסד (משלש עשרה מדות הרחמים), פנודע
28 שכל עמל האדם שעמלה נפשו בחייו מאיר
29 ומתגלה בבחינת גילוי בעת פטירתו (שזהו
30 גילוי שלמעלה מכל מדידה והגבלה). אכל אף
31 על פי כן, עיקר ענין ההילולא בכל שאר

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הגם שבהסתלקות הצדיק אכן יש המשכה וגילוי מלמעלה למטה, מכל מקום
 2 עיקר ענין ההילולא בכל שאר הצדיקים הוא למעלה,
 3 ששם למעלה דווקא ניתוסף אור, ועד לאור שלא בערך לגבי
 4 מה שהאיר קודם לכן.
 5 ויתירה מזה, בהסתלקות הצדיק
 6 יש ענין נעלה יותר, מלבד זאת שבעת
 7 ההסתלקות מעשיו ועבודתו מתעלים,
 8 וההתעלות מלמטה למעלה גורמת
 9 המשכה מלמעלה למטה, והוא
 10 שענין ההילולא וההילוך
 11 והעליה שלא בערך ישנו גם אצל
 12 הצדיק עצמו, כיון שנעשה
 13 חיבור נשמת הצדיק עם
 14 הבריורים שלו שנתבררו על ידי
 15 עבודתו בתורה ומוצות כל ימי חייו
 16 (פנזכר לעיל מדברי אדמו"ר הזקן
 17 באגרת הקודש שכל עמל האדם
 18 שעמלה נפשו בחייו מאיר
 19 ומתגלה בבחינת גילוי פת
 20 פטירתו), שזהו בדוגמת
 21 חיבור ויחוד מ"ה וב"ן, כי מ"ה
 22 מברר את הניצוצות שבענייני העולם
 23 שמקורם משם ב"ן שעל ידי זה
 24 נעשית עליות ב"ן לס"ג,
 25 שהוא בחינת ס"ג ענין בעטרה
 26 שעטרה לו אמו, כמבאר לעיל
 27 ולכן נעשית גם אצל הצדיק עצמו
 28 הליכה והתעלות שלא בערך,
 29 עלייה בלי גבול בדוגמת ענין
 30 ההילולא שהוא גילוי האין
 31 סוף בפועל. אבל גם ענין זה
 32 (העלייה ללא גבול אצל הצדיק
 33 עצמו) הוא רק למעלה
 34 בעולמות הרוחניים העליונים שלשם
 35 עלתה נשמתו, מה שאין כן
 36 למטה בעולם הזה הרי בהסתלקות
 37 הצדיק עליות נשמתו למעלה חסר
 38 האור שהאיר בגילוי בימי חייו
 39 בעולם הזה, ולכן, נעשה למטה
 40 ענין של תענית, על העדר
 41 האור.
 42 ובענין זה של מהות יום ההסתלקות
- יש מעלה מיוחדת אצל רבי שמעון בר יוחאי שאינה בשאר
 הצדיקים שענינו היה לימוד פנימיות התורה, כפי שמשיך
 ומבאר.
 ויובן על פי המבואר באגרת הקודש שכתבני הנ"ל, שיש
 שני ענינים שנעשים נפעלים
 בעולם על ידי הסתלקות
 הצדיק (שזהו ענין הילולא
 דרבי שמעון בר יוחאי שבחד
 קטירא אתקטרנא כו' 92 כמובא
 בוורה שביום הסתלקותו רשב"י כינס
 אסיפה קטנה (אדרא זוטא) מבחירי
 תלמידיו וגילה להם סודות, ובין
 הדברים העיד על עצמו כי "בחד
 קטירא אתקטרנא, נשמתי ביה אחידא,
 ביה להיטא", נשמתי קשורה עם
 הקדוש-ברוך-הוא בקשר אחד, בו אני
 מאחד ואחריו אני (הוט), ענין
 הראשון, בעת ההסתלקות מאירה
 בחינת הארה לתלמידיו שמפני
 מעלתה היא הארה שאינה
 מתלבשת בתוף מוחם ממש,
 רק מאירה עליהם מלמעלה
 כו', ומכנסת בלבם הרהורי
 תשובה כו', שהארה זו
 נמשכת מבחינת נפש הצדיק.
 וענין השני, מה שנמשך
 מבחינת רוחו העצמית (הנעלית
 יותר מבחינת נפש) של הצדיק
 (ולא כמו בחיים חיותו של
 הצדיק בעלמא דין בעולם הזה,
 שאז היו יכולים תלמידיו לקבל
 מרוחו רק על ידי אמצעות
 הנפש והגוף שמגבילים את
 מידת ואופן ההשפעה כו', מה
 שאין כן לאחר ההסתלקות
 יכולים לקבל מבחינת רוחו
 העצמית כי כעת הגוף ובחינת
 הנפש שמחייא את הגוף לא מסתירים
 על בחינת הרוח העצמית ולא מסתירים
 אותה), והמשכה זו הנמשכת
 מרוחו העצמית של הצדיק לאחר
 הסתלקותו היא לא רק מבחינת

(92) ראה זח"ג רפח, א (אד"ז).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מקיף, כמו העניין הראשון האמור לעיל הגורם הרהורי תשובה אלא
 2 באופן של פנימיות (כפי שמוכרח מאגרת הקודש),
 3 ופועלת ההמשכה הבלתי מוגבלת מרוחו העצמית לא רק הרהורי
 4 תשובה, אלא גם המשכת וגילוי חיי הצדיק, שהם (לא חיים
 5 בשריים, אלא) ענין האמונה,
 6 וכן הענין דאֶהְבֵּה וְיִרְאֶה (כפי
 7 שנרמז בכתוב במשלי יראת ה'
 8 לחיים⁹³, היינו שהיראה היא
 9 החיים), שְׁזָהוּ אהבת ה' ויראת ה'
 10 כללות ענין התורה
 11 ומצוותיה, פי האהבה היא
 12 שורש לכל רמ"ח מצוות
 13 עשה ויראה היא שורש
 14 לכל שס"ה מצוות לא
 15 תעשה⁴⁷ (כדברי אדמו"ר הזקן
 16 בספר התניא, "כי האהבה היא שורש
 17 כל רמ"ח מצוות-עשה וממנה הן
 18 נמשכות ובלעדה אין להן קיום אמיתי
 19 כי המקיימן באמת הוא האוהב את שם
 20 ה' ופועל לדבקה בו באמת ואי אפשר
 21 לדבקה בו באמת כי אם בקיום רמ"ח
 22 פקודין שהם רמ"ח אברין דמלכא
 23 כביכול... והיראה היא שורש לשס"ה
 24 לא-תעשה כי ירא למרוד במלך מלכי
 25 המלכים הקדוש-ברוך-הוא. או יראה
 26 פנימית מזו שמתבושש מגדולתו
 27 למרות עיני כבודו ולעשות הרע בעיניו
 28 כל תועבת ה' אשר שנא...").
 29 ועל פי זה מוכן, שפגעת
 30 ההילולא של צדיקים שיעקר
 31 ענינם הנה נגלה דתורה, הרי
 32 כיון שנגלה דתורה היא
 33 בדוגמת בחינת הנפש, ישנה
 34 רק ההארה שפאה בבחינת
 35 מקיף ופועלת הרהורי
 36 תשובה, היא העניין הראשון
 37 המבואר באגרת הקודש האמורה אבל
 38 בנוגע להמשכה והארה מהצדיק
 39 על תלמידיו בפנימיות, בצורה
 40 גלויה ומוחשית באופן שיכולים
 41 למשש פככול, הרי זה
 42 באופן שלמטה בעולם הזה חסר

האור שהאיר בימי חייו של הצדיק, ולכן מתעניין. מה שאין כן
 אצל רבי שמעון בר יוחאי שענינו היה לגלות פנימיות
 התורה, שהיא בדוגמת בחינת רוח ונשמה (כנ"ל סעיף ו'
 שעל ידי לימוד נגלה דתורה שהיא בדוגמת נפש, מתחברים עם האלוקות
 שמאירה בעולם בגלוי, בחינת ממלא
 כל עלמין, ועל ידי לימוד פנימיות
 התורה שהיא בדוגמת רוח ונשמה
 מתחברים עם האלוקות שלמעלה
 מהעולם, בחינת סובב כל עלמין),
 הקשורים בחינת רוח ונשמה עם
 בחינת הפחשבה הנעלמת,
 שלמעלה מענין הדיבור הגלוי
 הקשור עם בחינת נפש, אזי
 ההמשכה היא מבחינת רוחו
 העצמית, ועל ידי זה
 נמשכים חיי הצדיק (שכאמור
 אינם חיים בשרים אלא חיים רוחניים
 של אמונה ויראה ואהבה)
 בפנימיות לתלמידיו ותלמידיו
 לתלמידיו כו'.
 וזהו הענין המיוחד בהילולא
 דרבי שמעון בר יוחאי ביתר
 שאת ויתר עז, שלא מציינו
 דוגמתו בשאר הצדיקים,
 שאז ביום ההילולא שלו, ל"ג בעומר,
 מקבלים תלמידיו ותלמידיו
 תלמידיו עד סוף כל הדורות
 לא רק באופן מקיף, אלא גם
 באופן פנימי כו'. ומזה
 מההארה וההמשכה הרוחנית ביתר
 שאת וביתר עז של יום זה נמשך
 העניין ומקבל ביטוי גם בפסק
 הלכה למעשה, שאף שישנם
 כמה וכמה ענינים של הגבלת
 השמחה על פי הלכה בימים
 שלפני ל"ג בעומר ובימים
 שלאחרי ל"ג בעומר, כמבואר
 בהלכה לגבי ההנהגה בימי ספירת
 העומר, הנה בבוא ל"ג בעומר,
 יום שמחתו⁹⁴ של רשב"י,
 נעשית שמחה בכל אחד
 ואחד מישראל, בתוך פלל

(93) משלי יט, כג. (94) ראה פע"ח שער ספה"ע פ"ז. משנת חסידים מסכת אייר וסיון פ"א מ"ו. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ישְׂרָאֵל, לְהַמְשִׁיךְ שְׂמֵחָה עֲצוּמָה לְמִטָּה, עַד לְעֵנְיָנִים שְׁהֵם
 2 לְמִטָּה מְעַשְׂרָה טְפָחִים עֵנִיִּים שֶׁל שִׂמְחָה עֲצוּמָה בְּפוּעַל בְּחוּךְ גֵּדוּי
 3 הַמְצִיאוֹת הַגְּשֵׁמִית שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה.
 4 ט) וּמְסִיִּים הַצִּמְח צֶדֶק בְּמֵאֲמָר⁹⁵: "וְזֶהוּ שְׂאֵמֶר רַבִּי שְׂמֵעוֹן
 5 בֶּר יוֹחָאִי לְבַטָּא אַת גּוֹדֵל וְעוֹצֵם
 6 הַבִּיטוֹל שֶׁלֹּא לֹאֲקוּת אָנָּא סִימְנָא
 7 בְּעֵלְמָא⁹⁶, אֲנִי סִימֵן בְּלִבְד
 8 לְמְצִיאוֹת הָאֲלוּקִית, וְאִין לִי שׁוּם
 9 מְצִיאוֹת לְעַצְמִי, כִּי נִשְׁמַתוּ הִיא
 10 מִבְּחִינַת אֲצִילוֹת מְמַשׁ",
 11 וְסִימֵן זֶה הִיָּה "בְּעֵלְמָא",
 12 שְׂזָהוּ עוֹלָם הִזֶּה הַתְּחַתּוֹן,
 13 עוֹלָם הִזֶּה הַגְּשָׁמִי וְעוֹלָם
 14 הִזֶּה הַחוּמְרִי, וְעַד לְעוֹלָם
 15 כְּפִי שְׂיִרְדָּ לְהִיּוֹת הָעוֹלָם הַכִּי נַחוּת
 16 וְהַכִּי יִירוּ בְּאוֹפֵן שְׂאִין יִרְדֶּה
 17 לְמִטָּה הֵימְנוּ, בְּדָרָא דְעֵקְבָתָא
 18 דְמְשִׁיחָא, בְּרוּר שֶׁל עֵקְבוֹת הַמְשִׁיחַ,
 19 בְּסוּף הַגְּלוּת, כֹּאשֶׁר חוּשֵׁךְ הַגְּלוּת
 20 מִתְגַּבֵּר מֵאֵד וְאֲדַרְבָּה, מֵצַד שְׁנֵי,
 21 דּוֹקָא דוֹר זֶה נִעְלָה בִּיחֻד, כִּי בְּלִשׁוֹן
 22 הַסֵּפֶר יְצִירָה נְעוּץ תְּחַלְתֵּן
 23 בְּסוּפֵן⁹⁷, וְלִעֲנִינֵנוּ, יֵשׁ קֶשֶׁר מִיּוּחַד
 24 בֵּין דוֹרוֹ שֶׁל רִשְׁבִּי שְׁבוּ הַתְּחִלָּה
 25 הַתְּגִלוֹת פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה לְדוֹר עֵקְבָתָא
 26 דְמְשִׁיחָא שֶׁל סוּף הַגְּלוּת בְּדָאִיתָא
 27 כְּמוֹבַב בְּזֵהרָה⁹⁸, שְׁלֹא יִהְיֶה דוֹר
 28 נִעְלָה כְּדוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי שְׂמֵעוֹן
 29 בֶּר יוֹחָאִי עַד דוֹר דְעֵקְבָתָא
 30 דְמְשִׁיחָא, שְׂזָהוּ הַדוֹר שְׁבוּ
 31 יְבוֹא מְשִׁיחַ צְדִקְנוּ, וְיִגְאָלְנוּ
 32 בְּגֵאוּלָּה הָאֲמִיתִית וְהַשְּׁלִימָה,
 33 וְיִוְלִיכְנוּ קוּמְמִיּוֹת בְּקוּמָה זֹקֶפָה
 34 לְאַרְצָנוּ, וּבְאוֹפֵן שְׂבִנִי
 35 יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים בְּיַד רַמָּה⁹⁹,
 36 כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב לְגַבִּי יְצִיאַת מְצִרַיִם
 37 (וּפִירֵשׁ רִשִׁי: "בְּגִבּוֹרָה גְבוּהָה
 38 וּמְפֹרֶסֶת־מִתּ") כְּפִירוּשׁ הַתְּרַגּוּם
 39 בְּרִישׁ גְּלִי, בְּפִרְסוּם וּבְפִרְהִסְיָא

(95) אוה"ת שם ע' רכג. (96) זהר ח"א רכה, א. (97) ספר יצירה פ"א מ"ז. (98) ח"ב ט, א. וראה זהר ח"א שם. (99) בשלח יד, ח. (100) דגל מחנה אפרים עה"פ. וראה גם לקוטי שיחות ח"ג ס"ע 872. (101) ישע"י לה, י. נא, יא. (102) זח"ג קכח, א. (103) ואתחנן ו, ה. (104) מלאכי א, ב. (105) ראה ב"ב נג, א. וש"נ. (106) ברכה שלישית דברכת המזון. (107) פרשתנו (בחוקות) כו, יג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

12 הַעֲנִין דְּעֵשְׂרִים שָׁנָה¹¹⁰ שבשנה
 13 זו, תש"ל, מלאו עשרים שנה
 14 להסתלקות הרבי הרי"צ בשנת תש"י,
 15 ומאתיים הוא כפולה של עשרים),
 16 שְׁתֵּי פְּעֻמִּים מְאָה, שְׁזָהוּ עֲנִין
 17 הַכֶּתֶר בגימטריא 'עשרים' (620),
 18 יחד עם פְּנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר¹¹¹,
 19 כְּפִי שְׁנַמְשָׁף לְמִטָּה, בְּקָרוֹב
 20 מְמַשׁ, וביאת המשיח והגאולה יהיו
 21 על יְדֵי יְפוּצוֹ מְעִינֹתֶיהָ חוּצָה,
 22 מתוך שְׂמֻחָה וְטוֹב לֵבָב.

1 (מתורת פְּהַיִּים) בְּקוּמָה
 2 זְקוּפָה, וְאַחַר כֵּן בְּאִים לְאוּפִין
 3 נַעֲלָה יוֹתֵר בְּקוּמִמִּיּוֹת, כדברי
 4 הגמרא 'ש'קוממיות' הוא כְּשֵׁנִי
 5 קוּמֹת שֶׁל אָדָם הָרָאשׁוֹן¹⁰⁸,
 6 לֹא רַק מְאָה אִמָּה (כְּפִי
 7 שְׁהִיְתָה קוּמַת אָדָם הָרָאשׁוֹן
 8 לְאַחַר הַחֻטָּא¹⁰⁹ שנעשה והופחתה
 9 קומתו למאה אמה, שנאמר 'ותשת עלי
 10 כפך' וכך בגימטריא מאה), אֶלֶּא
 11 מֵאִתֵּים אִמָּה (שְׁשָׁשׁוּר עִם¹⁰⁹

(108) ב"ב עה, א. סנהדרין ק, א. (109) ראה פרש"י סנהדרין שם. (110) להסתלקות-הילולא של אדמו"ר מהור"י צ' (המו"ל).
 (111) ראה גם אוה"ת בחוקותי ע' תרנג. ע' תערב. ע' תשל. פלח הרמון ויקרא ע' תקד.

המשך ביאור למס' בנא מציעא ליום שלישי עמ' א

16 שליח להולכה. דְּאִי בְּלָקָא דְּעֵתָהּ דְּאִדְבּוּרָא דִּידָהּ קָא כְּמִיָּד - שאם
 17 תאמר שכשאמר הבעל 'הילך כמה שאמרה' כוונתו לומר לו
 18 שנתון לו את הגט כפי שאמרה לו אשתו, אם כן, אף שאכן
 19 כשהשליח קיבל את הגט אינה מגורשת עדיין, שהרי האשה לא
 20 מינתה אותו שליח לקבלה, מכל מקום כְּפִי מִיָּד לִידָה מִיָּהָא
 21 תִּנְיָשׁ - כשהגיע הגט לידה תתגרש, שהרי הבעל נתן לו את הגט
 22 על דעת מה שאמרה לו, והיא הרי אמרה לו שיהיה שליח
 23 להולכה של הבעל, ואם כן כשיגיע הגט לידה תתגרש בו. ומכך
 24 שרב פסק שאינה מגורשת, מוכח שדעתו שהבעל סומך על דברי
 25 השליח שאמר בשם האשה. ואם כן אפשר לפשוט גם בפועלים
 26 שכשאמרו הרי אנו נשכרים 'כמה שאמר בעל הבית' כוונתם
 27 סומוכים על דברי השליח, ולא יקבלו אלא כפי מה שאמר להם
 28 השליח, ואין להם עליו אלא תרעומת.
 29 רב אשי דוחה שאין להוכיח כן מפסק דינו של רב: אָמַר רב אָשִׁי,

1 הגט ליד, והשליח שינה ממה שאמרה לו האשה, וְאָמַר לבעל,
 2 אֲשֶׁתְּךָ אִמְרָה הִתְקַבַּל לִי גִיטִי - אשתך מינתה אותי להיות שלוחה
 3 לקבל את גיטה דהיינו 'שליח לקבלה', והוא 'והבעל' אָמַר
 4 לשליח הִלְךְ - קח את הגט כְּמָה שְׁאִמְרָה אִשְׁתִּי. אָמַר רב נְחֵמָן
 5 אָמַר רַבָּה בַר אֲבוּהַ אָמַר רב, לֹא רַק שֶׁבִקְבַלְתָּ הַשְּׁלִיחַ לֹא
 6 נתגרשה, שהרי לא מינתה אותו לכך, אלא אֲפִילוּ אִם הִגִּיעַ הַגִּט
 7 לִידָה אִינָה מְגוּרְשָׁת. ואינו נעשה שליח להולכה.
 8 ומדייקת הגמרא: שְׂמֻעָתָ מִיָּהָ - מדינו של רב, דְּאִדְבּוּרָא דִּידָהּ
 9 קָא כְּמִיָּד - שכוונת הבעל במה שאמר 'הילך כמה שאמרה',
 10 סומך על דברי השליח ונתן לו את הגט על דעת שאשתו עשתה
 11 אותו שליח לקבלה ושתתגרש בקבלת השליח את הגט, ומכיון
 12 שבאמת לא עשתה אותו שליח לקבלה, והבעל אינו יכול לעשות
 13 אותו שליח לקבלה, אינה מתגרשת בקבלת השליח. ואפילו
 14 כשהגיע גט לידה אינה מתגרשת, משום שהבעל לא עשה אותו
 15 שליח להוליך את הגט, והיא אינה יכולה למנות אותו להיות

המשך ביאור למס' בנא מציעא ליום שישי עמ' א

15 'ספינה זו', והשוכר אמר 'יין סתם', נמצא שכדי לקיים תנאם
 16 המשכיר חייב להביא הספינה ההיא דווקא, אבל השוכר יכול
 17 להביא יין אחר, ואם כן כיון שהמשכיר אינו יכול לקיים תנאו
 18 והשוכר יכול לקיים תנאו נִימָא לִיהַּ הַשּׁוֹכֵר לְמַשְׁכִּיר, הַב לִי
 19 כְּפִינְתָא (דאנא) [אָנָא] מִיִּיתֵינָא הַמָּרָא - תביא את הספינה הזו
 20 שהשכרת לי ואני יביא יין להוליך בה, אני איני מעבב, וכל זמן
 21 שאינך מקיים התנאי החוזר לי את השכר שנתתי.
 22 אֶלֶּא כְּסָפִינָה כְּתָם וְיִין זֶה - שהמשכיר השכיר לו ספינה סתם,
 23 והשוכר פירש לו ששכרה להוליך יין מסוים, ואם כן קשה, אִם לֹא
 24 נָתַן אִמָּאי לֹא יָתָן, הרי מכיון שהמשכיר אמר 'ספינה סתם'
 25 והשוכר אמר 'יין זה', נמצא שכדי לקיים תנאם המשכיר יכול
 26 להביא ספינה אחרת אבל השוכר חייב להביא היין ההוא, ואם כן
 27 כיון שהמשכיר יכול לקיים תנאו והשוכר אינו יכול לקיים תנאו

1 אופנים אלו תחזור הקרקע ללוח לפני היובל, ונמצא שלא כלה
 2 הקרן.
 3 הגמרא דנה בענין השוכר ספינה להוליך בה יין וטבעה באמצע
 4 הדרך: תִּנּוּ רַבָּנִין הַשּׁוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה הַהוּלִיךָ בַּהּ יִין, וְשִׁבְעָה לָהּ
 5 הספינה יחד עם היין בְּחִצֵּי הַדֶּרֶךְ, רַבִּי יִתָּן אָמַר אִם נָתַן הַשּׁוֹכֵר
 6 את דמי השכירות לבעל הספינה, ואפילו נתן את שכר כל הדרך,
 7 לֹא יִפּוּל בַּחֲזוּרָה אֶת דְּמֵי הַשְּׁכִירוֹת, אף שטבעה הספינה. וְאִם לֹא
 8 נָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ, לֹא יָתָן לוֹ כֻּלָּל דְּמֵי הַשְּׁכִירוֹת וְאִפִּילוּ לֹא אֶת שְׂכָר
 9 חֲצִי הַדֶּרֶךְ שֶׁהֵלֶךְ.
 10 שואלת הגמרא על דברי רבי נתן: תִּיבִי דְּמִי, אִילִימָא כְּסָפִינָה זו
 11 וְיִין כְּתָם - שהמשכיר השכיר לו ספינה זו דווקא, והשוכר לא
 12 פירש לו ששכרה להוליך יין מסוים אלא שכרה ליין סתם, אם כן
 13 קשה, מדוע רק אם לא נתן לא יתן, אפילו אִם נָתַן אִמָּאי לֹא יִפּוּל,
 14 הרי טענת השוכר חזקה מהמשכיר, שמכיון שהמשכיר אמר

התוועדויות

בס"ד. שיחת שבת פרשת אמור, ט"ו אייר ה'תשמ"ב.

בלתי מוגה

א. ביום זה – ישנו צירוף של כמה עניינים ביחד:

לכל לראש הענין העיקרי – יום השבת.

וביום השבת גופא – שבת פרשת אמור. וכידוע מה שכתוב בזוהר שבתורה ישנם ג"ן סדרים (נ"ג

[53=] פרשיות), ובהתאם לזה קורין בכל שבת פרשה מיוחדת בתורה. ובשבת זו – קורין בתורה פרשת

אמור.

ונוסף לזה: הקביעות דשבת זו בנוגע לימי החודש היא – בט"ו באייר. וכמובן ששני עניינים אלו, הן

הקביעות דימי השבוע והן הקביעות דימי החודש, הם על פי תורה.

ובזה גופא (ט"ו באייר) ישנם כמה עניינים:

לכל לראש – מסופר בתורה (בשלח טז, א) "ויסעו מאילים ויבואו . . . אֶל מִדְבַּר סִין . . . בחמישה

עשר יום לחודש השני" (ט"ו אייר). ומבואר בתורה שבעל-פה (מְכִילְתָּא ופירוש רש"י על הפסוק)

"נִתְפָּרַשׁ הַיּוֹם שֶׁל חֲנִיָּה זֹאת לְפִי שֶׁבַע יָמֵי הַחֹדֶשׁ הַזֶּה הוּא מִצִּיּוֹן וְהוּא מִצִּיּוֹן לְמָן", כפי שמסופר

בהמשך הענין "וַיִּלְוֵנוּ כָּל עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גֹּר", ואז אמר הקדוש-ברוך-הוא למשה "הנני ממטיר לכם

לחם מן השמים". ומכאן למדים "שאכלו מְשִׁנֵּי הַבֶּצֶק (או מְשִׁנֵּי הַמֶּצֶה) שִׁישִׁים וְאַחַת סְעוּדוֹת".

זאת אומרת: עניינו המיוחד של ט"ו באייר הוא – שַׁעַד אוֹתוֹ יוֹם אֶכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמְשִׁנֵּי הַמֶּצֶה

שהוציאו ממצרים, ולאחרי זה ניתן להם "לחם מן השמים".

ונוסף לזה: בחמישה עשר באייר – קָיְמָא סִיְהָא דְחֻדְשׁ אִייר בְּאַשְׁלֻמוּתָא, היינו, שלימות כל ענייני

חודש אייר.

וכל זה – בנוגע ליום חמישה עשר באייר עצמו. ונוסף לזה – ישנם עניינים הקשורים עם הימים

המיוחדים שלפניו ולאחריו:

יום חמישה עשר באייר בא בסמיכות ולאחרי ארבעה עשר באייר – פסח שְׁנֵי. ובנוגע לימים שלאחריו

– הרי זה בסמיכות ליום שמונה עשר באייר – ל"ג בעומר [שבזה מתבטא ייחודם של י"ד וח"י אייר

(פסח שני ול"ג בעומר) ביחס לי"ד וח"י דְּשִׁאָר הַחֻדְשִׁים.

ובפרט בקביעות שנה זו שיום חמישה עשר באייר חל ביום השבת, שאז מודגשת ביותר שייכותו

לי"ד באייר – ערב שבת, וכן שייכותו לח"י אייר – כי מיום השבת מְתַבְּרְכִין פּוֹלְהוּ יוֹמֵינָא שְׁלֵמֵי יוֹם

השבת.

ב. והנה, ידועה תורת הבעל שם טוב שמכל מאורע המתרחש במשך חיי האדם יש ללמוד הוראה

בנוגע לעיקר חייו – "אני נבראתי לשמש את קוניי".

וּמְזָה מוֹבֵן, שיש ללמוד הוראה בעבודת ה' מכל אחד מהעניינים האמורים לעיל, מאחר שהם עניינים

המתרחשים במשך חיי האדם.

ומאחר שישנו צירוף של כמה עניינים ביחד – מובן, שכל ענין פועל סיוע והוספה בענין השני, כך

שבצירוף כמה עניינים ביחד ישנה נתינת כוח מיוחדת בנוגע ללימוד ההוראות מעניינים אלו, וקיומן

במעשה בפועל.

1 ועל-דרך המבואר בגמרא (סוטה לד, א) "גְּמִירֵי דְטַעוּנָא דְמַדְלֵי אֵינִישׁ לְכַתְּפֵי" (שהאדם עצמו מגביהו
 2 על כתיפו ואין אחר מסייעו) תִּלְתָּא דְטַעוּנֵי הָוֵי (אינו אלא שלישי ממשאוי שנושא כשמטעינו אחר).
 3 זאת אומרת: כאשר שני אנשים נושאים מִשָּׂא ביחד, הנה לא זו בלבד שהם מסוגלים לְשָׂאת מִשָּׂא כפול
 4 (מִהַמִּשָּׂא שהיו יכולים לְשָׂאת אִם כל אחד מהם היה נוֹשֵׂא את המשא בפני עצמו), אלא הם מסוגלים
 5 לשאת הרבה יותר מזה, מאחר שכל אחד מהם מְסַיֵּעַ לחבירו.

6 ואם הדברים אמורים בנוגע לְמִשָּׂא גְּשָׁמִי, הרי על-אחת-כמה-וכמה שָׁפֵן הוא כאשר מדובר אודות
 7 עניינים רוחניים (שמהם נִשְׁתַּלְּשְׁלוּ העניינים הגשמיים), וברוחניות גּוּפָא – ענייני קדושה (שהרי כל
 8 העניינים האמורים לעיל אודות יום זה הם ענייני קדושה), היינו, שבצירוף כל העניינים יחד ישנו סיוע
 9 ונתינת כוח באופן נעלה ביותר בנוגע לכל האמור לעיל.

10 והמעשה הוא העיקר – היינו, שאין להסתפק מלימוד ההוראות דכל העניינים השייכים ליום זה, אלא
 11 העיקר הוא – קיום הוראות אלו במעשה בפועל, וכפתגם הידוע – "טַאפְּאָרוּ-דָּא-פְּלֵאחֹו" (הגרזן על
 12 הָעֵץ, מעשה בפועל).

13 ג. ביאור ההוראה הנלמדת מכללות הענין דיום השבת:

14 עניינו של יום השבת הוא – תענוג. דהנה, העבודה בְּשִׁשֶׁת יְמֵי החול היא באופן של יגיעה וְעָמַל –
 15 "אדם לעמל יולד", אבל העבודה דְיוֹם השבת היא באופן של תענוג.

16 וּמֵאַחַר שכללות העבודה דיום השבת היא באופן של תענוג, הרי זה מְתַבָּטֵא בכל העניינים הנעשים
 17 ביום השבת, כולל אכילה ושתי' ושינה כו', היינו, שעל-ידי בשר שָׁמֵן ויין יָשֵׁן הרי הוא מקיים מצוות
 18 עונג שבת (כמוכא גם בתניא (פרק ז)).

19 ומובן, שאין הכוונה אודות תענוג הגוף בלבד, היינו, שגופו מתענג מאכילת מאכל עָרֵב וכיוצא בזה
 20 – כי מאחר שמדובר אודות תענוג של יהודי, הרי לכל לראש מודגש התענוג דְעֵצָם ופְּנִימִיּוֹת נפשו,
 21 וּמֵאַחַר ש"רוח בני האדם הָעוֹלָה היא למעלה", מובן, שהתענוג האמיתי של כל אחד ואחת מישראל הוא
 22 – כאשר גורם נחת רוח ותענוג למעלה, היינו, שהתענוג שלמעלה נעשה התענוג שלו. ולכן, עיקר ענין
 23 התענוג של כל אחד ואחת מישראל קשור עִם ענייני קדושה ורוחניות.

24 אבל אף-על-פי-כך, מאחר שהעבודה צריכה להיות באופן ד"בכל לבבך בשני יְצָרֶיךָ", לכן, חודר ענין
 25 התענוג דְיוֹם השבת גם בענייני הגוף הגשמי, בְּשֵׁר שָׁמֵן ויין יָשֵׁן וכיוצא בזה, אפילו כפי שגופו הוא
 26 קודם הבריור, ועל-אחת-כמה-וכמה לאחרי הבריור.

27 וזוהי ההוראה הנלמדת מיום השבת – שכללות עבודת האדם (גם העבודה דימי החול) צריכה להיות
 28 חדרה בענין התענוג.

29 ד. ביאור ההוראה משבת פרשת אָמֹר:

30 בפרשת אָמֹר ישנם ריבוי עניינים (כמו בכל פרשיות התורה). ולכן, לכל לראש יש ללמוד הוראה
 31 כללית מִשֵּׁם הפרשה – כי בשם הפרשה ("שָׁמוּ אֲשֶׁר יִקְרָאוּ לוֹ בלשון הקודש") מתבטא התוכן הכללי
 32 דפרשה זו. זאת אומרת: כאשר מדברים אודות כל ענין שבפרשה זו – מדגישים שזהו ענין שנאמר בפרשה
 33 שְׁשֻׁמָּה "אָמֹר".

34 והנה, פירוש תיבת "אמור" הוא – ציווי אודות אמירה מתמדת ("הַאֲלֹטֵן אֵין אֵיין זְאָגֵן"), היינו, שאין
 35 לְהִסְתַּפֵּק במחשבה בלבד, אלא דְרוּש גם ענין של אמירה אל הזולת.

36 ולכאורה, אינו מובן – לשם מה זקוקים לענין של אמירה, הרי זה דבר והיפוכו:

37 כאשר התורה מְדַבֵּרַת אודות ענין של "אמירה" ("אמור"), הרי בהכרח לומר שהכוונה לאמירה שהיא
 38 בעלת תוכן אמיתי כו' (כי לדברים לְלֹא כל תוכן – לא הייתה התורה קוראת בשם "אמירה"), היינו,

שקודם האמירה היו הדברים בְּשִׁקְלוֹ ומחשבתו כו'. ואם-כן נשאלת השאלה: לָשֵׁם מה זקוקים לענין של
 אמירה – שהעניינים הנמצאים בְּשִׁקְלוֹ ומחשבתו יִרְדּוּ ויתגלו בדיבור?!

והביאור בזה – שהיא הנותנת: היות שמדובר כאן אודות ענין בעל תוכן ומשמעות כו', אין לְהִסְתַּפֵּק
 בְּזֶה שהענין נמצא בְּשִׁקְלוֹ ומחשבתו בלבד, כי באופן פְּנֵה לא תִצְמַח מִזֶּה כל תועלת אצל הזולת, שהרי
 אין אדם יודע מה שבליבו של חבירו, ולכן, ישנו ציווי מיוחד "אמור", לגלות את הדברים באופן של
 אמירה אל הזולת.

וענין זה הוא בהתאם לציווי "ואהבת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ" – היינו, שכאשר יש בידו ענין טוב (כמו בְּנִדּוֹן
 דִּין – שיש במחשבתו ענין טוב, בעל תוכן ומשמעות כו'), עליו להשתדל שגם הזולת יוכל לְהִפְיֵק
 הנאה ותועלת מענין זה.

והנה, כדי שהאמירה אל הזולת תהיה באופן המתאים – הרי בהכרח שהדברים יפעלו פעולתם, כי
 אם האמירה (והגילוי) אל הזולת אינה פועלת מאומה, הרי זו אמירה בטילה. ומאחר ש"תורת אמת"
 ו"תורת חיים" קוראת לְדַבֵּר בשם "אמירה" ("אמור") – הרי בוודאי מדובר כאן אודות אמירה אל הזולת
 באופן שהדברים פועלים פעולתם.

וזוהי ההוראה הנלמדת מִשֵּׁם הפרשה – "אמור", שאין להסתפק בענין של מחשבה בלבד, אלא צריכים
 להשתדל לְגַלוֹת ולומר זאת גם לְזוֹלַת, ובאופן שהדברים יפעלו פעולתם.

והוראה זו מודגשת בְּסִגְנוֹן של ציווי תְּמִידִי – "אמור", אמירה מְתֻמָּדֶת ("האלטן אין אַיִן זָאגן") –
 נוסף לזה שכל ענייני התורה הם נְצַחִים, כי "התורה היא נְצַחִית".

ה. עוד ענין בזה – וּבְהִקְדָּמָה:

התוכן דגילוי אל הזולת (שבתית "אמור") יכול להתבטא בלשון הקודש גם בְּסִגְנוֹן אחר – דיבור,
 וכיוצא בזה, ואדרבה: הלשון הרגיל הוא "דַּבֵּר אל בני ישראל גו'". ומאחר שֵׁשֵׁם הפרשה הוא "אמור"
 דווקא (ולא "דַּבֵּר", וכיוצא בזה), מובן, שישנה הוראה מיוחדת בְּדַבֵּר.

והביאור בזה:

החילוק בין לשון "דיבור" ללשון "אמירה" הוא – ש"דיבור" מורה על לשון קְשָׁה, ו"אמירה" מורה
 על "לשון רַכָּה" (פירוש רש"י יתרו יט, ג).

וזוהי ההוראה הנלמדת מדיוק הלשון "אמור" (ולא "דַּבֵּר" וכיוצא בזה) – שהפעולה וההתעסקות עם
 הזולת צריכה להיות באופן של "אמירה" דווקא, "בלשון רַכָּה", היינו, כאשר מְדַבֵּר עם הזולת כְּדִי לפעול
 עליו בעניין מסויים, אינו מדבר עמו באופן שיכול להטיל עליו אִימָה וְפַחַד, אלא צריך לדבר עמו "בלשון
 רַכָּה", בְּדַרְכֵי נֹעַם וכו'.

וכאשר הזולת מקבל את הדברים "בלשון רכה" ("אמירה") – הרי כאשר הזולת יגיע למעמד ומצב
 שהוא בעצמו יעסוק בהשפעה אל הזולת, יְדַבֵּר גם הוא באופן של "אמירה", "בלשון רכה", כפי שהוא
 בעצמו קיבל את הדברים.

ו. כללות הענין ד'אָמור", "בלשון רכה" – מודגש גם בענין השבת:

נתבאר לעיל שְׁשִׁבְתָּ עַנְיֵינוּ תַעֲנוּג. ומזה מובן שביום השבת לא שייך כלל ענין של רוֹגְזָא וכיוצא
 בזה, מאחר שזוהו היפך עניין התענוג, ואם-כן, בוודאי שהדיבור אל הזולת הוא באופן של "אמירה",
 "בלשון רכה" דווקא, כשם שכללות העבודה דיום השבת היא באופן של תַעֲנוּג.

דהנה, העילוי דיום השבת מתבטא בזה שאפילו עניינים שְׁעַל-פִּי תורה הם באופן של דִּין כו',
 מתבטלים הם ביום השבת, וכפי שאומרים בתפילת ליל שבת (ב"פְּגִנוּא") "וְכָל דִּינֵינָּן מִתְעַבְרִין מִיְנָה",
 היינו, שביום השבת (הַחֵל מְעַרְבֵּ שַׁבַּת לְאַחֵרֵי חֲצוֹת) מתבטלים כל העניינים של דִּין וְרוֹגְזָא כו' כמבואר
 בארוכה בספר המצוות להצמח צדק (מצות לא תִבְעֲרוּ אֵשׁ).

- 1 וזהו כללות העניין דיום השבת – שָׁאֵז נפעל עליית העולמות כו', ואז לא שייך ענין של פסולת כו',
 2 שהרי "פָּרַשׁ שְׁבֶתְכֶם לא קָאָמַר", ולכן, כל ענייני השבת (גם עניינים גשמיים) הם באופן של תענוג, כי
 3 כל עניין שלמטה מתענוג הוא בבחינת "פָּרַשׁ", והרי "פָּרַשׁ שְׁבֶתְכֶם לא קָאָמַר".
- 4 ומאחר שביום השבת לא שייך ענין של רוֹגְזָא כלל, כי עניינו של שבת הוא תענוג – מובן, שלא
 5 שייך שהדיבור אל הזולת יהיה באופן קָשָׁה כו', אלא וודאי שענין זה נעשה באופן של "אמירה", "בלשון
 6 רכה" דווקא, בדרכי נועם – באופן של תענוג.
- 7 ז. והנה, ההתעסקות וההשפעה אל הזולת באופן של "אמירה", "לשון רכה" – צריכה להיות מבלי
 8 להתחשב במעמדו ומצבו של הזולת, היינו, אפילו כאשר הזולת נמצא במעמד ומצב ירוד כו', עד שאינו
 9 יודע אודות גודל העילוי דיום השבת (שאו לא שייך ענין של דִּין), וכיוצא בזה – גם אז צריכים לדבר
 10 עמו באופן של "אמירה", "בלשון רכה" דווקא.
- 11 וכמבואר בתניא (פרק ל) שגם כאשר מדובר אודות אדם שנמצא במעמד ומצב ירוד ביותר – אמרו
 12 חכמינו זכרונם לברכה "אל תדין את חבריך עד שתגיע למקומו", היינו, ש"מקומו גורם לו לחטוא, להיות
 13 פרנסתו לִילֵךְ בְּשׁוֹק כל היום ולהיות מיושְׁבֵי קָרְנוֹת . . וְיִצְרוּ בוער כתנור בוערה מאופה כו'", ולכן אמרו
 14 חכמינו זכרונם לברכה "וְהָיוּ שְׁפָל רוח בפני כל האדם", "אפילו בפני קל שְׁפָקְלִים", מאחר שהניסיון
 15 שלו גדול ביותר.
- 16 ויתירה מזו אמרו חכמינו זכרונם לברכה: "וְהָיוּ דָן את כל האדם לְכַף זכות", היינו, לא זו בלבד שלא
 17 יִדוֹן אותו ויקטרג עליו כו' ("אֵל תְּדִין את חבריך"), אלא אדרבה: כדיוק לשון חכמינו זכרונם לברכה –
 18 "וְהָיוּ דָן את כל האדם לְכַף זכות".
- 19 זאת אומרת: לא זו בלבד שאי אפשר להאשים אותו בזה שְׁנִכְשָׁל בעניינים בלתי רצויים, מְאָחַר שאין
 20 זה בְּאִשְׁמֹתוֹ כלל, כי הוא תינוק שְׁנִשְׁבָּה כו' – אלא צריכים לדון אותו "לכף זכות", היינו, שזהו ענין
 21 של "זכות" עבירו.
- 22 ולכאורה אינו מובן: כאשר מדובר אודות אדם שנכשל בעניינים בלתי רצויים כו' – כיצד אפשר לדמר
 23 שזהו ענין של "זכות" עבירו, איזו "זכות" – מלשון דָן וְיִצְפוּךְ – יש בעניין של חֶטְא! ?
 24 והביאור בזה:
- 25 על-פי מאמר רבותינו זכרונם לברכה "איני מבקש לפי פוֹחֵי אלא לפי כוֹחֵךְ", מובן, שכאשר יהודי
 26 נמצא במעמד ומצב ש"פרנסתו לִילֵךְ בְּשׁוֹק כל היום ולהיות מיושבי קרנות . . וְיִצְרוּ בוער כתנור בוערה
 27 מאופה כו'" – הרי בודאי שניתנו לו כוחות נְעָלִים ביותר כדי שיוכל לעמוד בניסיונות שְׁנִתְקַל בָּהֶם.
 28 זאת אומרת: לאותם יהודים שהם "יושבי אוהל" – לא ניתנו כוחות נעלים עד כדי כך שיוכלו לעמוד
 29 בניסיונות קשים ביותר (כמו הניסיונות של "יושבי קרנות"), ולכן, עבודתם היא להיות "יושבי אוהל".
 30 אבל לעומת זאת – ישנם יהודים שהכניסו אותם ("מְ'הָאֵט זַי אַרְיִינְגְעֶשְׁטְעֶקֶט") במקום של "יושבי
 31 קרנות", מאחר שניתנו להם כוחות נעלים ביותר שיוכלו לעמוד בניסיונות אלו, ולכן הכניסו אותם במעמד
 32 ומצב כזה – כדי שְׁיִגְלוּ את הכוחות הנְעָלִים שניתנו להם.
- 33 ועל-פי-זה מובן דיוק הלשון "וְהָיוּ דָן את כל האדם לְכַף זכות" כי עצם העובדה שהוא נמצא במעמד
 34 ומצב ש"פרנסתו . . להיות מיושבי קרנות . . וְיִצְרוּ בוער כו'", הרי זה מורה על הכוחות הנעלים שניתנו
 35 לו, ולכן הרי זה ענין של "זכות" – כי בכוחו לגלות כוחות נעלים אלו.
- 36 והנה, כל זה הוא ביחס לכוחות שניתנו לו כדי שיוכל לעמוד בניסיון. אבל כאשר נכשל ולא עמד
 37 בניסיון (מפני סיבות שונות), וְחֶטְא וּפְגָם ועבר את הדרך (שאו ה"זכות" שהייתה "בכוח" לא באה לידי
 38 פועל) – זקוקים שהזולת יִלְמַד עליו זכות ("וְהָיוּ דָן את כל האדם לְכַף זכות"), היינו, שהזולת יעסוק עמו
 39 וישפיע עליו להגיע למעמד ומצב המתאים, שאז תגלה ה"זכות" שבו – גילוי הכוחות הנעלים שניתנו
 40 לו.

1 דהנה, מאחר ש"תורת אמת" אומרת שגם לאחרי שחטא כו' צריכים ללמד עליו זכות ("הָיוּ דָן את
2 כל האדם לכף זכות") – הרי בהכרח לומר שה"לימוד זכות" מתאים למציאות האמיתית (כי לא ייתכן
3 ש"תורת אמת" תצווה לומר דבר שאינו אמיתי ח"ו). וטעם הדבר – כי אפילו לאחרי שחטא כו' נמצאים
4 אצלו (בהעלם ובכוח) הכוחות הנעלים שניתנו לו, אלא שזקוקים לפעולת הזולת שְׁיִלְמֵד עליו זכות, היינו,
5 שיעסוק עמו וישפיע עליו באופן המתאים, ואז יתגלו הכוחות הנעלים שלו – שהיו אצלו עוד מקודם
6 לכן.

7 וכפסק דין הרמב"ם (הלכות גירושין סוף פרק ב) שכל אחד ואחת מישראל "רוצה הוא לעשות כל
8 המצוות כו'", ואפילו כאשר מדובר אודות יהודי שצריכים לְגַלוֹת אצלו את רצונו האמיתי, עד שזקוקים
9 להכותו עד שיאמר רוצה אני – הרי גם אז קְרִינֵן בֵּיהּ "לְרַצּוֹנְכֶם תִּזְבְּחוּהוּ", כי זהו רצונו האמיתי, ומה
10 שהיו זקוקים לעניין של פְּפִיָּה – הרי זה כדי לבטל ענין חייוני בלבד, שְׁהַעֲלִים וְהַסְתִּיר על רצונו האמיתי
11 ("יִצְרוּ הוּא שְׁתַּקְפוּ").

12 ה. וזוהי כללות ההוראה הנלמדת משבת פרשת אמור:

13 אין להסתפק בעניין של מחשבה טובה בלבד, אלא יִשְׁנוּ צִוּוּי וְהִדְגְּשָׁה מיוחדת אודות כללות העניין
14 דאמירה וגילוי אל הזולת – "אָמור", היינו, לעסוק בהשפעה על הזולת כו', ובאופן שהדברים יפעלו
15 פעולתם.

16 וכללות הפעולה וההתעסקות עם הזולת צריכה להיות באופן של "אמירה" – "בלשון רכה", ובדרכי
17 נועם דווקא.

18 וזאת – מבלי להתחשב במעמדו ומצבו של הזולת, כי אין להאשים אותו בזה שנמצא במעמד ומצב
19 ירוד, מאחר שהוא תינוק שְׁנִשְׁבָּה כו', ואדרבה: צריכים לְהַעֲרִיךְ את גִּדְּל זכותו – שהרי ניתנו לו כוחות
20 נעלים ביותר, כנ"ל בארוכה.

21 וגילוי זכותו (מִהֶקְעֶלֶם אל הגילוי) תְּלוּי בפעולה וההשפעה שְׁמִקְבֵּל מיהודי שנמצא במעמד ומצב
22 נעלה יותר, ולכן, כאשר רואה יהודי שנמצא במעמד ומצב ירוד כו' – עליו לדעת שזוהי אשמתו, כי בו
23 תלוי הדבר לגלות אצל הזולת את הכוחות הנעלים שניתנו לו.

24 ט. האמור לעיל אודות ההוראה משבת פרשת אמור, קשור גם עם הנקודה הכללית דימי חודש אייר
25 – כללות העניין ד"ספירת העומר" (שהרי פרשת אמור היא לעולם בימי הספירה):

26 ההוראה הנלמדת מימי הספירה היא – שצריכים להתנהג באופן של "אהבת ישראל", כפי שהתנהגו
27 תלמידי רבי עקיבא לאחרי ל"ג בעומר.

28 זאת אומרת: הוראה זו נלמדת לא רק מל"ג בעומר, אלא אדרבה: עיקר ההוראה נלמדת מהימים
29 שלפני ל"ג בעומר – שבהם מודגש עד כמה חֲמור העניין ש"לא נהגו כבוד זה לזה", ולכן, דרושה זהירות
30 גדולה בעניין זה.

31 וכמובן, שכאשר יהודי יודע שבימי הספירה עליו לְהִימָנַע מלברך ברכת "שהחינו", וְלְהִימָנַע מְעַרְיֶכֶת
32 "שמחת נישואין", למרות גודל העניין דְקִיּוּם מצוות "פָּרוּ וּרְבוּ", וכל זה – בגלל המאורע שנגרם כתוצאה
33 מזה ש"לא נהגו כבוד זה לזה", הרי הוא מבין עד כמה חמור הדבר, ועד כמה שיש להיזהר מעניין זה.

34 וזהו הקשר שבין ההוראה דימי הספירה, שצריכים להתנהג באופן של "אהבת ישראל", ולנהוג כבוד
35 זה בזה – עִם ההוראה ד"אמור", שצריכים לעסוק בהשפעה על הזולת באופן של "אמירה", "בלשון
36 רכה", ובדרכי נועם דווקא.

37 י. והמעשה הוא העיקר:

38 על כל אחד ואחת להוסיף בכל הפעולות הקשורות עִם הַפְּצַת היהדות והמעיינות חוצה – בהתאם
39 להוראה הַנְּלֻמְדָת מהציווי ד"אמור", השפעה על הזולת באופן של "אמירה" בלשון רכה, ובדרכי נועם.

- 1 וההתעסקות בְּזֶה צריכה להיות מתוך שמחה וטוב לבב – בהתאם להוראה הנלמדת מאופן עבודת
 2 יום השבת, ש"אין יִצָּב בה", מאחר ש"כל מלאכתך עֲשׂוּ" [היינו, שמלמעלה נותנים לו זאת מן הַמוֹקֵן,
 3 והוא צריך רק לקבל זאת], וכמו שכתוב "וביום שמחתכם – אלו השבתות".
- 4 ובפרט שה"נתינת כוח" לכללות העבודה הנ"ל ("אמור" – בלשון רכה, "נְהַגוּ כבוד זה לזה") –
 5 קשורה עִם כללות ענין השבת:
- 6 שבת ותורה עניינם אחד, כמובן ממאמר רבותינו זכרונם לברכה ש"תלמיד חכם אִיֶּקְרֵי שבת". והרי
 7 כללות ההנהגה באופן של "אהבת ישראל", "נהגו כבוד זה בזה", קשורה עם לימוד התורה כדבעי –
 8 בהתאם להנהגת התלמידים שלמדו תורה (פְּדָבְעֵי) אצל ר' עקיבא, שאצלו היה מודגש ביותר כללות
 9 העניין דלימוד התורה, כמאמר "פּוֹלְהוּ אֶלִּיבָא דרבי עקיבא", ועד שמשה רבינו אמר שהתורה הייתה
 10 רְאוּיָה להינתן על ידי ר' עקיבא.
- 11 [ואף-על-פי שגם התלמידים שלא נהגו כבוד זה בזה נקראים "תלמידי ר' עקיבא" – הרי מדגישים
 12 שאופן הקבלה שלהם מרבי עקיבא לא הייתה באופן המתאים, ולכן היה חֶסֶר אצלם בעניין ד"ואהבת
 13 לרעך כמוך". ועניין זה תוקן בל"ג בעומר כו'.]
- 14 ומאחר שעבודת כל אחד ואחת מישראל היא באופן דהקדמת לימוד התורה לשאר ענייניו (אכילה
 15 ושתייה וכיוצא בזה), ויתירה מזו: קודם התפילה ולימוד התורה (אכילה ושתייה רוחניים) הרי הוא אומר
 16 ב"ברכת התורה" – "ונתן לנו את תורתו", הרי מובן שכל אחד ואחת מישראל הוא "יהודי תורני" ו"יהודי
 17 של שבת" ("אָ תורה אִיד, און אַ שבת אִיד"), ולכן, בכוחו להתנהג באופן של "אהבת ישראל", בדוגמת
 18 הנהגת תלמידי ר' עקיבא (שלאחרי ל"ג בעומר).
- 19 ומאחר שה"נתינת כוח" לכללות עבודה זו נלקחת מיום השבת (שהוא ענין אחד עם ענין התורה) –
 20 מובן, שעבודה זו נעשית מתוך שמחה וטוב לבב, בהתאם לאופן העבודה דיום השבת – מתוך שמחה
 21 ותענוג.
- 22 וכאשר עוסקים בכל האמור לעיל באופן המתאים – הרי הובטחנו ש"יִגְעַת וּמְצַאָת", היינו, שְׁפֹדְרֵי
 23 יצליח בכל עניינים אלו, והצלחתו תהיה שלא לפי ערך היגיעה כלל – בדוגמת ענין המציאה.
- 24 ובקרוב ממש זוכים לקיום היעוד "מצאתי דוד עבדי" – כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין צז,
 25 א) שְׁמִשִּׁיחַ בא "בהיסח הדעת", בדוגמת ענין ה"מציאה" – במהרה בימינו ממש, "נְאוּ", ומתוך שמחה
 26 וטוב לבב.

* * *

- 27 יא. האמור לעיל שייך רק בנוגע לַהֲנֶה ולעתיד, היינו, שההנהגה בְּהֵנָה ובעתיד היא באופן ד"אָמור"
 28 – השפעה על הזולת באופן של "אמירה", בלשון רכה, ומתוך יחס של כבוד.
- 29 ונוסף לזה – יִשְׁנֶה הוראה מיוחדת בנוגע לתיקון העבר, הנלמדת מתוכן העניין ד"פסח שני" (הסמוך
 30 לט"ו באייר):
- 31 ידוע פתגם כ"ק מורי וחמי אדמו"ר (היום יום ע' נג) שעניינו של "פסח שני" הוא – להורות שלעולם
 32 אין מצב אבוד ("עֵס אִיו נִיטָא גְיִין פֶּאָרְפֶּאלֵן"), כי תמיד יכולים לתקן את ענייני הַעֲבָר שהיו באופן
 33 בלתי רָצוּי.
- 34 ועל דרך זה מובן בנוגע לענייננו:
- 35 כאשר מתבוננים אודות אופן ההנהגה דאתמול, וכללות ההנהגה בעבר, ורואים שישנם עניינים
 36 מסויימים שבהם לא הייתה ההנהגה באופן המתאים להוראה האמורה לעיל – צריכים לדעת שאין זה
 37 מקרה אבוד, אלא ישנה אפשרות לתקן את העבר.

1 והנה, מאחר שהוא שמע את הפתגם הנ"ל מכ"ק מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו – הרי לכל לראש
 2 מְכוּוֹנִים הדברים אליו, שהוא יכול וצריך לתקן את ענייני הָעֶבֶר. זאת אומרת: שלא יחשוב שהדברים
 3 נאמרו בנוגע לכלל ישראל, בנוגע לציבור כולו וכיוצא בזה – כי היות שהוא שמע זאת, הנה אף-על-פי
 4 שהכוונה היא אמנם גם בנוגע לכלל ישראל ולציבור כולו, הרי לכל לראש מְכוּוֹנִים הדברים אליו!
 5 יב. והנה, כאשר מדובר אודות ההוראה שְׁלֵמִים מ"פסח שני" בנוגע לתיקון ענייני הָעֶבֶר – מובן,
 6 שהתנאי בדבר הוא – שירגיש שהנהגתו בעבר הייתה באופן בלתי רצוי, וירצה לתקן זאת.
 7 וכפי שמסופר בתורה שכללות העניין ד"פסח שני" לא בא בתור "הצעה" של משה רבינו, אלא לאחרי
 8 הטענה של אותם אנשים שלא יכלו להקריב את הפסח במועדו, שהם טענו למשה רבינו "למה נִגְרַע
 9 לבלתי הִקְרִיב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל", היינו, שהם הרגישו וידעו שמעמדם ומצבם אינו
 10 פְּדָעִי, וְרָצוּ לתקן זאת.
 11 ורק על-ידי-זה שהדבר היה נוגע להם כו' – זְכוּ שעל ידם תִּאָמַר הפרשה ד"פסח שני", היינו,
 12 שתביעתם ("לְמָה נִגְרַע") נתקבלה, וניתנה להם אפשרות לתקן את ענייני העבר – שזהו כללות העניין
 13 ד"פסח שני".
 14 וּבְנֵה רואים את גְּדֻלּוֹתוֹ של יהודי:
 15 אפילו כאשר הוא נמצא במעמד ומצב בלתי רצוי – אף על פי כן, הרי הוא בא בטענה ותביעה "למה
 16 נגרע", וסוף כל סוף מתקבלת טענתו ותביעתו!
 17 דהנה, לכאורה אינו מובן: כיצד יָכֻלוּ אותם אנשים לבוא בטענה "למה נגרע" – הרי הם ידעו
 18 שמעמדם ומצבם הוא באופן דהיפך הטהרה, ובפרט שהדבר היה באשמתם – "לְכֶם"!
 19 אלא טעם הדבר הוא – מאחר שהם "יהודים", הרי כל העניינים שאינם פְּדָעִי הינם דברים חיצוניים
 20 בלבד, ואינם פועלים שינוי כלל בעצם מציאותם. ומאחר שמצד עצם מציאותם הם בתכלית העילוי –
 21 לכן טוענים הם "למה נגרע".
 22 אבל לאידך – בהכרח שידע וירגיש זאת, ויבוא בטענה ותביעה "למה נגרע" – שאז ניתנת לו
 23 האפשרות לתקן את ענייני העבר.
 24 זאת אומרת: כשם שבנוגע ללימוד התורה הרי "לא הביישן לְמַד", כמו כן מובן בנוגע לעניין התשובה
 25 (כי כל העניינים נלקחים מהתורה, וכמאמר "אֶסְתַּלַּל בְּאוֹרֵי־תָא וּבְרָא עֲלֵמָא") – שאין לו להתבייש כו',
 26 אלא הוא צריך לדרוש ולתבוע שברצונו לתקן את ענייני העבר, כי "למה נגרע גוי", ואז מקבלים את
 27 טענתו ונותנים לו את האפשרות לתקן את ענייני העבר.
 28 יג. האמור לעיל (שדרושה הטענה "למה נגרע") קשור גם עם פרק רביעי דפרקי אבות שלומדים
 29 בשבת זו – ששם (משנה כ) מובא מאמרו של "אלישע בן אבויה".
 30 והביאור בזה:
 31 אודות "אֲלִישֶׁע בֶּן אֲבוּיָה" מסופר בגמרא (חגיגה טו, א. ירושלמי שם פרק ב הלכה א) שיצא לתרכות
 32 רעה, היות ששמע "בת קול" שאמרה "שובו בנים שובכים חוץ מְאַחֵר".
 33 ולכאורה אינו מובן: כיצד יכולים לבוא אליו בטענות – כאשר אומרים "שובו בנים שובכים חוץ
 34 מאחר"?!
 35 וידוע הביאור בזה, שלמרות שְׁשֻׁמֵעַ "בת קול" שאמרה "שובו בנים שובכים חוץ מאחר" – היה צריך
 36 להשתדל לעשות תשובה, ולבוא בטענה ותביעה "למה נגרע", ובוודאי שאם היה משתדל בעשיית תשובה
 37 באופן של "דַחַק ונכנס", הייתה תשובתו מתקבלת, למרות ה"בת קול" שאמרה "שובו בנים שובכים חוץ
 38 מאחר".

- 1 ועל־דרך מאמר רבותינו זכרונם לברכה "כל מה שאומר לך בעל הבית עֲשֵׂה, חוץ מִצָּא" – היינו,
 2 למרות שהוא "בעל הבית", ולכן "כל מה שאומר לך בעל הבית עֲשֵׂה", אף על פי כן, כאשר בעל הבית
 3 אומר לו "צָא" – אינו צריך לשמוע בקולו.
- 4 ועל־דרך־זה מובן בנוגע לענייננו: למרות ש"אחר" שמע "בת קול" שאמרה "שובו בנים שובכים חוץ
 5 מאחר", לא היה צריך לשמוע ל"בת קול" זו, מאחר שהקדוש־ברוך־הוא עצמו כתב בתורתו את הכלל
 6 ש"כל מה שאומר לך בעל הבית עשה חוץ מצא", ולכן אינו צריך לשמוע ל"בת קול" האומרת לו לצאת
 7 מגבול הקדושה ("שובו בנים שובכים חוץ מאחר").
- 8 וזוהי הטענה אודות "אחר" – מדוע שמע ל"בת קול", ולא השתדל לעשות תשובה, כי אם היה
 9 משתדל בדבר, והיה תובע "למה נגרע" – היו סוף־כל־סוף מקבלים את תשובתו. וכפי שרואים בפועל
 10 שלבסוף נפעל תיקונו של "אחר" על־ידי ר' מאיר ור' יוחנן (ראה חגיגה שם, ב. ירושלמי שם).
- 11 יד. וזוהי ההוראה הנלמדת מ"ד באייר – "פסח שני":
- 12 כאשר יהודי רואה שהנהגתו בעבר הייתה באופן בלתי רצוי, הנה לא זו בלבד שבכוחו ויכולתו לשנות
 13 את הנהגתו בהווה ובעתיד, אלא בכוחו ויכולתו לתקן גם את ענייני העבר.
- 14 וזאת – כאשר הוא בא בתביעה וטענה "למה נגרע", בידעו שמצד עצם מציאותו הרי הוא בתכלית
 15 העילוי. ואז הרי הוא זוכה שתינתן על־ידו פרשה חדשה – פרשת "פסח שני", היינו, שניתנת לו אפשרות
 16 לתקן את העבר.
- 17 והוראה זו שייכת גם לט"ו באייר – מאחר שט"ו באייר בא בסמיכות ממש לאחרי י"ד באייר.
 18 ובמיוחד בקביעות שנה זו – שי"ד באייר ("פסח שני") חל ביום שישי, וט"ו באייר חל ביום השבת:
 19 עניינו של יום השבת הוא – "ויכולו השמים גו'", היינו, שכל העניינים שהיו בששת ימי השבוע,
 20 מתעלים הם ביום השבת בתכלית העילוי, באופן של פִּילִיזֶן ותענוג כו'.
 21 ומאחר שכל ענייני ששת ימי השבוע מתעלים ביום השבת בתכלית העילוי, הרי על אחת כמה וכמה
 22 שכן הוא בנוגע ליום השישי, "ערב שבת" ממש, היינו, שבו מודגש ביותר העילוי שנפעל ביום השבת.
 23 ועל־פי־זה מובן שכללות העניין ד"פסח שני" (שחל ביום השישי) מתעלה ביום השבת (ט"ו באייר)
 24 בתכלית העילוי.
- 25 טו. נוסף על השייכות דט"ו באייר ל"פסח שני" שלפניו, הרי הוא שייך גם לימים שלאחריו, כולל –
 26 ח"י באייר, ל"ג בעומר.
- 27 ובפרט בקביעות שנה זו, שט"ו באייר חל ביום השבת, ול"ג בעומר חל ביום השלישי – שהרי מיום
 28 השבת מתברכין כולהו יומין (כל ימי השבוע שלאחרי זה), ובפרט הימים הסמוכים ליום השבת – עד
 29 יום שלישי (ל"ג בעומר), כמבואר בגמרא (פסחים קו, א) שהימים רביעי חמישי וששי שייכים לשבת
 30 שלאחריהם, ונקראים "קָמֵי שֶׁבֶתָא", והימים ראשון שני ושלישי שייכים לשבת שלפניהם, ונקראים "בִּתְרָא
 31 שֶׁבֶתָא".
- 32 והשייכות המיוחדת דיום השבת לימים שלאחריו עד יום השלישי – מודגשת גם בהלכה, פְּאִיִּתָא
 33 בשולחן־ערוך (אורח־חיים סימן רצ"ט סעיף ח) שאם שָׁכַח ולא הבדיל במוצאי שבת, יכול להבדיל "עד
 34 סוף יום ג' . . לפי שג' ימים הראשונים של השבוע נקראים ימים שאחר השבת, והרי הן בכלל מוצאי
 35 שבת".
- 36 טז. ביאור ההוראה הנלמדת מל"ג בעומר:
- 37 בל"ג בעומר פֶּסְקוּ לְמוֹת תְּלִמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא – לאחרי שָׁמְתוּ בימי הספירה לפי שלא נהגו כבוד זה
 38 בזה.

1 והנה, מדיוק הלשון "פסקו מלמות", משמע, שְׁלוּלֵי העניין דל"ג בעומר היה נמשך ח"ו עונש זה.
 2 ועל-דרך מה שנאמר "וַתַּעֲצֹר הַמַּגְפָּה" (על ידי הקטורת), היינו, שְׁלוּלֵי הקטורת הייתה המגיפה נמשכת
 3 ח"ו.

4 ולכאורה אינו מובן – על איזה סוג תלמידים נאמר שבל"ג בעומר "פסקו מלמות":
 5 אם מדובר אודות התלמידים שְׁנֵהֲגוּ כבוד זה זה (בדוגמת חֲמִשָּׁת הַתְּלִמִּידִים ש"הם העמידו תורה"
 6 לאחרי ש"היה הָעוֹלָם שָׁמֵם") – הרי אודותם לא שייך הלשון "פסקו מלמות", כי מאחר שהנהגתם הייתה
 7 באופן המתאים ("נהגו כבוד זה בזה"), הרי לא היה מגיע להם עונש ח"ו;

8 ואם הכוונה שגם אותם תלמידים ש"לא נהגו כבוד זה בזה" פסקו למות בל"ג בעומר (למרות שלא
 9 שינו את הנהגתם) – אינו מובן: כיצד יתכן הדבר, "השופט כל הארץ לא יעשה משפט"?!
 10 זאת אומרת: מאחר שכאן לא היה ענין של "קטורת" (וכיצא בזה) שבכוחו לפעול את ביטול העונש
 11 אצל אלו שנתחייבו בדבר – אינו מובן: כיצד יתכן ש"פסקו מלמות" למרות שלא שינו את הנהגתם
 12 הקודמת (ש"לא נהגו כבוד זה בזה")?!

13 אלא בהכרח לומר שהתלמידים ש"פסקו מלמות" שינו את הנהגתם, ואף על פי כן אֲתִי שְׁפִיר דיוק
 14 הלשון "פסקו מלמות" – כי שינוי הנהגתם גופא הייתה כתוצאה מהעילוי דל"ג בעומר, ולא בכוח עצמם.
 15 זאת אומרת: מצד עצמם היו ממשיכים הם בהנהגה בלתי רצויה ("לא נהגו כבוד זה בזה"), אלא גודל
 16 העילוי דל"ג בעומר פעל אצלם שינוי ההנהגה, ולכן מודגש הלשון "פסקו מלמות", כי מצד עצמם (לולי
 17 ההתעוררות דל"ג בעומר) היו ראויים לעונש זה, מאחר שלא היו משנים את הנהגתם הבלתי-רצויה.
 18 יז. והביאור בזה – בהקדים:

19 לכאורה אינו מובן: מהו העילוי המיוחד דל"ג בעומר, שעל ידי זה נפעל שינוי בהנהגת תלמידי רבי
 20 עקיבא, שהתחילו לנהוג כבוד זה לזה – הרי העילוי דל"ג בעומר מפני היותו יום ההילולא דרשב"י היה
 21 כמה שנים לאחרי זה, שהרי רשב"י היה אחד מחמשת התלמידים ש"הם העמידו תורה" (לאחרי שמתו
 22 התלמידים שלא נהגו כבוד זה בזה), והסתלקותו בל"ג בעומר הייתה כמה שנים לאחרי זה? !
 23 והביאור בזה:

24 מבואר בדרושי ל"ג בעומר בסידור, שהסתלקותו של רשב"י בל"ג בעומר דווקא – קשורה עם גודל
 25 העילוי דיום זה, היינו, היות שביום זה מאיר בחינת "הוד שבהוד", הרי זה "יום יַפְאִי", ולכן, ביום זה
 26 נסתלק רשב"י.

27 ומזה מובן, שהעילוי דל"ג בעומר היה גם קודם הסתלקותו של רשב"י, ואדרבה: הסתלקותו של
 28 רשב"י בל"ג בעומר הייתה מצד גודל העילוי דיום זה.
 29 ועל פי זה מובן בנוגע לענייננו – שְׁמַצֵּד גודל העילוי דל"ג בעומר, נפעל שינוי באופן הנהגת תלמידי
 30 רבי עקיבא, שהתחילו לנהוג כבוד זה בזה, ולכן "פסקו מלמות".
 31 יח. הביאור בגודל העילוי דל"ג בעומר – "הוד שבהוד":

32 "הוד שבהוד" הוא – סיום עיקר ענין המידות, כידוע שעיקר המידות הם חמישה, וסיומם – בספירת
 33 ה"הוד" (ובזה גופא – "הוד שבהוד"). ומאחר של"ג בעומר קשור עם ספירת "הוד שבהוד", מובן, שאז
 34 נְשָׁלֵם עיקר העניין דספירת העומר, מאחר שכבר נשלם הבריור דעיקר המידות.

35 והנה, כללות העבודה דספירת העומר היא – המשכת מוחין במידות. זאת אומרת: אין להסתפק בזה
 36 שהמעשה בפועל (הבא כתוצאה מפעולת המידות) הוא פְּדָפְעִי, אלא העבודה צריכה להיות באופן
 37 דהמשכת מוחין במידות.

38 ועניין זה (המשכת המוחין במידות שבעבודת ספירת העומר) מובן גם לְבֵן חֵמֶשׁ לְמִקְרָא:

- 1 ה"בן חמש למקרא" יודע שכללות העניין דיציאת מצרים היה הכנה ל"מתן תורה", כמו שכתוב
 2 "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" (שמות ג, יב ובפירוש רש"י), ובינתיים
 3 – היה העניין דספירת העומר, שְׁבֻעַת מַתְבַּטָּאת ההכנה והתשוקה לקראת קבלת התורה. וזהו התוכן
 4 דספירת העומר מידי שנה בשנה – הכנה לקבלת התורה.
- 5 ומאחר שכללות התורה עניינה – "מוחין", מובן, שהעבודה דספירת העומר (הכנה למתן-תורה) היא
 6 – המשכת המוחין במידות.
- 7 זאת אומרת: אין להסתפק בזה שהמעשה בפועל (הבא כתוצאה מפעולת המידות) הוא באופן
 8 המתאים, כי נמצאים כבר לאחרי יציאת מצרים – אלא צריכים להמשיך מוֹחֵין במידות.
- 9 דהנה, התורה (מוחין) היא למעלה מעניין המידות, שְׁבֻעַת יְמֵי הַבְּנִין, שעל-ידם נברא העולם – כמאמר
 10 רבותינו זכרונם לברכה "אלפיים שנה קִדְּמָה תורה לעולם" (ששורש ומקור העולם הוא מבחינת המידות).
 11 אבל לאידך – אין זה באופן שְׁבֻעַת יְמֵי הַבְּנִין, כלל, היינו, שהתורה (מוחין) אינה בגדר העולם (מידות) כלל
 12 (שאז לא יתכן שתהיה השפעת ופעולת המוחין במידות) – כי היות שמדגישים "אלפיים שנה קִדְּמָה תורה
 13 לעולם", מובן, שהם בערך זה לזה, אלא שהתורה קִדְּמָה לעולם, וְהַקְּדִמָּה גוֹפָא היא במדידה והגבלה –
 14 "אלפיים שנה קִדְּמָה" בלבד.
- 15 ומאחר שהמוחין והמידות הם בערך זה לזה – לכן יכולה (וצריכה) להיות המשכת המוחין במידות.
 16 יט. על פי זה מובן שמצד גודל העילוי דל"ג בעומר, "הוד שבהוד", נפעל שינוי בהנהגת תלמידי
 17 רבי עקיבא (שהתחילו לנהוג כבוד זה בזה), ולכן "פסקו מלמות":
 18 "הוד שבהוד" מורה על סיום וגמר עיקר העבודה דספירת העומר, מאחר ש"הוד שבהוד" הוא סיום
 19 עיקר ענין המידות.
- 20 ומאחר שכללות העבודה דספירת העומר היא – המשכת המוחין במידות, מובן, שבל"ג בעומר (סיום
 21 עיקר העבודה דספירת העומר) נְשָׁלֵם עיקר העניין דהמשכת המוחין במידות.
- 22 ולכן, מצד העילוי דל"ג בעומר נפעל שינוי בהנהגת תלמידי רבי עקיבא, שהתחילו לנהוג כבוד זה
 23 בזה – כי המשכת המוחין במידות פועלת ביטול והתכללות במידות (שלא יהיו בתוקף כל כך), ועל ידי
 24 זה יכולה להיות ההנהגה באופן שנהגו כבוד זה לזה.
- 25 ועניין זה קשור במיוחד עם רשב"י – שהיה אחד מחמשת התלמידים של רבי עקיבא ש"הם העמידו
 26 תורה" (לאחרי ש"היה העולם שָׁמֵם"), היינו, שאצל רשב"י היה העניין דהמשכת המוחין במידות בתכלית
 27 השלימות. וזוהי גם השייכות דהסתלקות רשב"י לל"ג בעומר דווקא.
- 28 כ. כללות העבודה דהמשכת מוחין במידות – שייכת גם לסדר העבודה דכל אחד ואחת מישראל בכל
 29 יום ויום:
- 30 בעבודת האדם בכל יום צריך להיות כללות העניין דיציאת מצרים. ועל-דרך-זה ישנו כללות העניין
 31 דמתן תורה בכל יום – כמו שאומרים "נותן התורה" לשון הוֹנָה.
- 32 וזהו כללות החילוק שבין העבודה דקריאת-שמע – יציאת מצרים, לעבודה דתפילת העמידה – מתן
 33 תורה, ביטול בתכלית, והרי "עמידה" מורה על ביטול.
- 34 ובינתיים – צריכה להיות העבודה דספירת העומר – המשכת המוחין במידות.
- 35 כא. לכאורה, יכולים לשאול: לשם מה צריכים המשכת המוחין במידות – מדוע לא יכולים להסתפק
 36 בזה שהמעשה בפועל (הבא כתוצאה מפעולת המידות) הוא פְּדָעֵי ?
- 37 ויתירה מזו: גם לאחרי כללות ענין ההבנה וההשגה במוחין, מגיעים למסקנא ש"תכלית הידיעה שלא
 38 יִדְּעָךְ", וכפי שאמר גדול בישראל "אני מתפלל לְדַעַת זה התינוק", היינו, שלאחרי גודל הבנתו והשגתו
 39 בענייני ספירות וכו', הגיע למסקנא ש"אני מתפלל לדעת זה התינוק" – ואם כן, טוען היצר הרע, לְשֵׁם

- 1 מה צריכים להתייגע בעבודת המוחין (שהרי "לא יגעתי ומצאתי אל תאמין"), ובפרט על-פי דרישת תורת
 2 חסידות חב"ד, באופן של הבנה והשגה בחכמה-בינה-דעת שבנפש כו' – הרי מאחר שסוף כל סוף יגיע
 3 למסקנא ד"אני מתפלל לדעת זה התינוק" שאין לו הבנה והשגה כו', יכול לחסוך את כל יגיעת המוחין,
 4 ולהישאר "תינוק"?!
 5 ואין זה חיסכון של מאמץ מיותר (לכאורה) בלבד, אלא הוא יכול לנצל את הזמן שדורשים ממנו
 6 להתייגע בהתבוננות שכלית בחב"ד שבנפשו – כדי לקיים עוד מצוה מעשית, או ללמוד ענין נוסף
 7 בתורה!
 8 הנה על זה אומרים לו – שכדי שעבודת המידות (וכתוצאה מזה – כללות העבודה במעשה בפועל)
 9 תהיה כדבעי, בהכרח שתהיה גם עבודת המוחין, ובאופן דהמשכת המוחין במידות דווקא.
 10 זאת אומרת: לא זו בלבד שהוא לומד תורה כדי לדעת כיצד לקיים מצוות במעשה בפועל (שאז
 11 הלימוד הוא חלק ממעשה המצוות) – אלא נוסף לזה עליו להתייגע בלימוד התורה בפני עצמו, באופן
 12 של הבנה והשגה והתבוננות בחב"ד שבנפשו.
 13 [ועל-דרך המבואר ב"עטרת ראש" שבכוונת המצוות ישנם ב' עניינים: (א) הכוונה הכללית שבכל
 14 המצוות – "אשר קדשנו במצוותיו וצונו", שזהו העניין דקבלת עול כללית, (ב) הכוונה הפרטית דכל
 15 מצוה בפני עצמה. זאת אומרת, שאין להסתפק בתנועה הכללית דקבלת עול (בדוגמת הביטול שלפני
 16 ההבנה וההשגה), אלא צריכים להתייגע גם בנוגע לכוונה הפרטית דכל מצוה, באופן של הבנה והשגה
 17 במוחין כו'.]
 18 ומה שטוען שתכלית הידיעה שלא נִדְעָךָ, ומדוע צריכים ענין של השגה – הרי מובן, שכללות ענין
 19 הביטול הבא לאחרי ההבנה וההשגה הוא באופן נעלה יותר מהביטול שלפני ההבנה וההשגה. ולכן,
 20 הפתגם "אני מתפלל לדעת זה התינוק", נאמר לאחרי ההשגה דווקא.
 21 וזהו כללות העניין ד"הוד שבהוד" – תכלית השלימות בעניין ההודאה והביטול, שלאחרי כללות
 22 העבודה דהמשכת המוחין במידות.
 23 כב. האמור לעיל (של"ג בעומר מורה על שלימות וגמר עיקר העבודה דספירת העומר, המשכת מוחין
 24 במידות) קשור גם עם כללות עבודתו של רשב"י – שהרי ל"ג בעומר הוא יום ההילולא דרשב"י, היינו,
 25 שביום זה מאירים ענייניו של רשב"י בגלוי ובתכלית השלימות.
 26 והביאור בזה:
 27 כללות עבודתו של רשב"י היא – חיבור נגלה דתורה עם פנימיות התורה, ובאופן ד"מחצתי ואני
 28 ארפא", היינו, שרשב"י ביטל את המחיצה שבין פנימיות התורה לנגלה דתורה.
 29 וכמבואר בכמה מקומות שאף-על-פי שגם קודם רשב"י היו תנאים שלמדו פנימיות התורה, ועד שהיו
 30 ארבעה שנכנסו לפרד"ס כו', ועל-אחת-כמה-וכמה שלמדו נגלה דתורה – אבל אף-על-פי-כן, גם אותם
 31 תנאים שלמדו פנימיות התורה, הרי לימודם היה באופן שנגלה דתורה הוא לימוד בפני עצמו, ופנימיות
 32 התורה הוא לימוד בפני עצמו.
 33 ובזה התבטא החידוש של רשב"י – שביטל את המחיצה שבין פנימיות התורה לנגלה דתורה, היינו,
 34 שלימוד פנימיות התורה קשור עם נגלה דתורה, ובנגלה דתורה רואים בגלוי את פנימיות התורה.
 35 והחיבור דפנימיות התורה עם נגלה דתורה (נקודת העבודה דרשב"י, ששלימותה בל"ג בעומר) – הרי
 36 זה בדוגמת החיבור דמוחין ומידות (נקודת העניין דספירת העומר, ששלימותה בל"ג בעומר).
 37 ועל-פי-זה מובן שיש הוראה נוספת הנלמדת מל"ג בעומר – שצריכים להוסיף בכללות העניין דהפצת
 38 המעיינות דפנימיות התורה, ובאופן דחיבור פנימיות התורה עם נגלה דתורה, בהתאם לאופן עבודת
 39 רשב"י (נוסף על האמור לעיל אודות ההנהגה באופן דנהגו כבוד כו', כתוצאה מהמשכת המוחין במידות).

- 1 כג. והנה, כללות העניין דגילוי פנימיות התורה (באופן של חיבור עם נגלה דתורה) – הרי זה הכנה
2 לביאת משיח צדקנו, שאז תהיה הגאולה האמיתית והשלימה.
- 3 וזהו הקשר עם האמור לעיל אודות המשכת המוחין במידות – החיבור ד"תלמוד" (מוחיין) עם
4 "מעשה" (התוצאה דפעולת המידות) – כמבואר בדרושי חסידות שלעתיד לבוא יהיה החיבור דתלמוד
5 ומעשה, וכמו שכתוב (בהפטרה דפרשת ויגש) "הנה אני לוקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים גו' ונתתי
6 אותם עליו את עץ יהודה ועשיתים לעץ אחד והיו אחד בידי", היינו, ש"עץ יוסף", ענין התלמוד, ו"עץ
7 יהודה", ענין המעשה – יהיו "עץ אחד".
- 8 זאת אומרת: לעתיד לבוא יהיה החיבור ד"תלמוד" עם "מעשה", היינו, שב"תלמוד" גופא יהיה ניכר
9 מעלת המעשה (לא רק באופן ד"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"), וב"מעשה" עצמו יהיה ניכר מעלת
10 התלמוד (על-דרך האמור לעיל בנוגע לחיבור דנגלה דתורה עם פנימיות התורה).
- 11 [ואין סתירה לזה מהמבואר בכמה דרושים שבזמן הזה "תלמוד גדול", ולעתיד לבוא (שאו יהיה
12 העניין ד"נקבה תסובב גבר") יהיה "מעשה גדול" – כי בתקופה דלעתיד לבוא גופא יהיה ענין נעלה
13 יותר מאשר "מעשה גדול", שזהו החיבור דתלמוד ומעשה גם יחד – "ועשיתים לעץ אחד והיו אחד
14 בידי".
- 15 ועל-דרך המבואר בכמה מקומות אודות הפלוגתא בגמרא (חגיגה יב, א) אם שמים קדמו לארץ או
16 שארץ קדמה לשמים – ש"אלו ואלו דברי אלוקים חיים", היינו, שיש דרגא שְׁבָה קְדָמוּ שְׁמַיִם לארץ,
17 ויש דרגא שְׁבָה קְדָמָה ארץ לשמים, וְיִשְׁנָה דרגא נעלית יותר – שמים וארץ נבראו כאחד, שדרגא זו היא
18 למעלה מכללות ענין של התחלקות.
- 19 אבל הדרגא ד"וְהָיוּ אֶחָד בִּיּוֹם" – באה לאחרי הקדמת מעלת (התלמוד, תלמוד גדול", ולאחרי זה –
20 מעלת) המעשה, "מעשה גדול"].
- 21 ועל-דרך זה מובן שלעתיד לבוא יהיה החיבור דפנימיות התורה עם נגלה דתורה, על-דרך החיבור
22 דתלמוד עם מעשה.
- 23 כד. והנה, כללות העבודה דרשב"י שייכת במיוחד לדורנו זה – כמבואר בכמה מקומות ש"דָּרָא
24 דְּעֵקְבָתָא דְּמִשְׁיחָא" הוא בדוגמת דורו של רשב"י.
- 25 וזוהי ההוראה המיוחדת השייכת לדורנו זה – שצריכים להוסיף בכל הפעולות דהפצת המעיינות
26 דפנימיות התורה (תורתו של רשב"י), ובפרט לאחרי שפנימיות התורה נתבארה על-ידי תורת החסידות,
27 הַחֵל מתורת הבעל שם טוב, ובעיקר – בתורת חסידות חב"ד, על-ידי אדמו"ר הזקן, ורבותינו נשיאינו
28 שלאחרי-זה, שעל-ידם נמשכה פנימיות התורה באופן ד"תפרנסוין" – בהבנה והשגה בחב"ד שבנפש.
- 29 ועל-ידי כללות העבודה דהפצת פנימיות התורה (ובמיוחד – כפי שנתבארה בתורת חסידות חב"ד)
30 זוכים לגאולה העתידה על-ידי משיח צדקנו, כמו שכתוב בְּ"רַעְיָא מְהִימְנָא" [שזהו עניינו של משה רבינו
31 – "גואל ראשון הוא גואל אחרון"] בְּהָאֵי חִיבוּרָא דִּילָךְ דְּאִיהוּ סַפֵּר הַזּוּהַר (תורתו של רשב"י). . יִפְקוּן
32 בְּיָה מִן גְּלוּתָא בְּרַחֲמִים", היינו, שעל-ידי הפצת המעיינות חוצה פועלים "אַחִישְׁנָה" בְּ"אַחִישְׁנָה" גּוּפָא
33 – ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו ממש.

לקוטי שיחות

פרשת אמור

דרך כב, שיחה ב

מתורגם ללשון הקודש

18 הפרשה, לאחר שנאמר לפני כן בפסוק "בחמשה עשר יום
19 לחודש השביעי... תחוגו את חג ה' שבעת ימים"⁸, לא היה
20 מובן אם הכוונה בפסוק "בסוכות תשבו שבעת ימים" היא
21 לאותם שבעת ימי החג – "שבעה ראשונים", החל בט"ו
22 בחודש – שאודותם מדובר לפני כן, או ששבעת ימי
23 הישיבה בסוכה צריכים להיות בנפרד, לאחור "חג ה' שבעת
24 ימים" – "שבעה אחרונים", החל ביום שלאחר שבעת
25 הימים הראשונים.
26 לכן נאמר מיד בתחילת הפרשה "בחמשה עשר יום
27 לחודש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים", וכך ברור
28 שהציווי "בסוכות תשבו שבעת ימים" חל באותם שבעת
29 ימי החג המתחילים בחמשה עשר יום לחודש".

ב.

"חג הסוכות" – מהות החג

30 מדרשה זו בתורת כהנים, יוצא, לכאורה, בפשטות,
31 שהמצוה "בסוכות תשבו שבעת ימים" איננה קשורה
32 לעצם החג⁹ ולשאר הענינים שבחג, המופיעים מיד לאחר
33 מכן בפסוקים הראשונים "ביום הראשון מקרא קודש כל
34 מלאכת עבודה לא תעשו, שבעת ימים תקריבו אשה

א.

"חג הסוכות שבעת ימים"

1 על הפסוק¹, המופיע בסמוך לסיום פרשת המועדות,
2 "דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחודש
3 השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה"², נאמר ב"תורת
4 כהנים": "מה תלמוד לומר?², לפי שנאמר³: בסוכות תשבו
5 שבעת ימים, ואיני יודע אם שבעה ראשונים אם שבעה
6 אחרונים, כשהוא אומר: ובחמשה⁴ עשר יום לחודש
7 השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה', הרי שבעה
8 ראשונים ולא שבעה אחרונים".

9 המפרשים⁵ מסבירים, שהשאלה המופיעה בתורת
10 כהנים "מה תלמוד לומר..." היא – מדוע מופיע בפסוק
11 השם "חג הסוכות"⁶, בעוד אשר בפסוקים אלו מוזכר רק
12 הציווי על "מקרא קודש כל מלאכת עבודה לא תעשו"
13 וקרבת החג, והציווי על הישיבה בסוכה כתוב רק מאוחר
14 יותר, בסוף הפרשה – ואם כך, צריך היה לכתוב כאן "חג
15 שבעת ימים".... ללא המילה "הסוכות"⁷?

16 ועל כך מוסבר בתורת כהנים, "לפי שנאמר...": כיון
17 שהפסוק "בסוכות תשבו שבעת ימים" מופיע בסוף

(1) פרשתנו כג, לד.

(2) כ"ה בדפוסי התו"כ וכת"י התו"כ (ני. תשי"ז. ירושלים תשל"ב)
לפנינו. וביל"ש כאן "שבעת ימים למה נאמר". וראה לקמן הערה 6.

(3) פרשתנו כג, מב.

(4) כ"ה בדפוסי תו"כ לפנינו, וכת"י ירושלים הנ"ל. אבל בכת"י נ.י.
הנ"ל ויל"ש שם: בחמשה (ככתוב).

(5) קרבן אהרן לתו"כ. מלב"ם. וראה גם רבינו הלל. ובאופן אחר
קצת בפ"י הראב"ד ור"ש משאנן לתו"כ. ובזית רענן ליל"ש שם, כבהערה
הבאה.

(6) בפ"י הראב"ד (ועד"ז בר"ש משאנן) לתו"כ: פ"י שהרי כבר נאמר
למטה אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי באספכם את תבואת הארץ
וכו'. ולכאורה מפרש שכל הכתוב שהעתיק התו"כ מיותר. ולפירושו צ"ל
דהכתובים (לה"ל) "ביום הראשון מקרא קודש ג' שבעת ימים גו"
הול"ך אח"כ.

ובזית רענן מפרש לגירסת היל"ש "שבעת ימים למה נאמר", "שהרי
כתיב אח"כ שבעת ימים תקריבו אשה לה". וכנראה הקושיא היא רק על
התיבות "שבעת ימים" דלא הול"ל שבעת ימים (ועדמ"ש לפני"ז (כג, ו)

"בחג המצות". וראה לקמן בפנים סעיף ה). ואכ"מ.

(7) ברבינו הלל: הא כתיב קרא אחרונא בסוכות תשבו שבעת ימים.
ומשמע שמפרש הקושיא ד"הסוכות שבעת ימים" מיותר כאן.

(8) כג, לט.

(9) להעיר מלשון החינוך כאן (מצוה שכה): מצות סוכה שנצטוונו
לשבת בסוכה ז' ימים שנאמר כו' ויום ראשון הוא יום ט"ו בתשרי. ואינו
מזכיר כלל ענין החג, ולא כמש"כ בלולב (נעתק לקמן הערה 11). ובמנין
המצות בריש ספר היד (מ"ע קסה) כתב הרמב"ם "לישב בסוכה שבעת
ימים שנאמר כו'". ושם עד"ז בלולב (מ"ע קסט). אבל לכאורה אין
הלכות משם (פרט זה), כיון: א) שנכתבו בקיצור הכי נמרץ. ב) באו
בהמשך לשביתה בחג הסוכות כו'. וראה לשונו בסהמ"צ (נעתק לקמן
הערה 12). ואולי אין לדייק כ"כ בלשונות דספרים הנ"ל.

ולהעיר מהשינוי ברמב"ם: בספר היד באו "הלכות שופר וסוכה
ולולב" בהלכות בפ"ע, ומצות ודיני השביתה ואיסור מלאכה ביו"ט (פסח
שבועות ר"ה סוכות ושמע"צ) ביחד לפני"ז בהלכות בפ"ע "הלכות שביתה
יו"ט". ולאידך, בסדר מנין המצות (בסהמ"צ ובמנין המצות בריש ספר
היד), מנה המצות בכל יו"ט ע"פ הסדר (פסח (ספירת העומר) שביתה

20 "בסוכות תשבו בשבעת הימים", שיש לדעת שמדובר על
 21 אותם שבעת ימי החג המוזכרים לפני כן?
 22 (ב) מדוע לא נאמר "שבעת ימים תשבו בסוכות" מיד
 23 בתחילת הפרשה, בהמשך נאמר "בחמשה עשר יום
 24 לחודש השביעי הזה חג הסוכות"; ובמיוחד שכך כתוב
 25 בתורה לפני כן בחג הראשון: "בחמשה¹⁵ עשר יום לחודש
 26 הזה חג המצות לה' שבעת ימים מצות תאכלו¹⁶", ורק
 27 לאחר מכן מופיעים הענינים של "מקרא קודש", של איסור
 28 מלאכה, ושל הקרבת הקרבנות שבעת ימים?

ג.

יש קשר בין מצות סוכה לבין מצות נטילת ד' מינים
 29 כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר את הקשר, בדרך
 30 הנגלה, בין מצות סוכה לבין מצות נטילת לולב, אמנם, גם
 31 נטילת לולב מוזכרת בפרשה בנפרד מחג הסוכות, אך בכל
 32 זאת התורה מקשרת מצוה זו עם "חג ה' שבעת ימים",
 33 שלא כבמצות סוכה, כדלעיל: אדמו"ר הזקן אומר
 34 בסידורו¹⁷, ש"מצות נטילתו (של הלולב) בסוכה היא מצוה
 35 מן המובחר¹⁸.

לכאורה, ענין זה הוא על פי קבלה, והמקור לכך הוא
 36 בכתבי האריז"ל¹⁹. אך יש לומר, שכשם שלכל הענינים
 37

1 לה¹⁰, והיא אינה קשורה אף למצוה של נטילת ארבעת
 2 המינים, שאותה מקשרת התורה עם החג¹¹ – ומשום כך
 3 אפשר להעלות את הסברה שהמצוה "בסוכות תשבו
 4 שבעת ימים" אינה חלה באותו זמן של החג ושל מצוותיו
 5 המוזכרות לעיל –

6 ורק על ידי תוספת המילה "בסוכות" מבהירה התורה,
 7 שבאופן מעשי "חג הסוכות" הוא באותם "שבעת ימים
 8 לה" המתחילים "בחמשה עשר יום לחודש השביעי".

9 אך אי אפשר להסביר כך, כי מעצם העובדה שהתורה
 10 מספרת על הזמן של "בסוכות תשבו" על ידי שהיא קוראת
 11 ל"שבעת ימים לה" בשם "חג הסוכות", ולא בדרך אחרת,
 12 מובן, שלא זו בלבד שמצות הישיבה בסוכה חלה בזמן
 13 החג, אלא היא אף קשורה באופן מהותי לעצם החג¹².
 14 ועניינו¹³. יותר מכך: כיון שזהו שמו של החג, הרי מובן,
 15 שהוא מבטא את מהות החג¹⁴, כפי שכל שם מביע את
 16 מהות הדבר.

17 אך לפי זה יש להבין:

18 (א) מדוע אין התורה מדגישה בציווי "בסוכות תשבו
 19 שבעת ימים", באופן כלשהו, ואפילו לא על ידי אמירתה

בשבועות, בר"ה, יוה"כ (להתענות בו ולשבות ביום הצום), סוכות) ביחד עם מצות השביטה שבהם* – מ"ע קנירקע (מלבד מצות תקיעת שופר שכתב לבסוף לאחר מצות נטילת לולב).

(10) ובפרט שמסיים לפני הציווי על ד' מינים וסוכה (כג, לו) "אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם גו"י". וראה רמב"ן כג, לו. מד. אברבנאל כאן. רשב"ם שם, מג בסופו. ספרונו לט בסופו. ובכ"מ במפרשי התורה. (11) כג, לו. וראה לשון החינוך כאן (מצוה שכד): מצות לולב שנקח ביום ראשון של חג הסוכות. וראה מקומות שבהערה שלפניו.

(12) ראה תורה נכנס (סוכה מו, א), רא"ש ור"ן שם (הובאו בכ"י או"ח ס"ו תרמ"א) דכיון דסוכה מחמת חג קאתי** סברא הוא דומן דידה כו' פטור הוא אף בחג. וראה רמ"א שם. ולהעיר מדעת הב"ח (בתשובה סקל"ב, הובא בבאה"ט שם סק"ב) גם להיפך דאם בירך על החג פטור לזמן לסוכה***. וראה נ"כ השו"ע שם. לקמן הערה 42.

ולהעיר מלשון הרמב"ם בסהמ"צ (מ"ע קסח) שמדגישה השייכות לסוכה להחג: שצונו לישב בסוכה שבעת ימים בימי החג (ובהערתקת קאפח: בכל ימי החג). ובהמצות בספר היד (כבהכרתת הלכות שופר וסוכה ולולב): לישב בסוכה כל שבעת ימי החג (ועד"ז כתב בלולב שם: ליטול לולב במקדש כל שבעת ימי החג). וכ"כ שם בפנים ההלכות (פ"ו

ה"ז): אכילה בלילי יו"ט הראשון בסוכה חובה. (13) ראה לשון הר"ש משאנן בפ"י לתו"כ שם בסופו: וסוכה ולולב חג אחד הוא. ועד"ז בפ"י הראב"ד שם: ולולב וסוכה חג הוא להם. (14) ראה לקמן הערה 42. (15) כג, ו.

(16) ע"ד הפשט ראה מלבי"ם כאן: שהוצרך להניח הודעת הלכות הסוכה שהם מרובים עד לבסוף. משא"כ ענין המצה ופרט"י נתבאר כבר בפ"י בא. אבל עדיין צ"ע, דהפרטים כל האורח בישראל גו' למען ידעו דורותיכם גו' ה"י אפשר להניח לבסוף, ולכתוב בתחלת הפרשה "בסוכות תשבו שבעת ימים", כבמצוה.

(17) "דיני הלולב" (לפני הלל). (18) הלשון בסידור: "ומן הדין יש לברך על הלולב אחר התפלה קודם ההלל אלא לפי שמצות .. מובחר ואי אפשר לצאת מבית הכנסת מפני הרואים לפיכך בבוקר קודם שיתפלל בעודו בסוכה יברך. וראה לקמן הלשון דכתבי האריז"ל.

(19) פע"ח שער הלולב (שער כט פ"ג) ענין נטילת לולב. שער הכוונות דרושי חגה"ס בתחלתו. סידור האריז"ל (כוונת לולב ונענועיו). משנת חסידים מס' ימי מצוה וסוכה רפ"ה.

(* אלא שבחג המצות מנה תחלה המצות (סיפור יציאת מצרים) ואח"כ השביטה שבו; ובחגה"ס לרד"ק – תחלה מצות השביטה, ואח"כ המצות שבו (ישיבה בסוכה ונטילת לולב).

(**) כ"ה בתנו" ותנו" הרא"ש ור"ן שם. וברא"ש לפנינו: דכיון דסוכה מחמת חג נעשה. וראה שוה"ג הבא.

(***) אלא שניקח סדרת הב"ח שם היא: כיון דשנת מצוותו הוא וכוונתו לברך גם אסוכה שוב א"צ לברך עוד. ומביא דאי' מדעת התוס' והרא"ש. ולאחר ששמעתיק דברי התוס' מפרש: מאחר דכוונתו בשנת הברכה ה"י גם על החג משום דסוכה מחמת חג קאתי זמן דידה. אי"כ כ"ש בני"ד כו'. ע"ש. ואכ"מ. וראה לקמן שוה"ג להנרה 42.

22 משתי דרכים אלו להסברת הענין נובעת גם מסקנה
23 לגבי ההלכה למעשה: במקרה שבו פטורים מן הסוכה,
24 כגון כאשר יורד גשם וכדומה, שאז נקבע ש"המצטער
25 פטור מן הסוכה"²⁸:

26 אם נטילת לולב בסוכה היא מצוה מן המובחר רק
27 לגבי מצות סוכה – ככל שאר פעולות של אכילה ושתיה
28 וכדומה, שבהם מקיימים את מצות הישיבה בסוכה – הרי
29 כאשר פטורים מן הסוכה עקב ירידת גשם וכדומה, אין
30 צורך להמתין לשם נטילת לולב עד להפסקת הגשם, כיון
31 שעתה לא חלה עליו חובת הישיבה בסוכה, בדיוק כפי
32 שאין חובה לעכב את האכילה והשתיה וכדומה עד
33 שהגשם ייפסק²⁹.

34 אך אם פרט זה הוא מצוה מן המובחר גם לגבי מצות
35 נטילת לולב, הרי למרות שעתה, כאשר יורד הגשם, לא
36 חלה על האדם חובת הישיבה בסוכה, בכל זאת, כיון
37 שהוא חייב בנטילת לולב, אשר שלמות מצוה זו – מן
38 המובחר – היא דוקא כאשר מקיימים אותה בסוכה, הרי
39 מן המובחר להמתין³⁰ עד שייפסק הגשם כדי לקיים את
40 "מצות נטילתו בסוכה", שזוהי "מצוה מן המובחר".

ה.

חג המצות וחג הסוכות

41 יש לומר, שההסבר לכלל זה הוא: בפרשת המועדות
42 כאן ישנם רק שני חגים הנקראים בשם מיוחד – חג

1 בקבלה ובפנימיות התורה יש מקור בדרך הנגלה²⁰, כך גם
2 לגבי ענין זה, ובמיוחד כיון שאדמו"ר הזקן משנה מן
3 הנוסח המופיע בכתבי האריז"ל – "טוב לברך..." וכדומה
4 – וכותב "מצוה מן המובחר"²¹

ד.

נטילת לולב בסוכה – מצוה מן המובחר

5 לכאורה ניתן היה לומר שנטילת לולב בסוכה היא
6 "מצוה מן המובחר" משום מצות הסוכה: היות שמצות
7 הישיבה בסוכה צריכה להיות²² "תשבו כעין תדורו",
8 "שיהיה אוכל ושותה וישן ויטייל ודד בסוכה כל ז' הימים
9 בין ביום בין בלילה כדרך שהו אדר בביתו .. וכל דבר
10 שלא היה עושה חוץ לביתו לא יעשה חוץ לסוכה"²³, ויש
11 צורך בסיבה והיתר מיוחד ללמוד וכדומה מחוץ לסוכה²⁴.
12 ומכך מובן בפשטות, שגם את נטילת הלולב, שזוהי אחת
13 מהפעולות שעושה האדם במשך ימי הסוכות צריך לקיים
14 בתוך הסוכה, ובמיוחד ש"מצותיה אחשביה"²⁵, ולכן יש
15 לכך קביעות, ואם טיול וכדומה צריכים להיעשות בסוכה,
16 בודאי ובודאי שנטילת לולב צריכה להיעשות בסוכה.

17 אך מכך שאדמו"ר הזקן כולל פרט זה בין "דיני נטילת
18 לולב", וכן מניסוחו "מצות נטילתו בסוכה היא מצוה מן
19 המובחר", שבו מודגש דוקא הענין של נטילת לולב, ניתן
20 להבין²⁶ שאין זה דין במצות סוכה, אלא זהו דין ומצוה
21 מן המובחר בענין נטילת לולב²⁷.

התפלה לפני הלל), וכמפורש בלשון אדה"ז בסידור שהשמיט בתחלת
לשוננו "בסוכה".

22 סוכה כח, ב ואילך. רמב"ם הל' סוכה פ"ו ה"ה ואילך. טוש"ע
וראדה"ז או"ח ר"ס תלת ונ"ב.

23 לשון אדה"ז שם ס"ד.
24 סוכה שם. רמב"ם שם ה"ט. טוש"ע (וראדה"ז) שם ס"ד.

25 ראה בכורות א, א. רש"י ביצה כז, ב ד"ה חלה. וראה אנציקלופדי
תלמודית ע' איסורו חישובו.

26 וכדמוכח ביותר ממשנת בכתבי האריז"ל שם.

27 ראה ביכורי יעקב (הג"ל הערה 20). אבל לדבריו ה"ז מצד
נטילתו קודם התפלה לא מצד נטילתו בסוכה.

28 ראה סוכה כח, ב במשנה. שם כט, א. רמב"ם שם ה"י. טוש"ע
(וראדה"ז) שם ס"ה ואילך (ס"ז ס"א).

29 ראה שו"ע אדה"ז שם (סכ"הו) וש"נ (יח"ה) וזו.

30 ראה שו"ע אדה"ז או"ח סצ"ד סוס"ה: כדי לקיים המצוה מן
המובחר נכון הוא שימתין כו' ואין בזה משום אין מחמיצין את המצות
וזריים מקדימין למצוה כיון שמתכוין כדי לקיים מצוה מן המובחר. וראה
שד"ח (כללים מע' זיין כלל א) עד"ז לענין נטילת ד' מינים דנכון להמתין
לקיים המצוה מן המובחר. אנציקלופדי תלמודית כרך יב ע' תיח. וש"נ.

20 בשל"ה (רמח, ב) לאחר שמביא מסדר היום הב' אופנים (אם
ליטול בסוכה או דוקא בביהכ"ס) כתב: ואני אומר ירא שמי' יוצא ידי
שניה' כו' לא יסח דעתו ממנו כו' מב"ה לסוכה וינענע שם לשש קצוות.
וכן אני נוהג כן בכל ימי סוכות. ואח"כ מביא מכתבי האריז"ל (כלשון
הפע"ח שבהערה הבאה) ומסיים "והבוחר יבחר". הובא במג"א סתנ"א
סק"ז. סתנ"ב סק"ג*. ובאר היטב שם בשם השל"ה. ובסי' יעב"ץ כתב
שכן נהג אביו.

וראה בכורי יעקב או"ח סי' תרמד סק"א: ולכן מה שנוהגין אנשי
מעשה לטול לולב בשחרית קודם הליכה לביהכ"ז בסוכה מנהג כשר הוא
לא בלבד מהטעם דע"פ הקבלה לטול לולב בסוכה אלא ג"כ מטעם זריזין
מקדימין למצות לולב.

21 בפע"ח מתחיל (הובא בשל"ה שם): טוב לברך תחלה קודם
התפלה בהיותך בביתך בסוכה עצמה כו' ויותר טוב לברך אחר העמידה
קודם הלל בהיותך בסוכה אך מפני הרואים תעשה כנ"ל. ובשער הכוונות
מתחיל: הנה טוב הוא כו' ומה טוב ה' אם היית מתפלל בסוכה, כדי
שתתפלל ותטול הלולב בכרכתו בשעה הראוי' אליו. ובסי' האריז"ל
(ועד"ז במ"ח) הלשון: מצד הדין ראוי שמייד אחר העמידה קודם ההלל
לברך על הלולב תוך הסוכה אך מפני הרואים כו'. אבל מובן שהכוונה
במ"ש "מצד הדין" היא רק ע"ז שמברך עליו בשעה הראוי' לו (אחר

(* במג"א שם: ושלי"ה כתב שינענע בסוכה קודם הליכתו לבהכ"ז ע"ש. וצע"ק דלא כתב שיברך בסוכה כמו"ש בכתבי האריז"ל. וכמו"ש בעצמו בסי' תנא שם (של"ה)
בשם האריז"ל. ובבאר היטב: בשל"ה כתב שינענע בסוכה ויברך ואח"כ שאר הנענועים יהיו בבהכ"ז ואכ"מ.

- 1 המצות וחג הסוכות³¹. ויש ביניהם הבדלים:
- 2 (א) על חג המצות נאמר "ובחמשה עשר יום לחודש
- 3 הזה חג המצות לה"³², השם חג המצות אינו נאמר על כל
- 4 שבעת ימי החג³². ואילו לגבי חג הסוכות נאמר – "חג
- 5 הסוכות שבעת ימים לה"³³.
- 6 (ב) מצד שני – לגבי חג המצות ממשיכה התורה
- 7 ואומרת מיד "שבעת ימים מצות תאכלו", ואילו לגבי חג
- 8 הסוכות נאמרת המצוה "בסוכות תשבו שבעת ימים" רק
- 9 בסיוע הפרשה, ולא בסמוך להזכרת שם החג.
- 10 ויש לומר, שניתן להסביר הבדלים אלו באמצעות
- 11 הבדל נוסף שאנו מוצאים בין שני חגים אלו:
- 12 חג המצות נקרא בלשון חז"ל, וכן בלשון הנפוצה
- 13 במנהג ישראל³⁴ גם בשם אחר – חג הפסח. ואילו לגבי
- 14 חג הסוכות אין אנו מוצאים שהוא נקרא בשם אחר³⁵. הוא
- 15 מכונה באותו שם גם בדברי חז"ל³⁶ ובמנהג ישראל.
- 16 מכל האמור לעיל מובן, שמהותו של חג הפסח אינה
- 17 מתבטאת כולה בהיותו חג המצות. ואילו לגבי חג הסוכות
- 18 הרי שם זה, ענין הסוכות, מבטא את מהותו העיקרית של
- 19 החג.
- 20 ולפיכך, כאשר אומרת התורה "בחמשה עשר יום
- 21 לחודש הזה חג המצות לה"³⁷, מבאר מיד הפסוק "שבעת
- 22 ימים מצות תאכלו", שרק משום פרט זה, של אכילת מצה,
- 23 נקרא החג בשם "חג המצות", ולא משום שזוהי המהות
- 24 של כל שבעת הימים שבו³⁷. ואילו לגבי חמשה עשר יום
- 25 לחודש השביעי נאמר "חג הסוכות שבעת ימים לה"³⁸ – וזוהי
- משמעותם ומהותם של כל שבעת ימי החג.
- ומסיבה זו אין מופיע הציווי "בסוכות תשבו שבעת ימים" מיד לאחר השם "חג הסוכות", כדלעיל, כי אז היו עלולים לחשוב, כבחג המצות, שחג זה נקרא בשם חג הסוכות רק מפני ענין הישיבה בסוכה, אך אין זו מהותו ומשמעותו של החג כולו.
1. מצוה מפני החג או חג מפני המצוה?
- ההסבר לכך הוא: יום חמשה עשר לחודש ניסן אינו מוזכר כיום מיוחד רק משום שקיימת בו המצוה של אכילת מצה³⁸, אלא משום שזוהו "יום צאתך מארץ מצרים", ולכן הוא נקבע לחג וליום טוב – "והיה היום הזה לכם לזכרון וחגותם אותו חג לה' לדורותיכם"³⁹. והיותו חג וזמן מיוחד מהווה את הגורם למצוות החלות בו⁴⁰, כולל מצות אכילת מצה⁴¹.
- לעומת זאת שבעת הימים "בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה" אינם ימים מיוחדים ונבדלים כשלעצם, אלא להיפך – הם מיוחדים משום המצוה של ישיבה בסוכה שבעת ימים החלה דוקא בימים אלו⁴²: כיון שבשבעת ימים אלו קיימת מצוה של ישיבה בסוכה, ובמיוחד באופן שהישיבה בסוכה מקיפה ומסוככת את האדם כולו בכל פעולותיו במשך שבעת הימים – "תשבו כעין תדורו", כדלעיל, שהוא "דר בסוכה כל ז' הימים בין ביום ובין בלילה" – משום כך ועל ידי כך נעשים שבעת הימים הללו לימים מיוחדים, חג לה'.

37) ולכן נאמר הלשון "חג המצות" (בעיקר) רק על יום ט"ו, כנ"ל בפנים, שהרי מצות אכילת מצה היא רק בלילה הראשונה שאז הכתוב קבעו חובה משא"כ בשאר הימים שהוא רק רשות (תו"כ פרשתנו שם. פסחים קכ, א). וראה ט"ז או"ח סתרס"ח קרוב לתחלתו: ולמה יראו כל הימים חג המצות והי' לקרותם איסור חמץ אלא הדכל נגרר אחר לילה הראשונה ובשבילה באו שאר הימים כו'.

38) ועד"ז הוא בחג השבועות (ראה טז, יו"ד) שאינו מחמת חיוב וקיום מצות (קרבות) דיום זה כ"א (כמודגש בשמו – גם בפרשתנו) מצד "וספרתם לכם גו' עד ממחרת השבת השביעית וספרו חמישים יום גו'" (פרשתנו כג, טו. טז. וכן בראה שם, ט), מצד הזמן והמנין דשבעה שבועות. ולכן מקריבים בו מנחה חדשה. משא"כ הלשון "ביום הביכורים" (פינחס כח, כו. ראה פרש"י שם). אבל לא נק' מטעם זה במקרא בשם חג. 39) בא יב, יד. וראה שם מב, ופרש"י: הוא הלילה שאמר לאברהם בלילה הזה אני גואל את בניך.

40) ראה לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 115. וש"נ. 41) ראה לשון הרמב"ם (לענין אכילת מצה) במנין המצות בריש ספר היר"ד מ"ע קנח; מצוה ז' בהתרת הלכות חמץ ומצה. ולאידך בשהמ"צ מ"ע קנח וביד הל' חמץ ומצה רפ"ו: לאכול מצה בלילה חמשה עשר. 42) וכמודגש בהלכה בטעם הדיעות דמחלקים דכשבייך זמן בשעת

31) בחג השבועות נאמר (כג, טז. כא): "עד ממחרת השבת השביעית וספרו חמישים יום והקרבתם גו' וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש גו'". ברה"ה: יהי' לכם שבתון זכרון תרועה (שם, כד). ביום הכיפורים יום הכפורים הוא (שם, כז), יום כיפורים הוא (שם, כח).

32) ועד"ז בפניחס (כח, יז): בחמשה עשר יום לחודש הזה חג שבעת ימים מצות יאכל. ובמשפטים (כג, טו) "את חג המצות תשמור שבעת ימים תאכל מצות". ועד"ז בתשא (לד, יח). אבל לא נאמר "חג המצות שבעת ימים". וגם בני"ך (דה"ב ל, כא. ועד"ז שם לה, יז. עזרא ו, כב) לא נאמר על עצם שם החג כ"א על עשיית בני" – "ויעשו בני" גו' את חג המצות שבעת ימים בשמחה גו'".

33) ועד"ז בראה (טז, יג): חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים. 34) כל השבעה (שמונה) ימים, ולא רק יום י"ד וט"ו ניסן שנק' פסח גם בתושב"כ (ראה השק"ט כו' בס' המועדים בהלכה להרש"י זיין ע' רטו ואילך). וראה הגש"פ קה"ת (תשל"ט) ע' תפד בהערות.

35) מלבד השמות ע"ש מועדים התבואה (בחי' משפטים כג, יז): מועד חודש האביב, חג הקציר, חג האסיף. – נתבאר באוה"ת משפטים ע' אקע"ק ואילך. לקו"ש חכ"ט ע' 232 ואילך.

36) או "חג" סתם: בשי"ם ובלשון בני"א (כולל שמע"צ – ראה שו"ע יו"ד סר"כ, ס"ן). בתושב"כ – גם פסח ושבועות.

22 ולעומת זאת חג הפסח הוא חג בפני עצמו, בנפרד
23 ממצותיו, ולכן כל עניניו – היותו "מקרא קודש", הציווי
24 "כל מלאכה לא תעשו", והקרכת הקרבנות במשך שבעת
25 ימי החג – אינם קשורים למצוות שבז"ל, אלא לעצם החג.

ה.

נטילת לולב בסוכה – שלמות "שם המצוה"

26 לפי האמור לעיל מובן גם לגבי קיום המצוה של
27 ישיבה בסוכה ולגבי הקשר שבין מצות נטילת לולב לבין
28 מצות סוכה:
29 כאמור לעיל, לא נאמר בציווי "בסוכות תשבו שבעת
30 ימים" שמדובר על שבעת ימי החג – "בסוכות תשבו
31 בשבעת הימים" – כי החובה לשבת בסוכה שבעת ימים
32 אינה נובעת מכך שאלה הם שבעת ימי החג, אלא, להיפך
33 – הציווי "בסוכות תשבו" מביא לידי הקביעה של שבעת
34 ימי החג, כפי שהוסבר לעיל בהרחבה.

35 לפי זה מובנים דברי רש"י לגבי שמיני עצרת: על
36 הנאמר בגמרא⁴⁷ שזהו "רגל בפני עצמו", בנפרד מחג
37 הסוכות, מבאר רש"י "שאינן יושבין בסוכה": הרגל של חג
38 הסוכות הוא התוצאה והענין של הישיבה בסוכה⁴⁸, עצם
39 הרגל מתבטא בכך ש"יושבין בסוכה"⁴⁹.
40 במילים אחרות: החג נוצר על ידי הישיבה בסוכה⁵⁰
41 בפועל שבעת ימים – "תשבו כעין תדורו".

1 בסגנון אחר במקצת: בכל שבת ויום טוב אומרים
2 בתפילה שזהו זכר ליציאת מצרים, אך יש להבחין בין
3 הדברים: בחג הפסח נאמר "זכור את היום הזה אשר יצאתם
4 ממצרים"⁴³, ומשום כך – "וחגותם אותו חג לה'
5 לדורותיכם", כדלעיל, שהזכירה ביום של יציאת מצרים,
6 קובעת זמן זה לחג.

7 אך לא כן לגבי שבת ושבועות. ובעיקר –

8 לגבי חג הסוכות אומרת התורה⁴⁴ "למען ידעו
9 דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא
10 אותם מארץ מצרים". כלומר, למרות שאין זה הזמן של
11 הישיבה בסוכה בעת יציאת מצרים, והתורה אינה מזכירה
12 את הטעם מיד כאשר מוזכר ציווי החג בתחילת הפרשה,
13 אלא על המצוה "בסוכות תשבו שבעת ימים", ואדרבה,
14 מצות הישיבה בסוכה חלה בזמן יציאת מצרים, בימי
15 האביב, כפי שמוסבר ב"טור"⁴⁵.

ו.

הקשר בין מהות החג לבין פרטיו

16 לפי זה מובן, שהציוויים והפרטים בקשר לחג,
17 המופיעים בתחילת הפרשה – "ביום הראשון מקרא קודש
18 כל מלאכת עבודה לא תעשו, שבעת ימים תקיבו אשה
19 לה'..." – אינם ענינים נפרדים, שאין להם שום קשר
20 לחובת הישיבה בסוכה, אלא להיפך – המהות של חג
21 הסוכות מתאימה וחלה גם לגביהם.

46 וכמודגש בהדין (שו"ע אדה"ז אר"ח סתצ"א ס"ג, ממג"א וחי"ש) ד"מי שנמשכה סעודתו במוצאי יו"ט האחרון ש"פ עד לאחר צאת הכוכבים מותר לאכול חמץ בסעודה", ד"אכילת חמץ (ש) אינו תלוי כלל בקדושת היום***. וראה לעיל ע' 40.

47 סוכה מח, רע"א.

48 ע"פ כהנ"ל מובן גם שאין סתירה מזה שבמס' יומא (ג, א) ועד"ז בחגיגה (זי, א) פ"י "שאינן שם חג הסוכות עליו" – כי היינו הך.

49 ראה גם ט"ז אר"ח סו"ס תרסח.

50 עפ"ז אולי יש להסביר זה ד"בלילה ראשון של חג... צריך לאכול בתוך הסוכה אפילו בשעת הגשם ואע"פ שהוא מצטער כו' בלילה הראשונה חייב לאכול בסוכה" (שו"ע אדה"ז אר"ח סתול"ט סי"ז. וש"ג) אף שבשאר ימות החג אינו מחוייב, כיון שעיי"ז נעשית שלימות קדושת החג***.

עשיית הסוכה לפני החג אינו מברכו ביו"ט על החג, משא"כ לאידך אם בירך על החג בליל א' בביתו צריך לברך זמן כשיאכל בסוכה – "דכיון שבירך שבעת עשי' ועיקר יום טוב אינו אלא מפני הסוכה* ברכת הסוכה עולה ליום טוב ולסוכה" (ספר ההשלמה לסוכה מו, א. הובא בספר המכתם לסוכה שם. כל בו סוף הל' לולב. אורחות חיים סוף הל' סוכה (ועד"ז הוא במאירי סוכה שם). ועפ"ז מחלקים לשאר יו"ט, פסח ועצרת, דמברכין זמן איו"ט. וראה ברכי יוסף אר"ח סתרמ"ז דכתב דכן הוא להלכה).

43 בא יג, ג. ובכ"מ בהפרשה. וראה רמב"ם הל' חו"מ רפ"ז.
44 פרשתנו כג, מג.

45 אר"ח סתרכ"ה. וראה בארוכה ב"י וב"ח שם. ולהעיר שגם רש"י בפי' פרשתנו עה"פ סתם "ענני כבוד" (ראה מפרשי רש"י). וראה שו"ע אדה"ז שם.

(* בתוס' רא"ש ור"ן הלשון לזיפך (כ"ל הערה 12). אבל בברכ"י שם סתרמ"ג כתב דקאי בחד שיטה. אבל ראה שו"ת משאת משה (אר"ח סי' ה שהובא בבאה"ש וברכ"י שם) דכתב בסברת התוס'; וכיון דמחמתני קאתי מכי בריך אסוכה הו"ל כמפרש אסוכה וארגל דמשם א' הוה. ברם היכא דבריך שהחיינו ארגל גופי' לא זו פוטר זמן דסוכה דאין הרגל נתגלה במצות עשיית סוכה, ע"ש ואכ"מ.

(** ועפ"ז צ"ל שמי"ש אדה"ז בסי' תלב ס"ג (מהרא"ש פסחים פ"א סי"ד. ועוד): ולמה אין מברכין שהחיינו קודם הבדיקה לפי שמצוה זו היא לצורך הרגל לתקן הבית ולבער החמץ מתוכו לצורך המועד לפיכך היא נפטרת בברכת שהחיינו שמברכין ברגל בקידוש לילה – אין הכוונה ב"לצורך הרגל". לצורך המועד לקדושת המועד. כ"א הזמן דהרגל. ולהעיר שמשנה שם מלשון הרא"ש שם ש"סמיכנן לי' אומן דרגל מידי דהוה אעושה סוכה ולולב לעצמו דמחוייב לברך שהחיינו בעשייתו אלא סמיכנן לי' אומן דרגל" וכו' אדה"ז בעצמו בסי' תרמא סו"ס"א לענין סוכה "לפי שאנו סומכין על ברכת שהחיינו שאומרים בקידוש היום כו' וברכה אחת עולה לכאן ולכאן" וכתוב "לפיכך היא נפטרת כו'". וראה ב"ח שם סי' תלב. ט"ז שם סוסק"ב. ואכ"מ.

(*** עפ"ז יש לברר (ע"ד הרמז ע"כ) ל' אדה"ז שם: אבל בלילה הראשונה של חג דהיינו ליל ט"ו בתשרי (צריך לאכול כו').

26 אכילה של מצוה, אין זו אכילה שהיתה נעשית על ידי
27 האדם אילו לא היה צריך לעשות זאת לשם מצוה. לעומת
28 זאת, מצות הישיבה בסוכה אינה מורכבת מפעולות
29 מיוחדות הנעשות רק לצורך המצוה, אלא להיפך - "כעין
30 תדורו" - מדובר כאן על פעולות הנעשות על ידי כל אדם
31 בחיי היום יום, לאו דוקא בקשר ליהדות או לתורה ומצוות
32 - ובכל זאת מקיימים על ידי פעולות אלו את מצות
33 הישיבה בסוכה.

34 זוהי המעלה המיוחדת של חג הסוכות: במשך כל
35 השנה צריך להשקיע עמל רב כדי להגיע למצב שבו "כל
36 מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך לדעהו". אך כאשר
37 מגיע חג הסוכות הרי כל פעולותיו היום יומיות של האדם,
38 כפי שהן, הופכות לענין של מצוה.

39 ולכן מתבטא הדבר גם בגשמיות, שהאדם כולו,
40 מראשו ועד רגליו, עם כל לבושו, נמצא בסוכה - דבר
41 שאיננו מוצאים בשום מצוה אחרת.

י.

לימוד התורה - מוקף בסוכה

42 בכך מוסיף אדמו"ר הזקן ומדגיש, שנטילת לולב
43 בסוכה היא מצוה מן המובחר לגבי מצות לולב⁵⁸ -
44 "לפיכך בבוקר קודם שיתפלל בעודו בסוכה יברך", והרי
45 הברכה היא על נטילת לולב:

46 עלולים לטעות ולחשוב שההכרח להיות מוקפים
47 במצות סוכה - על-פי רצון ה' - אמור לגבי אנשים
48 העוסקים בצרכים גשמיים, אך לא לגבי אנשים שהם מסוג
49 הלולב - כפות תמרים - "שיש בו טעם - שיש בו
50 תורה"⁵⁹, כי הם קשורים תמיד עם הקדוש-ברוך-הוא
51 באמצעות לימוד התורה⁶⁰.

1 ואילו לגבי הלולב נאמר "ולקחתם לכם ביום
2 הראשון..." - המצוה של נטילת לולב חלה מפני שזהו
3 ה"יום הראשון" של חג הסוכות.

4 ולפיכך מובן, ש"זמן המצוה" ו"שם המצוה" של מצות
5 ארבעת המינים "חל"⁵¹ ביום הראשון⁵². קדושת חג הסוכות
6 גורמת להם את החיוב ואת שם המצוה⁵³.

7 וכיון ששלמות החג וקדושתו נובעת מהישיבה בסוכה
8 בפועל, מובן מאליו, שנטילת לולב בסוכה אינה פרט רק
9 בהלכה של "כעין תדורו" במצות סוכה, שעל ידי פרט זה
10 מקיימת מצות הסוכה ביתר שלמות, אלא נטילת לולב
11 בסוכה מוסיפה⁵⁴ שלמות גם ל"שם וקיום המצוה" של
12 לולב, "מצוה מן המובחר"⁵⁵.

ט.

קדושת חג הסוכות - מלמטה

13 ההסבר לכל האמור לעיל בפנימיות הענינים ובעבודה
14 הרוחנית של האדם הוא:

15 בכך שיום "חמשה עשר לחודש השביעי הזה" נעשה
16 חג עקב המצוה "בסוכות תשבו שבעת ימים" יש בו יתרון
17 ומעלה⁵⁶ על פני חג המצות, שהוא זמן מיוחד⁵⁷
18 כשלעצמו:

19 כאשר קדושת החג נובעת מפעולות האדם למטה, יש
20 לכך השפעה בעולם, כיון שהדבר משפיע גם על הזמן ועל
21 העולם, כפי שהם מצד עצמם, לאו דוקא כשהם קשורים
22 לקדושה, לא כן כאשר זמן זה מיוחד בעצם על ידי
23 הקדוש-ברוך-הוא.

24 הבחנה זו מתבטאת גם בהבדל שבין שתי מצוות אלו
25 עצמן - אכילת מצוה וישיבה בסוכה: אכילת מצוה היא

(עבר יו"ט).

56) וע"ד העילוי דיו"ט שני של גלויות לגבי יו"ט ראשון (לקו"ת שמע"צ צב, ריש ע"ב ואילך. דרמ"צ קיד, א"ב. לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 243 ובהערות שם).

57) אף שלגבי שבת הרי בכל יו"ט ישראל דקדשינהו לזמני (ברכות מט, א).

58) ע"ד החסידות ראה סידור רסג, סע"ג ואילך. המשך וככה תרל"ז פפ"ד. המשך תרס"ו ע' לב. ובכ"מ. וראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 388.

59) ויק"ר פ"ל, יב.

60) ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 141 ואילך. יבמות קט,

ב.

51) ל' רש"י ד"ה ולולב (סוכה לג, א). וד"ה ה"ג (שם ע"ב).

52) אלא שלדעת רש"י הרי"ז חל תיכף משקידש היום למקריי' דיחוי.

53) ו"אין אגודתו (לפני החג) קריאת שם להיות חל שם לולב פסול

לדחות כו' עד שיקדש עליו היום" (פרש"י סוכה שם ד"ה וה"ג). משא"כ

בסוכה* שמצוה בעשייתה שנאמר "חג הסוכות תעשה לך" - ראה פרש"י

מכות ה, א. שו"ע אדה"ז סתרמ"א ס"א (ט"ז שם). סתרכ"ה (מרמ"ה

ומג"א שם). העמק שאלה לשאלות שאילתא קסט. ועוד. וראה צפע"ג

הל' שבועות פ"ה הט"ו מה שמחלק בין מצוה לסוכה לפני החג.

54) וע"ד (ובמכש"כ) דשבת אהנאי לתמידין וכמה כיו"ב (זבחים צא,

רע"א). ועד"ז יוה"כ פ"פ שאהנאי לכל קרבנות היום, שלכן כל עבודות יוה"כ

אינן כשירות אל בו (בכה"ג). - יומא לב, סע"ב. וש"נ.

55) ע"פ כהנ"ל מובן גם מנהג חב"ד שמהדרין לאגוד הלולב בסוכה

(* וראה סוכה שם ע"א וש"נ ובפרש"י שם ד"ה לולב ואכ"מ.

14 מקיפה אותו ונעלית ממנו באין ערוך,
 15 ואז קיימת אצלו ההתבטלות והתשוקה לקלוט את
 16 תורתו של הקדוש-ברוך-הוא, הנעלמה מעין כל חי,
 17 בהבנתו ובהשגתו.
 18 וכך באופן כללי כאשר היהודי אינו עוסק בתורה רק
 19 בפועל בלבד, אלא יש לו גם חביבות כלפי התורה, והוא
 20 מעריך אותה, ברכו בתורה תחלה⁶³, הרי אז נגרם ההיפך
 21 מ"אבדה הארץ"⁶⁴ – וזוכים בקרוב ממש ל"ופרוס עלינו
 22 סוכת שלומך", בבנין בית המקדש, שעליו נאמר "ויהי
 23 בשלם סוכו"⁶⁵, שיבנה על-ידי משיח צדקנו⁶⁶, במהרה
 24 בימינו ממש.
 (משיחת שמחת בית השואבה תשכ"ד)

1 וכך עלול כל אדם להרהר לגבי עבודתו הרוחנית:
 2 מובן ש"אכילתו ושתייתו וכו'" צריכים להיות חדורים
 3 ומוקפים במצות סוכה – אך מדוע צריך להדגיש שמצות
 4 הסוכה רצון ה' שבה יקיפו גם את לימודו והשגתו בתורה?
 5 אמנם, הוא חייב לקיים מצוות, כי "כל האומר אין לי אלא
 6 תורה, אפילו תורה אין לו"⁶¹, אך כל זאת מצד ענין הסוכה
 7 שצריכה לסובב את האדם כולו – "תדורו" – אך לא מצד
 8 נטילת לולב – עצם לימוד והבנת התורה, כי באמצעות
 9 הלימוד הוא כבר קשור אל חכמתו של הקדוש-ברוך-הוא.
 10 ולכן אומרים לו, ש"מצות נטילתו בסוכה" היא "מצוה
 11 מן המובחר" – ענין זה קשור להבנתו ולהשגתו בתורה⁶²:
 12 הוא סופג את חכמת התורה, שהיא חכמתו ורצונו של
 13 הקדוש-ברוך-הוא, כאשר הוא חש שהתורה שהוא לומד

(65) תהלים עו, ג. וראה תרגום עה"פ. מדרש תהלים שם.
 (66) ראה פסחים ה, א: בשכר שלשה ראשון (שביבת הרגל דפסח
 ושביבת הרגל דחג ונטילת לולב שנקראו ראשונים – רש"י שם) זכו
 לשלשה ראשון כר לבנין ביהמ"ק ולשמו של משיח. וראה תד"א ג שם.
 ובארוכה לקו"ש חי"ט שם.

(61) יבמות קט, ב.
 (62) ראה הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג. לקו"ש [המתורגם] ח"ט"ו ע'
 150.
 (63) ראה תלמידי ר' יונה הובא ברין נדרים פא, א. שו"ע אדה"ז או"ח
 ר"ס מז.
 (64) נדרים שם. ב"מ פה, ריש ע"ב.

המשך ביאור למס' ברא מציעא ליום רביעי עמ' 1

23 רבא, האי מאן דאזיפתיה – מי שהלוח מאת זווית לתבירה, ופרעיה זוזא
 24 זוזא – ופרע לו הלוח את החוב מעט מעט זוז אחר זוז, פרעון הוי
 25 – נחשב לפרעון אלא דאית ליה תרעומת גביה משום דאמר ליה
 26 אפסרתינהו מינאי – בזה שלא פרעת לי את כל המאה זוז יחד אלא
 27 זוז זוז הפסדת לי אותם, שלא נהניתי מהם כמו שהייתי נהנה אם
 28 הייתי מקבל את כל המאה יחד.
 29 הגמרא מספרת מעשה בדין המוכר לחבירו ולא גמר לשלם לו את
 30 הזוז האחרון: ההוא נכרא דזבין ליה חמרא לתבירה – שמכר לחבירו
 31 חמור, ופס ליה חר זוזא – ולא גמר לשלם את הזוז האחרון בעד
 32 החמור, והמוכר קא עייל ונפיק אזוזא, התיב רב אשי וקא מענין פה
 33 כי האי זוזא מאי, האם כשנשאר רק זוז אחד מהתשלום נאמר
 34 שקני לוקח את החמור ואין המוכר יכול לחזור בו, או שאין הברל
 35 בין אם נשאר יותר מזוז לנשאר זוז, שעד שמשלם את הזוז האחרון
 36 יכול המוכר לחזור בו מהמכירה, ולא קני.
 37 אמר ליה רב מרדכי לרב אשי, הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה
 38 דרבא, זוזא בזווי דמי – אם נשאר זוז אחד דינו כמו שנשאר יותר
 39 מזוז ולא קני ויכולים לחזור בהם עד שגומר לשלם את כל
 40 התשלום בעד החמור.
 41 אמר ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי, והא אמרינן משמיה
 42 דרבא שכשנשאר לקונה זוז אחד מהתשלום, קני.
 43 אמר ליה, תתרגם שמעתיך – תפרש את דברי רבא שאמר שקונה
 44 במוכר את שדהו

1 המשכון, אכל מכר לו שדה פאלף זוז ונתן לו מהם חמש מאות זוז
 2 בתורת תחילת פרעון קנה את המוקח ואינם יכולים לחזור בהם
 3 ומקויר לו את השאר החמש מאות זוז אפילו לאחר כמה שנים.
 4 מבואר מדברי רבן שמעון בן גמליאל שאף שלא כתב לו המוכר
 5 שהופך את שאר התשלום למלוה, הרי זה כך ממילא ואינם
 6 יכולים לחזור בהם. וקשה מכאן על דברי רבן שמעון בן גמליאל
 7 בברייתא לעיל.
 8 מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא – הברייתא שמוכר בה שמלמדים
 9 אותם לכתוב ששאר התשלום הוי כמלוה כדי שלא יחזרו בהם
 10 מדוברת דקא עייל ונפיק אזווי – שהמוכר מחזר אחר הלוקח שיתן
 11 לו את שאר התשלום שבוזה מגלה דעתו שלא מכר את השדה
 12 אלא מפני שהוא דחוק במעות ולכך כל זמן שאינו נותן לו את
 13 מעותיו אינו מוכר לו ואם לא שכתב לו מפורש שהופך לו את
 14 שאר התשלום לחובו. הא – הברייתא שמשמע מדבריה שאף
 15 שלא כתב לו כן אינם יכולים לחזור בהם, מדוברת דלא קא עייל
 16 ונפיק אזווי – שאין המוכר מחזר אחר המעות ולכך אף שלא גמר
 17 הלוקח לשלם את כל הסכום, חלה המכירה ושאר התשלום אינו
 18 אלא כחוב. דאמר רבא, האי מאן דזבין מידי לתבירה – המוכר חפץ
 19 לחבירו, אף אם משכו, כל זמן שלא שילם את הכסף וקא עייל
 20 ונפיק אזווי, לא קני ויכולים לחזור בהם, ואם לא קא עייל ונפיק
 21 אזווי, קני.
 22 הגמרא מביאה דינו של הפורע לחבירו חובו מעט מעט: ואמר

לקוטי שיחות

פרשת אמור

כרך כב, שיחה ג

מתורגם ללשון הקודש

18 אלא, שלגבי הלולב קובע הדין, שהוא מוכרח להיות
19 מ"דקל שעושה תמרים", ואם "נטע דקל לעצים פסול
20 ללולב", ואילו ההדס אינו חייב להילקח דוקא מעץ
21 שעושה פירות¹⁰),
22 "ענף עץ עבות" – ההדס חייב להיות "עבות": "תלתא
23 בחד קינא"¹¹, ואם לאו – הוא פסול.
24 ואילו מין הרביעי, למרות שגם אודותיו מציינת התורה
25 "ערבי נחל", אך בכל זאת קובעת ההלכה¹², ש"של בעל
26 כשרה": אם נלקח הענף ממין הערבה, הצומח בדרך כלל,
27 בסמוך לנחל, הרי הוא כשר מלכתחילה¹³, אף אם ערבה
28 זו שנלקחה לא צמחה למעשה בסמוך לנחל.
29 יש להבין: מדוע שונים ערבי נחל משלושת המינים
30 האחרים, שהסימן שהתורה מזכירה אודותם היא לגבי מין
31 הערבה בכלל, ולא לגבי הערבה שבה מקיימים את המצוה
32 בפועל¹⁴?

ב.

"ערבי נחל" – על שם רוב המין

33 בגמרא¹⁵ יש דעה האומרת שהלכה זו, שגם הערבה
34 שצמחה במדבר או בהרים כשרה, נלמדת מן הנאמר "ערבי

א.

סימני ארבעת המינים בתורה

1 בפרשתנו מפורטים ארבעת המינים¹ שצריך ליטול
2 ביום הראשון של חג הסוכות – "פרי עץ הדר כפות תמרים
3 וענף עץ עבות וערבי נחל"². אנו מוצאים בכך דבר פלא:
4 בשלשת המינים הראשונים רואים, שהסימן שהתורה
5 נותנת בהם הוא תנאי המעכב קיום המצות במין זה
6 בלקיחה בפועל:
7 "פרי עץ הדר" – האתרוג שנוטלים מוכרח להיות "פרי
8 עץ"³ *2 וחייב להיות "הדר"³ (ואתרוג היבש פסול⁴),
9 "כפות תמרים" – הלולב צריך להיות "כפות"⁵: "עלים
10 הראויין לאגדן ולכפותן עם השדרה"⁶, ואם לאו – הוא
11 פסול,
12 (וכן לגבי הפרט "תמרים" מסביר הגאון הרוגוטשובי⁷,
13 שאין די בלולב של עץ הנקרא בשם תמרים, אלא החובה
14 היא ליטול לולב דוקא מ"דקל שעושה תמרים".
15 ובכך הוא מבאר את דברי חז"ל⁸ ש"ד' מינין שבלולב
16 ב' מהן עושין פירות" – והרי, לכאורה: גם הדס מניב
17 פירות – ענבים⁹?

בס' הנ"ל ח"א פ"ו – גם אם אין צ"ל דקל שעושה פירות תמרים ה"ז
תנאי בהלולב הנלקח בפועל (שצ"ל מאיזן הנקרא תמר), דלא כ"ערבי
נחל" שאין צ"ל הסימן ד"נחל".

(8) מנחות כז, א.

(9) סוכה לב, ב.

(10) ואדריבה, לכן שחורות ואדומים פסול אם ענביו מרובות משום
דהוה גמר פרי (צפע"ג שם).

(11) סוכה לב, סע"ב וברשי" שם.

(12) סוכה לג, סע"ב (במשנה).

(13) ראה רמב"ם הל' לולב פ"ז ה"ג. רא"ש סוכה פ"ג סי"ג. טוש"ע

(וראדה"ז) או"ח סתרמ"ז ס"א.

(14) ראה גם חי' חת"ס לסוכה לד, ב (ושם, דכשם ש"ערבי נחל" הוא
רק שם המין, כן גם "כפות תמרים" הוא רק שם המין וגם דקל שלעולם
לא יוציא תמרים כשר. וראה הנסמן לעיל הערה (7).

(15) סוכה שם. וכ"ה בתו"כ פרשתנו עה"פ.

(1) כך נקרא בכ"מ. וצ"ע דלכאורה צ"ל (כמו בפסח* ג) דברים,
שהרי אין לוקחין המין, אלא דבר אחד מהמין. ואף שלוקחין ו דברים –
הרי גם בפסח לוקחים ג' מצות וכו'.

(2) כג, מ.

(2*) וראה שו"ע אדה"ז או"ח סתרמ"ח סכ"ט שם"פרי עץ" נלמד
שצ"ל (ולעיכובא) "פרי גמור".

(3) סוכה לא, א. – ומיני' ילפינן לשאר מינים (שו"ע אדה"ז או"ח
סתרמ"ה ס"ב).

(4) סוכה לד, ב.

(5) סוכה לא, א.

(6) לשון אדה"ז שם סעיף ג.

(7) צפע"ג על הרמב"ם הל' לולב פ"ז ה"א. – הדיעות (והשק"ט
בארוכה) בזה ראה ס' הלולב הקנרי (ירושלים תשל"ח), וש"נ. וראה לקמן
בפנים סעיף ה ואילך.

ואת"ל ד"תמרים" הוא שם האיזן (ולא – דהפירות) – ראה הנסמן

(*) להעיר מויק"ר פ"ל, טו: ג' המה פסח מצה ומרור וארבעה לא ידעתיס אלו ד' מינים שבלולב.

31 בפשטות לפי הביאור על ארבעת המינים בדרך הדרש,
 32 כדלהלן:
 33 נאמר במדרש²⁴, שארבעת המינים הם רמז לארבעה
 34 סוגי יהודים: האתרוג, אשר "יש בו טעם ויש בו ריח"
 35 רומז ליהודים ש"יש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים",
 36 כפות תמרים – לולב – אשר התמר "יש בו טעם ואין בו
 37 ריח" הן רמז ליהודים ש"יש בהם תורה ואין בהם מעשים
 38 טובים", "הדס יש בו ריח ואין בו טעם" רומז ליהודים
 39 אשר "יש בהם מעשים טובים ואין בהם תורה", וערבה
 40 ש"אין בה טעם ואין בה ריח" היא רמז ל"בני אדם שאין
 41 בהם לא תורה ולא מעשים טובים".
 42 ומשמעותה של מצות נטילת ארבעת המינים היא –
 43 "יוקשרו כולם אגודה אחת": כל ארבעת הסוגים של
 44 היהודים מתאחדים באגודה אחת.
 45 מכך יוצא, שיש הבדל מהותי בין שלשת המינים
 46 הראשונים לבין הערבה: שלוש המינים הראשונים – סוגי
 47 היהודים הללו – שוים זה לזה, בכך שיש בהם מעלות
 48 גלויות, הנראות למעשה, ומכך נובעת גם אחדותם. כפתגם
 49 הידוע²⁵: "גנב איננו מי שמשוגל לגנוב אלא מי שגונב,
 50 ולמדן איננו מי שמשוגל ללמוד, אלא מי שלומד בפועל".
 51 ועל אחת כמה וכמה שהמעלה של מעשים טובים קיימת
 52 דוקא כאשר מקיימים מעשים טובים בפועל.
 53 לעומת זאת, הערבה – הרומזת ליהודים ש"אין בהם
 54 לא תורה ולא מעשים טובים" – הרי מתאחדים עמם משום
 55 היותם יהודים, שזוהי מעלה פנימית הקיימת אצל כל אחד
 56 שהוא מזרע אברהם יצחק ויעקב, גם כאשר בפועל "אין
 57 בהם לא תורה ולא מעשים טובים", ואפילו תינוק שנשבה
 58 לבין הגויים ואינו יודע כלל שהוא יהודי.
 59 ומכך נובע להלכה למעשה, שסימני התורה בשלשת
 60 המינים הראשונים צריכים להיות גלויים במינים הנלקחים
 61 בקיום המצוה בפועל, ואילו לגבי הערבה, הרי גם אם
 62 ערבה מסויימת זו לא צמחה בנחל – זהו יהודי, תינוק
 63 שנשבה לבין הגויים – די בכך שהיא שייכת למין של

1 נחל", בלשון רבים¹⁶, כשהכוונה היא לרבות גם ערבה
 2 שאינה צומחת בסמוך לנחל.
 3 דין זה עצמו דורש הסבר: מהי הסיבה שבשלושת
 4 המינים האחרים מקפידה התורה שבפרט שנלקח למעשה
 5 יהיו הסימנים המוזכרים, ואילו בערבי נחל מסתפקים במין
 6 באופן כללי, אך יחד עם זאת אין מובן:
 7 מלשון הרמב"ם¹⁷, לדעת רוב המפרשים¹⁸, ולפי
 8 השולחן ערוך¹⁹ נראה, שאין צורך בריבוי מיוחד כדי
 9 לרבות ערבה שצמחה במדבר או בהרים, אלא אפשר
 10 להבין זאת ממשמעות הפסוק: התורה מכנה את הערבות
 11 בשם "ערבי נחל" כי "רוב מין זה גדל על הנחלים", אך
 12 גם ערבה הנלקחת מן המיעוט, הגדלה במדבר או בהרים,
 13 כשרה.
 14 ומוסיפים המפרשים²⁰, שאין לומר שלפי הרמב"ם
 15 נלמדת הלכה זו מלשון הריבוי "ערבי" – כי זקוקים לריבוי
 16 זה כדי ללמוד שיש צורך בשתי ערבות²¹.
 17 יוצא, אפוא, לפי שיטת הרמב"ם, שבביטוי "ערבי
 18 נחל" מדברת התורה מלכתחילה רק על שם המין באופן
 19 כללי, ולא על הערבות שבהן מקיימים את המצוה בפועל.
 20 ואין מובן: מנין לנו, ומהי הסיבה, להבדיל בין סימני
 21 התורה שבארבעת המינים, בין שלוש הראשונים לבין
 22 הערבות?

ג.

ארבעת המינים – ארבעה סוגי יהודים

23 כבר דובר מספר פעמים על כך²², שיש ענינים בתורה,
 24 אשר בדרך הפשט והנגלה הם "אינם חלקים" ואינם
 25 ברורים די הצורך, ורק לפי דרך הדרש והרמז והסוד,
 26 ובמיוחד לפי ההסברים בפנימיות התורה, ניתן להבינם
 27 כראוי.
 28 וכדברי רש"י²³ ובהדגשה "אין המקרא הזה אומר אלא
 29 דרשני".
 30 וכך בעניננו: הבדל זה בין ארבעת המינים מובן

(21) סוכה לר, ב (רמב"ם שם ה"ז). וראה תוד"ה ורבנן סוכה לר, א.
 (22) ראה לקו"ש ח"ט ע' 209, וש"נ.
 (23) רש"י בראשית א, א.
 (24) ויק"ר פ"ל, יב (ולהעיר ממנחות שם שמחלקם לב' סוגים.
 ואכ"מ).
 (25) ס' השיחות תורת שלום ע' 190. – הדוגמא (ובהקדמה דוקא)
 ד"גנב" אף שאינה "לשון נקי" והיפך הכבוד וכו', י"ל שהוא לשלול
 קס"ד שנקרא ע"ש מחשבתו הטובה, כשונותיו וכו'.

(16) רש"י סוכה שם. ועוד נזכרנו מנוח לרמב"ם שם (נדפס ברמב"ם
 הוצאת פרענקל) שנלמד ממשנ"י "ערבי נחל" ולא "ערבי מים". ובפי'
 מהרז"ו לויק"ר (פ"ל, ח) שנלמד מהוי"ו ד"ערבי". ואכ"מ.
 (17) הל' לולב שם.
 (18) ראה רא"ש שם. כס"מ להל' לולב שם. ב"י וב"ח לטאו"ח שם.
 תירו"ט סוכה פ"ג מ"ג. ועוד.
 (19) או"ח שם. וכ"ה בשו"ע אדה"ז שם.
 (20) הג"ל הערה 18.

31 עמו – מפני אהבת ישראל, מפני היותו יהודי, ולהיפך: 31
 32 אם הוא אינו חש בכך הרי הרחמים עליו רבים, ורחמים 32
 33 רבים מביאים לידי אהבה רבה³⁰, 33
 34 ודרך זו של "אוהב את הבריות" יביא לידי "ומקרבן 34
 35 לתורה"³¹: בסופו של דבר הוא יקרב וירומם את הבריות 35
 36 אל התורה, עד אשר יגיעו לדרגה של "יש בו טעם ויש 36
 37 בו ריח". 37

ה.

הכרחי לשתף את מי ש"אין בו מעשים טובים" 38
 38 הסבר זה הוא בהתאם לדעה שהובאה לעיל בסעיף א', 38
 39 ש"כפות תמרים" הוא תנאי המעכב את קיום המצוה 39
 40 בלולב, כלומר, שהלולב חייב לבוא מ"דקל שעושה 40
 41 תמרים". 41
 42 אך יש דעות³², שגם "כפות תמרים" הוא שם המין 42
 43 באופן כללי, כ"ערבי נחל", וגם דקל שאינו עושה פירות 43
 44 כשר ללולב. 44
 45 ויש להסביר את ההבדל בין סימני התורה באתרוג 45
 46 ובהדס לבין הסימנים בלולב ובערבות, לפי דעות אלו: 46
 47 נטילת ארבעת המינים היא מבין המצוות המעשיות, 47
 48 נעלית ביותר, כי היא צריכה להביא לידי אחדות מושלמת 48
 49 בין כל סוגי ישראל, כאחדות של ארבע האותיות של השם 49
 50 המיוחד, שם הוי"³³, 50
 51 וכאן אומרים שהפרט המעכב, שבלעדיו לא תיתכן 51
 52 מציאות של מצוה מעשית, 52
 53 היא שחייבים להתאחד כאן גם עם מי ש"אין בהם 53
 54 מעשים טובים"³⁴, 54
 55 ולא זו בלבד שבהם עצמם נגרמת התעלות, אחדות 55
 56 וכדומה, באמצעות קיום המצוה, וכלשון המדרש כאן 56
 57 בענינו: מכפרין אלו על אלו, 57
 58 ויותר מכך: לכאורה צירופם למציאות המצוה המעשית 58
 59 עלול להפריע, כנאמר³⁵ לגבי פרה אדומה שהיא איננה 59
 60 נעשית על ידי אהרן, כי "אין קטיגור נעשה סניגור" – 60

1 "ערבי נחל" – הוא מזרע אברהם יצחק ויעקב – הרי זו 1
 2 ערבה הכשרה לקיום המצוה, ועל ידי כך "יוקשרו" עמה 2
 3 שלשת המינים האחרים, והיא נעשית חלק ממצות ארבעת 3
 4 המינים. 4
 5 ולהעיר, שדוקא שמה "ערבה", שכך היא נקראת "בהם 5
 6 בלשון הקודש"²⁶ – מורכב מאותן אותיות של המילה 6
 7 "וערבה לה' מנחת יהודה..."²⁷. 7

ד.

ההתאחדות עם ערבה – ללא תנאים מוקדמים 8
 8 מכך נלמדת גם ההוראה הברורה: 8
 9 בראש ובראשונה יש לדעת, שצריך להתאחד עם כל 9
 10 יהודי, ואף עם אנשים פשוטים, כי כדי לקיים את מצות 10
 11 נטילת ארבעת המינים יש צורך בכל ארבעת המינים. כשם 11
 12 שאי אפשר לצאת ידי חובת המצוה ללא אתרוג, או לולב, 12
 13 או הדס, כך אי אפשר לקיים את המצוה ללא הערבות, 13
 14 האנשים הפשוטים, 14
 15 ואדרבה: דוקא משום שהאנשים הפשוטים קשורים 15
 16 לפשיטות עצמותו יתברך²⁸, יוצא, שדוקא על ידי 16
 17 ההתקשרות עמם, ניתן להתקשר עם פשיטות העצמות. 17
 18 בנוסף לכך באה ההוראה, שיש הבדל מהותי בין 18
 19 האופן שבו מתקשרים לשלשת הסוגים הראשונים של 19
 20 ישראל, לבין ההתקשרות עם איש פשוט: 20
 21 יהודים המסוגלים להגיע למעלות גלויות – תורה 21
 22 ומעשים טובים – חייבים להיות בעלי תורה ומעשים טובים 22
 23 בפועל ממש. אין ליהודי זה להסתפק בהיותו בן למשפחה 23
 24 של למדנים, או שהוא נרשם לשיבה, או בכך שלמד תורה 24
 25 בתקופה קודמת. הכרחי שיהיה בו עתה ה"טעם", לימוד 25
 26 התורה בפועל, וכך גם לגבי מעשים טובים. 26
 27 אך בקירוב יהודי פשוט, אין להציב בפניו "תנאים" – 27
 28 שעליו תזוילת ללמוד תורה ולקיים מעשים טובים, ואף לא 28
 29 לחייב אותו "להרגיש" לפני כן כיהודי²⁹. 29
 30 משום היותו מזרע ישראל חייבים קודם-כל להתאחד 30

(30) ראה תניא ספמ"ה.

(31) אבות פ"א מ"ב.

(32) חת"ס שהובא לעיל הערה 14. ועוד (ראה הערה 7).

(33) זח"א סג, סעי' (ובנצו"א שם). פע"ח שער הלולב בתחלתו. ובכ"מ.

(34) וגם בתורתו דה"לולב" – חסר ה"גדול" שבו, שמביא לידי מעשה

(ראה קידושין מ, ב. וש"נ. ועיין ה' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ב-ג).

(35) פרש"י ר"פ חוקת מר"מ הדרשן.

(26) שער היחווה"א ספ"א.

(27) מלאכי ג, ד. וראה אוה"ת פנחס (ע' א'קו ואילך). וש"נ.

(28) לקוטי דיבורים ח"ג תצא, ב. שם ח"ד תקעח, ב. ולהעיר מלקו"ת שה"ש (כז, ד) במעלת כרי ערבות. וראה לקו"ש חכ"ט ע' 223 ואילך.

(29) להעיר מט"ז אר"ח שם סק"ב ד"טפי ניחא להראות חידוש וליקח אפי' שלא מן הנחל". וי"ל דגם בפנימיות הענינים כן הוא, שיש "להראות חידוש" ולהדר בקירוב אותם שלא ניכר בהם שהם "ערבי נחל" (מזרע אברהם יצחק ויעקב).

17 להם כזדונות".
 18 ומכך נלמדת הוראה נוספת, שהחובה להתאחד עם כל
 19 יהודי - "יוקשרו כולם אגודה אחת" - אינה חלה רק על
 20 אלו שלגביהם זהו פיקוח נפש ממש - ברוחניות - כעמי
 21 הארץ ותינוקות שנשבו בין הגויים וכדומה, יהודים
 22 שמעולם לא טעמו טעמה של יהדות,
 23 אלא גם לגבי מי שידוע אך בכל זאת אינו מקיים,
 24 חובה להתאחד עמו - "יוקשרו כולם אגודה אחת", ויותר
 25 מכך: הכרחי לצרפו כדי לקיים את מציאות המצוה.
 26 ועל ידי כך, שכל סוגי היהודים מתאחדים יחדיו, הרי
 27 אז - כסיום הדברים במדרש - "הן מכפרין אלו על אלו",
 28 כולל משמעות המילה "כפרה" - "לכפר לפני ה' להיות
 29 נחת רוח לקונו"⁴¹.
 30 עד אשר על ידי כך נגרמת, כביכול, התעלות למעלה
 31 - "אמר הקדוש־ברוך־הוא .. אני מתעלה"⁴²
 32 וזה מביא את הגאולה האמיתית והשלימה, שאין
 33 ישראל נגאלין עד שיהיו כולן אגודה אחת⁴³.
 (משיחת שמחת בית השואבה, תשי"ב)

(39) סנהדרין ז, ב.

(40) ב"מ ספ"ב.

(41) אגה"ת פ"ב.

(42) ויק"ר שבעה עה"ב. 24. וראה זהר ס"פ תצא "אעלה בתמר סימן
 אתרוג ערבה לולב הדס". ולהעיר ד"תמר" קאי על לולב (ראה נצו"א
 שם). וכמו שברכת כל הדי' מינים היא "על נטילת לולב".
 (43) נתחומא נצבים א (בסופו).

1 אלא, הכרחי לומר, ששני מינים אלו - הלולב
 2 והערבה³⁶ - יוצרים את מציאות המצוה באמצעות עצם
 3 מהותם³⁷, בהיותם בני אברהם יצחק ויעקב, שתוקפה רב
 4 יותר מן המעשים, כאשר הוא מתגלה³⁸ על ידי לקיחתם
 5 יחד עם האתרוג ועם ההדס".

6 ואפשר לציין דוגמא בדומה ללולב, שלמרות זאת יש
 7 צורך שתהא בו תורה: התרומה ניתנת לכהן, משום היותו
 8 בנו של אהרן, אך למרות זאת יש צורך שתהא בו מעלת
 9 התורה, והנותן³⁹ תרומה לכהן עם הארץ כאילו נותנה וכו'.

1.

"שיהיו כולן אגודה אחת"

10 לפי הסבר זה נלמד ענין נוסף, שיש חידוש גדול יותר
 11 בצירוף הלולב, מאשר בצירוף הערבות:
 12 אצל "מי שיש בו תורה", אם אין בו מעשים טובים,
 13 הרי פגם זה גרוע יותר מאשר אצל עם הארץ. עם הארץ
 14 אינו יודע כלל, ואילו תלמיד חכם זה הוא בעל "תלמוד"
 15 ולמרות זאת אין הוא "מביא לידי מעשה".
 16 וכמאמר חז"ל⁴⁰, שתלמידי חכמים - "שגגות נעשות

(36) משא"כ אתרוג והדס שלשניהם יש מעשים טובים. והחידוש
 שבאתרוג על ההדס בענין זה (שלכן נמנה בפ"ע) - כי לימוד התורה
 המביא לידי מעשה ה"ז מוסיף בשלימות המעשה.
 (37) שלכן לדיעה זו אין הלולב צ"ל מ"דקל שעושה תמרים".
 ולהביאור דלעיל (סעיף ג"ד) - יש לומר, דצירוף הלולב הוא מפני
 שבלימוד התורה יש מעשה זוטא דעקימת שפתיו (ולכן צ"ל "דקל
 שעושה תמרים" - לימוד התורה בפועל)*.
 (38) ועפ"ז יובן הא דתנאי דכפות (לאגדן) בלולב הוא לעיכובא.

(* משא"כ להביאור בפנים כאן. מה שצ"ל תורה (לולב) הוא מפני שתורה מוסיפה (בגילוי) העצם. כהדוגמא דלקמן מנתינת תרומה לכהן ת"ח דזקא.

המשך ביאור למס' ברא מציעא ליום שלישי עמ' ב

9 לְאַרְעִיָּה מְאֻרְתָּא - שלא הלכו הפועלים לשדה מבערב, ולכך היה
 10 על בעל הבית האחריות להודיעם שלא לבוא, ומכיון שלא
 11 הודיעם צריך לשלם להם שכרם כפועל בטל.
 12 ותירוץ זה הוא כדברי רבא שחילק בין הלכו הפועלים לשדה
 13 מבערב ללא הלכו: כִּי הָא דְאָמַר רַבָּא, הָאִי מְאֵן דְאָנֵר אֲנִירי -
 14 השוכר פועלים לְרַפְקָא - לעדור בשדהו, וְאֶתָּא מְמַרָּא - וירד גשם
 15 וּמְלִיָּה מְאָא - ונתמלא השדה במים שאין יכולים לחרוש בה, אִי
 16 סְיִרָּא לְאַרְעִיָּה מְאֻרְתָּא - אם הלכו הפועלים לשדה מבערב,

1 מקשה הגמרא: אֵלָּא קְשִׁיָּא הָךְ - קשה על דברי רב חייא שלא היה
 2 נותן להם שכרם כלל מהברייתא שמסיימת שנותן להם כפועל
 3 בטל. מתרצת הגמרא: לֹא קְשִׁיָּא, הָא - רב חייא שאמר שלא היה
 4 נותן להם כלל שכרם דיבר דְסִיָּרָא לְאַרְעִיָּה מְאֻרְתָּא - בפועלים
 5 שהלכו לשדה מבערב, ומשום כך אינו נותן להם שכרם, שמכיון
 6 שראו את השדה בערב שהיא לחה או שירדו גשמים בלילה והיה
 7 עליהם לדעת שאי אפשר לחפור בה ולא היה להם לבוא וְהָא -
 8 הברייתא שמסיימת שנותן להם כפועל בטל מדברת דְלֹא סְיִרָּא

ילקוט לוי יצחק על התורה

בבית אבטינס, ובבית הניצוץ, ובבית המוקד. והלויים⁶ בעשרים ואחד מקום.

מסכת מדות פ"א מ"א

שמירת בית המקדש, שכבר שנינו על כך בתחילת מסכת תמיד. ואף פותחת היא באותה פסקה, שפותחת בה מסכת תמיד. ושמירת המקדש היא מצות עשה, שנאמר לאהרן (במדבר יח, ב) "ואתה ובניך אתך לפני אוהל העדות", כלומר אתם תהיו שומרים לו; ונאמר (שם שם, ד) "ונלוו עליך (הלויים) ושמרו את משמרת אוהל מועד", ונאמר (שם א, ג) "ושמרו הלויים את משמרת משכן העדות". ואע"פ שפסוקים אלה נאמרו במשכן, הרי היא מצוה גם לדורות במקדש (רמב"ן על התורה שם). – שמירה זו איננה מחמת פחד מאויבים או מלסטים, ואף לא משום חשש גניבה וכדומה, אלא משום כבוד וגדולה למקדש. אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרים לפלטרין שאין עליו שומרים (רמב"ם הל' בית הבחירה ה, א). – השומרים הם הכהנים והלויים.

(3) [מביאור המשנה עפ"י משניות מבוארות]: משנתנו מונה עשרים וארבעה מקומות שהיו שומרים בהם במקדש: בשלשה היו שומרים הכהנים, ובעשרים ואחד – הלויים. בגמרא (תמיד כו, ב) למדים מספר זה של מקומות השמירה ממה שנאמר (דברי הימים-א כו, יז-יח) "למזרח הלויים ששה, לצפונה ליום ארבעה, לנגבה ליום ארבעה, ולאסופים שנים שנים. לפרבר למערב, ארבעה למסילה, שנים לפרבר", הרי כאן עשרים וארבעה משמרות. ואע"פ שבפסוק נאמר "הלויים", אף הכהנים בכלל לויים הם, כמו שנאמר (יחזקאל מד, טו) "והכהנים הלויים בני צדוק".

בביאור הטעם שהיו בדיוק "כד" מקומות של שמירה – ראה ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ה סימן כ.

שמות כה, ח - ונישו* לי מקדש ושכנתי בתוכם

ד

ביאור החילוק בין תוכן מסכת "תמיד" ומסכת "מדות"

בשלשה! מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש, בבית אבטינס, בבית הניצוץ, ובבית המוקד.

מסכת תמיד פ"א מ"א

בשלשה? מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש,

(1) [ביאור המשנה עפ"י משניות מבוארות]: בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש,

בבית אבטינס: היינו הלשכה שהיו עושים בה את הקטורת; ונקראת "בית אבטינס" על שם משפחת כהנים שהיו בקיאים במעשה הקטורת (עיין שקלים פ"ה מ"א; יומא פ"א מ"ה; פירוש הרא"ש למשנתנו).

בבית הניצוץ: שהיה בצפון העזרה; ונקרא "בית הניצוץ" (לדעת מפרשים אחדים), על שם שהיו עושים בו מדורה קטנה לשם קיום האש בעזרה (תפארת ישראל; באר שבע); ויש מביאים טעמים אחרים (עיין פירוש הרא"ש ופירוש הראב"ד).

ובבית המוקד: שהיה אף הוא בצפון העזרה, למזרח מבית הניצוץ; ונקרא "בית המוקד", על שם שהיתה בו תמיד מדורת אש גדולה, כדי שיתחממו בה הכהנים, שהיו מתהלכים יחפים על הרצפה של העזרה שהיתה של שיש, כשהם מלוכשים בכתנות אחת (הרא"ש); או כדי שיתחממו בה הכהנים העולים מטבילתם דרך בית המוקד (רמב"ם בפירושו למסכת מדות; עיין שבת פ"א מ"א).

* * *

(2) [מביאור המשנה עפ"י משניות מבוארות]: משנתנו עוסקת בענין

המשך ביאור למס' בנא מציעא ליום חמישי עמ' ב

6 אֶלְעֹזֵר הַיָּהוּדִי, וְחִסְדָּי מִיְהוּדָא וְהָכִי קָתְנִי, הַשּׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר
7 וְהַקְרִיקָה אוֹ נִשְׁתַּפֵּית אוֹמֵר לוֹ הֲרִי שְׂלֵף לְפָנֶיךָ, מִתָּה אוֹ שְׁנַעֲשִׂית
8 אֲנִינְרִיא חֲיִיב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר, וּמִסִּיגַת הַבְּרִייתָא, בְּמִה דְקָרִיִּים
9 אֲמֹרִים שְׁחִיב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר כְּשֵׁלֵא בְּדַרְךְ הַלִּיכְתָּה נִיטְלָה אֶבֶל
10 אִם נִיטְלָה בְּדַרְךְ הַלִּיכְתָּה אוֹמֵר לוֹ הֲרִי שְׂלֵף לְפָנֶיךָ,

1 לאו מי איקא רבי שמעון בן אלעזר דקאי ביומי – שמחלק כדברי
2 בין אם בדרך הליכתה ניטלה או לא, אלא דאמרי ברבי שמעון בן
3 אלעזר.
4 תירוץ נוסף לדברי שמואל. מתרצת הגמרא: איבעית אימא, כוליה
5 – כל דברי הברייתא בין הרישא ובין הסיפא, דברי רבי שמעון בן

נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח

הקמת המשכן ולקחה

אדם עלול לחשוב, שהיות ונמצאים אנו על סף הגאולה, אין לו אלא "לארוז את החבילות" ולהמתין לביאת המשיח, ואין כבר צורך בעבודה.

התשובה על כך היא:

גם כאשר חנו בני ישראל במדבר לזמן קצר בלבד, היתה חנייתם באפן של קביעות. כולל הקמת המשכן והעבודות בו, אף על פי שמיד למחרת היו צריכים לפרקו. ואף כאן: גם כאשר נמצאים בגלות לזמן קצר, עוד רגע אחד בלבד, הרי גם רגע זה צריך להיות באפן של קביעות, ובמילא יש למלא את "הקמת המשכן", בתורה ומצוות.

ועבודה זו היא באפן של חבור הפכים. שכן, מצד אחד יש כאן תנועה שלמעלה ממדידה והגבלה, התשוקה והגעגועים לגאולה העתידה; ולאידך, נעשית העבודה בפריטיות ובדייק, בתכלית המדידה וההגבלה.

(שיחת ש"פ ויגש תשמ"ז. מתוך לקראת שבת)

מהו הצורך בתורה חדשה?

לכאורה צריך להבין טעם הדבר מה שלעתיד יהיה גלוי בחינת 'תורה חדשה', לשם מה צריך להיות ענין תורה חדשה?

ויש לבאר זה על פי המבאר בדבור המתחיל עטה אור כשלמה (ספר המאמרים ה'ש' עמוד 67 ואילך). דענינה של התורה הוא שהיא 'ממצע' בין הקב"ה לישראל ובין אור אין סוף לעולמות. וזהו ענין עטה אור כשלמה נוטה שמים פריעה, דקאי על התורה שהיא בבחינת ממצע כו'.

ובזה יבין מה שלעתיד לבא יהיה גלוי בחינת תורה חדשה, כי כשם שלעתיד לבא יהיה עלוי וחדוש בעולם, בחינת שמים חדשים וארץ חדשה, ועל דרך זה עלוי וחדוש בישראל, כן צריך להיות עלוי וחדוש גם בתורה, משום שהיא הממצע בין אור אין סוף לעולמות ובין הקב"ה וישראל.

(סה"מ תשמ"מ ע' קלה - בלתי מוגה. מתוך לקראת שבת)

ידיעת אלקות לעתיד לבוא

ידיעת אלקות לעתיד לבא הוא שכל על עבודתנו עכשו בזמן הגלות. וישנם ב' ענינים בידיעת האלקות לעתיד לבא, כנגד ובהתאם לב' הענינים בעבודת האדם בזמן הגלות:

על ידי זה שכל אחד ואחד מקים את שליחותו הפרטית, שבזה ישנם חלוקים בין קטנים לגדולים (כגון חמש למקרא, כן עשר למשנה וכו') - יהיה לעתיד לבא הידיעה בענינים ומדרגות פרטיות באלקות, ובה יהיו חלוקים בין קטנים לגדולים;

אבל מצד נקדת השליחות של ירידת הנשמה ועבודתה בעולם, בתור השליח של השם בתורה, ש"שלוחו של אדם כמותו" - שבזה כל בני ישראל שווים - יהיה לעתיד לבא "ידעו אותי" (עצמותו יתברך), ובידיעה זו לא יהיו חלוקים, "כולם ידעו אותי", כלם בשורה.

(ע"פ ת"מ תשמ"ח ח"א ע' 590. מתוך לקראת שבת)

האם יוציאו לאור ספרים לעתיד לבא?

לכאורה לעתיד לבא לא יהיה צורך להעלות דברי תורה על הכתב, שהרי מטרת הכתיבה היא שלא ישכחו הדברים, ואלו לעתיד לבא לא תהיה שכחה (ראה הלכות תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן פרק ב סוף הלכה י. תניא פרק ל"ז (מז, א)) - אולם מצינו שגם לפני שנקתבה תורה שבעל פה (כשהשכחה לא היתה מצויה), "ראש בית דין או נביא שהיה באותו הדור כותב לעצמו זכרון השמועות ששמע מרבותיו... וכן כל אחד ואחד כותב לעצמו כו'" (הקדמת הרמב"ם לספר הי"ד).

ולכאורה, כאשר אין שכחה מהו הצורך להעלות הדברים על הכתב? ומהטעמים לזה (שגם כשאין שכחה, יש ענין בכתיבת הדברים) - שעל ידי הכתיבה (כמו על ידי הדבור) נתוסף יותר בהבנת הענינים, ועד לתוספת חדישים כו', כנראה במיוחד.

(ע"פ תורת מנחם תנש"א ח"ב ע' 104 הערה 58. מתוך לקראת שבת)

כָּל יָמָיו בְּתְשׁוּבָה

"וְשׁוֹב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתָךְ - וְכִי יוֹדַע בְּאִזְהָ יוֹם יָמוּת? אֵלֶּא - יַעֲשֶׂה תְשׁוּבָה הַיּוֹם, שְׂמָא יָמוּת לְמַחֵר; וְשׁוֹב לְמַחֵר שְׂמָא יָמוּת לְמַחֵר; וְנִמְצָא כָּל יָמָיו בְּתְשׁוּבָה" (שַׁבַּת קִנְג, א).

בספר מהרי"ל (עמוד מב) מבאר טעם אחר לעשיית תשובה בכל יום. וזה לשונו: "בכל יום יעשה אדם תשובה... משום דלימות המשיח אין מקבלין בתשובה (ודגמת זה אין מקבלין גרים אז (במות כד, ב), דהמתגייר אז אין עושה מאהבת ה' רק לשמח בשמחת ישראל), ומאחר דאנו מצפין לישועה בכל יום, מי שאינו שב ויבא משיח במהרה בימינו שוב לא מצי שב, וישאר חס ושלום בחטאיו".

הוי אומר - במקום לחזור בתשובה מתוך דאגה וחרדה ליום המיתה, עדיף לחזור בתשובה מתוך צפיה ותוחלת לביאת המשיח!

(שיחת ש"פ וילך תשי"ט. מתוך לקראת שבת)

שְׁלֹשׁ אַרְצוֹת - מַתְחִילוֹת בְּקוֹ"ף

בכרית בין הבתרים הבטיח הקב"ה לאבכרם אבינו כי ינחיל לבניי אדמות של עשרה עמים. אך לפעל ירשנו בכבוש הארץ על ידי יהושע והשבטים רק אדמות של שבועה עמים בלבד: החתי, הפרזי, הרפאים, האמרי, הכנעני, הגרגשי והיבוסי. אדמות של שלשה עמים

נוספים - קיני, קניזי וקדמוני (או בשמם האחר: אדום צמון ומואב) - נמצאות בעבר המזרחי של הירדן, והן תנענה לדינו בימות המשיח.

והנה על דרך הרמז, מוצאים אנו כי שמות שלשת העמים (קיני, קניזי וקדמוני) מתחילות באות ק', שצורתה הנה עם רגל שמאלית היורדת למטה - מורה על כך שהגלויים הרומניים העליונים יחדרו בעולם הגשמי התחתון שלנו - בזמן הגאולה העתידה. דבר שמתבטא בהרחבת הארץ כפשוטה.

(ע"פ שיחת ש"פ לך לך תשנ"ב, סעיף יג. מתוך לקראת שבת)

הַכְּנִיסָה לְאַרְץ בְּגָאֻלָּה

הכניסה לארץ בגאולה העתידה לא תהיה באופן של כבוש ומלחמה, ככניסה לארץ בפעם הראשונה - שבוע שנים שכבשו ושבוע שנים שחלקו - אלא מתוך מנוחה, "בשובה ונחת", ותקף ומיד.

ונוסף לזה, לא יצטרכו לעבודה של "שש שנים תזרע שדה ושש שנים תזמור כרמך" - שהרי "עתידה ארץ ישראל שתוציא גלסקאות וכלי מלח", אשר עם היותם "גלסקאות וכלי מלח", שייצאו מ"הארץ" (לא מהשמים). מכל מקום, לא יהיה צורך בפעולה טבעית כדי להשיג, מכיון שארץ ישראל תוציאם בדרך נס, כך שלא יהיה צורך להמתין משה זמן.

(התועדויות תשמ"ז ח"ג ע' 279. מתוך לקראת שבת)

המשך ביאור למס' בוא מצינא ליום שבת קודש עמ' 1

21 שהמשאיל מסר את הבהמה על פי ציוויו, נכנסה הבהמה לרשותו
22 והתחייב בשמירתה. ואם השואל לא אמר למשאיל לשלוח, אלא
23 שלחה מדעת עצמו, פטור השואל. וכן הדין בפעולה שמתחייבה
24 השואל למשאיל. שאם המשאיל אמר לשואל לשלוח את הבהמה
25 ומתה בדרך, פטור השואל, כיון ששלחה על פי ציווי המשאיל
26 והרי זה כאילו החזירה. ואם השואל שלח את הבהמה מדעת
27 עצמו חייב.
28 אָמַר רַפְרָם בַּר רַפְּאֵל, אָמַר רַב חֲסֵדָא, לֹא שָׁנוּ שֶׁאִם הַשׁוֹאֵל שִׁלַּח
29 אֶת הַבְּהֵמָה מִדַּעַת עַצְמוֹ חַיִּיב, אֲלֵּא בְּאוֹפֵן שֶׁהַחֲזִירָה הַשׁוֹאֵל
30 לְמַשְׁאִיל בְּתוֹךְ יָמֵי שְׁאַלְתָּהּ - קוֹדֵם שֶׁנִּגְמַר הַזְּמַן שֶׁהַשְׁאִיל לוֹ אֶת
31 הַבְּהֵמָה, כְּגוֹן שֶׁהַשְׁאִילָה לוֹ לְשׁוֹשִׁים יוֹם וְהַחֲזִירָה לוֹ לְאַחַר
32 עֶשְׂרִים וְתִשְׁעֵי יָמִים, אֲבָל אִם הַחֲזִיר אֹתָהּ הַשׁוֹאֵל לְאַחַר שֶׁנִּגְמְרוּ
33 יָמֵי שְׁאַלְתָּהּ, פְּטוּר אֲפִילוֹ אִם שִׁלְחָה מִדַּעַת עַצְמוֹ, שֶׁלֹּא אַחַר
34 שֶׁנִּגְמְרוּ יָמֵי הַשְׁאִלָה אֵינוֹ חַיִּיב בְּשִׁמְרָה כֻּלָּל. וְאֲפִילוֹ אִם לֹא
35 שִׁלְחָה, אֵלֶּא מִתָּה בְּבִיתוֹ לְאַחַר הַזְּמַן, פְּטוּר.
36 מְחִיב רַב נַחֲמָן בַּר רַפְּאֵל עַל רַפְרָם מִמְּשַׁנְתֵּינוּ, וְכוּלָּן - כֹּל הָאוֹמְנִים
37 שְׁאַמְרוּ לְבַעַל הַחֲפֵץ מוֹלֵךְ אֶת הַחֲפֵץ שֶׁלְּךָ וְאַחַר כֵּן הִבֵּא אֶת מְעוֹת
38 הַתִּיקוֹן, נַעֲשִׂים בְּאִמְרָה זוֹ שׁוֹמֵר חֲנֻם. וּמִשְׁמַע שְׁדוּקָא אִם אָמַר
39 הָאוֹמֵן כֵּךְ נַעֲשֶׂה שׁוֹמֵר חֲנֻם, מִשׁוּם שֶׁהוֹדִיעַ שְׁאֵינוֹ רוֹצֵה לְשַׁמּוֹר
40 עוֹד עַל הַחֲפֵץ,

1 ששוכר כשומר חנים גם באופן דקא משוי ליה טפי פורתא - שבעל
2 הבית הוויל לשוכר את דמי השכירות מעט מהמחיר המקובל,
3 ומדוע אינו שומר שכר בעד אותה ההנאה.
4 מתרצת הגמרא תירוץ אחר: אלא, אפילו תימא רבי מאיר, בנהיא
5 הנהא דתפיש ליה אאגריה - שהאומן מחזיק את החפץ עד שיקבל
6 את שכרו, ומרויח דלא קעי למיעל ולמיפק אוווי - שאינו צריך
7 להיכנס ולצאת אצל בעל הבית שישלם לו את כספו, אלא בעל
8 הבית שרוצה את החפץ יבוא בעצמו לשלם, הוי עליה שומר שכר,
9 אבל בשוכר לא קיימת סברא זו.
10 תירוץ נוסף: איבעית אימא, כדמחליף - כפי שהחליף רבה בר אבון
11 את השיטות בברייתא, ותני - ושנה, שוכר ביצד משלם, רבי מאיר
12 אומר ששומר שכר, רבי יהודה אומר ששומר חנם. ואם כן משנתנו
13 שסברה שהוא שומר שכר היא כרבי מאיר ולא כרבי יהודה, ודי
14 בכך, שסתם שומר רבי מאיר היא:
15 שנינו במשנה: וכולן שאמרו 'שול את שלך והבא מעות', שומר חנם:
16 הגמרא מקשה מהמשנה על מימרא של רפרם בר פפא: תנן התם
17 (לקמן צד): אדם שביקש מחבירו שישאיל לו בהמה, ואמר לו
18 השואל למשאיל, 'שלח לי את הבהמה ביד עבדך או ביד שלוחך',
19 ושלחה המשאיל כמו שהורה לו, ונתתה הבהמה כדרכה בדרך,
20 קודם שנכנסה לבית השואל, תיבי השואל באונסים. שכיין

חומש יומי

פרשת אמור

~ יום ראשון ד' אייר ~

א ויאמר יי למשה אמר לכהניא בני אהרן ותימר להון על מית לא יסתאב בעמיה :

כא (א) ויאמר יהוה אל-משה אמר אל-הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא-יטמא בעמיו:

אף 'בעלי מומין' במשמע. בני אהרן • ולא בנות אהרן. לא-יטמא בעמיו • (ת"ס) בעוד שהמת בתוך עמיו, יצא 'מת מצוה'.

כט"ו • אמר אל-הכהנים • (יבמות פ"ה, ת"ס) : אמר ואמרת, להנהיר גדולים על הקטנים. בני אהרן • (קידושין לה) כול 'חללים'? תלמוד-לומר: הכהנים. בני אהרן •

~ נקודות משיחות קודש ~

(ערכין טו) שלשון הרע "קטיל תליתיאי" (המספר, השומע והאדם שעליו מדברים) – על-אחת-כמה-וכמה שהדבור בשבחו של הזולת, מגלה את הטוב שבו.

ההוראה משם פרשתנו – אמר – בעבודת ה': אמר, תרבה באמירת דברי שבח ולימוד-זכות על כל יהודי באשר הוא.

והרי הדברים קל-וחומר: אם הדבור בגנותו של הזולת מעורר ומגלה את הרע שבו, שלכן אמרו רבותינו ו"ל

(לקוטי-שיחות, כרך כו, עמוד 158)

ב אלהן לקריבה דקריב לה לאמה ולאבויה ולברה ולברתה ולאחיה :

(ב) כי אם-לשאריו הקרב אליו לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו:

כט"ו • כי אם-לשאריו • (ת"ס) אין "שאריו" אלא אשתו.

ג ולאחיתה בתלתא דקריבא לה די לא הנת לגבר לה יסתאב :

(ג) ולאחיתו הבתולה הקרובה אליו אשר לא-היתה לאיש לה יטמא:

כט"ו • הקרובה • לרבות את הארוסה (ת"כ. יבמות ס) • אשר לא-היתה לאיש • למשכב. לה יטמא • מצוה (ת"כ. יבמות

• 173

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

כהנים', יכול לאחיו ולאחותו מן האם, תלמוד לומר לבנו ולבתו, מה בנו ובתו שהם יורשין, אף אחיו ואחותו היורשין אותו, לאפוקי מן האם שאינם יורשין:

כי אם לשאריו הקרב אליו. איתמר ב'תורת כהנים', הקרוב ולא הארוסה. וגבי לאחותו פירש רש"י הקרובה אליו לרבות הארוסה. והיא הנותנת,

יטמא], ומאי שנא דכאן גבי כהן הדיוט מקדים אמו לאביו, משום דגבי הדיוט כתיב יטמא הלכך לא מיבעיא לאמו שהיא ודאי, אלא אפילו לאביו שאינו ודאי יטמא, וגבי כהן גדול דכתיב לא יטמא (שם) קאמר לא מיבעיא לאביו שאינו ודאי, אלא אפילו לאמו שהיא ודאי לא יטמא: לאחיו ולאחותו. איתמר ב'תורת

כא (א) לנפש לא יטמא [בעמיו]. כלומר אפילו לעמיו, לקרובים, וכל-שפן לנכרים: תורה ב (ב-ג) לאמו ולאביו. לומר מה אביו ואמו שהם בני קיימא, אף כל אלו בני קיימא, יצאו נפלים שאינו מטמא להם (ת"ס). [ואם תאמר מאי שנא דגבי כהן גדול כתיב (פסוק יא) ועל כל נפשת מת לא יבא לאביו ולאמו לא

ד) לא יטמא בעל בעמיו להחלו:

ד לא יסתאב רבא בעמה לאחלויה:

שהוא בתוך עמיו, שיש לה קוברים, שאינה 'מת מצוה'. ובאיזה 'שאר' אמרתי? באותו שהיא 'להחלו', להתחלל הוא מכהנתו.

כ"ג - לא יטמא בעל בעמיו להחלו. (ט"ז) לא יטמא לאשתו פסולה, שהוא מחלל בה בעודה עמו. וכן פשוטו של מקרא: לא יטמא בעל בשארו, בעוד

ה) לא יקרחו קרחה בראשם ופאת זקנם לא יגלחו ובבשרם לא ישרטו שרטת:

ה לא ימרטון מרט ברישהון ופאתא דדקנהון לא יגלחון ובבשרהון לא יחבלון חבול:

תשחית". יכול לקטו במלקט ובקריטני? לכך נאמר: "לא יגלחו", שאינו חייב אלא על דבר הקרוי "גלוח" ויש בו השחטה, וזהו תער. ובבשרם לא ישרטו שרטת. לפי שנגאמר בישראל (לעיל י"ט כח): "ושרט לנפש לא תתנו". יכול שרט חמט שריטות, לא יהא חייב אלא אחת? תלמוד לומר: "לא ישרטו שרטת" - לחייב על כל שריטה ושריטה; שתבה זו ותרה היא לדרש, שהיה לו לכתב: "לא ישרטו" - ואני יודע שהיא שרטת.

כ"ד - לא יקרחו קרחה. (ט"ח) על מת. והלא אף ישראל הקירו על פך? אלא (קידושין לו. מכות ט) לפי שנגאמר בישראל (דברים י"א): "בין עיניכם". יכול לא יהא חייב על כל הראש? תלמוד לומר: "בראשם". וילמדו ישראל מהכהנים בגזרה שוה: נאמר פאן "קרחה" ונגאמר להלן בישראל "קרחה", מה פאן כל הראש, אף להלן כל הראש במשמע, כל מקום שיקרח בראש, ומה להלן על מת, אף פאן על מת. ופאת זקנם לא יגלחו. לפי שנגאמר בישראל (לעיל י"ט): "ולא

וקדישין יהו קדם אלההון ולא יחלון שמה דאלההון ארי ית קרבניא די קרבן אלההון אנון מקריבין ויהו קדישין:

ו) קדשים יהיו לאלהיהם ולא יחללו שם אלהיהם כי את-אשי יהוה לחם לאלהיהם הם מקריבם והיו קדש:

כ"ה - קדשים יהיו. (ט"ט) על-פרחם קדישום בית-דין בכך.

ואתתא מטעניא ומחללא לא יסבון ואתתא דמתרבא מבעלה לא יסבון ארי קדיש הוא קדם אלהה:

ז) אישה זנה וחללה לא יקחו ואישה גרושה מאישה לא יקחו כי קדש הוא לאלהיו:

מכהן גדול, או בת גרושה וחלוצה מכהן קדיוט, (קידושין עו) וכן שנתחללה מן הפהנה על-ידי ביאת אחד מן הפסולים לפהנה.

כ"ו - זנה. שנבעלה בעילת ישראל האסור לה, כגון חייבי ברות, או נתין, או ממזר (יבמות סא). חללה. שנולדה מן הפסולים שבעהנה, כגון בת אלמנה

דעת זקנים מבעלי התוספות - עז והדר

אותו, זהו מת מצוה. וזהו חומרא גדולה, דמשמע שאם אנו מוציאין שום מתעסקין אחרים דאין פהן יכול להטמא למת מצוה: תורה ד (ד) לא יטמא בעל בעמיו להחלו. פירש הרב בכור שור, כמו ל'בעל בעמיו', פלומר שאפילו לכהן גדול שמת, שהוא בעל ואדון וקדושתו גדולה, אפילו הכי לא יטמא לו פהן אחר אם אינו מקרובין המוזקרים בפסוק: תורה ה

ואפילו פהן, דכתיב (בראשית ב' כד) והיו לבשר אחד, ואין לה קורבה גדולה מזו: ולאחותו הבתולה. אמרו ז"ל (נדר ס"ח) לאחותו הוא דאינו מטמא, אבל הוא מטמא למת מצוה. ונמצא בספר הרמב"ם ז"ל (אבל פ"ג ה"ח) דהיינו מת מוטל על הדרך, והוא רחוק כל כך מבני אדם שאם יצעק המוצאו מאותו מקום לא יהא קולו נשמע לאחרים. וזהו שאמרו ז"ל (יבמות ס"ט) קורא ואין אחרים עונין

דכיין דכהן אינו מטמא לארוסתו, אם פן דין הוא שיטמא לאחותו ארוסה, הואיל ואם היה בעלה פהן אינו מתעסק בקבורתה. ואמרו ז"ל (יבמות כ"ב) שארו זו אשתו. וכן מוכח לקמן דכהן מיטמא לאשתו דכתיב (פסוק ד) לא יטמא בעל בעמיו להחלו, הא שלא להחלו מטמא. ועוד מדכתיב ולאחותו הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש לה יטמא, הא אם היתה לאיש לא יטמא לה, לפי שבעלה קרוב לה יותר ומטמא לה

ח וּתְקַדְּשֶׁנָּה אָרִי ית קַרְבֵּן אֱלֹהֶיךָ הוּא מְקַרֵּב קַדִּישׁ יְהִי לְךָ אָרִי קַדִּישׁ אָנָּה יי מְקַדְּשֶׁכֶּן:

(ח) וּקְדַשְׁתּוּ כִּי־אֵת־לַחֵם אֱלֹהֶיךָ הוּא מְקַרֵּב קַדִּישׁ יְהוָה־לָּךְ כִּי קְדוֹשׁ אָנִי יְהוָה מְקַדְּשֶׁכֶּם:

כש"י • על־פְּרָחוֹ, שָׁאֵם לֹא רָצָה לְגַרֵּשׁ, נהג בו קְדֻשָּׁה, לַפְתַּח רֹאשׁוֹן בְּכָל דְּבַר וּלְבַרְךָ רֹאשׁוֹן הִלְקֶהוּ וַיִּסְרְהוּ עַד שִׁיגְרֵשׁ (יבמות פח) • קַדִּישׁ יְהִי־לָךְ • בְּסַעֲדָה (ז"ת) •

ט וּבַת אִישׁ כְּהֵן כִּי תַחַל לְזַנּוֹת אֶת־אֲבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת בָּאִשׁ תִּשְׁרָף: ׀

(ט) וּבַת אִישׁ כְּהֵן כִּי תַחַל לְזַנּוֹת אֶת־אֲבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת בָּאִשׁ תִּשְׁרָף: ׀

כש"י • כִּי תַחַל לְזַנּוֹת • כְּשֶׁתַּחֲלִל עַל־יְדֵי זְנוּת, מוֹדִים שֶׁלֹּא דְבַר הַפְּתוּב בְּפְנוּיָהּ • אֶת־אֲבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת • (סנהדרין נב) חֲלָלָה וּבִזְתָּה אֶת כְּבוֹדוֹ, שְׂאוּמְרִים עָלָיו: אָרוּר שְׂזוּ יַלְדוֹ, אָרוּר שְׂזוּ גִדְלוֹ!

י וּבְהֵנָּה דָּאֲתַרְבָּא מֵאַחוּהִי דִּי יִתְרִיק עַל רִישָׁהּ מִשְׁחָא דְרַבּוּתָא וְדִי קָרִיב ית קַרְבְּנָה לְמַלְבָּשׁ ית לְבוּשָׁנָה ית רִישָׁהּ לֹא יִרְבִּי פְרוּעַ וּלְבוּשׁוּהִי לֹא יִבְזַע:

(י) וְהַפְּהֵן הַגְּדוֹל מֵאֲחִיו אֲשֶׁר־יוֹצֵק עַל־רֹאשׁוֹ שְׂמֹן הַמִּשְׁחָה וּמֵלֵא אֶת־יָדָיו לְלַבֵּשׁ אֶת־הַפְּגָדִים אֶת־רֹאשׁוֹ לֹא יִפְרַע וּבִגְדָיו לֹא יִפְרֹם:

כש"י • לֹא יִפְרַע • (ז"ת) לֹא יִגְדֵּל פְּרַע עַל אֶבֶל, וְאִיזְהוּ גְדוֹל פְּרַע? יוֹתֵר מִשְׁלֵשִׁים יוֹם.

יא וְעַל כָּל־נַפְשֹׁת מֵת לֹא יִבֵּא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטְמָא:

(יא) וְעַל כָּל־נַפְשֹׁת מֵת לֹא יִבֵּא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטְמָא:

כש"י • וְעַל כָּל־נַפְשֹׁת מֵת • בְּאֵהָל הַמֵּת. נַפְשֹׁת מֵת • לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטְמָא • (שם מח. ת"ס) לֹא בָּא אֶלָּא (נויר לה) לְהַבִּיא רַבִּיעִית דָּם מִן הַמֵּת, שְׂמִטְמָא בְּאֵהָל.

יב וּמִן־הַמְּקַדְּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחַלֵּל אֶת מְקַדְּשׁ אֱלֹהֵיו כִּי נָזַר שְׂמֹן מִשְׁחַת אֱלֹהֵיו עָלָיו אָנִי יְהוָה:

(יב) וּמִן־הַמְּקַדְּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחַלֵּל אֶת מְקַדְּשׁ אֱלֹהֵיו כִּי נָזַר שְׂמֹן מִשְׁחַת אֱלֹהֵיו עָלָיו אָנִי יְהוָה:

כש"י • וּמִן־הַמְּקַדְּשׁ לֹא יֵצֵא • (ת"כ, נויר לה) אִינּוּ הוֹלֵךְ אַחַר הַמִּטָּה. וְעוֹד, מִכָּאן לְמַדוּ רַבּוּתֵינוּ שְׂכַהֵן גְּדוֹל מְקַרֵּב אוֹנָן. וְכֵן מִשְׁמַעוֹ: אִף אִם מֵתוּ אָבִיו וְאִמּוֹ, אִינּוּ צָרִיךְ לְצַאת מִן הַמְּקַדְּשׁ אֶלָּא עוֹבֵד עֲבוּדָה.

(יג) וְהוּא אִשָּׁה בְּבַתּוּלְיָהּ יִקַּח:

יד אֲלִמְנָה וּגְרוּשָׁה וְחַלְלָה זֹנָה אֶת־אֱלֹהֶיךָ לֹא יִקַּח כִּי אִם־בְּתוּלָה מַעֲמִיו יִקַּח אִשָּׁה:

(יד) אֲלִמְנָה וּגְרוּשָׁה וְחַלְלָה זֹנָה אֶת־אֱלֹהֶיךָ לֹא יִקַּח כִּי אִם־בְּתוּלָה מַעֲמִיו יִקַּח אִשָּׁה:

כש"י • וְחַלְלָה • שְׂנוּלְדָה מִפְּסוּלֵי כְּהֵנָה.

טו וְלֹא־יַחַלֵּל זֶרְעוֹ בְּעַמּוּיוֹ כִּי אָנִי יְהוָה מְקַדְּשׁוֹ: ׀

כש"י • וְלֹא־יַחַלֵּל זֶרְעוֹ • הָא אִם נִשָּׂא אַחַת מִן הַפְּסוּלוֹת, זֶרְעוֹ הֵימְנָה 'חֲלָל' מִדִּין קְדֻשַׁת כְּהֵנָה.

~ יום שני ה' אייר ~

(טז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

טז ומליל יי עם משה למימר:

(יז) דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזֶּרְעֶךָ לְדֹרֹתֶם אֲשֶׁר יְהִי בֹ מוֹם לֹא יִקְרָב לְהַקְרִיב לַחֵם אֱלֹהֵיוֹ:

יז מלל עם אהרן למימר גבר מפניו לדריהון די יהי בה מומא לא יקרב לקרבא לקרבא קרבנא קדם אלהה:

כ"ט < לַחֵם אֱלֹהֵיוּ • מֵאֵכֶל אֱלֹהֵיוֹ; כָּל סַעֲדָה קְרוּיָה "לַחֵם", כִּמּוֹ (דניאל ה א): "עֲבַד לַחֵם רַב".

(יח) כִּי כָל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב אִישׁ עוֹר אוֹ פֶּסֶחַ אוֹ חֲרָם אוֹ שְׂרוּעַ:

יח ארי כל גבר די בה מומא לא יקרב גבר עויר או חגיר או חרים או שריע:

כ"ט < כִּי כָל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב • אֵינוֹ דִּין שִׁיקְרָב, כִּמּוֹ (מלאכי א ח): "הַקְרִיבֶהוּ נָא לִפְתָחְךָ". חֲרָם • (בכורות טז) שְׁחַטְמוֹ שְׂקוּעַ בֵּין שְׁתֵּי הָעֵינַיִם,

שכחל שתי עיניו פאחת. או שריע • שאחד מאבריו גדול מתברו: עינו אחת גדולה ועינו אחת קטנה, או שוקו אחת ארבה מתקרבה.

(יט) אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־יְהִי בּוֹ שֶׁבֶר רֶגֶל אוֹ שֶׁבֶר יָד:

יט או גבר די יהי בה תבר רגלא או תבר ידא:

(כ) אוֹ־גִבֵּן אוֹ־דָק אוֹ תֵבֵלֶל בְּעֵינָיו אוֹ גָרַב אוֹ יִלְפַת אוֹ מְרוּחַ אֲשָׁף:

כ או גבין או דקא או חליז בעיניה או גרבן או חזון או מרס פחדין:

כ"ט < אוֹ־גִבֵּן • שוריצליו"ש בלע"ז, שגבני עיניו שערן ארף ושוכב. אוֹ־דָק • (בכורות ט) שֵׁשׁ לוֹ בְּעֵינָיו דֵּק שְׁקוּרִין ט"ל"א, כִּמּוֹ (ישעיה ט): "הַנּוֹטָה כִּדָּק". אוֹ תֵבֵלֶל • דָּבַר הַמְבַלְבֵּל אֶת הָעֵינַיִם, כְּגוֹן: חוּט לִבָּן הַנִּמְשָׁף מִן הַלִּבָּן וּפּוֹסֵק בְּסִירָא, שֶׁהוּא עֵגֶל הַמְקִיף אֶת הַשְּׁחוֹר, שְׁקוּרָאִים פּרוּנִיל"א, וְהַחוּט הַזֶּה פּוֹסֵק אֶת הָעֵגֶל וְנִכְנָס בַּשְּׁחוֹר. וְתַרְגוּם "תֵּבֵלֶל", "חֲלִיז", לְשׁוֹן חֲלִזוֹן, שֶׁהוּא דוֹמָה לְתוֹלַעַת אוֹתוֹ הַחוּט; וְכֵן כִּנּוּהוּ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל בְּמוֹמֵי הַבְּכוֹר: "חֲלִזוֹן", 'נַחֲשׁ' 'עַנְב' (בכורות לח). גָּרַב וְיִלְפַת • מֵינֵי שְׁחִין הֵם: גָּרַב, זוֹ הַחֶרֶס, שְׁחִין הַיָּבֵשׁ מִבְּפָנִים וּמִבְּחוּץ. יִלְפַת, הִיא

חזוית המצרית. ולמה נקראת "ילפת"? שְׁמֵלֶפֶת וְהוֹלֵכַת עַד יוֹם הַמִּיתָה, וְהוּא לַח מִבְּחוּץ וְיָבֵשׁ מִבְּפָנִים; וּבְמָקוֹם אַחֵר קוֹרָא לְגָרַב "שְׁחִין", הַלַּח מִבְּחוּץ וְיָבֵשׁ מִבְּפָנִים, שְׁנֶאֱמַר (דברים כח): "וּבְגָרַב וּבְחֶרֶס" – כְּשֶׁסְמוּךְ "גָּרַב" אֲצֵל "חֶרֶס", קוֹרָא לְיִלְפַת "גָּרַב", וּכְשֶׁהוּא סְמוּךְ אֲצֵל יִלְפַת, קוֹרָא לְחֶרֶס "גָּרַב"; כִּף מְפָרֵשׁ בְּבְכוֹרוֹת' (מ"ד). מְרוּחַ אֲשָׁף • לְפִי הַתַּרְגוּם: "מְרַס פְּחָדִין" שְׁפָחְדִיו מְרַסְסִין, שְׂבִיבָצִים שְׁלוֹ כְּתוּתִין. "פְּחָדִין" כִּמּוֹ (איוב ט): "גִּידֵי פְּחָדִיו יִשְׂרָגוּ".

(כא) כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם מִזֶּרְעַ אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֹא יֵאָשֵׁף לְהַקְרִיב אֶת־אֲשֵׁי יְהוָה מוֹם בּוֹ אֵת לַחֵם אֱלֹהֵיוֹ לֹא יֵאָשֵׁף לְהַקְרִיב:

כא כל גבר די בה מומא מזרעא דאהרן פחנא לא יקרב לקרבא ית קרבנא דיי מומא בה ית קרבן אלהה לא יקרב לקרבא:

כ"ט < כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם • (ת"ח) לְרִבּוֹת שְׂאֵר מוּמִיָּן. מוֹם בּוֹ • בְּעוֹד מוּמוֹ בּוֹ – פְּסוּל; הָא אִם

עבר מומו – פשר. לַחֵם אֱלֹהֵיוּ • כָּל מֵאֵכֶל קְרוּי "לַחֵם".

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

(יז) אֲשֶׁר יְהִי בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב. קידושין (טו) קרא הנני נתן לו את בריתי שלום (במדבר כה יב) לומר כשהוא במסכת אמאי מצרכין במסכת

נג
(כב) לַחֵם אֱלֹהֵיוּ מִקְדָּשֵׁי הַקְּדָשִׁים וּמִן־הַקְּדָשִׁים כִּבְּרָבֹן אֱלֹהֵהּ מִקְדָּשׁ קוֹדֶשֶׁיָא וּמִן קוֹדֶשֶׁיָא יִכּוּל : יֵאָכֵל :

כ"י • מִקְדָּשֵׁי הַקְּדָשִׁים • אֵלֹו קְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים. וּמִן הַקְּדָשִׁים יֵאָכֵל • אֵלֹו 'קְדָשִׁים קָלִים'. וְאִם נֶאֱמְרוּ קְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים, לְמָה נֶאֱמְרוּ 'קְדָשִׁים קָלִים'? (ת"כ זבחים קא) אִם לֹא נֶאֱמְרוּ, הִיִּתִי אֹמֵר : בְּקְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים יֵאָכֵל בְּעַל־מוֹם, שְׂמֻצֵינוּ שֶׁהִתְרוּ לָזֶר, שְׂאָכֵל מִשֶּׁה בָּשָׂר הַמְלוּאִים, אָכַל בְּחֹזֶה וְשׁוֹק שֶׁל 'קְדָשִׁים קָלִים' לֹא יֵאָכֵל, שְׂלֹא מְצִינוּ זֶר חוֹלֵק בָּהֶן, לְכֹף נֶאֱמְרוּ 'קְדָשִׁים קָלִים'. כֹּף מִפְרָשׁ בְּזִבְחִים'.

(כג) אַךְ אֶל־הַפְּרֻכָּת לֹא יָבֵא וְאֶל־הַמְזֻבָּח לֹא יִגַּשׁ בְּיָמוֹם בּוֹ וְלֹא יַחֲלֹל אֶת־מִקְדָּשֵׁי בְּנֵי יִהוּדָה מִקְדָּשָׁם :

כ"י • אַךְ אֶל־הַפְּרֻכָּת • לְהִזּוֹת שְׁבַע הַזָּאוֹת שֶׁעַל הַפְּרֻכָּת. וְאֶל הַמְזֻבָּח • הַחִיצוֹן; וְשִׁנְיָהֶם הַצָּרְכוּ לְהַכְתִּיב, וּמִפְרָשׁ בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים'. וְלֹא יַחֲלֹל אֶת־מִקְדָּשֵׁי • שְׂאִם עָבַד, עֲבוּדָתוֹ מְחַלֵּל לְהַפְסֵל.

(כד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו וְאֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : פ

כ"י • וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה • הַמְצִינָה הַזֹּאת. אֶל־אַהֲרֹן וְגו' וְאֶל־כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • לְהַזְהִיר בֵּית־דִּין עַל הַכְּהֻנִּים (ת"כ).

~ נקודות משיחות קודש ~

לְהַזְהִיר בֵּית־דִּין עַל הַכְּהֻנִּים (רש"י כא, כד) יֵשׁ לְשַׁאֵל, הֲרֵי "כְּהֻנִּים זְרִיזִין הֵן". וְיֵשׁ לְבַאֵר, שֶׁרַק בְּשַׁעֲסוּקִים בְּעֲבוּדַת הַכְּהֻנָּה זְרִיזִים הֵם, כִּי יָרַאת עֲבוּדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם. אַךְ פְּסוּקֵנוּ מְדַבֵּר בְּזִהְרוֹת מְטַמְּאָה וְאִסּוּרֵי חֲתוּן, זִהְרוֹת שְׂצָרִיקָה לְהִיּוֹת בְּכָל מְקוֹם (גם בַּחוּץ לְאֶרֶץ) וּבְכָל זְמַן (גם בְּשָׂאִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָדִים), וְאִין פֶּאֵן זְרִירוֹת הַבָּאָה מִעֲבוּדַת הַכְּהֻנָּה – וְלִכֵּן יֵשׁ צָרְף לְזַרְזֵם. (לקוטי שיחות, כרך לו', עמ' 64)

כב (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : א ומליל יי עם משה למימר :

(ב) דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו וַיְנַזְרוּ מִקְדָּשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יַחֲלֹלוּ אֶת־שֵׁם קְדָשֵׁי אֲשֶׁר הֵם מִקְדָּשִׁים לִי אֲנִי יְהוָה :

כ"י • וַיְנַזְרוּ • אִין 'נִזְרָה' אֵלֹא פְרִישָׁה; וְכֵן הוּא אֹמֵר (יחזקאל יד ז) : "וַיִּנְזְרוּ מֵאַחֲרַי"; (ישעיה א ט) : "נִזְרוּ אַחֲוֹר", יִפְרְשׁוּ מִן הַקְּדָשִׁים בִּימֵי טְמֵאָתָן. דַּבֵּר אַחֲרֵי : וַיְנַזְרוּ מִקְדָּשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מִקְדָּשִׁים לִי, וְלֹא יַחֲלֹלוּ אֶת־שֵׁם קְדָשֵׁי, סֵרַס הַמִּקְרָא וְדִרְשָׁהוּ. אֲשֶׁר הֵם מִקְדָּשִׁים לִי • לְרַבּוֹת קְדָשֵׁי כְּהֻנִּים עֲצֻמָּן.

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

(כג) אַךְ אֶל הַפְּרֻכָּת לֹא יָבֵא. בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים' עֲבִיד צְרִיכוֹתָא מִפְּרוּכָּת וּמְזֻבָּח, דְּאִי כְּתִיב פְּרוּכָּת, מִשׁוּם דְּלַפְנִים, וְאִי כְּתִיב מְזֻבָּח, מִשׁוּם דְּבַר עֲבוּדָה הוּא : תורה כד

ג אמר להון לדריכון כל גבר די יקרב מכל
בניכון לקודשאי די יקדשון בני ישראל
קדם יי וסאבתה עלוהי וישתיצי אנשא
ההיא מן קדמי אנא יי:

(ג) אמר אלהם לדלתים כל-איש אשר יקרב
מכל-זרעכם אל הקדשים אשר יקדשו בני-ישראל
ליהוה וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מלפני
אני יהוה:

קרבנו מתירנו. ואם תאמר, שלש כרתות בטמאת
כהנים, למה? כבר נדרשו במסכת 'שבועות' אחת
לכלל ואחת לפרט וכו' (שבועות ז). וטמאתו עליו.
וטמאת האדם עליו. יכול בפשוט – הפתוב מדבר,
וטמאתו של פשוט עליו, ובטהור שאכל את הטמא
– הפתוב מדבר? על-כרחי ממשימנו אתה למד,
במי שטמאתו פורחת ממנו – הפתוב מדבר. וזהו
האדם שיש לו טהרה בטבילה. ונכרתה וגו'. יכול
מצד זה לצד זה, יכרת ממקומו ויתישב במקום
אחר? תלמוד-לומר: "אני ה'" – בכל מקום אני.

כ"ט < כל-איש אשר יקרב. אין 'קריבה' זו אלא
אכילה. וכן מצינו שנאמרה אזהרת אכילת קדשים
בטמאה בלשון 'נגיעה': "בכל קדש לא-תגע" (לעיל
יב ד) – אזהרה לאוכל; ולמדוה רבותינו מ'גזרה שוה'
(ובחים מה). ואי אפשר לומר שחייב על הנגיעה, שהרי
נאמר פרת על האכילה ב"צו את אהרן", שתי כרתות
זו אצל זו, ואם על הנגיעה חייב, לא הצריך לחיבו
על האכילה; וכן נדרש ב'תורת כהנים': וכי יש נוגע
חייב? אם-כן, מה תלמוד-לומר "יקרב"? משיכשר
להקרב, שאין חייבין עליו משום טמאה אלא-אם-כן

~ נקודות משיחות קודש ~

השכר הוא בתחית המתים, נשמה בגוף. ויש לומר,
שמעלה זו מדגשת בענש כרת: גם כאשר ונכרתה
הנפש" – אין זה שיף לגוף.

(ספר השיחות תנ"א ב עמ' 852)

ונכרתה הנפש ההיא מלפני (כב, ג) מבאר בתנ"א, שבמתן-
תורה בחר הקב"ה בגוף: "ובנו בחרת". הוא הגוף
החמרי, הנדמה בחמריותו לגופי אמות העולם" (פי
בחירה אמיתית, היינו על-שכלית, היא בין שני דברים
דומים). ומצד גדל מעלת הגוף, שבו בחר הקב"ה, עקר

ד גבר גבר מזרעא דאהרן והוא סגיר או
דאיב בקודשאי לא ייכול עד די ידפי
ודיקרב בכל טמא נפשא או גבר די תפוק
מנה שקבת זרעא:

(ד) איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים
לא יאכל עד אשר יטהר והנגע בכל-טמא-נפש
או איש אשר-תצא ממנו שכבת-זרע:

כ"ט < בכל-טמא-נפש. במי שנטמא במת.

ה או גבר די יקרב בכל רחשא די יסתאב
לה או באנשא די יסתאב לה לכל סאבתה:

(ה) או-איש אשר יגע בכל-שרץ אשר יטמא-לו או
באדם אשר יטמא-לו לכל טמאתו:

יטמא-לו. כשעורו לטמא, וזהו כזית. לכל
טמאתו. לרבות נוגע בנזב וזבה, נדה ויולדת.

כ"ט < בכל-שרץ אשר יטמא לו. כשעור הראוי
לטמא, בכעדשה (ח"ט). או באדם. במת. אשר

ו אנש די יקרב בה ויהי מסאב עד רמשא
ולא ייכול מן קודשאי אלהן אסחי בשרה
במיא:

(ו) נפש אשר תגע-בו וטמאה ער-הערב ולא יאכל
מן-הקדשים פי אס-רחץ בשרו במים:

כ"ט < נפש אשר תגע-בו. באחד מן הטמאים הללו.

(ז) וּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר וְאַחַר יֹאכַל מִן־הַקֶּדָשִׁים כִּי לַחֲמוֹ הוּא:

כ"ז - וְאַחַר יֹאכַל מִן־הַקֶּדָשִׁים • (בימות ער) נִדְרַשׁ בִּיְבֻמוֹת, בְּתְרוּמָה, שְׁמֵתָר לְאַכְלָהּ בְּהַעֲרֹב הַשֶּׁמֶשׁ. מִן הַקֶּדָשִׁים • וְלֹא כָּל הַקֶּדָשִׁים.

(ח) נִבְלָה וְטִרְפָּה לֹא יֹאכַל לְטִמְאַהֲבָהּ אֲנִי יְהוָה:

כ"ח - נִבְלָה וְטִרְפָּה לֹא יֹאכַל לְטִמְאַהֲבָהּ • לְעַנְנֵי הַטִּמְאַה הַזֹּהֵר כְּאֵן, שְׂאֵם אָכַל נִבְלַת עוֹף טָהוֹר שְׂאִין לָהּ טִמְאַת מַגֵּעַ וּמִשָּׂא, אֲלֹא טִמְאַת אֲכִילָה

(ט) וְשִׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֵרֹתַי וְלֹא־יִשְׁאַוּ עָלָיו חֲמָא וּמְתוֹ בּוֹ כִּי יַחֲלָלְהוּ אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשָׁם:

כ"ט - וְשִׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֵרֹתַי • מִלְּאָכַל תְּרוּמָה בְּטִמְאַת הַגּוֹף. וּמְתוֹ בּוֹ • (סנהדרין פב) לְמַדְנֹו, שֶׁהִיא מִיתָה בְּיַד־שָׁמַיִם.

(י) וְכִלְיֹוֹר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ תּוֹשֵׁב כֶּהֵן וְשִׁכִּיר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ:

כ"י - לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ • (סנהדרין פג) בְּתְרוּמָה - הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁכָּל הָעַנְיָן דְּבָר בֵּה. תּוֹשֵׁב כֶּהֵן וְשִׁכִּיר • תּוֹשֵׁב שֶׁל כֶּהֵן וְשִׁכִּיר, לְפִיכֶן "תּוֹשֵׁב" זֶה נִקּוּד פֶּתַח, לְפִי שֶׁהוּא דְּבּוּק. וְאַיִזְהוּ "תּוֹשֵׁב"? זֶה נִרְצָע,

(יא) וְכֶהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן כֶּסֶף הוּא יֹאכַל בּוֹ וְיִלֵּיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְּלַחֲמוֹ:

כ"ב - וְכֶהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ • עֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁקִּנְיָו לְגוֹפוֹ. וְיִלֵּיד בֵּיתוֹ • אֵלוֹ בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת. וְאַשֶּׁת כֶּהֵן אוֹכֵלַת

~ נקודות משיחות קודש ~

איך הברכה מתירה להנות מקדשי שמים

וְגַם לְבָאֵר זֶה עַל־פִּי הַדִּין שֶׁעֶבֶד שֶׁל כֶּהֵן, כִּינּוּן שֶׁהוּא "קִנְיָן כֶּסֶף" הָרִי "הוּא יֹאכַל בּוֹ" - שְׁמוּתָר לוֹ לְאַכּוֹל בְּתְרוּמָה וּבְקִדְוִשִׁים. דְּנִרְאָה לֹא־מֵר, שְׁעַל־יְדֵי הַבְּרָכָה לְ"אַלְקִינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם" - מִפִּיר הָאָדָם בְּכֶן שֶׁהוּא עֶבֶד שֶׁל הַקֶּב"ה, וְאַיִז מֵתָר לוֹ לְהִנּוֹת מִקְדְּשֵׁי שָׁמַיִם, עַל־דֶּרֶךְ שֶׁעֶבֶד שֶׁל כֶּהֵן רִשָּׁא לְאַכּוֹל בְּתְרוּמָה. (על־פי ספר השיחות תנש"א כרך ב, עמוד 847 - מוֹתוֹךְ 'לְקִרְאֵת שְׁבַת')

וְכֶהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן כֶּסֶף, הוּא יֹאכַל בּוֹ (כב, יא) אֵימָת בְּקִמְרָא (ברכות לה, א): "כָּל הַנֶּהֱנֶה מֵעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְרָכָה, כְּאִילוֹ מֵעַל בְּקִדְוִשֵׁי שָׁמַיִם, שְׁנֹא־מֵר לָהּ הָאֲרִץ וּמְלוֹאָה". וְצִרִיךְ בִּיאוֹר, הִיאֵף תּוֹעִיל הַבְּרָכָה לְהַפְקִיעוֹ מִהַמְעִילָה בְּקִדְוִשֵׁי שָׁמַיִם; וְכִי בְּכֶן שֶׁמְבָרֵךְ הוּא מִפְקִיעַ אֶת הַקְּדוּשָׁה מִהַדְּבָר שֶׁנֶּהֱנֶה הִימְנוֹ?

יב וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הִוא בְּתֵרוּמָת הַקֹּדְשִׁים לֹא תֹאכַל:

יב וּבַת כֹּהֵן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֹר חִלוּנִי הִיא בְּאִפְרָשׁוֹת קוֹדְשֵׁי אֵל תִּיכּוֹל:

כ"י • לְאִישׁ זָר • לְלוֹי וְיִשְׂרָאֵל.

יג וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אֶלְמָנָה וְגֵרוּשָׁה וְזָרַע אִין לָהּ וְשָׁבָה אֶל־בֵּית אָבִיהָ פְּנֵעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹאכַל וְכָל־זֶר לֹא־יֹאכַל בּוֹ:

יג וּבַת כֹּהֵן אֲרִי תִהְיֶה אֶרְמְלָא וּמְתֻרְכָא וּבִר לִית לָהּ וּתְתוּב לְבֵית אָבוּהָא פְּרִבְיִיתָהּא מִלְחָמָא דְאָבוּהָא תִיכּוֹל וְכָל חִלוּנִי לֹא יִיכּוֹל בֵּהּ:

כ"י • אֶלְמָנָה וְגֵרוּשָׁה • מִן הָאִישׁ הַזֶּה. וְזָרַע אִין לָהּ • מִמְּנֹו (יבמות פז). וְשָׁבָה • הָא אִם יֵשׁ לָהּ זָרַע מִמְּנֹו, אֲסוּרָה בְּתֵרוּמָה כָּל זְמַן שֶׁהִזְרַע קָיָם. וְכָל־זֶר

יג וּבַת כֹּהֵן אֲרִי תִהְיֶה אֶרְמְלָא וּמְתֻרְכָא וּבִר לִית לָהּ וּתְתוּב לְבֵית אָבוּהָא פְּרִבְיִיתָהּא מִלְחָמָא דְאָבוּהָא תִיכּוֹל וְכָל חִלוּנִי לֹא יִיכּוֹל בֵּהּ:

יד וְאִישׁ כִּי־יֹאכַל קֹדֶשׁ בְּשִׁגְגָה וְיִסַּף חֲמֻשֵׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לְכֹהֵן אֶת־הַקֹּדֶשׁ:

יד וּגְבֵר אֲרִי יִיכּוֹל קוֹדֶשׁא בְּשִׁלוֹ וְיִוֹסֵף חוּמְשָׁה עֲלוּהִי וְיִתֵּן לְכֹהֵנָא יֵת קוֹדֶשׁא:

כ"י • כִּי־יֹאכַל קֹדֶשׁ • תְּרוּמָה. וְנָתַן לְכֹהֵן אֶת־הַקֹּדֶשׁ • (ת"י) דְּבַר הָרְאוּי לִהְיוֹת קֹדֶשׁ, שְׂאִינוּ פּוֹרַע לוֹ מַעוֹת אֲלֹא פְרוֹת שֶׁל חֲלִין, וְהֵן נִעְשִׂין תְּרוּמָה.

טו וְלֹא יִחַלְלוּ אֶת־קֹדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר־יְרִימוּ לַיהוָה:

טו וְלֹא יִחַלְלוּ יֵת קוֹדְשֵׁי דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת דִּי בְּרִשׁוֹן קֹדֶם יֵי:

כ"י • וְלֹא יִחַלְלוּ וּגְוִי • לְהֶאֱכִילֵם לְזָרִים.

טז וְהִשְׂיֵאוּ אוֹתָם עֲוֹן אֲשֶׁמָּה בְּאֲכֹלֵם אֶת־קֹדְשֵׁיהֶם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם:

טז וְיִקְבְּלוּן עֲלֵיהוֹן עֲוֹן חוּבִין בְּמִיכְלֵהוֹן בְּסוּאָבָא יֵת קוֹדְשֵׁיהוֹן אֲרִי אָנָּא יֵי מְקַדְּשֵׁהוֹן:

כ"י • וְהִשְׂיֵאוּ אוֹתָם • אֵת עֲצָמָם יִטְעֲנוּ עֲוֹן בְּאֲכֹלֵם אֵת קֹדְשֵׁיהֶם – שֶׁהִבְדִּילוּ לְשֵׁם תְּרוּמָה וְקֹדֶשׁוֹ וְנֶאֱסְרוּ עֲלֵיהֶם. וְאוּנְקָלוּם שְׂתַרְגָּם: "בְּמִיכְלֵהוֹן בְּסוּאָבָא", שְׁלֹא לְצַרֵּף תְּרַגְּמוּ בּוֹ. וְהִשְׂיֵאוּ אוֹתָם • זֶה אֶחָד מִשְׁלֹשָׁה "אֵת"־ים שֶׁהִזָּה רַבִּי יִשְׁמַעֵאל דּוֹרֵשׁ בְּתוֹרָה,

יג וּבַת כֹּהֵן אֲרִי תִהְיֶה אֶרְמְלָא וּמְתֻרְכָא וּבִר לִית לָהּ וּתְתוּב לְבֵית אָבוּהָא פְּרִבְיִיתָהּא מִלְחָמָא דְאָבוּהָא תִיכּוֹל וְכָל חִלוּנִי לֹא יִיכּוֹל בֵּהּ:

~ יום שלישי ו' אייר ~

יז וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

יז וַיִּמְלִיל יֵי עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

יח דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו וְאֵל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל־נִדְרֵיהֶם וּלְכָל־נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה לַעֲלֹה:

יח מִלַּל עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹהִי וְעִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִמְרַר לְהוֹן גְּבֵר גְּבֵר מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן גֵּיזְרָא בְּיִשְׂרָאֵל דִּי יִקְרִיב קָרְבָּנָהּ לְכָל נִדְרֵיהוֹן וּלְכָל נִדְבָתָהוֹן דִּי יִקְרִיבוּן קֹדֶם יֵי לְעֲלָתָא:

כ"י • נִדְרֵיהֶם • (חולין ט) הָרִי עֲלֵי. נִדְבוֹתָם • הָרִי זֹו.

(יט) לְרִצְנֵכֶם תָּמִים זָכַר בַּבֶּקֶר בַּפְּשָׁבִים וּבַעֲזִים: יֵט לְרַעְוֹא לְכוּן שְׁלִים דְּכוּרֵא בְּתוּרֵי בְּאִמְרֵיא וּבַעֲזֵיא:

אָבֵל בְּעוֹלַת הָעוֹף, אֵינן צְרִיף תַּמּוּת וְזָכוּרֹת וְאֵינֵנו נִפְסָל בְּמוֹם, אֲלֵא בְּחֶסְרוֹן אָבֵר.

כִּי-◀ לְרִצְנֵכֶם • הִבִּיאוּ דָבָר הָרְאוּי לְרִצוֹת אֲתֶכֶם לְפָנַי, שֶׁיְהֵא לְכֶם לְרִצוֹן, אִפְיִישׁ מִנִּי בְּלַע"ו; וְאֵינְהוּ הָרְאוּי לְרִצוֹן?. תָּמִים זָכַר בַּבֶּקֶר בַּפְּשָׁבִים וּבַעֲזִים •

כַּל דֵּי בַּהּ מוּמָא לֹא תִקְרְבוּן אֲרֵי לֹא לְרַעְוֵא יְהִי לְכוּן:

(כ) כָּל אֲשֶׁר-בּוֹ מוֹם לֹא תִקְרְבוּ בִּי-לֹא לְרִצוֹן יִהְיֶה לְכֶם:

כֹּא וּגְבַר אֲרֵי יִקְרַב נִקְסַת קוּדְשֵׁיא גְדָם יֵי לְפָרְשָׂא נְדָרָא אוֹ לְנִדְבָתָא בְּתוּרֵי אוֹ בְּעֵנָא שְׁלִים יְהִי לְרַעְוֵא כָּל מוּמָא לֹא יְהִי בַּהּ:

(כא) וְאִישׁ כִּי-יִקְרִיב וּבַח-שְׁלָמוֹם לַיהוָה לְפִלְא-נְדָר אוֹ לְנִדְבָה בַּבֶּקֶר אוֹ בַּצֹּאן תָּמִים יִהְיֶה לְרִצוֹן בְּלִמּוֹם לֹא יִהְיֶה-בּוֹ:

כִּי-◀ לְפִלְא-נְדָר • לְהַפְרִישׁ בְּדַבְרוֹו.

כַּב עוֹיֵר אוֹ תְּבִיר אוֹ פְּסִיק אוֹ יִבְלֵן אוֹ גְּרָבֵן אוֹ חֲזוֹן לֹא תִקְרְבוּן אֵלָיו גְּדָם יֵי וְקַרְבָּנָא לֹא תִתְנֹן מִנְהוֹן עַל מַדְבְּחָא גְּדָם יֵי:

(כב) עוֹרֹת אוֹ שְׁבוּר אוֹ-חֲרוּץ אוֹ-יִבְלַת אוֹ גֶרֶב אוֹ יִלְפַת לֹא-תִקְרְבוּ אֵלָה לַיהוָה וְאִשָּׁה לֹא-תִתְנֶנּוּ מֵהֶם עַל-הַמִּזְבֵּחַ לַיהוָה:

"יִלְפַת", כְּמוֹ (שׁוֹפְטִים טו כט): "וְיִלְפַת שְׁמִשׁוֹן", שְׂאֲחוּזָה בּוֹ עַד יוֹם מִיתָה, שְׂאִין לָהּ רְפוּאָה. לֹא-תִקְרְבוּ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים, לְהִזְהִיר עַל הַקְּדוֹשׁן וְעַל שְׁחִיטָתוֹ וְעַל זְרִיקַת דָּמָן (תְּמוּדָה ו). וְאִשָּׁה לֹא-תִתְנֶנּוּ • אֲזִהֲרַת הַקְּטָרֶת־וּ.

כִּי-◀ עוֹרֹת • שֵׁם דָּבָר שֶׁל מוֹם, עוֹרוֹן בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה, שֶׁלֹּא יְהֵא בּוֹ מוֹם שֶׁל עוֹרֹת. אוֹ שְׁבוּר • לֹא יִהְיֶה. חֲרוּץ • (בְּכוּרוֹת לה) רִיס שֶׁל עֵינַי שֶׁנִּסְדָּק אוֹ שֶׁנִּפְגַּם, וְכֵן שֶׁפְּתוֹ שֶׁנִּסְדָּקָה אוֹ נִפְגַּמָּה. יִבְלַת • וְרוּא"ה בְּלַע"ו • גְּרֵב • מִיֵּן חֲזוּזִית, וְכֵן יִלְפַת; וְלִשׁוֹן

כַּג וְתוֹר וְאִמֵּר יִתִּיר וְחִסִּיר נִדְבָתָא תַּעֲבֹד תַּהּ וּלְנִדְרָא לֹא יְהִי לְרַעְוֵא:

(כג) וְשׂוֹר וְשָׁה שְׂרוּעַ וְקָלוּט נִדְבָה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ וּלְנִדָר לֹא יִרְצָה:

(ת"ט) לְמִזְבֵּחַ. לֹא יִרְצָה • אֵיזָה הַקְּדוֹשׁ בָּא לְרִצוֹת? הָיוּ אוֹמְרִים: זֶה הַקְּדוֹשׁ הַמִּזְבֵּחַ.

כִּי-◀ שְׂרוּעַ • אָבֵר גְּדוֹל מִחֲבֵרוֹ. וְקָלוּט • פְּרִסוּתִיו קְלוּטוֹת. נִדְבָה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ • לְבָדֵק הַבֵּית. וּלְנִדָר •

כַּד וְדֵי מְרִיס וְדֵי רְסִיס וְדֵי שְׁלִיף וְדֵי גִזִּיר לֹא תִקְרְבוּן גְּדָם יֵי וּבְאַרְעֵכוֹן לֹא תַעֲבֹדוּן:

(כד) וּמַעְוֵף וְכַתוּת וְנִתּוּק וְכָרוֹת לֹא תִקְרְבוּ לַיהוָה וּבְאַרְצֵכֶם לֹא תַעֲשׂוּ:

(עֲמוּס ו): "הַבֵּית הַגָּדוֹל רְסִיסִים בְּקִיעוֹת דְּקוֹת", וְכֵן (שְׁבַת פ ב) קָנָה הַמְּרַסֵּס. וּבְאַרְצֵכֶם לֹא תַעֲשׂוּ • דָּבָר זֶה, לְסַרֵּס שׁוֹם בְּהֵמָה וְחִיָּה, וְאַפְלוֹ טְמֵאָה; לְכַף נְאֻמָּה: "בְּאַרְצֵכֶם", לְרִבּוֹת כָּל אֲשֶׁר בְּאַרְצֵכֶם; שְׂאֵי אֲפֻשֶׁר לוֹמַר: לֹא נִצְטוּוּ עַל הַסְּרוּס אֲלֵא בְּאַרְץ, שְׁהָרֵי 'סְרוּס' חוֹבַת הַגּוֹף הוּא, וְכָל חוֹבַת הַגּוֹף נוֹהֶגֶת בֵּין בְּאַרְץ בֵּין בְּחוּצָה-לְאַרְץ.

כִּי-◀ וּמַעְוֵף וְכַתוּת וְנִתּוּק וְכָרוֹת • בְּבִיצִים אוֹ בְּגִידֵי מַעְוֵף • בִּיצִיו מַעוּכִין בִּידֵי. כְּתוּת • כְּתוּשִׁים, יוֹתֵר מִמַּעְוֵף (בְּכוּרוֹת לה). נִתּוּק • תְּלוּשִׁין בִּידֵי, עַד שֶׁנִּפְסְקוּ חוּטִים שְׁתְּלוּיִים בְּהֵן, אָבֵל נְתוּנִים הֵם בְּתוֹף הַפִּיס, וְהַפִּיס לֹא נִתְלַשׁ. וְכָרוֹת • כְּרוּתִין בְּכָלֵי וְעוֹדֵן בְּפִיס. וּמַעְוֵף • תְּרַגּוּמוֹ: "וְדֵי מְרִיס", זֶהוּ לְשׁוֹנוֹ בְּאַרְמִית לְשׁוֹן כְּתִישָׁה'. וְכַתוּת • תְּרַגּוּמוֹ: "וְדֵי רְסִיס", כְּמוֹ

וּמִיד בִּן־נֹכַח לֹא תִקְרִיבוּ אֶת־לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם
 מִכֹּל־אֱלֹהֵי כִּי מִשְׁחַתֶּם בָּהֶם מִום בָּם לֹא יִרְצוּ
 לָכֶם: ׀

אבל על המזבח שבמשכן לא תקריבוהו, אבל תמימה תקבלו מהם, (חולין יא) לכה נאמר למעלה: "איש איש", לרבות את הנקרים, שנודרים נדרים ונדבות פישראל. משחתם • חבולהו • לא ירצו לכם • לכפר עליכם.

כ"י • ומיד בן־נכח • נקרי שהביא קרבן ביד כהן להקריבו לשמים, לא תקריבו לו בעל־מום; וְאֶף־עַל־פִּי שְׂלֹא נֶאֱסְרוּ בְעַל־יְמוּמִים לְקַרְבַּן בְּנֵי נֹחַ אֱלֹא־אִם־כֵּן מִחֲסְרֵי אָבֶר, זֹאת נוֹהֶגֶת בְּכֹמָה שְׁבִשְׂדוֹת (תמורה ה),

~ נקודות משיחות קודש ~

אף המזבח עמד במקום שנקבע במקום כפרה והקרבנות; קרבנות מתחלת הנריאה, ושם הקריבו אדם ונח קרבנות; וגם גוי, מזרע אדם ונח, זכאי להקריב עליו קרבן. (לקוטי שיחות, כרך ל', עמ' 72)

איש איש, לרבות את הגוים (רש"י כב, כה) וקשה, הרי אין מקבלים מגוי, נדר או נדבה לחזיק ביד הנזיר, ומדוע מתר לקבל ממנו קרבן. ויש לומר, דהנהגה בית המקדש נועד להשראת השכינה בישראל, ואין לשמח גוי בכניסתו.

כו ומליל יי עם משה למימר:

(כו) וַיִּדְבֵר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כז תור או אמר או עזא ארי תיליד ויהי שבעא יומין בטר אמה ומימא תמינאה ויהלא יתרעי לקרבא קרבנא קדם יי:

(כז) שׁוֹר או־כֶּשֶׁב או־עֵז כִּי יוֹלֵד וְהָיָה שְׁבַעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצָה לְקַרְבַּן אִשָּׁה לַיהוָה:

כ"י • כי יולד • פרט ליוצא הפן (חולין לח ב).

כח ותורתא או שימא לה ולברה לא תפסין ביומא חד:

(כח) וְשׁוֹר או־יִשָּׁה אִתּוֹ וְאֶת־בָּנוֹ לֹא תִשְׁחַטּוּ בַיּוֹם אֶחָד:

לשחט האב והבן. אתו ואת־בנו • (שם פב) אף בנו ואותו במשמע.

כ"י • אתו ואת־בנו • (ת"כ, חולין עח) נוהג בנקבה, שאסור לשחט האם והבן או הבת, ואינו נוהג בזכרים ומתר

כט וארי תפסין נכסת תודתא קדם יי לרענא לכוון תפסנה:

(כט) וְכִּי־תִזְבְּחוּ זִבְח־תּוֹרָה לַיהוָה לְרִצְנָכֶם תִּזְבְּחוּ:

אחר: "לרצנכם", לדעתכם; מכאן למתעסק, שפסול בשחיטת קדשים. וְאֶף־עַל־פִּי שִׁפְרַט בְּנִאֲכָלִים לְשָׁנֵי יָמִים, חזר ופרט בנאכלין ליום אחד, שתהא זביחתן על־מנת לאכלן בזמן.

כ"י • לרצנכם תזבחו • תחלת זביחתכם, הנהירו שתהא לרצון לכם. ומהו הרצון? ביום ההוא יאכל • לא בא להזהיר אלא שתהא שחיטה על־מנת כן, אל תשחטוהו על־מנת לאכלו למחר, שאם תחשבו בו מחשבת פסול, לא יהא לכם לרצון. דבר

ל ביומא ההוא ותאבל לא תשארו מנה עד צפרא אנא יי:

(ל) בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָכֵל לְאִתּוֹתֵירוֹ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר אָנִי יְהוָה:

כבר כתיב (לעיל ז טו): "ובשר זבח תודת שלמיו וגו'". אני ה' • דע, מי גזר על הדבר ואל יקל בעיניך.

כ"י • ביום ההוא יאכל • לא בא להזהיר אלא שתהא שחיטה על־מנת כן, שאם לקבץ לה זמן אכילה,

(לא) ושמרתם מצותי ועשיתם אתם אני יהוה: לא ותטרון פקודי ומעבדון יתהון אנא יי: כש"א ושמרתם • (ת"ט) זו המשנה. ועשיתם • זה המעשה.

(לב) ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני יהוה מקדשכם: לב ולא תחללו ית שמא קדושי ואתקדש בגו בני ישראל אנא יי מקדשכון:

כש"א ושמרתם • (ת"ט) זו המשנה. ועשיתם • זה המעשה. על-מנת הגס, אין עושין לו גס; שכן מצינו בחנניה, מישראל ועזריה, שלא מסרו עצמן על-מנת הגס, שגאמר (דניאל ג יח): "יהן לא ידיע להוא-לך מלכא וגו'", מציל ולא מציל: "ידיע להוי-לך וגו'".

כש"א ושמרתם • (ת"ט) זו המשנה. ועשיתם • זה המעשה. על-מנת הגס, אין עושין לו גס; שכן מצינו בחנניה, מישראל ועזריה, שלא מסרו עצמן על-מנת הגס, שגאמר (דניאל ג יח): "יהן לא ידיע להוא-לך מלכא וגו'", מציל ולא מציל: "ידיע להוי-לך וגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~

שכאשר משקים אשה סוטה "השם נחקק לעשות שלום בין איש לאשתו". הרי שהקב"ה מותר על שמו הקדוש מתוך 'מסירת-נפש', כבכול, כדי להשפין שלום. (שיחת ש"פ תשא תשמ"ט)

ונקדשתי בתוך בני ישראל (כב, לב) על הפסוק "מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל" אמרו חז"ל "מה שהוא עושה, אומר לישראל לעשות". ואף בצווי זה, החיוב של מסירת נפש על קדוש השם, כף: מצינו,

(לג) המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני יהוה: פ

כש"א המוציא אתכם • על-מנת כן. אני ה' • נאמן לשלם שכר.

~ יום רביעי ז' אייר ~

כג (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר: א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם מועדי יהוה אשר-תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי: ב מלל עם בני ישראל ותימר להון מועדיא דיי די תערעון יתהון מערעי קדיש אלין אנון מועדי:

כש"א דבר אל-בני ישראל וגו' מועדי ה' • עשה מועדות, שיהיו ישראל מלמדין בהם; שמעברים את השנה על גליות שנעקרו ממקומן לעלות לרגל, ועדין לא הגיעו לירושלים.

(ג) ששית ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא-קדש כל-מלאכה לא תעשו שבת הוא ליהוה בכל מושבתיכם: פ ג שפא יומין תתעבד עבידא וביומא שביעאה שבת שבתא מערע קדיש כל עבידא לא תעבדון שבתא היא קדם יי בכל מותבניכון:

כש"א ששית ימים • מה ענין שבת אצל מועדות? ללמדך שכל המחלל את המועדות – מעלין עליו

(ד) אֱלֹהֵי מוֹעֲדֵי יְהוָה מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם:

ד אלֵיךְ מוֹעֲדֵיךָ יְיָ מְעֲרֵעֵי קֹדֶשׁ דֵּי תַעֲרֵעוּן יִתְהוֹן בְּזַמְנֵיהוֹן:

כ"ג אֱלֹהֵי מוֹעֲדֵי ה' • לְמַעַלְהָ מְדַבֵּר בְּעִבּוּר שָׁנָה, וְכֵן מְדַבֵּר בְּקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ.

~ נקודות משיחות קודש ~

ה'מולד' למעלה. מוכן אפוא, שפאָשר בית-דין קבעו ראש-החֹדֶשׁ ביום אחר, סימן הוא שזוהו יום ה'מולד' למעלה; אלא שאין העולם ראוי שיהדבר ישמקף בו.

אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם (כג, ד) רז"ל דָּרָשׁוּ: "אֲתָם, אֶפְלוּ מוֹטְעִין". וְגַם לְבָאֵר, דְּהִנֵּה הַיָּמִים נִשְׁתַּלְשְׁלִים מִן הַיָּמִים לְמַעַלְהָ, וְקִבִּיעַת יוֹם הַמּוֹלָד לְרֵאשִׁי-חֹדֶשׁ הַיָּמִים בְּעִקְרָא מִצִּד הַמּוֹלָד לְמַעַלְהָ; אֲלֵא שְׁאַנּוּ קוֹבְעִים רֵאשִׁי-חֹדֶשׁ לְפִי הַמּוֹלָד לְמַטָּה, כִּי מִזֶּה יוֹדְעִים שְׂאֵז הוּא

(לקוטי שיחות, כרך טז, עמ' 98)

(ה) בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעֲרָבִים פֶּסַח לַיהוָה:

כ"ג אֱלֹהֵי מוֹעֲדֵי ה' • לְמַעַלְהָ מְדַבֵּר בְּעִבּוּר שָׁנָה, וְכֵן מְדַבֵּר בְּקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ.

וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹמָא לִירְחָא הַדִּין תְּגָא דְפִטְרִיָא קֹדֶם יְיָ שְׂבַעַת יוֹמִין פִּטְרִי תִיכְלוּן:

(ו) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמִּצּוֹת לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ:

ז' בְּיוֹמָא קְדָמָא מְעֲרַע קֹדֶשׁ יְהִי לְכוּן כָּל עִבְדֵי פְלִהוֹן לֹא תַעֲבִדוּן:

(ז) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ יְהִי לָכֶם כָּל-מְלֶאכֶת עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

ח' וּתְקַרְבוּן קֹדֶם יְיָ שְׂבַעַת יוֹמִין בְּיוֹמָא שְׂבַעַת מְעֲרַע קֹדֶשׁ כָּל עִבְדֵי פְלִהוֹן לֹא תַעֲבִדוּן:

(ח) וְהִקְרַבְתֶּם אֵשֶׁה לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ כָּל-מְלֶאכֶת עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ: פ

שטיינ"א בלע"ז, וכן כל לשון "שמונת", "ששת", "חמשת", "שלושת". מְלֶאכֶת עֲבָדָה • אֶפְלוּ מְלֶאכֶת הַחַשְׁבוֹת לָכֶם עֲבוּדָה וְצָרָךְ, שְׂגִישׁ חֶסְרוֹן פִּיס בְּבִטְלָה שְׂלֵהוֹן, כְּגוֹן דְּבַר הָאֲבָד, כְּךָ הַבְּנֵי מְתוּרַת כְּהֵנִים, דְּקִתְגִי: יְכוּל אִף חִלוּ שֶׁל מוֹעֵד יְהִי אֲסוּר בְּמְלֶאכֶת עֲבוּדָה וְכוּ'.

כ"ג אֱלֹהֵי מוֹעֲדֵי ה' • לְמַעַלְהָ מְדַבֵּר בְּעִבּוּר שָׁנָה, וְכֵן מְדַבֵּר בְּקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ.

ט ומליל יי עם משה למימר:

(ט) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

י מלל עם בני ישראל ותימר להון ארי תעלוון לארעא די אגא יחב לכוון ותחצוון ית חצדה ותיתוון ית עומרא ריש חצדכוון לות כהנא:

(י) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי-תָבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְקִצְרַתֶּם אֶת-קִצְיָרָהּ וְהִבַּאתֶם אֶת-עֵמֶר רֵאשִׁית קִצְיָרְכֶם אֶל-הַכֹּהֵן:

שיעור יומי ליום רביעי ז' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - כג - פרשת אמור סא
 כש"י • ראשית קצירכם • שתהא ראשונה לקציר. עמר • עשירית האיפה, כף היתה שמה, כמו (שמות טו יח) :
 "וימדו בעמר".

(יא) והניף את העמר לפני יהוה לרצונכם ממחרת השבת יניפנו הפהן:
 יא וירים ית עומרא קדם יי לרעוא לכון
 מפתר יומא טבא ירימגה פהנא :

כש"י • והניף • (מנחות סא) כל תנופה: - מוליך ומביא, מעלה ומוריד; מוליך ומביא - לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד - לעצור טללים רעים. לרצונכם • אם
 תקריבו כמשפט הזה, יהיה לרצון לכם. ממחרת השבת • (שם סו) ממחרת יום טוב הראשון של פסח, שאם אפה אומר שבת בראשית, אי אפה יודע איזהו.

(יב) ועשיתם ביום הניפכם את העמר פבש תמים בן שנתו לעלה ליהוה:
 כש"י • ועשיתם. פבש • חובה לעמר הוא בא.
 יב ונתעבדון ביומא דארמי תכון ית עומרא
 אמר שלים בר שתה לעלתא קדם יי :

(יג) ומנחתו שני עשרונים סלת בלולה בשמן אשה ליהוה ריח ניחח ונספו יין רביעת ההין:
 יג ומנחתה תרין עשרונים סלתא דפילא
 במשח קרבנא קדם יי לאתקבלא ברעוא
 ונספה תמרא רבעות הינא :

כש"י • ומנחתו • מנחת נסכיו. שני עשרונים • כפולה היתה. ונספו יין רביעת ההין • (מנחות פט) אף-על-פי שמנחתו כפולה, אין נסכיו כפולים.

(יד) ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד-עצם היום הזה עד הביאכם את-קרבן אלהיכם חקת עולם לדרתיהם בכל משבתיכם: ם
 יד ולחם וקלי ופרוכן לא תיכלון עד כרן
 יומא הדין עד איתואיכון ית קרבן אלהיכון
 קנם עצם לדריכון בכל מותבניכון :

כש"י • וקלי • קמח עשוי מברמל רך שמניבשין אותו בתנור. וקרמל • הן קליות שקורין גרניילי"ש. בכל משבתיכם • (קידושין לו) נחלקו בו חכמי ישראל: יש

(טו) וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את-עמר התנופה שבע שבתות תהיינה:
 טו ונתמנון לכון מפתר יומא טבא מיום
 איתואיכון ית עומרא דארמותא שבועא
 שבועין שלמין יהונו :

כש"י • ממחרת השבת • ממחרת יום טוב. תמימת תהיינה • מלמד שמתחיל ומונה מבערב, שאם לא-כן אינן תמימות.

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

כג (יג) ומנחתו שני עשרונים. אמרו רבותינו ו"ל (ת"כ) זה חלוק מכל שאר פבשים, דאין לה פבש בתורה שיהא במנחתו יותר מעשרון, אבל מן הנסוף אינו חלוק פדכתיב ונספו יין רביעת ההין. ולכך אנו מפרשים בתחילת המוסף 'שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לפבש', לפי שמצינו פבש שמנחתו חלוקה, שהיא משני עשרונים, אבל מן הנסוף אין אנו אומרים כ"אם ייזן פנספו בלבד ואין אנו מפרשים הנסכים, לפי שלא מצינו שום פבש חלוק פנסוף היין. ולכך פתיב ונספו דהכא פה"א, למדרש ונספה, דאפלה מנחה קאי, דאי פתיב 'ונספו' הוה אמינא דאכל עשרון ועשרון קאי. ולפי הפשט משמע כי אחד משני עשרונים הוי מנחת העומר שהוא עשרון והוא בא עם זה הפבש, והעשרון השני הוא עשרון הראוי למנחתו, ותדע שאין פנספו כ"אם רביעית כמו בשאר נסכים: תורה יד

~ נקודות משיחות קודש ~

ספירת העמר: מצוה אחת או כל יום מצוה חדשה

ויספרתם לכם . . שבע שבֹּתות תמימת תהיִינה : (כג, טו)
מהנאמר "תמימות תהיִינה" לומדים חלק מהראשונים, כי מי ששכח יום אחד מהספירה, שוב לא יוכל להמשיך ולספור. ולהלכה נפסק בש"תן צרוף (אורח-חיים סימן תפט) לספור בלא ברכה.

ומבארים האחרונים (ראה מנחת חינוך מצוה שו), דשיטה זו סבירא-לה דכל ימי הספירה "הם מצוה אחת . . ובאם לא מנה יום אחד הפסיד המנין".

אף לכאורה אי-אפשר לומר כן: (א) אם היא מצוה אחת, היאך תקנו לברך בכל יום ויום ברכה בפני-עצמה? (ב) אם היא מצוה אחת, נמצא שאדם ששכח באמצע ימי הספירה לספור, כל ברכותיו עד עתה היו 'ברכה לבטלה', ומחשש זה היה לחכמים לתקן הברכה בסוף כל

הימים? !
ועל כן צריך לומר, דודאי אף לשיטה זו כל יום הוי מצוה בפני-עצמה, ועל כן קובעת ברכה לעצמה, ומובן שאם חסר יום אחד באמצע, לא נהיו הימים שלפניו מצוה לבטלה.

אלא, דזה שלא יוכל להמשיך ולספור בברכה, הוא משום דהנהו ראשונים סבירא-להו דאם חסר אינה יום, הרי בפעל לא יוכל ביום שלמחרת לקיים המצוה (הנוספת) של אותו היום, כיון שתלויה היא ובאה בהמשך למצות היום שקדם לה. והטעם לזה הוא, שלא תתכן ספירה של "יום שלישי" (לדגמא) כשה"יום שני" נחסר מהספירה, כי בלעדי ספירת ה'שני' אינו אוזו ב'שלישי'. ודו"ק.

(יעוין לקוטי-שיחות כרך א, עמוד 270. ושם נסמן - מתוך 'לקראת שבת')

(מז) עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה ליהוה:

זו עד מבחר שבועתא שביעתא תמנון חמשין יומין ותקרבין מנחתא חדתא קדם יי:

"ממחרת השבת השביעית", שהוא יום חמשים, "תספרו"; ומקרא מסרס הוא. מנחה חדשה • היא המנחה הראשונה, שהובאה מן החדש. ואם תאמר: הרי קרבה מנחת העמר! אינה פשאר כל המנחות, שהיא באה מן השעורים.

זש"י « השבת השביעית • כתרגומי: שבועתא שביעתא. עד ממחרת השבת השביעית תספרו • ולא עד בכלל, והן ארבעים ותשעה יום. חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה • ביום החמשים תקריבוה, ואומר אני: זהו מדרשו, אבל פשוטו: עד

(יח) ממושבתים תביאו לחם תנופה שתים שני עשרנים סלת תהינה חמין תאפינה בפורים ליהוה:

יי ממותבניכון תיתון לחם ארמותא תרתין (גריצו) תרין עשרונין סלתא יהונו חמיצ תאפנן בפוריין קדם יי:

לכל המנחות, אף למנחת קנאות הבאה מן השעורים, לא תקרב מן החדש קדם לשתי הלחם.

זש"י « ממושבתים • ולא מחוצה-לארץ. לחם תנופה • לחם תרומה המורם לשם גבה, וזו היא המנחה החדשה האמורה למעלה. בפורים • ראשונה

יח ותקרבין על לחמא שבצא אמרין שלמין בני שגא ותור בר תורי חד וזכרין תרין יהונו עלתא קדם יי ומנחתהוון ונספיהוון קרבן דמתקבל ברצוא קדם יי:

(יח) והקרבתם על-הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר בן-בקר אחד ואילם שנים יהיו עלה ליהוה ומנחתם ונספיהם אשה ריח-ניחח ליהוה:

"שלושה עשרונים לפר, ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש", זו היא המנחה; והנסכים: חצי ההין לפר, ושלישית ההין לאיל ורביעית ההין לכבש.

זש"י « על-הלחם • בגלל הלחם, חובה ללחם. ומנחתם ונספיהם • כמשפט מנחה ונסכים המפרישים בכל בהמה בפרישת נסכים (במדבר טו):

(יט) וַעֲשִׂיתֶם שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת וְשְׁנֵי כִבְשִׂים
וְתָרִין אֲמִרִין בְּנֵי שָׁנָא לְנִכְסַת קוֹדֶשְׁיָא:
בְּנֵי שָׁנָא לְזֹבַח שְׁלָמִים:

אצל פרים ואילים, אינן הם. אמר מעתה: אלו לעצמן ואלו לעצמן; אלו קרבו בגלל הלחם ואלו למוספינן.

כ"י • וַעֲשִׂיתֶם שְׁעִיר־עִזִּים • (ת"כ. מנחות מה) יכול שבַּעַת הַכִּבְשִׂים וְהַשְּׁעִיר הָאֲמִרִים כָּאן, הֵם שְׁבַעַת הַכִּבְשִׂים וְהַשְּׁעִיר הָאֲמִרִים בְּחֻמֶּשׁ הַפְּקוּדִים? כִּשְׂאֵתָהּ מֵגִיעַ

כוריים פהנא יתהון על לחם בכוריא ארמותא קדם יי על תרין אמרין קודשא יהון קדם יי לכהנא:

(כ) וְהִנִּיף הַפֶּהֶן אֶתֶם עַל לֶחֶם הַבִּכּוֹרִים תְּנוּפָה
לִפְנֵי יְהוָה עַל־שְׁנֵי כִבְשִׂים קֹדֶשׁ יִהְיוּ לַיהוָה לַפֶּהֶן:

קדשים קלים, הנזקק לומר בשלמי-צבור, שהן קדשי קדשים.

כ"י • וְהִנִּיף הַפֶּהֶן אֶתֶם. תְּנוּפָה • (מנחות סב) מִלְּמֹד שְׁטַעוּנִין תְּנוּפָה מִחֵיִם. יָכוֹל בְּלֶם? תְּלַמּוּד-לוֹמֵר: "עַל־שְׁנֵי כִבְשִׂים". קֹדֶשׁ יִהְיוּ • לְפִי שְׁשִׁלְמֵי-יָחִיד

כא ותערעון בכרין יומא הדין מערע קדיש יהי לכון כל עבדית פלחון לא מעבדון קנים עלם בכל מותבניכון לדריכון:

(כא) וקראתם בעצם היום הזה מקרא-קדש יהיה
לכם פל-מלאכת עבודה לא תעשו חקת עולם
בכל-מושבתים לדרתיכם:

כב ובמחצדכון ית חצדא דאדעכון לא תשיצי פאתא דחקלך במחצדך וילקטא דחצדך לא תלקט לעניי וילגירי תשבוק יתהון אנא יי אלהכון:

(כב) ובקצרכם את-קציר ארצכם לא-תכלה פאת
שדך בקצרך ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר
תעזוב אתם אני יהוה אלהיכם: פ

לקט שכחה ופאה לעני כראוי, מעלין עליו כאלו בנה בית-המקדש והקריב עליו קרבנותיו בתוכו. תעזוב (פאה פ"ה) הנח לפניהם והם ילקטו, ואין לה לסיע לאחד מהם. אני ה' אלהיכם. נאמן לשלם שכר.

כ"י • וּבְקַצְרְכֶם • חֹזֵר וְשָׁנָא, לְעַבֵּר עֲלֵיהֶן בְּשָׁנֵי לְאוּיִן. אָמַר רַבִּי אֲבָדִימִי בְּרַבִּי יוֹסֵף: מָה רָאָה הַכְּתוּב לַתָּנִים בְּאֲמִצַּע הַרְגָּלִים: פֶּסַח וְעֶצְרַת מִכָּאן, וְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וַיּוֹם-הַכַּפּוּרִים וְחַג מִכָּאן? לְלַמֶּדְךָ שֶׁכָּל הַנּוֹתֵן

~ נקודות משיחות קודש ~

בלי מאמץ גדול. זאת ועוד: לקט שכחה ופאה שייכים לכל העניים בשנה, ואין לבעל השדה טובת הנאה; ואלו בצדקה יכול אדם לבחור בעני שהוא חפץ בטובתו.
 (לקוטי שיעור, כרך יז, עמ' 256)

הנותן לקט שכחה ופאה . . כאלו בנה בית המקדש (רש"י כג, כב) יש לשאל, מדוע קימת מעלה זו במצות אלו דוקא, ולא במצות צדקה בכלל. ויש לומר, שגן לקט שכחה ופאה צומחים כתוצאה מגיע כפיו של בעל השדה; ואלו צדקה יכולה להיות מפסוף שהנותן הרויח

~ יום חמישי ח' אייר ~

כג ומליל יי עם משה למימר:

(כג) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

(כד) וַיִּדְבֹר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבְּתוֹן וְכָרוֹן תִּרְוַעָה מִקְרֵא־קֹדֶשׁ:

כד מִלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר בְּיַרְחָא שְׁבִיעָאָה בְּחַד לַיְרָחָא יְהִי לְכוֹן וְיִרְחָא דִּיבְרַן נְבָא מְעַרַע קֹדִישׁ:

כ"ט • זְכָרוֹן תְּרוּעָה • (ר"ה לב) זְכָרוֹן פְּסוּקֵי זְכָרוֹנוֹת וּפְסוּקֵי שׁוֹפְרוֹת, לְזַכֵּר לָכֶם עֲקֵדַת יִצְחָק, שֶׁקָּרַב תַּחֲתֵיו אֵיל.

~ נקודות משיחות קודש ~

שׁוֹפְרוֹת". וַיֵּשׁ לְהַעִיר מִהַשְׁקֵל־אֶרְטָא בַלְשׁוֹן הַש"ס "אָמַר הַקָּב"ה אִמְרוּ לִפְנֵי מַלְכוּת כו". וּבְרַמְב"ן קָאן: "כָּל זֶה אֶסְמַכְתָּא מִדְּבָרֵיהֶם". וְרָאָה מִפְּרָשֵׁי רַש"י.

(לקוטי שיחות, כרך לה, עמ' 186)

זְכָרוֹן פְּסוּקֵי זְכָרוֹנוֹת וּפְסוּקֵי שׁוֹפְרוֹת (רש"י כג, כד) אָף שְׁאִמְרֵית הַפְּסוּקִים הִיא רַק מִדְּרַבָּנָן, הִיא פּוֹעֵלַת יוֹתֵר מִהַתְּקִיעָה עֲצֻמָּה, וְזֹאת – מִצַּד מַעֲלַת דְּבָרֵי תוֹרָה עַל קוּיִם מִצְוָה. וּבְמִבְאָר בַּחֲסִידוּת, ש"אֲמַתִּית הַגְּלוּי שִׁיחָה לְעֵתִיד . . . נִמְשָׁךְ עִתָּה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּאִמְרֵית (פְּסוּקֵי)

כח כָּל עֲבִידַת פְּלִחָנָא לֹא תַעֲבֹדוּן וַתִּקְרְבוּן קִרְבָּנָא קָדִים יי:

כו ומליל יי עם משה למימר:

כו בְּרַם בַּעֲשָׂא לַיְרָחָא שְׁבִיעָאָה הַדִּין יוֹמָא דְּכַפּוּרָא הוּא מְעַרַע קֹדִישׁ יְהִי לְכוֹן וַתַּעֲנוּן יַת נַפְשֵׁיכוֹן וַתִּקְרְבוּן קִרְבָּנָא קָדִים יי:

כ"ט • אָף • כָּל "אֲכִי"ן וְ"רַק"י"ן שַׁבְּתוֹרָה מַעוּטִין – מִכַּפֵּר הוּא לְשָׁבִים, וְאִינוּ מִכַּפֵּר לְשְׂאִינָם שָׁבִים.

כח וְכָל עֲבִידָא לֹא תַעֲבֹדוּן בְּכָרָן יוֹמָא הַדִּין אַרִי יוֹמָא דְּכַפּוּרָא הוּא לְכַפֵּרָא עַל־כוֹן קָדִים יי אֶלְהִכוֹן:

כט אַרִי כָּל אַנְשָׂא דִּי לֹא מַתְעַנִּי בְּכָרָן יוֹמָא הַדִּין וַיִּשְׁתַּיְצִי מַעֲמָהָא:

ל וְכָל אַנְשׁ דִּי תַעֲבֹד כָּל עֲבִידָא בְּכָרָן יוֹמָא הַדִּין וְאוּבַד יַת אַנְשָׂא הַהִיא מִגּוֹ עַמָּה:

(כה) כָּל־מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְהַקְּרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה:

כ"ט • וְהַקְּרַבְתֶּם אִשָּׁה • הַמוֹסְפִים הָאֲמוּרִים ב'חֲמֵשׁ הַפְּקוּדִים'.

(כו) וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(כו) אַךְ בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַיּוֹם הַכַּפָּרִים הוּא מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעֵנִיתֶם אֶת־נַפְשֵׁיכֶם וְהַקְּרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה:

(כח) וְכָל־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי יוֹם כַּפָּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

(כט) כִּי כָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא־תַעֲנֶה בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה וּנְכַרְתָּה מֵעַמִּיהָ:

(ל) וְכָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה כָּל־מְלֹאכָה בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה וְהִאֲבַדְתִּי אֶת־הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִקֶּרֶב עַמָּה:

דעת זקנים מנעלי התוספות - עוז והדר

וּלְאֶסְרוּ בְּמִלְאכָה, אָף וְעֵנִיתֶם אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם בּוֹ כִּי יוֹם כַּפּוּרִים הוּא: תורה כט

וְלִהְתַּעַנְג, וְזֶה אֶסוּר בְּכָל אֱלוֹ, לְכַךְ כְּתִיב אָף, לוֹמַר שְׂאִינוּ נִקְרָא מִקְרָא קֹדֶשׁ אֶלָּא לְכַבֵּד הַיּוֹם לְהַקְרִיב קִרְבָּן

מִהוּ אָף בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ. מִהוּ אָף, לְפִי שֶׁכָּל שְׂאָר יָמִים טוֹבִים נִקְרָאִים מִקְרָא קֹדֶשׁ לְאֶכוּל וְלִשְׁתּוֹת

שיעור יומי ליום שישי ט' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - כג - פרשת אמור סה
 כ"י • וְהֶאֱבַדְתִּי • לפי שהוא אומר 'כרת' בכל מקום, ואיני יודע מה הוא? כשהוא אומר "וְהֶאֱבַדְתִּי", למד
 על הכרת, שאינו אלא אבדן.

(לא) כָּל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדִרְתִּיכֶם
 בְּכָל מְשַׁבְּתֵיכֶם:
 כל עבודה לא תעבדו קום עלם לדריכון
 בכל מותבניכון:

כ"י • כל מלאכה וגו' • לעבר עליו בלאוין הרבה, או להזהיר על מלאכת לילה כמלאכת יום.

(לב) שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן הוּא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֵׁיכֶם
 בַּתְּשֻׁעָה לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב מֵעָרֵב עַד־עָרֵב תִּשְׁבְּתוּ
 שַׁבְּתֵכֶם: פ
 לב שבת שבתון הוא לכן ותענון קת
 נפשתיכון בתשעה לירחא שביעאה הדין חגא
 עד רמשא תנוחון נתיכון:

~ יום שישי ט' אייר ~

(לג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 לג ומליל יי עם משה למימר:

(לד) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמֹשֶׁה עָשָׂר יוֹם
 לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג הַסַּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים
 לַיהוָה:
 לד מלל עם בני ישראל למימר בחמשה עשר יום
 עשרא יומא לירחא שביעאה הדין חגא
 דמטליא שבעת יומין קדם יי:

~ נקודות משיחות קודש ~

<p>שבעת ימי החג (מה-שאיין-כן מצות נטילת ארבעת המינים חלה (מן התורה) רק ביום הראשון). ג. נתן לקימה כל שעות היום והלילה. (לקוטי שיעור, כרך ב, עמ' 417)</p>	<p>חג הסוכות שבעת ימים (כג, לד) שם החג נקבע על שם מצות ספה דוקא, לא על-שם מצות נטילת ארבעת המינים. ויש לומר, שהדבר נובע ממעלתה המיוחדת של מצוה זו. א. היא חלה מיד משקדש החג. ב. היא חלה במשך כל</p>
---	---

(לה) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה
 לֹא תַעֲשׂוּ:
 לה ביום הראשון מקרא-קדש כל-מלאכת עבודה
 לא תעשו:

כ"י • מקרא-קדש • (ביום הפפורים) קדשהו בכסות נקיה ובתפלה, ובשאר ימים טובים – במאכל ובמשקה
 ובכסות נקיה ובתפלה.

(לו) שִׁבְעַת יָמִים תִּקְרְבוּ אִשָּׁה לַיהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי
 מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה
 עֲצֵרַת הוּא כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
 לו שבועת ימים תקריבו אשה ליהוה ביום השמיני
 מקרא-קדש יהיה לכם והקרבתם אשה ליהוה
 עצרת הוא כל-מלאכת עבודה לא תעשו:

כ"י • עצרת הוא • עצרתי אתכם אצלי כמלך שזמן
 את בניו לסעודה לכך וכך ימים. כיון שהגיע זמנו
 להפטר, אמר: בני, בבקשה מכם, עכבו עמי עוד
 יום אחד, קשה עלי פרדתכם. כל-מלאכת עבודה •

אָפּלוּ מְלֹאכָה שְׁהִיא עֲבוּדָה לָכֶם, שָׂאֵם לֹא תַעֲשׂוּהָ, יֵשׁ חֶסְרוֹן פִּיִּם בְּדַבְרְךָ. לֹא תַעֲשׂוּ • יְכוּל אַף חָלוּ
שָׁל מוֹעֵד יְהֵא אֶסוּר בְּמִלְאֶכֶת עֲבוּדָה? תְּלַמּוּד-לוֹמַר: "הוּא".

~ נקודות משיחות קודש ~

וְהַקִּבְּהָ אֹמֵר "קָשָׁה עָלַי" בְּגִלְל "פְּרִידַתְּכֶם", הַיּוֹת שְׁבִרְכוּתֵיךָ שֶׁל הַקִּבְּהָ חִלוֹת רַק כְּשֶׁבִנִּי יִשְׂרָאֵל בְּאַחַדוֹת. וְהַפְתָּרוֹן "עֲכָבוּ עִמִּי עוֹד יוֹם אֶחָד", עַד עֲכָשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּאַחַדוֹת מִפְּנֵי סְבוּת חַג הַסְּכוּת וְכַדוּמָה, עֲכָשׁוּ "עֲכָבוּ עִמִּי עוֹד יוֹם אֶחָד" לֹלֵא שׁוּם סִיבָה, מְלַבֵּד עֲצָם הַשְׁהִיָּה יַחַד בְּאַחַדוֹת.

(לקוטי-שיחות כרך ב ע' 433)

בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי . . . עֲצַרְתָּ הִיא (כג, לו)
עֲצַרְתִּי אֲתֶכֶם אֲצִלִּי . . . בְּנֵי, עֲכָבוּ עִמִּי עוֹד יוֹם אֶחָד, קָשָׁה עָלַי פְּרִידַתְּכֶם (רש"י)
לְכַאוּרָה מֵהוּ הַלְשׁוֹן "פְּרִידַתְּכֶם", הִנֵּה ז"ל "פְּרִידַתְּנוּ"? וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁהַקִּבְּהָ אַף פִּעַם לֹא נִפְרַד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְתַמִּיד נִמְצָא עִמָּם. ו"פְּרִידַתְּכֶם" הַפּוֹנֵה פְּרִידַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶחָד מֵהַשְּׁנַי, לְאַחַר שֶׁהָיוּ כָּל יְמֵי חַג הַסְּכוּת יַחַד וּבְאַחַדוֹת.

לוֹ אֵלֶיךָ מוֹעֲדֵיךָ דָּבָר דִּי תַעֲרַעֲרוּן יְתִיבוּן מְעַרְעֵי קְדִישׁ לְמִקְרָא קְרִבָּנָא קְדָם יְיָ עֲלֵתָא וּמִנְחָתָא נְכִסֵּת קוּדְשִׁין וְנִסְוִכִין פְּתָגָם יוֹם בְּיוֹמָה:

(לו) אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ לְהַקְרִיב אֵשֶׁה לַיהוָה עֹלָה וּמִנְחָה זֶבַח וְנִסְכִּים דְּבִרְיֹם בְּיוֹמוֹ:

הַפְּקוּדִים • דְּבַר יוֹם-בְּיוֹמוֹ • הֵא אִם עֶבֶר יוֹמוֹ, בְּטֹל קְרִבְנוֹ.

ז"ל «עֹלָה וּמִנְחָה • (מנחות מד) מִנְחַת נִסְכִּים הַקְרָבָה עִם הָעוֹלָה. דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ • חֵק הַקְּצוּב ב'חֲמִשׁ

לח בר שפינא דיי ובר מתנתיכון ובר כל נדריכון ובר כל נדבתיכון די תתגון קדם יי:

(לח) מְלַבֵּד שְׁבַתַּת יְהוָה וּמְלַבֵּד מִתְּנוּתֵיכֶם וּמְלַבֵּד כָּל-נְדָרֵיכֶם וּמְלַבֵּד כָּל-נְדַבְתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַיהוָה:

לט בְּרַם פְּחֻמְשָׁא עֶשֶׂר יוֹמָא לִיְהִיא שְׁבִיעָא בְּמִכְנָשִׁיכוֹן יֵת עֲלֵלַת אֲרֻעָא תַחְגוּן יֵת תַּחְא קְדָם יְיָ שְׁבִיעָא יוֹמִין בְּיוֹמָא קְדָמָא נִיחָא וּבְיוֹמָא תַּמִּנְאָה נִיחָא:

(לט) אֵךְ בְּחֻמְשָׁה עֶשֶׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפְּכֶם אֶת-תְּבוּאת הָאָרֶץ תַּחְגּוּ אֶת-חַג-יְהוָה שְׁבַעַת יָמִים בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן שְׁבַתוֹן וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁבַתוֹן:

הַעֲבוּר, פְּעָמִים שֶׁהוּא בְּאִמְצַע הַקִּיץ אוֹ הַחֶרֶף. תַּחְגּוּ • שְׁלֹמִי חַגִּיגָה. שְׁבַעַת יָמִים • (חגיגה ט) אִם לֹא הִבִּיא בְּזָה, יָבִיא בְּזָה. יְכוּל יְהֵא מְבִיאָן כָּל שְׁבַעָה? תְּלַמּוּד-לוֹמַר: "וְחַגְתֶּם אֹתוֹ", יוֹם אֶחָד בְּמִשְׁמַע וְלֹא יוֹתֵר. וְלָמָּה נֶאֱמַר "שְׁבַעָה"? לְתַשְׁלוּמִין.

ז"ל «אֵךְ בְּחֻמְשָׁה עֶשֶׂר יוֹם. תַּחְגּוּ • קְרִבְנֵי שְׁלֹמִים לַחַגִּיגָה. יְכוּל תַּדְחִיָּה אֵת הַשְּׁבַת? תְּלַמּוּד-לוֹמַר: "אֵךְ", הוּאִיל וְיֵשׁ לָהּ תַשְׁלוּמִין כָּל שְׁבַעָה. בְּאַסְפְּכֶם אֶת-תְּבוּאת הָאָרֶץ • שְׁיִחָא חֹדֶשׁ שְׁבִיעִי זֶה בָּא בְּזִמְנָא אֲסִיפָה. מִכָּאן שְׁנַצְטוּוּ לְעֶבֶר אֶת הַשְּׁנַיִם, שָׂאֵם אִין

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

ו"ל משלכם להוציא את השאול ואת הגזול, שלא יהא סניגורו קטיגורו. משל למלך ששלח שלוחו לגבות בעיר מגבת שלו, לאחר שגבה מצאו עירוני אחד קפחו ונטל את פליו והמגבה שבידו, לימים הוצרך העירוני הזה לדון לפני המלך וכא לשכור מי שילמד עליו זכות לפני

שלש שמחות, ושמתם דהקא (ספוק), ושמתם בחגך, והיית אף שמת (דברים טו יד-טו), חדא מתבוואה וחדא מפירות האילן וחדא ממחילת עונות, וזהו שאמר הכתוב והיית אף שמח, שאין לך להתעסק בשמחה: תורה מ (ז) ולקחתם לכם. אמרו רבותינו

(לט) אֵךְ בְּחֻמְשָׁה עֶשֶׂר יוֹם. לְפִי שְׁבִי פֶסַח לֹא כְּתִיב שְׁמַחָה לְפִי שְׁעִינִין לֹא נִלְקָטָה שׁוּם תְּבוּאָה, וְגַבִּי שְׁבוּעוֹת לֹא כְּתִיב אֲלֵא חֲדָא שְׁמַחָה לְפִי שֶׁתְּבוּאָה נִלְקָטָה אֲבָל פִּירוֹת הָאֵילָן לֹא נִלְקָטוּ, אֵךְ בְּסוּכוֹת שֶׁהַכֹּל נֶאֱסַף אֶל תוֹךְ הַבַּיִת וְגַם נִמְחַלוּ הָעוֹנוֹת בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, כְּתִיב בֵּיה

(מ) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הַרְאִישׁוֹן פְּרִי עֵץ הַדֶּרֶךְ בַּפֶּתַח תְּמָרִים וְעֵנַף עֵץ־עֵבֶת וְעַרְבֵי־נַחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:

מ ותסבין לכוז ביומא קדמא פרי אילנא אתרוגין ולבין והדסין וערבין דנחל ותחדין קדם יי אלהכון שבעת יומין:

וְעֵנַף עֵץ־עֵבֶת • שְׁעָנְפֵי קְלוּעִים פְּעֻבוֹתוֹת וְכַחֲכָלִים, וְזֶהוּ הַדָּס הַעֲשׂוּי כְּמִין קָלִיעָה.

לשי"א פרי עץ הדר • (סוכה לה) עץ שטעם עצו ופריו שוה. הדר • הדר באילנו משנה לשנה, וזהו אתרוג. כפת תמרים • חסר ו"ו; למד שאינה אלא אחת.

~ נקודות משיחות קודש ~

כל הערכות פשרות לברכה

הרי היא קשורה עם מעלותיהם הגלויות המשׁיכות ומקשרות ביניהם. מה שאין־כן זה שנמשל לערכה, הנה הקשר עמו הוא רק מצד עצמיותו, מצד עצם היותו מעם ישראל, ללא כל מעלה מגדרת וגלויה. ומזה נשתלשל להלכה: בשלשת המינים הראשונים, הנה סימני התורה בהם צריכים להיות בגלוי, דהסמנים הם אלו העושים אותם לכשרים ומיחדים, ובלעדיהם האתרוג אינו אתרוג והלולב אינו לולב. מה שאין־כן בערכה – הרי עצם זה שהיא ממין הכשר "ערכי נחל" (שמבית ישראל היא), על אף ששמעלתה זו אינה בגלוי, ובפעל לא גדלה אצל נחל – "תינוק שנשבה לבין העכו"ם" – הרי היא פשרה וראייה להצטרף ל"ארבעת המינים".

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וְעֵנַף עֵץ־עֵבֶת וְעַרְבֵי־נַחַל (כג, מ).
הנה, הגמרא (סוכה, לא – לד) מדקת במלות הפסוק, ודורשת מהם פֶּרִים רבים בנוגע לד' המינים היאך צריכים להיות; האתרוג – "פרי עץ" ו"הדר" דוקא, הלולב – "הראוי לאוגדן" דוקא וכו'.
אמנם לגבי הערכה, לא מצינו בגמרא דיוק שצריכים להיות דוקא "ערכי נחל", ואין אפילו שום הדור בכך. וטעמא בעי.
ויבין זה על־פי פנימיות הענינים:
ידועים דברי המדרש (ויקרא רבה פרשה ל, יב) ש'בד' המינים רמזים ד' הסוגים שבבגני־ישראל, המחלקים לבעלי־תורה ובעלי מעשים טובים. והערכה רומזת ליהודי שאין בו לא תורה ולא מעשים טובים.
והנה, התאחדות האתרוג הלולב והדס אחד עם השני,

(על־פי לקוטי־שיחות כרך כב, עמוד 132 – מתוך 'לקראת שבת')

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

לפני המלך, ולא היו יודעין הבריות מי נצח, אלא מי שהוא יוצא במקל לבן או תפוח בידו אז יודעין שהוא יצא זכאי מלפני המלך (תנחומא שם): פרי עץ הדר. ארבעה מינין הללו יש מהן שיש בו טעם וריח כמו האתרוג, והוא כנגד הצדיקים שיש בהם ריח תורה וטעם של מעשים טובים. באילן שבו גדל הלולב יש בו טעם ולא ריח, וכנגד הבינונים של ישראל שיש בהם טעם של מצוות ואין בהם ריח תורה. ההדס יש בו ריח ולא טעם, והוא כנגד אותם שיש בהם ריח תורה ואין בהן מצוות. וערכה אין בה לא טעם ולא ריח, וכנגדן עמי הארץ

עליו זכות, התחילו הכל ואמרו אז לו לזה שנעשה (קטיגורו סניגורו) [סניגורו קטיגורו] (תנחומא יח): ביום הראשון. הלולב שאנו נוטלין ביום ראשון הוא סימן שזכינו בדין ביום הכיפורים, זהו שאמר הכתוב (דברי הימים א' טו לג) אז ורננו עצי היער מלפני ה' כי בא לשפט [את] הארץ, במי הכתוב מדרב, בישראל ובאומות העולם שהקדוש־ברוך־הוא דן אותם ביום הכיפורים, אלו ואלו נכנסין לדין ואין אנו יודעין מי הנוצחין, אמר הקדוש־ברוך־הוא טלו וללביכם בידיכם והכל יודעים שזכיתם בדין. משל לשני בני אדם שזכנסו לדין

המלך ומצאו אותו הגבאי, אמר לו מה אתה עושה בכאן, אמר לו יש לי דין לפני המלך ואני מבקש לשכור מי שיגדל בשבילי, אמר לו תן לי מה שגזלת ממני ואני אדבר בשבילך, החזיר לו הכלים לכד והלך לו. למחר בא לדון לפני המלך, שאלו יש לך אדם שילמד עליך זכות, אמר לו הרי פלוני שילמד עלי זכות, אמר לו מה זכות יש לך ללמד על זה, אמר להם אני אומר לכם מה עשה לי חבירי זה, כשהלכתי לגבות מגבת המלך מעיר פלוני עמד עלי בדרך וקפחני ונטל כל אשר לי, והכלים הללו הם מקצת כלים שהחזיר לי על מנת שאלמד

מא ותחגון יתה תגא קדם יי שבעת יומין
בשמת קנם עלם לדריכון פירחא שביעאה
תחגון יתה :

(מא) וְחַגְגַתְּם אֹתוֹ חֹג לַיהוָה שְׁבַעַת יָמִים בַּשָּׁנָה
חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תַחְגּוּ אֹתוֹ:

מב במטליא תיתבון שבעת יומין פל נציבא
בישראל יתבון במטליא :

(מב) בַּסֶּפֶת תֵּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים כָּל־הָאָזְרַח בְּיִשְׂרָאֵל
יֵשְׁבוּ בַּסֶּפֶת:

כז"א • הָאָזְרַח • זֶה אָזְרַח • בְּיִשְׂרָאֵל • (ת"כ) לְרַבּוֹת אֶת הַגָּרִים.

מג בדיל דידיעון דריכון ארי במטליות ענני
אותבית ית בני ישראל באפקותי תהון
מארעא דמצרים אנא יי אלהכון :

(מג) לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַּסֶּפֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם:

כז"ב • כִּי בַּסֶּפֶת הוֹשַׁבְתִּי • (סוכה יא) עֲנִי כְבוֹד.

מד ומליל משה ית סדר מועדיא דיי
ואלפגון לבני ישראל :

(מד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־מִעֲדֵי יְהוָה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ

~ שבת קודש י' אייר ~

א ומליל יי עם משה למימר :

כד (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ב בפקד ית בני ישראל ויסבון לה משה זיתא
דביא פתישא לאנהרא לאדלקא בוצינא
תדירא :

(ב) צֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְקַחוּ אֵלֶיךָ שֵׁמֶן זֵית זָךְ
כֶּתִיב לַמָּאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

זית זך • שלשה שמנים יוצאים מן הזית: הראשון
קרני זך", והן מפרשים ב'מנחות' (דף כו) וב'תורת
כהנים'. תמיד • מלילה ללילה, כמו "עולת תמיד"
שאינה אלא מיום ליום.

כז"ג • צו את־בני ישראל • זו פרשת מצות הגרות;
ופרשת "ואתה תצנה" לא נאמרה אלא על סדר
מלאכת המשכן, ופרש צרף המנוחה, וכן משמע:
"ואתה", סופך לצוות את בני ישראל על כך. שמן

ג מבירא לפרקתא דסהדותא במשכן זמנא
יסדר יתה אהרן מרמשא עד צפרא קדם יי
תדירא קנם עלם לדריכון :

(ג) מַחֲוִיז לְפָרֶכֶת הַעֵדוּת בְּאַהֲל מוֹעֵד יַעֲרֹף אֹתוֹ
אַהֲרֹן מֵעֶרֶב עַד־בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד חֶקֶת עוֹלָם
לְדֹרֹתֵיכֶם:

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

מאלו וישקולין הן כנגד כל הגוף,
וזהו שאמר דוד כל עצמתי תאמרנה
ה' מי כמוך (תהלים לה ט), שיש לשבח
להקדוש־ברוך־הוא בפה ובלב ובעין
ובשדרה שהוא כל הגוף שתלוי
בשדרה (תנחומא ט): תורה מא

מתעלה, בזמן שפלנו נעשים אגודה
(ויקרא ל ט). ונראה לי שלכך אנו אומרים
בראש השנה (פיט יבין תו פחדר) 'יַעֲשׂוּ
כָל־ם אַגוּדָה אַחַת': דבר אחר, הלוי לב
דומה לשדרה, ההדס דומה לעין,
הערבה דומה לשפתים, האתרוג
דומה ללב, ואין לה אבר אחד גדול

שאין בהם לא ריח תורה ולא טעם
של מצוות. ואנו אונדין הארבעה
ביחד, רמז שאין הקדוש־ברוך־הוא
מתרצה לישראל עד שיהיו כלם
לאגודה אחת, שנאמר (עמוס ט ט) הבונה
בשמים מעלותיו ואגדתו על ארץ
יסדה, אימתי הקדוש־ברוך־הוא

ובַּהּ הָיָה מְסִים. יַעֲרֹף אֹתוֹ אֶהְרֵן מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר.
(ת"ס) יַעֲרֹף אוֹתוֹ עֲרִיכָה הָרְאוּיָה לְמִדַּת כָּל הַלַּיְלָה,
 וְשִׁעְרוֹ חֲכָמִים: חָצִי לֵג לְכָל גֵּר וְגֵר, וְהֵן כְּדַאי אֶף
 לְלִילֵי תְקוּפַת טַבַּת, וּמִדָּה זֹו הִקְבְּעָה לָהֶם.

כ"י◀ לְפָרֶכֶת הַעֲדָת. שְׁלֹפְנֵי הָאָרוֹן שֶׁהוּא קְרוּי
 "עֲדוּת". (שבת כב. ת"ס) וְרִבּוּתֵינוּ דָּרָשׁוּ עַל גֵּר מֵעֶרְבִי,
 שֶׁהוּא עֲדוּת לְכָל בְּאֵי עוֹלָם שֶׁשָּׁכְנָה שׁוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל,
 שְׁנוֹתָן בָּהּ שָׁמֶן כְּמִדַּת חֲבֵרוֹתֶיהָ, וּמִמֶּנָּה הָיָה מִתְחִיל

ד על מנרתא דכיתא יסדר ית בוציניא קדם
 יי תדירא :

(ד) עַל הַמְנִרָה הַהִלְוֶה יַעֲרֹף אֶת־הַנְּרוֹת לְפָנֵי יְהוָה
 תְּמִיד: פ

ה וחסב סלמא ותיפי יתה תרתא עשרי גריצין
 תרין עסרונין תהי גריצמא חדא :

כ"י◀ הַמְנִרָה הַטְּהֵרָה • שֶׁהִיא זֶהָב טְהוֹר. דָּבָר אַחֵר: עַל טְהֵרָה שֶׁל מְנוֹרָה, שֶׁמִּטְהֵרָה וּמִדְּשָׁנָה תִּחְלָה מִן הָאֵפֶר.

(ה) וְלִקְחַתְּ סֹלֶת וְאִפִּיתְּ אֹתָהּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה חֲלוֹת
 שְׁנֵי עֶשְׂרִינָם יִהְיֶה הַחֲלָה הָאֶחָת:

ו וקשוי יתהון תרתין סדרין שית סדרא על
 פתורא דכניא קדם יי :

(ו) וְשִׁמַּתְּ אוֹתָם שְׁתֵּים מֵעֲרֻכּוֹת שֵׁשׁ הַמְּעֻרְכֶת עַל
 הַשִּׁלְחָן הַטְּהוֹר לְפָנֵי יְהוָה:

ז של שלחן, שלא יהיו הסניפין מגביהין את הלחם
 מעל גבי השלחן (מנחות צ"ו. ת"ס).

כ"י◀ שֵׁשׁ הַמְּעֻרְכֶת • שֵׁשׁ חֲלוֹת הַמְּעֻרְכָה הָאֶחָת. הַשִּׁלְחָן הַטְּהוֹר • שֶׁל זֶהָב טְהוֹר. דָּבָר אַחֵר: עַל טְהֵרוֹ

ז ותמן על סדרא לבנתא דכיתא ותיחי ללחם
 לאדפרמא קרבנא קדם יי :

(ז) וְנִתַּתְּ עַל־הַמְּעֻרְכֶת לְבֹנֶה זָפָה וְהִיתָה לְלֶחֶם
 לְאֻזְפָּרָה אִשָּׁה לַיהוָה:

ח כשמשלקין אותו בכל שבת ושבת והיא לזכרון
 ללחם, שעל-ידיה הוא נזכר למעלה, כקמץ שהוא
 אזכרה למנוחה.

כ"י◀ וְנִתַּתְּ עַל־הַמְּעֻרְכֶת • עַל כָּל אֶחָת מִשְׁתֵּי הַמְּעֻרְכּוֹת הָיוּ שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבֹנֶה, מְלֵא קִמְצָן לְכָל אֶחָת. וְהִיתָה • הַלְּבֹנֶה הַזֹּאת. לְלֶחֶם לְאֻזְפָּרָה • שְׂאִין מִן הַלֶּחֶם לְגִבְתָּהּ כְּלוּם, אֶלֶּא הַלְּבֹנֶה נִקְטַרְתָּ

ח כיומא דשבתא כיומא דשבתא יסדרנה
 קדם יי תדירא מן קדם כני ישראל קנים עלם :

(ח) בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יַעֲרֹכְנוּ לְפָנֵי יְהוָה
 תְּמִיד מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:

ט ותיחי לאהרן ולבנוהי ויכלנה באתר קדיש
 ארי קדש קודשין הוא לה מקרבנא דיי קנים
 עלם :

(ט) וְהִיתָה לְאֶהְרֹן וּלְבָנָיו וְאֶכְלָהוּ בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ כִּי
 קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הוּא לוֹ מֵאִשֵּׁי יְהוָה חֶק־עוֹלָם: ס

י מנחה היא. ואכלהו. מוסב על הלחם,
 שהוא לשון זכר.

כ"י◀ וְהִיתָה • הַמְּנוּחָה הַזֹּאת, שְׁכָל דָּבָר הַבָּא מִן הַתְּבוּאָה, בְּכֻלָּל 'מְנוּחָה' הִיא. וְאֶכְלָהוּ • מוֹסֵב עַל הַלֶּחֶם, שֶׁהוּא לְשׁוֹן זָכָר.

י ויפק בן אתמא בת ישראל והוא בר גבר
 מצרעה בגו בני ישראל ונצו במשריתא בר
 אתמא בת ישראל וגברא בר ישראל :

(י) וַיֵּצֵא בֶן־אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן־אִישׁ מִצְרִי
 בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּנְצְוּ בַּמְּחֻנָּה בֶּן הַיִּשְׂרָאֵלִית
 וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי:

יא מפרשה שלמעלה יצא; לגלג ואמר: "ביום השבת
 יערבנו", דרף המלך לאכלל פת חמה בכל יום, שמא

כ"י◀ וַיֵּצֵא בֶן־אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית • (ת"ס) מִהֵיכָן יֵצֵא? רַבִּי לִוִּי אוֹמֵר: מֵעוֹלָמוֹ יֵצֵא, רַבִּי בְּרַכְיָה אוֹמֵר:

שֶׁל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא מִחֵיב; עֶמֶד וַגְּדָף. בֶּן-אִישׁ מִצְרַיִם. הוּא הַמִּצְרַיִ שֶׁהֲרֹג מֹשֶׁה. בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מִלְמַד שְׂנֵאתָגִיר. וַיִּנְצֹו בַּמַּחְנֶה. עַל עֶסְקֵי הַמַּחְנֶה. וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי. זֶה שְׁכַנְגָדוּ, שְׁמַחָה בּו מִטַע אֶהְלוּ.

פת צוננת של תשעה ימים? בתמיהה. ומתניתא אמרה: מבית-דינו של משה יצא מחיב: בא לטע אהלו בתוך מחנה דן, אמרו לו: מה טיבך לכאן? אמר להם: מבני דן אני! אמרו לו: (במדבר ב): "איש על-דגלו באתת לבית אבתם" כתיב. נכנס לבית-דינו

יא ופרש בר אתתא בת ישראל ית שמא וארגו ואיתיאו יתה לנת משה ושום אמה שלמית בת דברי לשבטא דדן:

(יא) וַיִּקָּב בֶּן-הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת-הַשֵּׁם וַיִּקְלָל וַיִּבְיֹאוּ אֹתוֹ אֶל-מֹשֶׁה וְשֵׁם אָמוֹ שְׁלֹמִית בַּת-דָּבְרִי לַמַּטֵּה-דָן:

בַּת-דָּבְרִי. דְּבָרְנִית הִיְתָה, מְדַבֶּרֶת עִם כָּל אָדָם, לְפִיכָף קָלְקָלָה. לַמַּטֵּה-דָן. מְגִיד שֶׁהֲרַשַׁע גֹּרֵם גְּנָאִי לוֹ, גְּנָאִי לְאָבִיו, גְּנָאִי לְשִׁבְטוֹ. פִּיּוּצָא בּו (שמות לא): "אֶהְלִיאָב בֶּן אַחִיסָמֶךָ לַמַּטֵּה-דָן", שָׁבַח לוֹ, שָׁבַח לְאָבִיו, שָׁבַח לְשִׁבְטוֹ.

כז"א ויקב • כתרגומו: "ופרש", (סנהדרין פז) שנקב שם המיחד וגדף, והוא שם המפרש ששמע מסיני. ושם אמו שלמית בת דברי. שבחן של ישראל שפרסמה הכתוב לזו, לומר שהיא לבדה היתה זונה. שלמית דתות פטפטה: 'שלם עלך', 'שלם עלך', 'שלם עליכון!' מפטפטת בדברים, שואלת בשלום הכל.

יב ואסרוהי בבית מטרא עד דיתפרש להון על גזרת מימרא די:

(יב) וַיִּנְיַחְהוּ בַּמִּשְׁמֶר לְפָרֵשׁ לָהֶם עַל-פִּי יְהוָה: פ

(במדבר טו לד): "כי לא פרש מה יעשה לו"; אבל במקלל הוא אומר: "לפרש להם", שלא היו יודעים אם חיב מיתה אם לאו.

כז"א ויניחיהו • לבדו, ולא הניחו מקושש עמו, ששניהם היו בפרק אחד; (סנהדרין עח) ויודעים היו שהמקושש במיתה, שנאמר (שמות לא): "מתלליה מות יומת", אבל לא פרש להם באיזו מיתה, לכך נאמר

~ נקודות משיחות קודש ~

וכינן שבמאסר לא יכול להיות ענין של הליכה, שזהו תכלית המקוון, לכן לא נמצא בתורה עונש של מאסר.

(שיחת שבת פרשת קרח, מברכים החודש תמוז, ה'תשכ"ו)

לא מצינו בעונשי התורה ענין של מאסר [וימה שפכתוב "ויניחיהו במשמר", הרי זה רק עד שיתברר דינו, ולא בתור עונש] - פי גם עונשי התורה הם ענין של חסד (כשם שהתורה היא "תורת חסד"). בשביל התיקון כו',

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

נרעו פטור, והאי פטור לאו פטור ממש קאמר, דאם כן מצינו חוטא נשכר, אלא רצה לומר פוטרין אותו ממיתת בית דין כדי שלא יתפפר בכף. לכך הוצרך לומר לפרוש להם על פי ה'. אבל במקושש שידעו בודאי שהוא חייב מיתה, שנאמר (שמות לא ד) מתלליה מות יומת, אף לא ידעו באי זו מיתה הוא נהרג, אם בחנק משום דכל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק (סנהדרין ב), או דלפינן חילול מעבודת-ה' (ראה שם עב), לכך לא נאמר בו 'לפרוש'

דינא, אמר שמא משבט דן קא אתי: תורה יב (יב) לפרוש להם על פי ה'. לפרוש משמע לפרוש הכל, שלא היו יודעין אם היה חייב סקילה מקל-וחומר דמקלל אביו ואמו, דכתיב בהו (לעיל ב ט) אביו ואמו קלל דמיו בו, או שמא אינו דין שיהא נידון במיתת בית דין כדי שלא יהא לו בפרה לפי שענשו גדול, כדאמרינן גבי מעביר בנו ובתו באש (דברים יח ט), איש פי יתן מוצרו (לעיל ב ט), ודרשינן מוצרו ולא כל נרעו, מכאן אמרו (סנהדרין טד) המעביר כל

כד (י) והוא כן איש מצרי. הוא גרם לו שברך את השם, שדרפן של מצריים לבוזת את השם, כמו שאמר פרעה לא ידעתי את ה' (שמות ה ט): וינצו במחנה. אמר לו חבירו אביך המצרי משה תרגו, אמר לו במה, אמר לו בשם המפורש כדפרשינן (תנחומא שמות ט), מיד ויקב [כן האשה הישראלית] את השם ויקלל (פסוק יא): תורה יא (יא) למטה דן. הוא גרם לו המריבה, כדאמרינן בפרק קמא דפסחים (ד) ההוא דתנה אמר דונו

יג ומליל יי עם משה למימר :

(יג) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

יד אפק ית דארגו למברא למשריתא ויסמכין
פל די שקעו ית ידיהון על רישה וירגמו
יתה פל פנשתא :

(יד) הוצא את-המקלל אל-מחויץ למחנה וסמכו
כל-השמעים את-ידיהם על-ראשו ורגמו אתו
כל-העדה:

כל-העדה • (ת"ס) במעמד כל העדה, מפאן ששלוחו
של אדם כמותו.

כ"י • השמעים • אלו העדים. כל • להביא את
הדינים. את-ידיהם • אומרים לו: 'דמדך בראשך,
ואין אנו נענשים במיתתך, שאתה גרמת לד'!

טו ועם בני ישראל תמלל למימר גבר גבר די
ירגו קדם אלהה ויקבל חובה :

(טו) ואל-בני ישראל תדבר לאמר איש איש פי-יקלל
אלהיו ונשא חטאו:

כ"י • ונשא חטאו • בכרת, כשאין התראה.

טז ודי פרש שמא דיי יתקטלא יתקטל מרגם
ירגמון בה פל פנשתא פגיורא פניצבא
בפרשותה שמא יתקטל :

(טז) ונקב שם-יהוה מות יומת רגום ורגמו-בו
כל-העדה בגל באזרח בנקבו שם יומת:

כ"י • ונקב שם • אינו חייב עד שיפרש את השם, ולא המקלל בכנויי. ונקב • לשון קללה, כמו (במדבר כג ח) :
"מה אקב".

יז וגבר ארי יקטול כל נפשא דאנשא
יתקטלא יתקטל :

(יז) ואיש פי יפה כל-נפש אדם מות יומת:

כ"י • ואיש פי יפה • לפי שנאמר (שמות כא יב) : "מכה איש וגו'", אין לי אלא שהרג את האיש, אשה וקטן
מניין? תלמוד-לומר: "כל-נפש אדם".

יח ודיקטול נפש בעירא ישלמנה נפשא
חלף נפשא :

(יח) ומכה נפש-בהמה ישלמנה נפש תחת נפש:

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

לומר בפירוש כמו ששמעו מפי
המברך, לפיכך סומכין ידיהם עליו
לומר העון הזה שאתה גורם לנו
עליך יהיה: תורה טו
(טו) איש איש פי יקלל אלהיו.
אפילו המקלל הנשיא: ונשא חטאו.
במלקות, שנאמר (שמות כב כו) אלהים
לא תקלל וגו': תורה טז
(טז) ונקב שם ה' מות יומת. מברך
את ה', כמו מה אקב לא קבה אל
(במדבר כג ח), אותו יומת, שפשט ידו
בעיקר: תורה יז

אפשר להיות כן, מדכתיב כאן (פסוק יד)
וסמכו [כל] השמעים ולא פתיב
העדים. וכן במקושש פתיב (במדבר טו
כג) ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו
איש מקשש, משמע שהרבה היו שם.
ועוד יש לומר חברים היו וסבירא
להו דחבר אין צריך התראה (סנהדרין
ה). תן לחכם ויחכם עוד: תורה יג
(יד) וסמכו כל השמעים. איתא
ב'תורת כהנים', מה נשפנה מיתה
זו שהיא בסמיכה, אלא לפי
שבשעת גמר דין צריכין העדים

אלא (במדבר טו לז) פי לא פרש מה יעשה
לו (ת"ר): וקשה פאן ולשם, לרבי
יהודה דאמר (סנהדרין ח) שאינו נהרג
עד שיודיעוהו באי זו מיתה נהרג, אם
כן איך נתחייבו אלו, ושמה התרו
בהן בכל ארבע מיתות בית דין
והתירו עצמן למיתות פלן. ומיהו
קשיא למאן דאמר התראת ספק לא
שמה התראה (פסחים טג), שהרי בכל
מיתה ומיתה הוויא לה התראת ספק,
ודוחק הוא שיהא בהם כל פך עדים
שהתרו להם מפלם ביחד. ושמה

(יא) וְאִישׁ כִּי־יִתֵּן מוֹם בְּעַמִּיתוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה בֶן יַעֲשֶׂה לוֹ:

יט וגבר ארי יתן מומא בחברה קמא די עבד כן יתעבד לה:

(כ) שָׁבֵר תַּחַת שֹׁבֵר עֵין תַּחַת עֵין שֵׁן תַּחַת שֵׁן כַּתְבָּרָא חֲלָף תְּכָרָא עֵינָא חֲלָף עֵינָא שְׂנָא חֲלָף שְׂנָא קָמָא דִּי יִתֵּן מוּמָא בְּאַנְשָׂא בֶן יִתְיַהֵב בֵּיהּ:

כ"ט פן ינתן בו פרושו רבותינו שאינו נתינת מום ממש, אלא תשלומי קמון; שמיין אותו בעבד, לקד פתיב בו לשון 'נתינה' - דבר הנתון מיד ליד.

(כא) וּמִכָּה בַּהֶמָּה יִשְׁלַמְנָה וּמִכָּה אָדָם יוּמָת:

כא ודיקטול בעירא ישלמנה ודיקטול אנשא יתקטל:

כ"ט וּמִכָּה בַּהֶמָּה יִשְׁלַמְנָה • לְמַעַלְה דְּבַר בְּהוּרְגַּ בַּהֶמָּה, וְכַאֵן דְּבַר בְּעוֹשֶׂה בֵּיהּ חֲבוּרָה. וּמִכָּה אָדָם יוּמָת • אֶפְלוּ לֹא הִרְגוּ אֶלָּא עָשָׂה בּוֹ חֲבוּרָה, שְׁלֹא נֶאֱמַר כַּאֵן "נִפְשׁ". וּבְמִכָּה אָבִיו וְאִמּוֹ דְּבַר הַפְּתוּב, וְכֹא לְהַקְיָשׁוֹ לְמִכָּה בַּהֶמָּה: מַה מִּכָּה בַּהֶמָּה - מִחַיִּים, אִף מִכָּה אָבִיו וְאִמּוֹ - מִחַיִּים, פָּרַט לְמִכָּה אַחַר מִיתָה: לְפִי שְׂמַצִּינוּ שְׁהַמְקַלְלוּ לְאַחַר מִיתָה חַיִּב, הַצָּרָף לומר בַּמִּכָּה, שְׁפָטוּר; וּמַה בַּבְּהֶמָּה בְּחֻבְלָה, שְׂאֵם אֵין חֻבְלָה אֵין תְּשְׁלוּמִין, אִף מִכָּה אָבִיו וְאִמּוֹ אֵינוֹ חַיִּב עַד שְׂיַעֲשֶׂה בֵּיהֶם חֲבוּרָה.

(כב) מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם בְּגַר כַּאֲזַרְחָ יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כב דינא חדא יהי לכוון כגירא כנציבא יהי ארי אנא יי אלהכון:

כ"ט אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • אֱלֹהֵי פְלִכֶם; כִּשְׁם שְׂאֵנִי מִיחַד שְׁמִי עֲלֵיכֶם, כִּף אֲנִי מִיחַד שְׁמִי עַל הַגֵּרִים.

(כג) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּצִיאֻם אֶת־הַמִּקְלָל אֶל־מַחֹוֶץ לְמַחֲנֶה וַיְרַגְמוּ אֹתוֹ אֲבָן וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

כג ומליל משה עם בני ישראל ואפיקו ית דארגו למפרא למשריתא ורגמו יתה אבנא ובני ישראל עבדו קמא די פקיד יי ית משה: פ פ פ

כ"ט וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ • כָּל הַמַּצֹּחַ הָאֲמוּרָה בְּסָקִילָה בְּמָקוֹם אַחַר: דְּחִיָּה, רְגִימָה וְתַלְיָה:

קכ"ד פסוקים, עוזיא"ל סימן. חסלת פרשת אמור

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

(כג) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ. קיימו מה שכתוב בפירוש: חסלת פרשת אמור

ההפטרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רפא - רפג

המשך ביאור למס' בנא מציעא ליום רביעי עמ' א

1 הגמרא מנסה ליישב את דברי רב: וְכִי תִימָא שְׂאֵנִי לִיה לְרַבִּי דִּזְמָא
 2 - שרבי דוסא מחלק בין שכירות לקבלנות, ורק בפועל קבלן אמר
 3 רבי דוסא שידו על התחנות אכל בפועל שכיר יום הוא מודה
 4 שידו על העליונה. ולכן לא קשה על רב, משום שאף שפסק רב
 5 הלכה כרבי דוסא שבקבלנות אומרים שיד פועל על התחנות, הוא סבר שפועל שכיר יום יכול לחזור בו וידו על העליונה.
 6 הגמרא דוחה את הסברה לחלק בדעת רבי דוסא בין שכירות
 7 לקבלנות: וְכִי שְׂאֵנִי לִיה - והאם אכן רבי דוסא מחלק בין שכירות
 8 לקבלנות, והתניא, השוכר את הפועל ולחצי היום שמע הפועל
 9 שמת לו מת, או שאחותו תמה - שחלה, אם פועל שכיר יום הוא,
 10

לוח תהלים

יום ראשון, ד' אייר < מפרק כג עד סוף פרק כח

יום שני, ה' אייר < מפרק כט עד סוף פרק לד

יום שלישי, ו' אייר < מפרק לה עד סוף פרק לח

יום רביעי, ז' אייר < מפרק לט עד סוף פרק מג

יום חמישי, ח' אייר < מפרק מד עד סוף פרק מח

יום שישי, ט' אייר < מפרק מט עד סוף פרק נד

שבת קודש, י' אייר < פרק כ, מפרק נה סוף פרק נט

ממכתבי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם
היה המנהג שכל אחד היה
אומר בכל יום את הקאפיטל
[פרק] תהלים לפי שנות חייו.
למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס
לשנת הכ"א היה אומר פרק
כ"א בתהילים וכן היו אומרים
גם את התהילים לפי שנות בניו
ובנותיו שזוהי סגולה שלא ייצאו
לתרבות רעה...

(תמוז תרס"ו)

...בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה
לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-
הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין
מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו
שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש
כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות
הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת,
כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו
בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות
בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר...

(ט"ו סיון, תרפ"ח)

תניא יומי

~ יום ראשון ד' אייר ~

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סה, פרק מו ויש דרך... עד עמ' סה, חבירו אליו.

האהבה ד"כמים הפנים" (דפרק מ"ו) הוא אופן דהתעוררות
אהבה. והאם יש מקום לומר, אשר מפני שעד כאן דיבר
באופנים שאמר עליהם שהם "קרוב מאד", וכאן מדבר באופן
שהוא קרוב "מאד מאד" (אשר לכאורה זה גופא צריכים
להבין, איך הוא קרוב
"מאד מאד" – מאחר
שגם בזה צריכים
להתבונן בכמה ענינים
של גדולתו יתברך ואיך
שהיה נחוץ כל
הצמצומים וכו')? על
כך ענה הרבי שליט"א
(הדברים שולבו בהמשך
הפרק גם בכל ענין
שהדברים שייכים אליו):

"כל משנת ע"ע - שאף שמדרי' האדם נמוכה יותר - בכ"ז
גם הוא יכול לעורר אהו"ר וכו'. כאן מבאר להיפך: שא"צ
להתבוננות מיוחדת (שה"ז טבע), שווה לכל - מצד כללות
ההתבוננות, וקרוב (אפי' באם היו שווים במעלה) מאד (כיון
שא"א בנידון דידן שווים) ומאד נוסף על המאד - כדלקמן.
רק באהבה זו - כל שמדרי' והבנת האדם נמוכה יותר, קרוב
יותר לעורר את האהבה - כמבואר בהמשל באריכות כו"כ
דרגות: (1) שווים במעלה, מלך (2) גדול (3) ורב, ובקצה השני
(2) הדיוט (3) ונבחה (4) ושפל וכו' וכו'".

וְיֵשׁ דְרָךְ יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי אִישׁ, שׁוֹה לְכָל נַפְשׁ, וְקָרוֹב -
ואפשרי, **הַדְּבָר מְאֹד מְאֹד, לְעוֹרֵר וּלְהַאֲרִיר אֹרֵחַ הָאֱהָבָה**
הַתְּקוּעָה וּמְסוֹתֶרָת בְּלָבוֹ, - אהבה זו קיימת בלבו של כל
יהודי, אלא היא מסותרת - וקרוב הדבר מאד מאד לגלותה,
לְהוֹיֵת מְאִירָה בְּתַקְוָה אֹרְחָה, כְּאִשׁ בּוֹעֵרָה בְּהַתְּגַלּוֹת לָבוֹ
וּמְחוֹ, - עד שהיא תפעל עליו **לְמַסֵּר נַפְשׁוֹ לַה' וְנוֹפֵא**
וּמְאֹדוֹ - ודבר זה ייעשה **בְּכָל לֵב וּבְכָל נַפְשׁ וּמְאֹד,** -
במסירות בלתי מוגבלת של עצם הנפש, **מְעַמְקָא דְלֵבָא -**
מעומק הלב, **בְּאֲמַת לְאֲמַתוֹ, וּבְפִרְט -** מסוגל האדם לעורר
אהבה זו, **בְּשַׁעַת קְרִיאת שְׁמַע וּבְרִכּוּתֶיהָ, כְּמוֹ שְׂתִתְבָּאָר.**
- לקמן, השייכות המיוחדת של קריאת שמע וברכותיה
להתגלות אהבה זו. **וְהוּא,** - הדרך לגלות אהבה זו, היא:
כְּאִשְׁרֵי יִשְׂיִם אֶל לָבוֹ - כאשר יתעמק אדם בריצונות, **מֵה**
שְׂאֵמֵר הַכְּתוּבִי: "כְּמִים הַפְּנִים לְפָנִים, כֵּן לֵב הָאָדָם אֶל

פְּרָק מו. בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, דרך נוספת, כיצד
לקיים תורה ומצוות "בלבבך", מתוך רגש הלב - במדת
הרחמים, מדתו של יעקב אבינו: לעורר רחמנות על נשמתו ועל
מקור נשמתו, ומתוך רגש זה, לקיים תורה ומצוות, כדי להשיב
את הנשמה למקורה
ולהוציא את מקור הנשמה
מגלות, שהוגלה לשם,
עקב מחשבותיו, דיבוריו
ומעשיו הלא-טובים.

בפרק מ"ו, אותו אנו
מתחילים ללמוד, יסביר
רבנו הזקן, שקיימת דרך
נוספת השווה לכל נפש
(וקרובה מאד מאד) -
לעורר את אהבתו

המסותרת של יהודי, שתהיה בהתגלות בלבו תוך אהבת
להב-שלהבת להקב"ה. ואהבה זו תביא אותו לקיום תורה
ומצוות, וכן לעמוד ולנצח את כל הגורמים הפנימיים
והחיצוניים, המפריעים לעניני עבודת ה'. וזאת, על ידי
התבוננותו - שכשם שבטבע האדם, כשמישהו מגלה לזולת
אהבה חזקה - הרי זה מזמין, ממילא, אהבה חוזרת מהזולת
אליו; ובמיוחד אם זה שמגלה את האהבה הוא אדם גדול
ביותר, וזה שכלפיו מגלים את האהבה הוא אדם נחות ביותר,
הרי בודאי יעורר הדבר בו אהבה חוזרת עמוקה לאדם הגדול
- על-דרך-זה, ובמדה מרובה בהרבה, צריך להיות ביחס
לאהבה הגדולה והבלתי מוגבלת שהראה, ומראה, הקב"ה
לבני ישראל, החל ממה שהקב"ה בחר בהם מכל העליונים
ותחתונים, הוציאם ממצרים ונתן להם את התורה והמצוות.
אהבה זו מראה הקב"ה לבני ישראל בכל הזמנים - הרי
שבוודאי אהבתו זו של הקב"ה, צריכה לעורר בבני ישראל
אהבה גדולה להקב"ה; וכשם שהקב"ה סילק את כל המניעות
לבריאת העולם, בגלל אהבתו לאדם התחתון, לבני ישראל
(כמבואר בארוכה בפרק מ"ט) - כך על בני ישראל לסלק את
הגורמים המפריעים לעבודת ה'. כשהחלו ללמוד (בשיעורי
ה'תניא" מעל גלי האתר, בארצות הברית) פרק מ"ו, הפנה
מחבר הספר את השאלות הבאות אל הרבי שליט"א: לא מובן
לכאורה, מדוע מפסיק בפרק מ"ה - בעבודה מצד מדת
התפארת - בין אופני עבודה שמצד אהבה? - כי הלא גם

1. משלי כז, יט.

הָאָדָם; פְּרוּשׁ; כְּמוֹ שְׂכַדְמוֹת וְצוֹרֵת הַפְּנִים שֶׁהָאָדָם מֵרָאָה בְּפָנָיו, בְּן נְרָאָה לֹא שָׁם בְּפָנָיו אוֹתָהּ צוֹרֵה עֲצוּמָה – כְּשֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל בְּמִים, מִשְׁתַּקֶּפֶת בְּמִים אוֹתָהּ צוֹרֵת-פְּנִים שֶׁל הָאָדָם הַמְּסַתְּכֵל; וְלֹא רַק הַצּוֹרֵה הַחִיצוֹנִית שֶׁל הַפְּנִים מִשְׁתַּקֶּפֶת בְּמִים, אֲלָא גַם תּוֹוֵי הַפְּנִים הַמְּבַטְטִים רִגְשׁוֹת וְתַנּוּעוֹת הַנֶּפֶשׁ הַפְּנִימִיּוֹת, כְּמוֹ שְׂמַחָה, עֲצָב וְכּוּדוּמָה, בְּכָה מִמָּשׁ לֵב הָאָדָם הַנֶּאֱמָן בְּאַהֲבָתוֹ לְאִישׁ אַחֵר, הֲרִי הָאֲהָבָה זֹאת מְעוֹרֶרֶת

אֲהָבָה בְּלֵב חֲבֵרוֹ אֵלָיו נִסְכָּן לְהִיּוֹת אוֹהָבִים נְאֻמִּים זֶה לְזֶה, – עֲצָם קִיּוּם רִגְשׁוֹ הָאֲהָבָה בְּלִבּוֹ שֶׁל אֶחָד לְשֵׁנִי, מְעוֹרֵר אֲהָבָה חֲזוּרָה בְּנֵאֻחַב, שֶׁבְּלִבּוֹ מִשְׁתַּקֶּפֶת חֲזוּרָה אֲהָבָה לְאוֹהֵב הַרְאֵשׁוֹן; בְּפֶרֶט כְּשֶׁרוֹאֵה אֲהָבָת חֲבֵרוֹ אֵלָיו. – כְּשֶׁאֲהַבְתוּ לְשֵׁנִי אֵינָה נִשְׁאֶרֶת בְּרִגְשֵׁי הַלֵּב בְּלִבְךָ, אֲלָא הוּא מֵרָאָה אֶת אֲהַבְתוֹ שֶׁתִּירָאָה גַם לְעֵינֵי הַשֵּׁנִי – הֲרִי זֶה בּוֹדָאֵי מְעוֹרֵר אֲהָבָה בְּשֵׁנֵי אֵלָיו.

ליקוטי אמרים

פ'י' כמו שכדמות וצורת הפנים שהאדם מראה במים כן נראה לו שם במים אותה צורה עצמה ככה ממש לב האדם הנאמן באהבתו לאיש אחר הרי האהבה זו מעוררת אהבה בלב חבירו אליו ג"כ להיות אוהבים נאמנים זה לזה בפרט כשרואה אהבת חבירו אליו.

אֶת אֲהַבְתוֹ שֶׁתִּירָאָה גַם לְעֵינֵי הַשֵּׁנִי – הֲרִי זֶה בּוֹדָאֵי מְעוֹרֵר אֲהָבָה בְּשֵׁנֵי אֵלָיו.

~ יום שני ה' אייר ~

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סה, והנה זהו טבע... עד עמ' סה, לאהבת המלך:

מִמְקוֹם כְּבוֹדוֹ עִם כָּל שְׂרָיו וְחֲדוֹ, וּמְקוֹמוֹ וּמְרִימוֹ מֵאֲשַׁפְּתוֹ, וּמְכַנְּסוֹ לְהִיכָלוֹ הַיְכָל הַמֶּלֶךְ, – וְבַהֲיִכַל הַמֶּלֶךְ עֲצֻמוֹ, הוּא מְכַנְּסֵי אוֹתוֹ חֲדָר לְפָנָיו מְחֻדָּר, – בְּחֲדָרוֹ הַפְּרִטִי וְהַיֵּשֵׁב, מְקוֹם שְׂאִין כָּל עֶבֶד וְיֹשֵׁר נִכְנָס לְשָׁם, וּמְתִיחַד עִמּוֹ שָׁם בְּיַחֲדוֹ וְקִירוֹב אֲמִתִּי, וְחִיּוּק וְנִשְׁוֹק –

וְהִנֵּה, זֶהוּ טִבֵּעַ הַנְּהוּג בְּמִדַּת כָּל אָדָם, אֵף אִם שְׁנִיָּהֶם שְׁוִיִּים בְּמַעֲלָה. – לֹא שֶׁהָאֶחָד הוּא אָדָם גְּדוֹל וְהַשֵּׁנִי אָדָם פְּשוּט, אֲלָא שְׁנֵיהֶם הֵם בְּאוֹתָהּ מַעֲלָה וּבְאוֹתוֹ מַעֲמֵד – גַּם אִז טִבְעֵי הַדְּבַר שֶׁאֲהַבְתוֹ שֶׁל הָאֶחָד מְעוֹרֶרֶת בְּשֵׁנֵי אֲהָבָה חֲזוּרָה.

ליקוטי אמרים

והנה זהו טבע הנהוג במדת כל אדם אף אם שניהם שווים במעלה ועל אחת כמה וכמה אם מלך גדול ורב מראה אהבתו הגדולה והעצומה לאיש הדיוט ונבזה ושפל אנשים ומנוול המוטל באשפה ויורד אליו ממקו' כבודו עם כל שריו יחדיו ומקימו ומרימו מאשפתו ומכניסו להיכלו היכל המלך חדר לפנים מחדר מקום שאין כל עבד ושר נכנס לשם ומתייחד עמו שם ביחוד וקירוב אמיתי וחיבוק ונישוק ואתדבקות רוחא ברוחא בכל לב ונפש עאכ"ו שתתעורר ממילא האהבה כפולה ומכופלת בלב ההדיוט ושפל אנשים הזה אל נפש המלך

וְעַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה, אִם מֶלֶךְ – אֵיזֶה מֶלֶךְ? גְּדוֹל וְרַב – מֶלֶךְ עַל מְדִינוֹת רַבּוֹת מֵרָאָה אֲהַבְתוֹ – וְאֵיזֶה אֲהַבְתוֹ? – הַגְּדוֹלָה וְהַעֲצוּמָה – וְלִמֵּי הוּא מֵרָאָה אֲהָבָה גְּדוֹלָה וְעֲצוּמָה זֹאת? – לְאִישׁ הַדְּיוּט וְנִכְזָה וְשֶׁפֶל אַנְשִׁים, וּמְנוֹל הַמְּטִל בְּאֲשֶׁפָה, – כִּיֵּצֵד, וּבִאלוֹ דְרָכִים מֵרָאָה הַמֶּלֶךְ אֶת אֲהַבְתוֹ הַגְּדוֹלָה? – וְיִוֶּרֶד אֵלָיו – אֵל אוֹתוֹ אִישׁ הַדְּיוּט וְנִכְזָה וְכו',

בְּמַהֲזֵי וְכְמָה שֶׁתִּתְעוֹרֵר מִמִּילָא הָאֲהָבָה כְּפוֹלָה וּמְכַפְּלָה

2. מחבר ספר זה, שאל: מה הכוונה בתיבת "פירוש" אחר שמביא הפסוק "כמים הפנים וגו'": האם זה לשלול פ'י התרגום וכו' רק לפרש כמו רש"י והמצודות? או ישש בזה הוספה גם על פירושו? (לכאורה בתיבות "דמות וצורה" מרומזו כמו המצודות – "פנים שוחקות וכו'"). על כך ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תיבת "פירוש" (שאחר הפסוק כמים הפנים וגו') היא לשלול הפ'י הפשוט. ועצ"ע איך ליישב הפ'י שבתניא בכתוב. – כי ענינו דס' משלי הוא ככתוב בתחלתו: לדעת חכמה ומוסר וגו' – ללמד מוסר ואיך להתנהג וכו'. ובמילא גם כתוב זה פ'י הוראה שכמים הפנים לפנים, כן (צ"ל) לב האדם אל האדם, ולא לשלם רעה תחת טובה וכו'." וכמו בשארי מוסרי ס' משלי – מהם כמה שבקל יוכל לקיימם, וכמה מהם שצ"ל דוקא עבודה קשה בהם. ואין כל ראי' כלל לנדר"ד. ומפרש – אדה"ז הפ'י שהדמיון "כמים" – הוא בכל הפרטים, שכמו שכמים הפנים לפנים – וא"א אחרת, כי זהו בטבע, כן "טבע הנהוג במדת כל אדם" (ואפ"י לעבודה קלה אין זקוק – ורק שימת לב לזה, משא"כ כשחושב בענין אחר שא"א לחשוב ב' מחשבות). לפ'י אדה"ז הפ'י וההוראה י"ל בדא"פ: כיון שבטבע כמים גו' כן לב גו' – עליו להשתדל ביותר באהבתו (כיון שעי"ז יפעול גם בחבירו) ואפילו אם לע"ע חבירו שונאו – ג"כ ינסה כו' וראה אגה"ק סו"ס ב"י.

בְּלֵב הַהַדְיוּט וּשְׁפַל אַנְשִׁים הַזֶּה אֵל נֶפֶשׁ הַמְּלֻךְ,
בְּהַתְקַשְׁרוֹת הַנֶּפֶשׁ מִמַּשׁ מַלְבּ וְנֶפֶשׁ מִעֲמֻקָּא דְלֵבָא –
מעומק הלב, לְאִין קָן. וְאִף אִם לִבּוֹ – של אותו אדם
פשוט, אליו מראה המלך אהבה כזו, הוא כְּלֵב הָאֲבִן – ולא
בקלות כל כך מתעורר
לבו ברגשי אהבה לזולת
– בכל זאת: הָמָּס יָמָּס
– לכו, וְהָיָה לְמִים,
וְתִשְׁתַּפֵּךְ נִפְשׁוֹ בְּמִים
בְּכֻלּוֹת הַנֶּפֶשׁ מִמַּשׁ
לְאַהֲבַת הַמְּלֻךְ: –

ליקוטי אמרים

בהתקשרות הנפש ממש מלב ונפש מעומקא דלבא
לאין קן. ואף אם לכו כלב האבן המס ימס והיה למים
ותשתפך נפשו כמים בכלות הנפש ממש לאהבת
המלך:

ביותר, בנמשל, של מלך מלכי המלכים, הקב"ה, המלך הגדול
של כל העולם, שהראה אהבה גדולה כזו לעם ישראל, בשעה
שהיו במצב הנחות ביותר, בהיותם במצרים, והוציאם משם
והעלה אותם למדריגות הנעלות ביותר בשעת מתן תורה,
שעל ידי תורה ומצוות
מתאחדים בני ישראל
במדה הנעלה ביותר של
התאחדות. ולא רק אז
אלא בכל זמן ובכל שעה,
קיים מצב זה בין הקב"ה
לבין בני ישראל –
ולפיכך ההתעמקות בכל האמור, באופן של "כמים הפנים
לפנים" – מעוררת בבני ישראל, אהבה גדולה ביותר
להקב"ה.

האהבה שתתעורר בלבו למלך, תהיה באופן, שנפשו תשתפך
בכלות הנפש אל המלך. להלן יסביר רבנו הזקן, שכל הפרטים
האמורים במשל, של מלך בשר-ודם, ישנם, ובמדה נעלה

~ יום שלישי ו' אייר ~

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סה, והנה ככל הדברים... עד עמ' 130, כנ"ל באריכות:

לְגַדְלָתוֹ אֵין חֶקֶר, – גדולתו של הקב"ה היא למעלה מחקר
והבנת השכל, כך – שהדברים הם כמו שהם במשל מלך גדול
ורב, אלא שבנמשל, גדלותו של המלך, הקב"ה, היא למעלה
באין-ערוך מאשר גדלותו של המלך בשר-ודם הגדול;
ובהשוואה למשל,
שמדובר במלך שהוא לא
רק "גדול" אלא גם
"ורב", שהוא מולך
בהרבה מדינות – גם
בנמשל כך, אלא שם זה

ובלשון ה"תניא": וְהֵנָּה, בְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה – שפורטו
במשל המלך הגדול וההדיוט ושפל אנשים, וּבְכָל הַחַיּוּזִין
הַזֶּה, – באופן האהבה שהמלך מראה לאותו הדיוט, וְגִדּוֹל
יֵתֵר מְאֹד בְּכַפְלֵי כַפְלִים לְאִין קָן, – מכפי שהדברים
מופיעים במשל המלך,
עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהֵינוּ. –
הקב"ה הראה לבני
ישראל, אהבה גדולה
בהרבה, בלי גבול, מאשר
אופן האהבה שבמשל. כִּי

ליקוטי אמרים

והנה ככל הדברים האלה וככל החיזיון הזה
וגדול יתר מאד בכפלי כפליים לאין קן עשה לנו
אלהינו כי לגדולתו אין חקר ואיהו ממלא כל עלמין וסובב

3. בהתאם לכך – לומד הרבי שליט"א (בהערה שהובאה בהתחלת הפרק) יובן, מדוע בדרך זו – "שוה לכל נפש" לאהוב את הקב"ה,
ולא זו בלבד שזה "קרוב", אלא "קרוב מאד", ויתירה מזו: "קרוב הדבר מאד מאד" (כפי שרבנו הזקן מתבטא בסוג זה של אהבה).
היא "שוה לכל נפש" מצד ההתבוננות הכללית של כמים הפנים, שכן, הרי זה טבע בכל אחד, שאהבה שמראים לו – מעוררת בו
אהבה חוזרת; ו"קרוב הדבר" גם כששניהם שווים במעלה, והיא גם קרובה "מאד", מחמת שבענינו בנמשל של הקב"ה ובני ישראל,
הרי לא שייך שניהם יהיו שווים במעלה, אלא, זהו כמו במשל, כשמלך גדול ורב מראה אהבה לאיש שפל, כך הרי ודאי הדבר שעל
אהבתו של הקב"ה לישראל, לעורר בהם אהבה להקב"ה; ועוד פעם "מאד" בנוסף ל"מאד" הראשון – שכן, אהבה זו מיוחדת בכך,
שככל שבמדריגתו והבנתו של האדם נחותה יותר – קרוב הדבר יותר לעורר את האהבה, שהרי ככל שהוא נחות יותר, מחייבת אותו
האהבה שהקב"ה מראה לו – לעורר בו אהבה גדולה להקב"ה. דבר זה מודגש בדרגות השונות הנזכרות במשל: כששניהם שווים
במעלה (שגם אז זה מעורר אהבה); "מלך" – כשמעורר האהבה הוא מלך – בודאי שזה מעורר אהבה חוזרת; גדול – עוד יותר, ורב
– עוד ועוד יותר. וכך גם בקצה השני, אל מי שמראים את האהבה, נזכרות גם כן דרגות שונות: שלא זו בלבד שאין הוא שווה למלך,
אלא, ראשית כל – הוא "הדיוט", יתר על כן – "נבזה", ויתירה מזו – "שפל אנשים", וכך הלאה. על כל פנים, הרי ככל שהוא למטה
במדריגתו ובהשגתו – עליה לעורר יותר ויותר את האהבה בו. ולכן זה "מאד מאד", שלא זו בלבד שזה "מאד", שאין היא דומה
במעלה, אלא האהבה היא מהקב"ה לאדם – אלא, יתירה מזו, אם הוא נחות יותר – בודאי שזה צריך לעורר בו אהבה חוזרת. זהו
החידוש ב"דרך" שבפרק זה, לגבי הדרכים איך לעורר אהבת ה' שלמדנו בפרקים הקודמים. שכן, בפרקים הקודמים דובר שאפילו אם
מדריגתו והשגתו של האדם נחותות יותר – בכוחו יותר לעורר אהבת ה' ויראת ה' וכו'. ואילו, כאן מוסבר, להיפך, שככל שמדריגתו
והשגתו של האדם נחותות יותר – בכוחו יותר לעורר את האהבה, שכן, כאמור, אין הוא זקוק ל"התבוננות" מיוחדת, כי אם ל"שימת
לב" לענין של "כמים הפנים", וזה – כאמור – הרי מחייב, שככל שהוא נחות יותר – יותר ויותר זה צריך לעורר את האהבה.

אֲבָרִין דְּמַלְכָא – 248 מצוות־העשה הן 248 אברי ה"מלך", שלמעלה כביכול, **פְּנֹזְפָר לְעֵיל**. – בפרק כ"ג, שכמו שאבר אדם הוא כלי לכוח בנפש שלו: העין – כלי לכוח הראיה, האוזן – לכוח השמיעה, וכך הלאה, כך גם, כל מצוה היא כלי

מיוחד להמשכה מיוחדת של הרצון העליון, שרוצה שיהודי יקיים אותה מצוה. **וְדַרְךָ בְּלָל, נְחֻלְקִין** – 248 מצוות־העשה, **לְשֵׁלֵשׁ בְּחִינּוֹת:** **יְמִין וְשְׂמָאל וְאֲמִצְעָ, שְׁהוּן חֶסֶד דִּין רַחֲמִים,** – ישנן מצוות שהן מבחינת "ימין", ויש מצוות שהן מבחינת "שמאל", וכך הלאה. בחינת "ימין" היא חסד, "שמאל" – גבורה ודין, ו"אמצע" – רחמים, הקו

האמצעי, והם: **תְּרִין דְּרוּעִין וְנוֹפֵא וְכוּ'.** – שתי "זרועות" וגוף, חסד – זרוע ימנית, גבורה – זרוע שמאלית, ורחמים – גוף. הרי, כשם שחיבוקו של אדם מתבטא בכך שהוא מחבק את חברו בשתי זרועותיו ובגופו, כך גם למעלה, שה"תריין דרועין" – שתי הזרועות, ו"גופא" – והגוף, שלמעלה, שבמצוות, "מחבקים" את היהודי המקיים את המצוות.

וְזֵהוּ שְׂאוּמְרִים: – בברכה שמברכים על קיום מצוה: **"אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו"**, – הקב"ה מקדש אותנו במצוותיו. "קדשנו" מלשון קידושין, כמו שאומרים בשעה שמקדשים אשה – "הרי את מקודשת", שהרי גם במצוות הדבר הוא: **בְּאֲדָם הַמְּקַדֵּשׁ אִשָּׁה, לְהִיּוֹת מִיְחֻדָּת עִמּוֹ בְּיַחְדּוֹ נְמוֹר, כְּמוֹ שְׂכֵתוֹבִי: "וְדַבַּק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד"** – הרי, שיש כאן התאחדות מלאה, עד שהם נהיים "לבשר אחד". **כְּכֶה מְמוֹשׁ** – כמו ה"יחוד" שעל ידי קידושין, ויתר על כן **לְאִין קָץ, הוּא יְחֻד נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית הַעֹסֶקֶת בְּתוֹרַת וּמִצְוֹת, וְנֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית וְלְבוּשִׁיהֶן תְּנוֹכְרִים לְעֵיל,** – שהם כולם מתאחדים **כְּאוֹר אֵין־סוּף בְּרוּךְ־הוּא.** – יחוד זה הוא "יתר לאין קץ" מהיחוד של איש ואשה. רבנו הזקן מציין את היחוד של איש ואשה, מפני שבגשמיות זהו אופן היחוד החזק ביותר, וזה מתואר בלשון קידושין.

שאחרי שהמלך הרים את ה"איש הדיוט" מ"אשפה", הביאו והכניסו להיכלו ושם התייחד אתו ב"יחוד גמור וקירוב אמיתי בחיבוק ונישוק" וכו' – כך הדבר גם בנמשל – **בְּדִי לְקַרְבָּם אֵלָיו בְּקִרּוֹב וְיַחְדּוֹ אֲמִתִּי, בְּהַתְקַשְׁרוֹת הַנֶּפֶשׁ מְמוֹשׁ** –

שנפשו של יהודי תהיה קשורה בהקב"ה, וכך גם לגבי הקב"ה כביכול, אומרת התורה: "אנא נפשי כתבית יהבית" (ראשי תיבות: אנכי) שהקב"ה כביכול, הכניס את "נפשי", את הנפש שלו, בתורה בשביל ישראל, **בְּבְחִינַת נְשִׁיקִין פֶּה לְפֶה,** – שפיו של יהודי יתאחד עם ה"פה" וה"דיבור" שלמעלה, **לְדַבֵּר דְּבַר ה' זו הַלְקָה,** – בשעה שיהודי מדבר

ולמד תורה, מתאחד דיבורו בדיבור שלמעלה, בכחינת "נשיקין" פה לפה; וכשם שב"נשיקין" ישנו, כאמור בפרק הקודם, יחוד נוסף, פנימי יותר, שה"רוח" של האחד מתאחדת עם של השני – כך הדבר גם ביחס לתורה: **וְאִתְדַבְּקוֹת רִוְחָא בְּרוּחָא,** – דביקות והתאחדות "רוח" האדם עם בחינת "רוח" שלמעלה, **הִיא הַשְּׁנֵת הַתּוֹרָה וְיִדְעֵת רְצוֹנוֹ וְחֻקְמָתוֹ,** – בשעה שלומדים תורה מתוך השגה, כדי להבין את שכל התורה, יודעים בכך את רצונו וחכמתו של הקב"ה – פסק ההלכה של תורה, שדבר זה כשר או פסול, זהו הרצון, שהקב"ה רוצה שכך יהיה הדבר; וה"שכל" שבאותה הלכה, הוא חכמתו של הקב"ה, **דְּכֵלָא חַד מְמוֹשׁ,** – רצונו וחכמתו של הקב"ה הם דבר אחד עם הקב"ה עצמו – ועל ידי תורה, מתאחדים בני ישראל, רוח ברוח, עם הקב"ה כביכול עצמו. **וְגַם בְּבְחִינַת חֲפּוּק,** – ה"יחוד" שיהודי מתייחד ומתאחד עם הקב"ה, על ידי תורה ומצוות, הוא גם בכחינת "חיבוק", כמו למשל אדם מחבק את חברו בגופו ובזרועותיו – **הוּא קִיּוּם הַמִּצְוֹת מְעֻשׂוֹת בְּרַמ"ח** – 248 **אֲבָרִים,** – שישנם באדם – שאז, בשעה שיהודי מקיים מצוות מעשיות, ברמ"ח אבריו, יש בכך משום ענין של "חיבוק", שרמ"ח האברים שלמעלה כביכול, מחבקים את רמ"ח אבריו; **דְּרַמ"ח פְּקוּדֵין הֵן רַמ"ח**

~ יום חמישי ח' אייר ~

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סו, ולכן המשיל שלמה... עד עמ' סו, עולמם בחייהם.

מאחר שמתייחדת – הנפש, ומתבללת בו יתברך, והיו לאחדים ממש. וזהו שכתוב: "והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה', ואבדל אתכם מן העמים להיות לי", – הפסוק נותן טעם לקדושתם של בני ישראל, ומקשר אותה לקדושתו של הקב"ה –

לקדושתו של הקב"ה –

"קודש העליון". אליה

מתעלים בני ישראל על

ידי תורה ומצוות, ובה

הם מתקדשים. הפסוק

מוסיף ומשתמש בלשון

הבדלה – "ואבדיל",

ש"קדושה" משמעה –

הבדלה; ואומר:

"ועשיתם את כל

מצוותי והייתם קדושים

לאלהיכם, אני ה'

אלהיכם וגו'"; – כמו

שאדם מקדש אשה,

שתהיה מיוחדת רק לו.¹²

פרוש, כי על ידי קיום

המצוות הריני אלוה

שליכם, – של בני

ישראל, כמו – שהקב"ה

נקרא: "אלהי אברהם

אלהי יצחק וכו'",

שנקרא בן מפני

שהאבות היו בחינת

מרכבה לו יתברך, –

האבות היו מסורים כל כולם ובטלים להקב"ה כמו "מרכבה"

הבטלה לרוכב עליה, שאין למרכבה כל רצון אחר מאשר

רצונו של הרוכב, ובטלים ונכללים באורו, – של הקב"ה.

וככה הוא בכל נפש מישראל בשעת עסק התורה

והמצוות. – שבשעת מעשה הוא בטל ונכלל באורו יתברך;

באבות זה היה תמיד, ואילו בשאר בני ישראל, הם עומדים

במצב כזה רק בשעה שהם עוסקים בתורה ובמצוות. ולכן

חיבו רז"ל¹³ לקום ולעמוד מפני כל עוסק במצוה, אף

אם – מקיים המצוה, הוא בור ועם הארץ, – בכל זאת,

בשעה שהוא מקיים מצוה, כמו למשל בשעה שהוא מביא

ביכורים, צריכים לקום מפניו, והינו מפני ה' השוכן

ולכן המשיל שלמה עליו השלום ב"שיר השירים",

יחוד זה – של ישראל והקב"ה על ידי תורה ומצוות,

ליחוד חתן וכלה, – שהוא: ברכיקה – דביקות שהיא

חיצונית, חשיקה ב'חשק' שהוא יותר פנימי, וחיפצה –

ב"חפץ" שהוא פנימי

עוד יותר, בחפון

ונשוק. – כל הדברים

האמורים, ישנם ביחודו

של יהודי עם הקב"ה

כשהוא מקיים תורה

ומצוות. למדנו לעיל:

שהמלה "קדשנו" הוא

מלשון "קידושין", כמו

שהדבר למטה,

שה"יחוד" נעשה על ידי

"קידושין". להלן יסביר

רבנו הזקן, שבמלה

"קדשנו" כאן, מתכוונים

גם למדריגה בקדושה,

בה מתקדש יהודי

ומתעלה על ידי תורה

ומצוות – מדריגת

"קודש" שלמעלה

מהעולמות ומובדלת

מעולמות: וזהו

שאומרים: –

כשמברכים על מצוה:

"אשר קדשנו

במצוותינו", – שהמלה קדשנו משמעה, שחעלנו למעלת

קדש העליון ברוך-הוא, שהיא קדשתו של הקדוש-

ברוך-הוא בכבודו ובעצמו, וקדשה – המלה "קדושה",

היא לשון הבדלה, מה שהקדוש-ברוך-הוא הוא מקביל

– ולמעלה, מהעולמות, והיא בחינת "סוכב כל עלמין",

– מקיף כל העולמות, מה שאינו יכול להתלבש בהן,

– אין ביכולתו להתלבש בפנימיות בעולמות, אלא פועל

ומשפיע בעולמות, בהיותו למעלה מהם – למדריגה זו של

קדושה, מתעלים בני ישראל על ידי מצוות. כי על ידי

יחוד הנפש והתבללותה באור אינסוף ברוך-הוא, הרי

היא במעלת ומדרגת קדשת אינסוף ברוך-הוא ממש,

10. ויקרא כ, ו. 11. במדבר טו, מ. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ל"ג הפסוקים: והייתם גו' כי קדוש אני (ל' קדושה קדש העליון) ואבדיל – ל' הבדלה, קדושים לאלקיכם – כאדם המקדש אשתו [ל' דפסוק הא' עיקר פ' בשבילי או לשמי, באופני – שלכן אינו זו לעולם – וכו']"ב וכדמסיים כי קדוש אני שג"ז קדושה בפ"ע משא"כ אלקיכם – ביחד עם ישראל". 13. ראה קדושין לג, א.

בְּחַיִּיהֶם. – שגם בהיותם בעולם־הזה, ראו האבות התגלויות אלקיות, שהנשמה רואה בעולם־הבא – וזאת, מפני שגופם היה מזווכך ולא הסתיר על אלקות; כך באמת היה יכול כל יהודי לראות בשעת קיומו מצוה, לולא החומר הגופני שלו, המסתיר ואינו מאפשר לעיני נפשו, לראות את הקדושה הנמשכת בנפשו בשעה שהוא מקיים מצוה.

וּמִתְלַבֵּשׁ בְּנַפְשׁוֹ בְּשַׁעָה זוּ. – שהוא מקיים את המצוה, ולכן צריכים לקום מפניו, רַק שְׂאִין נַפְשׁוֹ מְרַגְּשָׁתוּ, – בקדושה השורה בנפשו בשעה שהוא מקיים מצוה, וכל כך למה? – מִפְּנֵי מִסְךְ הַחֲמֵר הַגּוֹפְנִי – בו מלוכשת נפשו, שְׁלֵא נִדְבָךְ, וּמַחְשֵׁי עֵינֵי הַנֶּפֶשׁ מְרָאוֹת מְרָאוֹת אֱלֹהִים, כְּמוֹ הָאֲבוֹת וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, שְׂרָאוּ עוֹלָמָם – העולם הבא,

ליקוטי אמרים

ומתלבש בנפשו בשעה זו רק שאין נפשו מרגשת מפני מסך החומר הגופני שלא נודרך ומחשיך עיני הנפש מראות מראות אלהים כמו האבות וכיוצא בהן שראו עולמם בחייהם.

~ יום שישי ט' אייר ~

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סו, ו"ש אסף... עד עמ' 132, האצילות]:

הַמְרָם, – בשעה שהצדיקים מקיימים מצוה, אכן הם מרגישים את ה"יחוד", איך הנפש מתאחדת עם הקב"ה על ידי המצוה, ודבר זה משפיע בנפש, בתחילה מורא ופחד, ולאחר מכן – אהבה גדולה ביותר להקב"ה; ברם, אלה שהם בבחינת "ולא אדע", שאינם מרגישים ב"יחוד" בשעת קיום המצוה – אין הדבר מעורר בהם יראה ואהבה, וְכַנֹּדֵעַ – וכידוע, ש'דעת' הוא לשון הַרְגֵּשָׁה בְּנַפְשׁוֹ, וְהוּא – בחינת ה"דעת" והרגש שבנפש, כולל חֶסֶד וְגִבּוּרָה – "חסד" – אהבה, ו"גבורה" – יראה – שבשעה שישנן דעת והרגשה, זה מעורר, כאמור, אהבה רבה בתענוגים, או אהבה כרשפי אש, ויראה – אימתה ופחד. אך, מכיוון ש"ואני בער ולא אדע", כשאין בי הדעת וההרגשה – אין הדבר מעורר בי מורא ואהבה הבאים מן ה"דעת" –

וְזוֹהוּ שְׂאֵמֵר אֶסְפֶּה: רְיוּחַ הַקִּדְשׁ בְּעַד כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׂבִנְוִקְהָ: – ההעלם וההסתרה על אלקות וקדושה, הם במדה חזקה יותר בזמן של גלות – ועל זמן הגלות, אמר אסף: "וְאֲנִי בָעַר וְלֹא אָדַע, בְּהַמּוֹת הַיִּיְתִי עִמָּךְ, וְאֲנִי תָמִיד עִמָּךְ", כְּלוֹמֵר¹⁵ שְׂאֵמֵר עַל־פִּי שְׂאֵנִי כְּבַהֲמָה בְּחַיֵּי הַיָּמִים, – שגם בשעה שאני מקיים מצוה, המאחדת אותי אתך – אני דומה לבהמה, וְלֹא אָדַע וְלֹא אֲרַגֵּשׁ בְּנַפְשִׁי יְחִיד זֶה, – של נפשי עם הקב"ה, על ידי קיומה של מצוה, שהרי לו הרגשתי בכך, היה הדבר צריך להשפיע – שְׂתַפַּל עֲלֶיךָ – על הנפש, אִימָתָה וְפָחַד תַּחֲלָה, וְאַחֵר כָּךְ – היתה הנפש מקבלת אֶהְיֶה רַבָּה בְּתַעֲנוּגִים – אהבה שבה יש לנפש תענוג מאלקות, או – אהבה, כְּרִשְׁפֵי אֵשׁ, – לאלקות, כְּמֵדַת הַצִּדִּיקִים שְׂנִידְבָךְ

ליקוטי אמרים

ו"ש אסף ברוח הקדש בעד כל כנסת ישראל שבגולה ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך ואני תמיד עמך. כלומר שאע"פ שאני כבהמה בהיותי עמך ולא אדע ולא ארגיש בנפשי יחוד זה שתפול עליה אימתה ופחד תחלה ואח"כ אהבה רבה בתענוגים או כרשפי אש כמדת הצדיקי שנודךך חומרם וכנודע שדעת הוא לשון הרגשה בנפש והוא כולל חסד וגבורה. אע"כ אני תמיד עמך כי אין

14. תהלים עג, כב-כג. 15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אינו רגיל בתניא לציין מי אמר הכתוב ושברוה"ק וכו'. ויל"פ בדא"פ: פי' הפשוט (וכן מוכרח פי' הפסוקים שלפ"ז) שאסף מדבר בשאלת רשע וטוב לו כו', בעד עצמו, עכ"פ בשם בני' שבדורו, וכדמפרש: אבוא אל מקדשי א"ל, שביהמ"ק קיים. ואז הרי לא ה' החומר מסתיר כ"כ. ומפרש דלא כן הוא: וזה שאמר (גם "בהמות הייתי עמך" כדלקמן) אסף (אף שלא ה' נביא – רש"י מגילה יד, א. ומדמזכיר שם רש"י סדר עולם, מוכח דגם בסד"ע לא גריס ל' רש"י. אבל אמר זה) ברוח הקודש (שיודעים עתידות ע"ז – גם אלה שאינם נביאים. וכדמוכח מהעתידות דדניאל אף שמפורש בגמרא, הובא ברש"י שם, דלא הוי נביא) – (שע"ז ידע ודיבר) בעד כל כנס' שבגולה (אף שהי' זה כמה שנים לאח"ז)". 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לא כפי' הפשוט והפסוקים שלפ"ז, שאסף מדבר בעד עצמו, דעמל היא בעיני עד אבוא אל מקדשי א"ל (שאז) אבינה (וכאן כופל) "ואני בער ולא אדע" מה מוסיף ב"בהמות הייתי עמך"? וע"כ צ"ל דהפי' אינו כפשוטו, אלא כלומר, דאני בער וגו' ולא עוד אלא דאפילו בהיותי עמך אני כבהמה כו'. – ועפ"ז מוכן מה שהובאו בתניא גם התיבות "ואני בער ולא אדע" אף שאין להם שייכות להמדובר כאן; והטעם – שהן המוכיחות דלא כפי' הפשוט".

ידי מצוה, ו"בהמות הייתי עמך" – אני בבחינת 'בהמה' ואיני מרגיש – בכל זאת נמשכת הקדושה בעם-הארץ בדיוק כפי שהיא נמשכת בתלמיד-חכם, כפי שהפסוק אומר מיד לאחר מכן (אחרי "בהמות הייתי עמך") – "ואני תמיד עמך". הדבר מוסבר להלן כך, שלכן אומר הפסוק "בהמות הייתי עמך" בהמות – לשון רבים (ולא "בהמה הייתי עמך"), כדי להדגיש שעל-ידי קיום מצוות באופן של "בהמה", שלמטה מדעת והרגשה, קשור הדבר בבחינה שלמעלה מדעת והרגשה, שגם בחינה זו נקראת "בהמה", מפני שאין בה "דעת", אלא שאין משמעה שהיא למטה מ"דעת", כִּי־אם שהיא למעלה מ"דעת",

וזו המשמעות בלשון "בהמות" (לשון רבים) – שתי בחינות בבהמה – שבחינת "בהמה" שלמטה מ"דעת", קשורה בבחינת "בהמה" שלמעלה מ"דעת". [ומה שכתוב "בהמות" לשון רבים – כשהוא משתמש לפניו בלשון יחיד "ואני בער", וכן מיד לאחר מכן: "ואני תמיד", לרמז כי לפניו יתברך גם בחינת דעת העליון, הפולל חסד ויגבורה, נדמה ב"בהמות" ועשייה גופנית – לא כמו עולם העשייה הרוחני, אלא כ"עשייה גופנית" לגבי אור אין-סוף, כמו שכתוב: "בלם בהמה עשית", – הרי שמייחס את הלשון עשייה לחכמה ("בחכמה עשית"), מפני שגם חכמה היא כמו עשייה לגבי הקב"ה, ונקרא "בהמה רבה", – לא בחינת בהמה שלמטה מ"דעת", אלא זו שלמעלה מ"דעת", כמו שנתבאר במקום אחר. והוא – בשמות העליונים, שם "בין" – אחד מצירופי שם הוי' עולה נ"ב (52) הנקרא בין, בגימטריא "בהמה" שלפני האצילות – שלמעלה מ"עולם האצילות"]. הרי שגם בקיום מצוות בבחינת "בער" ו"בהמה", מבלי לדעת ומבלי להרגיש בקדושה הנמשכת בנפש בשעת מעשה – משמש אדם כלי בבחינת "בהמה" שלמעלה מ"דעת", – ולא יזהה סוג של דעת? – ל"דעת" של "עולם האצילות".

אך, אף-על-פי-כן "אני תמיד עמך", – עם הקב"ה, כי אין החמר מונע יחוד הנפש באור אין-סוף ברוך-הוא המלא כל עלמין, – כל העולמות, ונמצא בכל מקום. בכוחו של ה"חומר" למנוע רק את ההתגלות של ה"יחוד" בנפש, שלא יהיה גלוי ומורגש בנפש איך שהיא מתאחדת עם אור אין-סוף בשעת קיום מצוה. ואילו, את עצם ה"יחוד" אין בכוח ה"חומר" למנוע. וכמו שכתוב: "גם חשך לא יחשיך מן". וכך – במה שלמדנו, שלכל יהודי המקיים מצוה, נמשכת בנשמתו, קדושה מ"קודש העליון" ומתהווה יחוד של אור אין-סוף ברוך-הוא, וזאת, גם כשאין הוא מרגיש את הקדושה ואת היחוד

ליקוטי אמרים

החומר מונע יחוד הנפש באור א"ס ב"ה המלא כל עלמין וכמ"ש גם חושך לא יחשיך מן. ובוהו יובן חומר עונש איסור מלאכה בשבתות וחמץ בפסח השווה לכל נפש לפי שאף בנפש בור ועם הארץ גמור מאיר אור קדושת שבת וי"ט ונידון בנפשו בכרת וסקילה על חילול קדושה זו. וגם משהו חמץ או טלמול מוקצה פוגם בקדושה שעל נפשו כמו בקדושת נפש הצדיק כי תורה אחת לכולנו. [ומ"ש בהמות לשון רבים לרמז כי לפניו ית' גם בחי' דעת העליון הכולל חו"ג נדמה כבהמות ועשייה גופנית לגבי אור א"ס כמ"ש כולם בחכמה עשית ונק' בהמה רבה כמ"ש במ"א. והוא שם ב"ן בגימ' בהמ"ה שלפני האצילות]:

בנפשו, כפי שהדבר אצל צדיק, יובן חמר ענש אסור מלאכה בשבתות וחמץ בפסח, השווה לכל נפש, – אותו עונש חמור שהיה מגיע לצדיק לו היה חסיושלום עושה מלאכה בשבת או אוכל חמץ בפסח, אותו עונש חמור מגיע ל"בור" ול"עם הארץ", כשהוא עושה אותן עבירות, וכל כך למה? – לפי שאף בנפש בור ועם-הארץ גמור, מאיר אור קדושת שבת ויום-טוב, ונדון בנפשו בכרת – על אכילת חמץ בפסח, וסקילה – על עשיית מלאכה בשבת, על חילול קדושה זו¹⁸, – המאירה בנפש; ומכיוון שכאמור, שלמרות שאין הוא מרגיש בקדושה, בכל זאת היא מאירה בנפשו, לכן מובן מדוע ניתן אותו עונש חמור גם למי שאינו מרגיש בקדושה, כי גם הוא פוגם, על ידי כך, בקדושת השבת או חג המאירה בנפשו. וגם משהו חמץ – בפסח, או טלמול מקצה¹⁹ – בשבת, פוגם בקדושה שעל נפשו – של עם הארץ, כמו – שהדבר פוגם בקדושת נפש הצדיק, כי תורה אחת לכולנו – כלפי כל בני ישראל, במדה שווה, קיים אותו דין ואיסור לעשות מלאכה בשבת, או לאכול חמץ בפסח, וכדומה. על כל פנים, למדנו, שלמרות ש"ואני בער ולא אדע" – למרות שאיני מרגיש בקדושה הנמשכת בנפש על

17. תהלים קלט, יב. 18. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עי"ז יובן (מה שלכאורה אינו מובן כלל וכלל) (1) חומר עונש (סקילה וכו') איסור מלאכה בשבתות וחמץ בפסח (דמחלל את הקדושה ששורה בזמן זה, ולכאורה ע"ה – אין שורה בו מקדושת שויו"ט) (ואת"ל שעכ"פ שמץ מנהו מהקדושה דשויו"ט שבצדיק – ישנו גם בע"ה, עדיין אינו מובן, (2) זה שהחומר הוא) השווה לכל נפש (אף שבע"ה יש רק שמץ מנהו מהקדושה וכו'). יש להמתיק הדיוק דמביא ראי' מאיסור שויו"ט דוקא דמלאכה בשבת "אין גופה עבירה אלא הוא (האדם) עבר עבירה" (ירוש' שבת פ"ג, ג) ובפרט לבאור כמה אחרונים (בירושלמי שבת הנ"ל) שזהו איסור גברא (ולא חפצא) ובכ"ז גם בזה אין חילוק בין גברא לגברא". 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משווה שניהם – לשיטתו בשו"ע שלו דשניהם הם איסור חכמים (ולא מה"ת): ר"ס שח ר"ס תמו. ומביא – שגם רבנן אסרו בשווה ל"ע"ה וצדיק". 20. תהלים קד, כד.

~ שבת קודש י' אייר ~

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 154, פרק מז והנה בכל דור ודור... עד עמ' סז, כמ"ל:

האהבה של "כמים הפנים לפנים", על ידי שינוי כעת שבשעת יציאת מצרים ומתן תורה, ירד הקב"ה בעצמו כו' (כלומר: הקב"ה הראה אהבה גדולה לישראל, ב"יירדתו" אליהם בכבודו ובעצמו), אלא גם מצד ההוה – שכן, דוגמת יציאת מצרים ו"יורד ה" – ישנה יציאת מצרים בכל יום ויום.

והנה, בכל דור ודור, וכל יום ויום, חיב אדם לראות עצמו כאלו הוא יצא היום ממצרים. – "בכל דור ודור חייב אדם וכו'", הוא לשון המשנה (פסחים פרק י' משנה ה'), ורבנו הזקן מוסיף: "וכל יום ויום", שלא רק בכל דור ישנו הענין של

יציאת מצרים, אלא גם בכל יום, יש בעבודתו הרוחנית של יהודי, ענין יציאת מצרים, והיא יציאת נפש האלהית ממצרים הגוף, משכא דחויא, – "עור הנחש" – שכן, חיותה של הנפש באה מהקליפה, ולכן לגבי הנפש האלקית, נחשב הגוף לגלות ולבית סוהר – והנפש האלקית יוצאת מן הגלות והמאסר, כדי לפלל ביחוד אור אינסוף ברוך-הוא, על-ידי עסק התורה והמצוות בכלל, – שעל-ידי שיהודי לומד תורה ומקיים מצוות, יוצאת נפשו האלקית מגלות הגוף, ומתאחדת עם אור אינסוף ברוך-הוא – ובמיוחד נעשה דבר זה על ידי שהוא מקבל על עצמו עול מלכות שמים בשעת קריאת שמע. ובלשון התניא: "ובפרט פקבלת מלכות שמים בקריאת שמע, שבה – בקריאת שמע הוא מקבל וממשיך עליו יחודו ותבונה בפרוש, באמרו: 'ה' אלהינו ה' אחר', וכמו שנתבאר לעיל, – בפרק הקודם, כי "אלהינו" הוא כמו "אלהי אברהם וכו'", לפי שהיה – אברהם אבינו, כמל ונכלל ביחוד אור אינסוף ברוך-הוא; – שעקב ביטולו והתאחדותו עם הקב"ה, נקרא הקב"ה "אלקי אברהם", כך נקרא הקב"ה "אלקינו" – האלוהה של כל יהודי, כי על-ידי קיום מצוה – יהודי בטל ומאוחד עם אור אינסוף ברוך-הוא. רק שאברהם וכה לזה – להיות מאוחד עם אור אינסוף ברוך-הוא, כמעשיו והלבו בפרט ממדרגה למדרגה, – עד שהעלה למדרגה העליונה, להיות בטל ומאוחד עם אור אינסוף ברוך-הוא, כמו שכתוב: "ויסע"

בפרק מז. בפרק מז החל רבנו הזקן להסביר, דרך נוספת השווה לכל אדם מישראל, להגיע לאהבה גדולה להקב"ה, ואשר מתוך אהבה זו יקיים תורה ומצוות – והיא האהבה של "כמים הפנים לפנים": כמו שהמים בטבעם משקפים את הפנים שאדם מראה בהסתכלו אל תוך המים, כך גם "לב האדם לאדם" – בשעה שאחד אוהב את השני, ובמיוחד כשהוא מראה אהבתו זו, הדבר משפיע על השני שתתעורר בו אהבה אליו. הדבר הוא בטבע, גם כששני האנשים שווים במעלה. וודאי שהדבר כך, כשמלך גדול ורב מראה אהבה גדולה לאדם פשוט ושפל, יורד אליו למקומו הנחות,

מעלה אותו ומביאו לחדרו הפרטי שבהיכל המלך, ושם הוא מתייחד אתו בהתאחדות חזקה – ברור הדבר, שזה יעורר באדם הנחות והשפל, אהבה גדולה למלך, עד לידי כלות הנפש לאהבת המלך. ורבנו הזקן הסביר, שככל הפרטים שפורטו באהבתו של המלך הגדול אל האדם השפל – והרבה יותר מהם – עשה הקב"ה אתנו בני ישראל, שבהיות בני ישראל במצב הנחות ביותר במצרים – הראה לנו הקב"ה אהבה גדולה כזו, שהוא יתברך בכבודו ובעצמו ירד להצילנו ממצרים, כדי להביאנו לחדריו הפנימיים, בשעת מתן תורה, שעל ידי תורה ומצוות – מתאחד יהודי בהקב"ה, במדה הגדולה ביותר של התאחדות. בכך פירש רבנו הזקן את המלה "קדשנו", שיהודי אומר בברכתו על כל מצוה, שהיא מלשון "קידושין", כאדם המקדש אשה שתהיה אתו ביחוד גמור; כמו כן מוסבת המלה "קדשנו" על המדרגה העליונה של קדושה, קודש העליון, בה מתקדש יהודי על ידי קיום מצוה. וכן מורה המלה "קדשנו" (מלשון הברלה), על ההבדלה שבני ישראל נעשים מובדלים ומורמים על ידי קיום מצוות, כמו קדושתו של הקב"ה המובדלת והיא למעלה מהעולמות.

בפרק מז, אותו אנו עומדים ללמוד, ממשיך רבנו הזקן להסביר (ובלשון הערת הרבי שליט"א): ולתרוץ: כיצד דורשים כיום את האהבה של כמים הפנים לפנים, בשעה שאת האהבה מלמעלה הראו לפני אלפי שנים, בשעת יציאת מצרים? אלא, מסביר רבנו הזקן, שלא זו בלבד שיכולה וצריכה להיות

1. בראשית יב, ט.

של היורש – אם הוא רק נכלל במושג של "יורש" – הריהו יורש; כמו כן, מתנה איננה כמו שטר, שהוא תלוי בכמות ואיכות העבודה של מקבל השטר, אלא זה ניתן לו במתנה, מבלי שיתייגע על כך – לכן, זהו ענין ששייך לכל אחד מישראל, וכפי שיוסבר

להלן: **אין מונע לנו מדבקות הנפש ביחודו ואורו ותפורה**, – שנפשו של יהודי תהיה דבוקה ומאוחדת עם אור איך סוף ברוך-הוא – אין מה שימנע מכך – **אלא הרצון**, – בלבד, **שאם אין האדם רוצה כלל חסוֹשֵׁלוֹם לְדַבְקָה בּוֹ בּוֹ**, – אז, אין בו יחוד זה. **אבל מיד שרוצה ומקבל וממשיך עליו אלהותו ותפורה, ואומר "ה' אלהינו ה' אחד" – הרי ממילא נכללת נפשו ביחודו ותפורה, דרוח איתי רוח ואמשיך רוחי**, – רוח מביאה רוח וממשיכה

רוח – שכן, ה"רוח" והתעוררות הרצון של אדם, מביאה "רוח" והתעוררות מלמעלה, וממשיכה, לאחר מכן, "רוח" באדם, שיימשך ויהיה דבוק בהקב"ה. **והיא** – ביחס לנפש, **בחינת יציאת מצרים**. – ענין קבלת עול מלכות שמים בקריאת-שמע והתבטאות הרצון להיות דבוק ביחודו של הקב"ה – זה ענין יציאת מצרים, שהנפש יוצאת מגלות הגוף ומתאחדת עם הקב"ה. **ולכן תקנו** – החכמים, לומר **פרשת יציאת מצרים בשעת קריאת שמע דוקא** – יחד עם קריאת שמע, **אף, שהיא** – זכירת ואמירת פרשת יציאת מצרים, **מצנה בפני עצמה, ולא ממצות קריאת שמע, כדאיתא** – כמו שזכרנו **בגמרא ופוסקים**, – שיציאת מצרים היא מצוה בפני עצמה, מדוע, איפוא, הורו חכמינו לאומרן יחד? – **אלא מפני שהן דבר אחד ממש**. – קבלת עול מלכות שמים בקריאת-שמע, וענין יציאת מצרים, הם דבר אחד ממש. שכן, על ידי קבלת עול מלכות שמים בקריאת-שמע, נוצר ענין יציאת מצרים ברוחניות, שהנפש האלקית יוצאת מהגבלות הגוף. **וכן בסוף פרשת יציאת מצרים, מסים גספן "אני ה' אלהיכם", והינו גספן כמו שנתבאר לעיל**: – שעל ידי יציאת מצרים – נעשה "אני ה'

אברהם ה' ונמע וגו', – הנגבה, אברהם הלך ממדיגה למדיגה עד שהגיע "הנגבה", המרמוז על המדריגה העליונה ביותר באהבה להקב"ה – הרי שבאברהם זה בא על ידי עבודתו העצמית. **אבל אנחנו** – בני אברהם, **ירשה ומתנה היא לנו, שנתן לנו** – הקב"ה, **את תורתו, והלביש בה** – בתורה, **רצונו ותכמתו ותפורה, המיוחדים במהותו ועצמותו ותפורה** – כד, שחכמתו ורצונו הם דבר אחד אתו יתברך, **והרי זה כאלו נתן לנו את עצמו כביכול**, – על ידי מה שיהודי לומד תורה ומקיים מצוות "יקח" אותו יתברך ויתאחד אתו יתברך. **כמו שכתוב בזהר הקדוש: על פסוק: "ויקחו לי תרומה" (ד"ל) בלומר "איתי" – כי ב"זהר" מפרש את המלה "תרומה" – תורה, המלה**

ליקוטי אמרים

ונסוע וגו': אבל אנחנו ירושה ומתנה היא לנו שנתן לנו את תורתו והלביש בה רצונו וחכמתו ית' המיוחדים במהותו ועצמותו ית' בתכלית היחוד והרי זה כאלו נתן לנו את עצמו כביכול. כמו"ש בו"הק ע"פ ויקחו לי תרומה [דלי כלומר אותי והל"ל ותרומה אלא משום דכולא חד ע"ש הימב]: **וה"ש ותתן לנו ה' אלהינו באהבה בו' כי באור פניך נתת לנו ה' אלהינו בו' ולזה אין מונע לנו מדביקות הנפש ביחודו ואורו ית' אלא הרצון שאם אין האדם רוצה כלל ח"ו לדבקה בו בו'. אבל מיד שרוצה ומקבל וממשיך עליו אלהותו ית' ואומר ה' אלהינו ה' אחד הרי ממילא נכללת נפשו ביחודו ית' דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח והיא בחי' יציאת מצרים ולכן תקנו פ' יציאת מצרים בשעת ק"ש דווקא. אף שהיא מצוה בפני עצמה ולא ממצות ק"ש כדאיתא בגמרא ופוסקים אלא מפני שהן דבר אחד ממש. וכן בסוף פ' יציאת מצרים מסים ג"כ אני ה' אלהיכם והיינו גם כן כמו"ל:**

תרומה, מורכבת מ"תורה מ" – התורה שניתנה לארבעים יום – ומבואר ב"זהר" שם, שעל ידי "תרומה", על ידי תורה, באים ל"ויקחו לי", תקחו אותי, את הקב"ה עצמו, **והיו ליה למימר** – והיה עליו לומר: **"ותרומה"**, – ב"וא"ו" – מכיוון ש"לי" מכוון להקב"ה, ו"תרומה" – לתורה, היה על הפסוק לומר **"ויקחו לי תרומה"**, שיקחו אותו יתברך ו (על ידי מה? – "ותרומה" – על ידי) תורה – **אלא משום דכלא חד**, – הכל דבר אחד. הקב"ה ותורה הם דבר אחד – ולכן לא כתוב "ותרומה", כי אז היתה המשמעות ש"לי" הוא דבר אחד ותרומה (תורה) דבר נוסף, אלא **"לי תרומה"** – הם דבר אחד. **עין שם** – ב"זהר", **הימב**. **והו ש'אומרים**: **"נתת לנו ה' אלהינו באהבה בו"**, – כלומר: מצד אהבתו של הקב"ה לישראל, נתן לנו מתנה, שיהיה ה' אלקינו – אלוהה שלנו, שנהיה מאוחדים אתו יתברך, **"כי באור פניך נתת לנו ה' אלהינו בו"**. **ולזה** – ולכן, מכיוון שאין זה ענין שיהודי משיג אותו על ידי עבודתו העצמית – שאז, יש מקום לומר, שלא כל אחד נמצא במדריגה הנחוצה להיות מאוחד עם הקב"ה, עד לידי כך שהקב"ה יקרא אלוהה שלו – אלא זה ענין של ירושה ומתנה, וביחס לירושה לא משנה מצבו ודרגתו

2. חלק ב קא, ב. 3. שמות כה, ב. 4. חלק ג קעט, א. 5. בנוסח התפילה. 6. זהר חלק ב קסב, ב. 7. ברכות כא, א. שו"ע או"ח סי' סו סעי' א-ב.

צריכה לעורר בבני ישראל "כמים הפנים לפנים" אהבה גדולה להקב"ה, כך צריכה לעורר יציאת מצרים שבכל יום, שגם בכך, באה לידי ביטוי אהבתו הגדולה של הקב"ה לבני ישראל.

אלקיכם", אלקה שלכם, שיהודי מתאחד עם הקב"ה. הרי, שבכל יום יש ביהודי ענין יציאת מצרים – וכשמ שכאמור, האהבה שהראה הקב"ה לבני ישראל בשעת יציאת מצרים

המשך ביאור למס' בנא מציטא ליום ראשון עמ' 1

37 במשנה, אולם כְּמֵי הַפְּנִים אֲמֹרִים דווקא כשפשטת ההלואה
 38 עדיין לֹא יָרַד האריס לתוך השדה, ולא התחיל לעבוד בה כלל
 39 בשום עבודה, אֲכָל אם כבר יָרַד האריס והתחיל לעבוד בשדה,
 40 אָסוּר להלוותו חטים בחטים אפילו לזרע, וכפי שיבואר הטעם
 41 בהמשך הגמרא.
 42 שואלת הגמרא: מָאֵי שְׁנָא תִּנְא דִּידָן דְּלֹא קָא מְפְלִיג בִּין יָרַד וּבִין לֹא
 43 יָרַד – מדוע התנא במשנתנו אינו מחלק בין אם כבר ירד האריס
 44 לשדה או שעדיין לא ירד, וּמָאֵי שְׁנָא תִּנְא בְּרָא דְקָא מְפְלִיג בִּין יָרַד
 45 וּבִין לֹא יָרַד – ומדוע התנא בברייתא מחלק ביניהם, כלומר במה
 46 תלוי הדבר אם יש לחלק בין ירד האריס לשדה ובין לא ירד, או
 47 שאין לחלק ביניהם.
 48 משיבה הגמרא: אָמַר רַבָּא, רַבִּי אִידִי אֲסַבְּרָה גִּיְהָלִי – רב אידי
 49 הסביר לי את הדבר, והוא שפְּתָרְתָא דְתִנְא דִּידָן – במקומו של
 50 התנא של משנתנו, היה המנהג שפְּתָרְתָא יְהִיב בְּיִוְרָא – שהאריס
 51 נותן את הזרעים לזריעת השדה, ולפיכך הדין הוא שְׁבִין אם כבר
 52 יָרַד לתוך השדה ועבד בה וכגון שחרשה, וּבִין אם עדיין לֹא יָרַד,
 53 כל כְּמֵי דְלֹא יְהִיב בְּיִוְרָא מְצִי מְסַלֵּק לִיה – כל זמן שלא נתן האריס
 54 את הזרעים וזכותו של בעל השדה לסלקו מן האריסות, וְאֵם כֵּן
 55 כאשר מסכים בעל השדה להלוות לו את הזרעים ומתנה עמו
 56 שיחזיר לו אותם לאחר הקציר, אין זו הלואה ופרעון, אלא כִּי קָא
 57 נְחִית לְבְצִיר מְהִיב קָא נְחִית – הרי האריס יורד לשדה על מנת
 58 לקבל מן התבואה פחות משאר האריסים וכפי כמות החטים שנתן
 59 לו בעל השדה לזריעה, ועליו להחזירו, ונמצא שאין כאן הלואה
 60 אלא תנאי בעסק האריסות, ולפיכך אפילו אם יתייקרו החטים אין
 61 כאן חשש ריבית. אבל פְּתָרְתָא דְתִנְא בְּיִוְרָא – במקומו של התנא
 62 בברייתא, היה המנהג שפְּרִי אֲרֵעָ יְהִיב בְּיִוְרָא – שבעל השדה נותן
 63 את הזרעים, אלא שזה כיון שהשדה שלו טובה במיוחד רוצה
 64 לשנות ממנהג העיר ולחייב את האריס לתת את הזרעים, ולפיכך
 65 אֵי התנה כן כשעדיין לֹא יָרַד האריס לשדה ולא עבד בה, דְּמְצִי
 66 מְסַלֵּק לִיה – שעדיין רשאי בעל השדה לסלקו מן האריסות, כיון
 67 שעדיין לא זכה בה, הוא הדין שרשאי להתנות עמו כפי שירצה,
 68 שכיון שעדיין לא חלה האריסות נמצא שְׁכִי קָא נְחִית לְבְצִיר מְהִיב
 69 קָא נְחִית – שכשהאריס יורד לשדה, הוא יורד על מנת לקבל פחות
 70 משאר אריסים, אבל אֵי כבר יָרַד האריס לשדה על דעת תנאי
 71 האריסות שבמקום זה ושבבעל השדה נותן את הזרע, דְּלֹא מְצִי
 72 מְסַלֵּק לִיה – ושוב אין בעל השדה רשאי לסלקו כיון שכבר זכה
 73 להיות אריס בשנה זו, לפיכך אף אם אחר כך פייסו בעל השדה
 74 במעות או במתנה ונתרצה להביא את הזרעים, אָסוּר לבעל השדה
 75 להלוות לו חטים לזריעה, שכיון שהאריסות כבר חלה ואינו יכול
 76 לסלקו מהשדה, אין לומר שיש כאן תנאי באריסות, אלא הלואה
 77 גמורה היא, ואסורה משום הלואת טאה בסאה.
 78 תְּנִי רַבָּנָן, אֲמַר אָדָם לְחַבְרִי – רשאי אדם לומר לחבירו,

1 שְׁפָרַע, הרי שאף אצל הלוקח שייך מי שפרע, ולכאורה קשה
 2 שהרי דעת רבי שמעון במשנה (לעיל מד.) שהלוקח אינו יכול
 3 לחזור בו כלל, אֲלָא צָרִיךְ לומר שְׁכִי קָאֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן שאין
 4 הלוקח יכול לחזור בו כלל, בְּהַד תְּרַעָא – כשלא השתנה השער,
 5 אבל בְּתַרִּי תְרַעָא שהוא נותן מעות על מנת לקבל את החפץ לאחר
 6 זמן ואפשר שישתנה השער, לֹא אָמַר שאינו יכול לחזור בו ואף
 7 הוא מודה לדברי חכמים שיכול לחזור בו, ובאופן זה הוא מתחייב
 8 במי שפרע.
 9 מקשה הגמרא: אָמַר לִיה רַב אָהָא בְּרִיה דְרַבָּא לְרַב אַשִּׁי, מדוע פסק
 10 רבינא שהחתן שנתן מעות עבור הנדונית של חמיו אינו רשאי
 11 לחזור בו כשהחולו התבשטים, אלא אם כן יקבל עליו קללת מי
 12 שפרע, וְחִיפּוּק לִיה שאין החתן מתחייב בקללת מי שפרע משום
 13 דְּשְׁלִיחַ שְׁנִייה מְעִיקְרָא – שחמיו לא עשאו מתחילה אלא שליח
 14 לקנות עבורו, וכיון שחמיו חוזר בו ואינו רוצה לקנות אלא בשער
 15 הוול, מה בידו לעשות ומדוע יש לקללו.
 16 מתרצת הגמרא: אָמַר לִיה רַב אַשִּׁי, לא היה המעשה בחתן שהיה
 17 שליח של חמיו לפסוק עבורו, אלא בְּתַנְרָא דְבִין וּמִנְבִין – החתן
 18 היה סוחר, וחמיו פסק עמו שימכור לו נדונית, והלך הוא ופסק עם
 19 המוכרים לקנות מהם על מנת לחזור ולמכור לחמיו שפסק עמו
 20 ולהשתכר בכך, ואם כן אף על פי שחמיו חוזר בו ממה שפסק עמו,
 21 אין הוא רשאי לחזור בו ממה שפסק עם המוכרים, ואם חוזר בו
 22 חייב במי שפרע:

23 מְלוֹה אָדָם אֶת אָרִיסוֹ חֲמִין בְּחִמִין – מותר לבעל השדה להלוות
 24 לאריסיו טאה חטים על מנת שיחזירו לו טאה חטים מתבואת
 25 השדה לבוד מחלקו בתבואה, ואפילו אם יתייקרו החטים קודם זמן
 26 הפרעון, והיתר זה הוא דווקא לְצוּרֵךְ וְרַעַה השדה, אֲכָל לֹא לְאָבּוּל
 27 – לצורך אכילה אסור להלוות טאה בסאה שמא יתייקרו החטים
 28 ונמצא שפורע יותר ממה שלוה, והוצרכנו לומר את ההיתר
 29 להלוות תבואה לאריס לזרע, לפי שְׁחָה רַבָּן גְּמִלְיָאֵל מחמיר בזה,
 30 ובשדה מְלוֹה אֶת אָרִיסוֹ חֲמִין בְּחִמִין לְזַרְע, בְּיוֹקֵךְ וְהוֹלוֹ אוּ בּוּל
 31 וְהוֹקֵזוּ – בין אם בשעת ההלואה היו החטים ביוקר ובשעת הפרעון
 32 החלו, ובין כשהיו בשעת ההלואה בזול ובשעת הפרעון הוקרו,
 33 היה נוֹטֵל מִקָּה – מן האריסים בְּשַׁעַר הַזֵּי, וְהַמְשַׁנָּה מִשְׁמִיעָה לְנו
 34 שמה שהחמיר רבן גמליאל הוא לֹא מְפַנֵּי שְׁחֵלְכָה בָּהּ, אֲלָא שְׁרַעָה
 35 לְהַתְמִיר עַל עַצְמוֹ מִמִּידַת חֲסִידוֹת:

36 תְּנִי רַבָּנָן, מְלוֹה אָדָם אֶת אָרִיסוֹ חֲמִין בְּחִמִין לְזַרְע כפי ששינוי

גמרא

לוח היום יום ...

ה'תש"ג

ד אייר, יט לעומר

יום ראשון

יום ראשון

שיעורים. חומש: אמור, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: כג"כח.
תניא: פרק מו. ויש . . . סה חבירו אליו.

מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל שְׁלֵא לְגַלְחָ וְשְׁלֵא לְסַפֵּר שְׁעָרוֹת רֹאשׁ תִּינוּק עַד מְלֵאת לוֹ שְׁלֹשׁ שָׁנִים.

גְּזִיזַת הַשְּׁעָרוֹת – אֲפֻשְׁעָרְעֻנְעֵשׁ [=תְּסַפֵּרְתָּ] (שֶׁל תִּינוּק) – הוּא דָּבָר גָּדוֹל בְּמִנְהַגֵי יִשְׂרָאֵל. וְעָקְרוּ הוּא בְּהַחֲנוּךְ דְּהַשְּׂאֲרַת פְּאוֹת הָרֹאשׁ. וּמִיּוֹם הַגְּזִיזָה וְהַנְּחַת פְּאוֹת הָרֹאשׁ נִהְגוּ לְהַדִּיר לְהַרְגִיל אֶת הַתִּינוּק בְּעֵינֵי נְשִׂיאת טְלִית קָטָן וּבִבְרוּכֹת הַשַּׁחַר וּבִבְרוּכֹת הַמְּזוֹן וּקְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמְּטָה.

ה'תש"ג

ה אייר, כ לעומר

יום שני

יום שני

שיעורים. חומש: אמור, שני עם פירש"י.
תהלים: כט"לד.
תניא: והנה זהו . . . סה המלך.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעש"ט: עם קומט אראפ א נשמה אויף דער וועלט און לעבט אפ זיבעציג אכציג יאהר, צוליב טאן א אידען א טובה בגשמיות ובפרט אין רוחניות.

תרגום

רַבְּנֵנוּ הַזֶּקֶן קִבֵּל מִר' מַרְדְּכַי הַצַּדִּיק שֶׁשָּׁמַע מִהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב: יוֹרְדַת נְשָׁמָה לְעוֹלָם וְחָיָה שְׁבַע־עִשְׂרֵי־שָׁמוֹנִים שָׁנָה, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת לַיהוּדֵי טוֹבָה בְּגַשְׁמִיּוֹת וּבִפְרָט בְּרוּחָנִיּוֹת.

ה'תש"ג

ו אייר, כא לעומר

יום שלישי

יום שלישי

שיעורים. חומש: אמור, שלישי עם פירש"י.
תהלים: לה"לח.
תניא: והנה ככל . . . 130 באריכות.

אמרו"ל: אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה, ופירשו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, אזא דבר תורה וואס מאכט איהם – דעם הערער – פאר א מהלך. ענין ההילוך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות המלאכים, דעלי' זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, טאן א טובה א אידען בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט.

תרגום

אָמרו רבוּתֵינוּ וזְכוּנוֹם־לְבָרְכָהּ: "אֵל יִפְטֹר אָדָם מִחֲבֵרוֹ אֲלֵא מִתּוֹךְ דְּבַר הַלְכָהּ", וּפְרָשוּ הוּד כְּבוֹד קִדְשָׁת אַבּוּתֵינוּ רְבוּתֵינוּ הַקְדוּשִׁים, דְּבַר תּוֹרָה כְּזֶה, שְׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ – אֵת הַמְּאֻזֵּן – ל'מְהֵלֵךְ'. עֲנִין הַהֲלוֹךְ הוּא לְעֵלוֹת מִדְּרָגָא לְדְרָגָא בְּעֵלוֹי אַחַר עֵלוֹי, מְעֵלֵת הַנְּשָׁמוֹת עַל מְעֵלוֹת הַמְּלֶאכִים, דְּעֵלְיָהּ זֶה הִיא בִּיּוֹתֵר עַל יְדֵי עֲבוּדָה בְּפִעֵל טוֹב, לְעֵשׂוֹת טוֹבָה לְיִהוּדֵי בְּגִשְׁמִיּוֹת בְּכֻלָּל וּבְרוּחָנִיּוֹת בְּפִרְט.

יום רביעי ז אייר, כב לעומר ה'תש"ג

יום
רביעי

שיעורים. חומש: אמור, רביעי עם פירש"י.
תהלים: לט"ג.
תניא: וכולם . . . סו א"ס ב"ה.

בְּעֵטִיפֵת טְלִית גְּדוּל אֵין צְרִיךְ לְכַסּוֹת רֵאשׁוֹ עַד פִּי, וְכִמּוֹ שְׂכֵתוֹב בְּהִלְכוֹת צִיצִית אֲשֶׁר בְּסָדוּר.
אָבֵל נוֹהֲגִין לְכַסּוֹת בְּחֻלְקוֹ הָעֵלְיוֹן שֶׁל הַטְּלִית גְּדוּל גַּם הָעֵינַיִם.
נוֹהֲגִים לְלַמֵּד בִּימֵי הַסְּפִירָה מִסְּכַת סוּטָה – נוֹסֵף עַל שְׁעוּרִים הַקְּבוּעִים – דָּף לְיוֹם דָּף לְיוֹם.

יום חמישי ח אייר, כג לעומר ה'תש"ג

יום
חמישי

שיעורים. חומש: אמור, חמישי עם פירש"י.
תהלים: מד"ח.
תניא: ולכן המשיל . . . סו בחייהם.

א שְׁלִיחַ אִיזוּ דַאָךְ אֵיין זַאךְ מֵיט דַּעַם מַשְׁלַח, – ע"ד הַמְּבוּאֵר בַּעֲנִין שֶׁהַמְּלֶאךְ נִקְרָא בְּשֵׁם ה' מִמַּשׁ כִּשְׁהוּא שְׁלִיחַ מִלְּמַעְלָה, וּמִכֹּל שַׁכֵּן נִשְׁמוֹת, וּמְבוּאֵר שְׁבִנְשָׁמוֹת הוּא עוֹד בְּמַעְלָה יִתְרָה. – וְהִנֵּה חֲסִידִים זַיִנְעֵן שְׁלוּחִים פּוֹן רַבִּין, פּוֹן אֲלֵטֵעַן רַבִּין, אִיזוּ אַז מ'טוֹט, אִיזוּ מַעַן מְקוּשֵׁר, אִיזוּ דַאֲמַאֲלֵט אִיזוּ עַר אֵין אֵלֶּךְ מְקוּשֵׁר: עַס גַּעְהָט אַ חֲסִיד, עַסְט אַ חֲסִיד, שְׁלֶאֱפֵט אַ חֲסִיד.

תרגום

שְׁלִיחַ הוּא מְאֹחַד עִם הַמְּשַׁלַּח – עַל דְּרָף הַמְּבֹאֵר בְּעֲנִין שֶׁהַמְּלֶאךְ נִקְרָא בְּשֵׁם ה' מִמַּשׁ כִּשְׁהוּא שְׁלִיחַ מִלְּמַעְלָה, וּמִכֹּל שַׁכֵּן נִשְׁמוֹת, וּמְבֹאֵר שְׁבִנְשָׁמוֹת הוּא עוֹד בְּמַעְלָה יִתְרָה.

וְהִנֵּה חֲסִידִים הֵם שְׁלוּחֵי הַרַבִּי, שֶׁל אֲדָמוֹ"ר הַזֶּקֶן, וְכִשְׁפּוֹעֵלִים הֲרִי מְקוּשְׁרִים; וְאִזּוּ מְקוּשְׁרִים בְּכֹל: הוֹלֵךְ חֲסִיד, אוֹכֵל חֲסִיד, יֵשֵׁן חֲסִיד.

יום ששי ט אייר, כד לעומר ה'תש"ג

יום
שישי

שיעורים. חומש: אמור, ששי עם פירש"י.
תהלים: מט"ג.
תניא: וז"ש אסף . . . האצילות.

מוֹרְנוּ הַבְּעֵל־שֵׁם־טוֹב אָמַר: כָּל דְּבַר וְדְבַר אֲשֶׁר הָאָדָם רוֹאֶה אוֹ שׁוֹמֵעַ, הוּא הוֹרָאת הַנְּהֻגָה בְּעֲבוּדַת ה'. וְזֶהוּ עֲנִין הָעֲבוּדָה, לְהַבִּין וּלְהַשְׁכִּיל מְכֹל, דְּרָף בְּעֲבוּדַת ה'.

שבת
קודש

שבת

י אייר, כה לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שביעי עם פירש"י.

תהלים: נה"נט.

תניא: פרק מז. והנה . . . כמש"ל.

בְּהִגִּינָן [=אנו נוהגים] לְהַטְבִּיל פְּרוּסַת הַמּוֹצֵיא שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּמִלְחָה, וְלֹא לְזֶרוֹק הַמִּלְחָה עַל הַפְּרוּסָה. יוֹם ב' דְּחַג הַשְּׁבִיעוֹת תַּרְכָּ"א בְּסֻעֻדָּה סִפְרָה ה' צְמַח צְדָק": יוֹם ב' דְּחַג הַשְּׁבִיעוֹת תַּקְנִ"ה בְּסֻעֻדָּה אָמַר אֲדָנִי אָבִי זְקֵנִי מוֹרֵי וְרַבֵּי (רַבְּנֵי הַתְּקָן): בְּיוֹם ב' דְּחַג הַשְּׁבִיעוֹת תַּקְנִ"ח בְּסֻעֻדָּה אָמַר כְּבוֹד קִדְשֵׁי מוֹרֵי וְרַבֵּי (הַמַּגִּיד מִמַּעַזְרִיטָשׁ), "וּסְפָרְתֶם לָכֶם", וּסְפָרְתֶם הוּא מִלְשׁוֹן סְפִירוֹת וּבְהִירוֹת. "וּסְפָרְתֶם לָכֶם", צְרִיכִים לְעֲשׂוֹת שִׁיחָה ה' לָכֶם" בְּהִיר. וַיִּשְׁעֶן כְּבוֹד קִדְשֵׁי אֲדָנִי אָבִי זְקֵנִי מוֹרֵי וְרַבֵּי [אֲדַמּוּ"ר הַתְּקָן] עַל זְרוּעוֹת קִדְשׁוֹ, וַיִּשׁוֹר אֶת הַגִּגּוֹן שֶׁל ד' בְּבוֹת בְּדַבְּקוֹת גְּדוּלָּה. אַחֲרַי כֶּף הַגְּבִיָּה אֶת רֹאשׁוֹ הַקְּדוֹשׁ, וַיֹּאמֶר – בְּנִגּוֹן שֶׁל שְׂאֵלָה: וּבִמָּה מְסַפְּרִים אֶת ה' לָכֶם"? וְתוֹךְ כְּדֵי דְבוֹר אָמַר – בְּנִגּוֹן שֶׁל תְּשׁוּבָה: בְּשִׁבְעַת שְׁבָתוֹת תְּמִימוֹת, בְּבִירוֹ שִׁבְעַת הַמַּדּוֹת, שְׁכָל מְדָה וּמְדָה תִּהְיֶה כְּלוּלָה מִשְׁבַּע, וְשִׁבְעַת הַמַּדּוֹת עֲצָמָם יִהְיוּ שִׁבְעַת שְׁבָתוֹת, דְּשִׁבְתָּ אֵינָה צְרִיכָה בְּרוֹר.

אגרות קודש

ב"ה, ה' ניסן, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ב אד"ש והקודמיו.

במה שכותב אודות התוצאות משנתית ארבע כוסות, - יש לשאול דעת רופא שבודאי יורה דרך להכנת היין באופן שלא יגע בביראותו ובמילא יבטלו התוצאות אודותן כותב.

במ"ש אודות המחשבות של הסבתא שלו שתליט"א, שמצירת במחשבתה ענינים המבולבלים - יש לבדוק המוזוות בחזרה, וכן שתפריש בכל יום בבקר איזה פרוטות לצדקה, ומתאים לעניני תקרא או יספרו לה לפני הליכתה לישון, מסיפורי נשיאנו הק' וסיפורי חסידים בכלל, ובטח אומרת קריאת שמע שעל המטה עכ"פ פרשה ראשונה וברכת המפיל.

בודאי ישנה תכנית מסודרה לניצול ימי חג הפסח הבע"ל לעניני יהדות בכלל ולהפצת המעינות חוצה ביחוד, והוא מהפעילים בזה, ומעורר גם את חבריו לפעולות בזה.

בברכה שהשיית ישמור את הוריו שליט"א בכ"מ שהם ויוצאים בחדס וברחמים מן המיצר אל המרחב ובברכה לחג פסח כשר ושמח ולבשו"ט.

הלכה יומית לעיון ברמב"ם

~ יום ראשון ד' אייר ~

ביטול רשות

הרמב"ם שאם ביטל רשות ביתו וחצרו, הוא וכל הדיירים מותרים להוציא לחצר ולהכניס לבית, הרי זה רק אם הקדימו הדיירים והוציאו לחצר ובוזה החזיקו ברשותו, אבל קודם לכן אינו יכול להוציא, כי בהוצאתו הוא מגלה שחזר בו מהביטול.

אך ה'גאון יעקב' (עירובין סט, א ד"ה אנשי) כתב כי הרמב"ם סתם והתיר לדיירי החצר, וגם לזה שביטל להם רשותו, להכניס ולהוציא, ולא הוסיף שמדובר לאחר שהשכנים החזיקו ברשותו, ומשמע שמותר לו להוציא גם קודם שהחזיקו.

ומה שפסק הרמב"ם (להלן בה"י) שאם הוציא מביתו לחצר לאחר שביטל רשותו, הרי זו חזרה מביטול רשותו ונאסר לכולם לטלטל שם – מדובר כשביטל רשותו בסתם ולא פירש שהביטול כולל את ביתו, ולכן כאשר הוציא מביתו אף שאסור לו, גילה דעתו ש"חוזר בו מביטולו שביטל להם חלקו שבחצר" (לשון אדה"ז בס"י שפא ס"א). ואילו דברי הרמב"ם כאן הם באופן שביטל גם את רשותו בבית, ומותר לו להוציא "מפני שלא נשאר לו רשות והרי הוא כאורח אצלם" ואין בהוצאתו הוכחה שחזר מביטולו, ולכן מותר גם לו להוציא אפילו קודם שהחזיקו השכנים ברשות שביטל.

הלכות עירובין פרק ב, הלכה א: **אָנְשֵׁי הַחֲצֵר שֶׁעָרְבוּ בֵּלְוֵן, חוּץ מֵאֶחָד מֵהֶן שֶׁלֹּא עָרַב עִמָּהֶן... הָרִי זֶה אוֹסֵר עֲלֵיהֶן...** כְּשֶׁלֵּל לָהֶן רְשׁוּת בֵּיתוֹ וְרְשׁוּת חֲצֵרוֹ, הָרִי כֻּלָּם מְתָרְוּ; הֵן מְתָרְוּ, מִפְּנֵי שֶׁעָרְבוּ, וְהָרִי כְּשֶׁלֵּל לָהֶן רְשׁוּת בֵּיתוֹ וְחֲצֵרוֹ; וְגַם הוּא מְתָר, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִשְׁאָר לוֹ רְשׁוּת, וְהָרִי הוּא כְּאוֹרֵחַ אֶצְלָם, וְהָאוֹרֵחַ אֵינוֹ אוֹסֵר.

אחד הדיירים בחצר שלא עירב 'עירוב חצרות' עם שאר הדיירים בה, אוסר עליהם להוציא מהבתים לחצר ומהחצר לבתים (כי החצר נחשב כרשות הרבים מדרבנן). אך אם ביטל להם דייר זה את רשותו בחצר ובבית – כולם מותרים להוציא מבתיהם לחצר או מהחצר לבתיהם, כי הבתים והחצר נחשבים לרשות אחת (רש"י עירובין טז, ב). וגם זה שלא עירב מותר לו להוציא שהרי "לא נשאר לו רשות והרי הוא כאורח אצלם, והאורח אינו אוסר".

והנה, להלן (ה"י) נפסק שהמבטל רשותו ואחר כך הוציא מביתו לחצר, אוסר עליהם להוציא מבתיהם לחצר, כי בפעולתו זו גילה שחוזר בו מביטולו, אך אם הקדימו השכנים והוציאו לחצר – החזיקו בכך ברשות שביטל להם ושוב אינו יכול לחזור בו מביטולו.

ולפי זה, ביאר הל'חם משנה' (שם) כי מה שכתב כאן

~ יום שני ה' אייר ~

רשויות הנחשבות כרשות אחת

"וכל זה בכלים ששבתו באחת מרשויות אלו, אבל כלים ששבתו בבית והוציאן לאחת מרשויות אלו, אפילו בהיתר, כגון לחצר מעורבת של בית זה, ואפילו הוציאם בדרך מלבוש, אסור לטלטלם לחצר אחרת או לגג של אחר". וזאת, כיון "שהכלים ששבתו בבית בכל מקום שהם, דינם כאילו הם בבית, שאסור לטלטלם ממנו למקום אחר שלא עירבו עמו" (ש"ע אדה"ז סי' שעב ס"א).

וחדש האור שמח:

דין זה – שכלים ששבתו בתוך אחת מרשויות אלו שהן כרשות אחת, מותר לטלטלם ממקום למקום – נאמר רק בכלים, אבל דברי אונל ששהו באחת מרשויות אלו, אסור לטלטלם ממקום למקום בלא עירוב. וטעם הדבר: המקום של

הלכות עירובין פרק ג, הלכה יח: **כָּל גִּגוֹת הָעִיר, אֶף עַל פִּי שֶׁזָּה גְבוּחַ וְזֶה נְמוּךְ, עִם כָּל הַחֲצֵרוֹת, עִם כָּל תְּקַרְפּוֹת שֶׁחָקְפוּ שֶׁלֹּא לְשֵׁם דִּירָה... כְּלֵן רְשׁוּת אַחַת הֵן; וּמְטַלְמְלִין בְּכָלֵן בְּלֹא עֵרוֹב, כְּלִים שֶׁשָּׁבְתוּ בְּתוֹכָן, אֲבָל לֹא כְּלִים שֶׁשָּׁבְתוּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אֵלֶּא אִם בֵּין עָרְבוּ.**

בתים המשמשים לדירה הם רשות היחיד, אך כיון שלכל בית בעלים אחרים – כל בית הוא כרשות בפני עצמה ואסור להוציא מבית לבית (מדרבנן) אם לא עירבו עירוב חצרות (לעיל פ"א ה"ב). אך גגות הבתים והחצרות והקרפפות (מקומות מוקפים מחיצות) שאינם משמשים לדיוור ואין תשימשם באופן תדיר, נחשבים כרשות אחת ומותר להוציא ממקום למקום אף בלא עירוב.

כרשות אחת, אלא רק לגבי דברים שאינם דברי אוכל, כגון סיפורו של רבי יהודה (עירובין צא, א): "היינו מעלין ספר תורה מחצר לגג ומגג לחצר ומחצר לקרפף...". וכגון דברי רבי יצחק (שבת קל, א): "פעם אחת שכחו ולא הביאו איזמל (סכין של מילה) מערב שבת, והביאוהו דרך גגות ודרך חצירות..."

דברי אוכל הוא בבית, שהרי מכניסים אותם לבית ונאכלים שם במקום מוצנע, ולכן יש להתייחס אליהם כאילו שבתו בבית ודינם ככלים ששבתו בתוך הבית, שאסור להוציאם לרשות אחרת אם לא עירבו. ואכן בגמרא לא הובא דין זה שרשויות אלו נחשבות

~ יום שלישי ו' אייר ~

האם יש לעשות הבדלה בין יום-טוב ראשון לשני?

בשני (ראה הל' שביתת יו"ט פ"א הכ"ד).

ובגמרא (ביצה שם) מובאת 'נפקא מינה' נוספת: אם שני הימים הם קדושה אחת, אין צריך לעשות הבדלה במוצאי היום הראשון שהרי החג עדיין נמשך, אולם אם הם קדושות נפרדות יש לעשות הבדלה במוצאי היום הראשון, וכך היה מנהגו של רב אסי להבדיל במוצאי יום-טוב ראשון משום שחשש לדעה שהם שתי קדושות.

אך להלכה, אע"פ שנפסק שהם קדושות נפרדות, אין עושים הבדלה ביניהם, ובטעם הדבר יש שביארו, כי אע"פ שהקדושות חלוקות, מאחר ודרגתן שווה (שהרי שני הימים אסורים באותם איסורים) אין מקום להבדלה ביניהם, בשונה ממוצאי שבת שחל ביום-טוב שמבדילים בו כי הימים חלוקים בדרגת הקדושה, שהשבת אסורה בכל המלאכות וכיום-טוב הותרה מלאכת אוכל נפש (תירושי הרא"ה ביצה שם).

ויש אומרים כי אע"פ שמצד הדין היה מקום להבדלה בין יום-טוב הראשון לשני מאחר והם קדושות נפרדות, אולם למעשה נמנעים מכך כי הדבר עלול לגרום לזלזול ביום-טוב שני בעיני ההמון, שיסיקו מכך שאיננו יום-טוב לכל דבר (תירושי הרשב"א ביצה שם).

הלכות עירובין פרק ח, הלכה ח: המערב לשני ימים טובים של גלויות, או לשבת ויום טוב - אף על פי שהוא ערוב אחר לרוח אחת לשני הימים - צריך שיהיה הערוב במקומו מצוי בליל ראשון ובליל שני, כל בין השמשות... מפני שהן שתי קדושות, ואינם כיום אחד, כדי שנאמר: 'מליל ראשון קנה הערוב לשני ימים'.

הגמרא (ביצה ד, ב, עירובין לח, א) דנה בגדרם של שני ימים טובים של גלויות, האם הם נחשבים כיחידה אחת ארוכה, או כימים חלוקים וקדושות נפרדות.

לשאלה זו יש כמה השלכות, ואחת מהן מבוארת בדברי הרמב"ם כאן: העירוב צריך להיות מונח במקומו בכניסת היום, ואם שני הימים נחשבים כאחד הרי הוא צריך להיות במקומו רק בליל היום הראשון, אך אם הם ימים נפרדים עליו להיות קיים גם בכניסת היום הראשון וגם בכניסת היום השני, וכך פוסק הרמב"ם.

'נפקא מינה' נוספת: ביצה שנולדה ביום-טוב אסורה באכילה בחג. לדעת הסוברים ששני הימים נחשבים כקדושה אחת, אם נולדה בראשון אסורה גם למחרת, אך לפי הנפסק להלכה שהם קדושות נפרדות, אם נולדה בראשון היא מותרת

~ יום רביעי ז' אייר ~

הוספה מחול על הקודש בשביתת מלאכה?

על תוספת מלאכה, ואילו בברייתא אחרת שנינו שמוסיפים מחול על הקודש גם בשבתות וימים טובים. ופסק הרמב"ם כדעת התנא שמן התורה אין דין תוספת מלאכה, ולכן לא הזכיר הרמב"ם דין תוספת בהלכות שבת.

וה'וסף משנה' (הל' שבת פ"ה ה"ג) הוסיף שלדעת הרמב"ם, אין דין תוספת שבת אף מדרבנן.

והקשו אחרונים (כפות תמרים יומא פא, ב, ועוד):

התנא הסובר שיש דין 'תוספת' הרי זה בין בעיניו ובין במלאכה, ואילו התנא השני סובר שאין דין 'תוספת' לא

הלכות שביתת עשור פרק א, הלכה ו: וצריך להוסיף מחול על קדש בכניסתו וביציאתו, שנאמר: "ועניתם את נפשתיכם בתשעה להרש, בערב" - כלומר, התחיל לצום ולהתענות מערב תשעה הפסוק לעשירי.

וכתב המגיד משנה: מדברי הרמב"ם משמע שהמצוה מן התורה להוסיף מחול על הקודש, היא בתוספת עינוי ולא בתוספת שביתת מלאכה, לא ביום הכפורים ולא בשבתות וימים טובים. ובגמרא (יומא פא, א) נחלקו בזה תנאים: מברייתא אחת עולה שרק "על עיצומו של יום הוא מוזהר ואינו מוזהר

מלאכה? אלא מכאן שאין כלל דין תוספת במלאכה. אך לדעת הר"ף (יומא ב, ב בדפי הר"ף) והרא"ש (שם פ"ח סי' ח) יש איסור על תוספת מלאכה, גם בשבת ויום-טוב. וכן הובא להלכה לגבי יום הכיפורים בטור (או"ח סי' תרח), ובשלחן ערוך אדה"ז (שם סי' תרח ס"א): "מצות עשה מן התורה להוסיף מן החול על הקודש בין בעינו בין באיסור מלאכה". וגם לגבי שבת (בש"ע סי' רסא ס"ב, ובש"ע אדה"ז ס"ד): "יש אומרים שמצות עשה מן התורה להוסיף מחול על הקודש באיסור עשיית מלאכה".

במלאכה ולא בעינו. ואם כן, מהו מקורו של הרמב"ם לחלק שרק בעינו יש תוספת? וה'ערוך לנר' (סוכה כת, ב ד"ה אלא) הביא ראייה לדעת הרמב"ם מדברי הגמרא (סוכה כח, ב) שמהפסוק "בעשור לחודש תענו את נפשותיכם וכל מלאכה לא תעשו, האזרח (האזרח-בתוספת ה) והגר הגר בתוכם" למדים שגם נשים חייבות במצות עינוי ב'תוספת' יום הכפורים. ויש להבין: הרי בפסוק נאמר הן איסור מלאכה ("וכל מלאכה לא תעשו") והן עינוי ("תענו את נפשותיכם"), ומדוע אין למדים שנשים חייבות גם בתוספת

~ יום חמישי ח' אייר ~

מלאכת קצירה ביום-טוב

גם שיטת הרמב"ם היא שכל מלאכות אוכל נפש, ובכללן קצירה וטחינה, מותרות מן התורה, אלא שחכמים אסרו "מלאכה שאפשר לה ליעשות מערב יום-טוב ולא יהיה בה הפסד... גזירה שמא יניח אדם מלאכות שאפשר לעשותן מערב יום-טוב ליום-טוב ונמצא יום-טוב כולו הולך בעשיית אותן מלאכות וימנע משמחת יום-טוב", ואלו הן המלאכות שעד לישא, "והניחו היתר מה שיהיה בו הפסד אם נעשה

הלכות שביתת יום-טוב פרק א, הלכה ה: **כָּל מְלָאכָה שְׁאִפְשָׁר לָהּ לַעֲשׂוֹת מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, וְלֹא יִהְיֶה בָּהּ הַפְסָד וְלֹא חֶסְרוֹן אִם נַעֲשֶׂת מִבְּעֶרֶב – אֶסְרוּ חֲכָמִים לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב, אִף עַל פִּי שֶׁהִיא לְצִדָּה אֶכְלִילָהּ. וְלָמָּה אֶסְרוּ דָּבָר זֶה? מִיָּדָה שֶׁמָּא יִנְיַח אָדָם מְלָאכֹת שְׁאִפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָן מִבְּעֶרֶב לְיוֹם טוֹב, וְנִמְנָע יוֹם טוֹב כְּלוֹ הוֹלֵךְ בְּעֲשִׂית אוֹתָן מְלָאכֹת, וְיִמְנָע מִשְׂמִיחַת יוֹם טוֹב.**

מבערב" (מגיד משנה).

מבערב" (מגיד משנה). וה'ערוך לנר' (סוכה מד, א) הביא ראייה לשיטה זו מדברי הגמרא (שם) שכאשר יום השביעי של סוכות חל בשבת ומצות 'ערבה' במקדש דוחה שבת, היו צריכים ללקט את הערבות מערב שבת כי בשבת אסור לחתוך את ענפי הערבה. ונשאלת השאלה: מדוע עשו כך רק כאשר יום השביעי חל בשבת, הרי לכאורה גם ביום-טוב ראשון של סוכות לא ניתן ללקט את ענפי הערבה, והיו צריכים ללקט בערב יום-טוב? אלא מכאן ראייה כדעת הרמב"ם שמן התורה הותרו כל מלאכות אוכל-נפש ואפילו קצירה, וחכמים הם שאסרוה. וכיון שמותרת מן התורה – לא אסרו חכמים ללקט ערבות ביום-טוב לצורך מצוה ולצורך המקדש.

הרמב"ן (מלחמות, ביצה יג, ב בדפי הר"ף) הביא מהירושלמי (שבת פ"ז ה"ב) שהמלאכות שהותרו ביום-טוב לצורך אוכל נפש הן מלישה ואילך, אבל מלאכות שהדרך לעשותם לימים רבים, כגון טחינה והרקדה וכל-שכן קצירה ותלישה אסור לעשות מן התורה, ותיקון מיום-טוב לימים הרבה הרי זו 'מלאכת עבודה' שאסרה תורה (וכן כתב המאירי ביצה כג, ב).

אך הר"ן (ביצה יב, ב בדפי הר"ף) כתב שלדעת ה'בבלי' כל המלאכות שהם לצורך אוכל נפש, כגון בורר, טוחן, קוצר ותולש, מותרות מן התורה, שהרי אמרו (ביצה יד, א) שמותר לדרך (לשחוק) את התבלין ביום-טוב והרי דיכה היא תולדת טוחן, אלא מכאן שחכמים הם שאסרו את המלאכות הנעשות לימים רבים, כקצירה וטחינה וכדומה, ולא אסרו לדרך את התבלין כיון שהדיכה היא ליומה.

~ יום שישי ט' אייר ~

האם מותר לשלוח 'מוקצה' במתנה?

אומרים שדינם כ'כלי שמלאכתו להיתר', כי אין איסור להניח תפילין בשבת ויום-טוב שלא לשם מצוה (וכפי שהיו רגילים בזמנים עברו להניחם לשם שמירה), ויש אומרים שאסור להניחם בשבת ויום-טוב ולכן דינם כ'כלי שמלאכתו לאיסור' (ראה משנה ברוה

הלכות שביתת יום-טוב פרק ה, הלכה ו: **כָּל שְׁנֵאוֹתֵינוּ בּוֹ אֶפְלוּ בְּחַל – אִף עַל פִּי שֶׁאֵין נְאוֹתֵינוּ בּוֹ בְּיוֹם טוֹב, כְּגוֹן תְּפִלִּין – מִתֵּר לְשַׁלְּחַן לְחֵבְרוֹ בְּיוֹם טוֹב.** נחלקו הפוסקים לגבי טלטול תפילין בשבת ויום-טוב: יש

סי' שח סקב"ד).

ונראה מכך, כי עצם ההנאה שיש לנון ולמקבל בנתינת המתנה נחשבת כשימוש בגופו של הכלי, ולכן טלטול התפילין בחג מותר.

ויש אומרים כי אין חילוק בין זה בין שבת ליום-טוב, וגם בשבת מותר לשלוח כמתנה לחברו כלי שמלאכתו לאיסור, כמו ביום-טוב (ראה בינה לעתים על הרמב"ם כאן). אך יש אומרים שהתירו זאת רק ביום-טוב שיש בו מצות שמחה, ולכן הנאת המקבל נחשבת כצורך היום המתיר את הטלטול, מה שאין כן בשבת שאין בה מצות שמחה (ראה הגהות ברוך טעם על בית מאיר אהע"ז סי' מה ס"א).

והגר"ע איגור (בהגהת השו"ע על המג"א סי' שו, סקט"ו) התיר לשלוח בשבת פמוטות כסף (שהם כלי שמלאכתו לאיסור) במתנה לחתן, כי משום מצות שמחת החתן, שליחת המתנה נחשבת כשימוש בגופו של הכלי.

ולדעת הסוברים שדינם ככלי שמלאכתו להיתר' מובן טעם ההיתר לשלוח תפילין לחברו ביום-טוב, שהרי אינם מוקצה, אך לדעת הסוברים שדינם ככלי שמלאכתו לאיסור' שאין לטלטלו אלא לצורך גופו (להשתמש בו שימוש המותר, כגון פטיש כדי לפצח בו אגוזים) יש להבין, הרי טלטול זה אינו נעשה כדי להשתמש בהם שהרי אינם עומדים לכל שימוש בחג, ומה ההיתר לטלטלם?

ויש מפרשים, כי ההיתר הוא באופן שהמקבל מתכוון להשתמש בתפילין ביום-טוב לצורך לימוד הלכותיהן, ואם כן הטלטול נעשה לצורך שימוש בהם ולכן הותר (בית יוסף א"ח סי' תקטז בשם ספר ההשלמה).

ולמעשה, גם הפוסקים שדין התפילין ככלי שמלאכתו לאיסור' הביאו הלכה זו כצורתה ולא אמרו שההיתר הוא רק אם המקבל מתכוון להשתמש בהם בחג ללימוד הלכותיהן.

~ שבת קודש י' אייר ~

זמן איסור 'בל יראה' כשבעל החמץ במקום אחר

לאיסור 'בל יראה' הוא מקום הימצאותו של בעל החמץ, ולכן כשבן ארץ ישראל נמצא באמריקה וחמצו בארץ – כל זמן שלא הגיע שם זמן האיסור, אינו עובר אף שבארץ ישראל הגיע זמן האיסור, אך הוסיף שלענין איסור הנאה לאחר הפסח (להלן ה"ד) יש להחמיר ולנהוג לפי מקום הימצאות החמץ. כמו חמץ של חרש שוטה וקטן שעבר עליו הפסח שאסור בהנאה (ראה חלקת יואב א"ח סי' יט), אף שאינם עוברים על 'בל יראה' כי חכמים לא חילקו בגזירתם. וכך זה הנמצא באמריקה ועדיין לא חל שם האיסור, כיון שחמצו בארץ ישראל ושם חל האיסור – עליו למכור לפני שעת האיסור, כדי שלא ייאסר בהנאה לאחר הפסח.

וכאשר הוא מייפה את כוחו של הרב (בארץ ישראל) למכור חמצו בארץ ישראל, יעשה זאת רק למכירת החמץ, ואילו לקנייתו מהנכרי בחזרה ימתין עד אחר סיום החג במקום שהייתו באמריקה (מקום הגברא) כדי שלא ייכנס לבעלותו ויעבור על 'בל יראה', וכאשר הרב יקנה את החמץ בחזרה במוצאי הפסח בארץ ישראל, הוא יישאר ברשות הרב עד שיוכל בעליו לקבלו לרשותו.

הלכות חמץ ומצה פרק א, הלכה ב: **וְהַמְנִיחַ חָמֵץ בְּרִשְׁוֹתָּם בְּפֶסַח – אִם עַל פִּי שְׂלֵא אֶבְלוּ, עוֹבֵר בְּשְׁנֵי לְאוּוֹן, וְשִׁנְאָמֵר: "לֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֵר בְּכֹל גְּבֻלְךָ", וְנִיאָמֵר: "שְׂאֵר לֹא יִמְצָא בְּבִתְיָכֶם".**

איסור 'בל יראה' חל משעה שנאסרה אכילת חמץ בערב פסח משש שעות ולמעלה (להלן פ"ג ה"ח).

ודנו האחרונים במי שיש לו חמץ במקום שעדיין מותר באכילה, והוא עצמו נמצא במקום שהחמץ אסור או להיפך שחמצו במקום שנאסר והוא במקום שמוותר – האם דינו לפי המקום שנמצא בו או לפי מקום הימצאות החמץ?

לדעת ה'חסד לאברהם' (א"ח סי' לה. הובא במקראי קודש, פסח ח"א,

עמ' קסא) מקום הימצאו של בעל החמץ קובע, כי איסור 'בל יראה' הוא איסור גברא'. ולפי זה כתב הגרצ"פ פרנק (מקראי קודש סו): תייר הבא מאמריקה לארץ ישראל לחג הפסח ומכר את חמצו (כנהוג, במסירת הרשאה לרב למכרו לנכרי בערב פסח בשעה החמישית), צריך לחזור ולמכור חמצו בארץ ישראל כדי שבשעה שישית כשהוא נמצא בארץ ישראל לא יהא החמץ ברשותו, כי באותה שעה עדיין לא נמכר החמץ באמריקה.

וכן דעת הגר"מ פיינשטיין (אגרות משה ד, א"ח סי' צד) שהקובע

שיעורי רמב"ם - ג' פרקים ליום

~ יום ראשון ד' אייר ~

הלכות שַׁבָּת

פְּרָק שְׁלָשִׁים

1) נתבארו בו חיובי כבוד השבת ועינוגו מה הם. והדברים המוזהרים מלעשותם מפני כבוד השבת ועינוגו. ונסתיימו ההלכות בהפלגת מעלת מצוות השבת והיותו מצוה חמורה מאוד ושכרה כפול (ראה במדרש תהילים סמן צב.) ומכופל.

א. אַרְבָּעָה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בְּשַׁבָּת, שְׁנַיִם מִן הַתּוֹרָה וְשְׁנַיִם מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, וְהֵן מִפְּרָשִׁין עַל יְדֵי הַנְּבִיאִים. שַׁבְּתוֹרָה - זְכוֹר וְשִׁמּוֹר;² וְשִׁנְתְּפָרְשׁוּ עַל יְדֵי הַנְּבִיאִים - כְּבוֹד³ וְעֲנָג,⁴ שְׁנֵאמַר: וְקִרְאתָ לְשַׁבָּת עֲנָג, וְלִקְרוֹשׁ ה' מְכַבֵּד.

2) זכור בדברות הראשונות (שמות פרק כ' פסוק ח') והיא מצות קידוש (למעלה פרק כ"ט הלכה א') ושמור בדברות האחרונות (דברים פרק ה', פסוק י"ב) והיא מצות "לא תעשה כל מלאכה". 3) הם הענינים השייכים קודם השבת להכין לצורך כבוד השבת כמו שביאר רבינו בסמוך וכן כתב הגאון רבינו אליהו מוילנה באורח חיים תקכ"ט. 4) ענינים השייכים בשבת עצמו לצורך השבת, כמו שביאר רבינו בסמוך וכן כתב הגאון מוילנה שם. 5) הוא השבת כמו שנאמר (בראשית פרק ב' פסוק ג') "ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו".

ב. אֵיזוהו כְּבוֹד? זֶה שְׁאֵמְרוּ חֻקִּים, שְׁמִצְוָה עַל אֲדָם לְרַחֵץ פָּנָיו וְיָדָיו וְרַגְלָיו בַּחֲמִין בְּעֶרֶב שַׁבָּת, מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת. וּמִתְעַטֵּף בְּצִיצִית, וְיוֹשֵׁב כְּכֹד רֹאשׁ, מִיַּחַל לְהִקְבֵּל פְּנֵי הַשַּׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁהוּא יוֹצֵא לְקִרְאת הַמֶּלֶךְ. וְחֻקִּים הֵרָאוּ שְׁנַיִם הֵיוּ מְקַבְּצִין תְּלִמְיָדֵיהֶן בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וּמִתְעַטְפִּים וְאוֹמְרִים: בּוֹאוּ וְנֵצֵא לְקִרְאת שַׁבָּת הַמֶּלֶךְ.

ג. וּמְכַבֵּד הַשַּׁבָּת - שְׁלִיבֵשׁ פְּסוֹת נִקְנָה. וְלֹא יִהְיֶה מְלַבּוֹשׁ הַחַל כְּמְלַבּוֹשׁ הַשַּׁבָּת. וְאִם אֵין לוֹ לְהַחֲלִיף - מְשַׁלְּשׁ טְלִיתוֹ, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה מְלַבּוֹשׁ כְּמְלַבּוֹשׁ הַחַל. וְעוֹרָא תַּקֵּן, שְׂיִהוּ הָעַם מְכַבְּסִים בַּחֲמִישִׁי, מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת.

ד. אֲסוּר לְקַבֵּעַ סְעֵדָה וּמִשְׁתָּה⁶ בְּעֶרֶב שַׁבָּת, מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת⁷. וּמִתֵּר לְאָכַל וּלְשִׁתּוֹת עַד שֶׁתַּחֲשֹׁךְ; וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן מְכַבֵּד הַשַּׁבָּת שְׂמִינֵעַ אֲדָם מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעַלָּה מִלְּקַבֵּעַ סְעֵדָה⁸, כְּדִי שְׂיִכְנֹס לְשַׁבָּת כְּשֶׁהוּא מֵתְאַוֶּה לְאָכַל⁹.

6) משתה כזה שאין רגיל לעשות בחול, כגון סעודת אירוסין ודומיהן (ירושלמי מסכת כתובות פרק א' הלכה א'). 7) שלא יתבטל מהכנת צרכי סעודת שבת. 8) רגילה שנוהג בה בימות חול (וראה למעלה). 9) מסכת פסחים דף צ"ט עמוד ב' והכוונה למנחה קטנה, שהוא מתשע שעות ומחצה ולמעלה (ראה מה שכתב רבינו בהלכות תפילה פרק ג'. הרב המגיד).

ה. מְסַדֵּר אֲדָם שְׁלַחְנוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וְאֶף-עַל-פִּי שְׂאִינוּ צְרִיף אֲלֵא לְכַזִּית¹⁰; וְכֵן מְסַדֵּר שְׁלַחְנוּ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, וְאֶף-עַל-פִּי שְׂאִינוּ צְרִיף אֲלֵא לְכַזִּית¹¹; כְּדִי לְכַבֵּדוּ בְּכַנִּיסְתוֹ וּבִיצִיאָתוֹ. וְצְרִיף לְתַקֵּן בֵּיתוֹ מִבְּעוֹד יוֹם, מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת¹². וְיִהְיֶה גַר דְּלוּק, וְשְׁלַחַן עָרוּף לְאָכַל, וּמִטָּה מְצַעַת; שְׁכַל אֵלוֹ לְכַבֵּד שַׁבָּת הַזֶּה.

10) מסכת שבת דף קי"ט עמוד ב'. 11) מסכת שבת שם. והיא הנקראת סעודת "מלוה מלכה", שמכבוד שבת הוא ללוותה ביציאתה דרך כבוד, כאדם המלווה את המלך בצאתו מן העיר (רש"י). 12) כדי שימצאנו ערוך ומסודר בבואו מבית הכנסת (או"ח רסב).

ו. אֶף-עַל-פִּי שְׂהִיָּה אֲדָם חָשׁוּב בְּיוֹתֵר, וְאֵין דְּרָכּוֹ לְקַח דְּבָרִים מִן הַשּׁוּק וְלֹא לְהִתְעַסֵּק בְּמִלְאכּוֹת שַׁבְּבִית - חֵיב לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים שֶׁהֵן לְצַרְף הַשַּׁבָּת בְּגוּפוֹ, שְׂזָה הוּא כְּבוֹדוֹ. חֻקִּים הֵרָאוּ שְׁנַיִם - מִהֵם מִי שְׂהִיָּה מְפַצֵּל הַעֲצִים לְבִשָּׁל בָּהֶן; וּמֵהֵן מִי שְׂהִיָּה מְבִשָּׁל, או מוֹלֵחַ בְּשָׂר, או גוֹדֵל פְּתִילוֹת, או מְדַלֵּק גִּירוֹת; וּמֵהֵן מִי שְׂהִיָּה יוֹצֵא וּקוֹנֶה דְּבָרִים שֶׁהֵן לְצַרְף הַשַּׁבָּת מִמֶּאֱכָל וּמִשְׁקָה, אֶף-עַל-פִּי שְׂאֵין דְּרָכּוֹ בְּכָף. וְכֵל הַמְּרַבֵּה בְּדָבָר זֶה - הֵרִי זֶה מְשַׁבַּח.

ז. אֵיזוהו עֲנָג? זֶהוּ שְׁאֵמְרוּ חֻקִּים, שְׂצְרִיף לְתַקֵּן תְּבִשִׁיל שְׁמֵן בְּיוֹתֵר וּמִשְׁקָה מְבִשֵּׁם לְשַׁבָּת - הַכֹּל לְפִי מְמוֹנֵי שֵׁל אֲדָם. וְכֵל הַמְּרַבֵּה בְּהוֹצָאת שַׁבָּת וּבִתְקוּן מֶאֱכָלִים רַבִּים וְטוֹבִים - הֵרִי זֶה מְשַׁבַּח. וְאִם אֵין יָדוֹ מִשְׁגָּת - אֲפִלּוֹ לֹא עָשָׂה אֲלֵא שְׁלֵק וּבִיּוֹצֵא בּוֹ מִשׁוּם כְּבוֹד שַׁבָּת, הֵרִי זֶה עֲנָג שַׁבָּת. וְאֵינוֹ חֵיב לְהַצֵּר לְעַצְמוֹ וּלְשֵׂאל מֵאַחֵרִים כְּדִי לְהַרְבוֹת בְּמֶאֱכָל בְּשַׁבָּת. אֲמָרוּ חֻקִּים הֵרָאוּ שְׁנַיִם: עָשָׂה שַׁבְּתָךְ חֹל¹³, וְאֵל תִּצְטַרֵּף לְבִרְיֹת¹⁴.

13) שיאכל סעודותיו בצמצום ודיו בשתי סעודות כמו בימות החול. 14) ליטול מקופה של צדקה. אבל מי שנצרך לקופה גם כל ימות החול, אז מוטלת חובה על גבאי הצדקה לפרנסו בשבת יותר מבימות החול (טור או"ח רמ"ב), וראה להלן הלכה ט'.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פחות משלשה ימים קדם השבת; כדי שתתישב דעת אנשי המלחמה עליהן, ולא יהיו מבהלים וטרודים בשבת. אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קדם השבת; כדי שתתישב דעתו עליו קדם השבת, ולא יצטער יותר מדי¹⁹. ולדבר מצוה - מפליג פנים אפלו בערב שבת. ופוסק²⁰ עמו לשבת, ואינו שובת²¹. ומצור לצידו²² וכיוצא בהן - אפלו לדבר הרשות מתר להפליג בערב שבת. ומקום שנהגו שלא יפליג בערב שבת כלל - אין מפליגין²³.

19 לפי שכל המפליגים בימים המלוחים יש להם בג' ימים הראשונים צער ובלבול ושנוי וסת וגופם משתבר מנענוע הספינה, ואין רוחם חוזרת עד שלשה ימים. 20 ומתנה עם הנכרי שישובת בשבת. 21 אם אחר כך לא ישובת הגוי. 22 שאין ביניהן אלא מהלך יום אחד. 23 מסכת פסחים דף ג' עמוד ב' שכיין שקבלו אבותם מנהג זה, אסור לבטלו, שנאמר (משלי פרק א' פסוק ח') "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך".

יד. תשמיש המטה - מענג שבת הוא. לפיכך עונת תלמידי חכמים הבריאים, משמשין מלילי שבת ללילי שבת. ומתיר לבעל בתולה לכתחלה בשבת, ואין בזה לא משום חובל ולא משום צער לה.

טו. השבת ועבודת פוכבים ומזלות - כל אחת משתייהן שקולה כנגד שאר כל מצות התורה. והשבת היא האות שבין הקדוש ברוך הוא ובינינו לעולם. לפיכך, כל העובר על שאר המצות - הרי הוא בכלל רשעי ישראל; אבל המחלל שבת בפריסה - הרי הוא כעובד עבודת פוכבים ומזלות, ושיניהם פנובי פוכבים ומזלות לכל דבריהם. לפיכך משבח הנביא ואומר: אשרי אנוש יעשה זאת, וכן אדם יחזיק בה, שמר שבת מחללו וגומר. וכל השומר את השבת פהלכתה, ומכבדה ומענוגה כפי פחו - פבר מפרש בקבלה שקרו פעולם הנה יתר על השקר הצפון לעולם הפא, שגאמר: אז תתענג על ה', והרפכתיה על בתי ארץ, והאכלתיך נחלת יעקב אביך, כי פי ה' דבר.

הלכות עירובין

מצות עשה אחת, והיא מדברי סופרים, ואינה מן המניין².

ובאור מצוה זו בפסקים אלו:

1) חכמים הראשונים נקראים סופרים. 2) של תרי"ג מצוות שנאמרו למשה בסני.

ח. מי שהיה ענג ועשיר, והרי כל ימיו פשבת - צריך לשנות מאכל שבת ממאכל החל. ואם אי אפשר לשנות - משנה זמן האכילה¹⁵: אם היה רגיל להקדים - מאחר¹⁶, ואם היה רגיל לאחר - מקדים.

15) מסכת שבת קף קי"ט עמוד א'. כדי שיהא היכר בסעודתו שהוא לכבוד השבת. 16) אבל לא יותר מדאי שלא ירעב ויתבטל מעונג שבת (שו"ע אר"ח סימן רפ"ח).

ט. חיב אדם לאכל שלש סעודות בשבת: אחת ערבית, ואחת שחרית, ואחת פמנחה. וצריך להזהר בשלש סעודות אלו, שלא יפחת מהן כלל. ואפלו עני, המתפרנס מן הצדקה, סועד שלש סעודות. ואם היה חולה מרב האכילה, או שהיה מתענה תמיד - פטור משלש סעודות. וצריך לקבוע כל סעודה משלשתן על הזון, ולבצע על שתי פירות. וכן בימים טובים.

י. אכילת בשר ושתיית יין בשבת - ענג הוא לו. והוא, שהיתה ידו משגת. ואסור לקבוע סעודה על הזון בשבת ובמים טובים בשעת בית המדרש. אלא כף היה מנהג הצדיקים הראשונים: מתפלל אדם בשבת שחרית ומוסף בבית הפנסת, ויבוא לביתו ויסעד סעודה שניה, וילך לבית המדרש, יקרא וישנה עד המנחה, ויתפלל מנחה, ואחר כך יקבוע סעודה שלישית על הזון, ויאכל וישתה עד מוצאי שבת.

יא. אסור לו לאדם שיהלך בערבי שבתות יותר משלש פוסאות¹⁷ מתחלת היום, כדי שגייע לביתו¹⁸ ועוד היום רב, ויכין סעודה לשבת; שהרי אין אנשי ביתו יודיעין שהיום יבוא כדי להכין לו. ואין צריך לומר אם היה מתארח אצל אחרים; שהוא מבישן, מפני שלא הכינו להן דבר הראוי לאורחין.

17) מסכת סוכה דף מ"ד עמוד ב' וכל פרסה - ארבעה מילין, שהן שמונת אלפים אמה. 18) וכשמהלך בעגלה או ברכבת אסור לנסוע דרך שיש בה משך זמן הילוך שלש פרסאות ברגל (בי"ח רמ"ט).

יב. אסור להתענות ולזעק ולהתחנן ולבקש רחמים בשבת. ואפלו בצרה מן הצרות, שהצבור מתענין ומתריעין עליהן - אין מתענין ולא מתריעין בשבת, ולא בימים טובים; חוץ מעיר שהקיפוה עובדי פוכבים ומזלות או נהר, או ספינה המטרפת בים - שמתריעין עליהן בשבת לעזרן, ומתחננין ומבקשין עליהן רחמים.

יג. אין צריך על עירות של עובדי פוכבים ומזלות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פֶּרֶק רֵאשׁוֹן³

3 נתבאר בו בכלל, עניין העירוב מהו, וכיצד הוא, ומאי זה דבר הוא, ומקום הנחתו, וזמן עשייתו, ומי הוא העושהו.

א. חָצֵר שֵׁישׁ בַּהּ שְׁכָנִים⁴ הַרְבֵּה, כֹּל אֶחָד מֵהֶם בְּבֵית לְעֶצְמוֹ - דִּין תּוֹרָה הוּא, שְׂיֵהִי כֵּלֵן מִתְּרִין לְטַלְטֵל בְּכָל הַחֲצֵר, וּמִהַחֲצֵר לְבֵתִים; מִפְּנֵי שֶׁכֹּל הַחֲצֵר רְשׁוּת הַיְחִיד אֲחַת, וּמִתְּרִין לְטַלְטֵל בְּכֻלָּהּ. וְכֵן הַדִּין בְּמִבּוּי⁵ שֵׁישׁ לוֹ לְחֵי אוֹ קוֹרָה, שְׂיֵהִי כֹל בְּנֵי הַמְּבּוּי מִתְּרִים לְטַלְטֵל בְּכֻלּוֹ, וּמִחֲצֵרוֹת לְמִבּוּי, וּמִמְבּוּי לְחֲצֵרוֹת; שֶׁכֹּל הַמְּבּוּי רְשׁוּת הַיְחִיד הוּא. וְכֵן הַדִּין בְּמִדְיָנָה שֶׁהִיא מְקַפֶּת חוֹמָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים, שֵׁישׁ לָהּ דְלָתוֹת וְנִנְעָלוֹת בְּלִילָה, שֶׁכֻּלָּהּ רְשׁוּת הַיְחִיד הִיא. זֶה הוּא דִין תּוֹרָה.

4 דיירים הגרים בתוך אותה חצר. (5 הבתים היו בנויים סביב לשלש רוחות של חצר, ופתוחים לאותו ריח שבאמצע שנקרא 'חצר'. ומן החצר נכנסים לרחוב שנקרא 'מבוי', והרבה חצרות פתוחות למבוי. ונקרא מבוי, מפני שעל-ידו באים לחצרות, והוא מלשון "הראנו נא את מבוא העיר" (שופטים א, כד).

ב. אָבֵל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים אֶסוּר לְשְׁכָנִים לְטַלְטֵל בְּרְשׁוּת הַיְחִיד שֵׁישׁ בַּהּ חֲלָקָה בְּדִיורִין, עַד שְׂיֵעָרְבוּ⁶ כֹּל הַשְּׁכָנִים כֵּלֵן מְעָרֵב שְׁבֵת. אֶחָד חֲצֵר, וְאֶחָד מְבּוּי, וְאֶחָד הַמִּדְיָנָה. וְדָבָר זֶה תִּקְנַת שְׁלֵמָה וּבֵית דִּינּוֹ.

6 עירובי חצרות.

ג. וְכִן⁷ יוֹשְׁבֵי אֲהָלִים⁸ אוֹ סִכּוֹת אוֹ מַחְנֶה⁹ שֶׁהִקְיִפוּהוּ מַחְצֵה - אֵין מְטַלְטְלִין מֵאֲהֵל לְאֲהֵל עַד שְׂיֵעָרְבוּ כֵּלֵן¹⁰. אָבֵל שְׂרִיא¹¹ שֶׁהִקְיִפָה מַחְצֵה - אֵין צְרִיכִין לְעָרֵב, אֲלֵא מוֹצִיאִין מֵאֲהֵל לְאֲהֵל בְּלֵא עָרוֹב; לְפִי שֶׁהֵן כֵּלֵן מְעָרְבִין, וְאֵין אוֹתָן אֲהָלִים קְבוּעִין לְהֵן.

7 'ירושלמי' (עירובין פ"א ה"ו). (8 הקבועים (מגיד-משנה). (9 שחונים שם אנשים שלא להילחם, אבל במחנה מלחמה פטורין מלערב, כמו שכתב רבינו (הל' מלכים פ"ו ה"ג) ארבעה דברים פטור במחנה, ואחד מהם שפטורים מלערב עירובי חצרות במחנה, אלא מטלטלין מאוהל לאוהל ומסוכה לסוכה. (10 לפי שכל אלו קבועים הם, ולפיכך כל אחד ואחד הוא רשות לעצמו. (11 שהולכת לדרכה ואין האהלים קבועים - כולם כרשות אחת.

ד. וּמִפְּנֵי מָה תִּקַּן שְׁלֵמָה דְּבָר זֶה? כְּדֵי שְׁלֵא יִטְעוּ הָעָם וְיֵאמְרוּ: כִּשְׁם שֶׁמִּתְּרִין לְהוֹצִיא מִן הַחֲצֵרוֹת לְרַחוּבוֹת הַמִּדְיָנָה¹² וּשְׂוָקֶיהָ וּלְהַכְנִיס מֵהֶם לְחֲצֵרוֹת, כִּף מִתְּרִין לְהוֹצִיא מִן הַמִּדְיָנָה לְשָׂדֶה וּלְהַכְנִיס מִן

הַשָּׂדֶה לְמִדְיָנָה; וְיִחְשְׁבוּ, שֶׁהַשְּׂוָקִים וְהַרְחוּבוֹת - הוֹאִיל וְהֵן רְשׁוּת לְכָל, הֲרֵי הֵן פְּשׁוּת וְכַמְדְּבוֹת; וְיֵאמְרוּ, שֶׁהַחֲצֵרוֹת בְּלֶבֶד הֵן רְשׁוּת הַיְחִיד; וְיִדְמּוּ, שֶׁאֵין הַהוֹצָאָה מִלְּאֲכָה וּשְׁמִתָּר לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִיס מִרְשׁוּת הַיְחִיד לְרְשׁוּת הָרְבִים¹³.

12 כשהיא מוקפת חומה גבוהה עשרה טפחים (למעלה ה"א). 13 כל זה לענין שיתופי מבואות שיחשבו שהשווקים הם רשות הרבים, ושוב תיקן גם עירובי חצרות שיחשבו שגם החצר היא כמו רשות הרבים, וכמו שכתב בסמוך בהלכה ה'.

ה. לְפִיכֵף תִּקַּן, שֶׁכֹּל רְשׁוּת הַיְחִיד שֶׁתִּחַלַּק בְּדִיורִין, וְיֵאחֲזוּ כֹל אֶחָד וְאֶחָד בַּהּ רְשׁוּת לְעֶצְמוֹ, וְיִשְׁאָר מִמֶּנָּה מְקוֹם בְּרְשׁוּת כֵּלֵן וְיֵד כֵּלֵן שְׁוָה בּוֹ, כַּגּוֹן חֲצֵר לְבֵתִים - שֶׁנִּחְשַׁב אוֹתוֹ הַמְּקוֹם שֶׁיֵּד כֵּלֵן שְׁוָה בּוֹ כְּאִלוֹ הוּא רְשׁוּת לְרְבִים, וְנִחְשַׁב כֹּל מְקוֹם וּמְקוֹם, שֶׁאֲחֲזוּ כֹל אֶחָד מִן הַשְּׁכָנִים וְחִלְקוֹ לְעֶצְמוֹ, שֶׁהוּא בְּלֶבֶד רְשׁוּת הַיְחִיד, וְיִהְיֶה אֶסוּר לְהוֹצִיא מִרְשׁוּת שֶׁחִלַּק לְעֶצְמוֹ לְרְשׁוּת שֶׁיֵּד כֵּלֵן שְׁוָה בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאֵין מוֹצִיאִין מִרְשׁוּת הַיְחִיד לְרְשׁוּת הָרְבִים; אֲלֵא יִשְׁתַּמֵּשׁ כֹּל אֶחָד בְּרְשׁוּת שֶׁחִלַּק לְעֶצְמוֹ בְּלֶבֶד, עַד שְׂיֵעָרְבוּ כֵּלֵן, אֶף עַל פִּי שֶׁהַכֹּל רְשׁוּת הַיְחִיד.

ו. וּמָה הוּא הָעָרוֹב הַזֶּה? הוּא שְׂיֵתְעָרְבוּ בְּמֵאֲכָל אֶחָד, שֶׁמִּנְיַחִין אוֹתוֹ מְעָרֵב שְׁבֵת. כְּלוֹמֵר, שֶׁכֻּלְנוּ מְעָרְבִין וְאֶכֶל אֶחָד לְכֻלְנוּ, וְאֵין כֹּל אֶחָד מִמֶּנּוּ חוֹלֵק רְשׁוּת מִחֲבֵרוֹ, אֲלֵא כִּשְׁם שֶׁיֵּד כֵּלְנוּ שְׁוָה בְּמְקוֹם זֶה שֶׁנִּשְׁאָר לְכֻלְנוּ, כִּף יֵד כֻּלְנוּ שְׁוָה בְּכָל מְקוֹם שֶׁיֵּאחֲזוּ כֹל אֶחָד לְעֶצְמוֹ, וְהֲרֵי כֻּלְנוּ רְשׁוּת אֶחָד. וּבְמַעֲשֵׂה הַזֶּה לֹא יָבוֹאוּ לְטַעוֹת וּלְדַמּוֹת, שֶׁמִּתְּרִין לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִיס מִרְשׁוּת הַיְחִיד לְרְשׁוּת הָרְבִים.

ז. הָעָרוֹב שְׂעוֹשִׂים בְּנֵי הַחֲצֵר זֶה עִם זֶה - הוּא הַנְּקָרָא עָרוֹבֵי חֲצֵרוֹת; וְשְׂעוֹשִׂין אֲנָשֵׁי מְבּוּי זֶה עִם זֶה אוֹ כֹּל בְּנֵי הַמִּדְיָנָה - הוּא הַנְּקָרָא שְׁתוּף.

ח. אֵין מְעָרְבִין בְּחֲצֵרוֹת אֲלֵא בְּפֶת שְׁלֵמָה בְּלֶבֶד. אֲפִלוּ כִּפּר מֵאֲפָה סָאָה וְהִיא פְּרוּסָה - אֵין מְעָרְבִין בָּהּ; הִיתָה שְׁלֵמָה וְהִיא כְּאֶסְרָר¹⁴ - מְעָרְבִין בָּהּ. וְכִשְׁם שֶׁמְעָרְבִין בְּפֶת תְּבוּאָה, כִּף מְעָרְבִין בְּפֶת אֲרִז¹⁵ וּבְפֶת עֲדָשִׁים; אָבֵל לֹא בְּפֶת דְּחִין¹⁶. וְשְׁתוּף¹⁷ - בֵּין בְּפֶת בֵּין בְּשָׂאָר אֲבָלִים. כֹּל אֲכָל מִשְׁתַּתְּפִין¹⁸, חוּץ מִן הַמִּים בְּפָנֵי עֲצָמָן אוֹ מִלַּח בְּפָנֵי עֲצָמוֹ¹⁹. וְכֵן כְּמֵהִין וּפְטָרִיות - אֵין מִשְׁתַּתְּפִין בָּהֶן, שֶׁאֵין חֲשׁוּבִין כְּאֲבָלִים. עָרֵב מִים עִם מִלַּח - נִעֲשֶׂה כְּמוֹרִיס²⁰ וּמִשְׁתַּתְּפִין.

14 הנקרא בלשון התלמוד "איסר האיטלקי" (קידושין ב.),

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בזמננו היא שלושת רבעי חצי-ליטר. (32) והוא הדין בכל שאר המשקין חוץ מן המים (שו"ע או"ח סי' שפז). (33) כי לפעמים אוכלים אותה בלי בישול. (34) הם גדולים, וחמשה מהם הוא כמו עשרה אגוזים. (35) שם משקל, ראה בהלכה שלאחר זו. (36) שם משקל המבואר בהלכה שלאחר זו. (37) שם מדה שיבואר בהלכה יג. (38) תאנים יבשות. (39) תאנים לחות כותשים אותן במכתשת, ומעמלין אותן בידים ועושים מהן כעיסולי פת (הערור). (40) מין צמח. (41) היא שחת של תבואה כשהוא ירק וגוזזין ואוכלין אותו (רש"י שם כח.).

יב. לִיטְרָא⁴² הַאֲמוּרָה בְּכָל מְקוֹם - מְלֵא שְׁתֵּי רְבִיעִיּוֹת. וְעוֹכְלָא - חֲצֵי רְבִיעִית. וּמְנָה הַאֲמוּרָה בְּכָל מְקוֹם - מֵאָה דִינָר. וְהַדִּינָר - שֵׁשׁ מְעֵין. וְהַמְעָה - מִשְׁקָל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שְׁעוּרוֹת. וְהַסְלַע - אַרְבַּעַת דִּינָרִין. וְהַרְבִּיעִית מִחֻזְקַת מֵן הַמֵּים אוֹ מֵן הַיֵּין מִשְׁקָל שְׁבַעַת עֶשְׂרֵי דִינָרִין וְחֲצֵי דִינָר בְּקָרוֹב. נִמְצָא: הַלִּיטְרָא - מִשְׁקָל חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים דִּינָר, וְהַעוֹכְלָא - מִשְׁקָל תְּשַׁעַת דִּינָרִין פְּחוֹת רְבִיעֵי.

(42) כל השיעורים האמורים בהלכה זו, מקורם בדברי הגאונים שדקדקו בזה מדעתם ושקלו ומדדו, ואף רבינו היה מן המדקדקים, והזכיר זאת בהקדמת פירושו המשנה למנחות (מגיד-משנה).

יג. סֵאָה הַאֲמוּרָה בְּכָל מְקוֹם⁴³ - שֵׁשֶׁת קִבֵּין. וְהַקֵּב - אַרְבַּעַת לֶגֶין. וְהַלֵּג - אַרְבַּע רְבִיעִיּוֹת. וּכְבֵר בְּאֲרָנוֹ מִדַּת הַרְבִּיעִית וּמִשְׁקָלָהּ. וְאֵלוֹ הַשְּׁעוּרִין שְׁאֵדָם צָרִיךְ לְזַכֵּר אוֹתָן תָּמִיד.

(43) שהוזכרה בתורה ובדברי חכמים.

יד. אֲכַלְא⁴⁴ שֶׁהוּא מִתָּר בְּאֲכִילָה, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא אָסוּר לְזַהֵם הַמְעָרֵב - הֲרִי זֶה מְעָרֵב בּוֹ⁴⁵ וּמִשְׁתַּתֵּף בּוֹ. בִּיצֵד? מִשְׁתַּתֵּף הַנְּזִיר בְּיֵין, וַיִּשְׂרָאֵל - בְּתַרוּמָה⁴⁶. וְכֵן הַנְּזִיר מֵאֲכַל זֶה אוֹ שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאֲכַלְנוּ - מְעָרֵב בּוֹ וּמִשְׁתַּתֵּף בּוֹ; שְׁאֵם אֵינוֹ רָאוּי לְזַהֵם, הֲרִי הוּא רָאוּי לְאַחֵר.

(44) משנה, עירובין כו, ב. (45) עירובי תחומין, שהרי עירובי חצרות אינם אלא בפת. (46) כשהיא טהורה שהיא מותרת לכהן, ובזמן הזה שהכהנים טמאי מתים, ואין אפר פרה להזאה, אין מערבין בתרומת א"י ('קובץ').

טו. אֲכַלְא⁴⁷ דְּבַר הָאָסוּר לְכַל, כְּגוֹן טָבֵל⁴⁸, אֲפִלוּ טָבֵל שֶׁל דְּבָרֵי סוֹפְרִים⁴⁹, וְכֵן מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׁלֵא נִטְלָה תְּרוּמָתוֹ כְּהֶגְוֵן⁵⁰, וְכֵן מַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהַקֵּדֵשׁ שְׁלֵא נִפְדּוּ בְּהִלְכָה⁵¹ - אֵין מְעָרְבִין⁵² וּמִשְׁתַּתֵּפִין בְּהֵן. אֲכַל מְעָרְבִין וּמִשְׁתַּתֵּפִין בְּדַמְאִי⁵³, מִפְּנֵי שְׂרָאוּי לְעֻנְיִים; וּבְמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁנִּטְלָה תְּרוּמָתוֹ⁵⁴; וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהַקֵּדֵשׁ שֶׁנִּפְדּוּ⁵⁵, אִף עַל פִּי שְׁלֵא נִתַּן אֶת הַחֲמֵשׁ, שְׂאֵין הַחֲמֵשׁ מְעַפֵּב. וּמְעָרְבִין⁵⁶ בְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי

הוא מטבע של כסף (רש"י שם), אחד מעשרים וארבעה דינר (בבא-מציעא נא:), ומשקלו 4 שעורות (רבינו בפירוש המשניות מקוואות פ"ט). (15) שדרך לאפות מהם להם ('רבינו יהונתן'), והוא הדין ערשים. (16) שנקרא "הירוע", שאין דרך לעשות ממנו פת (ראה למעלה בפ"ג ברכות ה"). (17) של אנשי מבוי, זה עם זה. (18) משנה בעירובין כו, ב. (19) שאינו חשוב מאכל (שם כז.). (20) ציר של דגים מלוחים, וראוי לאכלו עם לחם.

טז. וְכַמְהָ²¹ שְׁעוּר הָאֲכַל שֶׁמִּשְׁתַּתֵּפִין בּוֹ? כְּגוֹרְגָרְתַּת²² לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּנֵי הַמְּבוּי אוֹ מִבְּנֵי הַמְּדִינָה. וְהוּא²³, שִׁיחֵיו שְׁמוּנָה עֶשְׂרֵה²⁴ אוֹ פְּחוֹת. אֲכַל²⁵ אֵם הֵיוּ מְרַבִּים עַל זֶה - שְׁעוּרוֹ שְׁתֵּי סְעֻדוֹת, שֶׁהֵן כְּשִׁמוּנָה עֶשְׂרֵה גְרוּגְרוֹת, שֶׁהֵן כְּשֵׁשׁ בִּיצִים בִּינּוּיּוֹת. אֲפִלוּ הֵיוּ מִשְׁתַּתֵּפִין אֲלֵפִים וּרְבֹבֹת²⁶ - שְׁתֵּי סְעֻדוֹת לְכָלֵן.

(21) משנה, עירובין פב, ב. (22) תאנה יבשה, ושיעורה לפי המדה הנהוגה היום שישית דצי-ליטר. (23) משנה, עירובין פ, ב. (24) שאז מגיע לכל אחד שיעור כגורגרת. (25) משנה, עירובין שם. (26) עירובין, שם.

יז. כָּל אֲכַל שֶׁהוּא נֹאֲכַל כְּמוֹת שֶׁהוּא, כְּגוֹן פֶּת וּמֵינֵי דָגָן וּבִשָּׂר חֵי, אֵם נִשְׁתַּתְּפוּ בּוֹ - שְׁעוּרוֹ מְזוּן שְׁתֵּי סְעֻדוֹת; וְכֵל שֶׁהוּא לְפִתָּן²⁷ וְדָרְךָ הָעֵם לְאֲכַל בּוֹ פִתָּן, כְּגוֹן יֵין מְבֻשֵׁל, וּבִשָּׂר צְלִי, וְחֲמִין, וּמוֹרוֹס, וְזֵיתִים, וְאִמְהוֹת שֶׁל בְּצָלִים - שְׁעוּרוֹ כְּדֵי לְאֲכַל בּוֹ שְׁתֵּי סְעֻדוֹת²⁸.

(27) מעשה קדירה, תבשיל שאוכלים עמו לחם. (28) ואין צריך מזה בעצמו שיעור שתי סעודות.

יח. נִשְׁתַּתְּפוּ²⁹ בְּיֵין חֵי³⁰ - שְׁעוּרוֹ שְׁתֵּי רְבִיעִיּוֹת³¹ לְכָלֵן. וְכֵן בְּשִׁכְרָא³² - שְׁתֵּי רְבִיעִיּוֹת. בִּיצִים - שְׁתֵּים; וּמִשְׁתַּתֵּפִין בְּהֵן וְאֲפִלוּ הֵן חֵי³³. וְרִמּוֹנִים - שְׁנַיִם. אֲתָרוֹג - אֶחָד. חֲמִשָּׁה אַגּוּזִים. חֲמִשָּׁה אַפְרִסְקִים³⁴. לִיטְרָא³⁵ שֶׁל יֶרֶק, בֵּין חֵי בֵּין שְׁלוּק. וְאֵם הִיָּה בְּשִׁיל וְלֹא בְּשִׁיל - אֵין מְעָרְבִין בּוֹ, לְפִי שְׂאֵין רָאוּי לְאֲכִילָה. עוֹכְלָא³⁶ תְּבִלִין. קִבֵּין³⁷ תְּמָרִים. קֵב גְרוּגְרוֹת³⁸. מְנָה דְּבִלָּה³⁹. קֵב תְּפוּחִין. כְּשׁוֹת⁴⁰ - כְּמֵלֵא הֵיד. פּוֹלִין לְחִין - כְּמֵלֵא הֵיד. חֲזִיזוֹ⁴¹ - לִיטְרָא. וְהַתְּרָדִין - הֲרִי הֵן בְּכֹלל הַיֶּרֶק וּמְעָרְבִין בְּהֵן. עֲלֵי בְצָלִים - אֵין מְעָרְבִין בְּהֵן, אֲלֵא אֵם הַבְּצִילוֹ וְנַעֲשֶׂה אַרְךָ כֵּל עֲלֵה מִהֵן זֵרֵת; אֲבָל פְּחוֹת מִפְּאֵן אֵינוֹ אֲכַל. וְכֵל אֵלוֹ הַדְּבָרִים הַאֲמוּרִין - כְּלִפְתָּן הֵן, וְלִפְיָךְ נִתְּנוּ בְּהֵן שְׁעוּרֵין אֵלוֹ; וְכֵל בִּיּוֹצֵא בְּהֵן. וְכֵל הָאֲכִלִין מְצַטְרְפִין לְשְׁעוּר הַשְּׁתוּף.

(29) עירובין, שם. (30) אבל יין מבושל - שיעורו מזון שתי סעודות, כמבואר בהלכה י. (31) רביעית היא רביעית הלוג, שהיא שיעור ביצה ומחצה, ולפי המדה הנהוגה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אמות (סוכה ג.). (65) עירובין עט, ב. (66) הוא הדין אם הניחו בבית (כסף-משנה). (67) שגם על שיתוף שיך לשון עירוב, שמעורבין ומשותפין כל החצירות שבמבוי יחד ('משנה ברורה' סי' שצו).

יח. חֲלָקוּ אֶת הָעֲרוֹב או אֶת הַשְּׂתוּף, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּבֵית אֶחָד - אֵינּוּ עֲרוֹב⁶⁸. אָבֵל אִם מְלֹאוֹ אֶת הַכְּלִי מִן הָעֲרוֹב וְנִשְׂאָר מִמֶּנּוּ מְעַט וְהִנְחִיחוֹ בְּכָלִי אַחֵר - מִתְּרֵם⁶⁹.

(68) "עירוב שמו" (עירובין מט.). שיהיה מעורב ולא מחולק. (69) כיון שלא חלקוהו בכוונה. ודוקא אם שני הכלים בבית אחד (מגיד-משנה).

יט. הַמְשַׁתְּפִין⁷⁰ בְּמַבּוּי צְרִיכִים לְעָרֵב בְּחֲצוֹת⁷¹, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁכַּחוּ הַתִּינוּקוֹת תּוֹרַת עֲרוֹב; שֶׁהָרִי אֵין הַתִּינוּקוֹת מְפִירִין מֵהַ נַעֲשֶׂה בְּמַבּוּי⁷². לְפִיכֵךְ, אִם נִשְׁתַּתְּפוּ בְּמַבּוּי בְּפֶתַח⁷³ - סוּמְכִין עָלָיו, וְאֵין צְרִיכִין לְעָרֵב בְּחֲצוֹת; שֶׁהָרִי הַתִּינוּקוֹת מְפִירִין בְּפֶתַח⁷⁴. בְּנֵי⁷⁵ חֲבוּרָה⁷⁶ שֶׁהֵיוּ מְסִבִּין⁷⁷ וְקָדַשׁ עָלֵיהֶן הַיּוֹם⁷⁸ - פֶּתַח שֶׁעַל הַשְּׂלֶחָן⁷⁹ סוּמְכִין עָלֵיהֶּ מִשּׁוּם עֲרוֹבֵי חֲצוֹת. וְאִם רָצוּ לְסַמְּךָ עָלֵיהֶּ מִשּׁוּם שְׂתוּף - סוּמְכִין, אָף עַל פִּי שֶׁהֵן מְסִבִּין בְּחֲצֵר.

(70) עירובין עא, ב. (71) עם הבתים. (72) ויאמרו - אבותינו לא עירבו. (73) שהניחו פת שלימה בבית שבחצר, כדין עירובי חצירות. (74) מתוך שהפת חיי האדם, לפיכך מכירים בו כשמשותפים בו (בית יוסף). (75) עירובין פה, ב. (76) מאותו מבוי. (77) בבית, ערב שבת בין השמשות. (78) נכנסה השבת באמצע סעודתם, והרי לא עירבו ביניהם. (79) המשותף, ולדעת הרשב"א אף אם הפת הוא של בעל הבית סומכים עליו משום עירוב ושיתוף, כי בזה שהזמינם לאכול, הקנה להם חלק בפת ונעשה שלהם.

כ. לְקַח⁸⁰ אֶחָד מִבְּנֵי הַחֲצֵר פֶּת אֶחָת וְאָמַר: הָרִי זֶה לְכָל בְּנֵי הַחֲצֵר; או שֶׁהוּא אֲכָל כִּשְׂתֵי סַעֲדוֹת, וְאָמַר: הָרִי זֶה לְכָל בְּנֵי הַמַּבּוּי - אֵינּוּ צְרִיף לְגַבּוֹת מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. אָבֵל צְרִיף לְזִכּוֹת לְהֵן בּוֹ עַל יְדֵי אַחֵר⁸¹. וְיֵשׁ לוֹ לְזִכּוֹת עַל יְדֵי בְּנוֹ וּבְתוֹ הַגְּדוֹלִים, וְעַל יְדֵי עַבְדּוֹ הָעֶבְרִי, וְעַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ; אָבֵל לֹא עַל יְדֵי בְּנוֹ וּבְתוֹ הַקָּטָן, וְלֹא עַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכּוֹנְעִים, מִפְּנֵי שִׁדְּוֹן פְּיָדוֹ⁸². וְכֵן יֵשׁ לוֹ לְזִכּוֹת לְהֵן עַל יְדֵי שִׁפְחָתוֹ הָעֶבְרִית, אָף עַל פִּי שֶׁהִיא קָטָנָה; שֶׁהִקְטַן זִכּוֹה לְאַחֵרִים בְּדָבָר שֶׁהוּא מְדַבְּרִי סוּפְרִים⁸³. וְאֵינּוּ צְרִיף הַלְוִדֵיעַ לְבִגְי הַחֲצֵר או לְבִגְי הַמַּבּוּי שֶׁהָרִי זָפָה לְהֵן וְעָרֵב עָלֵיהֶן; שְׂזִכּוֹת הִיא לְהֵן⁸⁴, וְזִכּוֹן לוֹ לְאֶדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו.

(80) משנה, עירובין עט, ב. (81) שיאמר לו קיבל פת זה וזכה בו לכל בני החצר. ועל ידי עצמו אינו יכול לזכות,

בִּירוּשָׁלַיִם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רְאוּי שֶׁשֶׁם לְאַכִּילָהּ, אָבֵל לֹא בְּגָבּוּלִין⁵⁷.

(47) משנה, עירובין לא, א. (48) תבואה שלא הפרישו ממנה תרומות ומעשרות. (49) שחיוב תרומה ומעשרות שלה הוא רק מדברי חכמים. (50) שהלוי לקח את המעשר שלו לפני שהפרישו מהתבואה תרומה גדולה. (51) כגון שפדה מעשר שני על מטבע שאין עליו צורה, והקדש שפדאו על קרקע. (52) עירובי חצרות ותחומין. (53) פירות עם-הארץ שיש לחשוש שלא הפריש ממנה מעשר. 'דמאי' דא-מאי, אין אנו יודעין מה זה. (54) תרומת מעשר אף-על-פי שלא ניטלה ממנו תרומה גדולה, שהלוי לקח את המעשר שלו כשהתבואה היתה עוד בשבלים, שאינה חייבת בתרומה גדולה, וראה למעלה בפרק 'א' מהל' ברכות ה"ט וה"כ. (55) רק הקרן. (56) תוספתא בעירובין פ"ב. והיינו עירובי חצירות שהם בתוך העיר, ולא עירובי תחומין שהם מחוץ לעיר. (57) חוץ לירושלים.

טז. בִּיצֵד מְעָרְבִין בְּחֲצוֹת? גּוֹבִין חֲלָה אֶחָת שֶׁלָּמָּה מְכַל בֵּית וּבֵית, וּמְנַחֲחִין הַכָּל בְּכָלִי אֶחָד בְּבֵית אֶחָד⁵⁸ מִבְּתֵי הַחֲצֵר, אֲפֹלוּ בְּבֵית הַתְּבֵן או בְּבֵית הַבְּקָר או בְּבֵית הָאֻצָּר⁵⁹. אָבֵל אִם נִתְּנוּ בְּבֵית שְׁעָר⁶⁰, אֲפֹלוּ בֵּית שְׁעָר שֶׁל יְחִיד, או בְּאַכְסָדְרָה או בְּמַרְפֶּסֶת או בְּבֵית שְׂאִין בּוֹ אֲרַבַּע אַמּוֹת עַל אֲרַבַּע אַמּוֹת⁶¹ - אֵינּוּ עֲרוֹב. וְכִשְׁמַקְבֵּץ הָעֲרוֹב מְכַרְךָ: בְּרוּף אֶתְהָ ה' אֲלֵהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קָדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת עֲרוֹב. וְאוֹמַר: בְּעֲרוֹב זֶה יִהְיֶה מִתֵּר לְכָל בְּנֵי הַחֲצֵר לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִיס מִבֵּית לְבֵית בְּשִׁבְתָּ. וְיֵשׁ לְקַטֵּן לְגַבּוֹת עֲרוֹבֵי חֲצוֹת. וּבֵּית שְׂמִנִּיחִין בּוֹ עֲרוֹב, אֵינּוּ צְרִיף לְתֵן אֶת הַפֶּתַח⁶². וְאִם הֵיוּ רְגִילִין לְהַנִּיחַ בּוֹ - אֵין מְשַׁנֵּין אוֹתוֹ, מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם.

(58) ועל-ידי-זה נחשב כאילו כולם דרים בבית זה (ראה בהלכה ו'). (59) כיון שהם ראויים לדירה. (60) כיון ששם דריסת הרגל לכל בני החצר, לא חשוב דירה. (61) סוכה ג, ב. שאינו ראוי לדור בתוכו. (62) עירובין מט, א. כי "עירוב משום דירה", שייחשב כאילו כולם גרים באותו בית על-ידי ששמים שם מאכלם, ובעל הבית גר ממילא שם.

יז. וְכִיצֵד⁶³ מְשַׁתְּפִין בְּמַבּוּי? גּוֹבָה אֲכָל פְּגָרוֹגְרַת מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד, או פְּחוֹת מִכְּפָרוֹגְרַת אִם הֵיוּ מְרַבִּין, וּמְנַיֵחַ הַכָּל בְּכָלִי אֶחָד בְּחֲצֵר מִחֲצוֹת הַמַּבּוּי או בְּבֵית מִן הַבְּתִים. אֲפֹלוּ בֵּית קָטָן⁶⁴ או אֲכָסְדְּרָה או מַרְפֶּסֶת - הָרִי זֶה שְׂתוּף. אָבֵל אִם הִנְחִחוּ בְּאֹוִיר מַבּוּי - אֵינּוּ שְׂתוּף. וְאִם⁶⁵ הִנְיַח הַכְּלִי בְּחֲצֵר⁶⁶, צְרִיף לְהַגְבִּיחַ הַכְּלִי מִן הַקְּרָקַע טַפַּח, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נֶכֶר. וּמְכַרְךָ: עַל מִצְוֹת עֲרוֹב⁶⁷. וְאוֹמַר: בְּזֶה הַשְּׂתוּף יִהְיֶה מִתֵּר לְכָל בְּנֵי הַמַּבּוּי לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִיס מִחֲצוֹת לְמַבּוּי בְּשִׁבְתָּ.

(63) עירובין פה, ב. (64) שאין בו ארבע אמות על ארבע

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לְהֵן רְשׁוּת בֵּיתוֹ וְרְשׁוּת חֲצָרוֹ - הָרִי פְּלִם מִתְּרִין. הֵן, מִפְּנֵי שְׁעָרָבוֹ, וְהָרִי בְּטֵל לְהֵן רְשׁוּת בֵּיתוֹ וְחֲצָרוֹ; וְגַם הוּא מִתֵּר, מִפְּנֵי שְׁלֵא נִשְׁאַר לוֹ רְשׁוּת, וְהָרִי הוּא כְּאֹרַח אֶצְלָם, וְהָאֹרַח אֵינוֹ אוֹסֵר.

(2) לפי שבכל חלק מן החצר, יש רשות לאחד שלא עירב. (3) שאומר "רשותי מבוטלת לכם", ומסתלק מרשותו (או"ח סי' שפ). וכך מצוי, לבטל רשות חצרו, כדי שלא לאסור על האחרים, ולא לבטל רשות ביתו, כמו שלמדנו חכמים: "מנע רבים מתוך ביתך" (תפארת ישראל).

ב. הַמְּבֻטֵּל⁴ רְשׁוּתוֹ סִתְּם⁵ - רְשׁוּת חֲצָרוֹ בְּטֵל, רְשׁוּת בֵּיתוֹ לֹא בְּטֵל⁶. וְהַמְּבֻטֵּל רְשׁוּתוֹ לְבִנְי חֲצָר, צָרִיף לְבִטּוֹל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּפִרוּשׁ, וְאוֹמֵר: רְשׁוּתִי מְבֻטֵּל לְךָ וְלְךָ וְלְךָ. וְהַיּוֹרֵשׁ מְבֻטֵּל רְשׁוּת אָף עַל פִּי שְׁמַת מוֹרִישׁוֹ בְּשֵׁבַת; שְׁהַיּוֹרֵשׁ קָם תַּחַת מוֹרִישׁוֹ לְכָל דְּבָר. וּבְטוֹל רְשׁוּת בְּשֵׁבַת - מִתֵּר לְכַתְּחִלָּה.

(4) עירובין סט, ב. (5) שלא פירש מה הוא מבטל, אלא אמר: רשותי מבוטלת. (6) כמבואר בהלכה הקודמת.

ג. בְּטֵלוֹ⁷ אֵלוֹ הַמְּעַרְבִין רְשׁוּתָן לְזֶה שְׁלֵא עָרַב - הוּא מִתֵּר, שְׁהָרִי נִשְׁאַר לְבִדּוֹ; וְהֵם אֲסוּרִין, שְׁלֵא נִשְׁאַר לְהֵן רְשׁוּת. וְאֵין אוֹמְרִים: יְהִיו כְּאֹרְחִים אֶצְלוֹ⁸; שְׁאֵין רַבִּים אוֹרְחִין אֶצֶל אֶחָד⁹.

(7) משנה, עירובין סט, ב. (8) באורחים ממש אין הברל בין רבים ליחיד, ואף אם רבים מתארחים אצל יחיד - אין אוסרים עליו, אבל כאן הרי באמת החצר והבתים שייכים להם אלא כדי שיהא מותר לטלטל - נסתלקו מרשותם (חיי אדם). (9) והוא-הדין שאין היחיד אורה אצל היחיד (רשב"א).

ד. הַיּוֹ¹⁰ אֵלוֹ שְׁלֵא עָרְבוּ שְׁנַיִם אוֹ יֶתֶר, אִם בְּטֵלוֹ רְשׁוּתָם לְמַעְרְבִין - הַמְּעַרְבִין מִתְּרִין, וְאֵלוֹ שְׁלֵא עָרְבוּ אֲסוּרִין¹¹. וְאֵין הַמְּעַרְבִין יְכוּלִים לְבִטּוֹל רְשׁוּתָם לְשְׁנַיִם שְׁלֵא עָרְבוּ; שְׁכָל אֶחָד מֵהֵן אוֹסֵר עַל חֲבֵרוֹ¹². וְאִפְלוּ חֲזוֹר הָאֶחָד שְׁלֵא עָרַב וּבְטֵל רְשׁוּתוֹ לְשְׁנַיִם שְׁלֵא עָרְבוּ¹³ - הָרִי זֶה אוֹסֵר; שְׁבִשְׁעָה שְׁבִטּוֹ לוֹ הַמְּעַרְבִין אֲסוּר הִיָּה. אֶחָד שְׁעָרְבוּ¹⁴ אֵינוֹ מְבֻטֵּל רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד שְׁלֵא עָרַב, אֲבָל הָאֶחָד שְׁלֵא עָרַב מְבֻטֵּל רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד שְׁעָרְבוּ.

(10) עירובין סט, ב. (11) שאין הרבים נעשים אורחים (רשב"א). (12) גם אחרי שהמערבים ביטלו את רשותם להם (או"ח סי' שפ). (13) אחרי שביטלו המערבים. (14) כאן מדובר כששנים עירבו יחד והשלישי לא עירב עמם, לכן אם השלישי מבטל רשותו - מותרים השנים בטלטול. אבל "אחד שעירב" - אחד מהשנים שעירבו, אינו יכול לבטל רשותו לשלישי, מפני שעדיין נשארים שנים שלא עירבו זה עם זה, ודברי רבינו "מבטל רשותו לאחד שעירב" - כוונתו כשמת אחד מהשנים, אבל כשהוא חי,

שכל זמן שהוא בידו לא יצא מרשותו. (82) ולא יצא הפת מרשותו. (83) כי כל ענין עירוב אינו מדברי תורה אלא תקנת שלמה המלך (למעלה ה"ב). (84) שיהיה מותר לטלטל בכל החצר.

כא. אֵין מְעַרְבִין וְלֹא מְשַׁתְּפִין בְּשֵׁבַת, אֲלֵא מְבֻעוֹד יוֹם⁸⁵. וּמְעַרְבִין עָרוּבֵי חֲצָרוֹת⁸⁶ וְשִׁתּוּפֵי מְבוֹאוֹת בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא סִפֵּק מִן הַיּוֹם סִפֵּק מִן הַלֵּילָה. וְלַעֲלֹם צָרִיף שְׁיֵהָא הָעָרוּב אוֹ הַשְּׁתוּף מְצוּי וְאִפְשֵׁר לְאֶכְלוֹ כֹּל בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת. לְפִיכָף⁸⁷, אִם נִפְלַעְלִיו גָּלוּ⁸⁸, אוֹ אֶבֶד, אוֹ נִשְׂרַף, אוֹ שְׁהִיָּה תְרוּמָה וְנִטְמָאת: מְבֻעוֹד יוֹם - אֵינוֹ עָרוּב, מְשַׁחֲשָׁכָה⁸⁹ - הָרִי זֶה עָרוּב. וְאִם סִפֵּק⁹⁰ - הָרִי זֶה עָרוּב; שְׁסִפֵּק הָעָרוּב - כְּשֵׁר.

(85) משנה, שבת לד, א. (86) שאינם אלא עירוב רשויות. אבל עירובי תחומין שהם כקנין בית אסור (שבת שם, ועיי"ש בחידושים המיוחסים לה"רן). (87) משנה, עירובין לה, א. (88) של אבנים. (89) שכבר קדש השבת. (90) היינו שבוודאי הניחו שם לפני שבת, ויש ספק אם העירוב היה קיים בעת כניסת השבת, מעמידים את העירוב בחזקתו וכשר, אבל אם יש ספק אם הניחו שם בכלל את העירוב - אסור (שו"ע או"ח סי' שצד).

כב. נִתְן⁹¹ הָעָרוּב אוֹ הַשְּׁתוּף בְּמַגְדֵּל⁹² וְנִעַל עָלָיו, וְאֶבֶד הַמִּפְתָּח קִדְּם שְׁחֲשָׁכָה, אִם אֵין אֶפְשֵׁר לוֹ לְהוֹצִיא הָעָרוּב אֲלֵא אִם בֶּן עֵשָׂה מְלֹאכָה⁹³ בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת - הָרִי זֶה כְּמִי שְׁאֶבֶד, וְאֵינוֹ עָרוּב; שְׁהָרִי אֵין אֶפְשֵׁר לְאֶכְלוֹ. הַפְּרִישׁ⁹⁴ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר אוֹ תְרוּמָה גְדוּלָּה וְהַתְנָה עָלֶיהָ שְׁלֵא תִהְיֶה תְרוּמָה עַד שְׁתַּחֲשֵׁף - אֵין מְעַרְבִין בָּהּ; שְׁעַדִּין הִיא טָבֵל כֹּל בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת, וְצָרִיף שְׁתִּהְיֶה סַעֲדָה הָרְאוּיָה מְבֻעוֹד יוֹם.

(91) משנה, עירובין לד, ב. (92) של בנין, שאסור לסתרו בשבת. (93) גמורה, שאסורה מן התורה (ראה בהל' שבת, מפרק ז ואילך). אבל אם אפשר להוציא משם על ידי איסור דרבנן - עירובו עירוב, כדעת רבי סוֹבֵר "כל דבר שהוא משום שבות - לא גזרו עליו בין השמשות". (94) עירובין לו, א.

פֶּרֶק שְׁנַיִם

(1) כלל בו רבינו דיני חיסרון עשיית העירוב בחצרות, צונג-לומר אם לא נעשה, מה הוא האיסור המגיע מהיעדרו, והתקנה שיש בדבר, כשלא נעשה, והוא ביטול הרשות לאחד מהם.

א. אֲנָשִׁי הַחֲצָר שְׁעָרְבוּ פְּלֹן, חוּץ מֵאֶחָד מֵהֵן שְׁלֵא עָרַב עִמָּהֶן, בֵּין מְזִיד בֵּין שׁוֹכֵם - הָרִי זֶה אוֹסֵר עָלֵיהֶן², וְאֲסוּר לְכַלֵּן לְהוֹצִיא מִבִּתְיָהֶן לְחֲצָר אוֹ מִחֲצָר לְבִתְיָהֶן. בְּטֵל לְהֵן זֶה שְׁלֵא עָרַב רְשׁוּת חֲצָרוֹ בְּלִבְדוֹ³ - הָרִי אֵלוֹ מִתְּרִין לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִים מִבִּתְיָהֶן לְחֲצָר וּמִחֲצָר לְבִתְיָהֶן; אֲבָל לְבִיתוֹ - אֲסוּר. בְּטֵל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ביתו של המת (מגיד-משנה). (29) לפני כניסת השבת. (30) שכיון שהותר למקצת שבת - הותר לכל השבת. (31) שהיתה לו דירה בחצר. (32) שאינו יכול לערב עוד.

ח. **יִשְׂרָאֵל**³³ וְגַר שְׂשׂוּרִיִּים בְּמַעְרָה³⁴ אַחַת, וּמֵת הַגֵּר מִבְּעוֹד יוֹם, אִף עַל פִּי שְׁלֹא הִחְזִיק יִשְׂרָאֵל אַחֵר בְּנִכְסָיו עַד שֶׁחֲשָׁכָה - הֲרִי זֶה הַמְּחִזֵּיק³⁵ אוֹסֵר³⁶ עַד שִׁיבְטֵל; שֶׁהָרִי הוּא כְּיֹרֵשׁ³⁷. וְאִם מֵת הַגֵּר מִשְׁחֲשָׁכָה³⁸, אִף עַל פִּי שֶׁהִחְזִיק יִשְׂרָאֵל אַחֵר בְּנִכְסָיו - אֵינוֹ אוֹסֵר עָלָיו, אֲלָא בְּהִתְרוֹ הֲרֵאשׁוֹן הוּא עוֹמֵד³⁹.

(33) עירובין ע, ב. (34) ועירבו יחד. (35) שזכה בנכסי הגר. (36) אף-על-פי שבכניסת השבת, היתה דירה זו בלא בעלים ולא היתה אוסרת - אף-על-פי-כן אין אומרים בה: "כיון שהותרה בכניסת השבת - הותרה לכל השבת", והואיל והיתה ראויה שיחזיק בה הישראל מבעוד יום. (37) ויורש יכול לבטל אף-על-פי שעם כניסת השבת היה מורישו חי (למעלה הלכה ז). (38) שכבר קנה העירוב בכניסת השבת. (39) כיון שהותר למקצת שבת - הותר לכולה.

ט. **יִשְׂרָאֵל הִדָּר עִם הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת אוֹ עִם גֵּר תּוֹשֵׁב**⁴⁰ בְּחָצֵר - אֵינוֹ אוֹסֵר עָלָיו; שְׂדֵיֶת הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת אֵינָה דִּירָה, אֲלָא כְּכַהֲמָה הוּא חֲשׂוֹב. וְאִם הָיוּ שְׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים אוֹ יֶתֶר וְעוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת שָׁכַן עִמָּהֶן - הֲרִי זֶה אוֹסֵר עֲלֵיהֶם. וְדָבָר זֶה גְּזָרָה, שְׁלֹא יִשְׁכְּנוּ עוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת עִמָּהֶן, שְׁלֹא יִלְמְדוּ מִמֶּעֶשְׂוֵי. וְלָמָּה לֹא גָזְרוּ בְּיִשְׂרָאֵל אֶחָד וְעוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת אֶחָד? מִפְּנֵי שְׂאֵינוֹ דָּבָר מְצוּי, שֶׁהָרִי יִפְחַד שְׂמָא יִתְיַחַד עִמּוֹ וְיִהְרַגְנוּ; וּכְבָר אָסְרוּ לְהִתְיַחַד עִם הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת.

(40) והוא נכרי שלא נתגייר אלא שקיבל עליו שלא לעבוד עבודה-זרה.

י. שְׁנֵי⁴¹ יִשְׂרָאֵלִים וְעוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת אֶחָד, הַשּׁוֹכְנִים בְּחָצֵר אַחַת, וְעָרְבוּ הַיִּשְׂרָאֵלִים לְעֶצְמָן - לֹא הוֹעִילוּ כָּלוּם. וְכֵן אִם בָּטְלוּ לְעוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת אוֹ בָּטַל לָהֶן, אוֹ בָּטְלוּ הַיִּשְׂרָאֵלִים זֶה לָזֶה וְנִעְשׂוּ כְּיַחֲדָה עִם הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת - לֹא הוֹעִילוּ כָּלוּם; שְׂאִין עָרוּב מוֹעִיל בְּמִקּוֹם עוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת, וְאִין בָּטוּל רְשׁוּת מוֹעִיל בְּמִקּוֹם עוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת. וְאִין לָהֶן תְּפָנָה, אֲלָא שִׁישְׁקְרוּ מִמֶּנּוּ רְשׁוּתוֹ, וְיַעֲשֶׂה הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת כְּאִלוֹ הוּא אוֹרְחַ עִמָּהֶן⁴². וְכֵן אִם הָיוּ עוֹבְדֵי פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת רַבִּים - מְשַׁפְּרִין רְשׁוּתָם לְיִשְׂרָאֵלִים, וְהַיִּשְׂרָאֵלִים מְעָרְבִין וּמְתַרְיִין. וְיִשְׂרָאֵל אֶחָד שֶׁשָּׁכַר מִן הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת - מְעָרְבַ עִם

ויש שנים שלא עירבו, צריך לבטל לכל אחד ואחד כמבואר למעלה (מגיד-משנה וראב"ד).

ה. **כִּשְׁם**¹⁵ שֶׁבַעל הַבֵּית זֶה מִבְּטֵל רְשׁוּתוֹ לְבַעַל הַבֵּית זֶה בְּחָצֵר אַחַת, כִּפֶּן מִבְּטֵלִין מִחָצֵר לְחָצֵר¹⁶. וּמִבְּטֵלִין וְחוֹזְרִין וּמִבְּטֵלִין. כִּיצַד¹⁷? שְׁנַיִם שְׂשׂוּרִיִּים בְּחָצֵר, וְלֹא עָרַב אֶחָד מֵהֶן - מִבְּטֵל רְשׁוּתוֹ לְשֵׁנִי, וְנִמְצָא הַשְּׁנֵי מְטַלְטֵל בְּרְשׁוּתוֹ שֶׁבַטֵל לוֹ חֲבָרוֹ עַד שִׁיעֲשֶׂה צָרְכָיו¹⁸; וְחוֹזֵר הַשְּׁנֵי וּמִבְּטֵל רְשׁוּתוֹ לְרֵאשׁוֹן, וּמְטַלְטֵל הֲרֵאשׁוֹן בְּרְשׁוּתוֹ שֶׁבַטֵל לוֹ. וְכֵן כְּמָה פְּעָמִים. וְיֵשׁ בָּטוּל רְשׁוּת בְּחָרְפָה¹⁹ כְּדָרְךָ שֶׁהוּא בְּחָצֵר²⁰.

(15) עירובין טו, ב. (16) "ששתי חצרות פתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים, אף-על-פי שאין אחת אוסרת על חברתה, אם רצתה האחת לבטל רשותה אצל השניה - היא אסורה וחברתה מותרת" (מגיד-משנה). (17) מבטל וחוזר ומבטל. (18) ובזה שוב זכה בחצרו ורשותו. (19) שאין דיירים בתוכה, ושני בתים פתוחים לתוכה ואוסרים זה על זה אם לא עירבו, והביטול מועיל ביניהם כדרך שמועיל בחצר (מגיד-משנה). (20) ואין אומרים שביטול רשות אינו מועיל אלא בחצר ששם עיקר תשימש של בני אדם ('משנה ברורה' או"ח סי' שפא).

ו. מִי²¹ שֶׁבַטֵל רְשׁוּתוֹ וְחֹזֵר וְטַלְטֵל בְּרְשׁוּתוֹ שֶׁבַטֵל: אִם בְּמִזֵּיד הוֹצִיא - הֲרִי זֶה אוֹסֵר עֲלֵיהֶן, שֶׁהָרִי לֹא עֹמֵד בְּבִטּוּלוֹ²²; וְאִם בְּשׁוּגָג הוֹצִיא - אֵינוֹ אוֹסֵר, שֶׁהָרִי הוּא עוֹמֵד בְּבִטּוּלוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? שְׁלֹא קָדְמוֹ וְהִחְזִיקוּ אֵלָיו שֶׁבַטֵל לָהֶן; אֲבָל אִם קָדְמוֹ וְהִחְזִיקוּ וְהוֹצִיא, אִם חֹזֵר הוּא וְהוֹצִיא, בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזֵּיד - אֵינוֹ אוֹסֵר עֲלֵיהֶן.

(21) משנה, עירובין טט, ב. (22) "שהרי ביטל מעשיו" (פירוש המשניות).

ז. שְׁנֵי²³ בָּתִּים בְּשְׁנֵי צְדֵי רְשׁוּת הַרְבִּים, וְהַקִּיפּוּם נִכְרִים מִחָצֵה²⁴ בְּשֶׁבֶת - אִין מִבְּטֵלִין זֶה לָזֶה, הוּאִיל וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְעָרַב מֵאִמְשׁ²⁵. אֶחָד מִבְּנֵי חָצֵר²⁶ שְׂמֵת²⁷ וְהִנִּיחַ רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד מִן הַשּׁוֹק²⁸; אִם מֵת מִבְּעוֹד יוֹם²⁹ - הֲרִי הַיּוֹרֵשׁ שְׂאֵינוֹ מִבְּנֵי הַחָצֵר אוֹסֵר עֲלֵיהֶם; וְאִם מֵת מִשְׁחֲשָׁכָה - אֵינוֹ אוֹסֵר עֲלֵיהֶם. וְאֶחָד מִן הַשּׁוֹק³¹ שְׂמֵת וְהִנִּיחַ רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד מִבְּנֵי הַחָצֵר: אִם מִבְּעוֹד יוֹם מֵת - אֵינוֹ אוֹסֵר עֲלֵיהֶם, שֶׁהָרִי פָּלַן מְעָרְבִים; וְאִם מֵת מִשְׁחֲשָׁכָה³² - אוֹסֵר עֲלֵיהֶם, עַד שִׁיבְטֵל רְשׁוּת מוֹרִישׁוֹ לָהֶן.

(23) עירובין ע, ב. (24) ונעשו כחצר ששני בתים פתוחים לתוכה, ואוסרים זה על זה. (25) וכיון שנאסרו למקצת השבת, נאסרו לכל השבת. (26) שעירב עם בני החצר. (27) ולא נשאר מבני ביתו באותה חצר. (28) שנפלה רשותו בירושה לאחד מבניו הגר במקום אחר, והוא בא בשבת לגור

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(52 עירובין סח, ב. 53) הישראלי. (54) שהעירוב שעשו, לא הועיל - כיון שהיה גוי ביניהם. (55) שמותר לבטל רשות בשבת, כמו שכתב למעלה הלכה ב. (56) כיון שמת הגוי, בטלה רשותו באותה חצר, אף שהיה חי בכניסת השבת.

יד. עובד פוכבים ומזלות שהשפיר לעובד פוכבים ומזלות: אם אין הראשון יכול להוציא העובד פוכבים ומזלות השני עד שישלים זמן שקירותו - שוקרין מזה העובד פוכבים ומזלות השני, שהרי נכנס תחת הפעלים; ואם יש רשות לראשון להוציא העובד פוכבים ומזלות השוכר ממנו בכל עת שירצה⁵⁷, אם לא היה השני עומד, ושכרו הישראליים מן הראשון - הרי אלו מתרין.

(57) כגון שהתנה אתו כן בשעה שהשכירו.

טו. הוצר⁵⁸ שישפיראליים ועובד פוכבים ומזלות שרויין בה⁵⁹, והיו חלונות פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראל זה, ועשו ערוב דרך חלונות - אף על פי שהן מתרין להוציא מבית לבית דרך חלונות⁶⁰, הרי הן אסורין להוציא מבית לבית דרך פתחים⁶¹, מפני העובד פוכבים ומזלות, עד שישפיר; שאין רבים נעשים בערוב פניחיד במקום העובד פוכבים ומזלות.

(58) עירובין עד, ב. (59) ופתחיהם פתוחים לחצר. (60) שעל-ידי חלונות שביניהם חל העירוב שעשו, ששם אין רשות הנכרי מפסקת. (61) אם אור החצר מפסיק בין הפתחים.

טז. ישראל שהוא מחלל שבת בפרהסיא, או שהוא עובד עבודת פוכבים ומזלות - הרי הוא פועל פוכבים ומזלות לכל דבריו. ואין מערבין עמו, ואינו מבטל רשות, אלא שוקרין ממנו, פועל פוכבים ומזלות. אבל אם היה מן האפיקורסין שאין עובדין עבודת פוכבים ומזלות ואין מחללין שבת, פגון צדוקין ובייתוסין וכל הכופרים בתורה שבעל פה, פללו של דבר: פל מי שאינו מודה במצות ערוב - אין מערבין עמו, לפי שאינו מודה בערוב; ואין שוקרין ממנו, לפי שאינו פועל פוכבים ומזלות; אבל מבטל הוא רשותו לישראל הפשר, וזו היא תקנתו. וכן אם היה ישראל אחד פשר וזה הצדוקי פחצר - הרי זה אוסר עליו עד שיבטל לו רשותו.

~ יום שני ה' אייר ~

פרק שלישי

(1) ביאר בו רבינו החצרות המעורבות, רצוננו-לומר שיש ביניהן פתח או חלון, והן שרירות זו אצל זו.

שאר הישראלים ויתרו פלם; ואין פל אחד צריך לשפר מן העובד פוכבים ומזלות.

(41) עירובין סב, א. (42) עירובין סו, א. והטעם בזה מפני שרצו חכמים להרחיק דירת ישראל מן הגוים, לכן החמירו שאין לו תקנה עד שישכור ממנו רשות, ומאחר שהגוי אינו רוצה בקלות להשכיר, ימנע הישראל מלדור עמו כדי שלא יאסור עליו את הטלטול בשבת.

יא. שתי⁴³ חצרות זו לפנים מזו⁴⁴, וישאל ועובד פוכבים ומזלות דרים בפנימית, וישאל אחר⁴⁵ בחיצונה; או שהיה ישראל ועובד פוכבים ומזלות בחיצונה, וישאל אחר בפנימית - הרי זה אוסר על החיצונה עד שישכור ממנו⁴⁶, שהרי רגלי שני ישראלים ועובד פוכבים ומזלות מצויים שם; והפנימי מתר בפנימית⁴⁷.

(43) עירובין סה, ב. (44) ודיירי החצר הפנימית צריכים לצאת דרך החצר החיצונה. (45) בנוסח אחר: "אחד" (כת"י התימנים). (46) כיון שכולם הולכים דרך החיצונה, נחשב כאילו דרים שם, והרי שני ישראלים וגוי דרים ביחד שאסור עליהם (כדלעיל ה"י). (47) שהרי הגוי גר בחיצונה ואינו אוסר על הפנימית, בין אם היה בה ישראל לבדו או ישראל וגוי (כדלעיל ה"ט).

יב. שוקרין⁴⁸ מן העובד פוכבים ומזלות אפלו בשבת⁴⁹, שהשכירות כבטול רשות היא; שאינה שכירות ודאית, אלא הכר בלבד⁵⁰. לפיכך, שוקרין מן העובד פוכבים ומזלות אפלו בפחות משנה פרוטה⁵¹, ואשתו של עובד פוכבים ומזלות משקרת שלא לדעתו, וכן שכירו ושמשו משפירין שלא לדעתו; ואפלו היה שכירו או שמשו ישראל - הרי זה משפיר שלא לדעתו. שאל מן העובד פוכבים ומזלות מקום להניח בו חפציו, והשאלו - הרי נשתתף עמו ברשותו, ומשפיר שלא לדעתו. היו לעובד פוכבים ומזלות זה שכירים או שמשים או נשים רבים, אם השפיר אחד מהן - דיו.

(48) עירובין סה, ב. (49) ונותנים לו דבר מאכל עבור השכירות, ואין צריך לפרש לו שהוא כדי להתיר הטלטול בשבת, ואין צריך הגוי לעשות כתב על השכירות (או"ח סי' שפב). (50) להתיר טלטול בחצר, ואין זה דומה למקח וממכר שאסור בשבת. (51) שלגבי גוי, נחשב גם פחות משוה פרוטה ממון (רבינו בהל' מלכים פ"ט הלכה ט).

יג. שני⁵² ישראלים ועובד פוכבים ומזלות הדרים פחצר אחת, ושכרו מן העובד פוכבים ומזלות בשבת - חוזר האחד⁵³ ומבטל רשותו לשני⁵⁴, ומת⁵⁵. וכן אם מת העובד פוכבים ומזלות בשבת - מבטל הישראלי לישראל האחר⁵⁶, ויהיה מתר לטלטל.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(ראה מגיד משנה). (14) מכיון שאפשר להשתמש ביניהן דרך הסולם. (15) "שכל פחות משלשה טפחים כלבוד דמי" (=כמחובר דומה. מסכת סוכה דף ז' עמוד א').

ד. היה¹⁶ הפתל רחב ארבעה¹⁷, ועשו סלם¹⁸ מפאן וסלם מפאן, אף על פי שהסלמות מרחקים זה מזה - אם רצו, מערבין אחד. אין ברחב הפתל ארבעה: אם אין בין הסלמות שלשה - מערבין אחד; היה ביניהם שלשה - מערבין שנים¹⁹.

(16) מסכת עירובין דף ע"ז עמוד ב'. (17) היינו ארבעה טפחים ובקלות אפשר ללכת על הכותל. (18) בגמרא שם אמרו שהסולם רחב ארבעה טפחים ולא הזכירו רבינו (מגיד משנה). (19) שהכותל מפסיק בין החצרות.

ה. בנה מצבה²⁰ על גבי מצבה בצד הפתל²¹: אם יש בפתחונת ארבעה - ממעט²²; אין בפתחונת ארבעה ואין בינה לבין העליונה²³ שלשה²⁴ - ממעט, ואם רצו - מערבין אחד. וכן במדרגות של עץ שסמך לפתל.

(20) מסכת עירובין דף כ"ז עמוד ב' כלומר בנה מערב שבת וקבעה בקרקע, ואי אפשר ליטלה משם בשבת. ובלשון הגמרא "איצטבא", והוא כעין ספסל של אבן. (21) ומן המצבה עד לראש הכותל אין עשרה טפחים. (22) את שיעור עשרת הטפחים, וחשוב כאילו אין כאן מחיצה עשרה. (23) ואף היא אינה רחבה ארבעה, שאם רחבה ארבעה ממעט (וכן נראה בפירוש רבינו חננאל - ביאור הלכה למשנה ברורה סימן ש"ב סעיף י"א, ועיין מ"מ). (24) וכל תוך שלושה כלבוד (כמחובר) הוא.

ו. כתל²⁵ גבוה²⁶ שפיין שתי חצרות זיזי²⁷ יוצא באמצעיתו, אם נשאר מן הזיז עד ראש הפתל פחות מעשרה - מניח סלם לפני הזיז²⁸, ומערבין אחד אם רצו; אבל אם הניח הסלם בצד הזיז - אינו ממעט. היה הפתל גבוה תשעה עשר טפחים - מוציא זיז אחד באמצע, ומערבין אחד אם רצו; שהרי מן הזיז עד הארץ פחות מעשרה, ומן הזיז העליון עד ראש הפתל פחות מעשרה. היה הפתל גבוה עשרים טפחים - צריך שני זיזי²⁹ זה שלא כנגד זה, עד שיהיה בין הזיז התחתון ובין הארץ פחות מעשרה, ובין הזיז העליון ובין ראש הפתל פחות מעשרה, ומערבין אחד אם רצו.

(25) מסכת עירובין דף ע"ח עמוד א'. (26) יותר מעשרה טפחים. (27) בליטה יוצאת מן הכותל. (28) שיסמוך ראשו העליון של הסולם בזיז, ועל ידי זה נחשב הסולם כמדרגה לזיז. (29) אחד קודם עשרה תחתונים, ואחד הימנו למעלה בתוך עשרה עליונים ויעמידם זה שלא כנגד זה, כדי שיוכל לקבוע סולם מאחד לשני (רש"י).

ז. דקל שחתכו וסמכו על ראש הפתל ועל הארץ -

א. חלון² שפיין שתי חצרות, אם יש בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יותר על זה, והיה קרוב מן הארץ בתוך עשרה טפחים³ - אפילו⁴ פלו למעלה מעשרה ומקצתו בתוך עשרה, או פלו בתוך עשרה ומקצתו למעלה מעשרה אם רצו יושבי שתי החצרות לערב פלן ערוב אחד - הרשות בידן, ויעשו פחצה אחת ויטלטלו מזו לזו⁵; ואם רצו - מערבין שני ערובין, אלו לעצמן ואלו לעצמן. היה החלון פחות מארבעה⁶, או שהיה פלו למעלה מעשרה⁷ - מערבין שני ערובין, אלו לעצמן ואלו לעצמן.

(2) משנה במסכת עירובין דף ע"ו עמוד ב'. (3) שאין מחיצה פחותה מגובה עשרה טפחים (כמבואר בהלכות שבת פרק י"ד הלכה א'), וחשובות שתיהן כחצר אחת, שאין ביניהן מחיצה מפסקת. (4) בנ"א: "או אפילו" (מער"ק). (5) כי החלון נחשב כפתח בין שתי החצרות. (6) אינו נחשב כפתח אלא כחור בלבד. (7) שיש תחתיו מחיצה גמורה המחלקת את החצרות.

ב. במה דברים אמורים? בחלון שפיין שתי חצרות; אבל שפיין שני בתים⁸, אפילו היה למעלה מעשרה, וכן חלון שפיין בית לעלה - אם רצו, מערבין ערוב אחד, אפילו שאין ביניהן סלם⁹. והוא, שיהיה בו¹⁰ ארבעה על ארבעה. היה חלון עגול, אם יש בו פדי לרבע בו ארבעה על ארבעה¹¹ - הרי הוא כמרבוע.

(8) "ביתא כמאן דמליא דמי" (מסכת עירובין דף ע"ו עמוד ב') כיון שיש לו גג הרי הוא כמלא, וגם אם החלון למעלה מעשרה טפחים, נחשב כאילו הוא בתוך עשרה. (9) לעלות למעלה ואי אפשר להשתמש בעליה, מצטרפים כבית אחד. (10) בחלון. (11) שאפשר להכניס בחללו רבוע של ארבעה על ארבעה, ובגמרא מובא שאם היקף העיגול שבעה עשר טפחים פחות חומש, אפשר לרבע מתוכו מרובע של ד' על ד' (ראה "מגיד משנה" בשם הרשב"א).

ג. פתל שפיין שתי חצרות או מתבן שפיין שתי חצרות פחות מעשרה טפחים¹² - מערבין ערוב אחד ואין מערבין שנים; היה גבוה עשרה¹³ או יותר על פן - מערבין שני ערובין, אלו לעצמן ואלו לעצמן. ואם היה ביניהם סלם מפאן וסלם מפאן - הרי הן כפתח¹⁴; ואם רצו, מערבין אחד. ואפילו היה הסלם זקוף וסמוך לפתל, שהרי אין יכולין לעלות בו עד שימשוך ויתרחק מתחתיו מן הפתל - הרי זה מתיר. ואפילו לא היה מגיע ראש הסלם לראש הפתל, אם נשאר ביניהן פחות משלשה¹⁵ - הרי זה מתיר, ומערבין אחד אם רצו.

(12) שמחיצה פחותה מעשרה אינה נקראת מחיצה, ושתי החצרות נחשבות לאחת. (13) אפילו אינו רחב ארבעה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

45) אפילו נשאר הרבה מאד ברוחב הכותל, אין זו מחיצה, כיון שיש פרצה יתרה על עשר אמות (כמבואר בהלכות שבת פרק ט"ז הלכה ט"ז).

יא. היתה⁴⁶ הפרצה פחותה מעשר, ובא להשלימה ליתר מעשר⁴⁷ - חוקק בפתל גבה עשרה טפחים⁴⁸, ומערבין ערוב אחד. ואם בא לפרץ לפתח⁴⁹ פרצה יתר מעשר בכל הפתל - צריך להיות גבה הפרצה מלא קומתו⁵⁰.

46) מסכת עירובין דף ע"ח עמוד ב' 'חקק להשלים בכותל וכו'' ועיין רש"י שם וראב"ד כאן. (47) כדי לעשות משתי החצרות חצר אחת. (48) אותו הרוחב שהוא צריך להשלים לעשר אמות, יחוקק בגובה של עשרה טפחים מהקרקע, שעל ידי זה נחשבה הפרצה לפתח ומצרפתן, ואף שאינו יכול לעבור דרך אותו הפתח בקלות, ניכר הדבר על ידי מעשה החקיקה שלו שברצונו לחבר שתי החצרות יחד, כדי לערב אחד. (49) שהיה כותל סתום, ובא לעשות בו פתח. (50) "שיראו החצרות כאחת, בהיות אדם עובר מזו לזו בלא דוחק, שאם לא כן אין מעשיו מורים על כוונת סילוק המחיצה, אלא שברצונו להשתמש עם בני החצר השניה בלבד" ("מגיד משנה").

יב. חריץ⁵¹ שפיין שתי חצרות: עמק עשרה ורחב ארבעה⁵² או יתר - מערבין שני ערובין; פחות מפאן - מערבין אחד ואין מערבין שנים. ואם מעט עמקו בעפר או בצרורות - מערבין אחד ואין מערבין שנים; שפתם עפר וצרורות בחריץ מבטלין הן⁵³. אבל אם מלאהו תבן או קש⁵⁴ - אין ממעטין⁵⁵ עד שביטל⁵⁶.

51) משנה במסכת עירובין דף ע"ח עמוד ב'. (52) כי שיעור המחיצות בעומק כמו בגובה (כמבואר בהלכות שבת פרק י"ד הלכה כ"ג). (53) ואין מחיצה בין שתי החצרות. (54) הראויים למאכל בהמה. (55) לפי שיכול לקחתם משם בשבת. (56) יסכים בלבו להשאירם שם.

יג. וכן⁵⁷ אם מעט רחבו⁵⁸ בלוח או בקנה⁵⁹, שהושיטו בארץ כל החריץ - מערבין אחד ואין מערבין שנים. וכל דבר הנטל בשפת, פגוז הסל והספל, אין ממעטין בו⁶⁰, אלא אם כן חברו בארץ חפור שאי אפשר לשמטו עד שייחפר בדקר⁶¹.

57) משנה במסכת עירובין דף ע"ט עמוד א'. (58) והפחיתו מארבעה טפחים. (59) שהניח שם דברים האסורים לטלטל בשבת, ונחשב כאילו נקבעו שם ומיעטו משיעור המחיצה. (60) שאולי ינטלו משם בשבת, ותשאר המחיצה כמו שהיתה. (61) מעדר, וזה נחשב לקבוע, כיון שאסור לחפור בשבת.

יד. נתן⁶² לוח שרחב ארבעה טפחים על רחב החריץ⁶³ - מערבין אחד; ואם רצו - מערבין שני

מערבין אחד³⁰ אם רצו, ואינו צריך לקבוע בפניו. וכן³¹ הסלם - פכדו קובעו, ואינו צריך לחברו בפניו. היו קשין מדיילין בין שתי החצרות, וסלם מפאן וסלם מפאן³² - אין מערבין אחד; שהרי אין כף הרגל עולה בסלם, לפי שאין לו על מה שייסמך³³. הנה סלם פאמצע, וקשין מפאן וקשין מפאן³⁴ - אם רצו, מערבין שנים.

30) במסכת עירובין דף ע"ח עמוד א'. 'דקלים שבבבל אינן צריכין קבע, מאי טעמא? כבידן קובעתן' ואף על פי שיש עליהם תורת כלי - מפני כבדם אין אדם נוטלם, ונקבעו. (31) מסכת עירובין שם. (32) רוצה לאמר "שהמחיצה החוצצת [בין שתי החצרות] היא של קשין והסולמות סמוכים עליהם זה מכאן וזה מכאן (בית הבחירה להרב המאירי שם). (33) שהמחיצה תתמוטט. (34) "שהמחיצה על פני כל ארכה - של קש, אלא שיש באמצעה בנין חזק כעין עמוד למקום קביעות ראשי הסולמות" (בית הבחירה שם).

ח. הנה³⁵ אילן בצד הפתל, ועשהו סלם לפתל - אם רצו, מערבין אחד; הואיל ואסור שבות³⁶ הוא שגם לו שלא יעלה באילן. עשהו אשורה³⁷ סלם לפתל - אין מערבין אחד, מפני שאסור לעלות עליה מן התורה, שהרי היא אסורה בהנהיגה.

35) מסכת עירובין דף ע"ח עמוד ב'. (36) חכמים אסרו לעלות באילן בשבת משום שבות (כמבואר בהלכות שבת פרק כ"א הלכה א'). (37) אילן שעבדוהו לעבודה זרה אסור בהנאה, שהתורה אמרה (דברים פרק י"ב פסוק ג') "ואשריהם תשרפון באש".

ט. פתל³⁸ שגבוה עשרה, ובא למעטו³⁹ כדי לערב ערוב אחד, אם יש בארץ המעוט ארבעה טפחים - מערבין אחד. סתר מקצת הפתל⁴⁰ עד שנתמעט מעשרה - צדו הקצר נותנין אותו לחצר זו⁴¹, ושאר הפתל הגבוה לבין שתי החצרות.

38) מסכת עירובין דף ע"ז עמוד א'. (39) שעשה תל עפר למטה בקרקע סמוך לכותל, כדי שיהיה פחות מעשרה, לצרף שתי החצרות לאחת. (40) כלומר מקצת עובי הכותל, עד שבצד אחת החצרות נתמעט הכותל מעשרה (לחם משנה). (41) כי בצד אותה החצר אין גובה הכותל עשרה.

י. נפרץ⁴² הפתל הגבוה שביניהן: אם היתה הפרצה⁴³ עד עשר אמות⁴⁴ - מערבין שני ערובין; ואם רצו - מערבין אחד, מפני שהיא פתוח; היתה יתר מעשרה⁴⁵ - מערבין ערוב אחד ואין מערבין שני ערובין.

42) משנה במסכת עירובין דף ע"ז עמוד ב'. (43) ברוחב. (44) ונשאר משהו מן הכותל משני הצדדים נחשב לפתח.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

זְרִיקָה⁸⁰ - אוֹסְרִין זֶה עַל זֶה; וְאִם הָיָה תִּשְׁמִיּוּשׁ לְזֶה בְּנֶחֱת, וְהָאֲחֵר אֵינוֹ יָכוֹל לְזַרֵּק לָהּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲמֻקָּה מִמֶּנָּה - הֲרִי זֶה שֶׁהִיא לוֹ בְּנֶחֱת מִשְׁתַּמֵּשׂ בָּהּ עַל יְדֵי זְרִיקָה⁸¹.

(78) מסכת עירובין דף פ"ה עמוד א'. (79) בית הרוס. (80) שאין להם פתח לצד החורבה, אלא שדרך החלון זורקים לתוכו. (81) והשני אסור להשתמש בה.

יח. כָּל גְּבוּת הַעֵיר⁸², אֵף עַל פִּי שְׂוֵה גְבוּת וְזֶה נְמוּף, עִם כָּל הַחֲצֵרוֹת וְעִם כָּל הַקְּרָפִיפוֹת⁸³ שֶׁהִקְפּוּ שְׁלֹא לִשְׂם דִּירָה, שְׂאִין בְּכָל אֶחָד מֵהֶן יֵתֵר עַל בֵּית סְאֲתִים⁸⁴, עִם עֲבֵי הַפְּתָלִים שְׂבִין הַחֲצֵרוֹת, עִם הַמְּבֹאוֹת שִׁישׁ לָהֶן אוֹ קוֹרָה - כְּלָן רְשׁוֹת אֲחַת הֵן, וּמְטִלְטֵלִין בְּכָלֵן בְּלֹא עֵרוֹב כְּלִים שֶׁשִּׁבְתּוֹ בְּתוֹכָן⁸⁵; אֲבָל לֹא כְּלִים שֶׁשִּׁבְתּוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אֲלֵא אִם כֵּן עֵרְבוּ⁸⁶.

(82) משנה במסכת עירובין דף פ"ט עמוד א'. (83) מקום נרחב המוקף גדר שלא לשם דירה, אלא לשים בתוכו סחורה. (84) כשיעור חצר המשכן (מסכת עירובין דף כ"ג עמוד ב') אורך מאה אמה על רוחב חמישים (שמות פרק כ"ז פסוקים ט"ו-י"ב), שהוא שטח של חמשת אלפים אמה מרובעות (פרק ט"ז מהלכות שבת הלכה ג'). (85) שהיו בתוכם בשבת (כמבואר בהלכה השניה בפרוטרוט). (86) ואם לא עירבו אסור להוציא כלים מתוך הבית ולטלטל בהם.

יט. בַּיֵּצֵד⁸⁷? כְּלֵי שִׁשְׁבַת בְּתוֹךְ הַחֲצֵר, בֵּין עֵרְבוּ אֲנִישֵׁי הַחֲצֵר בֵּין לֹא עֵרְבוּ - מֵתֵר לְהַעֲלוֹתוֹ מִן הַחֲצֵר לְגַג אוֹ לְרֹאשׁ הַפְּתָל, וּמִן הַגַּג לְגַג אַחֵר הַסְּמוּף לוֹ, אֲפִלּוּ הָיָה גְבוּת מִמֶּנּוּ כֹּל שֶׁהוּא אוֹ נְמוּף, וּמִן הַגַּג הָאֲחֵר לְחֲצֵר שְׂנֵיָהּ, וּמִחֲצֵר שְׂנֵיָהּ לְגַג שְׁלִישִׁי שֶׁל חֲצֵר שְׁלִישִׁית, וּמִגַּג שְׁלִישִׁי לְמַבּוּי, וּמִן הַמַּבּוּי לְגַג רְבִיעִי, עַד שִׁמְעִבְרֵנוּ כָּל הַמְּדִינָה כְּלָה דֶרֶךְ גְּבוּת וְחֲצֵרוֹת, אוֹ דֶרֶךְ גְּבוּת וְקְרָפִיפוֹת, אוֹ דֶרֶךְ חֲצֵרוֹת וְקְרָפִיפוֹת, אוֹ דֶרֶךְ שְׁלִשְׁתֵּן מְזָה לְזֶה וּמְזָה לְזֶה; וּבְלִבָּד שְׁלֹא יִפְגַּס בְּכִלֵי זֶה לְבֵית מִן הַבָּתִּים, אֲלֵא אִם כֵּן עֵרְבוּ אֲנִישֵׁי כָּל הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלוּ עֵרוֹב אֶחָד.

(87) כלומר: כיצד מותר לטלטל כלי בכל הגנות והחצרות והקרפפות?

כ. וְכֵן אִם שָׁבַת הַכְּלֵי בְּבֵית וְהוֹצִיאוֹ לְחֲצֵר - לֹא יַעֲבִירֵנוּ לְחֲצֵר אַחֶרֶת⁸⁸ אוֹ לְגַג אַחֵר אוֹ לְרֹאשׁ הַפְּתָל אוֹ לְקַרְפֵּף, אֲלֵא אִם כֵּן עֵרְבוּ אֲנִישֵׁי כָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁמְעִבְרִין בָּהֶן כְּלֵי זֶה עֵרוֹב אֶחָד.

(88) כיון ששבת בבית.

כא. בּוֹרֵר⁸⁹ שְׂבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת⁹⁰ - אֵין מְמַלְאִין מִמֶּנּוּ בְּשִׁבְתּוֹ⁹¹, אֲלֵא אִם כֵּן עָשׂוּ לוֹ מְחֻצָּה גְבוּהָהּ עֲשָׂרָה

עֵרוֹבִין. וְכֵן שְׁתֵּי גְזוּזְטְרֹאוֹת⁶⁴ זוֹ כְּגַד זוֹ, אִם הוֹשִׁיט לְיָד שֶׁרָחַב אֲרַבְעָה טְפָחִים מִזוֹ לְזוֹ - מְעַרְבִין עֵרוֹב אֶחָד; וְאִם רָצוּ - מְעַרְבִין שְׁנֵי עֵרוֹבִין, אֵלוּ לְעֲצָמָן וְאֵלוּ לְעֲצָמָן. הֵיוּ זֶה בְּצַד זֶה וְאֵינָן בְּשֵׁוּה, אֲלֵא אֲחַת לְמַעְלָה מִחֲבֵרְתָּהּ: אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן פְּחוֹת מְשֻׁלְשָׁה טְפָחִים - הֲרִי הֵן כְּכַצְטְרָא⁶⁵ אֲחַת⁶⁶ וּמְעַרְבִין אֲחַת; וְאִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם שְׁלֹשָׁה אוֹ יֵתֵר - מְעַרְבִין שְׁנַיִם⁶⁷, אֵלוּ לְעֲצָמָן וְאֵלוּ לְעֲצָמָן.

(62) משנה בעירובין דף ע"ח עמוד ב'. (63) כעין גשר לעבור עליו. (64) של שתי עליות של שני דיירים. (65) כגוזזטרא. (66) והיא עקומה (מסכת עירובין דף ע"ט עמוד א'). (67) וכאן לא מועיל לשים נסר לגשר, ולחשבו כפתח, כי "פתח בקרן זוית אין עושים", ועוד שמתיראים לעבור על הגשר שהוא במדרון.

טו. פְּתָל⁶⁸ שְׂבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, שֶׁהוּא רָחַב אֲרַבְעָה⁶⁹, וְהָיָה גְבוּתָהּ עֲשָׂרָה טְפָחִים מְחֻצֵר זוֹ, וְשׂוּהָ לְקַרְקַע חֲצֵר שְׂנֵיָהּ⁷⁰ - נוֹתְנִין רָחְבוֹ לְבִנֵי הַחֲצֵר שֶׁהוּא שׂוּהָ לָהֶן וְיִחָשֵׁב מְחֻצְרָן⁷¹; הוֹאִיל וְתִשְׁמִיּוּשׁוֹ בְּנֶחֱת לְאֵלוּ וְתִשְׁמִיּוּשׁוֹ בְּקֻשָּׁה לְאֵלוּ, נוֹתְנִין אוֹתוֹ לְאֵלוּ שֶׁתִּשְׁמִיּוּשׁוֹ לָהֶן בְּנֶחֱת. וְכֵן חֲרִיץ שְׂבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, עִמָּךְ עֲשָׂרָה טְפָחִים מִצַּד חֲצֵר זוֹ, וְשׂוּהָ לְקַרְקַע חֲצֵר שְׂנֵיָהּ - נוֹתְנִין רָחְבוֹ לְחֲצֵר שֶׁהוּא שׂוּהָ לָהּ; מִפְּנֵי שֶׁתִּשְׁמִיּוּשׁוֹ נֶחֱת לְזֶה וְקֻשָּׁה לְזֶה, נוֹתְנִין אוֹתוֹ לְאֵלוּ שֶׁתִּשְׁמִיּוּשׁוֹ לָהֶן בְּנֶחֱת.

(68) מסכת עירובין דף ע"ז עמוד א'. (69) שאם אינו רחב ארבעה טפחים - הוא מקום פטור ומותר לטלטל בו, וממנו (פרק י"ד מהלכות שבת הלכה י"א-י"ב) - מגיד משנה. (70) שהקרקע בחצר אחת גבוהה משל שניה, ולא שהיתה שוה ממש לארץ, שאם-כן אינו נקרא כותל, אלא שאינו גבוה עשרה טפחים ("מעשה רוקח"). (71) והם מותרים לטלטל בהם בשבת.

טז. הָיָה⁷² הַפְּתָל שְׂבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת נְמוּף מְחֻצֵר הָעֲלִיוֹנָה וְגְבוּתָהּ מְחֻצֵר הַתַּחְתּוֹנָה⁷³, שֶׁנִּמְצְאוּ בְּנֵי הָעֲלִיוֹנָה מִשְׁתַּמְשִׁין בְּעֵבְיוֹ⁷⁴ עַל יְדֵי שֶׁשְׁשׂוּל⁷⁵, וּבְנֵי הַתַּחְתּוֹנָה מִשְׁתַּמְשִׁין בְּעֵבְיוֹ עַל יְדֵי זְרִיקָה⁷⁶ - שְׂנֵיָהֶן אֲסוּרִין בּוֹ, עַד שִׁיעֲרְבוּ שְׁתֵּיָהֶן עֵרוֹב אֶחָד; אֲבָל אִם לֹא עֵרְבוּ - אֵין מְכַנְיִסִין מִעֲבֵי פְתָל זֶה לְבָתִּים⁷⁷, וְאֵין מוֹצִיאִין מֵהַבָּתִּים לְעֵבְיוֹ.

(72) מסכת עירובין דף פ"ג עמוד ב'. (73) שהחצירות הן בשיפוע ההר. (74) בגג הכותל. (75) בהורדה על ידי חבל. (76) הקשה לשימוש משלשול. (77) אבל לחצרותיהן מותר לשתייהן להכניס מעובי הכותל וכן להוציא ("מגיד משנה"). וראה להלן הלכה י"ח-י"ט.

יז. שְׂנֵי⁷⁸ בָּתִּים שְׂבִינֵיהֶן חֲרֻבָה⁷⁹ שֶׁהִיא רְשׁוֹת הַיָּחִיד, אִם יְכוֹלִין שְׂנֵיהֶם לְהַשְׁתַּמֵּשׂ בַּחֲרֻבָּה עַל יְדֵי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(מסכת עירובין שם). (106) הדיירים שבתוך החצר הגדולה. (107) קרשים. שהרי נשאר בה מחיצות המתירות את הטלטול. ובנ"א: "פסים" (מע"ק). (108) שחצרו נחשבת "כפתחה של גדולה" - כאחת עם הגדולה.

כה. שתי¹⁰⁹ חצרות שערבו ערוב אחד דרך הפתח שביניהן או דרך החלון, ונסתם הפתח¹¹⁰ או החלון בשבת - כל אחת ואחת מתרת לעצמה¹¹¹; הואיל והתרה מקצת שבת¹¹² - התרה כלה. וכן שתי חצרות שערבה זו לעצמה וזו לעצמה, ונפל הכתל שביניהן¹¹³ בשבת - אלו מתרים לעצמן, ומוציאין מבתיהן ומטלטלין עד עקר המחצה, ואלו מטלטלין בן עד עקר המחצה; הואיל והתרה מקצת שבת - התרה כלה. ואף על פי שנתוספו הדיורין, שהדיורין הבאין בשבת אינן אוסרין. נפתח החלון ונעשה הפתח בשגגה, או שעשו נכרים לדעתן¹¹⁴ - חזרו להתיר¹¹⁵. וכן¹¹⁶ שתי ספינות שהיו קשורות זו בזו, וערבו¹¹⁷, ונפסקו - אסור לטלטל מזו לזו, ואפילו היו מקפות מחצה¹¹⁸. חזרו ונקשרו בשוגג - חזרו להתיר¹¹⁹.

(109) מסכת עירובין דף צ"ג עמוד ב'. (110) שנפלה מפולת נגדו (רש"י). (111) ואף על פי שהעירוב מונח בחצר האחרת ואי אפשר להוציא משם (מ"מ). אבל לטלטל מחצר לחצר לא התירו, כמו בשתי ספינות להלן, ועיין ראב"ד. (112) בין השמשות. (113) כשהפרצה יתרה מעשר אמות, אינה נחשבת לפתח. (114) מדעת עצמם. (115) לטלטל מחצר לחצר. (116) מסכת שבת דף ק' עמוד ב'. (117) נחשבות כחצר אחת ומותר לטלטל מאחת לשניה. (118) שהקיף מחיצה מיריעות ביניהן (פירוש המשניות). (119) "שכל מחיצה שנעשתה בשבת נקראת מחיצה", אלא שאם עשאה במזיד קנסוהו חכמים שלא יועילו מעשיו.

פֶּרֶק רְבִיעִי

(1) ביאר בו רבינו בדירת החצרות, מי הם הנקראים חלוקי הדירה, ובאי זה מקום ידור שם, ויאסור, ובאי זה זמן.

א. אנשי² חצר שהיו כלם אוכלין על שלחן אחד³, אף על פי שכל אחד ואחד יש לו בית בפני עצמו - אין צריכין ערוב, מפני שהן כְּאֶנְשֵׁי בֵּית אֶחָד⁴. וכשם שאין אשתו של אדם ובניו ביתו⁵ ועבדיו אוסרין עליו, ואינו צריך לערב עמהן; כך אלו כְּאֶנְשֵׁי בֵּית אֶחָד הן, מפני שהן פְּלֵן סוּמְכִין על שלחן אחד.

(2) עירובין עג, א. שמקום הפת שהוא אוכל - שם היא דירתו. (3) הוא-הדין אפילו אם אוכלים על שני שולחנות, מכיון שהם אוכלים בבית אחד (כסף-משנה). ואף-על-פי שכל אחד אוכל משל עצמו, ואינם מעורבים במאכלם (שם). ובכת"י תימן: "על שולחן אחד תמיד", וכ"ה ב'מגיד

טפחים⁹², פְּדֵי שְׂהִיָּה פֶּל אֶחָד דוֹלָה מְרֻשׁוֹתוֹ. וְהֵיכָן מְעַמְדִין אֶת הַמַּחְצָה? אִם הֵיחָה לְמַעַל מִן הַמַּיִם - צָרִיף שְׂהִיָּה טַפַּח מִן הַמַּחְצָה יוֹרֵד בְּתוֹךְ הַמַּיִם; וְאִם הֵיחָה הַמַּחְצָה כְּלָה בְּתוֹךְ הַמַּיִם - צָרִיף שְׂהִיָּה טַפַּח מִמֶּנָּה יוֹצֵא לְמַעַל מִן הַמַּיִם, פְּדֵי שְׂהִיָּה נִפְרַת רְשׁוֹת זֶה מְרֻשׁוֹת זֶה⁹³.

(89) משנה במסכת עירובין דף פ"ו עמוד א'. (90) ולא עירבו ביניהם. (91) שנמצא כל אחד ממלא מרשות חברו. (92) שתפסיק בין הרשויות. (93) שלא ישאב בדלי מרשות חברו.

כב. וכן⁹⁴ אם עשו על פי הבור קורה רחבה⁹⁵ ארבעה טפחים - זה ממלא מצד הקורה, וזה ממלא מצדה האחר, וכאלו הבדילה חלק זה מחלק זה. אף על פי שהמים מערבין לממטה, קל הוא שהקלו חכמים במים⁹⁶.

(94) מסכת עירובין דף פ"ו עמוד ב'. (95) כן בדפוס רומי. (96) ואף שכל מחיצה צריכה להגיע עד הקרקע ומחיצה תלויה אינה מועילה - הקילו חכמים במים להתיר מחיצה תלויה, "שאיסור טלטול במים מדבריהם (כי המים הם כרמלית), והקילו במחיצה שאינה אלא כדי לעשות היכר" (כמבואר בהלכות שבת פרק ט"ו הלכה י"ג). ורואים אנו כאילו קרש זה נמשך ויורד עד המים וחולק כל רשות לעצמו, וכאן אין לחשוש שידלה מרשות חברו, לפי שאין דלי מהלך יותר מארבעה טפחים.

כג. באר⁹⁷ שפּאָמְצֵע הַשְּׁבִיל⁹⁸ בין שני פתלי חצרות, אף על פי שהיא מפלגת⁹⁹ מכתל זה ארבעה טפחים ומפתל זה ארבעה טפחים¹⁰⁰ - שניהם ממלאין ממנה, ואין צריכין להוציא זיזין¹⁰¹ על גבה; שאין אדם אוסר על חברו דרך אויר¹⁰².

(97) מסכת עירובין דף פ"ה עמוד א'. (98) שיש מבוי קטן בין שתי החצרות השייך לשניהן, ובאר באמצע, ומן החלון מורידים את הדלי בחבל לשאוב מים. (99) מרוחקת. (100) ובפחות מארבעה בודאי מותר לשאוב משם מים. (101) בליטת-קרש קטנה לשם היכר. (102) כיון שתשמישם הוא דרך החלון, אין אויר חברו אוסר עליו.

כד. חצר¹⁰³ קטנה שנופרצה במלואה¹⁰⁴ לחצר גדולה מבעוד יום¹⁰⁵ - אנשי גדולה¹⁰⁶ מערבין לעצמן ומתרים, שהרי נשאר להן פצימין¹⁰⁷ מכאן ומכאן; ואנשי קטנה אוסרין להוציא מבתיהן לחצר שלחן, עד שיערבו עם בני הגדולה ערוב אחד; שדיורין של גדולה חשובין פקטנה¹⁰⁸, ואין דיורי קטנה חשובין כגדולה.

(103) מסכת עירובין דף צ"ג עמוד ב'. (104) כל רוחב הכותל, ולא נשאר ממנו כלום. (105) שאם נפרצה בשבת אומרים: "הואיל והותרה למקצת שבת הותרה לכולה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בפני עצמו או בעליה בפני עצמה, לפיכך צריכין פת מכל חבורה; ואם אין המחיצות מגיעות לתקרה - כפר אחד לכלן¹⁹, שכלן כאנשי בית אחד חשובין.

(15) משנה, עירובין עב, א. (16) גרו בשבת. (17) אולם גדול, וסביבו חדרים הרבה. (18) או סמוך לתקרה שלשה טפחים, לפי שאז נחשב כ'לבד' וסתום עד למעלה. (19) ואם אין דיירים אחרים בחצר - אינם צריכים עירוב כלל (שו"ע א"ח סי' שע, ס"ג).

ח. מי²⁰ שיש לו בחצר חבירו בית שער²¹ שרבים דורסין בו או אכסדרה²² או מרפסת²³ או בית הבקר²⁴ או בית התבן או בית העצים²⁵ או אוצר²⁶ - הרי זה אינו אוסר עליו²⁷, עד שיהיה לו עמו בחצר מקום דירה שהוא סומך עליו לאכל בו פתו²⁸, ואחר כך יהיה אוסר עליו עד שיערב עמו. אבל מקום לינה אינו אוסר. לפיכך²⁹, אם קבע לו מקום לאכל בו בבית שער או באכסדרה ומרפסת - אינו אוסר עליו, לפי שאינו מקום דירה.

(20) עירובין עב, ב. (21) חדר שעל יד השער, ובו יושב שומר הבית. (22) חדר מקורה שתקרתו נשענת על עמודים בלי קירות. (23) מקום גבוה בחצר הבית, ובו מדרוגות עולין בהם לעליות (פירוש המשניות לעירובין פג.). (24) רפת. (25) מחסן העצים לחימום הבית. (26) צבור של כל מיני סחורות. (27) שאינם חשובים דירה. (28) אף שאינו ישן שם. (29) משנה, עירובין פה:

ט. עשרה³⁰ בתים זה לפנים מזה³¹ - הבית הפנימי והשני לו הם שנותנין את הערוב, והשמונה בתים החיצוניים אינן נותנין את הערוב; הואיל ורבים דורסין³² בהן - הרי הן בבית שער, והדר בבית שער אינו אוסר. אבל התשיעי - אין דורסין בו רבים אלא יחיד³³, לפיכך אוסר עד שיתן ערובו³⁴.

(30) עירובין עח, ב. (31) ודיירי החדרים הפנימיים יוצאים לחצר דרך החדרים החיצוניים. (32) עוברים דרכם לחצר. (33) בנוסח אחר, חסרות המלים: "אלא יחיד" (מעשה ורוקח). (34) וכן הדין בשני חדרים, כשדייר אחד יוצא דרך החדר השני לחצר (משנה ברורה סי' שע, ז).

י. שתים³⁵ חצרות וביניהן שלשה בתים פתוחים זה לזה ופתוחים לחצרות, והביאו בגי חצר זו ערובין דרך הבית הפתוח להן והניחוהו בבית האמצעי, וכן הביאו בגי החצר האחרת ערובין דרך [הבית] הפתוח להן והניחוהו בבית האמצעי - אותן השלשה בתים אינן צריכין לתן את הפת³⁶. האמצעי - מפני שהניחו בו הערוב, והשנים שמצדדיו - מפני שכל אחד מהן בית שער³⁷ לאנשי חצר.

(35) עירובין, שם. (36) כמו שכתב רבינו למעלה (פ"א

משנה. (4) "מקום פיתא גורם" - עיקר דירתו של אדם במקום שהוא אוכל, כנזכר למעלה. (5) בנוסח אחר: "ובניו ובני ביתו" (שונינו).

ב. וכן אם הצרכו לעשות ערוב עם אנשי חצר אחרת - ערוב אחד לכלן, ופת אחת בלבד מוליכין לאותו מקום שמערבין עמו. ואם היה הערוב בא אצלן⁶ - אינן צריכין לערב, כמו הבית שמניחין בו הערוב שאינו צריך לתן את הפת⁷; שכל אלו הבתים בבית אחד הן חשובין.

(6) שאנשי החצר האחרת מניחים את העירוב בחצר זו. (7) כמבואר בפ"א הט"ו.

ג. וכן אנשי חצר שערבו - נעשו פלן בבית אחד. ואם הצרכו לערב עם חצר שניה - כפר אחד בלבד הוא שמוליכין על ידי פלן למקום שמערבין בו. ואם היה הערוב בא אצלן - אינן צריכין לתן פת.

ד. חמשה⁸ שגבו את הערוב⁹ להוליכו למקום שמניחין בו הערוב¹⁰ - פשהם מוליכין, אינן צריכין להוליך על ידי חמשתן אלא כפר אחת; שפינן שגבו פלן, נעשו כאנשי בית אחד.

(8) עירובין, שם. (9) של בני אותה החצר. (10) שרוצים לערב גם עם בני חצר אחרת.

ה. האב¹¹ ובנו¹² והרב ותלמידו שהן שרויין בחצר - אינן צריכין לערב, מפני שהן בבית אחד. ואף על פי שפעמים אוכלין על שלחן אחד ופעמים אינן אוכלין, הרי הן בבית אחד.

(11) עירובין, שם. (12) האוכל על שולחן אביו.

ו. האחים שכל אחד מהם לו בית בפני עצמו, ואינן סומכין על שלחן אביהן; וכן הנשים או העבדים שאינן סומכין על שלחן בעליהן או רבן תמיד, אבל אוכלין הם על שלחנו בשכר מלאכה שעושין לו או בטובה זמים ודועין, כמי שסועד אצל חבירו שבוע או חדש: אם אין עמהם דיורין אחרים בחצר - אינן צריכין לערב¹³, ואם ערבו עם חצר אחרת - ערוב אחד לכלן, ואם בא הערוב אצלן - אין נותנין פת; ואם היו דיורין עמהן בחצר - צריכין פת לכל אחד ואחד כשאר אנשי החצר¹⁴, מפני שאינן סומכין על שלחן אחד תמיד.

(13) שנחשבים כבית אחד. (14) שהדיורים האחרים אוסרים עליהם, ונחשבים כחלוקים בדירותיהם.

ז. חמש¹⁵ חבורות ששבתו¹⁶ בטרקלין¹⁷ אחד: אם היה מפסיק בין כל חבורה וחבורה מחיצה המגעת לתקרה¹⁸ - הרי כל חבורה מהן כאלו היא בחדר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

טו. אַנְשֵׁי הַחֲצָר⁵² שֶׁשָּׂכְחוּ וְלֹא עָרְבוּ - אֵין מוֹצִיאִים מִבֵּית הַחֲצָר וְלֹא מִחֲצָר לְבָתִּים. אֲבָל מְטַלְטְלִין הֵן בָּלִים שֶׁשָּׂבְתוּ בַחֲצָר⁵³ בְּכָל הַחֲצָר וּבְכָל הַנְּחָשֵׁב עִם הַחֲצָר. וְאִם⁵⁴ הֵיטָה שֵׁם מִרְפֶּסֶת אוֹ עֲלֶיהָ, וְעָרְבוּ אַנְשֵׁי הַחֲצָר לְעֶצְמָן וְאֲנִשֵׁי הַמִּרְפֶּסֶת לְעֶצְמָן - אַנְשֵׁי הַמִּרְפֶּסֶת אוֹ אַנְשֵׁי הָעֲלִיָּה מְטַלְטְלִין בָּלִים שֶׁשָּׂבְתוּ בְּבֵיתָהֶן בְּכָל הַמִּרְפֶּסֶת וּבְכָל הַנְּחָשֵׁב עִמָּה אוֹ בְּכָל רֹחַב הָעֲלִיָּה וּבְכָל הַנְּחָשֵׁב עִמָּה, וְאֲנִשֵׁי הַחֲצָר מְטַלְטְלִין בְּכָל הַחֲצָר וּבְכָל הַנְּחָשֵׁב עִמָּה. וְכֵן אִם הָיָה יָחִיד דָּר בַּחֲצָר וְיָחִיד דָּר בְּעֲלִיָּה, וְשָׂכְחוּ וְלֹא עָרְבוּ - זֶה מְטַלְטֵל בְּכָל הָעֲלִיָּה וְהַנְּחָשֵׁב עִמָּה, וְזֶה מְטַלְטֵל בְּכָל הַחֲצָר וְהַנְּחָשֵׁב עִמָּה.

(52) עירובין פט, א. וצא, א. (53) בתחילת כניסת השבת. (54) משנה, עירובין פג, ב.

טז. בִּיצֵד⁵⁵? הַסֵּלַע אוֹ תֵל וְכִיּוֹצֵא בוֹ שֶׁבְתוֹף הַחֲצָר⁵⁶: אִם אֵינָן גְּבוּהֵין עֲשָׂרָה טְפָחִים - הָרִי אֱלוֹ נְחָשְׁבִין בֵּין הַחֲצָר וּבֵין הַמִּרְפֶּסֶת⁵⁷, וְשִׁנְיָהֶן אֲסוּרִין לְהוֹצִיא שָׁם בָּלִים שֶׁבְּבֵיתָם; וְאִם גְּבוּהֵין עֲשָׂרָה, וְהָיָה בִּינְיָהֶן וּבֵין הַמִּרְפֶּסֶת פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה טְפָחִים - הָרִי אֱלוֹ נְחָשְׁבִין עִם הַמִּרְפֶּסֶת, שֶׁהָרִי הֵן שׁוּיִן לָהּ, וּבְנֵי מִרְפֶּסֶת מִתְרִין בֵּיהֶם⁵⁸; וְאִם הָיָה רְחוּקִין מִן הַמִּרְפֶּסֶת אַרְבָּעָה טְפָחִים אוֹ יֵתֵר עַל כֵּן, אָף עַל פִּי שְׁגוּבֵיהֶן עֲשָׂרָה - הָרִי אֱלוֹ בְּכָל הַחֲצָר וְהַמִּרְפֶּסֶת, לְפִי שֶׁשִּׁנְיָהֶן אֶפְשָׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עַל יְדֵי זְרִיקָה, לְפִיכָךְ שִׁנְיָהֶן אֲסוּרִין לְהוֹצִיא לְשָׁם כְּלֵי הַבָּתִּים⁵⁹ עַד שִׁיעָרְבוּ. הֵיטָה⁶⁰ מִצָּבֵה⁶¹ רְחֹבָה אַרְבָּעָה טְפָחִים לְפָנֵי הַמִּרְפֶּסֶת - אֵין הַמִּרְפֶּסֶת אוֹסֶרֶת עַל בְּנֵי הַחֲצָר, שֶׁהָרִי נִחְלָקָה מֵהֶן⁶².

(55) משנה, שם. (56) ומשותף לחצר ולמרפסת. (57) בנוסח אחר: "נחשבין עם החצר ועם המרפסת". (58) שלהם נוח יותר להשתמש בסלע מאשר לבני החצר. (59) שהיו בבתים בשעת כניסת השבת. (60) עירובין ס, א. (61) עמוד כעין מחיצה. (62) על ידי שעשו מחיצה והפסק לפניהם, גילו דעתם שרוצים להסתלק מן החצר.

יז. זִיזִין⁶³ הַיּוֹצֵאִין מִן הַבֵּית לַמִּטָּה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים - הָרִי זֶה נְחָשֵׁב מִן הַחֲצָר⁶⁴, וּבְנֵי הַחֲצָר מִשְׁתַּמְשִׁין בוֹ; וְכָל שֶׁהוּא בְּתוֹף עֲשָׂרָה טְפָחִים הָעֲלִיּוֹנִים הַסְּמוּכִין לְעֲלִיָּה - אַנְשֵׁי עֲלִיָּה מִשְׁתַּמְשִׁין בוֹ; וְהַנְּשָׂאָר בֵּין עֲשָׂרָה הַתַּחְתּוֹנִים עַד תַּחֲלַת עֲשָׂרָה הָעֲלִיּוֹנִים מִן הַזִּיזִין הַיּוֹצֵאִין שָׁם - שִׁנְיָהֶם אֲסוּרִין בוֹ, וְאֵין מִשְׁתַּמְשִׁין בָּהֶן בְּכָלִים שֶׁבְּבֵיתָם אֲלֵא אִם כֵּן עָרְבוּ.

(63) עירובין פד, א. והן בליטות היוצאות מן הקירות. (64) כשעירבו בני החצר לעצמם ובני העליה לעצמם, ולא עירבו שניהם יחד (או"ח סי' שעה).

הט"ז): "בית שמניחין בו העירוב, אינו צריך ליתן את הפת". (37) כיון שעוברים משום לחצר.

יא. שְׂתִיָּה³⁸ חֲצֵרוֹת וְשִׁנְיָ בֵתִים פְּתוּחִין זֶה לְזֶה בִּינְיָהֶן³⁹, וְהֵבִיאוּ אֵלָיו עָרוּבֵן דֶּרֶךְ הַבֵּית הַפְּתוּחַ לָהֶן, וְהִנִּיחוּהוּ בְּבֵית הַשְּׂנִי הַסְּמוּךְ לְחֲצָר הָאֲחֵרֶת, וְהֵבִיאוּ אֵלָיו עָרוּבֵן דֶּרֶךְ הַפְּתַח הַסְּמוּךְ לָהֶן, וְהִנִּיחוּהוּ בְּבֵית הָאֲחֵר - שְׂתִיָּהֶן לֹא קָנוּ עָרוּב; שְׂכָל אֶחָד מֵהֶן הִנִּיחַ עָרוּבוֹ בְּבֵית שֶׁעָרַב⁴⁰ שֶׁל חֲצָר אֲחֵרֶת.

(38) עירובין עו, א. (39) ולא עירבו יחד, אלא כל אחת לעצמה. (40) והרי צריך להניח העירוב במקום דירה, כמבואר בפ"א הט"ז.

יב. אֶחָד⁴¹ מִבְּנֵי הַחֲצָר שֶׁהָיָה גּוֹסֵס⁴², אָף עַל פִּי שֶׁאֵינּוּ יָכוֹל לְחִיּוֹת בוֹ בַּיּוֹם - הָרִי זֶה אוֹסֵר עַל בְּנֵי הַחֲצָר, עַד שִׁזְכּוּ לוֹ בִּפְתַח וְעָרְבוּ עֲלָיו. וְכֵן קָטָן, אָף עַל פִּי שֶׁאֵינּוּ יָכוֹל לְאָכַל בְּזֵית - הָרִי זֶה אוֹסֵר עַד שִׁיעָרְבוּ עֲלָיו. אֲבָל הָאוֹרֵחַ אֵינּוּ אוֹסֵר לְעוֹלָם, כִּמוֹ שֶׁבְּאַרְנָנָה⁴³.

(41) 'תוספתא' עירובין פרק ה. (42) נוטה למות, ודינו כחי לכל דבריו. (43) למעלה פ"ב ה"א.

יג. אֶחָד⁴⁴ מִבְּנֵי חֲצָר שֶׁהִנִּיחַ בֵּיתוֹ⁴⁵ וְהִלֵּךְ וְשָׂבַת בַּחֲצָר אֲחֵרֶת, אֶפְלוּ הֵיטָה סְמוּכָה לְחֲצָרוֹ, אִם הִסִּיעַ⁴⁶ מִלְּבוֹ וְאֵין דַּעְתּוֹ לְחֹזֵר לְבֵיתוֹ בְּשַׁבַּת - הָרִי זֶה אֵינּוּ אוֹסֵר עֲלֵיהֶן⁴⁷. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּישְׂרָאֵל⁴⁸; אֲבָל עוֹבֵד פּוֹכְבִים, אֶפְלוּ הִלֵּךְ לְשַׁבַּת בְּעִיר אֲחֵרֶת - אוֹסֵר עֲלֵיהֶן עַד שִׁיעָרְבוּ מִמֶּנּוּ מְקוֹמוֹ, שֶׁהָרִי אֶפְשָׁר שִׁיבֹא בְּשַׁבַּת⁴⁹.

(44) משנה, עירובין פו, א. (45) לפני השבת. (46) הרחיק. (47) כי דירה בלי בעלים, לא שמה דירה. (48) שאין דרך ישראל לבוא בשבת, ואף אם יבוא במקרה, כיון שהותרה למקצת שבת - הותרה לכולה (מגיד-משנה). (49) ודוקא אם הוא במקום קרוב, דהיינו מהלך יום אחד, שיכול לבוא באותו יום. אבל אם הלך לדרך רחוקה - אינו אוסר (מגיד-משנה).

יד. בַּעַל הַחֲצָר שֶׁהִשְׁכִּיר מִבֵּית חֲצָרוֹ לְאַחֵרִים, וְהִנִּיחַ לוֹ בָּלִים אוֹ מִינֵי סְחוּרָה בְּכָל בֵּית וּבֵית מֵהֶן - אֵינָן אוֹסְרִין עֲלָיו; הוּאִיל וְנִשׁ לוֹ תְּפִיסַת יָד בְּכָל בֵּית מֵהֶן, נַעֲשׂוּ הַכָּל כְּאוֹרְחִין אֲצִלוֹ⁵⁰. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהִנִּיחַ שָׁם דְּבַר שֶׁאֲסוּר לְטַלְטְלוֹ בְּשַׁבַּת, כִּגְזוֹן טָבֵל וְעֲשָׂשִׁיּוֹת⁵¹; אֲבָל אִם נִשְׂאָר לוֹ בְּכָל בֵּית מֵהֶן בָּלִים שֶׁמִּתֵּר לְטַלְטְלָן - הוּאִיל וְאֶפְשָׁר שִׁיּוֹצִיאֵם הַיּוֹם וְלֹא יִשְׂאָר לוֹ שֵׁם תְּפִיסַת יָד, הָרִי אֱלוֹ אוֹסְרִין עֲלָיו עַד שִׁיעָרְבוּ.

(50) כרבי יהודה בעירובין פה, ב. (51) חתיכות עבות של מתכת, שאינן כלים ואסורות בטלטול בשבת (עירובין פו).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

77) רשותו. (78) פ"ב ה"ה. (79) שהרי אחד מהם לא עירב. (80) שהיא חולקת רשותה לעצמה, ואף שהשתתפו מקודם לערב ביחד - הרי עכשיו כשאחד מן החיצוניים לא עירב, יכולה הפנימית להגיד: "לתקוני שדרתיך ולא לעוותי" (לתקן שלחתיך ולא לקלקל), ועכשיו שקלקלת - איני רוצה בשיתוף (גמרא). (81) בנוסח אחר, חסרה המלה "במקומה" (ויניציאה).

כב. הנה⁸² אָחַד דָּר בְּחֶצֶר זוּ וְאֶחָד דָּר בְּחֶצֶר זוּ - אֵינָן צְרִיכִין לְעָרֵב, אֲלֵא פֶל אֶחָד מֵהֶן מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל חֶצְרוֹ⁸³. וְאִם הָיָה עוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת בְּפִנְימִית⁸⁴, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא אֶחָד - הָרִי הוּא פְּרָבִים, וְאוֹסֵר עַל הַחִיצוֹנָה עַד שְׂיַעֲרֹב⁸⁵.

(82) משנה, עירובין שם. (83) שאין היחיד שבפנימית אוסר על החיצונה, ואף-על-פי שיש בה רבים (מגיד-משנה). והחיצונה אינה אוסרת על הפנימית, כמבואר למעלה בהלכה יט. (84) ובחיצונה דרים שני ישראלים, כפי שמוכח מהמילה: "עד שישכרו" לשון רבים ('מעשה רוקח'). (85) כמבואר בפ"ה ה"ב.

כג. שלש⁸⁶ חֲצֵרוֹת הַפְּתוּחוֹת זוּ לְזוֹ⁸⁷, וְרַבִּים כָּל חֶצֶר מֵהֶן, עָרְבוּ שְׁתֵּים הַחִיצוֹנוֹת עִם הָאֲמֻצָּעִית - הִיא⁸⁸ מִתְּרַת עֲמָהֶן, וְהֵן מִתְּרֹת עֲמָה, וְשְׁתֵּים הַחִיצוֹנוֹת אֲסוּרוֹת זוּ עִם זוֹ⁸⁹ עַד שְׂיַעֲשׂוּ שְׁלִשְׁתָּן עָרֹב אֶחָד. הִנֵּה⁹⁰ כָּל חֶצֶר מֵהֶן אֶחָד, אָף עַל פִּי שְׂרָבִים דּוֹרְסִין בְּחִיצוֹנָה⁹¹ - אֵינָן צְרִיכִין לְעָרֵב; שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן מִתְּרַת בְּמִקוּמוֹ. הִיוּ שְׁנַיִם בְּפִנְימִית - הוֹאִיל וְהֵן אֲסוּרִין בְּמִקוּמָן עַד שְׂיַעֲרֹבוּ, הָרִי הֵן אוֹסְרִין עַל הַיְחִידִים שֶׁבְּאֲמֻצָּעִית וְשֶׁבְּחִיצוֹנָה עַד שְׂיַעֲרֹבוּ שְׁנַיִם בְּפִנְימִית. זֶה הַכֹּל: רֵגֶל הָאֲסוּרָה בְּמִקוּמָה⁹² - אוֹסְרַת שְׁלֵא בְּמִקוּמָה; וְרֵגֶל הַמִּתְּרַת בְּמִקוּמָה - אֵינָה אוֹסְרַת שְׁלֵא בְּמִקוּמָה, מִפְּנֵי שְׂעוּבַת עֲלִיהֶן.

(86) משנה, עירובין מה, ב. (87) ופתוחות כל אחת לרשום הרבים, שכל אחת רשות לעצמה ואין להם דריסת רגל זו בתוך זו (רש"י). (88) האמצעית ששתיהן עירבו עמה. (89) שהרי שתי החיצונות לא עירבו ביניהן. (90) עירובין עה, ב. (91) בהלכה זו מדובר בשלש חצרות זו לפני זו, והחיצונה בלבד פתוחה לרשות הרבים, ורגלי הפנימית דרך החיצונה (מגיד-משנה). (92) כמו השנים בפנימית האסורים במקומם, מכיון שלא עירבו.

כד. שתי פְּצֻצְטְרִיּוֹת⁹³ זו לְמַעְלָה מְזוּ, שֶׁהֵן לְמַעְלָה מִן הַמַּיִם⁹⁴ - אָף עַל פִּי שֶׁעֲשִׂתָּהּ כָּל אַחַת מֵהֶן מִחֻצָּה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים יוֹרְדָת⁹⁵ מִכָּל אַחַת וְאַחַת, אִם הָיוּ שְׁתֵּי הַפְּצֻצְטְרִיּוֹת בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה טְפָחִים - הָרִי אֵלּוּ אֲסוּרִין לְמֵלֵאת עַד שְׂיַעֲרֹבוּ שְׁתֵּיהֶן עָרֹב אֶחָד⁹⁶, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּכַצְטְרָא אַחַת. וְאִם הָיָה בֵּין הַעֲלִיּוֹנָה וְהַתְּתוּנָה יוֹתֵר עַל עֲשָׂרָה

יח. בור⁶⁵ שֶׁבְּחֶצֶר: אִם הָיָה מְלֵא פְּרוֹת טְבָלִים⁶⁶ שְׂאִסוּר לְטַלְטֵל בְּשֶׁבֶת וְכִיּוּצָא בְּהֵן - הָרִי הוּא וְחִלּוֹת⁶⁷ כְּסֻלַּע אוֹ תֵל שֶׁבְּחֶצֶר: אִם הָיָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה סָמוּךְ לַמְרַפֶּסֶת - הָרִי הוּא נִחְשָׁב עִם הַמְרַפֶּסֶת; אֲבָל אִם הָיָה מְלֵא מַיִם - אֵין בְּנֵי חֶצֶר וְלֹא בְּנֵי מְרַפֶּסֶת מְכַנְיִסִין מִמֶּנּוּ לְבָתִּים עַד שְׂיַעֲרֹבוּ⁶⁸.

(65) עירובין פ, א. (66) פירות שלא הפרישו מהם תרומות ומעשרות ואסורים באכילה. (67) צבור העפר אשר מסביב לשפת הבור. (68) שגזרו חכמים על בור מלא מים, שלפעמים המים חסרים ממנו, ויבואו להכניס משם לבתים (עירובין שם).

יט. שתי⁶⁹ חֲצֵרוֹת⁷⁰ זוּ לְפָנִים מְזוּ, וְאֲנָשֵׁי הַפְּנִימִית יוּצְאִין וְנִכְנְסִין וְעוֹבְרִין עַל הַחִיצוֹנָה: עָרְבָה הַפְּנִימִית וְלֹא עָרְבָה הַחִיצוֹנָה - הַפְּנִימִית מִתְּרַת⁷¹, וְהַחִיצוֹנָה אֲסוּרָה⁷²; עָרְבָה הַחִיצוֹנָה וְלֹא עָרְבָה הַפְּנִימִית - שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת⁷³: הַפְּנִימִית - מִפְּנֵי שְׁלֵא עָרְבָה, וְהַחִיצוֹנָה - מִפְּנֵי אֵלּוּ שְׁלֵא עָרְבוּ שְׂעוּבַת עֲלִיהֶן; עָרְבוּ זוּ לְעַצְמָהּ וְזוּ לְעַצְמָהּ - זוּ מִתְּרַת בְּפִנֵּי עַצְמָהּ וְזוּ מִתְּרַת בְּפִנֵּי עַצְמָהּ, אֲבָל אֵין מְטַלְטֵלִין מְזוּ לְזוּ.

(69) משנה, עירובין עה, א. (70) שבכל אחת יש דירים קבועים. (71) לטלטל בחצרה. (72) לפי שיש לפנימית דריסת הרגל דרך החיצונה ואוסרת עליה. (73) שהפנימית שלא עירבה, אוסרת בדריסת רגלה על החיצונה. "זה הכלל, רגל האסורה במקומה, אוסרת שלא במקומה. ורגל המותרת במקומה - אינה אוסרת שלא במקומה מפני שעוברת עליהן" (רבינו להלן בהלכה כג).

כ. שֶׁכַח אֶחָד מִן הַחִיצוֹנָה וְלֹא עָרֵב - הַפְּנִימִית בְּהִתְרַת עוֹמְדָת⁷⁴. שֶׁכַח אֶחָד מִן בְּנֵי הַפְּנִימִית וְלֹא עָרֵב עֲמָהֶן - אָף הַחִיצוֹנָה אֲסוּרָה, מִפְּנֵי אֵלּוּ בְּנֵי הַפְּנִימִית, שְׁלֵא עָלָה לָהֶן עָרֹב, שֶׁהֵן עוֹבְרִין עֲלִיהֶן.

(74) כי אין לחיצונה דריסת הרגל של הפנימית שתאסור עליה.

כא. עשו⁷⁵ שְׁתֵּיהֶן עָרֹב אֶחָד: אִם הִנִּיחוּהוּ בְּחִיצוֹנָה, וְשֶׁכַח אֶחָד מֵהֶן וְלֹא עָרֵב, בֵּין שֶׁהָיָה מִבְּנֵי הַחִיצוֹנָה בֵּין מִבְּנֵי הַפְּנִימִית - שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת⁷⁶ עַד שְׂיַבְטֵל לָהֶן⁷⁷, שֶׁהָרִי בְּאֲרָנוֹת⁷⁸ שֶׁמִּבְטָלִין מִחֶצֶר לְחֶצֶר; וְאִם הִנִּיחוּ עָרֹב בְּפִנְימִית, וְשֶׁכַח אֶחָד מִבְּנֵי הַחִיצוֹנָה וְלֹא עָרֵב - הַחִיצוֹנָה אֲסוּרָה⁷⁹, וּפְנִימִית מִתְּרַת⁸⁰ בְּמִקוּמָה⁸¹; שֶׁכַח אֶחָד מִבְּנֵי הַפְּנִימִית וְלֹא עָרֵב - שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת עַד שְׂיַבְטֵל לָהֶן.

(75) משנה, עירובין עה, א. (76) שהרי הם כאילו דרים כולם בחצר אחת, ואחד שלא עירב אוסר עליהם.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שַׁבַּת, אֵלֶּא סוּמְכִין עַל שְׁתוּף שֶׁל סְחוּרָה. וְהוּא, שִׁיחָהּ הַמִּין שֶׁהֵן שְׁתַּפִּין בּו מִין אֶחָד וּבְכָלִי אֶחָד; אֲבָל אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן שְׁתַּף לָזֶה בְּגִין וְיֵאָחֵר בְּשִׁמּוֹן, אוֹ שֶׁהָיָה הַכֹּל יֵין וְהָיָה בְּשִׁנֵי פְלִים - הָרִי אֵלּו צְרִיכִין שְׁתוּף אַחֵר לְעִנְיַן שַׁבַּת.

2) משנה, עירובין עא, א. 3) שפתוחות לתוכו הרבה חצירות, ואסור לטלטל במבוי עד שיעשו דיירי החצרות בנייהם "שיתופי-מבואות". ועושים אותם בין בפת ובין בשאר אוכלים, מה-שאין-כן בעירובי חצרות שאין עושים אותם אלא בפת (למעלה פ"א ה"ו, ועיין מגיד-משנה).

ב. אֶחָד מִבְּנֵי הַמְּבֹוּי שֶׁבִקֵּשׁ מִחֵבְרוֹ יֵין אוֹ שִׁמּוֹן קֶדֶם הַשַּׁבַּת, וְלֹא נִתֵן לוֹ - בְּטַל הַשְׁתוּף⁶; שֶׁהָרִי גְלָה דַעְתּוֹ, שְׂאִינֵן בְּלֵן בְּשִׁתְּפִין שְׂאִין מִקְפִידִין זֶה עַל זֶה. אֶחָד מִבְּנֵי הַמְּבֹוּי שְׂרִיגִיל לְהַשְׁתַּתֵּף עִם בְּנֵי הַמְּבֹוּי, וְלֹא נִשְׁתַּתֵּף⁷ - בְּנֵי מְבֹוּי נִכְנָסִין לְבֵיתוֹ וְנוֹטְלִין מִמֶּנּוּ שְׁתוּף בְּעַל כְּרַח⁸. וְאֶחָד⁹ מִבְּנֵי הַמְּבֹוּי שְׂאִינֵן רוֹצֵה לְהַשְׁתַּתֵּף כְּלָל¹⁰ עִם בְּנֵי הַמְּבֹוּי - כּוֹפִין אוֹתוֹ¹¹ לְהַשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶן.

4) עירובין סח, א. 5) המיוחדים לשיתוף. 6) כיון שעיקר טעמו של העירוב והשיתוף הוא לומר: "שכולנו מעורבין ואוכל אחד לכולנו, ואין כל אחד מאתנו חולק רשות מחבירו" ("פ"א ה"ו) - אם מקפידים זה על זה, בטלים העירוב והשיתוף. 7) ואוסר את הטלטול לכל בני המבוי. 8) כיון שהדבר גם לטובתו, אלא שהוא רוצה לגרום צער לאחרים, בבחינת "תמות נפשי עם פלשתים" (רבינו יהונתן). 9) "ירושלמי בבא-בתרא פ"א ה"ה. 10) שאף פעם לא השתתף עם בני המבוי. 11) בית דין, (אבל ליחידים אין רשות ליטול ממנו בעל כרחו). שעיקוב בדבר ש"זה נהנה וזה לא חסר" הוא 'מדת סדום', ובית-דין כופין על 'מדת סדום' (הל' שכנים פ"ב ה"א).

ג. אֶחָד¹² מִבְּנֵי הַמְּבֹוּי שֶׁהָיָה לוֹ אוֹצֵר שֶׁל יֵין אוֹ שִׁמּוֹן וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - הָרִי זֶה מְזַפֵּה מִמֶּנּוּ מַעַט לְכָל בְּנֵי הַמְּבֹוּי¹³ לְהַשְׁתַּתֵּף בּוֹ, וּמַעְרַב בּוֹ עֲלֵיהֶם. וְאִף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִפְרִישׁוּ וְלֹא יִתְדוּ¹⁴, אֵלֶּא הָרִי הוּא מַעְרַב בְּאוֹצֵר - הָרִי זֶה שְׁתוּף.

12) עירובין סח, א. 13) שיהיה לכל אחד חלק בו. 14) שלא יחד את החלק שימשם לשיתוף.

ד. חֲצֵר¹⁵ שִׁישׁ לָהּ שְׁנֵי פִתְחִים לְשְׁנֵי מְבֹאוֹת, אִם נִשְׁתַּתֵּף עִם אֶחָד מֵהֶן בְּלֶבֶד - נֶאֱסָרָה בְּמְבֹוּי הַשְּׁנִי, וְאִינָה מוֹצִיָּאָה וּמְכַנְסָה בּו¹⁶. לְפִיכֶךָ, אִם זָכָה אֶחָד בְּשְׁתוּף לְכָל בְּנֵי הַמְּבֹוּי וְשִׁתַּף עֲלֵיהֶן, צְרִיף לְהוֹדִיעַ לְאֲנָשֵׁי הַחֲצֵר זֶה, שְׂאִינֵן מִשְׁתַּתְּפִין אֵלֶּא מִדַּעְתָּן; שְׂאִינָה זְכוּת לָהֶן, שְׂמָא בְּמְבֹוּי הַשְּׁנִי רוֹצִים לְהַשְׁתַּתֵּף וְלֹא בְּזָה¹⁷.

15) עירובין פ, ב. 16) כיון שאין לה שיתוף אתו.

טְפָחִים⁹⁷, וְעֶרְבָה זֶה לְעֶצְמָה זֶה לְעֶצְמָה - שְׁתִּיחָן מִתְרוֹת לְמֵלֶאֱת.

93) משנה, עירובין פז, ב. ובנוסה אחר: "גזוזטרואות" ('מעשה רוקח'). 94) המדובר במקום מקורה היוצא מכותל רשות היחיד על רשות הרבים או על מעין ונהר, כמו זיז - ונוקבים בו נקב וממלאים דרך אותו הנקב מן המעין או הנהר (פירוש המשניות). 95) ואנו אומרים שהמחיצה כאילו הגיעה למטה עד המים. 96) ואוסרים זה על זה. 97) שחולקות רשויות לעצמן.

כה. לֹא עֲשֵׂתָה הָעֲלִיּוֹנָה מְחֻצָּה, וְעֲשֵׂתָה הַתְּחַתּוֹנָה - אִף הַתְּחַתּוֹנָה אֲסוּרָה לְמֵלֶאֱת, מִפְּנֵי דְלִי שֶׁל בְּנֵי הָעֲלִיּוֹנָה, שֶׁהֵן אֲסוּרִין, שְׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶן. עֲשֵׂתָה הָעֲלִיּוֹנָה מְחֻצָּה, וְלֹא עֲשֵׂתָה הַתְּחַתּוֹנָה - הָעֲלִיּוֹנָה מִתְרוֹת לְמֵלֶאֱת, וְהַתְּחַתּוֹנָה אֲסוּרָה. וְאִם נִשְׁתַּתְּפוּ בְּנֵי הַתְּחַתּוֹנָה עִם בְּנֵי הָעֲלִיּוֹנָה בְּמַחְצָה שְׁעוֹשׁוּ - שְׁתִּיחָן אֲסוּרוֹת לְמֵלֶאֱת עַד שִׁיעֲרֵבוּ עֲרוֹב אֶחָד.

כו. שֶׁלֹּשׁ דִּיאָטוֹת⁹⁸ זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, עֲלִיּוֹנָה וְתַחַתּוֹנָה שֶׁל אֶחָד, וְאֶמְצָעִית שֶׁל אֶחָד - לֹא יִשְׁלַשְׁל⁹⁹ מִן הָעֲלִיּוֹנָה לְתַחַתּוֹנָה דֶּרֶךְ אֶמְצָעִית; שְׂאִין מְשַׁלְּשִׁין מְרֻשׁוֹת לְרֻשׁוֹת דֶּרֶךְ רֻשׁוֹת אֶחָד. אֲבָל מְשַׁלְּשִׁל הוּא מִן הָעֲלִיּוֹנָה לְתַחַתּוֹנָה שֶׁלֹּא דֶּרֶךְ אֶמְצָעִית.

98) עליות. 99) יוריד.

כז. שְׁתִּי¹⁰⁰ דִּיאָטוֹת זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וְחֲצֵר אֶתָּת¹⁰¹ תְּחַתּוֹתֵיהֶן¹⁰² שֶׁשׁוֹפְכִין לְתוֹכָהּ הַמַּיִם - לֹא יִשְׁפְּכוּ לְתוֹכָהּ עַד שִׁיעֲרֵבוּ שְׁתִּיחָן עֲרוֹב אֶחָד. עֲשׂוּ מְקַצְתָּן עוֹקָה¹⁰³ בְּחֲצֵר לְשִׁפְףָּ בְּהַמַּיִם, וּמְקַצְתָּן לֹא עֲשׂוּ - אֵלּוּ שְׁעוֹשׁוּ שׁוֹפְכִים לְעוֹקָה שְׁלֵחָן, וְאֵלּוּ שֶׁלֹּא עֲשׂוּ לֹא יִשְׁפְּכוּ לְחֲצֵר עַד שִׁיעֲרֵבוּ. וְאִם עֲשׂוּ אֵלּוּ עוֹקָה וְאֵלּוּ עוֹקָה - כָּל אֶתָּת מִשְׁתִּיחָן שׁוֹפְכָת לְעוֹקָה שְׁלֵחָן, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא עֲרָבוּ.

100) משנה, עירובין פח, ב. 101) שיש בה ארבע אמות על ארבע אמות או יותר, אבל בפחות מכן אין עירוב מועיל בלי עוקה (גומא), כי "חצר פחותה מד' אמות אין שופכים בתוכה מים בשבת, מפני שהם יוצאים לרשות הרבים" (הל' שבת פט"ו הט"ו). 102) בנוסה אחר: "ביניהן" (כת"י התלמינים). 103) בורר-שופכין, וראה פרטי הלכה זו בהל' שבת פרק טו הט"ו ו"ז.

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

1) כלל בו רבינו עניין שיתוף המבוי, ונתבאר בו כל הפרטים שנזכרו בחצרות, בג' פרקים הקודמים.

א. אֲנָשִׁי² מְבֹוּי³ שֶׁהָיָה בִּינֵיהֶן שְׁתוּף בְּמֵאֲכָל אֶחָד לְעִנְיַן סְחוּרָה, כְּגוֹן שֶׁקָּנּוּ יֵין בְּשִׁתְּפוֹת אוֹ שִׁמּוֹן אוֹ דְּבַשׁ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - אִינֵן צְרִיכִין שְׁתוּף אַחֵר לְעִנְיַן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ט. עֲרֵבוּ³¹ בְּנֵי הַמְּבֹרֵי שֶׁהֵיא רְגִילָה בּוֹ לְעֲצָמָן, וְהֵיא לֹא עֲרֵבָה עִמּוֹ וְלֹא עִם בְּנֵי הַמְּבֹרֵי הָאֲחֵר שְׂאִינָה רְגִילָה בּוֹ, וְגַם לֹא עֲרֵבוּ בְּנֵי הַמְּבֹרֵי שְׂאִינָה רְגִילָה בּוֹ - דּוֹחִין אוֹתָהּ אֲצֵל זֶה הַמְּבֹרֵי שְׂאִינָה רְגִילָה³², מִפְּנֵי שְׂלֵא עֲרֵב. הוֹאִיל וְהֵיא לֹא עֲרֵבָה וְהוֹא לֹא עֲרֵב, דּוֹחִין אוֹתָהּ אֲצֵלוֹ, כִּדִּי שְׂלֵא תֵאָסֵר עַל מְבֹרֵי זֶה שְׂעֲרֵב לְעֲצָמוֹ.

(31 עירובין, שם. 32) ותסתלק מאותו שרגילה, כדי שיהא המבוי מותר, כיון שהיא אינה מפסדת בדבר, שהרי לא שיתפה עם בני המבוי, ויש רווח לאחרים בהסתלקותה, שעל-ידי-זה יהיו מותרים, "זה נהנה וזה לא חסר - כופין על מדת סדום" (או"ח סי' שפו).

י. הֲצֵר³³ שִׁישׁ לָהּ פֶּתַח לְמְבֹרֵי וּפֶתַח אַחֵר לְבִקְעָה³⁴ אוּ לְקַרְפָּף³⁵ יִתֵּר מִבֵּית סַאֲתִים³⁶ - הוֹאִיל וְאִסּוּר לְטַלְטֵל מִחֲצָר לְאוֹתוֹ הַקַּרְפָּף, אֵינוֹ סוֹמֵךְ אֶלָּא עַל פֶּתַח שֶׁל מְבֹרֵי, לְפִיכָף אוֹסֵר עַל בְּנֵי הַמְּבֹרֵי עַד שִׁישְׁתַּתֵּף עִמָּהּ. אֲבָל אִם הָיָה הַקַּרְפָּף בֵּית סַאֲתִים אוּ פְחוֹת³⁷ - אֵינוֹ אוֹסֵר עַל בְּנֵי הַמְּבֹרֵי; שְׂעַל הַפֶּתַח הַמִּיחָד לוֹ³⁸ סוֹמֵךְ, הוֹאִיל וּמִתֵּר לְטַלְטֵל בְּכָל הַקַּרְפָּף.

(33 עירובין סז, ב. 34) שאין לה מחיצות. (35) מקום נרחב שיש לו מחיצות ואין בתוכו בית דירה, אין המחיצות מועילות לטלטל בתוכו (רבינו בהל' שבת פט"ז ה"א). (36) שיעור סאתים הוא כשיעור חצר המשכן, שארכו מאה אמה ורחבו חמישים, שהוא שטח של חמשת אלפים אמה מרובעות (הל' שבת פט"ז ה"ג). (37) והוא-הדין אם היה יותר מבית סאתים, ומוקף לשם דירה (רש"י). (38) ואין לאחרים דריסת הרגל בו.

יא. אֶחָד³⁹ מִבְּנֵי מְבֹרֵי שֶׁהֵלֵךְ לְשִׁבְתָּהּ⁴⁰ בְּמְבֹרֵי אַחֵר - אֵינוֹ אוֹסֵר עֲלֵיהֶן⁴¹. וְכֵן⁴² אֶחָד מִבְּנֵי מְבֹרֵי שֶׁבָּנָה מִצְבָּה⁴³ רְחֵבָה אַרְבָּעָה טְפָחִים עַל פֶּתַחוֹ - אֵינוֹ אוֹסֵר עֲלֵיהֶן; שֶׁהָרִי הַפְּרִישׁ עֲצָמוֹ מֵהֶן, וְחָלַק רְשׁוֹתוֹ.

(39) משנה, עירובין פו, א. (40) ואין דעתו לחזור באותה שבת, כמבואר בפרק ד' ה"ג, לענין אחד מבני החצר. (41) על בני אותו מבוי שהלך מהם, מפני שדירה בלא בעלים אינה דירה ואינה יכולה לאסור. (42) עירובין נט, ב. (43) עמוד.

יב. אֲנָשִׁי מְבֹרֵי שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ מִקְצָתָן, וְשִׁכְחוּ מִקְצָתָן וְלֹא נִשְׁתַּתְּפוּ - מִבְּטָלִין רְשׁוֹתָן לְאֵלוֹ שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ. וְדִינָם לְעֲנִין בְּטוֹל רְשׁוֹת - כִּדִּין אֲנָשִׁי חֲצָר שֶׁשָּׂכַח אֶחָד מֵהֶן אוּ שְׁנַיִם וְלֹא עֲרֵבוּ. וְכִכָּר אֲמַרְנוּ, שֶׁכָּל אֶדָם עִם אֲנָשִׁי בֵּיתוֹ הַסְּמוּכִים עַל שְׁלַחְנוֹ - כְּאִישׁ אֶחָד הֵן חֲשׁוּבִין, בֵּין לְעֵרֵבֵי חֲצֵרוֹת בֵּין לְשִׁתּוּפֵי מְבֹאוֹת.

(17) ואף-על-פי שהיא יכולה להשתתף עם שני המבואות ולטלטל בשניהם (ראה למעלה פ"ד הכ"ג), ואם כן אין זו חובה אלא זכות, כמו בכל שיתוף שכתב רבינו למעלה (פ"א ה"כ) שאינו צריך להודיע (ראב"ד) - יתכן שאינו רוצה שאנשים רבים ישמשו באותה חצר וישמנו שם כליהם, בשעה שאינה זקוקה לאותו מבוי, שהרי יש לה יציאה דרך המבוי האחר (מגיד-משנה).

ה. אִשְׁתּוֹ שֶׁל אָדָם מְעַרְבֵת לוֹ שְׂלֵא מִדְּעֵתוֹ. וְהוֹא, שְׂלֵא יֵאָסֵרוּ עַל שְׁכֵנָיו; אֲבָל אִם אוֹסֵר - אֵינָה מְעַרְבֵת עֲלָיו וְלֹא מִשְׁתַּתְּפֵת עֲלָיו אֶלָּא מִדְּעֵתוֹ. כִּיִּצַד אוֹסֵר? כְּגוֹן שְׂאָמַר: אֵינִי מְעַרְבַּ עִמָּכֶם, אוּ: אֵינִי מִשְׁתַּתְּףָ עִמָּכֶם.

ו. נִשְׁתַּתְּפוּ¹⁸ אֲנָשִׁי חֲצָר זוֹ עִם אֶחָד מִשְׁנֵי הַמְּבֹאוֹת: אִם בְּמִין אֶחָד נִשְׁתַּתְּפוּ, אֲפִלוּ כִּלְהֵא אִתּוֹ הַמִּין - הָרִי זֶה עוֹשֶׂה שְׁתוּף אַחֵר וּמִזְכָּה לָהֶן, וְאֵינוֹ צָרִיף לְהוֹדִיעֵם¹⁹ פְּעַם שְׁנִיָּה; וְאִם בְּשְׁנֵי מִינֵין נִשְׁתַּתְּפוּ, וְנִתְמַעֵט הָאֶכָל - מוֹסִיף וּמִזְכָּה, וְאֵינוֹ צָרִיף לְהוֹדִיעֵן²⁰; וְאִם כָּלוּ - מִזְכָּה לָהֶם, וְצָרִיף לְהוֹדִיעֵם²¹. נִתּוֹסְפוּ שְׁכֵנֵים²² בְּחֲצָר זֶה - מִזְכָּה לָהֶם, וְצָרִיף לְהוֹדִיעֵם.

(18) משנה, עירובין פ, ב. (19) לשאלם אם מסכימים להשתתף פעם שניה, כי מעמידים אותם על חזקתם שבוודאי יסכימו כמו בפעם הקודמת ('לבוש'). (20) שבוודאי יסכימו להשלים את העירוב. (21) שאין אנו יודעים עם איזה מבוי הוא רוצה להשתתף, אבל חצר הפתוח למבוי אחד אין צריך לשאלו, שהרי זכות היא לו - שעל ידי השיתוף יוכל להשתמש שם, וזכים לאדם שלא בפניו, כמבואר בפרק א הלכה כ. (22) שלא היו בשעת הנחת השיתוף (משנה, שם).

ז. נִשְׁתַּתְּפָה²³ חֲצָר זוֹ²⁴ עִם בְּנֵי הַמְּבֹרֵי זֶה מִפֶּתַח זֶה, וְעִם בְּנֵי הַמְּבֹרֵי הַשְּׁנֵי מִן הַפֶּתַח הָאֲחֵר - מִתְּרַת עִם שְׁנֵיָהֶן, וְהֵן מִתְּרִין עִמָּה, וְשְׁנֵי הַמְּבֹאוֹת²⁵ אֲסוּרִין זֶה עִם זֶה. לֹא עֲרֵבָה עִם אֶחָד מֵהֶם²⁶ - אוֹסֵרֵת עַל שְׁנֵיָהֶן.

(23) עירובין מט, א. (24) שיש לה שני פתחים לשני מבואות. (25) שלא השתתפו ביניהם. (26) עם אף אחד מהם, כלומר לא עם זה ולא עם זה.

ח. הֵיִתָּה²⁷ חֲצָר זוֹ רְגִילָה בְּפֶתַח אֶחָד²⁸, וְהַפֶּתַח הַשְּׁנֵי אֵינָה רְגִילָה - זֶה שֶׁרְגִילָה לְהַכְנִס וְלִצְאָת בּוֹ אוֹסֵר²⁹, וְשְׂאִינָה רְגִילָה בּוֹ אֵינוֹ אוֹסֵר. עֲרֵבָה עִם מְבֹרֵי שְׂאִינָה רְגִילָה בּוֹ - הֵתֵר הַמְּבֹרֵי הָאֲחֵר לְעֲצָמוֹ³⁰, וְאֵינוֹ צָרִיף לְעַרְבַּ עִמָּה.

(27) עירובין, שם. (28) בחול לצאת ולבוא דרך שם. (29) אם לא עירבה עמו. (30) שהרי הסתלקה בזה מן המבוי שהיא רגילה בו, וכאילו אינה רגילה בו.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לְבַקְעָה, וְאֵינוֹ אוֹסֵר עֲלֵיהֶן. הֲיָה בֵּית סַאתִים אוֹ פַחוֹת⁵² - אֵינוֹ סוֹמֵךְ עֲלֵיהֶן, וְאוֹסֵר עֲלֵיהֶן עַד שִׁישְׁכָרוּ מִמֶּנּוּ.

51) שיש שם אויר טוב. ונוח לו להשתמש בפתח הצר המוביל לעבר הבקעה. 52) המקום קטן ואינו נוח לו, ומשתמש גם בפתח הפתוח למבוי.

יח. מְבוּיִם⁵³ שֶׁצָּדוּ אֶחָד עוֹבֵד כּוֹכְבִים וְצָדוּ אֶחָד יִשְׂרָאֵלִים⁵⁴, וְהָיוּ חִלּוֹנוֹת⁵⁵ פְּתוּחוֹת מִחֲצָר לְחֲצָר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְעָרְבוּ בְּלֶן דֶּרֶךְ חִלּוֹנוֹת - אִף עַל פִּי שְׁנַעְשׂוּ כְּאֲנָשֵׁי בֵּית אֶחָד וּמְתָרִין לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִיס דֶּרֶךְ חִלּוֹנוֹת, הָרִי אֵלּוּ אֶסוּרִין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמְבוּיִם דֶּרֶךְ פְּתָחִים⁵⁶ עַד שִׁישְׁכָרוּ מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים; שְׂאִין נַעֲשִׂים כְּיָחִיד בְּמָקוֹם עוֹבֵד כּוֹכְבִים⁵⁷.

53) עירובין עד, ב. 54) וחצרותיהם פתוחות למבוי. 55) או פתחים פתוחים מחצר לחצר. 56) הפתוחים למבוי. 57) כמבואר לגבי חצר, למעלה בפ"ב הט"ו.

יט. כִּיצַד⁵⁸ מִשְׁתַּתְּפִין בְּמַדִּינָה⁵⁹? כָּל חֲצָר וְחֲצָר מְעַרְבֵת לְעֲצָמָה⁶⁰, שְׂאֵל לְשִׁבְחַת הַתִּינוּקוֹת⁶¹, וְאַחַר כֵּךְ מִשְׁתַּתְּפִין כָּל אֲנָשֵׁי הַמַּדִּינָה כְּדֶרֶךְ שֶׁמִּשְׁתַּתְּפִין בְּמְבוּיִם⁶². וְאִם הָיְתָה הַמַּדִּינָה קִנְזָן יָחִיד, אֶפְלוּ נַעֲשִׂית שֶׁל רַבִּים - מִשְׁתַּתְּפִין בְּלֶן שְׂתוּף אֶחָד⁶³, וַיִּטְלְטְלוּ בְּכָל הַמַּדִּינָה. וְכֵן אִם הָיְתָה שֶׁל רַבִּים, וַיִּשַׁח לָהּ פֶּתַח אֶחָד⁶⁴ - מִשְׁתַּתְּפִין בְּלֶן שְׂתוּף אֶחָד.

58) משנה, עירובין נט, א. 59) עיר המוקפת חומה גבוהה עשרה טפחים, ויש לה דלתות כרשות היחיד (כמבואר בפ"א ה"א) "ואין מערבים אותה לחצאין, שכל העיר רשות היחיד גמורה, והרי הוא כמבוי אחד ואין מערבים חצי מבוי" (מגיד-משנה). 60) עירובי חצרות. 61) שידעו שהיתר הטלטול הוא מסיבת העירוב. 62) ואותן החצרות שהשתתפו עם המבואות - מותרות לטלטל זו עם זו, ואלו שלא השתתפו - אסורות. 63) כיון שהיה תחילה קנין יחיד, כחצר אחת דומה, וצריכים כל בני החצר לערב יחד. 64) שהיא סתומה מכל הצדדים, ורק דרך אותו פתח יוצאים, דינה כחצר, ומערבים את כולה.

כ. אֲבָל⁶⁵ אִם הָיְתָה שֶׁל רַבִּים, וַיִּשַׁח לָהּ שְׁנֵי פְתָחִים, שְׁהָעַם נִכְנָסִין בְּזָה וְיוֹצְאִין בְּזָה - אֶפְלוּ נַעֲשִׂית שֶׁל יָחִיד⁶⁶, אִין מְעַרְבִין אֶת כֻּלָּהּ⁶⁷; אֲבָל מְנִיחִין מִמֶּנָּה מָקוֹם אֶחָד, אֶפְלוּ בֵּית אֶחָד בְּחֲצָר אַחַת, וּמִשְׁתַּתְּפִין הַשָּׂאֵר. וַיְהִי אֵלּוּ הַמִּשְׁתַּתְּפִין בְּלֶן מְתָרִין בְּכָל הַמַּדִּינָה, חוּץ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שִׁשְׁיָרוּ. וַיְהִי אוֹתָן הַיִּשְׂאָרִים מְתָרִין בְּמָקוֹמָן בְּשְׂתוּף שְׁעוֹשִׂין לְעֲצָמָן, אִם הָיוּ הַיִּשְׂאָרִים רַבִּים, וְאֶסוּרִין לְטַלְטֵל בְּשָׂאֵר כָּל הַמַּדִּינָה.

65) עירובין נט, א. 66) שמכרוה לו. 67) גזירה שמא תחזור ותעשה רשות הרבים, ויקלו גם כן לטלטל בשבת;

יג. מְבוּיִם⁴⁴ שֶׁעָרְבוּ כָּל חֲצוֹת שָׁבוּ, כָּל חֲצָר וְחֲצָר בְּפָנָי עֲצָמָה, וְאַחַר כֵּךְ נִשְׁתַּתְּפוּ בְּלֶן בְּמְבוּיִם, שִׁבְחַת אֶחָד מִבְּנֵי הַחֲצָר וְלֹא עָרַב עִם בְּנֵי חֲצָרוֹ - לֹא הַפְּסִיד כְּלוּם; שֶׁהָרִי כָּלָם נִשְׁתַּתְּפוּ, וְעַל הַשְׂתוּף סוֹמְכִין, וְלֹא הִצְרִיכוּ לְעָרַב בְּחֲצוֹת עִם הַשְׂתוּף אֲלֵא שְׂאֵל לְשִׁבְחַת לְתִינוּקוֹת תּוֹרַת עָרוֹב⁴⁵, וְהָרִי עָרְבוּ בְּחֲצוֹת. אֲבָל אִם שִׁבְחַת אֶחָד מִבְּנֵי הַמְבוּיִם וְלֹא נִשְׁתַּתְּפוּ - אֶסוּרִים בְּמְבוּיִם, וּמְתָרִין כָּל בְּנֵי חֲצָר לְטַלְטֵל בְּחֲצָרָן; שֶׁהַמְבוּיִם לְחֲצוֹת פְּחָצָר לְבָתִּים⁴⁶.

44) משנה, עירובין עג, ב. 45) שהרי אין התינוקות יודעים מה שנעשה במבוי, ויאמרו: אבותינו לא עירבו. 46) כשם שאסור להוציא מן הבתים לחצר בלי עירוב, כך אסור להוציא מן החצר למבוי בלא שיתוף (רש"י).

יד. נִשְׁתַּתְּפוּ⁴⁷ בְּמְבוּיִם, וְשִׁכְחוּ בְּלֶן לְעָרַב בְּחֲצוֹת, אִם אִין מְקַפְּדִין עַל פְּרוֹסְתָן⁴⁸ - סוֹמְכִין עַל הַשְׂתוּף בְּשִׁבְחַת הָרֵאשׁוֹנָה בְּלֶבֶד. וְאִין מְתָרִין לָהֶן דָּבָר זֶה אֲלֵא מִדְּחַק⁴⁹.

47) "ירושלמי" עירובין פ"ו ה"ח. 48) על הלחם שאוכלים. 49) בשעת הדחק, אבל לכתחילה צריכים לעשות גם עירובי חצירות, כדי שלא תשתכח תורת עירוב מן התינוקות, כמבואר בהלכה הקודמת.

טו. מְבוּיִם שְׂאֵל נִשְׁתַּתְּפוּ בוּ, אִם עָרְבוּ חֲצוֹת עִם הַבָּתִּים - אִין מְטַלְטֵלִין בוּ אֲלֵא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת כְּרַמְלִית. מֵאַחַר שֶׁעָרְבוּ חֲצוֹת עִם הַבָּתִּים, נַעֲשֶׂה הַמְבוּיִם כְּאֵלוֹ אֵינוֹ פְּתוּחַ לוֹ אֲלֵא בָּתִּים בְּלֶבֶד בְּלֹא חֲצוֹת, וּלְפִיכָךְ אִין מְטַלְטֵלִין בְּכָלוֹ. וְאִם לֹא עָרְבוּ אֲנָשֵׁי הַחֲצוֹת - מְטַלְטֵלִין בְּכָלוֹ פְּלִים שֶׁשְׁבָתוֹ⁵⁰ בְּתוֹכוֹ, כְּחֲצָר שְׂאֵל עָרְבוּ בָּהּ.

50) שהיו בתוכו בכניסת השבת.

טז. עוֹבֵד כּוֹכְבִים אוֹ צְדוּקֵי הַשָּׂרִי בְּחֲצָר שְׁבַמְבוּיִם - דִּינוֹ עִם בְּנֵי הַמְבוּיִם כְּדִינוֹ עִם בְּנֵי הַחֲצָר, שֶׁשׁוֹכְרִים מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים אוֹ מֵאֶחָד מִבְּנֵי בֵּיתוֹ רְשׁוּתוֹ שְׁבַמְבוּיִם, אוֹ מְבַטֵּל לָהֶן הַצְּדוּקֵי. וְאִם הָיְתָה בְּמְבוּיִם עוֹבֵד כּוֹכְבִים וַיִּשְׂרָאֵל אֶחָד - אֵינוֹ צְרִיךְ שְׂתוּף. וְדִין יִשְׂרָאֵל אֶחָד וְדִין רַבִּים שֶׁהֵן סוֹמְכִין עַל שְׂלָחַן אֶחָד - דִּין אֶחָד הוּא.

יז. עוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁהָיָה דָר בְּמְבוּיִם - אִם יֵשׁ לוֹ בְּחֲצָרוֹ פֶּתַח אֶחָד לְבַקְעָה⁵¹, אֵינוֹ אוֹסֵר עַל בְּנֵי הַמְבוּיִם; וְאֶפְלוּ הָיָה פֶּתַח קָטָן אַרְבַּעַה עַל אַרְבַּעַה, אִף עַל פִּי שְׁמוּצִיא גְּמָלִים וְקִרְנוֹת דֶּרֶךְ הַפֶּתַח שְׁבַמְבוּיִם - אֵינוֹ אוֹסֵר עֲלֵיהֶן; שְׂאִין דַּעְתוֹ אֲלֵא עַל פֶּתַח הַמִּיחָד לוֹ, שֶׁהוּא לְבַקְעָה. וְכֵן אִם הָיָה פְּתוּחַ לְקַרְפֵּף שֶׁהוּא יָתֵר עַל בֵּית סַאתִים - הָרִי זֶה כְּפְתוּחַ

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שְׁתֵּי סְעֻדוֹת רְחוֹק מִן הַמְּדִינָה בְּתוֹךְ הַתְּחוּם⁵, וְקָבַע שְׁבִיתוֹתוֹ שָׁם⁶, אָף עַל פִּי שְׁחֹזר לַמְּדִינָה⁷ וְלֶן בְּבִיתוֹ - נִחְשָׁב אוֹתוֹ כְּאִלוֹ שֶׁבַת בְּמָקוֹם שֶׁהֵנִיחַ בּוֹ שְׁתֵּי הַסְּעֻדוֹת. וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא עֲרוּבֵי תְּחוּמִין⁸.

(2) משנה במסכת עירובין דף ס' עמוד א'. (3) עיר שגר בתוכה. (4) שהן "כשמונה עשרה גרוגרות, שהן כשש ביצים בינוניות" (כמבואר למעלה בפרק א' הלכה ט'). (5) של העיר, אף שהוא יותר מתחום מביתו (משנה ברורה אורה חיים סימן ת"ח). (6) בזה שהניח שם את המזון בכונה לקנות שם שביתה. (7) לפני כניסת השבת, שאם נשאר שם עד השבת, אינו צריך להניח עירוב, שהרי קנה שביתה בעצמו (ראה להלן פרק ז' הלכה א'). (8) נקרא "עירוב" - לפי שהוא מערב תחום שלא היה יכול ללכת בו תחילה עם התחום שהוא יכול ללכת בו.

ב. וַיֵּשׁ לוֹ לְהִלָּךְ מִמָּקוֹם עֲרוּבוֹ לְמִתְחַר אֲלֵפִים אֲמָה⁹ לְכָל רוּחַ. לְפִיכָף, כְּשֶׁהוּא מְהַלֵּךְ מִמָּקוֹם עֲרוּבוֹ לְמִתְחַר אֲלֵפִים אֲמָה פִּנְגָד הַמְּדִינָה¹⁰, אֵינוֹ מְהַלֵּךְ בְּמְדִינָה אֲלָא עַד סוֹף מְדִתָּהּ¹¹. וְאִם הִיָּתָה הַמְּדִינָה מְבֻלְעַת בְּתוֹךְ מְדִתָּהּ¹² - תִּחְשָׁב הַמְּדִינָה כְּאֶרְבַּע אַמּוֹת, וַיֵּשְׁלִים מְדִתוֹ חוּצָה לָהּ.

(9) כדין תחומין בשבת וכמו שכתב רבינו בפרק כ"ז מהלכות שבת הלכה א': "מדברי סופרים שלא יצא אדם חוץ לעיר אלא עד אלפים אמה, אבל חוץ לאלפים אמה אסור, שאלפים אמה הוא מגרש העיר" ושיעור אלפים אמה - 1516 מטרים בערך. (10) לצד העיר שהוא גר בה. (11) ואם מדתו כלתה באמצע העיר, אסור לו להלך יותר. (12) יבואר בהלכה ב'.

ג. כִּיצַד¹³ הָרִי שֶׁהֵנִיחַ אֶת עֲרוּבוֹ בְּרְחוֹק אֲלֵף אֲמָה מִבֵּיתוֹ שֶׁבְּמְדִינָה לְרוּחַ מְזֻרָח - נִמְצָא מְהַלֵּךְ לְמִתְחַר מִמָּקוֹם עֲרוּבוֹ אֲלֵפִים אֲמָה לְמְזֻרָח, וּמְהַלֵּךְ מִמָּקוֹם עֲרוּבוֹ אֲלֵפִים אֲמָה לְמַעְרָב: אֲלֵף שָׁמֶן הָעֲרוּב עַד בֵּיתוֹ, וְאֲלֵף אֲמָה מִבֵּיתוֹ בְּתוֹךְ הַמְּדִינָה, וְאֵינוֹ מְהַלֵּךְ בְּמְדִינָה אֲלָא עַד סוֹף הָאֲלֵף. הִיָּה מִבֵּיתוֹ עַד סוֹף הַמְּדִינָה פְּחוֹת מֵאֲלֵף, אֲפִלוּ אֲמָה אַחַת, שֶׁנִּמְצָאָה מְדִתוֹ כְּלָתָה חוּץ לַמְּדִינָה¹⁴ - תִּחְשָׁב הַמְּדִינָה כְּאֶרְבַּע אַמּוֹת, וַיִּהְיֶה חוּצָה לָהּ תִּשְׁעֵי מְאוֹת שָׁשׁ וְתִשְׁעִים אֲמָה, תִּשְׁלוּם הָאֲלֵפִים.

(13) משנה במסכת עירובין שם. (14) או שכלתה מדתו של אלפים אמה בשווה עם מדת העיר, גם כן נחשבת כל העיר כארבע אמות, ומתחיל למנות אלפים אמה מחוץ לעיר (פירוש המשניות).

ד. לְפִיכָף¹⁵, אִם הֵנִיחַ עֲרוּבוֹ בְּרְחוֹק אֲלֵפִים אֲמָה מִבֵּיתוֹ שֶׁבְּמְדִינָה - הַפְּסִיד אֶת כָּל הַמְּדִינָה כְּלָהּ¹⁶; וְנִמְצָא מְהַלֵּךְ מִבֵּיתוֹ עַד עֲרוּבוֹ אֲלֵפִים אֲמָה, וּמְעֲרוּבוֹ אֲלֵפִים, וְאֵינוֹ מְהַלֵּךְ מִבֵּיתוֹ בְּמְדִינָה לְרוּחַ

כא. וְדָבָר זֶה מְשׁוּם הַכֹּר הוּא, כְּדִי שִׁיִּדְעוּ שֶׁהָעֲרוּב הַתִּיר לְהֵן לְטַלְטֵל בְּמְדִינָה⁶⁸ שְׂרָבִים בּוֹקְעִין בָּהּ; שֶׁהָרִי הַמָּקוֹם שֶׁנִּשְׁאָר וְלֹא נִשְׁתַּתַּף עִמָּהֶן - אֵין מְטַלְטְלִין בּוֹ, אֲלָא אֵלוֹ לְעֻצְמָן וְאֵלוֹ לְעֻצְמָן.

(68) ואם לא יעשו שיעור, ישתכח העירוב ושתכח תורת רשות הרבים, על ידי טלטול בעיר הדומה לרשות הרבים (משנה ברורה אור"ח סי' שצב).

כב. מְדִינָה⁶⁹ שֶׁל רַבִּים שֵׁיֵשׁ לָהּ פֶּתַח אֶחָד וְסֻלָּם בְּמָקוֹם אַחֵר⁷⁰ - מְעַרְבִין אֶת כָּלָהּ⁷¹, וְאֵינָה צְרִיכָה שִׁיּוֹר; שְׂאֵין הַסֻּלָּם שֶׁבַחֻמָּה חָשׁוּב כְּפֶתַח⁷². הַבַּתִּים שֶׁמְנַיְחִין אוֹתוֹ שִׁיּוֹר, אָף עַל פִּי שְׂאֵינָן פְּתוּחִין לְעִיר, אֲלָא אַחֻרֵיהֶן לְעִיר וּפְנֵיהֶם לְחוּץ - עוֹשִׂין אוֹתוֹ שִׁיּוֹר⁷³, וּמְעַרְבִין אֶת הַשָּׂאָר.

(69) עירובין נט, ב. (70) בצד השני, ודרך הסולם יורדים מעבר לחומה. (71) כדין עיר שיש לה פתח אחד. (72) שההילוך דרך הסולם, אינו נוח. (73) ואפילו הוא רק בית אחד, אפילו בית הבקר או בית התבן, שאינם צריכים לעירוב אם אין גרים ואוכלים בהם, עושים אותם שיעור (אור"ח סי' שצב).

כג. הַמְּזַבְּהָ בְּשִׁתּוֹף לְבָנֵי הַמְּדִינָה, אִם עֲרוּבוֹ פֶּלֶן עֲרוּב אֶחָד⁷⁴ - אֵינוֹ צְרִיף לְהוֹדִיעֵן; שְׁזִכּוֹת הוּא לְהוֹדִיעֵן⁷⁵. וְדִין מִי שֶׁשִּׁכַּח וְלֹא נִשְׁתַּתַּף עִם בְּנֵי הַמְּדִינָה, אוֹ מִי שֶׁהִלָּךְ לְשַׁבַּת בְּעִיר אַחֵרָת, אוֹ עוֹבֵד פּוֹכְכִים שֶׁהִיָּה עִמָּהֶן בְּמְדִינָה - דִּין הַכֹּל כְּדִינָם בְּחֻצֵר וּמְבוּי.

(74) אבל אם לא עירב לכולן, עירוב אחד אינו זכות. (75) וזכין לאדם שלא בפניו.

כד. מְדִינָה⁷⁶ שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ כָּל יוֹשְׁבֵיהָ חוּץ מִמְבוּי אֶחָד - הָרִי זֶה אוֹסֵר עַל כָּלָהּ. וְאִם בָּנוּ מַצְבָּה⁷⁷ עַל פֶּתַח הַמְּבוּי - אֵינוֹ אוֹסֵר⁷⁸. לְפִיכָף אֵין מְעַרְבִין מְדִינָה לְחֻצְאֵין, אֲלָא אוֹ כְּלָהּ אוֹ מְבוּי מְבוּי⁷⁹. וּבוֹנֵה כָּל מְבוּי וּמְבוּי מַצְבָּה עַל פֶּתַחוֹ, אִם רָצָה לְחַלֵּק רְשׁוֹתוֹ מֵהֵן, כְּדִי שְׂלֵא יֵאָסֵר עַל שָׂאָר הַמְּבוּאוֹת.

(76) עירובין נט: עיר שהיתה של יחיד, שמעריבים את כולה ואינה צריכה שיעור. (77) עמוד שהוא רחב ארבעה טפחים, וראה למעלה פ"ד הט"ו. (78) שהמצבה מפרידה את המבווי משאר המדינה. (79) כדי שלא יאסרו זה על זה.

~ יום שלישי ו' אייר ~

פֶּרֶק שִׁשִּׁי

(1) נתבאר בו בכלל עניני עירוב תחומין בפת, מהו, וכיצד הוא, ומאי זה דבר הוא, ומקום הנחתו, וזמן עשייתו, ומי הוא העושהו, כמו שנתבאר בפרק ראשון בעניני עירוב החצרות.

א. מִי שִׁנְצָא מִן הַמְּדִינָה³ בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וְהֵנִיחַ מְזוּן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וְכָל שְׂאֵין מְשַׁתְּפִין בוֹ - אֵין מְעַרְבִין בוֹ תְּחוּמִין. וְכַמָּה שְׁעוֹר עֲרוּבֵי תְּחוּמִין? מִזוֹן שְׁתֵּי סְעֻדוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד;³¹ וְאִם הָיָה לִפְתָּן³² - כְּדֵי לְאָכַל בוֹ שְׁתֵּי סְעֻדוֹת. כְּמוֹ הַשְּׁתוּף³³.

30) משנה במסכת עירובין דף כ"ו עמוד ב' "בכל מערבין ומשתתפין" ועיין בתוספות שם. 31) משנה במסכת עירובין דף פ"ב עמוד ב' כמבואר בהלכה א'. 32) מסכת עירובין דף כ"ט עמוד ב' דבר שרגילים לאכול עם הפת. 33) למעלה פרק א' הלכה י'.

ח. וְצָרִיף³⁴ שְׂהִיָּהּ הוּא וְעֲרוּבוֹ בְּמָקוֹם אֶחָד, כְּדֵי שְׂהִיָּהּ אֶפְשָׁר לוֹ לְאָכְלוֹ בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת³⁵. לְפִיכָף, אִם נִתְּפַן לְשִׁבַת בְּרִשׁוֹת הָרְבִים, וְהִנִּיחַ עֲרוּבוֹ בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד, אוֹ בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד, וְהִנִּיחַ עֲרוּבוֹ בְּרִשׁוֹת הָרְבִים - אֵינוֹ עֲרוּבוֹ; שְׂאֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְהוֹצִיא מִרִשׁוֹת הַיְחִיד לְרִשׁוֹת הָרְבִים בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת אֲלָא בְּעִבְרָה.

34) משנה במסכת עירובין דף ל"ב עמוד ב'. 35) הוא זמן כניסת השבת (כמבואר בהלכות שבת פרק ה' הלכה ד'). ואז - זמן קניית שבתה על ידי העירוב.

ט. אֲבָל³⁶ אִם נִתְּפַן לְשִׁבַת בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד אוֹ בְּרִשׁוֹת הָרְבִים, וְהִנִּיחַ עֲרוּבוֹ בְּכַרְמְלִית³⁷, אוֹ שְׁנַתְּפַן לְשִׁבַת בְּכַרְמְלִית, וְהִנִּיחַ עֲרוּבוֹ בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד אוֹ בְּרִשׁוֹת הָרְבִים - הָרִי זֶה עֲרוּבוֹ; שְׂבִשְׁעַת קְנִיַת הָעֲרוּבוֹ, שֶׁהוּא בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, מִתֵּר לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִיס מִכָּל אֶחַת מִשְׁתֵּי הָרִשׁוֹת לְכַרְמְלִית לְדַבַּר מְצוּהָ; שֶׁכָּל דְּבַר שֶׁהוּא מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, לֹא גָזְרוּ עָלָיו בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת בְּמָקוֹם מְצוּהָ אוֹ בְּשִׁעַת הַדְּחָק³⁸.

36) משנה במסכת עירובין דף ל"ב עמוד ב'. 37) שהאיסור להכניס אליה ולהוציא ממנה, אינו אלא מדרבנן (כמבואר בהלכות שבת פרק י"ד). 38) וכן מפורש בפרק כ"ד מהלכות שבת הלכה י'.

י. נִתְּנָה³⁹ בְּמַגְדָּל וְנָעַל, וְאָבַד הַמִּפְתָּח, אִם יָכוֹל לְהוֹצִיאָו בְּלֹא עֲשִׂית מְלֶאכֶה⁴⁰ - הָרִי זֶה עֲרוּבוֹ; שְׂאֵין אֲסוּר לַעֲשׂוֹת בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת בְּמָקוֹם מְצוּהָ אֲלָא מְלֶאכֶה. נִתְּנוּ בְּרֵאשׁ הַקְּנָה אוֹ הַקְּנָדָס⁴¹ הַצּוֹמְחִין מִן הָאָרֶץ - אֵינוֹ עֲרוּבוֹ; גְּזֵרָה שְׂמָא יִתְלַשׁ⁴². וְאִם הָיוּ תְּלוּשִׁין וְנִעְוָצִין - הָרִי זֶה עֲרוּבוֹ.

39) משנה במסכת עירובין דף ל"ד עמוד ב'. 40) האסורה מן התורה. 41) שבט דק שעושים ממנו הרמחים. 42) כיון שרגילים להשתמש בו בתלוש, יתחלף לו מחובר בתלוש, וקרוב לודאי שיתלוש, לכן גזרו על זה גם בין השמשות ("מגיד משנה").

יא. כָּל הַמְּנִיחַ עֲרוּבוֹ, יֵשׁ לוֹ בְּמָקוֹם עֲרוּבוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת⁴³. לְפִיכָף⁴⁴, הַמְּנִיחַ עֲרוּבֵי תְּחוּמִין שְׁלוֹ בְּסוֹף הַתְּחוּם, וְנִתְּגַלְגַּל⁴⁵ הָעֲרוּבוֹ וְיֵצֵא חוּץ לַתְּחוּם בְּתוֹךְ

מְעַרְב אֶפְלוֹ אִמָּה אֶחָת. הַמְּנִיחַ¹⁷ עֲרוּבוֹ בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד¹⁸ - אֶפְלוֹ הֵיחָת מְדִינָה גְדוֹלָה כְּנִינָה¹⁹, וְאֶפְלוֹ עֵיר חֲרֻבָה²⁰ אוֹ מְעָרָה הָרְאוּיָה לְדִיּוּרִין²¹ - מִהַלֵּךְ אֶת כְּלָהּ וְחוֹצֶה לָּהּ אֶלְפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ.

15) משנה במסכת עירובין שם. 16) אסורה לו ההליכה בעיר כולה ורק בכיוון לעירוב מותר לו ללכת. 17) משנה במסכת עירובין דף ס"א עמוד א'. 18) מקום המוקף מחיצות. ושבתתו עכשיו במקום אחר. 19) שכן נקראת בדברי הנביא (יונה פרק ג' פסוק ג'): "עיר גדולה לאלהים". 20) שאין בה דירים אבל המחיצות נשארן. 21) במסכת עירובין דף ס"א עמוד ב' "אפילו היא (גדולה) כמערות צדקיהו מלך יהודה" (רש"י).

ה. הַמְּנִיחַ²² עֲרוּבוֹ בְּתוֹךְ הַמְּדִינָה שְׂשִׁבַת בָּהּ - לֹא עֲשֶׂה כְּלוּם²³, וְאֵין מוֹדֵדִין לוֹ מְמָקוֹם עֲרוּבוֹ, אֲלָא הָרִי הוּא כְּכִי הַמְּדִינָה כְּלָן, שְׂיֵשׁ לָהּ אֶלְפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ חוּץ לְמְדִינָהּ. וְכֵן אִם נִתַּן עֲרוּבוֹ בְּמָקוֹמוֹת הַמְּצַטְרְפִין לְעִיר²⁴, שְׂמוֹדֵדִין הַתְּחוּם חוּץ מֵהֶם - הָרִי זֶה כְּנִתְּנָה בְּתוֹךְ הָעֵיר. נִתַּן עֲרוּבוֹ חוּץ לַתְּחוּם - אֵינוֹ עֲרוּבוֹ²⁵.

22) משנה במסכת עירובין דף ס' עמוד א'. 23) שהרי בלא עירוב גם כן יש לו מן העיר אלפים אמה לכל רוח, וכל העיר כארבע אמות בשבילו (רש"י). 24) היינו "עבורה של עיר", שהוא שבעים אמה ושני שלישי אמה (כמבואר בהלכות שבת פרק כ"ח הלכה א' וב'). 25) מכיון שאי אפשר לו להגיע לשם בכניסת השבת, זמן קניית העירוב, מפני שהוא חוץ לתחום (רש"י).

ו. אֵין מְעַרְבִין עֲרוּבֵי תְּחוּמִין אֲלָא לְדַבַּר מְצוּהָ²⁶, כְּגוֹן שְׂהִיָּהּ רוּצָה לִילָף לְבֵית הָאֵבֶל אוֹ לְמִשְׁתֵּה שֵׁל נְשׂוּאִין, אוֹ לְהַקְבִּיל פְּנֵי רֵבּוֹ²⁷ אוֹ חֲבֵרוֹ²⁸ שְׂבָא מִן הַדֶּרֶךְ, וְכִיּוֹצֵא בָּאלוֹ. אוֹ מְפָנֵי הַיְרֵאָה, כְּגוֹן שְׂהִיָּהּ רוּצָה לְכַרֵּחַ מִן הָעוֹבְדֵי פּוֹכְכִים אוֹ מִן הַלְּסָטִים וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה. וְאִם עָרַב שְׂלֵא לְאֶחָד מִכָּל אֵלוֹ, אֲלָא לְדַבְּרֵי הָרִשׁוֹת - הָרִי זֶה עֲרוּבוֹ²⁹.

26) מסכת עירובין דף פ"ב עמוד א' ש"לא התירו חכמים לצאת חוץ לתחום על ידי עירוב" (רש"י). 27) משנה במסכת עירובין דף ל"ו עמוד ב'. 28) חכם שהוא לומד ממנו (ב"י סימן תט"ו). ומקור הדבר במסכת עירובין שם: "ורבנן זימנין דניחא ליה בחבריה טפיי" (הגר"א). 29) משנה במסכת פסחים דף מ"ט עמוד א' "ולשבות שביבת הרשות" - "שהיה הולך להחשיך על התחום לקנות שביתה שם, כדי שיהא לו משם ולהלן אלפים אמה לילך לדבר הרשות" - רש"י (הגר"א). [ובספרי הרמב"ם המדויקים כתוב "הרי זה אינו עירוב". מאירי במסכת עירובין דף פ"ב עמוד א' עמ' 120 ובמסכת פסחים דף מ"ט עמוד א' עמ' 70].

ז. כָּל שְׂמֻשְׁתְּפִין בוֹ - מְעַרְבִין בוֹ עֲרוּבֵי תְּחוּמִין³⁰,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לְהוֹצִיאֹו בְּלֹא עֲשִׂית מְלֶאכֶה⁶¹ - הָרִי זֶה פֶּשֶׁר; שְׂמֵתָ לְהוֹצִיאֹו בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת⁶², שֶׁהִיא שַׁעַת קִנְיַת הָעָרוֹב. וְאִם נָפַל עָלָיו גַּל מִשְׁחֻשְׁכָּה - הָרִי זֶה עָרוֹב, וְאִף עַל פִּי שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיאֹו אֲלֵא בַעֲשִׂית מְלֶאכֶה⁶³. סִפֵּק מִבְּעוֹד יוֹם נָפַל אוֹ מִשְׁחֻשְׁכָּה - הָרִי זֶה פֶּשֶׁר; שֶׁסִּפֵּק הָעָרוֹב - פֶּשֶׁר.

59) משנה במסכת עירובין דף ל"ה עמוד א'. (60) של אבנים, שאסור לטלטל בשבת מדרבנן משום איסור מוקצה. (61) האסורה מן התורה. (62) שכל דבר האסור משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות (למעלה הלכה ט'). (63) שהרי בשעת קניית העירוב, היה אפשר להשתמש בו.

טו. אָבֵל⁶⁴ אִם עָרַב בְּתְרוּמָה שֶׁהִיא סִפֵּק טְמֵאָה - אֵינוֹ עָרוֹב; שְׂאִינָה סְעֵדָה הֶרְאוּיָה⁶⁵. וְכֵן אִם הָיוּ לְפָנָיו שְׂתֵי כְּפָרוֹת שֶׁל תְּרוּמָה, אַחַת טְהוֹרָה וְאַחַת טְמֵאָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִי זוֹ הִיא מִשְׁתִּיחֶן, וְאָמַר: עָרוֹבִי בְּטְהוֹרָה כָּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא - אֵינוֹ עָרוֹב; שְׂאִין כָּאֵן סְעֵדָה הֶרְאוּיָה לְאֲכִילָה.

64) מסכת עירובין דף ל"ו עמוד א'. (65) שהרי אסורה באכילה מחמת ספק טומאה. ואי אפשר לומר כאן, ספק עירוב כשר, כמו למעלה בהלכה י"ב, כי שם היתה לעירוב חזקת היתר בשעה שהניחו שם, אלא שאחר כך קרה דבר שאנו מסופקים בו אם נתקלקל העירוב, ואנו מעמידים את העירוב בחזקת כשר, אבל כאן, לא היתה חזקת כשרות לעירוב זה מעולם (רש"י).

טז. אָמַר⁶⁶: כֶּפֶר זוֹ הַיּוֹם חַל וְלִמְחַר קָדֵשׁ, וְעָרַב בָּהּ - הָרִי זֶה עָרוֹב; שֶׁבֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת עֲדִין לֹא נִתְקַדְּשָׁה וְדַאי, וְרֵאוּיָה הֵיחָה מִבְּעוֹד יוֹם. אָבֵל אִם אָמַר: הַיּוֹם קָדֵשׁ וְלִמְחַר חַל - אֵין מְעָרְבִין בָּהּ; שְׂאִינָה רֵאוּיָה עַד שֶׁתִּשְׁחָדֵךְ⁶⁷. וְכֵן אִם הִפְרִישׁ תְּרוּמָה, וְהִתְנָה עָלֶיהָ שֶׁלֹּא תִהְיֶה תְּרוּמָה עַד שֶׁתִּשְׁחָדֵךְ - אֵין מְעָרְבִין בָּהּ; שֶׁהָרִי הִיא טָבֵל כָּל בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, וְצָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה הַסְּעֵדָה רֵאוּיָה מִבְּעוֹד יוֹם.

66) מסכת עירובין דף ל"ו עמוד א'. (67) במסכת עירובין שם: "אמר לו רבא לרב נחמן: מאי שנא (מה ההבדל ביניהם)? אמר לו: היום חול ולמחר קדש, לא נחתא (ירדה) ליה קדושה מספיקא (מספק, ולכן חל העירוב בין השמשות), היום קדש ולמחר חול, מספיקא לא פקעא קדושתיה מיניה (מספק - אין הקדושה עוזבת אותו, ולכן לא חל העירוב בין השמשות)".

יז. הַנּוֹתֵן⁶⁸ עָרוֹבֵי כְּבִית הַקְּבָרוֹת - אֵינוֹ עָרוֹב; לְפִי שְׂבִית הַקְּבָרוֹת אֲסוּר בְּהִנְיָה⁶⁹, וְכִינֵן שְׂרוּצָה כְּקִיּוֹם הָעָרוֹב שֶׁם אַחַר קִנְיָה⁷⁰ - הָרִי נִהְיֶה בּוֹ⁷¹. נִתְּנוּ כְּבִית הַפְּרָס⁷² - הָרִי זֶה עָרוֹב⁷³, וְאֶפְלוּ הָיָה כֶּהֵן; מִפְּנֵי שֶׁיִּכּוֹל לְכַנֵּס שָׁם בְּמַגְדֵּל הַפּוֹרֵחַ⁷⁴ אוֹ שְׂיַנְפֵּחַ וְהוֹלֵךְ⁷⁵.

שְׂתֵי אַמּוֹת⁴⁶ - הָרִי זֶה עָרוֹב, וּכְאֵלוֹ לֹא יֵצֵא מִמְּקוֹמוֹ. וְאִם יֵצֵא חוּץ לְשְׂתֵי אַמּוֹת - אֵינוֹ עָרוֹב; שֶׁהָרִי נַעֲשֶׂה חוּץ לְתַחֲוֹם, וְהַמְנִיחַ עָרוֹבוֹ חוּץ לְתַחֲוֹם - אֵינוֹ עָרוֹב, מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְהִגִּיעַ אֶל עָרוֹבוֹ.

43) מסכת עירובין דף ל"ה עמוד א'. כלומר: מקום עירובו קונה לו ארבע אמות סביבותיו (חוץ מאלפים אמה שנותנים לו לכל רוח), רוצה לומר, שתי אמות מצד זה ושתי אמות מצד זה שביחד הם ארבע אמות. וראה להלן שיש חולקים על רבינו. (44) משנה במסכת עירובין שם. (45) לפני בין השמשות. (46) ויש סוברים שיש לו ארבע אמות מכל צד וצד, שביחד הם שמונה אמות וכן פסק בשולחן ערוך אורח חיים סימן ת"ט סעיף ה'.

יב. נִתְּגַלְגַּל⁴⁷ הָעָרוֹב וְיֵצֵא שְׂתֵי אַמּוֹת חוּץ לְתַחֲוֹם, אוֹ אָבֵד אוֹ נִשְׂרַף, אוֹ שֶׁהָיָה תְּרוּמָה וְנִטְמָאת⁴⁸: מִבְּעוֹד יוֹם - אֵינוֹ עָרוֹב; מִשְׁחֻשְׁכָּה - הָרִי זֶה עָרוֹב; שֶׁקִּנְיַת הָעָרוֹב בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת. וְאִם סִפֵּק⁴⁹ - הָרִי זֶה עָרוֹב; שֶׁסִּפֵּק הָעָרוֹב - פֶּשֶׁר⁵⁰. לְפִיכָךְ, אִם נִאֲכַל⁵¹ הָעָרוֹב בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת⁵² - הָרִי זֶה עָרוֹב.

47) משנה במסכת עירובין שם. (48) שאינה ראויה לא לכהן ולא לישראל. (49) אם אבד או נשרף או נטמא מבעוד יום, או - משחשיכה. (50) שאנו מעמידים את העירוב על חזקתו ותולים כי נתקלקל לאחרי שחשכה. (51) או נשרף או נטמא. (52) ספק יום ספק לילה.

יג. אָמַרְוּ לּוֹ⁵³ שְׂנִיִּם: יֵצֵא וְעָרַב עָלֵינוּ⁵⁴, אָחַד⁵⁵ עָרַב עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹם, וְאָחַד⁵⁶ עָרַב עָלָיו בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, וְזֶה שְׂעָרַב עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹם נִאֲכַל עָרוֹבוֹ בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, וְזֶה שְׂעָרַב עָלָיו בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת נִאֲכַל עָרוֹבוֹ מִשְׁחֻשְׁכָּה - שְׂנִיִּהֶם קָנוּ עָרוֹב; שֶׁבֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת סִפֵּק הוּא, וְסִפֵּק הָעָרוֹב - פֶּשֶׁר⁵⁷. אִף עַל פִּי כֵן, סִפֵּק הַשְּׂכָה סִפֵּק לֹא הַשְּׂכָה - אֵין מְעָרְבִין עָרוֹבִי תַחֲוִמִּין לְתַתְּחֵלָה⁵⁸; וְאִם עָרַב - הָרִי זֶה עָרוֹב.

53) מסכת שבת דף ל"ד עמוד א'. (54) שעשאוהו שלח לערב בשבילם. (55) בשביל אחד. (56) ובשביל אחד. (57) ואף שהשליח הזה נעשה לשניהם, והעירובין סותרים זה את זה, שאם נחשוב בין השמשות ליום, אינו מועיל העירוב של זה שנאכל עירובו בין השמשות, ואם נחשוב אותו ללילה, אינו מועיל העירוב של זה שהניח את עירובו בין השמשות - כיון שעירוב הוא מדרבנן, ספקו להקל, ולאותו שנאכל עירובו בין השמשות, נחשוב אותו ללילה, ולאותו שהניח עירובו בין השמשות, נחשבהו ליום. (58) משנה וגמרא במסכת שבת שם. ואף על פי שעירובי חצרות מותר לעשות בין השמשות (למעלה פרק א' הלכה כ"א) - דין עירובי תחומין יותר חמור (פירוש המשניות במסכת שבת שם).

יד. נָפַל⁵⁹ עַל הָעָרוֹב גֵּל⁶⁰ מִבְּעוֹד יוֹם, אִם יָכוֹל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כ. נותן⁸² אדם מֵעַה לְבַעַל הַבַּיִת⁸³, פְּדֵי שְׂיָקָח לֹא פֶת וַיַּעֲרֹב לוֹ בַּה עֲרוֹבֵי תַחֲוּמֵי. אֲכָל אִם נִתַּן לְחֲנוּנֵי אוּ לְנַחְתָּוִם⁸⁴, וְאָמַר לוֹ: זֶה לִי בְּמַעֲה זֶה - אֵינוֹ עֲרוֹב. וְאִם אָמַר לוֹ: עֲרֹב עָלַי בְּמַעֲה זֶה - הֲרֵי זֶה לֹקֶחַ בַּה פֶּת אוּ אֲכָל מִן הָאֲכָלִין וּמְעָרֵב עָלָיו⁸⁵. וְאִם נִתַּן לוֹ פְּלִי וְאָמַר לוֹ: תֵּן לִי בְּזֶה אֲכָל וְזֶה לִי בּו - הֲרֵי זֶה לֹקֶחַ אֲכָל וּמְעָרֵב עָלָיו בּו⁸⁶.

82) משנה במסכת עירובין דף פ"א עמוד ב'. (83) אף שמטלטלין אינם נקנים במעות אלא במשיכה, כיון שנתן לבעל הבית שאין דרכו למכור, אנו תולים שלא נתכוון לקנות ממנו פת, אלא לעשותו שליח לערב עליו. (84) כיון שדרכן למכור, אנו תולים שהתכוון לקנות מהם, ומעות אינן קונות - עד ימשוך. (85) שעשאו שליח לעשות עירוב עבורו וקונה פת מאחר ומערב עליו, שאנו אומרים: חזקה שליח עושה שליחותו ומערב לדעתו. (86) כי הדין הוא "אם נותן הקונה למקנה כלי כל שהוא ואומר לו: קנה כלי זה חלף מטלטלין... כיון שהגביה המוכר את הכלי וקנהו, קנה הלוקח את המטלטלין אע"פ שעדיין לא נתן הדמים ואחד מהם אינו יכול לחזור" והוא הנקרא קנין חליפין (רבינו בהל' מכירה פרק ה' הלכה ה').

כא. מְעָרֵב⁸⁷ אָדָם עֲרוֹבֵי תַחֲוּמֵי עַל יְדֵי בְנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטַנִּים⁸⁸, וְעַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים, בֵּין מִדְּעֵתָן בֵּין שְׂלָא מִדְּעֵתָן⁸⁹. לְפִיכֹף, אִם עֲרֹב עָלֵיהֶן וְעָרֵב לְעַצְמָן - יוֹצֵאֵינָם בְּשָׁל רֶבֶן. אֲכָל אֵינוֹ מְעָרֵב לֹא עַל יְדֵי בְנוֹ וּבִתּוֹ הַגְּדוּלִים וְלֹא עַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַעֲבָרִים וְלֹא עַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ, אֲלֵא מִדְּעֵתָן, וְאִם עַל פִּי שֶׁהֵן אוֹכְלִין אֲצִלּוֹ עַל שְׁלַחְנוֹ. וְאִם עֲרֹב עָלֵיהֶן וְשָׁמְעוּ וְשִׁתְּקוּ וְלֹא מָחוּ - יוֹצֵאֵינָם בְּעֲרוֹבוֹ. עֲרֹב עַל אֶחָד מֵהֶן וְעָרֵב הֵן לְעַצְמָן - אֵין לָהּ מַחָאָה גְּדוּלָה מִזּוֹ, וְיוֹצֵאֵינָם בְּעֲרוֹב עַצְמָנָם⁹⁰. קָטָן בֶּן שָׁשׁ שָׁנִים אוּ פָחוֹת - יוֹצֵא בְּעֲרוֹב אִמּוֹ⁹¹, וְאֵין צָרִיף לְהַנִּיחַ עָלָיו מְזוֹן שְׁתֵּי סְעֻדוֹת לְעַצְמוֹ.

87) מסכת עירובין דף פ"ב עמוד ב'. (88) מגיל שש עד שלש עשרה (משנה ברורה אורח חיים סימן תי"א). (89) כיון שאין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה, מערב עליהם בלי ידיעתם כדי לחנכם במצוות (הרא"ש). (90) והולכים לאותו צד שעירבו. (91) שעד גיל שש הוא כרוך אחרי אמו.

כב. הַרוּצָה לְשַׁלַּח עֲרוֹבוֹ בֵּינָה אַחַר לְהַנִּיחוֹ לוֹ בְּמָקוֹם שֶׁהוּא רוּצָה לְקַבֵּעַ שְׁבִיתָתוֹ שָׁם - הֲרֵשׁוֹת בְּיָדוֹ⁹². וְכִשְׁהוּא מְשַׁלְּחוֹ - אֵינוֹ מְשַׁלְּחוֹ בֵּינָה חֲרַשׁ שׁוֹטֵף וְקָטָן⁹³, וְלֹא בֵּינָה מִי שְׁאֵינוֹ מוֹדֵה בְּמַצּוֹת עֲרוֹבוֹ⁹⁴. וְאִם שִׁלַּח - אֵינוֹ עֲרוֹב. וְאִם שִׁלְּחוֹ בֵּינָה אֶחָד מֵאֵלּוּ הַפְּסוּלִין לְהוֹלִיכּוֹ לְאָדָם כְּשֶׁר, פְּדֵי שְׁיוּלִיכּוֹ הַכְּשֶׁר וְנִינְחוֹ בְּמָקוֹם הָעֲרוֹב - הֲרֵי זֶה כְּשֶׁר⁹⁵. וְאִפְלוּ שִׁלְּחוֹ עַל הַקּוֹף אוּ עַל הַפִּיל⁹⁶. וְהוּא,

68) משנה במסכת עירובין דף כ"ו עמוד ב' ושם דף ל"א עמוד ב' בגמרא. (69) "בתי קברות אסורים בהנאה, כיצד? - אין אוכלין בהם ואין שותין בהם ואין עושין בהם מלאכה" (הלכות אבל פרק י"ד הלכה י"ג). (70) ועצם הנחת העירוב אינה הנאה לפי שאין מערבין אלא לדבר מצוה (למעלה הלכה ו') ומצוות לאו ליהנות ניתנו (גמרא שם). ואסור לתת שם את העירוב, כדי שלא יהנה מן האיסור (ר"ע איגר). (71) וכיון שהניח עירובו באיסור אינו עירוב מפני ש"כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד, אי עביד לא מהני" (תמורה דף ד' עמוד ב') ראה ב"י כ"י וכו' מסכת עירובין פרק ג' משנה א' אות ג' ובהגהות הגרע"א לשו"ע או"ח סימן ת"ט סעיף א'. (72) "מקום שנחרש בו קבר, שהרי נתדקדקו עצמות המת בתוך העפר, ונתפזרו בכל השדה, וגזרו חכמים טומאה על כל השדה" (רבינו בהלכות טומאת מת פרק י' הלכה א'). (73) שלא גזרו בו חכמים אלא איסור טומאה אבל איסור הנאה לא גזרו. (74) באויר, ואינו נוגע בטומאה. (75) את העפר ובודק אם נמצאת בתוכו עצם כשעורה המטמאו. והתירו לו חכמים לעשות כן, אף על פי שהוא נטמא, כיון שהוא לדבר מצוה. ולענין קרבן פסח לא גזרו עליו טומאה כלל ומותר לו לעשות קרבן פסח, שלא העמידו חכמים גזרותיהם במקום שיש בו חיוב כרת (שאם לא יעשה פסח יתחייב כרת) כמו שכתב רבינו בפרק ו' מהלכות קרבן פסח הלכה ח' (ועיין תוס' בכורות דף כ"ט עמוד א' ד"ה היכי).

יח. רַבִּים⁷⁶ שָׂרְצוּ לְהַשְׁתַּתֵּף בְּעֲרוֹבֵי תַחֲוּמֵי - מְקַבְּצִין פְּלֵן עֲרוֹבוֹ, שְׁתֵּי סְעֻדוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד⁷⁷, וּמְנַיְחִין אוֹתוֹ בְּכָלִי אֶחָד בְּמָקוֹם שְׂרִיצוֹ. וְאִם עָשָׂה אֶחָד עֲרוֹב עַל יְדֵי פְלֵן - צָרִיף לְזַכּוֹת לָהֶן עַל יְדֵי אַחֵר⁷⁸. וְצָרִיף לְהוֹדִיעַם; שְׁאֵין מְעָרְבִין לוֹ לְאָדָם עֲרוֹבֵי תַחֲוּמֵי אֲלֵא לְדַעְתּוֹ⁷⁹, שְׁמֵא אֵינוֹ רוּצָה לְעֲרֹב בְּאוֹתָהּ הַרוּחַ שְׂרָצָה זֶה. וְאִם הוֹדִיעּוּ מִבְּעוֹד יוֹם, אִם עַל פִּי שְׂלָא רָצָה אֲלֵא מִשְׁתַּחֲשֵׁף - הֲרֵי זֶה עֲרוֹב. וְאִם לֹא הוֹדִיעּוּ עַד שְׁתַּחֲשָׁה - אֵינוֹ יוֹצֵא בּוֹ; שְׁאֵין מְעָרְבִין מִשְׁתַּחֲשֵׁף.

76) משנה במסכת עירובין דף פ"ב עמוד א'. (77) "הצריכו מזוון שתי סעודות לכל אחד, לפי שענין עירובי תחומין הוא, שיתן שביתתו באותו מקום ויניח שם מזוון הצריך אליו לשבת" (פירוש המשניות). (78) שיאמר לאחר: קבל פת זה וזכה בה לכל אלה הרוצים לזכות בו. ועל ידי עצמו אינו יכול לזכות להם, שכל זמן שהעירוב בידו לא יצא מרשותו, ואין האחרים יכולים לזכות בו. (79) כי המניח עירוב לצד אחד, מפסיד אלפים אמה לצד השני, ולכן צריך לשאול אם מסכים הוא להפסיד בצד זה כדי לזכות בצד זה.

יט. כָּל הַזּוֹכָה⁸⁰ בְּעֲרוֹבֵי חֲצֵרוֹת⁸¹ - מְזַפֵּין עַל יְדוֹ בְּעֲרוֹבֵי תַחֲוּמֵי, וְכָל מִי שְׁאֵין מְזַפֵּין עַל יְדוֹ עֲרוֹבֵי חֲצֵרוֹת - אֵין מְזַפֵּין עַל יְדוֹ עֲרוֹבֵי תַחֲוּמֵי.

80) מסכת עירובין דף פ' עמוד ב'. (81) כמבואר בפרק א' הלכה כ'.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

משנה ומגן אברהם). (108) "למחר", ואם מערב לכל שבתות השנה יאמר "לכל שבתות השנה". (109) צריך לומר: "ממקום" וכן הוא בשולחן ערוך אורח חיים סימן תט"ו סעיף ד'.

פָּרָק שְׁבִיעִי

1) נתבאר בו עניין העירוב ברגל מה דינו, ובאמירה גם כן, רצונו לומר שיקבע שביתתו במקום שאינו עומד בו, וזמן עשיית זה, ואם אחד יכול לעשות כן בעד חבירו, וקביעות המקום, כיצד צריך לסיימו.

א. מ² שְׁיָצָא מְעַרְב שְׁבֵת חוּץ לְמַדִּינָה³, וְעָמַד בְּמָקוֹם יְדוּעָה⁴ בְּתוֹךְ הַתְּחוּם אוֹ בְּסוּפוֹ⁵, וְאָמַר: שְׁבִיתָתִי בְּמָקוֹם זֶה, וְחָזַר לְעִירוֹ⁶ וְלֵן שָׁם - יוֹשׁ לוֹ לְהֵלֵךְ לְמַחֵר מֵאוֹתוֹ מְקוֹם אֲלָפִים אָמָה לְכָל רוּחַ⁷. וְזֶה הוּא עֶקֶר עֵרוּבֵי תְּחוּמִין, לְעַרְב בְּרִגְלָיו. וְלֹא אָמְרוּ לְעַרְב בְּהֶנְחָת מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת בְּלִבָּד בְּמָקוֹם, אֲף עַל פִּי שְׂלֹא יֵצֵא וְלֹא עָמַד שָׁם, אֲלֵא לְהִקְלַע עַל הַעֲשִׂיר, שְׂלֹא יֵצֵא, אֲלֵא לְשַׁלַּח עֵרוּבוֹ בְּיַד אַחֵר⁸. וְיִנְיחוּ לוֹ.

2) משנה, עירובין מט, ב. 3) לעיר. 4) מקום מסויים. ראה להלן ה"ה וה"ח. 5) בסוף אלפים אמה, ולא מחוץ לה. 6) וחזר אחרי כניסת השבת, וראה למעלה פ"ו ה"א. 7) שהרי בכניסת השבת קנה שביתה באותו מקום. 8) ונחשב כאילו הוא בעצמו נמצא בסוף התחום בכניסת השבת וקנה שביתה.

ב. וְכֵן⁹ אִם נִתְפַּוֵּן לְקַבֵּעַ שְׁבִיתָתוֹ בְּמָקוֹם יְדוּעַ אֲצִלוֹ, כְּגוֹן אֵילָן אוֹ בֵּית אוֹ גֵּדֵר שֶׁהוּא מְפִיר מְקוֹמוֹ, וְיֹשׁ בֵּינוּ וּבֵינוּ כְּשֶׁחֻשְׁבָה אֲלָפִים אָמָה אוֹ פְּחוֹת, וְהִחֲזִיק בְּדֶרֶךְ וְהֵלֵךְ כְּדִי שְׁיִגַּע לְאוֹתוֹ מְקוֹם¹⁰ וְיִקְנֶה בּוֹ שְׁבִיתָתוֹ, אֲף עַל פִּי שְׂלֹא הִגִּיעַ וְלֹא עָמַד שָׁם, אֲלֵא הִחֲזִירוּ חֲבֵרוֹ לְלוֹן אֲצִלוֹ, אוֹ שְׁחַזַּר מֵעֲצָמוֹ לְלוֹן, אוֹ נִתְעַכַּב - לְמַחֵר יוֹשׁ לוֹ לְהֵלֵךְ עַד מְקוֹם שְׁנִתְפַּוֵּן לוֹ, וּמֵאוֹתוֹ הַמְּקוֹם אֲלָפִים אָמָה לְכָל רוּחַ; שְׁפִינֵן שְׁגָמַר בְּלִבּוֹ לְקַבֵּעַ שָׁם שְׁבִיתָתוֹ וְהִחֲזִיק בְּדֶרֶךְ, נִעֲשֶׂה כְּמִי שֶׁעָמַד שָׁם¹¹ אוֹ שֶׁהִנִּיחַ עֵרוּבוֹ שָׁם.

9) משנה, עירובין נב, א. 10) לפני כניסת השבת. 11) ועירב ברגליו.

ג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים¹²? בְּעֵנִי, שְׂאִין מְטְרִיחִין אוֹתוֹ לְהִנִּיחַ עֵרוּבוֹ¹³, אוֹ פְּרָחוֹק, כְּגוֹן מִי שֶׁהָיָה פֶּאֶר בְּדֶרֶךְ וְהָיָה יָרֵא שְׂמָא תַחֲשֵׁף; וְהוּא, שְׂלִישְׁאָר מִן הַיּוֹם כְּדִי לְהִגִּיעַ לְאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁקָנָה בּוֹ שְׁבִיתָתוֹ קִדְּם שְׂתַחֲשֵׁף אִם רֵץ בְּכָל פְּחוֹת, וְהָיָה בֵּינוּ וּבֵין אוֹתוֹ מְקוֹם כְּשֶׁתַּחֲשֵׁף אֲלָפִים אָמָה אוֹ פְּחוֹת. אֲבָל אִם לֹא הָיָה רְחוֹק וְלֹא עֵנִי, אוֹ שְׂלֹא גִשְׂאָר מִן הַיּוֹם כְּדִי שְׂיִגַּע¹⁴ אֲפִלוּ רֵץ בְּכָל פְּחוֹת, אוֹ שֶׁהָיָה בֵּין הַמְּקוֹם

שְׁיָהִיָּה עוֹמֵד מְרָחוֹק, עַד שְׂיִרְאָה זֶה הַפְּסוּל אוֹ הַבְּהֵמָה שֶׁהִגִּיעוּ אֲצֵל הַכֶּשֶׁר שְׂאָמַר לוֹ לְהוֹלִיף אֶת הָעֵרוּב. וְכֵן⁹⁷ רַבִּים שְׁנִשְׁתַּתְּפוּ בְּעֵרוּבֵי תְּחוּמִין וְרָצוּ לְשַׁלַּח עֵרוּבָן בְּיַד אַחֵר - הָרִי אֵלָיו מְשַׁלְּחִין.

92) משנה במסכת עירובין דף ל"א עמוד ב' ויכול לסמוך עליו וללכת בשבת, כי "חזקה שליח עושה שליחותו". 93) שאינם בני דעת ואינם יכולים לקנות שביתה עבורו. 94) כגון כותי או גוי, שמא לא הניחו לשם עירוב. 95) אם האדם הכשר הבטיח לסדר לו את העירוב, כי "חזקה שליח עושה שליחותו". 96) מסכת עירובין שם. 97) מסכת עירובין דף פ"ב עמוד ב'.

כג. אָחֵד⁹⁸ אוֹ רַבִּים שְׂאָמְרוּ לְאַחֵד: צֵא וְעַרְב עֲלֵינוּ⁹⁹, וְעַרְב עֲלֵיהֶן פְּאִי זֶה רוּחַ שְׂרָעָה¹⁰⁰ - הָרִי זֶה עֵרוּב וְיִצְאִין בּוֹ¹⁰¹, שֶׁהָרִי לֹא יִחַדּוּ לוֹ רוּחַ. הָאוֹמְרֵי¹⁰² לְחִבְרוֹ: עַרְב עָלַי בְּתַמְרִים, וְעַרְב עָלַי בְּגִרְוֹגְרוֹת¹⁰³; בְּגִרְוֹגְרוֹת, וְעַרְב עָלַי בְּתַמְרִים; אָמַר לוֹ: הִנֵּחַ עֵרוּבִי בְּמַגְדָּל, וְהִנִּיחוּ בְּשׂוֹבֵף; בְּשׂוֹבֵף, וְהִנִּיחוּ בְּמַגְדָּל; בְּבֵית, וְהִנִּיחוּ בְּעֵלְיָה; בְּעֵלְיָה, וְהִנִּיחוּ בְּבֵית - אֵינּוּ עֵרוּב¹⁰⁴. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ "עַרְב עָלַי" סֵתֵם, וְעַרְב עָלַי - בֵּין בְּגִרְוֹגְרוֹת בֵּין בְּתַמְרִים, בֵּין בְּבֵית בֵּין בְּעֵלְיָה - הָרִי זֶה עֵרוּב¹⁰⁵.

98) מסכת עירובין דף נ' עמוד ב'. 99) ולא פירשו לו לאיזה צד יערב. 100) לאיזה צד שרצה, והמשלחים אינם יכולים עכשיו ללכת אלא באותו צד שעירב עליהם. 101) ואנו אומרים "יש ברירה" - הוברר הדבר למפרע שלצד זה נתכוונו לעשותו שליח לערב עליהם, ועיין ראב"ד. 102) מסכת גיטין דף ס"ה עמוד ב'. 103) תאנים יבשות. 104) כיון ששינה מדעת המשלח, עקר את שליחותו, ואינו נחשב עוד לשליח. 105) שאנו אומרים מן הסתם מסכים המשלח שיערב לו במה שהשליח רוצה, כיון שלא פירש לו מתחילה במה יערב.

כד. כְּשֶׁם שְׂמֵכְרִכִּין עַל עֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת¹⁰⁶ וְשִׁתּוּפֵי מְבוֹאוֹת, כְּפֶן מְכַרְכִּין עַל עֵרוּבֵי תְּחוּמִין¹⁰⁷. וְאוֹמַר: בְּזֶה הָעֵרוּב יְהִיָּה מְתָר לִי לְהֵלֵךְ¹⁰⁸ לְמָקוֹם¹⁰⁹ זֶה אֲלָפִים אָמָה לְכָל רוּחַ. וְאִם הָיָה אָחֵד מְעַרְב עַל יְדֵי רַבִּים, אוֹמַר: בְּזֶה הָעֵרוּב יְהִיָּה מְתָר לְפִלוֹנִי, אוֹ לְבָנִי מְקוֹם פְּלוֹנִי, אוֹ לְבָנִי עִיר זוֹ, לְהֵלֵךְ מִמְּקוֹם זֶה אֲלָפִים אָמָה לְכָל רוּחַ.

106) כמבואר למעלה בפרק א' הלכה ט"ז. 107) ואף על פי שמצות עירוב אינה אלא מדרבנן (למעלה שם הלכה ד'). - מברך: "אשר קדשנו במצותיו וצונו" - שהרי אמרו (מסכת שבת דף כ"ג עמוד א'): והיכן צונו? רב אויא אמר "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (דברים פרק ז' פסוק י"א) רב נחמיה אמר "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך (שם פרק ל"ב פסוק ז'). "וצונו" היינו שצוה עלינו שלא לצאת בשבת חוץ לתחום בלי עירוב (מגיד

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שכן כתוב (שמות טז, כט): "שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי". ואמרו (עירובין מח.): "כמה תחתיו? ארבע אמות, שלש לגופו ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו", לכן אם יש תחת האילן שמונה אמות - נחשב לשני מקומות, ואם אמר שביתתי תחתיו - לא ציין את מקום השביתה בדיוק, לכן לא קנה שביתה כלל.

ז. לפיכך²⁶ צריך להתפונן לשבת בעקרו, או בארבע אמות שבדרומו או שבצפונו. ואם היה תחתיו פחות משמונה אמות, ונתפונן לשבת תחתיו - קנה; שהרי אין שם שעור שני מקומות, והרי מקצת מקומו מסוים²⁷. היו שנים באים בדרך, אחד מהן מפיר אילן או גדר או מקום שהוא קובע בו שביתה, והשני אינו מפיר - זה שאינו מפיר מוסר שביתתו למפיר, והמפיר מתפונן לשבת הוא וחברו במקום שהוא מפיר²⁸.

26 עירובין נ, ב. 27 שאם היו שבע אמות, הרי אמה אחת משותפת לשני מקומות, ואנו אומרים שבאמה הזאת קנה שביתה. 28 בעירובין נא, א: "רבה ורב יוסף הווי קא אזלי באורחא (היו מהלכים בדרך), אמר ליה רבה לרב יוסף: תהא שביתתנו תותי דקלא (תחת הדקל) - אמר ליה: לא ידענא ליה (אינני מכיר את מקום האילן). אמר ליה: סמוך עלי" - שאומר לו שביתתי עמך, והמכיר אומר: שביתתנו במקום פלוני" (רש"י).

ח. אנשי העיר²⁹ ששלוהו אחד מהן להוליך להן ערובין למקום ידוע³⁰, והחזיק בדרך³¹, והחזירו חברו ולא הוליך ערובין - הן לא קנו שביתה באותו מקום, שהרי לא הניח שם ערובין, ואין להן להלך ממדינתן אלא אלפים אמה לכל רוח; והוא קנה שם ערוב, שהרי הוא בא בדרך ונתפונן לשבת שם והחזיק בדרך, לפיכך יש לו להלך לאותו מקום לחמר, ולהלך ממנו אלפים אמה לכל רוח.

29 משנה, עירובין נב, א. 30 ראה למעלה ה"א וה"ה. 31 ובמי שבא בדרך, התירו חכמים לערב בדיבור בעלמא (ראה למעלה ה"ג). ודעת כמה מגדולי הראשונים (בעירובין נב.) כי לא נקרא בא בדרך אלא ביצא לדרך ממש, אבל אם יצא במיוחד להניח את העירוב, או קנה שביתה אלא-אם-כן הניח שם את העירוב, או שעירב ברגליו, אבל בדיבור לחוד - לא.

ט. זה³² שאמרנו שצריך הקונה שביתה ברחוק מקום שיחזיק בדרך - לא שייצא וילך בשדה, אלא אפלו ירד מן העליה³³ לילך לאותו מקום, וקדם שייצא מפתח החצר החזירו חברו - הרי זה החזיק, וקנה שביתה. וכל הקונה שביתה ברחוק מקום, אינו צריך לומר: שביתתי במקום פלוני; אלא פיון שגמר בלבו והחזיק בדרך כל שהוא - קנה שם שביתה. ואין צריך לומר, מי שייצא ברגליו ועמד

שנתפונן לשבת בו ויבין המקום שהוא עומד בו כשהשקה יתר מאלפים אמה, או שלא פונן המקום שקנה בו שביתה - הרי זה לא קנה שביתה ברחוק מקום, ואין לו אלא אלפים אמה¹⁵ לכל רוח ממקום שהוא עומד בו כשהשקה.

12 עירובין נא, ב. 13 שאין לו מזון שתי סעודות לעירוב, ולהטריחו ללכת ולערב ברגליו לא רצו חכמים, לכן מספיק אם אומר בביתו: שביתתי במקום פלוני (משנה ברורה או"ח סי' תי). 14 בנוסח אחר: "שיגיע לאותו מקום" (מעשה רוקח). 15 לדעת הראב"ד: "אם יש בין המקום שהוא עומד משחשיכה למקום שנתכוון לשבות בו יותר מאלפיים אמה, הרי הוא כמו שיצא חוץ לתחום ואין לו אלא ארבע אמות במקומו".

ד. מי¹⁶ שעמד מבעוד יום פרשות היחיד¹⁷ וקנה שם שביתה, או שהיה בא בדרך ונתפונן לשבת פרשות היחיד הידוע אצלו וקנה שם שביתתו - הרי זה מהלך את פלה¹⁸, וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח. ואם היתה רשות היחיד זו מקום שלא הקף לדירה או תל או בקעה¹⁹: אם היה בה בית סאתים או פחות - מהלך את פלה, וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח; ואם היתה יותר על בית סאתים²⁰ - אין לו בה אלא ארבע אמות, וחוצה מהן אלפים אמה לכל רוח. וכן אם הניח ערובו במקום שלא הקף לדירה.

16 עירובין נ, ב. 17 עיר או מקום שהוקף לשם דירה. 18 אפילו אם השטח גדול מאד. 19 בנוסח אחר: "או נקע" (כת"י התימנים). והוא חפירה בתוך השדה כעין גומה (הערוך). 20 ראה למעלה בפט"ז מהל' שבת ה"א.

ה. הקונה²¹ שביתה ברחוק מקום, ולא סיים²² מקום שביתתו - לא קנה שביתה שם. פיצד? הריהו בא בדרך, ואמר: שביתתי במקום פלוני, או: בשדה פלונית, או: בכקעה פלונית, או: ברחוק אלף אמה או אלפים ממקומי זה - הרי זה לא קנה שביתה ברחוק, ואין לו אלא אלפים אמה לכל רוח ממקום שהוא עומד בו כשהשקה²³.

21 עירובין מט, ב. 22 ציין בדיוק. 23 כשמואל שם, ולא כרב שאמר שאסור לו לזוז ממקומו.

ו. אמר²⁴: שביתתי תחת אילן פלוני, או: תחת סלע פלוני, אם יש תחת אותו אילן או אותו סלע שמונה אמות²⁵ או יתר - לא קנה שביתה, שהרי לא פונן מקום שביתתו; שאם בא לשבת בתוך ארבע אמות אלו, שקא בארבע אמות האחרות הוא שקנה שביתה.

24 עירובין נ, ב. 25 כי ארבע אמות הן מקומו של אדם,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אלא במקום ששניהם יכולים ללכת, אבל למקום שרק אחד יכול ללכת - אסור.

ב. כיצד⁵ מהלך כרגלי שניהם? שאינו יכול להלך אלא במקום שיש לשניהם להלך בו. נתן האחד ערוב ברחוק אלה אמה לרוח מזרח⁶, והניח השני מהן ערוב ברחוק חמש מאות אמה לרוח מערב⁷ - אין זה שערכו עליו מהלך במערב אלא אלה אמה, כרגלי מי שערב עליו במזרח; ולא יהלך במזרח אלא אלה וחמש מאות אמה, כרגלי מי שערב עליו במערב. לפיכך, אם ערב או ערכו עליו שני ערובין אלו אחד ברחוק אלפים אמה למזרח ואחד ברחוק אלפים אמה למערב - הרי זה לא יזוז ממקומו⁸.

5 עירובין, שם. 6) אם כן הפסיד בזה אלה לצד מערב שאינו יכול ללכת לשם. 7) והפסיד בזה חמש מאות אמה לצד מזרח. 8) שהרי לא נתכוון לשבות במקומו, אלא במקום עירובו, ואין אנו יודעים איזה מהם קנה עירוב, ועירובו של מזרח מפסידו אלפים לצד מערב, ועירובו של מערב מפסידו אלפים לצד מזרח, לכן לא יזוז ממקומו.

ג. מערב⁹ אדם שני ערובין בשתי רוחות, ומתנה¹⁰ ואומר: אם ארע לי דבר מצוה¹¹, או נלחצתי¹² למחר ונצרכתי לרוח זו - זה הערוב הוא שאני סומך עליו, והערוב שבפיה השנית אינו פלוס; ואם נצרכתי לרוח זו השנית - זה הערוב הוא שאני סומך עליו, ושבפיה הראשונה אינו פלוס; ואם נצרכתי לשתי הרוחות - יש לי לסמך על איזה ערוב שארצה, ולא יזה שארצה אלה; ואם לא ארע לי דבר ולא נצרכתי לרוח מהן¹³ - אין שני הערובין האלו ערוב, ואני סומך על אחד מהן, אלא הריני כבני עירי שיש לי אלפים אמה לכל רוח מחויץ לחומה.

9) משנה, עירובין לו, ב: "מתנה אדם על עירובו ואומר - אם באו גויים (גובי המכס) מן המזרח (ואני צריך לברוח מפניהם לסוף ארבעת אלפים אמה) עירובי למערב. ואם יבואו מן המערב - עירובי למזרח. אם באו מכאן ומכאן - למקום שארצה אלך. לא מכאן ולא מכאן, הריני כבני עירי. אם בא חכם (שאני רוצה לשמוע דרשתו) מן המזרח - עירובי למזרח, מן המערב - עירובי למערב, בא מכאן ומכאן - למקום שארצה אלך, לא מכאן ולא מכאן - הריני כבני עירי". 10) וביום השבת אנו אומרים: הוברר הדבר למפרע כי לצד זה התכוון שיחול עירובו, וקנה שביתה באותו צד, כי בדרבנן (=עירובין אינם אלא מדרבנן) אנו אומרים "יש ברירה" (עירובין לו: ולהלן הלכה ז). 11) קבלת פני חכם וכיוצא בזה. 12) לברוח מפני גויים הבאים להתנפל, וכיוצא בזה. 13) בנוסח אחר: "לרוח משתיהן" (כת"י התימנים).

ד. כשם שאסור לצאת חוץ לתחום בשבת¹⁴, כך אסור לצאת ביום טוב¹⁵ וביום הפפורים¹⁶. וכשם

במקום שקונה בו שביתה, שאינו צריך לומר פלוס; אלא פיון שגמר בלבו - קנה.

32) עירובין נב, א. 33) "רב יהודה בר אישתתא, אייתו ליה (הביאו לו) כלכלה דפירי (סל עם פירות) לרב נתן בר אושעיא (ממקום רחוק יותר מאלפים), כי הוה אזיל (כשרצה לחזור לפני שבת לקנות שביתה לסוף אלפים אמה, כדי שיוכל לחזור לביתו בשבת), שבקיה עד דנחית דרגא (הניח לו ללכת עד שירד ממדרגה אחת), אמר ליה (החזירו ואמר לו): בית הכא (לין כאן), למחר קדים ואזיל (למחר תשכים ותלך)". כיון שהתחיל ללכת, נקרא החזיק בדרך, ומספיקה לו מחשבתו לקנות שביתה (עירובין, שם).

י. התלמידים³⁴ שהולכין ואוכלין בלילי שבת בשדות וכרמים אצל בעלי הבתים, שפתן מצויה לעוברי דרכים הפאים שם, ובאים ולנים בבית המדרש - מהלכין אלפים אמה לכל רוח מבית המדרש, לא במקום האכילה; שאלו מצאו סעדנתן בבית המדרש, לא היו יוצאין לשדה, ואין דעתן סומכת לדירה אלא על בית מדרשם³⁵.

34) עירובין עג, ב. 35) "בעא מניה רב חיאי בר אבין מרב ששת: בני בי רב (תלמידים הלומדים אצל רבם) דאכלי נהמא (האוכלים לחם סעודתם) בבגא (בית אכסניא בבקעה) ובייתי (ולנים) כבי רב (בבית המדרש שהיה בתוך אלפים אמה), כי משחינן (כשמודדים) תחומא - מבי רב משחינן להו או מבגא משחינן להו? אמר ליה: משחינן להו מבי רב (מבית המדרש מודדים להם תחום שבת), דאי מייתו להו ריפתא לבי רב, ניחא להו טפי (יותר היה רצוי להם שיביאו להם מאכלים לבית המדרש שהוא מקומם הקבוע)" - עירובין, שם.

פרק שמיני

1) נתבאר בו משפט שני עירובין, רצוננו לומר המערב שני עירובין במקומות חלוקים, לשעות חלוקות, ביום אחד, או לימים חלוקים, אם שהימים סמוכין זה לזה, או מחולקין. ונמשך לזה ביאור ימים טובים הסמוכין לשבת ולא עירב בערביהן. מה דין עירובי [חצרות] [ותחומין] בהן ונשלמו ההלכות.

א. אין² מניחין שני ערובין, אחד במזרח ואחד במערב, כדי שיהלך במקצת היום על אחד משני הערובין, ובשאר היום על הערוב השני; שאין מערבין שני ערובין ליום אחד. טעה³ וערב לשתי רוחות, פקדמה הוא שמערבין לשתי רוחות, או שאמר לשנים: צאו וערכו עלי, אחד ערב עליו לצפון ואחד ערב עליו לדרום - מהלך כרגלי שניהם⁴.

2) משנה, עירובין לח, א. 3) עירובין נ, ב. שסבור היה שאפשר לערב על מנת ללכת שחרית לרוח אחת, וערבית לאחרת. 4) נותנים עליו חומרות שניהם, ואינו יכול ללכת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ראש-השנה נקראים "יומא אריכתא" (יום ארוך) ו"קדושה אחת", ואי אפשר לערב ביום אחד מקצתו לצד זה ומקצתו לצד אחר. וראה בפ"א מהלכות יום-טוב הלכה ד.

ו. וכן²⁷ מתנה אדם על ערובו ואומר: ערובי לשבת זו, אבל לא לשבת אחרת; או: לשבת אחרת, אבל לא לשבת זו; לשבתות, ולא לזמנים טובים; לזמנים טובים, ולא לשבתות.

27 'תוספתא' עירובין פ"ג.

ז. אמר²⁸ לתמשה: הריני מערב²⁹ על איזה מקום שארצה, רציתי - ילך, לא רציתי - לא ילך³⁰, אף על פי שרצה משחשכה³¹ - ילך. דבר שהוא מדברי סופרים יש בו ברה³². וכן המערב לשבתות של כל השנה, ואמר: רציתי³³ - אלה, לא רציתי - לא אלה, אלא אהיה כבני עירי - כל שבת שירצה ילך, אף על פי שרצה משחשך.

28 עירובין לז, ב. 29 מניח עירוב. 30 בדפוס רומי: "רציתי - ילך, לא רציתי - לא ילך" וכן הוא בדפוס ויניציאה, שונצינו ר'מעשה רוקח'. 31 שהוא זמן שאחרי קניית העירוב. 32 הוברר הדבר למפרע, שכשם שרוצה עכשיו - רצה גם בעת קניית העירוב. 33 בשבת שאני רוצה בעירובי.

ח. המערב³⁴ לשני ימים טובים של גליות או לשבת ויום טוב³⁵, אף על פי שהוא ערוב אהד לרוח אחת לשני הימים³⁶, צריך שיהיה הערוב במקומו מצוי בליל הראשון ובליל שני כל בין השמשות³⁷. כיצד הוא עושה? מוליכו בערב יום טוב או בערב שבת ומחשיך עליו, ונוטלו בידו³⁸ ובא לו - אם היה ליל יום טוב³⁹, ולמחר מוליכו לאותו מקום ומניחו שם עד שתחשך, ואוכלו - אם היה ליל שבת⁴⁰, או מביאו - אם היה ליל יום טוב. מפני שהן שתי קדשות, ואינן כיום אהד, כדי שנאמר: מליל ראשון קנה הערוב לשני ימים⁴¹.

34 משנה, עירובין לח, א. 35 שאמר בפירוש שהעירוב יחול על שני הימים, או על יום-טוב ושבת. 36 שהוא רוצה ללכת בשני הימים באותו כיוון. 37 שעת קניית העירוב. 38 אם מתיירא שמה יגנב או יאבד, ולא יהיה שם בלילה השני. 39 שאין בו איסור הוצאה. 40 שאסור להוליכו משם. 41 אבל בשני ימים-טובים של ראש-השנה, שהם כ"יומא אריכתא" וקדושה אחת (למעלה ה"ה) - אם הניח עירוב בליל ראשון, יכול לסמוך עליו גם ליום שני, כי בין השמשות של היום הראשון - קונה לשני הימים. ודעת הראב"ד שלא אמרו "כיומא אריכתא" אלא לחומרא ולא לקולא, ולכן מצריך שהעירוב יהיה קיים גם בליל שני של ראש-השנה.

ט. נאכל⁴² הערוב בראשון⁴³ - קנה הערוב לראשון,

שהמוציא מרשות לרשות בשבת - חיב¹⁷, כך המוציא מרשות לרשות ביום הכפורים - חיב¹⁸. אבל ביום טוב מותר להוציא מרשות לרשות¹⁹. לפיכך מערבין ערובי תצרות ומשתתפין במבואות ליום הכפורים בשבת, ומערבין ערובי תחומין ליום הכפורים ולזמנים טובים פדרך שמערבין לשבת.

14 שנאמר (שמות טז, כט): "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי", ואמרו (עירובין נא): "ממקומו - אלו אלפים אמה". 15 עירובין לח, א במשנה. וכן אמרו במגילה ז, ב במשנה: "אין בין יום-טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד". 16 "אין בין שבת ליום הכיפורים אלא שזה (שבת) זדונו (אם חילל שבת במזיד) בידי אדם (מיתת בית-דין), וזה (יום הכיפורים) זדונו בכרת" (מגילה שם). ואף-על-פי-כן אין יום-טוב ויום הכיפורים שוים בדין זה לשבת, שבשבת יש איסור תחומין מן התורה כגון חוץ לשנים עשר מיל (פכ"ז מהל' שבת הי"א) ואילו ביום-טוב ויום-כיפור גם בזה אין איסור אלא מדרבנן [וראה בפ"ב מהלכות יום-טוב הלכה ז, ובפ"ה שם הלכה יד]. 17 כמבואר בהל' שבת פ"ב ה"ח. 18 שהרי נדחו דברי רפרם שאמר כי אין איסור הוצאה ביום הכיפורים (כריתות יד). 19 מתוך שהותרה הוצאה לצורך אוכל נפש, שהרי כתוב (שמות יב, טז): "אך אשר יאכל לכל נפש, הוא לבדו יעשה לכם" - הותרה גם שלא לצורך (ביצה יב).

ה. יום טוב²⁰ שחל להיות סמוך לשבת, בין מלפניה²¹ בין מלאחריה²², או שני ימים טובים של גליות²³ - יש לו²⁴ לערב שני ערובין לשתי רוחות, וסומך על אי זה מהן שירצה ליום הראשון, ועל הערוב שברוח השנייה ליום השני²⁵. או מערב ערוב אהד לרוח אחת, וסומך עליו לאהד משני ימים, וביום השני יהיה כבני העיר, וכאלו לא עשה ערוב, ויש לו אלפים אמה לכל רוח. במה דברים אמורים? בשני ימים טובים של גליות; אבל בשני ימים טובים של ראש השנה²⁶ - הרי הן כיום אהד, ואינו מערב לשני ימים אלא לרוח אחת.

20 משנה, עירובין לח, א. 21 ביום ששי. 22 ביום ראשון. בחוץ לארץ, עושים את כל המועדים (מלבד יום הכיפורים) שני ימים, מפני הספק, שלא היו יודעים בגולה את היום שקבעו בו בני ארץ ישראל את החודש, ואפילו בזמן הזה שאין מקדשים בארץ ישראל על פי עדים אלא לפי החשבון המקובל, "תקנת חכמים היא שיזהרו במנהג אבותיהם שבידיהם" (רבינו הל' קידוש החודש פ"ה ה"ד וה"ה). 23 יכול הוא. 24 לפי שיום-טוב ושבת הם שני ימים נפרדים, שתי קדושות נפרדות להם (עירובין לח): וכמו כן שני ימים-טובים של גליות, מפני ספק נקבעו - ואחד מהם חול. 25 "אפילו בזמן שהיו מקדשים על פי הראיה, ואפילו בארץ ישראל היו עושים ראש-השנה שני ימים" (הל' קידוש החודש פ"ה ה"ז). 26 שני ימי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אָמָה מִבֵּיתוֹ⁵² בְּרוּחַ מְזַרְחָ⁵³, וְסִמְךָ עָלָיו לְיוֹם רֵאשׁוֹן, וְהִנִּיחַ עֲרוֹב שְׁנֵי רְחוֹק מִבֵּיתוֹ לְרוּחַ מְעַרֵב בְּתוֹךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת אָמָה, וְסִמְךָ עָלָיו לְיוֹם שְׁנֵי - הָרִי זֶה עֲרוֹב; שְׁהָרִי אֶפְשָׁר לוֹ שְׁיַגִּיעַ לוֹ בַּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן.

(52) כשביתו בשדה. אבל אם ביתו בעיר, כל העיר חשובה לו כארבע אמות, ומודדים אלפים אמה מחוץ לחומת העיר ('משנה ברורה' אור"ח ס' תטז). (53) ולפי זה, יש לו עוד חמש מאות אמה למערב, שביכלתו להגיע שמה ביום ראשון.

י. יום טוב⁵⁴ שֶׁחָל לְהִיּוֹת בְּעֶרֶב שֶׁבֶת - אֵינּוּ עוֹשֶׂה עֲרוֹב בַּיּוֹם טוֹב, לֹא עֲרוֹבֵי חֲצֵרוֹת וְלֹא עֲרוֹבֵי תְּחוּמֵינָ⁵⁵; אֲלֵא מְעַרֵב הוּא בַּיּוֹם חֲמִישִׁי, שֶׁהוּא עֲרֵב יוֹם טוֹב. וְאִם חָלוּ שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שָׁל גְּלִיּוֹת בְּחֲמִישִׁי וְעֲרֵב שֶׁבֶת - מְעַרֵב מִיּוֹם רְבִיעִי עֲרוֹבֵי תְּחוּמֵינָ וְעֲרוֹבֵי חֲצֵרוֹת. וְאִם שָׁכַח וְלֹא עֲרֵב - הָרִי זֶה מְעַרֵב עֲרוֹבֵי חֲצֵרוֹת בְּחֲמִישִׁי וּבְעֶרֶב שֶׁבֶת וּמִתְּנָה, אֲבָל לֹא עֲרוֹבֵי תְּחוּמֵינָ⁵⁶.

(54) ביצה טז, ב. (55) שנראה כמתקן דבר לצורך מחר, ואסור להכין מיום-טוב לשבת. (56) שקנין שביתה הוא כקנין בית, ואסור לקנות ביום-טוב אפילו בתנאי.

טו. פִּיצוּד מִתְּנָה? אֹמֵר בְּחֲמִישִׁי: אִם הַיּוֹם יוֹם טוֹב⁵⁷ - אֵין בְּדִבְרֵי פְלוֹם⁵⁸, וְאִם לֹאוֹ⁵⁹ - הָרִי זֶה עֲרוֹב⁶⁰; וְלִמְחַר חוֹזֵר וּמְעַרֵב, וְאֹמֵר: אִם הַיּוֹם יוֹם טוֹב - פְּקֹר עֲרֵבֵי מֵאֲמֵשׁ וְאֵין בְּדִבְרֵי הַיּוֹם פְּלוֹם, וְאִם אָמַשׁ הָיָה יוֹם טוֹב - הָרִי זֶה עֲרוֹב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שָׁל גְּלִיּוֹת; אֲבָל בְּשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שָׁל רֵאשׁוֹן הַשָּׁנָה - הָרִי הֵן פְּלוֹם אֶחָד⁶¹, וְאֵינּוּ מְעַרֵב לְהֵן אֲלֵא מְעַרֵב יוֹם טוֹב.

(57) שהרי שני ימים טובים של גלויות הם מספק, ובכל יום אנו מסופקים אם הוא חול או יום-טוב. (58) שאסור לערב ביום-טוב. (59) והיום יום חול. (60) יחול העירוב בין השמשות. (61) ביצה ו, א. לענין עירובי תבשילין (מגיד-משנה).

~ יום רביעי ז' אייר ~

הַלְבוֹת שְׁבִיתַת עֵשׂוֹר

יֵשׁ בְּכָלֶלֶן אַרְבַּע מִצְוֹת. שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֶׂה, וּשְׁתֵּי מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶהוּ פֶרֶטָן: (א) לְשֶׁבֶת בּוֹ מִמְּלֶאכָה. (ב) שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלֶאכָה. (ג) לְהִתְעַנּוֹת בּוֹ. (ד) שְׁלֹא לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת בּוֹ. וּבִאֲוָר כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלוֹ בְּפָרְקִים אֵלוֹ:

פֶּרֶק רֵאשׁוֹן

(1) נתבאר בו איסור המלאכה בכלל, והוא בשווה עם שבת, בכל האיסור מן התורה ומדבריהם, חוץ משני דברים,

וְאֵין לוֹ עֲרוֹב לְשָׁנִי. עֲרֵב בְּרֵגְלֵי בְּרֵאשׁוֹן - צָרִיף לְעֲרֵב בְּרֵגְלֵי בְּשָׁנִי; וְהוּא, שְׁיִלֶךְ וְיַעֲמֵד בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, וְיִחְשֵׁב בְּלִבּוֹ⁴⁴ שְׁיִקְנֶה שָׁם שְׁבִיתָה. עֲרֵב בְּפֶת בְּרֵאשׁוֹן: אִם רָצָה לְעֲרֵב בְּרֵגְלֵי בְּשָׁנִי - הָרִי זֶה עֲרוֹב; וְאִם רָצָה לְעֲרֵב בְּפֶת - צָרִיף לְעֲרֵב בְּאוֹתָהּ הַפֶּת עֲצָמָה⁴⁵ שְׁעַרֵב בָּהּ בְּרֵאשׁוֹן.

(42) עירובין לח, א. (43) הלכה זו נאמרה בשני ימים טובים של גלויות, או ביום-טוב הסמוך לשבת לפנייה או לאחריה. (44) אבל אמירה אסורה משום הכנה מיום-טוב לחבירו (מגיד-משנה). (45) שאם יקח פת אחרת, צריך לקרוא עליה שם עירוב מבעוד יום, והרי הוא מכין מיום-טוב לחבירו.

י. יוֹם הַפְּפוּרִים שֶׁחָל לְהִיּוֹת עֲרֵב שֶׁבֶת או לְאַחַר שֶׁבֶת, בְּזִמְנָ שְׁמֻמְדָּשִׁין עַל פִּי הָרֵאשִׁי⁴⁶ - יִרְאֶה לִּי שְׁהֵן פְּלוֹם אֶחָד, וּקְדָשָׁה אַחַת הֵם⁴⁷.

(46) ובאותו זמן יכול לחול יום הכיפורים סמוך לשבת, כמבואר בפסחים מז. ועיין ברש"י ו'תוספות' שם. אבל מעת שאנו קובעין את החדשים לפי החשבון, כמבואר בהלכות קידוש החדש פ"ה, לא יחול יום הכיפורים סמוך לשבת, כדי שיספיקו ביום חול שביניהם לקבור את המתים, ולהכין ירקות טריים לכבוד שבת או לערב יום הכיפורים (ראש השנה כ.). (47) לפי שכל שאסור בשבת, אסור ביום הכיפורים ('מגיד משנה').

יא. זֶה⁴⁸ שְׁאֲמַרְנוּ, שְׁיֵשׁ לוֹ לְעֲרֵב שְׁנֵי עֲרוֹבֵין בְּשִׁתֵּי רוּחוֹת לְשְׁנֵי הַיָּמִים, וְהוּא, שְׁיִהְיֶה אֶפְשָׁר לוֹ לְהִגִּיעַ לְכָל אֶחָד מִשְׁנֵי הָעֲרוֹבֵין בַּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן⁴⁹; אֲבָל אִם אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִגִּיעַ לְעֲרוֹב שָׁל יוֹם הַשְּׁנִי בַּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן - אֵין עֲרוֹב הַשְּׁנִי עֲרוֹב. שְׁהָעֲרוֹב מִצְוֹתוֹ שְׁיִהְיֶה בְּסַעֲדָה הָרֵאוּיָה מִבְּעוֹד יוֹם⁵⁰, וְזֶה, הוּאֵיל וְאֵינּוּ יְכוֹל לְהִגִּיעַ לְזֶה הָעֲרוֹב בַּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן, הָרִי זֶה אֵינָה רֵאוּיָה מִבְּעוֹד יוֹם.

(48) עירובין לח, ב. (49) ששני המקומות אינם רחוקים זה מזה יותר מאלפים אמה, ויכול ללכת באותו יום. (50) אף שקנין שביתת העירוב הוא משתחשך, מכל-מקום צריך שתהיה באפשרותו להגיע לעירוב בסוף יום ראשון.

יב. פִּיצוּד? הָרִי שֶׁהִנִּיחַ עֲרוֹבוֹ בְּרְחוֹק אֲלֵפִים אָמָה מִבֵּיתוֹ לְרוּחַ מְזַרְחָ, וְסִמְךָ עָלָיו לְיוֹם רֵאשׁוֹן, וְהִנִּיחַ עֲרוֹב שְׁנֵי בְּרְחוֹק אָמָה אַחַת או מֵאָה או אֶלֶף בְּרוּחַ מְעַרֵב, וְסִמְךָ עָלָיו לְיוֹם שְׁנֵי - אֵין זֶה הַשְּׁנִי עֲרוֹב; שְׁהָרִי בַּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן אֵין זֶה הָעֲרוֹב הַשְּׁנִי רֵאוּי לוֹ מִבְּעוֹד יוֹם, לְפִי שְׁאֵינּוּ יְכוֹל לְהִגִּיעַ אֵלָיו, שְׁהָרִי לֹא נִשְׁאַר לוֹ בְּרוּחַ מְעַרֵב פְּלוֹם⁵¹.

(51) שהרי יש לו ארבעת אלפים אמה לצד מזרח, והפסיד על-ידיה בצד מערב.

יג. אֲבָל אִם הִנִּיחַ עֲרוֹבוֹ בְּרְחוֹק אֶלֶף וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ב. כָּל מְלֹאכָה¹⁰ שֶׁחֵיבִין עַל זְדוּנָהּ בְּשֶׁבֶת סְקִילָה¹¹, חֵיבִין¹² עַל זְדוּנָהּ בְּעֵשׂוֹר כֶּרֶת. וְכָל שֶׁחֵיבִין עָלָיו קָרְבַּן חֲטָאת בְּשֶׁבֶת¹³, חֵיבִין עָלָיו קָרְבַּן חֲטָאת בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. וְכָל דָּבָר שֶׁאֲסוּר לַעֲשׂוֹת בְּשֶׁבֶת אִף עַל פִּי שְׂאִינָה מְלֹאכָה¹⁴, אֲסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים; וְאִם עָשָׂה - מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוּת¹⁵, כְּדָרָךְ שֶׁמִּכֵּין אוֹתוֹ עַל הַשֶּׁבֶת. וְכָל שֶׁאֲסוּר לְטַלְטְלוֹ בְּשֶׁבֶת¹⁶, אֲסוּר לְטַלְטְלוֹ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. וְכָל שֶׁאֲסוּר לְאָמְרוֹ¹⁷ אוֹ לַעֲשׂוֹת לְכַתְחֻלָּה¹⁸ בְּשֶׁבֶת, כִּף אֲסוּר בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. כָּלֵל שֶׁל דָּבָר: אֵין בֵּין שֶׁבֶת לְיוֹם הַכַּפּוּרִים בְּעֵנְיָנִים אֵלּוּ¹⁹, אֲלֵא שֶׁזְדוּן מְלֹאכָה בְּשֶׁבֶת - בְּסִקִּילָה, וּבְיוֹם הַכַּפּוּרִים - בְּכֶרֶת.

10) שלשים ותשע מלאכות, ובכללן גם מלאכת הוצאה מרשות לרשות, בניגוד לדעת רפרם, שאין איסור הוצאה ביום הכפורים (מסכת כריתות דף י"ד עמוד א'). וראה בפרק ח' מהלכות עירובין הלכה ג'. 11) משנה במסכת מגילה דף ז' עמוד ב' "אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם (=סקילה על ידי בית דין) וזה זדונו בכרת". 12) בשאר הימים הטובים הותרו המלאכות שהן לצורך אכילה, לפי שהתורה אמרה: "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם" (שמות פרק י"ב פסוק ט"ז), אבל יום הכפורים שהוא אסור באכילה אין להתיר בו מלאכת אוכל נפש, וזה מבואר בכתוב (ויקרא פרק כ"ג פסוקים כ"ח-כ"ט): "וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה . . . כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה . . ." "כ"י" זה, מה טיבו? והרי שני איסורים שונים הם, אלא הוא טעם על איסור מלאכת אוכל נפש, - משום שאסור לאכול (העמק דבר). 13) כל מלאכה שאם עשאה בשבת, במזיד חייב עליה סקילה, - אם עשאה בשוגג חייב חטאת (ראה בפרק א' מהלכות שבת). 14) ואסור מן התורה, אם עשהו כל היום, כמו שכתב הרמב"ם. וכן דעת רבינו בפרק כ"א מהלכות שבת הלכה א' ועיין במ"מ שם. 15) ומלקות אין בהן שאינן בלאו אלא בעשה של "תשבות". 16) מפורש בפרק כ"ד מהלכות שבת מהלכה י"ב ואילך. 17) מפורש שם מהלכה א' ואילך. 18) מדרבנן. 19) אבל בשטחים אחרים ישנם הבדלים בין שבת ליום הכפורים, כפי שיתבאר להלן.

ג. וּמִתֵּר לְקַנּוֹב אֶת הַיָּרֵק בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים²⁰ מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה²¹. וּמֵהוּ הַקַּנּוֹב? שֶׁיִּסֵּר אֶת הָעֵלִים הַמְעַפְּשׂוֹת²², וּיִקְצֵץ הַשָּׂאֵר, וּיִתְקַן אוֹתוֹ לְאֲכִילָה. וְכֵן מְפַעְּעִין²³ בְּאֲגוּזִין וּמְפַרְכִּין²⁴ בְּרִמּוֹנִים מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה, מִפְּנֵי עֲגַמַת נַפְשׁוֹ²⁵. וְיוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁחָל לְהִיטֵב בְּשֶׁבֶת, אֲסוּר בְּקִנְיַת יָרֵק וּבְפַעְיַעַת אֲגוּזִים וּבְפַרְכִּת רִמּוֹנִים כָּל הַיּוֹם²⁶. וּכְבָר נִהְיָו הָעַם בְּשַׁנְעָר²⁷ וּבְמַעְרַב²⁸, שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ אַחַת מִכָּל אֵלּוּ בְּיוֹם הַצּוּם²⁹, אֲלֵא הָרִי הוּא בְּשֶׁבֶת לְכָל דְּבָרָיו.

כמבואר שם. ונזכר בו איסור האכילה והשתייה, ואיסור שאר הדברים, כרחיצה ונעילת הסנדל וסיכה ותשמיש, וזמן התחלת היום ויציאתו.

~ נקודות משיחות קודש ~
מקומן של הלכות שביתת עשור.

צריך להבין מדוע לא כלל הלכות שביתת עשור יחד עם הלכות שופר סוכה ולולב, ולכאורה, על פי סדר הזמן היה לו לסדרן בין הלכות אלו ובפרט שבספר זמנים עסקינן. ואין לתרץ שרצה לסדרן בנפרד בהלכות שביתת עשור דהא גופא קשיא, מדוע לא סדרן כסדר זמני המועדים.

ויש לבאר ע"פ מה שכתב בריש הלכות אלו "כללו של דבר אין בין שבת ליום הכיפורים בענינים אלו אלא שזדון מלאכת שבת בסקילה, וביום הכיפורים בכרת" כלומר, שדיני יוה"כ זהים לדיני שבת (מלבד העונש) ולכן סמך הלכות יוה"כ להלכות שבת.

ובזה מודגשת מטרת חיבורו "הלכות הלכות" שבמקום שאפשר לסדרו על סדר הזמנים או בהתאמה הלכתית - בסמיכות להלכות שבת, מסדרן בהתאם לתוכנן ההלכתי.

משיחת ש"פ קורח (מכה"ח תמוז) ה'תשמ"מ
מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

א. מִצּוֹת עָשָׂה? לְשֶׁבֶת מִמְּלֹאכָה בְּעֵשׂוֹר לְחֻדְשׁ הַשְּׁבִיעִי³, שֶׁנֶּאֱמַר: שֶׁבֶת שֶׁבֶתוֹן הוּא לָכֶם. וְכָל הַעוֹשֶׂה בוֹ מְלֹאכָה - בְּטָל מִצּוֹת עָשָׂה, וְעָבַר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: וּבְעֵשׂוֹר וּגְמִיר כָּל מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ. וּמֵהוּ הוּא חֵיב עַל עֲשִׂית מְלֹאכָה בְּיוֹם זֶה? אִם עָשָׂה בְּצוּנוֹ⁵ בְּזוּזָן⁶ - חֵיב כֶּרֶת⁷; וְאִם עָשָׂה בְּשִׁנְיָה⁸ - חֵיב קָרְבַּן חֲטָאת קְבוּעָה⁹.

2) במסכת שבת דף כ"ד עמוד ב': "רב אשי אמר שבתון עשה הוא". 3) הוא חודש תשרי, כי חודש ניסן הוא הראשון למנין החדשים, כמו שנאמר (שמות פרק י"ב פסוק ב'): "החודש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה". 4) (משנה במסכת כריתות דף ב' עמוד א'). 5) שלא אנסוהו לכך. 6) יודע שהיום אסור לעשות מלאכה זו ושחייבין עליה כרת (ראה בפרק ב' מהלכות שגגות הלכה ב'). 7) שנאמר (ויקרא פרק כ"ג פסוק ל'): "וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה, והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמך", ואבדון הוא כרת (תורת כהנים). 8) שלא ידע שמלאכה זו אסורה, או שלא ידע שהיום יום הכפורים. 9) "היא הבאה מן הבהמה בלבד, בניגוד לקרבן עולה ויורד שהוא קרבן שאינו קבוע, אלא אם היה עשיר מביא חטאת בהמה, ואם היה עני מביא עוף, ודל מביא עשירית האיפה" (ראה בהלכות שגגות פרק א').

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(20) (מסכת שבת דף ק"ד עמוד ב'). (21) אבל מקודם לזה אסור, שמא ישכח ויאכל מהם (בעל המאור). (22) והרמב"ן והרשב"א מפרשים: "הדחת הירוק". (23) כלומר: מפצחין, מוציאים הפרי על ידי שבירת הקליפה. (24) פותחים הקליפה ומוציאים הפרי מתוכה. (25) שלא תהיה לו עגמת נפש, כשיהיה לו מאכל מוכן מבערב (מגיד משנה). ורש"י פירש להיפך: שתהיה לו עגמת נפש ועיניו יותר שיתקן ביום בשעת איסור אכילה שנפשו תאבה לאכול ביום. (26) "מנין ליום הכפורים שחל להיות בשבת שאסור בקניבת ירק תלמוד לומר (שמות פרק ט"ז פסוק כ"ג): "שבתון שבת קדש" - שבתון שבות" (מסכת שבת דף ק"ד עמוד ב') ואסור אפילו מן המנחה ולמעלה. (27) היא אבל. (28) היא ארץ ישראל שהיא במערה של בבל שהיתה מרכז היהדות בזמן התלמוד. (29) במסכת שבת דף קט"ו עמוד א' "כיון דחזא (מאחר שראה) [רבה] דהוה קא מחרפי (שהיו מקדימין לעשות מבעוד יום), אמר להו אתא איגרתא (באה אגרת) ממערבא משמיה דרבי יוחנן דאסור", הרי שרבה שהיה בבבל ורבי יוחנן שהיה בארץ ישראל אסור.

ד. מצות עשה אחרת³⁰ יש ביום הכפורים, והיא: לשבת בו מאכילה ושתייה, שנאמר: תענו את נפשתיכם. מפי השמועה למדו: אי זה הוא ענוי שהוא לנפש? זה הצום³¹. וכל הצום בו - קיים מצות עשה, וכל האוכל ושותה בו - בטל מצות עשה, ועבר על לא תעשה³², שנאמר: פי כל הנפש אשר לא תענה בעצם היום הזה ונכרתה; מאחר שענש הכתוב פרת למי שלא נתענה, למדנו שמוזהרין אנו³³ על אכילה ושתייה³⁴. וכל האוכל או השותה בו³⁵ פשוט³⁶ - חייב קרבן חטאת קבועה³⁷.

ו. כשם ששבות מלאכה בו בין פיום ובין פלילה⁴⁷, כך שבות לענוי בין פיום בין פלילה. וצריך להוסיף מחל על הקדש⁴⁸ בכניסתו וביציאתו, שנאמר: ועניתי את נפשתיכם בתשעה להדש בערב; כלומר: התחל לצום⁴⁹ ולהתענות מערב תשעה⁵⁰ הסמוך לעשירי. וכן ביציאה שוהה בעניו מעט מליל אחד עשירי⁵¹ סמוך לעשירי, שנאמר: מערב ועד ערב תשבתו שבתכם⁵².

(30) בקצת ספרים הגירסא "מצות עשה אחת", כי שתיה בכלל אכילה והן מצוה אחת. אבל הנוסחא שלפנינו היא הנכונה (עיין מעשה רוקח). (31) דבר שהנפש תלויה בו, היא אכילה ושתייה (רבינו בפירושו המשניות). (32) (משנה במסכת כריתות דף ב' עמוד א' ויזמא דף פ"א עמוד א') וראה בספר המצוות לאוין קצ"ו. (33) כי לא ענש הכתוב אלא אם כן הזהיר מתחילה. (34) מאכילה ושתייה. מכלל כי יתר העניינים: רחיצה, סיכה נעילת הסנדל ובעילה אינם אסורים מן התורה אלא מדברי סופרים (לחם משנה). וראה להלן הלכה ה'. (35) משנה ביומא דף פ"א עמוד א'. (36) שלא ידע שאסור לאכול ולשתות, או שלא ידע שהיום יום הכפורים. (37) בניגוד לקרבן עולה ויורד, ראה למעלה הלכה א'.

ה. וכן³⁸ למדנו מפי השמועה³⁹, שאסור לרחץ⁴⁰ בו, או לסוף⁴¹ בו, או לנעל את הסנדל⁴², או לבעל⁴³. ומצוה לשבת מפל אלו פדרף ששבות מאכילה ושתייה, שנאמר: שבת שבתון; שבת - לענוי אכילה⁴⁴, ושבתון - לענינים אלו. ואין חייבין פרת או קרבן אלא על אכילה ושתייה⁴⁵; אבל אם רחץ או סף או נעל או בעל - מפין אותו מפת מרדות⁴⁶.

(47) "חמשה קראי כתיבי במלאכה, חד לאזהרה דיממא, וחד לאזהרה דליליא, חד לעונש דיממא, וחד לעונש דליליא, וחד לאפנויי למגמר עינוי ממלאכה בין דיממא בין דליליא" (מסכת יומא דף פ"א עמוד א'). ואף שבכל מקום הלילה הולך אחר היום, - צריך כאן לכתוב פסוק מיוחד ללילה, מפני שכתוב (ויקרא פרק כ"ג פסוק כ"ח): "בעצם היום הזה". (48) (מסכת ראש השנה פרק ט' עמוד א'). (49) לדעת רבינו אין חיוב להוסיף מחול על הקודש אלא לענין הצום. ויש אומרים שיש להוסיף גם בשביתת מלאכה, ולא רק ביום הכפורים אלא גם בשבתות ושאר ימים טובים, ש"כל מקום שיש בו משום שבות מוסיפין מחול על הקודש" ועיין מגיד משנה. (50) אין לתוספת זו שיעור קצוב, אבל קודם בין השמשות צריך להוסיף (כי בין השמשות שהוא ספק יום ספק לילה אסור ממילא מכח ספק יום הכפורים) - אם מעט או הרבה בתוך הגבול של "פלג המנחה" ומעלה (או"ח תר"ח). (51) אחרי צאת הכוכבים שהוא ודאי לילה. (52) כן הוא בגמרא ר"ה דף ט' עמוד א' לרבי ישמעאל. ואילו ר' עקיבא לומד דין התוספת מענין שביעית ומפסוק זה הוא לומד שמצוה לאכול בערב יום

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יז, ו. 1) (7 בקצת ספרים, הגירסא "במעט". 8) משנה, יומא שם. 9) כמלוא הפה. 10) שכאן אין השיעור שיהיה לכל אדם, כמו באכילה, אלא לפי מלוא לוגמיו של כל שותה ושותה, למי שפיו גדול - שיעורו גדול, ולמי שפיו קטן - שיעורו קטן. 11) שקיבלו חכמים כי בשיעור זה מתיישבת דעתו של אדם, וסר ממנו העינוי. 12) שאין הכוונה מלוא לוגמיו ממש, שיהיו שני צידי פיו מלאים משקה, אלא אם צד אחד מלא ובולט, זה נחשב למלוא לוגמיו (יומא פ. 13) אבל באדם גדול (=במדה) השיעור יותר, שהרי "לוגמו של בן אבטיח מחזיק יותר מרביעית" ('ירושלמי' יומא פ"ח ה"ב). 14) נמצא שדין יום הכיפורים שיש בו מצות עינוי, שונה משאר דברים שאסורים באכילה, כי רוב שיעורי אכילה הם בכזית, ורוב שיעורי שתיה הם ברביעית. ואילו ביום כיפור, שיעור אכילה לבטל העינוי - בככותבת הגסה, ושיעור השתיה - במלוא לגומיו. 15) שאם אכל פחות מככותבת, ושתה פחות ממלוא לוגמיו אינם מצטרפים, כי קיבלו חכמים שאין דעתו של אדם מתיישבת בזה, ולא בטל מצוות עינוי.

ב. אָחַד הָאוֹכֵל אֶכְלִים הַמִּתְּרִים או שְׁאֵכַל דְּבָרִים הָאֲסוּרִין¹⁶, כְּגוֹן פְּגוּל¹⁷ וְנוֹתֵר¹⁸ וְטָבֵל¹⁹ וְנִבְלָת וְטִרְפוֹת וְחֵלֶב או דָם - הוֹאִיל וְאֵכַל אֶכְלִים הָרְאוּיִין לְאָדָם, הֲרִי זֶה חֵיב פְּרַת מְשוּם אוֹכֵל בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים²⁰.

16) יומא עד, ב. 17) קדשים שנתפלגו ונפסלו על ידי מחשבת הכהן בשעת ההקרבה לאכלם לאחר הזמן שקבעה התורה (ויקרא ז, יח). 18) קדשים שנותר בשר שלהם אחר זמנם שקבעה להם התורה, יום ולילה או שני ימים ולילה אחד (ויקרא כב, ל). 19) תבואה שלא הופרשה ממנה תרומות ומעשרות. 20) ואף שממילא חייב כרת משום אוכל האיסור שהוא (פיגול, נותר, חלב ודם) - יתכן שאכל מאיסורים אלו פחות משיעור כזית, והשלים את האכילה בדבר היתר, באופן שאינו חייב משום האיסורים ההם אלא מחמת איסור יום הכיפורים (מהרש"ל).

ג. אָכַל או שְׁתָה פְּחוֹת מְשֻׁעוֹר זֶה - אֵינּוּ חֵיב פְּרַת²¹; אִף עַל פִּי שֶׁהוּא אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה²² בְּחֻצֵי שְׁעוֹר, אֵינּוּ חֵיבִין פְּרַת אֶלָּא עַל פְּשְׁעוֹר. וְהָאוֹכֵל או הַשּׁוֹתֶה חֻצֵי שְׁעוֹר - מִכֵּין אוֹתוֹ מִפְּתַי מְרֻדוֹת²³.

21) יומא עד, א. 22) משום שנאמר (ויקרא ז, כג): "כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו", "כל" זה משמעו כל שהוא, ואפילו פחות משיעור, כעין שנאמר (תהילים עח, לח): "ולא יעיר כל חמתו" שפירושו כל שהוא, והסבירו (ביומא עד.) את איסור "חצי-השיעור" משום שהוא ראוי להצטרף לשיעור איסור, שאם יאכל בתוך כדי אכילה פרס (ראה להלן הלכה ד) עוד חצי שיעור - יצטרפו שניהם לשיעור שלם ויתחייב כרת (ראה 'פרי מגדים' יו"ד סי' סב), ומדין חלב נלמד לכל איסורים שבתורה לאסור מן התורה 'חצי שיעור'. וראה בפ"א מהל' חמץ ומצה ה"ז. 23) עונש שהטילו עליו חכמים על מרדו.

הכפורים, "ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש - וכי בתשעה מתענין והלא בעשירי מתענין? אלא לומר לך: כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי", וביאר הרא"ש: "כלומר הכינו עצמכם בתשעה לחודש לעינוי המחירת להתחזק באכילה ושתיה כדי שתוכלו להתענות מחר, להראות חיבתו של המקום ברוך הוא, כאדם שיש לו ילד שעשועים וגזר עליו להתענות יום אחד, וצוה להאכילו ולהשקותו ערב יום התענית כדי שיוכל לסבול". ורבינו רמז לדין זה בהלכות נדרים פרק ג' הלכה ט'. וצריך עיון שהרי פסוק זה נדרש לענין תוספת. ועיין תוספות ר"ה דף ט' עמוד ב' ד"ה כאילו].

ז. נְשִׂים⁵³ שְׁאוֹכְלוֹת וְשׁוֹתוֹת עַד שְׁחֻשְׁכָּה⁵⁴, וְהֵן אֵינָן יוֹדְעוֹת שְׂמִצְוָה לְהוֹסִיף מֵחַל עַל הַקֶּדֶשׁ - אֵינן מִמְחִין בִּיָּדָן; שְׁלֹא יבֹאוּ לַעֲשׂוֹת בְּזוּזָן. שְׁהָרִי אִי אֶפְשָׁר שְׂיִהְיֶה שׁוֹטֵר בְּבֵית כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהַזְהִיר נְשָׂיו, וְהַנַּח לָהֶן, שְׂיִהְיֶה שׁוֹגְגִין, וְאֵל יִהְיֶה מְזִידִין⁵⁵. וְכֵן כָּל הַדּוּמָה לָזֶה⁵⁶.

53) מסכת ביצה דף ל' עמוד א'. 54) כלומר: לפני שקדש היום. 55) אבל אם החוטא הוא מזיד, מחוייב להוכיחו אף אם יודע שלא ישמע לו, שכן כתוב בתורה (ויקרא פרק י"ט פסוק י"ז): "הוכח תוכיח את עמיתך" (מגן אברהם בשם סמ"ג), אבל בגנת ורדים ומעשה רוקח חולקים עליו, כי במקום שברור שהחוטא לא ישמע לו - לעולם אין חיוב תוכחה. 56) בכל דבר שאינו מפורש בתורה, ונהגו בו היתר, והדבר מסור לכל בני אדם, הדין כן, כי מוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין (מגיד משנה).

פְּרַק שְׁנִי

1) נתבאר בו שיעורי האכילה והשתיה, והדברים הראויים ושאין ראויים. ונזכר בו ביאור אצל מי נדחה איסור זה. וכן נאמר בו מי הוא המתענה מדבריהם ומי שאינו מתענה.

א. הָאוֹכֵל² בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים מֵאֶכְלִין הָרְאוּיִין³ לְאָכַל לְאָדָם פְּכוּתֶת⁴ הַגֶּסֶה⁵, שֶׁהִיא פְּחוֹת מִכְּבִיצָה⁶ כְּמַעֲט⁷ - הֲרִי זֶה חֵיב. וְכָל הָאֶכְלִים מִצְטְרָפִין לְשְׁעוֹר זֶה⁸. וְכֵן הַשּׁוֹתֶה מִשְׁקִין הָרְאוּיִין לְשְׁתִּית אָדָם כְּמֵלֵא לְגִמְיוֹ⁹ שֶׁל שׁוֹתֶה, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי לְגִמְיוֹ¹⁰ - חֵיב¹¹. וְכִמָּה מֵלֵא לְגִמְיוֹ? כִּדִּי שְׂיִסְלֶקֶם לְצַד אֶחָד¹² וִירָאָה מֵלֵא לְגִמְיוֹ. וְשְׁעוֹר זֶה בְּאָדָם בִּינּוּנִין¹³ - פְּחוֹת מִרְבִּיעִית¹⁴. וְכָל הַמְשָׁקִין מִצְטְרָפִין לְשְׁעוֹר זֶה. וְהָאֶכְלִיָּה וְשְׁתִּיָּה אֵינן מִצְטְרָפִין לְשְׁעוֹר אֶחָד¹⁵.

2) משנה, יומא עג, ב. 3) שנאמר: (ויקרא כג, כד-כט) "ועניתם את נפשותיכם - כי כל הנפש אשר לא תעונה" דברים המשיבים את הנפש ומבטלים את העינוי (ראה יומא פא:): פרט לאוכלין שאינם ראויים (להלן הלכה ה) שאינם משיבים את הנפש. 4) פרי התמר בהחלו להתייבש. 5) הגדולה. 6) כן היא מסקנת הגמרא ביומא עט, ב: "וכביצה שאמרו, לא גדולה ולא קטנה אלא בינונית" (כלים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הפפורים⁴³; יתרו על זה - הרי הן פעמים⁴⁴ ופטור. וכן כל פיוצא באלו.

(36 יומא, שם. 37) "כל דבר שאדם אוכל שלא כדרכו, נקרא כסיסה" (רש"י ברכות לו:). (38 קנמון. 39 מגיד משנה גורס: "אבל רטובין חייב", ומוסב גם על פלפלין. וכן הוא בגמרא שם. וכן כתב רבינו בפ"ח מהל' ברכות ה"ז שפלפלין רטובין הם אוכל, ומברך עליהם "בורא פרי האדמה". ועיין 'מגיד משנה'. 40) ענפים רכים של גפנים. (41) שהניצו. (42) לאו דוקא, כי כן הדין גם בשאר הארצות, אלא שבארץ ישראל רגילים להיות כך. (43) עדיין לחים ורכים הם, וראויים לאכילה. (44) שכבר נעשו קשים.

ז. אכל⁴⁵ צלי במלח - מצטרף המלח לפשר; ציר⁴⁶ שעל גבי ירק - מצטרף⁴⁷; מפני שמכשירי האכל המעריבים עם האכל - פאכל הן חשויים. הנה שבע מאכילה גסה שאכל⁴⁸ עד שקץ במזונו, ואכל יתרו על שבעו - פטור⁴⁹, פמי שאכל אכלין שאינם ראויין לאכילה; שאף על פי שזה המאכל היתרו ראוי לרעב, אינו ראוי לכל מי ששבע פזה⁵⁰.

(45 יומא פ, ב. 46) מיין. (47) ל"ככותבת הגסה" שהיא שיעור אכילה (יומא שם). (48) בתחילת ליל יום כיפור, מדובר - שעוד שבע מאכילתו ביום (מגיד-משנה). וראה להלן. (49) ביומא פ, ב: "אמר ריש לקיש, האוכל אכילה גסה ביום הכיפורים - פטור, מאי טעמא? אשר לא תעונה" - כתיב, פרט למזיק". ויש כאן גירסא אחרת: "היה שבע מאכילה גסה שאכל אוכלין שאינן ראויין ואחר-כך אכל אוכלין ראויין - פטור" (המאירי). וכן הוא ב'שיטה' למסכת יומא ('מעשה רוקח' בהקדמה), ויש הכרח לגירסא זו, כי לפי גירסא שלפנינו, איך יתכן שהוא פטור על אכילה גסה, כיון שכבר נתחייב בתחילת אכילתו? ולדעת 'מגיד משנה' - פירושו, כגון שאכל בתחילת ליל יום הכיפורים מיד על אכילה שאכל בערב יום הכיפורים. (50) ואם אכל מאכלים מבושמים או מתובלים על אכילתו - חייב, כי "רווחא לבסומא שכיח" (מגילה ז:); (רווח-מקום מצוי גם בבטן מלאה לדבר מבוסס וטוב) ('כלבו').

ח. חולה⁵¹ שיש בו ספגה⁵², ששאל לאכל ביום הפפורים, אף על פי שהרופאים הבקיאין אומריין: אינו צריך - מאכלין אותו⁵³ על פי עצמו⁵⁴, עד שיאמר: דיי⁵⁵. אמר החולה: איני צריך, והרופא אומר: צריך - מאכלין אותו על פיו⁵⁶. והוא שיהיה רופא בקי⁵⁷. רופא אחד אומר: צריך, ואחד אומר: אינו צריך - מאכלין אותו. מקצת הרופאין אומריין: צריך, ומקצתן אומריין: אינו צריך - הולכין אחר הרב או אחר הבקיאין. ובלבד שלא יאמר החולה: צריך אני; אכל אם אמר: צריך אני - מאכלין אותו⁵⁸. לא אמר החולה שהוא צריך,

ד. אכל²⁴ מעט²⁵ וחרז²⁶: אם יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת שלש ביצים²⁷ - הרי אלו מצטרפות לכשעור²⁸; ואם לאו - אין מצטרפות לכשעור. שמה מעט וחרז ושה: אם יש מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתיית רביעית²⁹ - מצטרפין לשעור; ואם לאו - אין מצטרפין.

(24 יומא פ, א. 25) פחות מכשעור. (26) ובין הכל יש כשעור. (27) ונקרא בלשון התלמוד והפוסקים "אכילת פרס", פרס פירושו חציו של איזה דבר, ושיעור זה הוא חצי ככר של שש ביצים (עירובין פ"ח מ"ב). ויש אומרים כי שיעורו ארבע ביצים (מגיד-משנה). ושיעור הזמן הוא תשעה רגעים (שו"ת 'חתם סופר' חלק ו' סי' טז). ויש אומרים שמונה רגעים, ששה רגעים, שלשה או ארבעה רגעים (אנציקלופדיא תלמודית ערך אכילת פרס). (28) ודינו כאוכל חצי שיעור. (29) גם בהלכות תרומות (פ"י ה"ג) כתב רבינו כן, והשיגו הראב"ד שם ממה שאמרו: "כל המשקין מצטרפין לפסול את הגויה (לטמא את הגוף) בכדי אכילת פרס" (כריתות יג.). ורבינו סובר, שזה נאמר רק בשתייה ששיעורה ברביעית, או שיעור הצירוף צריך להיות בשיעור גדול מרביעית, שהוא בכדי אכילת פרס. אבל ביום הכיפורים, ששיעור שתייה הוא בפחות מרביעית, מצטרף בכדי שתיית רביעית ('רבינו מנוח'). וכן נראה דעת הראב"ד שלא השיג כאן על רבינו.

ה. אכל אכלים שאין ראויין למאכל אדם³⁰, כגון עשבים המרים או שרפים³¹ הבאשין, או ששהה משקין שאינן ראויין לשתייה, כגון ציר³² או מרקים³³ והמין חיי³⁴, אפלו אכל ושהה מהן הרבה - הרי זה פטור מן הפרת, אכל מפין אותו מפת מרדות³⁵.

(30) משנה, יומא פא, א. 31) מיצים הנוטפים מן האילנות. (32) מים היוצאים מדגים מלוחים. (33) שומן היוצא מדגים מלוחים. (34) דעת רבי ביומא פא, ב שחומץ משיב את הנפש. 'דרש רב גידל בר מנשה מביירי: אין הלכה כרבי, נפקו (יצאו) כולי עלמא (כולם) מזוגו (עירבו) מים בחומץ) ושתו, שמע רב גידל ואיקפד (והקפיד), אמר: אימר דאמרי אנא דיעבר - לכתחילה מי אמרי? אימר דאמרי אנא פורתא (מעט) - טובא (הרבה) מי אמרי? אימר דאמרי אנא חי - מזוג מי אמרי?". (35) ה'טור' באו"ח סי' תרי"ב הביא בשם 'אבי העזרי': שאם אכל אוכלין שאינם ראויים לאכילה, אפילו איסורא ליכא, והמדובר שם בעפר וכדומה שאין עליהם שם אוכל כלל.

ו. שמה המין מזוג במים - חייב³⁶. הפוסק³⁷ פלפלין וזנגביל יבש וכיוצא בהן - פטור; אכל זנגביל³⁸ רטב - חייב³⁹. אכל עלי גפנים - פטור; לולבי גפנים⁴⁰ - חייב. ואילו הן לולבי גפנים? כל שלבלבו⁴¹ בארץ ישראל⁴² מראש השנה ועד יום

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בְּשֵׁתֵי שְׁעוֹת בַּיּוֹם - מְאֻכְלִין אוֹתוֹ בְּשֵׁלֶשׁ⁷⁰; הֲיָהּ רְגִיל בְּשֵׁלֶשׁ - מְאֻכְלִין אוֹתוֹ בְּאַרְבַּע. לְפִי כַח הַבֵּן מוֹסִיפִין לְעֲנוֹת אוֹתוֹ בְּשְׁעוֹת. בֵּן אַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה, בֵּין זָכָר בֵּין נְקֵבָה⁷¹, מִתְעַנֶּה וּמְשַׁלֵּם מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, כְּדֵי לְחַנְכוֹ בַּמִּצְוֹת.

(65) משנה, יומא פב, א. (66) אם הוא בריא. (67) שלמות, שהשנים נשלמו לפני יום הכיפורים (פוסקים). (68) אם הוא קצת חלש. (69) משום שנאמר (משלי כב, ו): "חנוך לנער על פי דרכו". (70) וכמו כן מחנכים אותן לענין רחיצה וסיכה ('טור'). (71) ודעת הראב"ד, שגם ההשלמה - הכל לפי הבריאות, הזכר לפי זמנו והנקבה לפי זמנה.

יֵא. בַּת⁷² שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיּוֹם אֶחָד וַיִּבֶן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיּוֹם אֶחָד, שֶׁהֵבִיאוּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת⁷³ - הָרִי הֵן כְּגֹדוֹלִים לְכָל הַמִּצְוֹת, וּמְשַׁלְּמִין מִן הַתּוֹרָה⁷⁴; אָבֵל אִם לֹא הֵבִיאוּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת - עֲדִין קִטְנִים הֵן, וְאֵינָם מְשַׁלְּמִין אֶלָּא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. קִטְן⁷⁵ שֶׁהוּא פְּחוֹת מִבֵּן תִּשְׁעֵי, אֵין מְעַנֶּין אוֹתוֹ⁷⁶ בַּיּוֹם הַכְּפוּרִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹא לְיַדֵּי סַכְּנָה⁷⁷.

(72) משנה, נדה מה, ב. (73) ראה פרטי הלכות אלו בדברי רבינו בהל' אישות פ"ב הלכה י ואילך. (74) הלכה למשה מסיני. כי "שיעורין" . . . הלכה למשה מסיני" (סוכה ה:). ויש רמז לזה מן הכתוב, כי לא מצאנו בכל התורה שיהא קרוי איש בפחות מבן י"ג שנה, אבל בכך י"ג שנה מצינו שקראו הכתוב איש, כדכתיב (בראשית לד, כה): "ויקחה . . . שמעון ולוי . . . איש חרבו", ובאותה שעה היו בני י"ג שנה (נזיר כט: ברש"י שם), וברוב מצוות התורה כתוב "איש" (הגאון מוילנה באבות' פרק ה). (75) משנה, יומא סב, א. (76) אפילו לחינוך שעות. (77) אפילו רוצה להחמיר על עצמו - מוחים בידו ('כלבו').

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

1) נתבארו בו פרטי ענייני הרחיצה ושאר הדומין לו, ובאי זה צד נאסרו והותרו. ונזכר בו עניינן אחת לאחת על הסדר שנזכרו בפרק ראשון.

א. אָסוּר² לְרַחֵץ³ בַּיּוֹם הַכְּפוּרִים בֵּין בַּחֲמִין בֵּין בְּצוּגָן⁴, בֵּין כֹּל גּוֹפּוֹ בֵּין אָבֵר אֶחָד. אֶפְלוּ אֶצְבַּע קִטְנָה אָסוּר לְהוֹשִׁיטָה בְּמַיִם⁵. וְהַמְלִיךְ⁶ וְהַפְּלָה רוֹחֲצִין⁷ אֶת פְּנֵיהֶם⁸; פְּלָה - כְּדֵי שֶׁלֹּא תִתְגַּנֵּה עַל בַּעֲלָהּ⁹, וְהַמְלִיךְ - כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה בִּפְנֵיו, שְׁנֹאמַר: מִלֶּךְ בִּפְנֵיו תִּחְזִינָה עֵינָיו. וְעַד כַּמָּה נִקְרָאת פְּלָה? עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם¹⁰.

2) יומא עג, ב. ודף עז, ב. 3) שהרי ביום הכיפורים יש מצוות עינוי, ולמדו (ביומא עז). ממה שכתוב (מלכים-ב, כו): "ולאביתו הכהן אמר המלך, ענתות לך על שדיך כי איש מות אתה, וביום הזה לא אמיתך כי נשאת . . . וכי התענית בכל אשר התענה אבי". וגבי דוד כתוב (שמואל-ב, יז, כט): "ודבש וחמאה . . . הגישו לדוד . . . כי אמרו העם

וְנִחְלְקוּ הָרוּפְאִים, וְהָיוּ כְּלָם בְּקִיאֵין, וְאָלוּ שְׁאָמְרוּ אֵינּוּ צָרִיךְ בְּמַנְיֵן שְׁאָמְרוּ צָרִיךְ - מְאֻכְלִין אוֹתוֹ.

(51) משנה, יומא פב, א. (52) שאם לא יתנו לו לאכול, אפשר שיכבד עליו החולי ויסתכן (שו"ע או"ח סי' תריח). (53) מפני שכתוב (ויקרא יח, ה): "ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" - "וחי בהם, ולא שימות בהם" (יומא פה:). (54) ביומא פג, א: "אמר רבי ינאי, חולה אומר צריך, ורופא אומר אינו צריך - שומעין לחולה, מאי טעמא? לב יודע מרת נפשו (משלי יד, י"). (55) לדעת הרא"ש (יומא פ"ח סי"ג) מאכילין ומשקין אותו מעט מעט פחות מכשיעור, וישהה בין אכילה לאכילה ובין שתיה לשתיה, כדי שלא יצטרפו בתוך כדי אכילת פרס (ראה בהלכה ד), וכן הוא בשו"ע או"ח סי' תריח ס"ז. אבל הנצי"ב ('העמק שאליה' שאילתא קסז) העלה שדין זה לא נאמר אלא לענין מעוברת (ראה כריתות יג), אבל גבי חולה מאכילין אותו כדרכו בלי שום הגבלות. (56) שמה החולה נבעת ואינו מרגיש בחליו מחמת רוב חולשא (יומא שם). ואפילו החולה בעצמו רופא מומחה, אין שומעין לו ('פרי מגדים'). (57) בכתב-יד תימני: "רופא אומן". (58) ביומא, שם: אמר רב בר רב אשי, כל היכא דאמר צריך אני, אפילו מאה אמרי לא צריך, לא ציינתו להו (אין שומעין להם).

ט. עֲפָרָה⁵⁹ שֶׁהֲרִיחָה⁶⁰ - לוֹחֲשִׁין לָהּ בְּאֲזָנֶיהָ שְׁיוֹם הַכְּפוּרִים הוּא⁶¹; אִם נִתְקַרְרָה דַּעְתָּהּ בְּזַכְרוֹן זֶה - מוֹטָב, וְאִם לֹא - מְאֻכְלִין אוֹתָהּ עַד שֶׁתִּתְלַשֵּׁב נַפְשָׁה. וְכֵן⁶² מִי שְׁאָחַזוּ בְּלִמּוֹס⁶³ - מְאֻכְלִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיֵּאָרוּ עֵינָיו. וְאֶפְלוּ נְבִלּוֹת וּשְׂקָצִים מְאֻכְלִין אוֹתוֹ מִדָּ⁶⁴, וְאֵין מְשִׁהִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיִּמְצְאוּ דְבָרִים הַמְתַּרְיִן.

(59) משנה, יומא פב, א. (60) ריח מאכל. וידוע שאם לא נותנים לה מה שהיא מתאוה, היא וולדה מסוכנים. (61) חכמינו ז"ל ספרו בזה (יומא פב:): "ההיא עוברת דארחה (שהריחה מאכל ביום הכיפורים), אתו לקמיה דרבי, אמר להו, זילו ולחושו לה (באזנה) דיומא דכיפורא הוא, לחושו לה ואלחשה (קבלה הלחשה, שפסק העובר מתאוותו), קרי עליה: בטרם אצרך בבטן ידעתין (ירמיה א, ד). נפק מינה (נולד מעובר זה) רבי יוחנן. ההיא עוברת דארחה, אתו לקמיה דרבי חנינא, אמר להו, לחושו לה, ולא אילחישא, קרי עליה: זורו רשעים מרחם (תהילים נח, ד), נפק מינה שבתאי אוצר-פירי (שאוצר פירות כדי להפקיע שעים, ותניא אין אוצרין פירות בארץ ישראל וכל דבר שהוא חיי נפש, לפי שמפקיעין את השערים)". (62) משנה, יומא פג, א. (63) חולי הרעבון, וסימנו שעינוי כהות ואינו יכול לראות. (64) "ומאכילין אותו הקל (איסור הקל) הקל תחילה, אם האירו עיניו - דיו, ואם לאו מאכילין אותו החמור" (רבינו בהל' מאכלות אסורות פ"ד הט"ז).

י. קִטְן⁶⁵ בֵּין תִּשְׁעֵי⁶⁶ שָׁנִים⁶⁷ וַיִּבֶן עֶשְׂרִי שָׁנִים⁶⁸, מִחֲנֻכְיָן⁶⁹ אוֹתוֹ לְשְׁעוֹת. כִּיצַד? הֲיָה רְגִיל לְאָכֵל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ממנו בחכמה ובמנין" (עדות פרק א), אלא שמתחילה לא פשטה תקנה זו בכל ישראל, ולא נתקבלה, שלא היה כח ברוב ישראל לעמוד בה, לטבול אחרי כל מקרה, "וכבר נהגו כל ישראל לקרות בתורה ולקרות קריאת שמע, לפי שאין דברי תורה מקבלים טומאה, אלא עומדים בטהרתם לעולם, שנאמר (ירמיה כג, כט): "הלא כה דברי כאש, נאום ה'", מה אש אינה מקבלת טומאה, אף דברי תורה אינם מקבלים טומאה" (רבינו בהל' ק"ש פ"ד ה"ח).

ד. טיט²⁰ שהוא לח ביותר, פדי שניח אדם ידו עליו ותעלה בה לחלוחית, שאם הדביק אותה לידו האחרת תדבק בה לחלוחית - אסור לישוב עליו²¹. לא²² מלא אדם פלי חרש מים ויצטגן בו; שהמים נזחלים²³ מדפניו. אפלו פלי מתכות אסור, שמה ינתזו מים על בשרו. ומתן להצטגן בפרות²⁴.

(20) יומא עז, א. (21) "שלחלוח הטיט הוי עונג, וקרוב לרחיצה" (רש"י). (22) יומא, שם. (23) בכת"י התימנים: "נוזלים". (24) כיון שאין בהם לחלוחית.

ה. לוקח²⁵ אדם מטפחת מערב יום הכפורים, ושורה אותה במים, ומנגבה מעט²⁶, ומניחה תחת הבגדים, ולמחר מעבירה על פניו, ואינו חושש²⁷, ואף על פי שיש בה קר הרבה.

(25) יומא, שם. (26) שלא תהא "טופח על מנת להטפוח", כלומר: שלא תהא בה רטיבות כזו שהנוגע בה יוכל להרטיב אחרים (כנזכר למעלה בהלכה ד). (27) מדין רחיצה ביום הכיפורים, כיון שהיא נגובה קצת. אבל צריך ליהזר שלא יהיה בה חשש של סחיטת המים מן המטפחת (ראה דברי רבינו בהל' שבת פכ"ב).

ו. ההולך²⁸ להקביל פני רבו²⁹ או פני אביו או מי שהוא גדול ממנו בתכמה³⁰, או לקרות בבית המדרש - עובר במים³¹ עד צוארו, ואינו חושש³². ועושה מצוה שהלך לעשותה, וחוזר במים למקומו; שאם לא תתיר לו לחזור - אינו הולך³³, ונמצא נכשל³⁴ מן המצוה. וכן ההולך לשמור פרותיו - עובר במים עד צוארו, ואינו חושש³⁵. ובלבד³⁶ שלא יוציאו ידיהם מתחת שולי מעליהם³⁷, פדרך שעושין בחל³⁸.

(28) יומא עז, ב. (29) ראש השנה טו, ב: "אמר רבי יצחק, חייב אדם להקביל פני רבו ברגל, שנאמר (מלכים ב ד, כג): "מדוע את הולכת אליו היום לא חודש ולא שבת", מכלל דבחודש ושבת איבעי למיזול", וכן מובא בדברי רבינו (הל' תלמוד תורה פ"ה ה"ז). (30) שמצוה להקביל פניו, כמבואר (חגיגה ה:): "רבי ורבי חייא, הוו שקלו ואזלו באורחא (היו מהלכין בדרך), כי מטו לההיא מתא (כאשר הגיעו לאותו מקום), אמרו: אי איכא צורבא מרבנן הכא (אם יש כאן תלמיד-חכם) ניזיל ונקביל אפיה (נלך ונקבל פניו)". (31) אבל לשחות במים או לעבור בספינה - אסור

רעב ועיף ומצא במדבר", ועיף הכוונה עיף מרחיצה, שכן כתוב (משלי כה, כה): "מים קרים על נפש עיפה", הרי שהערר רחיצה נקרא עינוי. (4) [שהרי בפסוק המובא למעלה, כתוב: "מים קרים על נפש עיפה"]. (5) פסחים נד, ב. (6) משנה, יומא עג, ב. (7) אבל נעילת הסנדל וסיכה לא התירו אף למלך וכלה, כי בנעילת הסנדל אפשר להם ללבוש של בגד ומשי חשוב, וסיכה אינה אלא משום תענוג ולא משום יופי (מהר"ם בן חביב). (8) כי העדר הרחיצה ניכר יותר על הפנים. (9) בכת"י התימנים, יש כאן הוספה: "ונמצא מגרשה", ובוה מובן - איך התירו איסור רחיצה ביום הכיפורים לכלה? - כיון שיש חשש של גירושין, וכמו שמבואר (נדרים סו:): "שמי שנכתב בקדושה, ימחה על מים המאריים כדי לעשות שלום בין איש לאשתו". (10) אחרי חופתה.

ב. מי¹¹ שהיה מלכלך בצואה או טיט - רוחץ מקום הטנפת פדרפו, ואינו חושש. ומדיקה אשה ידה אחת במים, ונותנת פת לתניוק. והחולה רוחץ פדרפו, אף על פי שאינו מסכן. וכל חיבי¹² טבילות טובלין פדרפן¹³, בין בתשעה באב בין ביום הכפורים.

(11) יומא עז, ב. (12) ביצה יח, ב. (13) אף-על-פי שדעת רבינו (למעלה פ"ו מהל' יסודי התורה ה"ו) שטבילה בזמנה אינה מצוה - בכל זאת מותר לטבול. וכן כתבו ה'תוספות' בביצה שם ד"ה כל (לחם-משנה שם). וכתבו שם עוד: ש"דוקא בזמניהם שהיו עושים בטהרות, היו צריכין לטבול מיד כדי שלא יטמאו את הטהרות, אבל בזמנינו אסור להם לטבול עד מוצאי יום הכיפורים".

ג. מי¹⁴ שראה קרי בזמן הזה¹⁵ ביום הכפורים, אם לח הוא - מקנה במפה ודיו; ואם רבש הוא או שנתלכלך - רוחץ מקומות המלכלכין בלבד ומתפלל. ואסור לו לרחץ כל גופו או לטבל; שאין הטובל בזמן הזה טהור, מפני טמאת מת, ואין הרחיצה מקרי לתפלה בזמן הזה אלא מנהג¹⁶, ואין מנהג לטבל¹⁷ דבר האסור, אלא לאסור את המת. ולא אמרו שהרואה קרי ביום הכפורים טובל, אלא כשתקנו טבילה לבעלי קריין, וכבר בארנו¹⁸ שפטלה¹⁹ תקנה זו.

(14) יומא פח, א. (15) אחרי שנתבטלה תקנת עזרא ובית דינו, שהם תיקנו שבעל קרי לא יקרא בתורה, לא יקרא קריאת שמע ולא יתפלל, עד שיטבול, כי טומאה זו באה מפני קלות ראש, ובזמניהם היה הדין כי בעל קרי יורד וטובל, כדי שלא יתבטל מתורה ותפילה ביום הקדוש. (16) ראה הל' תפילה פ"ד ה"ו. (17) אין כה בידי המנהג להחזיר דבר שאסור מצד הדין, כמבואר (ראש השנה טו:): "במקום איסורא, כי נהגו שבקינן ליה?". (18) בהל' ק"ש פ"ד, ובהל' תפילה פ"ד. (19) לא שבטלוה, כי "אין בית-דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו, אלא-אם-כן גדול

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

רבינו שבאבל מותר בסיכה שהיא להעביר הזוהמא (פ"ה מהל' אבל ה"ד), שדין אבל כדין תשעה באב. (57) כגון להעביר את הזוהמא או את הלכלוך אסור בסיכה, כי עצם הסיכה היא תענוג, אבל ברחיצה מותר אם אין כוונתו לתענוג רק להעביר את הלכלוך ('מעשה רוקח'). (58) דין זה נלמד מן הירושלמי המבואר בהלכה שלפני זו, לגבי נעילת הסנדל, כי כל שאר העינויים - מלבד אכילה ושתייה - דין אחד להם: במקום צער לא גזרו חכמים. (59) אבועות. (60) ואין כאן איסור משום עשיית רפואה בשבת ויום-טוב, מפני שדרך הבריאים לסוך כן בחול, וכמו שכתב רבינו בפכ"א מהל' שבת הכ"ג ('משנה ברורה' סי' תריד).

י. יש⁶¹ מקומות שנהגו להדליק את הנר בלילי יום הכיפורים, כדי שיהיה לו בשרת פנים מאשתו, ולא יבוא לידי תשמיש המטה. ויש מקומות שנהגו שלא להדליק⁶², ששוא יראה אשתו ותשא חן בעיניו, ויבוא לידי תשמיש⁶³. ואם חל יום הכיפורים להיות בשבת - תיבין הפל להדליק בכל מקום⁶⁴; שהדלקת נר בשבת - חובה⁶⁵.

61) משנה, פסחים נג, ב: "מקום שנהגו להדליק את הנר בלילי יום הכיפורים, מדליקין. מקום שנהגו שלא להדליק, אין מדליקין". (62) ועל שניהם הוא אומר (ישעיה ס, כא): "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו', בין שאמרו להדליק ובין שאמרו שלא להדליק, שניהם לא נתכוונו אלא לדבר אחד" (פסחים שם, בגמרא). ובמקומותינו המנהג להדליק נר בליל יום הכיפורים ולברך על ההדלקה (שו"ע). (63) "ומדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים ועל גבי החוליים" (משנה, שם). (64) "חני תנא קמיה רבי יוחנן, רבי שמעון בן אלעזר אומר: יום הכיפורים שחל להיות בשבת, אף במקום שאמרו שלא להדליק [ביום הכיפורים], מדליקים מפני כבוד השבת" (פסחים נג:). ובירושלמי (שם פ"ד ה"ד): "רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי, רבי יוסי בן שאול בשם רבי - הלכה כרבי שמעון בן אלעזר" (מגיד-משנה). (65) כמו שכתב רבינו למעלה פ"ה מהל' שבת ה"א.

(טור' בשם בעל 'הלכות גדולות'). (32) משום איסור רחיצה, כיון שהולך לדבר מצוה, ואינו מתכוין להנאת רחיצה. וכתבו הפוסקים שהמדובר כשאין לו דרך אחרת אלא דרך הנאה. (33) "התירו סופו משום תחילתו". (34) בקצת ספרים, הגירסא "נמנע". (35) משום הפסד ממונם של ישראל - התירו. (36) יומא עז, ב. (37) בכת"י התימנים, הגירסא "בגדיהם". (38) [ונראה כשט על פני המים שאסור בשבת (פכ"ג מהל' שבת הלכה ה), והוא-הדין ליום-כיפור].

ז. אסור³⁹ לנעל מנעל⁴⁰ וסנדל אפלו ברגלו אנת. ומתיר⁴¹ לצאת בסנדל של שעם⁴² ושל גמי⁴³ וכיוצא בהן. וכורך⁴⁴ אדם בגד על רגליו ויוצא בו, שהרי קשי הארץ מגיע לרגליו ומרגיש שהוא יחף⁴⁵. התינוקות, אף על פי שהן מתרין באכילה ובשתייה ורחיצה וסיכה, מונעין אותן ממנעל וסנדל⁴⁶.

(39) יומא עג, ב. (40) למדו בגמרא (יומא עז). שנחשב לעינוי, ממה שכתוב (ירמיה ב, כה): "מנעי רגלך מיהף וגרונוך מצמאה". (41) יומא עז, ב. (42) קליפת עץ. (43) מין עשב. (44) "רבה בר רב הונא, כריך סודרא אכרעיה ונפיק" (יומא, שם). (45) ומקיים בזה מצוות עינוי ביום הכיפורים. (46) "רחיצה וסיכה שנחוצים לגידולו והתפתחותו של הילד, לא גזרו בהם רבנן, אבל נעילת הסנדל שאין גידולו של הילד תלוי בה - גזרו בה רבנן" (מגיד-משנה).

ח. מתיר⁴⁷ לכל אדם לנעל את הסנדל מחמת עקרב⁴⁸ וכיוצא בה⁴⁹, כדי שלא תשכנו. והתירה⁵⁰ מתרת לנעל את הסנדל משום צנה⁵¹ כל שלשים יום⁵². והחולה⁵³ פיוצא בה, אף על פי שאין שם סכנה.

(47) יומא עז, ב. (48) אם מצויים שם עקרבים או דברים הנושכים (שו"ע אר"ח סי' תריד). (49) מן המזיקים. (50) היולדת. (51) משנה, יומא עג, ב. (52) שעד אותו זמן היא כחולה שאין בו סכנה, כמבואר בפ"ב מהל' שבת ה"א (מגיד-משנה). (53) "ירושלמי" (יומא פ"ח ה"א): "רבי יצחק בר נחמן, סליק (עלה) לגבי רבי יהושע בן לוי בליל צומא רבא (בליל יום הכיפורים), נפיק לגביה (יצא לקראתו) לבוש סוליסא (נעלי עור), אמר לו מה דין? אמר לו איסטנס אנא (חלש ומצונן אני)" (סדר משנה').

ט. אסור⁵⁴ לסוך⁵⁵ מקצת גופו ככל גופו, בין סיקה של תענוג בין סיקה שאינה של תענוג⁵⁷. ואם⁵⁸ היה חולה, אף על פי שאין בו סכנה, או שיש לו חטטין⁵⁹ בראשו - סך כדרפו ואינו חושש⁶⁰.

(54) יומא עז, ב. (55) "בשמן" (רבינו בפירוש המשניות), והוא הדין בשאר דברים לאפוקי מים שנקרא רחיצה ('מעשה רוקח'). (56) בירושלמי יומא פ"ח ה"א: "ביום כיפור בין סיכה שהיא של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג - אסור. בתשעה באב ובתענית ציבור, סיכה שהיא של תענוג - אסור, שאינה של תענוג - מותר". ולכן פסק

~ יום חמישי ח' אייר ~

הלכות שביתת יום טוב

יש בכללן שתים עשרה מצות. יש מצות עשה, ויש מצות לא תעשה, וזהו פרטין: א) לשבת בראשון של פסח. ב) שלא לעשות בו מלאכה. ג) לשבת בשביעי של פסח. ד) שלא לעשות בו מלאכה. ה) לשבת ביום חג השבועות. ו) שלא לעשות בו מלאכה. ז) לשבת בראש השנה. ח) שלא לעשות בו מלאכה. ט) לשבת בראשון של חג הסוכות. י) שלא לעשות בו מלאכה. יא) לשבת בשמיני של חג. יב) שלא לעשות בו מלאכה.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(בספר המצוות עשה קנט) שכיון שנכתב בהם "מקראי קודש", שפירושו קדשהו שלא תעשה בו מלאכה, כאילו נכתב שבתון, תשבות ממלאכה. (8) אחת מל"ט אבות מלאכות או מתולדותיהן, המבוארות בהלכות שבת מפרק ז' ואילך. (9) אפילו אם עשאה לצורך אכילה, כיון שעיקרה אינה עומדת לאכילה, לא נחשבת צורך אוכל נפש (הרב המגיד). (10) ששני עדים מתרים את עובר העבירה - קודם עשותו אותה - על חומר החטא והעונש הצפוי לו בעקבו. (11) כדין העובר על כל לא תעשה שבתורה, ראה בהלכות סנהדרין פרק י' הלכה ט'. (12) דברים פרק כ"ה פסוקים ב-ג.

ג. העושה¹³ אבות מלאכות¹⁴ הרבה ביום טוב בהתראה אחת, כגון שרע ויבנה וסתר וארג בהתראה אחת - אינו לוקה אלא אחת. חלוק מלאכות לשבת¹⁵, ואין חלוק מלאכות ליום טוב¹⁶.

(13) מסכת מכות דף כ"א עמוד ב'. (14) מבוארות בהלכות שבת פרק ז'. (15) שהעושה בשוגג מלאכות הרבה בהעלם אחד, חייב חטאת על כל מלאכה ומלאכה (ראה בהלכות שבת פרק ז'). (16) לפי שדין חלוק מלאכות לשבת למדנו (שבת דף ע) מדכתיב (שמות פרק ל"א פסוק י"ד) "מחלליה מות יומת" - ריבתה התורה קרבנות הרבה על חלול אחד, או ממה שכתוב (שם פרק ל"ה פסוק ג') "לא תבערו אש בכל מושבותיכם בים השבת", הבערה בכלל כל המלאכות היתה, ולמה יצאה? להקיש אליה ולומר לך, מה הבערה שהיא אב מלאכה וחיובין עליה בפני עצמה, אף כל שהיא אב מלאכה חייבין עליה בפני עצמה, או ממה שכתוב (ויקרא פרק ד' פסוק ב') "נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ה' אשר לא תעשינה, ועשה מאחת מהנה" פעמים שחייבים חטאת על כל אחת ואחת, וכל אלו נאמרו לענין חיוב חטאת, ולא לחיוב מלקות, וכיון שביום טוב אין חיוב חטאת רק חיוב מלקות, אין בו דין חלוק מלאכות (רש"י במסכת מכות שם).

ד. כל¹⁷ מלאכה שחיבין עליה בשבת, אם עשה אותה ביום טוב שלא לצרף אכילה¹⁸ - לוקה, חוץ מן ההוצאה¹⁹ מרשות לרשות וההכערה²⁰; שמתוך²¹ שהתרה²² הוצאה ביום טוב לצרף אכילה, התרה שלא לצרף אכילה. לפיכך מתר ביום טוב להוציא קטן או ספר תורה או מפתח וכיוצא באלו מרשות לרשות. וכן מתר להבעיר, אף-על-פי שאינו לצרף אכילה. ושאר מלאכות: כל שיש בו צרף אכילה - מתר, כגון שחיטה ואפייה ולישה²³ וכיוצא בהן; וכל שאין בהן צרף אכילה - אסור, כגון פתיכה ואריגה ובגן וכיוצא בהן.

(17) משנה במסכת מגילה דף ט"ז עמוד ב'. (18) והן מלאכות שמעיקרן אינן עומדות לעניני אכילה, כגון: כתיבה, אריגה ובנין וכיוצא בהן (המבי"ט בקרית ספר). (19) מפני שכתוב (ירמיה פרק י"ז פסוק כ"ב): "ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת", בשבת - ולא ביום טוב (מסכת

ובאור שביתת ימים אלו בפ' פרקים אלו:

פ' פרק ראשון

(1) כלל בו רבינו כל המלאכות המותרות לעשותן ביום טוב. וכלל המלאכות האסורות מדברי תורה והאסורות מדברי סופרים, וסיבת איסור סופרים בזה. וביאר המלאכות המותרות, אם מותרות לצורך היום בלבד, או אף לימות החול. ואם נעשו לימות החול מה דינן, וכן לאיזה בעל חיים הותרו, אם הותרו לבהמות ולגוים. וביאר בו השוואת י"ט לשבת בקצת מלאכות, מלבד הבדל העונש שבהן. ונתבאר השווי הזה במה שהוא מן התורה ומה שהוא מדבריהם. ונתבאר בו פרט אחד היוצא מן הכלל הזה, והוא ענין המוקצה שנאסר מדבריהם ביום טוב ומותר בשבת. ונמשך לזה ענין הנולד. וחילוק שני ימים טובים הרצופין זה בזה, או שבת ויום טוב הסמוכין, מהו משפטן בזה.

א. ששית ימים האלו שאסרן הפתויב² בעשית מלאכה, שהן: ראשון ושביעי של פסח, וראשון ושמיני של חג הסוכות, וביום חג השבועות, ובאחד לחודש השביעי - הן הנקראין ימים טובים³. ושביטת פלן שוה. שהן אסורין בכל מלאכת עבודה⁴, חוץ ממלאכה שהיא לצרף אכילה⁵; שגאמר: אף אשר יאכל לכל נפש וגומר.

(2) ויקרא פרק כ"ג, דברים פרק ט"ז. (3) לפי שימים אלו חייבים בשמחה, כמו שכתוב (דברים פרק ט"ז פסוק י"ד) "ושמחת בחגך", וכמו שביאר רבינו להלן בפרק ו' ובהלכות חגיגה פרק א', שיקריב שלמי שמחה וחגיגה ויאכלם בשמחה, ואוכלין בשר ושותין יין, "שאיין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין, ולפיכך נקראים ימים אלו "ימים טובים", כמו שאומר קהלת (פרק ח' פסוק ט"ו): "ושבחתני אני את השמחה, אשר אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות ולשמח". וראה שמואל-א פרק כ"ה פסוק ח' ואסתר פרק ח' פסוק י"ז. (4) שכן כתוב (ויקרא פרק כ"ג פסוק ח'): "כל מלאכת עבודה לא תעשו". וביאר הרמב"ן כי הכוונה ב"מלאכת עבודה" לכל המלאכות ושמושים שאינם משמשים לצורך אוכל נפש, שאילו אוכל נפש נקרא "מלאכת הנאה" ולא מלאכת עבודה. (5) שיש בזה כמה חילוקי דינים, כמו שמבאר רבינו להלן בפרק זה.

ב. כל השוית ממלאכת עבודה באחד מהן - הרי קיים מצות עשה⁶; שהרי נאמר בהן "שבתון"⁷, כלומר, שבות. וכל העושה באחד מהן מלאכה⁸ שאינה לצרף אכילה⁹, כגון שפנה או הירס או ארג וכיוצא באלו - הרי בטל מצות עשה, ועבר על לא תעשה; שגאמר: כל מלאכת עבודה לא תעשו, כל מלאכה לא יעשה בהן. ואם עשה בעדים והתראה¹⁰ - לוקה¹¹ מן התורה¹².

(6) מסכת שבת דף כ"ד עמוד ב'. (7) ביטוי זה נכתב באחד לחודש השביעי ובראשון ושמיני של חג הסוכות (ויקרא פרק כ"ג), ולא בשאר המועדים, אמנם כבר ביאר רבינו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

30) אסרו חכמים לעשות קצת מלאכות, אף שהם לצורך אוכל נפש, ראה למעלה בהלכה ה'. (31) מסכת חגיגה דף י"ח עמוד א' "קצירה ביום טוב מי שר" (=האם היא מותרת?). (32) מסכת ביצה דף י"ב עמוד ב' בסוגיא דמלילות. (33) שם דף י"ד עמוד ב' במשנה. (34) שם דף י"ד עמוד א'. (35) לנפות בנפה, שם דף כ"ט עמוד ב'.

ח. אָבֵל לְשִׁינָיו³⁶ וְאוֹפִיָן וְשׁוֹחֲטִין וּמְבַשְׁלִין בְּיוֹם טוֹב; שְׂאֵם עֵשָׂה אֵלּוּ מִבְּעָרֵב, יֵשׁ בְּכֶךָ הַפֶּסֶד³⁷ אוֹ חֶסְרוֹן טַעַם. שְׂאִין לֶחֶם חֵם אוֹ תְבַשִּׁיל שְׂבִשֵּׁל הַיּוֹם כְּלֶחֶם שְׂנֵאָפָה מְאֻמָּשׁ וְכַתְבְּשִׁיל שְׂנַתְבִּשֵׁל מְאֻמָּשׁ, וְלֹא בִּשָׂר שְׂנֻשְׁחַט הַיּוֹם כְּבִשָׂר שְׂנֻשְׁחַט מְאֻמָּשׁ, וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּאֵלוּ. וְכֵן מְכַשְׂרֵי³⁸ אֶכָּל נֶפֶשׁ, שְׂיֵשׁ בְּהֵן חֶסְרוֹן אִם נַעֲשׂוּ מִבְּעָרֵב - עוֹשִׂין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב, כְּגוֹן שְׂחִיקַת תְּבַלִּין³⁹ וְכִיּוּצָא בְּהֵן.

36) מסכת שבת דף קל"ד עמוד א'. (37) הראב"ד חולק על טעם זה, כי הרי גם הפירות והירקות יפין וטעמיים יותר, כשהן בני יומן, ואף על פי כן לא התירו לתלוש פירות וירקות ביום טוב. (38) מסכת ביצה דף כ"ח עמוד ב' כר' יהודה. (39) שאין התבלין עצמם אוכל אלא להכשיר את האוכל באו ולפיכך הם מכשירי אוכל נפש, ועיין בהשגת הראב"ד להלן פרק ד' הלכה י'.

ט. אִין⁴⁰ אוֹפִיָן וּמְבַשְׁלִין בְּיוֹם טוֹב מֵה שְׂיֵאֶכֶל בְּחַל, וְלֹא הַתְּרָה מְלֹאכָה שְׁהִיא לְצַרְף אֶכִּילָה אֵלָא כְּדֵי לְהַנּוֹת בְּהַ בְּיוֹם טוֹב. עֵשָׂה⁴¹ כְּדֵי לְאֶכֶל בְּיוֹם טוֹב, וְהוֹתִיר - מִתֵּר לְאֶכֶל הַמוֹתֵר בְּחַל.

40) מסכת פסחים דף מ"ו עמוד ב' וראה להלן הלכה ט"ו. (41) כעין זה במשנה מסכת ביצה דף ט"ו עמוד ב'.

י. מִמְלֵאָה⁴² אִשָּׁה קִדְרָה בְּשָׂר⁴³, אֶף-עַל-פִּי שְׂאִינָה צְרִיכָה אֵלָא לְחַתִּיכָה אַחַת. מִמְלֵאָה⁴⁴ נְחֹתוֹם חֲבִיתֵי שֵׁל מִיָּם, אֶף-עַל-פִּי שְׂאִינֵי צְרִיף אֵלָא לְקִיתוֹן אַחַד. וּמְמֵלֵאָה אִשָּׁה תְּנוּר פֶּת, אֶף-עַל-פִּי שְׂאִינָה צְרִיכָה אֵלָא לְכַכֵּר אַחַד; שְׂבִזְמִן⁴⁵ שְׁהַפֶּת מְרַבָּה בְּתְנוּר הִיא נֶאֱפֶת יָפָה⁴⁶. וּמוֹלַח⁴⁷ אֲדָם כְּמֵה חֲתִיכוֹת בְּשָׂר בְּבַת אַחַת, אֶף-עַל-פִּי שְׂאִינֵי צְרִיף אֵלָא לְחַתִּיכָה אַחַת⁴⁸. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּזָה.

42) מסכת ביצה דף י"ז עמוד א'. (43) ונותנת על האש כשהקדרה מלאה (ראה להלן). (44) לפי שבטירחא אחת הוא עושה את הכל, ואינו טורח במיוחד לצורך חול (רש"י). והוא הדין באשה וקדרה כנ"ל. (45) תנוריהם היו קטנים והיו מדבקים הפת בדפנותיהם. ומתוך שהוא מלא, אין מקום לחומו להתפשט, והפת נאפה יפה (שלחן ערוך אורח חיים סימן תק"ז). (46) כדעת ר' שמעון בן אלעזר שם. ולפי זה אפילו נותן כל פת בתנור לחוד מותר. וכתב הרשב"א שלפי זה הוא הדין בקדירה, שמותר להוסיף בשר, שהתבשיל שמן יותר כשיש בו הרבה בשר. (47) מסכת ביצה דף י"א עמוד ב'. (48) שטירחא אחת לכולן (רש"י).

ביצה דף י"ב עמוד א'). (20) שכתוב (שמות פרק ל"ה פסוק ג'): "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת", בשבת אין אתה מבעיר אבל מבעיר אתה ביום טוב (ירושלמי מסכת ביצה פרק ה' הלכה ב'). (21) משנה מסכת ביצה דף י"ב עמוד א' מחלוקת בין בית שמאי ובית הלל, לבית שמאי אינו מותר רק לצורך אוכל נפש, אבל לבית הלל - שנפסקה הלכה כמותם - "מתוך שהותרה לצורך אוכל נפש, הותרה גם שלא לצורך אוכל נפש". (22) שכן כתוב (שמות פרק י"ב פסוק ט"ז): "מקרא קדש יהיה לכם, כל מלאכה לא יעשה בהם, אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם". (23) בירושלמי מסכת ביצה פרק א' הלכה י' אמרו שרק המלאכות שהם מלישה ואילך - מותרות, אבל שחינה, רקינה וכדומה, אינן מותרות לצורך אוכל נפש, מפני שכתוב: "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ושמרתם את המצות" (שמות שם פסוקים ט"ז-י"ז), משמור ואילך מותר. וראה להלן בהלכה ז'.

ה. כֹּל מְלֹאכָה שְׂאֵפְשָׁר לְהַעֲשׂוֹת מִבְּעָרֵב יוֹם טוֹב²⁴, וְלֹא יִהְיֶה בָּהּ הַפֶּסֶד וְלֹא חֶסְרוֹן אִם נַעֲשִׂית מִבְּעָרֵב - אֶסְרוּ חֲכָמִים²⁵ לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב, אֶף-עַל-פִּי שְׁהִיא לְצַרְף אֶכִּילָה. וְלֵמָּה אֶסְרוּ דָּבָר זֶה? גְּזָרָה²⁶ שְׂמָא יִנַּח אֲדָם מְלֹאכּוֹת, שְׂאֵפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָן מִבְּעָרֵב יוֹם טוֹב, לְיוֹם טוֹב²⁷, וְנִמְצָא יוֹם טוֹב כְּלוּ הוֹלֵף בְּעֵשִׂית אוֹתָן מְלֹאכּוֹת, וְיִמְנַע מִשְׂמַחַת יוֹם טוֹב, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ פְּנָאי לְאֶכֶל²⁸.

(24) מקור סברא זו במסכת שבת דף קל"ד עמוד א'. (25) לפי הירושלמי דביצה פרק א' הלכה י' הנ"ל דברים אלו אסורים מן התורה (וכן דעת הראב"ד, אלא שהוא גורס בירושלמי "מתלישה ואילך"). אבל לדעת רבינו אינן אסורות אלא מדרבנן. (26) מקור לגזירה זו ראה במשנה מסכת מועד קטן דף י"א עמוד א'. (27) בכ"י הגירסא: "מערב יום טוב ויעשה אותם ביום טוב". (28) בנ"א: "לאכול ולשתות" (מער"ק).

ו. וּמִזָּה הַטַּעַם עֲצָמוּ לֹא אֶסְרוּ הַהוּצָאָה בְּיוֹם טוֹב. וְאֶף-עַל-פִּי שְׂכָל הַהוּצָאָה הִיא מְלֹאכָה שְׂאֵפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מִבְּעָרֵב יוֹם טוֹב, וְלֵמָּה לֹא אֶסְרוּהָ? כְּדֵי לְהַרְבּוֹת בְּשְׂמַחַת יוֹם טוֹב, וְיִוָּלֵף וְיִבִּיא כֹּל מֵה שְׂרִיצָה, וְיִשְׁלִים חֲפְצָיו, וְלֹא יִהְיֶה כְּמִי שְׂדִידוֹ אֶסְרוּת. אָבֵל שְׂאָר מְלֹאכּוֹת שְׂאֵפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָן מִבְּעָרֵב יוֹם טוֹב - הוֹאִיל וְיֵשׁ בְּהֵן עֶסֶק²⁹, אִין עוֹשִׂין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב.

(29) ואילו ההוצאה אין בה עסק, ובזמן מועט הוא מוליד ומביא מה שצריך (מעשה רוקח).

ז. פִּיּוּצָא³⁰ אִין קוּצְרִין³¹ וְלֹא דְשִׁין³² וְלֹא זוּרִין וְלֹא בּוֹרְרִין³³ וְלֹא טוֹחֲנִין³⁴ אֶת הַחֲטִיִּם וְלֹא מְרַקְדִין³⁵ בְּיוֹם טוֹב; שְׂכָל אֵלוּ וְכִיּוּצָא בְּהֵם אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָן מִבְּעָרֵב יוֹם טוֹב, וְאִין בְּכֶךָ הַפֶּסֶד וְלֹא חֶסְרוֹן.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שָׁפַל פֶּת וּפֶת רְאוּי לְתִינוּק. עֶסֶת⁶³ הַכְּלָבִים, בְּזִמְן שְׁהָרְעִים אוֹכְלִין⁶⁴ מִמֶּנָּה - נֶאֱפִית⁶⁵ בְּיוֹם טוֹב.

61) מסכת ביצה דף כ"א עמוד א'. 62) דעת הרי"ף שאסור לאפות להם את הפת ביום טוב, כמבואר בהלכה שלפניו זו, שאין מזמנין את הנכרי ביום טוב, ורבינו סובר שמאחר שמתוך אונס אנו יורדים למלאכה זו, לאפות פת לבני חיל הנכרים, ואם לא נעשה להם הם ירדו לתוך בתינו ולוקחין את המזומן לנו, אין דעתנו מתפשטת להיות עיקר אפיינתו לצרכם הם אלא לצורך התינוק (מאירי) וגם הראב"ד הסכים לדעת רבינו. 63) משנה במסכת חלה פרק א' והובאה במסכת ביצה דף כ"א עמוד א'. 64) שהמורסן שבה מועט והיא ראויה לאכילת אדם. 65) משום חלק הרועים. ואף על פי שאפשר לו לחלק את הבצק (ראה למעלה הלכה י"ד) - כיון שאפשר לפייס את הכלבים בבשר נבילה הרי זה כאילו אופה בשביל הרועים לחוד (גמרא מסכת ביצה שם).

טו. הַמְבַשֵּׁל⁶⁶ בְּיוֹם טוֹב לְכוֹתִים אוֹ לְבִהָמָה אוֹ לְהַנְיָת לְחַל - אֵינּוּ לֹזְקִי; שְׂאֵלוֹ בָּאוּ לוֹ אוֹרְחִים⁶⁷, הִיָּה אוֹתוֹ תִּבְשִׁיל רְאוּי לְהֵן⁶⁸. עֵשָׂה לְנַפְשׁוֹ וְהוֹתִיר - מִתָּר לְהֶאֱכִיל מִמֶּנּוּ לְפוֹתִים⁶⁹ וְלְבִהָמָה.

66) מסכת פסחים דף מ"ו עמוד ב'. 67) שיהיו צריכים פת זה היום (רש"י). 68) "הואיל ומיקלעי ליה אורחים חזי ליה" (גמרא). 69) שבאו לביתו מאליהם, ראה למעלה הלכה י"ג.

טז. רְחִיצָה⁷⁰ וְסִיכָה - הֲרִי הֵן בְּכָלֵל אֲכִילָה וְשִׁתְיָה⁷¹, וְעוֹשִׂין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב; שְׁנֶאֱמַר: אֵף אֲשֶׁר יֶאֱבֵל לְכָל נֶפֶשׁ - לְכָל שְׂצָרִיף הַגּוֹרֵף⁷². לְפִיכָף, מִחֲמִין חֲמִין בְּיוֹם טוֹב, וְרוֹחֵץ בְּהֵן פְּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו; אֲבָל כָּל גּוֹפֵף - אֶסוּר, מְשׁוּם גְּזֵרַת מְרַחֵץ⁷³. וְחֲמִין⁷⁴ שְׁהוֹחֲמוּ מִעֶרֶב יוֹם טוֹב - רוֹחֵץ בְּהֵן כָּל גּוֹפּוֹ בְּיוֹם טוֹב; שְׂאֵל גָּזְרוּ עַל דְּבַר זֶה אֲלֵא בְּשֶׁבֶת בְּלִבְד⁷⁵.

70) משנה במסכת ביצה דף כ"א עמוד ב'. 71) ביטוי כעין זה מצינו במשנה (מסכת שבת דף פ"ו עמוד א'). "מנין לסיכה שהיא כשתייה ביום הכפורים, אף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר, שנאמר (תהלים פרק ק"ט פסוק י"ח) "ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו". 72) דרש זה לא מצאנו לא בשני התלמודים ולא במדרשים המצויים בידינו [אבל זה ודאי מבוסס על מה שאמרו בפסחים דף כ"ב עמוד ב' ש"יאכל" נדרש לכל הדיעות בין לאכילה ובין להנאה. וכן מפורש בספר יראים סימן קי"ג]. 73) ירושלמי (מסכת שבת פרק ג' הלכה ג') "חד פילוסופיוס שאל לבר קפרא, אבלט שאל ללוי סריסא, מותר לשתות ואסור לרחוץ? אמר לו, אם תראה סריס מחבק עם אשתך, שמה אינו רע לך? אמר לו - אין, אמר לו ומכי הוא לה כלום? אמר לו שלא תתפרץ, א"ל והכא שלא יתפרצו (חששו חכמים שירגילו עצמם לחמם אף שלא לצורך כלל, אבל לשתייה לא חששו דדבר מועט הוא וגם הוא לצורך מזונו, אבל לרחיצה לא),

יא. הַמְבַשֵּׁל⁴⁹ אוֹ הַאֹפֶה בְּיוֹם טוֹב פְּדִי לְאָכַל בּוֹ בְּיוֹם, אוֹ שְׂזִמְן אוֹרְחִים וְלֹא בָּאוּ, וְנִשְׂאָר הַתִּבְשִׁיל וְהַפֶּת - הֲרִי זֶה מִתָּר לְאָכַל לְמִחָר, בֵּין בְּחַל בֵּין בְּשֶׁבֶת⁵⁰; וּבְלִבְד שְׂאֵל יַעֲרִים⁵¹. וְאִם הָעָרִים - אֶסוּר, וְאִפְלוּ בְּשֶׁבֶת שְׂאֵחַר יוֹם טוֹב; מִפְּנֵי שְׁהַחְמִירוּ בְּמַעֲרִים יוֹתֵר מִן הַמְזִיד⁵².

49) מסכת ביצה דף י"ז עמוד ב'. 50) שאסור לבשל מיום טוב לשבת בלי עירוב תבשילין, כמבואר להלן בפרק ו', וכאן שבשלו לבו ביום ונשאר לשבת מותר לאכלו. 51) "לאחר שבישל לצורך יום טוב, לא יערים לומר עוד אני צריך להזמין אורחים, ויבשל תבשילין אחרים ויותרים לשבת" (רש"י). 52) "שאלו מזיד רשע הוא לעבור על דברי חכמים, ואין אחרים למדים הימנו, והוא עצמו משים אל לבו ושב - אבל מערים סבור לעשות בהיתר, הלכך לא ישיב אל לבו לחזור בו, ואחרים למדים הימנו - לפיכך קנסוהו רבנן" (רש"י).

יב. מִי⁵³ שְׁהִיתָה לוֹ בִּהָמָה מְסֻפָּנֶת⁵⁴ - לֹא יִשְׁחַט אוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב, אֲלֵא אִם כֵּן יוֹדֵעַ שְׂכִיכּוּל⁵⁵ לְאָכַל מִמֶּנָּה פְּזִית⁵⁶ צְלִיל⁵⁷ מִבְּעוֹד יוֹם; פְּדִי שְׂאֵל יִשְׁחַט בְּיוֹם טוֹב מֵה שְׂאֵל כָּחַל. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

53) משנה במסכת ביצה דף כ"ה עמוד א'. 54) "שהוא ירא שמה תמות, ואינו צריך לבשר, שכבר סעד סעודתו, אלא מחמת הפסדו הוא שוחט" (רש"י). 55) שיש שהות לאכול ממנו ביום טוב, אף שאינו אוכל, התירו משום הפסד ממונו (הרב המגיד). 56) ומשום אותו כזית יכול לשחוט את הבהמה כי אי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה. ודוקא במסוכנת התירו זאת, אבל בהמה בריאה אסור לשחוט אלא אם כן רוצה לאכלה ביום טוב (מ"מ). 57) שמתבשל מהר, ואין צריך לא מליחה ולא הדחה (תפארת ישראל).

יג. אֵין אוֹפִין וּמְבַשְׁלִין⁵⁸ בְּיוֹם טוֹב פְּדִי לְהֶאֱכִיל כּוֹתִים אוֹ כְּלָבִים; שְׁנֶאֱמַר: הוּא לְבָדוּ יַעֲשֶׂה לָכֶם - לָכֶם וְלֹא לְכוֹתִים, לָכֶם וְלֹא לְכְּלָבִים⁵⁹. לְפִיכָף מְזַמְנִין אֶת הַפוֹתִי בְּשֶׁבֶת⁶⁰, וְאֵין מְזַמְנִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב, גְּזֵרָה שְׂמָא יִרְבֶּה בְּשִׁבְלוֹ. אֲבָל אִם בָּא הַפוֹתִי מֵאֱלִיו - אוֹכֵל עִמָּהֵן מֵה שְׁהֵן אוֹכְלִין, שְׂפָכָר הַכִּינּוּהָ.

58) מסכת ביצה דף כ"א עמוד ב' והוא הדין לכל מלאכת אוכל נפש - שאסור לעשותה לצורך גוים. 59) בכ"י הגירסא: "לבהמה". 60) שאין לחוש שיבשל בשבילו.

יד. בִּהָמָה⁶¹ שְׁחִצְיָה שֶׁל פּוֹתִי וְחִצְיָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל - מִתָּר לְשַׁחֲטָהּ בְּיוֹם טוֹב; שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְאָכַל מִמֶּנָּה פְּזִית בְּשָׂר בְּלֹא שְׁחִטָּה. אֲבָל עֵסָה שְׁחִצְיָה לְכוֹתִים וְחִצְיָה לְיִשְׂרָאֵל - אֶסוּר לְאָפֹת אוֹתָהּ, מִפְּנֵי שְׂכִיכּוּל לְחִלְק הַבָּצֵק. בְּגִי⁶² הַחִיל שְׁנָתְנוּ קָמַח לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהֶם פֶּת בְּיוֹם טוֹב, אִם מְשֻׁנְתָּנִין פֶּת מִמֶּנָּה לְתִינוּק אֵין מְקַפְּדִין - מִתָּר לְאָפֹתוֹ לְהֵן בְּיוֹם טוֹב;

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יט. הל' 84 מְכִין לְשֵׁבֶת, וְחֹל מְכִין לְיוֹם טוֹב; אֲבָל אֵין יוֹם טוֹב מְכִין לְשֵׁבֶת, וְלֹא שֶׁבֶת מְכִינָה לְיוֹם טוֹב. לְפִיכָּה⁸⁵, בְּיָצָה שְׁנוּלָדָה בְּיוֹם טוֹב אַחַר הַשֶּׁבֶת - אֲסוּרָה, וְאַף-עַל-פִּי שֶׁהַתְּרַנְגָּלוֹת עוֹמְדָת לְאֲכִילָה⁸⁶; הוֹאִיל וּמֵאֲמָשׁ⁸⁷ נִגְמְרָה הַבְּיָצָה, נִמְצָא שֶׁבֶת מְכִין אוֹתָהּ לְיוֹם טוֹב⁸⁸. וְאַסְרוּהָ כָּכָל יוֹם טוֹב⁸⁹, גְּזָרָה מִשּׁוּם יוֹם טוֹב שְׁאַחַר שֶׁבֶת. וְכֵן בְּיָצָה שְׁנוּלָדָה כָּכָל שֶׁבֶת - אֲסוּרָה, גְּזָרָה מִשּׁוּם שֶׁבֶת שְׁאַחַר יוֹם טוֹב.

84) מסכת ביצה דף ב' עמוד ב': אמר רבה מאי דכתיב (שמות פרק ט"ז הלכה ה') 'והיה ביום הששי (וסתם יום ששי הוא יום חול, רש"י) והכינו את אשר יביאו' - חול מכין לשבת, וחול מכין ליום טוב (שגם יום טוב קרוי שבת - רש"י) ואין יום טוב מכין לשבת, ואין שבת מכינה ליום טוב⁸⁵. משנה (מסכת ביצה דף ב' עמוד א'). 86) ואינה מוקצה (ראה למעלה הלכה י"ח). 87) שכל ביצה נגמרת במעי התרנגולת עשרים וארבע שעות לפני יציאתה לאויר העולם (מסכת ביצה שם). 88) והכנת שבת אינה הכנה וסעודת יום טוב חשובה היא וצריכה הכנה ולפיכך אסורה, והוא הדין לשבת (רש"י שם). 89) אבל ביום חול שלאחר יום טוב לא אסורה, כי "סעודת חול לא חשיבא, ולא שייכא בה הזמנה, ואין הכנה בידי שמים כהאי גוונא אסרת" (ראה רש"י בריש מסכת ביצה).

כ. וּכְשֶׁם⁹⁰ שְׁאֲסוּר לְאֲכִילָה, כִּף אֲסוּר לְטַלְטְלָה. וְאֶפְלוּ נִתְעַרְבָה בְּאֵלֶף - קָלָן אֲסוּרוֹת; שֶׁהָיָה לְמַחֵר יִתְרוֹ הַכֵּל, וְכָל דְּבָר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין - אֶפְלוּ בְּאֵלֶף אֲלָפִים אֵינוֹ בְּטוֹל⁹¹. הַשּׁוֹחֵט⁹² תְּרַנְגָּלוֹת בְּיוֹם טוֹב⁹³ וּמִצָּא כֶּה בְּיָצִים גְּמוּרוֹת - הָיָה אֵלּוּ מִתְּרוֹת; שְׁאֵין זֶה דְּבָר מְצוּי תְּמִיד, וְדָבָר שְׁאֵינוֹ מְצוּי אֲלֵא אֲקָרָא בְּעֵלְמָא - לֹא גְזָרוּ בוֹ⁹⁴.

90) מסכת ביצה דף ג' עמוד ב' "אחד ביצה שנולדה בשבת, ואחד ביצה שנולדה ביום טוב, אין מטלטלין אותה, לא לכסות בה את הכלי, ולא לסמוך בה כרעי המטה - ואם נתערבה באלף כולן אסורות." 91) "ואף על פי שמן התורה בטל אחד בשנים, מפני שכתוב (שמות פרק כ"ג פסוק ב'): "אחרי רבים להטות" - החמירו חכמים כאן, הוואיל ויש לו מתירין לאחר זמן בלי ביטול, לא יאכלנו באיסור על ידי ביטול" (רש"י). 92) מסכת ביצה דף ב' עמוד ב'. 93) אפילו אם הוא אחר השבת שאין כאן הכנה משבת ליום טוב כיון שלא נולדה כדרכה (רש"י ותוספות שם). 94) "מילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן" (מסכת ביצה דף ב' עמוד ב').

כא. זֶה⁹⁵ שְׁאֵנוֹ עוֹשִׂין בְּחוּצָה לְאֶרֶץ כָּל יוֹם טוֹב מֵאֵלוֹ שְׁנֵי יָמִים - מִנְהַג הוּא⁹⁶. וְיוֹם טוֹב שְׁנֵי מְדַבְּרֵי סוּפְרִים הוּא, וּמְדַבְּרִים שְׁנוֹתֵהֶם בְּגָלוּת. וְאֵין עוֹשִׂין בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים, אֲלֵא בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּלֵבָד. וּבְהִלְכוֹת קְדוּשׁ הַהַדָּשׁ מִסְפָּר

כיון שיצא אמרו לו תלמידיו, רבי לזה דחית בקנה - לנו מה אתה משיב, אמר להם והלא כבר נאמר - אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם (ורחיצת כל גופו אינו שוה לכל נפש). ולפי זה איסורו מן התורה. אבל לדעת רבינו הוא משום גזירת מרחץ ואינו אסור אלא מדרבנן. 74) הרי"ף בשם הגאונים. 75) שבשבת אסור לחמם מן התורה, אבל ביום טוב שאין איסורו אלא מדרבנן לא גזרו על ערב יום טוב.

יז. כִּלְ76 שְׁאֲסוּר בְּשֶׁבֶת⁷⁷ - בֵּין מִשּׁוּם שֶׁהוּא דוּמָה לְמִלְאכָה אוּ מִבְּיַא לְיָדֵי מְלָאכָה, בֵּין שֶׁהוּא מִשּׁוּם שְׁבוֹת - הָיָה הוּא אֲסוּר בְּיוֹם טוֹב, אֲלֵא אִם כֵּן הָיָה בּוֹ צִרְף אֲכִילָה וְכִיּוּצָא כֶּה, אוּ דְבָרִים שֶׁהֵם מִתְּרִים בְּיוֹם טוֹב, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת אֵלוֹ. וְכָל שְׁאֲסוּר לְטַלְטְלוֹ בְּשֶׁבֶת - אֲסוּר לְטַלְטְלוֹ בְּיוֹם טוֹב, אֲלֵא לְצִרְף אֲכִילָה⁷⁸ וְכִיּוּצָא כֶּה. וְכָל שְׁמֵתָר בְּשֶׁבֶת - מִתְּרֵי בְּיוֹם טוֹב. וְיֵשׁ בְּיוֹם טוֹב מִהַ שְׁאֵין בְּשֶׁבֶת: אֲסוּר מְקַצֶּה, שֶׁהַמְקַצֶּה אֲסוּר בְּיוֹם טוֹב וּמִתְּרֵי בְּשֶׁבֶת; מְפַגְּי⁷⁹ שְׁיוֹם טוֹב קָל מִשֶּׁבֶת, אֲסוּרוֹ בּוֹ הַמְקַצֶּה, שְׁמָא יְבוֹא לְזַלְזֵל בּוֹ.

76) משנה מסכת ביצה דף ל"ו עמוד ב': "אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד." 77) מבואר בדברי רבינו בפרק כ"א מהלכות שבת הלכה א' שיש דברים שאסרום חכמים מפני שהם דומים למלאכה ויש שהם מביאים למלאכה (ועיין שם עוד בפרק כ"ד הלכה א'). ויש גם שאסורים מן התורה משום מצות עשה של "תשבות", כגון אם עושה שבותים כל היום. ועיין עוד בפרק א' משביתת עשור הלכה ב'. 78) כן כתב רבינו להלן פרק ג' הלכה י' שמתר לגרוף האפר, שהוא מוקצה, כדי לאפות בתנור לצורך יום טוב וכן כתבו התוס' במסכת ביצה דף ח' עמוד א' ד"ה אמר רב יהודה בשם הר"ר יצחק שמתר לטלטל מוקצה ביום טוב לצורך אוכל נפש. 79) מסכת ביצה דף ב' עמוד ב': "שבת דחמירא ולא אתי זלזולי בה, סתם לן כרבי שמעון להתיר מוקצה, יום טוב דקיל ואתי זלזולי ביה, סתם לן כרבי יהודה לאסור מוקצה".

יח. בְּיָצֵד⁸⁰ תְּרַנְגָּלוֹת⁸¹ הַעוֹמְדָת לְגִדְל בְּיָצִים, וְשׁוֹר הַעוֹמֵד לְחִרְיֵשָׁה, וְיוֹגֵי שׁוֹבָה, וּפְרוֹת הַעוֹמְדִין לְסַחֲרָה - כָּל אֵלוֹ וְכִיּוּצָא כֶּהֵן מְקַצֶּה הֵן, וְאֲסוּר לְאָכַל מִהֵן בְּיוֹם טוֹב, עַד שֶׁיִּכְיִן אוֹתָם מִבְּעַרְבֵי וְיִחַשְׁבּוּ עֲלֵיהֶם לְאֲכִילָה⁸². אֲבָל בְּשֶׁבֶת - הַכֵּל מוֹכֵן אֲצֵל שֶׁבֶת, וְאֵינוֹ צָרִיף הַכְּנָה. וּכְשֶׁם שֶׁהַמְקַצֶּה אֲסוּר בְּיוֹם טוֹב, כִּף הַנּוֹלָד⁸³ אֲסוּר.

80) מוסב על האמור בהלכה שלפניו זו שמוקצה אסור ביום טוב. 81) מסכת שבת דף י"ט עמוד ב'. 82) משנה במסכת ביצה דף י' עמוד א'. 83) [כמו שברי כלים (להלן פרק ב' הלכה י"ב), אבל דבר שלא היה בעולם ונולד ביום טוב איסורו יותר חמור ממוקצה (מסכת ביצה דף ב' עמוד א'), ועיין בלח"מ כאן].

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

טוב ראשון על דבר שאין איסורו אלא מדרבנן אין מנדים אותו (כמו שכתב הב"י או"ח סימן תצ"ו) ומשמיענו רבינו שאף על פי כן מנדים אותו אם חילל יום טוב שני של ר"ה אפילו אם חיללו בדבר שהוא משום שבות, ועיין לחם משנה]. (101) מבואר בהלכות שבת פרק כ"א. (102) כל המלאכות מנויות בפרק ז' מהלכות שבת. (103) שם פרק כ"ז. (104) עונש שבית דין מענישין את העובר על איסור דרבנן, ולא נתפרש שיעורו, ולשון רבינו (בפרק י"ח מהלכות עדות הלכה ד') "כפי מה שיראו". (105) לשון ריחוק והבדלה, שמבדילין אותו מן הקהל, אין יושבין בארבע אמותיו, ואין מצרפין אותו לכל דבר שבקדושה, וכדומה, ופירושו ראה בדברי רבינו פרק ז' מהלכות תלמוד תורה הלכה ד'. (106) מסכת פסחים דף נ"ב עמוד א'. (107) מפני כבוד התורה נותנים עליו עונש קל. (108) מועד קטן דף ח' עמוד א'. (109) ראה להלן פרק ו'.

כג. פיצד¹¹⁰ המת - פיום טוב ראשון יתעסקו בקבורתו הפותים¹¹¹, ופיום טוב שני¹¹² יתעסקו בו ישראל. ועושין לו פל צרכיו, פגון עשית המטה ותפירת התכריכין וקציצת הפשמים וכל פיוצא בזה; שיום טוב שני לגבי המת פחל הוא חשוב, ואפלו בשני ימים טובים של ראש השנה.

(110) מסכת ביצה דף ו' עמוד א'. (111) ולא ישראל. ואף שקבורת מת, מצוה היא, כמו שביאר רבינו (הלכות סנהדרין פרק ט"ו). — אינו דוחה יום טוב, לפי שיום טוב הוא עשה ולא תעשה (ראה למעלה בהלכה א'), ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה (מגן אברהם אורח חיים סימן תקכ"ו). ודוקא לקוברו אסור על ידי ישראל אבל להבישו ולחמם לו מים לטהרו, להוציאו ולשומו בקבר מותר על ידי ישראל (שלחן ערוך אורח חיים סימן תקכ"ו). (112) מסכת ביצה דף ד' עמוד ב'.

כד. שני ימים טובים אלו של גליות - שתי קדשות הן, ואינן פיום אחד¹¹³. לפיכך, דבר שהיה מקצה פיום טוב ראשון או שנולד בראשון, אם הכין אותו לשני - הרי זה מתר¹¹⁴. פיצד¹¹⁵ ביצה שנולדה בראשון - תאכל בשני. חיה ועוף שנצודו¹¹⁶ בראשון - יאכלו בשני. דבר המהפך לקרקע שנעקר בראשון - יאכל בשני. וכן¹¹⁷ מתר לכהל את העין פיום טוב שני, ואף-על-פי שאין שם חלי¹¹⁸. במה דברים אמורים? בשני ימים טובים של גליות; אבל שני ימים של ראש השנה - קדשה אחת הן¹¹⁹, ופיום אחד הן חשובים לכל אלו הדברים, אלא לענין המת בלבד, אבל ביצה שנולדה בראשון של ראש השנה - אסורה בשני¹²⁰. וכן פל פיוצא בזה¹²¹. שבת הסמוכה ליום טוב, ונולדה ביצה באחד מהן - אסורה בשני. וכן פל פיוצא בזה. ואפלו נולדה פיום שני - לא תאכל בשבת הסמוכה לו.

(113) שהרי מספק עושים שני ימים, ואם כן ממה נפשך אחד

זה נבאר עקר מנהג זה, ומאי זה טעם עושין ראש השנה שני ימים בכל מקום⁹⁷.

(95) מסכת ביצה דף ד' עמוד א'. (96) כן כתב רבינו גם בפרק ו' מהלכות תלמוד תורה הלכה י"ד ברשימת עשרים וארבעה דברים המנדים עליהם: "ה' המזולל בדבר אחד מדברי סופרים - י"א המחלל יום טוב שני של גלויות אף על פי שהוא מנהג". הרי שאינו מדברי סופרים. ואילו בסמוך כתב רבינו "ויום טוב שני מדברי סופרים הוא" וכן כתב בפרק ה' מהלכות קידוש החודש הלכה ו'. וביאר הדבר כמו שכתב הלחם משנה (בפרק ו' מת"ת הלכה י"ד) שכל עיקר יום טוב שני התחיל במנהג כמו שאמרו (מסכת ביצה דף ד' עמוד ב') "הזהירו במנהג אבותיכם" ולאחר שבטל הקידוש על פי הראייה תקנו חכמים שלא יבטלו מנהג אבותינו כנ"ל, והרי לפנינו תקנה מדברי סופרים. אבל מכיון שכל עיקר הדבר היה מנהג לא נתנו חכמים ליום טוב שני של היום, שבא מצד התקנה, חומרת יתר ולא העדיפו אותה על המנהג הקדום (ראה לחם משנה שם). (97) "יום טוב של ראש השנה, בזמן שהיו קובעין על פי הראייה, היו רוב בני ארץ ישראל עושים אותו שני ימים מספק, לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בית דין את החדש שאין השלוחין יוצאין ביום טוב. ולא עוד אלא אפילו בירושלים עצמה, שהוא מקום בית דין, פעמים רבות היו עושין יום טוב של ראש השנה שני ימים, שאם לא היו באין העדים כל יום שלושים, נוהגין היו באותו יום שמצפין לעדים קדש ולמחר קדש. והואיל והיו עושים אותו שני ימים ואפילו בזמן הראייה, התקינו שיהיו עושים אפילו בני ארץ ישראל אותו תמיד שני ימים בזמן הזה שקובעים על החשבון" (רבינו בהלכות קדוש החודש פרק ה' הלכה ז'). וכן כתב רב אלפס בפרק א' דביצה.

כב. יום טוב⁹⁸ שני, אף-על-פי שהוא מדברי סופרים, פל דבר שאסור בראשון - אסור בשני. וכל המחלל⁹⁹ יום טוב שני, ואפלו של ראש השנה¹⁰⁰ - בין בדבר שהוא משום שבות¹⁰¹, בין במלאכה¹⁰², בין שפיוצא חוץ לתחום¹⁰³ - מפין אותו מפת מרדות¹⁰⁴, או מנדיין¹⁰⁵ אותו, אם¹⁰⁶ לא יהיה מן התלמידים¹⁰⁷. וכשם¹⁰⁸ שהראשון אסור בהספד ותענית, וחיב בשמחה¹⁰⁹ - כך השני. ואין ביניהן הפרש, אלא לענין מת בלבד.

(98) מסכת ביצה דף ד' עמוד ב'. (99) ראה מה שכתב רבינו בהלכות תלמוד תורה פרק ו' הלכה י"ד. (100) [שבזמן שהיו מקדשים על פי הראייה כשעשו שני ימים בספק היו גם מקרים שעשו אותו שני ימים והיום השני היה העיקר כגון שהעדים באו סמוך לערב ולא הספיקו לקבלם עד למחר ואף על פי כן נהגו גם ביום ראשון קודש שמטעם זה אמרו (מסכת ביצה דף ה' עמוד ב') ששני ימים טובים של ראש השנה הם כיום אחד וקדושה אחת להם (עיין בסמוך הלכה כ"ד), ונמצא שיום טוב שני של ראש השנה עיקרו מן התורה והרי העובר ביום

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

י"ט טוב, כיון שלא ראה אותה החכם או (מגיד-משנה).
13 ביצה כו, ב.

ד. בכור¹⁴ שְׁנֹלֵד וּמוֹמוֹ עֲמוֹ - הָרִי זֶה מוֹכֵן¹⁵. וְאִין מְבַקְרִים אוֹתוֹ¹⁶ בְּיוֹם טוֹב. וְאִם עֶבֶר וְרָאָה מוֹמוֹ וּבִקְרוֹ וְהִתִּירוֹ - הָרִי זֶה שׁוֹחֵט וְאוֹכֵל. בְּכוֹר שְׁנֹפֵל¹⁷ לְבוֹר - עוֹשֶׂה לוֹ פְּרִנְסָה בְּמִקְוֹמוֹ; שְׁהָרִי אֵינוֹ יוֹכֵל לְהַעֲלוֹתוֹ, מְפָנִי שְׁאִינוֹ רְאוּי לְשַׁחֲטָה בְּיוֹם טוֹב. אוֹתוֹ¹⁸ וְאֵת בְּנוֹ¹⁹ שְׁנֹפֵלוֹ לְבוֹר - מַעֲלָה אֵת הָרְאשׁוֹן עַל מְנַת לְשַׁחֲטוֹ, וְאֵינוֹ שׁוֹחֵטוֹ, וּמַעֲרִים וּמַעֲלָה אֵת הַשְּׁנִי עַל מְנַת לְשַׁחֲטוֹ, וְשׁוֹחֵט אֵת אִי זֶה מִהֵן שְׁיִרְצָה; מִשּׁוֹם צֶעַר בְּעַלֵי חַיִּים הִתִּירוֹ²⁰ לְהַעֲרִים²¹. בְּהַמַּת²² חֲלִין שְׁנֹפֵלָה²³ מִן הַגַּג, וְעַמְדָה מַעַת לְעַת, וְהָרִי הִיא צְרִיכָה בְּדִיקָה²⁴ - שׁוֹחֲטִין אוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב וְתַבְדֵּק, אֶפְשֵׁר שֶׁתִּמְצָא פְּשָׁרָה וְתֵאכְל²⁵.

14 ביצה כו, א. שבכור בהמה טהורה, הוא הקדש, ואסור לכהן לאכלו אלא אם-כן נשחט בעזרה, לכן בזמן שאין מקדש, מניחו עד שיפול בו מום קבוע, ויאכלנו הכהן (רבינו בהל' בכורות פ"א). 15 שהרי לא היה אסור מעולם, כיון שנולד במומו (רש"י), ובכניסת היום-טוב היה מוכן לאכילה על ידי שחיטת אמו, שלפני הלידה אינו קדוש בכורה (ביצה כו:). 16 לראות אם יש בו מום קבוע להתירו בשחיטה "שמא לא יהיה בו מום קבוע, ונמצא מטלטל מה שאינו ראוי לו, שאי-אפשר בלא טלטול, או שמא לא ידקדק בראייתו מפני שמחת יום-טוב" (ראב"ד). 17 ביצה כו, א. כרבי שמעון. 18 ביצה לו, א. שניהם ביום אחד, שנאמר (ויקרא כב, כח) "ושור או שה, אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד". 20 שבת קיז, ב. ועיין פכ"א מהל' שבת ה"ט וה"י. ומצינו שהתורה חסה על צער בעלי חיים, שנאמר (שמות כג, ה) "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו - עזוב תעזוב עמו". וראה ב'כסף משנה' בפ"ג מהל' רוצח ה"ט, שדעת רבינו שדין 'צער בעלי חיים' הוא מן התורה. 21 "תחבולות ההיתר תיקרא ערמה, ושאינו להיתר תיקרא מרמה" (רבינו בפרוש המשניות, תמורה פ"ה מ"א). 22 ביצה לד, א. 23 וצריכה בדיקה אם לא נתרסק אחד מאבריה, שאז היא טריפה ואסורה באכילה (רבינו בהל' שחיטה פ"ט ה"כ). 24 בפ"ט מהלכות שחיטה, כתב רבינו שאם שהתה מעת לעת צריכה בדיקה ומותרת בכך, ואם עמדה נבדקת מיד ואינה צריכה מעת לעת. ולפי זה, מה שכתב רבינו כאן "ועמדה מעת לעת" פירושו "ושהתה מעת לעת", שהרי עמדה אינה צריכה מעת לעת. ובנוסף אחר, חסרות המילים "מעת לעת", ולפי זה "עמדה" היינו עמדה ממש. ובנוסף אחר, חסרות כל שלושת המילים "ועמדה מעת לעת" (מעשה רוקח'). 25 שרוב בהמות ועופות כשרות הן.

ה. אָוִיזִין²⁶ וְתַנְגּוּלִין וְיוֹנִים שְׁבִפִּית²⁷ - הָרִי אֵלוֹ מוֹכֵנִין²⁸, וְאִין צְרִיכִין זְמוּן. אֶכְל יוֹנֵי שׁוֹבְרָה²⁹ וְיוֹנֵי עֲלִיָּה וְצִפְרִים³⁰ שְׁקָנָנוּ בְּסִפְיָחִין³¹ אוֹ בְּכִיכָה³²

מהם חול הוא. 114) שאם היום הראשון היה קודש הרי היום חול ומותר, ואם היום יום טוב, אם כן אתמול היה חול, וחול מכין ליום טוב. 115) מסכת ביצה דף ד' עמוד ב'. 116) שם דף כ"ד עמוד א'. 117) שם דף כ"ב עמוד א'. 118) שחש בעינו קצת, אבל כל גופו בריא, לכן לא התירו רק ביום טוב שני. 119) חכמים הטילו עליו חומר יום אחד ארוך (הר"ן). 120) מסכת ביצה דף ד' עמוד א'. 121) כגון אפרוח שנולד ביום טוב שאסור בו ביום (להלן פרק ב' הלכה א') - הוא הדין שאסור בשבת הסמוכה ליום טוב. וכן אם נולד ביום טוב אסור בשבת הסמוכה לו.

פְּרָק שְׁנִי

1) נתבארו בו דיני המוקצה בפרט, ומה הוא מוקצה, ואיזו הכנה מועילה לדברים המוקצים, וענין המוקצה באכילה ובטלטול, וכל דיני המוקצה והנולד בשלימות.

א. אֶפְרוּחִים² שְׁנֹלֵד בְּיוֹם טוֹב - אָסוּר³, מְפָנִי שֶׁהוּא מְקַצָּה. וְעִגְלָה⁴ שְׁנֹלֵד בְּיוֹם טוֹב, אִם הִזְתָּה אָמוֹ עוֹמְדָת לְאֶכִּילָה - מִתֵּר⁵, מְפָנִי שֶׁהוּא מוֹכֵן עַל גְּבִי אָמוֹ, וְאֵלוֹ שַׁחֲט אָמוֹ, הִזָּה זֶה שְׁבִמְעִיָּה מִתֵּר בְּיוֹם טוֹב אֶף-עַל-פִּי שְׁלֹא נוֹלֵד.

2) ביצה ו, א. כרב דאמר אסור (ודלא כרבי יוחנן שמתיר), וכן הוא במשנה עדיות פ"ד מ"ב לפי פירושו של ה'תוספות יום טוב' שם. 3) לאכלו ולטלטלו ביום-טוב. 4) ביצה ו, ב. 5) אם אנו יודעין בבירור שכלו לו חדשיו, ויצא מידי ספק נפל. שאם לא כן, אסור לשחטו עד שיהיה בן שמונה ימים, ראה בדברי רבינו בהל' מאכלות אסורות פ"ד.

ב. בְּהַמַּת⁶ שְׁיִוצְאוֹת וְרוֹעוֹת חוּץ לְתַחוּם, וְכֹאֲוֹת וְלָנוֹת בְּתוֹף הַתַּחוּם⁷ - הָרִי אֵלוֹ מוֹכֵנִין, וְלוֹקְחִין מִהֵן וְשׁוֹחֲטִין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב. אֶכְל הָרוֹעוֹת וְלָנוֹת חוּץ לְתַחוּם⁸, אִם כָּאוֹ בְּיוֹם טוֹב - אִין שׁוֹחֲטִין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב; מְפָנִי שֶׁהֵן מְקַצִּין, וְאִין דַּעַת אֲנָשֵׁי הָעִיר עֲלֵיהֶם.

6) משנה, ביצה מ, א. 7) והן "הבהמות הבייתיות" שבמשנה שם. 8) והן "מדבריות" שבמשנה שם.

ג. וְכֵן בְּהַמַּת קְדָשִׁים⁹ שְׁנֹלֵד בְּהַ מוֹם בְּיוֹם טוֹב - הוֹאִיל וְלֹא הִזְתָּה דַּעְתּוֹ עֲלֵיהֶ מַעֲרֵב יוֹם טוֹב, אָסוּר לְרֹאוֹת¹¹ מוֹמֵי קְדָשִׁים¹² בְּיוֹם טוֹב, גְּזָרָה שְׁמָא יִתִּירִם הַחֲכָם בְּמוֹמָן, וְיָבוֹא זֶה לְשַׁחֲט בּוֹ בְּיוֹם. אֶכְל¹³ רוֹאָה הוּא הַמוֹם מַעֲרֵב יוֹם טוֹב, וְלִמְחֵר מִתֵּר אוֹ אוֹסֵר.

9) כגון בכור ומעשר בהמה שהם קדשים, ולהקריבן אי-אפשר שאין מקדש, וממתנינם עד שיפול בו מום קבוע, שעל-ידי-זה יוצא לחולין. ומראים את הבהמה לחכם אם הוא מום קבוע (ראה בדברי רבינו בהל' בכורות פ"ו). 10) שהיא מוקצה (שבת מו:). 11) כדעת רבי שמעון, במס' ביצה כו, א. 12) אפילו אם נפלו בבהמה מערב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

טוב - לא יטל מהן ביום טוב, אלא אם פן יודע שנצודו מערב יום טוב⁴⁶. הסוכר⁴⁷ אמת המים מערב יום טוב, ולמחר השפים ומצא בה דגים - הרי אלו מתרין; שפכר נצודו מערב יום טוב, והרי הן מוכנין.

(45) משנה, ביצה כד, א. (46) כמו שכתב למעלה הלכה ו, שכל ספק מוכן - אסור. (47) ביצה כה, א.

ט. בית⁴⁸ שהוא מלא פרות מוכנין⁴⁹, ונפחת⁵⁰ - נוטל ממקום הפחת⁵¹. העומד⁵² על המקצה⁵³ מערב יום טוב⁵⁴ בשנה השביעית⁵⁵, שכל הפרות הפקר - צריך שירשם⁵⁶ ולאמר: מכאן ועד כאן אני נוטל. ואם לא רשם - לא יטל.

(48) משנה, ביצה לא, ב. (49) לאכילה. (50) מאליו. ולא ששברו את הכותל ביום-טוב. (51) ואין הפירות שבתוכו מוקצים, שהרי לא היו אסורים מחמת עצמם (רמב"ן). (52) משנה, ביצה לד, א. (53) פירות שמונחין לייבש, והקוצן, ונאסרו מלאכלן. (54) במשנה, שם: "ערב שבת". אבל רבינו שפסוק שמקצה מותר בשבת (למעלה פ"א הי"ז) שינה מלשון המשנה, וכתב "יום טוב" (מגיד-משנה). (55) שהפירות הפקר, ופטורים מתרומות ומעשרות. אבל בשאר השנים - אסורים משום טבל, שסתם מוקצה אינו מעושר, שהרי הוא לפני גמר מלאכה (מגיד-משנה). ואף-על-פי שמתר לאכול אכילת עראי קודם גמר מלאכה - ביום-טוב אסור, שכשם ששבת קובעת למעשר משום שנאמר "וקראת לשבת עונג" (ביצה לד:), כמו כן יום-טוב קובע למעשר שגם בו יש מצות עונג (להלן פ"ו הט"ז), וכל אכילות שבו הן אכילות קבע. (56) כאן במוקצה שהקצה האדם בידי, החמירו יותר והצריכו מעשה. אבל למעלה ביוני שובך (ה"ה) אין צריך אלא אמירה בלבד (תוספות) ביצה לד: ד"ה ואומר.

י. פותי⁵⁷ שהביא תשורה לישראל ביום טוב: אם יש מאותו המין במחבר לקרקע, או שהביא⁵⁸ תיה או עופות או דגים שאפשר לצודן בו ביום - הרי אלו אסורין עד לערב⁵⁹, וימתין בכדי שיעשו⁶⁰. ואפלו הדס⁶¹ וכיוצא בו - אינו מריח בו לערב עד שימתין בכדי שיעשו. ואם אין מאותו המין במחבר לקרקע, או שהיתה צורתו מוכחת עליו שמא תמול נעקר או נצוד: אם הביאו מתוך התחום - מתר, ואם הביאו מחוץ לתחום - הרי זה אסור. והבא בשביל ישראל זה מחוץ לתחום - מתר לישראל אחר⁶².

(57) ביצה כד, ב. מימרא של רב פפא. (58) ברייתא, שם. (59) בפירוש רש"י שם: "לערב, היינו ערב ראשון, אף שהוא ליל יום-טוב שני, ומותרין ממה-נפשך, אם הלילה הוא חול - הרי המתין בכדי שיעשו. ואם קודש הוא, או בוודאי מותרין, שהרי נלקטו בחול. ויש לי הרבה ראיות בזה, ולא זכיתי לשאול את פי רבינו יעקב בזה, כי היו נוהגים בו

ובפרדס - הרי אלו מקצה. וצריך³⁸ לזמן מפעריב ולומר: אלו ואלו אני נוטל; ואינו צריך לנענע.

(26) ביצה כה, א. (27) הגדילים בבית (מגן אברהם 'או"ח סי' תצז). (28) ומותר לצודם ביום-טוב, שאף בשבת אם צדם פטור (פי"א מהל' שבת הכ"ד) לפי שהם כניצודים. (29) קן יונים. (30) יונים מדבריות שיקננו בעלייתו. (31) כלי חרס הבנויים בכתלים לקנן בהם עופות. (32) בכת"י חסרות תיבות אלו. (33) משנה, ביצה י, א. כבית הלל. ויש מפרשים יוני שובך ויוני עליה וכו' ביונים שאינם יכולים לפרוח. שאם לא כן, לא מועילה הזמנה שהרי הם מחוסרים צידה, ואם כן צידתה אסורה ביום-טוב (מגיד-משנה).

ו. זמן³⁴ שחורים ולבנים³⁵, ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים - אסורים; שאני אומר: שקמא אותן שזמן פרחו להן, ואלו אחרים הן³⁶, וכל ספק מוכן - אסור³⁷. זמן שנים ומצא שנים - מתרין. שלשה - הפל אסור³⁸. שלשה ומצא שנים - מתרין. זמן בתוף הקן ומצא לפני הקן, אם אין שם פקן אלא הן ואינן יכולין לפרח, אף-על-פי שיש שם קן אחר בקרן זוית בתוף חמשים אמה - הרי אלו מתרין; שאין המדדה מדדה אלא כנגד קנו בשורה.

(34) משנה, ביצה י, ב. (35) יונים שחורים ויונים לבנים. (36) ואין אנו אומרים שהם אותם היונים, אלא חוששים שמא הפכו מקומותיהם (גמרא). (37) ביצה כד, א. והטעם, מפני שהוא דבר שיש לו מתירין אחרי יום-טוב (ביצה ג: ד.) או שרצו חכמים להחמיר בספק זה (מגיד-משנה). (38) לפי שאחד מהם בוודאי בא מן החוץ, ואינו בטל בשנים המזומנים, שדבר שיש לו מתירין לא בטל אפילו באלף, כמבואר בפ"א ה"כ.

ז. דגים³⁹ שפבקיין⁴⁰ גדולים, וכן תיה ועוף שפבקיין⁴¹ גדולים: כל שהוא מחסר צידה, עד שאומרים: הבא מצודה ונצודנו - הרי זה מקצה⁴², ואין צדין אותן ביום טוב; ואם צד - לא יאכלו. וכל שאינו צריך מצודה - הרי זה מוכן, וצדין אותו ביום טוב ואוכלין אותו. וכן⁴³ תיה שקננה פפרדס⁴⁴ הסמוף לעיר - ילדיה פשהן קטנים. שאינן צריכין צידה, אינם צריכים זמון, מפני שדעתו עליהן.

(39) משנה, ביצה כג, ב. (40) בריכות של מים מוקפות מארבע רוחות. (41) גני חיות מוקפים גדר סביב. (42) נראה שדעת רבינו שצידה היא מן המלאכות המותרות ביום-טוב, לפי שהניצודים ביום-טוב טובים יותר לאכילה מהניצודים בערב יום-טוב, וכל איסורו אינו אלא משום מוקצה. וכן נראה גם להלן הלכה יז (ועיין ב'חידושי המאירי' ביצה כג:). (43) ביצה כה, א. (44) שהוא מקום המשתמר, ואין הוולד יכול לצאת משם בנקל.

ח. מצודות⁴⁵ תיה ועופות ודגים, שפפסן מערב יום

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

72) שבת כט, א. (73) אבל לא יגע בהן לאחר שאחו בהן האור, שאז נעשו שברי כלים והם נולדו, שאסור בטלטול (הרשב"א). (74) מכאן עד "ואם אכלן ביום טוב אין מסיקין בקליפיהן" הוא בתוספתא פ"ג דיום טוב לפי כתי"ו ויין (הוצאת צוקמ. עמ' 206). (75) הראב"ד כותב על זה "מעולם לא שמענו נוסחא זו", וכבר העיד ב'מעשה רוקח' שבכתב-יד קדמון נמחק כל זה מדברי רבינו. וה'מגדל עוד' כותב "לא נפלאת היא שהגיעו לידו נוסחאות אשר לא הגיעו לידינו, שהרי זכה לבוא בידו מן הנוסחא שנכתבה בימי מחברי התלמוד בגוילים, כספרי תורה שלנו, וגם במקרא ספר-תורה שהיו מגיחין ממנה בעזרה המכונה לבן אשר". ונראה שכוונת רבינו בנוסחאות אלו אינה לגמרא אלא לתוספתא הנזכרת למעלה (וכן כתב 'מרכבת המשנה' בפ"א מהלכות יום טוב הי"ד).

יג. קוץ⁷⁶ רטב - הרי הוא מקצה, מפני שאינו ראוי להסקה. לפיכך, אסור לו לעשות כמו שפוד לצלות בו בשר⁷⁷. וכן כל פיוצא בזה.

76) ביצה לג, א. ובלשון התלמוד נקרא "חירוא". (77) ברי"ף: "ליטול מהן עץ להכניסו בתוך הבשר, כמין שפוד לצלות בו הצלי". וכן כוונת רבינו במה שכתב "לעשות כמו שפוד" - להכניסו בתוך הבשר כמין שפוד.

יד. נוטלין⁷⁸ יעצים הסמוכים לדפני⁷⁹ הסכה ומסיקין בהן, אבל אין מביאים מן השדה⁸⁰, אפלו היו מכנסין שם מבערב⁸¹. אבל⁸² מגבב⁸³ הוא בשדה⁸⁴ מלפניו⁸⁵, ומדליק שם. ומביאין⁸⁶ מן המכנסין שברשות היחיד, ואפלו היתה מקפת שלא לשם דיירה; ובלבד שיהיה לה פותחת⁸⁷, ותהיה בתוך תחום שבת⁸⁸; ואם חסר אחד מפל אלו - הרי הן מקצה.

78) משנה, ביצה ל, ב. (79) אבל מן הדפנות עצמם אסור, שהרי הוא סותר אוהל. (80) העצים התלושים. (81) שנראה כמעמר עצים לצורך מחר, ועיין ר"ן. (82) משנה, ביצה לג, א. (83) מלקט. (84) במשנה שם כתוב "מגבב משלפניו", ומפרשה רבינו בשדה, וכן הוא בפירוש המשנה. (85) שזה מוכיח שעושה רק כדי לבשל קדירתו, ואין בו משום מעמר. (86) משנה, ביצה לא, א. (87) מסגר. (88) שאם יש כל אלו התנאים, נחשב הדבר כמוכן.

טו. עלי⁸⁹ קנים ועלי גפנים, אף-על-פי שהן מכנסין בקרפף⁹⁰ - פיין שהרויח מפזרת אותן, הרי הן כמפזרין⁹¹ ואסורין. ואם הניח עליהן פלי פבד מערב יום טוב - הרי אלו מוכנין.

89) ביצה לא, א. (90) מקום נרחב, מוקף גדר, מחוץ לעיר. (91) שאינו סומך עליהן מערב יום טוב, שהוא חושב שהרוח פזרתן כבר (רש"י).

היתר במקומינו, והיה לי דבר פשוט, ולאחר פטירתו של רבינו שמעתי את רבינו יצחק הלוי שהוא אסור, עד ליל מוצאי יום טוב שני, וכל אנשי עירו כמותו, וגם בהלכות גדולות אסור כן, ודנתי לפניו ולא הועיל לי הדבר, ובתשובת רבינו גרשום מאור הגאולה מצאתי כמותי, גם עתה בא אלי מכתב מגרמיי"ש שבא לשם אדם גדול זקן ויושב בישיבה מן רומא, ושמו ר' קלונימוס, ובקי בכל הש"ס והורה כן". וברעת רבינו אין הכרע. ועיין ב'מגיד משנה' למעלה פ"א הכ"ד, וב'לחם משנה' שם. (60) שלא יהנה ממלאכת יום טוב. ועוד, שלא יאמר לגוי לתלוש בשבילו (רש"י ו'תוספות' שם). (61) כן מפורש בעירובין מ, א. (62) שלא החמירו חכמים באיסור תחומין, שאינו אלא מדרבנן, לאסרו על כל העולם (רש"י ביצה כה.). [ואף אם הביאו מחוץ ל"ב מיל בכלל זה, שהרי ביום טוב אין איסור תחומין מן התורה לדעת רבינו. ראה להלן פ"ה הי"ד, ובהקדמת 'מעשה רוקח' בשם 'ספר הבתיא'].

יא. יעצים⁶³ שגשרו מן הדקל ביום טוב - אסור להסיקן, מפני שהן נולד⁶⁴. ואם נשרו לתוך התנור - מרבה⁶⁵ עליהן יעצים מוכנין ומסיקן. ערימת⁶⁶ התבן⁶⁷ ואוצר של יעצים - אין מתחילין בהן ביום טוב, אלא אם פן הכין מבערב, מפני שהן מקצה. ואם היה התבן מערב⁶⁸ בקוצים⁶⁹, שהרי אינו ראוי אלא לאש - הרי זה מוכן.

(63) ביצה ד, ב. (64) הרי"ף כתב טעם נוסף: גזירה שמא יעלה ויתלוש. (65) ואף שביאר רבינו בפ"א ה"כ שדבר שיש לו מתירין לא בטל אפילו באלף - כיון שאינו נהנה מן העצים כשהם בעין רק לאחר שנשרפו, לכן מותר. ואין כאן משום אין מבטלים איסור לכתחילה, כיון שכל איסור זה אינו אלא מדרבנן (גמרא, שם). (66) משנה, ביצה ל, א. (67) שהוכן לסחורה, אבל אם עומד למאכל בהמה - מותר (לחם-משנה). (68) מערב יום טוב (הגאון רבי אליהו מוילנה, אר"ח סי' תקיח). (69) ובשו"ע אר"ח סי' תקיח סי', הצריך שיהא גם סרוח (ועיין שם בגמרא וב'תוספות').

יב. אין⁷⁰ מבקעין יעצים מסואר⁷¹ של קורות, מפני שהן מקצה; ולא מן הקורה שגשברה ביום טוב, מפני שהיא נולד. וכן⁷² פלים שגשברו ביום טוב - אין מסיקין בהן, מפני שהן נולד. אבל מסיקין בכלים שלמים⁷³, או בכלים שגשברו מערב יום טוב, שהרי הוכנו למלאכה אחרת מבערב. פיוצא בו: אגוזים⁷⁴ ושקדים שאכלן מערב יום טוב - מסיקין בקלפיהן ביום טוב; ואם אכלן ביום טוב - אין מסיקין בקלפיהן. ויש⁷⁵ נסחאות שיש בהן שאם אכלן מבערב - אין מסיקין בקלפיהן, שהרי הקצו; ואם אכלן ביום טוב - מסיקין, מפני שהן מוכנין על גב האכל.

70) משנה, ביצה לא, א. (71) סדר של קורות המושכבות לארץ שלא תתעקמנה ותהיינה ראויות לבנין (רש"י).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ה"ז) ואין כאן אלא קולא אחת של מקלקל - לא התירו ('שער המלך' כאן). וראה להלן פ"ג ה"א, ובהערה ג. (107) עפר רך. (108) אם שחט חיה או עוף שמצוות-עשה לכסות את דמם בעפר, כמו שכותב רבינו בהל' שחיטה פ"ד. (109) שכתשה אסורה, כמבואר בהל' שבת פרק שמיני.

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

1) נתבאר בו קצת המלאכות המותרות בפרטיהן, ומה שאסור בהן, והענין הכולל לאלו הנזכרות בפרק זה הוא היותן לאוכלין ומשקין.

א. מִי²⁹ שֶׁהָיָה לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן³ או אֶפֶר מוֹכֵן, שֶׁמֶתָר לְטַלְטְלוֹ - הָרִי זֶה שׁוֹחֵט חֲתָה וְעוֹף וּמִכְסֵה דָמָם; וְאִם אֵין לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן או אֶפֶר הָרְאוּי לְטַלְטְלוֹ - הָרִי זֶה לֹא יִשְׁחַט; וְאִם עֶבֶר וְשַׁחַט - לֹא יִכְסֶה דָמָם עַד לְעֶרְבֹ. וְכֵן בְּרִיָּה⁵ שֶׁהוּא סִפְקָ⁶ אִם חֲתָה הִיא אִם בְּהֵמָה⁷ - אֵין שׁוֹחֵטִין אוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב; וְאִם שַׁחַט - לֹא יִכְסֶה דָמָה עַד לְעֶרְבֹ, אֶפְלוּ הִיָּה לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן או אֶפֶר; שֶׁמָּא יֵאמֵר הָרוֹאֵה: חֲתָה וְנִדְאִית הִיא וּלְפִיקָךְ כֶּסֶה דָּמוֹ בְּיוֹם טוֹב, וְיִבּוֹא הָרוֹאֵה לְהַתִּיר חֲלָבָ⁸.

2) משנה, ביצה ב, א. (3) מערב יום-טוב. (4) ראה למעלה בסוף פרק שני (בהערה 106). אבל לדעת גדולי הראשונים, אם יש לו דקר נעוץ (יתד ברזל שחופרין בו קרקע) מבעוד יום בעפר תיחוח, יכול לכסות בו, כדברי המשנה "ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה". (5) משנה, ביכורים פ"ב. (6) ונקרא בלשון התלמוד "כוי". (7) וצריך לכסות מספק (רבינו בפ"ד מהל' שחיטה). (8) והאוכל כזית מחלב בהמה חייב כרת, וחלב חיה מותר באכילה (רבינו בהל' מאכלות אסורות פ"ז), וכוי חלבו אסור מספק, ואין לוקין על אכילתו (רבינו בפ"א מהל' מאכלות אסורות).

ב. וְכֵן⁹ הַשׁוֹחֵט חֲתָה וְעוֹף מְעַרְבֵי יוֹם טוֹב - לֹא יִכְסֶה דָּמָם בְּיוֹם טוֹב¹⁰. שֶׁחַט בְּהֵמָה¹¹ חֲתָה וְעוֹף בְּיוֹם טוֹב, וְנִתְעַרְבֵי דָּמָם - לֹא יִכְסֶה אוֹתוֹ עַד לְעֶרְבֹ¹²; וְאִם הָיָה לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן או אֶפֶר, וְיִכּוֹל לְכַסּוֹת הַפֶּל בְּדִקְרִיהָ אַחַת - הָרִי זֶה יִכְסֶהוּ¹³.

9) ביצה ח, ב. (10) שהיה לו לכסות מערב יום-טוב, ואין מצוות הכיסוי מונע אותו משמחת יום-טוב, שהרי יכול לאכול את הבשר, ולכסות את דמו במוצאי יום-טוב (רש"י). (11) שדמה פטור מכיסוי. (12) שהרי הוא טורח טרחא שאינה של מצוה, שיש ביניהם דם בהמה (רש"י). (13) ואם שחט באמצע החצר, יכול לכסות את הדם אפילו בכמה דקירות, כדי שלא יתלכלכו כליו ('מגן אברהם' בשו"ע או"ח סי' תצח).

ג. הַשׁוֹחֵט¹⁴ בְּהֵמָה בְּיוֹם טוֹב - מִתָּר לוֹ לְתַלְשׁ צִמָּר לְמָקוֹם הַסְּפִיץ¹⁵ בְּיַדוֹ¹⁶; וּבְלִבָּד שְׁלֹא יִזְיַנְנוּ

טז. בְּהֵמָה⁹² שֶׁמֶתָה בְּיוֹם טוֹב: אִם הָיָה מְסַפְּנֵת⁹³ מְעַרְבֵי יוֹם טוֹב - הָרִי זֶה מִחֲתָכָה לְכָלִּים; וְאִם לֹא - הוֹאִיל וְלֹא הָיָה דַעְתּוֹ עָלֶיהָ, הָרִי זֶה מְקַצֵּה, וְלֹא יִזְיַנְנָה מִמְּקוֹמָהּ. בְּהֵמַת קְדָשִׁים⁹⁴ שֶׁמֶתָה, וְתִירוּמָה שְׁנִטְמָאת - לֹא יִזְיַנְנָה מִמְּקוֹמָהּ⁹⁵.

92) ביצה ב, א. ודף כז, ב. (93) שחשב עליה שתמות ביום-טוב ויתננה לכלב. (94) אפילו היתה מסוכנת מערב יום-ט אסורה בטלטול, כי העיקר אצלנו אין מאכילין את הקדשים לכלבים (פירוש המשניות להר"מ) שהרי מצות קדשים טמאים היא בשריפה. וראה ברש"י ביצה כז: 'ותוספות' שם. (95) 'ומעשה, ושאלו את רבי טרפון עליה ועל החלה שנטמאת, ונכנס לבית המדרש ושאל, ואמרו לו לא יזיזם ממקומם' (ביצה, שם).

יז. דְּגִים⁹⁶ וְעוֹפוֹת וְחֲתָה שֶׁהֵן מְקַצֵּה⁹⁷ - אֵין מְשַׁקֵּין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב, וְאֵין נוֹתְנִין לְפִנְיָהֶם מְזוֹנוֹת⁹⁸; שֶׁמָּא יִבּוֹא לְקַח מִזֶּה. וְכֵל שֶׁאֶסוּר לְאָכְלוֹ או לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בוֹ בְּיוֹם טוֹב מְפָנִי שֶׁהוּא מְקַצֵּה - אֶסוּר לְטַלְטְלוֹ.

96) ביצה כג, ב. (97) ראה למעלה הלכה ז. (98) אף-על-פי שמוזנותם עליו, שאינם ניזונים מאליהם, ועיין רש"י שם.

יח. הַמְּכַנְסִים⁹⁹ עֶפֶר מְעַרְבֵי יוֹם טוֹב, אִם יָחַד לוֹ בְּחֲצוֹ קֶרֶן זָוִית - הָרִי זֶה מוֹכֵן, וּמִתָּר לְטַלְטְלוֹ וְלַעֲשׂוֹת בוֹ פֶל צֶרְכָיו. וְכֵן¹⁰⁰ אֶפֶר שֶׁהִסֵּק מְעַרְבֵי יוֹם טוֹב¹⁰¹ - מוֹכֵן; וְשֶׁהִסֵּק¹⁰² בְּיוֹם טוֹב: פֶּל זִמְן שֶׁהוּא חֵם פְּדִי לְעֻלוֹת בוֹ בִּיצָה¹⁰³ - מִתָּר לְטַלְטְלוֹ, שֶׁעֲדִין אֵשׁ הוּא; וְאִם לֹא - אֶסוּר לְטַלְטְלוֹ, מְפָנִי שֶׁהוּא נוֹלָד. מִי¹⁰⁴ שֶׁהָיָה לוֹ דְּקָר¹⁰⁵ נְעוֹץ מְעַרְבֵי יוֹם טוֹב, וְנִתְקַן¹⁰⁶ בְּיוֹם טוֹב, וְהֶעֱלָה עֶפֶר: אִם הָיָה אוֹתוֹ עֶפֶר תִּיחוּחַ¹⁰⁷ - הָרִי זֶה מְכַסֶּה¹⁰⁸ בוֹ וּמְטַלְטְלוֹ; אֲבָל אִם הֶעֱלָה גוֹשׁ עֶפֶר - הָרִי זֶה לֹא יִכְתֹּשׁ¹⁰⁹ אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב.

99) ביצה ח, א. מימרא של רב יהודה. (100) משנה (ביצה ב.) "אפר כירה, מוכן הוא". (101) ביצה ח, א. (102) שם. (103) שהיא מתבשלת מהר יותר מכל שאר דברים. (104) משנה (ביצה ב.). (105) יתד ברזל שחופרין בו את הקרקע. (106) בדיעבד. כלומר שעבר ונתקו. אבל לכתחילה אסור לנתקו אפילו אם כבר שחט (שהרי כתב בסמוך "מכסה בו", ולא כתב "שוחט ומכסה בו" - 'בירור הלכה' למסכת ביצה ב. ציון ג ד"ה ואם עבר) שלא התירו אפילו טלטול מוקצה לצורך מצות כיסוי (להלן פ"ג ה"א שאם אין לו עפר מוכן, ועבר ושחט - לא יכסה עד הערב), וכל-שכן שלא התירו איסור מלאכה, אף-על-פי שהוא מדרבנן. ומה שאמרו במשנה "ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה" - זה אינו אלא למי שסובר "מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה" ויש כאן שתי קולות: א' מלאכה שאינה צריכה לגופה, וב' מקלקל. אבל לדעת רבינו שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה (פ"א מהל' שבת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מדברי רבינו שלצלי צריך מליחה כמו לקדירה (עיי"ש במגיד-משנה). וכן כתב רבינו בפ"ה מהל' איסורי מזבח הי"א: "ומצוה למלוח הבשר (בקרבות) יפה יפה כמולח בשר לצלי", וצ"ע. (31) והוא-הדין אם מולח לצלי מליחה מרובה כמו לקדירה - אסור (ביצה, שם). (32) ביצה, שם. (33) שדבר שאינו אוכל גמור, אם מולח כדי שלא יסריח - יש בו משום מעבד. (34) שזה תיקון לחלבים שלא יסרחו. (35) כתנא-קמא ולא כרבי יהושע. גזירה שמא יבוא למלחם (שם יא:).

ו. המפשיט³⁶ את הבהמה - לא ירגיל ביום טוב. כיצד הוא המרגיל? זה המוציא כל פשר מרגל אחת, פדי שיוציא כל העור שלם ולא יקרע. מפגי שטורח בהפשיט זה טרח גדול³⁷, ואין בו צרך למועד. וכן³⁸ אסור לעשות בית יד³⁹ בפשר. והוא, שיעשה בספין. שלא יעשה פדרף שהוא עושה בחל. ומתיר לעשות סימן⁴⁰ בפשר.

(36) בכורות לג, א. (37) אבל מפשיט את העור דרך שתי הרגלים, שחותר מרגל אחת עד השניה, ועל-ידי-זה מפשיט העור שלם, שאין הטרחא מרובה בזה (בית יוסף 'ארו"ח סי' תצט, ועיין כסף-משנה כאן). (38) ביצה כח, א. (39) כשמוכר בשר, עושה בו בית יד ונותנו ללוקח להוליכו לביתו, וביום-טוב צריך לשנות לעשות היכר, שאין מקח וממכר ביום-טוב" (רש"י ביצה כח.). (40) "שלא יחליפהו הנושאו" (רש"י).

ז. מולגין⁴¹ את הראש⁴² ואת הרגלים, ומתהבבין אותן באור; אבל אין טופלין אותן בסיד⁴³ ובחרסית⁴⁴ ולא באדמה, ואין גוזזין אותן במספרים⁴⁵. וכן אין גוזזין את הנרק בתספרת שלו; אבל מתקנין את האכל שיש בו קוצים, כגון קנדס⁴⁶ ועפכיות⁴⁷, בתספרת⁴⁸.

(41) ביצה לד, א. (42) ברותחין, כדי להסיר את השיער. (43) שזה נראה כעיבוד. (44) חומר שעושין ממנו כלי חרס. (45) שנראה כאילו עושה זה לצורך השיער (רש"י). (46) בכת"י התימנים, הגירסא "קורנס". (47) מין צמח שיש בו קוצים, והוא ראוי למאכל. (48) כיון שהוא צורך אוכל נפש.

ח. מתיר⁴⁹ ללוש עסה גדולה ביום טוב. והלש⁵⁰ עסה מערב יום טוב - אינו מפריש ממנה חלה ביום טוב⁵¹. ואם לשה ביום טוב - מפריש ממנה חלה⁵² ונותנה לפנה. ואם⁵³ יתה עסה טמאה, או שנטמאת החלה - לא יבשל את החלה; שאין מבשלין ביום טוב אלא לאכל⁵⁴, וזו לשרפה⁵⁵ עומדת. וכן⁵⁶ אין שורפין אותה ביום טוב, שאין שורפין קדשים⁵⁷ שנטמאו ביום טוב; ששרפת קדשים שנטמאו - מצות עשה, שנאמר: פאש ישרף, ועשית מלאכה שאינה לצרך אכילה וכיוצא בהן⁵⁸ - עשה ולא תעשה⁵⁹, ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה⁶⁰.

ממקומה¹⁷, אלא ישאר שם מסבף פשאר¹⁸ צמר הצנאר. אבל בעוף - לא ימרט; מפגי שהוא דרפו, ונמצא תולש¹⁹ ביום טוב²⁰.

(14) בכורות כה, א. (15) שאם ישחוט בלי תלישה, והסכין יהיה מכוסה בצמר - תהיה השחיטה פסולה משום חלדה, ראה הל' שחיטה פ"ג, ה"י. (16) שאין דרך גזיזה אלא בכלי (פ"ט מהל' שבת ה"ח) והתירו בידו, שהוא כלאחד יד, משום שמחת יום-טוב. (17) כדי שייראה שתולש רק לצורך שחיטה ולא לצרכו (תפארת ישראל' בבכורות פ"ג מ"א לענין בכור, וה"ה לענין יו"ט). (18) ובנוסחאות ישנות, הגירסא: "בשאר" (בב"ת). (19) שלא התירו מכשירי אוכל נפש אלא מה שאי-אפשר לעשות מערב יום-טוב (ראה בפ"א ה"ח) מבלי שיגרום הפסד או חסרון טעם לאוכל, אבל מריטת הנוצה אפשר לעשותו מערב יום-טוב (הרא"ש). (20) "נהגו עכשיו השוחטים למרוט הנוצה קודם שחיטה, וסומכין על דעת הרמב"ן שחולק על רבינו, ומתיר תלישת נוצה מן הצואר לפני שחיטה, שאי אפשר לשחוט בלא זה (חיי אדם' כלל ט). ורבינו בפירוש המשניות במס' בכורות שם, העתיק את כל דברי הגמרא בענין זה, אף-על-פי שאין דרכו כן בפירוש המשנה, והתנצל בלשון זה: "וזכרתי זה, ואע"פ שאינו מכוונת המסכת לפי שרוב בני אדם עוברים עליו".

ד. המפשיט עור בהמה ביום טוב²¹ - לא ימלחנו; שזה עבוד הוא²², ונמצא עושה מלאכה שלא לצרך אכילה. אבל נותנו²³ לפני בית הדיסה, פדי שידרסו עליו²⁴ ולא יפסד. ולא התירו דבר זה אלא מפגי שמחת יום טוב, פדי שלא ימנע מלשחט²⁵. ומתיר למלח פשר לצלי²⁶ על גבי העור²⁷, ומערימים פדרף זה²⁸. כיצד? מולח מעט פשר מפאן ומעט מפאן, עד שימלח העור כלו.

(21) וגם נשחטה ביום-טוב (מגיד-משנה). (22) "שהמליחה מין עיבוד הוא" (רבינו בהל' שבת פ"א). (23) המדובר בבהמה שנשחטה ביום-טוב כנ"ל (אבל אם נשחטה מערב יום-טוב, אסור - הואיל והיה יכול למלחו מערב יום-טוב. מגיד-משנה). (24) ולא ניכר כל-כך שכונתו לתיקון העור (ביצה יא:). (25) "התירו סופן משום תחילתן" (ביצה יא:). (26) שהיא מליחה מועטת, כדלהלן הלכה ה'. (27) אף שעל-ידי-זה ימלח גם העור קצת. (28) "ירושלמי" פ"א ה"ו. וחכמים התירו דבר זה שנראה קצת הערמה, כדי שלא יבוא לידי קלקול והפסד העור, ולא ירצה לשחוט ביום-טוב, וימנע משמחת יום-טוב.

ה. במה²⁹ דברים אמורים? במולח לצלי, שאינו צריך מלח הרבה³⁰; אבל לקדרה³¹ - אסור למלח על העור. וכן³² אין מולחין³³ את החלבים, ואין מהפכין³⁴ בהן, ואין שוטחין אותן ברוח על גבי יתדות³⁵, מפגי שאינן ראויין לאכילה.

(29) ביצה יא, א. (30) [בפ"ו מהלכות אסורות הי"ב, נראה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הסקה, יראה לי שהוא מותר, ואף-על-פי שהוא מכבה, אי אפשר בלא כן, וכשם שמתור להבעיר לצורך אוכל נפש, כך מתור לכבות לצורך אוכל נפש, והרי זה כמינה בשר על הגחלים" (מגיד-משנה בשם הרשב"א). (72) ביצה, שם. (73) בגמרא שם "והוא דצייריה (=עשה בו סימן) מאתמול". אבל בנוסחת הרי"ף (כת"י דק"ס) "דטריח", וצ"ל "דמריח" שהוא ממורח ואין בו גיבול 'בירור הלכה' שם, ציון ל'. (74) לשיטתו בפ"ח מהל' שבת (הט"ז) שאין גיבול באפר, והראב"ד חולק עליו שם וכאן.

יא. תנור⁷⁵ וכירים חדשים - אין סכין⁷⁶ אותן פשמן ביום טוב, ואין טשין אותן במטלית, ואין מפיגין⁷⁷ אותן בצונן כדי לחסמן⁷⁸; ואם בשביל לאפות⁷⁹ בהן - מתר. אין⁸⁰ מלבנין את האבנים⁸¹ לצלות או לאפות עליהן, מפני שמחסמן⁸². ומסיקין ואופין בפורני⁸³, ומחמין חמין באנטיכי⁸⁴.

(75) ביצה לד, א. (76) דרכן היה לסוך התנורים החדשים בשמן ולשפשף אותן, כדי להחליקן ולצחצחן, ואסור משום תיקון כלי. (77) שהצונן הבא אחר היסק, מחזק את הכלי. (78) לחזקן. (79) שהוצרכו להפיג את התנור כדי שיוכלו לאפות בהם, ולא ישרף הפת. (80) משנה, ביצה לג, א. (81) בכמה ספרים, הגירסא "הרעפים", וכן גירסת רבינו בפירוש המשניות, והם חרסים שמכסים בהם את הגנות. (82) לדעת ה'מגיד משנה' אסור אפילו ברעפים ישנים, אבל בפירוש המשנה להרמב"ם מפורש שלא נאסר אלא בחדשים, וכפשוטו דברי הגמרא ביצה לד, א. (83) תנור גדול של חרס. (84) יורה גדולה. והשמיענו בשני אלה, שאין חוששים שמא יאמרו: לצורך חול הוא עושה (מגיד-משנה).

יב. אין⁸⁵ עושין גבינה ביום טוב; שאם גבן מערב יום טוב, אין בזה חסרון טעם. אבל⁸⁶ דכין את התבלין בדרבן; שאם ידוף אותן מבערב, יפוג טעמן. אבל מלח אינו נדוף ביום טוב, אלא אם כן הטה המכתש, או שידוף בקערה וכיוצא בה, כדי שישנה; שאם שחק המלח מערב יום טוב, לא יפוג טעמו. ואין⁸⁷ שוחקין את הפלפלין ברחים שלהן⁸⁸, אלא דף אותן במדוכה ככל התבלין⁸⁹.

(85) שבת קלד, א. (86) משנה, ביצה יד, א. (87) משנה, ביצה כג, א. כרבנן החולקים על רבי אלעזר בן עזריה. (88) שנראה כמעשה חול (תוספות' ביצה יד, א. ד"ה איכא). (89) שאף הם מפיגים טעמם אם דכים אותם מערב יום-טוב (תוספות' שם).

יג. אין⁹⁰ פותשין את הריפות⁹¹ במכתשת גדולה⁹², אבל פותשין במכתשת קטנה, שזה הוא השנוי שלה. ובארץ ישראל - אפלו בקטנה אסור; שהתבואה שלהן טובה היא, ואם פותשין אותם מערב יום טוב - אין בכך הפסד⁹³.

(49) ביצה כב, ב: "בית שמאי אומרים, אין אופים פת מרובה ביום-טוב, ובית הלל מתירים". והלכה כבית הלל. וראה למעלה פ"א ה"י שממלאה אשה תנור פת וכו'. (50) ביצה ט, א. (51) שאפשר לעשותה מערב יום-טוב. (52) "מצות-עשה להפריש תרומה מן העיסה לכהן, שנאמר (במדבר טו, כ) ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה" (פ"ה ה"א מהל' ביכורים). (53) משנה, פסחים מו, א. (54) שנאמר (שמות יב, טז) "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם". (55) כדין תרומה טמאה שאינה נאכלת לכהן, רק יהנו בשריפתה (רבינו בהל' תרומות פ"ב). (56) שבת כד, ב. (57) שתרומה בכלל קדשים, שמצות עשה היא לשורפן (תנא דבי אליהו פ"ג). ועיין שבת כה. ורש"י (תוספות' שם). (58) בכתב-יד שלפני בעל 'מעשה וקוח', לא נמצאו תיבות "וכיוצא בהן". (59) ראה למעלה פ"א ה"ב. (60) שבת כה, ב.

ט. פיצד יעשה בה? יניחנה עד הערב⁶¹ וישרף אותה. היה⁶² יום טוב של פסח, שאם יניחנה תחמין⁶³ - לא יפריש את החלה בצק, אלא⁶⁴ יאפה את פל העסה הטמאה, ואחר כך יפריש החלה לחם.

(61) [אף שאין שורפין קדשים בלילה - זה אינו אלא בנותר ופיגול, אבל טמא נשרף בלילה - נודע ביהודה' מהדורא תנינא א"ח סי' צו, מדקדוק לשון הרמב"ם פ"ט מפסולי המוקדשין ה"ה]. (62) משנה, פסחים מו, א. (63) ואף שהחלה היא של הקדש, וביאר רבינו (בפ"ד מהל' חמץ ומצה) שאינו עובר על חמץ של הקדש, שנאמר (שמות יג, ז) "ולא יראה לך", שלך אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה? - כאן נחשב החמץ כשלו, כיון שלא נתנו עדיין לידי כהן, ויכול לישראל על הפרשה, "הואיל ואי בעי מתשיל עלה, ממוניה הוא" (שם מו:). (64) במשנה, אמרו עור: "בן בתירא אומר, תטיל בצונן", המונעו מלהחמין, אבל לכתחילה אין לסמוך על תקנה זו, שחששו חכמים שמא לא יזהר יפה שלא תחמין (הרא"ש).

י. אין⁶⁵ אופין בפורני⁶⁶ חדשה, גזרה שמא תפחת⁶⁷ ותפסיד הלחם, וימנע משמחת יום טוב. אין⁶⁸ גורפין⁶⁹ תנור וכירים, אבל מכבשין⁷⁰ את האפר שלהן⁷¹. ואם אי אפשר לאפות בו או לצלות אלא אם כן גרף - מתר. וסותמין⁷² פי התנור בטיט ורפש שבסביבות הנדר. והוא, שרפכו⁷³ מאמש. אבל לגבל טיט ביום טוב - אסור. ומתר לגבל את האפר⁷⁴ לסתם בו פי התנור.

(65) ביצה לד, א. (66) תנור של חרס. (67) יתקלקל גג התנור ויפול על הפת. אבל בתנורים שלנו, שנעשו מלבנים, ונותן טיט בין לבניה לחברתה להדביקן יחד, והם חזקים, אין חשש זה (משנה ברורה' א"ח סי' תקז). (68) משנה, ביצה לב, ב. (69) אם נפל לתוכו מטיח הטיט. (70) להשכיב האש והאפר שבו, כדי שיהיה חלק ולא יגע בפת. (71) "ולגרוף את התנור מן האפר והגחלים לאחר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

90) ביצה יד, א. 91) שעורים כתושים במכתש. 92) אף-על-פי שבחוצה לארץ אין התבואה טובה, ואם כותשין אותה מערב יום-טוב היא נפסדת, בכל זאת אסור לכתוש במכתש גדולה, כמו שאסרו לטחון פלפלים בריחיים שלהם (למעלה הי"ב) - לחם-משנה. 93) כן מפרש רבינו מה שחילקו בתלמוד (שם יד): בין ארץ ישראל לחוץ לארץ. ואין זה דומה למלח שהתירו לדוך בשינוי, אף-על-פי שאינו מתקלקל אם דכים מערב יום-טוב (למעלה הי"ב), מפני שמלח צורך הכרחי הוא, שהרי כל המאכלים צריכים מלח (לחם-משנה).

יד. הקמח⁹⁴, אף-על-פי שרקדו⁹⁵ מערב יום טוב והסיר ממנו הסבין - אין מרקדין אותו פעם שניה ביום טוב, אלא אם כן נפל⁹⁶ בתוכו צרור או קיסם וכיוצא בהם. ואם שנה - מתר, כגון שירקד מאחורי הנפה, או שרקד על גבי השלחן⁹⁷, וכיוצא בשינוי זה.

94) ביצה כט, ב. 95) רקידה אסורה אף לצורך אוכל נפש, כמו שכותב רבינו בפ"א הי"ז, לפי שאפשר לעשותה מערב יום-טוב מבלי שיפסיד את טעמו, וגם כי הדרך לעשות מזה הרבה לימים רבים, וטורח ביום-טוב לצורך חול. 96) שאין כוונתו לרקד כדי לייפות הקמח, אלא להסיר מתוכו הצרורות. 97) שבחול, הדרך לעשותן על גבי תיבה או עריבה.

טו. מוללין⁹⁸ מלילות⁹⁹ ומפרכין¹⁰⁰ קטנית ביום טוב. ומנפח על יד על יד בקל כחו ואוכל, ואפלו בקנזין¹⁰¹ או בתמחוי¹⁰², אכל¹⁰³ לא בנפה¹⁰⁴ ולא בכברה. וכן¹⁰⁵ הבורר קטניות ביום טוב - בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי, אכל לא בנפה ולא בטבלא ולא בכברה.

98) ביצה יב, ב. ונראה שמולל כדרכו בלי שינוי, ואילו בשבת מולל בשינוי (פכ"א מהל' שבת הי"ד) כי רבינו מפרש מה שאמרו (ביצה יג): "כיצד מולל - בשינוי" - בשבת ולא ביום-טוב (ועיין רש"י ו'תוספות' שם). 99) שבולת שהגיעה לבישולה, והגרענים נפרשים ממנה על נקלה כשמוללים אותה ביד. 100) מפרק השרביטין ומוציא זרע מהן. 101) כלי שראשו אחד רחב, והשני עשוי כמין מרזב, ונותנין הקטניות בראשו הרחב ומנענע האוכל ומתגלגל דרך המרזב, והפסולת נשאר בכלי (רש"י). 102) קערה גדולה. 103) לפי שדרך לעשות בכלים אלו בכמות רבה, ונראה כאילו עובד לצורך מחר. 104) בכת"י, הגירסא "בטבלא". 105) משנה, ביצה יד, ב.

טז. במה¹⁰⁶ דברים אמורים? כשהאכל מרבה על הפסלת¹⁰⁷; אבל אם היתה הפסלת מרבה על האכל - בורר את האכל ומניח את הפסלת. ואם היתה טרח בבירית הפסלת מן האכל יתר מטרח בבירית האכל מן הפסלת - אף-על-פי שהאכל מרבה, בורר את האכל ומניח את הפסלת.

106) ביצה, שם. 107) שאז טוב יותר לברור הפסולת, שטרחתו מועטה. יז. אין¹⁰⁸ מסננין את החרדל במסננת שלה, מפני שנהרקה כבורר¹⁰⁹; אבל נותנין ביצה במסננת של חרדל¹¹⁰, והוא מסתנן מאליו¹¹¹. ואם¹¹² היתה המשמרת תלויה - מתר לתן לה יין ביום טוב¹¹³; אבל¹¹⁴ לא יתלה בתחלה, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל¹¹⁵. ומערים¹¹⁶ ותולה את המשמרת לתלות בה רמונים, ותולה בה רמונים, ואחר כך נותן לתוכה שמרים.

108) בשבת קלד, א: "אין מסננין את החרדל, ואין ממתקין אותו בגחלת". וביום-טוב מיירי (מגיד-משנה). 109) ובורר ממש אינו, שגם הפסולת שלו ראוי לאכילה ('משנה ברורה' סי' תקי ס"ג). 110) שנתנו בה החרדל מערב יום-טוב ('משנה ברורה' סי' שיט ס"ו). 111) כי כך טבע הביצים שטורפים ונותנים אותם בדברים העכורים והם מזככים אותם (פירוש המשנה להר"מ שבת פרק כ'). וראה בפ"ח מהל' שבת הי"ד. 112) משנה, שבת קלו, ב. 113) אף-על-פי שהמלאכה גמורה היא, ובשבת חייב חטאת (פכ"א מהל' שבת הי"ז) - ביום-טוב מותר משום אוכל נפש ('משנה ברורה' סי' תקי ס"ד ב'ביאור הלכה'). 114) שבת, שם. 115) שם, קלח, א. שנראה כעושה אוהל, על הכלי ('משנה ברורה' שם). ובהל' שבת (פכ"א הי"ז), כתב רבינו "שמה יבוא לשמרה". 116) שבת קלט, ב.

~ יום שישי ט' אייר ~

פרק רביעי

1) נתבאר בו יתר המלאכות המותרות בפרטיהן, ומה שאסור בהן, חוץ מן ההוצאה. והענין הכולל לאלו המלאכות, הוא היותן בכלים, או בדברים שאינן אוכלין ולא משקין. עוד נתבארו בפרק זה דברים האסורין משום גזרת מקח וממכר, ונתבאר בהלכות שבת שאסורה משום גזירה שמה יכתוב.

א. אין² מוציאין את האש לא מן העצים³ ולא מן האבנים ולא מן המפכות, כגון שחוקכין⁴ אותן זו בזו או מפין זו בזו עד שתצא האש. וכן הנפט⁵ החד ביותר שהוא במים⁶, שמנידין אותם עד שיידלק, או פלי זך קשה או זכוכית⁷ מלאה מים, שמניחין אותה כנגד עין השמש עד שיתחזר נגהה לפשתן⁸ וכיוצא בו וידלק - כל זה וכיוצא בו אסור ביום טוב; שלא הותר ביום טוב אלא להבעיר מאש מצויה⁹, אבל להמציא אש - אסור¹⁰, שהרי אפשר להמציא אותה מבפערב¹¹.

2) משנה במסכת ביצה דף ל"ג עמוד א'. 3) והוא הדין שאסור לחכך גפרור ולהוציא אש (שו"ת שואל ומשיב מהדורא ו' סימן ס"ב ושו"ת כתב סופר 'או"ח סימן ס"ו). 4) בכ"י הגירסא "שחופפין". 5) כן מפרש רבינו מה שאמרו במשנה שם "אין מוציאין את האור מן המים".

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ד. אין²³ מכבין את הדלקה פדי להציל ממון²⁴ ביום טוב, פדרך שאין מכבין בשבת, אלא מניחה ויוצא²⁵. ואין מכבין²⁶ את הנר מפני תשמיש המטה, אלא כופה עליו פלי, או עושה מחצה בינו לבין הנר, או מוציא לבית אחר. ואם אינו יכול לעשות אחת מקל אלו - הרי זה אסור לכבות, ואסור לשמש עד שתקבה מאליה.

23) מסכת ביצה דף כ"ב עמוד א'. 24) אבל אם יש לחשוש לספק נפשות מותר (מסכת ביצה דף כ"ב עמוד א'). 25) כתב המשנה ברורה (או"ח סימן של"ד) בשם אליהו רבה, ושיירי כנסת הגדולה "יצא ההיתר לכבות הדליקה בכל מקום אף בשבת כיון שאפשר שאם לא יכבנה לא יחסר מהיות שם בעיר זקן או חולה שאין יכול לברוח, ותבא הדליקה עליו". 26) כרבנן החולקים על ר' יהודה המתיר כל צרכיו ביום טוב (מסכת ביצה דף כ"ב עמוד א').

ה. מתר²⁷ לטלטל את הנר והוא דולק, ואין גוזרין²⁸ שפא יכבה²⁹. ואסור להניח את הנר על גבי דקל וכיוצא בו ביום טוב³⁰, שפא יבוא להשתמש במחבר ביום טוב.

27) נלמד ממה שאמר בסמוך (מהגמרא דמסכת שבת דף מ"ה עמוד א') שאין להניח הנר על גבי דקל ביום טוב - משמע שטלטולים אחרים מותרים (מגיד משנה) ועיין בסמוך בנוסחת כ"י. 28) בכתב-יד הגירסא "חוששין". 29) כי דבר שאינו מתכוון מותר (עיין הלכות שבת פרק א' הלכה ה'). 30) בכתב-יד הגירסא "מערב יום טוב". ולפי זה מובן מה שמסיים "שפא יבוא להשתמש במחבר ביום טוב", ואילו לפי נוסחתנו קשה למה הוא חוזר וכופל "ביום טוב" (מעשה וקוח) ועיין למעלה בסמוך.

ו. אין³¹ מעשנין³² בקטרת ביום טוב, מפני שהוא מכבה, ואפלו להריח בה³³, ואין צריך לומר לגמר את הבית ואת הכלים שהוא אסור. ומתר לעשן תחת הפרות פדי שישקרו לאכילה, כמו שמתר לצלות בשר על האש³⁴. וממתקין³⁵ את החרדל בגחלת של מתכת, אבל לא בגחלת של עץ, מפני שהוא מכבה. ואין³⁶ מכבין את האש פדי שלא תתעשן הקדרה³⁷ או הבית.

31) מסכת ביצה דף כ"ב עמוד ב'. 32) בגמרא זה נקרא "מוגמר", לפזר מיני בשמים על גחלים. 33) שזה לא הותר בכלל "אוכל נפש", מכיון שכתוב "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם", דבר השווה לכל נפש התירה התורה (כתובות דף ז) ומוגמר אינו שווה לכל נפש שאינו אלא למפונקים. ובענין עישון סגירות ביום טוב דעת הקרבן נתנאל על הרא"ש (מסכת ביצה פרק א' אות י') לאסור מטעם זה שהנאה זו אינה שווה לכל נפש, אבל במשנה ברורה (או"ח סימן תקי"א) בביאור הלכה מביא מה"שערי-תשובה" ועוד אחרונים שכיון שהיום הרבה

6) בכ"י הגירסא "כמים". 7) בכ"י הגירסא "כלי זכוכית". 8) לומר שיידלק הפשתן. וכן פירשו הגאון (אוצר הגאונים, חלק התשובות סימן צ"ו) ורש"י שם למה שאמרו במשנה "אין מוציאין את האור מן המים". 9) לשם בישול ואפיה וכל זה מותר ביום טוב שאי אפשר לעשותם מערב יום טוב (למעלה פרק א' הלכה ח'). 10) ואם כבר הוציא את האש, מותר להשתמש בה ביום טוב (הרב המגיד ועיין ראב"ד). 11) ומכשירים שאפשר לעשותם מערב יום טוב אסורים מן התורה גם לר' יהודה (ביצה דף כ"ח עמוד ב') והמאירי תמה על רבינו ממה שהוצרכו לפרש בגמרא (שם דף ל"ג עמוד ב') משום שהוא מוליד ביום טוב [אבל נראה שדעת הגמרא שם שבבא זו של "ואין מוציאין" היא סוף דברי ר' אליעזר שם ולכן אמרו במשנה השניה (שם דף ל"ד עמוד א') "ועוד אמר רבי אליעזר" (ועיין רש"י שם) והרי ר' אליעזר סובר (שבת דף קל"ז עמוד ב') שמכשירין שאפשר לעשותם מערב יום טוב גם כן מותרים ביום טוב ולפיכך הוצרכו לפרש טעם אחר משום מוליד אבל להלכה מביא רבינו את הטעם הנכון. ועיין בט"ז סימן תק"ב סק"א ובפני יהושע שם].

ב. אף-על-פי שהתרה הבערה ביום טוב שלא לצורך¹², אסור¹³ לכבות את האש אפלו הבערה לצורך אכילה¹⁴; שהפבוי מלאכה שאין בו צורך אכילה פליל¹⁵. וכשם שאין מכבים את האש, כך אין מכבים את הנר. ואם כבה - לוקה, פמי שארג או פנה.

12) "שמתוך שהותרה לצורך (אוכל נפש) הותרה נמי שלא לצורך" (למעלה פרק א' הלכה ב'). 13) מסכת ביצה דף כ"ב עמוד א'. 14) והיה מקום לטעות שנתיר לו לכבות שאם לא כן לא ידליק פעם אחרת וימנע משמחת יום טוב (לחם משנה וראה להלן הלכה יב). 15) ואם האש גדולה ומקלקלת התבשיל, או שאי אפשר לבשל הקדירה אלא אם יכבה, מותר לכבות (רמ"א או"ח סימן תקיב, וטורי זהב או"ח סימן תק"ב).

ג. אין¹⁶ מסלקין את פי הנר¹⁷ למעלה¹⁸ פדי שתקבה, ואין מסירין את השמן ממנו¹⁹, ואינו²⁰ חותך את ראש הפתילה בפלי, אבל נופץ את ראשה בידו. אגדה²¹ של עצים שהדלקה במדורה - כל עץ שלא אחזה בו האש מתר לשמטו²², ואינו דומה למסיר שמן מן הנר.

16) מסכת ביצה דף כ"ב עמוד א'. 17) הפתילה. 18) להוציאו מן השמן. 19) ראה פרק י"ב מהלכות שבת הלכה ב'. 20) כן מפרש רבינו מה שאמרו במסכת ביצה דף ל"ב עמוד ב' "מוחטין את הפתילה ביום טוב" דהיינו ביד ולא בכלי ועיין ראב"ד. 21) רבינו גרס כגירסת הרי"ף במסכת ביצה דף כ"ב עמוד א' "אמר רב קינסא שרי" והיינו קיסמין (עצים דקים) כמו שפירש רבינו חננאל. 22) שאינו מכבה אלא מונעו שידלק.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נתקלקלה ביום טוב, שלא היה אפשר לעשות מאתמול. וכרבנן דר' יהודה שאמרו שמכשירי אוכל נפש אסורים ביום טוב אפילו אם לא היה אפשר לעשותם בערב יום טוב. (52) מסכת ביצה דף כ"ח עמוד ב'. (53) הכוונה שהשוטט, יראה סכינו לחכם. ובכ"י הגירסא "לראות סכין לעם הארץ", ולפי זה המדובר הוא בחכם הרואה סכין. (54) לפי הדין צריך השוטט להראות סכינו לחכם לפני שחיטה שיבדקו אם אין בו פגימה הפוסלת השחיטה (יורה דעה סימן י"ח).

י. אין⁵⁵ מבקעין עצים ביום טוב, לא בקרדום ולא במגל ולא במגרה, אלא בקופיץ⁵⁶ ובצד החד שלו; אבל לא בצד הרחב, מפני שהוא קרדום. ולמה אסרו בקרדום וכיוצא בו? שלא יעשה בדרך שהוא עושה בהל, שהרי אפשר היה לו לבקע מערב יום טוב⁵⁷. ולמה לא נאסר הבקוע⁵⁸ כלל? מפני שאפשר שיפגע בעץ עבה, ולא יוכל להבעירו, וימנע מלכבש, לפיכך התירו לבקע בשנוי. וכל הדברים הדומין לזה - מזה הטעם התירו בהן מה שהתירו, ואסרו מה שאסרו.

(55) משנה במסכת ביצה דף ל"א עמוד ב'. (56) סכין של קצבים. (57) ומכשירי אוכל נפש שאפשר לעשות מערב יום טוב, אינם דוחים יום טוב. (58) מאחר שאפשר לעשותו מערב יום טוב.

יא. לא⁵⁹ תכנס אשה בין העצים לטל מהן אודם לצלות בו⁶¹, ואין⁶² סומכין את הקדרה ולא את הדלת בבקעת של קורה; שלא התירו לטלטל עצים ביום טוב אלא להסקה בלבד⁶³.

(59) מסכת ביצה דף ל"ג עמוד א'. (60) חתיכין עץ שגורפים בו התנור ומהפכים בו העצים והגחלים. (61) מאחר שלא הוכן לכך מאתמול. (62) משנה במסכת ביצה דף ל"ב עמוד ב'. (63) "לא נתנו עצים אלא להסקה" (מסכת ביצה דף ל"ג עמוד א').

יב. מסלקין⁶⁴ תריסי⁶⁵ תניות⁶⁶ ומחזירין אותן ביום טוב, כדי שיוציא תבלין שהוא צריך להן מן התנות, ולא ימנע משמחת יום טוב⁶⁷. במה דברים אמורים? בשיש להן ציר⁶⁸ באמצע; אבל יש להן ציר מן הצד - אסור, גזרה שמא יתקע⁶⁹. ושאין להן ציר כל עקר - אפלו בפית⁷⁰ מתר להחזיר.

(64) משנה במסכת ביצה דף י"א עמוד ב'. (65) דפים שסוגרים בהם את הארגזים. (66) ארגזים שאינם מחוברים לאדמה, ומונחים בתוכם מיני תבלין. (67) ואף על פי שהחזרה אינה לצורך שמחת יום טוב התירו חכמים שאם לא יוכל להחזיר לא ירצה לפתות. - "התירו סופן משום תחילתן" (מסכת ביצה דף י"א עמוד ב'). (68) יתד ברזל שעליו סובבת הדלת. (69) יתחב אותה בחוזק ויתחייב משום בונה (פרק י' מהלכות שבת הלכה י"ג). (70) תריסי

רגילים בזה - דינו כדבר השווה לכל נפש. (34) בכ"י הגירסא "על העץ". (35) מסכת שבת דף קל"ד עמוד א'. (36) מסכת ביצה דף כ"ב עמוד א' כרבנן החולקים על ר' יהודה המתיר כל הצרכים ביום טוב. (37) אבל אם מתקלקל התבשיל שבתוך הקדרה מותר לכבות שזה צורך אוכל נפש (ראשון לציון).

ז. אין³⁸ נופחין במפוח³⁹ ביום טוב, כדי שלא יעשה בדרך שהאמנין עושין; אבל נופחין בשפופרת. אין⁴⁰ עושין פחמין⁴¹, ואין גודלין⁴² את הפתילה, ולא מהבהבין אותה, ולא חותכין אותה לשנים בכלי; אבל ממעכה פיד⁴³, ושורה אותה בשמן, ומגנים אותה בין שתי גרות ומדליק באמצע, ונמצאת הפתילה נחלקת פני שתי גרות.

(38) מסכת ביצה דף ל"ד עמוד א'. (39) של אומנין, אבל במפוח של בעלי בתים המנהג להתיר (שולחן ערוך הרב סימן תק"ב). (40) משנה במסכת ביצה דף ל"ב עמוד א'. (41) שהוא מכבה, וגם הוא מתקן כלי. (42) לשזור הפתילה. (43) דזה רק תיקון כלאחר יד ומותר (רש"י).

ח. אין⁴⁴ שוכרין את החרש ואין חותכין את הנגר לצלות⁴⁵ עליהם, ואין פוצעין⁴⁶ את הקנה לעשותו כמו שפוד לצלות בו מליח. שפוד⁴⁷ שנגרץ⁴⁸, אף-על-פי שהוא יכול לפשוטו בידו - אין מתקנין אותו. שני⁴⁹ פלים שהן מחפרין בתחלת עשייתן, כגון שתי גרות או שני כוסות - אין פוחתין אותן לשנים, מפני שהוא כמתקן כלי.

(44) משנה במסכת ביצה דף ל"ב עמוד ב'. (45) כשרוצים לצלות דג על התנור, לוקחים חרס או נייר או קולפים קנה ומרטיבים אותם במים ושמים תחת הדג שלא ישרף. (46) מסכת ביצה דף ל"ד עמוד א'. (47) מסכת ביצה דף כ"ח עמוד ב'. (48) שנעקם. ואפילו נעקם ביום טוב שלא היה אפשר לו לתקנו מערב יום טוב - אסור, שהלכה כרבנן לגבי ר' יהודה כנ"ל הלכה ו'. (49) משנה במסכת ביצה דף ל"ב עמוד א' "אין פוחתין את הנר" וכפירוש רבינו בפירוש המשנה.

ט. אין משחזין⁵⁰ את הספין במשחזת שלה⁵¹, אבל מחדדה על גבי העץ או על גבי חרש או אבן. ואין מוריס⁵² דבר זה לרבים, כדי שלא יבואו לתדדה במשחזת. במה דברים אמורים? בשיוכלה לחתך בדחק או שפגמה; אבל אם אינה יכולה לחתך כלל - אין משחזין אותה אפלו על העץ, שמא יבוא להשחיתה במשחזת. ומפני זה אסרו להראות⁵³ ספין לחכם⁵⁴ ביום טוב, שמא תהיה פגומה, ויאמר לו: אסור לשחט בה משום פגמתה, וילך ויתדדנה במשחזת. וחכם שראה הספין לעצמו - הרי זה משאילה לעם הארץ.

(50) משנה במסכת ביצה דף כ"ח עמוד א'. (51) אפילו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

85) משנה במסכת שבת דף קכ"ח עמוד ב'. (86) להוציא את הוולד מן הרחם. (87) הסתום ברירין. (88) לשפוך. (89) מלא אגרוף. (90) שאינה מקרבתו לעולם אחרי שריחקתו.

יז. פלי"ז שנטמא מערב יום טוב - אין מטבילין אותו ביום טוב, גזרה שמא ישהה אותו בטמאתו⁹². ואם⁹³ הנה צריך להטביל מים⁹⁴ שבו - מטביל את הפלי במימיו ואינו חושש⁹⁵. פלי⁹⁶ שהיה טהור לתרומה, ורצה להטבילו לקדש⁹⁷ - מתר להטבילו⁹⁸. וכן כל פיוצא בזה מטבילות מעלות שאר (הטמאות) [המעלות].

91) משנה במסכת ביצה דף י"ז עמוד ב'. (92) בחול הוא טרוד במלאכתו, וישהה את טבילת הכלי ליום טוב שהוא פנוי, ואנו רוצים למהר טהרתו כל מה שאפשר. (93) מסכת ביצה דף י"ח עמוד ב'. (94) טמאים שטהרם על ידי השקה (=זריעה וחיבור עם מי מקוה). (95) והמים עם הכלי נטהרו. (96) שם. וכפירוש רבנו חננאל. (97) שעשו חכמים מעלות לקודש שטהור לתרומה צריך טבילה לקודש, כמבואר בהלכות אבות הטומאות פרק י"ג. (98) כי במעלות דרבנן לא גזרו "שמה ישהה".

יח. פלי"ז שנטמא ביום טוב - מטבילין אותו ביום טוב¹⁰⁰. נטמא הפלי במשקין טמאין, שהן ולד¹⁰¹ הטמאה, מערב יום טוב - מטבילין אותו ביום טוב, לפי שהוא טהור מן התורה¹⁰², כמו שיתבאר במקומו. ומדלין בדלי טמא והוא טהור מאליו. נדה¹⁰³ שאין לה בגדים¹⁰⁴ להחליף - מערמת וטובלת בבגדיה¹⁰⁵.

99) מסכת ביצה דף י"ח עמוד א'. (100) כיון שלא היה אפשר להטבילו מערב יום טוב. (101) ראשון לטומאה, ומן התורה אין כלי מקבל טומאה - אלא מאב הטומאה. (102) ולא גזרו בו "שמה ישהה". (103) מותר לה לטבול ביום טוב. (104) טהורים להחליף וללבוש אחרי טבילתה, וביום טוב אי אפשר לה להטביל בגדיה. (105) אם הם רפויים עליה ולא מהודקים, שהמים עוברים ביניהם ואין כאן משום חציצה.

יט. דברים רבים אסרו ביום טוב משום גזרת מקח וממכר¹⁰⁶. פיצד? אין¹⁰⁷ פוסקים דמים¹⁰⁸ לכתחלה על הבהמה ביום טוב, אלא מביא שתי בהמות שוות זו לזו, ושוחטין אחת מהן ומחלקין ביניהן, ולמחר יודעין כמה דמי השגה¹⁰⁹, וכל אחד ואחד נתן דמי חלקו. פשהן מחלקין ביניהן - לא יאמר זה: אני בסלע ואתה בשנים, שאין מזכירין שום דמים, אלא זה נוטל שלישי וזה רביעי.

106) שאסור בשבת כמפורש בספר נחמיה פרק י"ג פסוק ט": "והצורים ישבו בה מביאים דג וכל מחר ומוכרים

כלים שבבית, ולא שבחנויות, שאין כאן משום שמחת יום טוב.

יג. כלים⁷¹ שהן מפצלין⁷², כגון מנורה של חליות, וכסא ושלחן שהן חתיכות חתיכות - מעמידין אותם⁷³ ביום טוב. והוא, שלא יתקע⁷⁴. לפי שאין בנן בכלים. אבנים של בית הכסא - מתר לצדדין⁷⁵ ביום טוב; בנן עראי הוא, ומשום כבודו לא גזרו⁷⁶.

71) משנה במסכת ביצה דף כ"א עמוד ב'. (72) מורכבים מחלקים שאפשר לפרקם. (73) בכ"י הגירסא "אותן". (74) יתחוב אותו בחוזק וראה למעלה הלכה י"ב. (75) לסדרן. (76) "בנין קבע אסרה תורה בנין ארעי לא אסרה תורה, וגזרו רבנן על בנין ארעי משום בנין קבע, והכא משום כבודו (כבוד הבריות) לא גזרו בו רבנן" (מסכת ביצה דף ל"ב עמוד ב').

יד. העושה⁷⁷ מדורה ביום טוב, פשהו עורף את העצים - אינו מניח זה על זה עד שייסדיר המערכה, מפני שנתאה כבונה. ואף-על-פי שהוא בנן עראי - אסור⁷⁸. אלא או שופך העצים בערבוב, או עורף בשנוי. פיצד? מניח עץ למעלה, ומניח אחר תחתיו, ואחר תחתיו, עד שהוא מגיע לארץ⁷⁹.

77) מסכת ביצה דף ל"ב עמוד ב'. (78) אסור חכמים בנין ארעי שלא יבא לעשות בנין קבע. (79) אבל מותר להשים שולחן על גבי רגליו, ואין כאן משום בנין, כיון שאינו צריך לאויר שתחתיו (הרב המגיד).

טו. וכן⁸⁰ הקדרה - אוחז אותה ומכניס⁸¹ האבנים תחתיה, אבל לא יניחנה על גבי האבנים. וכן המטה - אוחז הקרשים למעלה ומכניס הרגלים תחתיהן. אפלו ביצים לא יעמיד אותן שורה על גבי שורה עד שיעמדו כמו מגדל⁸², אלא ישנה ויתחיל מלמעלה למטה. וכן כל פיוצא בזה צריך שנוי.

80) מסכת ביצה דף ל"ג עמוד א'. (81) בכ"י הגירסא "ומניח". (82) כדי שיכניס האש ביניהם לצלות הביצים, אבל אם אינו צריך לאויר שתחתיו מותר (משנה ברורה "א"ח סימן תק"ב).

טז. מסירין⁸³ זבובין הנתלים בבהמה, אף-על-פי שהן עושין חבורה⁸⁴. ואין⁸⁵ מילדין⁸⁶ את הבהמה ביום טוב, אבל מסעדין. פיצד? אוחז בנולד שלא יפל לארץ, ונפתח לו בפתמו⁸⁷, ונותן דד לתוף פיו. היתה בהמה טהורה, ורחקה את הנולד - מתר לזלף⁸⁸ משליתה עליו ולתן בול⁸⁹ מלח ברחמה, כדי שתרחם עליו. אבל הטמאה - אסור לעשות להן פן, לפי שאינה צריכה⁹⁰.

83) משנה במסכת ביצה דף כ"ג עמוד א'. (84) לפי שאינו מתכוון לעשות חבורה ודבר שאינו מתכוון - מותר.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(=ברגיל) (מגיד משנה). (123) מכיון שכאן אין חשש שתתקלקל העיסה ולא תהיה ראויה לאכילה, אלא שלא יהיה יותר מן הצריך, ולכן אסור למדוד. (124) מכיון שאין הפסד וקלוקל בלי המדידה.

כג. ומתרת¹²⁵ לקח מן החנוני¹²⁶ ביצים ואגוזים במנזן, וכן כל פיוצא בנהן, ובלבד שלא יזכיר לו שום דמים ולא סכום מנזן. פיצד סכום המנזן? הרי שהיה נושה בו עשרה רמונים או עשרה אגוזים - לא יאמר לו ביום טוב תן לי עשרה כדי שיהיה לך עשרים אצלי, אלא לוקח סתם ולמחר עושה חשבון.

(125) משנה במסכת ביצה דף כ"ט עמוד ב'. (126) הרגיל אצלו ומאמינו לתת לו מבלי לדבר על המחיר (רש"י) וכל שכן לאדם אחר, אלא חידוש משמיענו בזה, אף שהחנוני מתכוון למקח וממכר, עם כל זה מותר מכיון שאינו מזכיר לא דמים ולא משקל או מנזן (משנה ברורה סימן שכ"ג).

כד. הולך¹²⁷ אדם אצל חנוני¹²⁸ או רועה הרגיל¹²⁹ אצלו או אצל הפטם¹³⁰ הרגיל אצלו, ולוקח ממנו בהמות ועופות וכל מה שירצה; והוא, שלא יזכיר לו שום דמים ולא סכום מנזן¹³¹.

(127) משנה במסכת ביצה דף כ"ט עמוד ב'. (128) בכ"י הגירסא "הולך אדם אצל רועה הרגיל אצלו" ו"חנוני" ליתא. (129) מתוך שרגיל אצלו מאמינו ונותנו לו בלי פיסוק דמים (רש"י). (130) העוסק בפיתום בהמות. (131) בכ"י: "ולא שום מנזן".

כה. הלואת¹³² יום טוב¹³³ - תובעין אותה בדין¹³⁴; שאם תאמר לא נתנה להתבצע - אינו נותן לו כלום, ונמצא נמנע משמחת יום טוב.

(132) כרוב לגבי רב יוסף במסכת שבת דף קמ"ח עמוד ב'. (133) שהלווה מיני מאכל ומשתה השייכים לשמחת יום טוב (מגן אברהם או"ח סימן תקכ"ה). (134) אם מסרב להשלים אחרי יום טוב, בית דין נוקטין לו.

כו. אף-על-פי¹³⁵ שאין מגביהין¹³⁶ תרומה ומעשרות ביום טוב, אם¹³⁷ היו לו תרומות ומעשרות שהגביהן מאמש¹³⁸ - הרי זה מוליכין לפניה ביום טוב¹³⁹; ואין צריך לומר חלה וזרוע ולתניין¹⁴⁰, שמוליכין לפניה ביום טוב. וגבאי¹⁴¹ צדקה גובין מן התצרות¹⁴² ביום טוב. ולא יהיו מכריזין פדרף שפכריזין פחל, אלא גובין בצנעה, ונותנין לתוך חיקן. ומחלקין לכל שכונה ושכונה בפני עצמה.

(135) משנה במסכת ביצה דף ל"ו עמוד ב'. (136) מפרישין. (137) משנה במסכת ביצה דף י"ב עמוד ב'. (138) מערב יום טוב. (139) משום שמחת יום טוב של הכהן. (140) שבזה אינו מתקן כלום, שהרי גם לפני הפרשתן מותר לאכול הבשר. ומותר להפרישם לכתחילה

בשבת לבני יהודה ובירושלים. ואריבה את חורי יהודה ואומרה להם: מה הדבר הרע הזה אשר אתם עושים ומחללים את יום השבת" (ראה רש"י מסכת ביצה דף כ"ז עמוד ב') והוא הדין ליום טוב. וגזירת חכמים היא שמא יבוא לכתוב (פרק כ"ג מהלכות שבת הלכה י"ב). (107) משנה במסכת ביצה דף כ"ז עמוד ב'. (108) מחיר. ואפילו אם לא משלם אלא לוקח בהקפה. (109) והוא הדין שאם סומכין על הקצב בדמי מקח ומאמינים לו, אין צריך להביא בהמה אחרת, אלא לוקח ממנו רגל או חצי, בלא זכירת מקח וממכר או פיסוק דמים, ולמחר הוא משלם לו (תניא).

כ. קשה¹¹⁰ מחלקין - לא ישקלו במאזנים; שאין משגיחין¹¹¹ בכף מאזנים כל עקר. אפלו לתן בו פשר לשמרו מן העכפרים - אסור, אם היו המאזנים תלויין¹¹², מפני שנתראה פשוטל בכף מאזנים. טבח אמן¹¹³ אסור לשקל בידו. ואסור¹¹⁴ לשקל בכלי מלא מים. ואין¹¹⁵ מטילין חלשים¹¹⁶ על המנות, אבל¹¹⁷ מטילין חלשים על פשר הקדשים ביום טוב, כדי לחבב את המצוה.

(110) משנה במסכת ביצה דף כ"ח עמוד א'. (111) מעיינים ומשתמשים. (112) בכל מקום שהוא ולא דוקא במקום שרגילים לשקול בו (ביאור הלכה סימן ת"ק סעיף ב'). (113) שידוע לכוון המשקל בידו. (114) אפילו מי שאינו אומן (כן הוא לפי הר"ח והרי"ף). (115) משנה במסכת שבת דף קמ"ח עמוד ב'. (116) גורלות. (117) בגמרא (מסכת שבת דף קמ"ט עמוד ב') אמרו: "אבל לא על המנות של חול", ולפי רש"י והראב"ד "של חול" היינו של יום חול, כלומר מערב יום טוב, ובקדשים הדברים אמורים. אבל הרמב"ם מפרש "של חול" - של חולין. ואילו על מנות של קדשים מותר כדי לחבב את המצוה.

כא. לא¹¹⁸ יאמר אדם לטבח תן לי בדינר¹¹⁹ פשר, אלא תן לי חלק או חצי חלק, ולמחר עושין חשבון על שויו. וכן¹²⁰ לא יקח מבעל חנות במדה או במשקל. אלא פיצד הוא עושה? אומר לחנוני 'מלא לי פלי זה', ולמחר נותן לו שויו. ואפלו¹²¹ היה פלי המיחד למדה - ימלאנו; והוא, שלא יזכיר לו שם מדה.

(118) משנה במסכת ביצה דף כ"ח עמוד ב'. (119) שאסור להזכיר שם דמים (רש"י). (120) משנה במסכת ביצה דף כ"ט עמוד א'. (121) כרוב שם דף כ"ט עמוד א'.

כב. הנחתום¹²² מודד תבלין ונותן לקדרה, בשביל שלא יפסיד תבשילו. אבל האשה לא תמד קמח לעסה¹²³. וכן לא ימד אדם שעורים לתן לפני בהמתו, אלא משער ונותן לה¹²⁴.

(122) מסכת ביצה דף כ"ט עמוד א'. ויש אומרים כי נחתום לאו דוקא, והוא הדין לכל אדם, אלא שדברו חכמים בהווה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחַל. וְאִישׁ שֶׁהָיוּ רַבִּים צְרִיכִין
לְיֹצֵאֵין בְּכֶסֶף אַחֲרָיו²⁴, וּמוֹצִיאִין אוֹתוֹ עַל
הַכֶּתֶף, אֶפְלוּ בְּאַפְרִיזוֹן²⁵.

18) משנה, ביצה לב, ב. (19) "דמחזי כמאן דאזיל לחנגא" (=שנראה כאילו מוליכה לשוק למכור) - ביצה לג, א. (20) ביצה כה, ב. כיון שאפשר לו לילך בלא מקל, ואינו נוטלו אלא לתקן וליישר פסיעותיו, אבל מי שלא יכול ללכת בלא מקל - מותר ("או"ח סי' תקכב). (21) ביצה, שם. (22) בכת"י, הגירסא "אחר האישי ואחר האשה", וראה להלן בסמוך. (23) לבית המדרש לשמוע דרשתו. (24) בדפוס וויניציאה ש"י: "יוצא בכסא". ולפי"ז אסור לישא הכסא אחריו ("ב"ח סי' תקכב). (25) כסא מכוסה יריעות כאוהל, לשאת בו בני אדם בחוץ. והוא "אלונקי" שבגמרא שם.

ד. איין²⁶ מוליכין את הסלם של שוכף²⁷ משוכף לשוכף פרשות הרבים, שמיא יאמרו לתקן גגו הוא מוליכו; אכל פרשות היחיד - מוליכו²⁸. אף-על-פי שכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין - אפלו בחדרי חדרים אסור, פאן התירו מפני שמחת יום טוב.

26) משנה, ביצה ט, א. (27) קן-יונה. (28) כבית הלל, וכלשון שני של רב חנן בר אמי (שם). ודוקא סולם של שוכף, אבל סולם של עליה - אסור לטלטלו שאין עליו תורת כלי (למעלה בפכ"ו מהל' שבת ה"ז).

ה. מי²⁹ שהיו לו פרות על גגו, וצריך לפנותם למקום אחר³⁰ - לא יושיטם מגג לגג, ואפלו בגגין השוין, ולא ישלשלים בכתל מן החלונות, ולא יורידם בסלמות; שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל. אכל משילין³¹, אפלו דרך ארבה³², ממקום למקום באותו הגג. שחטט³³ בהמה בשדה³⁴ - לא יביאנה במוט³⁵ לעיר, או במוט³⁶, אלא מביאה אברים אברים³⁷.

29) משנה, ביצה לה, ב. (30) שרואה גשמים ממשמשים ובאים ויפסידו את הפירות, או שקיבל אורחים והוא צריך למקום הפירות לקבלת האורחים ולהושיבם. (31) מפילן, מלשון (דברים כח, מ) "כי ישל זיתך". (32) חור בגג הבית. (33) משנה, ביצה כח, א. (34) והוא צריך להוליכו לבית לבשל ליום-טוב. (35) בד עץ, מלשון (במדבר יג, כג) "וישאוהו במוט בשנים". (36) מוט קטן. (37) ואם ממחר לתת לאורחים, ואין פנאי להביאו איברים איברים, מותר להביאו במוט ('משנה ברורה' סי' תצח).

ו. כלל³⁸ שגאיתין³⁹ בו אפלו בחל, אף-על-פי שאין נאותין בו ביום טוב, פגון תפליין⁴⁰ - מתר לשלחן לתברו ביום טוב; ואין צריך לומר דבר שגאיתין בו ביום טוב, פגון יינות שמינים וסלתות, שמתר לשלחן. וכל דבר שאין נאותין בו בחל עד שיעשה

ביום טוב (מסכת ביצה שם). (141) תוספתא פרק ג' דמאי. (142) ראה פרק ט' מהלכות מתנות עניים הלכה ב': "שלוקחין - מכל חצר וחצר".

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

1) נתבאר בו עניני הוצאה, ומה שאסרו בה חכמים, כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. ואחרי כן נתבאר בו עניני התחומין.

א. אף-על-פי שהתרה² הוצאה ביום טוב אפלו שלא לצורך³, לא ישא משאות גדולות כדרך שהוא עושה בחל, אלא צריך לשנות. ואם אי אפשר לשנות - מתר⁴. פינד? המביא⁵ פדי יין ממקום למקום⁶ - לא יביאם בסל ובקפה⁷, אכל מביא הוא על כתפו או לפניו. המוליך את התבין⁸ - לא יפשיל⁹ את הקפה לאחוריו¹⁰, אכל מוליכה פינדו¹¹.

2) כמבואר לעיל בפ"א ה"ד. (3) אכילה. (4) ביצה ל, א. (5) משנה, ביצה כט, ב. (6) בתוך התחום או על-ידי עירובי תחומין (רש"י). (7) אפילו מה שהוא צריך לסעודת היום של החג ('טור'). (8) להיסק או להאכיל לבהמתו (רש"י). (9) ישליך. (10) שנראה כאילו מתכוון לעשות מלאכה גדולה (רש"י). (11) ודוקא אם מוליך הדברים ממקום למקום דרך רשות הרבים, שנראה כעובדין דחול' (=מעשי חול), אבל כשמוליכן בחצר ממקום למקום, יותר טוב להוליך הרבה ביחד, משיוליך מעט מעט ויצטרך להרבות בהילוך ויתבטל משמחת יום-טוב ('תוספות', 'משנה ברורה' סי' תקי).

ב. וכך¹² משואות ושרפין¹³ לשא אותן במוט - ישא אותן על גבו מאחוריו; ושרפין לשא אותן מאחוריו - ישא אותן על כתפו; ושרפין להנשא על הכתף - ישא אותן בידו לפניו; או יפרש עליהן בגדו¹⁴, וכל פיצא פזה משנוי המשא. ואם אי אפשר לשנות¹⁵ - נושא ומביא כדרך. במה דברים אמורים¹⁶? בנושא על האדם; אכל על גבי בהמה - לא יביא כלל, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל¹⁷.

12) ביצה ל, א. (13) "אתקין רבא במחוזא (עירו של רבא), דדרו (שמוליכין) בדוחקא (במוט) לדרו ברגלא (על גבו מאחוריו), דדרו ברגלא לדרו באגרא (על הכתף)..." (14) בכת"י, הגירסא "בגדו". (15) כגון שזימן אורחים הרבה, וצריך למהר להביא לפניהם (רש"י). (16) שמתר להביא משאות ביום-טוב. (17) ויש מי שכתב מפני שאין משתמשין בבעלי-חיים ביום-טוב שמא יחתוך זמורה, כמו שאסרו כן בשבת כמפורש בפכ"א מהל' שבת ה"ט (מגיד-משנה).

ג. איין¹⁸ מנהיגין את הבהמה במקלו¹⁹, ואין הסומא יוצא במקלו²⁰, ולא הרועה פתרמילו, ואין יוצאין²¹ בכסא, אחר האיש ואחד האשה²²; שלא יעשה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יח, ב. "סיני" כרך יח עמ' שב. (53) ומה שפסקו במס' עירובין (מו.) הלכה כרבי יוחנן בן נורי ש"חפצי הפקר קונין שביטה במקומן" - אין זה אלא לקולא ולא לחומרא, כי הלכה כדברי המיקל בעירובין, ועיין ראב"ד ומגיד-משנה. (54) עירובין מז, ב. (55) אף-על-פי שלפי הדין אינם קונים שביטה, שהרי הבעלים שלהם אין להם שייכות לדין שביטה כלל (רש"י שם). (56) עירובין מא, ב. (57) בכת"י, הגירסא "חוץ לתחומן". (58) לעיל בהלכות שבת (פרק כז הי"א-הי"ב): "מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס... מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעתו (באונס)... החזירוהו (באונס) כאילו לא יצא".

יא. המוסר⁵⁹ בהמתו לבנו⁶⁰ - הרי היא פרגלי האב⁶¹. מסרה⁶² לרועה, ואפלו נתנה לו ביום טוב - הרי היא פרגלי הרועה⁶³. מסרה לשני רועים⁶⁴ - הרי היא פרגלי בעליה, מפני שלא קנה אחד מהן⁶⁵.

(59) משנה, ביצה לו, א. (60) אפילו מסר לו בערב יום-טוב. (61) שדרך בני אדם להפקיד עליהם ביד בניהם, ואין כוונתם למסור ברשותם (מגיד-משנה. מגן-אברהם). (62) ביצה לו, ב. (63) שמסרה ברשותו, כי מערב יום-טוב היה בדעתו שלא לקנות שביטה אצלו אלא אצל הרועה. (64) אפילו מערב יום-טוב. (65) שכמה פעמים נותן כל אחד עירובו למקום אחר, ובאופן כזה יתמעט התחום שלא יהיה לה כ"אם אלפים אמה האמצעיים, ולכן אין דעתו שיהיו נמשכין אחרי הרועים ('שער הציון' סי' שצז).

יב. מי⁶⁶ שזמן אצלו אורחים ביום טוב⁶⁷ - לא יוליכו בידם מנות למקום שאין פעל הסעדה יכול לילך בו; שכל הסעדה פרגלי פעל הסעדה, לא פרגלי האורחין, אלא אם פן זכה להן אחר⁶⁸ במנות אלו מערב יום טוב.

(66) משנה, ביצה מ, א. (67) והוא-הדין אם זימנם מערב יום-טוב ולא זיכה להם מנותיהם מערב יום-טוב ('משנה ברורה'). (68) כן פירש רש"י שם: "שמסרם בעל הבית זה לאדם אחר במשיכה, ואמר לו, זכה במנות הללו לפלוני ופלונני, שזכין לו לאדם שלא בפניו, והיו שלהם מבעוד יום לילך כרגליהם". וכן מפורש בתוספתא פ"ד דביצה שצריך לזכות על-ידי אחר (הובאה בר"ח סוף מסכת ביצה). ואין זה דומה למה שכתב להלן בהלכה י"ז בדין שואל (שאף-על-פי שלא נתנו לו המשאיל אלא ביום-טוב, הרי הוא כרגלי השואל שהמשאיל העמידו ברשותו מערב יום-טוב, אע"פ שלא זיכהו על ידי אחר) - לפי שהאורחים אין דעתם אלא להיות סמוכים על שולחן בעל הבית, ואוכלים משלו ואין דעתם לזכות במנות, מה-שאינ-כן שואל ('תוספות' שם ד"ה אלא). ובכת"י חסרה המילה "אחר" בדברי רבינו ('מעשה רוקח').

יג. וכן⁶⁹ מי שהיו פרותיו מפקדין בעיר אחרת⁷⁰, וערבו בני אותה העיר לבוא אצלו - לא יביאו לו מפרותיו; שפרותיו פמוהו⁷¹, אף-על-פי שהן ביד

בו מעשה שאסור לעשותו ביום טוב - אין משלחין אותו ביום טוב.

(38) משנה, ביצה יד, ב. (39) נהנין. (40) שיום-טוב אינו זמן תפילין.

ז. פיצד⁴¹ אין משלחין ביום טוב תבואה, לפי שאין נאותין בה פחל אלא אם פן טחן⁴², ואסור לטחן⁴³ ביום טוב; אבל משלחין קטניות, מפני שמשלחין ביום טוב או קולה⁴⁴ אותן ואוכלן. ומשלחין חיה בהמה ועופות, אפלו חיים⁴⁵, מפני שמתר לשחט ביום טוב. וכן כל פיוצא בזה.

(41) משנה, ביצה יד, ב. (42) ואף שאפשר לאכול מהם קליות, מכל-מקום בדרך כלל עומדות התבואות לטחינה. (43) ואם חבירו צריך לתת תבואה לבהמתו, מותר לשלות לו ביום-טוב, כיון שאפשר ליהנות ממנה בלא טחינה ('משנה ברורה' סי' תקטז). (44) בכת"י, הגירסא "קולף". (45) אם עומדים לשחיטה, ולא להליכה או לגדל וולדות ('משנה ברורה').

ח. כל דבר⁴⁶ שמתר לשלחו ביום טוב, כשמשלחנו לחברו תשורה⁴⁷ - לא ישלחנו בשורה⁴⁸. ואין שורה פחותה משלשה בני אדם. פיצד? הרי ששלח לחברו בהמות או יינות ביד שלשה בני אדם כפאחד או ארבעה זה אחר זה⁴⁹, וכלן הולכין בשורה אחת - הרי זה אסור, שלא יעשה פדרף שהוא עושה בחל. שלח שלשה מינין ביד שלשה בני אדם כפאחד - הרי זה מתר.

(46) ביצה יד, ב. (47) מתנה. (48) שנראה כאילו שולחם למכור בשוק (רש"י). ורבינו אפרים מפרש שאסור משום שנראה כאילו האחד מוכר, השני לוקח, והשלישי סרסור (מתוורן). (49) בכת"י, הגירסא "שלשה או ארבעה בני אדם כאחד, זה אחר זה".

ט. המערב⁵⁰ ערובי תחומין ליום טוב - הרי בהמתו וכליו ופרותיו פמוהו⁵¹, ואין מוליכין אותן אלא בתוך אלפים אמה לכל רוח ממקום ערובו.

(50) משנה, ביצה לו, א: "הבהמה והכלים כרגלי הבעלים". (51) במקום שאדם קונה שביטתו, גם כליו ובהמותיו נגרים אחריו.

י. חפצי⁵² הפקר - הרי הן פרגלי מי שזכה בהן⁵³. וחפצי⁵⁴ הפותים⁵⁵ קונין שביטה במקומן, ויש להן אלפים אמה לכל רוח ממקומן; גזרה בעלים פותים משום בעלים ישראל. פרות⁵⁶ שיצאו חוץ למקומן⁵⁷ והזרו, אפלו במזיד - לא הפסידו את מקומן, מפני שהן כאדם⁵⁸ שיצא באנס וחזר באנס.

(52) משנה (ביצה לט, א) שלא קנו החפצים שביטה במקומם. [וכן נראה בפירושו של רבינו לתלמוד מס' שבת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

והשלֵהבַת⁸⁸ - פְּרָגְלִי מִי שֶׁהִיא פְּיָדוּ. לְפִיכָּהּ, הַמְדֻלֵּק נָר אוֹ עֵץ מִחֶבְרוֹ - מוֹלִיכֹו לְכָל מְקוֹם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ.

(86) משנה, ביצה לט, א. (87) הואיל ויש בה ממש, הרי היא כשאר כלים שהם כרגלי הבעלים. (88) שאין בה ממש, ולא חל עליה שביתת בעליה.

יז. הַשּׁוֹאֵל⁸⁹ כְּלֵי מִחֶבְרוֹ מְעַרֵב יוֹם טוֹב, אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹא נִתְּנוּ לוֹ אֲלֵא בְיוֹם טוֹב - הֲרִי הוּא פְּרָגְלִי הַשּׁוֹאֵל⁹⁰. שְׂאֵלוֹ מִמְּנוֹ בְיוֹם טוֹב, אֶף-עַל-פִּי שֶׁדָּרְכּוֹ תְּמִיד לְשֵׂאל מִמְּנוֹ כְּלֵי זֶה⁹¹ כָּל יוֹם טוֹב - הֲרִי הוּא פְּרָגְלִי הַמְּשִׂאֵל⁹².

(89) משנה, ביצה לו, א. (90) שכיון שהבטיחו לתת לו מערב יום-טוב, העמידו ברשותו לקנות אצלו שביתה בכניסת יום-טוב, וראה למעלה ה"ב. (91) בכתב-יד, תיבת "זה" איננה. (92) שכיון שלא בא לשאול מערב יום-טוב, לא העמידו בעל הכלי ברשותו של שואל, כי חשב שהשואל מצא לו מקום אחר לשאול (גמרא).

יח. שְׁנַיִם⁹³ שֶׁשְׂאָלוּ חֲלוּק אֶחָד, הָאֶחָד שֶׁאֵלוֹ מִמְּנוֹ שִׁיתְּנוּ לוֹ שְׁחֲרִית, וְהַשֵּׁנִי שֶׁאֵלוֹ מִמְּנוֹ שִׁיתְּנוּ לוֹ עֶרְבִית - הֲרִי כְּלֵי זֶה פְּרָגְלִי שְׁנֵי הַשּׁוֹאֲלִים, וְאִינֵם מוֹלִיכִים אוֹתוֹ אֲלֵא בְמְקוֹם שֶׁשְׁנֵיהֶם יְכוּלִים לְהֵלֵךְ בּוֹ.

(93) ביצה לו, ב.

יט. פִּיצַד?⁹⁴ הֲרִי שֶׁעָרַב הָרֵאשׁוֹן בְּרַחוּק אֶלֶף אַמָּה מִמְּקוֹם הַחֲלוּק לְמִזְרַח, וְעָרַב הַשֵּׁנִי בְּרַחוּק חֲמִשׁ מֵאוֹת אַמָּה מִמְּקוֹם הַחֲלוּק לְמַעְרָב - כְּשֶׁלֹּאִתָּה הָרֵאשׁוֹן הַחֲלוּק, אִינֹו מוֹלִיכֹו לְמִזְרַח אֲלֵא עַד אֶלֶף אַמָּה וְחֲמִשׁ מֵאוֹת אַמָּה מִמְּקוֹם הַחֲלוּק, שֶׁהוּא סוֹף הַתְּחוּם שֶׁיְכוּל זֶה שֶׁעָרַב בְּמַעְרָב לְהֵלֵךְ בּוֹ; וְכִשְׁיִקַח הַשֵּׁנִי כְּלֵי זֶה, אִינֹו מוֹלִיכֹו בְּמַעְרָב אֲלֵא עַד אֶלֶף אַמָּה מִמְּקוֹם הַכְּלֵי, שֶׁהוּא סוֹף הַתְּחוּם שֶׁיְכוּל זֶה שֶׁעָרַב בְּמִזְרַח לְהֵלֵךְ בּוֹ. לְפִיכָּהּ, אִם עָרַב זֶה בְּרַחוּק אֶלְפִים אַמָּה מִן הַחֲלוּק לְמִזְרַח, וְזֶה בְּרַחוּק אֶלְפִים אַמָּה לְמַעְרָב - הֲרִי אֵלּוֹ לֹא יִזְוִיחוּ מִמְּקוֹמוֹ.

(94) ביצה, שם.

כ. וְכֵן⁹⁵ הָאִשָּׁה שֶׁשְׂאָלָה מִחֶבְרָתָהּ מִים אוֹ מֶלַח, וְלָשָׂה בְּהֵן עֶסְתָּה אוֹ בְּשֵׁלָה בְּהֵן תְּבַשִּׁיל - הֲרִי הָעֶסָה אוֹ הַתְּבַשִּׁיל פְּרָגְלִי שֶׁתִּיָּהֵן⁹⁶. וְכֵן שְׁנַיִם שֶׁלֹּאִתָּה בְּהֵמָה בְּשִׁתְּפוֹת וְשִׁחְטוּ בְיוֹם טוֹב, אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹּאִתָּה כָּל אֶחָד מִנְתּוֹ - הֲרִי כָּל הַבֶּשֶׂר פְּרָגְלִי שְׁנֵיהֶן. אֲבָל אִם לָקְחוּ חֲבִית⁹⁷ בְּשִׁתְּפוֹת, וְחָלְקוּ אוֹתָהּ בְיוֹם טוֹב - הֲרִי חָלְקוּ שֶׁל כָּל אֶחָד פְּרָגְלִי; הוֹאֵל וְתַחְנוּמִין מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים - יֵשׁ בְּרָרָה בְּהֵן, וְנִחְשַׁב כְּפֵאלוֹ חֶלֶק

אֵלוֹ שֶׁעָרְבוּ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשִׁיחַד לְהֵן קָרָן זְוִית⁷²; אֲבָל אִם לֹא יַחַד לְהֵן - הֲרִי הֵן פְּרָגְלִי זֶה שֶׁהֵן מִפְּקָדִין אֲצִלָּה⁷³.

(69) משנה, ביצה לט, ב. (70) מחוץ לתחום. (71) והרי הוא לא הניח עירוב. (72) שהשאל לו מקום בביתו, ואמר לו הרי הבית לפניך, שאין כאן קבלת שמירה (שו"ע חו"מ סי' רצא, וראה ב'מאירי'). (73) שהרי קיבלם לשמור, ובאחריותו הם עומדים.

יד. בּוֹרָה⁷⁴ שֶׁל יַחֲד - פְּרָגְלִי בְּעֵלְיוֹ⁷⁵; וְשֶׁל אוֹתָהּ הָעִיר - פְּרָגְלִי אֲנָשִׁי אוֹתָהּ הָעִיר⁷⁶; וְשֶׁל עוֹלֵי בְּבֵל⁷⁷, שֶׁהֵן מְסוּרִין לְכָל - פְּרָגְלִי הַמְּמַלֵּא מֶהֵן; שֶׁכָּל מִי שֶׁמְלֵא מֶהֵן - מוֹלִיכֵן לְמְקוֹם שֶׁהוּא מְהַלֵּךְ. נְהִרוֹת הַמּוֹשְׁכִין⁷⁸ וּמַעֲנֵנוֹת הַנוֹבְעִין⁷⁹ - פְּרָגְלִי כָּל אֶדָם⁸⁰. וְאִם הָיוּ בְּאֵין מַחוּץ לְתַחוּם לְתוֹךְ הַתְּחוּם - מְמַלְּאֵין מֶהֵן בְּשִׁבְתָּ⁸¹, וְאֵין צָרִיף לֹמַר בְיוֹם טוֹב⁸².

(74) משנה, ביצה לט, א. ויש בו מים מכונסים. (75) ומי שמילא מים, לא יכול להוליכן רק למקום שבעל הבור יכול ללכת לשם. (76) וכל אחד מאנשי העיר יכולים להוליכן המים למקום שעירבו. אבל אדם זר שאינו מאותה העיר – לא. (77) שעשאוהו בשביל עוברי דרכים לשתות ממימיו, והוא הפקר. (78) אף-על-פי שאינו נובעין. (79) אף-על-פי שאינם יוצאים לימשך ממקום נביעתם. (80) לפי שלא קנו שביתה משום שאינם קבועים במקומם (רש"י). (81) לפי שאין בהם דין שביתה כנ"ל. (82) לפי שיסוד איסור תחומין בשבת הוא מן התורה (כמו בשנים עשר מיל) לפי שנאמר "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" (פס"ז מהל' שבת ה"א), ואילו ביום-טוב אין כל איסור תחומין אלא מדרבנן ('בני בנימין') וכן כתב רבינו אברהם בנו של הרמב"ם בספר 'מעשה נסים' לר' דניאל הבבלי סימן יב. וראה מ"ש"כ בספר 'זמנים' עמ' מו, ולמעלה פ"ב ה"ן.

טו. שוֹרֵר⁸³ שֶׁל רוֹעָה⁸⁴ - פְּרָגְלִי אֲנָשִׁי אוֹתָהּ הָעִיר; וְשׁוֹר שֶׁל פֶּטָם⁸⁵ - פְּרָגְלִי מִי שֶׁלֹּאִתָּה לְשַׁחֲטוֹ בְיוֹם טוֹב, מִפְּנֵי שֶׁדַּעַת בְּעֵלְיוֹ לְמַכְרוֹ לְאֲנָשִׁים אַחֲרִים חוּץ מֵאֲנָשִׁי אוֹתָהּ הָעִיר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִפְּטָם, וְהַכֹּל שׁוֹמְעִין שֶׁמְעוּ וּבְאֵין לְקַנּוֹתוֹ. וְכֵן אִם שִׁחְטוּ בְּעֵלְיוֹ בְיוֹם טוֹב וּמְכַר בְּשׂוֹר - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִן הַלּוֹקְחִים מוֹלִיף מִנְתּוֹ לְמְקוֹם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ, מִפְּנֵי שֶׁדַּעַת בְּעֵלְיוֹ מְעַרֵב יוֹם טוֹב כִּף הוּא, שִׁיקַחוּ מִמְּנוֹ אֲנָשִׁי עֲרִירוֹת אַחֲרוֹת, וְנִמְצָא שׁוֹר זֶה כְּבוֹר שֶׁל עוֹלֵי בְּבֵל, שֶׁהוּא מְסוֹר לְכָל.

(83) ביצה לח, א. (84) מגדל בהמות, ולפעמים הוא מוכרו לשכניו ומכיריו, וכיון שהשור אינו מפוטם – אין דרך לקנותו מעיריות אחרות, ששור כזה ימצא כל אחד במקומו, לכן אין דעת בעליו רק על אנשי אותה העיר. (85) שמפטם שוורים למכור, ושור כזה באים גם ממקומות אחרים לקנות.

טז. הַגְּחָלָת⁸⁶ - פְּרָגְלִי בְּעֵלְיָהּ⁸⁷ וְלֹא פְּרָגְלִי שׁוֹאֲלָה;

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שאפשר לשכוח להכין צרכי שבת מחמת יום אחר הוא היום-טוב שהוא טרוד בו, ותיקנו עירוב "כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום-טוב (מתוך שעושה עירוב תבשילין יזכור את השבת, ולא יכלה את כל הסעודה ביום-טוב, אלא ישאיר מנה יפה לשבת)".

ב. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ עֲרוֹב? שֶׁפֶשֶׂם שֶׁהָעֲרוֹב שְׁעוֹשִׂין בְּחֻצוֹת וּמְבֹאוֹת מְעַרְבֵי שַׁבָּת - מְשׁוּם הֵפֵר, כְּדֵי שְׁלֹא יַעֲלֶה עַל דַּעְתָּם שֶׁמֵתָר לְהוֹצִיא מִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת בְּשַׁבָּת; כִּף זֶה הַתְּבַשִּׁיל - מְשׁוּם הֵפֵר וְזַפְרוֹן, כְּדֵי שְׁלֹא יִדְמּוּ וַיִּחְשְׁבוּ שֶׁמֵתָר לְאַפּוֹת בְּיוֹם טוֹב מִה שְׁאֵינּוּ נֶאֱכָל בּוֹ בְּיוֹם. וּלְפִיכָף נִקְרָא תְּבַשִּׁיל זֶה עֲרוֹבֵי תְּבַשִּׁילִין.

6 והראב"ד מסביר, כי על-ידי העירוב, הוא מערב צרכי שבת ויום-טוב לעשותם יחד, ולא נחשב כאילו מכין מיום-טוב לשבת אלא עושה אותם יחד עם מה שהתחיל לבשל מערב יום-טוב, והוא גומר אותם ביום-טוב.

ג. עֲרוֹבֵי תְּבַשִּׁילִין - שְׁעוֹרוֹ אֵין פְּחוֹת מְכֻזָּז, בֵּין לְאַחַד⁸ בֵּין לְאַלְפִים⁹. וְאֵין עוֹשִׂין עֲרוֹב זֶה לֹא בְּפֶת וְלֹא בְּרִיפּוֹת¹⁰ וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, אֶלָּא בְּתַבְשִׁילִין¹¹ שֶׁהוּא פְּרַפְרָת¹², כְּגוֹן בָּשָׂר וְדָגִים וּבִיצִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶן. וְאֶפְלוֹ עֲדָשִׁים שֶׁשְׂשׁוּלֵי קֶרְדָּה. וְאֶפְלוֹ שְׁמֹנְוִנִית שְׁעַל גְּבֵי הַסִּפִּין שְׁחֹתְכִין בָּהּ הַצְּלִי - גּוֹרְדוֹ, אִם יֵשׁ בָּהּ כְּזֵית - סוּמָךְ עֲלָיו מְשׁוּם עֲרוֹבֵי תְּבַשִּׁילִין.

7 ביצה טז, ב. 8 לאיש אחד. 9 לכמה אלפי איש (וראה בפ"א מהל' עירובין ה"ט). 10 חטים כתושות (משלי כז, כב). 11 דבר מבושל. 12 שמלפתים בה את הפת (שאוכלים הלחם אתה).

ד. תְּבַשִּׁיל¹³ שֶׁאֲמָרוּ לְעִנְיָן עֲרוֹב זֶה - אֶפְלוֹ צְלִי, אֶפְלוֹ שְׁלוּק¹⁴, אֶפְלוֹ כְּבוֹש¹⁵ אוּ מַעֲשָׂן¹⁶. אֶפְלוֹ דָּגִים קְטַנִּים שֶׁהִדִּיחֵן בְּמִים חֲמִין, וְהִדְחִתָּן הֵיא בְּשׁוּלָן לְאֶכִילָה - הָרִי זֶה סוּמָךְ עֲלֵיהֶן.

13 ביצה טז, ב. 14 מבושל יותר מדי. 15 שרוי במים יום שלם, או בחומץ וציר עד כדי שיתנגנו על האש ויתחיל להרתח. 16 "ורושלמי" (נדרים פרק ו ה"א).

ה. וְצָרִיף¹⁷ שֶׁיְהִיָּה עֲרוֹב זֶה מְצוּי עַד שִׁיאָפֶה כֹּל מִה שֶׁהוּא צָרִיף לְאַפּוֹת, וּלְבִשָּׁל כֹּל שֶׁהוּא צָרִיף לְבִשָּׁל, וַיִּחַם חֲמִין כֹּל שֶׁהוּא צָרִיף. וְאִם נֶאֱכָל הָעֲרוֹב אוּ אָבָד אוּ נִשְׂרַף קִדְּם שִׁיבִשָּׁל אוּ יֵאָפֶה - הָרִי זֶה אֶסוּר לְאַפּוֹת וּלְבִשָּׁל אוּ לְהַחֵם אֶלָּא מִה שֶׁהוּא אוֹכֵל בְּיוֹם טוֹב בְּלֶבֶד. הַתְּחִיל¹⁸ בְּעֶסְתּוֹ¹⁹ אוּ בְּתַבְשִׁילוֹ²⁰, וְנֶאֱכָל הָעֲרוֹב אוּ אָבָד - הָרִי זֶה גּוֹמְרִי²¹.

17 משנה, ביצה טו, ב. 18 ביצה יז, ב. 19 שהתחיל ללוש. 20 לחתוך הירק וכדומה, אפילו לא שם אותם עדיין על האש, שמשום הפסד וּכְלִין הִקִּילו חֲכָמִים בְּאִיסוּר

שֶׁהִגִּיעַ לָזֶה הָיָה פְּרוּר לוֹ וּמְבָדֵל בְּחֻבַּת מְעַרְב יוֹם טוֹב, וּכְאֵלוֹ לֹא הָיָה מְעַרְב. וְאֵין אֶתָּה יָכוֹל לוֹמַר כֵּן בְּהִמָּה. שֶׁחֵלֵק זֶה שֶׁהִגִּיעוּ, אֶפְלוֹ נִחְשָׁב אוֹתוֹ שֶׁהָיָה מְבָדֵל בְּהִמָּה מְעַרְב יוֹם טוֹב וּכְאֵלוֹ הָיָה פְּרוּר, הָרִי יִנְק⁹⁸ מִחֵלְקוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ כִּשְׁהִיָּתָה הִבְהִמָּה קְזָמָת, שֶׁכָּל אֵיבָרֶיהָ יוֹנְקִין זֶה מִזֶּה, וְנִמְצָא כֹּל אֵיבָר וְאֵיבָר מְעַרְבֵי מִחֵלְקוֹ וְחֵלְקוֹ חֲבֵרוֹ, לְפִיכָף הֵן פְּרַגְלֵי שְׁנִיָּהן.

95 משנה, ביצה לו, א. 96 ואינה רשאית להוליך העיסה והתבשיל אלא במקום ששתיהן יש להן הרשות ללכת, כיון שנתערב בהם דבר שקנה שביתה אצל אחר, ואף שזהו רק דבר מועט, אינו בטל - מפני שהוא דבר שיש לו מתירין אחריו יום-טוב, וכל דבר שיש לו מתירין - אפילו באלף לא בטל (ביצה לט.). 97 של יין. 98 בגמרא שם, על שיטה זאת של רב, האוסר את הבהמה "דקא ינקי תחומין מהדרין", שאלו רב כהנא ורב אסי לרב: "לאיסור מוקצה לא חששו, לאיסור תחומין חששו" ושתק רב. ומתוך כך סוברים כמה ראשונים (המובאים ב'משנה ברורה' סי' שצז) שגם הבהמה מותרת, שממה ששתק רב, מוכח שחזר בו.

פְּרָק שְׁשִׁי

1 נתבארו בו דיני עירובי תבשילין. ונסתיים הפרק בדיני כבוד ימים טובים, ומצות השמחה אשר בהן, ומה שאסור לעשות בין בימים טובים, בין בחולו של מועד מחמת מצות יו"ט, והוא הספד ותענית.

א. יוֹם טוֹב² שֶׁחָל לְהִיָּת עֲרֹב שַׁבָּת - אֵין³ אוֹפִין וּמְבַשְּׁלִין בְּיוֹם טוֹב מִה שֶׁהוּא אוֹכֵל לְמַחַר בְּשַׁבָּת. וְאֶסוּר זֶה - מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים⁴, כְּדֵי שְׁלֹא יָבֹא לְבִשָּׁל מִיוֹם טוֹב לְחָל; שֶׁקָּל וְחֻמְרָה הוּא: לְשַׁבָּת אֵינוּ מְבַשָּׁל, כֹּל שֶׁפֶן לְחָל⁵. לְפִיכָף, אִם עָשָׂה תְּבַשִּׁיל מְעַרְב יוֹם טוֹב, שִׁיְהִיָּה סוּמָךְ עֲלָיו וּמְבַשָּׁל וְאוֹפֶה בְּיוֹם טוֹב לְשַׁבָּת - הָרִי זֶה מֵתָר. וְתַבְשִׁיל שֶׁסוּמָךְ עֲלָיו, הוּא הַנִּקְרָא עֲרוֹבֵי תְּבַשִּׁילִין.

2 משנה, ביצה טו, ב. 3 חכמים סמכו את זה על הכתוב (שמות טז, כג): "ויאמר אליהם הוא אשר דבר ה' שבתן שבת קודש לה' מחר, את אשר תאפו אפו, ואת אשר תבשלו בשל", "מכאן אמר רבי אליעזר, אין אופין (פת ביום-טוב שחל בערב שבת) אלא על האפוי (מיום חמישי), ואין מבשלין (תבשיל) אלא על המבושל (מיום חמישי), מכאן סמכו חכמים לעירובי תבשילין מן התורה", שזה נחשב כאילו התחיל הבישול והאפיה מערב יום-טוב לצורך השבת, וביום-טוב גומר אותה המלאכה שהתחיל בה בחול. 4 אבל מן התורה אין כאן איסור, שכלל הוא בדינינו: "צרכי שבת נעשים ביום-טוב" (פסחים מו:). ועיין 'הגהות מיימוניות', וב"י או"ח סי' תקכו. 5 כרב אשי שהוא מן האמוראים האחרונים (ביצה טו:). ולשמואל ולרבה (שם) הוא משום כבוד השבת, "דאמר קרא (שמות כ, ח): "זכור את יום השבת לקדשו", זכרהו מאחר שבא להשיכחו"

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

24) ביצה טז, ב. 25) "זכין לאדם שלא בפניו".
26) ביצה טז, ב: "מכריז רבי יעקב בר אידי, מי שלא הניח עירוב תבשילין - יבוא ויסמוך על שלי. ועד כמה? אמר רב נהומי בר זכריה משמיה דאביי, עד תחום שבת. אבוח דשמואל מערב אכולה נהרדעא (על כל נהרדעא), ר' אמי ור' אסי מערבי אכולהו טבריה (על כל טבריה)".

ח. המניח ערובי תבשילין חייב לברך²⁷: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות ערוב. ואומר: בערוב זה יתר לי לאפות ולבשול²⁸ מיום טוב שלמחר²⁹ לשבת. ואם זכה בו לאחרים - יאמר: לי ולפלוני ולפלוני, או לאנשי העיר כולם, לאפות ולבשול מיום טוב לשבת.

27) פסחים ז, ב: "כל המצוות מברך עליהן עובר (לפני) לעשייתן". ולשון הרמב"ם (הל' ברכות פי"א ה"ג): "יזכר כל המצוות שהן מדברי סופרים (חכמים) בין מצוה שהיא חובה מדבריהם... בין מצוות שאינן חובה, כגון עירוב ונטילת ידים, מברך על הכל קודם לעשייתן אשר קדשנו במצותיו וצונו לעשות, והיכן צונו? בתורה שכתוב בה (דברים יז, יא): "אשר יאמרו לך תעשה", נמצא ענין הדברים והציען כך הוא, אשר קדשנו במצותיו שצוה בהן לשמוע מאלו שצונו להדליק נר של חנוכה או לקרות את המגילה, וכן שאר כל המצוות שמדברי סופרים". (28) נוסח הגאונים: "ברין יהא שרא לנא, לאפויי ולבשולי ולאטמוני ולאדלוקי שרגא (ולהדליק הנר) ולמעבד כל צרכנא" (או"ח סי' תקכו). אבל יש אומרים שאין צריך להזכיר "לאדלוקי שרגא" שלא הצריכו עירוב אלא לצרכי אכילה ולא להדלקת הנר (הרשב"א ב'עבודת הקודש', ועיין ב'מאירי' בשם 'תוספות', וב'בירור הלכה' למסכת ביצה כא: ציון י). (29) כגון שחל יום-טוב ביום הששי וביום השבת. או בארץ ישראל, שיום-טוב אינו אלא יום אחד בלבד, ביום ששי. אבל בימים-טובים של גלויות, וחל יום-טוב ביום חמישי וששי, ומניח את העירוב בערב יום-טוב שהוא יום רביעי - לא שייך לומר "שלמחר", שהרי אסור לבשל לשבת אלא ביום-טוב שני, ולא ביום-טוב ראשון (מגיד-משנה להלן הי"ב - לחם-משנה).

ט. מי³⁰ שלא הניח ערובי תבשילין ולא הניחו לו אחרים - כשם שאסור לו לבשל ולאפות, כך קמחו ומאכלו אסור. ואסור לאחר שהניח לעצמו לבשל ולאפות לזה שלא הניח, עד שיקנה לו; שנמצא זה מבשול ואופה שלו, שהרי קנהו. ואם רצה, יתן אחר כך לזה שלא הניח במתנה³¹.

30) ביצה יז, א. 31) ואם לא קיבל לאכול מאחרים, אמר רב הונא (ביצה כא:): "מי שלא הניח עירוב תבשילין, אופין לו פת אחת ומבשלין לו קדירה אחת, ומדליקין לו את הנר. משום רבי יצחק אמרו, אף צולין לו דג קטן, כדי חייו שרו לו רבנן". אבל רבינו והרב האלפסי השמיטו מימרא זו, ולא הביאוה. וראה 'בירור הלכה' שם.

שאינו אלא מדרבנן ('מאירי'). 21) לאפות ולבשל מה שהתחיל.

ו. המניח²² ערובי תבשילין כדי שישמך עליהם הוא ואחרים - צריך לזכות להן פדרך שמזכה בערובי שבת²³. וכל שזוכה בערובי שבת - זוכה בערובי תבשילין, וכל שאינו זוכה באותו ערוב - אינו זוכה בזה.

22) עירובין פ, א. 23) עיין למעלה בהל' עירובין פ"א הי"ב בפרטות.

ז. ואינו²⁴ צריך להודיע²⁵ לאלו שזכה להן מערב יום טוב, אבל הן צריכין לידע שפבר זכה להן אחר וערב להן, ואחר כך יסמכו עליו ויבשלו ולאפו. אף-על-פי שלא ידעו אלא ביום טוב - הרי אלו מתרין. ויש²⁶ לו לאדם לערב על כל העיר ועל כל הקרוב אליה בתוך התחום, ולמחר מקריז ואומר: כל מי שלא הניח ערובי תבשילין יסמך על ערובי.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ויש לו לאדם לערב על כל העיר... כו' ולמחר מקריז ואומר... כו'".

במצות עירוב תבשילין, מצינו דבר שאינו באף מצוה אחרת שגם אם אפשר להוציא בה אחרים ידי חובה, לא מצאנו שיש להכריז ולומר שמוציאים ידי חובה את כל הדרים בעיר הזו.

והביאור בזה: בהכנסת אורחים מתבטאת במיוחד מצות "ואהבת לרעך כמוך" כי אף שמצוותה כל השנה יש בה דגש מיוחד בימים טובים, וכפי שכתב הרמב"ם (הלכות אבל ריש פי"ד) "וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאמנה עם שאר העניים האומללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו, ואינו מאכיל לעניים ולמרי הנפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כסרו... ושמחה כזו קלון היא להם שנאמר... כו'".

כשמזכירים לאדם כבר בערב יו"ט שעליו לטרוח גם בהכנת תבשילי השבת, הרי שמתוסף על ידי זה גם בהכנת התבשילים של יו"ט מבעוד מועד עבור כל האורחים הבאים לביתו ביו"ט, ונמצא שביסודה של מצות עירוב תבשילין מודגש הענין של אהבת ישראל, ולכן יש בה ההכרזה: "לכל ישראל הדרים בעיר הזאת" ואח"כ מוסיף ומעלה בקודש כשמכניס האורחים ביו"ט עצמו.

(יין מלכות, ספר זמנים, סימן כא מתוך רמב"ם "פרס המלך")

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לשבת. וכן אם שכח ולא הפריש תרומה מיום רביעי - שוב אינו מפריש עד מוצאי שבת⁴⁷.

45) ביצה ו, א: "רבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי בשני ימים-טובים של ראש השנה. חזייה דהוה עציב. אמר ליה: "אמאי עציב מר?" אמר ליה: "דלא אותיבי עירוב תבשילין", אמר ליה: "ולותיב מר האדינא (עכשיו), מי לא אמר רבא: מניח אדם עירוב תבשילין מיום-טוב לחבירו ומתנה?" אמר ליה: "אימר דאמר רבא, בשני ימים-טובים של גלויות, בשני ימים-טובים של ראש השנה - מי אמר?". 46) בכת"י, תיבת "קמחור" איננה. 47) כבר כתב הרמב"ם (למעלה פ"א הכ"ד): "שני ימים-טובים של ראש השנה, קדושה אחת הן, וכיום אחד הן חשובים לכל אלו הדברים", אם כן אי-אפשר להתנות "אם היום יום-טוב ולמחר חול", כיון שהם נחשבים ליום אחד.

יד. כל הדברים האלו שאמרנו היו בזמן שהיו בית דין של ארץ ישראל מקדשין על פי הראיה, והיו בגי הגלויות עושין שני ימים כדי להסתלק מן הספק, לפי שלא היו יודעין יום שקדשו בני ארץ ישראל; אבל היום, שבגני ארץ ישראל סומכין על החשבון ומקדשין עליו - אין יום טוב שני להסתלק מן הספק, אלא מנהג בלבד.

טו. ולפיכך אני אומר, שאין מערב אדם ומתנה בזמן הזה, לא ערובי תבשילין ולא ערובי תצרות ולא שתופי מבואות, ואינו מעשר הטבל על תנאי; אלא הפל מערב יום טוב בלבד⁴⁸.

48) ואף שמקור הדין הזה, להתנות תנאי על שני ימים-טובים של גלויות, הוא מדברי רבא, שהיה מהאמוראים האחרונים - הרי כתב רבינו בהל' קידוש החודש פ"ה ה"ג: "ומאימתי התחילו כל ישראל לחשב בחשבון זה, מסוף חכמי הגמרא, בעת שחרבה ארץ ישראל ולא נשאר שם בית-דין קבוע, אבל בימי חכמי משנה וכן בימי חכמי גמרא עד ימי אביי ורבא - על קביעת ארץ ישראל היו סומכין". ואף שבגמרא מבואר ב"עובדא דרבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי", שהדין הזה נהג גם בימי רב אשי - הרי כתב הרמב"ם בהקדמתו לספר 'משנה תורה' בסדר קבלת החכמים: "שמכלל החכמים שקיבלו מרבא, רב אשי ורבינא", אם כן היו גם הם בדורו של רבא שנהג עד אז סדר קביעת ארץ ישראל (מפרשי הרמב"ם). והראב"ד כאן כותב על חידושו של הרמב"ם בדין זה: "אף-על-פי שיש בדבריו כעין טעם, לא ראינו הגאונים הראשונים שחלקו בדבר זה, שהרי כל-שכן הוא, אם היום השני חול גמור הוא, בוודאי שיכול לעשות עירוב בשני ימים-טובים של גלויות". אבל דעת הרמב"ם היא שמכיון שאנחנו יודעים שהיום הראשון הוא יום-טוב ודאי, והשני נשאר בידינו בתור מנהג, אם כן יש כאן יום-טוב ודאי מצד המנהג, ואי-אפשר להתנות עליו מספק - אם חול הוא.

טז. פש"ם⁴⁹ שמצוה לכבד שבת ולענגנה, כך פל

י. מ³² שלא הניח ערובי תבשילין, ובשל ואפה לאכל ביום, והותר, או שזמן אורחים ולא באו - הרי זה אוכל המותר למחר. ואם³³ הערים - הרי זה אסור לאכלו. עבר ואפה ובשל לשבת - אין אוסרין עליו. ולמה החמירו ואסרו על המערים ולא אסרו על המזיד? שאם תתיר למערים - נמצאו הפל מערימין, וישתקע שם ערובי תבשילין; אבל המזיד אינו מצוי, ואם עבר היום - לא יעבר פעם אחרת.

32) משנה, ביצה טו, ב: "מבשל הוא ליום-טוב, ואם הותר - הותר לשבת". 33) ביצה יז, ב.

יא. שני ימים טובים³⁴ שחלו להיות פחמישי וערב שבת - עושה ערובי תבשילין מיום רביעי, שהוא ערב יום טוב. שכח³⁵ ולא הניח - מניחו בראשון ומתנה. פיצד? מניח ערובי תבשילין ביום חמישי ואומר: אם היום יום טוב ולמחר הל³⁶ - למחר אבשל ואפה לשבת ואני צריך פלוס; ואם היום חל ולמחר יום טוב - בערוב זה יתר לי לאפות ולבשל למחר מיום טוב לשבת³⁷.

34) בכת"י נוסף: "של גלויות". שהרי הדין השני להניח ביום-טוב ראשון על תנאי, אפשר רק בשני ימים-טובים של גלויות, ולא בשני ימים-טובים של ראש השנה, כמבואר להלן הלכה יג. 35) ביצה יז, א. 36) בכת"י הגירסא: "חול אין בדברי כלום, ואם היום חול ולמחר יום-טוב, היני מניח עירובי מעתה". 37) ולמחר אין צריך לומר כלום (שו"ע או"ח ס' תקכז).

יב. פיוצא³⁸ בו: היו לפניו שתי פלילות³⁹ של טבל⁴⁰ ביום טוב⁴¹ ראשון - אומר: אם היום חל - תהיה זו תרומה על זו, ואם היום קדש - אין בדברי פלוס. וקורא עליה שם⁴² ומניחה⁴³. ולמחר בשני חזרה⁴⁴ ואומר: אם היום קדש - אין בדברי פלוס, ואם היום חל - תהיה זו תרומה על זו. וקורא עליה שם ומניחה, כדרך שקרא עליה בראשון. ומניח את זו שקרא עליה שם תרומה, ואוכל את השניה.

38) עירובין לט, ב. 39) סלים. 40) תבואה שלא הפרישו ממנה תרומות ומעשרות, ואסור לאכול ממנה, נקראת טבל, טב-לא, שאינה טובה לאכילה. 41) ואסור להפריש תרומות ומעשרות ביום-טוב (ראה הל' יום-טוב פ"ד הכ"א). 42) תרומה. 43) ואינו אוכל ממנה. 44) לאותה הכלכלה שאמר עליה אתמול (רש"י).

יג. במה⁴⁵ דברים אמורים? בשני ימים טובים של גלויות; אבל בשני ימים טובים של ראש השנה, אם שכח ולא הניח ביום רביעי - שוב אינו מניח, אלא סומך על אחרים, אם ערבו עליו, או מקנה קמחו⁴⁶ למי שערב, או יהיה אסור לאפות ולבשל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לַעֲנִיִּים וְלַמְרִי נַפֶּשׁ - אֵינן זו שְׂמַחַת מִצְוָה, אֲלֵא שְׂמַחַת פְּרָסוֹ; וְעַל אֱלוֹ נִאֲמַר: זְבַחֵיהֶם כְּלָחֶם אוֹנִים לָהֶם, כָּל אֲכָלֵיו יִשְׂמְאוּ, פִּי לַחֲמֶם לְנַפְשָׁם. וְשְׂמַחָה פְּזוּ קָלוֹן הִיא לָהֶם, שְׂנֵאֲמַר: וְזִרְיָתִי פָּרַשׁ עַל פְּנֵיכֶם, פָּרַשׁ חֲגִיכֶם.

65) פסחים קט, א: "תנו רבנן, חייב אדם לשמח בנו ובני ביתו ברגל, שנאמר: "ושמחת בחגך", במה משמחם? ביין. רבי יהודה אומר: "אנשים בראוי להם, ונשים בראוי להן", אנשים - ביין, ונשים - בכבל בכגדי צבעונין, בארץ ישראל בכגדי פשתן מגוהצים". 66) שנאמר (דברים טז, יד): "ושמחת בחגך, אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך".

יט. אף-על-פי⁶⁷ שְׂאֲכִילָה וְשִׂתְיָה בְּמוֹעֲדוֹת בְּכָלֵל מִצְוֹת עֲשֵׂה, לֹא יִהְיֶה אוֹכֵל וְשׂוֹתֵה כָּל הַיּוֹם כְּלוּם⁶⁸, אֲלֵא כִּי הִיא הַדָּת⁶⁹: בְּבִקְרָא⁷⁰ מְשַׁכְּמִין כָּל הַיּוֹם לְבָתֵּי כְּנִסְיוֹת וּלְבָתֵּי מְדַרְשׁוֹת, וּמְתַפְּלִין וְקוֹרִין בַּתּוֹרָה בְּעֶנְיַן הַיּוֹם, וְחוֹזְרִין לְבָתֵּיהֶם וְאוֹכְלִין, וְהוֹלְכִין לְבָתֵּי מְדַרְשׁוֹת, קוֹרִין וְשׁוֹנִין עַד חֲצֵי הַיּוֹם, וְאַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם מְתַפְּלִין תְּפִלַּת הַמְּנַחָה, וְחוֹזְרִין לְבָתֵּיהֶן לְאֹכֵל וּלְשִׂתוֹת שְׂאָר הַיּוֹם עַד הַלְּזִלָּה.

67) ביצה טו, ב. 68) "כתוב אחד אומר (דברים טז, ח): "עצרת לה' אלקיך", וכתוב אחד אומר (במדבר כט, לה): "עצרת תהיה לכם", הא כיצד? רבי יהושע אומר: "חלקהו, חציו לה' וחציו לכם", חציו אוכל ושותה, וחציו יושב ושונה. 69) הדין. 70) במגילה כג, א אמרו: "ביום-טוב מאחרין לבוא" (לבית הכנסת). ועיין ב'פרישה' ל'טור' או"ח סי' תקכט סק"ה, וב'בירור הלכה' למסכת ביצה טו: ציון ה.

כ. כְּשֵׂאֲדָם אוֹכֵל וְשׂוֹתֵה וְשִׂמַח פְּרָגֵל - לֹא יִמְשָׁךְ בֵּינָן וּבִשְׂחֹק וְקִלּוֹת רֵאשׁ, וַיֹּאמֶר, שְׂפָל מִי שְׂיוֹסִיף בָּזָה - יִרְבֶּה בְּמִצְוֹת שְׂמַחָה; שֶׁהַשְּׂכָרוֹת וְהַשְּׂחֹק הַרְבֵּה וְקִלּוֹת הָרֵאשׁ אֵינָה שְׂמַחָה, אֲלֵא הוֹלְלוֹת וְסִכְלוֹת, וְלֹא נִצְטוּיָנוּ עַל הַהוֹלְלוֹת וְהַסִּכְלוֹת, אֲלֵא עַל הַשְּׂמַחָה שְׂיִשׁ בָּה עֲבוֹדַת יוֹצֵר הַפֶּל; שְׂנֵאֲמַר: תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשְׂמַחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרֹכ כָּל הַיּוֹם לְמַדְתָּ, שֶׁהַעֲבוֹדָה בְּשְׂמַחָה. וַאֲי אֲפֶשֶׁר לְעַבֵּד אֶת הַשֵּׁם לֹא מִתּוֹךְ שְׂחֹק וְלֹא מִתּוֹךְ קִלּוֹת רֵאשׁ וְלֹא מִתּוֹךְ שְׂכָרוֹת⁷¹.

71) ברכות לא, א.

כא. חֲבִיבִין⁷² בֵּית דִּין לְהַעֲמִיד שׁוֹטְרִים פְּרָגֵלִים, שְׂיִהִיו מְסַבְּכִין וּמְחַפְּשִׁין בְּגִנּוֹת וּבְפִרְדָּסִים וְעַל הַנְּהָרוֹת, כְּדִי שְׂלֵא יִתְקַבְּצוּ לְאֹכֵל וּלְשִׂתוֹת שֵׁם אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְיִבְאוּ לְיַד עֲבָרָה. וְכֵן יִזְהִירוּ בְּדַבָּר זֶה לְכָל הָעָם, כְּדִי שְׂלֵא יִתְעַרְבוּ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים

יָמִים טוֹבִים⁵⁰; שְׂנֵאֲמַר: לְקַדּוֹשׁ ה' מְכַבֵּד⁵¹, וְכָל יָמִים טוֹבִים נִאֲמַר בְּהֵן: מְקַרָּא קַדְשׁ. וּכְבֵר בְּאַרְנו⁵² הַכַּפּוּד⁵³ וְהַעֲנוּג⁵⁴ בְּהִלְכוֹת שְׁבֵת. וְכֵן⁵⁵ רֵאוי לְאָדָם שְׂלֵא יִסְעֵד בְּעֵרְבֵי יָמִים טוֹבִים מִן הַמְּנַחָה⁵⁶ וְלִמְעָלָה, כְּעֵרֵב שְׁבֵת, שְׂדָבֵר זֶה בְּכָלֵל הַכַּפּוּד. וְכָל הַמְּבִיָּה אֶת הַמוֹעֲדוֹת⁵⁷, כְּאֵלוֹ נְטַפֵּל⁵⁸ לְעַבְדוֹת פּוֹכְבִים⁵⁹.

49) ביצה טו, ב. 50) מצוה לכבדם ולענגם. 51) ולפני זה, כתוב "וקראת לשבת עונג", הרי כאן עונג וכבוד. והגאון האדר"ת העיר (בהגהותיו על הרמב"ם) על האחרונים שהסתפקו אם יש מצות עונג ביום-טוב כמו בשבת, ולא הביאו דברי רבינו אלה. ועיין למעלה פ"ב ה"ט. 52) בהל' שבת (פ"ל, ה"ב). 53) לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין, להתלבש בבגדים נאים ובכסות נקיה (שם). 54) לתקן תבשיל שמן ביותר, ומשקה מבוסס - הכל לפי ממונו, לאכול סעודות, לקבוע אותן על היין, לבצוע על שתי ככרות, אכילת בשר ושתיית יין (שם). 55) פסחים צט, ב. 56) מנחה קטנה, וחצי שעה לפני (ראה למעלה פ"ל מהל' שבת ה"ד במגיד-משנה וכסף-משנה), כדי שיאכל סעודת יום-טוב בערב לתיאבון. 57) פסחים קיח, א. שאינו מכבד ומענג הימים-טובים. ואי אפשר לפרש "המועדות" חולר-שלי-מועד ובעושה מלאכה (כמו שפירש רשב"ם שם) - שהרי לדעת רבינו (להלן פ"ז ה"א) אין חול-המועד אסור במלאכה מן התורה, ואין סברא לומר שהוא כעובד עבודה-זרה. וכן כתבו ה'תוספות' בחגיגה יח. ד"ה חולו. 58) נתחבר. 59) שנאמר (שמות לד י"ח): "אלהי מסכה לא תעשה לך, את חג המצות תשמור".

זי. שְׂבַעַת יָמֵי הַפֶּסַח וְשְׂמוֹנַת יָמֵי הַחֹג עִם שְׂאָר יָמִים טוֹבִים⁶⁰ - כָּלֵם אֲסוּרִים בְּהִסְפָּד⁶¹ וְתַעֲנִית⁶². וְחֵיב אָדָם לְהִיּוֹת בְּהֵן שְׂמַחָה⁶³ וְטוֹב לֵב, הוּא וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בְנָיו⁶⁴ וְכָל הַנְּלוּיִם עֲלָיו, שְׂנֵאֲמַר: וְשְׂמַחָתָ בַּחֲגֹךָ וּגְמוּרָה. אף-על-פי שֶׁהַשְּׂמַחָה הָאֲמוּרָה כְּאֵן הִיא קָרִיב שְׁלָמִים, כְּמוֹ שְׂאָנוּ מְבַאֲרִין בְּהִלְכוֹת חֲגִיגָה, יֵשׁ בְּכָלֵל אוֹתָהּ שְׂמַחָה לְשִׂמְחָה הוּא וּבְנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ, כָּל אֶחָד פְּרָאוי לוֹ.

60) חג השבועות וראש השנה. 61) משנה, מועד קטן כז, א. 62) פסחים סח, ב. 63) פסחים קט, א. 64) בכת"י, הגירסא: "ובני ביתו".

יח. פִּיצֵד⁶⁵ הַקְּטָנִים - נוֹתֵן לָהֶם קָלִיּוֹת וְאֲגוּזִים וּמַגְדָּנוֹת, וְהַנְּשִׁים - קוֹנֶה לָהֶן בְּגָדִים וְתַכְשִׁיטִים נָאִים כְּפִי מְמוֹנוֹ, וְהַאֲנָשִׁים - אוֹכְלִין בְּשֶׁר וְשׂוֹתִין יַיִן; שְׂאֵינן שְׂמַחָה אֲלֵא בְּבִשָּׁר, וְאֵינן שְׂמַחָה אֲלֵא בֵּינָן. וּכְשֶׁהוּא אוֹכֵל וְשׂוֹתֵה - חֵיב לְהַאֲכִיל לַגֵּר לִיתּוֹם וְלֹאֲלֻמְנָה⁶⁶ עִם שְׂאָר הַעֲנִיִּים הָאֲמֻלִּים. אֲבָל מִי שְׂנוֹעַל הִלְתוֹת חֲצָרוֹ, וְאוֹכֵל וְשׂוֹתֵה הוּא וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ, וְאֵינוֹ מַאֲכִיל וּמְשַׁקֵּה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עונות פֶּאֶחַת. קִינָה? אַחַת אוֹמֶרֶת וְכֵלֶן עוֹנוֹת. וְאִסוּרֵי לְאֲדָם שְׁיַעֲזוּרֵי⁸⁶ עַל מַתּוֹ קֵדֶם לְרַגְלֵי שְׁלֹשִׁים יוֹם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹא הַרְגֵל וְהוּא נִעְצָב, וְלָבוֹ דוֹאֵג וְכֹאֵב מְזַכְרוֹן הַצֵּעֵר; אֲלֵא יִסֵּר הַדְּאָגָה מִלָּבוֹ, וְיִכּוֹן דַּעְתּוֹ לְשִׁמְחָה⁸⁷.

(84 משנה, שם כח, ב. 85) משנה, שם ח, א. (86) הספד. (87) לקיים מצות התורה: "ושמחת בחגך".

~ שבת קודש י' אייר ~

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

(1) נתבאר בו דיני חולו של מועד ולא נשלמו.

א. חלו² של מועד, אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא נֹאמַר בּוֹ 'שְׁבִתוּן' - הוֹאִיל⁴ וְנִקְרָא 'מִקְרָא קֹדֶשׁ' וְהָרִי הוּא זְמַן חֲגִיגָה בְּמִקְדָּשׁ⁶, אִסוּר בַּעֲשִׂית מְלֹאכָה⁷, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה כְּשֶׁאֵר יָמֵי הַחֵל, שְׂאִין בְּהֵן קֹדֶשָׁה כְּלָל. וְהַעוֹשָׂה בּוֹ מְלֹאכָה הֶאֱסוּרָה - מִכֵּין אוֹתוֹ מִפַּת מְרִדוֹת⁸, מִפְּנֵי שְׁאִסוּרוֹ מִדְּבָרֵי סוּפְרִים⁹. וְלֹא כָּל מְלֹאכֶת עֲבוּדָה אִסוּרָה בּוֹ כִּיּוֹם טוֹב¹⁰, שְׁסוּף הַעֲנִין בְּדְבָרִים שְׁנֹאֲסָרוּ בּוֹ - כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה כִּיּוֹם חֵל¹¹ לְכָל דְּבַר, לְפִיכָּךְ יֵשׁ מְלֹאכֶת אִסוּרוֹת בּוֹ וְיֵשׁ מְלֹאכֶת מְתָרוֹת בּוֹ.

(2) הם ימי החג שבין היום הראשון (והשני בגלויות) והיום השביעי בפסח, ושבין היום הראשון (והשני בגלויות) והיום השמיני בסוכות. (3) המורה לשבות ממלאכה. (4) בכ"י הגירסא: "יום טוב הוא הוֹאִיל וְנִקְרָא". (5) (מסכת חגיגה יח.) שמשמעו קדשהו בעשיית מלאכה (רש"י), לנהוג בו קדושה שלא לעשות מלאכה. (6) קרבן חגיגה של יום טוב. (7) בירושלמי (מסכת פסחים פרק ד' הלכה א') מבואר כי יום שאדם מקריב קרבן בבית המקדש הוא אסור בעשיית מלאכה, ומוכיח את זה מתוך הכתוב: "אינו בדין שיהא קרבנך קרב ואתה עסוק במלאכה". ובחגיגה דף י"ח עמוד א' הובאו כמה מקורות. מן הכתוב שחולו של מועד אסור בעשיית מלאכה (שמות פרק כ"ג פסוק י"ד): "את חג המצות תשמור שבעת ימים", "לימד על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה". ועוד (ויקרא פרק כ"ג פסוק ד'): "אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדים", אמר רבי עקיבא: "במה הכתוב מדבר, אם ביום הראשון הרי כבר נאמר: "שבתו", ואם בשביעי הרי כבר נאמר: "שבתו", הא אין הכתוב מדבר אלא בחולו של מועד, ללמדך שאסור בעשיית מלאכה". ועיין בספרי (פרשת ראה פרק ט"ז): "רבי שמעון אומר, פסח וחג (הסוכות) שאינם עונת מלאכה, אמרה תורה עשה זה שבעה וזה שמונה ימים, עצרת (שבועות) שהיא עונת מלאכה (קצירה), אינה אלא יום אחד, מלמד שהתורה חסה על ממונם של ישראל". הרי שחול המועד אסור בעשיית מלאכה. (8) מלקין אותו על שמרד נגד דברי חכמים. (9) במסכת חגיגה שם: "כתוב (דברים פרק ט"ז פסוק ח'): "ששת ימים תאכל מצות וביום

בִּבְתִּיהֶם לְשִׁמְחָה, וְלֹא יִמְשְׁכוּ בֵּינָם, שְׁמָא יָבוֹאוּ לְיָדֵי עֲבָרָה⁷³.

(72) מקור הדברים בתוספתא (סוכה פ"ד ה"א): "בראשונה כשהיה שמחת בית השואבה, אנשים רואים מבפנים ונשים רואות כבחוץ, וכשראו בית-דין שהם באים לידי קלות ראש, עשו שלש גזוזטראות בעזרה, כנגד שלש רוחות, ששם נשים יושבות ורואות בשמחת בית השואבה, ולא היו מעורבין". (73) קידושין פא, א: "אמר אבין: סקבא דשתא - ירגלא" (ריעוע של ימות השנה ליחוד ולעבירה - ימות הרגל, שיש קבוצות אנשים ונשים לשמוע דרשה, ונושאים ונותנים זה עם זה, רש"י).

כב. יָמִים שְׁבִין רֵאשׁוֹן וְשְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח וְרֵאשׁוֹן וְשְׁמִינִי שֶׁל חַג הַסֻּפּוֹת, וְהֵן בְּגוֹלָה אַרְבַּעַת בְּתוֹךְ הַפֶּסַח וְחֲמִשָּׁה בְּתוֹךְ הַחֵג - הֵם הַנִּקְרָאִין חֵלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד, וְנִקְרָאִין מוֹעֵד. וְאֶף-עַל-פִּי שֶׁהֵם חֲבִיבִין בְּשִׁמְחָה וְאִסוּרֵין בְּהֶסְפֵּד וְתַעֲנִית, מִתַּר לְסַפֵּד בְּהֵן תְּלַמִּיד חֵכֶם בְּפָנָיו⁷⁴; אָבֵל לְאַחַר שְׁיִקְבַר - אִסוּר לְסַפֵּדוֹ בְּהֵן. וְאִין צְרִיךְ לוֹמַר בְּרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים, בְּחֻנְפָה וּבְפִוְרִים, שְׁסוּפְדִין בְּהֵן תְּלַמִּידֵי חֵכְמִים בְּפָנָיו, אֶף-עַל-פִּי שְׁיָמִים אֵלּוֹ אִסוּרֵין בְּהֶסְפֵּד וְתַעֲנִית; אָבֵל לְאַחַר הַקְּבוּרָה - אִסוּר לְסַפֵּד בְּהֵן.

(74) מועד קטן כז, ב: "אמר רב פפא: "אין מועד בפני תלמיד חכם".

כג. אִין⁷⁵ מְנִיחִין מִשַׁת הַמֵּת בְּרַחוּב בְּמוֹעֵד, שֶׁלֹּא לְהַרְגִיל אֶת הַהֶסְפֵּד, אֲלֵא מִבֵּיתוֹ לְקַבְרוֹ⁷⁶. וְאִין⁷⁷ מִתְאַבְּלִין⁷⁸ בְּמוֹעֵד. וְכֵן אִין קוֹרְעִין וְלֹא מְבָרִינִין⁷⁹ וְלֹא חוֹלְצִין הַפֶּתַח⁸⁰ בְּמוֹעֵד עַל הַמֵּת, אֲלֵא קְרוֹזְבִין שֶׁהֵן חֲבִיבִין לְהַתְאַבֵּל עֲלָיו⁸¹. וְאִם יִהְיֶה חֵכֶם⁸² אוֹ אָדָם כְּשֶׁר⁸³, אוֹ שֶׁהִיָּה עוֹמֵד עָלָיו בְּשַׁעַת נְטִילַת גִּשְׁמָה - הָרִי זֶה קוֹרֵעַ עָלָיו בְּמוֹעֵד אֶף-עַל-פִּי שְׂאִינוֹ קְרוּבוֹ. וְאִין קוֹרְעִין כִּיּוֹם טוֹב שְׁנֵי כְּלָל, וְאֶפְלוֹ קְרוֹזְבִין שֶׁל מֵת.

(75) (משנה, מועד קטן כז, א. 76) כלומר כשהקבר מוכן (שו"ע או"ח סי' תקמז). (77) משנה, מועד קטן כז, ב. (78) לא חלה עליו אבלות, דמצוות-עשה של שמחת הרגל שהיא מצוה של רבים, דוחה אבלות שהיא של יחיד (מועד קטן יד:). (79) סעודה ראשונה שעושין לאבל אחרי הקבורה. (80) ועכשיו לא נהגו לחלוץ הכתף לאבילות אפילו בחול (שו"ע י"ד סי' שמ). (81) הם שבעה קרובים. אביו, אמו, בנו, בתו, אחיו, אחותו, ואשתו. (82) מועד קטן כח, א. (83) הגון (שם).

כד. נְשִׁים⁸⁴ בְּמוֹעֵד: בְּפָנֵי הַמֵּת - מְעַנּוֹת, אָבֵל לֹא מְטַפְּחוֹת וְלֹא מְקוֹנְנוֹת; נִקְבַר הַמֵּת - אִינֵן מְעַנּוֹת. בְּרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים וְחֻנְפָה וּפְוִרִים: בְּפָנֵי הַמֵּת - מְעַנּוֹת וּמְטַפְּחוֹת, אָבֵל לֹא מְקוֹנְנוֹת. אִי זֶהוּ עֲנוּי? שְׁכַלֵּן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מהלכות אבל הלכה י' ובעוד כמה מקורות, ראה מגיד משנה ומגדל עוז ושיטת רבינו ירמיהו תלמיד רבינו יחיאל מפריש על מועד קטן וחידושי הר"ן (שם) והוא הדין לחול המועד (מגיד משנה). 20) וסותם. והוא במשנה במסכת מועד קטן דף י"ב עמוד ב'. 21) משנה במסכת מועד קטן דף י"ב עמוד ב'. 22) ואם הוא דבר שאי אפשר לעשותו אלא בפרהסיא, הכל מותר בדבר האבד (רמ"א סימן תקל"ח). 23) החמירו כאן לעשות בצנעא מפני שאין ההפסד ברור, שאין זה ודאי שיבואו גנבים (מגיד משנה בשם רמב"ן). 24) מעלה ומוציא. 25) שבדבר האבד מותר לעשות אפילו במחורב לקרקע (מגיד משנה).

ד. וְאִסּוּר²⁶ לְאֶדָם שְׂתִיפְנוּן וְיֵאָחַר מְלֹאכּוֹת אֱלוֹ וּכְיֹצֵא בְּהֵן וְנִיחָם²⁷ פְּדֵי לְעִשׂוֹתָן בְּמוֹעֵד מְפִינֵי שֶׁהוּא פְּנוּי. וְכָל הַמְּכֻוֹן מְלֹאכּוֹתוֹ וְהִנִּיחָה לְמוֹעֵד, וְעִשָּׂאָה בְּמוֹעֵד - בֵּית דִּין מְאַבְדִּין²⁸ אוֹתָהּ וּמְפַקְרִין אוֹתָהּ לְפָל. וְאִם²⁹ בְּנוֹן מְלֹאכּוֹתוֹ וְנִתְּ - אֵין קוֹנְסִין בְּנוֹ אַחֲרָיו, וְאֵין מְאַבְדִּין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ³⁰; וְאֵין מוֹנְעִין הַבֵּן מִלְעֲשׂוֹת אוֹתָהּ מְלֹאכּה בְּמוֹעֵד פְּדֵי שְׂלֵא תֵאָבֵד.

26) (משנה במסכת מועד קטן דף י"ב עמוד ב').
27) שאפשר לו לעשות את המלאכה בשאר ימות השנה, לפני המועד או לאחריו, והוא מצמצם אותה למועד.
28) "וכולן אם כווננו מלאכתו במועד יאבדו" (שם). וסובר הרמ"ך שהפירוש הוא שמונעין אותו מלעשות המלאכה ומניחין את הדבר להיפסד. וקריאת מלה זו היא: יאבדו, אבל רבינו סובר כי "יאבדו" פירושו שהבית דין מאבדין אותו ומפקירין את הדבר, וקריאת מילה זו וְאַבְדוּ. וראיה לדברי רבינו מהגמרא (שם): "רבי ינאי הוה ליה ההוא פרדיסא דמטי זימניה (לקטוף הפירות) בחולא דמועדא, קטפיה. לשנה (אחרת) שהיוה כולי עלמא לפרדיסייהו לחולא דמועדא, אפקריה רבי ינאי לפרדיסא ההוא שתא", הרי שבית דין מפקירין למי שמכוון מלאכתו במועד (תוספות יום טוב). 29) (מסכת מועד קטן דף י"ג עמוד א'). 30) בכ"י הגירסא: "ואין מאבדין את ממנו".

ה. מִי³¹ שְׁצָרִיף לְתַפְרֵ לוֹ בְּגָד אוֹ לְכֻנּוֹת לוֹ מְקוֹם בְּמוֹעֵד³²: אִם הָיָה הַדְּיוּט וְאֵינוֹ מְהִיר בְּאוֹתָהּ מְלֹאכּה³³ - הָרִי זֶה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ פְּדִרְכּוֹ; וְאִם הָיָה אֲמֵן מְהִיר - הָרִי זֶה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ מְעֲשֶׂה הַדְּיוּט. פִּיּוּצָד? בְּתַפְיָרָה - מְכַלִּיב³⁴, וּבְכַנְנֵי³⁵ - מְנִיחַ אֲבָנִים וְאֵינוֹ טַח בְּטִיט עֲלֵיהֶן, וְשָׁף³⁶ סִדְקֵי הַקְּרָקָע³⁷ וּמְעַגִּילָה פִּיד וּבְרָגֵל³⁸, פְּעִין שְׂמַעְגִּילִים בְּמַחְלָצִים³⁹. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָד בְּזָה.

31) (משנה במסכת מועד קטן דף ח' עמוד ב'). 32) לצורך המועד. 33) מי שאינו מהיר במלאכה סימן שאינו אומן (הגר"א). 34) מרחיק התפירות זו מזו, כמו שיני הכלב. 35) (משנה במסכת מועד קטן דף י"א עמוד א'). 36) מחליק וסותם. 37) של הגג. 38) שיעשה ברגל

השביעי עצרת לה' אלקיך לא תעשה מלאכה", מה שביעי עצור (ממלאכה) אף ששת ימים עצורין, אי מה שביעי עצור בכל מלאכה, אף ששת ימים עצורים בכל מלאכה? תלמוד לומר: "וביום השביעי עצרת", השביעי עצור בכל מלאכה ואין ששת ימים עצורין בכל מלאכה, הא לא מסרן הכתוב אלא לחכמים, לומר לך איזה יום אסור ואיזה יום מותר, איזו מלאכה אסורה ואיזו מלאכה מותרת". ויש מן הראשונים שסוברים שאיסור מלאכה בחול המועד הוא מן התורה. ראה בבאור הלכה סימן תק"ל. 10) וחמשה סוגי מלאכה מותרים בחול המועד. א. דבר האבד (אם לא יעשנו במועד יפסד הדבר). ב. צרכי מועד לאוכל נפש. ג. פועל שאין לו מה יאכל. ד. צרכי רבים. ה. מעשה הדיוט (שאינו מעשה אומן - משנה ברורה סימן תק"ל). 11) ירושלמי (מסכת מועד קטן פרק ב' הלכה ג'): "אמר רבי אבא בר ממל: "אילו היה מי שימנה אתי התרתי שיהיו עושין מלאכה בחול המועד, כלום אסור לעשות מלאכה אלא שיהיו אוכלין ושותין ושמיחין ויגיעין בתורה? ועכשיו אוכלין ושותין ופוחזין".

ב. וְאֵלוֹ הֵן: פֶּל מְלֹאכּה, שְׂאָם לֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ בְּמוֹעֵד יְהִיָּה שֶׁם הַפְּסֵד הַרְבֵּה - עוֹשִׂין אוֹתָהּ, וּבְלֵבֵד שְׂלֵא יְהִיָּה בְּה טַרַח הַרְבֵּה. פִּיּוּצָד? מְשַׁקְרִין¹² בֵּית הַשְּׁלַחִין¹³ בְּמוֹעֵד, אֲבָל לֹא בֵּית הַמְּשַׁקָּה¹⁴; שְׂאָם לֹא יַשְׁקָה בֵּית הַשְּׁלַחִין, וְהִיא הָאֶרֶץ הַצְּמָאָה - יַפְסְדוּ בּוֹ הָאֵילָנוֹת שָׁבָה. וּכְשֶׁהוּא מְשַׁקָּה אוֹתָהּ - לֹא יִדְלָה וְיַשְׁקָה מִן הַבְּרָכָה¹⁵ אוֹ מִמֵּי הַגְּשָׁמִים, מְפִינֵי שֶׁהוּא טַרַח גְּדוֹל; אֲבָל מְשַׁקָּה הוּא מִן הַמְּעִזָּן¹⁶, בֵּין שֶׁהָיָה בֵּין שְׂעִיָּא לְבַתְּחִלָּה¹⁷ - מִמְּשִׁיכוֹ וּמְשַׁקָּה בּוֹ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָד בְּזָה.

12) (משנה במסכת מועד קטן דף ב' עמוד א'). 13) אדמה שצמאה למים, ויש בה תולדות להשקאה. 14) שדה צמחים המסתפקת ממי גשמים. 15) מים מכונסין בבור עמוק, ויש טירחא גדולה לדלות ולשאוב משם המים. 16) ממשיך את המים לשם. 17) עכשיו מחדש.

ג. הוּפָף¹⁸ אֶדָם אֵת זִיתָיו¹⁹ בְּמוֹעֵד, וְטוּחַן אוֹתָן וְדוֹרָף אוֹתָן, וּמְמַלֵּא הַחֲבִיטוֹת וְגַף²⁰ אוֹתָן, כְּדָרָף שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחָל. כָּל שֵׁישׁ בּוֹ הַפְּסֵד אִם לֹא נַעֲשֶׂה - עוֹשֶׂהוּ פְּדִרְכּוֹ, וְאֵינוֹ צָרִיף שְׁנוּי. וְכֵן²¹ מְכַנְסֵי אֶדָם פְּרוֹתָיו מִפְּנֵי הַגְּבָבִים, וּבְלֵבֵד²² שְׂכִינִיסִם בְּצִנְעָה²³; וְשׁוּלָה²⁴ פְּשִׁתָּנוּ מִן הַמְּשָׁרָה בְּשִׁבִּיל שְׂלֵא תֵאָבֵד. וְכֵן כְּרָם שֶׁהִגִּיעַ זְמַנוֹ לְהַבְצֵר בְּמוֹעֵד - בּוֹצְרִין אוֹתוֹ²⁵.

18) (משנה במסכת מועד קטן דף י"א עמוד ב'). שכשנותנים הזיתים במעטן לאחר לקיטה וצוברן שם, מניחם כדי שיתחממו ויתבשלו מאליהן, ונותנן בבית הבר, והופכן וטוחנן. ואם לא עשה כן עכשיו נפסדים. 19) במשנה (שם) כתוב: "אם היו זיתיו הפוכים", אבל להפוך אותם לא הותר (השגות הרשב"ד). אבל בברייתא שם לענין אבלות מפורש "זיתיו להפוך" (כן הנוסחא ברמב"ם פרק ה'

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

49) (משנה במסכת מועד קטן דף י"ג עמוד ב').
50) האומנים רגילים לעשות הרבה ביחד, ולכן עליהם לעשות מלאכתם בצנעא, כי הרואה לא יכיר שעושה לצורך המועד, אבל ההדיוט כשהוא עושה לצורך המועד אינו עושה בשיעור מרובה, לכן מותר לו לעשות אף בפרהסיא (פוסקים).

י. עושיין כל צרכי הרבים במועד⁵¹. פיצד? מתקנים קלקולי המים שברשות הרבים, ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות. וחופרים לרבים בורות שיחיו ומעורות, וכורנין⁵² להן נהרות כדי שישתו מימיהן. וכונסים מים לבורות ומעורות של רבים, ומתקנין את סדקיהן⁵³. ומסירין את הקוצין מן הדרכים, ומודדין את המקנאות⁵⁴, וכל מקנה שנמצא חסר - מרגילין⁵⁵ לו מים ומשלימין לו שיעורו.

51) (משנה במסכת מועד קטן דף ב' עמוד א'). משום שצרכי רבים אינם נגמרים אלא בשעה שהם בטלים כולם ממלאכה ואם לא יעשו עכשיו יתבטל הדבר "קדירא דבי שותפי לא חמימא ולא קדירא" (קדירה של שותפים אינה לא חמה ולא קרה - הורא"ש). ולפי זה יש אומרים שאם יש מנהיג אחד שהרשות בידו לעשות לברו, אסור לו לכוון מלאכתו במועד, אלא יעשו המלאכה בשאר ימות השנה (מגן אברהם סימן תקמ"ד). (52) חופרין. (53) "ומנין שאם לא יצאו ועשו כל אלה (להסיר הקוצין והמכשולות) שכל דמים ששפכו שם מעלה עליהם הכתוב כאלו הם שפכו, תלמוד לומר (דברים פרק י"ט פסוק י'): והיה עליך דמים" (מסכת מועד קטן דף ה' עמוד ב'). (54) לראות אם יש בהם שיעור טהרה = ארבעים סאה. (55) ממשיכין.

יא. ויוצאין⁵⁶ שלוחי בית דין להפקיר את הכלאים⁵⁷. ופודיין⁵⁸ את השבויים ואת הערכין ואת התרמים ואת ההקדשות, ומשקין את הסוטות, ושורפין את הפרה, ועורפין את העגלה, ורוצעין עבד עברי, ומטהרין את המצרע, ומצניגין על הקברות שמחו גשמים את ציונן, כדי שיפראשו מהן הפהנים; שפל אלו צרכי רבים הן⁵⁹.

56) (משנה במסכת מועד קטן דף ב' עמוד א'). לעקור את הכלאים מהשדות. התיירו זה בחול המועד משום שאז בטלים הפועלים ממלאכה, והם נשכרים בזול, וממעות תרומת הלשכה של ההקדש שילמו להם (גמרא) וכל מה שאפשר לחסוך כסף להקדש עושים (רש"י). (58) מקור הלכה זו בירושלמי מסכת מועד קטן פרק א' הלכה ב'. (59) "שכל שבית דין נזקק לעשותו, צורך רבים הוא" (מאירי מסכת מועד קטן דף ב' עמוד א' ד"ה ועושיין כל צרכי רבים) ובכלל זה ערכין חרמין והקדשות שצרכין ב"ד (פרק ח' מהלכות ערכין הלכה ב') וכן השקאת סוטה (פרק ג' מהלכות סוטה הלכה א') ועריפת עגלה (פרק ט' מהלכות רוצח הלכה א') ורציעת עבד (פרק ג' מהלכות עבדים הלכה

החלקת הטיח, כדרך שרגילים לעשות בכלי, אבל לא יעשו בכלי (מהריט"ץ). (39) כלי שמחליקים בו הטיט בגגות.

ו. מיהו⁴⁰ שהיתה לו תבואה מחברת לקרקע, ואין לו מה שילאכל במועד אלא ממנה - אף-על-פי שאין כאן הפסד⁴¹, אין מצריכין אותו לקנות מה שילאכל מן השוק עד שיקצר אחר המועד, אלא קוצר ומעמר ודש וזורה ובורר וטוחן מה שהוא צריך, ובלבד שלא ידוש בפרות; שפל דבר שאין בו הפסד⁴² - צריך לשנות. וכן כל פיוצא בזה.

40) (מסכת מועד קטן דף י"ב עמוד ב'). (41) (מסכת מועד קטן שם): "רב חצדו ליה חצדא (= קצרו לו קציר) בחולא דמועדא - דחייטי - דלא הוה פסיד (שדה חטיטה שאינה נפסדת אם לא יקצרוה עכשיו) ואין לו מה יאכל הוה (לא היה לו מה לאכול)". (42) שעל ידי השינוי אינו מביא הפסד אבל אם מביא הפסד אינו צריך שינוי שהרי כל דבר האבד אינו צריך שינוי (כמו שכתב למעלה הלכה ג') וכל שכן אם גורם הפסד במעשיו, ועיין כסף משנה.

ז. פכשים⁴³ שייכול לאכל מהן במועד - פובשין, ושאינן ראויין אלא לאחר המועד - אסור לכבשן. וצד אדם דגים כל שייכול לצוד⁴⁴, ומולח⁴⁵ הפל במועד; שהרי אפשר שילאכל מהן במועד, אם יסחט אותן בידו פעמים רבות עד שיתרפכו.

43) (משנה במסכת מועד קטן דף י"א עמוד א') והם פירות, ירקות ודגים, שדרך לכבשם במים ובחומץ. (44) ואפילו אם הוא צד יותר מכדי הצורך במועד, מותר, מכיון שאין כל דג שוה בטעמו אחד להשני, ועל כל צידה יש לומר אולי ימצא משובחים יותר לכבוד המועד (מגן אברהם אר"ח תקל"ג). (45) (מסכת מועד קטן דף י"א עמוד א') לפי הלשון השנית שם.

ח. מטילין⁴⁶ שכר במועד לצרף המועד; ושלא לצרף המועד - אסור. אחד שכר תמרים ואחד שכר שעורים⁴⁷. אף-על-פי שיש לו ישן, מצרים⁴⁸ ושוטה מן החדש, שאין הערמה זו נפרת לרואה. וכן כל פיוצא בזה.

46) (מסכת מועד קטן דף י"ב עמוד ב'). (47) שיש שם טירחא מרובה. (48) לומר שהחדש טוב לו יותר. ואף שבגמרא שם חלקו חכמים על רבי יוסי בר יהודה ואמרו: "אין מערימין בכך" (הראב"ד בהשגות) - הרמב"ם פסק כסתמא דגמרא במסכת שבת דף קל"ט עמוד ב' שכיון שאין הערמה זאת ניכרת, מותר (מגן אברהם שם סימן תקל"א).

ט. פל⁴⁹ מלאכות שהן לצרף המועד, בפשעושיין אותן אמניהן⁵⁰ - עושיין בצנעה. פיצד? הצעדים והטוחנין והבוצרין למפר בשוק - הרי אלו עושיין בצנעה לצרף המועד. ואם עשה לצרף המועד והותר - הרי זה מתר.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

טו. עושיין⁷³ כל צרכי המת⁷⁴ במועד. גוזזין שערו, ומכבסין כסותו, ועושיין לו ארון. ואם לא היו להם נסרים - מביאין קורות ונוסרין מהן נסרים בצנעה בתוך הבית⁷⁵. ואם היה⁷⁶ אדם מפרסם - עושיין אפלו בשוק⁷⁷. אכל אין פורתין עץ מן היער לנסר ממנו לוחות לארון, ואין חוצבין אבנים לבנות בהן קבר.

(73) (מסכת מועד קטן דף ח' עמוד ב'). (74) כמו לתפור תכריכין ואפילו אם הוא מעשה אומן (פרי מגדים). (75) שהמת נמצא שם, שיודעים שנעשה לצורך המת. (76) (ירושלמי מסכת מועד קטן פרק א' הלכה ו'). (77) שהכל יודעים שבשביל המת נעשה. "ומה שבזמן הזה רגילין לתקן הארון בחצר בית הכנסת אף על פי שהמת בחצר אחרת, מפני שאין עם רב עתה מישאל ביחד, וכשיש מת בעיר כולם יודעים, והמתים כולם חשובים כמת מפורסם וליכא חשדא" (הגהות מיימוניות).

טז. אין⁷⁸ רואין את הנגעים במועד, שמא ימצא טמא ונמצא חגו נהפך לאכל⁷⁹. ואין נושאים⁸⁰ נשים ולא מיבמין במועד, כדי שלא תשתכח שמחת החג בשמחת הנשואין. אכל מחזיר את גרושתו⁸¹, ומארסין⁸² נשים במועד, ובלבד שלא יעשה סעדת ארוסין ולא סעדת נשואין⁸³; שלא יערב⁸⁴ שמחה אחרת בשמחת החג.

(78) (משנה במסכת מועד קטן דף ז' עמוד א'). (79) שהרי נוהגים בו כמה דיני אבלות (פרק י' מהלכות טומאת צרעת הלכה ו'). (80) (משנה במסכת מועד קטן דף ח' עמוד ב'). (81) שאינה שמח עמה כל כך (רש"י). (82) ומותר להתקשר בתנאים לשידוך וגם לעשות סעודה שאינו אירוסין ממש (מור וקציעה). (83) שעל ידי אלו תשתכח שמחת החג ממנו כמבואר בראש ההלכה הזאת. (84) "שנאמר מלא שבוע זאת וניתנה לך גם את זאת" (פרק י' מהלכות אישות הלכה י"ד וכן הוא בירושלמי).

יז. אין⁸⁵ מגלחין ואין מכבסין במועד, גזרה שמא ישקה אדם עצמו לתוך המועד, ויבוא יום טוב הראשון⁸⁶ והוא מנוול. לפיכך, כל מי שאי אפשר לו לגלח ולכבס בערב יום טוב - הרי זה מתר לכבס ולגלח במועד.

(85) (משנה במסכת מועד קטן דף י"ג עמוד ב'). (86) עיקר הקפידא הוא ביום טוב הראשון וכן כתב בפירוש המשנה והיינו משום שהוא מן התורה לכבד ולענג אותו כמבואר בפרק הקודם (מעשה רוקח).

יח. כיצד⁸⁷? אכל שחל שביעי שלו להיות ביום טוב⁸⁸, או שחל להיות בערב יום טוב והרי הוא שבת⁸⁹ שאי אפשר לגלח; והבא ממדינת הים⁹⁰ - והוא, שלא יצא להטיל, אלא לסחורה וכיוצא בה;

(ט). ואילו פדיון שבוים הוא צורך רבים ממש וטהרת המצורע אף היא לצורך רבים למעט טומאה מישראל, ושיפת פרה לטהר את ישראל. ועיין ריטב"א בתחלת מסכת מועד קטן.

יב. ודנים⁶⁰ דיני ממונות⁶¹ ודיני מפות ודיני נפשות במועד. ומי שלא קבל עליו הדין - משמתין אותו במועד. וקשם שדנין במועד, קף פותבין מעשה בית דין וכל הדומה לו⁶². כיצד? פותבין הדינין אגרות שום ששמו לבעל חוב, ואגרות שמכרו בהן למזון האשה והבנות, ושטר חליצה ומאונין, וכל הדומה להן מדברים שצריכים הדינין לכתבם כדי שייזכרו, כגון טענות בעלי דינין או דברים שקבלו עליהן, כגון: איש פלוני נאמן עלי, איש פלוני ידון לי. מי שצריך ללות במועד, ולא האמינו המלוה בעל-פה - הרי זה פותב שטר חוב. וכן פותבין גטין וקדושי נשים ושוכרין ומתנות; שפל אלו כצרכי רבים הן⁶³.

(60) (מסכת מועד קטן דף י"ד עמוד ב'). ואף כאן הטעם הוא מפני שכל אלה מעשי בית דין וכצורך רבים הם (עיין מגיד משנה). (61) אם שני הצדדים רוצים להתדיין במועד, אבל לולא כן אין הבית דין קובע זמן לא בימי ניסן ולא בימי תשרי "מפני שהעם טרודים במועדות" (רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כ"ה הלכה ט'). (62) (משנה במסכת מועד קטן דף י"ח עמוד ב'). (63) ויש אומרים שההיתר בכל אלה הוא מפני שהם כדבר האבוד (ראב"ד ועוד).

יג. ואסור⁶⁴ לכתב במועד אפלו ספרים תפלין ומזוזות. ואין מגיהין⁶⁵ אפלו אות אחת בספר העזרה⁶⁶, מפני שזו מלאכה שאינה לצורך המועד⁶⁷. אכל פותב אדם תפלין ומזוזה לעצמו⁶⁸, וטוה תכלת לבגדו. ואם אין לו מה יאכל - פותב ומזכר לאחרים כדי פרוסתו.

(64) (משנה שם). (65) לתקן טעות שבספר. (66) שממנו מגיהים ספר תורה של המלך (למעלה פרק ז' מהלכות ספר תורה הלכה ב' ולהלן פרק ג' מהלכות מלכים הלכה א'). (67) מכיון שיש לציבור ספר תורה אחר לקרוא בו יום טוב. אבל אם אין להם ספר אחר, מותר לכתוב ולהגיה, כדי שיהיה לציבור במה לקרוא (כסף משנה). (68) שצריך להם לתפלין לאחר המועד מיד.

יד. ומתר⁶⁹ לכתב אגרות של שאלת שלום⁷⁰ במועד, וכותב השבונותיו ומחשב יציאותיו; שפתיבות אלו אין אדם נזהר פתקונן מאד⁷¹, ונמצאו כמעשה הדיוט במלאכות⁷².

(69) (משנה שם). (70) הן "אגרות של רשות" שבמשנה שם. (71) בכ"י התיבה הזאת איננה. (72) ולדעת הראב"ד ההיתר באלה הוא מטעם שהוא דבר האבד שאולי לא ימצא אחר כך מי שיוליך את המכתב.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שייך לגזור עליו שלא יכנס לרגל כשהוא מנוול. (מסכת מועד קטן דף י"ז עמוד ב'). (101) מבואר ברמב"ם פרק א' מהלכות ביאת מקדש הלכה י"ב: "ואנשי משמר אסורין לספר ולכבס בשבת (= בשבוע שלהם) כדי שלא יעלו למשמרתן כשהן מנוולין".

כ. מתר¹⁰² לטל שפה בחלו של מועד, ולטל צפרנים ואפלו בכלי. ומעברת האשה שער מבית השחי ומבית הערוה, בין ביד בין בכלי; ועושה¹⁰³ פל תכשיטיה במועד: פוחלת¹⁰⁴ ופוקסת¹⁰⁵, ומעברת סרק על פניה, וטופלת עצמה בסיד¹⁰⁶, וכיוצא בו; והוא, שתוכל לקפלו¹⁰⁷ במועד¹⁰⁸.

(102) (מסכת מועד קטן דף י"ח עמוד א'). (103) (משנה במסכת מועד קטן דף ח' עמוד ב'). (104) לשים צבע כחול על העיניים. (105) לשים צבע אדום על הלחיים. (106) להעביר שערות. ואף על פי שהיא מתנוולת עכשיו - תשמח אחר כך בעידון הבשר. (107) בכ"י הגירסא: "לקפלו". (108) שאם לא כן אסור, שהרי היא מנוולת בכל ימי המועד ולא תהא מעודנת אלא לאחר המועד.

כא. הזבים¹⁰⁹ והזבות והנדות והילדות וכל העולים מטמאה לטהרה¹¹⁰ בתוך המועד - הרי אלו מתרין לכבס. ומי שאין לו אלא חליק אחד¹¹¹ - הרי זה מכבסו במועד. מטפחות הידים¹¹² ומטפחות הספרים¹¹³ ומטפחות הספג¹¹⁴ - הרי אלו מתרין לכבס במועד. וכן¹¹⁵ פלי פשתן - מתר לכבסן במועד, מפני שצריכין כבוס תמיד, אפלו נתכבסו ערב יום טוב.

(109) (משנה במסכת מועד קטן דף י"ד עמוד א'). (110) וצריכים להחליף בגדיהם שנטמאו. (111) שכיבס אותו לפני המועד. (112) שמנגבים בו ידים. (113) שכורכין בהם ספרי קודש. ויש קוראים "הספרים" והיינו שכל המסתפרים בהיתר כמבואר למעלה (מגיד משנה). (114) שמתנגבים בו בצאתם מהמרחץ. (115) (מסכת מועד קטן דף י"ח עמוד א').

כב. אין¹¹⁶ עושים סחורה¹¹⁷ במועד, בין למכר בין לקנות. ואם היה דבר האבד, שאינו מצוי תמיד לאחור המועד, כגון ספינות או שירות¹¹⁸ שבאוי או שהם מבקשים לצאת ומכרו בזול¹¹⁹ או לקחו ביקר - הרי זה מתר לקנות או למכר. ואין¹²⁰ לוקחין בתים¹²¹ ועבדים ובהמה אלא לצורך המועד¹²².

(116) (מסכת מועד קטן דף י"ז עמוד א'). (117) מפני הטורה (מגן אברהם). (118) (ירושלמי מסכת מועד קטן פרק ב' הלכה ג'). (119) ואם לא יקנה מהם יימנע מריוח ואף זה הוא כדבר האבוד. ויש סוברים שאין זה דבר האבוד כיון שאינו מפסיד מן הקרן (מגיד משנה). (120) (משנה במסכת מועד קטן דף י"ג עמוד א'). (121) בכ"י הגירסא: "בתים אבנים ועבדים". (122) אבל להרויח אסור ואע"פ

והיוצא מבית השביה ומבית האסורים; ומי שהיה מנדה⁹¹, ולא התירוהו אלא במועד; ומי שנשבע⁹² שלא לגלח ושא לא לכבס, ולא נשאל לחכם להתיר נדרו אלא במועד - הרי אלו מגלחין ומכבסין במועד.

(87) (משנה במסכת מועד קטן דף י"ג עמוד ב'). (88) לא לענין גילוח מדובר כאן, שהרי באופן זה אין הרגל מבטל ממנו גזירת שלשים, אלא לענין כיבוס שאינו אסור אלא בתוך שבוע, שכיון שהיה אסור לכבס בערב יום טוב מותר לו לכבס בחול המועד (כסף משנה). [ועיין בהקדמת מעשה רוקח בשם חידושי משקין להר" חיים בר' דוד תלמיד הרשב"א מה שכתב בשם רבינו הרמב"ם בזה ועיין עוד בשו"ת ר' יהושע הנגיד נכדו של הרמב"ם ("קובץ על יד" ספר ג' ת"ש) שאלה כן]. (89) וכיון שבערב יום טוב כלו לו שבועה, ובכניסת יום טוב נתבטלה ממנו אבילות שלשים, מותר לו להסתפר בחול המועד, מאחר שהיה אנוס ולא יכול להסתפר לפני החג שהיה שבת (כסף משנה). (90) במועד, או בערב יום טוב סמוך לחשיכה שלא היה לו שהות להתגלח לפני החג. (91) שאסור להתגלח כל זמן שהוא בנידוי. (92) או נדר.

ט. וכלן⁹³ שהיה להן פנאי לגלח קדם הרגל ולא גלחו - אסורין. אבל הנזיר והמצרע שהגיע זמן תגלחתן - בין בתוך המועד, בין קדם הרגל - אף על-פי שהיה להם פנאי, מתרין לגלח במועד, שלא ישוהו קרבנותיהן⁹⁴. וכל היוצא⁹⁵ מטמאתו לטהרתו⁹⁶ - מתר לגלח במועד. וקטן⁹⁷ שנולד - בין במועד, בין לפני המועד⁹⁸ - מתר לגלחו במועד⁹⁹. ואנשי¹⁰⁰ משמר ששולמה משמרתן בתוך המועד - מתרין לגלח, מפני שאנשי משמר אסורין לגלח בשבת שלהן¹⁰¹.

(93) (מסכת מועד קטן דף י"ז עמוד ב'). (94) שאין מביאים קרבנותיהם אלא אחרי התגלחת (רש"י). (95) במשנה (מסכת מועד קטן דף י"ג עמוד ב'): "והנזיר והמצרע מטומאתו לטהרתו". אבל הרמב"ם בפירוש המשנה הביא: "והעולה מטומאתו לטהרתו" וכן הוא בכמה נוסחאות (בדק"ס). (96) והטמא אינו מתקטט כל ימי טומאתו ואינו מתגלח (מגיד משנה). [וכן הוא בספר המצוות (עשין קיב): "וטמא טמא יקרא - שכל טמא צריך שיכריז על עצמו הטומאה, וזה שישם לעצמו הכרה יודע בה שהוא טמא". ובחינוך (מצוה קסט): "שיעשה בגופו עניין שיוכר לבני אדם בו שהוא טמא ויסורו ממנו", ובתשובת הגאון (תשובות הגאונים מן הגניזה הוצאת גינצבורג עמ' 38): "הזב כו' ואל יקטט את עצמו אלא יהא מנוול במראהו". וראה בהקדמת כתבי מכוון הרי פישל עמ' 12 להגר"ש ליברמן]. (97) (מסכת מועד קטן דף י"ד עמוד א'). (98) יש אומרים שכל זמן שאינו בן י"ג שנה מותר לגלחו במועד (פרי מגדים). (99) שכיון שאינו חייב במצוות לא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שכתב רבינו בסמוך שמותר לקנות להרויה - אלו יש להם פרסום גדול בקנייתם ויש בזה ולזול המועד (מגיד משנה).

כג. מוכרי¹²³ פרות, פסות וכלים - מוכרי¹²⁴ בצנעה לצורך המועד. פיצד? אם היתה החנות פתוחה לזוית או למבוי¹²⁵ - פותח פדרכו, ואם היתה פתוחה לרשות הרבים - פותח אחת ונועל אחת¹²⁶.

פָּרָק שְׁמִינִי

1) נתבאר בו דיני חולו של מועד. ונסתיים הפרק בכיור ערבי ימים טובים, מה הן במלאכה. ובפרט דיני ערב הפסח שדינו חלוק מן השאר.

123) (משנה במסכת מועד קטן דף י"ג עמוד ב').
124) לפי שהם דברים המתקיימים ואין היכר שהוא לצורך המועד. 125) שאינו מפולש לרשות הרבים. 126) פותח דלת אחת ונועל דלת אחת, משום כבוד המועד (רש"י).
127) שמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו והיו רגילים להרבות בו בסעודות (מגיד משנה, ועיין שיטה על מועד קטן שם).
128) ובשמים (משנה ברורה סימן תקל"ט). 129) שאינם מתקיימים והכל יודעים שקונים אותם לצורך אותו יום.

א. נהרות² המושכין מן האגמים³ - מתר להשקות מהן בית השלחין במועד; והוא, שלא פסקו⁴. וכן הברכות, שאמת המים עוברת⁵ ביניהן - מתר להשקות מהן. וכן ברכה שנטפת מבית השלחין, ועדין היא נוטפת - מתר להשקות ממנה בית השלחין אחרת; והוא, שלא פסק המעין המשקה בית השלחין העליונה⁶.

כד. כל¹³⁰ שאסור לעשותו במועד - אינו אומר לנכרי לעשותו; וכל שאסור לעשותו במועד, אם אין לו מה יאכל - הרי זה עושה פדי פרוסתו. וכן עושה סחורה פדי פרוסתו. ומתר לעשיר לשכר פועל עני שאין לו מה יאכל, לעשות מלאכה שהיא אסורה במועד, פדי שטל שכרו להתפרנס בו. וכן לוקחין דברים שאינם לצורך המועד מפני צורך המוכר שאין לו מה שיאכל¹³¹.

2) מועד קטן ד, א. 3) נחלי מים מכונסים. 4) שאינם פוסקים בשום פעם אלא מושכים תמיד מן האגם, ואין לחשוש שמא יצטרכו למלא בכד ולהשקות, שזוהי טירחה יתירה. 5) אבל בריכות שאין אמת המים עוברת על ידן - אסור להשקות מהן השדות, כי אחר שיוצאו כל המים, יצטרך להביא מים בדלי ממקום אחר, והיא טירחה יתירה בחול המועד - שאסורה. 6) אבל אם פסק המעיין, יש לחשוש שיצטרך להביא מים בדלי ממעיין אחר, ואסור בחול המועד שהוא טירחה יתירה.

130) (מסכת מועד קטן דף י"ב עמוד א'). 131) "אף אם יש לו כלי בית למכור, מותר לו לעבוד, אבל אם יש לו סחורות למכור, לא נקרא אין לו מה לאכול" (בית יוסף אר"ח סימן תקמ"ג).

ב. ערוגה⁷ שחציה נמוף וחציה גבוהה⁸ - לא ידלה ממקום נמוף להשקות מקום גבוה, מפני שהוא טרח גדול. ומתר לדלות מים להשקות היקרות פדי לאכלן⁹ במועד; ואם בשביל ליפותן - אסור¹⁰.

כה. שוכרי¹³² השכיר על המלאכה במועד לעשותה לאחר המועד¹³³, ובלבד שלא ישקל ושללא ימדד ולא ימנה פדרכו שהוא עושה בחל. נכרי שקבל קבלת¹³⁴ מישראל, אפלו היה חוץ לתחום¹³⁵ - אינו מניחו לעשותו במועד; שהכל יודעין שמלאכה זו של ישראל, ויחשדו אותו שהוא שכר את הנכרי לעשות לו במועד, שאין הפל יודעין ההפרש שיש בין השכיר¹³⁶ ובין הקבלן¹³⁷, ולפיכך אסור.

7) מועד קטן ד, א. 8) וכל-שכן כשהן שתי ערוגות ואחת גבוהה מחברתה, אין דולין מהתחנתה להשקות העליונה ('משנה ברורה' סי' תקלז). 9) שיהיו ראויין לאכילה ועומדין לימכר לצורך אכילה במועד (ריטב"א). 10) שלגבי אוכל נפש או מכשיריו, התירו חכמים גם טורח גדול בחול המועד, אבל כדי להשיחין אסור לעשות טירחה יתירה שאין זה צורך המועד (רמב"ן).

132) (מסכת מועד קטן דף י"ב עמוד א'). 133) שמתנה עמו בפירוש שיעשה המלאכה אחרי המועד. 134) בקבלנות, לבנות ביתו של ישראל. 135) שהרי במועד מותר ללכת מחוץ לתחום ויראו שהנכרי עובד בשביל ישראל, בניגוד לשבת שאסור לצאת חוץ לתחום ולפיכך מותר להניח לקבלן הגוי לעשות מלאכה חוץ לתחום (פרק ו' מהלכות שבת הלכה י"ד). 136) שכיר יום

ג. אין¹¹ עושין עוגיות¹² בעקרי הגפנים פדי שיתמלאו מים. ואם היו עשויות ונתקלקלו¹³ - הרי זה מתקנים¹⁴ במועד. וכן אמת המים¹⁵ שנתקלקלה - מתקנין אותה במועד. פיצד? היתה עמקה טפח¹⁶ - חופר בה עד ששה¹⁷; היתה עמקה טפחים¹⁸ - מעמיקה עד שבעה¹⁹. ומושכין²⁰ את המים²¹ מאילן לאילן²², ובלבד שלא ישקה את פל השדה²³. ואם היתה שדה לחה - מתר להשקות את פלה²⁴. ומרביצין²⁵ את השדה במועד²⁶. שפל הדברים האלו אין בהן טרח יותר.

11) משנה, מועד קטן ב, א. 12) חפירות. 13) אבל לא נסתמו לגמרי. 14) אבל אסור להעמיק יותר משחיו

137) (פרק ו' מהלכות שבת הלכה י"ד). 136) שכיר יום

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הסמוכה לשדה אילן, שכן הוא בברייתא (שם ז.) לפי נוסחת רבינו שם (עיין מגיד-משנה). אבל לפי נוסחתנו בברייתא שם, מדברת המשנה בשדה לבן הסמוכה לעיר. ולפי"ז פסקו הרי"ף והרא"ש שבשדה לבן הסמוכה לשדה אילן, מותר לצוד אותן כדרכן, ואם אינה סמוכה לשדה אילן - צדין אותן על ידי שינוי. (37) שדה תבואה שאין שם צל אילנות, נקראת שדה לבן.

ו. פתל גנה שנפלה³⁸ - בונה מעשה הדיוט³⁹, או גודר אותו בקנים וגמא וכיצא בהן. וכן אם עשה מעקה לגג - בונה אותו מעשה הדיוט⁴⁰. אבל פתל חצר⁴¹ שנפלה - בונה פדרכו. ואם היה גוהה⁴² - סותרו מפני הספנה, ובונה פדרכו.

(38) מועד קטן ו, ב. שאין כאן חשש של הפסד גדול אם יכנסו בה בני אדם (רש"י). (39) שמניח אבנים זו על גבי זו, ואינו טח בטיט (פירוש המשניות, וכן הוא בגמרא). (40) ואם הוא גג שרגילים להשתמש בו, ויש כאן מצוות "ועשית מעקה לגגך", מותר לעשות המעקה כדרכו (ביאור הלכה" סי' תקמ בשם הריטב"א). (41) שיש חשש של גנבים, ודבר האבד אינו צריך שינוי (למעלה פ"ז ה"ג, ולהלן ה"ז). (42) נוטה ליפול.

ז. בונה⁴³ אדם אצטבא⁴⁴ לישוב או לישן עליה. הצייר והצנור⁴⁵ והקורה⁴⁶ והמנעול והמפתח שנשברו - מתקנו במועד פדרכו, בין בשל ברזל בין בשל עץ; שזה הפסד גדול הוא, שאם יניח הפתח פתוח ודלתות שבורות - נמצא מאבד כל מה שבפית. וכבר בארנו⁴⁷: כל שיש בו הפסד - אינו צריך שנוי⁴⁸.

(43) מועד קטן י, ב. (44) ספסל. ויש אומרים שלא התירו אלא במעשה הדיוט כמו במעקה (מגיד-משנה, רמב"ן, וכ"ה במאירי). (45) חור שבאסקופה התחתונה שהדלת סובבת בו. (46) המשקוף. (47) למעלה פ"ז ה"ג. (48) ואפילו אם נשברו מלפני יום-טוב, אם לא היתה לו האפשרות לתקנם לפני יום-טוב. אבל אם כיוון מלאכתו במועד - אסור (או"ח סי' תקמ).

ח. אין⁴⁹ חופרין קבר להיות מוכן למת שימות⁵⁰, ואין בונים אותו; אבל אם היה עשוי - הרי זה מתקנו במועד. פיצד? מוסף במדתו או מקצר ממדתו, כדי שיהיה נכון לעת שיקבר בו.

(49) משנה, מועד קטן ח, ב: "אין חופרין כוכין וקברות במועד". ובגמרא שם: "כוכין בחפירה וקברות בבנין". ולכן כתב רבינו: "אין חופרין - ואין בונים". ומפרש רבינו משנה זו שהמדובר בכוכין קבר למתים שימותו (וכן הוא בפירוש המשניות). אבל הראב"ד שואל על זה, מסיפא: "אבל אם הי' עשוי - מתקנו במועד", ואם לפני שמת, למה התירו? (50) אבל אם כבר מת, עושים לו כל צרכו.

בתחילה (מגיד-משנה, ועיין ביאורי הגר"א סי' תקלו ס"ו, וב'אשל אברהם' לבעל 'פרי מגדים' סק"ה). (15) תעלה להוליך מים בשדה ממקום למקום, ונקראת אמת המים מפני שרוחבה ועומקה היו אמה = ששה טפחים. (16) 10 נסטימטר לאחר הקלקול. (17) טפחים, שהוא שיעור אמה כמו שהיתה מקודם, ואסור להעמיקה יותר (ריטב"א). יוצא שמעמיק בחפירה חמישה טפחים. (18) לאחר הקלקול, ואילו קודם לכן היתה עמוקה שבעה טפחים. (19) שהוא מעמיק חמישה טפחים. (20) משנה, מועד קטן ו, ב. כדברי רבי אליעזר בן יעקב. (21) עושין חפירה סביב האילן למלאות מים. (22) שהאילנות צריכים השקייה כבית השלחין (למעלה פ"ז ה"ב). (23) בשדה הבעל ("בית המשקה" כלשון רבינו למעלה פ"ז ה"ב) הדברים אמורים, והאילנות לא יפסדו על-ידי מניעת ההשקייה על כל השדה ('נמוקי יוסף'). (24) שכיון שהיתה לחה מקודם, אין טורח רב להשקותה (מגיד-משנה). (25) לזולף את השדה בהשקייה מועטת בשביל הירקות. (26) ואף שלדברי רבי אליעזר בן יעקב, שפסק הרמב"ם כמותו: "ובלבד שלא ישקה את כל השדה", יש איסור גם להרביץ את השדה? יש לומר שכאן מדובר בבית השלחין, שאם לא יזלף מים - יפסיד הזריעה והוא דבר האבד ומותר (מגיד-משנה).

ד. זרעים²⁷ שלא שתו מלפני המועד - לא ישקם במועד, מפני שהן צריכין מים רבים, ויבא לידי טרח יותר²⁸. ומתיר²⁹ להסב את הנהר ממקום למקום ולפתח נהר שנסתם. בורות שיחין ומערות של יחיד, אם היה צריך להם³⁰ - חוטטין³¹ אותן, ושפין³² את סדקיהם; אבל אין חופרין אותן לבתחלה. וכוונסים לתוכם מים, אף-על-פי שאינו צריך להן. ועושין³³ נברכת³⁴ במועד.

(27) משנה, מועד קטן ה, ב. (28) וטירחה יתירה אסורה אף במקום הפסד (כסף-משנה). (29) מועד קטן ד, ב. (30) לשתיה. (31) מנקין. (32) וסותמין. (33) (משנה במועד קטן ח:). (34) בריכת מים לכביסה. וכן פירש רש"י. ולא להא להיתרום חכמים לכבס (למעלה פ"ז הלכה כא) והוא לצורך המועד (מגיד משנה).

ה. עכברים³⁵ שהן מפסידין את האילנות - צדין אותן במועד. בשדה האילן - צד פדרכו. פיצד? חופר ותולה המצודה. ואם³⁶ היה שדה לבן³⁷ סמוך לשדה האילן - צדין אותן בשדה הלכן בשנוי, כדי שלא יפנסו לשדה האילן ויחריבוה. וכיצד צד בשנוי? נועץ שפוד בארץ, ומפה בקרדם, ואחר כך מנתקו, ונמצא מקומו גמא.

(35) משנה, מועד קטן ו, ב. ושם כתוב: "צדין את האישות ואת העכברים", אישות היא חפרפת, חיה קטנה שמקלקלת את האילנות על ידי חפרותיה בשדות. (36) כדעת חכמים במשנה שם, שבשדה לבן לא הותר אלא שלא כדרכו, ודוקא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שנים. (67) מכיון שהוא בהבלעה. (68) פסחים נה, ב. (69) ואין מוציאין אותו. (70) שנתרבה הזבל בחצר.

יב. המשנה⁷¹ פני הקרקע: אם מתפנן לתקן מקום, שיעמיד בו פרי של תבואה⁷² או שידוש בו⁷³ - מתר; ואם נתפנן לעבודת הארץ - אסור. וכן המלקט עצים מתוך שדהו: אם לצרף עצים⁷⁴ - מתר; ואם לתקן הקרקע - אסור. וכן הפותק⁷⁵ מים לגנה, אם נתפנן שיעבדוהו⁷⁶ - מתר; ואם להשקות הארץ - אסור. וכן הקוצץ חריות מן הדקל: אם נתפנן להאכיל לבהמה⁷⁷ - מתר; ואם נתפנן לעבודת האילן - אסור. וממעשיו יפר לאי זה דבר הוא מתפנן.

(71) מועד קטן י, ב. (72) כגון שמשווה את כל השדה (או"ח סי' תקלז). (73) ראה למעלה פ"ז ה"ו, שיותר לדוש במועד לצורך המועד. וכמו כן מותר להשוות פני הקרקע שידוש בו תבואה לצורך המועד. (74) כגון שנוטל הגדולים ומניח הקטנים (או"ח שם). (75) פותח. (76) כגון שפותח למעלה מקום שיכנסו המים, ולמטה מקום שיצאו המים (או"ח שם). (77) כגון שקוצץ כולן מצד אחד (או"ח שם). ובכת"י הגירסא: "לבהמתו".

יג. תנור⁷⁸ וכירים, שאפשר שייבשו ויאפה בהן במועד - עושין; ואם לאו - אין עושין אותן⁷⁹. ובין כך ובין כך⁸⁰ - בונין⁸¹ על חרש של תנור ועל הפירה הטפלה שלהן. ומסרגין⁸² את המטות, ונוקריין⁸³ את הריחים, ופותחין להן עין⁸⁴, ומעמידין⁸⁵ אותן, ובונין אמת המים⁸⁶ של רחים⁸⁷.

(78) מועד קטן יא, א. (79) ואם צריך לתנור לחמם מפני הקור - מותר, שהכל חולים אצל צינה. וכן אם נשבר החלון וסובל מחמת הקור - מותר לתקן אותו ('משנה ברורה' סי' תקמ). (80) בין אם יתייבשו ובין אם לא יתייבשו, לפי שאפשר לאפות עליהם אף אם לא נתייבשה הטפילה ('משנה ברורה'). (81) הטפילה, כלומר מתקנים את הטיח שעל התנור. (82) אורגים (משנה, מועד קטן ח: כתנא - קמא. ובטעם ההיתר, יש אומרים מפני שהוא לצורך המועד (רבינו ידידיה ב'שיטה' על מועד קטן) ומסרגין הוא מעשה הדיוט (רבינו ירוחם). ויש אומרים מפני שהוא דבר האבד (רא"ש) ואין צריך שינוי. (83) מנקין (מועד קטן י:). (84) חור. (85) מתקנים אותם על עמדם. (86) שמגלגלים את הריחים. (87) כל ארבעת הדברים הללו הם לצורך אוכל נפש, ולכן נעשים כדרכם בלי שינוי (מגיד-משנה).

יד. זופתיין⁸⁸ את החבית, כדי שלא יפסד היין⁸⁹. וזופתיין את הבקבוק, מפני שאין בו טרח⁹⁰. וסותמין⁹¹ את פי החבית של שכר, כדי שלא תפסד. ומתפנין⁹² את הקציעות⁹³ בקש, כדי שלא יאבדו. ומרפכין⁹⁴ את הבגדים בידים, מפני שהוא מעשה הדיוט. אבל אין

ט. אין⁵¹ מפנין את המת ולא את העצמות מקבד לקבד, ולא ממכבד לבזוי ולא מבזוי למכבד. ואסור לעשות כן לעולם בשאר הימים⁵², אלא אם כן היה מפנהו בתוך שלו⁵³ - מפנהו בשאר הימים אפילו ממכבד לבזוי.

(51) משנה, מועד קטן ח, א. כרבי יוסי. (52) 'ירושלמי' מועד קטן, סוף פ"ב). "יש מי שכתב הטעם לפי שהבלבול קשה למתים, מפני שמתיראין מיום הדין, וזכר לדבר (איוב ג, יג): "ישנתי אז ינוח לי", ושמואל אמר: "למה הרגזתני לעלות?" ואני אומר שאם זה הוא הטעם, אפילו לפנות לתוך שלו היה אסור, אלא עיקר הטעם משום בזיון המת" (הרדב"ז בפ"ד מהלכות אבל ה"ו). (53) "שערב לו לאדם שיהיה נח אצל אבותיו" ('ירושלמי'), וכתב הרמב"ן שהוא-הדין שלהעלותו לארץ ישראל - מותר, וכן אם מתחילה היה דעתם לפנותו - מותר.

י. אין מתליעין⁵⁴ את האילנות, ולא מזהימין⁵⁵ את הנטיעות, ולא מגזמין⁵⁶; אבל סכין את האילנות ואת הפרות⁵⁷ שבהן בשמן, ועוקרין⁵⁸ את הפשתה, מפני שהיא ראויה להפך⁵⁹ בה במועד, וקוצרין את הפשות⁶⁰, מפני שהיא ראויה להטילה לשכר במועד. וכן כל פיוצא בזה.

(54) עבודה זרה נ, ב. ליטול התולעים מן האילנות - משום שהוא טירחה יתירה ('מגן אברהם'). (55) להדביק זבל באילנות, במקום שנקלף הקליפה, ואף כאן ישנה טירחה יתירה. (56) לקצץ מענפי האילנות, וגם זו טירחה יתירה. (57) כדי שנוכל לאכלם במועד. אבל בלא זה - אסור, שאינו נעשה אלא להשביח הפירות ('מעשה רוקח', ועיין לחם-משנה). (58) מועד קטן יב, ב. (59) לכסות בו פירות השטוחים לייבש. (60) מין צמח שבפרחיו משתמשים לבישול השכר (=הבירה).

יא. אין⁶¹ מכנסין את הצאן לדיר⁶² כדי שייזבלו את הקרקע, שהרי הוא מדיר שדהו במועד; ואם פאו מאליהן - מתר. ואין מסייעין אותן, ואין מוסרין להן שומר⁶³ לנער⁶⁴ את הצאן. היה שכיר שבת⁶⁵, שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר שבוע⁶⁶ - מסייעין אותן⁶⁷, ושוכרין שומר לנער את צאנם ממקום למקום כדי שייזבלו כל השדה. הזבל⁶⁸ שבהצר - מסלקין אותו לצדדין⁶⁹; ואם נעשה חצר פרפת בקר⁷⁰ - מוציאין אותו לאשפה.

(61) מועד קטן יב, א. (62) שמכניסין בהמות לשדה ושוכבות שם, וכל הלילה מטיילות ממקום למקום עד שמזדבל כל השדה. (63) גוי. (64) מוליכין ממקום למקום, מתוך כך הגללים מתנערים מהן והשדה מזדבל. (65) נשכר לכלל השבוע, ולא לאותו היום בלבד. (66) שבע

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וְגוֹעֲרִין בּוֹ וּמְבַטְלִין אוֹתוֹ פְּעַל פְּרָחוּ, אֲבָל אֵין מְפִין אוֹתוֹ מִפֶּת מְרֻדוֹת, וְאֵין צְרִיף לִומר שְׂאֵין מְנַדִּין אוֹתוֹ¹¹⁰. חוץ מְעַרְב הַפֶּסַח אַחַר חֲצוֹת, שֶׁהָעוֹשֶׂה בּוֹ מְלֹאכָה אַחַר חֲצוֹת - מְנַדִּין אוֹתוֹ, וְאֵין צְרִיף לִומר שְׂמִפִּין אוֹתוֹ מִפֶּת מְרֻדוֹת, אִם לֹא נִדְוָהוּ. לְפִי שְׂיִוִם אַרְבָּעָה עֶשֶׂר בְּנִיסָן אֵינוֹ כְּשֶׂאֶר עַרְבֵי יָמִים טוֹבִים, מְפִנֵי שְׂיִישׁ בּוֹ חֲגִיגָה וְשְׂחִיטַת קָרְבָּן¹¹¹.

(108 פסחים ג, ב. 109) מנחה קטנה, שהיא שעתיים וחצי לפני סוף היום. (110) שהרי נידוי חמור ממכת מרדות (פסחים נב. ולמעלה פ"א הכ"ב). (111) ש"אינו בדין שתהא עסוק במלאכה וקרנבך קרב" (ירושלמי' פסחים פ"ד ה"א). וכיון שנאסר אז, בזמן המקדש - אסור לעולם ('תוספות' פסחים נ. ד"ה מקום).

יח. לְפִיכָךְ¹¹² יוֹם אַרְבָּעָה עֶשֶׂר בְּנִיסָן אֶסוּר בְּעֵשֶׂת מְלֹאכָה מְדַבְרֵי סוֹפְרִים כְּמוֹ חֵלוֹ שֶׁל מוֹעֵד¹¹³. וְהוּא קַל מִחֵלוֹ שֶׁל מוֹעֵד¹¹⁴, וְאֵינוֹ אֶסוּר אֲלָא מִחֲצֵי הַיּוֹם וְלִמְעַלָּה, שֶׁהוּא זְמַן הַשְּׂחִיטָה; אֲבָל מִהֲנִיחַ הַחֲמָה¹¹⁵ עַד חֲצֵי הַיּוֹם - תְּלוּי בְּמִנְהַג: מְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לַעֲשׂוֹת - עוֹשִׂין, מְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לַעֲשׂוֹת - אֵין עוֹשִׂין¹¹⁶.

(112) פסחים נ, א. (113) מועד קטן יג, א. (114) ראה להלן הכ"א. (115) אבל לפני הנץ החמה מותר במלאכה ואין בזה שום מנהג, כרבי יהודה (פסחים ב:) וכבית הלל (פסחים נה.). (116) [במנהג זה של מניעה ממלאכה לפני חצות היום, אין הטעם משום קרבן פסח, שהרי אינו קרב אלא לאחר חצות (ועיין 'תוספות' פסחים נ. ד"ה מקום). ומצאנו בבבלי (מועד קטן יג.) שטעם "המנהג הוא: "משום צורך יום-טוב" כדי להכין צרכי יום-טוב או שיתעסק בצרכי פסחו בזמן בית המקדש או בזמן הזה בצרכי מצה ומרור והכשר כליו וביעור חמץ" (ריטב"א שם). וכן פירש"י (פסחים נ. במשנה). ולפי זה, אין שום מחלוקת בין רש"י והרמב"ם, שהרמב"ם כתב טעמו של הירושלמי' לאחר חצות היום, ורש"י כתב טעמו של הבבלי' לקודם חצות היום, וה'מגיד משנה' עשאם כחלוקים, ודבריו צ"ע].

יט. וְאֶפְלוּ בְּמְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לַעֲשׂוֹת - לֹא יִתְחַיל¹¹⁷ בְּתַחֲלָה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה בְּאַרְבָּעָה עֶשֶׂר, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא יָכוֹל לְגַמְרָה קִדְּם חֲצוֹת; אֲלָא שְׂלֵשׁ¹¹⁸ אֲמֻנִיּוֹת בְּלִבְד הֵן, שְׂמַתְחִילִין בָּהֶם בְּמְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לַעֲשׂוֹת¹¹⁹, וְעוֹשִׂין עַד חֲצוֹת, וְאֵלוּ הֵן: הַחֲיִטִּין וְהַסְּפָרִין וְהַכּוֹבָסִין. אֲבָל שְׂאֵר אֲמֻנִיּוֹת - אִם הִתְחַיל בְּהֵן קִדְּם אַרְבָּעָה עֶשֶׂר, הוּא שְׂיִגְמֹר עַד חֲצוֹת; שְׂאֵין הָעַם צְרִיכִין לְשְׂאֵר אֲמֻנִיּוֹת צְרִיף הַרְבֵּה.

(117) משנה, פסחים נה, א. (118) מפני שהעם צריכים להם הרבה. (119) והראב"ד מפרש המשנה הנ"ל של "שלש אומניות", במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה. ועיין 'מגיד משנה'.

עוֹשִׂין קְשָׁרִים⁹⁴ בֵּית הַיָּדִים, מְפִנֵי שֶׁהוּא מְעַשֶׂה אֲמָן. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

(88) מועד קטן יב, א. (89) אף-על-פי שיש בו טורח. (90) אף-על-פי שאין בו הפסד רב. (91) מכסין (מועד קטן יג:). (92) פירות השטוחים לייבש. (93) מועד קטן י, א. (94) לתקן את הקמטים.

טו. קוֹצְצִין⁹⁵ צְפָרְנֵינוּ⁹⁶ חֲמֹר שֶׁל רַחֲמִים⁹⁷, וּבּוֹנִין אָבוּס לְבַהֲמָה. וְסוֹס שְׂיִרְכַּב עָלָיו - מְתָר לְטַל צְפָרְנֵינוּ וְלִסְרָקוֹ כְּדֵי לִפְתוֹתוֹ⁹⁸. וְאֵין מְרַבֵּיעִין⁹⁹ בְּהֶמָּה בְּמוֹעֵד, אֲבָל¹⁰⁰ מְקִיזִין לָהּ דָם, וְאֵין מוֹנְעִין מִמֶּנָּה רְפוּאָה. וְכָל מְאָכְלוֹת וּמְשָׁקִים שְׂאֵינָן מְאָכֵל בְּרִיאִים אֲלָא לְרְפוּאָה - מְתָר לְאָדָם לְאָכְלוֹ וְלִשְׂתוֹתוֹ בְּמוֹעֵד¹⁰¹.

(95) מועד קטן, שם. (96) וכן לשים ברזלים על הפרסות ('תוספות'). (97) והוא לצורך המועד, כי הצפרנים מעכבות הליכת החמור. ויש אומרים שצריך לעשות מעשה הדיוט (מגיד-משנה בשם הרמב"ן). (98) שהוא צרכי רכיבה. (99) מועד קטן יב, א. מפני שאפשר לעשותו אחר המועד. (100) מועד קטן, שם. (101) רבינו אלפסי בשם התוספתא פ"ב דמועד קטן. ואף-על-פי שבשבת ויום-טוב אסור שמה יבוא לידי שחיקת סממנים (פכ"א מהל' שבת ה"כ). ויש אומרים שבחול המועד מותר אפילו לשחוק הסממנים שהרי הוא לצורך המועד ('פרי מגדים', ועיין 'תוספות' מו"ק י:).

טז. אֵין¹⁰² מְפַנֵּין¹⁰³ מְחַצֵּר לְחַצֵּר¹⁰⁴ בְּמוֹעֵד, וְלֹא מְפַעֲרָה לְנֶאֱהָ וְלֹא מְנַאָה לְכַעוּרָה¹⁰⁵; אֲבָל מְפַנָּה הוּא מְבִית לְבֵית בְּאוֹתָהּ חֲצֵר. וּמְבִיאִין בָּלִים שֶׁהֵן לְצִרְף הַמוֹעֵד מְבִית הָאֲמָן, כְּגוֹן פְּרִים וּכְסֻתוֹת וְצִלוֹחִיּוֹת; אֲבָל בָּלִים שְׂאֵינָן לְצִרְף הַמוֹעֵד, כְּגוֹן מַחְרָשָׁה מִן הַלּוּטֵשׁ אוֹ צֶמֶר מְבִית הַצֶּבַע - אֵין מְבִיאִין¹⁰⁶. וְאִם אֵין לְאֲמָן מַה יֹּאכֵל - נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ וּמְנִיחֵן אֲצִלוֹ. וְאִם אֵינוֹ מְאָמִינוֹ - מְנִיחֵן בְּבֵית הַסְּמוּף לוֹ. וְאִם חוֹשֵׁשׁ לָהֶם שְׂמָא יִגְנְבוּ - מְפַנֵּן לְחַצֵּר אַחֲרָה. אֲבָל לֹא יָבִיא לְבֵיתוֹ, אֲלָא בְּצַנְעָה¹⁰⁷.

(102) משנה, מועד קטן יג, א. (103) כלים. (104) דרך רשות הרבים. (105) ב'ירושלמי' (סוף פ"ב) מתיר לפנות משל אחרים לחצר שלו אפילו מנאה לכעורה, ששמחה היא לאדם שדר בתוך שלו (הראב"ד, ועיין מגיד-משנה). (106) משום טירחא שלא לצורך (רש"י). וה'מגן אברהם' מפרש משום שיחשדו אותו שתיקנו במועד. (107) ושואל ה'מגן אברהם': אם אין לאומן מה יאכל, למה לא יביאם בפרהסיא, שהרי מותר לתת לו מלאכה לעשות? ובכת"י חסרות שתי תיבות הללו "אלא בצנעא".

יז. אֶסוּר¹⁰⁸ לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה בְּעַרְבֵי יָמִים טוֹבִים מִן הַמְּנַחָה וְלִמְעַלָּה¹⁰⁹, כְּמוֹ עַרְבֵי שַׁבָּתוֹת. וְכָל הָעוֹשֶׂה מְלֹאכָה בְּהֵן - אֵינוֹ רוֹאָה סִימָן בְּרָכָה לְעוֹלָם.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- נקודות משיחות קודש -

"הלכות חמץ ומצה"

שמו של החג בכל התורה חג המצות, ואנו קורין אותו חג הפסח כי השי"ת מספר שבחן של ישראל שלא התמהמהו ואמרו היאך נצא למדבר, ואנו מספרים שבחו של השי"ת אשר פסח על בתי ישראל במצרים (קדושת לוי, פר' בא). וי"ל שהנהיגו שם חג הפסח זכר למקדש (עטר זקנים), אבל ראה שמות (לד, כה): זבח חג הפסח - ובת"א שם "תרכי נכסת פיסחא" ובתרגום יונתן כתב: "וי"ט קדימא דפסחא". ומה שקרא הרמב"ם הלכות אלו בשם הלכות חמץ ומצה, הוא מטעם שיטתו הכללית המדברת בחיובי הגברא שבמועדים, ועיין הביאור בזה ריש ספר זמנים לפירושו הפסוק שבריש הספר - "נחלתי עדותך לעולם כו".

(לקוטי שיחות, חלק י"ב עמוד 160 הערה ד"ה חג המצות מתוך רמב"ם "פרס המלך")

1) כולל גם איסור הנאה, שאף היא בכלל אכילה, כמבואר להלן (הלכה ב). 2) חמשת מיני דגן שהם: חיטה ושעורה, כוסמין, שיבולת שועל ושיפון, כשמתערבים במים באים לידי חימוץ (להלן פ"ה ה"א). 3) אבל בערב פסח אחר חצות, אינו עובר על כל יראה ובל ימצא (ראה להלן הערה יח, ופ"ג ה"ח, ובמגיד-משנה).

פָּרֵק רֵאשׁוֹן⁴

4) כלל בו רבינו איסור החמץ, מהותו וענין אכילתו, וקיומו, וזמניו, ותערובתו, ומה שהוא ממנו בכרת, ומה שהוא בלאו, ומה שהוא מדבריהם.

א. פֶּלֶא אֹכֵל⁵ בְּזֵית⁶ חֶמֶץ בְּפֶסַח מִתְחַלֵּת לַיִל חֲמִשָּׁה-עָשָׂר⁷ עַד סוֹף יוֹם אֶחָד וְעֶשְׂרִים בְּנִיטָן בְּמִיזֵיד⁸ - תִּיב פְּרֵת⁹, שְׁנֹאמֵר: "כִּי פֶלֶא אֹכֵל חֶמֶץ וְנִקְרָתָה"¹⁰; בְּשׁוֹגֵג - תִּיב קֶרֶן חֲטָאת קְבוּעָה¹¹. אֶחָד¹² הָאֹכֵל וְאֶחָד הַמְמַחֵה¹³ וְשׁוֹתָה¹⁴.

5) גם הנשים הפטורות ממצות-עשה שהזמן גרמא - שהיא מזמן לזמן ואינה תדירה - חייבות בזו, כי בכל מצוות לא-תעשה שבתורה, אחד אנשים ואחד נשים חייבים (משנה, קידושין טו). 6) 30 גראם. 7) ואילו על איסור אכילת חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה, אין עונש כרת אלא מלקות (ראה להלן הלכה ח). 8) שידע שאסור לאכול חמץ בפסח ושחייבים עליו כרת (ראה בפ"ב מהל' שגות ה"ב). 9) משנה, כריתות ב, א. 10) ומסיים שם הפסוק: "מיום הראשון עד יום השביעי", כלומר מיום ט"ו בניסן עד יום כ"א בו. 11) בניגוד למקרים שחייבה התורה קרבן עולה ויורד, הוא קרבן שאינו קבוע, אלא אם היה עשיר מביא חטאת בהמה, ואם היה עני מביא עוף, ואם היה דל מביא עשירית האיפה. ואילו חטאת קבועה היא הבאה מן הבהמה בלבד (רמב"ם הל' שגות פ"א ה").

כ. ההולף¹²⁰ מִמְּקוֹם שְׁעוֹשִׁין לְמְקוֹם שְׁאִין עוֹשִׁין - לֹא יַעֲשֶׂה בִּישׁוּב¹²¹, מִפְּנֵי הַמִּחְלָקֶת; אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא בַּמְדָּבָר. וְהַהוֹלֵף מִמְּקוֹם שְׁאִין עוֹשִׁין לְמְקוֹם שְׁעוֹשִׁין - לֹא יַעֲשֶׂה. וְנִתְּנִין עָלָיו חֲמֵרֵי מְקוֹם שְׁעוֹשִׁין מִשָּׁם, וְחֲמֵרֵי מְקוֹם שְׁהֵלֵף לָשָׁם. וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן לֹא יִתְרָאֵה בַּפְּנִיָּהּ שֶׁהוּא בְּטֵל מִפְּנֵי הָאֶסוּר¹²². לְעוֹלָם אֵל יִשְׁנֶה אֲדָם¹²³, מִפְּנֵי הַמִּחְלָקֶת. וְכֵן¹²⁴ מִי שְׁדַעְתּוֹ לְחֹזֵר לְמְקוֹמוֹ - נוֹהֵג פְּאֻנְשֵׁי מְקוֹמוֹ, בֵּין לְהֵקֵל בֵּין לְהַחְמִיר. וְהוּא, שְׁלֹא יִתְרָאֵה בַּפְּנֵי אֲנָשֵׁי הַמְּקוֹם שֶׁהוּא בּוֹ, מִפְּנֵי הַמִּחְלָקֶת.

120) משנה, פסחים נ, א. 121) או בתוך התחום של אותו הישוב ('מגן אברהם'). 122) ואז אין מחלוקת - שיאמרו שאין לו מלאכה לעשות (גמרא). 123) ממנהג המקום. 124) צריך לומר "וכן כל מי", כלומר שלא דוק בענין זה של ערב פסח, אלא בכל מנהג ומנהג הדין כן ('משנה ברורה' סי' תסח ס"ק כב).

כא. מוֹלִיכִין¹²⁵ וּמְבִיאִין כָּלִים מִבֵּית הָאֱמֻן בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר אַחֵר חֲצוֹת, אֶף-עַל-פִּי שְׁאִינָן לְצַרְףֵּי הַמוּעֵד. וְגוֹרְפִין¹²⁶ זָבֵל מִתַּחַת רִגְלֵי בְּהֵמָה, וּמוֹצִיאִים אוֹתוֹ לְאַשְׁפָּה. וּמוֹשִׁיבִין¹²⁷ שׁוֹבְכִין לְתַרְנַגּוּלִים. תְּרַנְגְּלֵת שִׁישָׁבָה עַל הַבִּיצִים שֶׁלִּשָׂה יָמִים¹²⁸ או יֵתֵר, וְמִתָּה - מוֹשִׁיבִין אַחֲרֵת תַּחְתִּיהָ בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר, פְּדֵי שְׁלֹא יִפְסְדוּ הַבִּיצִים. וּבְמוּעֵד¹²⁹ אֵין מוֹשִׁיבִין¹³⁰. אֲבָל אִם בְּרָחָה בְּמוּעֵד מְעַל הַבִּיצִים - מִחֲזִירִין אוֹתָהּ לְמִקּוּמָה.

125) משנה, פסחים נה, ב. 126) מוציאים אותו במגריפה. 127) לתקן מקום שיעמדו התרנגולים והתרנגולות, אבל לתת ביצים תחתן - אסור ולא כרש"י (מגיד-משנה). 128) וכבר נפסדו הביצים מאכילה ואינן ראויות אלא לדגירה. 129) בחול-המועד. 130) תרנגולת אחרת תחתיה, מפני שספק הוא אם תשב על ביצים שכבר הוחמו תחת תרנגולת אחרת, ובערב פסח שאינו חמור כחול-המועד - הקילו בספק זה (מגיד-משנה).

סְלִיקוּ לָהּ הַלְכוֹת שְׁבִיתָת יוֹם טוֹב

הַלְכוֹת חֶמֶץ וּמַצָּה

יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁמוֹנֵה מִצּוֹת. שְׁלֹשׁ מִצּוֹת עֲשֶׂה, וְחֲמִשׁ מִצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. וְזֶהוּ פְּרָטָן: (א) שְׁלֹא לְאָכְלוּ חֶמֶץ² בְּיוֹם אַרְבַּעַה-עָשָׂר מִחֲצוֹת הַיּוֹם וְלִמְעֻלָּה. (ב) לְהַשְׁבִּית שְׁאוֹר בְּיוֹם אַרְבַּעַה-עָשָׂר. (ג) שְׁלֹא לְאָכֵל חֶמֶץ כָּל שְׁבֻעָה. (ד) שְׁלֹא לְאָכֵל תַּעֲרַבֵת חֶמֶץ כָּל שְׁבֻעָה. (ה) שְׁלֹא יִרְאֶה חֶמֶץ כָּל שְׁבֻעָה. (ו) שְׁלֹא יִמְצָא חֶמֶץ כָּל שְׁבֻעָה³. (ז) לְאָכֵל מַצָּה בְּלִילֵי הַפֶּסַח. (ח) לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מְצִרִים בְּאוֹתוֹ הַלִּילָה. וּבִבְאוֹר מִצּוֹת אֵלוֹ בְּפָרְקִים אֵלוֹ:

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

גוי, ולכן חלה עליו המכירה (ר"ן בפ"ג דע"ז).
 (27) השאירו. (28) וכלל הוא בכמה מקומות, שאין חייבים
 מלקות על לאו שאין בו מעשה. ואף שיש כאן "עשה" של
 תשביתו שאור מבתיכם, והרי הוא לאו הניתק לעשה, ואין
 לוקין עליו גם בשעה מעשה (משנה-למלך)? יש לומר,
 שכיון שמצוות-עשה של תשביתו היא בערב פסח, והלאו
 של כל יראה ובל ימצא הוא בתוך הפסח, הרי הוא "לאו
 שקדמו עשה", שאינו בגדר לאו הניתק לעשה, ולוקים עליו
 ('סדר המשנה'). (29) עונש מדרבנן על מרדו שעבר על
 איסור תורה.

ד. חמץ³⁰ שעבר עליו הפסח, אסור בהנחה לעולם³¹.
 ודבר זה קנס הוא מדברי סופרים³², מפני שעבר על
 'בל יראה' ו'בל ימצא', אסרוהו אפילו הניחו בשגגה
 או באנס³³, כדי שלא יניח אדם חמץ ברושותו בפסח
 כדי שיהנה בו אחר הפסח.

(30) משנה, פסחים כח, א. (31) נכמו חמץ בפסח, שגם אם
 שרפו - אפרו אסור (להלן פ"ג ה"א), כן קנסו בחמץ שעבר
 עליו הפסח שיהיה אסור בהנאה גם לאחר שריפתו.
 (32) כרבי שמעון שם. אבל לרבי יהודה - איסורו מן התורה.
 (33) שהיה אנוס ולא יכול לבערו, וגם לא לבטלו שהרי אינו
 ברשותו. והמקור לדברי רבינו הוא ממה שאמרו (בבא-קמא
 צו:): "גזל חמץ ועבר עליו הפסח, אומר לו: הרי שלך
 לפניך", הרי שאסור בהנאה ואף-על-פי שעבר עליו הפסח
 באונס (חידושי הרמב"ן לפסחים לא: ועיין מגיד-משנה).

ה. חמץ שנתערב בדבר אחר תוך הפסח³⁴ - בין
 במינו, בין שלא במינו - הרי זה אוסר בכל-שהוא³⁵.
 וחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח, אף-על-פי
 שהוא אסור בהנחה, אם נתערב³⁶ - בין במינו, בין
 שלא במינו - הרי זה מתיר לאכלו אחר הפסח³⁷.
 שלא קנסו ואסרו אלא פחמץ עצמו³⁸, אבל התערבת
 מתיר באכילה לאחר הפסח.

(34) דוקא תוך הפסח, אבל בערב פסח אחר חצות היום -
 אינו אוסר אלא במינו בלבד, כדלהלן הערה הבאה.
 (35) במשהו. והטעם בזה מפני שהוא "דבר שיש לו
 מתירין", שאין התערובת אסורה לעולם, שהרי לאחר הפסח
 תהיה כל התערובת מותרת, לפיכך אוסר בכל שהוא בין
 במינו בין שלא במינו. ואף-על-פי שכל דבר שיש לו מתירין
 שנתערב בשאינו מינו, בטל בששים - חמץ שאמרה בו
 התורה "כל מחמצת לא תאכלו" החמירו בו (רמב"ם פט"ו
 מהל' מאכלות אסורות ה"ט"ב). ודוקא תוך הפסח, שאז
 נאמר פסוק זה "כל מחמצת לא תאכלו" - אוסר בין במינו
 ובין שלא במינו, אבל בערב הפסח אחרי חצות היום - אינו
 אוסר אלא במינו בלבד (כסף-משנה). (36) אפילו בתוך
 הפסח ('מעשה רוקח'). (37) אבל בתוך הפסח חייב לבער
 את הכל, מפני החמץ שנתערב בתוכו ('מעשה רוקח').
 (38) שנשאר לאחר הפסח.

ו. אין³⁹ חיבין פרת אלא על אכילת עצמו של חמץ,

(12) תוספתא פסחים פ"א ה"י. (13) ממיס אותו על ידי
 היתוך ועושהו נוזל. (14) חולין קכ, א: "אכילה כתיבא
 ביה, והאי לאו אכילה הוא? אמר ריש לקיש: אמר קרא
 (שמות יב טו): "נפש" - לרבות השותה", נפש משמע כל
 דבר המיישב דעתו של אדם, וממילא גם שותה בכלל.

ב. החמץ¹⁵ בפסח¹⁶ אסור בהנחה, שנגמר: "לא
 יאכל¹⁷ חמץ" - לא יהא בו היתר אכילה. והמניח¹⁸
 חמץ ברושותו בפסח¹⁹, אף-על-פי שלא אכלו²⁰, עובר
 בשני לאוין²¹, שנגמר: "לא יראה לך שאור בכל
 גבלך", ונגמר: "שאר לא ימצא בבתיכם". ואסור²²
 החמץ ואסור השאור שבו מחמציץ אחד הוא²³.

(15) משנה, פסחים כא, א. (16) וכן בערב פסח מחצות
 היום ולמעלה, שכתוב בו "לא תאכל עליו חמץ" (להלן
 ה"ח), וכל מקום שנאמר "אכילה" - גם איסור הנאה בכלל
 (פ"ח מהל' מאכלות אסורות ה"ט"ו, ועיין כסף-משנה).
 (17) "מדקרינא יאכל (בצירי), משמע לא יהא בו היתר
 המביא לידי שום אכילה, וסתם הנאות לידי אכילה הן
 באות, שלוקח בדמים דבר מאכל" (רש"י). וראה בפ"ח
 מהל' מאכלות אסורות ה"ט"ו, שאפילו אם נאמר "לא
 תאכלו" - איסורי הנאה בכלל. (18) משאיר. (19) אבל
 בערב פסח מחצות היום ומעלה עד כניסת הפסח, אינו עובר
 על הלאו של "בל יראה ובל ימצא", אלא מוטלת עליו
 המצוה של השבתת החמץ (וראה למעלה הערה ג, ולהלן
 פ"ג ה"ח, ובמגיד-משנה). (20) פסחים ה, ב. (21) ולמה
 לא יעבור על שלשה לאוין, שהרי כתוב גם (שמות יג, ז):
 "ולא יראה לך חמץ"? (כסף-משנה) - כבר כתב הרמב"ם
 בספר המצוות (שורש התשיעי) כי כל "לאו" שלא בא
 לתוספת ענין ולחדש איזה דבר נוסף בדבר זה, אינו נחשב
 ל"לאו" יתירא, שלא בא אלא לחזק אותו הלאו בעצמו ולא
 להוסיף עליו "לאו" נוסף (הגרי"ב). (22) משנה, ביצה ב,
 א. (23) כתב הראב"ד שאע"פ שלענין שיעוריהם שוים הם
 - יש הבדל ביניהם, שהרי חמץ שנפסל מאכילת כלב -
 אינו זקוק לבערו, ושאר שנפסל מאכילת כלב - חייב
 לבער, שכך שנינו בתוספתא (ביצה פ"א): "איזהו שאור?
 המחמץ את אחרים. חמץ? שנתחמץ מידי אחרים, מאימתי
 קרוי שאור? משיפסל מלאכול לכלב" (ועיין במגיד-משנה
 וכסף-משנה).

ג. אינו²⁴ לוקה²⁵ משום "לא יראה" ו"לא ימצא"
 אלא אם-כן קנה חמץ בפסח²⁶ או חמצו, כדי
 שיעשה בו מעשה. אבל אם היה לו חמץ קדם
 הפסח, וקא הפסח ולא בערו, אלא הניחו²⁷ ברושותו
 - אף-על-פי שעבר על שני לאוין, אינו לוקה מן
 התורה, מפני שלא עשה בו מעשה²⁸, ומפני אותו
 מפת מדרות²⁹.

(24) תוספתא, מכות פ"ד ה"ה. (25) מלקות ארבעים.
 (26) מן הגוי. ואף-על-פי שהחמץ בפסח אסור בהנאה, וכל
 דבר שאסור בהנאה אינו בר קנין - כל זמן שהוא ביד גוי
 הוא ראוי להיות מותר בהנאה אחר הפסח כדין חמץ של

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לֹא תֹאכַל חֻמֵץ מִשְׁעָה שְׂרָאוּיָה לְשְׁחִיטַת הַפֶּסַח, שֶׁהוּא בֵּין הָעֲרִפִּים וְהוּא חֻצֵי הַיּוֹם.⁵³

47) פסחים ד, ב: "דכולי עלמא מיהא, חמץ משש שעות ולמעלה - אסור". ובנוסחאות מדוייקות שנקראו לפני זקני התלמוד, כתוב: "דכולי עלמא מיהא חמץ משש שעות ולעלמא דאורייתא" (ספר המצוות מצות לא-תעשה קצט). 48) אבל הנהגה, כגון שמכר לגוי, אינו לוקה (משנה-למלך פ"ה מהל' יסודי התורה ה"ח). 49) בכת"י הגירסא: "אחר זמן זה", וכ"ה בלחם משנה. 50) פסחים כח, ב: "ומנין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שהוא עובר בלא-תעשה? שנאמר: "לא תאכל עליו חמץ", דברי רבי יהודה". ולא כרבי שמעון שם שאמר שבערב הפסח אינו עובר עליו בלאו. וראה למעלה הלכה ד' שבענין אחר הפסח פסק רבינו כרבי שמעון ולא כרבי יהודה (ועיי'ן ראב"ד ומגיד-משנה). 51) פסחים ה, א. 52) הקבלה. 53) ואף שקודם הפסח צריכים להקריב את קרבן התמיד, ותמיד ששחטו לפני חצות פסול, אם כן בעל כרחו זמן שחיטת הפסח הוא לא בחצות אלא שעה אחרי חצות אחרי שחיטת התמיד? מכל-מקום כיון שבדיעבד אם שחט הפסח קודם לתמיד כשר, אם כן מחצות היום ואילך נחשב זמן שחיטת הפסח ('תוספות' שם ד"ה לא תשחט).

ט. וְאָסְרוּ⁵⁴ חֻמֵּיִם לְאָכַל חֻמֵץ מִתְחַלֵּת שְׁעָה שְׁשִׁית, כְּדִי שְׁלֹא יִגַע בְּאֶסוּר תּוֹרָה.⁵⁵ וּמִתְחַלֵּת שְׁעָה שְׁשִׁית יִהְיֶה הַחֻמֵץ אֶסוּר בְּאֶכִילָה וּבִהְנִיחָה כֹּל שְׁעָה שְׁשִׁית מִדְּבָרֵי סוּפְרִים; וְשָׁאֵר הַיּוֹם, מִשְׁבִּיעֵית וּלְמַעַלָּה - מִן הַתּוֹרָה. שְׁעָה חֻמֵּישִׁית אֵין אוֹכְלִין בָּהּ חֻמֵץ, גְּזֵרָה⁵⁶ מִשּׁוּם יוֹם הַמְּעֻנָן⁵⁷, שְׁמָא יִטְעָה בֵּין חֻמֵּישִׁית לְשִׁישִׁית.⁵⁸ וְאֵינוּ אֶסוּר בְּהִנְיָה בְּשְׁעָה חֻמֵּישִׁית. לְפִיכֵן תּוֹלִין⁵⁹ בָּהּ תְּרוּמָה וְלֶחֶם-תּוֹדָה⁶⁰ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן מִחֻמֵץ שֶׁהוּא קֹדֶשׁ - לֹא אוֹכְלִין⁶¹ וְלֹא שׁוֹרְפִין⁶² עַד שֶׁתִּגְיַע שְׁעָה שְׁשִׁית, וְשׁוֹרְפִין הַכֹּל.⁶³

54) משנה, פסחים יא, ב. 55) שלא יטעה בשעות, ויבוא לאכול בזמן שאסור מן התורה. 56) פסחים יב, ב. 57) שיש ערפל, אין חמה וזרחת, ואי אפשר לבדוק בחמה (רש"י), ויש לטעות יותר. 58) בגמרא שם כתוב שביום המעונן יכול לטעות בין חמישית לשביעית, ושאלו את הרמב"ם למה הוא כותב כאן: "בין חמישית לששית?" והשיב: "מה שנזכר בהלכות בין חמישית לשביעית הוא האמת, והוא מאמר התלמוד כפי מה שהקשה שם, וזכרתי אני דבר המצוי יותר, הנופל לרוב והוא חילוף שעה בשעה אחריה, בהיות שכונתה בכל החיבור הזה להקריב הדינין אל השכל או אל דרך הרוב" (הוצ' פריימן סי' עו, ועיי'ן בכסף-משנה). 59) ביטוי לגבי תרומה וקדשים על המצב שבו לא אוכלים ולא שורפים אותם, כדבר התלוי, שאינו לא בשמים ולא בארץ (תפארת ישראל). 60) שישארו, ואי אפשר לאוכלן. 61) שאסור לאכול חמץ מדרבנן. 62) שהרי מן התורה עוד ראויים לאכילה, ואסור לשרוף

אֶבֶל עֲרוֹב חֻמֵץ, כְּגוֹן פּוֹתַח הַבְּבִילִי וְשֶׁכֶר הַמְּדִי וְכֹל הַדּוּמָה לְהֵן מִדְּבָרִים שֶׁהַחֻמֵץ מְעָרֵב בָּהֶן - אִם אֶכְלֵן בְּפֶסַח, לֹוֹקָה וְאֵין בּוֹ פֶּרֶת⁴⁰, שְׁנֵאמַר: "כֹּל מִחֻמֵצַת לֹא תֹאכְלוּ". בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֵׁאֶכֶל פְּזִית חֻמֵץ בְּתוֹךְ הַתְּעָרְבַת בְּכִדִי אֶכִילַת שְׁלֹשׁ בִּיעִים⁴¹, הוּא שְׁלוֹקָה מִן הַתּוֹרָה; אֶבֶל אִם אֵין בְּתְעָרְבַת פְּזִית בְּכִדִי אֶכִילַת שְׁלֹשׁ בִּיעִים - אֶף-עַל-פִּי שְׁאֶסוּר⁴² לוֹ לְאָכַל, אִם אֶכֶל אֵינוּ לֹוֹקָה⁴³, אֶלָּא מִפִּין אוֹתוֹ מִפֶּת מְרִדוֹת.⁴⁴

39) משנה, פסחים מב, א. 40) "על חמץ דגן גמור - ענוש כרת, על עירובו - בלאו, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים - על עירובו, בלא כלום" (פסחים מג.). וכתב רבינו יצחק אלפסי שם: "אף-על-גב דאמרו רבנן עירובו בלא כלום, מילקא הוא דלא לקי, אבל איסורא איכא (מלקות אין כאן, אבל איסור דרבנן יש כאן) והני מילי היכא דליכא כזית (שאי'ן כזית) בכדי אכילת פרס (=אכילת שלש ביצים) - אבל היכא דאיכא כזית (שזית) בכדי אכילת פרס - אפילו לרבנן לוקה". ומקור הדברים שבתערובת שיש בכזית בכדי אכילת פרס אינו חייב כרת אלא מלקות בלבד, הוא במכילתא דרשב"י (שמות יב, כ) והובאה בדברי רבינו ב'ספר המצוות' (לא-תעשה קצח): "כל מחמצת לא תאכלו, לרבות כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וזיתום המצרי. יכול יהא חייבין עליהן (כרת), תלמוד-לומר חמץ, מה חמץ מיוחד שהוא מין גמור (=בלי תערובת) - יצאו אלו שאינן מין גמור. למה באו? ליתן עליהן לא-תעשה (=ללקות עליו)". (וראה במגיד-משנה וכסף-משנה ובספרו של הגר"מ כשר "הרמב"ם ומכילתא דרשב"י" עמ' נד). 41) משנה, כריתות יב, ב. וזהו הנקרא בגמרא ובפוסקים "בכדי אכילת פרס". ולדעת רש"י שיעורו בכדי אכילת ארבע ביצים. 42) שהרי חמץ בפסח אינו בטל. 43) כי יותר מכדי אכילת פרס, אינו מצטרף. 44) מדרבנן. ככל אוכל פחות מכשיעור (להלן הלכה ז).

ז. הָאוֹכֵל מִן הַחֻמֵץ עֲצֻמוֹ⁴⁵ בְּפֶסַח כֹּל-שֶׁהוּא, הָרִי זֶה אֶסוּר מִן הַתּוֹרָה, שְׁנֵאמַר: "לֹא יֹאכְל⁴⁶". וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן אֵינוּ חֵיֵב פֶּרֶת אוֹ קֶרֶן, אֶלָּא עַל פְּשְׁעוֹר שֶׁהוּא פְּזִית. וְהָאוֹכֵל פָּחוֹת מִפְּזִית בְּמִזִּיד, מִפִּין אוֹתוֹ מִפֶּת מְרִדוֹת.

45) שאם נתערב בהיתר - מבואר למעלה בהלכה ו'. 46) ומזה למדנו (למעלה ה"ב) שחמץ אסור בהנאה, אם כן כשאכל כל שהוא הרי נהנה מן האיסור, ועבר על איסור תורה ('צפנת פענח').

ח. אֶסוּר⁴⁷ לְאָכַל חֻמֵץ בְּיוֹם אַרְבַּע־עָשָׂר מִחֻצוֹת הַיּוֹם וּלְמַעַלָּה, שֶׁהוּא מִתְחַלֵּת שְׁעָה שְׁבִיעֵית בְּיוֹם. וְכֹל הָאוֹכֵל⁴⁸ בְּזִמְן הַזֶּה⁴⁹, לֹוֹקָה מִן הַתּוֹרָה⁵⁰, שְׁנֵאמַר: "לֹא תֹאכַל עָלֶיךָ חֻמֵץ" - כְּלוֹמַר, עַל קֶרֶן בְּהַפֶּסַח. כֶּן לְמִדּוּי⁵¹ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה⁵² בְּפִרוּשׁ דְּבַר זֶה:

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

64) שהוא שלישי היום. 65) לתת לפני בהמות ועופות ולמכור לנכרי. 66) או נהנה (לחם-משנה). ועיין עוד במשנה-למלך פ"ה מהל' יסודי התורה ה"ח (ד"ה וראיתי לה"ה). 67) אבל האוכל בשעה חמישית, אין מכים אותו - לא החמירו בו גם לענין מכת מרדות (לחם-משנה). 68) כדין המורד נגד חכמים ועובר על איסור דרבנן.

קדשים ותרומה כל זמן שמותרים באכילה. 63) גם חולין וגם תרומה וקדשים שהם חמץ.

י. הָא לְמִדָּתָּהּ, שְׁמַתָּהּ לְאָכַל חֶמֶץ בְּיוֹם אַרְבַּע־עָשָׂר עַד סוֹף שְׁעָה רְבִיעִית⁶⁴; וְאִין אוֹכְלִין בְּשְׁעָה חֲמִישִׁית, אֲבָל נִהְיִין בּוֹ⁶⁵; וְהָאוֹכֵל⁶⁶ בְּשְׁעָה שְׁשִׁית⁶⁷, מִכֵּין אוֹתוֹ מִפֶּת מְרֻדוֹת⁶⁸; וְהָאוֹכֵל מִתְחַלֵּת שְׁעָה שְׁבִיעִית, לוֹקָה.

שיעורי רמב"ם - פרק אחד ליום

~ יום ראשון ד' אייר ~

הלכות תרומות

פרק אחד עשירי

1) יבאר שהתרומה ניתנה לאכילה ולשתייה ולסיכה. מהו שמן שריפה. ואם משנים פירות התרומה מברייתן. אם מבשלין יין של תרומה והאוכל כזית תרומה אפילו פירות אם צריך נטילה. ודין קטן פחות משבעה אם חשוב ערל. כהנת שחפפה ראשה בתלתן של תרומה אם חופפת הישראלית אחריה. ודין עוקצי תאנים של תרומה וגרעיני אתרוג או זיתים והסובין וכיוצא אם מותר לזרים. אם מדליקין שמן שריפה בבתי כנסיות. גידולי תרומה או גידולי גידולין. והזורע תרומה מה דינו.

א. הַתְּרוּמָה נִתְּנָתָּה לְאָכִילָה וְלִשְׁתִּיָּה וְלְסִיכָה³; שֶׁהִסִּיכָה הִיא פְּשִׁיתָּה⁴, שְׁנַאֲמַר⁵: וְתָבֵא כַּמִּים בְּקִרְבוֹ וְכִשְׁמֵן בְּעַצְמוֹתָיו, וְהִשְׁתִּיָּה בְּכֹל אֲכִילָה⁶. לְאָכַל דָּבָר שְׁדִרְכוֹ לְאָכֹל⁷, וְלִשְׁתוֹת דָּבָר שְׁדִרְכוֹ לְשְׁתוֹת, וְלִסְוֹף דָּבָר שְׁדִרְכוֹ לְסוֹף. לֹא יִסּוֹף יֵין וְחֶמֶץ⁸; אֲבָל סֶף הוּא אֶת הַשְּׁמֵן הַטְּהוֹר, וּמְדַלֵּק אֶת הַטְּמֵא⁹. וְזֶה הַנִּקְרָא שְׁמֵן שְׂרִפָּה¹⁰ בְּכֹל מְקוֹם.

2) שביעית פ"ח משנה ב (ותוספתא תרומות פרק ט, הוצאת ליברמן עמ' 851 54). 3) בלבד, אבל להדלקה אסור בתרומה טהורה (משנה בשביעית שם). 4) משנה בשבת פו. 5) שם נוסף: "אע"פ שאין ראייה לדבר, זכר לדבר". 6) יומא עו. 7) ראה הערה א. אבל דבר שאין דרכו לאכול אסור, שאין זו אכילה. וראה בפ"ה מהלכות שמיטה, הלכה ג. 8) שאין דרכם בסיכה (תוספתא שם). 9) אבל לא הטהור, כמו שביארנו למעלה. ולהדליק בטמא שמותר, למדו בשבת כה. מן הפסוק "ואני נתתי לך" - "שלך תהא, להסיקה תחת תבשילך". 10) תרומות פ"א משנה י, ושבת כד: ועוד.

ב. תְּמָרִים שֶׁל תְּרוּמָה - מִתֵּר לְחִבְצָן¹¹ וּלְקִבְצָן כְּעִגּוּל הַדְּבֵלָה¹², וְאִסוּר לְעֲשׂוֹת מֵהֶם שְׂכָר¹³. וְכֵן אִין עוֹשִׂין תְּמָרִים דְּבִשׁ¹⁴, וְלֹא תְּפוּחִים יֵין, וְלֹא פְּרוֹת הַסְּתוֹ¹⁵ חֶמֶץ. וְכֵן שְׂאֵר כֹּל הַפְּרוֹת אִין מְשַׁנִּין אוֹתָן מִבְּרִיתָן בְּתְרוּמָה, חוּץ מִזֵּיתִים וְעִנְבִים בְּלִבְד¹⁶. עֵבֶר וְעֵשָׂה הָאֲכָל מִשְׁקָה - הָרִי זֶה שׁוֹתֶהוּ¹⁷. וְזָר¹⁸ שְׂאֲכָל דְּבִשׁ תְּמָרִים וְיֵין תְּפוּחִים וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן בְּשִׁנְגָה - אִינוֹ חַיֵּב לְשֵׁלֵם¹⁹. וְאִם אֲכָל בְּמִזֵּיד - מִכֵּין אוֹתוֹ מִפֶּת מְרֻדוֹת²⁰.

11) להדקם ולהקשותם כמו חביצי גבינה. 12) שאינו משנה אותם מברייתם (ברכות לח). 13) שאין משנים פירות תרומה מברייתן (שם). 14) תרומות פ"א משנה ג. שאסור להחזיר האוכל משקה (פירוש המשנה שם). 15) פירות החורף. 16) משנה שם. "למאמר השי"ת (במדבר יח, יב) "כל חלב יצהר, וכל חלב תירוש ודגן", ותירוש הוא היין, ויצהר הוא השמן, וקראו הכתוב ראשית כמו שקרא הביכורים ראשית, וחייב אותה בתרומה, ולפיכך מותר להוציא מהם משקה" (פירוש המשנה שם). 17) שאסור להפסיד תרומה ולאבדה. 18) שם משנה ב. 19) לפי שאינם משקה אלא זיעה בעלמא (ברכות שם). והנה בתרומות שם: "ר' יהושע פוטר", ופירש רבינו שם "פטור מן החומש", ומשמע שקרן חייב לשלם, לא יהא אלא גול, כמו שכתב הראב"ד. 20) אבל מלקות מן התורה אין כאן, לפי שאינו משקה אלא זיעה בעלמא, כנ"ל.

ג. אִין נוֹתְנִין דְּבֵלָה²¹ וְגִרּוּגָרוֹת לְתוֹף הַמּוֹרִיס²², מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְאֻבָּדָן²³; אֲבָל נוֹתְנִין אֶת הַיֵּין לְתוֹף הַמּוֹרִיס²⁴. וְאִין מְפַטְמִין אֶת הַשְּׁמֵן²⁵, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹצִיאוֹ מִכֹּל מְאָכְלוֹת וְעוֹשֶׂהוּ שְׁמֵן מִשְׁחָה²⁶; אֲבָל מְעַרְבִין יֵין וְדִבֵּשׁ וּפְלִפְלִין²⁷ וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלוֹ לְאָכֹלָן. 21) שם משנה א. 22) ציר דגים מלוחים (ר"ש שם). 23) שהדרך לסוחטן להוציא מימיהן ואחר-כך להשליכן (שם ע"פ התוספתא פ"ט). 24) למתק את המורייס

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אין מחזקים, שדרך למשוך אותם בשמן בעודם חדשים כדי לחזקם (כסף-משנה). שלא ניתן שמן של תרומה אלא לסיכת גופו של כהן, ולא לסיכת כליו (רדב"ז).
 (43) תוספתא שם. שהמנעל והעור מושחים אותם בעודם חדשים לרכנם וליפותם (כסף-משנה). (44) מפני שהשמן נופל גם על המנעל והסנדל. (45) עור ששוכבים או יושבים עליו, ומושחים אותו בעודו חדש (כסף-משנה).
 (46) תוספתא שם. והיינו משום שכבר נתחללה התרומה, ונתבטלה קדושתה, כמבואר להלן בהלכה ח. (47) תוספתא שם, כחכמים ולא כר' שמעון. (48) על גבי טבלא של עור, בוודאי אסור. אבל על גבי טבלא של שיש, שאינה בולעת, ישנה סברא להתיר (וכן סובר ר' שמעון שם), ואף-על-פי-כן אסור, שאי-אפשר שלא יבוא קצת לידי הפסד (כסף-משנה).
 (49) שוודאי נשאר מעט בטבלא, האיל ואי-אפשר לקנח הכל בגופו (שם).

ז. פל האוכל תרומה, אפלו פרות⁵⁰ - צריך נטילת ידים⁵¹, אף על פי שהיו ידיו טהורות, כמו שיתבאר במקומה⁵². ואינה נאכלת עם הזר⁵³ על השלחן, גזירה שקא לאכל ממנה. ותרומת חוצה לארץ - נאכלת⁵⁴ עם הזר על השלחן, ואינה צריכה נטילת ידים, פחלין⁵⁵. ואין סכין תרומה בידים מסאבות⁵⁶. נפל על בשרו - משפשו בידים מסאבות⁵⁷. אבל סכין את הקטן⁵⁸ בשמן תרומה בתוך שבעה⁵⁹, שהנולד פל שבעה אינו חשוב ערל⁶⁰.

(50) שבחולין אינם צריכים נטילת ידים, ואדרבה, "הנוטל ידיו לפירות - הרי זה מגסי הרוח" (שם, ופ"ו מהלכות ברכות הלכה ג). (51) חלה פ"א משנה ט, וחגיגה יח: (52) פ"ח מהלכות אבות הטומאה הלכה ח. (53) כן נראה מן המשנה בחלה פ"ד משנה ה (הובא בסמוך), שתרומת חו"ל נאכלת עם הזר, מכאן שתרומת א"י אסורה (רדב"ז).
 (54) משנה שם. (55) לפירות (כסף-משנה) [שהרי היא טמאה, ראה להלן פ"ב הלכה א]. (56) כלומר, בלי נטילת ידים, שהידים האלו פוסלות את התרומה. תוספתא תרומות פרק י. (57) כלומר, משפשו וסך, שכבר נתחללה בשעה שנפל על בשרו ובטלה קדושתה. (58) בעיא היא ביבמות עא. ולא נפשטה, אבל פשוטה היא בירושלמי שם פ"א הלכה א (הגרע"א). (59) ללידתו עד שלא נימול אף-על-פי שהוא ערל, וערל אסור בתרומה. (60) לענין איסור אכילת תרומה וקדשים, ירושלמי שם.

ח. סף הוא הפה⁶¹ עצמו בשמן של תרומה ומביא בן בתו ישראל⁶² ומעגילו על גביו⁶³. ואם סף עצמו בשמן ונכנס למרחץ⁶⁴ - מתר לזר למשחו⁶⁵ במרחץ אף על פי שהוא נסוף ממנו⁶⁶.

(61) תוספתא שם. וכן הוא בבבלי כריתות ז. (62) הוא-הדין ישראל אחר, ונקט בן בתו משום שרגיל ומצוי אצלו (רש"י שם). (63) שנאמר בתרומה (ויקרא כב, ט): "ומתו בו כי יחלוהו", וזו כבר נתחללה ובטלה קדושתה (כריתות שם). (64) יתכן כי במרחץ עצמו אסור לסוך, משום בזיון, כמו

ולהשביח טעמו. (25) כלומר, אין מרחיחין שמן של תרומה בדברים שריחם טוב. (26) "שאלו הדברים משנים טעם השמן ומוציאים אותו מתכונתו ומחזירים אותו במדרגת השמים שעושים הרופאים שאינם ראוים לאכילה" (פירוש המשנה שם). (27) זהו "יינומלין" שבמשנה שם, ובשבת קמ. קראוהו ופירושהו כדברי רבינו, "אנומלין" (ובפירוש המשנה כתב רבינו, שהוא מעורב משמן יין ודבש ופלפלין". וראה בכסף-משנה שהביא נוסחת ספרים בדברי רבינו כאן: "אבל מערבין יין ושמן ודבש").

ד. אין מבשלין²⁸ יין של תרומה, מפני שהוא ממעט²⁹. אין פוכשין בצלים³⁰ של תרומה בחמץ של תרומה, מפני שמפסיד החמץ³¹. אין מערבין תבואה³² בקטניות. וכל דבר שיתפרש זה מזה כשפוכרין³³ אותו - מערבין³⁴. ומשחרבה יהוד³⁵ התחילו לערב תבואה בתבואה³⁶ וקטנית בקטנית, אבל לא תבואה בקטנית.

(28) כחכמים, במשנה שם. (29) כי היין כשנתבשל, חסר בכישולו (פירוש המשנה שם). ובר"ש שם בשם הירושלמי, מביא פירוש אחר מפני שממעטו משותיו, שאין כל אדם שותה יין מבושל כיון חי, שמבושל חזק יותר. (30) תוספתא תרומות פ"ט (הוצאת ליברמן עמ' 551 41). (31) שהבצל פוגם את החומץ (רדב"ז). (32) תוספתא שם פ"י (שם עמ' 361 05). והיינו משום שהתבואה החשובה מתבטל בקטניות, שאינם חשובים כל כך (רדב"ז). (33) כששמים בכברה ומנפים אותן. (34) שיכול להפריד שני המינים, תוספתא שם. (35) והתבואה היתה מעט, ולא הקפידו באכילת תערובת. (36) היינו חיטים בשעורים, וכיון שנהגו כן בחולין, מותר לעשות כך גם בתרומה (רדב"ז). [שכדרך שנהגו בחולין, כך נוהג בתרומה, כמבואר בהלכה הסמוכה].

ה. פדרך שמרקדין³⁷ את הקמח בחלין, כף נוהג הפה³⁸ בתרומה: מרקד לאכל ומשליך את המרסין³⁹. הרי שרצה לעשות סלת⁴⁰ מנפה פנפיות הרבה, עד שיוציא קב או קפים מן הסאה - לא ישליך את השאר, מפני שהוא ראוי לאכילה, אלא יניחהו במקום מצנע.

(37) בנפה. (38) תרומות פ"א משנה א. (39) הם הסוכין הגסים. (40) שם.

ו. שמן של תרומה⁴¹ - אין חוסמין⁴² בו תנור וכירים, ואין סכין בו מנעל וסנדל⁴³. ולא יסוך רגלו והיא בתוך מנעל וסנדל⁴⁴. אבל סף את רגלו ולווש המנעל או הסנדל, וסוף קל גופו ומתעגל על גבי קטובליא⁴⁵ חדשה; ואף על פי שהן נסוכין - אינו חושש⁴⁶. אבל לא יתן⁴⁷ שמן על גבי טבלא של שיש⁴⁸ להתעגל עליה, מפני שמאבדו⁴⁹.

(41) תוספתא תרומות פ"י (שם עמ' 361 88). (42) כלומר,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הַרִי אֱלוֹ אֲסוּרִין לְזָרִים⁸⁶. וְשָׂאֵר הַגְּרָעִינִין: בְּזִמְן שְׁפָנְסוֹן⁸⁷ וְיֵשׁ בְּהֵן לְחִלּוּחִית⁸⁸ לְמַצֵּין אוֹתָן - אֲסוּרִין לְזָר; וְאִם הִשְׁלִיכֵן - מִתְרוֹת⁸⁹.

83) שם. כי הם מרים ואינם ראויים לאכילה (רדב"ז).
84) תוספתא שם. 85) שאינו מנכס אותן, ואין דעתו עליהם. 86) כשיש עליהם קצת אוכל. 87) ודעתו עליהן, תרומות פ"א משנה ה. 88) ירושלמי שם. 89) שכיון שאינו ראוי לאכילה אלא על ידי הדחק, אין עליו דין תרומה מן התורה אלא מדרבנן, שמא ייחלף באוכל, וכיון שהשליכן, לא יבוא החליף ולא גזרו עליו (משנה ראשונה).

יב. הַסְּבִין שֶׁל חֲטִים⁹⁰ חֲדָשׁוֹת - אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָאוּי לְמַאֲכַל אָדָם⁹¹; וְשֶׁל יִשְׁנוֹת - מִתָּר. וְעַד מָתִי נִקְרָאוּ חֲדָשׁוֹת? כָּל זִמְן שֶׁבְּנֵי אָדָם רָגִילִין לְחַבֵּט בֵּין הַגְּרָנּוֹת⁹².

90) תרומות שם. 91) לפי שהן לחות ואינן נטחנות היטב, ונשאר הרבה קמח מעורב בסובין (רע"ב). 92) כתנא - קמא, בירושלמי שם ובתוספתא שם.

יג. הַנְּצוּלוֹת⁹³ וְהַרְקָבָנִיּוֹת⁹⁴ שֶׁל תְּרוּמָה - אֲסוּרוֹת⁹⁵; וְאִם הֶעֱלוּ אֶבֶק - מִתְרוֹת⁹⁶. שְׁמָרִים שֶׁל תְּרוּמָה⁹⁷ שֶׁנָּתַן עֲלֵיהֶם מִים⁹⁸ - הָרָאוּשׁוֹן⁹⁹ וְהַשְּׂנִי אֲסוּר לְזָרִים¹⁰⁰, וְהַשְּׂלִישִׁי מִתָּר¹⁰¹. וְאִם לֹא נָתַן¹⁰² עֲלֵיהֶם מִים, אֲלֹא מִסְּנֵן הֵינִן מֵעַל הַשְּׁמָרִים בְּלִבָּד¹⁰³ - אִף הַשְּׂלִישִׁי¹⁰⁴ אֲסוּר לְזָרִים¹⁰⁵.

93) תוספתא שם (עמ' 160 9) כנוסחת כ"י וויין. ופירוש נצולות, כמו שאמרו בבראשית רבה (פס"ז) על ויצל אלהים - מן הנצולות, ופירוש הערוך שהם החוסכים, כלומר, גרועים ודקים (כסף-משנה). [וראה בפ"ב דאהלות משנה א: "וכזית נצל". ופירש רבינו, "שהוא הבשר שנימוח ונעשה ליחה סרוחה כאשר התחיל הבשר להתעפש"].
94) רקובים קצת. 95) עדיין שם תרומה עליהן. 96) שכבר נתקלקלו, ובטל שם תרומה מהן. 97) תוספתא שם (עמ' 163 42), וברייתא בבבלי בבא בתרא צז. 98) ושנה ושילש. 99) מים ראשונים שהכניסן והוציאן משם (רשב"ם שם). 100) המדובר כשמצא כדי מדתו ולא יותר, ואף-על-פי שבשמרים של טבל לא חייבו אלא אם נתן שלשה ומצא ארבעה (שם, ופ"ב מהלכות מעשר הלכה ז) - בשמרים של תרומה החמירו יותר, ועיין רשב"ם שם שכתב, שחומרא דרבנן היא, ועיין שם בתוספות ד"ה שמרים. 101) אף אם יש בו טעם יין (רשב"ם שם). 102) ירושלמי פ"א הלכה ד. 103) על ידי שהוא נתון עליהם יין של חולין (ר"ש שירליאו שם). 104) הסינון השלישי. 105) שהשמרים מחזקים את היין (שם).

יד. מְגֵרָה¹⁰⁶ שֶׁפָּנָה מִמֶּנָּה חֲטִי תְּרוּמָה - אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וּמְלַקֵּט אַחַת אַחַת וְאַחַר כֵּן יִתֵּן לְתוֹכָהּ חֲלִין, אֲלֹא מִכְּבֵד בְּדַרְכּוֹ¹⁰⁷ וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ

שכתב רבינו לענין פירות שביעית, בפ"ה מהלכות שמיטה הלכה ו (משנה-למלך). 65) כתב הכסף-משנה: "ט"ס הוא, וצריך להגיה "למשמשו". ואם נפשך לקיים הגירסא, תפרש למשחו למדרו כלשון ארמי, והוא מה שנוהגים למשמש איברי האדם במרחץ ליישבם ולתקנם". 66) והיינו משום שכבר נתחללה התרומה כשסך עצמו, עיין רדב"ז.

ט. כִּהְנֵת שֶׁחִפְפָּה⁶⁷ רֹאשָׁהּ בְּתֵלְתָן שֶׁל תְּרוּמָה - אֵין הַיִּשְׂרָאֵלִית מִתְרַת לְחֹף אַחֲרֶיהָ⁶⁸. אֲבָל מְעַלְת שְׁעָרָה בְּשַׁעְרָה⁶⁹. וּמִפְּנֵי מָה הַתְּרוּ הַפְּהָנִים לְחֹף⁷⁰ שְׁעָרָן בְּתֵלְתָן שֶׁל תְּרוּמָה? מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ רָאוּי לְמַאֲכַל אָדָם⁷¹.

67) תוספתא תרומות שם (הוצאת ליברמן עמ' 061 21). 68) מהתלתן הנשאר. 69) שהתלתן שבשער הכהנת, כבר נתחלל ובטלה קדושתו, כנ"ל. 70) הרי התרומה ניתנת רק לאכילה ולשתיה ולסיכה (למעלה הלכה א). 71) אלא על ידי הדחק, שאם לא היה מאכל אדם כלל, לא היה חייב בתרומה (כסף-משנה). והואיל ואינו ראוי לאכילה אלא על ידי הדחק, הותרו להשתמש בו לצרכים אחרים, כמו חפיפה ורחיצה הדומות לסיכה. וראה להלן פ"ב הלכה ז, ולמעלה פ"ב הלכה ח.

י. עֶקְצֵי תְּאֵנִים⁷² וְגִרְוֹגְרוֹת⁷³, וְהַפְּלִיסִים⁷⁴ וְהַחְרוּבִין, וּמְעֵי אֲבִטִיחַ⁷⁵ וְקִלְפֵי אֲבִטִיחַ⁷⁶, וְאֶתְרוֹג וּמְלַפְפוֹן⁷⁷, אִף עַל פִּי שְׂאִין בְּהֵן אֶכְלֵ⁷⁸, וְקִנִּיבַת יִרְקָ⁷⁹ שְׁמִשְׁלִיכִין בְּעֲלֵי פִתִּים⁸⁰ - הַרִי אֱלוֹ אֲסוּרִים לְזָרִים. אֲבָל קִנִּיבַת יִרְקָ שְׁמִקְנָבִים הַגְּנֻנִין⁸¹ - מִתְרַת לְזָרִים. קִלְפֵי פוּלִין⁸² וְשְׁמִשְׁמִין: אִם יֵשׁ בְּהֵן אֶכְל - אֲסוּרִין; אֵין בְּהֵן אֶכְל - מִתְרִין.

72) תרומות פ"א משנה ד. עוקץ הוא העץ הקטן הדבק בבדי האילן ובעיקר הפרי (פירוש המשנה שם). 73) תאנים יבשים. 74) מין ממיני התאנים (שם). 75) הזרע והרוטב שבתוכו (פירוש המשניות לעדיות, פ"ג משנה ג). ופסק כחכמים ולא כר' דוסא שם. 76) תוספתא תרומות פ"י (עמ' 061 5), כחכמים ולא כר' דוסא. 77) תוספתא שם. 78) שכיון שהם מובלעים באוכל, כלומר, דבוקים בו, הם חשובים כאוכל (רדב"ז בשם הירושלמי, ועיין 'תוספות יום-טוב'). 79) כחכמים, במשנה ותוספתא שם. וקניבת ירק היינו הקצוות שחותכים ומשליכים מן הירק, כשמחתכים אותו לבשל (פירוש המשנה שם). 80) להלן בפ"א מהלכות מעשר הלכה יא, מבואר שאין הדברים אמורים אלא בהשליכום בבית, אבל אם השליכום לאשפה - מותרים לזרים. 81) שאינם מקנבים אלא העלים המעופשים ביותר, ונראה שכן גרס רבינו בירושלמי תרומות פ"א הלכה ד (כסף-משנה). 82) תוספתא תחלת פ"י.

יא. גְּרָעִינֵי אֶתְרוֹג - מִתְרִים⁸³. גְּרָעִינֵי יְזִיתִים וְתִמְרִים⁸⁴ וְחָרוּבִין, אִף עַל פִּי שְׂאֵל פְּנֵסוֹן הַפְּהָן⁸⁵ -

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יח. בָּקְרוּ שֶׁל פֶּהָן¹²⁵ שֶׁהָיָה עוֹמֵד אֶצֶל בְּקָרוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְכִלְיוֹ שֶׁל פֶּהָן שֶׁהָיָה נֹאֲרָג אֶצֶל פְּלִיֹּי שֶׁל יִשְׂרָאֵל - הָרִי זֶה מְדַלֵּיק עֲלֵיהֶן שֶׁמֶן שְׂרֵפָה¹²⁶ שְׂלֵא בְרִשׁוֹת הַפֶּהָן. וְכֵן מְדַלֵּיקִין שֶׁמֶן שְׂרֵפָה בְּבִתֵּי כְנָסוֹת וּבְבִתֵּי מְדֻרְשׁוֹת וּבְמִבּוֹאוֹת הָאֲפָלִים¹²⁷ שְׂלֵא בְרִשׁוֹת פֶּהָן¹²⁸. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ חֲלִין לְהַדְלִיק גַּר חֲנֻכָּה¹²⁹ - מְדַלֵּיק שֶׁמֶן שְׂרֵפָה שְׂלֵא בְרִשׁוֹת הַפֶּהָן. מְדַלֵּיקִין שֶׁמֶן שְׂרֵפָה עַל גְּבֵי הַחֲלִין¹³⁰ בְרִשׁוֹת פֶּהָן¹³¹.

(125) תוספתא שם. (126) שגם הכהן נהנה מאורו, ונר לאחד נר למאה. (127) שכל אלו מצוה, ובמקום מצוה לא גזרו, כנ"ל. (128) כיון שהיא מצוה דרבים. ירושלמי תרומות פ"א הלכה ה. (129) שם. מפני שמצוות לאו ליהנות ניתנו, ועיין מראה הפנים שם. [ונראה שאף בערב שבת מותר להדליקו, שלא אמרו אין מדליקין בשמן שריפה, אלא ביום טוב שחל להיות בערב שבת, כמפורש בשבת כג: ודברי הרב"ז צ"ע]. (130) לצורך חולים ישראל. (131) במאמרו ומצוותו שירשה לנו זה (פירוש המשנה שם). שכיון שאינה אלא מצוה דיחיד, אסורה בלי רשות מהכהן.

יט. בַּת יִשְׂרָאֵל¹³² שֶׁנֶּשְׂאֵת לָכֶהָן וְהָיָה לְמוֹדָה¹³³ אֶצֶל אָבִיהָ - מְדַלֵּיק בְּרִשׁוֹתָהָ¹³⁴. מִתָּר לָכֶהָן לְהַדְלִיק שֶׁמֶן שְׂרֵפָה אֶפְלוּ בְּבֵית הָאָבֶל אוֹ בְּבֵית הַמְּשֻׁתָּה¹³⁵ שֶׁיֵּשׁ שָׁם עֶרְבוּב¹³⁶, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יִסְתַּפְּקוּ מִמֶּנָּה¹³⁷; בְּבֵית הַמְּשֻׁתָּה - שֶׁמֶפְנֵי נְקִיּוֹן פְּלִיָּהֶם¹³⁸ אֵין נוֹגְעִין בּוֹ, וּבְבֵית הָאָבֶל - מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם פְּנָאֵי מִפְּנֵי הָאָבֶל¹³⁹.

(132) תרומות פ"א משנה י. (133) רגילה. (134) (ב"ברשות כהן" שלמעלה, נחלקו רבותינו: לדעת הר"ש, היינו כשהכהן נמצא שם. ולדעת רבינו, היינו במאמרו ובמצוותו (ראה למעלה). ואין צורך שהכהן יהיה שם, שבמקום מצוה התיירו חכמים איסור דרבנן של הנאת כילוי לזרים מתרומה (ראה למעלה), אבל "ברשותה" כאן, שאין כאן מצוה, צריך לומר גם לדעת רבינו, שכל ההיתר אינו אלא כשהיא בבית). (135) כר' שמעון, במשנה שם. (136) של הרבה אנשים, והיה מקום לחשוש שמא יקחו ממנה לאכילה, אף-על-פי שבלי ערבוב לא חששו לכך, שהרי נותנו בכלי מאוס (להלן פ"ב הלכה יב). (137) כלומר, יאכלו ממנו. (138) הכלים שהם אוכלים ושותים בהם בבית המשתה (פירוש המשנה שם). (139) ואין מתעסקים בשום דבר.

כ. הַזֹּרֵעַ אֵת הַתְּרוּמָה¹⁴⁰: בְּשׁוּגָג¹⁴¹ - יְהַפְּדוּ¹⁴², בְּמִזִּיד - יִקְיִם¹⁴³. הַבִּיאָה שְׁלִישׁ¹⁴⁴, בֵּין בְּמִזִּיד בֵּין בְּשׁוּגָג - יִקְיִם. וְאִם הָיָה פֶּשֶׁתָּן¹⁴⁵, אֶפְלוּ הַבִּיאָה שְׁלִישׁ¹⁴⁶ וְאֶפְלוּ בְּמִזִּיד - יְהַפְּדוּ¹⁴⁷; קָנַס קָנְסוּ בּוֹ¹⁴⁸, שְׂלֵא יִזְרַע וְיִתְּפוֹן לְהַנּוֹת בְּעֶצְרוֹ¹⁴⁹.

(140) תרומות פ"ט משנה א. (141) וכשנודע לו מתחרט על

חֲלִין¹⁰⁸. וְכֵן חֲבִית¹⁰⁹ שֶׁל שֶׁמֶן תְּרוּמָה שֶׁנֶּשְׂפָּכָה - אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וּמִטְּפָח¹¹⁰, אֲלֵא נוֹהֵג בָּהּ כְּדָרְךָ שְׁנוֹהֵג בְּחֲלִין¹¹¹.

(106) אוצר שאוגרים בו תבואה, תרומות פ"א משנה ו. (107) "ר"ל שיכבד כדרך שבני אדם מכבדין האוצרות, כשמפנים אותם מן הדברים שהצניעו בהם" (פירוש המשנה שם). (108) ואינו בכלל "מבטל איסור לכתחלה", שאסור (פט"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה כה) - הואיל ואינו מכוין לבטל (תוספות יום-טוב' בשם רבינו אליהו מלונדריש. ועיין בפסקיו לסדר זרעים סימן י). (109) משנה שם. (110) "נגזר מן טפח, עניינו שלא נחייב אותו לדקדק בלקיטת השמן מן הקרקע עד שלא יניח שום לחלוחית" (פירוש המשנה שם). (111) ילקט כמו שהיה מלקט אילו נשברה שם חבית של שמן חולין (שם).

טו. הַמְּעֵרָה פֶּד שֶׁל שֶׁמֶן¹¹² תְּרוּמָה - הָרִי זֶה מְעֵרָה עַד שֶׁיִּפְסַק הַעֲמוּד וְיִתְחַלֵּל הַשֶּׁמֶן לְנֻטָף מְעֵט מְעֵט, וְכֵין שֶׁנֶּטְפוּ שְׁלֵשׁ טַפִּים זו אַחַר זו - דִּי¹¹³, וּמִתָּר לְתֵן בְּפֶד שֶׁמֶן חֲלִין. הָרִי שְׂלֵא נִתָּן¹¹⁴, אֲלֵא הַנִּיחַ הַפֶּד¹¹⁵ עַד שֶׁנֶּתְמַצֵּית¹¹⁶ - אוֹתָהּ הַתְּמַצֵּית תְּרוּמָה¹¹⁷.

(112) לכד שני. שם משנה ח. (113) "ואין מחייבין אותו לקנח הכד עד שלא ישאר שם לחלוחית" (פירוש המשנה שם). (114) בו חולין אחר שעירה אותו (שם). (115) (הטתו על צדו" (שם). (116) "ונתכנס בו שום שארית" (שם). (117) "ואין אומרים כיון שיצא ממנו כל מה שיש בו, טיפה אחר טיפה שלש טיפין, כל מה שנמצא ממנו אחר-כך חולין לפי שהסיח דעתו ממנו" (שם). שכשקרא שם תרומה על אותה מדה, גמר בדעתו שתהיה כולה תרומה עם המיצוי (תוספות בבא בתרא פז: ד"ה והתנן). ומה שהתירו לתת עליו חולין, היינו משום שאינו מכוין לבטל האיסור (תוספות יום-טוב' בשם רבינו אליהו מלונדריש).

טז. מִמְּלֵא הַפֶּהָן¹¹⁸ גַּר שֶׁמֶן שְׂרֵפָה¹¹⁹ וְנוֹתְנוֹ לְיִשְׂרָאֵל לְעֻלוֹת בּוֹ לְעֻלָּה וְלֶהֲפַנֵּס לְחֻדְר לְעֻשׂוֹת צָרְכֵי הַפֶּהָן, אָבֶל לֹא צָרְכֵי יִשְׂרָאֵל. וְאִם הָיָה שֶׁתָּה¹²⁰ עֲמוֹ - מִתָּר¹²¹.

(118) תוספתא תרומות פ"א. (119) שמן תרומה טמאה שמתור בהדלקה. (120) שם. (121) כיון שיש גם לכהן הנאה מזה (רדב"ז).

יז. יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה אוֹרֵחַ¹²² אֶצֶל פֶּהָן וְהַדְלִיק לוֹ שֶׁמֶן שְׂרֵפָה, וְעָמַד הַפֶּהָן וְהָלַף לוֹ - אֵינוֹ חַיֵּב לְכַבּוֹתוֹ עַד שֶׁיִּכְבֶּה מֵאֲלִיו. וְטוֹבֵל הַיִּשְׂרָאֵל פְּתִילָה¹²³ בְּגַר הַפֶּהָן וּמְדַלֵּיק לִילָף בָּהּ¹²⁴.

(122) תוספתא שם. (123) שם. (124) דעת רבינו, שהנאה של כילוי בתרומה לזר אינה אסורה אלא מדרבנן, ולצורך כזה שלא ילך באפילה לא גזרו, עיין משנה-למלך.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בַּגְדוּלֵי הַגְּדוּלִין - הָרִי הַגְּדוּלִין הַשְּׁנַיִם מְעַלִּין אֶת הַעֲקָרָה¹⁶⁰, אֶף עַל פִּי שְׂאִין זָרְעוֹ כֹּלָה, וְיִהְיֶה הַכֹּל מִתֵּר לְזָרִים. וְכֵן תְּרוּמַת חוּצָה לְאַרְץ¹⁶¹ וְהַמְדַמְעֶה¹⁶² וְתוֹסַפַּת תְּרוּמָה¹⁶³ וְזֵרְעוּנֵי גִנָּה שְׂאִינָם נֶאֱכָלִים¹⁶⁴, כְּגוֹן זֵרַע לֶפֶת וְצִנּוֹן, אֶף עַל פִּי שְׂאוֹתוֹ לֶפֶת וְצִנּוֹן תְּרוּמָה - גְּדוּלֵיהֶן מִתְרִין, וְהָרִי הֵן חֲלִין לְכֹל דְּבָר. וְכֵן הַזֵּרַע פֶּשֶׁתָן¹⁶⁵ שֶׁל תְּרוּמָה - הַגְּדוּלִין מִתְרִין לְזָרִים.

(157) תרומות פ"ט משנה ד. היינו אם זרע גידולי תרומה. (158) ואפילו לאכילה לזרים (כסף-משנה). (159) על הזרע. (160) נדרים נט: (161) משנה בתרומות שם. היינו שגם הגידולים עצמם מותרים לזרים, שלא גזרו בה, מפני שאינה מצויה, ובדבר שאינו מצוי לא גזרו חכמים (ירושלמי). (162) משנה שם, והיא תרומה שנתעברה בפתות ממאה חולין. ומפני שרובו חולין, גידוליו חולין (ירושלמי). (163) תוספת תרומות תחילת פרק ח. והיינו כשתרם ועלה בידו אחד מששים ואחד, שהרי זה תרומה ויחזור ויתרום (למעלה פ"ג הלכה ו). (164) במעשרות פ"ה משנה ח: "זרעוני גינה שאינם נאכלים וכו' שאף-על-פי שאביהם תרומה, הרי אלו יאכלו". ופירשה רבינו שם בגידולי תרומה, וזו לשונו: "שאינן אומרים גידולי תרומה, אלא כשהזרע הזרוע ראוי לאכילה, אבל אלו שאינם ראויים לאכילה, מותר לאכול גידוליהן, אף-על-פי שעיקר זרעם הוא תרומה". (165) שאף הוא מזרעוני גינה, ולרוב אינו נאכל, כמבואר בבבא בתרא צג. וראה בפ"א מהלכות כלאים הלכות ח"ט. ועיין בהשגת הראב"ד ובכסף-משנה.

כג. הַזֵּרַע תְּרוּמָה טְמֵאָה¹⁶⁶, אֶף עַל פִּי שֶׁהַגְּדוּלִים טְהוּרִין¹⁶⁷ - הָרִי הֵן אֲסוּרִין בְּאֲכִילָה¹⁶⁸. הַזֵּאֵל וְהַתְּרוּמָה שֶׁנִּזְרְעָה אֲסוּרָה בְּאֲכִילָה הֵיחָה, כְּכָר נִדְחָה¹⁶⁹.

(166) תרומות פ"ט משנה ז. (167) בספרא פ' שמיני (פרק יא הלכה ב): "מנין לזרעים טמאים שזרען טהור, תלמוד לומר אשר יזרע טהור". (168) אף לכהנים. (169) כן הוא בירושלמי שם. והוא כמו שאמרנו בפסחים לד. משום היסח הדעת והוא פסול הגוף, ולא משום טומאה. אבל בפירושו למשנה תרומות שם כתב רבינו, שאסורים באכילה משום אין זריעה להקדש, וכמסקנת הגמרא בפסחים שם.

כד. חֲתַף אֶת הַעֲלִין¹⁷⁰ שֶׁצִּמְחוּ, וְיִצְאוּ עֲלִין שְׁנַיִן וְחֲתָכֵן - הָרִי אֶכֶל שְׂעָא אַחַר כֶּף¹⁷¹ מִתֵּר בְּאֲכִילָה¹⁷².

(170) תרומות שם. (171) כרבי יהודה במשנה שם: "עד שיגום וישנה". וכן נראה בירושלמי שם (כסף-משנה). (172) לכהן, שאין בו עוד משום טומאה, אבל לישראל אסור משום גידולי תרומה (ראב"ד), שאין זה כגידולי גידולין שמתרים באכילה לישראל (משנה ראשונה שם).

כה. שְׁתִּילֵי¹⁷³ חֲלִין¹⁷⁴ שֶׁנִּטְמְאוּ וְזָרְעוּ וְעִשְׂאוֹן

זה, שהרי כל הגידולין יהיו תרומה (בהלכה הסמוכה) הנמכרת בזול. (142) מותר לו להפך הארץ, אף-על-פי שיפסד הזרע אשר זרע (פיה"מ שם). שכיון שהוא שוגג לא קנסוהו חכמים לקיים. [ואין כאן איסור של מפסיד תרומה, שכיון שזרעה, שוב אינה ראויה לאכילה]. (143) "ענייניו שהוא חייב להניחה, כדי שיצמחו ויהיה הדבר הצומח תרומה, בלי ספק" (שם). שכיון שעבר זרע התרומה, קנסוהו חכמים שלא יהא רשאי להפוך, ותצמח שדהו גידולי תרומה, האסורים לזרים, ודמיהם פחותים מדמי חולין. (144) שכבר היא ראויה לאכילה (ראה להלן פ"ב מהלכות מעשר הלכות ג"ה) ואינו רשאי להפוך, שהרי הם גידולי תרומה שהם כתרומה (ראה בהלכה הסמוכה), ואסור לאבדם, ועיין ר"ש. (145) שאסור לזרעו מפני שמאבד תרומה, אבל גידוליה חולין (להלן הלכה כב), וראה להלן. (146) כן נראה במשנה שם: "הזרוע תרומה שוגג וכו' אם הביאה שלישי וכו' ובפשתן מזיד יהפך", הרי שבפשתן מדובר אפילו אם הביאה שלישי, שאפילו הביאה שלישי אינה תרומה, שהרי גידוליה חולין (להלן הלכה כב). (147) כן מפרש רבינו את המשנה שם "ובפשתן מזיד יהפך", היינו: אפילו מזיד. פירוש: לא מיבעי שוגג שאין לקונסו, כנ"ל, שוודאי יהפך, כלומר, רשאי להפך ולזרוע דבר אחר, אלא אפילו במזיד - יהפך, כלומר, חייב להפך. אלא שהשינוי הזה בין שוגג למזיד - דחוק, ועיין תוספתא כפשוטה. (148) ירושלמי שם. (149) [כלומר: לא קנסוהו חכמים, כבכל זרע תרומה, לקיים, ולשם כך לאסור גידוליה (וראה להלן הלכה כב), שהרי כל עיקרה של פשתן אינה לאכילת הזרע אלא לעצים (ראה בבא בתרא צג), אלא אדרבה, קנסוהו להפך, ואם כן אין צורך לאסור הגידולין, ולפיכך הם מותרים לזרים, ראה להלן שם. ועיין באור-שמח].

כא. גְּדוּלֵי תְּרוּמָה - הָרִי הֵן כְּחֲלִין¹⁵⁰ לְכֹל דְּבָר, אֲלֵא שְׂאִסוּרִים לְזָרִים. גְּזֵרוֹ חֲכָמִים עֲלֵיהֶן¹⁵¹ שִׁיחֵיו אֲסוּרִין לְזָרִים כְּתְרוּמָה, מִשּׁוּם תְּרוּמָה טְמֵאָה¹⁵² שֶׁבִּיד הַכֹּהֵן, שְׁלֵא יִשְׁהָנָה אֲצִלוֹ כְּדִי שִׁיזְרַעְנָה וְתִצָּא לְחֲלִין, וְנִמְצָא בָּהּ לִידֵי תִקְלָה. לְפִיכֶף¹⁵³ מִתֵּר¹⁵⁴ לְאֶכֶל הַגְּדוּלִין כְּדִים טְמֵאוֹת¹⁵⁵, וּמִתֵּר לְטָבוֹל יוֹם¹⁵⁶, כְּחֲלִין.

(150) ירושלמי תרומות פ"ו הלכה א. והיינו לחייבם בלקט שכחה ופאה ותרומה ומעשרות (להלן הלכה כז), ומה שאמרנו בפ"א דתרומות משנה ד "גידולי תרומה תרומה", היינו לאסור לזרים (ר"ש שם). (151) ב"ח דבר שגזרו (פירוש המשנה שם). והוא בשבת יז: (152) שם. (153) הואיל והן חולין. (154) תוספתא תרומות פרק ח. (155) כלומר, בלי נטילת ידים, והמדובר בפירות. וראה למעלה הלכה ז, שפירות של תרומה צריכים נטילת ידים. (156) שבתרומה הוא אסור (למעלה פ"ז הלכה ב).

כב. גְּדוּלֵי גְּדוּלִין¹⁵⁷ - חֲלִין לְכֹל דְּבָר¹⁵⁸. וְאֶפְלוֹ דְּבָר שְׂאִין זָרְעוֹ כֹּלָה, אִם רַבּוֹ הַגְּדוּלִין עַל הַעֲקָרָה¹⁵⁹

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מן התורה, היתה פטורה מכל אלו לפי שהיא קודש, ומטעם זה היא פטורה מן החלה (חלה פ"א משנה ד. וראה בכסף-משנה פ"ו מהלכות ביכורים הלכה ד, בשם הספרי). וראה במשנה ראשונה בתרומות (שם). (188) במשנה ג שם: "וחייבת במעשרות ובמעשר עני" והוא-הדין לתרומה גדולה (ר"ש ורע"ב). (189) מעשר ראשון ומעשר שני. וראה להלן. (190) מעשר ראשון, אבל מעשר שני אסור למכור (פ"ג מהלכות מעשר שני הלכה יז), אלא נותנו במתנה לכהן (רדב"ז ו' תוספות יום-טוב' שם, בשם רבינו אליהו מלונדריש).

כח. החובט¹⁹¹ גְדוּלִין אֵלוֹ - מְשַׁבַּח¹⁹². וְהִדֵּשׁ בְּבִהְמָה פִּיצוּד יַעֲשֶׂה? תוֹלָה כְּפִיפּוֹת¹⁹³ בְּצוּאֵי בִּהְמָה וְנוֹתֵן לְתוֹכָן מְאוֹתוֹ הַמִּינִין¹⁹⁴. נִמְצָא לֹא זֶמֶם¹⁹⁵ אֶת הַבְּהֵמָה וְלֹא מְאָכִיל אֶת הַתְּרוּמָה¹⁹⁶.

(191) מכה במקלות לשם דישה. (192) תרומות שם. שעל-ידי-זה הוא מונע עצמו מלהכנס לאיסור של חסימת פרה בשעת דישה, ראה להלן. (193) קופות. (194) אם הוא דש חיטים - חיטים, אם הוא דש שעורים - שעורים, כדי שתאכל מהם בעת הדישה וידוש (פירוש המשנה שם). (195) לשון המשנה שם. וזומם הוא מלשון "זממו אל תפק" (תהלים קמ, ט). ועניינו שלא ישם המתג בפיה בעת האכילה, לפי שאסור לו לקשור פי הבהמה בשעת הדישה, שהכתוב אומר: לא תחסום שור בדישו (דברים כה, ד - פירוש המשנה שם). (196) שאסור לו להכניסה בורע התרומה, לפי שהיא אוכלת ממנו, אלא אם היתה בהמת כהן (שם). היינו כרשינים, שאינם מיוחדים לאדם, אבל דבר המיוחד לאדם אין מאכילים לבהמה (משנה ראשונה שם). וראה למעלה פ"ט הלכה ז.

~ יום שני ה' אייר ~

פְּרִק שְׁנַיִם עֶשְׂרִי

1) יבאר שאסור לטמא תרומה. תרומה שנטמאת בספק וחבית שנשברה בגת העליונה והתחתונה טמאה. ודין כרשינין ותלתן של תרומה אם מותר לעשות מעשיהן בטומאה. ודין אם עושין לעם הארץ תרומת זיתיו בטהרה. וישראל עושה פירותיו בטומאה. זיתים וענבים שנטמאו או פת או שמן של תרומה. תרומה שנתגלתה. ואם יטול הכהן תרומה ומתנות עד שיפרישום הבעלים. כהן שנתנו לו תרומה ומצא שם דברים אחרים. אם יסייע הכהן לישראל בבית הגרנות. ועשרה שאין חולקים להם תרומה בגרנות.

א. אָסוּר לְטַמֵּא אֶת הַתְּרוּמָה? שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּשֶׁאֵר הַקְּדוּשִׁים³, וְלֹא יִבְאֵנָה לְיַדֵּי טְמֵאָה⁴, וְלֹא יִפְסִידָנָה; אֲלֵא אוֹכֵל הַטְּהוֹרָה וּמְדַלֵּק הַטְּמֵאָה. וּמְתָר לְטַמֵּא תְּרוּמַת חוּצָה לְאֶרֶץ⁵ בְּטַמְאוֹת שֶׁל תוֹרָה, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִינָה טְמֵאָה אֲלֵא בְּאֶרֶץ הָעַמִּים, שֶׁהִיא מְדַבְּרִיהֶם⁶, מִפְּנֵי שֶׁעָקַר חַיּוּבָה מְדַבְּרִיהֶם. לְפִיכָךְ⁷, נִדְּהָ קוֹצֵה לָהּ חִלָּה בְּחוּצָה לְאֶרֶץ; שְׂאִינָה מְזַהֶרֶת אֲלֵא לְאֲכִלָּהּ, לֹא לִגְעָ בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוּ.

תְּרוּמָה - הָרִי אֵלוֹ מְתָרִין; שֶׁהָרִי טְהוֹר בְּזִרְעָה¹⁷⁵, וְלֹא נִטְמָאוּ כִּשְׁהֵן תְּרוּמָה פְּדִי שְׂהִיּוֹ אֶסְוִרִין.

(173) בדפוס רומי: "שחלים". אבל בכסף-משנה וברדב"ז, כבדפוסים שלנו. (174) ירושלמי שם הלכה ג, עיין בפני-משה. (175) ראה למעלה הלכה כג.

כו. שְׁבִלַת¹⁷⁶ שְׂהִיטָה¹⁷⁷ בְּתוֹךְ הַכְּרִי, וּמִרַח הַכְּרִי¹⁷⁸ כְּלוּ - הָרִי אוֹתָהּ הַשְּׁבִלַת טָבֵל, הוֹאִיל וְנִמְרָחָה בְּתוֹךְ הַכְּרִי. שְׂתֵלָה וְאַחַר כֵּן קָרָא עֲלֶיהָ שֵׁם וַעֲשֵׂאָה תְּרוּמָה¹⁷⁹ - הָרִי זוֹ סִפְקָה¹⁸⁰ תְּרוּמָה, הוֹאִיל וְזִרְעָה, שֶׁמָּא פֶּרַח הַטָּבֵל מִמָּנָה¹⁸¹ וְנִעֲשִׂית כְּפִרּוֹת שְׂעִדִין לֹא נִגְמְרוּ¹⁸². אֲבָל אִם עֲשֵׂאָה תְּרוּמָה קֹדֶם שִׁזְרַעְנָה - הָרִי זוֹ תְּרוּמָה. לְפִיכָךְ, אִם תִּלֵּשׁ מִמָּנָה וְאֲכַל בְּמִזִּיד - חֵיב מִיָּתָה¹⁸³, בְּשׁוּגָג - מְשַׁלֵּם אֶת הַחֶמֶשׁ. וְאִם גָּחַן¹⁸⁴ וְאֲכַל כְּפִיו מִן הָאֶרֶץ - בְּטָלָה דַּעְתּוֹ אֲצֵל כָּל אָדָם, שְׂאִין דְּרָף בְּנֵי אָדָם כְּכֶךְ¹⁸⁵; לְפִיכָךְ פְּטוּר מִן הַמִּיטָה וּמִן הַחֶמֶשׁ אִם הָיָה שׁוּגָג.

(176) תלושה מן הקרקע. (177) מנחות ע. (178) שהשווה אותה ברכת, שזוהי קביעותה למעשר (רש"י שם). (179) על פירות אחרים. (180) בעיא היא במנחות שם. (181) ולא להתירה באכילה, שהרי גידולי טבל - טבל (תרומות פ"ט משנה ו, וראה להלן פ"ו מהלכות מעשר הלכה ו), אלא לענין זה שאין הפרשתו הפרשה (ראה בשיטה-מקובצת שם). (182) כלומר, לא נגמרה מלאכתן, ונשתלו, שוודאי אין הפרשתו הפרשה. [ויחכן עוד כי הכוונה ללא נגמר בישולם, כלומר, לא הגיעו לעונת המעשרות (המבוארת להלן פ"ב מהלכות מעשר הלכה ה), שאז אינם חייבים במעשרות כלל (שם הלכה ג). ומה שאמרו (תרומות פרק ט משנה ו): גידולי טבל - טבל, אין זה אלא לאחר שתלשום מן המחובר, אבל כל זמן שהם מחוברים, אפשר שהם כאילו לא הגיעו לעונת המעשרות. וראה להלן פ"ה מהלכות מעשר הלכה ב]. ובמנחות שם, סיימו גם הצד השני של הספק: שמא כיון שמרחה בתלוש וחלה עליה חובת הפרשה - לא נפקעה חובתה ממנה גם כשנשתלה, וכעין זה בפאה פ"א משנה ו. (183) מנחות שם. (184) התכופף, שם. (185) ובטלה דעתו אצל כל אדם (רש"י שם).

כו. שְׂדֵה שֶׁל גְּדוּלֵי תְּרוּמָה¹⁸⁶ - חִטָּת בְּלֶקֶט¹⁸⁷ שֶׁכָּחָה וּפְאָה וּבְתְּרוּמָה¹⁸⁸ וּמַעֲשֵׂרוֹת¹⁸⁹ וּבְמַעֲשֵׂר עֲנִי. וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל וְעֲנִי כְּהֵנִים נוֹטְלִים מִמָּנָה מִתְּנֹת אֵלוֹ; עֲנִי כְּהֵנִים אוֹכְלִין אֶת שְׂלֵהֶם, וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִין אֶת שְׂלֵהֶם לְכַהֲנִים בְּדַמֵּי תְּרוּמָה, וְהַדְּמִים שֶׁל עֲנִיִּים. וְכֵן כֵּן לְוֵי מוֹכֵר הַמַּעֲשֵׂר שְׁלוֹ¹⁹⁰ לְכַהֲנִים.

(186) תרומות פ"ט משניות ב"ג. (187) שמן התורה הגידולין חולין, אלא שגזירת חכמים היא לאסור אותם לזרים, כמו שמבואר למעלה הלכה כא. (ואילו היתה תרומה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בירים שאינן נטולות, כיון שיכול להציל רביעית יין בטהרה. (24) שאינו יכול להציל אלא פחות מרביעית (שם). (25) כרבי יהושע, בברייתא פסחים כ, ב. ותרומות פ"ח מ"א. (26) פ"ח מהל' אבות הטומאות ה"ח.

ה. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים? ²⁷ בְּחֵבֵית שֶׁל יֵין, וְהוּא שְׁהִיָּה בְּגַת הַתַּחְתּוֹנָה פְּחוֹת מִמָּאָה, שְׁהִרֵי יִדְמַע הַפֶּלֶס; ²⁸ וַיִּפְסַל; אֲכָל אִם הָיָה בְּתַחְתּוֹנָה מָאָה בְּזוֹ הַחֵבֵית, שְׁהִרֵי הֵיא עוֹלָה בְּאַחַת וּמָאָה²⁹, אוּ שְׁהִיָּתָה חֵבֵית שֶׁל שְׁמֵן³⁰ - תֵּרַד וְתִטְמָא, וְאֵל יִטְמָאָהּ בִּידֵיו; שְׁהִרֵי הַפֶּלֶס רְאוּי לְהִדְלָקָה³¹, וְאִין שָׁם הַפֶּסֶד מְרַבָּה. וְכֵן חֵבֵית שְׁמֵן שְׁנַשְׁפָּכָה³². אִם יָכוֹל לְהַצִּיל רְבִיעִית בְּטָהֳרָה - יִצִּיל, וְאִם לֹא - יִצִּיל בְּטִמְאָה³³; שְׁפִינָן שְׁנַשְׁבְּרָה הַחֵבֵית - אִינוּ מְזַהֵרִים³⁴ שְׁלֹא לְהַצִּיל בְּטִמְאָה, מִפְּנֵי שְׁהוּא בְּהוּל³⁵.

(27) פסחים כא, א. (28) ויש הפסד מרובה. (29) להלן פ"ג ה"א. ואין כאן אלא הפסד מועט. (30) ואין בתחתונה מאה כנגד זו. (31) כלומר, השמן (פסחים כ:). (32) על הארץ, וכולה הולכת לאיבוד. תרומות פ"ח מ"א. (33) למעלה כתב רבינו "יציל בידיו בלא נטילת ידים", שכיון שהדבר נוגע רק להפסד החולין שלמטה, שהרי התרומה בין כך ובין כך אינה ראויה לכלום, לכן לא התירו אלא טומאת ידים דרבנן, אבל כאן כשהדבר נוגע להצלת התרומה עצמה, התירו גם טומאה דאורייתא ('אור שמח' ע"פ הגמרא במנחות מח.). (34) תרומות שם, מ"א. (35) פירוש, שהדבר בהול, שאי-אפשר להציל אלא בטומאה ('אור שמח').

ו. הֵיָה עוֹבְרִים³⁶ מִמְּקוֹם לְמְקוֹם וּבִידוֹ כְּפָרוֹת שֶׁל תְּרוּמָה, אָמַר לוֹ הַנֶּכְרִי³⁷: תֵּן לִי אַחַת מִזֶּה, וְאִם לֹא, הִרִינִי נוֹגֵעַ בְּכֶלֶן וּמִטְמָאָן - יִנִּית לְפָנָיו אַחַת עַל הַסֵּלַע וְאֵל יִתְּנָהּ לְתוֹךְ יָדוֹ³⁸, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְמָא הַתְּרוּמָה בְּיָדָיו³⁹.

(36) תרומות, שם. (37) הגוי. (38) אף-על-פי שטומאת גוי אינה אלא מדרבנן (פ"א מהל' טומאת מת, הלכות יג"ד). (39) [ואין זה דומה לחבית שנשפכה שלא הוזהר עליה (בהלכה הקודמת), שנעשתה פעולת ההפסד בגוף התרומה, אבל כאן לא נעשתה עוד שום פעולת הפסד בגוף התרומה].

ז. הַתְּלַתָּן וְהַפְּרָשִׁינָן⁴⁰ שֶׁל תְּרוּמָה, הוּאִיל וְאִינוּ מֵאֲכָל אָדָם⁴¹ - הִרִי זֶה מִתֵּר לַעֲשׂוֹת כָּל מַעֲשִׂיהֶן בְּטִמְאָה⁴². וְאִינוּ נִזְהָרִים אֲלֵא בְּעַת שְׂרִיתָן בְּמִים, שְׂאִם שָׁרָה אוֹתָם בְּטִמְאָה הִרִי טִמָּא אוֹתָם בְּיָדָיו⁴³; אֲכָל אַחַר הַשְּׂרִיָּה - אִינוּ נִזְהָרִים⁴⁴, לֹא בְּעַת שְׂשׂוֹף הַפְּרָשִׁינָן⁴⁵ וְלֹא בְּעַת שְׂמַאֲכִילָן לְבִהְמָה. לְפִיכֶךָ⁴⁶ נִתְּנִין תְּרוּמַת תְּלַתָּן וּכְרִשִׁינָן לְכַהֵן עִם הָאָרֶץ⁴⁷.

(40) מעשר שני פ"ב מ"ג"ד. (41) אלא על-ידי הדחק, ראה למעלה פ"א ה"ט, ופ"ב ה"ח. ואין אדם מצווה (=מוזהר) לטמא אוכלי בהמתו (כסף-משנה בשם 'ירושלמי' חלה פ"ד

(2) תרומות פ"ח מ"א. ועוד בכמה מקומות. (3) [לפי שבקדשים נאמר (ויקרא יב, ד): "בכל קודש לא תגע" (ראה בזבחים לג: שהכוונה לקדשים), ומכאן שטמא אסור ליגע בקדשים, ותרומה נלמדה מקדשים, ע"י יבמות עה, א. ו'תוספות' שם ד"ה נגיעה]. (4) כלומר, לא יגרום לה טומאה, שנאמר (במדבר יח, ח): "ואני הנה נתתי לכם את משמרת תרומותי" - עשה לה שימור שלא תיטמא (בכורות לר.). (5) שם כז, א. (6) שבת טו, א. ונמצא מוסיפין לה טומאה מן התורה. (7) בכורות, שם.

ב. תְּרוּמָה שְׁנַטְמָאת בְּסַפְסָף⁸ - לֹא אוֹכְלִים⁹ וְלֹא שוֹרְפִין¹⁰, אֲלֵא תִהְיֶה מִנְחַת עַד שֶׁתִּטְמָא טִמְאָה וְדֹאִית וְתִשְׂרַף¹¹. וְיֵשׁ שָׁם¹² סַפְּקוֹת שְׁשׂוֹרְפִין עֲלֵיהֶן אֵת הַתְּרוּמָה, כְּמוֹ שְׁיִתְבָּאֵר בְּעִנְיַן טִמְאָה וְטָהֳרָה¹³.

(8) כגון שתי חביות של תרומה ברשות היחיד, ונגע שרץ באחת מהן, ולא ידוע באיזה מהן (ר"ש ור"ב בתרומות פ"ח מ"ח, ועיי"ש בתוי"ט). (9) שמה היא טמאה. (10) שמה אינה טמאה. (11) כרבן גמליאל בתרומות שם, וראה בהלכה הסמוכה. (12) על המלה "שם" הנזכרת כמה פעמים בדברי רבינו, ראה בפ"א מהל' יסודי התורה ה"א, ומהר"י אבוהב כתב, שנראה לו שצריך להיות "ששה" (הג"ה בגליון הרמב"ם). וכן הוא בשבת טו, ב - מהמשנה בטהרות פ"ד מ"ה "על ששה ספקות שורפין את התרומה". וכן הוא בדברי רבינו פ"ד מ"ה "על ששה ספקות שורפין את התרומה". וכן הוא בדברי רבינו בפ"ג מהל' אבות הטומאות ה"ג. (13) בהלכות אבות הטומאות, שם.

ג. חֵבֵית שֶׁל תְּרוּמָה שְׁנוֹלָד לָהּ סַפְּק טִמְאָה - הִרִי זֶה לֹא יִחַדֵּשׁ בָּהּ דְּבָר¹⁴: לֹא יִזְוֶנָה מִמְּקוֹמָה¹⁵ וְלֹא יִגְלַנָּה¹⁶, אֲלֵא יִנְיַחָהּ¹⁷ עַד שֶׁתִּטְמָא וְדֹאִי וְתִשְׂרַף; וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא תֵּאֲכַל¹⁸.

(14) כרבן גמליאל בתרומות, שם. (15) להצניעה, ודלא כרבי אליעזר, שם. שכיון שאינה ראויה לאכילה, אינו מצווה לשמרה (רדב"ז). (16) דלא כרבי יהושע, שם. שעל-ידי גילוי תיפסל לגמרי, מפני סכנת נפשות (להלן הי"ג). (17) מותר להניחה. (18) ואילו רבי יהושע שם חושש שמה תאכל, ולכן אמר "שאם היתה מכוסה יגלנה".

ד. חֵבֵית¹⁹ שְׁנַשְׁבְּרָה בְּגַת הָעֲלִיזוֹנָה²⁰, וְהַתַּחְתּוֹנָה טִמְאָה²¹: אִם יָכוֹל לְהַצִּיל מִמֶּנָּה רְבִיעִית בְּטָהֳרָה²² - יִצִּיל²³; וְאִם לֹא²⁴ - יִצִּיל בְּיָדָיו²⁵ בְּלֹא נְטִילַת יָדָיו וְאֵף עַל פִּי שְׁהוּא מִטְמָאָה, כְּמוֹ שְׁיִתְבָּאֵר בְּעִנְיַן טָהֳרוֹת²⁶.

(19) של תרומה טהורה (שם מ"ט, ו'פירוש המשניות' שם). (20) מקום שעוצרים בו היין (ר"ש, שם). (21) בבור שלפני הגת יש חולין טמאים, ואם תפול התרומה לתוכה יהיה מדומע טמא, שאינו ראוי אף לכהן (שם). (22) שיהיו הידים והכלים טהורים (פירוש המשנה, שם). (23) ואף-על-פי שבתוך כך, שיחזור אחר כלים טהורים, תרד התרומה למטה ותפסיד החולין שבגת התחתונה - אסור לו להציל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הַתְּרוּמָה שֶׁתַּעֲשֶׂה בְּטֻמְאָה; אֲבָל מוֹלִיכִין עִמּוֹ חֲבִיּוֹת⁶¹ לָגַת, וּמִבִּיאִין מִן הַגֵּת⁶².

58) עבודה זרה נה, א. 59) משום שהוא מסייעו לדבר עבירה, שהרי אסור לגרום טומאה לחולין הטבולים לתרומה (שם). [ואף-על-פי שלא הוכשרו עוד לקבל טומאה – גזירת חכמים היא, שענבים הנבצרים לגת מקבלים טומאה אף בלי הכשר – שבת יז, א. ופי"א מהל' טומאת אוכלין ה"א]. 60) שהרי אז הם מוכשרים על-ידי היין ומקבלים טומאה מן התורה. 61) ריקות. 62) שהרי כבר נטמאו, בלי סיועו.

י. א. זִיתִּים וְעֲנָבִים שֶׁנִּטְמְאוּ - סוֹחֲטִין וְעוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמָה⁶³. וְאִם נִטְמְאוּ אַחַר שֶׁנַּעֲשׂוּ תְּרוּמָה, וְסוֹחֲטִין⁶⁴ פָּחוֹת פָּחוֹת מִכִּבְיָצָה⁶⁵ - הַרִי הַמְּשֻׁקָה הַיּוֹצֵא מִהֵן מִתֵּר בְּשִׁתְּיָה לְכַהֵנִים. וְאִפְלוּ לְנִסְכִּים הֵיךְ רְאוּי. שֶׁהַמְּשֻׁקָה כְּאֵלוֹ הוּא מִפְּקֵד בְּתוֹךְ הָאֲכָל⁶⁶. וְלֹא אָמְרוּ פָּחוֹת פָּחוֹת מִכִּבְיָצָה⁶⁷, אֲלֹא גִזְרָה⁶⁸ שֶׁמָּא יַעֲשֶׂה יוֹתֵר מִכִּבְיָצָה, וְנִמְצָא הַמְּשֻׁקָה מִתְּטַמֵּא בְּכִבְיָצָה. וְאִם הָיוּ פְּרוֹת אֵלּוּ שְׁלִישֵׁי לְטֻמְאָה⁶⁹ - דוֹרְכֵן בְּגַת וּבְבֵית הַבַּד, וְהַמְּשֻׁקָה תְּרוּמָה טְהוֹרָה; שְׁאִין שְׁלִישֵׁי עוֹשֶׂה רְבִיעִי בְּתְרוּמָה, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּעֵנִין טְהוֹרוֹת⁷⁰.

63) מדובר כשנטמאו מחמת נגיעה בראשון לטומאה, שהזיתים והענבים נעשו שני לטומאה, והמשקים שבפנים לא נטמאו על-ידי נגיעה זו, שהמשקה כאילו הוא מופקד בתוך האוכל, כמו שכתב רבינו להלן, ומכיון שבשעת סחיטה היו המשקין חולין, לא נטמאו בעת הסחיטה על-ידי מגע הזיתים והענבים, שהרי "אין שני עושה שלישי בחולין" (פי"א מהל' אבות הטומאות ה"ב) – ר"י קורקוס וכסף-משנה. 64) צ"ל: "סוחטין" (מ'עשה רוקח). 65) שאינו מטמא המשקין היוצאים. אבל ביותר מכביצה נטמאו המשקין, שהם תרומה, שהרי בתרומה אמרו "שני עושה שלישי" (שם ה"ג). 66) פסחים לג, ב. ודף לד, ב. 67) ולא אמרו בכביצה מכוונת, שגם היא אינה מטמאה המשקין היוצאים מהם, שכיון שיצא טיפה, שוב אין בה כביצה (שם). 68) שם. 69) כגון שנגעו באוכל שהוא שני לטומאה. 70) הל' אבות הטומאות, שם.

י. ב. פֶּת תְּרוּמָה שֶׁנִּטְמְאָה - מְשַׁלְּיָכָה לְבֵית הָעֵצִים⁷¹ עַד שֶׁיִּשְׁרַפְּנָה. וְכֵן שְׁמֵן שֶׁנִּטְמָא - נוֹתְנוֹ בְּכָלִי מְאוּס⁷² עַד שֶׁיִּדְלֶק, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה תְּקֵלָה לְאַחֲרִים וְיִאֲכָלוּהוּ. וְחֲטִיִּם שֶׁנִּטְמְאוּ - שוֹלְקֵן⁷³ וּמִנְיָחֵן בְּכָלִי מְאוּס, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה רְאוּיִין לְאֲכִילָה, וְאַחַר כֵּן יִסְיֵק בְּהֵן תַּנּוּר וְכִירִים⁷⁴. וּמִשְׁקִין שְׁאִין רְאוּיִין לְהִדְלֶקָה⁷⁵ שֶׁנִּטְמְאוּ, כְּגוֹן הַיֵּין - קוֹבְרִין אוֹתָן⁷⁶.

71) שם לג, ב. 72) שם. 73) בישול ולא בישול, ראה להלן פ"ח מהל' מעשר הי"ד. 74) ראה למעלה פ"ב הי"ד. 75) משנה, תמורה לג, ב: "ותרומה טמאה וכו' את שדרכן לשרוף ישרוף, ואת שדרכן להקבר יקבר". 76) ואף-על-פי

סוף ה"ד). 42) כבית-הלל במשנה, שם. רצה לומר: "שיסתפק מהם בטומאה איזו הסתפקות שירצה אף-על-פי שיביא אותה לרשפה, לפי שאינה מאכל שנקפיד על שריפתה" (פירוש המשנה, שם). 43) ואף-על-פי שאין איסור לטמאה, כנ"ל – עשו לה היכר זה, שידעו שהוא תרומה (רע"ב). 44) [שלא החמירו אלא בעת השרייה, שיש עליה מים, ורואים שהיא מוכשרת לקבלת טומאה]. 45) שכוחם אותם להסיר קליפתן, מלשון (דברים ט, כא) "ואכות אותו", ותרגומו "שפית" (ר"ש שם). 46) כיון שאין צריכין שימור בטהרה. 47) חלה פ"ד מ"ט, כדעת רבי עקיבא (וראה ב'פירוש המשניות' שם, וצ"ע). וראה למעלה פ"ו ה"ב.

ח. אִין מִפְּקִידִין תְּרוּמָה⁴⁸ אֲצֵל פְּהֵן עִם הָאָרֶץ, מִפְּנֵי שְׁלֵבוֹ גַם בָּהּ לְאֲכִילָה⁴⁹. אֲבָל מִפְּקִידִין אוֹתָהּ אֲצֵל יִשְׂרָאֵל עִם הָאָרֶץ בְּכָלִי חֲרַשׁ הַמְּקַף צְמִיד פְּתִיל⁵⁰; וּבִלְבַד שְׁלֹא יִהְיֶה פְּרוֹת מְשֻׁרִין, גִּזְרָה שְׁלֹא תְּסִיטֵם אֶשְׁתּוֹ נִדְהָ⁵¹.

48) גיטין סא, ב. 49) ואף-על-פי שהיא מוקפת צמיד פתיל ולא הוכשרה לקבל טומאה (ראה להלן), חששו שמא ישבור את הכלי ויקחנה בידיים לחות ויאכלנה בטומאה (רדב"ז). 50) שאינו יכול לנגוע בו. 51) ומטמאה בהיסט גם כלי חרס המוקף צמיד פתיל (פ"ח מהל' מטמאי משכב ה"ב-ג). ואף-על-פי שלא הוכשרו, צריך גם "צמיד פתיל", שמא יקחהו לאכלו בידיים רטובות וייטמאו, ועי' ראב"ד וכסף-משנה.

ט. אִין עוֹשִׂין לְעַם הָאָרֶץ תְּרוּמַת זִיתוֹ בְּטְהוֹרָה⁵²; אֲבָל עוֹשִׂין לוֹ זִיתֵי חֲלִין בְּטְהוֹרָה⁵³, מְשׁוּם כְּדִי חִיּוֹ שֶׁל בְּדָד⁵⁴ (לְבַד). וְכִיצַד עוֹשֶׂה? נוֹטֵל כְּדִי הַתְּרוּמָה וּמִנְיָחָה בְּכָלִי שְׁאִינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה, כְּגוֹן כְּלִי אֲבָנִים⁵⁵, וּכְשֵׁיבּוֹא עִם הָאָרֶץ לְטֵל הַחֲלִין וְהַתְּרוּמָה - אוֹמְרִין לוֹ: הִזְהַר שְׁמָא תִּנְעַ בְּתְרוּמָה⁵⁶, שְׁלֹא תִחְזֹר לְטְבִילָה⁵⁷.

52) גיטין סב, א. ופירש רש"י שם: "לאחר שהפך זיתים לתתן לבית הבר, אין מפרישים בדדים חברים תרומה מהן לעשותם בטהרה, לפי שכבר הוכשרו במעטן (כלומר, הוכשרו לקבל טומאה על-ידי השמן) ונטמאו, והכהן סומך עליהם וסובר שהם טהורים". 53) [שעם-הארץ אומר שלא הוכשרו, והוא נאמן על כך, כמפורש בפ"טז מהל' טומאת אוכלין ה"ב]. 54) עושה השמן בבית הבר. 55) גיטין, שם. 56) ותטמא אותה. 57) והוא אינו חשוד לאכול טבל שלא נתרם ממנו תרומה גדולה (פ"ט מהל' מעשר ה"א). ואף-על-פי שאין האמת כן, שאינה חוזרת לטבלה – אין זה אלא איום, ופתי יאמין לכל דבר. ראה ברדב"ז לפ"ח מהל' מתנות עניים הי"ב.

י. יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹשֶׂה פְּרוֹתוֹ בְּטֻמְאָה⁵⁸ - אִין בּוֹצְרִין עִמּוֹ⁵⁹, וְאִין צְרִיף לֹאמַר שְׁאִין דוֹרְכִין עִמּוֹ⁶⁰, מִפְּנֵי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

90) נדרים פה, א. ועי' בפ"ה מהל' אישות ה"ו. ונראה שלא רק עצם המתנות אין מוציאים מידו, אלא אפילו דמי טובת הנאה, אינו יכול לתבוע, שכל זכות זו אינה אלא כשהתרומה בידו.

טז. פֶּהֶן שְׁנָתָנוּ לִי⁹¹ תְּרוּמָה וּמִצָּא בָּהּ דְּבָרִים אַחֲרִים - הֲרִי אֵלוֹ אֲסוּרִים מִשּׁוּם גְּזֵל, שְׁמָא אַחֲרִים הִנִּיחוּם שָׁם⁹² עַד שְׁיִטְלוּם.

91) תוספתא תרומות פ"י. 92) [ומה שאמרו בבבא מציעא כו, ב: "שילח לו חבירו פירות ומצא בהן מעות, הרי אלו שלו" (וכן הוא בפט"ז מהל' גזילה ואבידה ה"ו) - אינו אלא בלוקח מן התגר, שאינו ידוע ממי קנה, או אפילו מבעל הבית, אם דש על-ידי פועלים אחרים, שלא ידעו מי הוא בעל האבידה, אבל תרומה שאינה מופרשת אלא על-ידי הבעלים עצמם, או על-ידי שלוחם, או בני ביתם, ידוע מי הוא בעל האבידה. ועוד שאין זו אבידה כלל, אלא דרך הינוח, וכמו שאמרו בתוספתא שם "שהכל משליכין לבית הדמע", כלומר, מניחים חפצים לשמירה בתוך התרומה, שהכל יראים לגשת אליה פן יטמאוה, ועי' תוספתא כפשוטה].

יז. אִין יִשְׂרָאֵל חִיבִין⁹³ לְהַטְפִּיל בְּתְרוּמָה וְלִהְבִּיאָהּ מִן הַגֶּרְןָ לְעִיר וּמִן הַמְדָבָר לְיִשׁוּב, אֶלָּא כִּהְנִים יוֹצֵאִין לַגֶּרְנוֹת וְיִשְׂרָאֵל נוֹתְנִים לָהֶם חֶלְקָן שָׁם. וְאִם לֹא יִצְאוּ - הֲרִי זֶה מְפָרֵשׁ וּמְנִיחָהּ בְּגֶרְןָ. וְאִם הִיָּתָה חִיָּה⁹⁴ אוּ בְּהֵמָה אוֹכְלֵתָהּ שָׁם וְאִינָה מְשַׁתְּמֶרֶת שָׁם מֵהֶם - הֲתִקְנִינוּ חֲכָמִים שְׁיִטְפִּיל בָּהּ וּיְבִיאָנָה לְעִיר וְיִטֵּל שֹׁכֵר הַבָּאֵתָה מִכֶּהֱן⁹⁵; שְׂאֵם הַפְּרִישָׁה וְהִנִּיחָהּ לְבִהְמָה וְלַחִיָּה - הֲרִי זֶה חֲלוּל הַשָּׁם⁹⁶.

93) חולין קלד, ב. ותוספתא תרומות, שם. 94) תוספתא, שם. 95) כיון שהישראל אינו חייב לטפל בה. 96) שהתרומה נקראת קודש (רדב"ז).

יח. אֲסוּר לְכַהֲנִים וְלוֹיִם⁹⁷ לְסַיֵּעַ בְּבֵית הַגֶּרְנוֹת כְּדִי לְטַל מִתְּנוּתֵיהֶן⁹⁸. וְכָל הַמְּסִיעַ - חֲלָל קֹדֶשׁ הַשָּׁם, וְעַלֵּיהֶם נֹאמַר: שְׁחַתֵּם פְּרִית הַלְוִי. וְאֲסוּר לְיִשְׂרָאֵל⁹⁹ לְהִנִּיחוּ שְׁיִסְיֵעוּ, אֶלָּא נוֹתֵן לָהֶם חֶלְקָן כְּכֹוֹד.

97) בכורות כו, א. 98) תרומות ומעשרות ומתנות כהונה. ודווקא באלו החייבות מן התורה, אבל תרומת חוצה-לארץ וחלת חוצה-לארץ, שאינן אלא מדרבנן, אין בהם איסור זה של "כהן המסייע בבית הגרנות" (שם כז). וכן מפורש בדברי רבינו בפ"ה מהל' בכורים ה"ב, לפי נוסחת הכסף-משנה שם, ועי' כסף-משנה ומשנה-למלך כאן). 99) בכורות שם, לגבי בכור. וכן הוא בפ"ה מהל' בכורות ה"ד.

יט. נִתְּן תְּרוּמָה לְכַהֲנָן¹⁰⁰ עַל מְנַת לְהַחֲזִירָהּ - יִצָּא יְדֵי נְתִינָה¹⁰¹. וְאֲסוּר¹⁰² לְעַשׂוֹת בָּן, מִפְּנֵי שְׁנִמְצָא כְּמִסְיַע בְּבֵית הַגֶּרְנוֹת¹⁰³. וְכֵן אֲסוּר לָהֶן שְׁיִחַטְפוּ¹⁰⁴ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת, וְאֶפְלוּ לְשָׂאֵל חֶלְקָן בְּפִיָּהֶן¹⁰⁵ -

שהיין ראוי לזילוף - חששו לתקלה, שמא יבואו לשתות. ואף-על-פי שלדעת בית הלל, אין חוששים לתקלה (פסחים כ: ובבא-קמא קטו:); - סמך רבינו על מה שאמרו בגמרא כמה פעמים שחוששין לתקלה, ואם כן על כרחנו שאין הלכה כבית-הלל בענין זה (כסף-משנה בשם ר"י קורקוס). ועי' 'תוספות' בבא-קמא שם ד"ה אתי.

יג. יִין תְּרוּמָה⁷⁷ שְׁנִתְגַּלָּה⁷⁸, הוֹאִיל וְאֲסוּר בְּשִׁתְיָהּ⁷⁹ - יִשְׁפֹךְ⁸⁰. וְכֵן תְּאֵנִים⁸¹ וְעִנְבִים וְקִשׁוּאִים וְדִלְוִיעִין וְאֲבִטְיָחִין וּמְלִפְפוֹנוֹת שֶׁל תְּרוּמָה שְׁנִמְצָאוּ מִנְקָרוֹת - הֲרִי אֵלוֹ אֲסוּרִין בְּאֲכִילָה מִפְּנֵי סַכַּת נַפְשוֹת⁸². מַה יַעֲשֶׂה בָּהֶן? יִשְׁלִיף לָם אוּ יִקְבְּרוּ.

77) תרומות פ"ח מ"ד. 78) שנשאר בלי כיסוי שיעור זמן שייצא הרחש (= הנחש הזוחל) מתחת אוון הכלי, וישתה ויחזור למקומו (פ"א מהל' רוצח ה"א). 79) "שמא שתה ממנו נחש או אפעה או זולתם מבעלי הארס, ויסתכן השותה אותם וימות" (פירוש המשניות' שם). 80) ואין לחוש שהוא מאבד את התרומה, לפי שאינו ראוי לשתיה. 81) שם, מ"ו. 82) שמא ניקרן הנחש.

יד. עֶסֶה שְׁנִלְוִשָׁה⁸³ בְּמִים מְגָלִים, אָף עַל פִּי שְׂהִיא תְּרוּמָה - תִּשְׂרָף⁸⁴.

83) תוספתא תרומות פ"ז. 84) ואפילו נאפתה הפת - אסורה (הל' רוצח שם הט"ז), ודלא כרבי נחמיה בתוספתא שם, שאמר: "ארס של נחש, כלה באור".

טו. אֲסוּר לְכַהֵן לְטַל תְּרוּמָה אוּ שְׂאֵר מִתְּנוֹת שְׁלוֹ עַד שְׁיִפְרִישׁוּ אוֹתָם הַבְּעָלִים. שְׁנֹאמַר: רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לִי לֶף נְתִיתִים⁸⁵; וְנֹאמַר: אֲשֶׁר יִרְמֹוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִי נְתִיתִי לָךְ - עַד שְׁפָרִימוּ⁸⁶ וְאַחַר כֵּן יִזְכָּה בָּהֶם. וְלֹא יִטֵּל אַחַר שְׁהוֹרְמוּ אֶלָּא מִדְּעַת בְּעָלִים, שְׁהָרִי הֵם שֶׁל בְּעָלִים לְתֵתָן לְכָל כֶּהֱן שְׁיִרְצוּ; שְׁנֹאמַר: וְאִישׁ אֶת קִדְּשׁוֹ לוֹ יִהְיֶה⁸⁷. וְאִם לָקַח שְׂלֵא מִדְּעַת בְּעָלִים - זָכָה בָּהֶן⁸⁸; שְׂאִין לְבְּעָלִים מִהֶן אֶלָּא טוֹבַת הַנְּאָה⁸⁹, וְטוֹבַת הַנְּאָה אִינָה מִמּוֹן⁹⁰.

85) [כן הוא ב'ספרי' זוטא פ' קרח (הובא ב'ילקוט שמעוני' סי' תשנה) 'ראשית אשר יתנו לך, ממה שיפרישו ויתנו לך, ולא מה שתטול לך'. וב'ספרי' שם: "כל חלב יצהר וכו' זו תרומת מעשר. ראשיתם, זו ראשית הגז. אשר יתנו, זה הזרוע והלחיים והקיבה". הרי שגם מתנות וגם תרומה, אין להם אלא ממה שנותנים להם]. 86) חולין קל, ב. עי' רדב"ז. וראה להלן פ"ו מהל' מעשרות הכ"א. 87) 'ספרי' פרשת נשא. ובמתנות כהונה נאמר (דברים יח, ג): "ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה", ודרשו חכמים (שם קלג.) "ונתן, ולא שיטול מעצמו". וראה להלן פ"ט מהל' ביכורים הכ"ב. 88) שהרי אפילו ספק בכור שתקפו כהן, אין מוציאים מידו (בבא-מציעא ו, ב. ופ"ה מהל' בכורות ה"ג, ועי' ב'תוספות' שם ד"ה והא, ו'תוספות' חולין קלא, א - ד"ה יש בו. 89) שיש לו הזכות ליתנה לכל כהן שירצה.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שלו. 115) מפני שהוא כמסייע בבית הגרנות ('ירושלמי' דמאי פ"ו ה"ב). 116) שביעית פ"ז מ"ג. 117) שאין כאן שום חשש של סיוע בבית הגרנות.

כב. עֲשֶׂרָה אֵין חוֹלְקִין לָהֶן¹¹⁸ תְּרוּמָה בְּבֵית הַגֵּרָנוֹת, אֶף עַל פִּי שֶׁהֵן אוֹכְלִין אוֹתָהּ¹¹⁹ אוּ מְאָכְלִין אוֹתָהּ. וְאֵלוֹ הֵן: הַחֵרֶשׁ וְהַשּׁוֹטָה וְהַקֶּטֶן וְשְׂאִין בּוֹ דַּעַת לְפָרֶשׁ חֶקֶן¹²⁰, מִפְּנֵי שְׂאִין בְּאֵלוֹ דַּעַת¹²¹. וְהַטְּמֵטוֹם וְהַאֲנָדְרוּגִינוֹס, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּרִיָּה בְּפִנֵּי עֲצָמָן¹²². וְהַעֲבָד, שְׂמָא יִרְאוּהוּ הַעוֹבְרִים בְּשָׂדֵה וְיַעֲבִדוּ עֲלָיו שֶׁהוּא פֶחֶן¹²³. וְהַעֲרַל וְהַטְּמָא¹²⁴, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְאוֹסִין. וְהָאִשָּׁה, שְׂמָא תַתְּגַרְשָׁ¹²⁵, וּמִפְּנֵי הַיְחוד¹²⁶. וְהַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שְׂאִינָה הוֹגְגַת לִו¹²⁷ - קָנְסוּ אוֹתוֹ¹²⁸ שְׂלָא יַחֲלַק בְּבֵית הַגֵּרָנוֹת עַד שִׁיגְרַשְׁנָהּ. וְכֵלֵן מְשַׁלְחִין לָהֶן לְבִתְהֵן¹²⁹ וְחוֹלְקִין לָהֶן¹³⁰ פְּשָׁר קְדָשֵׁי הַגְּבוּל¹³¹; חוּץ מִן הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שְׂאִינָה הוֹגְגַת לִו¹³² וְהַטְּמָא וְהַעֲרַל¹³³, שְׂאִין מְשַׁלְחִין לָהֶן כָּלֵל.

118) יבמות זט, ב. 119) לקנין כספם. 120) תוספתא חגיגה פ"א. והיינו שיודע לישא כפיו (כסף-משנה), ואף על-פי שאין הכהן נושא את כפיו עד שיתמלא זקנו (פט"ו מהל' תפלה ה"ד) - אין זה אלא ביחיד, אבל עם אחרים יכול לישא כפיו גם בעודו קטן ('תוספות' מגילה כד. ד"ה ואין). ובדפוס רומי וכת"י 'מעשה רוקח': 'לפרוש חיקו', וכן הוא בכת"י עהרפורט בתוספתא שם, והיינו לפרוש בגדו לקבל התרומה ('תוספתא כפשוטה'). 121) זילותא דתרומה לחלק להם בגורן לעין כל (רש"י יבמות, שם). 122) שם. וזו היא זילותא דתרומה (רש"י). 123) ויעלוהו מתרומה ליוחסין להשיאו אשה (שם ק.). 124) שאף-על-פי שהם אינם אוכלים בתרומה - מאכילים הם את נשיהם ועבדיהם (למעלה פ"ז הי"ב). 125) בת ישראל שנישאת לכהן, והיא זרה. והיינו משום שלאחר הגירושין אסורה היא בתרומה, ובלא יודעין ימשיכו לחלק לה תרומה (רש"י שם). ואף בבת כהן שלא שייך טעם זה, גזרו משום בת ישראל (משנה-למלך). 126) שבשבילי השדות אין מצויים עוברי דרכים, והאשה תתייחד עם הגברים ההולכים לבית הגרנות. והנה ביבמות שם, מביאה הסוגיא שתי דיעות. אחת אומרת משום גרושה, והשניה אומרת משום ייחוד, ורבינו פסק כשתיהן יחד. ואם בית הגרנות סמוך לעיר, שאין חשש שמה תתגרש ולא ידעו, ובאופן שבשבילי השדות מצויים הרבה אנשים שאין חשש יחוד - חולקים לזה תרומה בבית הגרנות (שם). 127) כלומר, פסולה לכהונה (רש"י שם). 128) יבמות, שם. 129) שאין איש רואה שנותנים להם תרומה. 130) בביתם. 131) [היינו תרומת מעשר וחלה. ורוצה לומר: כשם שתרומת מעשר וחלה, שאין הדרך לחלקם בגרנות, מותר לחלקם בביתם, כן מותר לחלק להם תרומה גדולה בביתם, אף-על-פי שהדרך לחלקה בבית הגרנות. וכן מפרש בתוספתא פאה פ"ד (הוצאת ליברמן עמ' 20 57) "קדשי הגבול קטנים חולקין בהן". וכן הוא באנדרוגינוס בכורים פ"ב (שם עמ' 31 290) לפי נוסחת

אָסוּר, אֶלָּא נוֹטְלִין בְּכָבוֹד. שְׂעַל שְׁלַחַן הַמְּקוֹם הֵם אוֹכְלִין, וְעַל שֶׁלְּחָנוּ הֵם שׁוֹתִים, וּמִתְּנוֹת אֵלוֹ לְשֵׁם הֵם, וְהוּא זָבֵה לָהֶן¹⁰⁶; שְׂנְאָמַר: וְאֵנִי נִתְתִּי לָךְ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמַתִּי¹⁰⁷.

100) קידושין ו, ב. 101) לכהן, והכהן יחזירנה לו, והוא ימכור את התרומה לכהנים אחרים והדמים שלו (רש"י). 102) גמרא, שם. 103) שבשכר זה יתן לו שאר תרומות (רש"י). 104) חולין קלג, א. 105) שם. 106) כלומר, אינן מ"שולחן גבוה" כקדשים קלים (קידושין נב:), או כמעשר שני (סוכה לה). שאינם ממון בעלים (שם ושם), אלא ממון כהן הוא, במפורש בכיורים פ"ב מ"א. 107) ולפיכך צריך לנהוג בהן כבוד (רדב"ז).

כ. לֹא יִתֵּן אָדָם¹⁰⁸ תְּרוּמָה לְשׁוֹמֵר גֵּתוֹ, וְלֹא בְּכוֹר לְשׁוֹמֵר עֲדָרוֹ, וְלֹא מִתְּנוֹת לְרוּעָה בְּהֵמָתוֹ. וְאִם נָתַן - חֲלָל¹⁰⁹, אֶלָּא אִם בֶּן נִתָּן לָהֶם שְׂכָרָתָן שְׂמִירְתָן תַּחֲלָה. וְרַשָּׁאֵי יִשְׂרָאֵל¹¹⁰ לּוֹמְרֵי לְיִשְׂרָאֵל אַחֲרָי: הֵא לָךְ סֵלַע זוֹ, וְתֵן תְּרוּמָה אוּ בְּכוֹר¹¹² אוּ שְׂאָר מִתְּנוֹת לְפָלוּגֵי הַפֶּהָן, בֶּן בְּתִי אוּ בֶן אַחֲוִיתִי¹¹³, וְכֵל פִּיּוּצָא בְּזָה.

108) תוספתא דמאי פ"ה (הוצאת ליברמן עמ' 90..). 109) כלומר, ביזה אותם. והמקור בכורות כו, ב: "הכהנים והלוויים והעניים המסייעים בבית הרועים ובבית הגרנות כו" אין נותנין להם תרומה ומעשר בשכרן, ואם עושין כן חיללו, ועליהן הכתוב אומר שחתם ברית הלוי. ואומר: ואת קדשי בני ישראל לא תחללו". והנה מתוך סמיכות הלכה זו להלכות שלפניה, נראה שהטעם הוא משום "כהן המסייע בבית הגרנות", ועל כרחו שמדובר כשנותן להם לבסוף שכרם משלם, אלא יש חשש שמה יפחיתו לו בשביל זה משכרם. ורק "אם נתן להם שכר שמירתם תחילה", באופן ששוב אין שום חשש של הפחתה בשכר - התיירו ('תוספתא כפשוטה'). 110) תוספתא שם. 111) שם, ודווקא ישראל, אבל כהן אינו רשאי לעשות כן, שהרי הוא כמסייע בבית הגרנות (רדב"ז בהלכה הסמוכה). 112) כן הוא בתוספתא שם, וכן במשנה ערכין כת, ב. ומה שנראה בכורות כז, א - שרק בתרומה התיירו ולא במתנות כהונה, נראה שרבינו פירש סוגיא זו כפירוש רגמ"ה ('תוספתא כפשוטה'). 113) וזוהי טובת ההנאה של הבעלים (בכורות, שם).

כא. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהֵיוּ הַבְּעָלִים רוּצִים לָתֵן אוֹתָם לְאֶחָד מִשְׁנֵי כֹהֲנִים אֵלוֹ אוּ לְאֶחָד מִשְׁנֵי לוֹוִיִּים אֵלוֹ בְּחֻנָּם, וְאָמַר לוֹ חֲבֵרוֹ: הֵא לָךְ וְתֵן לָזֶה; אֲבָל הַבְּעָלִים שְׂאָמְרוּ לְכַהֵן אוּ לְלוֹוִי: הֵא לָךְ חֶלֶק זֶה בְּטוֹבַת הַנְּאָה¹¹⁴ - הֲרֵי זֶה אָסוּר¹¹⁵. וְכֵן אָסוּר לְעֲשׂוֹת סְחוּרָה בְּתְרוּמוֹת¹¹⁶, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא לוֹקֵחַ מִפְּהֵן וּמוֹכֵר לְכַהֵן¹¹⁷.

114) היינו שהכהן יתן לבעלים הכסף בשכר טובת הנאה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הפל, ונפלה הסאה שהגביה למקום אחר - אינה מדמעת¹² אלא לפי השבון¹³. וכן סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ונעשה הכל מדמע, ונפל מן המדמע למקום אחר - אינו מדמע אלא לפי השבון. כיצד? הרי שנפלו עשר סאין של תרומה לתשעים סאה חלין ונדמעו הכל: אם נפל ממדמע זה עשר סאין לפחות ממאה חלין - נדמעו, שהרי יש בעשר של מדמע סאה של תרומה; נפל לתוכן פחות מעשר סאין - אינן מדמעות.

(11) שצריך להרים סאה. (12) אוסרת בתערובת. (13) כי סאה תרומה שנפלה למאה והגביה נחשב אותה שאין בה מתרומה וודאית אלא חלק מק' בסאה, לפי שהיא במאה סאה נתערבה. ואם נפלה למקום אחר עם סאה אחת בלבד אינה מדמעת שאנחנו אומרים חלק מק' בסאה נפל בסאה ואינו מדמע, אבל תעלה באחד ומאה, ואם נפלה בפחות מסאה אז הכל מדומע.

ד. במה דברים אמורים? בדבר שאין דרכו להבלי, כגון חטים לחטים¹⁴ או קמח לקמח; אבל דרכו להבלי, כגון שמן תרומה לשמן חלין או יין תרומה ליין חלין - הולכין אחר הרב: אם רב תרומה - הרי זה מדמע בתרומה; ואם רב חלין - הרי הוא פחלין ואינו מדמע, אף על פי שהכל אסורים לזרים¹⁵.

(14) שאינן נבללות, וכל אחת ניכרת בפני עצמה. (15) כלומר, ובכל זאת, אם נפל מן התערובת למקום אחר - אין התערובת הזאת, שרובה חולין, מדמעת את התערובת השנייה.

ה. סאה תרומה שנפלה למאה, הגביה ונפלה אחרת, הגביה ונפלה אחרת - הרי החלין מתריין¹⁶, עד שתרבה תרומה עליהן; שאם נפלו לתוך המאה חלין מאה סאה ועוד¹⁷ של תרומה סאה אחר סאה - נעשה הכל מדמע.

(16) ואין מצטרפות הסאין של תרומה זו עם זו לאסור, כיוון שכבר הראשונה בטלה, ונמצא שנגד כל סאה יש מאה סאין חולין, ותרומה עולה באחד ומאה. (17) כן מפרש רבינו מה שאמרו במשנה שם: "עד שתרבה תרומה על החולין". והראב"ד מפרשה בנפילת חמישים ואחת סאים של תרומה, סאה אחר סאה למאה סאה חולין, שמא הגביה החולין, והתרומה נשאר שם, והרי יש באותו הכרי חמישים ואחת של תרומה וחמישים של חולין. ודעת רבינו שאין אומרים שמא הוא מגביה החולין והתרומה נשאר, אלא ראשון ראשון [=וכפי שהיה הרבי מורה להוסיף למשקה שהוא היה נותן. המו"ל] מתבטל והכל חולין.

ו. סאה תרומה שנפלה למאה, ולא הספיק להגביה עד שנפלה סאה אחרת, אם ידע בראשונה קדם שתפל השניה - לא נדמעו, אלא מפריש

בה"ג: "וחולק בקדשי הגבול כאנשים וכנשים". ומשמע שגם תרומה גדולה בכלל, ועל כרחנו שהיינו בבית. ועי' בר"ש, ביכורים, שם. (132) שקנסוהו. (133) ביבמות ק, א - אמרו: "וכולן משגרין להן לבתיהן, חוץ מטמא ונושא אשה שאינה הוגנת לו, אבל ערל משגרין ליה, מאי טעמא משום דאניס. טמא נמי הא אניס? האי נפיש אונסיה, והאי לא נפיש אונסיה". ואם כוונת רבינו, לערל שאפשר לו למול ולא מל שאינו אנוס כלל (ראה ב'מאירי' שם), למה השמיט דין ערל שמתו אחיו מחמת מילה, שהוא אנוס ומשגרין לו, ועי' בכסף משנה.

~ יום שלישי ו' אייר ~

פרק שלשה עשר

(1) יבאר שהתרומה עולה באחד ומאה. ואם הוא מין בשאינו מינו בנותן טעם. ודין סאה תרומה שנפלה למאה והגביה סאה מהכל ונפלה למקום אחר. סאה תרומה שנפלה למאה הגביה ונפלה אחרת וכו'. לוג יין של תרומה צלול שנפל למאה לוגין עכורין. שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין ואין ידוע איזו היא. שתי סאין אחת חולין ואחת תרומה ונפלו אלו לתוך אלו. היו לפניו שני כריים וסאה אחת ואמר הרי זו תרומה על אחד מן הכריים.

א. התרומה עולה באחד ומאה². כיצד? סאה תרומה שנפלה למאה סאה של חלין ונתערב הכל - מפריש מן הכל סאה אחת ונותנה לפה³, והשאר מתר לזרים⁴. וכל תרומה שאין הפהנים מקפידין עליה⁵, כגון תרומת הפליסין והחורבין והשעורים של אדום - אינו צריך להגביה; הואיל ונפלה במאה - בטלה במעוטה, והכל מתר לזרים.

(2) ולמה שמכו על שיעור מאה בתרומות? שהרי תרומת מעשר אחד ממאה ומקדש הכל, שנאמר את מקדשו ממנו, אמרו חכמים: דבר שאתה מרים ממנו אם חזר לתוכו מקדשו. (3) משום גזל השבט, שתרומה ממון כהנים. (4) ססאה תרומה שנפלה, בטלה בתערובת. (5) ואין כאן גזל השבט.

ב. נפלה סאה תרומה לפחות ממאה - נעשה הכל מדמע⁶, וימכר הכל לפהנים בדמי תרומה⁷, חוץ מדמי אותה סאה⁸. במה דברים אמורים? כשנתערב מין במינו⁹; אבל מין בשאינו מינו - בנותן טעם¹⁰: אם יש בכל טעם תרומה - נעשה הכל מדמע, וימכר לפהנים חוץ מדמי תרומה שבו; ואם טעם הכל טעם חלין - הפל מתר לזרים.

(6) מעורב (= חולין עם תרומה). (7) בזול, כיוון שהכל אסור לזרים. (8) מפני שהיא תרומה והיא של כהן. (9) שבכל האיסורים בטל ברוב ובתרומה בטל במאה. (10) השיעור של ביטול.

ג. סאה תרומה שנפלה למאה, והגביה סאה¹¹ מן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

סאתים והשאָר מִתָּר; הוֹאִיל וְהָיָה לָהּ לַעֲלוֹת, הָרִי היא כְּאִלוּ עֲלֵתָהּ. וְאִם לֹא יָדַע בְּסֵאֵה רֵאשׁוֹנָה אֶלֶּא אַחַר שֶׁנִּפְלָה הַשְּׂנִיָּה - הָרִי זֶה מְדַמֵּעַ, וּבְאִלוּ נִפְלוּ שְׂתִיָּהּ כְּאַחַת.

הַשְּׂלֵשָׁה²⁵, וּמִגְבִּיָּה מְאַרְבַּעֶתָן לֵג וְשׁוֹתָהּ; וְחוֹזֵר וּמִשְׁלִיף לְתוֹכָן לֵג אַחַר, וְחוֹזֵר וְנוֹטֵל לֵג וְשׁוֹתָהּ. וְכֵן נוֹתֵן לֵג תְּרוּמָה וְנוֹטֵל לֵג מִן הַתְּעַרְבָת, עַד שֶׁיִּכְלָה כָּל הַיֵּין שֶׁל תְּרוּמָה. וְנִמְצָא שֶׁנוֹטֵל כְּמֵה לֵגִין בְּשֵׁנֵי לֵגִין שֶׁל חֲלִין.

25) לפנינו שם: "רמי תרי נטלי דחולין וחדא נטלי דתרומה ושקיל חד". וזוהי נוסחת הראב"ד. ולפי זה ייתכן כי לתת עוד לוג של תרומה לתוך השלושה אסור, כי מעתה יהיו מחצה על מחצה (=שנים חולין ושניים תרומה). אבל נוסחת רבינו שם הייתה כנראה: "רמי תרי נטלין דחולין וחדא נטלי דתרומה [ורמי תו חד נטלי דתרומה] ושקיל חד". ומכיוון שקמא קמא בטיל, אין כאן מחצה על מחצה.

יב. הַזֵּרֵעַ תְּרוּמָה בְּצַד חֲלִין וְלֹא נוֹדַע אִי זֶהוּ זֵרֵעַ תְּרוּמָה, אֶפְלוּ הָיָה מֵאָה לִגְנָה²⁶ שֶׁל תְּרוּמָה וְלִגְנָה אַחַת שֶׁל חֲלִין - כֵּלָן מִתְּרִין²⁷. בְּמֵה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּדָבָר שֶׁזָּרְעוּ פֶּלֶה בְּקֶרֶעַ, כְּגוֹן חֲטִיִּים וְהַשְּׂעוּרִים וְכַיּוֹצֵא בָהֶן; אֲבָל דְּבָר שֶׁאֵין זָרְעוּ נִפְסַד בְּאַרְץ, כְּגוֹן הַשּׁוּם²⁸ וְהַבְּצָלִים, אֶפְלוּ מֵאָה לִגְנָה שֶׁל חֲלִין וְלִגְנָה אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה תְּעַרְבָת בֵּינֵיהֶן - הָרִי הַכֹּל מְדַמֵּעַ²⁹. וְאִם נִתְלַשׁ³⁰ הַכֹּל - תְּעַלָּה הַתְּרוּמָה בְּמֵאָה וְאַחַד. וְלֹא יִתְלַשׁ לְכַתְחֵלָהּ³¹.

26) "שם למקום זרוע מן הארץ" והיינו ערוגה. 27) קל הוא שהקילו בגידולי תרומה, שערוגה אחת של חולין מתרת מאה ערוגות. וראה למעלה פרק י"א הלכה כ"ב שעוד הקלו, שגידולי מדומע - הם חולין. 28) שהשומים הם דבר שאין זרעו כלה. 29) שאין קרקע עולה באחד ומאה. ובפירוש המשנה כתב רבינו: "לפי שהתרומה מופרשת היא ולא נתערבה בחולין". 30) ממקום חבורו. 31) משום שאין מבטלין איסור לכתחילה.

יג. שְׂתֵי קְפוֹת, אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה וְאַחַת שֶׁל חֲלִין, וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הֵיא, או שֶׁנִּפְלָה סֵאֵה שֶׁל תְּרוּמָה לְתוֹף אַחַת³² מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ לְהִיכֵן נִפְלָה, וְאַחַר כֵּן נִפְלָה אַחַת מִשְׂתֵי הַקְּפוֹת³³ לְתוֹף חֲלִין - אֵינָה מְדַמֵּעֶתָן³⁴. וְכֵן אִם זָרַע אַחַת מֵהֶם - הַגְּדוּלִין חֲלִין לְכָל דְּבָר. וְהַשְּׂנִיָּה - נוֹהֵג בָּהּ כְּתְרוּמָה³⁵. נִפְלָה הַקֶּסֶה הַשְּׂנִיָּה לְמִקוֹם אַחַר - אֵינָה מְדַמֵּעַת. וְכֵן אִם זָרַע אַחַר אֶת הַשְּׂנִיָּה - הַגְּדוּלִין חֲלִין. נִפְלוּ שְׂתִיָּהּ לְמִקוֹם אַחַד - מְדַמֵּעַת כְּקֶטְנָה שֶׁבְּשְׂתִיָּהּ³⁶. זָרַע אַחַד אֶת שְׂתִיָּהּ: בְּדָבָר שֶׁזָּרְעוּ פֶּלֶה - הַגְּדוּלִין חֲלִין, וּבְדָבָר שֶׁאֵין זָרְעוּ פֶּלֶה - הַגְּדוּלִין מְדַמֵּעַ. בְּמֵה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּזָרְעַת אֶת הַשְּׂנִיָּה עַד שֶׁלֹּא קָצַר אֶת הַרְאֵשׁוֹנָה³⁷; אֲבָל קָצַר אֶת הַרְאֵשׁוֹנָה וְאַחַר כֵּן זָרַע אֶת הַשְּׂנִיָּה, אֶפְלוּ בְּדָבָר שֶׁאֵין זָרְעוּ פֶּלֶה - הַגְּדוּלִין חֲלִין; שֶׁאֵין תְּלוּשׁ וּמְחַבְּרִין נַעֲשִׂין חוֹבָה זֶה לְזֶה³⁸.

ז. אֵין פְּסֻלַת שֶׁל תְּרוּמָה מְצַטְרֶפֶת עִמָּה לְאַסוֹר חֲלִין, אֲבָל פְּסֻלַת חֲלִין מְצַטְרֶפֶת עִם חֲלִין לְהַעֲלוֹת הַתְּרוּמָה. פִּינְצַד? סֵאֵה חֲטִיִּים יְפוֹת שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה סֵאֵה חֲטִיִּים רְעוּת שֶׁל חֲלִין, וְטַחַן הַכֹּל, אָף עַל פִּי שֶׁהִמְרִסָן שֶׁל חֲלִין מְרַבִּין וְשֶׁל תְּרוּמָה מוּעָט, וְהָרִי קָמַח שֶׁל תְּרוּמָה בְּפַחוֹת מִמֵּאָה מְקַמַח חֲלִין - הָרִי זֶה עוֹלָה; וּמִשְׁעָרִין בְּקָמַח עִם הַמְרִסָן, שֶׁהוּא מֵאָה וְאַחַד. אֲבָל אִם נִפְלָה סֵאֵה חֲטִיִּים רְעוּת שֶׁל תְּרוּמָה לְפַחוֹת מִמֵּאָה סֵאֵה חֲטִיִּים יְפוֹת שֶׁל חֲלִין, וְטַחַן הַכֹּל, וְהָרִי קָמַח שֶׁל תְּרוּמָה אַחַד מִמֵּאָה מְקַמַח חֲלִין - הָרִי זֶה עוֹלָה בְּמֵאָה וְאַחַד; שֶׁהָרִי הוֹתִירוּ חֲלִין, וּפְתַחְתָּהּ הַתְּרוּמָה.

ח. לֵג יֵין שֶׁל תְּרוּמָה צָלוּל שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה לֵגִין עֲכוּרִין - אֵין מוּצִיאֵין שְׂמָרִים שְׂבֵהֶם¹⁸, אֶלֶּא מַעֲלִין אֶת הַלֵּג¹⁹. וְכֵן אִם נִפְלָה לֵג עֲכוּר לְמֵאָה לֵגִין צָלוּלִין - אֵין מוּצִיאֵין שְׂמָרִים שְׂבֵהֶם²⁰.

18) כלומר, אינו חייב להוציא את השמרים מתוך היין, כדי להרים אחר כך לוג יין צלול לכהן כמו שנפל. 19) כמו שהוא מעורב עם השמרים. 20) שגם בשמרים יש איסור תרומה.

ט. לֵג מִים שֶׁנִּפְלָה לְתַשְׁעִים וְתַשְׁעֵה לֵגִין יֵין, וְאַחַר כֵּן נִפְלָה לְתוֹף הַכֹּל לֵג יֵין שֶׁל תְּרוּמָה - נְדַמֵּעַ הַכֹּל, שֶׁאֵין הַמִּים מַעֲלָה אֶת הַיֵּין²¹.

21) כלומר, אין המים והיין מצטרפים להעלות את התרומה, לפי שאין שיעוריה שווים, שהמים ביין בנותן טעם ויין במים שיעורו במאה, וכיוון שאין שיעוריהם שווין לביטול התרומה - אין מצטרפין.

י. סֵאֵה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפַחוֹת מִמֵּאָה חֲלִין, וְנִפְלוּ חֲלִין אַחֲרֵים עַד שֶׁהוֹסִיפוּ עַל מֵאָה: אִם בְּשׁוּגָג²² - הָרִי זֶה עוֹלָה בְּמֵאָה וְאַחַד; וְאִם בְּמִזִּיד²³ - הָרִי הַכֹּל מְדַמֵּעַ, שֶׁאֵין מְבַטְלִין אֲסוּרֵי תוֹרָה²⁴ לְכַתְחֵלָהּ.

22) הוסיף. 23) הוסיף עד מאה כדי לבטל את התרומה. 24) כלומר, תרומה, שעיקר איסורה מן התורה, אבל תערובתה במאה אינה אלא מדרבנן.

יא. תְּרוּמַת חוּצָה לְאַרְץ - מִתָּר לְבִטְלָה בְּרֵב, וְאוֹכְלָה בִּימֵי טְמֵאָתָהּ. וְלֹא עוֹד, אֶלֶּא אִם הָיָה לוֹ יֵין שֶׁל תְּרוּמַת חוּצָה לְאַרְץ - נוֹטֵל מִמֶּנּוּ לֵג אַחַד וְנוֹתֵן עָלָיו שְׁנֵי לֵגִין חֲלִין, וְנִמְצָא הַכֹּל שְׁלֹשָׁה; וְאַחַר כֵּן נוֹטֵל מֵיֵין שֶׁל תְּרוּמָה לֵג וְנוֹתֵן לְתוֹף

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

~ יום רביעי ז' אייר ~

פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

1) יבאר ג' תאנים שחורות וג' לבנות ונפלה לתוכן תאנה תרומה. ודין עיגולי דבילה גדולים וקטנים שנפל עיגול דבילה לתוכן ואין ידוע אם היה גדול או קטן. סאה של חטין שנפלה על פי מגורה של חטים, וכל ספק תרומה. סאה תרומה טמאה או טהורה שנפלה לפחות ממאה חולין. שתי קופות שנפלה סאה תרומה לאחת מהן, ואח"כ נפלה אחרת ולא נודע לאיזו נפלה.

א. חֲמִשִּׁים תְּאֲנוֹת² שְׁחֹרוֹת וְחֲמִשִּׁים לְבָנוֹת שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ תְּאֲנָה אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה: הֵיחָה לְבָנָה - הַשְּׁחֹרוֹת מִתְּרוֹת, וְהַלְבָּנוֹת מִדְּמָעוֹת³; הֵיחָה שְׁחֹרָה - הַשְּׁחֹרוֹת מִדְּמָעוֹת, וְהַלְבָּנוֹת מִתְּרוֹת. וְאִם אֵין יָדוּעַ⁴ אִם שְׁחֹרָה הֵיחָה וְאִם לְבָנָה - עוֹלָה בְּאֶחָד וּמֵאָה מִן הַכֹּל⁵. יָדַע מָה הֵיחָה⁶ אַחַר שֶׁנִּפְלָה וְשָׁכַח - הָרִי בְּלֵן מִדְּמָעוֹת⁷.

2) תרומות פ"ד משנה ט. 3) שיש בהם פחות ממאה. ואין השחורות מעלות ומסייעות ללבנות לבטל את הסאה-תרומה שנפלה, מכיון שמתורות הם (פי' הרא"ש שם). 4) שם משנה ח, כרבי עקיבא. והמדובר שאי-אפשר לברר על ידי מנין התאנים השחורות והלבנות, כגון שנאבדו מקצתן (מעשה רוקח). 5) שכיון שכולם בספק איסור - מעלות זו את זו (פירוש הרא"ש שם). 6) ירושלמי שם לדעת רב עקיבא. 7) שכיון שנאסרו - נאסרו (ר"ש שירילאיו). אבל צריך עיון: הרי סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה סאה, ושוב נפלו שם חולין בשוגג - מצטרפים לבטל התרומה (תרומות פ"ה משנה ט), וגם כאן על ידי השכחה, נמצא שנתערבו כל התאנות, ולמה לא יבטלו את התרומה[?].

ב. וְכֵן עֵגוּלֵי דְבִלָּה וּמִלְבָּנִים שֶׁל דְּבִלָּה⁸ שֶׁנִּפְלַ עֵגוּל אוּ מִלְבָּן שֶׁל תְּרוּמָה לְתוֹךְ, וְאֵין יָדוּעַ אִם מִלְבָּן הֵיחָה אוּ עֵגוּל - הָרִי הָעֵגוּלִין מִצְטָרְפִין לְמִלְבָּנִים⁹ וְתַעֲלָה הַתְּרוּמָה בְּאֶחָד וּמֵאָה מִן הַכֹּל. עֵגוּלֵי דְבִלָּה גְדוֹלִים וְקִטְנִים¹⁰ שֶׁנִּפְלַ עֵגוּל דְּבִלָּה לְתוֹךְ, וְאֵין יָדוּעַ אִם גְּדוֹל הֵיחָה אִם קָטָן - הָרִי הֵן מְעַלִּין בֵּין בְּמִנְיָן בֵּין בְּמִשְׁקָל¹¹. בִּיצֵד? נָפַל עֵגוּל לְמֵאָה עֵגוּלִין גְּדוֹלִים וְקִטְנִים - הָרִינִי אוֹמֵר קָטָן נָפַל¹², וּמִגְבִּיָּה אֶחָד מִן הַקְּטָנִים. נָפַל עֵגוּל לְתוֹךְ אַרְבָּעִים עֵגוּלִים, מֵהֵן עֲשָׂרִים עֵגוּל מִשְׁקָל כָּל אֶחָד אַרְבַּע לִיטְרִין, וּמֵהֵן עֲשָׂרִים עֵגוּל מִשְׁקָל כָּל אֶחָד לְטָרָא, הוֹאִיל וּמִשְׁקָל הַכֹּל מֵאָה לִיטְרִין וְאֶחָד - הָרִינִי אוֹמֵר קָטָן נָפַל, וּמִגְבִּיָּה אֶחָד מִן הַקְּטָנִים.

8) שם משניות ח"ט. "בני אדם עושים מדבלת התאנים כמו ככרות עגולות, ועושין מהן גם כן כמין דבלות מרובעות, נקראות מלבנים לפי שהן דומות לאותם הדפוסים שעושים בהם הלבנים, ולפיכך דעתי שהיא עברי ממש, החזיקי

32) הכוונה לשתי קופות של חולין, ונפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן. וגם זה בכלל מה שאמרו במשנה שם: "אין ידוע איזו היא של תרומה וכו'". 33) שאחת מהן תרומה ואחת מהן חולין, או אחת מהן מדומעת ואחת מהן חולין. 34) שמה הייתה אותה של חולין. 35) מספק. 36) "אם יהיה באחת על דרך הדמיון סאה ובשנייה סאתיים ונפלו השלוש סאין בחולין צריכים אנו לדעת שיעור אותן חולין ונחשב כי סאה תרומה נפלה בהן והיא קטנה שבשתייהן ואם היה באותן חולין מאה סאין תעלה במאה ואחד, ואם הוא פחות יהיה הכל מדומע". 37) ושתייהן מחוברים והרי זה כזורע שתייהן יחד. 38) בדפוס רומי: "נעשין הונח זה לזה". ובירושלמי שם: "אין תלוש ומחובר נעשה הוכיח". כלומר, הבא ראייה ותוכיח מי הוא המותר ותאכל, דכל חדא באנפי נפשיה הוא ואין כאן איסור מוחזק דהוה להו כשני מינין.

יד. שְׁתֵּי קְפוֹת, אַחַת שֶׁל חֲלִין וְאַחַת שֶׁל תְּרוּמָה, וְלִפְנֵיהֶן שְׁתֵּי סָאִין, אַחַת שֶׁל חֲלִין וְאַחַת שֶׁל תְּרוּמָה, וְנִפְּלוּ אֵלָיו לְתוֹךְ אֵלוֹ - מִתְּרִין; שְׁאֲנֵי אוֹמֵר: חֲלִין לְתוֹךְ חֲלִין נִפְּלוּ, וְתְרוּמָה לְתוֹךְ הַתְּרוּמָה. וְאִף עַל פִּי שְׁלֹא רָבוּ חֲלִין עַל הַתְּרוּמָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בַּתְּרוּמָה בְּזִמְן הֵזָה, שֶׁהוּא מִדְּבָרֵיהֶם; אֲבָל בַּתְּרוּמָה שֶׁל תּוֹרָה - עַד שְׁיָרְבוּ חֲלִין עַל הַתְּרוּמָה.

טו. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ הַכְּרִי³⁹, וְאֲמַר⁴⁰: תְּרוּמַת הַכְּרִי זֶה לְתוֹכוֹ - בְּמִקּוֹם שֶׁנִּפְלָה אוֹתָהּ סָאָה שֶׁם נִסְתַּיְמָה⁴¹ תְּרוּמַת הַכְּרִי, וְנִדְמַע הַכֹּל⁴² בַּתְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה וּבַתְּרוּמַת הַכְּרִי. אָמַר: תְּרוּמַת הַכְּרִי בְּצַפּוֹנוֹ - חוֹלְקִין אוֹתוֹ לְשָׁנִים, וְהַחֲצִי שֶׁבְּצַפּוֹן - לְשָׁנִים, וְנִמְצָא רְבִיעַ הַכְּרִי, שֶׁהוּא צַפּוֹן צַפּוֹנִי, הוּא הַמְּדָמַע.

39) של טבל, והיה שם מאה כנגד התרומה ודינה שתעלה ואינה עושה הכרי מדומע. 40) אחרי כן. 41) נקבעה במקום מסויים אצל הסאה שנפלה. 42) שעכשיו נתרבתה התרומה ועושה הכל מדומע [ואף על פי שלמעלה (הלכה ו) כתב רבינו שסאה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה סאה אחרת, אם ידע בראשונה קודם שתיפול השנייה, לא נדמעו - כאן כיוון שנתחברו שתי הסאין ביחד, מצטרפות הן ומדמעות].

טז. הָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי כְּרִיִּים, וְאָמַר: תְּרוּמַת שְׁנֵי כְּרִיִּים בְּאֶחָד מֵהֶן - הָרִי שְׁנֵיהֶן מִדְּמָעִין⁴³. הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי סָאִין וְכָרִי אֶחָד, וְאָמַר: הָרִי אַחַת מִן הַסָּאִין הָאֵלּוּ עֲשׂוּיָה תְּרוּמָה עַל הַכְּרִי הֵזָה - הָרִי אַחַת מֵהֵן תְּרוּמָה, וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא. הָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי כְּרִיִּים וְסָאָה אַחַת, וְאָמַר: הָרִי זֶה תְּרוּמָה עַל אֶחָד מִן הַכְּרִיִּים הַלְלוֹ - הָרִי הִיא תְּרוּמָה, וְנִתְקַן אֶחָד מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הוּא הַמְּתַקֵּן מִן הַטָּבֵל.

43) שאין אנו יודעים באיזה מהם התרומה.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(22 ירושלמי שם. 23) תרומות שם משנה יא, וכרבי יהושע. (24) כמו שכתב למעלה, שאם רצה להעלות אחד מהם - מעלה. (25) ולפיכך אין התחנות מסייעות לבטל, וצריך שיהיו מאה פומין.

ז. וכן אם דרסה²⁶ על פי פורת או על פי עגול, ואין ידוע אי זה הוא. דרסה על פי העגול²⁷ ואין ידוע אם בצפונה או בדרומה²⁸ ולא אי זה עגול הוא²⁹ - רואין אותם כאלו הם פרודות³⁰, ותעלה לפי המשקל; אם יש בכל העגולין מאה ליטרין - תעלה. והוא שיש בכל עגול³¹ מהן יתר על שני ליטרין³², פדי שתבטל התרומה ברב; שספק התרומה בטל ברב החלין.

(26) מוסב על האמור בהלכה הקודמת, שאם יש שם מאה פומין יעלו, ואם פחות ממאה פומין לא יעלו, שהוא-הדין בדרס על פי כוורת או על פי עיגול (מראה הפנים בירושלמי הלכה ז ד"ה וצריך). (27) זו היא בבא בפני עצמה, מראה הפנים שם. (28) ביצה ד. (29) כלומר: נתעלמו ממנו שני דברים: אינו יודע באיזה עיגול דרס, וגם אינו יודע באיזה מקום בעיגול. (30) כלומר: כאלו פומין מעורבים בשל שולים, וכולם בספק דימוע, ומצטרפות התחנות להעלות את הליטרא שעל הפה (רש"י שם). (31) ירושלמי שם. כיון שכל עיגול ועיגול ניכר בפני עצמו, צריך שיהא בכל עיגול כדי לבטל הספק תרומה ברוב מן התורה, ואז מצטרפין להעלותה באחד ומאה (מראה הפנים שם). (32) (בירושלמי שם: "שני ליטרין וכל שהוא", הרי שאין צורך ב"חד בתרי" ממש. ועיין מהרש"א לפסחים מד. ד"ה איתביה. ובשולחן ערוך יורה-דעה סימן קט סעיף א בש"ך, בפלתי ובפתחי תשובה).

ח. התרומה - ודאה אוסר במאה, וספקה אוסר בחמשים³³, ואין לה התר אלא ברב; ואם היה ביותר מחמשים - אינה צריכה רב. פיצד? תאנה אחת תרומה שנפלה לתשעים ותשע, והרי המאה קמין³⁴ - הכל אסור לזרים, כמו שבארנו³⁵.

(33) ירושלמי שם פ"ד ה"ז. (34) ויש כאן בוודאי תרומה. (35) למעלה הלכה א.

ט. נפלה אחת³⁶ מחמשים³⁷ ואבדה אחת מן הפל, שגא אחת מן החלין היא שאבדה או האחת שנפלה היא שאבדה - הרי אלו אסורות, עד שנירבה עליהן חלין ממקום אחר³⁸ ויוסיף עליהן חמשים תאנים ואחת יותר על הפל. ואם נפלה אחת של תרומה לתוך חמשים ואחת ואבדה אחת מן הפל - התר השאר לזרים³⁹.

(36) המשך של ההלכה הקודמת. (37) בכ"י אברבנאל: "לתוך חמשים". ועיין מראה הפנים שם. (38) כמפורש בירושלמי: "עד חמשים צריכה רוב". אף-על-פי שבתרומה ודאי שנפלה לפחות ממאה, אסור להוסיף ולהרבות, לפי

מלבן" (נחום ג, יד - פירוש המשניות). (9) כיון שאין ידוע, וכולן אסורות בין עגולים בין מלבנים - מעלות זו את זו. (10) במשנה שם. (11) ירושלמי שם. (12) ויש כאן מאה ואחד של חולין.

ג. והקמח והסלת¹³ - אינן מצטרפין להעלות את התרומה.

(13) תוספתא תרומות פ"ו, כחכמים. ואף-על-פי שהם מעורבים - הרי אפשר לרקד ולבררם זה מתוך זה. והיינו דוקא אם ידע מה נפל, קמח או סולת, אבל אם לא ידע מה נפל - מצטרפים, כמו עיגולים ותאנים למעלה (תוספתא כפשוטה).

ד. סאה של חטים שנפלה¹⁴ על פי מגורה¹⁵ של חטים - אין משערין אותה באחד ומאה¹⁶; שאין משערין אלא אם נבללה¹⁷ תרומה עם החלין, או אם אין ידוע באיזה מקום נפלה התרומה. וכיצד יעשה? רואין את התרומה כאלו היא חטים על גבי שעורים¹⁸, ומפריש התרומה עצמה שנפלה על גבי המגורה עם מעט מן החלין שנפלה עליהן, פמי שמאסף חטים מעל גבי שעורין.

(14) תרומות פ"ד משנה יא. (15) הוא המקום שאוצרים בו (פירוש המשנה). (16) בתחנות שבמגורה. (17) משנה שם, כדעת רבי יהושע. (18) תוספתא שם פ"ה.

ה. שתי קפות¹⁹ או שתי מגורות שנפלה תרומה לתוך אחת מהן ונבללה, ואין ידוע לאי זו מהן נפלה: אם היו שתי מגורות בבית אחד²⁰ - הרי אלו מצטרפות, ותעלה באחד ומאה מן הפל כאלו היו שתיהן מגורה אחת. והקפות מצטרפות ואפלו היתה קפה בבית זה וקפה בבית אחר, לפי שקרוב הדבר לקבץ שתיהן²¹ בבית אחד. אבל אם היו שתי הקפות בשתי עירות - אינן מצטרפות.

(19) תרומות פ"ד משנה יב, כחכמים. (20) ברייתא בירושלמי שם וכתנא-קמא. (21) שם (הלכה ח): קפות דרכן להתפנות, מגורות אין דרכן להתפנות. ופירוש להתפנות, לטלטלן ולהעתיקן ממקום למקום, וכיון שמתלטלות ונעתקות יתקבצו בשעת הטלטול (פירוש המשנה שם).

ו. וכיצד מעלה סאה שנפלה? אם רצה להעלות²² מאחד משתיהן - מעלה, ואם רצה להעלות חציה מזו וחציה מזו - מעלה. פדים מלאים תאנים של חלין²³, שדרס ליטרא תאנים של תרומה בפי פד אחד²⁴ מהם, ואין ידוע אי זו היא: אם היו שם מאה פד וכד - הרי זו תעלה, ולוקח פד אחד מהם ומוכרה לכהן חוץ מדמי אותה ליטרא, והשאר מתרין; ואם היו פחות ממאה - הפמין קלן מדמעות, והשולים מתרין²⁵.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יג. סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה⁵⁵ שֶׁנִּפְלְגָה לְמֵאָה חֲלִין טְהוּרִין⁵⁶, וְכֵן סָאָה⁵⁷ תְּרוּמָה טְהוּרָה שֶׁנִּפְלְגָה לְמֵאָה חֲלִין טְמֵאִין - תַּעֲלָה⁵⁸ בְּאֶחָד וּמֵאָה, וְתֵאָבֵל קְלִיּוֹת⁵⁹ אוֹ תְלוּשׁ בְּמֵי פְרוֹת אוֹ פְחוֹת מִכְּבִיצָה; שְׁאִין הַסָּאָה שֶׁנִּפְלְגָה הִיא הַסָּאָה עֲצָמָה שֶׁעָלְתָה⁶⁰.

(55) תרומות שם משנה ב, כדעת חכמים. (56) שלא הוכשרו ולא טימאתם התרומה בנפילתה (ר"ש). (57) שם משנה ג, לדברי הכל. (58) כחכמים שם. (59) שלא תטמא התרומה הטהורה. (60) ולכן תעלה ותאכל. ולא כר' אליעזר (שם משנה ב), שאם נפלה סאה תרומה טמאה לתוך מאה חולין טהורים - תעלה התרומה ותישרף, שהיא שנפלה היא שעלתה, אלא כדעת חכמים שם.

יד. סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה⁶¹ שֶׁנִּפְלְגָה לְמֵאָה סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה טְהוּרָה - בְּטָלָה בְּמַעוֹט⁶² וְאוֹכְלִין הַכֹּל בְּטִהָרָה⁶³. וְאִם נִפְלְגָה⁶⁴ לְפָחוֹת מִמֵּאָה - יִנִּיחַ הַכֹּל עַד שְׂיִקָּב.

(61) שם משנה ד. (62) כחכמים שם. ולא תעלה (פירוש המשניות שם), שהרי הכל תרומה. (63) בכורות כב: וכג. (64) שם משנה א, והובא למעלה הלכה יא.

טו. שְׁתֵּי קְפוֹת⁶⁵ שֶׁנִּפְלְגָה סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה לְתוֹף אַחַת מֵהֶן וְנוֹדַע לְאֵי זוֹ מֵהֶן נִפְלְגָה, וְאַחַר כֵּן נִפְלְגָה סָאָה שְׁנִיָּה וְאִין יָדוּעַ לְאֵי זוֹ מֵהֶן נִפְלְגָה - אוֹמְרִים: לְמִקּוֹם שֶׁנִּפְלְגָה רֵאשׁוֹנָה נִפְלְגָה שְׁנִיָּה, לְפִי שְׁתוּלִין אֵת הַקְּלָקְלָה בְּמִקְלָקְלָה⁶⁶. נִפְלְגָה סָאָה⁶⁷ רֵאשׁוֹנָה לְתוֹף אַחַת מֵהֶם וְאִין יָדוּעַ לְאֵי זוֹ מֵהֶן נִפְלְגָה, וְאַחַר כֵּן נִפְלְגָה סָאָה שְׁנִיָּה וְנוֹדַע לְאֵי זוֹ מֵהֶן נִפְלְגָה - אִין אוֹמְרִים: לְמִקּוֹם שֶׁנִּפְלְגָה שְׁנִיָּה נִפְלְגָה רֵאשׁוֹנָה, אֲלֵא שְׁתִּיהֶן מְקַלְקְלוֹת.

(65) תוספתא תרומות פ"ז, וירושלמי שם פ"ד הלכה ח. והמדובר כשאין באף אחת מהן מאה ואחת נגד התרומה, באופן שזו שנפלה הסאה תרומה לתוכה - נדמעה, או שיש בכל אחת ואחת מאה ואחת, וזו שהסאה נפלה אל תוכה חייבת בהרמת סאה לכהן (רדב"ז). (66) שהראשונה נדמעה או נתחייבה בהרמה. ראה למעלה. והשנייה מותרת. וראה למעלה פ"י הלכה יד. (67) תוספתא וירושלמי שם.

טז. הָיוּ שְׁתֵּי קְפוֹת⁶⁸, אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוּרָה⁶⁹, וְנִפְלְגָה סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה לְאַחַת מֵהֶן, וְאִין יָדוּעַ אֵי זוֹ הִיא - אוֹמְרִין: לְתוֹף הַטְּמֵאָה נִפְלְגָה.

(68) תוספתא שם, וירושלמי שם פ"ז הלכה ג. (69) בתוספתא שם: "אחת של תרומה טמאה, ואחת של תרומה טהורה". ולדעת רבינו, הוא הדין אם שניהם של חולין (כסף-משנה), שכל שהוא מקולקל יותר, תולין בו הקלקלה.

יז. שְׁתֵּי קְפוֹת⁷⁰, אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה טְהוּרָה וְאַחַת שֶׁל חֲלִין טְמֵאִין⁷¹: נִפְלְגָה סָאָה תְּרוּמָה טְהוּרָה לְתוֹף

שאינ מבטלין איסור לכתחילה. (39) שם. שכיון שיש כאן ספק שמה איתה של תרומה היא שאבדה, לפיכך די בחמשים ואחד.

י. סָאָה תְּרוּמָה⁴⁰ שֶׁנִּפְלְגָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׁלֵא נִטְלָה תְּרוּמָתוֹ⁴¹ אוֹ לְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהִקְדַּשׁ שְׁלֵא נִפְדוּ, וְנִדְמַע הַכֹּל: אִם לְמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן נִפְלָה - יִקְרָא שֵׁם לְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, וְיִמְכַר הַכֹּל לְכֹהֲנִים⁴² חוּץ מִדְּמֵי תְרוּמָה שֶׁנִּפְלְגָה וּמִדְּמֵי תְרוּמַת מַעֲשֵׂר שָׁבוּ; וְאִם לְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהִקְדַּשׁ נִפְלָה - הָרִי אֵלוֹ יִפְדוּ⁴³ וְיִמְכְרוּ לְכֹהֵן חוּץ מִדְּמֵי תְרוּמָה.

(40) תרומות פ"ה משנה א. (41) תרומת מעשר. (42) שהדמוע אסור לזורים. (43) ויהיו חולין.

יא. סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה⁴⁴ שֶׁנִּפְלְגָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה חֲלִין אוֹ מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן אוֹ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי אוֹ הִקְדַּשׁ, בֵּין טְמֵאִין⁴⁵ בֵּין טְהוּרִים, הוֹאִיל וְנִדְמַע הַכֹּל - הָרִי הַכֹּל כְּתְרוּמָה טְמֵאָה שְׁאִסוּרָה בְּאִכְלָהּ לְכֹל, וְהָרִי הַכֹּל אֲסוּר לְעוֹלָם, וּמִנִּיחִים אוֹתָן עַד שְׂיִקָּבוּ. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים⁴⁶? בְּדָבָר שְׁאִין דְּרָכוֹ לְהֵאָבֵל חֵי; אֲבָל בְּדָבָר שֶׁדְּרָכוֹ לְהֵאָבֵל חֵי - לֹא יִנִּיחַן, שְׁמָא יִתְקַל בָּהֶם וְיֵאָכַל מֵהֶן; אֲלֵא יִדְלִיק הַכֹּל כְּדָרָךְ שְׁמִדְלִיקִין תְּרוּמָה טְמֵאָה⁴⁷.

(44) משנה שם. (45) כלומר, אותם חולין, או מעשר או הקדש. (46) ירושלמי על המשנה, כגירסתו שם (כסף-משנה). (47) שנותנים בכלי מאוס כדי שלא יהיה תקלה לאחרים, כמבואר בפ"ב הלכה יב.

יב. סָאָה תְּרוּמָה טְהוּרָה⁴⁸ שֶׁנִּפְלְגָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה חֲלִין⁴⁹ טְמֵאִין - יִמְכַר הַכֹּל לְכֹהֲנִים חוּץ מִדְּמֵי תְרוּמָה. וְהִפְהֵן אוֹכֵל מְדַמַּע זֶה קְלִיּוֹת⁵⁰, אוֹ יְלוּשׁ אוֹתוֹ בְּמֵי פְרוֹת שְׁאִינָן מִכְּשִׁירִין⁵¹, כְּדִי שְׁלֵא תִטְמָא הַתְּרוּמָה שָׁבוּ מִן הַחֲלִין הַטְּמֵאִין. אוֹ יְלוּשׁ מְדַמַּע זֶה פְחוֹת מִכְּבִיצָה⁵², שְׁאִין אֲכָל טְמֵא מִטְמֵא אֲכָל אַחֲרָי⁵³ עַד שְׂיִהְיֶה כְּבִיצָה. אוֹ יִתְחַלֵּק מְדַמַּע זֶה⁵⁴ פְחוֹת מִכְּבִיצָה בְּכֹל עֶסֶה, כְּדִי שְׁלֵא תִטְמָא הַתְּרוּמָה שָׁבוּ.

(48) משנה שם. (49) שהכל מדומע. (50) קלוי באש. שלא יפול עליהם משקה המכשיר לטומאה, שלא יטמא בתרומה, לפי שאוכלין אינם מקבלים טומאה, אלא אם נפלו עליהם שבעה משקין המכשירים לטומאה, כמבואר בפ"א מהלכות טומאת אוכלין הלכות א"ב. (51) לטומאה, כמבואר שם הלכה ג. (52) במשנה שם: "יאכלו נקודים". ונקודים הוא שיעשנה ככרות קטנות, תהיה כל אחת כחצי ביצה (פירוש המשניות שם. ועיין שם בר"ש). (53) אבל לקבלת טומאה אין צריך כביצה, שגם בפחות מכביצה מקבל טומאה (שם פ"ד הלכה א). (54) לעיסות אחרות שיהיה פחות מכביצה והמדומע בכל עיסה.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אחת מהן - אומרין: לתוף של תרומה נפלה⁷², והחלין יאכלו בטהרה בתרומה⁷³.
חלין טהורין, ונפלה סאה של תרומה טהורה לתוף
אחת מהן - אומרין לתוף של תרומה נפלה, והחלין
יאכלו קליות.

(77) בירושלמי שם: "שתי קופות, אחת של תרומה טמאה, ואחת של חולין טהורין כו' נפלה סאה תרומה טהורה, אני אומר לתוך של תרומה טמאה נפלה, והחולין יאכלו נקודים". וכן בתוספתא שם פ"ו (הוצאת הגר"ש ליברמן עמ' 141 64): "שתי קופות, אחת של תרומה טמאה, ואחת של חולין טהורין, נפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואינו ידוע לאי זו מהן נפלה, הריני אומר לתוך תרומה טמאה נפלה, וחולין טהורין לא יאכלו בטהרה עד שיתחשבו שאין בכל עיסה ועיסה כביצה". ומפרש רבינו כבירושלמי, בשנפלה תרומה טהורה. שאילו נפלה תרומה טמאה, דינו מפורש בהלכה הסמוכה.

כא. נפלה סאה⁷⁸ של תרומה טמאה לתוף אחת מהן
- שתייהן אסורות. שספק תרומה טמאה - אסורי⁷⁹,
וספק המדמע - מתר; מפני שאסור תרומה טמאה
- מן התורה, ואסור המדמע - מדברייהן. על
העקרים שבארנו בהלכות אסורי מאכלות⁸⁰.

(78) בירושלמי שם: "שתי קופות, אחת של תרומה טמאה, ואחת של חולין טהורין, ונפלה סאה תרומה טמאה לתוך אחת מהן, ואינו ידוע לאיזה מהן נפלה, אני אומר לתוך של תרומה נפלה, והחולין יאכלו בטהרה". וראה למעלה הלכה יז, שבשתי קופות, אחת של תרומה טהורה ואחת של חולין טמאים, ונפלה סאה של תרומה טמאה לתוכם - שתיהן אסורות לדעת הירושלמי. ודברי רבינו צריכים עיון. [ויתכן כי דברי רבינו נשתבשו ונתהפכו, ויש להשוותם לדברי הירושלמי. וכן צריך להיות: (הלכה יז) שתי קופות, אחת של תרומה טהורה ואחת של חולין טמאין, נפלה סאה תרומה טהורה לתוך אחת מהן, אומרין לתוך של תרומה נפלה, והחולין יאכלו בטהרה כתרומה. (הלכה כא) נפלה סאה של תרומה טמאה לתוך אחת מהן, שתיהן אסורות וכו'. והרי זה ממש כדברי הירושלמי. וראה למעלה הערה עג. ולפי"ז אין מקום להשגת הראב"ד ולהגהת הכסף-משנה למעלה הלכה יז, עיין שם הערה ע והערה עה. (הלכה כ) שתי קופות, אחת של תרומה טמאה ואחת של חולין טהורין, ונפלה סאה של תרומה טהורה לתוך אחת מהן, אומרין לתוך של תרומה נפלה, והחולין יאכלו קליות. (הלכות יח-ט) נפלה סאה תרומה טמאה לתוך אחת מהן, אומרין לתוך של תרומה נפלה, והחולין יאכלו קליות (בטהרה כו' יאכלו קליות) או ילושו במי פירות. והרי זה שוב כדברי הירושלמי, ועיין בר"י קורקוס]. (79) [זה מוסב על מה שלמעלה הלכה יז (ראה למעלה, שהלכה יז והלכה כא מחוברות), ששתי קופות, אחת תרומה טהורה ואחת של חולין טמאין, שנפלה סאה של תרומה טהורה לתוך אחת מהן, שאומרין לתוך של תרומה נפלה, ואף-על-פי-כן החולין יאכלו בטהרה, כי לענין זה אנו חוששים שמא התרומה נפלה לתוך החולין, ועל זה כתב שספק תרומה טמאה אסור, שאיסור תרומה טמאה מן התורה, היינו שאם

(70) בירושלמי שם: "שתי קופות, אחת של תרומה טהורה ואחת של חולין טמאין, נפלה סאה תרומה טהורה לתוך אחת מהן, ואין ידוע לאיזה מהן נפלה, אני אומר לתוך תרומה נפלה, והחולין יאכלו נקודים". וראה למעלה הלכה יב, שלדעת רבינו, היינו פחות מכביצה. ועיין להלן. (71) כן הוא בירושלמי שם, וכן הוא ברמב"ם כ"י שהיה לפני הר"י קורקוס. אבל בשו"ת ר"י הנגיד העתיק "חולין טהורים". וכן הגיה הכסף-משנה, בכדי ליישב קושיית הראב"ד. וראה להלן הלכה יח, והלכה כא והערה עז. (72) והחולין מותרים. ראה למעלה פ"י הלכה יד. (73) שלא אמרו "תרומה לתוך תרומה נפלה" אלא במקום שיש הפסד (= איסור החולין באכילה), אבל לענין זה, להזהר בטהרה, שאין כאן הפסד - חששו שמא נפלה התרומה לתוך החולין, ונמצא אוכל תרומה בטומאת הגוף (מהר"י קורקוס). (וראה להלן הלכה כא, והערה עח). ובירושלמי שם אמרו: "והחולין יאכלו נקודים", היינו פחות פחות מכביצה, שלא יטמאו את התרומה.

יח. נפלה סאה תרומה טמאה לתוף אחת מהן -
אומרין: לתוף של תרומה נפלה⁷⁴, והחלין יאכלו
קליות (בטהרה בתרומה גדולה).

(74) הלכה זו צריכה עיון: הלא בין אם נפלה לתוך התרומה, ובין אם נפלה לתוך החולין, היא אוסרת, ולמה תלו שתרומה לתוך תרומה נפלה לאסור את התרומה ולהתיר את החולין. וכן מפורש בירושלמי שם: "שתי קופות, אחת של תרומה טהורה, ואחת של חולין טמאין וכו' נפלה סאה תרומה טמאה, שתיהן אסורות, מה-נפשך, אי לתוך תרומה נפלה אסור, אי לתוך של חולין נפלה אסור" (ועיין עוד להלן, הלכה כא והערה עז).

יט. סאה תרומה טמאה שנפלה לתוף אחת מהן -
אומרין: לתוף של תרומה נפלה, והחלין יאכלו
קליות⁷⁵ או ילושו במי פירות⁷⁶.

(75) כל המוקף, ליתא בדפוס רומי ובדפוס קושטא וברמב"ם כ"י שלפני הר"י קורקוס, ובעוד כמה כתבי-יד (תוספתא כפשוטה). ואמנם הדברים כפולים. (76) הראב"ד השיג על זה "שלא יתכן לומר תאכל קליות או תלוש במי פירות, שהרי כבר נטמאה התרומה ונטמאו החולין, אלא כשהוכשרו עסקינן". ומתוך זה הגיה הכסף-משנה בהלכה הקודמת "ואחת של חולין טהורין", ולפי זה מיושבים דברי רבינו כאן, שהמדובר בחולין טהורים שעוד לא הוכשרו לקבל טומאה, וחששו שמא נפלה התרומה אל החולין, ולפיכך תיקנו שלא יכשירם לקבל טומאה, שלא יטמאו מהתרומה. שאף-על-פי שלענין איסור אכילה לא חששו שמא נפלה בהם התרומה - במקום שאין הפסד (= והירות שלא להכשיר) חששו, כמבואר למעלה בהלכה הקודמת (וראה להלן הלכה כא והערה עז).

כ. שתי קופות⁷⁷, אחת של תרומה טמאה ואחת של

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הַחֲמִשִּׁים אֲסוּרוֹת, וְאֵין מִחֲזִיקִין לְאוֹתָהּ חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁהִיא בְּרֵב¹⁸. אֲפִלוּ הָיוּ פְּמָה אֲלָפִים חֲבִיּוֹת - בְּלֶן מְדֻמָּע, וְכָל מָה שִׁיפְתַּח - נוֹטֵל הֵימָנוּ אֶחָד מִמָּאָה¹⁹, וְהַשָּׂרִים שׁוֹתָהּ, וְהַשָּׂרָר מְדֻמָּע.

10) זבחים שם, מימרא של רבי אלעזר. (11) כלומר, נפתחה מאליה (שם), וראה למעלה ה"א. (12) ונותן לכהן. (13) כלומר: אחד ממאה ואחד. (14) אף-על-פי שאין טעם לזה, שהרי ממה-נפשך: אם חבית זו תרומה, הרי כולה אסורה, ואם היא חולין – כולה מותרת, תקנת חכמים היא: אם נתיר כאן בלי הרמה לכהן, יבואו לטעות גם באופן שיפתחו כולן ('מעשה רוקח'). (15) אחד ממאה ואחד. (16) זבחים שם, מימרא של רבי אושיעא, וכן הוא ב'ירושלמי' תרומות פ"ד ה"ז. (17) [וכן כתב להלן "נוטל הימנו אחד ממאה". וצריך עיון: הרי נפלה חבית אחת לתוך מאה וחמשים חביות, ואם כן אינו צריך ליטול אלא אחד ממאה וחמשים ואחת, וכשרוצה להתיר המאה שנפתחו אינו צריך להרים אלא מאה חלקי מאה וחמשים ואחת. וכן כתב רש"י בזבחים שם ד"ה כרי דמועה אחד מק"נ (כן צריך להיות), אלא שהוסיף שם שאפילו אם יטול אחת ממאה, לא נאמר איסורא ברובא איתא, עיי"ש. (18) כלומר, במאה (שם). (19) [ראה למעלה, וצ"ע].

ד. כְּבָר בְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מֵאֲכָלוֹת²⁰, שֶׁהִמְחִיז וְהִמְתַּבֵּל אוֹסֵר בְּכָל שְׁהוּא. לְפִיכָךְ, אִם רִסַּק תְּפוּחִים²¹ שֶׁל תְּרוּמָה וְנָתַנוּ לְתוֹךְ הָעֵסָה וְהִחְמִיצָה - כָּל הָעֵסָה מְדֻמָּעַת וְאֲסוּרָה לְזָרִים.

20) פט"ז ה"א, מהמשנה בערלה פ"ב מ"ד. (21) תרומות פ"י מ"ב.

ה. בִּיצָה שֶׁנִּתְבַּלְּהָ²² בְּתַבְּלִין שֶׁל תְּרוּמָה - אֲפִלוּ חֶלְמוֹן שֶׁלָּהּ²³ אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ.

22) שם מ"ב. (23) שהוא בפנים, וכל-שכן החלבון שהוא בחוץ.

ו. שְׂאוֹר²⁴ שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְּלָ לְתוֹךְ הָעֵסָה, וְהִגְבִּיהוּ²⁵ וְאַחַר כֵּךְ נִתְחַמְצָה - הָרִי זֶה מִתְּרַת²⁶.

24) תוספתא תרומות פ"ח. (25) היינו שהיה מאה בעיסה נגד השאור, והגביהו כדין תרומה שנפלה למאה, למעלה פ"ג ה"א (ר"י קורקוס ו'אור שמח'). (26) שכיון שהגביהו השאור אף-על-פי שנתחמצה אחר-כך, אין אנו אומרים שנתחמצה על-ידי השאור, אלא מעצמה נתחמצה. וראה תוספתא כפשוטה שם.

ז. כְּבָר בְּאֲרָנוּ²⁷, שְׂאֵם נִתְעַרַב (תְּרוּמָה) מִיֵּן בְּשִׂאֵנוּ מִינוּ - בְּנוֹתֵן טַעַם. לְפִיכָךְ, בְּצֵל מִחֶתֶךְ שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל עִם הַתְּבַשִּׁיל²⁸, אִם הִבְצֵל תְּרוּמָה וְהִתְבַּשִּׁיל חֲלִין, וְיִישׁ בּוֹ טַעַם הַבְּצֵל - הָרִי הַתְּבַשִּׁיל אֲסוּר לְזָרִים; וְאִם הִבְצֵל חֲלִין וְהִתְבַּשִּׁיל תְּרוּמָה, וְנִמְצָא טַעַם הַתְּבַשִּׁיל בְּבָצֵל - הָרִי הִבְצֵל אֲסוּר.

נתערבה כאן בחולין הטמאים, ויטמאו אותה, הרי הוא עובר על איסור דאורייתא של מטמא תרומה, שאף-על-פי שמן התורה בטלה ברוב, אין זה אלא לענין אכילה, שזהו בדיעבד. אבל לענין טומאה, שאפשר להזהר עוד בטהרה, הרי זה כלכתחילה, והרי אין מבטלין איסור לכתחילה, ובתרומה זהו איסור דאורייתא לכל הדעות, כמו שכתב אבני-מילואים בתשובה סימן יח). (80) כלומר, במין במינו. עיין שם פט"ו הלכות א"ו, י"ג.

~ יום חמישי ח' אייר ~

פְּרַק הַמִּשְׁה עֲשָׂרָה

1) יבאר שחבית סתומה מדמעת בכל שהוא, ביצה שנחבלה בתבלין של תרומה או שאור של תרומה שנפל לתוך העיסה. מין בשאינו מינו בתרומה אם הוא בנותן טעם. הכובש ירק של חולין עם ירק של תרומה או איזה דבר אחר. הרודה פת חמה ונתנה על פי חבית יין של תרומה. ב' כוסות של יין אחד תרומה ואחד חולין מזוגים במים, שנתערבו. שמן של תרומה שנפל על גבי פירות או על גבי דבר אחר. הדברים שנקראו תרומה. והאוכל תרומה מה הוא מברך.

א. חֲבִית סְתוּמָה² - מְדֻמָּעַת בְּכָל שְׁהוּא³. בִּיצָה? חֲבִית סְתוּמָה שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּכַמָּה אֲלָפִים חֲבִיּוֹת סְתוּמוֹת - נִדְמָע הַכֹּל. נִפְתַּחוּ הַחֲבִיּוֹת⁴ - תַּעֲלָה בְּאֶחָד וּמֵאָה.

2) שהוא דבר חשוב ואינו בטל (פט"ז מהל' מאכלות אסורות ה"א-ג). (3) ערלה פ"ג מ"ז. (4) שבטלה חשיבותן. שם מ"ח. והיינו שנפתחו מאליהם, אבל אסור לפתחם, שאין מבטלין איסור לכתחלה (שם הי"ב, ועי' רדב"ז כאן).

ב. חֲבִית סְתוּמָה⁵ שֶׁנִּתְעַרְבָה⁶ בְּמֵאָה חֲבִיּוֹת, וְנִפְלָה אַחַת מֵהֶם לַיִם הַגָּדוֹל⁷ - הִתְרוּ בְּלֶן, וְאוֹמְרִין: שֶׁל תְּרוּמָה הִיא שֶׁנִּפְלָה. מָה שֶׁאֵין בּוֹ בְּתֵאנָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה⁸, וְנִפְלָה אַחַת מֵהֶן לַיִם הַגָּדוֹל; אֲלֵא צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ אַחַת. לְפִי שֶׁהַחֲבִית - נִפְלְתָה נִפְרָת⁹, וְתֵאנָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ - אֵין נִפְלְתָה נִפְרָת.

5) שאינה בטלה לעולם, מחמת חשיבותה (בהלכה הקודמת). (6) זבחים עד, ב. כריש לקיש וכרבא שהוא בתרא. ראה 'כסף משנה' שפירש דבריו. (7) ראה בהגהות 'שיטה מקובצת' שם. (8) שבטלה אלא שצריך להפריש אחת לכהן (למעלה פ"ג ה"א). (9) כרבא, אליבא דריש לקיש, שם.

ג. חֲבִית סְתוּמָה¹⁰ שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה חֲבִיּוֹת וְנִפְתַּחָה אַחַת מֵהֶן¹¹ - נוֹטֵל מִמֶּנָּה¹² אֶחָד מִמָּאָה¹³ וְשׁוֹתָהּ אוֹתָהּ הַחֲבִית¹⁴; אֲבָל שָׂרָר הַחֲבִיּוֹת - אֲסוּרוֹת עַד שִׁיפְתַּחוּ. וְכָל אַחַת וְאַחַת שֶׁתְּפַתַּח מֵהֶן - נוֹטֵל מִמֶּנָּה כְּדֵי דְמוּעָה¹⁵ וְשׁוֹתָהּ הַשָּׂרָר. נִתְעַרְבָה¹⁶ חֲבִית בְּמֵאָה וְחֲמִשִּׁים חֲבִיּוֹת, וְנִפְתַּחוּ מֵהֶם מֵאָה - נוֹטֵל מֵהֶם כְּדֵי דְמוּעָה חֲבִית אַחַת¹⁷ וְשׁוֹתָהּ הַמֵּאָה; וְשָׂרָר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שנתבשלו, אבל תבשיל אחר דרכו לבלוע ולפלוט, ולפיכך אף-על-פי שהבצל שלם, הוא בולע אם הוא חולין, ומפליט אם הוא תרומה. (37) 'ירושלמי' שם: "היו שנים שלשה קטנים, כמחותכין הן". (38) 'ירושלמי' שם: "העביר פטמתו, כמחותך הוא". (39) שם ('כסף משנה'). (40) 'ירושלמי' שם: "ביבש, אבל בלח אסור". (41) שם. והוא מי בצל ('תפארת ישראל' מעשר שני פ"ב מ"א). ובפירוש המשניות לרבינו שם כתב, שהוא החציר שבארץ הצבי, וראה בהלכה הסמוכה. (42) שבניגוד לבצל שלם, הוא בולע הרבה, וגם אותו המעט שנפלט מעדשים שנתבשלו נפלט אל תוכו.

ט. הפּוֹבֵשׁ יִרְקָא שֶׁל חֲלִין עִם יִרְקָא שֶׁל תְּרוּמָה - הָרִי זֶה מְתָר לְזָרִים. חוּץ מִמֵּינֵי בְּצָלִים וְחֲצִיר וְשׁוּמִים⁴⁴, שְׂאֵם כְּבֵשׁ יִרְקָא שֶׁל חֲלִין עִם בְּצָלִים שֶׁל תְּרוּמָה, אוּ בְּצָלִים שֶׁל חֲלִין עִם בְּצָלִים שֶׁל תְּרוּמָה - הָרִי אֵלּוּ אֲסוּרִין⁴⁵. כְּבֵשׁ יִרְקָא שֶׁל תְּרוּמָה עִם בְּצָל שֶׁל חֲלִין - הָרִי הַבְּצָל מְתָר לְזָרִים⁴⁶.

(43) [בתרומות שם מ"י: "כל הנכבשים זה עם זה, מותרים". וכבר הקשו בזה רבים (עי' 'תוספות יום טוב' ו'משנה ראשונה' שם): הלא קיימא לן "כבוש הרי הוא כמבושל" (חולין יז:), ולמה מותרים הנכבשים זה עם זה? אבל יפה כתב ב'תוספות חדשים' שדעת רבינו לפסוק כרבי יוחנן (שם קיא:): "ש'כבוש אינו כמבושל", אלא שהוא מפרש דבריו שאינו כמבושל, אבל הוא כמליח ואינו צריך אלא קליפה כדין מליח (עיי"ש בדבריו). ולפי זה דברי רבינו מבוארים על נכון, שהרי דעת רבינו (בפ"ט מהל' מאכלות אסורות ה"ז), שדבר הטעון קליפה ולא נקלף - מותר בדיעבד (ראה בשו"ע יו"ד סי' צא ס"ד), ולכן כתב רבינו "הכובש ירק" לפי שירק שהוא עלים אינו בר קליפה, ולכן הוא מותר לזרים. וראה להלן]. (44) במשנה שם: "החסית", ופירש רבינו: "השומים והבצלים ומיניהם לחריפותם וחידודם". ובהם אמרו "כבוש הרי הוא כמבושל" ומבליע בכלו. (45) שהתרומה נבלעה בכל הירק או בכל הבצלים, כנ"ל. (46) משנה, שם. לפי שהירק של תרומה אינו חריף ואינו מבליע בכל הבצל. [ונראה שהמדובר בבצלים ירוקים ארוכים שאינם בני קליפה, ככל ירק. אבל בצלים יבשים ועגולים, שאפשר לקלפם - צריכים קליפה, ראה למעלה].

י. זִיתֵי חֲלִין⁴⁷ שֶׁכְּבֹשֶׁן עִם זִיתֵי תְּרוּמָה: אִם הָיוּ פְּצוּעֵין אֵלּוּ וְאֵלּוּ, אוּ שֶׁהָיוּ חֲלִין פְּצוּעֵין וְשֶׁל תְּרוּמָה שְׁלֵמִין, אוּ שֶׁכְּבֹשֶׁן בְּמֵי תְּרוּמָה - הָרִי אֵלּוּ אֲסוּרִין; אֲבָל אִם הָיוּ שְׁגִיחֵן שְׁלֵמִין, אוּ שֶׁהָיוּ זִיתֵי תְּרוּמָה פְּצוּעֵין וְזִיתֵי חֲלִין שְׁלֵמִין - הָרִי אֵלּוּ מְתָרִין. לְפִי שֶׁהַפְּצוּעֵין שׂוֹאֲבוֹת מִן הַשְּׁלֵמִין⁴⁸.

(47) תרומות שם מ"ז. (48) ואין השלמים שואבים מן הפצועים.

יא. מֵי כְּבֵשִׁים⁴⁹ וְמֵי שְׁלֵקוֹת שֶׁל תְּרוּמָה - הָרִי הֵן אֲסוּרִין לְזָרִים.

(27) בפט"ו מהל' מאכלות אסורות ה"א-ו, ולמעלה פי"ג ה"ב. (28) רבינו מנה כאן שלשה דברים: מחותך, מבושל, עם תבשיל סתם (שאינו עדשים). ולפי המבואר בהלכה הסמוכה - כל אחד מהדברים הנ"ל, כלומר: מחותך (אף-על-פי שלא נתבשל, ואף שלא בתבשיל אחר אלא בעדשים שנתבשלו), מבושל (אף-על-פי שהבצל שלם, ואף שלא בתבשיל אחר אלא בעדשים שנתבשלו), בתבשיל אחר (אף-על-פי שהוא שלם ואף-על-פי שלא נתבשל) - בכל האופנים הנ"ל, בין שהבצל חולין והתבשיל תרומה, ובין שהבצל תרומה והתבשיל חולין - הכל אסור. ולא התיירו אלא באופן שאין אף אחד משלשת הדברים הנ"ל. כגון: בצל שלם, עדשים (ולא בתבשיל אחר) שנתבשלו, וכשלא נתבשל הבצל עמהם. וכנראה שכוונת רבינו כאן אינה לשלושת הדברים ביחד, אלא לכל אחד ואחד מהם לחוד, וראה ב'משנה ראשונה'.

ח. עֲדָשִׁים שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ²⁹ וְאַחַר כֵּן הִשְׁלִיךְ לְתוֹכָן בְּצָל יְבֵשׁ³⁰: אִם הָיָה שְׁלֵם - הָרִי זֶה מְתָר³¹, וְאִם הָיָה מְחַתָּךְ - בְּנוֹתָן טַעַם³². וְאִם בְּשָׁלִי³³ הַבְּצָל עִם הָעֲדָשִׁים, בֵּין שְׁלֵם בֵּין מְחַתָּךְ - מְשַׁעְרִין אוֹתוֹ בְּנוֹתָן טַעַם³⁴. וְשֶׂאֵר כָּל הַתְּבַשְׁלִי³⁵ - בֵּין שֶׁהִשְׁלִיךְ הַבְּצָל אַחַר שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה בֵּין שֶׁבִשְׁלוֹ עִם הַתְּבַשְׁלִי, בֵּין שְׁלֵם בֵּין מְחַתָּךְ - מְשַׁעְרִין אוֹתוֹ בְּנוֹתָן טַעַם³⁶. וּמִפְּנֵי מָה בְּצָל שְׁלֵם לְתוֹךְ עֲדָשִׁים שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ אֵין מְשַׁעְרִין אוֹתוֹ? מִפְּנֵי שְׂאֵינוֹ שׂוֹאֵב מִהֵן, שֶׁהָרִי הוּא שְׁלֵם; וְלֹא פוֹלֵט לְתוֹכָן, שֶׁכְּבֵר נִתְבַּשְׁלוֹ. וְאִם הָיוּ בְּצָלִים רַבִּים³⁷ - הָרִי הֵן מְחַתָּךְ. וְכֵן אִם נִשְׁלָה פְּטָמָתוֹ³⁸ וְקָלְפָתוֹ הַחִיצוֹנָה³⁹, אוּ שֶׁהָיָה לַח⁴⁰ - הָרִי הוּא מְחַתָּךְ. וְהַקְּפלוּט⁴¹ - בֵּין לַח בֵּין יְבֵשׁ, בֵּין שְׁלֵם בֵּין מְחַתָּךְ - בְּנוֹתָן טַעַם⁴².

(29) תרומות פ"י מ"א ו'ירושלמי' שם. וכתב רבינו בפירושו שם: "הדין שוה בין שהיו עדשים של תרומה ובצל של חולין או בצל של תרומה ועדשים של חולין", וראה ב'כסף משנה'. (30) 'ירושלמי' שם. כלומר, ישיש לו קליפה יבשה שאין בה לחות ('מלאכת שלמה'). (31) בסמוך ביאר רבינו, שהבצל השלם אינו בולע, והעדשים שכבר נתבשלו, אף הן אינן בולעות. ולפיכך בין כשהבצל תרומה והעדשים חולין, ובין כשהבצל חולין והעדשים תרומה - כיון שהבצל שלם והעדשים כבר נתבשלו, הכל מותר. אבל אם העדשים עוד לא נתבשלו, אף-על-פי שהבצל שלם, בין אם הבצל תרומה ובין אם העדשים תרומה - הכל אסור, שכיון שהעדשים עוד לא נתבשלו, הן פולטות הרבה ואז הבצל בולע, אף-על-פי שהוא שלם. וראה להלן. (32) משנה, שם. ואף-על-פי שהעדשים לא נתבשלו עוד - הן פולטות קצת, ומכיון שהבצל מחותך הוא בולע את הטעם הזה. (33) 'ירושלמי' שם, שלא התיירו אלא אם נתבשלו העדשים מקודם. (34) שאף-על-פי שהבצל שלם - כיון שנתבשלו ביחד הוא בולע. (35) משנה, שם. היינו חוץ מעדשים. (36) שרק העדשים טבעם לא לבלוע ולא לפלוט הרבה לאחר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

49) שכבשם במי מלח (משנה, שם).
יין התרומה - הרי הפל מתר לזרים, ואם לאו - אסור; שִׁכְבָּר בְּאַרְנוֹ⁶⁴, שְׁאִין הַמִּים מְעַלִּין אֶת הַיַּיִן.

יב. הַשֶּׁבֶת⁵⁰: עַד שְׁלֹא נִתְּנָה טַעַם בְּקִדְרָה - יֵשׁ בָּהּ מִשּׁוּם תְּרוּמָה; מִשְׁנֵתְנָה טַעַם בְּקִדְרָה - אֵין בָּהּ מִשּׁוּם תְּרוּמָה⁵¹.

יח. יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה⁶⁵ שֶׁנֶּפֶל עַל גְּבֵי פְרוֹת - יְדִיחֵם וְהֵם מִתְּרוֹת⁶⁶. וְכֵן שֶׁמֶן⁶⁷ שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנֶּפֶל עַל גְּבֵי פְרוֹת - יְדִיחֵם וְהֵם מִתְּרוֹת. נֶפֶל הַשֶּׁמֶן⁶⁸ עַל גְּבֵי יַיִן - יִקְפָּה אוֹתוֹ, וְהַיַּיִן מִתָּר לְזָרִים. נֶפֶל עַל גְּבֵי הַצֵּיִר⁶⁹ - יִקְפָּה אוֹתוֹ וְיִטֵּל קִלְפָּה⁷⁰ מֵעַל הַצֵּיִר, כְּדֵי שְׁיֹסִיר - כָּל הַצֵּיִר שֶׁבּו טַעַם הַשֶּׁמֶן.

יג. הַרְדָּה⁵² פֶּת חֲמָה וְנִתְּנָה עַל פִּי חֲבִית שֶׁל יַיִן תְּרוּמָה: אִם הֵיָתָה פֶּת חֲטִים - הָרִי זֶה מִתְּרָת⁵³; וְשֶׁל שְׁעוּרִים - אֲסוּרָה, מִפְּנֵי שְׁשׂוֹאֲבוֹת⁵⁴.

יד. תַּנּוּר⁵⁵ שֶׁהִסִּיקוּ בְּכַמּוֹן⁵⁶ שֶׁל תְּרוּמָה וְאָפָה בּו אֶת הַפֶּת - הַפֶּת מִתְּרָת⁵⁷; שְׁאִין בָּהּ טַעַם כַּמּוֹן, אֲלֵא יַיִחוּ, וְהָרִיחַ אֵינוֹ אֲסוּר.

טו. שְׁעוּרִין⁵⁸ שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנֶּפֶלוּ לְבוֹר שֶׁל מַיִם, אָף עַל פִּי שֶׁהִבְאִישׁוּ מִימֵיו - הָרִי הֵן מִתְּרִין; שְׁאִין נוֹתֵן טַעַם לְפָגַם אוֹסֵר.

טז. תִּלְתָּן⁵⁹ שֶׁל תְּרוּמָה, הוּא וְעֵצוֹ, שֶׁנֶּפֶל לְתוֹךְ בּוֹר שֶׁל יַיִן, אִם יֵשׁ בְּזָרַע הַתִּלְתָּן כְּדֵי לְבַדּוֹ⁶⁰ טַעַם בַּיַּיִן - הָרִי הַיַּיִן אֲסוּר⁶¹ לְזָרִים.

יז. שְׁנֵי כּוֹסוֹת⁶² שֶׁל יַיִן, אֶחָד תְּרוּמָה וְאֶחָד חֲלִין, מְזַג כָּל אֶחָד בְּמַיִם וְאֶחָד בְּעֶרְבָן⁶³ - רּוֹאֵין אֶת יַיִן הַחֲלִין כְּאִלוֹ אֵינוֹ, וְכֵאלּוֹ יַיִן הַתְּרוּמָה נִתְּעַרֵב בְּמַיִם, שֶׁהָרִי אֵינוֹ מֵינוֹ: אִם רְאוּי אוֹתוֹ הַמַּיִם לְכַטֵּל טַעַם

50) עוקצין פ"ג מ"ד. וכן הוא בלשון ערבי: שבת (פירוש המשניות שם) והוא אניס (רע"ב ו'תפארת ישראל' שם). 51) "כיון שהשליך כחו בכשול (= בתבשיל) וימצא בכשול (= בתבשיל) טעם השבת, כבר תמה תועלתו והנשאר ממנו אחר-כך הוא במדרגת השמרים, אשר אינן ראויים לאכילה (ראה למעלה פ"א הי"ג) ועל כן אינו חייב בתרומה" (פירוש המשניות, שם).

52) תרומות שם, מ"ג. 53) כדעת רבי יוסי שם, וכרבא שאמר (עבודה זרה סו): "ריחא לאו מילתא היא", וראה בפט"ו מהל' מאכלות אסורות הל"ג (כסף-משנה). 54) כדברי רבי יוסי, שם.

55) תרומות שם, מ"ד. 56) הוא הנוכר בישיעה כת, כז. והוא "קיימעל" (תפארת ישראל' שם). 57) ואף-על-פי שתנור שהסיקו בקליפי ערלה ובכלאי הכרם - הפת אסורה (פט"ו מהל' מאכלות אסורות הכ"ב) - אין לדמות תרומה שמוותרת בהנאה, לערלה וכלאי הכרם שאסורים בהנאה, ראה ברש"י בעבודה זרה שם, וברע"ב במשנה, שם.

58) תרומות שם, מ"ב. וכן פירשה הר"ש שם.

59) תלתן שם, מ"ב. וכן פירשה הר"ש שם.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אכילתה. שכן כל הפרשה מדברת באכילה (ר"י קורקוס).
[וראה ב'שיטה מקובצת' לברכות מ, ב. ולהלן פ"א מהל'
מעשר שני הט"ו - הערת הרב חיים פרדס]. (85) ש"כ כל
האוכל מתנה שיש בה קדושה, מברך אשר קרשנו בקדושתו
של אהרן וכו'" (פ"א מהל' ביכורים ה"ב, וראה במשנה -
למלך פ"י מהל' מעשה הקרבנות ה"א). (86) כדין העושה
מצוה לעצמו, שמברך "לעשות" (בלמ"ד) ולא ב"על" (פי"א
מהל' ברכות ה"א). (87) שגם על מצוה דרבנן מברכים
"וציונו". והיכן ציונו? - "לא תסור מכל הדברים", "שאל
אביך ויגדך וזקניך ויאמרו לך" (שבת כג.). (88) פסחים עג,
א. הרי שהיא מצוה. "וכל מצוות עשה שבין אדם למקום -
מברך עליה קודם לעשייתה" (הל' ברכות שם, ה"ב).

סלקו ליה הלכות תרומות בסיעתא דשמיא

~ יום שישי ט' אייר ~

הלכות מעשר

מצוה אחת והוא להפריש מעשר ראשון בכל שנה
ושנה משנת הזריעה! ולתנו ללוים. ובאור מצוה זו
בפרקים אלו:

(1) למעט שנת השמיטה שאינה שנת זריעה.

פרק ראשון

(1) יבאר מה נקרא מעשר ראשון, ואם ישראל מותר לאוכלו,
ואם יש בו קדושה. ודין אם הכהנים יאכלו פירותיהם
בטבלם. ואם מוציאים המעשר מכהן לכהן. האוכל פירותיו
טבלין או בן לוי האוכל מעשרו בטבלו. אם מותר להיות
אוכל והולך ואח"כ יפריש. ואם מעשרין ממקום זה על
מקום אחר. ודין הדברים שהתרומה והמעשר שוין בהם.
האומר לחבירו הריני מעשר על ידך. והדברים שפטורים
מהמעשר. ודין אין מעשרין אלא מן המובחר. ואם מעשרים
באומדן. ודין המפריש מקצת מעשר אם הוא מעשר.

א. אחר² שמפרישין³ תרומה גדולה⁴ מפריש אָחַד
מֵעֲשָׂרָה מִן הַנְּשָׂאָר. וְזֶהוּ הַנְּקָרָא מֵעֲשָׂר רֵאשׁוֹן. וְכוּ
נֶאֱמַר: פִּי אֶת מֵעֲשָׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יְרִימוּ לַיהוָה
וְגוֹמֵר. וְהַמֵּעֲשָׂר הַזֶּה⁵ לְלוֹיִים⁶, זְכָרִים וְנָקִיבוֹת;⁷
שֶׁנֶּאֱמַר: וְלִבְנֵי לֹוִי⁸ הִנֵּה נִתְּתִי כָּל מֵעֲשָׂר בְּיִשְׂרָאֵל
לְנַחֲלָה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אחר שמפרישין תרומה גדולה מפריש אָחַד מֵעֲשָׂרָה מִן הַנְּשָׂאָר. וְזֶהוּ הַנְּקָרָא מֵעֲשָׂר כו'".

תוכן מצות מעשר הוא: כאשר יהודי מתברך מהקב"ה
בשדה ובכרם באופן הכי מובחר - בארץ ישראל
המבורכת בגשמימות וברוחניות - והקב"ה מברך שדהו
"מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה", נצטווה
יהודי להפריש "מעשר" ולתת ללוי, שהרי אין לו שדה

דברי רבינו. [ולוא דברי רבינו בתשובה הנ"ל, היה אפשר
לפרש בדברי רבינו כאן, שהכוונה לשיטה שלאחר הגעלה,
וכמו שכתב בפ"ה מהל' חמץ ומצה הכ"ג, שכל הגעלה
צריכה שטיפה בצונן אחריה, אלא שעיקר החידוש הוא
שאין השטיפה צריכה מים, וכמו שאמר רבא בזבחים שם,
שמה שמיעטו תרומה מדין מריקה ושיטה, היינו
שבקדשים צריך שטיפה במים דוקא, ולא במים ולא במזוג,
ואילו בתרומה - טוב גם בין ובמזוג, וראה עוד להלן].
(73) כן אמר אביי בזבחים שם, שמה שמיעטו תרומה מדין
מריקה ושיטה, הוא שבקדשים אפילו בישראל במקצת הכלי
טעון מריקה ושיטה בכל הכלי, ואילו בתרומה לא צריך
אלא מקום הבישול בלבד.

כ. תְּרוּמָה גְּדוֹלָה⁷⁴ וְתְרוּמַת מֵעֲשָׂר וְהַחֲלָה
וְהַכְּפֹרִים - כָּלן נִקְרָאוּ תְרוּמָה⁷⁵. בְּתְרוּמַת מֵעֲשָׂר
נֶאֱמַר: וְהִרְמַתֶּם מִמֶּנּוּ תְרוּמַת יְיָ. וְאֹמַר: כְּתְרוּמַת
גֶרְיָן⁷⁶. וּבַחֲלָה נֶאֱמַר: חֲלָה תְרִימוּ תְרוּמָה. וְנֶאֱמַר:
לֹא תֹכֵל לְאָכַל בְּשַׁעְרֵיךָ מֵעֲשָׂר דִּגְנֶךָ תִירֶשֶׁף וַיִּצְהַרְךָ
וְגו' וְתְרוּמַת יָדֶךָ; וְאִין לָךְ דְּבַר שְׁטָעוֹן הַבָּאֵת מִקּוּם
שְׂלֵא פְרִטוּ בְּפִסּוּק זֶה חוּץ מִן הַכְּפֹרִים, וְהִבְיָן
נֶאֱמַר: וְתְרוּמַת יָדֶךָ. הָא לְמַדְתָּ, שֶׁהֵן קְרוּאִין
תְרוּמָה⁷⁷.

(74) ערלה פ"ב מ"א. (75) מעילה טו, ב. וראה למעלה פ"י
ה"ד. (76) [זה נאמר לענין חלה. ואולי יש למחקר מכאן,
ולהעתיקו להלן אחרי המילים "ובחלה נאמר חלה תרימו
תרומה" (ואומר כתורות גורן). ועי' רב"ז]. (77) מעילה,
שם.

כא. לְפִיכָף, דִּין אַרְבַּעַתַּן לְעִנִּין אֲכִילָה⁷⁸ וְדַמוּע -
אָחַד הוּא: כָּלן עוֹלִין בְּאָחַד וּמֵאָה⁷⁹, וּמִצְטָרְפִין זֶה
עִם זֶה⁸⁰, וְאִם נְטָמָאוּ - יִשְׁרְפוּ⁸¹. וְדִין תְרוּמַת מֵעֲשָׂר
שֶׁל דְּמָאִי⁸² כָּל אֵלוּ הַדְּרָכִים - כְּתְרוּמַת מֵעֲשָׂר שֶׁל
וְדָא, אֲלֵא שְׂאִין לֹקִין עַל אֲכִילְתָּה⁸³.

(78) כלומר, לענין איסור אכילה, ראה למעלה פ"י ה"ד.
(79) ערלה, שם. (80) בין לענין דימוע ובין לענין איסור
אכילה בכזית. (81) ראה למעלה פ"ב הי"ד-ט"ו.
(82) ערלה ומעילה, שם. (83) שאין לוקין על הספק (כסף-
משנה).

כב. כָּל הָאוֹכֵל תְרוּמָה - מִכֶּרֶךְ בְּרֶפֶת אוֹתוֹ מֵאֲכָל,
וְאַחַר כֶּךָ מִכֶּרֶךְ⁸⁴: אֲשֶׁר קִדְּשֵׁנוּ בְּקִדְּשָׁתוֹ שֶׁל אֶהְרִן⁸⁵
וְצִוְנוּ לְאָכַל תְרוּמָה⁸⁶. וְכִךָ קִבְּלֵנוּ וְרֵאִינוּ אוֹתָם
מִכֶּרְכִין אֲפֵלוּ בַחֲלַת חוּצָה לְאֶרֶץ⁸⁷. שְׁגַם אֲכִילַת
קִדְּשֵׁי הַגְּבוּל פְּעֻבּוּדָה⁸⁸, שֶׁנֶּאֱמַר: עֲבַדַת מִתְּנֶה אֶתְּךָ
אֶת פְּהִנְתְּכֶם.

(84) שמאחר שמצוה לאכול (ראה להלן), פשוט שצריך
לכרך עליה (כסף-משנה). ויתכן כי זוהי כוונת המשנה
(במעשר שני פ"ה מ"א) "לא שכחתי מלברכך", דהיינו על

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עזריה שאמר: מעשר ראשון אף לכהן. (7) שהרי גם לוייה שנשבת או נבעלה בעילת זנות, נותנים לה מעשר ואוכלת, אלא שאין חולקין לה בבית הגרנות משום ייחוד. (8) מפסוק זה לא למד אלא שהמעשר ללויים, אבל שהוא ניתן גם לנקבות אין ללמוד ממנו, שהרי אדרבא "ולבני לוי" יש לדרוש: "ולא לבנות לוי".

ב. **מַעְשֵׂר רֵאשׁוֹן מִתֵּר בְּאִיִּלָּה לְיִשְׂרָאֵל⁹, וּמִתֵּר לְאֶכְלָו בְּטַמְאָה¹⁰; שְׂאִין בּוֹ קִדְשָׁה כָּלֵל. וְכָל מְקוֹם שְׂנֵאמַר בְּמַעֲשֵׂרוֹת קִדְשׁ אוֹ פְדִיָּה - אֵינּוּ אֶלָּא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. וּמִנֵּיין שְׂמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן חֲלִיין? שְׂנֵאמַר: וְנִחְשַׁב לְכֶם תְּרוּמַתְכֶם כִּדְגָן מִן הַגֶּרֶן וּכְמֵלֶאָה מִן הַיֶּקֶב; מֵה גֶרֶן וְיֶקֶב¹¹ - חֲלִיין לְכָל דָּבָר, אִם מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׂנֵטְלָה תְּרוּמָתוֹ¹² - חֲלִיין לְכָל דָּבָר. לְפִיכָף¹³, בַּת לֵוִי שְׂנֵטְשֵׁבִית¹⁴ אוֹ שְׂנֵבְעֵלָה בְּעִילַת זָנוּת¹⁵ - נוֹתֵנִין לָהּ הַמַּעֲשֵׂר וְאוֹכֶלֶת¹⁶. אֲבָל מִי שְׂשַׁמְעָה¹⁷ שְׂמַת בְּעֵלָה אוֹ הַעִיד לָהּ עַד אֶחָד¹⁸, וְנִסְתָּ¹⁹, וְאַחַר כֵּן בָּא בְּעֵלָה - קָנְסוּ אוֹתָהּ חֲכָמִים שְׂתֵהִיָּה אֲסוּרָה²⁰ בְּמַעֲשֵׂר.**

(9) דלא כרבי מאיר שאמר "מעשר ראשון אסור לזרים". (10) למדו זאת בספרי (מן הפסוק "ואכלתם אותו בכל מקום", "אפילו בקבר". (11) שהופרשו מהם תרומות ומעשרות. (12) אבל קודם שניטלה תרומתו אסור באכילה משום תרומת מעשר המעורבת בו. (13) לפי שהוא חולקין. (14) וחוששים שמא נבעלה לגוי. (15) לגוי או לעבד כנעני. שאם הייתה בת כהן הייתה נפסלת מתרומה. (16) ולא קנסו אותה, כדלהלן בשמעה שמת בעלה, משום שזנות אינה שכיחה. (17) מפי גוי המסיח לפי תומו או מפי עד ששמע מפי עד אחר או מפי עבד ושפחה, שכל אלה אינם כשרים לעדות אחרת. (18) נראה שאם העידו לה שני עדים וניסת ואחר כך בא בעלה - לא קנסוה. [ואף על פי שלעניין חזרה לבעלה פסק רבינו שם פרק י הלכה ה, שאפילו ניסת בשני עדים תצא מזה ומזה - לעניין מעשר לא קנסוה, שהרי נבעלה בעילת זנות לא קנסוה, משום שזנות לא שכיחה, כמו כן נישואין בעדים ואחר כך יבוא בעלה ויתברר ששני העדים העידו שקר, גם זה לא שכיח]. (19) אבל אם לא ניסת אלא נתקדשה בלבד, לא קנסוה, שהרי לא עשתה איסור. (20) משמע שאסורה אף באכילת מעשר.

ג. **לְוִיִּים²¹ וְכֹהֲנִים מְפָרִישִׁין מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן²², פְּדִי לְהַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר²³. וְכֵן הַכֹּהֲנִים מְפָרִישִׁין שְׂאֵר תְּרוּמוֹת²⁴ וּמַעֲשֵׂרוֹת²⁵ לְעֶזְמֶן. וּלְפִי שְׂהַכֹּהֲנִים נוֹטְלִין מִן הַפֶּלֶל²⁶, יָכוֹל יֵאָכְלוּ פְּרוּתֵיהֶן בְּטַבְּלָן? תְּלִמוּד לֹמַר: כֵּן תְּרִימוּ גַם אֲתֶם. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמֹדוֹ: 'אֲתֶם' - אֵלּוּ הַלְוִיִּים; 'גַּם אֲתֶם' - לְרִבּוֹת אֶת הַכֹּהֲנִים.**

(21) הקדים לויים לכהנים, לומר לך שלא רק לויים מפרישים מעשר ראשון רק כדי להפריש ממנו תרומת מעשר ולא כדי ליתנו ללוי אחר, אלא גם הכהנים מפרישים שלא על מנת

או כרם משלו, וזקוק לעזר וסיוע מיהודי שיש לו שדה או כרם.

וצ"ל: תרומה היא קדש שאסורה לזר, ומעשר (ראשון, ומעשר שני) "אין בו קדושה כלל" והריהו חולקין, כיון שתרומה היא לה' ואילו מעשר ראשון ומעשר שני הם מתנות ללוי ולעני.

וא"כ, איך יתכן להקדים תרומה למעשר בזמן שהעני (או הלוי) זקוק למתנה זו כדי לאכול ולשבוע, היפך הדין שצדקה צריכים ליתן מיד "כי אפשר שיבוא לידו שפיכות דמים שימות העני המבקש אם לא יתן לו מיד, כעובדא דנחום איש גמזו", וכשם שבוודאי אין להקדים נתינת מחצית השקל לנתינת צדקה לעני, ויש להקדים ולהחיות נפש העני מלתת לבית המקדש, כך לכאורה צריך להקדים נתינת מעשר עני לתרומה.

ויש לומר הביאור בזה: בהמשך ההלכות כותב הרמב"ם "אין מעשרין אלא מן המוכר, שנאמר בהרימכם את חלבו ממנו ונחשב ללויים כתבואת גורן וכתבואת יקב, כשם שמעשר שמפרישים הלויים מן החלב שבו, כך מעשר שמפרישין ישראל מן הגורן ומן היקב מן החלב שבו".

וכן כותב בהלכות שלאח"ז "ויביא קרבנו מן היפה והמשובח ביותר שבאותו המין שיביא ממנו. . . והוא הדין בכל דבר שהוא לשם האל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב. . . האכיל רעב יאכיל מן הטוב והמתוק שבשולחנו כו'".

כיון שכן, מובן שמוטב לתת מעשר לעני או ללוי מתבואה או פירות שהופרשה מהם תרומה "מן החלב" דווקא, כיון שבנוסף לזה שקודם הפרשת התרומה הם טבל, הרי שע"י הפרשת התרומה נעשה ענין של "הרמה" בכל הכרי, ונתינת המעשר אחרי הפרשת התרומה היא "מן החלב".

בנוסף, כיון ש"תרומה גדולה אין לה שיעור מהתורה. . . אפילו חיטה אחת פוטרת את הכרי" יכול להפריש תרומה ברגע כמימרא שהרי א"צ למדוד וכד', ויכול לתת לעני מיד. ואף שצריך גם לברך על הפרשת תרומה, הרי ש"אם הפריש הכל זה אחר זה מיד ולא סח ביניהן כוללן בברכה אחת ומברך להפריש תרומות ומעשרות".

(יין מלכות, ספר זרעים, סימן יז מתוך רמב"ם "פרדס המלך")

(2) שכן הוא סדר ההפרשה. (3) ואף שעדיין לא נתן התרומה לכהן - מפריש מעשר ראשון, שמה שנאמר: "מלאתך ודמעך לא תאחר" לא נאמר אלא על סדר ההפרשות, ולא על סדר הנתינות. (4) נקראת "תרומה גדולה" ביחס לתרומת מעשר שהיא אחד ממאה, ואילו תרומה גדולה היא אחד מחמישים. (5) בניגוד למעשר שני שהוא לבעלים. (6) כדעת רבי עקיבא, ולא כר' אלעזר בן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וּבְחֻצָה לְאֶרֶץ⁴² מִתֵּר לְאָדָם לִהְיוֹת אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ תַּחֲלָה וְאַחַר כֶּף מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת.

35) דווקא פירותיו, אבל על פירות טבל של אחר אינו חייב מיתה. 36) תבואה שלא הפריש ממנה תרומה, או מעשר ראשון, אבל אם הפריש תרומה ומעשר ראשון ולא הפריש מעשר עני, אינו חייב מיתה. 37) כלומר, שלא הפריש ממנו תרומת מעשר. 38) ורוצה לומר: אף על פי שחיוב מיתה בטבל הוא מחמת תערובת התרומות שבו ואם כן הרי הוא כאוכל תרומה – אף על פי כן אינם משלמים, לפי שלא זכה בהם הכהן אלא לאחר ההפרשה. 39) כן הוא בסנהדרין פג. ובתורת כהנים פרשת אמור סוף פרק ו' "מינין לאוכל את הטבל שהוא במיתה דכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה' בעתידים לתרום הכתוב מדבר ויליף חלול חלול מתרומה מה תרומה במיתה אף כאן במיתה". ובתרומה אמרו ביבמות פו. "אמר קרא (בתרומה) ומתו בו כי יחללוהו". 40) והיינו כשאכל בשוגג, אבל אם אכל במזיד פטור הוא מלשלם אפילו בתרומה, מפני שאינו לוקה ומשלם. 41) הכהנים והלויים הינם בעלי המתנות, אלא שיש לנוחתי המתנות טובת הנאה בהן לתת אותן למי שהם רוצים. 42) היינו מצרים, שנער ועמון ומואב.

ו. מַעֲשָׂרִין מִמְּקוֹם זֶה⁴³ עַל מְקוֹם אַחֵר, וְאֵינוֹ צָרִיף לְעֵשֶׂר מִן הַמִּקְּוֶה⁴⁴. אָבָל אֵין מַעֲשָׂרִין מִמֵּין עַל שְׂאֵינוֹ מֵינֹו⁴⁵, וְלֹא מִן הַחֵיב עַל הַפֶּטוּר, וְלֹא מִן הַפֶּטוּר עַל הַחֵיב; וְאֵם עֵשֶׂר - אֵינוֹ מַעֲשֵׂר.

43) כלומר, מתבואה הנמצאת במקום זה על תבואה הנמצאת במקום אחר. 44) כלומר, סמוך כמו "אין מקיפין שתי חביות". ולמד רבינו דין זה ממה ששינונו בפרק ב' מביכורים, משנה ה' "תרומת מעשר ניטלת שלא מן המוקף". וסובר רבינו שכל שכן שהמעשר ניטל שלא מן המוקף, שכתב למעלה שתלמידי חכמים אין תורמין אלא מן המוקף, זה אינו אלא בתרומת מעשר, כדי שלא יתחלף להם בתרומה גדולה הנתרמת רק מן המוקף, אבל במעשר אין כל חשש. 45) כן הוא בירושלמי תרומות פרק ב' הלכה ד': "ואף אני מרבה שני מינין שבדגן שני מינין שבתבואה שאין תורמין ולא מעשרין מזה על זה". הרי שהשווה תרומה ומעשר לעניין זה.

ז. כֶּף שְׂאֵמְרָנוּ בְּתְרוּמָה: אֵין תּוֹרְמִין מִזֶּה עַל זֶה⁴⁶, כֶּף בְּמַעֲשֵׂר: אֵין מַעֲשָׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. וְכֹל שְׂאֵמְרָנוּ בְּתְרוּמָה: אֵם תָּרַם - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה⁴⁷, כֶּף בְּמַעֲשֵׂר: אֵם הַפְּרִישׁ - מַעֲשָׂרוֹתָיו מַעֲשָׂרוֹת. וְכֹל שֶׁהוּא פֶּטוּר מִן הַתְּרוּמָה⁴⁸ - פֶּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר; וְכֹל הַתּוֹרָם⁴⁹ - מַעֲשֵׂר. כֹּל שְׂאֵמְרָנוּ בִּהֵן: לֹא יִתְרַמוּ, וְאֵם תְּרַמוּ - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, כֶּף אֵם עֵשָׂרוֹ - מַעֲשָׂרוֹתֶיהֶן מַעֲשָׂרוֹת. וְכֹל שְׂאֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה⁵⁰, כֶּף אֵין מַעֲשָׂרוֹתֶיהֶן מַעֲשָׂרוֹת⁵¹.

46) כגון מן המחובר על התלוש, פירות שנה זו על פירות שנה אחרת ופירות חוץ לארץ על פירות הארץ. 47) כגון

ליתן ללוי. 22) ומשאירים לעצמן. ואף על פי שבשאר אל עיקר מצוות ההפרשה ליתנה ללוי או לכהן ואם הפריש על דעת שלא לתת אין כאן שום מצוה, – בלויים וכהנים אין הדבר כן. 23) כלומר, בשניהם אין הפרשת המעשר כדי ליתנו לאחרים ובכל זאת יש הברל ביניהם: הלויים מפרישים מעשר כדי להפריש תרומת מעשר וליתנה לכהן, ואילו הכהנים מפרישים מעשר ראשון כדי להפריש תרומת מעשר לעצמם. 24) כגון תרומה וחלה וביכורים, שכולן נקראות תרומה. 25) אין הדברים מובנים, שהרי במעשר שני ובמעשר עני אין לכהן חלק [וה"פרישה" כתב שמעשורת לאו דווקא אלא הכוונה למעשר ראשון. אבל גם זה לא מיושב שהרי מעשר ראשון כבר הוזכר למעלה. ונראה שהיה כתוב "שאר תרומ", כלומר: שאר תרומות. וטעו וכתבו "שאר תרו", ושוב פענחו "שאר תרומות ומעשרות" או "שאר תרומות ומעשר"]. 26) כלומר, נוטלים תרומות מן הישראלים ומן הלויים ואוכלים אותן. וכיוון שכן, היה מקום לטעות שיהיו מותרים לאכול טבל, שהרי כל איסור טבל הוא מחמת תערובת התרומות.

ד. אֵין מוֹצִיאִין הַמַּעֲשֵׂר²⁷ מִיַּד הַכֹּהֲנִים²⁸; שְׂנֹאֲמַר: כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל²⁹. וְכֵן כֹּל מִתְּנוֹת כְּהֵנָה³⁰ - אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן מִכֶּהֵן לְכֶהֵן³¹. וְעֲזָרָא קָנַס אֵת הַלְוִיִּם בְּזַמְנֹו³² שְׂלֹא יִתְּנוּ לְהֵן³³ מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, אֶלֶּא יִתְּנוּ לְכֹהֲנִים, לְפִי שְׂלֹא עָלוּ עִמּוֹ לִירוּשָׁלַיִם³⁴.

27) מעשר ראשון. 28) וכל שכן שאין מוציאים אותו מיד הלויים. 29) כן הוא בספרי. "ישראל נותנים מעשר ללויים". וכן הוא בספרי זוטא שם: "מאת בני ישראל אתם לוקחים את המעשר, אין אתם לוקחים את המעשר מיד הכהנים, מכאן אמרו אין מוציאים המעשר מיד הכהנים". 30) תרומות, זרוע ולחיים וקיבה. 31) [ומה שאמרו שם: שתרומה ותרומת מעשר וחלה מוציאים מידם – היינו מיד הלויים, ולא מיד הכהנים]. 32) ראה למעלה (הלכה א) שדעת רבינו כרבי עקיבא, שמעשר ראשון רק ללויים ולא לכהנים. ואף על פי כן קנסם עזרא שלא יתנו להם [=ללויים] כלל אלא רק לכהנים. אולם קנס חמור זה לא היה אלא בזמנו של עזרא אבל לאחר מכן לא קנס, אלא שלמי שירצה יתן: לכהן או ללוי. ועיין במנחת חינוך (מצוה שצה) שהעיר איך עקר עזרא מצוה מן התורה, וכתב שלדעת רבינו שתרומות ומעשרות בזמן עזרא אינם מן התורה אתי שפיר. 33) אבל אין מוציאים מן הלוי מעשר ראשון שלו, וכן בדיעבד אם נתן ישראל ללוי מעשר ראשון, הרי הוא שלו, שכן אמרו בחולין שם: "אימר דקנסיהו עזרא דלא יהיבין להו, משקל מינייהו מי אמר". 34) והמקור לזה, שלא עלו עימו לירושלים, הוא בעזרא ח, טו: "ואבינה בעם ובכהנים ומכני לוי לא מצאתי שם".

ה. הָאוֹכֵל פְּרוּתָיו³⁵ טְבָלִין³⁶, וְכֵן לֹוי שְׂאֵכֵל הַמַּעֲשֵׂר בְּטְבָלִין³⁷, אֵף עַל פִּי³⁸ שֶׁהֵן חֵיבִין מִיְתָה לְשִׁמְיֵם³⁹ - אֵין מְשַׁלְּמִין הַמִּתְּנוֹת⁴⁰ לְבַעֲלֵיהֶן⁴¹; שְׂנֹאֲמַר: אֶשֶׁר יִרְיֵמוּ לֵה' - אֵין לֵף בִּהֵן כְּלוֹם עַד שְׂפִירְיֵמוֹ אוֹתָן.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בשדה, ובכדי שלא יסתרו דברי המשנה שם לדברי הירושלמי הנ"ל, על כורחנו שכוונת הירושלמי לפטור מן התורה, וכוונת המשנה שם לחייב מדרבנן. [וכל זה אינו אלא לדעת רבינו, שמעשר אילנות מן התורה, אבל לדעת הראב"ד שמעשר אילנות מדרבנן, על כורחנו סותרים דברי המשנה הנ"ל לדברי הירושלמי הנ"ל ועיין בהשגת הראב"ד].

יא. בצלים⁶³ שהשרישו זה בצד זה, אפלו השרישו בקרקע עליה - פטורין מן המעשרות. נפלה עליהן מפלת⁶⁴ והרי הן מגלין - הרי אלו פנטועין בשדה וחיבין במעשרות.

(63) ומתוך זה שכתב רבינו הלכה זו כאן, נראה שהפטור הוא מפני שגג דינו כבית, שאין חיובו אלא מדרבנן, ומכיוון שאינו רוצה בהשרשתם של הבצלים לא חיבוהו חכמים. (64) היינו שמתמוטט גג העלייה ומעתה אינו בית אלא שדה.

יב. המשמר שדהו⁶⁵ מפני ענביו, וכא אחר ואסף את התאנים הנשארות באותה שדה, או שהיה משמר שדהו מפני המק שאות והמדלעות⁶⁶, וכא אחר ואסף את הענבים הנשארים שם המפזרים בשדה: בזמן שבעל השדה מקפיד עליהן⁶⁷ - אסורין משום גזל, ולפיכך חיבין במעשר ובתרומה⁶⁸; אין בעל הבית מקפיד עליהן - מתירין משום גזל, ופטורין מן המעשר⁶⁹.

(65) ויש בו גם תאנים וגם ענבים. (66) מקום צמיחת הקישואין והדלועין. (67) היינו, שידועין בו שהוא מקפיד שלא יטלו מהם. (68) כלומר, אם גול מן הפירות או אם נתן לו בעל השדה. (69) משום שהן הפקר והפקר פטור מן המעשר.

יג. אין מעשרין אלא מן המבחר. שנאמר: בהרימכם את חלבו ממנו, ונחשב ללוים כתבואת גרן וכתבואת יקב; כשם שמעשר⁷⁰ שמפרישים הלוים - מן החלב שב⁷¹, כך מעשר שמפרישים שראל מן הגרן ומן היקב - מן החלב שב⁷².

(70) כלומר, תרומת מעשר, שהיא מעשר מן המעשר. (71) כלומר, מן החלב שבמעשר, שנאמר "בהרימכם את חלבו ממנו". (72) שתורמים מן היפה.

יד. אין מעשרין באמד⁷³, אלא במדה או במשקל או במגזן⁷⁴. וכל המדדק בשעור - משבח⁷⁵. והמרה במעשרות - מעשרותיו מקלקלין, שהרי הטבל מערב בהן⁷⁶, ופרותיו מתקנין.

(73) דווקא מעשר, אבל תרומה ניטלת דווקא באומד ותרומת מעשר כמעשר. (74) תפס הסדר הרגיל בתלמוד, אבל להלכה המונה משובח והמודד משובח מן המונה והשוקל משובח משניהם. (75) כלומר המודד משובח מן המונה, והשוקל שהוא מדודק יותר, משובח משניהם.

מן הרע על היפה, מדבר שלא נגמרה מלאכתו, מן הטמא על הטהור בשוגג. (48) כגון דבר שאינו מאכל אדם, או הלקט והשכחה והפאה והפרט והעוללות. (49) זה שאינו בכלל החמישה שלא יתורמו, ואם תרמו אין תרומתם תרומה. (50) כגון המדבר ואינו שומע, והאלם ששומע ואינו מדבר, והערום והשיכור והסומא. (51) כגון אחד מהחמישה המנויים שם.

ח. האומר לחברו: הריני מעשר על ידיך⁵² - אינו צריך לעמד עמו עד שיראה אם יעשר או לא יעשר⁵³. ואם אמר הוא לחברו: עשר על ידי - צריך לעמד עמו⁵⁴.

(52) כלומר, הריני מתקן המעשרות בשבילך. (53) שאף על פי שאין אומרים "שליח עושה שליחותו" להקל אלא להחמיר, היינו כשביקש המשלח את השליח, אבל אם השליח הציע עצמו, אומרים חזקה שליח עושה שליחותו אף להקל. (54) שכיוון שהוא ביקש מהשליח אין אומרים חזקה שליח עושה שליחותו.

ט. החרובין⁵⁵ - אינן חיבין במעשרות אלא מדבריהם⁵⁶, לפי שאינן מאכל [רב⁵⁷] אדם. והשקדים המרים, בין בגדלן בין בקטנן - פטורין⁵⁸, לפי שאינן אכל⁵⁹.

(55) הכוונה לחרובי צלמונה שאינן חייבין אלא מדרבנן, אבל שאר חרובין מאכל רוב בני אדם הם וחיבין מן התורה. (56) מדברי סופרים, כלומר מדרבנן. (57) כן צריך להיות. וכן העתיק הראב"ד, ובדפוס רומי הגירסא: "לפי שאינן מאכל אדם", אבל גירסתנו היא הנכונה, שאם אינם מאכל אדם, אינם חייבים אפילו מדרבנן. ומקור דברי רבינו מן הספרי ומן הירושלמי: "מפרי העץ לרבות פירות האילן, יכול שאני מרבה חרובי שיטה וחרובי צלמונה וכו' תלמוד לומר מפרי העץ ולא כל פרי העץ", וסובר רבינו שמעשר האילנות מן התורה, ולפי זה נתמעטו חרובי צלמונה רק מחיוב דאורייתא. אבל דעת הראב"ד שמעשר האילנות (חוץ מתירוש ויצהר) אינו אלא מדרבנן, ואם כן חרובי צלמונה פטורים לגמרי. (58) כר' ישמעאל בר' יוסי שאמר בשם אביו "זה וזה לפטור". ופירש רבינו "זה וזה" שקדים מרים בין גדולים בין קטנים. (59) כלומר, בגדלן אינם אוכל מחמת מרירותם, ובקטנן, אף שהם מתוקים, הרי עדיין לא נגמרו. ולפיכך הקדים רבינו "בגדלן" ל"בקטנן", משום שבגדלם פשוט יותר לפטרם ממעשר.

י. אילן שנטעו בתוך הבית - פטור ממעשרות; שנאמר: עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא השדה⁶⁰. ויראה לי, שהוא חיב במעשרות מדבריהם⁶¹. שהרי תאנה העומדת בחצר - חיב לעשר פרותיה אם אספן פאחת⁶².

(60) דווקא בשדה חייבים. (61) מדרבנן. (62) מעשרות פרק ג משנה ח: "תאנה שהיא עומדת בחצר אוכל אחת אחת ופטור. ואם צירף חיב", הרי שהנטוע בחצר כהנטוע

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

גמר למלאכה, חשב למכרם (מנחת-חינוך שם). (5) ברייתא בבבא מציעא פח. "מפני מה חרבו חנויות של בית הינו, שלש שנים קודם ירושלים, מפני שהעמידו דבריהם על דברי תורה (כלומר, מה שאסור מדברי חכמים, מצאו לו היתר מן התורה - רש"י). שהיו אומרים עשר תעשר ואכלת - ולא מוכר, תבואת זרעך - ולא לוקח". הרי שמן התורה פטורים גם המוכר וגם הלוקח, ומדבריהם חייבים שניהם.

ב. וְכֵן הַלּוֹקֵחַ - פְּטוּר מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: תְּבוּאֹת זֶרַעְךָ, וְחֵיב מְדַבְּרֵיהֶם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשִׁלְקָתָן אַחַר שֶׁנִּגְמְרוּ מְלֶאכֶתָּן פֶּיַד מוֹכֵר; אֲבָל אִם נִגְמְרוּ פֶּיַד לּוֹקֵחַ - חֵיב לְעֹשֶׂר מִן הַתּוֹרָה⁶.

6) כן גם דעת ר"ת בתוספות ד"ה תבואת. ומקורו ממה שאמרו בבכורות יא: שהלוקח טבליים בלתי ממורחים מן הגוי ומרחן הוא - חייב במעשרות מן התורה. וטעמו: כיון שמרחם הלוקח, הרי הם אצלו כ"תבואת זרעך" (תוספות שם). (והראב"ד סובר, שלוקח לעולם פטור מן התורה, ומקורו ממה שאמרו (סוטה מג): "לקט שכחה ופאה ששעשן בגורן, הוקבעו למעשר - בשדה, אבל בעיר קלא אית ליה למילתא", ומכיון שבעיר פטורים, משום שיש להם קול ויודעים שהם לקט שכחה ופאה, על-כרחינו שבשדה אינם חייבים אלא מדרבנן, משום מראית העין - אף-על-פי שמירחם העני (ודברי הכסף-משנה שם אינם מבוררים). ודעת רבינו נראה, שהמדובר כשמירחם בעל השדה, שמירוח זה, שהוא על דעת לחלקם לעניים, אינו מחייבו, כשם שמירוח למכרם אינו מחייב. וכן כתב רש"י בבבא קמא צד. ד"ה מרחו, שהמדובר שמירחם בעל השדה. וראה בדברי רבינו בפ"ב מהלכות תרומות הלכה ט).

ג. פְּרוֹת? שְׂאִינָן רְאוּיִים לְאֲכִילָה בְּקִטְנָן, פְּגוֹן הַבֶּסֶר⁸ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ - אֵינָן חֵיבִין בְּמַעֲשֵׂר⁹ עַד שֶׁיִּגְדְּלוּ וְיַעֲשׂוּ אֲבָל; שֶׁנֶּאֱמַר: מִזֶּרַע הָאָרֶץ מִפְּרֵי הָעֵץ - עַד שְׁיִהְיֶה פְּרִי¹⁰. וְכֵן תְּבוּאָה וְהִקְטַנְיוֹת; שֶׁנֶּאֱמַר: אֵת כָּל תְּבוּאֹת זֶרַעְךָ - עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה תְּבוּאָה¹¹. וְזוֹ הִיא עֹנֵת הַמַּעֲשְׂרוֹת¹². וְקִדְּם שֶׁתַּגִּיעַ תְּבוּאָה וְהַפְּרוֹת לְעֹנֵה זֶה - מִתֵּר לְאֲכֹל מִהֵן כָּל מַה שְׁיִרְצֶה¹³ וּבְכָל דֶּרֶךְ שְׁיִרְצֶה¹⁴.

7) מעשרות פ"א משנה א. (8) היינו ענבים שלא נתבשלו (פירוש המשנה לשביעית פ"ד משנה ח). והיינו לפני שייראה חרצן שלהם מבחוץ, כדלהלן הלכה ה. וראה למעלה בפ"ה מהלכות כלאים הלכה יד, ולהלן בפ"ט מהלכות מעשר שני הלכה ב. (9) אף מדבריהם, ראה למעלה פ"א הלכה ט. (10) כן כתב רבינו גם בפירוש המשנה שם. ועיין בירושלמי מעשרות פ"א הלכה ג. (11) ירושלמי שם סוף הלכה ב. [נהנה רבינו הביא שני פסוקים בענין זה, אחד לפירות: "מפרי העץ, עד שיהיה פרי", ומכאן שצריך שיהא ראוי לאכילה (ולכן כתב בהלכה זו: "פירות שאינם ראויים לאכילה" - "ויעשו אוכל". ובהלכה ד: "פירות שהם ראויין לאכילה", "ראויין הם מתחילה לאכילה". ובהלכה ה: "התאנים - שיהו ראויים

(76) כלומר, העודף על העשירית אין שם מעשר עליו, והרי הוא טבל.

טו. הַמְּפָרִישׁ מְקַצֵּת מַעֲשֵׂר⁷⁷ - אֵינוֹ מַעֲשֵׂר⁷⁸, אֲלָא כְּמִי שֶׁחָלַק אֶת הָעֲרֻמָּה⁷⁹; אֲבָל צָרִיךְ [לְהַפְרִישׁ] מִזֶּה הַחֵלֶק שְׁיוּצִיא⁸⁰ מַעֲשֵׂר שְׁלוֹ. פִּיצֵד? הֵיוּ לוֹ מֵאָה סָאָה, הַפְּרִישׁ מֵהֶם חֲמִשָּׁה לְשָׁם מַעֲשֵׂר - אֵינוֹ מַעֲשֵׂר, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַפְרִישׁ עַל הַחֲמִשׁ סָאִין מַעֲשֵׂר בְּמִקּוֹם אַחֵר⁸¹, אֲלָא מִפְּרִישׁ מִהֵן⁸² חֲצִי סָאָה, שֶׁהִיא הַמַּעֲשֵׂר שְׁלֵהֵן.

(77) כלומר, הפריש פחות מעשירית התבואה שלפניו. והמדובר כשהיה בדעתו להוסיף ולהשלים. ומה שאמרו בתוספתא: "הממעט במעשרות מעשרותיו מתוקנים ופירותיו מקולקלין" היינו כשאין בדעתו להשלים. (78) כיוון שלא השלים. (79) כלומר, כמי שחלק את הטבל סתם לשני חלקים, והרי שתי ערוגות טבל לפניו. (80) שהפריש בתורת מעשר ולא חל. ודווקא ממנו, ולא ממקום אחר שנראה כמפריש מן החיוב על הפטור. (81) כלומר, ממקום אחר. (82) מחמשת הסאין.

טז. הַמְּפָרִישׁ מַעֲשֵׂר זֶה⁸³ מְכַרְךָ תְּחִלָּה⁸⁴, פְּדִרְךָ שֶׁמְכַרְכִּין עַל הַמְּצוֹת⁸⁵. וְכֵן מְכַרְךָ עַל מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְעַל מַעֲשֵׂר עֲנִי וְעַל מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר. מְכַרְךָ עַל כָּל אֶחָד בְּפִנֵּי עַצְמוֹ⁸⁶; וְאִם הַפְּרִישׁ הַכֹּל זֶה אַחַר זֶה מִיָּד וְלֹא סָח בִּינֵיהֶן - כּוֹלְלִין בְּבִרְכָה אַחַת וּמְכַרְךָ: לְהַפְרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת⁸⁷.

(83) מעשר ראשון. (84) לפני ההפרשה. (85) "כל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן". (86) "צריך לברך כשמש ברכות". כלומר, על תרומה גדולה ועל ארבע המעשרות. וכל זה במפריש כל אחד לחוד, בהפסקה, ביניהן. (87) וראה בפרק י"א מהלכות ברכות, שהמפריש לאחרים מברך "על הפרשת תרומה".

~ שבת קודש י' אייר ~

פְּרָק שְׁנַיִם

1) יבאר שאינו חייב להפריש מן התורה אלא הגומר פירותיו לאוכלן לעצמו. ודין פירות שאינן ראויות לאכילה בקוטנן או הראויות. ודין איוז היא עונת המעשרות. אם ימכור אדם פירותיו בעונת המעשרות למי שאינו נאמן עליהם.

א. אֵינוֹ חֵיב לְהַפְרִישׁ מִן הַתּוֹרָה אֲלָא הַגּוֹמֵר פְּרוֹתָיו¹ לְאֲכֹל לְעַצְמוֹ². אֲבָל הַגּוֹמֵר לְמַכֵּר - פְּטוּר מִן הַתּוֹרָה³ וְחֵיב מְדַבְּרֵיהֶם⁴; שֶׁנֶּאֱמַר: עֹשֶׂר תַּעֲשֵׂר וְגו' וְאֲכַלְתָּ - אֵינוֹ חֵיב אֲלָא הַגּוֹמֵר תְּבוּאָתוֹ לְאֲכִילָה.

2) גומר מלאכתם, שאז חל עליו חיוב ההפרשה. וראה להלן פ"ג הלכה ח, מה הוא גומר מלאכתם. (3) ואז חייב לעשר, אפילו אם נמלך למכרם (הגרע"א בגילוינו, ומנחת-חינוך מצוה שצה). (4) אפילו נמלך לאכלם בעצמו, כיון שבשעת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מְשִׁיתֶפְרֵשׁ הָאֶכָל מִהֶקְלֶפֶה הַחִיצוֹנָה²⁹. הַשְּׂקָדִים
 הַמְתוּקִים - מְשִׁיתֶפְרֵשׁ קְלֶפֶתָן הַחִיצוֹנָה³⁰; הַמְרִים
 - פְּטוּרֵינָן לְעוֹלָם³¹. וְשֶׁאֵר כָּל בְּעָלֵי קְלֶפֶת, כְּגוֹן
 הָאֶצְטְרָבּוּלִין³² וְהַלוֹט³³ וְהַבְּטָנִים³⁴ - מְשִׁיעֵשׂוּ
 קְלֶפֶה הַתְּתוּנָה הַסְּמוּכָה לְאֶכָל³⁵. הַזֵּיתִים -
 מְשִׁיעֵשׂוּ שְׂמֵן אֶחָד מִתְשֵׁעָה מִמָּה שֶׁהֵן רְאוּיִן
 לַעֲשׂוֹת כְּשִׁינְגָמְרוּ, וְזֶה שְׂלִישׁ שְׁלֶחֶן³⁶. הַתְּפוּחִים³⁷
 וְהָאֶתְרוּגִים - מְשִׁיעֵעֲגֵלוֹ³⁸, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִן
 לְאֶכִּילָה פְּשָׁהם קְטָנִים. הַתּוֹתִים וְהָאוֹג -
 מְשִׁיעֵאֲדִימוֹ. וְכֵן כָּל שְׂדֵרְכָן לְהֵאֲדִים - מְשִׁיעֵאֲדִימוֹ³⁹.
 הַתְּרוּבִין - מְשִׁיעֵשׂוּ נְקֻדּוֹת נְקֻדּוֹת שְׁחֹרוֹת⁴⁰. וְכֵן
 כָּל שְׂדֵרְכָן לְהַשְׁחִיר⁴¹ - מְשִׁיעֵנְקָדוֹ. הָאֶגְסִים
 וְהַקְּרוֹסְטָמְלִין וְהַפְּרִישִׁים וְהַעֲזָרְדִין - מְשִׁיעֵשׂוּ
 קְרָחוֹת קְרָחוֹת לְכַנּוֹת. וְכֵן כָּל שְׂדֵרְכָן לְהַלְבִין -
 מְשִׁיעֵקְרָחוֹ קְרָחוֹת⁴². הַתְּבוּאָה - מְשִׁתְּבִיא שְׂלִישׁ⁴³.
 הַתְּלָתָן - מְשִׁיעֵהָ⁴⁴ זֶרְעָה רְאוּי לְצַמִּיחָה אִם נִזְרְעָה⁴⁵.
 וּבִבְרֵק: הַקְּשׂוּאִין וְהַדְּלוּעִין וְהָאֶבְטִיחִין
 וְהַמְלֶפְפוֹנוֹת וְכָל כִּיּוֹצֵא בָהֶן - תְּכַבֵּין בְּקֶטְנָן, כְּמוֹ
 שְׂבֵאֲרָנוֹ⁴⁶; וְשֶׁאֵר הַיֵּרֵק שְׂאִינוֹ רְאוּי לְאֶכִּילָה עַד
 שְׁנֵיגְדִיל - אִינוֹ חֵיב עַד שֶׁיֵּהָא רְאוּי לְאֶכִּילָה⁴⁷.
 אֶשְׂכּוֹל שֶׁהִגִּיעַ בְּזֶמְנוֹ⁴⁸ אֶפְלוֹ גְרִיגִיר יְחִידִי - כְּלוּ⁴⁹
 חֲבוּר לְמַעֲשָׂרוֹת⁵⁰, וְכֵאלוֹ הִגִּיעַ כְּלוּ⁵¹. וְלֹא אוֹתוֹ
 אֶשְׂכּוֹל בְּלֶבֶד, אֶלָּא כָּל הַרוּחַ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אוֹתָהּ הַגֶּפֶן
 שֶׁיֵּשׁ בָּהּ הָאֶשְׂכּוֹל. וְכֵן רִמּוֹן שֶׁהִגִּיעַ בָּהּ אֶפְלוֹ
 פְּרִידָה⁵² אַחַת - כְּלָה חֲבוּר⁵³.

(18) שם משנה ב. (19) שמשעה שיגיעו הפירות לעונה זו, חייבים במעשרות. (20) כלומר, שיגיעו לשיעור כזה, שאם יזרעו יוכלו להצמיח, כל פרי לפי שיעורו. וכל הישעורים שנאמרו כאן, הם הבאת שליש בכל פרי לפי מה שהוא, ולא נזכרה הבאת שליש אלא בתבואה וזיתים משום שבשאר פירות יכול ליתן סימן, ובתבואה וזיתים אין סימן (הרא"ש). [ולפי מה שכתבנו למעלה (הלכה ג הערה י) צריך לומר, שמה שכתב רבינו "משיגיעו הפירות להזריע ולהצמיח", היינו שבדרך כלל שני הישעורים של "ראוי לאכילה" ושל "מצמיח" הם בזמן אחד. והא ראייה, שהרי אחרי זה כותב רבינו "כיצד התאנים כו' ראויים לאכילה" (21) ירושלמי שם הלכה ב. ונראה כי אינם חייבים במעשרות אלא אחר כ"ד שעות, שהרי קודם לכן אינם ראויים לאכילה. (22) בספרים אחרים ליתא (מעשה רוקח). (23) כמו שנאמר (ישעיה ה, ב) "ויקו לעשות ענבים ויעש באושים" (פירוש המשניות שם). (24) ירושלמי שם. והיינו שיתרכו ויזככו קליפות הענבים עד שיראו הגרעינים מבחוץ לרוב המים שבתוכן (שם). וראה בסוף הלכה זו, כמה מן האשכול צריך שיגיע לשיעור זה ויהא חייב במעשר. (25) בדפוס רומי: "הפרד", וכן הגיה מהר"י קורקוס. וכן להלן בסוף ההלכה "פרידה". (26) כן הוא בירושלמי שם. (27) בדפוס רומי "משיפתחו". וכן בפירושו מהר"י קורקוס. וכן הגיה הגר"י

לאכילה". "הירק - עד שיהא ראוי לאכילה", ופסוק שני לתבואה וקטניות: "תבואת זרעך, עד שתעשה תבואה". ובירושלמי (שם) מפורש "תבואת זרעך, דבר שהוא נזרע ומצמיח. יצא פחות משליש, שאינו נזרע ומצמיח". ומכאן תלתן, שצריך שיהיה זרעה ראוי להצמיח (להלן הלכה ה). וכן תבואה משתביא שליש, שלפני כן אינה מצמחת (ירושלמי שם). וכן נראה שבמשנה מעשרות שם לא נזכר אלא "כל שהוא אוכל", "תחילתו אוכל וכו'". ואילו ענין ההצמחה לא נזכר אלא בתלתן (שם משנה ג) ובתבואה, בירושלמי שם. וכן כתב רש"י בסוכה לו. שהחכמים החולקים על ר' שמעון (שם משנה ד) ומחייבים אתרוגים קטנים במעשר, סוברים, שאף-על-פי שאינם מצמיחים, חייבים הם משום שראויים לאכילה. וכן כתב רבינו להלן הלכה ה: "והאתרוגים משיתעגלו, מפני שהם ראויין לאכילה כשהם קטנים". וכל זה אינו אלא בפירות, אבל תבואה שלא הביאה שליש, אף-על-פי שהיא ראויה לאכילה, שהרי חייבת בחלה (חלה פ"א משנה ג, ופ"ו מהלכות ביכורים הלכה ג) - אינה חייבת במעשרות, אלא-אם-כן מצמחת. (12) שנזכרה בשיעור פ"ד משנה ט, והיא מה שאמרו במעשרות שם משנה ב: "מאימתי הפירות חייבות במעשרות וכו'". (13) כלומר, בין רב ובין מעט, ראה להלן פ"ג הלכה יט, שאכילת עראי היא דוקא אם מקלף אחת אחת ואוכל, אבל אם מקלף וכוונס לתוך ידו, הרי זו אכילת קבע (ועיין שם עוד בהלכה כ, שגם שם כתב רבינו כלשון זו "כל מה שירצה" על אכילת קבע). (14) לרבות דרכים הקובעות למעשר, כגון אש ומלח (להלן פ"ג הלכה ג).

ד. פרות שהן ראויין לאכילה בקטן, כגון הקשואים והמלפפונות¹⁵, שאין מניחין אותן¹⁶ אלא פדי להוסיף בגופן בלבד, אבל ראויין הן מתחלה לאכילה - הרי אלו חייבין במעשר בקטן¹⁷; שמתחלת יציאתן פאו לעונת המעשרות.

(15) שם משנה ד. ושם: "ובירק, הקשואים והדלועים והמלפפונות" והביאה רבינו כלשונה להלן הלכה ה וכאן קיצר. ותפוחים ואתרוגים שנשנו שם, הביא רבינו להלן שם, ולא הזכירם כאן, משום שיש להם שיעור כל שהוא "משיתעגלו". (16) במחובר לקרקע. (17) שם משנה א: "כל שתחלתו אוכל וסופו אוכל, אף-על-פי שהוא שומרו להוסיף אוכל, חייב קטן וגדול".

ה. אי זו היא¹⁸ עונת המעשרות? ¹⁹ משיגיעו הפרות הזריע ולצמח, הפל לפי מה שהיא הפרי²⁰. כיצד? התאנים - משיעשו רבים עד שיהו ראויים לאכילה אחר עשרים וארבע שעות משעת אסיפתן²¹. הענבים והבאושים²², והם הענבים הדקים המדבריות²³ - משיראה החרצן שלהם מבחוץ²⁴. הרמונים - משימס הפרח²⁵ שלהן בין האצבעות ויצא ממנו מים²⁶. התמרים - משיפתחו²⁷ כשאור האפרסקין - משיטילו גידים אדמים²⁸. האגוזים -

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

היוצאין מהם חיבין במעשרות⁶². ולא את תבנו ללקט ממנו תבואה⁶³ למי שאינו נאמן; שהתבואה שתלקט מן התבן חיבת במעשר.

(54) מעשרות פ"ה משנה ג. (55) שהם חייבים מכאן ואילך במעשרות. (56) שמא לא יעשרם, והמוכרם לו עובר על "ולפני עור לא תתן מכשול" (ירושלמי). (57) שבאו חלק מן הפירות לעונת מעשרות. (58) ואף-על-פי שאשכול שהגיע בו אפילו גרגר יחידי לעונת המעשרות, כל אותה הרוח חיבור למעשרות - לא החמירו לענין מכירה, כיון שעתה אין עוד איסור באכילת הפירות בלי מעשר, וראה "משנה ראשונה". (59) גרעיני זיתים ופסולת שלהם. (60) קליפות ענבים הנשארות אחר דריסתן וסחיתתן (פירוש המשניות שם, וראה בר"ש). (61) כלומר, שפירש הלוקח שלוקחם כדי להוציא מהם משקין, אבל אם לא פירש - מוכרן לו, שמן הסתם אינם עומדים אלא לשריפה (מלאכת שלמה). (62) במשנה שם שנינו: "לא ימכור וכו' למי שאינו נאמן וכו' להוציא מהן משקין, ואם הוציא מהן חייבין במעשרות". ופירשה רבינו, כאילו נאמר "שם הוציא וכו'", שזוהי נתינת טעם לאיסור המכירה (תוספות אנשי שם). (63) במשנה שם לא מפורש "ללקוט ממנו תבואה", אבל למדה רבינו מגפת זוגים. וראה בפירוש המשנה שם.

ז. שמרי יין⁶⁴ שנתן עליהם מים וסגנון: אם נתן שלשה⁶⁵ ומצא ארבעה - מוציא מעשר מזה היתר⁶⁶ במקום אחר⁶⁷. ואינו מפריש עליו תרומה; שהתורם בתחלה - בלבו על הכל⁶⁸, כמו שבארנו בתרומה⁶⁹. מצא פחות מארבעה, אף על פי שמצא יתר על מדתו⁷⁰ ואף על פי שיש בהן טעם יין - פטור⁷¹.

(64) מעשרות שם משנה ו. ופירושה בפסחים מב: לתירוך אחד, בנותן מים על שמרים, אבל בנותן על חרצנים אינו חייב במעשר, שאינו יין, רק פליטה טפילה של הפרי. (65) כוסות מים (רש"י בבא בתרא צו: ד"ה רמא). (66) מן הכוס הרביעית. (67) אף במקום אחר, וכל-שכן מינייה וביה, ואין אומרים שהוא מעשר מן החייב על הפטור, שחייב גמור הוא (רע"ב שם). (68) ירושלמי שם הלכה ג. (69) בפרק ד מהלכות תרומות הלכה כא. (70) כלומר, יותר משלש כוסות שנתן. (71) שאין זה טעם חשוב של יין אלא "קיוהא דפירי בעלמא" (רש"י פסחים שם, ד"ה פטור, וראה ברשב"ם). וכן פירושו משנה זו בבבא בתרא צו:

ח. המקדיש⁷² פרותיו פשהן מחבריין⁷³ עד שלא באו לעונת המעשר⁷⁴ ופדאן, ואחר שפדאן הגיעו⁷⁵ - חיבין במעשר⁷⁶. ואם באו לעונת המעשרות והם ביד הגזבר ואחר כך פדאן - פטורין⁷⁷.

(72) פאה פ"ד משנה ח. (73) אף שעוד לא הגיעו לעונת המעשרות, והם צריכים לקרקע וחשובים כקרקע, ואם-כן אין בהם מעלה. מכל-מקום הם הקדש, ופטורים מן המעשרות. (74) המבוארת למעלה הלכה ה. וכן כתב רבינו

לנדא בפירוש המשניות שם, ועיין חזון-איש. (28) ירושלמי שם. "כי האפרסקין כשיתחילו להתבשל נמשכין בהם כמו חוטיין או גידין אדומים" (פירוש המשנה שם). (29) כחכמים במשנה שם, ולא כר' יהודה. ולשון המשנה: "האגוזים משיעשו מגורה", וכתב רבינו בפירושו למשנה: "משיבדל האוכל מן הקליפה, ויהיה האוכל כאילו הוא במגורה והוא האוצר". (30) כן הוא בתוספתא מעשרות פ"א הלכה ב. ולפי הפיסקא בירושלמי שם, מפורש כן במשנה. וכן הוא במשנה שביירושלמי עם פירוש ר"ש שירליאו, ובריבמ"ז ומהר"י קורקוס. (31) בין בקטנן ובין בגדלן, וראה למעלה פ"א הלכה ט, ומה שביארנו שם. (32) ירושלמי שם. והם פרי הארז (עבודה זרה יד.). (33) הנזכר בכראשית מג, יא. והוא "אלצרין" שאמרו בירושלמי. (34) אלו ה"אפסטקין" שאמרו בירושלמי, ו"הם הנקראים פסתק בערבי" (מהר"י קורקוס). (35) כן הוא בירושלמי שם, שבשלשה אלה מודים חכמים לר' יהודה, האומר (שם משנה ב) "האגוזים והשקדים משיעשו קליפה (התחתונה)". (36) במשנה ג שם: "והזיתים משיכניסו שליש". וביירושלמי שביעית (פ"ד הלכה ז) "מהו שליש [שליש - כן גירסת רבינו, ועיין ראב"ד] לוג, מתניתא שהן עושין שלשה לוגין לסאה". הרי אחד מתשעה ממה שהן ראויין לעשות. (37) שם משנה ד. (38) במשנה שם ליתא. ויתכן כי לפני כן אין הפרי ניכר. אבל צריך עיון, מניין לו לרבינו זה (כסף-משנה). (39) שם משנה ב. והיינו שיתחילו להאדים (פירוש המשניות שם). (40) שם משנה ג: "החרובין משיגדו". (41) כגון ענבי הדס וענבי סנה (ירושלמי שם). (42) הפירות הללו כשהן בוסר, מכוסין בשערות דקות, וכשמתחילין להתבשל מתקרחין מעט מעט, ובגמר בישולן נופל הכל והן לבנים (ר"ש שם). (43) כן הוא במשנה שם. ואז היא מצמחת, ראה למעלה הלכה ג והערה י. (44) צ"ל: משיהיה. (45) משנה שם. ואמרו בירושלמי שם (הלכה ב) "כיצד בודק? נוטל מלא קומצו ונותן לתוך הספל של מים, אם שקע רובה חייבת, ואם לאו פטורה". וראה ברש"י ותוס' ר"ה יב: ד"ה מתחצמת לזרעים. (46) למעלה הלכה ד. (47) כן הוא בירושלמי שם הלכה ג. (48) כלומר, הגיע לעונת מעשרות, שנראה החרצן שלו בחורץ, ראה למעלה. (49) כל האשכול. (50) כלומר, מחובר לחיוב מעשרות שחל עליו. (51) ירושלמי שם הלכה ב. (52) גרגיר אחד קטן שבתוך הרימון. (53) כלומר, כל הרוח שיש בה אותו הרימון, שיש בו אותה הפרידה, כן נראה ממה שכתב "וכן רימון" - משמע שדין הרימון כדין האשכול שקדם לו (כסף-משנה). וכן נראה ממה שכתב "כולה" חיבור, כל הרוח, שאם כוונתו רק על הרימון, היה לו לומר "כולו" כמו שאמר באשכול.

ו. לא ימכר⁵⁴ אדם פרותיו משבאו לעונת המעשרות⁵⁵ למי שאינו נאמן על המעשרות⁵⁶. ואם בפרו⁵⁷ - נוטל את הפכורות, ומתיר למכר השאר שעדיין לא הגיע לעונת המעשרות⁵⁸. וכן לא ימכר אדם את גפתו⁵⁹ ואת זגורו⁶⁰ למי שאינו נאמן על המעשרות להוציא מהן משקין⁶¹; שהמשקין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לעונת המעשרות, והגיעו לעונת המעשרות ביד הגזבר ואחר-כך פדאם – פטורים, כיון שבשעת חובתם היו בידי הגזבר. ובסוף המשנה שם נאמר עוד: "הקדישן עד שלא נגמרו וכו'", וזה הובא להלן פ"ג הלכה כה.

בפירוש המשנה שם. ועיין ר"ש ורע"ב שם. (75) לעונת המעשר. (76) הואיל ולא היו ביד הקדש בשעת חובתם. (77) במשנה שם: "המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת המעשרות ופדאן חייבין, משבאו לעונת המעשרות ופדאן חייבין" ומזה למד רבינו, שאם הקדישם עד שלא באו

שיעורי רמב"ם - ספר המצוות

אמה מחוץ לעיר אפלו אמה אחת. והלויך אלפים אמה לקל-רוח — מפר. ולשון המכלתא (פרשת בשלח שם): "אל-יצא איש ממקמו" — אלו אלפים אמה. ובגמרא ערובין (ז): אָמרו: "לוקין על אסור תחומין דבר תורה". ובאזתה המסכתא נתבארו דיני מצוה זו.

~ יום רביעי ז' אייר ~

מצות עשה קסה. מצות לא תעשה שכמ.

מצות עשה קסד. מצות לא תעשה קצו.

המצוה הקס"ה — הצווי שנגטוינו לשבות ביום זה (ביום הכפורים) מן-המלאכות והעבודות, והוא אָמרו: "שבת שבתון היא לכם" (ויקרא טז, לא), וכבר בארנו בפנה פעמים (מצוות עשה ז, קלה, קנט, קסג) אָמְרָם (שבת כד): "האי שבתון — עשה הוא".

המצוה השכ"ט — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה ביום הכפורים, והוא אָמרו בו: "וכל-מלאכה לא תעשו" (שם כג, כח). והעובר על לאו זה במזיד — חייב כרת, כמו שבאר הפתוב (שם, ל); ואם היה שוגג — מקריב חטאת קבועה. וכבר נתבארו דיני מצוה זו בביצה (יח) ומגלה (ל) וזולתן.

המצוה הקס"ד — הצווי שנגטוינו לצום בעשרה בתשרי, והוא אָמרו: תעלה: "תענו את-נפשתיכם" (שם טז, כט). והפירוש בספרא (פרשת אחרי מות פרק ז הלכה א): "תענו את-נפשתיכם" — ענוי שהוא אבוד הנפש. ואיזהו? זה אכילה ושתייה. וכן בא בקבלה (יומא עג), שהוא אסור ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה, ושצריך לשבות מכל-הפעולות האלה, שכן נאמר: "שבת שבתון היא לכם וענייתם את-נפשתיכם" (שם, לא), כאלו אָמרו, שחובה בו השביטה המיחדת למלאכות ולעבודה, והשביטה המיחדת להננת הגוף וקיומו — לפיכך אָמרו (כפל לשון): "שבת שבתון". ולשון ספרא (אחרי מות שם): "מנין שיום הכפורים אסור ברחיצה

~ יום ראשון ד' אייר ~

מצות עשה קנה.

המצוה הקנ"ה — הצווי שנגטוינו לקדש את השבת ולומר דברים ביום השבת בכניסתו וביציאתו שבהם נזכיר גדלת יום זה וכבודו, והיותו נבדל משאר הימים שקדמו לו ושיבואו אחריו, והוא אָמרו: תעלה: "זכור את-יום השבת לקדשו" (שם כ, ח). כלומר: זכרהו זכירת קדוש והבדלה [וגדלה] — וזו היא מצות קדוש. ולשון המכלתא (פרשת יתרו): "זכור את-יום השבת לקדשו — לקדשו בכרחה". ובפירוש אָמרו (פסחים קו): "זכרהו על היין". ואָמרו עוד: "קדשהו בכניסתו וקדשהו ביציאתו", כלומר: "ההבדלה שהיא חלק מזכירת שבת שנגטוינו בה". וכבר נתבארו דיני מצוה זו בסוף פסחים ובכמה מקומות בבבבכות (נא): וְשַׁבַּת (קג).

~ יום שני ה' אייר ~

מצות לא תעשה שב.

המצוה המשלימה שלש מאות ועשרים — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה בשבת, והוא אָמרו: "לא-תעשה כל-מלאכה" (שמות כ, י). והעובר על לאו זה, פרש בו הפתוב (שם לא, יד) שהוא כרת, אם לא ידע בו הדין, ואם נתקמה עליו העדות — חייב סקילה. כל-זה אם הוא מזיד; ואם היה שוגג — מקריב חטאת קבועה. וכבר נתבארו דיני מצוה זו במסכת שבת.

~ יום שלישי ו' אייר ~

מצות לא תעשה שכא.

המצוה השכ"א — האזהרה שהזהרנו שלא להלך חוץ לתחום המדינה בשבת, והוא אָמרו: "אל-יצא איש ממקומו ביום השביעי" (שם טז, כט). ובא בקבלה (סוטה כז): שתחום (גבול) המסע הוא מה-שנסוף על אלפים

מתוך מהדורת חזק

השביטה בכל-יום-טוב — מצות עשה היא; ועשיית המלאכה האסורה בו — היא מצות לא-תעשה. לפיכך כל-העושה-בו מלאכה אסורה, עבר על עשה ולא-תעשה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו, כלומר: השביטה, במסכת יום טוב (ביצה).

המצוה השכ"ג — האזהרה שהזוהרנו מלעשות מלאכה ביום ראשון של חג הפסח, והוא אמרו: "כל-מלאכה לא-יעשה בהם" (שמות יב, טו).

המצוה הק"ס — הצווי שנוצטוינו בשביטה ביום השביעי של חג הפסח, והוא אמרו: "וביום השביעי מקרא-קדש" (שם).

המצוה השכ"ד — האזהרה שהזוהרנו מלעשות מלאכה בשביעי של הפסח, והוא אמרו: "כל-מלאכה לא-יעשה בהם" (שם), כלומר: בראשון ובשביעי.

~ יום שישי ט' אייר ~

מצות עשה קסב. מצות לא תעשה שבה.

מצות עשה קסג. מצות לא תעשה שבו.

המצוה הקס"ב — הצווי שנוצטוינו לשבות ממלאכה ביום עצרת, והוא אמרו: "ויקראתם בעצם היום הזה מקרא-קדש" (ויקרא כג, כא).

המצוה השכ"ה — האזהרה שהזוהרנו מלעשות מלאכה ביום עצרת, והוא אמרו: "כל-מלאכת עבודה לא תעשו" (שם).

המצוה הקס"ג — הצווי שנוצטוינו לשבות ממלאכה ביום אחד בתשרי, והוא אמרו: "בתדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון [וגו']" (שם, כד). וכבר קדם לך לשונם (כבר התעכבנו במצוות עשה ז, קלה, קנט — על לשון חז"ל) באמרם: "האי שבתון — עשה הוא".

המצוה השכ"ו — האזהרה שהזוהרנו מלעשות מלאכה ביום ראש השנה, והוא אמרו בו: "כל-מלאכת עבודה לא תעשו" (שם, כה).

~ שבת קודש י' אייר ~

מצות עשה קסו. מצות לא תעשה שבו.

מצות עשה קסז. מצות לא תעשה שבה. קצמ.

המצוה הקס"ו — הצווי שנוצטוינו לשבות ממלאכה ביום הראשון של חג הסוכות, והוא אמרו: "ביום הראשון מקרא-קדש" (ויקרא כג, לח).

המצוה השכ"ז — האזהרה שהזוהרנו מלעשות

ובסיכה ובתשמיש המטה? תלמוד לומר: שבת שבתון, כלומר: השבת כל-אלו כני שישג הענוי.

המצוה הקצ"ו — האזהרה שהזוהרנו מלאכול ביום צום כפור, והאזהרה למעשה זה לא נתבאר בלשון התורה, אבל בין שהזכיר את-העגש ותיב כרת למי שיאכל, ודענו שמזהרים על האכילה, והוא אמרו: "כי כל-הנפש אשר לא-תענה וגו' ונכרתה" (שם כג, כט). ובגריש כרתות (ב), כשמנו מחיבי כרת, מנו בכללם האוכל ביום הכפורים, ובארו שם שפל שחכים עליו כרת — הוא מצות לא-תעשה, חוץ מן-הפסח והמילה. הנה נתבאר שהאכילה ביום הכפורים מצות לא-תעשה, ולפיכך חבים על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת קבועה, כמו שבארו בגריש כרתות וכמו שנתבאר במסכת הוריות (פרק ד משנה ח), שלא יתחייב דין זה (החטאת נקרכת) אלא במצות לא-תעשה בלבד, שהרי אמר יתעלה במחגיב חטאת קבועה: "אחת מכל-מצות ה' אשר לא-תעשינה" (שם ד, יג). ולשון ספרא (אמור פרק ד הלכה ד): "כי כל-הנפש אשר לא-תענה ונכרתה — הרי זה עגש ענוי; אבל אזהרה לענוי ליום עצמו לא שמענו. כשהוא אומר עגש מלאכה שאין תלמוד לומר שפכר קל וחמר הוא: מה אם ענוי שאינו נוהג בימים טובים ובשבתות הרי הוא עגוש עליו, מלאכה שהיא נוהגת בימים טובים ובשבתות — אינו דין שיהא עגוש עליה, ואם כן למה נאמר עגש מלאכה? נלמד ממנו אזהרה לענוי: מה עגש מלאכה לאחר אזהרה אף עגש ענוי לאחר אזהרה — הנה נתבאר מה-שאמרנו. ודיני מצוה זו כבר נתבאר בסוף מסכת יומא.

~ יום חמישי ח' אייר ~

מצות עשה קנמ. מצות לא תעשה שבו.

מצות עשה קס. מצות לא תעשה שבה.

המצוה הקנ"ט — הצווי שנוצטוינו לשבות ממלאכה ביום ראשון של פסח, והוא אמרו יתעלה: "[וי]ביום הראשון מקרא קדש" (שמות יב, טו). ודע הקדמה זו, והיא: שכל-מה-שאמר בו ה' "מקרא קדש" בא בפרוש: "קדשהו". וענין "קדשהו" — שלא תעשה בו מלאכה אלא מה שמיוחד לאכילה, כמו שבאר הפתוב. וכבר הזכרנו מקדם (להלן שיעור קעד) את-דברייהם (מצוות עשה ז, קלה): "האי שבתון — עשה הוא", כלומר: כל-יום שאומר בו ה' "שבתון" (או לשון דומה) הוא כאלו אמר "שבות" או "תשבות" — כל-אלו צווים בשביטה. ו"שבתה" (ויקרא כג, לח) קרא לימי המועדים כלם, כלומר: לזמנים טובים. ובמקומות הרבה בתלמוד (שבת כה. ביצה ח) אמרו: "יום טוב עשה ולא-תעשה", כלומר:

מתוך מהדורת חזק

— לזקה, אלא-אם היתה המלאכה ממה-שצריך לו באכל נפש, כמו שאמר הכתוב באחד מהם (בפסח): "אף אפרו יאכל לכל-נפש הוא לבדו יעשה לכם" (שמות יב, טז). והוא הדין לשאר ימים טובים. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת ביצה.

המצוה הקצ"ט — האזהרה שהזהרנו מלאכול חמץ אחר חצות יום ארבעה עשר (לניסוק), והוא אמרו: "לא-תאכל עליו חמץ" (דברים טו, ג). פנוי זה (תיבת "עליו") מוסב על פכש הפסח, שחובה לשקטו בין הערבים ביום י"ד, אמר (וכונת הכתוב): כי משפחול זמן שחיטתו לא-תאכל חמץ. ובגמרא פסקים (כח): "מניין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שהוא בלא-תעשה? שגאמר: לא-תאכל עליו חמץ". ושם (ד): אמרו: "דכלי עלמא מיהא (ברם, לכל השיטות) חמץ משש שעות ולמעלה (שעה שביעית ואילך) דאורייתא". כן מצאנו לשון כל-הנסקאות המדיקות שנקראו לפני חכמי התלמוד. ושם (ב): אמרו בטעם אסור אכילת החמץ בשעה ששית (מתחילתה), אמרו: "עבדו רבנן הרחקה יתרה פי היכי דלא לגע באסורא דאורייתא" (תקנו חכמים הרחקה יתרה כדי שלא להגיע לידי איסור מן התורה). ומי שעבר ואכל חמץ אחר חצות — לזקה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בתחלת פסקים.

מלאכה ביום ראשון של חג הסוכות, והוא אמרו ביום זה: "כל-מלאכת עבודה לא תעשו" (שם).

המצוה הקס"ז — הצווי שנוצטוינו לשבות ממלאכה ביום השמיני של חג הסוכות, והוא אמרו יתעלה: "ביום השמיני מקרא-קדש יהיה לכם" (שם לו). ודע ששבתה זו שנוצטוינו בה בכל-יום ויום מששת הימים האלה (ראשון ושביעי של פסח, שבעות, ראש השנה, ראשון ושמיני של סוכות) דינה בכל-יום-טוב מהם פדין אחד, ואין שום יום מהם מיוחד בשבתה (שונה בדיני השביתה שלו) שאינה בשני, וכן מתר לנו להתעסק באכל נפש בכל-יום-טוב מהם. לפיכך הלכת שביטה זו היא הלכה אחת הפוללת כל-יום טוב. וכבר נתבאר כל-דיני שבתה זו במסכת יום-טוב. אבל השביתה המצוה בשבת וביום הכפורים היא אותה השביתה עצמה בתוספות רבות, לפי שלא התיר בשני ימים אלו אכל נפש. ויש עוד דברים המתירים ביום-טוב ואסורים בשבת, אף-על-פי שאינם אכל נפש, כמו שנתבאר במסכת יום-טוב (ביצה יב.).

המצוה השכ"ח — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה ביום שמיני עצרת, והוא אמרו בו: "כל-מלאכת עבודה לא תעשו" (שם). ודע שששה ימים טובים אלו כל-העושה אינו מלאכה שתהיה באיזה יום מהם שיהיה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום אחד ועשרים לעומר עמוד א

19 וגו' - שהיו אומרים, שה' עזב את דוד לפי שעבר על איסור אשת איש, ואין לו זכות שתצילנו, שהעבירה כבתה וכויותיו ולכן ניתן לרדפו ולתופסו. מאי דרזיש - איזה פסוק דרשו ללמוד ממנו שלפי שעבר עבירה אין ה' עימו, "ולא יראה בך ערות דבר" ושב מאחריך וגו' - אם יראה ה' עבירה בדבר שבערוה, ישיב ה' את עצמו מאותו אדם. והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה. ולפי שעסק דוד בתורה, עמדה לו זכות התורה להצילו מידים.

27 שואלת הגמרא מאי "בוז יבזו לו". אמר עולא, לא כמשמעון אחי עזריה - תנא היה ולמד תורה מתוך הרווחה. ולא כרבי יוחנן דבי נשיאה - שלמד תורה על ידי הנשיא שהיה מפרנסו. אלא כהלל ושכנאי, דכי אתא רב דימי אמר, הלל ושכנאי אחי הוו - אחים היו. הלל עסק בתורה מתוך עוני, ושכנאי עבד עיסקא - התעסק לפרנסתו. לוסף לאחר שהלל כבר למד, אמר ליה שבנא להלל, תא נערוב - בא נשתתף, אני אפרנס אותך וליפלוג - ואחלוק עמך בשכר לימודך. צתתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון ביתו... בוז יבזו לו וגו'" - כל הון שבעולם לא יספיק כדי לקנות את התורה שהרי הלל לא למד בזכותו, אלא רוצה רק לחלוק בשכר.

1 מעבר מחיי האדם בעולם הזה לחיי נצח, וכונת התנא לומר, שרק אם הגיע האדם ליום זה בעודו תלמיד חכם, ידע שניצל מסכנות היצר האורבות לו. אך עד אז, נתון הוא בידי של יצר הרע להחטיאו. רב נחמן פר יצחק אמר, פרשת דרכים זה משל לתלמיד חכם ויראת חמא - שהגיע לידי יראת חטא. מר וזמרא אמר, זה משל לתלמיד חכם דסלקא ליה שמעתיא אליפא דהלכתא - שהגיע להוראה. שמבין דבר מתוך דבר ויודע לפסוק מתוך השמועות הלכה למעשה.

9 שנינו בברייתא, דבר אחר דרך אחרת לבאר את הדמיון בין נר למצוה ובין אור לתורה, עבירה מכבה מצוה - שאור המצוה כבה על ידי עבירה, כשם שאור הנר כבה, ואין עבירה מכבה תורה - ואור התורה אינו כבה על ידי עבירה כשם שאור היום אינו כבה.

13 אמר רבי יוסף, דרשיה רבי מנחם בר יוסי להאי קרא לפסוק כי נר מצוה ותורה אור, ללמוד ממנו את מעלותיה המיוחדות של התורה פי סיני - כפי שדרש משה בפני עם ישראל על מעלות התורה בסיני. [ואילמלא] דרשה דואג ואחיתופל הכי - ואם היו דורשים כן גם דואג ואחיתופל לא רדפו פתר דוד - אחר דוד להורגו דכתיב "לאמר אלהים עזבו רדפו ותפסוהו כי אין מצילו

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

36 שְׁנָאֵמַר וְקִמְץ הַכֹּהֵן מִן הַמִּנְחָה אֵת אוֹכְרָתָהּ וְהַקְטִיר הַמְזוּבָּחָה וְאַחַר
37 יִשְׁקָה אֵת הָאִשָּׁה אֵת הַמַּיִם. ומכל מקום מודה רבי שמעון, שאם
38 הִשְׁקָה וְאַחַר כֵּךְ הִקְרִיב אֵת מִנְחָתָהּ, כְּשֶׁרָה. **שְׁנָאֵמַר**
39 גְּמָרָא. אִמְרַי לִיה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פִּדְתִּי לְרַבִּי יִאֲשִׁיָּה דְדְרִיָּה - שְׁהִיה
40 בֶן דְּרוּר, לֹא תֵיבַב אֶפְרַעָה - אַל תִּשָּׁב אֵלָא תַעֲמוּד עַל רַגְלֵךְ עַד
41 דְּמִפְרַשְׁתָּ לָּהּ לְהָא מִילְתָּא עַד שִׁתְּפַרְשׁ לִי דְבַר זֶה. מִנְיָן לְמִנְחָתָה
42 סוּמָה שְׁמַעוּנָה תְּנוּפָה. תַּמָּה עֲלֵיו רַב יִאֲשִׁיָּה, מַה שְּׁאֵלַת מִנְיָן לָּהּ,
43 הֲלֹא 'וְהִנֵּיף' כְּתִיב בָּהּ - בְּפִירוּשׁ כְּתָבָה הַתּוֹרָה לְגַבִּי מִנְחַת סוּטָה
44 'וְהִנֵּיף'. אִמַּר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּפִעֲלִים מְנַלָּן - שְׁאֵלַתִּי הִיא, מִנְיָן
45 שֶׁצִּירֵךְ שֶׁתַּהֲא הָאִשָּׁה מִנִּיפָה עִם הַכֹּהֵן. עֵנָה לֹר רַב יִאֲשִׁיָּה, אֲתִיָּא -
46 דִּין תְּנוּפַת מִנְחַת סוּטָה נִלְמַד בְּגִזְרָה שׁוּוֹה יְדִי' יְדִי' מִשְׁלָמִים -
47 מִתְּנוּפַת חוּזָה וְשׁוֹק וְאִמּוּרִים שֶׁל שְׁלָמִים. כְּתִיב הֲכָא - לְגַבִּי תְּנוּפַת
48 מִנְחַת סוּטָה, "וְלִקְחָה הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֵת מִנְחַת הַקְּנָאוֹת וְהִנֵּיף
49 וְגו', וְכִתִּיב הַתָּם - לְגַבִּי תְּנוּפַת שְׁלָמִים, "יְדִיו תְּבִיאֲנָה אֵת אִישִׁי
50 ה' וְגו', לְהִנֵּיף אוֹתוֹ תְּנוּפָה לְפָנֵי ה'". וְנִלְמַדִּים אַחַד מֵהַשְּׁנַיִם, מַה כָּאֵן
51 - בְּסוּטָה, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה עַל יְדֵי כֹהֵן, אִף לְחֵלָן - בְּשִׁלְמִים, נַעֲשִׂית
52 הַתְּנוּפָה גַם עַל יְדֵי כֹהֵן. וְכֹה לְחֵלָן - בְּשִׁלְמִים, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה גַם
53 עַל יְדֵי הַכְּעָלִים אִף כָּאֵן - בְּסוּטָה, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה גַם עַל יְדֵי
54 הַכְּעָלִים. הָא כִּיָּצַד - תִּתְקִיִּים הַתְּנוּפָה עַל יְדֵי בַעֲלִים וְכֹהֵן גַם יַחַד,
55 מִבְּאֵרַת הַגְּמָרָא, עַל יְדֵי שֶׁהַכֹּהֵן מְנִיחַ יָדוֹ תַּחַת יְדֵי הַכְּעָלִים וְכִיָּנִיף
56 יַחַד עִימוֹ.
57 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה, הֵינִיף וְהִנֵּיף קָמִיץ וְכו', הִיָּה מִשְׁקָה וְאַחַר כֵּךְ מִקְרִיב
58 אֵת מִנְחָתָהּ. שׁוֹאֵלַת הַגְּמָרָא עַל תַּנָּא קָמָא שְׁאִמַּר שְׁתִּיית הַמַּיִם
59 קוֹדְמִים לְהַקְרַבַת הַמִּנְחָה, הָא אֶקְרַבָּהּ - הָרִי מְקוֹדֵם לְכֹן שְׁנָה אֵת
60 סֵדֵר הַקְרַבַת הַמִּנְחָה, וּמִשְׁמַע לְכַאוּרָה שֶׁהַתַּנָּא שׁוֹנֵה אֵת הַדְּבָרִים
61 כְּסֵדֵר עֲשִׂיתוֹ, וְאֵם כֹּן, מִמִּשְׁמַעוֹת דְּבָרָיו עוֹלָה, שֶׁהַקְרַבַת הַמִּנְחָת
62 קוֹדֶמַת לְשִׁיתָיָהּ. מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא, הִכִּי קָאֵמַר הַתַּנָּא בְּרִישָׁא, סֵדֵר
63 מִנְחָחוֹת כִּיָּצַד, הֵינִיף וְהִנֵּיף קָמִיץ וְהַקְטִיר וְהַשְׂאָר נֶאֱכָל לְכֹהֲנִים.
64 כְּלוֹמַר, הַתַּנָּא לֹא הִקְפִיד לְסֵדֵר אֵת הַדְּבָרִים כְּסֵדֵר עֲשִׂיתוֹ בְּפוּעַל,
65 וּבְכַךְ שְׁנָה אֵת סֵדֵר הַקְרַבַת הַמִּנְחָה קוֹדֵם הַשְׂאָרָה, לֹא בֹא לֹמַר
66 שֶׁהַקְרַבָּה קוֹדֶמַת לְהַשְׂאָרָה. אֵלָא בְּתַזְוִילָה כָּתַב אֵת סֵדֵר הַקְרַבַת
67 מִנְחַת סוּטָה, וְאִמַּר שֶׁכִּשְׁבָּא לְהַקְרִיבָה הִיָּה נוֹטְלָה מִתּוֹךְ כְּפִיפָה
68 מִצִּדֵּית וְכו', וְלֵאחֲרַי מִכֹּן כָּתַב אֵת סֵדֵר הַפְּעוּלוֹת, תְּנוּפָה וְהַגִּישָׁה
69 קָמִיצָה וְהַקְטִירָה. וְרַק לֵאחֲרַי מִכֹּן בֹּא הַתַּנָּא לְבֹאֵר אֵת סֵדֵר הַדְּבָרִים,
70 וְאוֹמַר, וְכִשְׁקָאָה גִּיפָה פְּלִיגָי - בְּדִין זֶה, אִם הִשְׁקָאָה קוֹדֶמַת או
71 שֶׁהַקְרַבַת הַמִּנְחָה קוֹדֶמַת, נִחְלָקוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי יוֹנָתָן, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן סְבָרִי,
72 מִשְׁקָה וְאַחַר כֵּךְ מִקְרִיב אֵת מִנְחָתָהּ, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן סְבָרִי, מִקְרִיב
73 אֵת מִנְחָתָהּ וְאַחַר כֵּךְ מִשְׁקָה שְׁנָאֵמַר וְאַחַר יִשְׁקָה'.
74 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה, וְאִם הִשְׁקָה וְאַחַר כֵּךְ הִקְרִיב אֵת מִנְחָתָהּ כְּשֶׁרָה.

1 ולמדו כן מִדְּכִתִּיב 'וְאֵת'. כְּמוֹ כֵּן בְּשְׁנֵי אֲנָשִׁים וְשְׁנֵי בּוֹעֲלֵינָן - אִשָּׁה
2 שְׁקִינָא לָהּ בַּעֲלָה וְנִסְתְּרָה וְהִשְׁקוּ אוֹתָהּ וּמַת, וְאַחַר כֵּךְ נִישָׂא לְאַחַר
3 הַקְּנָא לָהּ שְׁלֹא תִיִּסְתֵּר עִם אָדָם אַחַר, דְּכֹלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי,
4 וּמוֹדִים דְּהָאִשָּׁה שׁוֹרְתָה וְשׁוֹנָה - שְׁמַשְׁקִים אוֹתָהּ פַּעַם נִוּסַפְתָּ, וְנִלְמַד
5 מִדְּכִתִּיב 'וְהִנֵּיף', וּמְרַבִּים שְׁפַעֲמִים שְׁאִשָּׁה אַחַת שׁוֹרְתָה כְּמַה פַּעֲמִים.
6 כִּי פְּלִיגִי - הַתַּנָּאִים הִלְלוּ נִחְלָקוּ בְּשְׁנֵי אֹפְנִים, הַרְאִשׁוֹן, כְּאִישׁ אֶחָד
7 וְשְׁנֵי בּוֹעֲלֵינָן - שְׁהִיתָה נִשׁוּאָה לְאַחַד, וְקִינָא לָהּ שְׁנֵי פַעֲמִים, כְּבָל
8 פַּעַם שְׁלֹא תִיִּסְתֵּר עִם אָדָם אַחַר. וְהַשְּׁנִי, בְּשְׁנֵי אֲנָשִׁים וּבּוֹעֵל אֶחָד
9 - שְׁקִינָא לָהּ בַּעֲלָה וְנִסְתְּרָה וְהִשְׁקוּ אוֹתָהּ וּמַת, וְאַחַר כֵּךְ נִישָׂא
10 לְאַחַר וְגַם הוּא קִינָא לָהּ שְׁלֹא תִיִּסְתֵּר עִם אוֹתוֹ אָדָם. שְׁתַּנָּא קָמָא
11 סְבָרִי, 'וְהִנֵּיף' בֹּא לְרַבּוּי בּוֹלָהּ - שְׁאִף בְּשְׁנֵי אֹפְנִים הִלְלוּ מִשְׁקִין
12 אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה, וְ'וְאֵת' בֹּא לְמַעוּפֵי שְׁאִין מִשְׁקִים שְׁנֵי פַעֲמִים, רַק
13 בְּאוֹפֵן שֶׁל אִישׁ אֶחָד וּבּוֹעֵל אֶחָד. וְרַבִּי בְּתַרְיָא סְבָרִי, שְׁוֹאֵת' בֹּא
14 לְמַעוּפֵי בּוֹלָהּ - שְׁאִף בְּשְׁנֵי אֹפְנִים הִלְלוּ אִין מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם
15 שְׁנִיָּה, וְ'וְהִנֵּיף' בֹּא לְרַבּוּי שְׁמַשְׁקִין פַּעַם שְׁנִיָּה, רַק בְּאוֹפֵן שֶׁל שְׁנֵי
16 אֲנָשִׁים וְשְׁנֵי בּוֹעֲלֵינָן. וְרַבִּי יְהוּדָה סְבָרִי, שְׁוֹאֵת' בֹּא לְמַעוּפֵי תְּרִיתֵי
17 אֹפְנִים, וְ'וְהִנֵּיף' בֹּא לְרַבּוּת תְּרִיתֵי אֹפְנִים. וּמִבְּאֵרַת הַגְּמָרָא,
18 שְׁוֹאֵת' בֹּא לְמַעוּפֵי תְּרִיתֵי אֹפְנִים הִלְלוּ, הַרְאִשׁוֹן, אִישׁ אֶחָד
19 וּבּוֹעֵל אֶחָד, וְהַשְּׁנִי, אִישׁ אֶחָד וְשְׁנֵי בּוֹעֲלֵינָן - שְׁבִשְׁנֵי אֹפְנִים אֵלּוֹ
20 אִין מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה, וְ'וְהִנֵּיף' בֹּא לְרַבּוּי תְּרִיתֵי אֹפְנִים
21 הִלְלוּ, הַרְאִשׁוֹן, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וּבּוֹעֵל אֶחָד, וְהַשְּׁנִי, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְשְׁנֵי
22 בּוֹעֲלֵינָן - שְׁבִשְׁנֵי אֹפְנִים אֵלּוֹ מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה.

הדרן עֲלֵךְ הִיָּה מִבִּיא

הִיָּה נוֹטֵל - פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

23 פֶּרֶק זֶה, מִמִּשְׁיָךְ לְעִסּוֹק בְּסִדְרֵי הַנְּהוּגוֹת הַסוּטָה בְּגִזְרָה, וְיִתְבָּאֵרוּ בו
24 עֵינֵינִי הַבַּת קַרְבָּנָה, וְעוֹד עֵינֵינִים שְׁנִיִּים הַקְשׁוּרִים לְשִׁתִּית הַמַּיִם
25 הַמְרִים.
26 מִשְׁנָה. אַחַר הַשְּׁבַעֲת הַסוּטָה, הִיָּה הַבַּעַל נוֹטֵל אֵת מִנְחָתָהּ מִתּוֹךְ
27 כְּפִיפָה מְצִרֵת - הַסֵּל שְׁהִיתָה מוּבַאֵת בוּ מִנְחַת סוּטָה, וְנוֹתְנָה
28 לְתוֹךְ כְּלֵי שְׂרָת - כְּדִי לְקַדְשָׁה, וְנוֹתְנָה עַל יְדָה - שֶׁל הַסוּטָה כְּדִי
29 לְהִנֵּיף, וְכֹהֵן מְנִיחַ יָדוֹ מִתַּחַתֶּיהָ - תַּחַת יְדֵי הָאִשָּׁה וְכִיָּנִיפָהּ - מוֹלִיךְ
30 וּמִבִּיא מַעֲלָה וּמוֹרִיד בְּמִזְרָה, כְּשִׁידוּ תַּחַת יְדֵי הָאִשָּׁה. הֵינִיף וְהִנֵּיף
31 לְקַן מַעֲרִבִית דְּרוּמִית שֶׁל הַמְזוּבָּחָה, קָמִיץ וְהַקְטִיר אֵת הַקּוֹמֵץ עַל
32 הַמְזוּבָּחָה, וְהַשְׂאָר נֶאֱכָל לְכֹהֲנִים. בְּסֵדֵר הַדְּבָרִים הִיָּה, שֶׁתַּזְוִילָה הִיָּה
33 מִשְׁקָה - אֵת הָאִשָּׁה מִהַמַּיִם הַמְרִים, וְאַחַר כֵּךְ מִקְרִיב אֵת מִנְחָתָהּ.
34 רַבִּי שְׁמַעוֹן חוֹלֵק וְאוֹמַר, שֶׁלְּכַתְּוִילָה סֵדֵר הַדְּבָרִים הוּא, שֶׁתַּזְוִילָה
35 מִקְרִיב אֵת מִנְחָתָהּ, וְאַחַר כֵּךְ הִיָּה מִשְׁקָה - אֵת הָאִשָּׁה מִהַמַּיִם,

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמוד א

12 לעמוד על עיקרי הדינים שאמר, אֲתָא לְקַמִּיָּה דְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל וְנִמְרַ
13 גְּמָרָא - ולמד מפיו את המצוות בצורתן כפי שנמסרו מרוב לרב.
14 ולאחר שהיה בקי בדינים ובצורת השמועה, הִדְר אֲתָא לְקַמִּיָּה דְּרַבִּי
15 עֲקִיבָא, סְבָר סְבָרָא - ולמד מפיו את סברות הדינים, מפני מה זה
16 טהור וזה טמא, זה אסור וזה מותר, מקורות הדינים ועוד. אֲלָא
17 אֶסְרָה אֶסְרָה - על כך שבברייתא אחת מבואר שרבי ישמעאל
18 אסר להטיל קנקנתום ובברייתא האחרת נאמר כן על רבי עקיבא,
19 עדיין קָשִׁיא. מִסִּיקָה הַגְּמָרָא, קָשִׁיא.
20 תַּנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר, אוֹמַר הִיָּה רַבִּי מַאִיר, לְכָל - כל כתבי
21 הַקֹּדֶשׁ מִטְּוִילָן קִנְקִנְתוֹם לְתוֹךְ תְּדִין

1 שיוכל להימחות, קָשִׁיא שְׁמוּשׁ אֲשִׁמוּשׁ - שבברייתא הקודמת
2 מבואר שקודם ללמד רבי מאיר תורה אצל רבי עקיבא ולאחר מכן
3 הלך ללמוד אצל רבי ישמעאל, ואילו בברייתא השניה מבואר
4 להיפך, וכן קָשִׁיא אֶסְרָה אֶסְרָה - שבברייתא הקודמת מבואר,
5 שרבי עקיבא לא אמר לרבי מאיר דבר על הטלת קנקנתום לתוך
6 הדיו ורק רבי ישמעאל הוא שהעיר לו, ובברייתא השניה מבואר
7 להיפך. עוֹנָה הַגְּמָרָא עַל הַקּוֹשִׁיא הָרִאשׁוֹנָה, מַה שֶׁהִשְׁקִינוּ
8 שְׁמוּשׁ אֲשִׁמוּשׁ - שבברייתא הראשונה מבואר שלמד קודם אצל
9 רבי עקיבא ובשניה מבואר שלמד קודם אצל רבי ישמעאל לֹא
10 קָשִׁיא. יֵשׁ לֹמַר, מִשְׁעִיקָרָא - תַּחֲוִילָה אֲתָא לְקַמִּיָּה דְּרַבִּי עֲקִיבָא
11 - ללמוד תורה מפיו, וּפְּיִין דְּלֹא מְצִי קָם אֲלִיבָיָה - לא הצליח

1 היה נוטל. בירושלמי כתיב ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות וכי ידו הוא
2 מניף ולא על ידה הוא מניף אלא מכאן שהוא נוטלה מתוך כלי חול ונותנה
3 בכלי שרת היינו משמע דלא כפירוש רש"י דפירש דבעל דיה נוטל ומניח למימר דקידוש
4 המנחה כשירה בהן ובורו מיהו מצוה בכהן ליתול המנחה כהן ומאחר שהיה נוטלה היה
5 נותנה כמו כן לתוך כלי שרת:

6 ובהן מניח את ידו תחתיה. האי דאינטרין תו
7 למיתני ובהן מניח את ידו תחתיה ולא
8 קתני בסתם ומכניס את ידו לאשמעינן דתנופה
9 בכהן ירושלמי ובהן מניח את ידו תחתיה ואין
10 הדבר כיעור מניח מפה ואינו חוצץ מביא כהן זקן
11 ואפילו תימא כהן ילד שאין יצר הרע מצויה
12 לשעה תני ר' חייא סוטה גידמת שני כהנים מניפין
13 על ידיה אבל בגמרא דידן אמרינן בסוף פרק
14 ארוסה (לקמן דף טו.) דגידמת לא היתה שותה וי"ל
15 דפליגי אי בעינן קרא כדכתיב:

16 הניף והגיש. בירושלמי יליף הא דאמר בפרק
17 כל המנחות (דף טו:) והבאת לרבות מנחת
18 העומר להגשה והקריבה לרבות מנחת סוטה

19 להגשה וכתיב בתריה הרים והיכן הוא תנופה
20 כבר קדמה ומזהם יליף נמי דשיירה נאכלין
21 דכתיב בתריה הנותרת מן המנחה לאחורין וגו':
22 ואחר ישקו מבעי ליה לשיירשומו ניכר. פירוש
23 ואע"פ שהקריב מנחתו כבר הוא הדין
24 אי שלא כדון עבוד כהנים דלא מחוק למגילה

25 כלל עד לאחר הקרבה המוחק לה בחר הכי
26 ונראה דלאו דוקא נקט דקרא אתי לרישומו ניכר
27 דכיון דכתיב מזהם ממילא שמעינן אי רישומו
28 ניכר דלאו מחיו הוא דהא שמעינניהו התם דאין
29 מטילין קנקנתום לתוך הדיו משום דרישומו ניכר
30 הדיו כתב שאינו יכול למחוק אלא עיקר
31 לאם הקריב מנחתו ואחר כך השקה כשירה

32 כדדריש רבי שמעון והשקה קמא וחכי אמרינן
33 בירושלמי דלרבנן הקריב מנחתו ואח"כ השקה
34 כשירה והתם דריש אליבניהו דרבנן ואחר ישקה
35 למערערין ה"ג התם ואחר ישקה על כרחא שלא
36 בטובתה מודה ר"ש להכביס שאם השקה ואחר
37 כך הקריב מנחתו שהיא כשירה ומודים חכמים
38 לר' שמעון שאם הקריב את מנחתו ואח"כ השקה

39 שהיא כשירה מה בניהו מצוה רבנן אמרי מנחת
40 קנאות היא שהיא בודקתה ור"ש אמר המים הן
41 בודקין אותה מאי טעמא דרבנן מנחת זכרון
42 מוכרת עון מאי טעמא דרבי שמעון ובאו בה רבנן
43 אמרי לוחם מוחק ומקריב ר"ש אמר

44 כותב ומקריב ומוחק ומשקה כולי עלמא מודו
45 שמחיקה סמוך להשקאה ותו גרסינן התם קרבה
46 מנחתה ואמרה איני שותה מערערין אותה
47 ומשקה אותה בעל כרחא כרבי שמעון ברם כרבנן
48 כבר שנת השתא אית לך למימרא אף על גב
49 דלרבנן דרשינן והשקה בתרא לאונס קא סברי

50 דאונס מבחיקת מגילה תליא מילתא וקרא יתירא קא דרשי לאונס:
רבי

ורבי
ה"ג

1 דרבי יהודה דריש זאת למעוטי שאינה שותה ושוקה על ידי בעל א' אם חזר וקנא לה.
2 ודריש תורת לרבות שותקה פעם שניה על ידי בעל שני, ומדקאמר ר' יהודה דע"י בעל
3 שני חוזרת ושותה, מקלל דלתנא קמא אפלו בעל א' משקה שני פעמים, והיינו דפרבין
4 ותנא קמא קא כתיב זאת ומאי קא קמעט מניה: דכתיב זאת. ומסתברא דהא מיתה
5 קמעטש שלא וקנא לה בעל זה פעם אחרת. שני
6 אנשים ושני בועלים. לאחר שהשקה זה מת
7 ונשאת לאחר וקנא לה מבוטע אחר: דכתיב
8 תורת. והא מיתה אָתא לרבויהו: ור' יהודה.
9 סבירא ליה וכו' דאחר שרקה הכתוב ומיעט
10 ולא פרש מה רבה ומה מיעט, על כרחא לא
11 מסרן הכתוב אלא לחכמים לפרש לך לפי
12 חכמתם מה רבה ומה מיעט. ומסתברא דרבויהו
13 אשני אנשים קאי ואפלו בבוטע אחד ולא אשני
14 בועלים ובעל אחר. כיון דקנא לה כבר ונמצאת
15 נקזה נראה הדבר שאדם מקטרן הוא ומתכן
16 להקטיטה, הלכך לא שגא מחשד ראשון ולא
17 שגא מאחר:

18 הנה נוטל את מנחתה. הבעל, דהא אמרינן
19 דאין מצות כהנה במנחות אלא
20 מקמיצה ואילך, והגשה נמי תחלת קמיצה היא
21 שאין זר קרב למזבח, אבל קדוש כלי וציצקה
22 ובלילה שטעונות שמן כשר בזה: ונתנה על דה.
23 לתני: ובהן מניח ידו מתחתיה. ובגמרא יליף
24 דתנופה צריכי יד בעלים ויד כהן, ובעלים
25 דמנחת סוטה היא האשה: והגיש לקרן מערבית
26 דרומית כדחנני (א) בפרק ג' בסדר מנחות (דף יט:)
27 וכלזה הך כתיב במנחת סוטה, תנופה והקריבה
28 קמיצה והקטרטה: והשאר נאכל. שכל הנקמצות
29 שריתין נאכלין דכתיב תורת בסתם מנחה ונקלף
30 וזאת תורת המנחה בו' עד והנותרת ממנה
31 וגו': ואח"כ מקריב. בגמרא פריך הא תנא ליה
32 והקטיר ומה יקריב עוד לאחר הקטרטה פלוגתא
33 דרבנן ור' שמעון בגמרא לפיכך לה מקראי: גמ'
34 לר' יאשיה דדריה. אמורא הוא ובודורו של ר"א
35 בן פדת והה"ג, עוד היה ר' יאשיה שהיה תנא
36 בר פלוגתא דר' יוחנן בכליה גמרא, והיינו
37 דקאמר לר' יאשיה דדריה דלא תימא לרבי
38 יאשיה הוקהו, דלאו אורח ארעא למימרא ליה
39 הכי, שגודל זקן ממנו היה: כבעלים מנא לן.
40 שתתא האשה מניפה עם הכהן, דהא קרא בכהן
41 לחזיהו כתיב ולקח הכהן מיד האשה וגו':
42 משלמים. מתנפת הוה זשוק ואימורין דשלמים:
43 ידיו הביאנה. כבעלים כתיב, וגבי תנופה כתיב
44 מה כאן כהן, כסוטה כתיב כהן בתנופת מנחתה:
45 הא אקריבה. קדם השקאה, דקתני קמין והקטיר
46 והדר תנאי היה משקה: הכי קאמר בו', הא
47 כלל, אלא איירי בסדר הקרבת מנחת סוטה שכן הוא תנופה והגשה קמיצה והקטרטה.
48 והכי קאמר בשבא להקריבה היה נוטלה מתוך כפיפה בו', והדר איירי מי קודם או השקאה קדם כל אלה או אם כל אלה קודמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן:
49 ה"ג

דכתיב: "זאת". בשני אנשים ושני בועלין דכולי עלמא
לא פליגי דהאשה שותה ושונה, דכתיב: "תורת". כי
פליגי באיש אחד ושני בועלין, בשני אנשים ובעל אחד;
תנא קמא סבר: "תורת" לרבויהו פולחי, "זאת" למעוטי
איש אחד ובעל אחד. ורבנן בתראי סברי: "זאת"
למעוטי פולחי, "תורת" לרבויהו שני אנשים ושני בועלין.
ור' יהודה "זאת" למעוטי תרתי, "תורת" לרבות תרתי.
"זאת" למעוטי תרתי, איש אחד ובעל אחד, איש אחד
ושני בועלין; "תורת" לרבויהו תרתי, שני אנשים ובעל
אחד, שני אנשים ושני בועלין.

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל את מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותנה
לתוך כלי שרת, ונותנה על ידה, ובהן מניח
ידו מתחתיה ומניפה. הניף והגיש קמין והקטיר
והשאר נאכל לכהנים. היה משקה ואחר כך מקריב
את מנחתה. ר' שמעון אומר: מקריב את מנחתה
ואחר כך היה משקה, שאומר: ואחר ישקה את
האשה את המים". אם השקה ואחר כך הקריב את
מנחתה בשרה: גמ' אמר ליה ר' אלעזר לר' יאשיה
דדריה, לא תיתב אפרעך עד דמפרשת לה להא
מילתא, מנין למנחת סוטה שטעונה תנופה? מנא
לן?! והניף כתיב בה! כבעלים, מנלן? אתיא "יד"
יד" משלמים; כתיב הכא "ולקח הכהן מיד האשה"
וכתיב התם "ידיו הביאנה" מה כאן פהו אף להלן
כהן, ומה להלן בעלים אף כאן בעלים. הא כיצד מניח
ידו תחת ידי הבעלים ומניף: הניף והגיש קמין וכו'
היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה: הא
אקריבה? הכי קאמר: סדר מנחות כיצד? הניף והגיש,
קמין והקטיר, והשאר נאכל לכהנים. ובהשקאה גופה
פליגי ר' שמעון ורבנן; דרבנן סברי: משקה ואחר כך
מקריב את מנחתה, ור' שמעון סבר: מקריב את
מנחתה ואחר כך משקה, שאומר: "ואחר ישקה": ואם
השקה ואחר כך הקריב את מנחתה בשרה:
תו

הדרן עלך היה מביא
היה נוטל את מנחתה. הבעל, דהא אמרינן
דאין מצות כהנה במנחות אלא
מקמיצה ואילך, והגשה נמי תחלת קמיצה היא
שאין זר קרב למזבח, אבל קדוש כלי וציצקה
ובלילה שטעונות שמן כשר בזה: ונתנה על דה.
לתני: ובהן מניח ידו מתחתיה. ובגמרא יליף
דתנופה צריכי יד בעלים ויד כהן, ובעלים
דמנחת סוטה היא האשה: והגיש לקרן מערבית
דרומית כדחנני (א) בפרק ג' בסדר מנחות (דף יט:)
וכלזה הך כתיב במנחת סוטה, תנופה והקריבה
קמיצה והקטרטה: והשאר נאכל. שכל הנקמצות
שריתין נאכלין דכתיב תורת בסתם מנחה ונקלף
וזאת תורת המנחה בו' עד והנותרת ממנה
וגו': ואח"כ מקריב. בגמרא פריך הא תנא ליה
והקטיר ומה יקריב עוד לאחר הקטרטה פלוגתא
דרבנן ור' שמעון בגמרא לפיכך לה מקראי: גמ'
לר' יאשיה דדריה. אמורא הוא ובודורו של ר"א
בן פדת והה"ג, עוד היה ר' יאשיה שהיה תנא
בר פלוגתא דר' יוחנן בכליה גמרא, והיינו
דקאמר לר' יאשיה דדריה דלא תימא לרבי
יאשיה הוקהו, דלאו אורח ארעא למימרא ליה
הכי, שגודל זקן ממנו היה: כבעלים מנא לן.
שתתא האשה מניפה עם הכהן, דהא קרא בכהן
לחזיהו כתיב ולקח הכהן מיד האשה וגו':
משלמים. מתנפת הוה זשוק ואימורין דשלמים:
ידיו הביאנה. כבעלים כתיב, וגבי תנופה כתיב
מה כאן כהן, כסוטה כתיב כהן בתנופת מנחתה:
הא אקריבה. קדם השקאה, דקתני קמין והקטיר
והדר תנאי היה משקה: הכי קאמר בו', הא
כלל, אלא איירי בסדר הקרבת מנחת סוטה שכן הוא תנופה והגשה קמיצה והקטרטה.
והכי קאמר בשבא להקריבה היה נוטלה מתוך כפיפה בו', והדר איירי מי קודם או השקאה קדם כל אלה או אם כל אלה קודמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן:
ה"ג

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף יט עמוד ב

תוספות

ורבי יהודה אומר כלבוס של ברזל מטילין לה לתוך פיה. בפרק ד' מיתות (פסולין טו. דף פ"ג) פליגי ר"י ורבנן במנות העשירין דתנן ותנין סודר קשה לתוך הרבה וכו' על צוארו זה מושך אילך זה מושך אילך עד שפוחת את פיו וזרק את הפתילה לתוך פיו ר"י אומר אם מת בידים לא היו מקימין בו מצות שריפה אלא פוחת פיו בצבת וכו' ותימה לר"י מאי שנא הכא ולרבי יהודה בכלבוס והתם בצבת ופי' ר"י

דהכא נמי היו פוחתין פיה בצבת אלא לאחר שפוחתין פיה בצבת היו מטילין לתוכה כלבוס שלא תוכל לחזור ולקפצו פיה ורבנן מודו נמי והכא דאין פוחתין פיה על ידי סדרתיו ההם טעם דרבנן משום דשריפה תמורה מנזק הוה מקריבן מיתתו ע"י חנק וגמר מיתתו בשריפה משום והאבת לרע' כמון אבל הכא אין לקרב מיתתו: **בפי' ר"ח** פי' ג' וטעמיהו וכו' פירש הוא שחשקה בתרא מערערין והשקה קמייאת לגופו מה ת"ל לא שבכריתא נשנית בתרא וקמא אלא פירוש של בעל הגמרא הוא שהושקה בתרא בא ללמד שמערערין השקה קמא לגופיה ורבי עקיבא סבר ליה כרבנן שמשקה ואח"כ מקריב מנתתו ומשקה היכי אמר רבי עקיבא מערערין הוא בדוקה ועומדת סבירא ליה ותו מקשה ר' עקיבא ברא מנתיחן דפליגי עליה רבי שמעון תני מוחקה מעכבא אלמא סבירא ליה שמחקה והשקה קודם הקרבת המנחה כרבנן וכל זמן שלא נמקה המגילה מיני הדרא רבנא דפליגי בהדי רבבי יהודה תני קומין מעכבא דאלמא הקרבה קודם השקאה כר' שמעון ושנין תרי תנאי ואליבא רבבי עקיבא ירושלמי ולית ליה לרבי עקיבא מערערין אית ליה כשהתחילה לשחות הריץ לפרש דאם נמקה מגילה קודם שקרב השקמה ודשלא כרבי עובד כהנים כיון שהתחילה לשחות מערערין אותה: מגילתא

תנו רבנן, 'והשקה' מה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר 'והשקה'! שאם נמקה מגילה ואומרת 'איני שותה' מערערין אותה, ומשקין אותה בעל פרה, דברי ר' עקיבא. ר' שמעון אומר: 'ואחר ישקה' מה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר 'והשקה'! אלא אחר כל מעשים בולין האמורין למעלה, מגיד שלשה דברים מעפבין בה עד שלא קרב הקומין ועד שלא נמקה מגילה ועד שלא תקבל עליה שבועה. עד שלא קרב הקומין, ר' שמעון למעמיה, דאמר: מקריב את מנחתה ואחר כך משקה. עד שלא נמקה מגילה, אלא מאי משקה לה? אמר רב אשי: לא נזרקה לשרישומו ויזר. עד שלא תקבל עליה שבועה, מושתא הוא דלא שתיא הא מוכתב כתבי לה? והאמר רבא: מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה לא עשה ולא כלום! כדי ונכפה. במאי קמיפליגי? תלתא קראי כתיבי: 'והשקה' קמא, 'ואחר ישקה', 'והשקה' בתרא, רבנן סברי: 'והשקה' קמא לגופו, שמשקה ואחר כך מקריב את מנחתה, 'ואחר ישקה' מיבעי ליה לשרישומו ויזר, 'והשקה' בתרא שאם נמקה מגילה ואומרת 'איני שותה' מערערין אותה ומשקה אותה בעל פרה. ור' שמעון סבר: 'ואחר ישקה' לגופו שמקריב את מנחתה ואחר כך משקה, 'והשקה' קמא שאם נמקה את מנחתה בשרה, 'והשקה' בתרא שאם נמקה מגילה ואמרה 'איני שותה' מערערין אותה בעל פרה. ורבנן, בדיעבד לא פתח קרא. וקבר ר' עקיבא משקין אותה בעל פרה, ר' יהודה אומר: כלבוס של ברזל מטילין לתוך פיה, שאם נמקה מגילה ואמרה 'איני שותה' מערערין אותה בעל פרה. אמר ר' עקיבא: כלום אנו צריכין אלא לבדוקה והלא בדוקה ועומדת, אלא עד שלא קרב הקומין יכולה לחזור בה, משקרב הקומין אינה יכולה לחזור בה. וליטעמיהו תיקשי לך היא גופה, משקרב הקומין אינה יכולה לחזור בה? והלא בדוקה ועומדת, לא קשיא, הא דקתדרא בה מחמת ריתותא, והא דקתדרא בה מחמת בריותא, והכי קאמר: כל מחמת בריותא, כלל כלל לא שתיא. מחמת ריתותא, עד שלא קרב הקומין, דאפתי לא אמחוק מגילה, אי נמי אמחוק מגילה, דשלא בדין עביד כהנים דמוחקו, מצי הדרא בה. מצי הדרא בה. משקרב הקומין, בדין עביד כהנים דמוחקו, לא מצי הדרא בה, קשיא

הג' ת"ר והשקה מה ת"ל והלא כבר נאמר והשקה שאם נמקה בו, ולא גריסין בתרא ברשאיא וקמא בספיא ושאיין זה לשון בריתא ופי' משבש הוא, וטענה בזה לא כבר נאמר, דמשמע שזה נאמר מתחלה, והכי פירוש, סדר המקראות כך הוא, וכתב ומה והשקה והניח ואת המנחה והקריב, והיינו הנשקה, וקמין והקטיר ואחר ישקה את האשה את המים, והדר תו כתיב השקאה שלישית, והשקה את המים והיתה אם נטמאה וגו', וא"ר עקיבא והשקה את האשה דכתיב קדם הקטרת המנחה מה ת"ל והלא כבר נאמר אחר הקטרת המנחה והשקה את המים, והוא דוקא הוא ואין הראשון דוקא, דמדכתב ואחר ישקה את האשה ש"מ השקאה אחר הקטרה היא, ומה ת"ל והשקה את האשה אחר המזיקה, ללמד שאם נמקה המגילה ואמרה איני שותה ולא הודית לומר טמאה אני מערערין אותה, כלומר פוחתין פיה שלא בטובה ויפושבין את המים לתוך רגוהו, ואפי' נמקה מגלה קדם הקטרה, דשלא כדון עשו הכהנים, דכיון דאינה שותה קבל לאחור הקטרה לא היה להם לחמוק, וכל מה שיש שזוהו לאחר את המזיקה מאחרין שקמא תודה, אפלו הכי הואיל ונמקה ואפלו שלא כדון אין שומעין לה לאמר איני שותה אלא או תשתה או תודה, ולכך נאמר והשקה אחר המזיקה, ולא תשתה מיד עד לאחר הקטרה, אלא הא קמשמע לן שהמזיקה נזרמת לה לשחות, ר"ש אומר ואחר ישקה מה ת"ל והלא כבר נאמר והשקה, לא פליג אדרבי עקיבא, אלא מר דריש האי קרא ומר דריש האי קרא, והכי אמר לקמן בשמעתין דתרייהו ס"ל מקריב מנחתה ואחר כך משקה: והלא כבר נאמר, פסוק שליש' והשקה את המים את הקטרה, מה ת"ל ואחר ישקה: אחר כל המעשים בולין האמורים למעלה, ומה אמור למעלה, השבעה וקבלה וכתביה ומזיקה וקמייחא והקטרת המנחה: מיני ששלשה דברים, הללו מעפבין, ההקטרה והשבעה ומזיקה, ולקמיה פריך ושטיא קודם המזיקה מה תשתה: לשרישומו נזר, שאם היה רשמוו נזר צריך לחזור ולחמוק עד שלא יהא רשמוו נזר: הא מיכתב כתיב ליה, כיון למגלה קדם קבלת שבועה תמיהה, לא עשה כלום, דכי כתיב וכתב את המנחה אע"פ שבעה כתיב: כדי נקבה, שלא לצרף, דהא אפלו מכתב לא כתיבין: במאי קמיפליגי. אמתני' קמי, ובריתא נקט ברשאיא לאשמועינן מהיבא יליף ר"ש טעמיה, וקבעי רבנן השתא היכי דרשי להו לקראי ור"ש היכי דרשי להו לבלתה: רבנן סברי והשקה קמא דקדם הקטרה דוקא הוא, ואע"ג דכתיב ואחר ישקה דמשמע דוקא, על פרחי מקרא האמור ראשון אינו נדרש אלא לגופו ומקראות יתרות האמורים אחריו נתנו לדרוש, הלכך קמא דוקא לומר שמשקה ואח"כ מקריב את מנחתה, וע"כ ואחר ישקה אע"פ שנכתב אחר הקטרה אקדם הקטרה קמי, ואחר דקאמר אמחקה קמי הכתובה למעלה, וקאמרי רבנן דאם לא נמקה יפה לא ישקנה, והשקה בתרא נמי אקדם הקטרה קמי ולדרשה אחא ע"כ ור"ש כ"ב ואחר ישקה. משמע דדוקא הוא, ודוקא כתיבה לאחר השקה, לומר שכלן מעפבין בדין הקטרת המנחה ורשם הנזר, וכלזה מביא נפקי דקודמיה להשקאה, והשקה קמא לאכשרי דאי עביד אישכא: והשקה בתרא שאם נמקה מגילה, ודוקא אחר הקטרה בדין אימחוק משקין אותה בעל פרה, והיינו דכתיב ביה דרש' דרש' לית ליה אם השקה ואח"כ מקריב מנחתה בשרה, הלכך והשקה קמא דבעל פרה, ואע"ג דשלא בדין אימחוק קדם הקטרה, ואחר ישקה לרשמוו נזר, והשקה בתרא לגופיה לומר שמקריב מנחתה ואח"כ משקה בדיעבד לא פתח קרא. אין דרך התשוב לומר בתחלת דבריו שלא בדרך מנותק, אלא בתחלה סדר משפט דבריו, ולבסוף מרבה מקראות לדרוש: כלבוס, שני שבועים של, ונתון לתוך פיה וקחו אלא לבדוקה, אם טהורה אם נטמאה: והלא בדוקה ועומדת, דכיון דאמרה איני שותה מודה שהיא נטמאה: יכולה לחזור בה, ולומר איני שותה, ואין אונסין אותה דהא מודה דטמאה היא: משקרב חמין וכו'. ולקמיה פריך היא גופא קשיא אמאי אינה יכולה לחזור והלא בדוקה ועומדת היא: דקא הדרא חממת בה מחמת ריתותא, והכי קאמר: כל מחמת בריותא, כלל כלל לא שתיא. מחמת ריתותא, עד שלא קרב הקומין, דאפתי לא אמחוק מגילה, אי נמי אמחוק מגילה, דשלא בדין עביד כהנים דמוחקו, מצי הדרא בה. מצי הדרא בה. משקרב הקומין, בדין עביד כהנים דמוחקו, לא מצי הדרא בה, קשיא

ראשון אינו נדרש אלא לגופו ומקראות יתרות האמורים אחריו נתנו לדרוש, הלכך קמא דוקא לומר שמשקה ואח"כ מקריב את מנחתה, וע"כ ואחר ישקה אע"פ שנכתב אחר הקטרה אקדם הקטרה קמי, ואחר דקאמר אמחקה קמי הכתובה למעלה, וקאמרי רבנן דאם לא נמקה יפה לא ישקנה, והשקה בתרא נמי אקדם הקטרה קמי ולדרשה אחא ע"כ ור"ש כ"ב ואחר ישקה. משמע דדוקא הוא, ודוקא כתיבה לאחר השקה, לומר שכלן מעפבין בדין הקטרת המנחה ורשם הנזר, וכלזה מביא נפקי דקודמיה להשקאה, והשקה קמא לאכשרי דאי עביד אישכא: והשקה בתרא שאם נמקה מגילה, ודוקא אחר הקטרה בדין אימחוק משקין אותה בעל פרה, והיינו דכתיב ביה דרש' דרש' לית ליה אם השקה ואח"כ מקריב מנחתה בשרה, הלכך והשקה קמא דבעל פרה, ואע"ג דשלא בדין אימחוק קדם הקטרה, ואחר ישקה לרשמוו נזר, והשקה בתרא לגופיה לומר שמקריב מנחתה ואח"כ משקה בדיעבד לא פתח קרא. אין דרך התשוב לומר בתחלת דבריו שלא בדרך מנותק, אלא בתחלה סדר משפט דבריו, ולבסוף מרבה מקראות לדרוש: כלבוס, שני שבועים של, ונתון לתוך פיה וקחו אלא לבדוקה, אם טהורה אם נטמאה: והלא בדוקה ועומדת, דכיון דאמרה איני שותה מודה שהיא נטמאה: יכולה לחזור בה, ולומר איני שותה, ואין אונסין אותה דהא מודה דטמאה היא: משקרב חמין וכו'. ולקמיה פריך היא גופא קשיא אמאי אינה יכולה לחזור והלא בדוקה ועומדת היא: דקא הדרא חממת בה מחמת ריתותא, והכי קאמר: כל מחמת בריותא, כלל כלל לא שתיא. מחמת ריתותא, עד שלא קרב הקומין, דאפתי לא אמחוק מגילה, אי נמי אמחוק מגילה, דשלא בדין עביד כהנים דמוחקו, מצי הדרא בה. מצי הדרא בה. משקרב הקומין, בדין עביד כהנים דמוחקו, לא מצי הדרא בה, קשיא

קשיא

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מנחם המאור"

ראשון, נכתב לאחר המחיקה וקודם הקטרה, בפעם השנייה כתוב
לאחר ההקטרה 'ואחר ישקה', ולאחריו כתוב 'והשקה' בתרא -
האחרון. ובוה נחלקו, שרפנן סברי, 'והשקה' קמא הכתוב לפני
ההקטרה, לגופו - לענין ההשקאה עצמה בא. ללמד שמשקה ואחר
כך מקריב את מנחתה - כלומר, מכך שכתבה התורה את
ההשקאה לפני ההקטרה, יש ללמוד שכך הוא סדר עשיית הדברים.
והפסוק 'ואחר ישקה', מיפעי ליה לשרישומו ניכר - ללמד שאין
משקין אותה עד לאחר מחיקת המגילה לגמרי, שלא יותר בה
ורשם, והרי זה כאילו נאמר 'ואחר המחיקה ישקה'. ומ'והשקה'
בתרא לומדים, שאם נמחקה כבר המגילה ואמרת הסוטה איני
שותה, מערערין אותה - פותח את פיה שלא בטובתה ומשקה
אותה פעל פרהה.
ורבי שמעון סבר - דרש את הפסוקים כך, הפסוק השני - 'ואחר
ישקה', לגופו - לענין השקאת הסוטה עצמה בא. ללמד שמשקריב
את מנחתה ואחר כך משקה - כלומר, שההשקאה נעשית לאחר
כל הדברים האמורים בפרשה, כתיבת המגילה, הקטרה ומחיקת
המגילה לתוך המים באופן שלא ישרו רשם. 'והשקה' קמא -
ראשון הכתוב בפרשה לפני ההקטרה, בא ללמד שאם השקה ואחר
כך הקריב את מנחתה בפרשה - כלומר, אף שלכתחילה נעשית
ההשקאה לאחר ההקטרה, אם השקה אותה הבהן קודם ההקטרה,
כשר. 'והשקה' בתרא - האחרון האמור לאחר כל הפעולות, דהיינו
מחיקת המגילה וההקטרה, בא ללמד שאם נמחקה מגילה לאחר
כל אלו, ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומשקין אותה פעל
פרהה. שואלת הגמרא, ורבנן מדוע אינם דורשים את הפסוקים
כרבי שמעון, ללמוד מ'ואחר ישקה' שההשקאה נעשית לאחר
הקטרה, הרי מסתבר טעמו. משיבה הגמרא, כדעבד לא פתח קמא
- אין זה מדרך הכתוב לומר בתחילה את הדרשה ולאחר מכן את
סדר הדברים, אלא בתחילה מסדר הכתוב את אופן עשיית המצוה
ולאחר מכן מוסיף מקראות לדרשו. ולפיכך, מסתבר לומר שהשקה'
הראשון שנכתב קודם הקטרה נאמר בדוקא, ו'ואחר ישקה', והשקה'
האחרון נכתבו לדרשה.
הגמרא חוזרת בברייתא שהביאה לעיל, ומקשה סתירה בדברי רבי
עקיבא, וסבר - וכי סבר רבי עקיבא שסוטה שאמרה איני שותה
לאחר שנמחקה המגילה משקין אותה פעל פרהה, והתניא, רבי
יהודה אומר כלבוס - שיניים של פרול מטיילין לתוך פיה -
פותחים את פיה בכוח ונותנים אותם לתוך הפה כשהן זקופים שלא
תוכל לסגור, כדי שאם נמחקה אותה מגילה ואמרה איני שותה,
מערערין אותה ומשקין אותה פעל פרהה. אמר רבי עקיבא,
כלום אנו צריכין את שתיית המים אלא לבדוקה אם טהורה היא
או לא, והלא כיון שאמרת איני שותה, בדוקה ועומדת היא, שהרי
בכך מודה שטמאה היא. אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור
בה ולומר איני שותה, ואין משקין אותה בעל כורחה, שהרי זה
כאילו הודתה שטמאה היא. אך משקריב הקומץ אינה יכולה לחזור
בה. הרי שלדעת רבי עקיבא אין משקין אותה בעל כורחה אלא
לאחר הקרבת המנחה, וזה סותר למה שאמר בברייתא הראשונה,
שלאחר שנמחקה המגילה משקין אותה בעל כורחה.
שואלת הגמרא על המחשה, וליטעמיה - לטעמך שהקשית
מברייתא זו, מדוע הקשית רק שיש סתירה ממנה לברייתא שהובאה
לעיל, הניקשי לך היא גופה - תקשה על הברייתא בפני עצמה,
מאחר שאם חוזרת בה ומסרבת לשתות נחשב שמודה שזינתה, מדוע
משקריב הקומץ אינה יכולה לחזור בה, ומחייבים אותה לשתות,
והלא כיון שאמרה איני שותה הרי היא בדוקה ועומדת - שהרי
נחשב שהודתה, ומדוע נחייבה לשתות. מתרצת הגמרא, לא קשיא

הגמרא מביאה ברייתא לבאר מהיכן למד רבי שמעון שהשקאת
הסוטה נעשית לאחר הקרבת המנחה. ג' פעמים מוזכרת ההשקאה
בפרשת סוטה בסדר דלהלן. א. לאחר מיהוי מגילת הסוטה במים,
"וכתב את כל האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים.
והשקה את האשה". ב. לאחר הקרבת המנחה, "וקמץ הכהן מן
המנחה את אוזרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את
המים". ג. בפסוק שאחריו נאמר שוב, "והשקה את המים וגו'".
הברייתא שלפנינו תביא מחלוקת תנאים בדרשת הפסוקים. תנו
רבנן, 'והשקה' הראשון המוזכר בפרשה לפני הקטרת המנחה, מה
תלמוד לומר - מה בא ללמדנו, והלא כבר נאמר לאחר הקטרת
המנחה 'והשקה את המים', ומכך שאמר הכתוב 'ואחר ישקה'
שמעו שתיית המים נעשית לאחר ההקרה, ואם כן 'והשקה'
האמור לאחר המחיקה לשם מה נכתב, בא ללמדנו שאם נמחקה
מגילה ואמרת איני שותה - כלומר, אף שקודם מחיקת המגילה
יכולה לומר איני שותה, אם כבר נמחקה ואמרה איני שותה, אין
שומעין לה, אלא מערערין אותה - פותחין את פיה שלא בטובתה
ומשקין אותה פעל פרהה. דברי רבי עקיבא. רבי שמעון אומר,
'ואחר ישקה' - השקאה שניה המוזכרת בפרשה לאחר הקטרה מה
תלמוד לומר - מה באה ללמד, אין לומר שבאה ללמד שהשקאת
המים נעשית לאחר ההקטרה, והלא כבר נאמר - שהרי כבר נאמר
בפסוק שלישי 'והשקה' לאחר ההקטרה, וממנו כבר למדנו
שההשקאה נעשית לאחר הקטרה. אלא ללמד שאין משקים אותה
אלא לאחר כל מעשי בולן האמורים - מעלה - קודם לכן
בפרשה, מגיד - ובאה התורה ללמד בכך, שג' דברים מעבדין בה,
כלומר, שאין משקין אותה מזמנים המרים, עד שלא קרב הקומץ,
ועד שלא נמחקה מגילה, ועד שלא תקבל עליה שבועה.
הגמרא חוזרת על דברי רבי שמעון בברייתא לפרשם, מה שאמר
שאינ משקים אותה עד שלא קרב הקומץ, הולך בוה רבי שמעון
למעמיה, דאמר במשנתנו, שקודם מקריב את מנחתה ואחר כך
משקה. אך על מה שאמר שאין משקים אותה עד שלא נמחקה
מגילה, יש לשאול, מה הוצרך לומר זאת, הרי אם לא נמחקה
המגילה אלא מאי משקה לה - הלא המים הבדוקים, הם מים
שמחו מגילת סוטה לתוכן, ולפני שמחו אינם מי סוטה. אמר רב אשי
ליישב את דבריו, אכן לא הוצרך לומר שאין משקין אותה לפני
שמחו את המגילה לתוך המים, לא נקריבה - אלא שהוצרך לומר,
לשרישומו ניכר - שאף שכבר מזו לזו, אם עדיין נותר רושם
במגילה, אין משקין אותה מהם עד שימחקו באופן שלא יהא רישומו
ניכר. וכן על מה שאמר רבי שמעון, שאינה יכול לשתות עד שלא
תקבל עליה שבועה יש לשאול, שמדבריו מודיק מושתא הוא דלא
שתיא - שקבלת השבועה מעכבת את השתייה, הא מיכתב בתבי
לה - אבל לכתוב את המגילה ניתן גם קודם קבלת השבועה. וקשה
והאמר רבא, מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה
לא עשה ולא כלום, לפי שסדר כתיבת מגילת סוטה נאמר בתורה
לאחר קבלת השבועה, ומשמע שהמגילה נכתבת רק לאחר קבלת
השבועה. מתרצת הגמרא, אכן אין כותבים את המגילה עד שתקבל
עליה שבועה, ומה שאמר שאינה יכולה לשתות עד לאחר קבלת
שבועה, כדי נקבה - בדרך אגב ושלא לצורך אמרו, שהרי גם
כתיבת המגילה אינה נעשית לפני קבלת השבועה.
במשנתנו נחלקו רבנן ורבי שמעון מהו סדר הדברים בבדיקת הסוטה,
לדעת רבנן משקין אותה ואחר כך מקריבין את מנחתה, ולדעת רבי
שמעון מקריבין את מנחתה ואחר כך משקין אותה. שואלת הגמרא,
במאי קמיפלגי - מה יסוד המחלוקת בנייהם. ומשיבה, תלתא קראי
בתרבי - ג' פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשה, 'והשקה' קמא -

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מבון המאור"

54 זכות שתולך - שמעכת את עונשה בשנה אחת, יש זכות תולך
55 ב' שנים, יש זכות תולך ג' שנים. כמאן אומר בן עזאי, חייב אדם
56 ללמד את בתו תורה כדי שתודע את פרשת סוטה, ושאינו ש לה
57 זכות המים אינם פוגעים בה מיד, כדי שאם תשקה - תגיע למצב
58 שהיא צריכה לשתות מי סוטה, תדע שהזכות תולך לה - שניתן
59 להינצל ממיתה הבאה על ידי המים, על ידי ריבוי זכויות וכך תשתדל
60 להרבות זכויות. רבי אליעזר חולק ואומר, כל המלמד בתו תורה
61 (כאילו) לומדה תפלות - דברי הבאי. רבי יהושע אומר רוצה
62 אשה קבב ותפלות מטה קבין ופרישות - האישה מעדיפה מזונות
63 מועטים ושיהיה בעלה מצוי עימה, משיחיו לה מזונות מרובים ויהא
64 בעלה פורש הימנה. הוא היה אומר, חסיד שופה - אדם המתחסד
65 יותר מדי, שגורם פשעויות רעה לעצמו או לאחר. ורשע ערום -
66 שעושה בעשה רשעות בערמה, ואשה פרושה - מכשפה שפועלת
67 בכשפים עברה מסוימים, ועושה עצמה פרושה להראות כאילו על
68 ידי תפילתה וחסידותה נעשים מעשיה. ומכות פרושין - אדם
69 שמכה עצמו מחמת פרישותו למראית עין, כגון, שמכה את עצמו
70 בכותל להראות שהוא עניו וצנוע, הרי אלו מכלי עולם - משחיתים
71 את העולם, שהדברים הללו עומדים בסתירה לעבודתו של האדם
72 בעולם.
73 גמרא. אמר רבי יהודה אמר שמואל משום - בשמו של רבי
74 מאיר, כשהייתי למד תורה אצל רבי עקיבא, הייתי מטיל
75 קנקנתום - סם שהרושם שלו אינו נמחק לתוך הדיו שבו הייתי
76 כותב את כתבי הקדש ולא אמר לי דבר. כשפאתי אצל רבי
77 ישמעאל, אמר ליה בני מה מלאכתך אמרת לי לבלר - סופר
78 אני. אמר לי, בני, הוי זהיר, שמלאכתך מלאכת שמים היא,
79 שמא תחסיר אות אחת - כגון, שתחסיר את האות א' מהמילה
80 'אמת' שבפסוק 'ה' אלקים אמת, או תתיר אות אחת - כגון,
81 שתוסיף ו' בסוף התיבה 'ברא' שבפסוק 'בראשית ברא אלקים',
82 ונמצאת אתה מחריב את כל העולם כולו. אמרת לי לרבי
83 ישמעאל, דבר אחד יש לי שאני מטיל לתוך הדיו וקנקנתום
84 שמו. אמר לי, וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו, הרי התורה
85 אמרה לגבי מגילה סוטה, "והקחה אל מי המרים", הרי שצריך שיהא
86 הדקב שבו נכתבת פרשת סוטה שבתורה, כתב שיוכל למחות -
87 שניתן למוחקו. שאם תמוא סוטה לפני הכהן יוכל ליטול מפרשת
88 סוטה שבספר תורה למוחקו לתוך המים, ואם אתה מטיל לתוך
89 הדיו קנקנתום, לא ינתן למחותה לתוך המים.
90 שואלת הגמרא, מאי קאמר ליה - מה אמר רבי ישמעאל, ומאי
91 קא מתיר ליה - ומה השיב לו רבי מאיר. כלומר, מה תשובה יש
92 בדברי רבי מאיר על דבריו של רבי ישמעאל. שהרי רבי ישמעאל
93 אמר לו שמלאכתו מלאכת שמים, ולכך צריך הוא להזהר בחסרות
94 ויתרות, ואם כן מה ראה רבי מאיר לומר לו שהוא מטיל קנקנתום
95 לתוך הדיו, וכי בזה ניצל מחסירות ויתירות. משיבה הגמרא, הכי
96 קאמר ליה רבי מאיר לרבי ישמעאל, לא מבעיא בהסירות ויתירות
97 דבין אנא - ונזהר אני מהם, אלא אפילו למיחש לזבוב דילמא
98 אתי וייתיב אתניה - שמא יבוא וישב על הגג הימני דדלית
99 כשעדיין לא יבש הדיו, ומחיק ליה ומשני ליה ר"ש - ומחמת
100 המחיקה יראה הדלית כמו ר"ש. גם לדבר זה חושש אני, וכדי
101 להינצל מזה, דבר אחד יש לי שאינו נמחק כולו, שאני מטיל לתוך
102 הדיו, וקנקנתום שמו.
103 מקשה הגמרא, איני וכי כך היה המעשה, והא תנאי, אמר רבי
104 מאיר, כשהייתי למד תורה אצל רבי ישמעאל, הייתי מטיל
105 קנקנתום לתוך הדיו ולא אמר לי דבר. כשפאתי אצל רבי
106 עקיבא, אסרה עלי - להטיל קנקנתום לתוך הדיו משום שצריך כתב

1 אך סוף סוף, שנינו בדעת רבי עקיבא, שרק לאחר הקרבת הקומץ
2 כופין עליה לשתות, ואם כן עדיין קשיא דרבי עקיבא אדרבי
3 עקיבא, שהרי תתם - בברייתא המובאת בתחילת העמוד הקודם,
4 אמר שמחיקה מערבא - שאם נמחקה המגילה שוב אינה יכולה
5 לומר איני שותה, אלא משקין אותה בעל כורחה, והכא - בברייתא
6 השניה אמר, קומץ מערב - שרק לאחר שקרב הקומץ אינה יכולה
7 לסרב, אבל קודם לכן יכולה לסרב. מתרצת הגמרא, תרי תנאי
8 ואליבא דרבי עקיבא - הברייתות הללו נשנו על ידי שני תנאים
9 שונים, שנחלקו בדעתו של רבי עקיבא.
10 מסתפקת הגמרא, איפשיא להו, לדעת רבי עקיבא הסובר שאישה
11 שאמרה איני שותה מתוך בריאותה ולא מתוך פחד, סירובה נחשב
12 כהודאה בטומאה, מה הדין אם אמרה איני שותה מחמת פרושתא,
13 והורה בה לאחר מכן, והאמרה שותה אני, מהו - האם משקים
14 אותה או לאו. מבארת הגמרא את צדדי הספק, האם כיון דאמרה
15 בתחילה איני שותה, הרי זה ממש כמי שממאה אני קאמרה, וכיון
16 דאחזיק נפשה בטומאה - כיון שהחזיקה עצמה בעינינו שזינתה,
17 לא מציא הדרה פה - אינה יכולה לחזור בה ולומר שרוצה לשתות.
18 שהביור על ידי שתיית מי המרים לא ניתן אלא לנשים שאינם
19 בחזקת טומאה. או דילמא, כיון דאמרה - כיון שחזרה ואמרה
20 שותה אני, גליא דעתה דמחמת ביצותתא הוא דאמרה - היא
21 מגלה בזה את דעתה, שכשאמרה בתחילה איני שותה, לא היה זה
22 משום שמודה שזינתה, אלא אמרה כן מחמת שפחדה מהמים, שהרי
23 עכשיו היא רוצה לשתות, ואם הייתה טמאה ודאי לא הייתה רוצה.
24 וכיון שנתברר שלא היה סירוהא לשתייה אלא מחמת פחד,
25 יכולה לחזור בה - ומשקין אותה. מסיקה הגמרא, תיקו.
26 אמר אבהו דשמואל, צריך שינתן הכהן דבר מר לתוך המים
27 המאורים. מבארת הגמרא, מאי מעבא, האמר קרא וכתב את
28 האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים, משמע שמוחה
29 את המגילה למים שמרים כבר לפני המחיקה לתוכם.
30 משנה. אם עד שלא נמחקה המגילה, חזרה ואמרה איני שותה,
31 אין מחיבים אותה לשתות אלא מגילתה נגזרת בידי בית המקדש,
32 שכל כתבי הקודש שאין יכולים לקרות בהם נגזרים שלא יבזו.
33 ומנחתה אינה קרבה אלא מתפורת - נשרפת על הדשן - מקום
34 בעזרה שהיו שורפים בו פסולי קדשי קדשים. ואין מגילתה של זו
35 כשירה להשקות פה סוטה אחרת, לפי שהמגילה צריכה להיכתב
36 לשם הסוטה שבאה להיבדק על ידה.
37 לפיכך אמר רבי עקיבא, אפשיא אמרה אני, המים המרים
38 נשפכין, שהמים לא ניתנו אלא והמים לא ניתנו אלא לברר במקום
39 שיש ספק אם זינתה, וזו שאמרה טמאה אני, הרי היא בדוקה
40 ועומדת. ומנחתה מתפורת על בית הדשן.
41 ואם נמחקה המגילה הולא הודה שזינתה אלא שחזרה בה ואמרה
42 איני שותה, מערערין אותה - פותחים את פיה שלא בטובתה
43 ומשקין אותה בעל כרחיה. שיתכן שטהורה היא, אלא שבחמת
44 הפחד מהמים, שחוששת שתינזק מהם למרות טהרתה, אינה מסבמת
45 לשתות.
46 סוטה השתה מן המים, אם באמת אינה טהורה, אינה מספקת
47 לשתות - לגומר את המים, עד שפניה מוריקות ועיניה בולמות,
48 והיא מתמלאת גידין - הגידים שבלחייה מתנפחים ונראית מליאה
49 גידים, ובשרה נמלא שורות שורות של נפיחיות. והם - הכהנים
50 אומרים, הוציאוה מעזרת נשים שעומדת בה כדי שלא תטמא
51 העזרה.
52 סוטה ששתתה מן המים, אף על פי שטמאה היא, אם יש לה זכות
53 היתה הזכות תולך לה שלא יפגעו בה המים מיד. וחלוק הדבר, יש

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד א

רש"י

1 מגילתה נגזת. ירושלמי תני נגזת תחת צירו של היכל למה שבביל לשחקה לול קטן
2 היה שם ושם המים נשפכים תני אין בהן משום קדושה מהו לגבול בהן את
3 הטיט מה בכך המים נשפכים תני יש בהם משום קדושה: נמחקה המגילה ואמרה איני שותה
4 מערערין אותה למה שגרימה לשם שימחה כמה ימחה תני רבי חנין ב"ש אומרם אחת ובה"א
5 שתים א"ר אילעאי טעמא דב"ה כדי לכתוב י"ה:
6 (שי"ר לע"ב) אמר ר' ירמיה למחוק לה מדהת
7 איכא בנייהו. תימה לרבי חבא בימי ר"מ נפסק
8 כבר המים המרים כדאמרי' רב' בתרא (למקן ק"ו מ.)
9 דר' יוחנן גזי ובאי הפסיקין ועוד האמר רבא (ועל ל'
10 מ) מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה
11 שבועה לא עשה ולא כלום אי"ב מיט דמדי
12 מוחקין לה מן התורה וליכא למימר מ"ד מוחקין
13 לה מן התורה לית ליה דרבא אי"ב אמאי אמר
14 לר"ש לעיל (י"ט) כדי נסבה לימא ליה ליה דרבא
15 אלא הכי משמע דבהא דרבא כ"ע מודו ואיכא
16 למימר מ"ד מוחקין לה מדהת כגון אם נכתבה
17 אותה פרשה בתורה לאחר שקבלה עליה שבועה
18 אע"פ שהסופר לא נתחבן לשם סוטה אלא לשם
19 ס"ת ומה שאין משולין בקננתום לחון הדיו
20 לפרשת סוטה אפי' בזמן הזה משום דכתיב בה
21 ומחה דבעינן כתב שיכול למחות וכיון דס"ל
22 מוחקין לה מן התורה ש"מ דקסבר דאזוהת
23 פרשה אפילו כתיבה בתורה קפיד קרא דבעינן
24 שיכול למחוק.

1 קשיא דר' ארי"ע ה"ם קאמר מחיקה מעכבא. את האנס, דכל זמן שלא נמחקה אם
2 אמרה איני שותה יכולה לחזור בה ולא אנסין לה להשקותה. אבל אם נמחקה המגילה
3 מערערין אותה על פרהה ואפי' לא קרב הקמין, דהא והשקה קמאי דקדם הקטרה להכי
4 דרשין, והקא קאמר קמין מעכב את האנס דכל כהה דלא קרב קמין אי אמרה איני שותה
5 לא אנסין לה להשקותה: ותרין ואמר שותה
6 איני. לר"ע מהו להשקותה מרצונה: שימן מר.
7 דבר מר: שפרים כגרי. קדם מחיקה, אלא
8 מחמת דבר אחר הם מרים ואין מרידה על שם
9 קללת בדיקתם נקרא, דהא מקמי מחיקה לאו
10 בני מידבק ניהו: מהני? מגילתה נגזת. בצדי
11 היכל, דכל כהבי הקדש שאינו ראויין לקרות
12 בהן נגזין שלא יתבוז על בית הדין. שהיא
13 בעוניה שם פסולי קדשי קדשים ופסולי
14 אימורים שמחיצתן לפנים מן הקדשים, ו
15 כדאמרינן בחיטות קדשים (ו' ק"ג) שלשה בית
16 הדין הם, דהואיל קדשה בכלי נשרפה בעודה
17 והאי מתפוררת היינו נשרפת כדאמר לקמן (ו' ג.)
18 ואלו שמנחותיהם נשרפות וקא חשיב להא
19 האמרת איני שותה: ואין מגילתה כשרה
20 להשקות בה סוטה אחרת. דבעינן כתיבה לשמה
21 דכתיב ועשה לה הכהן לה לשמה: היום
22 נשפכין. כיון דאמרה טעמא איני בדיקה ועמדת
23 היא ומים הקרים לא נתנו אלא לקבר את הספק
24 מערערי' אותה. דלמאן טהורה היא ומפמת
25 רתיבותה אקמרה: סתמלא גידיו. הגידין
26 שבלתייה נופחין ונראות כמלאה גידין, וגם
27 בשרה נעשית שיקה שיקה של נפיתה, והכי
28 תניא בספרי כמין שרביטין מוחקין בה: שלא
29 תטמא העורה. שערי נגזור או עזרת נשים
30 שתצא דר' שם, ולקמיה פרין ותיא אמרינן
31 בעלמא דעערי נגזור לא נתקדשו וכ"ש עזרת
32 נשים ומת מקור לכנס למחנה ליה: תרע שובות
33 תולה ליה. תראה ותלמר בפרשת סוטה שהכותב
34 תולה דילפינן מונקתה ונרעה נרע, ונקתה ע"י
35 נכיות כדי ורעה נרע ט' חדשים, וי"א יותר
36 כדמפרש בגמ' מלפניה תפלות. מפרש בגמ' רבי
37 יהושע אומר רוצה אשה בקב ותפלות גרסינן.
38 ובגמרא מפרש מאי קאמר: מכות פ"דשיין.
39 מפרש בגמ' שנופה את עצמו בכתלים להראות
40 שהוא עניו ונענה: גמ' לבל' סופר: אם תחסר
41 אות אחת. כגון א' וד' אלהים אמת וקייטו ט' או
42 תתיר אות אחת כגון בראשית בראו אלהים:
43 דבר אחד יש ל'י. לקמן מפרש מאי תשובה היא
44 זו: קתב שיוכל למחות. ורבי ישמעאל סבר
45 מוחקין לה מן התורה ולא בעי כתיבה לשמה:
46 ואפרשת סוטה לחודה קא קפיד: מאי קאמר ליה
47 ופאי מחדר ליה. מאי קאמר ליה ר' ישמעאל
48 דקא מחדר ליה ר"מ דבר אחד יש לי שעושה
49 רשם ואינו נמחה, מה ענין קננתום אצל חסור
50 התור: ומשני ליה ר"ש. כגון דלית דאמר: דבר
51 אחד יש בו, ואינו נמחה לגמרי: קשיא שמש
52 אשמושו. דקאמר לעיל שמש דר' ע קדם. ואמר
53 הקא דר' קודם: לא כצי' למיקם אפי"ה.
54 עקרי טעמיה, שהיה אומר על טמא סהור
55 ומראה לו פנים, ועל סהור טמא ומראה לו פנים:
56 אלא לקמיה דר' ונפר גמרא. המשניות סתומות
57 כמו שהן, כדגמיר להו מרבו ורבו מרבו: וחדר
58 אחר לקמיה דר' ע למיסקר בקרא. לעמוד על
59 עקר טעמיה המשנה, מפני מה זה טמא זה סהור, זה
60 אסור זה מותר, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא, וזה תלמוד שהיה בימי התנאים, ולהבין דבר מתוך דבר כשהיה דבר חדש
נשאל בבית המדרש מהבין: למדוהו ולאיקה משנה ודמוהו:

1 קשיא דר' ארי"ע ה"ם קאמר מחיקה מעכבא. את האנס, דכל זמן שלא נמחקה אם
2 אמרה איני שותה יכולה לחזור בה ולא אנסין לה להשקותה. אבל אם נמחקה המגילה
3 מערערין אותה על פרהה ואפי' לא קרב הקמין, דהא והשקה קמאי דקדם הקטרה להכי
4 דרשין, והקא קאמר קמין מעכב את האנס דכל כהה דלא קרב קמין אי אמרה איני שותה
5 לא אנסין לה להשקותה: ותרין ואמר שותה
6 איני. לר"ע מהו להשקותה מרצונה: שימן מר.
7 דבר מר: שפרים כגרי. קדם מחיקה, אלא
8 מחמת דבר אחר הם מרים ואין מרידה על שם
9 קללת בדיקתם נקרא, דהא מקמי מחיקה לאו
10 בני מידבק ניהו: מהני? מגילתה נגזת. בצדי
11 היכל, דכל כהבי הקדש שאינו ראויין לקרות
12 בהן נגזין שלא יתבוז על בית הדין. שהיא
13 בעוניה שם פסולי קדשי קדשים ופסולי
14 אימורים שמחיצתן לפנים מן הקדשים, ו
15 כדאמרינן בחיטות קדשים (ו' ק"ג) שלשה בית
16 הדין הם, דהואיל קדשה בכלי נשרפה בעודה
17 והאי מתפוררת היינו נשרפת כדאמר לקמן (ו' ג.)
18 ואלו שמנחותיהם נשרפות וקא חשיב להא
19 האמרת איני שותה: ואין מגילתה כשרה
20 להשקות בה סוטה אחרת. דבעינן כתיבה לשמה
21 דכתיב ועשה לה הכהן לה לשמה: היום
22 נשפכין. כיון דאמרה טעמא איני בדיקה ועמדת
23 היא ומים הקרים לא נתנו אלא לקבר את הספק
24 מערערי' אותה. דלמאן טהורה היא ומפמת
25 רתיבותה אקמרה: סתמלא גידיו. הגידין
26 שבלתייה נופחין ונראות כמלאה גידין, וגם
27 בשרה נעשית שיקה שיקה של נפיתה, והכי
28 תניא בספרי כמין שרביטין מוחקין בה: שלא
29 תטמא העורה. שערי נגזור או עזרת נשים
30 שתצא דר' שם, ולקמיה פרין ותיא אמרינן
31 בעלמא דעערי נגזור לא נתקדשו וכ"ש עזרת
32 נשים ומת מקור לכנס למחנה ליה: תרע שובות
33 תולה ליה. תראה ותלמר בפרשת סוטה שהכותב
34 תולה דילפינן מונקתה ונרעה נרע, ונקתה ע"י
35 נכיות כדי ורעה נרע ט' חדשים, וי"א יותר
36 כדמפרש בגמ' מלפניה תפלות. מפרש בגמ' רבי
37 יהושע אומר רוצה אשה בקב ותפלות גרסינן.
38 ובגמרא מפרש מאי קאמר: מכות פ"דשיין.
39 מפרש בגמ' שנופה את עצמו בכתלים להראות
40 שהוא עניו ונענה: גמ' לבל' סופר: אם תחסר
41 אות אחת. כגון א' וד' אלהים אמת וקייטו ט' או
42 תתיר אות אחת כגון בראשית בראו אלהים:
43 דבר אחד יש ל'י. לקמן מפרש מאי תשובה היא
44 זו: קתב שיוכל למחות. ורבי ישמעאל סבר
45 מוחקין לה מן התורה ולא בעי כתיבה לשמה:
46 ואפרשת סוטה לחודה קא קפיד: מאי קאמר ליה
47 ופאי מחדר ליה. מאי קאמר ליה ר' ישמעאל
48 דקא מחדר ליה ר"מ דבר אחד יש לי שעושה
49 רשם ואינו נמחה, מה ענין קננתום אצל חסור
50 התור: ומשני ליה ר"ש. כגון דלית דאמר: דבר
51 אחד יש בו, ואינו נמחה לגמרי: קשיא שמש
52 אשמושו. דקאמר לעיל שמש דר' ע קדם. ואמר
53 הקא דר' קודם: לא כצי' למיקם אפי"ה.
54 עקרי טעמיה, שהיה אומר על טמא סהור
55 ומראה לו פנים, ועל סהור טמא ומראה לו פנים:
56 אלא לקמיה דר' ונפר גמרא. המשניות סתומות
57 כמו שהן, כדגמיר להו מרבו ורבו מרבו: וחדר
58 אחר לקמיה דר' ע למיסקר בקרא. לעמוד על
59 עקר טעמיה המשנה, מפני מה זה טמא זה סהור, זה
60 אסור זה מותר, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא, וזה תלמוד שהיה בימי התנאים, ולהבין דבר מתוך דבר כשהיה דבר חדש
נשאל בבית המדרש מהבין: למדוהו ולאיקה משנה ודמוהו:

1 אבל תורה דסתמא כתיב הכי נמי דמוחקין.
2 לפום האי דיתוי ה"מ למיפרך וכי לית
3 ליה לתי' הא דתנן כל גט שכתב שלא לשם
4 אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמע קול
5 סופרים מקרין וכו' וה"מ לתרצוי דילמא עד כאן
6 לא אמר גבי גט דסתמא פסול משום דאשה לאו
7 לגירושין עומדת אבל סוטה אחר שקנא לה
8 ונסתרה סתמא להשקות עומדת כדאמרינן בריש
9 מסכת נזבחים (ק"ג) א"ע עד כאן לא פסלינן גבי
10 גט אלא משום דהתם וכתב לה אמר רחמנא וכו'
11 מיהו היכא דאתניק לשם רחל לא הורא
12 מנתקא ע"י מוחק לשם לאה ולרבי אחי בר
13 יאשיה נמי א"ע' דעשייה דידה מחיקה היא מיהו
14 מהני קצת דבתב בסתמא ועשה לה ולא כתב
15 ומחה לה דרשין ליה נמי אכתיבה דבעינן
16 דלכתוב לשם אלות בעולם מיהו אחי נמי האי
17 דלא

1 גני מה מלאכתך? אמרת לי: לבל' אני, אמר לי: בני, הוי וזיר שמלאכתך מלאכת שמים
2 היא, שמא תחסיר אות אחת או תתיר אות אחת נמצאת אתה מחרב את כל העולם
3 כלו. אמרת לי: דבר אחד יש לי שאני מטיל לתוך הדיו, וקננתום שמו, אמר לי: וכי
4 מטילין קננתום לתוך הדיו? התורה אמרה "ומחה" כתב שיוכל למחות! מאי קאמר ליה
5 ומאי קא מחדר ליה? הכי קאמר ליה לא מעביא בחסרות ויתירות דבין גנא, אלא אפילו
6 למיחש לזבוב, דדילמא אחי ותיב אתגיה דדל"ת ומחיק ליה ומשוני ליה ר"ש, דבר אחד
7 יש לי שאני מטיל לתוך הדיו וקננתום שמו. איני? והא תניא, אמר ר' מאיר: כשהייתי
8 למד תורה אצל ר' ישמעאל הייתי מטיל קננתום לתוך הדיו, ולא אמר לי דבר. כשהייתי
9 אצל ר' עקיבא אסרה עלי' קשיא שמוש אשמושו, קשיא אסרה אאסרה, בשלמא שמוש
10 אשמוש לא קשיא, מעיקרא אתא לקמיה דר' עקיבא, כיון לא מצי קם אליביה, אתא לקמיה
11 דר' ישמעאל ונמר גמרא, הדר אתא לקמיה דר' עקיבא סבר סברא. אלא אסרה אאסרה
12 קשיא, קשיא, תניא, ר' יהודה אומר, אומר ה"ה ר' מאיר: לבל' מטילין קננתום לתוך הדיו
13 חזין

14 חזין

1 גני מה מלאכתך? אמרת לי: לבל' אני, אמר לי: בני, הוי וזיר שמלאכתך מלאכת שמים
2 היא, שמא תחסיר אות אחת או תתיר אות אחת נמצאת אתה מחרב את כל העולם
3 כלו. אמרת לי: דבר אחד יש לי שאני מטיל לתוך הדיו, וקננתום שמו, אמר לי: וכי
4 מטילין קננתום לתוך הדיו? התורה אמרה "ומחה" כתב שיוכל למחות! מאי קאמר ליה
5 ומאי קא מחדר ליה? הכי קאמר ליה לא מעביא בחסרות ויתירות דבין גנא, אלא אפילו
6 למיחש לזבוב, דדילמא אחי ותיב אתגיה דדל"ת ומחיק ליה ומשוני ליה ר"ש, דבר אחד
7 יש לי שאני מטיל לתוך הדיו וקננתום שמו. איני? והא תניא, אמר ר' מאיר: כשהייתי
8 למד תורה אצל ר' ישמעאל הייתי מטיל קננתום לתוך הדיו, ולא אמר לי דבר. כשהייתי
9 אצל ר' עקיבא אסרה עלי' קשיא שמוש אשמושו, קשיא אסרה אאסרה, בשלמא שמוש
10 אשמוש לא קשיא, מעיקרא אתא לקמיה דר' עקיבא, כיון לא מצי קם אליביה, אתא לקמיה
11 דר' ישמעאל ונמר גמרא, הדר אתא לקמיה דר' עקיבא סבר סברא. אלא אסרה אאסרה
12 קשיא, קשיא, תניא, ר' יהודה אומר, אומר ה"ה ר' מאיר: לבל' מטילין קננתום לתוך הדיו
13 חזין

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד ב מותך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לשמה. מתרצת הגמרא, אָמַרְי, הָתָם - גבי גט 'וְכַתְּבָהּ לָהּ' אָמַר
 רַחֲמֵנָא, כיון שהזכירה התורה כתיבה עֲצֵינָן פְּרִיכָה לְשִׁמְהָ.
 שואלת הגמרא, הָכָא נִמְי' כְּתוּב 'וְעֵשָׂה לָהּ' ומדוע לא נדרוש
 שצריך עשייה לשמה. מתרצת הגמרא, מֵאִי 'עֵשָׂיָה' - מדי העשייה
 שאמרה התורה מְחִיקָה - שצריך הכהן למחוק את המגילה לשמה
 של הסוטה ולא שכתובת המגילה צריכה להיעשות לשמה.
 שנינו במשנה, אֵינָה מְסַפֶּקֶת לְשִׁתּוֹת עַד שִׁפְנֵיהָ [וְכוּ].
 מקשה הגמרא, מִנֵּי - כמו איזה תנא סובר התנא של משנתנו
 שאמר, שהסוטה נבדקת מיד לאחר שתית המים המרים, שמיד
 לאחר שתיתן פניה מוריקות. רַבִּי שְׁמַעוֹן הוּא, דְּאָמַר מְקַרְיָב אֶת
 מְנַחְתָּהּ וְאַחַר כֶּף מְשֻׁקָּה, דְּכִמְהָ דְּלֵא קְרַבְהָ מְנַחְתָּה - שכל זמן
 שלא קרבה המנחה לא כְּרַבְי לָהּ מֵאִי - אין המים בודקים אותה,
 דְּכַרְיָב "מְנַחַת וּכְרוֹן מְזַכֵּר עוֹן" הרי, שרק לאחר הקרבת המנחה
 נבדקים עוונותיה ונזכרים, ואם קודם שותה את המים ורק לאחר מכן
 מקריב את המנחה, לא היה התנא אומר שמיד לאחר השתייה פניה
 מוריקות. אֵימָא סִיפָא, וְש' לָהּ וְכוּת הוּתָה תוּלָה לָהּ, אֶתְאֵן לְרַבִּין
 הרי שבאנו לשיטת החמנים, דְּאִי רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָאָמַר אֵין וְכוּת תוּלָה
 בְּמֵיִם הַמְרִיִּם. וקשה מי הוא התנא של המשנה. מתרצת הגמרא,
 אָמַר רַב חֲסֵדָא, הָא - משנתנו מִנֵּי, רַבִּי עֲקִיבָא הוּא, דְּאָמַר,
 מְקַרְיָב אֶת מְנַחְתָּהּ וְאַחַר כֶּף מְשֻׁקָּה, ולכן אומר התנא ששתיית
 המים בודקתה מיד, וְכוּתָה - אם תולה לה, סָבַר לָהּ כְּרַבְנָן -
 שאומרים שהזכות תולה לה.
 שנינו במשנה, וְהֵם אוֹמְרִים הוֹצִיאֹתָ וְכוּ' - לאחר ששותה הסוטה
 מן המים, אם טמאה היא, מיד פניה מוריקות והיא מתמלאת גדין
 והעומדים שם אומרים הוציאנה שלא תטמא העורה.
 שואלת הגמרא, מֵאִי מְעָמָא מְבַקְשִׁים להוציא אותה מהעורה,
 לכאורה הסיבה היא, דְּדִילְקָמָא מְתָה, לְמִימְרָא דְּמֵת אֶסוּר בְּמַחְנָה
 לְוִיָּה - היינו, עזרת נשים או שער נקנור (שהיה בין עזרת נשים
 לעזרה), ששם מביאים את הסוטה, שלא נתקדשו בקדושת המקדש
 והם כשאר הר הבית שדינו כמחנה לוי, וְהַתְּנִיָּא, מְטָא מֵת מוֹתֵר
 לְיִבְנֵם לְמַחְנֵה לְוִיָּה, וְלֹא מְטָא מֵת בְּלִבְדָּא אֶמְרוּ, אֵלָא אֶפִּילוּ מֵת
 עֲצָמָי, שְׁנָאמְרֵי, "וַיִּקַּח מִשָּׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ", וְעִמּוֹ"
 משמע, בְּמַחְצִיתָו. ובמדובר היו ג' מחנות, לפניו מן הקלעים, היה
 מחנה שכניה, סביב מחנה שכניה חנו הלויים, וסביב הלויים מחנה
 ישראל. ומכך שמשנה שהיה לוי, נטל עימו למחיצתו את עצמות
 יוסף, יש ללמוד שהתם מותר במחנה לוי. אם כן קשה, מדוע
 הוצרכו להוציא את הסוטה מעזרת הנשים, הרי מת מותר בה.
 מתרצת הגמרא, אָמַר אֲבִי, לא מחשש מיתה הוצרכו להוציאנה,
 אלא שְׁמָא תְּפָרוּס נְדָה מחמת הפחד התוקף אותה עם שתיית
 המים, שהיא מתחילה להרגיש את פעולתם בגופה, ונידה אסורה
 במחנה לוי.
 שואלת הגמרא, לְמִימְרָא דְּבַעֲיָתוּתָא מְרַפִּיא - שהפחד מרפה את
 מקור דמיה וגורם לראית דם. אומרת הגמרא, אֵין, דְּכַרְיָב
 וְתַתְּחַלְחַל הַמְלַכָּה מְאֹד, וְאָמַר רַב מהו לשון וְתַתְּחַלְחַל/
 שְׁפִירְסָה נְדָה - היינו, שנתמסמס חלל גופה, ופירסה נידה.
 מקשה הגמרא, וְהָא אֵנָן תַּנּוּ, חֲרָדָה מְסַלְקָת דְּמֵיִם - אישה הנתונה
 בפחד, אינה רואה דם. מתרצת הגמרא, מְפָרְדָּא צְמִית - דאגה
 מתמדת שלא באה לאישה בהפתעה. כגון אישה שדואגת מפני
 אויבים שלא יבואו להורגה, אכן צומת את המקור מלהוציא דם,
 ובמשנה זו מדובר במקרה שלא באה עליה הפחד בהפתעה,
 בְּעֵתוֹתָא מְרַפִּיא - אבל פחד הבא בהפתעה, כגון זו, שעד שלא
 שתה מן המים הייתה סמוכה ובטוחה שלא יזיק לה המים,
 ופתאום, עם שתייתם מתחילה להרגיש מה שהם מחוללים המים

חוץ מְפָרְשֶׁת סוֹטָה בְּלִבְדָּא - ואפילו פרשת סוטה שבספר תורה,
 כיון שצריך שתהא פרשת סוטה ראויה להיחמק, וקנקנתום מתיר
 רושם לאחר מתיקתו. רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמַר מְשֻׁמוּ - של רבי מאיר, חוץ
 מְפָרְשֶׁת סוֹטָה שֶׁל מְקַדְּשׁ - שכותב הכהן בבית המקדש לשם כל
 סוטה וסוטה.
 מבררת הגמרא, מֵאִי בְּיַנְיָהוּ - במה נחלקו, כלומר, מה יסוד
 המחלוקת בניהם. אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, לְמַחֲזֹק לָהּ מִן הַתּוֹרָה אֵיכָא
 בְּיַנְיָהוּ - נחלקו אם ניתן למחוק מפרשת סוטה שבספר תורה, לתנא
 קמא ניתן להשתמש לבדיקת הסוטה גם מפרשת סוטה הכתובה
 בספר תורה, ולכן אסר הטלת קנקנתום לתוך הדיו שבה נכתבת
 פרשה זו, ורבי יעקב סובר, שאין בודקים אותה אלא בפרשה
 הנכתבת לשמה, ולא מפרשת סוטה שבספר תורה, ולכן לא הצריך
 שתהא פרשה זו שבספר תורה, ניתנת להיחמק. וְהֵנִי תַנְיָא בִּי הֵנִי
 תַנְיָא - והתנאים הללו נחלקו במחלוקת התנאים דלהלן, אם ניתן
 להשתמש לבדיקת סוטה זו במגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה
 אחרת. דְּתַנְיָא, אֵין מְגִילָתָהּ - מגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה זו
 אינה כְּשִׁירָה לְהִשְׁקוֹת בָּהּ סוֹטָה אַחֲרָה. רַבִּי אַחִי בְּרַי יֵאֵשִׁיָּה
 אוֹמַר, מְגִילָתָהּ - מגילה שנכתבה לשם סוטה זו כְּשִׁירָה לְהִשְׁקוֹת
 בָּהּ סוֹטָה אַחֲרָה - שאין צריך כתיבה לשמה. תנא קמא שבברייתא
 דלעיל, שאמר שניתן להשתמש בפרשת סוטה שבספר תורה
 להשקאת סוטה. דהיינו שלא צריך כתיבה לשמה, סובר רבבי אחי
 בר יאשיה שניתן להשתמש במגילה שנכתבה לטוטה זו לשם סוטה
 אחרת, ורבי יעקב שחולק וסובר שאין מוחקים מפרשת סוטה שבספר
 תורה, שצריך כתיבה לשמה, סובר כתנא קמא של רב אחי בא
 יאשיה, שאין משתמשים במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לבדיקת
 סוטה אחרת.
 אָמַר רַב פֶּפְסָא לדחות, דִּילְקָמָא לֹא הוּא - אין הכרח לומר כן, ואפשר
 לומר עַד כָּאֵן לֹא קָאָמַר תַנְיָא קָמָא הָתָם שלא ניתן להשתמש
 במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לסוטה אחרת, אֵלָא בֵּין דְּאֵינְתִּיק
 לְשׁוּם רַחֵל - שנכתבה המגילה לשם זו ונותקה מכל נשים שבעולם
 לשם רחל לא הִרְדָּא מֵינְתִּיקָא - לא תחזור שוב להינתק מכל נשים
 שבעולם להיות מיוחדת לְשׁוּם לָאָה שכן התייחדה כבר לשם רחל.
 אָבֵל תוֹרָה - פרשת סוטה שבתורה, דְּסִתְמָא כְּרִיבָה שֶׁנִּכְתַּבְתָּ
 בסתם ולא נותקה מכל נשים שבעולם לשם זו הִכִּי נִמְי' דְּמַחְצִינָן
 ניתן למחוק ממנה לשם זו אף שלא נכתבה לשמה.
 אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרַי יַצְחָק לדחות באופן אחר, דִּילְקָמָא לֹא הוּא - אין
 הכרח לתלות את מחלוקת התנאים זה בזה ואפשר לומר, עַד כָּאֵן
 לֹא קָאָמַר רַבִּי אַחִי בְּרַי יֵאֵשִׁיָּה הָתָם - שניתן להשתמש במגילת
 סוטה שנכתבה לשם זו לסוטה אחרת אֵלָא בְּמְגִילָהּ, לפי דְּאֵינְתִּיק
 לְשׁוּם אֵלוֹת עֲפוּלָם שסוף סוף נכתבה לשם קללה, אָבֵל תוֹרָה
 דְּלַהֲתַלְמוּד כְּרִיבָה - שנכתבה כדי ללמוד ולא לשם קללה הִכִּי נִמְי'
 דְּלֵא מְחִיקִין.
 מקשה הגמרא, וְרַבִּי אַחִי בְּרַי יֵאֵשִׁיָּה שאמר שניתן להשתמש
 במגילת סוטה שנכתבה לשם אישה זו לסוטה אחרת, לִית לָיָהּ -
 האם אינו סובר את המשנה בגיטין, אדם שכתב גט על מנת לְגַרְשׁ
 בו אֶת אִשְׁתּוֹ וְנִמְלָךְ חוּר בו מהגירושין. אם מְצָאוּ בָּן עֵירוֹ, וְאָמַר
 לוֹ שְׁמִי שְׁמִיךָ וְשֵׁם אִשְׁתִּי בְּשֵׁם אֲשֶׁרְךָ - הרי שם העיר שלי
 48 ושלך, וכן השמות שלי ושל אשתך שווים, אם כן גט זה מתאים גם
 49 עבורי, תן לי את הגט שכתבת עבור הגירושין שלך ושל אשתך,
 50 ואגרש בו אני את אשתי. פְּסוּל לְגַרְשׁ בּוֹ, שצריך שתהא כתיבת
 51 הגט לשם האישה העומדת להתגרש בו. לפי שגבי כתיבת גט נאמר,
 52 "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה", ודורשים 'לה', לשמה, אם כן,
 53 גם כאן שנאמר 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת' נדרוש 'לה'

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד א מתיך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

44 הכיר את דרכו ונכח שהוא בדרך הנכונה, ואז ניצל מכולם. וכמו
 45 כן האדם בעולם הזה, גם כשלומד תורה ומקיים מצוות עדיין אינו
 46 יודע אם ילך בדרך זו עד סוף ימיו, או שמא יכפנו היצר הרע
 47 להשיבו מהדרך הנכונה, עד שמגיע ליום המיתה ולא פירש מן
 48 התורה עד ליום זה, ואז ניצל מכל מוקשי העולם הזה. דָּבָר אַחֵר
 49 דרך נוספת מדוע המשיל הכתוב את המצוה לנר ואת התורה לאור,
 50 עֲבִירָה מִכֶּבֶד מִצְוָה - מעשה עבירה מכבה את שכר המצוה שלא
 51 תגין עליו מן הפורענות, כפי שניתן לכבות את אור הנר שלא יאיר.
 52 וְאִין עֲבִירָה מִכֶּבֶד תּוֹרָה - שכר מי שעסק בתורה שלא תגן עליו,
 53 כפי שלא ניתן לכבות את אור היום, שְׁנַאמַר "מִים רַבִּים לֹא יִכְלֹוּ
 54 לִכְבּוֹת אֵת הָאֵהָבָה" - 'מים רבים' הם משל לעבירות, והאהבה זו
 55 התורה, ומבואר בפסוק, שהעבירות אינם מכבות את שכר התורה.
 56 מכל מקום מבואר בברייתא שהמצוות אינם מגנות מכל היסורים כל
 57 כך, ואם כן קשה, לך איזו חטא אמר התנא שהיא עומדת לה
 58 להיצל מפגיעת המים המרים, אם זכות תורה, הרי אינה מצווה
 59 בלימוד התורה ושכרה אינו גדול, ואם זכות מצווה, הרי אין שכרם
 60 מרובה כל כך להציל מן היסורים. מתרצת הגמרא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵף,
 61 לעולם זכות מצווה מגינה על הסוטה, וּמִצְוָה בְּעִידָנָה דְּעָסִיק בָּהּ -
 62 בשעה שעוסק בה, מִנְּנָא - מגינה עליו מן היסורים וּמִצְוָה
 63 ומצילה אותו שלא יבא לידי חטא. בְּעִידָנָה דְּלֹא עָסִיק בָּהּ -
 64 משנגמרה המצווה ואינו עוסק בה עוד, אֲנִינִי מִנְּנָא - מן היסורים
 65 אֲצִוְלִי לֹא מִצְוָה - ואינה מצילה מן החטא. כלומר, לעולם המצווה
 66 מגינה מן היסורים בעולם הזה, ולפיכך, זכות מצווה עומדת לסוטה
 67 שלא יזיקה המים, ומזה שאמר התנא בברייתא שהמצווה אינה מגינה
 68 אלא לשעה, כוונתו שאינה מגינה אלא בשעה שעוסק בה, אבל
 69 תּוֹרָה בִּין בְּעִידָנָה דְּעָסִיק בָּהּ - בין בשעה שעוסק בה וּבִין בְּעִידָנָה
 70 דְּלֹא עָסִיק בָּהּ - ובין בשעה שאינו עוסק בה מִנְּנָא וּמִצְוָה -
 71 מגינה מן היסורים ומצילה מן החטא.
 72 מקשה הגמרא, מִתְקִיף לָהּ רַבָּה, אֲלֵא מַעְתָּה - אם זכות תורה
 73 עומדת לאדם גם בשעה שאינו עוסק בה שלא יבא לידי חטא, דוּאֲנִי
 74 ואִיתִיפּוּל שֶׁנַּעֲשׂוּ רַשְׁעִים, מִי לֹא עָסְקִי בְּתוֹרָה, אִם כֵּן אֲמַאי לֹא
 75 הִגִּינָה עֲלֵיהֶוּ התורה מיצר הרע, שהחטאים ועשאים רשעים
 76 גמורים. אֲלֵא אָמַר רַבָּה חִלוּק אַחַר, תּוֹרָה בְּעִידָנָה דְּעָסִיק בָּהּ -
 77 בשעה שעוסק בה מִנְּנָא וּמִצְוָה - מגינה עליו מיסורים ומצילה
 78 אותו מיצר הרע שלא יבא לידי חטא, בְּעִידָנָה דְּלֹא עָסִיק בָּהּ -
 79 ואולם בשעה שאינו עוסק בה, אֲנִינִי מִנְּנָא אֲצִוְלִי לֹא מִצְוָה -
 80 מגינה היא עליו מן היסורים אך אינה מצילתו מן החטא. מה שאין
 81 כן מִצְוָה, בִּין בְּעִידָנָה דְּעָסִיק בָּהּ בְּעִידָנָה דְּלֹא עָסִיק בָּהּ, אֲנִינִי
 82 מִנְּנָא מצילה אותו מן היסורים והפורענות, ולכן זכות מצווה מגינה
 83 על הסוטה, אך אֲצִוְלִי לֹא מִצְוָה - אינה מצילתו מן החטא. ובה
 84 מובן מדוע שלט יצר הרע על דוּאֲנִי ואִיתִיפּוּל לעשותם רשעים.
 85 רַבִּינָא אָמַר - מיישב באופן אחר, לְעוֹלָם הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה
 86 היא זְכוּת תּוֹרָה. וְנִקְאָמְרָת - ומה שהקשית שהרי היא אִינָה
 87 מִצְוָה וְעוֹשֶׂה. נְהִי דְּפִקְדוֹנֵי לֹא מִפְקִידָא - אמנם היא עצמה אינה
 88 מצווה ללמוד תורה, אך בְּאִנְרָא דְּמִקְרָוּ וּמִתְנִינֵי בְּנִיחֵוּ - בשכר
 89 שטרחות להביא את בניחן לבית הספר לקרא ולשנות משנה,
 90 וְנִמְרָן לְהוֹ לְנִבְרִיחֵוּ - וממתנינות לבעליהן שיוצאים לעיר אחרת
 91 ללמוד תורה עַד דְּאָתוּ מִבֵּי מְדִרְשָׁא - עד שחוזרים מבית המדרש,
 92 מִי לֹא פִלְגָנָן בְּתִדְיָהוּ - וכי אינם חולקים עימם בשכר לימוד
 93 התורה שלהם, שהוא שכר של מצווה ועושה.
 94 הגמרא חוזרת למשל המובא בברייתא ושואלת, וּמַאי הַנְּמַשֵּׁל
 95 להגיע לַפְרִשְׁת דְּרַבִּים שהזכיר התנא. ומשיבה, אָמַר רַבִּי הִקְדָּא,
 96 זֶה תְּלַמֵּיד חֲכָם יוֹם מִיתָה - פרשת דרכים הוא יום המוות, שהוא

1 הוּ (תְּהוּ) [תְּהוּ] אֲרַבָּה לְשִׁלּוּתָהּ - ועל ידי הצדקה, ידא אורך
 2 זמן לשלומך, שלא תמחר לפקוד אותך הרעה. וּבְתִיב, "בְּלֹא מִטָּא
 3 עַל נְבוֹכַדְנֶצַּר מִלְכָּא" לבסוף הגיעו כל הפורענויות על נבוכדנצר,
 4 וּבְתִיב "לְקַצַּת יְרֵחוֹ תְּרֵי עֶשְׂרִי" - לאחר שנים עשר חודש. הרי
 5 שהזכות תולה שנים עשר חודש. אם כן, מיהו התנא של משנתנו
 6 שסובר שהזכות תולה ג' שנים. משיבה הגמרא, לְעוֹלָם הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה
 7 משנתנו סובר כשיטת רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא שאמר שהזכות תולה ג' שנים,
 8 וְאִשְׁכַּח קָרָא - ומצא מקרא כתוב דְּאָמַר וְתִנִּי - שהקב"ה מאריך
 9 אפו עד ג' פעמים, דְּבְתִיב "כֹּה אָמַר ה' עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי אָדָם" -
 10 הרי שעד ג' פשעים המתין להם הקב"ה ולא הביא עליהם פורענות
 11 עד לאחר ג' פעמים, דְּהִינּוּ הָאֵרִיךְ אֶת הַזְּמַן ג' שָׁנִים.
 12 שואלת הגמרא, וּמַאי - מהו שאמר רבי ישמעאל, אָף עַל פִּי שְׁאִין
 13 רַאִיה לְדָבָר וְכֵן לְדָבָר, מדוע אין זו ראייה גמורה. ומישבת, דְּלִמָּא
 14 שְׂאִין עוֹבְרֵי בּוֹכְבִים כְּגוֹן נְבוֹכַדְנֶצַּר וְאָדָם דְּלֹא מִפְקִידֵי דִּינָא
 15 עֲלֵיהֶוּ - שאין הקב"ה ממחר להביא עליהם פורענות בעולם הזה,
 16 אבל עם ישראל מדקדק הקב"ה בעולם הזה וממחר לפרוע מהם
 17 בעולם הזה.
 18 שנינו במשנה, וְיֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה ג' שָׁנִים כּו'.
 19 שואלת הגמרא, זְכוּת דְּמַאי - איזו זכות מגינה עליה שהמים אינם
 20 מייקים לה. אִילִימָא זְכוּת דְּתוֹרָה - שהיתה עוסקת בתורה. הָא
 21 אִינָה מִצְוָה וְעוֹשֶׂה הִיא - הרי אינה מצווה ללמוד תורה, ובין
 22 שאינה מצווה אין שכרה גדול, ולא מסתבר לומר שזכות זו תעמוד
 23 לה שהמים לא יזיקוה. אֲלֵא נִאמַר שהכוונה היא, לְזְכוּת דְּמִצְוָה
 24 שעשתה, גם על כך קשה, וכי זְכוּת דְּמִצְוָה מִי מִנְּנָא בּוֹרֵי הָא
 25 - האם יש בבודה להגין כל כך מן הפורענות וְהַתְנִינָא, אִתּוּ זֶה דְּרִישׁ
 26 רַבִּי מְנַחֵם בֶּר יוֹסֵף, נִאמַר "כִּי נָר מִצְוָה וְתוֹרָה אִוֵּר", תֵּלָה -
 27 המשיל הַכְּתוּב אֶת הַמִּצְוָה בְּנֵר, וְאֵת הַתּוֹרָה בְּאִוֵּר, אֵת הַמִּצְוָה
 28 המשיל בְּנֵר, לומר לך מִה נָר אִינָה מְגִינָה אֲלֵא לְפִי שְׁעָה -
 29 להאיר לו את הדרך העומדת לפניו שלא יכשל, אָף מִצְוָה אִינָה
 30 מְגִינָה אֲלֵא לְפִי שְׁעָה - ממקצת פורענויות, וְאֵת הַתּוֹרָה הַמְשִׁיל
 31 בְּאִוֵּר - לומר לך מִה אִוֵּר הַיּוֹם מְגִינֵן לְעוֹלָם - מכל הפעמים
 32 הבאים לו בעולם, אָף תּוֹרָה מְגִינָה לְעוֹלָם - שמצילה אותו מן
 33 החטא ומן היסורים הבאים לו בזה העולם. וְאָמַר - הפסוק שאחריו
 34 המדבר בענין מעלותיה של התורה, "בְּהַתְהַלֵּךְ תִּנְחָה אֶתְךָ
 35 ובשכרך תשמור עלך והקיצות היא תשיחך וגו'". וכך מתפרש
 36 הכתוב, "בְּהַתְהַלֵּךְ תִּנְחָה אֶתְךָ" - זה העולם הזה - שהתורה
 37 תנחה ותגן בעולם הזה מכל צרות. "בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ" זו
 38 מִיתָה - בשעת המיתה מגינה התורה מיסורי המיתה, וְהַקְּיָצוּת
 39 היא תְּשִׁיחָה לְעֵתִיד לְבָא - לאחר המיתה תליץ התורה בערך
 40 להגן מפני יסורי הגיהנם. מִשָּׁל לְאָדָם, שְׁהִיה מְחַלֵּף בְּאִישׁוֹן לִילָה
 41 וְאִפְיֵלָה וּמִתְיָרֵא מִג' דְּבָרִים, א. מִן הַקּוֹצִים וּמִן הַפְּחָתִים -
 42 גומות ומן הַבְּרָקִים שהם פגעים האורבים לו בכל צעד ושעל, ב.
 43 וּמִחֵה רֵעָה וּמִן הַלִּיסָמִים - שהם סכנות המזדמנות לו באישון
 44 לילה, ג. וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיזוֹ דְּרָךְ מְחַלֵּף - מחמת שאינו בקי מספיק
 45 בשבילי הדרכים. נִדְּמָנָה לוּ אֲבוּקָה שֶׁל אִוֵּר, כִּיּוֹן שְׂמֵאִירָה לוּ
 46 אֵת הַדֶּרֶךְ הַעוֹמֶדֶת לִפְנֵי, נִיצֵל מִן הַקּוֹצִים וּמִן הַפְּחָתִים וּמִן
 47 הַבְּרָקִים שֶׁהֵם הַסְּכוּתָה הָאוֹרֶבֶת מִחַמַּת שְׂאִינוּ רוֹאֵה, כָּךְ, מִי
 48 שִׁמְקִים מִצְוָה נִיצֵל מִמְּקַצַּת פּוֹרַעְנוּת. אולם וְעִדִּין וְעִדִּין
 49 מִחֵה רֵעָה וּמִן הַלִּיסָמִים שֶׁדָּרְכָן לִלְכַת בְּלִילָה פֶּן יִפְגְּעוּ בוּ, וְעוֹד
 50 וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיזוֹ דְּרָךְ מְחַלֵּף. בִּיּוֹן שְׁעָלָה עוֹמֵד הַשְּׁחַר, נִיצֵל
 51 מִחֵה רֵעָה וּמִן הַלִּיסָמִים - כך מי שזכה ללמוד תורה ניצל מן
 52 החטא ומן היסורים. אולם גם לאחר שעלה עמוד השחר, וְעִדִּין
 53 אִינוּ יוֹדַע בְּאִיזוֹ דְּרָךְ מְחַלֵּף, עַד שֶׁהִגִּיעַ לַפְרִשְׁת דְּרַבִּים וְשֶׁם

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד א

רשי"ו

תוספות

מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה ג' אונגי מנגא אצולי לא מצלא. ותימה מאי האי דקתינו בברייתא תלה את המצוה בנר מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה אי מיצר הרע אינה מגינה כלל אי מן הפורענות מגינה לעולם ותורה נמי למה תלה הכתוב באור משום דמגינה לעולם אי מן הפורענות מצוה נמי מנגא לעולם ואי דמצלא מיצר הרע הא לא מצלא אלא לפי שעה.

זה תלמיד חכם ודסקלא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא. תימה ודיאך ניצול מכולן ודלא לא ניצול מיצר הרע בעידנא דלא עסיק בתורה וי"ל סתם תלמיד חכם תורתא אומנתו ועוסק בה ומתהדר כל שעה ואינו הולך ד' גמולות בלא תורה: והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה. תימה והא אמר לעיל בין לרב יוסף בין לרבא מצוה אונגי מנגא מן הפורענות אפילו בעידנא דלא עסיק בה ועבירה מכבה מצוה לאו מלהיין מן הדסורין קאמור אלא מליטולו שבר לעתיד לבא כמו שפרש"י:

בן המצוה בנר, ואת התורה באור. את המצוה בנר לומר לך: מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה, אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה. ואת התורה באור, לומר לך: מה אור מגינ לעולם אף תורה מגינה לעולם. ואומר "בהתהלכך תנחה אתך" וגו' "בהתהלכך תנחה אתך" זה העולם הזה, "בשכבך תשמר עליך" זו מיתה, "והקיצות היא תשיחך" לעתיד לבא. משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתירא מן הקוצים ומן הפחיתים ומן הפרקנים ומתהר רעה ומן הליסטיין ואינו יודע באיזה דרך מהלך. בין שעלה עמוד השחר ניצל מכולם. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה, שנאמר: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". אמר רב יוסף: מצוה, בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אונגי מנגא, אצולי לא מצלא. תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, מנגא ומצלא. מתקוף לה רבא: אלא מעתה, דואג ואחיותפל מי לא עסקי בתורה? אמאי לא הגינה עליה? אלא אמר רבא: תורה, בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אונגי מנגא, אצולי לא מצלא. מצוה, בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה, אונגי מנגא, אצולי לא מצלא. רבינא אמר: לעולם וכות תורה, ודקאמרת אינה מצוה ועושה, נהי דפקודי לא מפקדא, באגרא דמקרין ומתניין בנייהו ונמרון להו לגברייהו עד דאתו מפי מדרשא, מי לא פלגאן בהדייהו? מאי פרושת דרבינא? אמר רב חסדא: זה תלמיד חכם יום מיתה רב נחמן בר יצחק אמר: זה תלמיד חכם, ויראת חטא. מר זוטרא אמר: זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה. אמר רב יוסף: דרשיה ר' מנחם בר יוסי להאי קרא כי סיני, ואילמלא דרשיה דואג ואחיותפל הכי, לא רדפו בתר דוד, דכתיב: לאמר אלהים עובו וגו'. מאי דרשיה? "לא יראה כד ערות דבר" והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. מאי בוז יבוזו לו?" אמר עולא: לא בשמעון אחי עוריה ולא פר' יוחנן דבי נשיאה אלא פהלל ושבנא. דכי אתא רב דימי אמר: הלל ושבנא אחי הוה, הלל עסק בתורה, שבנא עבד עיסקא. לסוף, אמר ליה: תא נערוב ולפלוג; יצתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון ביתו" וגו':

הן תמי ארכא לשלוחך. ואן תהא אורך ומן לשלוחך שלא יבאו עליך הפורענות. וכן עשה נבוכדנצר, היה מקבץ בכל יום עניי ישראל שהביא בגולה והיו צריכין מזונות ומפרנסים, ואף דניאל בשהשיאו עצה זו לךך נהפון. שראה את ישראל בגולה מחזרין על הפתחים: וכתבי בלא מנא. כל הפורענות הגיע על נבוכדנצר. לקצת ירחין תרי עשר. אלקא תלה לו תוכות ריב חדש: לעולם. מתני

דקתני ג' שנים ר' ישמעאל היא: ואשכח קרא דאמר ותי. שונה בהארכת זמן, כלומר מקרא כתוב שהקב"ה מאריך זמן עד ג' פעמים, הלך הוה להו ג' שנים: ולא מפקדי דינא עליהו. אין ממהרין מן השמים לפקוד עונותם עליהם בעולם הזה, אבל מישאל ממהרין לפרע בעה"ז ומדקדיקין אתרייהו: וכות רבא: מגינה כל קרי וכות דתורה. שקתיה עסקת בתורה: הא לא מפקדא. דכתיב ולמדתם אותם את בניכם וקדיס (ו) ולא את בנותיכם, וכיון דאינה מצוה אין שברה גדול ממצוה ועושה: האי תשיחך. תלךין בעדך את וכותך: פחיתים. גמול: נזיפתה לו אבוקה של אור. כך זכה לקים מצוה נצל מפקדת פורענות: ועדיין מתירא מחיה רעה ומן הליסטיין. שרדן לילך בלילה פן יפגע בו. דכתיב השת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל החיה יער (פסליס קנה הגיע עמוד השחר, ואף כאן זכה לתורה נצל מן החטא ומן הדסורין: ועדיין אינו יודע בו' שמא יכפנו יצרו לבטל וישיב עליו יצהיר ופורענות: הגיע לפרשת דרכים. וסם הכיר את דרכו, ואף כאן הגיע ליום המיתה ולא פרש מן התורה עד יום מותו נצל מכלן, והכי מפרש לה לקמיה: עבירה מכבה. שבר מצוה ואין עבירה מכבה. שבר מן שעסק בתורה קום לבן, אלא מצוה לא מנגא בלי האי: לכבות את האהבה. זו תורה דכתיב (יש ט) והביא אל בית היין ודגלו עלי אהבה. יין סוד: אמר רב יוסף. לעולם מגינה על היסורין הרבה, ומאי אינה מגינה דקאמר ת"ק ובל"ק מן החטא שלא יתקפני יצהיר קאמר: טוהר בעידנא דעסיק בה. ותינו לפי שעה דאמר מנגא מן היסורין ומצלא מיצהיר שלא יכשילנו לחטא: בעידנא דלא עסיק בה. משנמגר המצוה ואינו עוסק בה אונגי מנגא מן הפורענות. אצולי לא מצלא. ודקתני בברייתא עברה מכבה מצוה, לאו מלהיין מן היסורין קאמר, אלא מליטולו שבר לעתיד: אמאי לא תנן עליהו, מוצר הרע שהחטיאם ועשאם רשעים מגמורם, כלומר אמאי לא תביצלו מן העבירות: לעולם וכות דתורה. ולא שעוסקת בתורה, אלא שטורחת בבנה ובבעלה שיעסקו דפקראין ופתיאין. שטורחות על בנייהו להביאן לבית הספר לקראו מקרא ולשנות משנה: ונמרון לגברייהו. וממתנות להעליהן שיוצאי ליה אתרת ללמוד תורה: מאי פרושת דרבינא. עיר מדמיה להגיע לפרשת דרכים, והא אבוקה היינו מצוה, עמוד השחר היינו תורה, אלא פרושת דרכים מאי היא: ויום המיתה, והוא תלמיד חכם ביום מותו, ודע שלא פירש לפרוק מעליו על תורה: ויראת חטא. ויראת חטא מלךדוף אתרי יצא: דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא. ותיק עלה עמוד השחר נצל מן החיה בו' זכה לתורה נצל מיצהיר ומן החטא. ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך, אם יתן שסייעתו מן השמים להתקבל דבריו בין חבריו להורות בהלכה ובמשפט. הגיע לפרשת דרכים, כלומר זכה לכן נצול מכלם: לאמר אלהים עובו; וכן היה אומרם עליהם עובו, שכן על אשת איש ואין אנו נענשין עליה. רדפו ותפסוהו כי אין מציל, אין לו זכות שיצילנו. שהעברה בכתה וכוותיה: לא יראה קדי, עברה, ואם דאח ושם מאחריה: שמעון אחי עוריה. תנא הוא במשנה קמיתא דובחיים. ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטיא כדי שיחלוק בזכות למודו של שמעון. לךך הוא נקרא על שם עוריה אחיו. וכן ר' יוחנן למד ע"י הנשיא שהיה מפרנסו: הלל עסק בתורה. מתוך עני רב בדמפרש במס' יומא (ף ל"ג):

למה

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד ב

תוספות

בן עזאי אומר חייב אדם וכו'. ירושלמי דבן עזאי דלא כר"א בן עזריה דדריש (מגילה ק"ג ג.)
הקהל את העם האנשים והנשים והטף אנשים באו ללמוד נשים לשמוע ונראה דפי'
דמצוה לשמוע הנשים כדי שירעו לקיים מצוה ולא משום שירעו שזכות תולה: מטורנה
שאלה את ר' אלעזר מפני מה חטא אחת במעשה העגל הן מתין בה ג' מיתות אמר לה אין

רש"י

למדה תפלות ס"ה וכי תורה תפלות קרא לה: כאלו. שמתוכה היא מכינה ערמומית
ועושה דבריה בהצנע: הקמה. תורה: שמעמיד עצמו ערום עליה גרסי' שמערים שיתקיים
ונעשה עליה עני וחסר כל ול"א שמשום עצמו ערום עליה גרסי' שמערים שיתקיים
תורתו לקבוצ' על ד' וללמוד מכל אדם: מאן המצא. מן העשוי כפא: רוצה אשה בקב
ותפלות. חפצה לזון במזונות מועטין ויהא

אומר בן עזאי: חייב אדם ללמוד את וכו' ר'
אלעזר אומר: כל המלמד את בתו תורה מלמדה
ותפלות: תפלות סלקא דעתך? אלא אימא: פאילו
למדה תפלות. אמר ר' אבהו: מאי מעמיה דר' אלעזר
דכתיב: "אני חכמה שכנתי ערמה" פיון שנכנסה
חכמה באדם נכנסה עמו ערמומית, ורבנן האי "אני
חכמה" מאי עבדי ליה? מיפעי ליה לכדרכי יוסי
בר' הנינא, דאמר ר' יוסי בר' הנינא: אין דברי
תורה מתקיימין אלא במו שמעמיד עצמו ערום עליה,
שנאמר: "אני חכמה שכנתי ערמה". אמר ר' יוחנן:
אין דברי תורה מתקיימין אלא במו שמשים עצמו במו
שאינו, שנאמר: "והחכמה מאין תמצא": ר' יהושע
אומר: רוצה אשה וכו': מאי קאמר? הכי קאמר: רוצה
אשה בקב ותפלות עמו, מתשעת קבין ופרישות: הוא

בשביל שלא להשיבה דבר אחד מן התורה אברת
ממני ג' מאות כור מעשר בכל שנה א"ל ישרפו
ד"ת ולא ימסרו דברי תורה לנשים:
רוצה אשה בקב ותפלות. פריח רוצה אשה
שיהא בטלה חמור ויהא מצוי אצלה
בכל שבת לתת לה עונתה ולא יביא לה אלא קב
חטים בלבד ולא היא גמל שהולך בדרך רחוקה
ואינו נוטל לה עונה אלא אחת לשלישי יום
ואע"פ שמביא לה לשכור ט' קבין חביבה עליה
העונה בכל שבת וקב אחד מט' קבין ופרישות ל'
יום ורבי פירש בשם רב האי המשנה אשתו ע"י
שליש א"ל פירות לה רב מקבירי חישין מן שבת
לשבת כדמוכח בגמרא בפרק אע"פ (מסות ק"ז טז):
ועונתה מצוי לה ואילו הגורד על אשתו (ספ מג.)
מוסיפין על כתובתה ג' דינרים בשבת ושער בינוני
הוא ד' סאין בסלע וסלע ד' דינרים נמצאת סאה
בדיר ג' סאין בג' דינרים שהן י"ח קבין הרי
שחכמים עמדו על סוף דעתה שהיא רוצה
בתפלות ועמו שני קבין מ"ח קבין שיפרשו
ממנה דקבירי אחד מט' ב"ח קבין:
היבי דמי חסיד שוטה. ירושלמי ראה תינוק
מבעבע בנהר אמר לכשאלוץ תפילין
אצילנו עד כשהוא חולץ תפילין הוציא זה את
נפשו: זה נתון דיער לעני להשלים לו מאתים
זה. הא דרבי אבדו הוא רבי יוחנן ומברחי מונות
מן האלמנה קרי ירושלמי מכות פרושים וכו גרס
התם חד תלמיד מדר' בון הוה לו מאתים וזו חסר
דינר והוה רבי יליף למנכי עמית חד תלת שנים
מעשר מסכני חד זמן עבדן ביה תלמידיו עין
בישא ומלוון ליה אתא בעי מוכי עמיה הך דהוה
ליף א"ל רבי אית לי שיערא אמר לה מבת
פרושים נגעו ביה רמז לתלמידיו ואעלניה
לקפילין וחסרוניה חד קרט חכה עמיה הך דהוה
ליף שנינו בפרק בתרא דמסכת פאה (מ"ט) מי שיש לו חמשים זה ונתן נטא: ונתן בון ה"ז לא יטול ובגמרא (ירושלמי) הוה אמר חמשין דעבדן טבין מן מאתן דלא עבדן: יתומים
שקדמו ומכרו בנכסים מועטין. ונראה דוקא לענין מון הבנות אמרין מה שמכרו מכרו אבל לענין מון האשה כיון דמשועבד לה בעל למזונות בחייו הנכסים בחוקתם שאינם יכולין למכור
כדאמר' בפ' הנושא (מסות ק"ג). יתומים שמכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש מדר' אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים וכו' התם לא משתעבדי לה מחיים אי נמי
בית זה עצמו דהוה רבי בעל אבל מונות בכל יום צריכה למזונות ולא דמו מונות אשה למזון הוא הדין אם מכרו בנכסים מרובין מה שמכרו מכרו דמטלטלי לא משתעבדי למזונות
ואמר' בפ' מציאת הבעל (ספ ט"ז) בין שמכנו אין מוציאין למזונות הואי דנקט בנכסים מועטין אחרת דמילתא נקט דלא מוכי אינש בנכסים משום הפסד מונות חיבא דאיכא בנכסים
מרובים רבי פי' בתוספתו דר' יוחנן פליג אההיא דמסקינן בפרק ב' דיני גירות (ספ ק"ט). אמר רבי יצחק בן אילעאי משמיה דחזקיה כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה
כמותו וגבי נכסים מועטין תנינא התם (ק"ה) ובפרק מי שמת (נ"ב ק"ג) אמר אדמון וכי בשביל שאני זכר הפסדתי ואמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון לא ידענא מאי דחקה לפרש כך
אליבא דאדמון טפי מאליבא דרבנן: אבי אמר זה המשיא עצה למכור בנכסים ברש"ג. רשב"ם פ' ביבש נוהלין (נ"ב ק"ה) משום דגרם לעבור על דברי הנותן וערום דאדנו מעשיו והרי
הוא חוטא ולא לו ומיהו המוכר עצמו דהיינו ראשון לא מקרי רשע ואף על גב דלכתחילה אסור לעשות כך דלא חמיר אסוריה שהרי השליטו הנותן בנותן לעשות כרצונו וקשיא
לפירושו בסוף פרק מי שדהי נשוי (מסות ק"ז) דאמר אבי נכסי לך ואחר כך לפלוגי ועמדה וניסת בעל לוקח הוה ואין לאחריך במקום בעל כלום ומי אמר אבי הכי והאמר אביי איהו רשע
ערום זה המשיא בו' מי קאמר תינשא נסת קאמר פירומי מוכר עצמו למשיא מיהו יש לפרש כיון דמשיא נקרא רשע מכלל דלמכור אסור לעשות לכתחילה אע"ג דלא נקרא רשע
כדקתני התם אין לו לראשון אלא אכילת פירות בלבד ואי קשיא מדקאמר אביי זה המשיא עצה וכו' ברשב"ג אדביי ס"ל ברשב"ג ר"ג חכי אמר אביי נמי בהדיא בפרק מי שדהי נשוי
נ"ט ט"ז) בעל לוקח הוה ואין לאחריך במקום לוקח כלום וביש נוהלין (נ"ב ק"ה) מפרש טעמא משום דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי ובסוף פרק השולח (יט"ז ק"ה) אמר אביי נקטינן בעל
בנכסי אשתו צריך הרשאה אע"ג דפירות ידידה הוה הגוף צריך הרשאה דמשמע דס"ל דלאו כקנין הגוף דמי יש לתרץ דוקא גבי אחר כך ס"ל לאביי דקנין הגוף דמי דאפי' ר"ל דאמר לאו
כקנין הגוף דמי מתיצנין אליביה אחר כך שאני פ"י רשב"ם דאחר כך משמע גוף ופירות נתן לראשון הוא בהדיא פ"י אחר כך ירש פלוגי ואף הוא פסק שם ברשב"ג ח"ל בעלמא סבירא לן דלאו
כקנין הגוף דמי כדפסק' בפרק החולץ (ימנות ק"ז) הבא אחר כך שאני וכו' עיקר דלא תקשי הלכתא אהלכתא דפסקינן כ"ל פרק החולץ ובהא דאחר כך קיימא לן ברשב"ג דפסקי' הלכתא
לקמה ולא פליג ר"ל ומדאינן נמי איכא למשמע דהכי קיימא לן כדאמר אביי איהו רשע וכו' ולקמן נמי ההיא אתתא דהוה לה דיקלא בארעא דרב ביבי בו' אול איהו אקניה לבנו קטן
ברשב"ג עד אפילו רשב"ג לא קאמר מתתא שמענין דהלכה ברשב"ג הלכך בעינן לפרושי דרשב"ג ס"ל כ"ל דלאו כקנין הגוף דמי והבא היינו טעמא דאחר כך שאני ולא תקשה הלכתא
אהלכתא תימה לר' אמאי לא קא חשיבי נמי ההיא דאלו הן השורפין (פסוקין ק"ט) אמר רב כהנא משום ר"ע איזו עני ורשע ערום זה המשהה בתו ובגרת ויש לומר דעני ורשע לא קא

היה אומר: חסיד שוטה כו': היכי דמי חסיד שוטה? כגון דקא טבעה איתתא בנהרא
ואמר: לאו אורח ארעא לאיסתפולי בה ואצולה. היכי דמי רשע ערום? אמר ר' יוחנן:
זה המטעים דבריו לדין קודם שיבא בעל דין הכרו, ר' אבהו אומר: זה הנותן דינר
לעני להשלים לו מאתים זה, דתנן מי שיש לו מאתים זה לא יטול לקט שכחה ופאה
ומעשר עני. היה לו מאתים חסר דינר, אפילו אלף נותנין לו פאחת הרי זה יטול. ר'
אסי אמר ר' יוחנן: זה המשיא עצה למכור בנכסים מועטין. אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן:
יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו, מכרו. אפי אמר: זה המשיא עצה
למכור בנכסים כרנן שמעון בן גמליאל. דתנינא "נכסי לך, ואחר כך, לפלוני", וירד הראשון
ומכר ואכל, השני מוציא מיד התלפוחות, דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין
לשני אלא מה ששייר ראשון. רב יוסף בר חמא אמר רב שישת: זה המכריע אחרים
באורחותיו. ר' יריקא אמר רב הונא: זה המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים. עולא אמר: זה
שקרא

שקרא
היב' דמי חסיד שוטה. ירושלמי ראה תינוק
מבעבע בנהר אמר לכשאלוץ תפילין
אצילנו עד כשהוא חולץ תפילין הוציא זה את
נפשו: זה נתון דיער לעני להשלים לו מאתים
זה. הא דרבי אבדו הוא רבי יוחנן ומברחי מונות
מן האלמנה קרי ירושלמי מכות פרושים וכו גרס
התם חד תלמיד מדר' בון הוה לו מאתים וזו חסר
דינר והוה רבי יליף למנכי עמית חד תלת שנים
מעשר מסכני חד זמן עבדן ביה תלמידיו עין
בישא ומלוון ליה אתא בעי מוכי עמיה הך דהוה
ליף א"ל רבי אית לי שיערא אמר לה מבת
פרושים נגעו ביה רמז לתלמידיו ואעלניה
לקפילין וחסרוניה חד קרט חכה עמיה הך דהוה
ליף שנינו בפרק בתרא דמסכת פאה (מ"ט) מי שיש לו חמשים זה ונתן נטא: ונתן בון ה"ז לא יטול ובגמרא (ירושלמי) הוה אמר חמשין דעבדן טבין מן מאתן דלא עבדן: יתומים
שקדמו ומכרו בנכסים מועטין. ונראה דוקא לענין מון הבנות אמרין מה שמכרו מכרו אבל לענין מון האשה כיון דמשועבד לה בעל למזונות בחייו הנכסים בחוקתם שאינם יכולין למכור
כדאמר' בפ' הנושא (מסות ק"ג). יתומים שמכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש מדר' אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים וכו' התם לא משתעבדי לה מחיים אי נמי
בית זה עצמו דהוה רבי בעל אבל מונות בכל יום צריכה למזונות ולא דמו מונות אשה למזון הוא הדין אם מכרו בנכסים מרובין מה שמכרו מכרו דמטלטלי לא משתעבדי למזונות
ואמר' בפ' מציאת הבעל (ספ ט"ז) בין שמכנו אין מוציאין למזונות הואי דנקט בנכסים מועטין אחרת דמילתא נקט דלא מוכי אינש בנכסים משום הפסד מונות חיבא דאיכא בנכסים
מרובים רבי פי' בתוספתו דר' יוחנן פליג אההיא דמסקינן בפרק ב' דיני גירות (ספ ק"ט). אמר רבי יצחק בן אילעאי משמיה דחזקיה כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה
כמותו וגבי נכסים מועטין תנינא התם (ק"ה) ובפרק מי שמת (נ"ב ק"ג) אמר אדמון וכי בשביל שאני זכר הפסדתי ואמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון לא ידענא מאי דחקה לפרש כך
אליבא דאדמון טפי מאליבא דרבנן: אבי אמר זה המשיא עצה למכור בנכסים ברש"ג. רשב"ם פ' ביבש נוהלין (נ"ב ק"ה) משום דגרם לעבור על דברי הנותן וערום דאדנו מעשיו והרי
הוא חוטא ולא לו ומיהו המוכר עצמו דהיינו ראשון לא מקרי רשע ואף על גב דלכתחילה אסור לעשות כך דלא חמיר אסוריה שהרי השליטו הנותן בנותן לעשות כרצונו וקשיא
לפירושו בסוף פרק מי שדהי נשוי (מסות ק"ז) דאמר אבי נכסי לך ואחר כך לפלוגי ועמדה וניסת בעל לוקח הוה ואין לאחריך במקום בעל כלום ומי אמר אבי הכי והאמר אביי איהו רשע
ערום זה המשיא בו' מי קאמר תינשא נסת קאמר פירומי מוכר עצמו למשיא מיהו יש לפרש כיון דמשיא נקרא רשע מכלל דלמכור אסור לעשות לכתחילה אע"ג דלא נקרא רשע
כדקתני התם אין לו לראשון אלא אכילת פירות בלבד ואי קשיא מדקאמר אביי זה המשיא עצה וכו' ברשב"ג אדביי ס"ל ברשב"ג ר"ג חכי אמר אביי נמי בהדיא בפרק מי שדהי נשוי
נ"ט ט"ז) בעל לוקח הוה ואין לאחריך במקום לוקח כלום וביש נוהלין (נ"ב ק"ה) מפרש טעמא משום דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי ובסוף פרק השולח (יט"ז ק"ה) אמר אביי נקטינן בעל
בנכסי אשתו צריך הרשאה אע"ג דפירות ידידה הוה הגוף צריך הרשאה דמשמע דס"ל דלאו כקנין הגוף דמי יש לתרץ דוקא גבי אחר כך ס"ל לאביי דקנין הגוף דמי דאפי' ר"ל דאמר לאו
כקנין הגוף דמי מתיצנין אליביה אחר כך שאני פ"י רשב"ם דאחר כך משמע גוף ופירות נתן לראשון הוא בהדיא פ"י אחר כך ירש פלוגי ואף הוא פסק שם ברשב"ג ח"ל בעלמא סבירא לן דלאו
כקנין הגוף דמי כדפסק' בפרק החולץ (ימנות ק"ז) הבא אחר כך שאני וכו' עיקר דלא תקשי הלכתא אהלכתא דפסקינן כ"ל פרק החולץ ובהא דאחר כך קיימא לן ברשב"ג דפסקי' הלכתא
לקמה ולא פליג ר"ל ומדאינן נמי איכא למשמע דהכי קיימא לן כדאמר אביי איהו רשע וכו' ולקמן נמי ההיא אתתא דהוה לה דיקלא בארעא דרב ביבי בו' אול איהו אקניה לבנו קטן
ברשב"ג עד אפילו רשב"ג לא קאמר מתתא שמענין דהלכה ברשב"ג הלכך בעינן לפרושי דרשב"ג ס"ל כ"ל דלאו כקנין הגוף דמי והבא היינו טעמא דאחר כך שאני ולא תקשה הלכתא
אהלכתא תימה לר' אמאי לא קא חשיבי נמי ההיא דאלו הן השורפין (פסוקין ק"ט) אמר רב כהנא משום ר"ע איזו עני ורשע ערום זה המשהה בתו ובגרת ויש לומר דעני ורשע לא קא

חשיב

רבי

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד ב מותך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

41 זכויותיו בליבו של הדיין, קשה לסלקו, ואין לדיין את שיקול הדעת
 42 הרצוי לבחון את המקרה לאשורו. ולכן נקרא רשע, שעובר על 'לא
 43 תשא שמע שוא', ערום, שעושה זאת בערמה שהדיין לא יודע שהוא
 44 בא לדון איתו.
 45 רבי אבהו אומר, זה הנותן דינך לעני להשלים לו מאתים וזו -
 46 בכדי שלא יוכל ליטול מתנות עניים. דתנן, מי שיש לו מאתים וזו
 47 אינו מוגדר כעני, ועל כן, לא יאול לקט שכחה ופאה ומעשר עני.
 48 היה לו מאתים חסר דינך, כיון שכעת הוא עני, אפילו אלה נותנין
 49 לו באתת, אם כולם נחוצים לו, הרי זה יאול, והרי הוא רשע ערום
 50 שנראה שרוצה לתת צדקה, ובאמת על ידי כך הוא מונע ממנו טובה,
 51 וזה בערמה שהעני לא מרגיש בכך.
 52 רבי אפי אמר בשם רבי יוחנן, רשע ערום זה המשיא עצה למכור
 53 בנכסים מועטין - אדם שמת והניח בנים ובנות, הדין הוא שהבנים
 54 יורשים את הנכסים והם זנין את אחיותיהם עד שיתבררו או עד
 55 שיתארסו. במה דברים אמורים בשהניח נכסים שאפשר שיוזנו מהם
 56 הבנים והבנות כאחד עד שיתבררו הבנות, ואלו הן הנקראין נכסים
 57 מרובין. אבל אם אין בנכסים אלא כדי מזון הבנות בלבד, הבנות
 58 ניונות מהן עד שיתבררו או עד שיתארסו, והבנים ישאלו על
 59 הפתחים, ואלו הן נכסים מועטים. אדם המשיא עצה לבנים שירשו
 60 נכסים מועטים, למכור אותם בכדי שלא יפסידו הנכסים במזונות
 61 הבנות, נקרא רשע, שהוא מעביר על דעת חכמים. ומנץ שמהכירה
 62 מועילה, דאמר רבי אפי אמר רבי יוחנן, יתומים שנקדמו ומכרו
 63 בנכסים מועטין - קודם שבאו הבנות לבית דין, והעמידו הנכסים
 64 בחוקתן, מה שמכרו מכרו.
 65 אפי אמר, רשע ערום, זה המשיא עצה למכור בנכסים כרבן
 66 שמעון בן נמליאל. דתניא, אדם שאמר לחברו נכסי קנויים לך
 67 ואחר כך לפלוני. - ואחרי שתמות הנכסים יעברו לפלוני, אם ירד
 68 הראשון ומכר את הנכסים לאחר השני - המקבל השני, מוציא את
 69 הנכסים מיד הלקוחות לאחר שימות הראשון דברי רבי. רבן
 70 שמעון בן נמליאל אומר, אין לשני אלא מה ששייר ראשון. וכיון
 71 שמכר הנכסים לאחר, אין לשני כלום בנכסים, ואינו יכול להוציא
 72 מהלקוחות. ואדם המשיא עצה לזה הראשון שקיבל הנכסים,
 73 למוכרם לאחר בכדי שיוותרו בידו מעות הנכס ולא יעבור הנכס
 74 לאחר מותו לאחריך, נקרא רשע כיון שעובר בזה על דעת הנותן.
 75 רב יוסף בר המא אומר בשם רב נשית, רשע ערום, זה המכריע
 76 אחרים באורחותיו - מגלה מעשיו הטובים לאחרים ומציע להם
 77 ללכת באורחותיו. שאינו מתכוון אלא להראות עצמו כחסיד בעיני
 78 הבריות בכדי לחפות על תועבותיו.
 79 רבי זריקא אומר בשם רב הונא, זה המיקל לעצמו ומחמיר
 80 לאחרים. עולא אומר, זה

1 שנינו במשנה, אומר בן עזאי חייב אדם ללמד את וכו' רבי
 2 אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תיפלות.
 3 שואלת הגמרא, תיפלות סלקא דעתך - וכי יעלה על דעתך
 4 שהתורה נקראת תיפלות (דברי הבאי). מתרצת הגמרא, אל תשנה
 5 דברי רבי אליעזר המלמד את ביתו תורה מלמדה תיפלות, אלא
 6 איתא, באילו למדה תיפלות - היינו, שהמלמד תורה לאישה כמי
 7 שמלמדה תיפלות, שעל ידי לימוד התורה היא לומדת להיות
 8 ערמומית ולעשות דבריה בהצנע.
 9 אמר רבי אבהו מאי מעמא דרבי אליעזר - שהמלמד תורה
 10 לאישה כאילו מלמדה תיפלות. דתניב "אני חכמה שכנתי
 11 ערמה", חכמה היא התורה, ומבואר בפסוק, 'אני חכמה' - פיון
 12 שנקנסה חכמה באדם, 'שכנתי ערמה' - נקנסה עמו ערמומית.
 13 והואיל ומתוך לימוד התורה נכנסת בה פיקחות, לומדת לעשות דברי
 14 זנות בהצנע
 15 שואלת הגמרא, ורבנן - בן עזאי שסובר שעל האדם ללמד את ביתו
 16 תורה, האי - הפסוק 'אני חכמה' מאי עבדי ליה - מה דורשים
 17 ממנו. משיבה הגמרא, מיפע ליה לכדרבי יוסי ברבי חנינא. דאמר
 18 רבי יוסי ברבי חנינא, אין דברי תורה מתקנימין אלא במי
 19 שמעמיד עצמו ערום עליהן - היינו, שפושט מעל עצמו עול דרך
 20 ארץ ופורש מכל העסקים ונעשה עני וחסר כל בשביל ללמוד תורה,
 21 שנאמר "אני חכמה שכנתי ערמה".
 22 אמר רבי יוחנן אין דברי תורה מתקנימין אלא במי שמשים עצמו
 23 במי שאינו - עניו בכל ענייניו, הן בחכמה, הן בעושר והן בגבורה
 24 שנאמר "והחכמה מאין תמצא" - החכמה תמצא תמי שמשים
 25 עצמו כ'אין' - כלום.
 26 שנינו במשנה, רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב ותיפלות מתשעה
 27 בקין ופרישות וכו'. שואלת הגמרא, מאי קאמר - מה פירוש דבריו
 28 של רבי יהושע. משיבה הגמרא, הכי קאמר, רוצה אשה בקב
 29 ותיפלות עמו - מעדיפה אשה לזון במזונות מועטים (קב) ושידה
 30 בעלה מצוי לה, מתשעת בקין ופרישות - מליון במזונות מרובים
 31 ובשפע גשמי, ולא יהא בעלה מצוי לה. וכיון שעיקר ענייניה וליבה
 32 של האישה בדברים הללו, לא טוב שתלמד תורה.
 33 הוא היה אומר חסיד שומע רשע ערום כו' שואלת הגמרא, היכי
 34 דמי חסיד שומע. משיבה הגמרא, כגון דקא טבעה איתתא
 35 בנהרא שרואה שטובעת אישה בנהר, ואמר לאו אורח ארעא
 36 לאיתסבולי בה ואצולה - אין זה מן הראוי להביט באישה ולהציל
 37 אותה.
 38 שואלת הגמרא, היכי דמי רשע ערום. משיבה הגמרא, אמר רבי
 39 יוחנן, זה המפעים דבריו לדין - משמיע לדין את הסיבות שיש
 40 לצדד לזכותו קודם שיקרא בעל דין חברו, וכיון שקבע את צדדי

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמוד ב

12 תולה לה כדי זמן פקידת זרע הראוי לספר - היינו, הראוי להיות
 13 ולבא לידי סיפור שבונו של מקום, שהוא ט' חודשים. רבי ישמעאל
 14 אומר, אם יש לה זכות תולה לה שנים עשר חדש. ואף על פי שאין
 15 ראיה לדבר שהזכות תולה לה שנים עשר חודש, ובר לדבר יש,
 16 דתניב לאחר שפטר דינאל את החלום ואמר לו שיהא נטרד מבני
 17 אדם והיא מושבו ומאכלו עם חית השדה שבע שנים, "להן מלכא -
 18 אומנם ארוני המלך דע לך, שאף על פי שאין מנוס מן הגזירה, מכל
 19 מקום מלכי ישפר עלך - תיטב עצתי בעינך, (ותחיד) (ותחמאד)
 20 בצדקה פרק - ופדה חטאך וכפר עליה כדי שלא תתממש על ידי
 21 שתיתן צדקה, וצויתך במתן ענין - ועונותיך פרוק בחנינת עניים.

1 בגופה, הפחד התוקף אותה מיד, גורם להרפיית המקור ולראיית דם.
 2 שנינו במשנה, יש לה זכות היתה וכו' - פעמים שהמים אינם
 3 בודקים אותה מיד, כגון, אם יש לה זכות. יש זכות תולה שנה, יש
 4 זכות תולה שנתיים, ויש זכות התולה ג' שנים.
 5 מני מתניתין - שאומרת שיש זכות התולה ג' שנים, לא אבא יוסי
 6 בן חנן, ולא רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום, ולא רבי
 7 ישמעאל. דתניא, אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים, כדי
 8 הברת העובר, שהוא זמן שהעובר ניכר במעי המעוברת, דברי
 9 אבא יוסי בן חנן. רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום אומר,
 10 אם יש לה זכות תולה לה ט' חדשים, שנאמר לגבי סוטה, "ונקתה
 11 ונדרעה ורע" ולהלן הוא אומר "ירע יעבדנו יספר", מכאן שהזכות

ביאורים למסכת סוטה דף כב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

54 שמבלים את העולם בהוראת טעות. שכיון שאינם יודעים טעמי
55 המשנה, אינם יורדים לעומק הדין לדמות את המקרה שבא לפניהם
56 לדין הדומה, ומתוך כך טועים בדין.
57 תניא נמי הכי, אומר רבי יהושע, וכי אלו ששונים משניות מבלי
58 עולם הן, והלא מיישבי עולם הן, שנאמר "הליכות עולם לו" -
59 מי ששונה הלכות, 'עולם לו' כלומר, העולם קיים בזכותו. אלא
60 הכוונה היא, לאלו שמוזרין הלכה מתוך משנתן.
61 שנינו במשנה, אשה פרושה וכו', תנו רבנן, בתולה צלוינית -
62 בעלת תפילה, ואלמנה שוכבת - שנוהגת לבקר שכנותיה תמיד,
63 וקמן שלא פלו לו תדשו - יבואר בהמשך, הרי אלו מבלי עולם
64 - גורמים רעה וחורבן לעולם, שמתוך שנוהגות צדקות יתירה שאינה
65 מצויה אצל נשים, ודאי באות לחפות על רשות שיש בהם.
66 שואלת הגמרא, איני וכי אלמנה הנהגת לבקר שכנותיה ממבלי
67 עולם היא, והאמר רבי יוחנן, למדנו ראתתא מאי מבתולה, וקיבול
68 שבר - שיטרח אדם כדי לקיים מצוה, שמתוך כך יקבל עליה יותר
69 שבר מאלמנה - שהייתה טורחת בקיום המצוות יותר בכדי הצורך
70 כדי לקבל עליהם שכר. ומפרשת הגמרא כוונתו, וראתתא
71 מבתולה - דרבי יוחנן שמעיה להחייא בתולה - שמע את אותה
72 בתולה, דנפלה אפשה והתפללה וקאמרה, רבוננו של עולם, בראת
73 גן עדן ובראת גיהנם, בראת צדיקים - לנחול גן עדן ובראת
74 רשעים - שדרכם לגיהנם, הרי רצון מלפניך שלא יבשלו בי בני
75 אדם להפסיד על ידי חלקם בגן עדן ולרשת גיהנם. הגמרא ממשיכה
76 בביאור דברי רבי יוחנן, איך למד קיבול שבר מאלמנה. דהחייא
77 אלמנה דתוואי בי כנישתא בשיבכותה - שהיה בית כנסת
78 בשכונתה, ובכל זאת פל יומא תות אתיא ומצלה בי מדרשיה -
79 הייתה הולכת ומתפללת בבית מדרשו דרבי יוחנן שהיה מרוחק
80 מביתה. אמר לה רבי יוחנן, פתי, לא בית הכנסת בשיבכותך
81 ומדוע טורחת את הלגיע לבית מדרשי המרוחק מבתך. אמרה ליה,
82 רבי, ולא שבר פסיעות יש לי על שמגיעה אני עד לבית מדרשך
83 המרוחק יותר. אם כן מה שונה אלמנה הנהגת במנהג צידקות יתירה
84 זו, שהולכת לבקר שכנותיה תמיד ממנהג צידקות של זו, שהולכת
85 למקום מרוחק כדי להתפלל. בי קאמר - לא כל אלמנה הנהגת
86 בצדקות יתירה יש לחושדה, אלא בגון יוחני בת רמיב - שהייתה
87 הולכת לבית שכנותיה תמיד ומפרסמת שפועלת ישועות על ידי
88 תפלתה. וכך היה מנהגה. כשמגיע עת לידת אשה היתה עוצרת
89 רחמה בכישופיה, ולאחר שהייתה היולדת מצטערת הרבה היתה
90 אומרת אלך ואבקש רחמים עליה רחמים אולי תשמע תפילתי. ואו
91 היתה הולכת ומבטלת כשפיה הולד יוצא. פעם אחת היה לה שכיר
92 יום בביתה, והיא הלכה לבית האשה היולדת ושמע השכיר קול
93 הכשפים מתקשקש בכלי כמו שהולד מקשקש במעי האם, ובא
94 ופתח את הכלי והכשפים יצאו, והולד נולד וידעו כי בעלת כשפים
95 היא.
96 שואלת הגמרא, מאי קמן שלא פלו לו תדשו שנאמר עליו
97 שממבלי עולם הוא. הקא - בבבל תרמינו - פירשו, זה תלמיד חכם
98 המבצע ברבותיו שלאחר שעשה תלמיד חכם מזלזל ברבותיו
99 שלימדוהו. רבי אבא אמר, זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה.
100 דאמר רבי אבהו, אמר רב הונא אמר רב, מאי דתניב "בי רבים
101 חללים הפילה ועצמים פל הרגיה", בי רבים חללים הפילה זה
102 תלמיד חכם שלא הגיע להוראה ומורה - שעל ידי שפוסק דין
103 מוטעה מחטיא אנשים רבים. והפילה הוא לשון נפל' שהוא כינוי
104 לתינוק שלא כלו לו חדשיו ונעצמים פל הרגיה זה תלמיד
105 חכם שהגיע להוראה ואינו מורה - עצומים על שם שעוצם פיו
106 ואינו מורה לרבים.

1 שפקרא - מקרא ושהנה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים - ללמוד
2 מהם טעמי המשנה וסברותיה. שמתוך שאינו יודע את המשניות על
3 סברותיהם וטעמיהם, טועה בדין, שפעמים על ידי הטעמים משתנה
4 הדין לאיסור ולהיתר, או בדיני ממונות לחיוב ולזכות, או בטהרות
5 לטמא ולטהר, ומתוך שאינו יודע טעמי הדינים מורה שלא כהלכה,
6 ולכן נקרא רשע. ואף ערום הוא, שהשומע את בקיאותו במשניות
7 סבור שבקי הוא אף בטעמיהם ויודען על בורין, ומתוך כך נוהגים בו
8 כבוד תלמיד חכם.
9 אהמר, קרא - מקרא ושהנה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים
10 ללמוד מהם סברות וטעמי הדין. רבי אלעזר אומר, הרי זה עם
11 הארץ - יש לנהוג בו כמו עם הארץ שחשוד על המעשרות ועל
12 הטהרות. רבי שמואל בר נחמני אמר, הרי זה בור - גרוע מעם
13 הארץ. רבי ינאי אומר, הרי זה כותי - דינו ככותי שאסור לאכול
14 מפיתו ולשתות מיינו. שכיון שאינו משמש תלמידי חכמים מגלה
15 בעצמו שאין לו אמונת חכמים מפרשי המשנה, ולכן דינו ככותי. רב
16 אחא בר יעקב אומר, הרי זה מגוש - מכסף. כלומר, אדם שאינו
17 משמש תלמידי חכמים הוא דומה למכשף שאוחז את עיני בני אדם
18 ומטעה אותם בכישופיו, ואף זה מטהע את בני אדם שמתוך בקיאותו
19 חושבים שבקי הוא גם בטעמי הדינים על בוריים.
20 אמר רב נחמן בר יצחק מסתקרא קרב אחא בר יעקב - שהשונה
21 ואינו משמש תלמידי חכם הרי זה מגוש, דאמר אינשי - שכן
22 רגילים האנשים לומר, רמין מגושא - לוחש המכשף את לחשיו
23 ולא ידע מאי אמר - ואינו יודע מה הם ומה פירושם. כלומר,
24 המכשף יודע לומר דברים הגורמים לרוחות להגיע אך אינו מבין מה
25 הוא אומר. ואף זה דומה לו, שגם הוא תני תנא - חוזר על דברי
26 התנאים ולא ידע מאי אמר - ואינו מבין דבריהם.
27 תנו רבנן איהו עם הארץ - שדברו בו חכמים בכל מקום. פל
28 שאינו קורא קריאת שמע, ודאי שאינו יודע כלום. דברי רבי מאיר.
29 ואינו קורא קריאת שמע, ודאי שאינו יודע כלום. דברי רבי מאיר.
30 והכמים אומרים, כל שאינו מניח תפילין. בן עזאי אומר, כל
31 שאין לו ציצית כגדו. רבי יוחנן בן יוסף אמר כל שיש לו פנים
32 ואינו מגדלן ללמוד תורה. אחרים אומרים, אפילו קורא - מקרא
33 ושהנה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים זהו עם הארץ. קרא
34 - מקרא ולא שנה - משנה הרי זה בור. לא קרא ולא שנה היינו,
35 שאינו יודע כלום עליו הכתוב אומר "וורעי את בית ישראל
36 ואת בית יהודה ורע אדם ורע בהמה" - היינו, שאינו יודע כלום
37 כבהמה שאינה יודעת כלום.
38 הגמרא מביאה פסוק באותו ענין, ורא את ה' בני ומוך (ו) עם
39 שונים אל תתערב. אמר רבי יצחק, מי הם השונים שנאמר שאין
40 להתערב (להתחבר) עימם. אלו פשוטים חלכות - משניות, שלא
41 שימשו תלמידי חכמים ואינם יודעים את טעמי המשניות.
42 שואלת הגמרא, פשיטא - שכן היא כוננת הכתוב, שאין נפרשו
43 באופן אחר. משיבה הגמרא, מהו דתימא שונים' שאמר הכתוב,
44 שונים פהמא, וכדרב הונא, דאמר רב הונא, בין שער אדם
45 עבדו ושהנה בה - וחזר ועבר אותה פעם שניה. הותרה לו - דומה
46 בעיניו להיתר. וכוננת הכתוב לומר שגאלו יש להתרחק, קא משמע
47 לו שהכוונה לאלו ששונים משניות ולא שימשו תלמידי חכמים.
48 תנא, התנאים - אלו השונים משניות ואינם יודעים טעמי הדין
49 וסברותיו, מבלי עולם - גורמים חורבן לעולם.
50 שואלת הגמרא, מבלי עולם שקלא דעתך - וכי מי ששונה משניות,
51 גורם חורבן לעולם, אם אינו יודע טעמי הדין, יש לו אומנם חיסרון
52 בידיעותיו, אך מה רעה גורם הוא לעולם. מתרצת הגמרא, אמר
53 רבינא, כוננת התנא לאלו שמוזרין הלכה מתוך משנתן - היינו

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כב עמוד א

רש"י

תוספות

1 רבי שמואל בר נחמני אמר ה"ו בור. תימה במאן ס"ל לא בחארים ולא בר' יהודה דאחרים
 2 לא קרו בור אלא לשנה ולא קרא ר' יהודה אפי' עם הארץ לא משוי ליה דאמר בסוף
 3 פרק אלו מצאיות (כ"ז דף ג"ג) דדרש ר' יהודה בר אילעאי שמעו דבר ה' החרידים אל דברו
 4 וגו' החרדים אל דברו אלו תלמידי חכמים אחיכם אלו בעלי מקרא שנאיכם אלו בעלי
 5 משנה מנדיכם אלו עם הארץ אלמא דבעלי
 6 משנה או בעלי מקרא לאו בכלל ע"ה נינהו.
 7 כל שאינו קורא ק"ש שחרית וערבית דברי ר"מ.
 8 תימה לר"י דאמר בפ' הניזקין (נע"ט דף ס"א).
 9 ובפ' ג' שאבולו (נכ"ט דף מ"ז) איתורו עם הארץ ר"מ.
 10 שאינו אוכל חולין בטורה דברי ר"מ ופירש
 11 הדרבה ענייני עם הארץ הן ויש שאין מקבלין
 12 ממנו עדות כדאמרין בפ' אלו עוברין (פסחים דף
 13 מ"ז) ששה דברים נאמרו בעם הארץ אין מקבלין
 14 מהן עדות וכו' ובפ' חומר בקדוש (מגילה דף כ"ג).
 15 במאן מקבלין סהדותא מעם הארץ בר' יוסי ויש
 16 כשר לענין עדות ונחשד על סהדותו ועל
 17 המעשרות או לענין זמון או לענין שביעית אי"נ
 18 לענין דברים שאינו נקחין אלא מן המומחה
 19 כדאיתא בפ' שני דמסכת ע"ז (דף נ"ג) בירושלמי
 20 אשה פרשה זו היא שישבת ומלבעת בדברי
 21 תורה ותאמר אלי תבא וישכב עמה בלילה הוא
 22 אי"ר אבדו בכיבוד היה במשבתה הוא לברו יודע
 23 שלא עלתה על דעתה אלא בשביל להעמיד
 24 שבטים חסופים עליהם בתולות ציימנית ואלמנה
 25 שובבית ומי גולה נסכת שם בישו' ותנוק שהוא
 26 עולה לחדשיו (בתולה ציימנית מצימנה אובדת
 27 בתוליה ותנוק שהוא עולה לחדשיו) ר' חלקיה
 28 בשם ר' סימון זה שהוא גדול בתורה שלא בפרק
 29 ומבזה את הגדולים ממנו אי"ר יוסי יהו שכן תשע
 30 ואבריו נראה כבן י"ב והוא בא על אחת מכל
 31 העריות האמורות בתורה והן מתות על ידו והוא
 32 פטור רבי פירש מצימנה אובדת בתולה מחמת
 33 צומות בתוליה נשרות אבל מורי' איה הרב ר"מ
 34 פ' עושה חסידה ומתפלת כדגרסינן בגמ' נענת
 35 צלינית וכו' צמח ועושה תענית שנתא נענת
 36 בתפלתה ואינה עושה אלא לנגב את העין שלא
 37 יבדקו אחריה ומנה ואובדת בתוליה:
 ועד

1 שקרא. מקרא: ושנה. משנה ולא שמש תלמידי חכמים. ללמוד סקרת הגמרא בטעמי
 2 המשנה מה הם, רשע הוא שאין תורתו על בוריה ואין ללמוד הימנו, שעי' הטעמים יש
 3 חלוק באסור וקתור ובדיני ממונות ולכבוד ולחייב ובסקירות לטמא ולטור, כדאמר בבבא
 4 דוכתי מ"ט אמר מר הגבי וכו' הכי, ואמר מאי בנייהו איבא בנייהו דף וכו', וערום הוא
 5 שהשומע את קולו שונה משניותיו פסבור הוא
 6 שבקי בטעמים ונהגין בו כבוד תלמידי
 7 חכמים: אתמר גרס: ה"ו ע"ה. ששודר על
 8 המעשרות ועל הסהרות: בור. גרוע מעם הארץ:
 9 בותי. ואסור לאכול פתו ימין, דכין שלא שמש
 10 חכמים אינו מקפיד על דברי חכמים לדעתם
 11 ולא שנה אלא להראות עצמו כתי"ח מגוש
 12 מכשף האדות את העינים וגונב את הלכות,
 13 ואף זה כן רש"י. תרנוס חובר חבר (וקג"ס י"ו) הוא
 14 מגוש, לוחש המכשף את לחשיו ואינו מבין מה
 15 הם ומה פרושם, אלא כן מעשיהם, שהמכשפות
 16 בא ע"י אותם הלחשים: תני תנא. ואף זה תנא
 17 שלא שמש בתלמוד שונה משנה ואינו יודע מה
 18 היא: איתורו עם הארץ. שנחשד על הסהרות ועל
 19 המעשרות ומחוק מגו' טמא: כל שאינו קורא
 20 ק"ש. דקא ודאי אינו יודע כלום, אבל יודע
 21 לקרות וקורא לא ע"ה הוא: ששונין הלכות,
 22 שלא שמשו לתלמידי חכמים ולא הקפידו על
 23 טעמי המשניות. הלכות. משניות. פשיטא. דהכי
 24 הוא אלא במאי נדרשה אי לאו בהכי: התרה לו.
 25 דומה בענין התרה: כבלי עולם ס"ה. ומה הם
 26 גורמין לאחרים: שמוין הלכה מתוך משנתו,
 27 קאמר שמבלין עולם בהוראות טעות, דכין
 28 דאין יודעין טעמי המשנה בעמים גורמין
 29 שפדמין לה דבר שאינו רומה. ועוד יש משניות
 30 הרבה (משניות) דאמרין קא מני פלוני הוא
 31 ויחידה היא וזית הלכתא כותיה, ועוד שאין
 32 יודעים במקלות תנאים הראשונים הלכה
 33 כדברי מי, הלך מורין הוראות טעות: הליכות
 34 עולם לו. השונה הלכות - עולם שלו כוונתו
 35 ציילנית. בעלת הפלה: ואלמנה שובבית. בעלת
 36 שכוונה, הולכת ומקצרת שכוונתיה תמיד: ר' יודן
 37 אלו כבלי עולם. שאין אלא נואפות ומכשפות
 38 ומראות עצמן כצדקניות שלא יבדקו אתריהן:
 39 קטן שלא כלו לו תדשיו. לקמן מפרש: וקבול
 40 שבר פאלמנה. שהיתה טורחת עצמה יותר מן
 41 הצורך כדי לקבל שבר כדמפרש ואזיל, למדנו
 42 שיקריה אדם עצמו במצוה לקבל שבר יותר
 43 בראת צדיקים. לתול ג"ע: בראת רשעים. לרש
 44 גיהנם: שלא יקשלו כי בני אדם. להפסיד חלקם
 45 על ידי מנן ערן ולרש גיהנם: כי קאמר. כבלי
 46 עולם: כגון יוחני בת רמיכי. אלמנה מכשפה
 47 היתה, וכשמגיע עת לדת אשה היתה עוצרת
 48 רחמה ומכשפות, ולאור שמעצרת תרבה
 49 היתה אומרת אלך ובאקש רחמים אולי תשמע
 50 תפלתי, והולכת וסותרת בשיפה והולך יוצא.
 51 פעם אחת היה לה שכיר יום בביתה, והיא
 52 הלכה לבית האשה היוולדת, ושמע השכיר קול
 53 הכלפים מתקשקשין בכלי כמו שהולך מקשקש
 54 בעליו על ידי שמיני מתקצרין כדאמרין בפרק קמא דחגיגה (דף ט"ז). כי רבים הללים הפילה.
 55 שלא תיע. כ"ו. הפילה לשון נפל, שלא כלו לו תדשיו: ועצומים. לשון עוצם עיניו (נפשי ג'ו). שסוגרין פיהם ואינם מורים לצרכי הוראה:

עולם. איני? והאמר ר' יוחנן: למדנו ראת חטא מבתולה וקיבול שבר מאלמנה. וראת חטא
 מבתולה, דר' יוחנן שמעה לההיא בתולה הנפלה אאפה וקאמרה: רבוננו של עולם, בראת
 גן עדן ובראת גיהנם, בראת צדיקים ובראת רשעים, יהי רצון מלפניך שלא יקשלו בי בני
 אדם. קיבול שבר מאלמנה, דההיא אלמנה דתנאי בי כנישתא בשכבותה, כל יומא הות
 אתיא ומצלה בי מדרשיה דר' יוחנן. אמר לה בתי, לא בית הפנסת בשכבותך? אמרה
 ליה: רבי, ולא שבר פסיעות יש לי? בי קאמר כגון יוחני בת רמיכי. מאי "קטן שלא פלו
 לו תדשיו"? הכא תרנימו, זה תלמיד חכם המכעט ברבותיו. רבי אבא אמר: זה תלמוד
 שלא הגיע להוראה ומורה, דאמר ר' אבהו אמר רב הונא אמר רב: מאי דכתיב "פי
 רבים הללים הפילה ועצמים כל הרגיה"? "פי רבים הללים הפילה" זה תלמיד חכם שלא
 הגיע להוראה ומורה, "ועצמים כל הרגיה" זה תלמיד חכם שהגיע להוראה ואינו מורה,
 ועד

הכלפים מתקשקשין בכלי כמו שהולך מקשקש בעיני האדם, ובא ופתח את מגופת הכלי והכשפים יצאו והולך נולד, וידעו כי בעלת כשפים היא: המכעט ברבותיו. וקרי ליה קטן שלא
 כלו לו תדשיו על ידי שמיני מתקצרין כדאמרין בפרק קמא דחגיגה (דף ט"ז). כי רבים הללים הפילה. באשה זרה משתעי, ותלמיד שאינו נהוג עצמו פשוהו קרי ליה נמי הכי: זה תלמיד
 שלא תיע. כ"ו. הפילה לשון נפל, שלא כלו לו תדשיו: ועצומים. לשון עוצם עיניו (נפשי ג'ו). שסוגרין פיהם ואינם מורים לצרכי הוראה:

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כב עמוד ב

תוספות

רש"י

1 ועד כמה. הרי ראוי להורגו: והוא רבה אורי. וכל שנותניו אינן אלא מ' כדאמר' בריה' וקף
 2 (י"ג) רבה ואבבי מדבית עלי קאתו פו: ב'שוי'. אם שנה לגדול העיר בחכמה מקר להורות,
 3 או שאין זמן ממנו בעיר: פ'רוש ש'כמי פ'רוש נגפי פ'רוש קוואי פ'רוש מ'דוכאי. ב'להו מ'פ'רש
 4 להו: מ'עשה ש'בם. ש'מלו שלא לשם שמים, אף זה מעשיו להנאתו ש'כבדוהו בני אדם
 5 ולא לשם שמים: ה'מנפ'ה ר'גליו. מ'הלך בשפלות
 6 ע'בך בצד גודל ואינו מריס ר'גליו מן הארץ,
 7 ומתוך כך מנפ'ה אצבעותיו א'בנים: מ'קו דם
 8 ל'בתלים. עושה ע'צמו בע'צום ע'ניו שלא יסתכל
 9 ב'נשים, ומתוך כך מכה ראשו בב'תל והד'ם יוצא:
 10 ד'משפ'ה. הולך כפ'ת: כ'י מ'דוכאי. ב'וכנא ע'ש
 11 כ'מק'ת וראשו כפ'ת: פ'רוש מה ח'כתי וא'ע'נה.
 12 למ'דני מה עלי לעשות וא'ע'נה: הא מ'ע'ליהא
 13 היא. אם אינו בקי באסורין וד'קדוקי מצות ו'כא
 14 ללמוד: מה ח'כתי הו וא'ע'נה. מה לעשות עוד
 15 ולא ע'שיתי, ומ'ראה ע'צמו ש'כל קום את הכל:
 16 פ'רוש מ'אהבה. מ'מק'ת ש'כו המ'צות. ולא
 17 לא'הבת מצות הבורא: מ'י'ראה. של ע'נשו. א'לא
 18 מה על ה'אדם לעשות מ'אהבת ה'שי' כ'אשר ע'צנו
 19 ה' אלהינו וסוף ה'שבר לבא: ד'מפ'רמא מ'פ'רמא
 20 ב'ו'. ה'נסתרות נסתרות מ'בני אדם והג'לויות
 21 ג'לויות, ומ'מ לב'ד הגדול כ'לם ג'לויות, הוא
 22 יפ'רע מן המ'תכפ'ים בט'לויות מ'רמץ ע'צמן
 23 כ'פרושין וא'ינו פ'רשיה: אל ת'קראי מן ה'פרושי'.
 24 שה'פרושי' היו ש'זאנין אותו לפי ש'הרג מן
 25 ה'חכמים הר'בה ו'הפ'ר להיות צ'דוקי כ'דאמר
 26 כ'קדושי'ן וקף ט"ו, וכ'שמת ה'יתה אשתו י'ראה מ'תן
 27 שלא יע'בירו המ'לוכה מ'בניה. ו'היתה אומרת לו
 28 ל'ב'קש מ'לפניהם ע'ליה, ואמר לה אל ת'קראי מן
 29 ה'פרושי'ן ש'צ'דיקת'ן ו'לא י'מ'לוך ר'עה ולא
 30 ל'בניך שלא ת'טאו להם: ולא מ'פי ש'אינו פ'רושי'.
 31 שהם א'הבי' א'לא מן ה'צ'נעו'ים. כ'לומר שאין
 32 מ'קראיתם בתולדותם, א'לא צ'בועין מ'בוזין ואין
 33 ח'וכן כ'כרם: ש'מע'שהם כ'מעשה ז'רי. ש'תן
 34 ר'שעים. ומ'ק'שים ש'כר כ'פ'תס, אומרים ל'בריות
 35 ל'כ'ב'ן כ'פ'תס. וא'יבא ד'מק'רש לה לע'נן
 36 צ'נעו'תא: מ'תני' ה'רי היא כ'כל המ'נחות. ש'ע'נמ'או
 37 עד שלא ק'דשה כ'כלי ו'תפ'דה. ו'תצא ל'חליץ
 38 ומ'המעות י'קנה א'חרת: ו'תש'ר. ש'קדשה קדשת
 39 ה'גוף וא'ניה יוצ'אה עוד ל'חליץ:
 וכל

ואם משקדשה בפ'לי הרי היא כ'כל המ'נחות, ו'תש'ר. ואלו ש'מנחותיהן ג'ש'רפות האומרת

היסורין כי הבא ומאבת קיבול פרס שאינו מתכוין להשלים רצון יוצרו שצוהו על כך אלא להנאתו כדאמרין בפ"ק דמסכת ע"ז (ף ט"ו) במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו והיינו דתנן
 (א"נ) פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס וכו' הא דאמר בפ' ג'עלה ערופה (נ"קן מ.) ואיתא בנזיר פרק מי שאמר הריני נזיר (קף ט"ג) ובפרק בתרא דהוריות (קף ט') לעולם
 יעסוק אדם וכו' בשבשר מ"ב קרבנות שהקריב ב'לק וכו' וצאה ממנו רות גם הוא נתבון להנאתו שהעלה קרבן לשם להשלים חפציו בשכרו ולא לשם שמים וכדאמר' פ"ק ר"ה (קף ט').
 האומר סלע לו צדקה ע"מ שיחיה בני ה"ז צדיק גמור אבל הדיא שלא לשמה דתענית ומס' ברכות אינו עוסק בתורה כדי לקיים לא מאהבה ולא מיראה אלא להוסיף על וטחאנו שעשע שעתה
 שגות נעשו לו ודונות שאע"פ שידע שעובר לא ננע מכל תאות לבו כדמפרש' החם (נ"כטס ט') הכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יזא אדם קורא ושונה ומשמע תלמודי חכמים
 ובוטע באביו ובאמו וברבו או באי שגדול הימנו שנאמר ראשית חכמה ידא' ה' שלט ט"ו לכל עושיהם ללמודיהם לא נאגור אלא לעושיהם לעושים אמת: אלא ש'מנחותיהם נשפרות.
 תימה אמאי לא חשיב נמי מ'תו הוא או שמתה היא דאמר' בפ"ק (ל"ג קף ט') דנשפרת וליכא למימר דוקא היינו לאחר שקדשה הקומץ כדנתי' לעיל אבל הבא לא חשיב אלא הנשפרת משקדשה
 בכלי הדי'ה אם משקדשה בכלי דנשפרת ואידי דקתני סיפא קריב הקומץ דנאכלת נקט רישא קדשה הקומץ ורבותא נקט אע"פ דכבר קדוש וקרוב להקריבה טפי מקדשה בכלי אפ"ה נשפרת:
 (שייך ל'ף הבא) ושבע'לה בא עליה בדרך. תימה לרי' אמאי נשפרת כיון דבדרך בא עליה היינו קודם שתקדוש וכיון דאין המים בודקין אותה כדאמר ונקח האיש מעין בזמן שהאיש
 מנוקח מעין וכו' תיגיל מילתא למפרע דכי קדוש טבעות קדוש כדאמרין גבי ושבו לה עדים שהיא טמאה דהואיל ולא לבדוק עמדת ולא ואיזה למנחה לא היתה ראויה לכלי ואין כלי
 שרת משקדשין אלא בראוי ל'ן וקורא דרוקא לגבי שבאו לה עדים שייך למימר הכי משום דנמחה לברר עון וכשיש שם עדים הרי העין מבורר וא"צ ביורד אבל הבא שבא עליה בדרך שצריך
 לברר אע"פ דאין המים בודקין כי קדוש מעיקרא שפיר קדוש מאד' שלא נתברר העון ולא הוי אלא כמו שנשאו ונתנו בה מורות כלבנה קודם לכן דאין המים בודקין ואפ"ה מנחה שפיר
 קדוש הוא וכלי חשיב במנתי' מנחת ארוסה ושומרת יבם אלמנה לכו' מפני שידע פסול שאינן נבדקות ואין מביאין אותם לשחתו:

האומרת

ועד כמה עד ארבעין שנין. פי' משנה שהתחילו ללמוד עד ארבעים שנה ולא משנה שנולד
 כדאמרין בפ"ק דמסכת ע"ז (קף ט') ולא נתן ה' לכם לב לדעת עד היום הזה ש'מ לא
 קאים איניש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנין וזה היה ממתן תורה עד מ' שנה שאו התחילו
 ללמוד: ב'שוי'. רש"י פ"א אם שנה לגדול העיר בחכמה מותר להורות קשה לרי' מפרק
 הוראה (נ"כטס קף טג.) דאמר אבבי באתרא דאית
 גבר תמן לא תיהו גבר פשיטא לא צריכא דשוין
 אלמא היכא דשוין אין לו לקפ'ך להוראה לחבי
 מסתברא הכא לפרש הוא רבה דאורי הוא לא
 הגיע להוראה שכל ימיו לא היה אלא מ' שנה
 בשוין הוא דאמר שכל ימיו לא היה עוד ארבעין
 שנין היינו כששה לגדול העיר בחכמה וגדול
 העיר הגיע להוראה הלכך כיון שיש שם חכם
 כמותו הגיע להוראה בשנים הוא לא הגיע לשני
 הוראה אין לו להורות לפניו אבל אם גדול העיר
 הוא בחכמה אע"פ שלא הגיע לכלל שנים מותר
 ורבה גדול העיר בחכמה היה אבל ר"י פי' הוראה
 דפרק הוראה דמיירי באדם שנכנס לעיר שיש שם
 חכם מורה תמן לא תהוי גבר אפי' בשוין אבל אם
 הוא קבוע בעיר כמותו ושהו לו בחכמה מותר לו
 להורות כמו שפי' רש"י ור"ח פ"א החם באתר
 דאית גבר ממונה משתדל בצרכי ציבור לא
 תקפוי לתוך שררות אפי' בשוין ולפי' לא מיירי
 בתוראה:
פרוש מאהבה פרש מיראה. בירושל' פרק
 הוראה עשה מאהבה ועשה מיראה
 עשה מאהבה שאם באת לשנוא דע שאתה אוהבו
 ואין אוהב שונא עשה מיראה שאם באת לבטוע
 דע שאתה ירא ואין ירא מבעט: שבעה פרשין לו
 פרש שבמי וכו' פרש מן הנביה כו' פרש שבמי
 טעון מצותיה על כתיפה פרש נקפי אקפו לי ואני
 עבד מצוה פרש קוואי עבד ח'דא חובה וחדא
 מצוה ומקץ ח'דא ח'דא פרש מן הנביה מאי
 דאית לי אנא מנבה ועבד מצות פרש אדע חובתי
 ואעשה הי דא חובתי עבדתי דאעביד מצות
 כדמות פרש ידא כאיוב פרש אתה כאברדם
 דכתיב (נעטי ט"ו) וזע אברתם אוהבי אין לך חביב
 מכולם אלא פרש אהבה כאברדם: **לעולם**
 יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה.
 ואי קשיא הא אמרין בפ"ק דתענית (קף ט') כל
 העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות
 ובשלחי פרק היה קורא במסכת ברכות (קף ט') כל
 העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא
 נראה לתרץ עוסק שלא לשמה כגון מיראת

היסורין כי הבא ומאבת קיבול פרס שאינו מתכוין להשלים רצון יוצרו שצוהו על כך אלא להנאתו כדאמרין בפ"ק דמסכת ע"ז (ף ט"ו) במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו והיינו דתנן

היסורין כי הבא ומאבת קיבול פרס שאינו מתכוין להשלים רצון יוצרו שצוהו על כך אלא להנאתו כדאמרין בפ"ק דמסכת ע"ז (ף ט"ו) במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו והיינו דתנן
 (א"נ) פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס וכו' הא דאמר בפ' ג'עלה ערופה (נ"קן מ.) ואיתא בנזיר פרק מי שאמר הריני נזיר (קף ט"ג) ובפרק בתרא דהוריות (קף ט') לעולם
 יעסוק אדם וכו' בשבשר מ"ב קרבנות שהקריב ב'לק וכו' וצאה ממנו רות גם הוא נתבון להנאתו שהעלה קרבן לשם להשלים חפציו בשכרו ולא לשם שמים וכדאמר' פ"ק ר"ה (קף ט').
 האומר סלע לו צדקה ע"מ שיחיה בני ה"ז צדיק גמור אבל הדיא שלא לשמה דתענית ומס' ברכות אינו עוסק בתורה כדי לקיים לא מאהבה ולא מיראה אלא להוסיף על וטחאנו שעשע שעתה
 שגות נעשו לו ודונות שאע"פ שידע שעובר לא ננע מכל תאות לבו כדמפרש' החם (נ"כטס ט') הכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יזא אדם קורא ושונה ומשמע תלמודי חכמים
 ובוטע באביו ובאמו וברבו או באי שגדול הימנו שנאמר ראשית חכמה ידא' ה' שלט ט"ו לכל עושיהם ללמודיהם לא נאגור אלא לעושיהם לעושים אמת: אלא ש'מנחותיהם נשפרות.
 תימה אמאי לא חשיב נמי מ'תו הוא או שמתה היא דאמר' בפ"ק (ל"ג קף ט') דנשפרת וליכא למימר דוקא היינו לאחר שקדשה הקומץ כדנתי' לעיל אבל הבא לא חשיב אלא הנשפרת משקדשה
 בכלי הדי'ה אם משקדשה בכלי דנשפרת ואידי דקתני סיפא קריב הקומץ דנאכלת נקט רישא קדשה הקומץ ורבותא נקט אע"פ דכבר קדוש וקרוב להקריבה טפי מקדשה בכלי אפ"ה נשפרת:
 (שייך ל'ף הבא) ושבע'לה בא עליה בדרך. תימה לרי' אמאי נשפרת כיון דבדרך בא עליה היינו קודם שתקדוש וכיון דאין המים בודקין אותה כדאמר ונקח האיש מעין בזמן שהאיש
 מנוקח מעין וכו' תיגיל מילתא למפרע דכי קדוש טבעות קדוש כדאמרין גבי ושבו לה עדים שהיא טמאה דהואיל ולא לבדוק עמדת ולא ואיזה למנחה לא היתה ראויה לכלי ואין כלי
 שרת משקדשין אלא בראוי ל'ן וקורא דרוקא לגבי שבאו לה עדים שייך למימר הכי משום דנמחה לברר עון וכשיש שם עדים הרי העין מבורר וא"צ ביורד אבל הבא שבא עליה בדרך שצריך
 לברר אע"פ דאין המים בודקין כי קדוש מעיקרא שפיר קדוש מאד' שלא נתברר העון ולא הוי אלא כמו שנשאו ונתנו בה מורות כלבנה קודם לכן דאין המים בודקין ואפ"ה מנחה שפיר
 קדוש הוא וכלי חשיב במנתי' מנחת ארוסה ושומרת יבם אלמנה לכו' מפני שידע פסול שאינן נבדקות ואין מביאין אותם לשחתו:

האומרת

ואם משקדשה בפ'לי הרי היא כ'כל המ'נחות, ו'תש'ר. ואלו ש'מנחותיהן ג'ש'רפות האומרת

ועד כמה עד ארבעין שנין. פי' משנה שהתחילו ללמוד עד ארבעים שנה ולא משנה שנולד
 כדאמרין בפ"ק דמסכת ע"ז (קף ט') ולא נתן ה' לכם לב לדעת עד היום הזה ש'מ לא
 קאים איניש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנין וזה היה ממתן תורה עד מ' שנה שאו התחילו
 ללמוד: ב'שוי'. רש"י פ"א אם שנה לגדול העיר בחכמה מותר להורות קשה לרי' מפרק
 הוראה (נ"כטס קף טג.) דאמר אבבי באתרא דאית
 גבר תמן לא תיהו גבר פשיטא לא צריכא דשוין
 אלמא היכא דשוין אין לו לקפ'ך להוראה לחבי
 מסתברא הכא לפרש הוא רבה דאורי הוא לא
 הגיע להוראה שכל ימיו לא היה אלא מ' שנה
 בשוין הוא דאמר שכל ימיו לא היה עוד ארבעין
 שנין היינו כששה לגדול העיר בחכמה וגדול
 העיר הגיע להוראה הלכך כיון שיש שם חכם
 כמותו הגיע להוראה בשנים הוא לא הגיע לשני
 הוראה אין לו להורות לפניו אבל אם גדול העיר
 הוא בחכמה אע"פ שלא הגיע לכלל שנים מותר
 ורבה גדול העיר בחכמה היה אבל ר"י פי' הוראה
 דפרק הוראה דמיירי באדם שנכנס לעיר שיש שם
 חכם מורה תמן לא תהוי גבר אפי' בשוין אבל אם
 הוא קבוע בעיר כמותו ושהו לו בחכמה מותר לו
 להורות כמו שפי' רש"י ור"ח פ"א החם באתר
 דאית גבר ממונה משתדל בצרכי ציבור לא
 תקפוי לתוך שררות אפי' בשוין ולפי' לא מיירי
 בתוראה:
פרוש מאהבה פרש מיראה. בירושל' פרק
 הוראה עשה מאהבה ועשה מיראה
 עשה מאהבה שאם באת לשנוא דע שאתה אוהבו
 ואין אוהב שונא עשה מיראה שאם באת לבטוע
 דע שאתה ירא ואין ירא מבעט: שבעה פרשין לו
 פרש שבמי וכו' פרש מן הנביה כו' פרש שבמי
 טעון מצותיה על כתיפה פרש נקפי אקפו לי ואני
 עבד מצוה פרש קוואי עבד ח'דא חובה וחדא
 מצוה ומקץ ח'דא ח'דא פרש מן הנביה מאי
 דאית לי אנא מנבה ועבד מצות פרש אדע חובתי
 ואעשה הי דא חובתי עבדתי דאעביד מצות
 כדמות פרש ידא כאיוב פרש אתה כאברדם
 דכתיב (נעטי ט"ו) וזע אברתם אוהבי אין לך חביב
 מכולם אלא פרש אהבה כאברדם: **לעולם**
 יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה.
 ואי קשיא הא אמרין בפ"ק דתענית (קף ט') כל
 העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות
 ובשלחי פרק היה קורא במסכת ברכות (קף ט') כל
 העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא
 נראה לתרץ עוסק שלא לשמה כגון מיראת

היסורין כי הבא ומאבת קיבול פרס שאינו מתכוין להשלים רצון יוצרו שצוהו על כך אלא להנאתו כדאמרין בפ"ק דמסכת ע"ז (ף ט"ו) במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו והיינו דתנן

היסורין כי הבא ומאבת קיבול פרס שאינו מתכוין להשלים רצון יוצרו שצוהו על כך אלא להנאתו כדאמרין בפ"ק דמסכת ע"ז (ף ט"ו) במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו והיינו דתנן
 (א"נ) פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס וכו' הא דאמר בפ' ג'עלה ערופה (נ"קן מ.) ואיתא בנזיר פרק מי שאמר הריני נזיר (קף ט"ג) ובפרק בתרא דהוריות (קף ט') לעולם
 יעסוק אדם וכו' בשבשר מ"ב קרבנות שהקריב ב'לק וכו' וצאה ממנו רות גם הוא נתבון להנאתו שהעלה קרבן לשם להשלים חפציו בשכרו ולא לשם שמים וכדאמר' פ"ק ר"ה (קף ט').
 האומר סלע לו צדקה ע"מ שיחיה בני ה"ז צדיק גמור אבל הדיא שלא לשמה דתענית ומס' ברכות אינו עוסק בתורה כדי לקיים לא מאהבה ולא מיראה אלא להוסיף על וטחאנו שעשע שעתה
 שגות נעשו לו ודונות שאע"פ שידע שעובר לא ננע מכל תאות לבו כדמפרש' החם (נ"כטס ט') הכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יזא אדם קורא ושונה ומשמע תלמודי חכמים
 ובוטע באביו ובאמו וברבו או באי שגדול הימנו שנאמר ראשית חכמה ידא' ה' שלט ט"ו לכל עושיהם ללמודיהם לא נאגור אלא לעושיהם לעושים אמת: אלא ש'מנחותיהם נשפרות.
 תימה אמאי לא חשיב נמי מ'תו הוא או שמתה היא דאמר' בפ"ק (ל"ג קף ט') דנשפרת וליכא למימר דוקא היינו לאחר שקדשה הקומץ כדנתי' לעיל אבל הבא לא חשיב אלא הנשפרת משקדשה
 בכלי הדי'ה אם משקדשה בכלי דנשפרת ואידי דקתני סיפא קריב הקומץ דנאכלת נקט רישא קדשה הקומץ ורבותא נקט אע"פ דכבר קדוש וקרוב להקריבה טפי מקדשה בכלי אפ"ה נשפרת:
 (שייך ל'ף הבא) ושבע'לה בא עליה בדרך. תימה לרי' אמאי נשפרת כיון דבדרך בא עליה היינו קודם שתקדוש וכיון דאין המים בודקין אותה כדאמר ונקח האיש מעין בזמן שהאיש
 מנוקח מעין וכו' תיגיל מילתא למפרע דכי קדוש טבעות קדוש כדאמרין גבי ושבו לה עדים שהיא טמאה דהואיל ולא לבדוק עמדת ולא ואיזה למנחה לא היתה ראויה לכלי ואין כלי
 שרת משקדשין אלא בראוי ל'ן וקורא דרוקא לגבי שבאו לה עדים שייך למימר הכי משום דנמחה לברר עון וכשיש שם עדים הרי העין מבורר וא"צ ביורד אבל הבא שבא עליה בדרך שצריך
 לברר אע"פ דאין המים בודקין כי קדוש מעיקרא שפיר קדוש מאד' שלא נתברר העון ולא הוי אלא כמו שנשאו ונתנו בה מורות כלבנה קודם לכן דאין המים בודקין ואפ"ה מנחה שפיר
 קדוש הוא וכלי חשיב במנתי' מנחת ארוסה ושומרת יבם אלמנה לכו' מפני שידע פסול שאינן נבדקות ואין מביאין אותם לשחתו:

האומרת

ואם משקדשה בפ'לי הרי היא כ'כל המ'נחות, ו'תש'ר. ואלו ש'מנחותיהן ג'ש'רפות האומרת

ביאורים למסכת סוטה דף כב עמוד ב מותך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

39 מה שנסתר מבני אדם נסתר, ומה שגלוי גלוי, אבל כלפי שמים הכל
40 גלוי, כי דינא רבה - ובית דין הגדול ליתפרע מהני דחפו גנדי -
41 הוא יפרע מאותם המתעטפים באצטלה של פרישות ועוטים על
42 ראשם טלית להראות עצמם כפרושים.
43 אמר לה ינאי מלכא לרביתיה - לאשתו. אל תתיראי מן הפרושין
44 - כינוי ליהודים בדורו של ינאי שהאמינו בתורה שבכתב ושבעל פה.
45 והם היו שונאים את ינאי על שהרג הרבה מחכמי ישראל בעצתו של
46 אחד מן הצדוקים. ושמתה היתה אשתו של ינאי יראה מהם שלא
47 יעבירו את המלוכה מבניה. ואמרה לו שיבקש מהם עליה ועל בניה.
48 וינאי השיב לה, אין לך לירא מהם, שצדיקים הם ולא יגמלו לך
49 ולבניך רעה בגללי. שאתם לא הרעתם להם. ולא מפי שאנין
50 פרושין - שהם אוהבי. אלא מן הצבועין - אלו שאין תוכם כברם,
51 היינו, מאלו שדומין לפרושין - שמראים עצמם כפרושים,
52 שמעשיהו במעשה זמרי - שהם באמת רשעים כומרי ומבקשין
53 שקר בפניהם. - ומראים עצמם לבריות צדיקים, כדי שיכבדו אותם
54 כמו פנחס.
55 במשנה לעיל שנינו, שאם יש לאשה זכות זה מגן עליה מעונש,
56 במשנתנו מובאות שיטות נוספות בענין.
57 משנה. רבי שמעון אומר, אין זכות תולה במים המרים - גם
58 אשה סוטה שיש לה זכות. אין הזכות תולה לה שלא יפגעו בה המים,
59 ואם אתה אומר הזכות תולה במים המאריין, מדה - מחסיר
60 את הגון אתה את המים בפני כל הנשים השוות - כלומר,
61 מחליש את הכוח ההרתעה של המים בפני כל הנשים, ומוציא אתה
62 שם רע על המהודרות ששנתו ולא נפגעו על ידי המים, שאומרים,
63 ממהות הן אלא שתלתה להן זכות.
64 רבי אומר, הזכות תולה במים המאריים רק לענין שלא תמות
65 מיד, אך המים גורמים לשינוי בגופה ואינה יולדת ואינה משפחה,
66 אלא מתנוונה - מכחשת והולכת והולכת, לסוף היא מתה
67 באותה מיתה - הכתובה בפרשת סוטה.
68 נממאת מנחתה של סוטה עד שלא קדשה בכלי שרת, כיון שלא
69 נתקדשה קדושת גוף, הרי היא ככל המנחות שנטמאו קודם
70 שנתקדשו בכלי, ותפדה ותצא לחולין ומהמעות יקנה אחרת. ואם
71 נטמאה משקדשה בכלי - לאחר שנתקדשה בכלי, הרי היא ככל
72 המנחות שנטמאו לאחר שנתקדשו בכלי ותשרף בבית הדשן. שכיון
73 שקדשה קדושת הגוף אין לה עוד פדיון ואינה יוצאת לחולין.
74 ואילו הן הסוטות שמנחותיהן נשרפות מפני שאינן ראיות ליקרב
75 ולא להיפדות ולצאת לחולין.

1 שואלת הגמרא, ועד כמה - מאיזה גיל ראוי תלמיד חכם להורות
2 הלכה לרבים. עד ארבעין שנים - משנהיה בן ארבעים.
3 מקשה הגמרא, איני - וכי רק משעה שמגיע אדם לגיל ארבעים ראוי
4 הוא להורות, והרי רבה היה מורה הוראות לרבים,
5 והוא עצמו לא חי אלא ארבעים שנה. מתרצת הגמרא, בשוין - זה
6 שאין אדם ראוי להורות עד לגיל ארבעים כשיש בעיר תלמיד חכם
7 אחר הראוי להורות, והוא גדול ממנו בחכמה. אבל אם תלמיד חכם
8 צעיר הראוי להורות שוה לחכם אחר שיש בעיר בחכמה, או שאין
9 זקן ממנו בעיר, ראוי זה להורות.
10 שנינו במשנה, ומכות פרושין וכו'. תנו רבנן, שבועה פרושין הן -
11 תחילה מפרטם התנא לאחר מפרשם. פרוש שיקמי, פרוש נקפי,
12 פרוש קיואי, פרוש מדוכאי, פרוש מה חובתי ואעשה, פרוש
13 מאהבה, פרוש מיראה. ומפרש התנא, פרוש שיקמי, זה העושה
14 מעשה שכם - שמלו וציערו את עצמם שלא לשם שמים. ואף זה,
15 פורש מתענוגות ומצער עצמו להנאתו כדי שיכבדוהו בני אדם ולא
16 לשם שמים. פרוש נקפי, זה המנקיף את רגליו - עושה עצמו
17 שפל, ומתוך כך משרך רגליו בארץ ומכה אצבעותיו באבנים. פרוש
18 קיואי, אומר רבי נתן בר יצחק, זה המקיף דם לכתלים - עושה
19 עצמו כרוצח עינוי כדי לא להביט בנשים ומתוך כך מכה ראשו
20 בכותל עד כדי זוב דם, וכל זה כדי שיראהו בני אדם בכך ויעריכוהו
21 על צדקותו. פרוש מדוכאי, אומר רבה בר שילא, דמשפע כי
22 מדוכאי - הולך כפוף ושפל כדוגמת המדוכאי שראשה כפוף.
23 פרוש מה חובתי ואעשה - אומר לאנשים אמרו לי מה עלי
24 לעשות ואעשה. שואלת הגמרא, הא מעליותא היא - מה גרוע
25 באדם זה הרי הוא מבקש ללמוד בכדי לקיים. משיבה הגמרא, אלא
26 דאמר מה חובתי תו ואעשה - שאומר מה עוד לא עשיתי. היינו,
27 שמראה עצמו כאילו קיים את כל התורה כולה ואין לו עוד מה
28 לעשות.
29 פרוש מאהבה - שפורש מענייני עולם הזה לקיים את המצוות מתוך
30 אהבת השכר ולא מתוך אהבת הבורא. פרוש מיראה - שפורש
31 מהעבירות מיראת העונש. ואין זו הדרך, אלא שיש לו לאדם לקיים
32 את התורה מאהבת ה' וסוף השכר לבא.
33 אמרו ליה אפיני ורבא לתנא - ששנה בפניהם ברייתא זו, לא תיתני
34 - אל תשנה פרוש מאהבה פרוש מיראה, דאמר רב יהודה אמר
35 רב, לעולם יעסק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה
36 שמתוך שלא לשמה בא לשמה - היינו, שגם אם עוסק בתורה
37 ובמצוות שלא לשמה, סופו לעסוק בהם לשמה.
38 אמר רב נתן בר יצחק, דמטמא מטמא ודמגליא מגליא -

המשך ביאור למסכת סוטה ליום תשעה עשר לעומר עמוד ב

12 סמכה על כך שכשיבואו להשקותה תסרב, לפיכך כשמסרבת,
13 נחשבת כמודה בטומאה. אבל המסרבת לשתות מהמת רתיתא -
14 שאנו רואים אותה שהיא נפחדת ורותתה, אות הוא כי מתחילה
15 התכוונה לשתות וסמכה על טהרתה, אלא שכעת היא נפחדת
16 וחוששת שלא יבדוק אותה המים למרות שהיא טהורה, ובאופן זה יש
17 חילוק, אם חזרה בה עד שלא קרב הקומץ, דאבתי לא אפחוק
18 מגילה, אי נמי אם אפחוק מגילה לפני שקרב הקומץ, דשלא ברין
19 עבדי בהנים דמתקין, מצי הדרא מה ואין משקין אותה בעל כורחה,
20 אך משקרב הקומץ, דברין עבדי בהנים דמתקין, לא מצי הדרא
21 בה.

1 - זה אינו קשה, הא - מה שאמר רבי עקיבא שאם כבר קרב הקומץ
2 מחייבים אותה לשתות, וחזרתה משתיית המים אינה נחשבת
3 כהודאה בטומאה, מדובר באופן דקתהדרא בה מהמת רתיתא -
4 שחזרה בה מחמת פחד, שראינו את גופה שהוא רותת. והא - ומה
5 שאמר רבי עקיבא שאם סירבה לשתות לאחר המחיקה הרי היא
6 בדוקה ועומדת, מדובר באופן דקתהדרא בה מהמת בריותא - מתוך
7 בריאותה, שאינה רותתת ואמרה איני שותה. והכי קאמר רבי
8 עקיבא, כל מהמת בריותא - אם סירבה לשתות מתוך בריאותה,
9 שלא גילתה כלל סימני פחד ורעדה, כלל כלל לא שתיא - אינה
10 שותה כלל. שהאומרת איני שותה שלא מתוך פחד, יש להניח שגם
11 מתחילה כשאמרה שתשתה, לא התכוונה לשתות באמת, אלא

ביאורים למסכת סוטה דף כג עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

49 שהמנחה באה לכפרתה, ומנחת בת כהן דינה כמנחת ישראל, שאינה
 50 עולה כליל אלא הקמיצה. אלא תקומץ קרב בעצמו הכהן קומץ
 51 ממנחתה, ומקריב את הקומץ, והשירים קריבין בעצמן לאחר
 52 הקרבת הקומץ.
 53 מקשה הגמרא, איך קריבים השירים לאחר הקטרת הקומץ, איך
 54 כן - הרי על כגון זה נאמר, כל שהוא מננו לאישים - שכל
 55 שהקריבו מננו כבר לאישים, היינו, למזבח הרי הוא ככל תקטירו
 56 - הרי שהנותר בבל תקטירו. ואם כן קשה, איך מקטירים את שירי
 57 המנחות לאחר הקטרת הקומץ, כיון שגם לה יש חלק במנחה, ואולי
 58 הולכים אחרי החלק שלה, והקטרת הקומץ כהלכתה נעשית, נמצא
 59 ששירי המנחה אסורים בהקטרה. מתרצת הגמרא, אמר יהודה
 60 בריה דרבי שמעון בן פזי, דמסיק להו לשום עצים - מדובר כאן,
 61 שקודם שמקטיר הכהן את שירי המנחה הוא מתנה ואומר כך, אם
 62 דינה של מנחה זו כדין מנחת כהן ולא הייתה ראויה להיקמץ, הרי
 63 ששירים אלו ראויים להקטרה, והריני מקטירם לשם מנחה, ואם
 64 דינה של מנחה זו כדין מנחת ישראל, שהיתה ראויה להיקמץ,
 65 ושירים אלו אסורים בהקטרה, הריני מעלה אותם על המזבח לא
 66 לשם מנחה אלא להיות כשאר עצי המערכה. פרקי אליעזר וכדעת
 67 רבי אליעזר, גבי חטאת שהוקטרו אבריה הפנימיים על גבי המזבח,
 68 ונתערב חלק ממתר בשירה האסור בהקטרה. עם בשר עולה שדיני
 69 לעלות כליל על גבי המזבח, סובר רבי אליעזר שיש לתת בשר זה על
 70 גבי המזבח להיות חלק מעצי המערכה, ואף שמעורב כאן בשר
 71 חטאת האסור בהקטרה, כיון שאינו מכון לשם הקטרה. דתניא, רבי
 72 אליעזר אומר, לאחר שנאמר בתורה שקרבנות שהוקטר חלק מהם
 73 על גבי המזבח, שיריהם אסורים בהקטרה, נאמר, ואל המזבח לא
 74 יעלו לריח ניחוח, ודרשו, לריח ניחוח אי אתה מעלה - שהאיסור
 75 לעלות על המזבח שירי קרבנות הוא רק כאשר מתכוון לעלותם על
 76 המזבח לריח ניחוח, אבל אתה מעליהו לשום עצים - אך אם
 77 מעלה אותם להיות חלק מעצי המערכה, מותר.
 78 שואלת גמרא, הניחא לרבי אליעזר, דאית ליה האי סברא
 79 שהמתכוון להעלות שירים לשם עצים אינו עובר בבל תקטירו, אלא
 80 לרבינן דלית להו האי סברא - שחולקים על רבי אליעזר וסוברים
 81 שכל שקרב חלק מן הקרבן כדיו, הנותר אסור בהקטרה על גבי
 82 המזבח גם אם אינו מכון לעלותם לריח ניחוח, מאי אפיא למימר
 83 - איך נבאר את משתינו, הרי הלכה כחכמים ולא כרבי אליעזר.
 84 משיבה הגמרא, דעבדי להו ברבי אליעזר ברבי שמעון - כלומר,
 85 משתינו האומרת, שכל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות, אינה
 86 מתפרשת כדברי הברייתא, שהקומץ קרב בעצמו והשירים קריבים
 87 בעצמן, אלא הקומץ קרב בעצמו והשירים מתפורים על בית הדין.
 88 דתניא, גבי מנחת חוטא של כהן, נחלו בזה רבנן ורבי שמעון, רבנן
 89 סוברים שכולה כליל כמנחת נדבה, רבי שמעון סובר שנקמצת כדיו
 90 מנחת נדבה של ישראל, אבל השירים לא נאכלים, אלא קומץ קרב
 91 בפני עצמו והשירים קריבים בפני עצמם, רבי אליעזר ברבי שמעון
 92 אומר, תקומץ קרב בעצמו, והשירים מתפורים על בית הדין -
 93 שסובר כאביו רבי שמעון שצריך לקמץ, אבל בכך הוא חולק, שאם
 94 הקריבו את הקומץ אי אפשר להקריב את השירים, ולכן השירים
 95 מתפורים לאיבוד על בית הדין.

1 האומרת לבעלה, ממאה אני לך. או ושכאו לה עדים שהיא
 2 ממאה, או והאומרת אני שותה, או ושבעלה אינו רוצה,
 3 להשקותה וכולן אם אירעו לאחר קידוש המנחה בכלי. וכן ושבעלה
 4 בא עליה בדרך ולא נודע עד שקדשה המנחה בכלי, ומשקדשה
 5 בכלי אינה נפדית, ולהיקרב אינה ראויה שהרי אינה שותה, וגם
 6 למנחת נדבה אינה ראויה, שנדבה אינה באה מן השעורים.
 7 וכל הנשואות לכהנים מפלות ישראלית, אם הביאו מנחה, בין
 8 הביאו מנחת סוטה בין הביאו מנחת נדבה, מנחותיהן נשרפות - גם
 9 אם לא נטמאו ולא אירע בהם שום פסול והקומץ קרב כהלכתו.
 10 שירי המנחה נשרפים בבית הדין ואינן נאכלים.
 11 מבאר התנא שדין זה שייך רק, בבת ישראל שנשאת לכהן, שאו
 12 מנחתה נשרפת - לאחר שקרב הקומץ, נשרפים שירי המנחה בבית
 13 הדין, כפי שנתבאר, אולם וכהנת - בת כהן שנשאת לישראל, אין
 14 בצד הכהונה שבה כלום, שהדין לעלות את המנחה כליל למזבח לא
 15 נאמר אלא במנחת כהן ולא במנחת כהנת, ולפיכך מנחתה נאכלת
 16 כדיו מנחת ישראל. וכן הוא דינה של כהנת אלמנה וגרושה, שאם
 17 הביאה מנחה, מנחתה נאכלת כדיו מנחת ישראל.
 18 אגב שהזכיר התנא חילוק בין מנחת כהן למנחת כהנת, מזכיר התנא
 19 חילוקים נוספים בין כהן לכהנת, מה בין כהן לכהנת, מנחת כהנת
 20 נאכלת ומנחת כהן אינה נאכלת כמבואר. כהנת מתחללת מן
 21 הכהונה אם נבעלה לפסול, ואסורה להינשא לכהן ולאכול בתרומה,
 22 וכהן אין מתחלל - אם נשא אשה האסורה לו, כגון גרושה או
 23 חללה. כהנת ממאה למתים - מותרת להיטמא למתים, ואין כהן
 24 ממאה למתים. כהן אוכל בקדשי קדשים - חטאת אשם ומנחה,
 25 ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים.
 26 אגב כך, מזכיר התנא חילוקי דינים כלליים שיש בין איש לאישה
 27 אפילו בישראל, מה בין איש לאשה, האיש פורע את ראשו ופורם
 28 את בגדיו, כשהוא מצורע, ואין האשה פורעת ופורמת. האיש
 29 מדיד את בנו פניו - אם אמר האב על בנו קטן, יהא זה בני נזיר'
 30 חלה עליו נזירות אפילו לכשיגדל, ואין האשה מדידת בנה פניו.
 31 האיש מגלח על נזירות אביו - אם נדר אביו נזירות והפריש
 32 קרבנות ומת, אם נדר בנו נזירות, יכול להביא קרבנות שהפריש אביו.
 33 ואין האשה מגלחת על נזירות אביה. האיש מקדש את בתו -
 34 מקבל קידושין עבור ביתו הקטנה וכן נערה שלא מדעתה, והיא
 35 מקודשת גמורה בכך ואין האשה מקדשת את בתה - אינה מקבלת
 36 קידושין עבור ביתה. האיש מוכר את בתו לאמה כשהיא קטנה,
 37 ואין האשה מוכרת את בתה לאמה. האיש נסקל ערום - אם עבר
 38 על אחת העבירות שחייבים עליהם סקילה בעדים והתראה, נסקל
 39 ערום. ואין האשה נסקלת ערומה אלא בלבשת חלוק. האיש
 40 נתלה - מגדף או עובד עבודת כוכבים, לאחר שנסקל. ואין האשה
 41 נתלית. האיש נמפר בגניבתו - אם גנב ואין לו לשלם לנגב,
 42 מוכרים אותו ומשלמים דמיו לנגב. ואין האשה נמפרת בגניבתה.
 43 גמרא. תנו רבנן, כל הנשואות לכהונה, מנחותיהן נשרפות - אין
 44 שירי מנחותיהם נאכלים לכהנים אלא קריבים גם הם למזבח. ביצר,
 45 כהנת לזוהי וישראלית שנשאת לכהן, אין מנחתה נאכלת, מפני
 46 שיש לו - לבעלה הכהן חלק בה, שהיא מביאה משלו, ומנחת כהן
 47 אינה נאכלת אלא קרבה כולה למזבח. ואמנם, ואינה עולה כליל
 48 כפי שמנחת כהן קריבה כליל למזבח, מפני שיש לה חלק בה -

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כג עמוד ב

תוספות

רשי"ו

1 ח"ג ואפי' רבנן לא פליגי עליה אלא במנחת חומא של פהנים דבת הקרבה היא. דמקשי
 2 זוכרתו לנדבתו דלא בעי קמייהו, אבל הא דלאו בת הקרבה היא דלמא בתרה דידה
 3 אזלינן ושירים גמורים נידו ואפלו רבנן מודו דמחפורין: מאי טעמא. קאמר מתני' מנחת
 4 כהנת נאכלת כשאינה נשואה לכהן, וכשאינה נשואה לכהן איהא נאכלת כליל מיהא לא
 5 הויא: לא יחלל ורעו. בכהן הנושא פסולה
 6 לכהנה פתיח, ודרשינן בקדושין (ף טו.) לא יחלל
 7 שני חלולין, אחד לה ואחד לזרע, שהכהן
 8 מחלל את שתיקה אבל הוא אין מתחלל: גני
 9 אהרן. לנפש לא וקמא, ולא בנות אהרן באהרן
 10 זו: כל זכר בבני אהרן יאכלנה. במנחת פתיח:
 11 איש. צרעו הוא: אין לי. שנקחט בטמא נתקם
 12 אלא איש, אשה מנין, כשהוא אומר סמוך לו
 13 והצרעו אשר בו הנגע, ולא איבעי ליה למכתב
 14 אלא בגדיהו יהיו פרימים וראשו ידקה פרוגו. דהא
 15 כתיב לעיל דבמזרע קמיי, אלא לרבות צרעו
 16 שני כגון אשה: ח"ג א"כ מה ת"ל איש לענין
 17 שלמטה איש פורע ופורם וכו'. מה ת"ל איש
 18 מאחר שסופנו לרבות את האשה לענין שלמטה.
 19 לאו למעוטי מטמא האמורה בפסוק זה בא
 20 למעוטי, אלא מענין האמור בפסוק שלאחריו
 21 דכתיב ביה פריעה ופרימה, לומר לך איש פורע
 22 ופורם ולא אשה: הלכה היא בגיור. הלכה למשה
 23 מסיני הוא בהלכות גיור: גתמי לאיש. באביה
 24 נתלית נתקנת: ורנמו אותה. ומאי אותה אי נימא
 25 אותו ולא אותה והכתיב גבי נערה המאורסה
 26 והוצאתם את שניהם וסקלתם אותם, אלא הא
 27 דמעט אשה לענין ערום, דנפיק מהאי קרא
 28 מעוטי דאותו משמע ולא כסותה, ולהכי נקט
 29 ליה להאי משמעוהא דערום בלשון זכר גבי
 30 איש למימרא הא אותה בכסותה: נמכר בגנותו.
 31 אם אין לו מה לשלם:

הדרן עלך היה נוטל

32 **ארוסה**. שקא לה ארוס: ושומרת יבם. שקא
 33 לה יבם: לא שותות. דמעשתיהו קרא: ולא נוטלות
 34 בהנה. שהיא גרמה לאסור עצמה עליו
 35 שנסתרה אחר קניו, דמקמי ואסור לא אימעטי
 36 דמקפיש בגמרא, ואפלו ליה לן דרב המנא
 37 והדשומרת יבם שזנתה מתרת ליבמה, נתי
 38 דמתרת מיהו לא בעי למינסב אשה זונה והיא
 39 הפסידה כתבתה: מתת אישה. ביושבת תחתיו
 40 הכתוב מפר:

נתינה

הדרן עלך היה נוטל

29 **ארוסה** ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות כתובה שצאמר: "אשר תשטה אשה תחת אישה"
 30 פרט לארוסה ושומרת יבם. אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממוזרת

ונתינה

31 שותה ולמה הכניסה עצמה למספר הזה המרובה בשביל לפסולה מכתובתה פ"ח ארוסה א"פ שאין לה כתובה יש לה מנה ומאתים ועל מנה ומאתים קטני הכא לא נוטלת כתובתה רשי"ו
 32 פי דליכא למיפשט ממתני' הא דאמר רב המנא שומרת יבם שזנתה אסורה ליבמה דאפילו אי לית לן דרב המנא מיהו אי לא בעי יבם למינסב אשה זונה אינה נוטלת כתובתה מיהו
 33 תימה אי לית לן דרב המנא קרא מאי איצטרך למעוטי הא תנן בפרק דיה מביא (שילן דף י"ג) כל שתיבעל ולא תזא אסורה לו לא היה מתנה דמה קניו שיך היבא דלא מיתרסב בסתירתיה
 34 אלא מדאיצטרך למעוטי ש"מ דמיתסרא מיהו ליכא למיפשט מהבא משום דמוק לה בגמרא כגון שבא עליה יבם בבית אחיו דקנאה לפוטרה בנט בלא חליצה אפילו אליבא דשמואל
 35 הלכך שייכא נמי אשתו ליאסר עליו בנות דבריה הכל: **אלמנה** ל"כג וכו'. האי דלא עריב ותני להו אלו לא שותות ולא נוטלות כתובתן ולתני ארוסה ושומרת יבם אלמנה ל"כג וכו'
 36 מעוברת חבירו ומניקת חבירו ואילונית זקנה וכו' י"ל משום הכי פלגינאו משום דחלוקין בטעמם מיהו תימה אמאי לא תנא מעוברת בתר בבא דאלמנה ל"כג דדמי בטעמא דה"ל למיתני
 37 בתחלת הפרק אלו לא שותות ובתר ליחסב וליזיל כולוהו כל בני דרמין להדיא כל חד וטפי ההו שיך למיתני אלו בראש כולן ממאי דתני קצת דלא שותות הדרן בני אלה:
 38 שאינה

1 **כהן** ולא כהנת. ירושלמי ר' אבהו בעי קמיה ר"ל והכתיב וייקח (כז) וכהן כי יקנה נפש קיין
 2 כספו מעתה כהן ולא כהנת א"ל והכהן משיח תחתיו מבניו את שבנו עומד תחתיו
 3 יצתה זו שאין בנה עומד תחתיה ה"ה דבפרק הזרוע (חולין דף ק"ג.) הנה מצי לשנויי נמי הכי
 4 ותן לכהן הזרוע דלא אמר לכהן ולא לכהנת אלא אפילו לכהנת דהכא טעמא משום
 5 דכתיב והכהן המשיח תחתיו מבניו אבל התם דחי
 6 ליה משום דאיתרן ובניו כתיב בפרשת מנחה אי
 7 נמי משום דהתם היו מיעוטי אחר מיעוטי:
 8 (שיך ל"א מ"ט) **מה** בין אשה. בתוספתא
 9 (פ"ט) קא חשיב עובר על מצות עשה שהזמן גרמ
 10 מה שאין כן באשה האיש עובר על כל תקוף ועל
 11 כל תשחית ועל כל טעמא למיתם מה שאין כן
 12 באשה האיש נדון בבן סורר ומורה ונעטף ומספר
 13 ואין האשה נעטפת ומספרת האיש נמכר ונשנה
 14 ואין האשה נמכרת ונשנית האיש נרצע ונמכר
 15 לעבד עברי וקונה לעבד עברי ואין האשה נרצעת
 16 ונמכרת וקונה התם כל בני דתנאי
 17 אלא דוכאי בבתי משום דמפרש התם בכסף
 18 ובשטר ובביאה ותימה אמאי לא חשיב נמי
 19 סמיכות תנופת הגשות ומצינות דבין כהן לכהנת
 20 וכל בני דתנן בפ"ק דקידושין (ף טו.) ולא קתני נמי
 21 שהעברי יוצא בשנים וביוכל ובמיתת האדון
 22 משא"כ בעבריה הזכ מטמא בראיות ולא הוזה
 23 מצרע אסור בתשמיש המטה ולא מצרעת
 24 כדמפרש בריש פרק מחוסרי כפרה (מסיות דף טו)
 25 מחוץ לאהלו ולא מחוץ לאהלה:
 26 (שיך ל"א מ"ט) **האיש** מגלח על גזרות. בפ"ד
 27 דגזיר (דף י"ג) ובפרק בתרא דבריות (דף כ"ג) מפ'
 28 דדוקא על מצות סתומין ולא על מצות מפורשיה:
 29 **שצאמר** אהן בתי. מירשא דקרא ליקף ליה
 30 ואמר אבי הנערה אל הוקים
 31 משמע למעט אמה דאינה זוכאה בבתה לתת.
 32 **ותלית** אותו ולא אותה. בפרק נגמר הדין
 33 (פסגין דף טו.) נפקא לן מוכי ידה
 34 באיש ולא באשה: **בגניבתו** ולא בגניבתה.
 35 תימה כיון דאי גנבה אינה נמכרת בגניבתה א"כ
 36 אין ב"ד רשאי למכרה דבית דין אין מוכרין אלא
 37 בגניבתו ובפ"ק דקידושין (ף י"ג) ממעטי רבנן
 38 מורצע את אונן אשנו ולא און של מוכר עצמו
 39 דדוקא מכריתו בית דין נרצע ואשה הואיל ואין
 40 בית דין מוכרין אותה אנא ידענא דאינה נרצעת
 41 ואמאי איצטרך לרבנן למילף מהעדב ולא אמה
 42 העבריה דאינה נרצעת וי"ל כיון דאינה נמכרת
 43 אלא ע"י אביה ס"ד תיחוי מבידה דאב במקום
 44 מכירת בית דין ותוצע להכי איצטרך קרא:

הדרן עלך היה נוטל

29 **ארוסה** ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות כתובה שצאמר: "אשר תשטה אשה תחת אישה"
 30 פרט לארוסה ושומרת יבם. אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממוזרת

ונתינה

31 שותה ולמה הכניסה עצמה למספר הזה המרובה בשביל לפסולה מכתובתה פ"ח ארוסה א"פ שאין לה כתובה יש לה מנה ומאתים ועל מנה ומאתים קטני הכא לא נוטלת כתובתה רשי"ו
 32 פי דליכא למיפשט ממתני' הא דאמר רב המנא שומרת יבם שזנתה אסורה ליבמה דאפילו אי לית לן דרב המנא מיהו אי לא בעי יבם למינסב אשה זונה אינה נוטלת כתובתה מיהו
 33 תימה אי לית לן דרב המנא קרא מאי איצטרך למעוטי הא תנן בפרק דיה מביא (שילן דף י"ג) כל שתיבעל ולא תזא אסורה לו לא היה מתנה דמה קניו שיך היבא דלא מיתרסב בסתירתיה
 34 אלא מדאיצטרך למעוטי ש"מ דמיתסרא מיהו ליכא למיפשט מהבא משום דמוק לה בגמרא כגון שבא עליה יבם בבית אחיו דקנאה לפוטרה בנט בלא חליצה אפילו אליבא דשמואל
 35 הלכך שייכא נמי אשתו ליאסר עליו בנות דבריה הכל: **אלמנה** ל"כג וכו'. האי דלא עריב ותני להו אלו לא שותות ולא נוטלות כתובתן ולתני ארוסה ושומרת יבם אלמנה ל"כג וכו'
 36 מעוברת חבירו ומניקת חבירו ואילונית זקנה וכו' י"ל משום הכי פלגינאו משום דחלוקין בטעמם מיהו תימה אמאי לא תנא מעוברת בתר בבא דאלמנה ל"כג דדמי בטעמא דה"ל למיתני
 37 בתחלת הפרק אלו לא שותות ובתר ליחסב וליזיל כולוהו כל בני דרמין להדיא כל חד וטפי ההו שיך למיתני אלו בראש כולן ממאי דתני קצת דלא שותות הדרן בני אלה:
 38 שאינה

ביאורים למסכת סוטה דף כג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

47 שנינו במשנה, האיש מנלח על נזירות אביו ואין האשה מנלחת
 48 על נזירות אביה. אמר רבי יוחנן, הלכה היא כגזיר - גם דין זה
 49 נלמד מהלכה למשה מסיני.
 50 שנינו במשנה, האיש מקדש את בתו ואין האשה מקדשת את
 51 בתה. מבאר הגמרא שדין זה נלמד מדברי רבי, "ואמר אבי הנערה
 52 אל הזקנים את בתי נתתי לאיש תהו", הרי שמסרה התורה את
 53 הכח לקדש את הבת בידי האב ולא בידי האם.
 54 שנינו במשנה, האיש מוכר את בתו ואין האשה מוכרת את בתה.
 55 מבאר הגמרא שדין זה נלמד מדברי רבי, "וכי ימכר איש את בתו",
 56 ומשמע איש ולא אשה.
 57 שנינו במשנה, האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה כו',
 58 שואלת הגמרא, מאי טעמא שאין האשה נסקלת ערומה. ומשיבה,
 59 נאמר לגבי אדם שקלל את ה' 'וְנִמְנו אֹתוֹ' - שחייב סקילה. ויש
 60 לשאול, מאי אורתו' - מה באה התורה למעט מ'אורתו', אילימא -
 61 אם נאמר שבאה התורה לומר, אורתו ולא אורתה - שרק איש חייב
 62 סקילה ולא אשה, והקתיב - אין לומר כן, שהרי נאמר לגבי איסור
 63 עבודה זרה שעונשו בסקילה, 'וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא או אֶת
 64 הָאִשָּׁה הַהוּא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שערך וגו' וסקלתם
 65 באבנים ומתו', הרי שגם אשה נסקלת. אלא בהכרח שממעטים כך,
 66 רק 'אורתו' - איש שיוצא להיסקל, נסקל בלא כסותו - ערום, ולא
 67 אורתה - אבל אשה שנסקלת, אינה נסקלת בלא כסותה.
 68 שנינו במשנה, האיש נתלה ואין האשה נתלת כו'. שואלת הגמרא,
 69 מאי טעמא - מדוע אין האשה נתלית. ומשיבה, נלמד ממה שאמר
 70 קרא 'ותלית אותו על עין', ומשמע אותו ולא אורתה.
 71 שנינו במשנה, האיש נמכר כגניבתו אם אין לו לשלם את הגניבה,
 72 ואין האשה נמכרת כגניבתה. שואלת הגמרא, מאי טעמא שאין
 73 האשה נמכרת כגניבתה. ומשיבה, נלמד ממה שאמר קרא 'ונמכר
 74 כגניבתו', ומשמע שרק גנב נמכר כגניבתו, ולא כגניבתה - אך
 75 אשה שגנבה אינה נמכרת עבור גניבתה.

1 ואפילו רבנן - שחלקו על רבי שמעון ואמרו שמנחת חטא של כהן
 2 אינה נקמצת, לא פליגי עליה דרבי אלעזר דרבי שמעון האומר
 3 שמתפורים שיירי המנחה בבית הדרשן, אלא כמנחת חטא של
 4 כהנים, דבת הקרבה היא - לפי שסוברים הם שהיא עולה כליל על
 5 גבי המזבח, ואינה נקמצת, אכל פהא - אשה הנשואה לכהן, שאין
 6 תקנה למנחתה לא בהקרבא ולא באכילה אפילו רבנן מודו
 7 שמתפורת היא בבית הדרשן.
 8 שנינו במשנה, פת ישראל הנשואה לכהן מנחתה נשרפת, וכחנת
 9 שנישאת לישראל מנחתה נאכלת וכו'. שואלת הגמרא, מאי טעמא
 10 שמנחת כהנת הנשואה לישראל נאכלת, מה היא שונה מאשה
 11 הנשואה לכהן, שמנחתה עולה כליל על המזבח. משיבה הגמרא,
 12 דאמר קרא, 'ובל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל', ודורשים
 13 שרק מנחת כהן אינה נאכלת, ולא מנחה של כהנת.
 14 שנינו במשנה, כהנת מתחללת כהן אין מתחלל. שואלת הגמרא,
 15 מנלן - שהכהן שנשא אשה הפסולה לו אינו מתחלל מן הכהונה.
 16 ומשיבה, דאמר קרא לגבי כהן שנשא פסולה לכהונה 'ולא יחלל
 17 זרעו בעמיו', מכאן שעל ידי נשיאת פסולה, זרעו מתחלל - נפסל
 18 מן הכהונה, אך והוא - הכהן שנשא את הפסולה אינו מתחלל.
 19 שנינו במשנה, כהנת מטמאה כו'. שואלת הגמרא, מאי טעמא -
 20 כהנת מותרת להיטמא למתים מה היא שונה מכהן שאסור בכך.
 21 ומשיבה, אמר קרא, 'אמר אל הכהנים בני אהרן לנפש לא יטמא
 22 בעמיו', ומכך שיתרה התורה וכתבה 'בני אהרן' לומדים שהאיסור
 23 להיטמא נאמר רק לבני אהרן - כהנים זכרים, ולא לבנות אהרן -
 24 כהנות.
 25 שנינו במשנה, כהן אוכל בקדשי קדשים וכהנת אינה אוכלת
 26 בקדשי קדשים. מבאר הגמרא שדין זה נלמד מדברי רבי לגבי קרבן
 27 מנחה, 'כל זכר כבני אהרן יאכלנה', ומשמע זכר ולא נקיבה.
 28 שנינו במשנה, מה בין איש כו' האיש פורע ופורם, ואין האשה
 29 פורעת ופורמת. תנו רבנן, לגבי טומאת קרחת וגבחת נאמר, 'איש
 30 צרוע הוא'. אין לי - מפסוק זה לא היינו יודעים שנטמא בטומאת
 31 נגעי קרחת וגבחת אלא איש, אשה מנין. כשהוא אומר בפסוק
 32 הסמוך לאחריו, 'והצרוע אשר בו הגעגעי יהיו פרומים וראשו
 33 יהיה פרוע ועל שפם יעטה'. ולבאור המילים 'הצרוע אשר בו
 34 הגעגעי' מיותרות, שהרי בפסוק הקודם דיברה התורה על צרוע, והייתה
 35 צריכה להמשיך שדינו הוא ש'בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע'.
 36 ומכך שחזרה התורה וכתבה שוב 'הצרוע', יש ללמוד שהרי כהן
 37 שנינים - באה התורה לרבות צרוע שיש צרוע נוסף, כלומר שגם אשה
 38 נטמאת בטומאת קרחת וגבחת. ממשכה הברייתא ושואלת, אם כן
 39 - שגם אשה נטמאת בנגעים, מה תלמוד לומר - מדוע בפסוק
 40 הראשון נאמר 'איש'. ומבאר, לענין שלמטה איש פורע וכו' -
 41 'איש' האומר בפסוק הראשון, בא למעט שהדין האמור בפסוק השני
 42 דהינו פריעה ופרימה, לא נאמר אלא לאיש צרוע, אך אשה
 43 שנצטרעה אינה פורעת ופורמת.
 44 שנינו במשנה, האיש מדיד את בנו כגזיר ואין האשה מדרת כנה
 45 כגזיר. אמר רבי יוחנן, הלכה למשה מסיני היא כגזיר - דין זה
 46 שהאיש מדיד את בנו כגזיר ולא אשה, התקבל מהלכה למשה מסיני.

הדרן עלך היה נוטל

ארוסה - פרק רביעי

76 פרק זה מבאר ומחלק אופנים שבהם אין הסוטה שותה ואינה נוטלת
 77 כתובתה, אופנים שבהם אינה שותה אך נוטלת כתובתה, ושאר
 78 האופנים שבהם הסוטה או שותה או נוטלת כתובתה.
 79 משנה. ארוסה שקינא לה הארוס ונסתרה, ושומרת יבם שקינא לה
 80 היבם ונסתרה, לא שותות כיון שהפסוק מיעט אותן וכדלהלן, ולא
 81 נזמלות כתופה כיון שהפסידו עצמן על ידי שנסתרו, והסיבה שאינן
 82 שותות שנאמר "אשר תשמה אשה תחת אישה" - שהאשה יושבת
 83 תחתיו, פרט לארוסה ושומרת יבם שהן עדיין לא נשואות.
 84 וממשיכה המשנה לפרט עוד מקרים של נשים שאינן שותות ואינן
 85 נוטלות כתובתן. אלקנה לבחן גדול, גרושה וחלוצה לבחן הדייט
 86 וכל שכן לכהן גדול, מומרת

מנהג ישראל שלא לגלח ושלא לספר שערות ראש תינוק עד מלאות לו שלוש

שנים

היום יום ד אייר

ביאורים למסכת סוטה דף כד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

44 בעלה לקנא לה שלא תיסתר עם כל קרוביה, כולל אביה ואחיה, אף
 45 שהיתה אסורה עליהם גם בלי הנותן, חוץ מן הקטן שנתמעט
 46 מהפסוק "ושכב איש אותה" וממי שאינו איש כגון בהמה.
 47 מביאה המשנה שיש נשים שאין הבעל יכול לקנא להם, ואלו שביית
 48 דין מקנין להן אם רואים שמתנהגות בפריצות. מי שנתחרש בעלה
 49 או נשתפה לאחר נישואיהן, או שהיה חבוש בביית האסורין ולא
 50 היה יכול לקנא לה. אמנם לא להשקותה אומר - שיוכלו בית דין
 51 להשקותה, שהרי נאמר "הביא האיש את אשתו", אלא בית דין
 52 מקנין אותה רק כדי לפסולה מכתובתה. רבי יוסי אומר, אף
 53 להשקותה אפשר, לכשיצא בעלה מביית האסורין או יבריא
 54 מחרשותו או שטורו ישקנה.
 55 נמרא. שנינו במשנה שארוסה ושומרת יבם אינן שוות. מדייקת
 56 הגמרא מלשון המשנה, מישתא הוא דלא שתייא - דוקא אינן
 57 שוות, הא קניי מקניי לה - אבל הוא מקנא להן ואוסר אותן, שהרי
 58 שנינו במשנה לא נטלות כתובה, הרי שאסורה עליו. מבררת
 59 הגמרא, מנא הני מילי - מני לנו שאכן מקנא להן ונאסרות. עונה
 60 הגמרא, דתני רבנן, כתוב בתורה "דבר אל בני ישראל ואמרת",
 61 ייתר 'ואמרת' בא לרבות ארוסה ושומרת יבם לקניי שאף על פי
 62 אינן שוות, אך הבעל מקנא להן ונאסרות כשנסתרו. מבררת
 63 הגמרא, ומתניתין מני - ומי התנא ששנה את משנתו שארוסה
 64 ושומרת יבם אינן שוות, רבי יונתן היא, דתניא, נאמר בפסוק
 65 "ואם לא שטית טומאה תחת אישה הנקי ממי המרים", פרט
 66 לארוסה שאינה שותה שהרי אינה תחתיו, יכול שאני מוציא אף
 67 שומרת יבם שאינה שותה, שגם היא אינה תחתיו, תלמוד לומר
 68 "איש איש כי תשטה אשתו" לרבות ששומרת יבם שותה, שכבר
 69 נחשבת תחתיו במדת מה וכדלהלן, דברי רבי יאשיהו. רבי יונתן
 70 אומר, תחת אישה פרט לשומרת יבם שאינה שותה, שסובר רבי
 71 יונתן, אדרבה היא נחשבת פחות תחתיו וכדלהלן. ואם תשוב לומר
 72 מוציא שומרת יבם שאינה שותה, ולא מוציא את ארוסה ונוכל
 73 להשקותה, שכבר נחשבת תחתיו במקצת, תלמוד לומר בהמשך
 74 הפרשה של סוטה, "אשר תשטה אשה תחת אישה" פרט לארוסה
 75 שגם היא נתמעטה, ושתייהן אינן שוות. ומבאר הגמרא את
 76 המחלוקת, מר - רבי יונתן אלימא ליה - נחשבת לו יותר כאשתו
 77 כשהיא ארוסה, דקידושי דידיה - שהוא עצמו קידש אותה,
 78 וכולין על ידו אם זינתה נסקלת מחמת שהיא נחשבת אשתו, לכן
 79 הוא קודם ממעט שומרת יבם, ומר - רבי יאשיהו אלימא ליה
 80 שומרת יבם, דלא מיחסרא מסידה לחופה שהיבמה נקנית בביאה
 81 להיות כאשתו לכל דבר, ונחשבת כתחתיו יותר מארוסה, לכן הוא
 82 ממעט ארוסה. שואלת הגמרא, ורבי יונתן האי "איש איש" שרבי
 83 יאשיהו למד מהייתור ששומרת יבם שותה, מאי עביד ליה לשיטתו
 84 שאין שומרת יבם שותה. מתרצת הגמרא, מיכעי ליה לרבות נשים
 85 שאין בעליהן יכול לקנות להן, שביית דין מקנין להן, ואלו הן, אשת
 86 חרש, ואשת שומה, ואשת

1 ונתנה לישראל, וכת ישראל לממור ולנתן, כל אלה כיון
 2 שנשואות באיסור, לא שוות שנאמר "כי תשטה אשתו" דוקא
 3 שראויה להיות אשתו, ולא נטלות כתובה שהפסידו לעצמן על ידי
 4 שנותרו, וכדלעיל. וגרועות הן מתסם נשואות באיסור שנטולות
 5 כתובתן.
 6 עוד ממשיכה המשנה למנות נשים שאינן שוות, אך יש מהן
 7 שנטולות כתובה ויש מהן שלא, ואלו לא שוות ולא נטלות
 8 כתובה, האומרת טמאה אני - שהודתה אחרי הקינוי והסתירה
 9 שהיא טמאה, ושפאה לו עדים שהיא טמאה, שאת שתייהן כבר אין
 10 צורך להשקות, והאומרת אני שותה לפני שנמקה מגילתה, כל
 11 אלה לא שוות ולא נטולות כתובה, וכמבואר לעיל שהן גרמו
 12 לעצמן להפסיד כתובתן. אבל אומר בעלה אני משקה והוא גרם
 13 לה שלא תשתה, שהרי היא יכולה לטעון שהורה אני והשקיני,
 14 ושבעלה בא עליה בדרך שגם כן כבר אין משקים אותה משום
 15 שנאמר "ונקה האיש מעון" והוא בא עליה באיסור שנאסרה עליו
 16 בקינוי וסתירה, אלה נטולות כתובה ולא שוות. וכל אלו שדין
 17 לשוות, אם מתו בעליהן עד שלא שתה, בית שמאי אומרים
 18 נטולות כתובה ולא שוות שנאמר "הביא האיש את אשתו",
 19 וכעת הוא אינו קיים, ובית הלל אומרים או שוות או לא נטולות
 20 כתובה, כלומר מתוך שלא שותה, כמו שנתבאר מהפסוק הנ"ל, גם
 21 לא נטולות כתובה, שמא אכן נטמאו ואיננו יכולים להוכיח זאת.
 22 עוד ממשיכה המשנה למנות נשים שאינן שוות, מעוברת חבירו -
 23 שגורו חכמים שאסור לישאנה וכדלהלן, ומניקת חבירו שאסור
 24 חכמים לישאנה עד שימלאו שנתיים ללידתה, לא שוות ולא
 25 נטולות כתובה כיון שאסורות עליו וסובר רבי מאיר שחייב לגרשן
 26 אם כן אינן ראויות לאישות ואינן שוות, דברי רבי מאיר. ותקמים
 27 אומרים, יכול הוא להפרישה - לגרשה, ולהחזיקה לאחר זמן
 28 שנסתיימו השנתיים האסורות, ואם כן נחשבת ראויה לאישות
 29 ומשקים אותה.
 30 עוד ממשיכה המשנה למנות נשים שיש בהן דעות האם שוות או
 31 לא, איילונית שנולדה עם טבע שאינה יכולה ללדת וקנינה בגיל
 32 שאינה יכולה ללדת ושאינה ראויה לילד ששתתה סם המעקר
 33 אותה, שכל אלו אסורות על אדם החייב בכריה ורביה, לא נטולות
 34 כתובה ולא שוות. רבי אליעזר אומר, אין אלו נחשבות אסורות
 35 עליו, מפני שכול הוא לישא אשה אחרת ולפרות ולרבות הימנה.
 36 ושאר כל הנשים שמתרות על בעליהן, או שוות כרוב הנשים,
 37 או לא נטולות כתובה כאותן שנמנו קודם, שאמרה אני שותה או
 38 טמאה אני או שעדים מעידים שטמאה.
 39 וממשיכה המשנה לפרט עוד כמה סוגי נשים ודיניהן, אשת בן
 40 שותה ומותרת לבעלה. אשת סרים שנסתרס לאחר נישואיהם
 41 שותה.
 42 כעת מבאר המשנה ממי יכול הבעל לקנא לה, והיינו לאסור אותה
 43 להיסתר עמו ואם תסתר ישקנה, על ידי כל עריות מקנין - יכול

לא קיים מושג של דבר אבוד, "ניטא קיין פארפאלן"

משיחת י"ד אייר, ה'תשד"מ

סוטה. פרק רביעי - ארוכה דף כד עמוד א

רשי"י

1 תניתה. מן הגבונים, ואסורין לבא בן־ישראל כדאמרין ביבמות (ף עה) דוד גור עליהן; לא
 2 שונות. דלא נאמר פרשה אלא בראיה לקומה, והכי תניא בספרי כי תשטה אשתו
 3 בראיה לאישות וכתוב מדבר פרט לאלמנה לכי' וכו'; ולא נזכרת בתקנה, ואע"ג דשאר
 4 אלמנה לכי' לא קסתי רבנן בתקנה כדאמרין בכתובות בפרק אלמנה נזונה (ף קט), זו אין
 5 לה, ודתיקנה רבקה לה ליאסר עליו ואפי' היא
 6 ראיה לו, הלכך לאו בת תקנה היא דלא
 7 עדיפא מבשרה; אמר בעלה איני משקה ושבעתי
 8 בא עליה. שדוא רגם לה שלא שתה
 9 נוטלת בתקנה; מתו בעליהן. של כל סוטות
 10 הנסרות וראיות לשמות ולא הספיקו
 11 להשקותן בו; ולא שותות. דבעין והביא האישי
 12 אשתו וגו'; וכו' אוקרים או שותות או לא
 13 נוטלות בתקנה. כלומר מתוך שלא שותות לא
 14 נוטלות בתקנה, ובגמי מפרש פלוגתייהו; מעברת
 15 הכרי. שמת והניחה מעברת ומניקה או שגרשה
 16 והיא מעברת או מניקה, ואסרוה תמימי לנשא
 17 עד שיהא חולד בן ב' שנים שכך זמן יניקתה;
 18 ודלן זה ונשארה קבא לה. לא שותה שגרר אינה
 19 ראיה לו לקומה; יכול הוא להפרישה. עד כ"ד
 20 חדש ולהחזיקה, הלכך ראיה לאישות קרינא
 21 ביה; איילוני. ודוכינתא דלא יודיה, שממשי
 22 אמה נבראת רק ואין לה סימני אשה לו דדים
 23 ושל שערות וקולה עבה; ושאינה ראיה ליה. ליה
 24 שמת בוס עקרין ואסורות לקומה למי שאין לו
 25 גנים, שגרר נצטוו ישראל על פרשה ורביה; אשת
 26 בתן שותה וסגרת לבעלה, אם נמצאת נקיה.
 27 ובגמי פריך פשיטא; אשת סרים. כגון שנסתרס
 28 לאחר שנשארה, דקדמה שכיבת בעל לבעול
 29 שותה. ובגמי פריך פשיטא; ע"י כל העניות
 30 מקנין. אם קנא לה מבדיקה ומאזינה ומאחד מפל
 31 העניות שבתורה ונסתרה הוי קבוי קבוי ונאסרת
 32 עליו ושותה. ובגמי פריך פשיטא; חוץ מן התקן.
 33 דכתבי ושכב איש אותה; וממי שאינו איש. ובגמי
 34 מפרש לה; ואלו שב"ד מקנין להן. אם רוצין
 35 אותם מתנהגות בפריצות; לא להשקותה אמרי.
 36 הם לא ישקהו, דבעין והביא האישי את אשתו,
 37 ובעלה נמי לא ישקהו בקבוי זה לבשריפה
 38 ולכשיצאו דבעין קנא והביא, ורבי יוסי לא בעי
 39 קנא והביא; נמי הא קניו מקני לה. ליאסר עליה
 40 ומקנה לא נוטלות בתקנה ה"ל דבר אל בני
 41 ישראל ואפרת אליהם לרבות ארוסה ושומרת
 42 יבם לקניו. ולא גרס איש, ודלדךשא
 43 אחרניא דרשין ליה לקפון (ף סו), אלא רביא
 44 ומאמרת אליהם, וה"ל אמר לקפון בפרקין
 45 ומאמרת רביא הוא; יכול שאני מוציא בו.
 46 דממשמעות קרא משמע לן ארוסה למעוטי
 47 דלא קרינן בה תחת איש, אכל שומרת יבם
 48 קרינא בה תחת אישך כדמפרש לקמי' דלא
 49 מיחפרא מסיקה לחפה; ורבי יוחנן, משמע ליה מעוטא קמא לשומרת יבם אכל ארוסה
 50 קרינא בה אישות אי לא דודר מעטיה קרא אחרניא כדמפרש לקפון משום דהוא קדישה
 51 ואינה באה לו מבח קדושי אחרים, ועוד ששקלת על ידו, מה שאין כן בשומרת יבם; כי
 52 אלימא ליה ארוסה. רבי יוחנן חשיבה ליה ארוסה אשה גמורה טפי משומרת יבם; דקדושי
 53 ידיתה, שע"י קדושי עצמו באה לו; ומקלין על ידו, אם נהנה נסקלת בשבילה; דלא מקפרא
 54 מסיקה לחפה. דנקיט ליקם בביאה גרידקתא ואפי' בנות לחיות פאשתו לכל דבר בדתן
 55 ביבמות (נ"ג ע"ג) ומייתי לה ללקפון בפרקא; לרבות אשת חרש [ואשת] שומרה, שב"ד פירקין;
 56 ליה, וברייתא היא שבלתי פירקין;

וניתנה לישראל, וכת ישראל לממור ולנתין, לא שותות
 ולא נוטלות בתובה. ואלו לא שותות ולא נוטלות
 בתובה; האומרת "ממאה אני", ושכאוי לה עדים
 שהיא ממאה, והאומרת "איני שותה". אמר בעלה
 "איני משקה", ושבעתי בא עליה בדרך, נוטלות
 בתובה לא שותות. מתו בעליהן עד לא שתה, בית
 שמאי אוקרים; נוטלות בתובה ולא שותות, ובית הלל
 אוקרים; או שותות או לא נוטלות בתובה. מעוברת
 הכרי, ומניקת הכרי לא שותות ולא נוטלות בתובה,
 דכרי ר' מאיר. והכמים אוקרים; יכול הוא להפרישה
 ולהחזיקה לאחר זמן. איילוני, וקניה, ושאינה ראיה
 לילד לא נוטלות בתובה ולא שותות. ר' אלעזר
 אומר; יכול הוא לישא אשה אחרת ולפרות ולרבות
 הימנה. ושאר כל הנשים או שותות או לא נוטלות
 בתובה. אשת כהן שותה, ומותרת לבעלה. אשת
 סרים שותה. על ידי כל עניות מקנין, חוץ מן התקן,
 וממי שאינו איש. ואלו שפית דין מקנין להן, מי
 שנתהרש בעלה, או נשתמה או שהיה בחוש בבית
 האסורין. לא להשקותה אמרו אלא לפוסלה כמתובתה.
 ר' יוסי אומר; אף להשקותה, לכשיצא בעלה מבית
 האסורין ושקנה; גמי' מישתא הוא דלא שתיה הא
 קניו מקני לה, מנא הני מילי? דתנו רבנן "דבר
 אל בני ישראל ואמרת" לרבות ארוסה ושומרת יבם
 לקניו. ומתניתין מני ר' יוחנן היא. דתניא, "תחת
 אישך" פרט לארוסה. יכול שאני מוציא אף שומרת
 יבם? תלמוד לומר: "איש איש" דברי ר' יאשיהו. ר'
 יוחנן אומר: "תחת אישך" פרט לשומרת יבם. אוציא
 שומרת יבם ולא אוציא את ארוסה? תלמוד לומר:
 "אשר תשמה אשה תחת אישה" פרט לארוסה. מר,
 אלימא ליה ארוסה, דקדושי ידיתה (סוקלין על ידו).
 ומר, אלימא ליה שומרת יבם, דלא מיחפרא מסיקה
 לחופה, ור' יוחנן הוא "איש איש" מאי עביד ליה?
 מיבעי ליה לרבות אשת חרש, ואשת שומה, ואשת
 שעומם

1 ורבי יוחנן האי איש איש מאי עביד ליה מיבעי
 2 ליה וכו' תימה האי איהו דאמר בפ' אלו
 3 הנחנקין (סנהדרין פ"ה ע"ג) גבי איש דבי יקלל
 4 את אביו את אמו קאמר בירא תורה כשון
 5 ב"א ולא דרש ליה לדרשה אחריתי ובית דבאי
 6 דאיבא למדרש אפי' מאן דאית ליה ד"ת מודה
 7 הוא דדרשין איכ' מי פריך בריש פרק השואל
 8 (פ"ה ע"ג ע"ג) אהא דקא בעי אבידה מנלן דרשומי שבר
 9 חייב דתני' אם גנוב יגנב אי לי אלא גביה אבידה
 10 מנין ת"ל גנוב יגנב ממנו הניחא למיד' לא ד"ת
 11 אלא למיד' אמרי' מאי' הוא תתם איבא למדרש
 12 ולא דרשין אלא אמר ד"ת והבא אמאי דריש לה
 13 ואמרי' בפ' השוחט והמעלה (מס' קה) גמי ורבי
 14 יוסי מדהחא איש איש דברה האי איש גמי
 15 דברה כלא השוחט להדיש דחייב מנא ליה ולא
 16 אמרתי לו דבעי למדרש מודה הוא ולא אמר
 17 דברה וקשה ליישב שמעות דד"ת דקשי דר"מ
 18 אדר"מ ור' יהודה אדר' יהודה ורבי יוסי אדר'
 19 יוסי ור'ש אדר'ש דר"מ דאמר בפ' ד' מיתות
 20 (סנהדרין ע"ג ע"ג) לרבנן גבי איש דכתיב גבי ברכת
 21 השם ד"ת ור"מ דר"מ ליה לרבות כנייני ובפ"ב
 22 דמסכת ע"ז (ף ק) גמי פליג' ר' יהודה ור' יוסי דאיר'
 23 יהודה כותי' לא ימול ישראל מפני שהוא מל לשם
 24 הר גרויים אמר לו ר' יוסי וכו' היכן מצונו מילה
 25 בתורה לשמה ומפרש טעמא דר' יהודה משום דכתיב לה' המול רבי יוסי המול ימול כתיב
 26 ואידך גמי הכתיב המול ר' ד"ת כלשון בני אדם [אלמא דרבי יוסי ליה ליה דברה תורה (כו')
 27 והתם ביהואו שמעתתא. גופיה פלוגתא ר"מ ור' יהודה ואמרין ימול כותי ולא ימול ארמאי
 28 דברי ר"מ היינו כר' יוסי דאמר כותי שפיר דמי דלא אמר ד"ת ובפ' ד' מחסרי כפרה (מכילתא)
 29 (א) אמרין לאחרים בשלמא תפדה לא נפריהו דקסבר ד"ת ואחרים היינו ר"מ כדאיתא בסוף
 30 מס' הרויות (ף י"ג) דר' יהודה מהא דהמול ימול דקא אמר ד"ת ובפ' מציאת האשה (מכילתא)
 31 (סו) מייתי ברייתא העבט תעביטו זה שאין לו ואין רוצה להתפרנס נתנין לו לשם מתנה וכו'
 32 דברי ר' יהודה וכו' אי לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו אלא מה אנן מקימי תעביטו
 33 ד"ת אבל ר' יהודה דריש ליה וכן בפ' בנות כותים (מ"ג ע"ג) ובפ' יוצא דופן (ס"ד ע"ג) איש איש
 34 מה ת"ל איש איש לרבות תינוק בן יום א' ששמטא מביה דברי רבי יהודה ר' ישמעאל בנו של
 35 ר' יוחנן בן ברוקה אומר א"צ הרי הוא אומר הובא את זובו וגו' איכ' מה ת"ל איש איש ד"ת ר' יוסי מדהחא
 36 ימול דאיהו דריש לה פליגי אדר' יהודה דאמר ד"ת דר"ש והוא איש איש דקא' יוסי ר' בפ' השוחט (גם זה שם) ד"ת פליגי עליה ר"ש ואמר ור"ש לרבות שנים שאחוז באבר העליון שחייבין ובפ'
 37 אלו מציאת (ב"מ א) אמר ש' לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו איכ' מה ת"ל תעביטו ד"ת ונראה דמאן דס"ל דאמר ד"ת מודה כל היבא דאיבא למדרש דרשין ליה וכל הני תנאי טבירי לה
 38 ד"ת

שעמום

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כד עמוד ב

תוספת

רש"י

1 ד"ת מיהו היבא דמצי למירדשה להעמיד קבלתם או סברתם דרשינן ליה ובהא פליגי מאן
2 דאית ליה דאמר דברה ומאן דלית ליה דברה מאן דאית ליה דברה אין לו כח להוציא יתור
3 הלשון ממשמעות ואם אינו ענין לגופו אלא כיון דמצינו למימר דברה תורה אמר ד"ת ולא
4 נוציאנו ממשמעותו ולא קרא יתירא הוה להכי פריך בפי השואל (ב"מ דף צד): הניחא
5 למיד לא ד"ת אם כן יגב קרא יתירא הוא ואם
6 אינו ענין לגניבה תנודו ענין לאבידה דיגב גניבה
7 משמע ולא אבידה אלא למיד דברה תורה אי"כ
8 לאו קרא יתירא הוא מאי איבא למימר ובפרק
9 השוחט והמעלה (ובחס דף קה) א"ע: דאמרין
10 מדא"ר יוסי האי איש איש איש דברה תורה הוהא
11 איש איש נמי ודבר תורה הוה מצי למירדשה
12 שפיר חדא לדברה תורה ואיך להביא דאיש
13 איש משמע שפיר כל ריבויי כרבי יונתן הכבא
14 דרדיש האי איש איש וכי תשטה לרביא ואיש
15 איש כי יקלל לדברה תורה הוה רבי יוסי מצי
16 למירדשה איש איש דשחטי חוץ לרבות שוחט
17 אלא משום דכתבי איש איש דשחטי חוץ ואיש
18 איש המעלה בחוץ בחד עניינא מהדר למירדשו
19 בחד עניינא וסוגיא דריש נדרים (דף ג.) צריך
20 לפרושי הכי דמרבין מנוד לחזיר לעשות כניו
21 נזירות כנזירות וידות נדרים כנדרים ומקש נדרים
22 לנזירות דכתבי נודר נודר לחזיר וקרא יוסי
23 מ"ש גבי נזירות דכתבי נודר לחזיר נדרים אי
24 לנודר נדר היקשא למת לי א' כתב נודר לנודר
25 כדכתבי נודר לחזיר כדקאמרת ולא צריך היקשא
26 השתא דכתבי לנודר נדר ד"ת ופי' כיון דלא שינה
27 קרא בדיבורה א"כ דברה ללשון בני אדם ולא קרא יתירא הוא למדרש מיניה לרבות כניוין
28 ידיות דמשמעת דקרא לא נפקא אלא מירבי דקרא ובלא קרא יתירא לא מסתבר
29 לרבינו ולמנימו דליחייב קונם וקנס כמו שיאמר קרבן וכן אם יאמר הריני או אהא כמו
30 שיאמר הריני נודר הלכך צריך קרא יתירא לא דמי לכינוי השם דמרבין איש איש אפילו כניוין
31 (דף לה.) ועוד דיכניו כתיב בהוואו קרא דמברך השם איש איש כי יקלל אלהיו (ויקרא כד) והיינו דאמר' התם בריש נדרים הניחא למיד ד"ת דאלביה לא צריך למירדשה וכו' ודכי אמר
32 בפ' ד' מחוסרי כפרה (בריות דף יא.) דאמר ליה ר"א ב"ע לרבי ישמעאל בעלמא בוותין סביא לי' דברה תורה והבא שאני מכדי כתיב ליה קרא כי לא חופשה והפדה לא נפרתה למה
33 לי ש"מ לחצה שפחה חוצה בת חורין אלמא אפילו למאן דאית ליה ד"ת דרשינן ליה משום עניינא דקרא הואיל וניתן לידרש היה דרשינן ליה נמי להעמיד קבלתן או סברתן היבא דלא
34 עקר ליה ממשמעותיה כגון יגב דכתבי בהדיא גניבה דרשינן מניה אבידה משום כפל הלשון והלכך כל הני דפרק אלו מציאות (ב"מ דף לא.) הדשב תשיבם שלח תשלח תוכיח עזוב
35 תעזוב הקים תקים מות יומת השב תשיב חבל תתבול פתח תפתח נתון תתן כולי עלמא מודו בהו דדרשא דידדו לא עקר להו ממשמעותיה והא דאמרין הניחא למיד ד"ת אמר' ד"ת היינו
36 ר"ע דלא אשכחינהו דקאמר ד"ת דרדיש בפ' ד' מחוסרי כפרה (בריות דף יא.) הפדה לא נפרתה לפודה ואינה פודה ובפרק הערל (יבמות דף ט.) בשמעתתא קמייתא דא"ר אליעזר איש
37 איש ד"ת דרדיש ליה ר"ב עקיבא לרבות הערל וכן בריש חלק (סנהדרין דף צ.) ובפ' ד' מיתות (שם דף סד.) חברת תברת דא"ר עקיבא חברת בעיה' ז' חברת לעתה: ב' הכי משמע נמי סוגין
38 בפ' אין עומדין (ברכות דף לא:) אם ראה תראה דלרבי ישמעאל דאמר ד"ת ולרבי עקיבא שם ראה מוטב ואם לאו תראה אבל ר' ישמעאל אומר בכל דוכתי ד"ת כגון הני דפליגי אוד"ע
39 ובפ' ד' מחוסרי כפרה (בריות דף יא.) נמי וכן ר' אלעזר ב"ע בפרק קמא דקידושין (דף יז.) ובפרק אלו מציאות (ב"מ דף לא.) גבי הענק תעניק לכד מהדיא דכריתות כדמפרש התם טעמא
40 ולר' אלעזר בר' יוסי בריש חלק (סנהדרין דף צ.) והא דאמר בפ' אלו הן הגולין (מכות דף יב.) בקרא אם יצא יצא הא כמ"ד ד"ת הא כמ"ד לא דברה מ"ד התם דברה מסבא קאמר לה
41 כדמפרש אביי התם מסתברא כמאן דאמר דברה וכו': **ורבי'** יונתן האי איש מאי עביד ליה וכו'. תימה האי ריבויי לרבי יאשיה מנליה דיקשא דאיש לאשה לר' יונתן מאן ליה וכו'
42 אית לן למימר דפליגי בהא נמי דר' יאשיה לית ליה דאשת חרש שותה ור' יונתן לית ליה דסומא אינה שותה: **דהאמר'** רב קנה לכל. הני לישני דפליגי דבבא על גימטו. (יבמות דף נח.)
43 בשומרת יבם שפלה מן הנשואין לא מן האירוסין לא שייבא דוקא אלא לענין תרומה משום דכבר אכלה אבל לענין להשקוטה וליורשה ולטמא לה לא: **ככפרים'** יבמה. אי הכי לימא
44 שגבא כרבי יאשיה ולא א"ש אי הכי ובפירש"י לא גרס הווא לא ששב הגירסא אלא בסתם פ' לימא רב דאמר וכו' ושמוא בספרא לא היה כתוב אי הכי:
45 **כשמואל'** דאמר לא קנה אלא לדרבים כו'. תימה כיון דקנה מיהת לדרבים האמורים בפרשה לפוטרה בגט דכיון שבא עליה הרי היא כאשתי לאותן דברים אי"כ מ"ט דרבי יונתן דאלימא
46 ליה ארוסה משומרת יבם אי משום דארוסה קדושין דידיה שומרת יבם נמי ביאה דידיה היא ונחנקה על דיו וכ"ש דתקשה לרב דאמר אנא דאמינא אפילו לרבי יונתן ותו מאי
47 דחוקה למימר בשמואל הוא מסיק דאפילו רב הוה אתי מלתייהו אליביה ולענין השקאה קפיד רחמנא דבעינן ביאה לשם אשות וביבמות בפרק הבא על יבמתו (דף נח.) מוקי לה נמי הא
48 דתנן ואמן שלא שתייה ארוסה ונשואיה שומרת יבם ונכוסה כגון דבא עליה יבם בבית אחיו וכו' ליה הבא ומקשה מידי הוא טעמא אלא לרב האמר רב קנה לכל ולא מתרץ גבי השקאה גזירת
49 הכתוב דבעינן ביאה ליה לשם איותו:
50 **אמר'** לך אנא דאמר'י אפי' לרבי יונתן. נראה דהכי פירושו לא מיעביא לרבי יאשיה דמרבא שומרת יבם דאמינא כותיה והאי דאיצטרך לרביי משום דכתיב הבא תחת אישך דמשמע
51 שבא עליה לשם איותו וכו' לא צריכא למימר דקרא אסמכתא בעלמא הוא כמפירש רש"י ואף מה שפירש לשמואל הדיא דאיצטרך רבי יונתן למעוטי שומרת יבם אסמכתא
52 בעלמא הוא תימה נודי דלאו אשתו היא אי לאו מעטיה קרא מהיבא תיתי דבעינן אשתו טפי לענין השקאה מלענין קינוי אי משום דכתיב והביא האיש את אשתו (אלא) ה"נ גבי קינוי כתיב
53 וקנא את אשתו ירושלמי ארוסה לא שותה וישקנה גזירת הכתוב הוא והביא האיש את אשתו ולא יקנא לה התורה אמרה וקנא את אשתו וקנא את אשתו אפי' מקצת אשתו ר' יוחנן בעי
54 כמה דתימר ומן וקנא את אשתו וקנא את אשתו אפילו מקצת אשתו דכותה תחת אישך תחת אישך אפי' מקצת אישך יתי' עביד קינא לה ועודה ארוסה ונכסה ונותרה משקה אותה
55 על קינוי קינא לה ועודה שומרת יבם ונכסה ונותרה משקה אותה על קינוי קינא לה ועודה ארוסה ונכסה ונותרה וידע בה תצא ככתובתה ואם לאו תצא שלא ככתובתה (קינא לה ועודה
56 שומרת יבם ונכסה ונותרה וידע בה תצא ככתובתה ואם לאו תצא שלא ככתובתה) לא קינא לה בעלה ומת ונפלה לפני היבם וקנא לה ולא הסיפק לכנוסה עד שמת ונפלה לפני אחיו אינו
57 משקה אותה שלא נפלה לו אלא מחמת אחיו ורשאוין אבל אם קינא לה היבם ונכסה ומת ונפלה לפני היבם ונכסה ונותרה משקה אותה על קינוי: **שאני'** התם ולית ליה איתמא דבעל.
58 וא"ת הני דבעי למפוש מארוסה ושומרת יבם לית להו נמי אימתא דבעלה דהא בעלייהו לאו גבייהו נינהו י"ל אפי' אית ליה אימתא פן ירגישו בעליהן בפרציותן.

1 שְׁעָמוּם. לְקוּי בְּתַמְהוֹן לֵב: הֵיא תַתַּת אִישֵׁיהּ. בְּתַרְגָּא הָאָמְרוּ בְּסוּף הַפְּרָשָׁה זֹאת תּוֹרַת
2 הַקְּבָאוֹת וְגו': לְהַקְשִׁי אִשָּׁה לְאִישׁ. בְּיָרִיתָא הִיא בְּשִׁלְחֵי פְּרִיקוּן. וְהָתָם מְפָרֵשׁ לְמַאי הַלְכְּתָא:
3 הֵנִי קְרִיא. דְּמַעֲטִישׁ אַרְוסָה: מְפַלְעֵי. אִישֵׁיהּ. מְשַׁמְעֵי שְׁבַעֲלָה בְּתוּן בָּהּ אֵת שְׁכֵבְתוֹ קֹדֶם
4 לְסִתְרָהּ ז': מְשַׁכְּחַת לָהּ. דְּאִיצְטְרִיךְ לְמַעֲטִישׁ אַרְוסָה מְקַרָּא אֶחָרִיקָא וְלֹא מְמַעְטָא מְקַלְתָּ:
5 כְּגוֹן שָׂבָא עֲלֶיהָ אַרְוס בְּבֵית אֲבִיהָ. בְּנוֹת: בְּבֵית
6 הַמִּיָּה. לְאַחַר שְׁמֹת אֲחֵיהּ: שׁוֹמֵרַת יָבֵם קְרִית לָהּ.
7 דְּקָאמְרַת דְּלֹא תִשְׁתְּהֵי. הָא אִשְׁתוֹ מְעַלְיָתָא הִיא
8 בְּבֵיאת זְנוּת: וְהָא אִמְר רַב. בִּיבְמוֹת קְנָה לְכַל,
9 דִּתְנָן הָבָא עַל יָבְמוֹת בּוֹן בְּשׂוּגָן בּוֹן בְּמִידֵי דִּהְיִינוּ
10 בְּנוֹת קְנָה. וְאָמַר רַב קְנָה דִּתְקַמֵּי מְהֵיָּי קְנָה לְכַל,
11 אִם פְּתוּן הוּא מְאָבִילָה בְּתַרְמוּהָ וְיִוֶּרְשָׁה וּמִשְׁמַת
12 לָהּ וּמִשְׁקָה וּפּוֹטְרָה בְּגַט בְּלֹא חֲלִיצָה: כְּשָׂמוּאֵל.
13 הָא דִּאָתָא קְרָא לְמַעֲטִישׁ כְּשָׂמוּאֵל דְּאָמַר לֹא קְנָה
14 אֶלְא לְדָבְרִים הָאָמְרוּרִים בְּפָרְשַׁת יָבְמָה. לְקוּם עַל
15 שֵׁם אֲחִיו בְּנִחְלָתוֹ וּלְפִטְרָה בְּגַט. וְהָא דִּקְנֵי לָהּ
16 יָבֵם בְּבִיבָא קַל דְּדוּ מִיבְמָה יָבֵא עֲלֶיהָ נִפְקָא לָן,
17 דְּלֹא בְּתֵיב יָבְמָה יִקְנָהּ לֹא אֲשַׁוּיָּא אֶלְא יָבֵא
18 עֲלֶיהָ וּלְקַחָהּ לֹא אֲשַׁוּיָּא. וְאֲשַׁוּיָּא דְּבִיאָתוּ
19 עֲלֶיהָ הֵן הֵן לְקוּשֵׁי הָאִישׁוֹת שְׁלוֹ. הַלְכֵךְ לְמִיד
20 דִּאִתְמַר בְּהָךְ פְּרָשְׁתָא רִבְיִינוּ קְרָא נְשׂוּאִין
21 הַלְלוּ. אָבֵל לְמִידֵי אֲחִירָא לֹא נְשׂוּאִין נִיבְהָ.
22 וּמָה אָמְרוּ בְּפָרְשָׁה פְּטוּר חֲלִיצָה ע"י יְבוּם יִקְוֶם
23 עַל שֵׁם אֲחִיו שְׂוִירֵשׁ אֵת נְכִסֵּי אֲחִיו וְאֵין אֲחִיו
24 חוֹלְקִין עִמּוֹ: לִימָא רַב. דְּאָמַר קְנָה לְכַל כְּרִבֵּי
25 יֹאשִׁיָּה דְּאָמַר שׁוֹמֵרַת יָבֵם שׁוֹתָה וְאִנּוּקִימָא בָּבָא
26 עֲלֶיהָ: אָנָּה דְּאָמְרֵי אֶפְלוּ כְּרִבֵּי יוֹתְנוּן בּוּ. וְכַל
27 שְׁכֵן כְּרִבֵּי יֹאשִׁיָּה. וְהָא דְּאִיצְטְרִיךְ לְרִבֵּי יֹאשִׁיָּה לְרִבְיִי מֵאִישׁ אִישׁ. לֹא דוּקָא. אֶלְא
28 אִסְמַכְתָּא בְּעֵלְמָא. וְעַקֵּר קְרָא לְאִשְׁתׁ תְּרִשׁ וְשׁוּטָה:

ושמואל

1 וְשָׂמוּאֵל
2 וְשָׂמוּאֵל
3 וְשָׂמוּאֵל
4 וְשָׂמוּאֵל
5 וְשָׂמוּאֵל
6 וְשָׂמוּאֵל
7 וְשָׂמוּאֵל
8 וְשָׂמוּאֵל
9 וְשָׂמוּאֵל
10 וְשָׂמוּאֵל
11 וְשָׂמוּאֵל
12 וְשָׂמוּאֵל
13 וְשָׂמוּאֵל
14 וְשָׂמוּאֵל
15 וְשָׂמוּאֵל
16 וְשָׂמוּאֵל
17 וְשָׂמוּאֵל
18 וְשָׂמוּאֵל
19 וְשָׂמוּאֵל
20 וְשָׂמוּאֵל
21 וְשָׂמוּאֵל
22 וְשָׂמוּאֵל
23 וְשָׂמוּאֵל
24 וְשָׂמוּאֵל
25 וְשָׂמוּאֵל
26 וְשָׂמוּאֵל
27 וְשָׂמוּאֵל
28 וְשָׂמוּאֵל
29 וְשָׂמוּאֵל
30 וְשָׂמוּאֵל
31 וְשָׂמוּאֵל
32 וְשָׂמוּאֵל
33 וְשָׂמוּאֵל
34 וְשָׂמוּאֵל
35 וְשָׂמוּאֵל
36 וְשָׂמוּאֵל
37 וְשָׂמוּאֵל
38 וְשָׂמוּאֵל
39 וְשָׂמוּאֵל
40 וְשָׂמוּאֵל
41 וְשָׂמוּאֵל
42 וְשָׂמוּאֵל
43 וְשָׂמוּאֵל
44 וְשָׂמוּאֵל
45 וְשָׂמוּאֵל
46 וְשָׂמוּאֵל
47 וְשָׂמוּאֵל
48 וְשָׂמוּאֵל
49 וְשָׂמוּאֵל
50 וְשָׂמוּאֵל
51 וְשָׂמוּאֵל
52 וְשָׂמוּאֵל
53 וְשָׂמוּאֵל
54 וְשָׂמוּאֵל
55 וְשָׂמוּאֵל
56 וְשָׂמוּאֵל
57 וְשָׂמוּאֵל
58 וְשָׂמוּאֵל

ביאורים למסכת סוטה דף כד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

24 קָרִית לָהּ - וכי זו 'שומרת יבם' קוראים לה, ואמרת שאינה שותה,
 25 והרי אִשְׁתּוֹ מְעַלְיָתָא - גמורה היא, דְּהָאִמֵּר רַב במסכת יבמות,
 26 על המשנה שהבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד קנה, פירוש שבא
 27 עליה בנות, ופירש רב קִנְהָ לְבָל - לכל הדינים הוא בעלה, שאם
 28 היה כהן היא אוכלת בתרומה והוא יורש אותה ומיטמא לה ופוטרה
 29 בגט, ואם כן גם כאן הוא משקה אותה כאשר רגילה, ולמה קראת
 30 לה 'שומרת יבם' ואמרנו שאינה שותה. מתרצת הגמרא, משנתנינו
 31 שמיטתה שומרת יבם מן הפסוק אינה כשיטת רב, אלא בְּשִׁמוּאֵל
 32 דְּאִמֵּר יבם שובא בנות לֹא קִנְהָ אותה כאשרתו גמורה אִלָּא לְדַבְרִים
 33 הָאִמּוּרִים בְּפִרְשָׁהּ של יבום, שהם לקום על שם אחיו בנחלתו
 34 ולפוטרה בגט, אבל לשאר הדברים, אינה נחשבת אשתו, ולכן
 35 ממעט רבי וינתן מהפסוק, שאינה שותה.
 36 שואלת הגמרא, אִי הָכִי לִימָא רַב דְּאִמֵּר שהבא על יבמתו בין
 37 בשוגג בין במזיד קנה לכל, סובר שומרת יבם שותה, כְּרַבִּי יִאֲשִׁיָּהּ,
 38 שהגמרא אמרה לעיל שמדובר כשבא יבם עליה בבית חמיה, ולא
 39 כרבי יונתן, וְשִׁמוּאֵל דְּאִמֵּר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה,
 40 סובר שומרת יבם אינה שותה, כְּרַבִּי יוֹנָתָן ולא כרבי יאשיה, דוחה
 41 הגמרא, אִמֵּר לָךְ רַב אֵין הכרח שאסבור דוקא כרבי יאשיה, אִנְיָא
 42 דְּאִמֵּרִי - דברי הם אִפִּילוּ לְרַבִּי יוֹנָתָן, מְדַאֲיָצְמִירֵיהּ קְרָא לְמַעֲוִיָּה
 43 - ממה שהוצרכה התורה לדברי רבי יונתן למעט ששומרת יבם אינה
 44 שותה, מְכַלְל - משמע דלולא הפסוק, הייתי אומר ששותה, משום
 45 דְּאִשְׁתּוֹ מְעַלְיָתָא - גמורה היא.

1 שְׁעָמוּם - שהוא אדם שלקוי בתמהוהו לכו. שואלת הגמרא, וְרַבִּי
 2 יִאֲשִׁיָּה הָאִי "תחת אישה" שממנו מיעט רבי יונתן ארוסה שאינה
 3 שותה, מֵאִי עָבִיד לִיָּה לשיטתו שכבר מיעט ארוסה מפסוק אחר,
 4 מ"תחת אישך". מתרצת הגמרא, מִיַּעֲבִי לִיָּה לְהַקְיֵשׁ אִישׁ לְאִשְׁהָ
 5 וְאִשְׁהָ לְאִישׁ כמו שדורשת הגמרא בסוף הפרק.
 6 שואלת הגמרא, ממה שבארנו שיש פסוקים המלמדים שארוסה
 7 אינה שותה, יש לדייק אִלָּא מְעָמָא דארוסה אינה שותה, הוא משום
 8 דְּכַתְּבִי הִנֵּי קְרָאִי - רק בגלל שכתובים פסוקים אלו, הֵא לָאו הָכִי
 9 - לולא פסוקים אלו, הִוָּה אִמְיָא מחסבורא הפשוטה שְׁאִרוּסָה
 10 שְׁתִּיא, וקשה, וְהָא בִּי אֶתָּא רַבִּי אַחָא בְרַי הִנֵּינָא מְדַרְזִמָּא - והרי
 11 כשהגיע רבי אחא בר חנינא מן הדרום, אֶתָּא וְאִיִּיתִי מְתַנִּינָא בִּידֵיהּ
 12 - הביא ברייתא בידיו ללמדה, שיש לדייק מלשון הפסוק כשמשיביע
 13 הכהן את האשה "ויתן איש בך את שכבתו מִפְּלִעְרֵי אִישׁךְ", משמע
 14 שבעלה נתן בה את שכבתו לפני שנותרה, דהיינו מִשְׁקַדְמָה שְׁכִיבַת
 15 בַּעַל לְבֹעַל, וְלֹא שְׁקַדְמָה שְׁכִיבַת בַּעַל לְבֹעַל, ואם כן קשה,
 16 שפשיטא שארוסה, שעדיין בעלה לא בא עליה, לא תשתה, ולמה לי
 17 הפסוקים "תחת אישך" ו"תחת אישה" של רבי יאשיה ורבי יונתן
 18 למעטה. מתרצת הגמרא, אִמֵּר רַבִּי בְרַי חָמָא, מִשְׁכַּחַת לָהּ - יתכן
 19 אופן שקדמה שכִיבַת הבעל אף כשהיא ארוסה, כְּגוֹן שְׁבָא עָלֶיהָ
 20 אִרוּם בְּנוֹת בְּבִית אַבְיָה אַחֵר כן נסתרה. שואלת הגמרא, דְּכַוְוִיָּה
 21 - צריך לומר שמדובר במקרה דומה גם גְּבִי שׁוֹמְרֵת יבֵם, כדי
 22 שתקדם בעילת הבעל לבעילת הבעל, ואם כן מדובר כְּגוֹן שְׁבָא
 23 עָלֶיהָ יבֵם לאחר מיתת אחיו, בְּבִית חָמִיָּה, וקשה הֵא 'שומרת יבם'

המשך ביאור למסכת סוטה ליום חמישה ועשרים לעומר עמ' א

23 בַּעַלָּה נֶאֱמַן עָלֶיהָ שלא יבוא עליה, ומותר להם להתייחד, סוּמָה
 24 שְׁהִיא בְּלֹא כְּמוֹ שֶׁלְמַדוּ מהפסוק "אחרי אשר הוטמאה" לרבות
 25 סוטה שנסתרה, לֹא כָּל שָׂבֶן שבעלה נאמן. אִמֵּר לֹא רַבִּי יוֹסֵי,
 26 לֹא - אינו דומה, שהרי אִם אִמְרַתְּ בְּנֵיהָ שבעלה נאמן עליה, שָׂבֶן
 27 יֵשׁ לָהּ הֵיתֵר שתהיה מותרת לו כשתטחה, ואין יצרו תוקפו בדבר,
 28 תֵּאֲמַר בְּסוּמָה, אִם נטמאה, שְׂאִין לָהּ הֵיתֵר עולמית. ומוכיחה
 29 הגמרא מתשובת רבנן כהסובר שלאחר סתירה אינו מחול, שהרי וְאִי
 30 אִמְרַתְּ לְאַחַר סְתִירָה מְחֻלָּה לָהּ, מִשְׁכַּחַת לָהּ - מצוי אופן דִּישׁ לָהּ
 31 לסוטה היתר, דְּאִי בְּעֵי מְחִיל לִיָּה לְקִינּוּיָהּ וְכַעַל - שאם ירצה
 32 ימחל לקינויו ויובל להתיר איסורה ולבעול אותה, אִלָּא שְׂמַע מִיָּנָה
 33 לְאַחַר סְתִירָה אִינוּ מְחֻלָּה ולכן אמרנו שהיא אסורה עולמית, שְׂמַע
 34 מִיָּנָה.
 35 שנינו במשנה, כל אלו שדינן לשתות, אִם מְתוּ בַּעַלְיָהּ עַד שְׁלֹא
 36 שָׁתוּ - לפני ששתו, בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים נוטלות כתובה ולא שותות,
 37 ובית הלל אומרים או שותות או לא נוטלות כתובה כו'.
 38 שואלת הגמרא, כְּמַאי מְקַיְּלִי - מה הטעם שמחמתו חולקים בית
 39 שמאי ובית הלל. ומשיבה, בֵּית שְׂמַאי סְבָרִי, שְׂמַר הַעוֹמֵד לְנִבּוֹת
 40 - מי שיש לו שטר חוב על חבירו, וחבירו שעבד לו בשטר כל נכסיו,
 41 כְּגִבּוּי דְּמֵי - מוחזק בעל השטר בנכסים יותר מן הלזה, כאילו הוא
 42 כבר גבוי, והוא הדין כאן הנכסים המשועבדים לכתובה הם בחזקת
 43 האשה, ואם טוענים היושישים שהיא טמאה, עליהם להביא ראיה
 44 שזינתה ואבדה כתובתה, שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

1 שרוצה לבעול, אִמֵּרִי לִיָּה אֶחְלִיָּה לְקִינּוּיָהּ - יאמרו לו למחול
 2 קינויו, וְכַעַלָּה בביתר.
 3 תֵּאֲמַר שְׂמַע לנסות עוד לפשוט הספק, דְּאִמֵּר רַבִּי יִאֲשִׁיָּה, שְׁלִשָּׁה
 4 דְּבָרִים סָח לִי וְעִירָא שהיה מאנשי ירושלים, בַּעַל שְׂמַחֵל עַל
 5 קִינּוּיָהּ לְקִינּוּיָהּ מְחֻלָּה, וְיָקֵן מִמָּרָא שחלק על בית דין של לשכת הגזית
 6 ודינו מיתה בחנק, אך כְּשִׂרְצוּ בֵּית דִּין לְמַחֵל לֹא מוֹחֲלִין לוֹ, וְכֵן
 7 סוֹרֵר וּמוֹרָה שדינו בסקילה, אך כְּשִׂרְצוּ אֲבִיו וְאִמּוֹ לְמַחֵל לוֹ אִף
 8 לאחר שהתרו בו וקלקל והלקהו וחזר וקלקל, מוֹחֲלִין לוֹ, שהכתוב
 9 תלה בהם "ותפשו בו", וְכַשְׁבָּאתִי אֶצֶל חֲבִירֵי שְׁבַדְרוּם, עַל שָׂנִים
 10 - הדין הראשון והשלישי הודו לו, וְעַל יָקֵן מִמָּרָא לֹא הוֹדוּ לוֹ,
 11 שְׁלֹא יָרְבוּ מְחֻלּוֹת בִּישְׂרָאֵל, וכשידע הזקן שלא יכולים למחול לו,
 12 יפחד לחלוק על בית דין הגדול. ומסיקה הגמרא לפשוט הספק, שְׂמַע
 13 מִיָּנָה מהדין הראשון שאמר, שַׁבַּע לְשְׂמַחֵל עַל קִינּוּיָהּ לְקִינּוּיָהּ מְחֻלָּה,
 14 שְׂמַע מִיָּנָה.
 15 ובעיקר פשיטתו זו שבעל שמחל על קינויו קינויו מחול, פְּלִיגֵי בֵּה רַב
 16 אַחָא וְרַבִּינָא, באיזה אופן מחול. חָד מהם אִמֵּר, קוֹדֵם סְתִירָה
 17 מְחֻלָּה, לְאַחַר סְתִירָה אִינוּ מְחֻלָּה. וְחָד מהם אִמֵּר, לְאַחַר סְתִירָה
 18 נְמִי מְחֻלָּה. ופוסקת הגמרא, וּמִסְתַּבְּרָא שהדין כְּמַאן דְּאִמֵּר אִינוּ
 19 מְחֻלָּה, כְּמַאי - מהדין ההוכחה, מְדַרְזָא מְהַדְרֵי - ממה שענו רַבְּנָן
 20 להלן לְרַבִּי יוֹסֵי, דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אֹמֵר, בַּעַלָּה של הנסתרת
 21 ההורף עמה לבית דין נֶאֱמַן עָלֶיהָ שלא יבוא עליה בדרך, ואין צריך
 22 תלמידי חכמים שילוהו, מְכַלְל וְחֹמֵר, וְמָה נֵדָה שְׁהִיא בְּכַרְת

ביאורים למסכת סוטה דף כה עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

53 המשנה, מאי מעמא לא אמרי מהא - למה לא הביאו את הראיה
54 כרבי חנינא. עונה הגמרא, סבורי דלמא שאני התם - שמא שונה
55 שם בנשים שבעליהן חרש או שוטה או בבית האטורים, דלית לה
56 אימתא דבעל כלל - שאין עליהן אימת הבעל, ואם לא יתרו בה
57 בית הדין אין לקנסה כיון שאינה מרגישה שעשתה מעשה פריצות
58 גדול, אבל בשאר המקרים שבעליהן בפנין ואינן יראות ממנו
59 ועוברות על דת, פריצות גדולה היא ואינן צריכות התראה.
60 עוד מסתפקת הגמרא, איבעיא להו, עוברת על דת ורצה בעל
61 לקיימה ומוחל לה על עוונה, מקיימה אצלו וחי עמה, או אינו
62 מקיימה וחייב לגרשה. וצדדי הספק, מי אמרינן בקפידא דבעל
63 תלא דחמנא - האם נאמר שהתורה תלתה הדבר בקפידת הבעל,
64 שנאמר "וקנא את אשתו", והא לא קפיד - והרי אינו מקפיד, ויכול
65 לקיימה. או דלמא אין הדבר תלוי בבעל זה, אלא כיון דקפיד -
66 שדרך הבעלים להקפיד בכך, על כרחו של בעל זה גם כן קרא שהוא
67 קפיד.
68 תא שמע לפשוט הספק ממשנתנו, ואלו שפית דין מקנין להו, מי
69 שנתחרש בעלה או נשתפה או שהיה חבוש בבית האסורין.
70 ומוכיחה הגמרא, ואי אמרת כהצד הראשון דלעיל, שאם רצה בעל
71 לקיימה מקיימה, וכי יתכן שעבדי בית דין - שיעשו בית דין
72 שלוחים לצורך מידי דלמא לא ניחא ליה לבעל - דבר שיתכן
73 שלא יהיה נח לבעל ואינו חפץ בו, והרי למדנו שאין חבין לאדם
74 שלא בפניו, אם כן איך מקנין לה בית דין, אולי הבעל רוצה לוותר
75 לה, אלא ודאי שאף אם ירצה אינו יכול לקיימה. דוחה הגמרא, שאף
76 אם ירצה יכול לקיימה, בכל אופן סתמא דמילתא - רגילות הדבר
77 שכיון דעוברת על דת היא, מינח ניחא ליה - נח לבעל שיקנאו
78 לה.
79 עוד מסתפקת הגמרא, איבעיא להו, אף אם נפשוט הספק דלעיל
80 שעוברת על דת מותר לבעלה לקיימה, זהו דוקא כשלא קינא לה,
81 אבל כשיש קניי וסתירה, האם בעל שפחל על קניויו, קניויו מחול
82 ומותרת לו, או אינו מחול. וצדדי הספק, מי אמרינן בקניו דבעל
83 תלא דחמנא - האם נאמר שהתורה תלתה הדבר בקניו הבעל,
84 ובעל הא מחיל ליה לקניויו. או דלמא, כיון דקני ליה מעיקרא
85 - כיון שכבר קינא לה הבעל בתחילה, לא מצי מחיל ליה - כבר
86 אינו יכול למחול לה.
87 תא שמע לפשוט הספק ממשנתנו, ואלו שפית דין מקנין להו, מי
88 שנתחרש בעלה או נשתפה או שהיה חבוש בבית האסורין.
89 ומוכיחה הגמרא, ואי אמרת כהצד הראשון דלעיל, שבעל שפחל
90 על קניויו קניויו מחול, וכי יתכן שעבדינן מידי דאית בעל מחיל
91 ליה - שיעשו בית דין דבר שאחרי כן יבוא הבעל וימחול, והיה זולזל
92 לבית דין. דוחה הגמרא, סתמא דמילתא - רגילות הדבר שאדם
93 מסכים על דעת בית דין, ולכן בית דין מקנין לה, וסומכים על
94 הרגילות שלא ימחול, ואכן אם יבוא הבעל וימחול יהיה מחול.
95 עוד מנסה הגמרא לפשוט הספק מהמשנה בתחילת המסכת, תא
96 שמע, ומוסרינן, בית דין שבמקומו של הבעל, לו - לבעלה כשמעלה
97 אותה לבית דין הגדול, שני תלמידי חכמים שישמרו עליו שפא
98 יבא עליה בדרך. ומוכיחה הגמרא, ואי אמרת כהצד הראשון
99 דלעיל שבעל שפחל על קניויו קניויו מחול, אם כן למה אסור לו
100 לבוא עליה בדרך, והרי יכול לחללה לקניויה - למחול את קניויו
101 ולקעול, אלא רואים שאינו יכול למחול. דוחה הגמרא, באמת יכול
102 למחול, ותדייק מהמשנה מאי שני תלמידי חכמים - למה שולחים
103 עמו דוקא תלמידי חכמים, משום דגמרי - שהם למדו ויודעים
104 שאסורה עליו אם לא ימחול, ולכן דאי בעי למיבעל - אם יראו

1 ושמאל אמר אין הכרח שאסבור דוקא כרבי יונתן, אלא דאמרי -
2 דברי הם אפילו לרבי יאשיה, מדאיצטריך קרא לרבויה - ממה
3 שהוצרכה התורה לדברי רבי יאשיה לרבות שומרת יבם שותה,
4 מפלל - משמע שלולי הפסוק הייתי אומר שאינה שותה, משום
5 דלא אשתו היא כלל לכל הדינים, אלא לאותם שנאמרו בפרשה,
6 וכדלעיל.
7 שואלת הגמרא, איבעיא להו, עוברת על דת יהודית, והיא אשה
8 שאינה צנועה, יוצאה וראשה פרוע, טווה בשוק ומדברת עם כל
9 אדם, כמו שאמרו במשנה בכתובות שיוצאת מבעלה ללא כתובה,
10 האם צריכה התראה שמא תחזור בה, ורק אם לא תחזור בה דינה
11 להפסיקה בתובתה, או אינה צריכה התראה, ומפסדת מיד
12 כשעברה על דת. וצדדי הספק, מי אמרינן כיון דעוברת על דת
13 היא וכבר יודעת שהדבר אסור, לא פעיא התראה, או דלמא,
14 תיבעי התראה - וצטרף התראה, לתת לה הזדמנות דאי הדרה בה
15 תיהדר בה - שאם תרצה לחזור בה תוכל לחזור בה.
16 תא שמע להוכיח מרישא דמשנתנו, ארוסה ושומרת יבם לא
17 שותות ולא נזמלות בתובה, ומדייקת הגמרא, מישתא הוא דלא
18 שתאי - משמע שרק לא שותה, הא קניויו מקני לה - אבל בעלה
19 מקנא לה, למאי - לשם מה מקנא לה, והרי יודע שלא יוכל
20 להשקותה, האם לא להפסיקה בתובתה, ומשמע שאם לא יקנא
21 לה לא תפסיד כתובתה, וראיה מכאן שעוברת על דת כזו, שנסתרה
22 עם אנשים, צריכה התראה. דוחה הגמרא, אמר אבין, לא - אינו
23 מקנא לה כדי להפסיד כתובתה, שאותה היא מפסידה גם בלי קניו,
24 אלא מקנא לה לאוסרה עליו - כדי שאם תסתר תהא אסורה עליו.
25 עוד דוחה הגמרא, רב פפא אמר, להשקותה פשהיא נשואה -
26 שמקנא לה כשהיא ארוסה כדי שיוכל להשקותה אם תסתר לאור
27 נישואיהם, בדתנא, אין מקנין לארוסה להשקותה פשהיא
28 ארוסה שהרי ארוסה אינה שותה וכדלעיל, אבל מקנין לארוסה
29 להשקותה פשהיא נשואה.
30 מנסה הגמרא עוד לפשוט הספק, אמר רבא, תא שמע מהמשך
31 משנתנו, אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, מזורת
32 ונתינה לישראל, בת ישראל למזור ולתני, לא שותות ולא
33 נזמלות בתובה. ומדייק רבא, מישתא הוא דלא שתאי - משמע
34 שרק לא שותות, הא קניויו מקני להו - אבל בעליהן מקנא להו,
35 ולמאי - לשם מה מקנא להו, והרי יודע שלא יוכל להשקותן, אי
36 לאוסרן עליו כמו שביאר אביו לעיל לא רישא דמשנתנו, הא אסורין
37 וקניין - הרי ממילא כל נשים אלו אסורות עליו, וכמו שביארנו
38 לעיל במשנה, אלא לא להפסידן בתובתן, ומשמע שאם לא יקנא
39 להן לא יפסידו כתובתן, ונפשוט הספק שעוברת על דת צריכה
40 התראה. דוחה הגמרא, אמר רב יהודה מדסקרתא, לא, אין סיבת
41 הקניו כדי להפסידן כתובתן, אלא כדי לאוסרה לבעל שנסתרה
42 עמו בפעל שנאסרה עליו, ואם ימות בעלה או יגרשה לא תוכל
43 לינשא לבעל, דתנן להלן בפרקנו, בשם שאוסרה לבעל כל זמן
44 שלא שתתה, כך אסורה לבעל, אם גירשה בעלה או מת לפני
45 ששתתה.
46 מנסה הגמרא שוב לפשוט את הספק, אמר רבי חנינא מסורא, תא
47 שמע מהמשך המשנה, ואלו שפית דין מקנין להו, מי שנתחרש
48 בעלה או נשתפה או שהיה חבוש בבית האסורין, ולא
49 להשקותה אמרו אלא לפוסלה מבתובה, הרי מפורש שאם לא
50 יתרו בה לא תפסיד. מסיקה הגמרא, שמע מינה - נשמע מזה
51 שעוברת על דת פעי התראה, שמע מינה.
52 שואלת הגמרא, וכולהו - האמוראים דלעיל שהוכיחו מהרישא של

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כה עמוד ב

תוספות

רש"י

משום דזיקת נשואה עושה ספק נשואה אלמא דמספיקא אמרי ב"ש יחלוקו ולא מוקמי לכולהו נבסי בחוקת יורשי האשה מטעם שטר העומד לגבות כגבוי דמי י"ל גבי נפל הבית עליו ועל אביו לא היו לבן נבסים אלא שהיא אמורת האב ראשון מת יורש הבן וישתעבדו לכתובתה התם ודאי נבסי האב לא עמדו מעולם בבח האשה ואעפ"כ כיון דאמר כגבוי דמי הרי הוא ספק אם האב מת ראשון ועמדו הנכסים בחוקתה או הבן מת ראשון ואין לה באותם נבסים כלום ובחוקת היורשין הן הלכך ספק הוא אם עמד שטר שלה לגבות מאותן נבסים כלל הלכך חלוקין וכן נפל הבית עליו ועל אשתו ספק אם היא מתה ראשונה וירשה הבעל שלא ניתנה לגבות מחיים אי נמי איפכא וירשיה באין מכתה וכן גבי שומרת יבם שמתה אמר הואיל והללו באין לירש והללו באין לירש חלוקין אבל הכא

וְבֵית הַלֵּל סִבְרֵי: שְׁטֵר הָעוֹמֵד לְגִבּוֹת לְאוֹ פְּגָבֵי דְמִי: מְעוֹפְרֵת חֲבִירוֹ כּו': אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַר אֲבוּהֵ: מַחְלוֹקֵת בְּעֵקֶרָה וּחְקִינָה, אָבָל אֵיילוּנִית דְּבָרֵי הַכֵּל לֹא שׁוֹתָה וְלֹא נוֹטְלָת פְּתוּבְתָהּ, שְׁנֵאמַר: "וְנִקְתָּה וְנִרְעָה זָרַע" מִי שֶׁדְּרָבָה לְהוֹרִיעַ, יִצְאָה זֶה שְׂאֵן דְּרָבָה לְהוֹרִיעַ, מִיִּתְיָבִי, הַמְקַנָּא לְאֲרוֹסְתָּהּ וְלִשְׁמֵרְתָּה יָבֵם שְׁלֹ, אִם עַד שֶׁלֹּא כִּנְסָה נִסְתַּרְתָּה, לֹא שׁוֹתָה וְלֹא נוֹטְלָת פְּתוּבְתָהּ. מְעוֹבְרָת

בגמרא בחוקת מי בחוקת יורשי הבעל או בחוקת יורשי האשה ובר כפרא תני הללו באין לירש והללו באין לירש יחלוקו אבל הכא שהיא בחיים בחוקתה הן עומדים או דלמא כיון דאחריותם היו על הבעל היו בחוקת ור"ש ושייכא בפלוגתא דהתם ובנכסי מלוג לא פליגי ביה דאפי' גבי ספק מוקי להו בחוקת יורשי האשה וכ"ש הכא דאפי' ודאי וזנתה לא הפסידתה כדאמר בפרק אלמנה ניונית (כתובות דף קא). היצאת משום שם רע נוטלת מה שבפניה וירצאה ופי' נכסי מלוג ואם תאמר מ"ש מתניתין מפלוגתא דרב הונא ורב יהודה ורב נחמן ור' יוחנן דפליגי בפ"ק דכתובות (דף יב:) מנה לי בידך והלא אמר איני יודע רב הונא ורב יהודה אמרי חייב רב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור ה"נ היא טוענת ברי אבל הוא אינו יכול לטעון טענת ברי ותהוי תיובתא דרב הונא י"ל מאחר שהתורה עשאה ספק עד שתשתה אינה יכולה לטעון טענת ברי ופלוגתא דמתני' התם הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים לא שייכא להכא דהתם אפילו ב"ש מודו דשמא אותו שטר מעולם לא עמד לגבות שהרי הבעל טוען מקומו דיה מקט טעות והכא לא שייך למימר אליבא דב"ה העמד אשה על חוקתה ואימרו לא וזנתה שהרי רגלים (לדבר) שקינא לה ונטתרה והכתוב הרציאה מאותה חזקה ועשאה ספק.

בית הלל סברי שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי. אי קשיא מהא דאמר בפי' המקבל (ב"מ דף קי.) יתומים אמרו אנו השכחנו וכו' אמר אביכם השביח על מי להביא ראייה סבר רב הונא למימר ארעא בחוקת יתמי קיימא ועל ב"ה להביא ראייה אמר ליה ההוא סבא הכי אמר ר' יוחנן על היתומים להביא ראייה מאי טעמא ארעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגבי דמי ויתמי נייתי ראייה ונשקול וכי' ר' יוחנן שבק בית הלל ועבדי כב"ש יש לתרין הכא דהשיעבוד עצמו של כתובה עומד בספק לא קיימא ארעא לגוביינא אמרי ב"ה דלאו כגבוי דמי אבל התם היתומים מודו לב"ה כקרקע עצמו שהוא משועבר לו ואינם מעכבין לפניו חקרקע הלכך אפילו בית הלל מודו דבכ"ג כגבוי דמי ולא קיימא ארעא בחוקת יתמי וכיון דלא קיימא בחוקת יתמי על היתומים להביא ראייה מן השבח דומיא דעיר ואילן דמייתי עלה ספק זה קודם ספק זה קודם קוצץ ונתון דמים אלמא כיון דלמיקץ קאי דבין אם קדם האילן בין אם קדם העיר קוצץ אלא שאם קדם האילן קוצץ ונתון דמים אמרי ליה ויל קוצ' ודמי אייתי ראייה ושקול גבי הא ארעא נמי אמרי ליתמי הבו ליה ארעא לב"ה דהא לגוביינא קיימא ושבח אייתו ראייה ושקילו מפי מורייה. לאו כגבוי דמי. הכא לא שייכא כל הני פלוגתא דרבי מאיר ורבנן דפליגי בפרק השואל (ב"מ דף ק) דכל העומד לבצור כבצור דמי ופלוגתא דר' שמעון בן גמליאל ורבי פרק קמא דסנהדרין (דף טו.) ובפרק השולח (גיטין דף לט.) בכל העומד לגוץ ופלוגתא דרבי שמעון ורבנן בפרק המנחות והנסכים (מנחות דף קב.) כל העומד לזרוק כזרוק דמי וכן לפדות ולשרוף דלאו בתרא מחייתא נהות להו והכא כ"ע מודו דאמרי' לאו כגבוי דמי העומד ממון בחוקת בעליו שהרי צריך דיינין ולאוו ביהו דהא כדאמר גבי נר מי יימר דמודוקין ליה בי דינא וטעמא דר' מאיר כבצורות דמיין משום דבידו ואין צריכין לגופן הלכך לא חשיב להו כקרקע הכי אמר בפרק בהמה המקשה (חולין דף עג.) גבי דיות הכלים דאין מטבילין אלא עד מקום מדה משום דעומדין ליצטץ וגבי שער העומד לגוץ אמר בפרק קמא דסנהדרין (דף טו.) דמודה רבי מאיר דלאו כגוץ דמי משום דאשבוזי אשבח כל מה דקאי ומיהו רבן שמעון בן גמליאל פליגי ואמר כגוץ דמי דלא עביד איניש דשביק ליה והני דרבי שמעון טעמא אחרניא אית בהו ולא אמר אלא במוקם מצוה כגון זריקת דם ופריית פרה כבמצנא אחרת נאה ממנה ושריפתה אבל בחני דרבי מאיר ורשב"ג לא שייך האי טעמא והא דאמר גבי שופר של עבודת כוכבים בפרק ראוהו בית דין (ר"ה דף כח.) וגבי לולב של אשירה (סוכה דף לא:) ומנעל בפרק מצות חליצה (יבמות דף קג.) כתותי מכתת שיעוריה אפי' רבנן מודו משום דאיסור הנאה הוא ולא הוי אלא כעפרא דארעא בעלמא וליכא שיעורא ופרה חיבת הקדש מהני וצריך עיון כלאי הכרם אמאי מטמאין טומאת אוכלים ולא אמר כתותי מכתת שיעוריה הלכך ליכא לדמויי להדדי והא דאמר בפרק נערה (כתובות דף נא.) כל העומד לקצור כקצור דמי התם טעמא דלא תקנו לב"ה לגבות אלא דבר הצריך לקרקע קצת וכן פירש רש"י (ב"מ טו:) שבח המגיע לתכפים שעומד בקרבו לקצור וצריך עדיין קצת לקרקע. מיתבי' המקנא לארסות. כך ברייתא זו שניה בתוספתא (פ"ה) המקנא לארסותו ולשומרת יבם שלו אם משכנסה נסתרה או שותה או לא נוטלת כתובה הרובא שנשא עקרה או זקינה ויש לו אשה ובנים או שותה או לא נוטלת כתובתה ומעוברת עצמו או מניקת עצמו או שותה או לא נוטלת כתובתה) כהנת לוי' וישראלית שנשאו לכהן ללוי וישראל ממורת לממור תניה לתנן ואשת גר לגר ועבד משוחרר והאילונית או שותה או לא נוטלת כתובתה רבי שמעון בן אלעזר אמר אילונית לא שותה ולא נוטלת כתובתה שגא' ונקתה ונורעה ורע שראוי לזרע פרט לאילונית שאינה ראויה לחורע אבל המקנא לארסותו ולשומרת יבמתו שלו עד שלא כנסה נסתרה לא שותות ולא נוטלות כתובתה הרובא ושנשא עקרה וזקינה ואין לו אשה ובנים לא שותות ולא נוטלת כתובה מעוברת חבירו ומניקת חבירו לא שותות ולא נוטלות כתובה) רבי אלעזר אמר יכול הוא להפרישה ולהחזירה לאחר זמן.

שנשא

כל אחד מאיתנו, לא בודד הוא ועזרתו של הקב"ה איתו מומכתב י"א אייר, תש"ח

ביאורים למסכת סוטה דף כה עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

12 אף שמותר לקיימה ולישא אחרת, מכל מקום כיון שגנאמר בתורה
13 על האשה ששתתה מי סוטה "ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא
14 ונקתה ונורעה ורע", מבואר שדוקא מי שדרכה להוריע - שראויה
15 להריון, היא שותה ממי הסוטה, וצאחה זו - האיילונית שאין דרכה
16 להוריע, שלקויה היא מבטן אמה, ואינה ראויה להריון. ולא נחלק
17 רבי אליעזר אלא בעקרה של חולי, ובזקנה, שהיו ראויות להריון
18 קודם לכן, והן ממין הנשים שראויות ללדת.
19 מקשה הגמרא, מיתבי, המקנא לארוסתו ולשומרת יכם שלו, אם
20 עד שלא כנכה - לפני שלקחה בנישואין נסתרה, לא שותה ולא
21 נוטלת בתוכה, וכמו ששנינו לעיל במשנתנו.

1 ובית הלל סברי, שטר העומד לגבות לאו כנבוי דמי, והנכסים
2 הם בחוקת היורשים, והיא התובעת מספק, שאם זינתה אין לה
3 כתובה, ועליה להביא ראיה שהיא טהורה.
4 שנינו במשנה, מעופרת הקירו כו' איילונית חקנה ושאינה ראויה
5 לילד לא נוטלת כתובה ולא שותות, רבי אליעזר יכול הוא לישא
6 אשה אחרת ולפרות ולרבות הימנה.
7 אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה, מחלוקת רבי אליעזר על
8 חכמים, רק בעקרה וזקינה, שרבי אליעזר סובר ששותות מי סוטה,
9 שאין הן אסורות עליו כיון שיכול לישא אחרת הראויה ללדת,
10 וחכמים סוברים שאסורות עליו ואינן שותות, אבל איילונית דברי
11 הכל לא שותה ולא נוטלת בתוכה, וגם רבי אליעזר מודה בזה.

המשך ביאור למס' בנא מציעא ליום שני עמ' ב

פרק ששי - השוכר את האומנין

16 פועלים ששכרו לצורך דבר האבד וחזרו בהם: שכר את החקר -
17 פועל שהולך עם חמורו להוביל משאות, ואת הקדר - בעל קרון,
18 כדי להביא פרייפין - עצים משופים ונאים לעשות מהם חופה,
19 והללים לשמחת חתן וכלה, או לקונן על המת, וכן אם שכר פועלין
20 כדי להעלות פשתנו מן המשרה - מים ששורים בהם את הפשתן
21 כדי שיתרכך, ואם לא מוציאים את הפשתן בזמנו הוא מתקלקל,
22 וכן כל דבר שאם לא יעשהו מיד יאבד, וחרו בהן הפועלים קודם
23 שהתחילו את המלאכה. מקום שאין שם אדם - שאינו מוצא
24 פועלים לשכור במחיר ששכר את הראשונים, שוכר עליהן -
25 פועלים אחרים ביוקר, ומקצץ משכרם של הראשונים הסכום
26 שהוסיף לשכר הפועלים האחרים, או ממצען - מטעה אותם שיוסיף
27 להם בשכרן.
28 פועלים שחזרו בהם לאחר שהתחילו במלאכה: השוכר את
29 האומנין לעשות מלאכה בקבלנות, וחרו בהן לאחר שעשו מקצת
30 מהמלאכה ידם על התחנתה, שאם התייקר מחיר שכירות פועלים
31 ואינו מוצא פועלים לגמור את המלאכה באותו שכר שהתנה עם
32 הראשונים, מעכב משכר הראשונים את הסכום שיצטרך להוסיף
33 בשביל לשכור פועלים לגמור המלאכה.

1 הפרק שלפנינו עוסק בבעלי מלאכה, שכירי יום או קבלנים, שבאו
2 לחזור בהם מהמלאכה שקבלו על עצמם, או שבעל הבית בא
3 לחזור בו. וכמו כן בשוכר בהמה שבא לשנות ממה שהתנה
4 תחילה. בסוף הפרק יובאו דיני ארבעה שומרים. שכיר יום היינו
5 ששכרו הבעל הבית לכל מלאכה שיוזמן לו באותו היום, ומקבל
6 את שכרו לפי שעות העבודה. וקבלנות היינו ששכרו למלאכה
7 מסוימת ומקבל את שכרו כשמסיים את מלאכתו ללא חילוק
8 בכמה זמן היא נמשכה.

משנה

11 בעל הבית ופועלים שחזרו בהם קודם שהתחילו במלאכה: השוכר
12 את האומנין - בעלי מלאכה, והמען זה את זה - וחזרו בהם או
13 הפועלים או הבעל הבית, לפני שהתחילו את המלאכה. אין להם
14 זה על זה אלא תרעומות, ואינם יכולים לתבוע זה מזה ממון עבור
15 כך.

הדרך הישרה שיבור לו אדם היא דרך התורה ומצוות
ממאמר פרשת אמור ה'תשד"מ

נביאים

יחזקאל פרק-מו ג-ה

ג. בצאת-הַאִישׁ קָדִים וְקוֹ בִּירוֹ וַיִּמְד אֶלֶף בְּאַמָּה וַיַּעֲבְרֵנִי בְּמִים מִי אַפְסִים: ד. וַיִּמְד אֶלֶף וַיַּעֲבְרֵנִי בְּמִים מִים בְּרָפִים וַיִּמְד אֶלֶף וַיַּעֲבְרֵנִי מִי מְתַנִּים: ה. וַיִּמְד אֶלֶף נָחַל אֲשֶׁר לֹא-אוּכַל לַעֲבֹר פִּי-גָאוּ הַמַּיִם מִי שָׁחוּ נָחַל אֲשֶׁר לֹא-יַעֲבֹר: ו. וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲרֵאִיתָ בֶן-אָדָם וַיִּזְלַכְנִי וַיִּשְׁבְּנִי שֶׁפֶת הַנְּחַל: ז. בְּשׁוּבֵנִי וְהִנֵּה אֶל-שֶׁפֶת הַנְּחַל עֵץ רַב מְאֹד מִזֶּה וּמִזֶּה: ח. וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּיִם הָאֵלֶּה יוֹצְאִים אֶל-הַגְּלִילָה הַקְּדֻמוֹנָה וַיִּרְדּוּ עַל-הָעֲרֶבָה וַבָּאוּ הַיָּמָה אֶל-הַיַּמָּה הַמוֹצְאִים (וּנְרַפְאוּ) וַנִּרְפוּ הַמַּיִם:

רש"י

כמה מתגבר הנחל הזה: (ז) בשובני והנה אל שפת הנחל וגו'. בתוך שהולכני והשיבני צמחו על שפת הנחל עץ רב מאוד מזה ומזה, עץ אאביר"ץ בלע"ז: (ח) אל הגלילה. לאמרק"א בלע"ז: הקדמונה. המזרחית. שנו רבותינו בתוספתא של סוכה להיכן יוצאין לימה של טבריא ולימה של סדום וליים הגדול לרפות את מימיהם המלוחים ולמתקן: וירדו על הערבה. זו ימה של טבריא: ובאו הימה. זו ימה של סדום: אל הימה המוצאים. זו ימה של אוקינוס שהוא מוצא מן הישוב להקיף את העולם: ונרפאו. המים. ממליחתן, ומדרש אגדה למה קורא אותם מוצאים על שם שני פעמים שיצאו:

(ג) וימד אלף באמה. חוץ לחומה וכל אותן אלף אמות לא גבר הנחל להיות עמוק אלא עד אפסים הם הקרסולים שקורין קביליי"ש בלע"ז: (ד) וימד אלף. אחרות והעמיקו עד ברכים ועוד אלף והעמיקו עד מתנים מכאן ואילך נחל אשר לא יוכל לעבור, מכאן שאסור ליכנס במים מן המתנים ולמעלה שלא ישטפוהו המים משבא למי מתנים יצא על שפת הנהר ומדד עוד אלף לפניו נחל אשר לא יעבר ורגליו ביבשה עומדין היינו דכתיב וישבני על שפת הנחל כלומר אצל שפת הנחל ששם היה עומד: (ה) גאו. כמו גדלו: מי שחו. נואירינ"ט בלע"ז מים שצריך לשוט בהן ולא לעבר' ברגל שלא ישטפוהו, שחו שייט כמו (ישעיה כ"ה) כאשר יפרש השוחה לשחות: (ו) הראית בן אדם.

מצודת ציון

(ג) וקו. הוא חבל המדה: אפסים. מל' פס והאל"ף נוספת והוא כף הרגל וכאשר יקרא כף היד בלשון פס כמ"ש ומלכא חזי פס ידא (דניאל ה): (ד) ברכים. הם הכרעים: מתנים. הם החלצים: (ה) גאו. ענין גודל וכן היגאה גומא (איוב ח): שחו. ענין שטיה במים ממעל כמו כאשר יפרש השוחה לשחות (ישעיה כה): (ח) הגלילה. מחוז וכן גלילות פלשת (יואל ד): הערבה. ת"י במישרא: ונרפאו. מל' רפואה ר"ל ימתקו:

להיות מי שחו לשחות בהם ממעל והיה נחל אשר אין לעבור בו בהלון הרגל: (ו) הראית. בה"א השאלה שאמר לו האם אתה נותן לבך לראות איך הנחל מתגבר והולך: ויוליכני. אח"ז הולך אותי להלן מן הנחל וחזר והשיב אותי סמוך לשפת הנחל: (ז) בשובני. בעת שהשיב אותי לשפת הנחל ראיתי והנה גדל שם אילני עץ הרבה מאד מזה ומזה לשפת הנחל: (ח) אל הגלילה הקדמונה. אל המחוז המזרחי ומשם ירדו על הערבה ר"ל לימה של טבריא שהיא בערבה: ובאו הימה. זה ימה של סדום: אל הימה המוצאים. גם יבואו המים אל ים אוקינוס שהוא יוצא מן הים להקיף את העולם כן אמרו רז"ל ויתכן שילכו שמה דרך ים המערבי וימה של סדום הוא הים המזרחי וכמ"ש במקום אחר על הנחל הזה חצים אל הים הקדמוני וחצים אל הים האחרון (זכריה יז): ונרפאו. המים. ר"ל ימתקו ממליחתן:

מצודת דוד

(ג) בצאת האיש. כאשר יצא המלאך הדובר בי ללכת חוץ למקדש והיה בידו קו המדה אז מדד המים אלף אמה אורך ואח"ז העביר אותי בתוך המים והיו מי אפסים ר"ל רק כסו פסת הרגל ולא יותו: (ד) וימד אלף. ומשם מדד עוד אלף אמה והעביר אותי בתוך המים והיו מיים ברכים ר"ל כסו עד הרכים: מי מתנים. היו מי מתנים ר"ל כסו עד המתנים: (ה) וימד אלף. ומשם מדד עוד אלף אמה והיה נחל עמוק אשר לא יכולתי לעבור בה: כי גאו המים. כי המים גדלו

כתובים

דברי הימים ב פרק טו ה"ו

ה ובעתים ההם אין שלום ליוצא ולבא פי מהומות רבות על פלוישבי הארצות: ו וכתתו גוי בגוי ועיר בעיר פריאלהים הממם בכל צרה: ז ואתם חזקו ואל ירפו ידיכם פי יש שכר לפעלתכם: (ס) ח וכשמע אסא הדברים האלה והנבואה ענד הנביא התחזק ויעבר השקוצים מפלארץ יהודה ובנימן ומנהגים אשר לכד מהר אפרים ויחדש את מוֹבַח יהוה אשר לפני אולם יהוה: ט ויקבץ את כל יהודה ובנימן והגרים עמם מאפרים ומנשה ומשמעון פיינפלו עליו מישראל לרב בראתם פיינהו אלהיו עמו: (פ) י ויקבצו ירושלם בחדש השלישי לשנת חמש עשרה למלכות אסא: יא ויזבחו ליהוה ביום ההוא מן השלל הביאו בקר שבע מאות וצאן שבעת אלפים: יב ויבאו בבית לדרוש את יהוה אלהי אבותיהם בכל לבבם ובכל נפשם: יג וכל אשר לא ידרש ליהוה אלהי ישראל וימת למן קטן ועד גדול למאיש ועד אשה: יד וישבעו ליהוה בקול גדול ובתרועה ובחצצרות ובשופרות: טו וישמחו כל יהודה עליה שבועה פי בכל לבבם נשבעו ובכל רצונם בקשהו וימצא להם וינח יהוה להם מסביב: טז וגם מעכה אם אסא המלך הסירה מגבירה אשר עשתה לאשרה מפלצת ויכרת אסא את מפלצתה וידק וישרף בנחל קדרון:

רש"י

אלפים ששבו וממנו הביאו כדלמעלה (ב' י"ד) וגם אהלי מקנה הביאו וישבו צאן לרוב וגומר, ד"א נראה לי ויזבחו לה' ביום ההוא שנצחו ובאו בשלום בירושלים מן השלל הביאו כלומר מן השלל אשר הביאו הביאו בקר שבע מאות וצאן שבעת אלפים: (טז) וגם מעכה אם אסא המלך הסירה מגבירה. לפי שעשתה לאשרה מפלצת מפליא ליצנותא זכרות עשתה לו לצל' והיתה נבעלת לו:

(ה) ובעתים ההם אין שלום. באותן הימים רבים לישראל ללא אלהי אמת אין שלום ליוצא ולבא וגו', ברחבעם כתיב (לעיל ב' י"ב) עליו עלה שישק מלך מצרים על ירושלים כי מעלו בה' וכל הפרשה ואף לאביה היו מהומות רבות: (ו) וכתתו גוי בגוי. דוגמא (מדבר י"ד) ויכתום: (ז) ואתם חזקו. לדרוש באלהים: (יא) ויזבחו לה' ביום ההוא מן השלל הביאו. פתרון ומן השלל שהביאו זבחו בקר שבע מאות וצאן שבעת

מצודת ציון

(ו) וכתתו. ענין שבירה ורציצה כמו וכתתו חרבותם (ישעיה ב): הממם. ענין שבירה כמו והמם גלגל עגלתו (שם כח): (ט) נפלו. ענין הטיה כמו ותפול מעל הגמל (בראשית כד) ור"ל נטו עצמם להיות תחת ממשלתו:

מצודת דוד

(ה) ובעתים ההם. בעוד יחזיקו במרד: ליוצא ולבא. בין בדרך ההליכה בין בחזרה: הארצות. הם ארצות בני ישראל: (ו) וכתתו גוי בגוי. ילחמו יהודה עם ישראל: הממם. ישברם ויכתתם בכל מיני צרה: (ז) ואתם. אבל אתם כאשר החילותם לאחוז בדרכי ה' חזקו בה ואל ירפו ידיכם ממנה לעזובה: כי יש שכר. הרבה שכר נכון לפני המקום ליתן גמול פעולתכם: (ח) והנבואה. וכשמעו את הנבואה של עודד הנביא כי גם הוא התנבא כדברים האלה ועם שלא נזכר במקרא: השקוצים. העבודת כוכבים המאוסים כשקצים: ויחדש. תקנו ובנהו מחדש: (יא) מן השלל הביאו. מן השלל אשר הביאו: (יד) ובתרועה. ר"ל בקול שמחה: (טז) כי בכל לבבם. לא מהכרת מצות המלך לשיהיו עצבים כדבר: וימצא להם. ולזה היה נמצא להם והניח להם מסביב: (טז) אם אסא. אם אביו היתה ועל שגדלתו קראה אמו: מגבירה. מהיות עוד גבירה מושלת לכל תסית אנשים לעבודת כוכבים: אשר עשתה. על אשר עשתה מפלצת והיא דמות מה להיות לע"ג וכמו שהע"ג נקראים עצבים ע"ש שמעצב לב עובדיהם כן יקרא מפלצת כי מביא רעדה כי הוא מלשון פלצות בעתתני (ישעיה כ"א): וידק. עשאה דק דק: וישרוף בנחל קדרון. רצה לומר שרפה והשליך אפרה בנחל קדרון כי אפר עבודת כוכבים אסור בהנאה:

משניות מסכת סוטה

ה על מה היא אומרת: "אמן אמן"? "אמן" על האלה, "אמן" על השבועה; "אמן" מאיש זה, "אמן" שלא שטיתי ארוסה ונשואה, וְשומרת יכם וְכנוסה; "אמן" שלא נטמאתי, ואם נטמאתי יבאו בי רבי מאיר אומר: "אמן" שלא נטמאתי, "אמן" שלא אטמא.

ו הכל שוין שאינו מתנה עמה לא על קדם שתתארס, ולא על מאחר שתתגרש. נסתרה לאחר ונטמאת ואחר כך החזירה – לא היה מתנה עמה. זה הכלל: כל שתפעל ולא היתה אסורה לו – לא היה מתנה עמה.

פירוש ברטנורא

ה אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה. ע"י לגלול שבועה הוא מגלגל עליה גזות של ארוסין ואף ע"פ שלא היה בו בקנין וסתירה. ומכאן לגלול שבועה מן התורה: שומרת יכם וכנוסה. ואם היתה יבמתו וכנוסה, וקנא לה ונסתרה, מגלגל עליה טומאה שנמאה כשהיא שומרת יכם. ומתניתין רבי עקיבא היא דאמר שומרת יכם ערוה. ואינה הלכה. אלא שומרת יכם שונתה מותרת ליכם. לפיכך אינו מתנה עליה אם זנתה שומרת יכם: אמן שלא נטמאתי וכו'. פירושו קמפרש לאמן על האלה, אמן על השבועה דתנינן לעיל. והכי קאמר, אמן שלא נטמאתי הוא אמן על השבועה שהשביעה הכהן משבע אני עליך שלא נטמאת: ואם נטמאתי יבואו בי. היינו קבלת אלה, שאמר לה הכהן ואם נטמאת יבאו כך כל הקללות הללו: אמן שלא אטמא. שאם תיטמא לאחר זמן מים מערערים אותה. ואין הלכה כר"מ:

ו ולא משנתגרשה. שאם זנתה לאחר שגירשה וחזר והחזירה וקנא לה ונסתרה, אין המים בודקים על גזות שלאחר גירושין, דגרשה שונתה מותרת לחזור

משניות מבווארות – קהתי

יבאו בי – האלות; יש מפרשים, שפיסקה זו היא פירוש למה ששנינו לעיל: אמן על האלה, אמן על השבועה. היינו: "אמן שלא נטמאתי" הוא אמן על השבועה, "ואם נטמאתי יבואו בי" זוהי קבלת האלות (רש"י; ברטנורא); ויש מפרשים, שלאחר שהשביעה על הכל, היתה אומרת "אמן" על הכל, ומסיימת בדבריה, שאם נטמאה יהיו אותם המים בודקים אותה על הדרך שהשביעה (המאירי). רבי מאיר אומר: "אמן" שלא נטמאתי, "אמן" שלא אטמא – רבי מאיר מוסיף, שמגלגלים עליה שבועה גם בלהבא, כלומר שאם תימצא עכשיו טהורה ותחזור לבעלה, הרי היא נשבעת שלא תיטמא לעולם; ואם תיטמא, המים הללו יהיו בודקים אותה (ענין בדייתא בגמרא סוטה יח, ב; וענין רמב"ם הל' סוטה ד, יז).

באור משנה ו

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, שמגלגלים על הסוטה שבועה שלא נטמאה לפני הנישואין, כשהיתה ארוסה, ולא לאחר הנישואין, באה משנתנו ללמד, שאין לגלגל עליה שבועה לגבי בעילות שלא אסרו אותה על בעלה.

הכל שוין – חכמים ורבי מאיר שונים בדעותיהם, שאינו מתנה עמה – שאין הבעל מתנה עם אשתו הסוטה, לגלגל עליה שבועה, לא על קדם שתתארס – שלא זינתה קודם שנתארסה לו, ולא על מאחר שתתגרש – כלומר ולא על אחר שנתגרשה; ויש גורסים: ולא משנתגרשה (ברטנורא); ומוסיפה המשנה לפרש פיסקה זו, שאם משנתגרשה נסתרה לאחר ונטמאת – כלומר שנסתרה ונטמאה לאחר שנתגרשה, ואחר כך החזירה – בעלה, וקנא לה ונסתרה, ומשביעים אותה שבועת סוטה, לא היה מתנה עמה – לגלגל עליה שבועה, שלא זינתה כשהיתה מגורשת ממנו, קודם שהחזירה, לפי שעל ידי בעילת זנות זו לא נאסרה עליו. ומה שאמרה תורה (דברים כד, ב-ד): "ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר... לא יוכל בעלה דראשון אשר שלחה לשוב לקחתה לחיות לו לאשה", היינו דוקא כשנתקדה הגרושה לאיש אחר, שאז אסורה היא, לאחר שנתגרשה מבעלה השני, לחזור לבעלה הראשון; אבל אם לא נתקדשה, אלא שנבעלה בעילת זנות, הרי היא מותרת לחזור לבעלה. זה הכלל: כל שתפעל ולא היתה אסורה לו – שאף אם זינתה אינה אסורה על בעלה, כגון לפני האירוסין או לאחר הגירושין, כמו ששנינו לעיל,

~ יום ראשון ~

באור משנה ה

בשתי המשניות הקודמות עסקנו בדיני כתיבת המגילה של סוטה. אבל לפי הסדר האמור בפרשת סוטה, הכהן משביע את הסוטה קודם שכותב את המגילה, כמו שהזכרנו כבר בבאור משנה ג' – משנתנו דנה בקבלת השבועה על ידי הסוטה, כמו שכתוב (במדבר ה, כב): "ואמרה האשה אמן אמן", ומכאן "אמר שמואל: כל הענתה אמן אחר שבועה, הרי זה כמוציא שבועה מפיו" (גמרא שבויעות כט, ב); וכן "אמר רבי יוסי רבי תנינא: "אמן" – בו שבועה, בו קבלת דברים, בו האמנת דברים" (גמרא שבויעות לו, א). משנתנו באה ללמד, שבאמרה "אמן אמן", הרי הסוטה מקבלת עליה שבועה, לא רק לגבי אותו איש שקינא לה בעלה עליו ונסתרה עמו, אלא – על ידי גלגול שבועה – גם לגבי כל איש אחר, אם אייפסם זינתה תחת בעלה ונאסרה עליו. ומכאן לגלגול שבועה מן התורה, היינו שאגב שבועה שאדם נחתייב בה, מגלגלים עליו שבועה גם לגבי דברים, שאין לו עליהם חיוב שבועה.

על מה היא אומרת: "אמן אמן" – על מה נשבעת הסוטה, ומה היא מקבלת עליה, כשהיא אומרת "אמן אמן"? "אמן" על האלה – על מה שאמר לה הכהן: "יתן ה' אותך לאלה ולשבועה בתוך עמך, בדת ה' את ירכך נופלת" וגו' (פסוקים נא-כב), "אמן" על השבועה – על מה שאמר לה הכהן: "אם לא שכב איש אותך, ואם לא שטית טומאה תחת אישך, הנקי ממי המרים" וגו' (פסוק יט), "אמן" מאיש זה – אם נטמאה מאיש זה שבעלה קינא לה עליו, "אמן" מאיש אחר – אם נטמאה מאיש אחר, והיינו שמגלגלים עליה שבועה אף לגבי איש אחר; וכן היא נשבעת על ידי גלגול שבועה: "אמן" שלא שטיתי ארוסה – כשהייתי ארוסתך, קודם הנישואין, ונשואה – אמן שלא שטיתי לאחר הנישואין, וְשומרת יכם וְכנוסה – כלומר, שאם היתה זו יבמתו וכניסה, היינו שייבמה, ואחר כך קינא לה ונסתרה, הרי היא אומרת: אמן שלא שטיתי כשהייתי שומרת יכם, היינו קודם הייבום, כשהיתה מומתתת לו שייבמה, אמן שלא שטיתי לאחר הייבום. משנתנו היא כרבי עקיבא הסובר, ששומרת יכם שזינתה, אסורה היא ליכם, וחולצת ולא מתייבמת; אבל אין הלכה כן, ואם זו יבמתו שכניסה, אינו מגלגל עליה שבועה שלא זינתה כשהיתה שומרת יכם, שאף אם זינתה אז, הרי היא מותרת לו (ענין רמב"ם הל' סוטה ד, יז); "אמן" שלא נטמאתי, ואם נטמאתי

פ ר ק ש ל י ש י

א הִיָּה נוֹטֵל אֶת מִנְחָתָהּ מִתּוֹךְ כְּפִיפָהּ מְצֵרִית וְנוֹתְנָהּ לְתוֹךְ כְּפִי שְׂרָת, וְנוֹתְנָהּ עַל יְדֶיהָ, וְכֹהֵן מְנִיחַ יָדוֹ מִתְחַתֶּיהָ וּמְנִיפָהּ.

ב הֵנִיף וְהִגִּישׁ, קִמְיָן וְהִקְטִיר, וְהִשְׁאָר נֹאכֵל לְכַהֲנִים. הָיָה מִשְׁקָה וְאַחַר כֵּן מְקַרֵּב אֶת מִנְחָתָהּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מְקַרֵּב אֶת מִנְחָתָהּ וְאַחַר כֵּן הָיָה מִשְׁקָה, שְׁנֵאמַר (במדבר ה, כו): "וְאַחַר יִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־הַמַּיִם".

פירוש ברטנורא

לבעלה, הבקדושין תלה רחמנא האיסור לא בבואה, דכתיב (דברים כד) ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר. לפיכך, נתקדשה לאיש אחר, אע"פ שלא נבעלה, אסורה לחזור לבעלה. ואם נבעלה בלא קדושין, מותרת לחזור לבעלה:

א הִיָּה נוֹטֵל. בעלה את המנחה, שאין מצות כהונה במנחות אלא מקמיצה ואילך. והגשה נמי תחילת קמיצה היא שאין זר קרב למובח. אבל קדושי כלי וציקה ובלילה, במנחות הטעונות שמן, כשר בור: ונותנה על ידה. להניף: וכהן מניח ידו תחתיה. שנאמר בשלמים (ויקרא ז) ידיו תביאנה, ונאמר במנחת סוטה (במדבר ה) ולקח הכהן מיד האשה, מה בשלמים כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף, כך במנחת סוטה כהן מניח ידו תחת יד האשה ומניף:

ב והניף. לקרן מערבית דרומית: והשאר נאכל לכהנים. שכל הנקמצות שיריהן נאכלים: הית משקה ואחר כך מקריב את מנחתה. תלתא קראי כתיבי. והשקה קמא, ואחר ישקה, והשקה בתרא. והשקה קמא, לגופיה, שמשקה אחר שנמחקה המגילה קודם הקטרת המנחה. ואחר ישקה, אע"ג דמשמע דוקא, על כרחך מקרא האמור ראשון נדרש לנופו, ומקראות תירות האמורות אחריו ניתנו לירוש, הלכך ואחר ישקה אע"פ שכתב אחר הקטרת המנחה אקודם הקטרת קא, ואמחיקה הכתובה למעלה קא, וקאמר דאם לא נמחקה יפה ועדיין רישומן של אותיות ניכר לא ישקנה. והשקה בתרא, לאשמועינן שאם נמחקה המגילה ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחך: רבי שמעון אומר מקריב את מנחתה ואחר כך משקה. על כרחך ואחר

משניות מבוארות – קהתי

ולאחר שנתקדשה המנחה בכלי שרת, נותנה שוב על ידה של הסוטה, וְכֹהֵן מְנִיחַ יָדוֹ מִתְחַתֶּיהָ – תחת יד האשה, וּמְנִיפָהּ – והכהן מניף את המנחה, כמו שבארנו לעיל, ואף הסוטה מניפה עמו, שהרי ידה נתונה בין ידו של הכהן ובין המנחה.

בירושלמי מבואר, שמשנתנו נקטה "וכהן מניח ידו" ולא סתם "ומניח ידו" כלשון כל המשנה, כדי להשיענו, שתנופה בכהן. ושואלים בירושלמי: וכי אין הדבר מכוונר שיתן הכהן ידו תחת ידה? ומשיבים: מבאי מפה ומניחה בין ידו לידה. ושואלים שוב: וכי אינו חוצץ? ומשיבים: לעולם בלא מפה, אלא שמביאים כהן זקן; ואפילו תאמר כהן בחור, אין יצר הרע מצוי לשעה (ותוספות: ועיין "תורה תמימה").

לֹא הָיָה מִתְּנֶה עִמָּה – על בעילה כזאת לגלגל עליה שבועה; בגמרא מדייקים: אבל כל שתיבעל והיתה אסורה לו. הריחו מנגלג עליה שבועה; ומכאן, יבם שכנס את יבמתו ונעשתה סוטה, הריחו מגלגל עליה שבועה שלא זינתה תחת אחיו (היינו בעלה המת), שהרי אם זינתה תחת אחיו, הרי היא אסורה לו, כמו ששינונו (לעיל א, ב): "ואם מת (בעלה של הסוטה, בלא בנים, קודם ששתתח), חוזצת ולא מתייבמת". וכן מי שהחזיר גרושתו, ונעשתה סוטה, מגלגל עליה שבועה שלא זינתה תחתיו בנישואים הראשונים, שהרי אם זינתה אז, נאסרה עליו לעולם.

~ יום שני ~

באור משנה א

משנתנו דנה בסדר הקרבת המנחה של הסוטה, לאחר שנעשו כל הדברים שנוכרו בפרק הקודם; ובאה המשנה ללמד, שמנחת סוטה טעונה תנופה קודם הגשה למובח, כמו שנאמר בפרשת סוטה (במדבר ה, כא): "ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות, והניף את המנחה לפני ה', והקריב אותה אל המזבח". ומיהי תנופה? הכהן נוטל את המנחה בידו ומרימה בצד המזרחי של המזבח, היינו שהוא "מוליך ומביא, מעלה ומוריד". דין תנופה זו, במנחת הסוטה, כדין כל תנופה, שהיא טעונה יד בעלים ויד כהן, שכן למרו חכמים גזירה שווה משלמים, שנאמר בשלמים (ויקרא ז, ל): "ידיו תביאנה את אשי ה', את החלב על החזה ויביאנו. את החזה והניף אותו תנופה לפני ה'", ונאמר בסוטה (במדבר ה, כה): "ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות והניף את המנחה לפני ה'" – מה בשלמים כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף (עיין גמרא מנחות סא, ב), כך במנחת סוטה כהן מניח ידו תחת יד האשה ומניף.

הִיָּה נוֹטֵל אֶת מִנְחָתָהּ – את "מנחת הקנאות" של הסוטה, מִתּוֹךְ כְּפִיפָהּ מְצֵרִית – שהיתה בידי הסוטה, כמו ששינונו (לעיל ב, א): "היה מביא את מנחתה בתוך כפיפה מצרית. ונותנה על ידיה כדי ליינעה"; ומי היה נוטל? יש מפרשים: הכהן היה נוטל את המנחה מתוך הכפיפה, וְנוֹתְנָהּ לְתוֹךְ כְּפִי שְׂרָת – וב"קידוש כלי" היתה המנחה מתקדשת לגבוה (יתוספות: "המאירי"; "תפארת ישראל"); ויש מפרשים: הבעל היה נוטל את מנחתה ונותנה לכלי שרת, שאין מצות כהונה במנחות אלא מקמיצה ואילך, ואף הגשה למובח תחילת קמיצה, שאין זר קרב למובח, אבל "קידוש כלי" כשר אף בור, והוא הדין יציקה ובלילה במנחות הטעונות שמן, שכשרות בור (רש"י; ברטנורא). ברם, בירושלמי למרו ממה שנאמר: "ולקח הכהן מיד האשה", שמצוה בכהן שיטול המנחה מיד הסוטה, ומאחר שהכוהן היה נוטלה, אף הוא היה נותנה לתוך כלי שרת (יתוספות); וְנוֹתְנָהּ עַל יְדֶיהָ –

אם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה – פְּשָׁרָה.

ג עד שלא נמחקה המגלה אמרה: איני שותה – מגלתה נגנזה, ומנחתה מתפזרת על הדשן; ואין מגלתה פְּשָׁרָה להשקות בה סוטה אחרת. נמחקה המגלה ואמרה: טמאה אני – המים נשפכין ומנחתה מתפזרת על הדשן. נמחקה המגלה ואמרה: איני שותה – מערערים אותה ומשקין אותה בעל פְּרָחָה. ד אינה מספקת לשתות, עד שפנייה מוריקות ועיניה בולטות והיא מתמלאת גידין, והם אומרים: הוציאוה, הוציאוה! שלא תטמא את העזרה. אם יש לה זכות – היתה תולה לה. יש זכות תולה שנה אחת, יש זכות

פירוש ברטנורא

ישקה דוקא הוא ודוקא כתביה לאחר הקמרה. והשקה קמא, שאם כדעבר השקה ואחר כך הקריב מנחתה, כשרה. והשקה בתרא, שאם נמחקה המגילה ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחיה. ואין הלכה כר"ש:

ג מגילתה נגנזה. בצד ההיכל: ומנחתה מתפזרת על הדשן. ונשרפת על בית הדין שיהיה בעזרה ששורפים שם פסולי קדשי קדשים, והואיל וקדשה בכלי שרת טעונה שריפה בעזרה: ואין מגילתה כשרה להשקות (בה) סוטה אחרת. דבעינן כתיבה לשמה, דכתיב (שם) ועשה לה הכהן, כל עשייתה לשמה: המים נשפכים. דכיון דאמרה טמאה אני, בדוקה ועומדת היא. ומים המרים לא נתנו אלא לברר בהם את הספק: מערערים אותה. ודלמא טהורה היא, ומחמת בעיותא קאמרה:

ד אינה מספקת לשתות וכו'. בגמרא מוכיח דמתניתין ר' עקיבא היא דסבר כר"ש דאמר מקריב מנחתה ואח"כ משקה אותה, דכמה דלא קרבה מנחתה לא בדקי לה מיא, דכתיב (במדבר ה) מנחת זרעון וזרעון מוכרת עון: מתמלאת גידים. מתוך שבשרה נפוח נראית כמלאה גידים: שלא תטמא את העזרה. לא ממומאת מת קאמר, אלא שלא תפרוס גדה ותטמא שער נקוד ועורת נשים שתצא דרך שם, שגדה ובה אסורין לכנסם בהר הבית. אבל המת עצמו מותר

משניות מבוארות – קהתי

המים, מפני שהיא טמאה, ולכן לא תשתה, אלא אומרים: שמא טהורה היא, ורק מחמת בעתה נרתעה ואמרה "איני שותה", והואיל ושתקה עד כה, וגרמה לשם הקדוש שיימחה על המים, מְעַרְעְרִים אוֹתָהּ – יש מפרשים: מהממים אותה (מלשון "ערער" – בלבד), שפותחים פיה בכוח; ויש מפרשים: מגרורים את המים לתוך פיה, ומשקין אותה בעל פְּרָחָה – וכבר הבאנו במשנה הקודמת, שדין זה למדו ממה שנאמר בפרשת סוטה: "והשקה", "והשקה", שתי פעמים: א. "והשקה את האשה את מי המרים" (במדבר ה, כד); ב. "והשקה את המים" (שם שם, כז), ודרשו חכמים, שפסוק שני בא ללמדנו, שאם נמחקה המגילה, ואמרה: "איני שותה", משקים אותה בעל כורחה; "ומכל מקום משתדלים עמה תחילה לשתותם ברצון, ולהודיעה, שאם הדבר ברור לה שהיא טהורה, לא תתיירא מן המים, שאין המים דומים אלא לסם יבש המונח על בשר חי, שאם יש שם מכה, מחלחל ויורד; ואם אין שם מכה, אינו עושה כלום" (המאירי, עפ"י הגמרא סוטה ז, ב; ועיין "תוספות יום טוב").

באור משנה ד

משנה זו באה לבאר, כיצד בודקים המים את הסוטה שנטמאה אינה מספקת לשתות – אין הסוטה מספיקה לגמור את שתיית המים, עד שפנייה מוריקות – ומיד צבע פניה משתנה ונעשה ירוק (כלומר צהוב), ועיניה בולטות והיא מתמלאת גידין – מתוך שבשרה מתנפח, נראית כולה כמלאה גידים, והם אומרים – העומדים שם, כשרואים פניה מוריקות והיא מתמלאת גידין, הם אומרים: הוציאוה, הוציאוה – הוציאו את הסוטה! שלא תטמא את העזרה – בגמרא מבואר, שחוששים שמא תפרוס נידה, והנידה מטמאה עזרת נשים, הלכך מוציאים אותה מן העזרה ומכל הר הבית, "שאינן זבים וזבות, נידות וילדות נכנסים לשם" (כלים א, ח). כך בודקים המים את הסוטה שנטמאה; אבל אם היא טהורה, אדרבא, פניה מזהירות, ואם היתה חולנית, הריהו מתחזקת (גמרא; רמב"ם הל' סוטה ג, כב). אם יש לה זכות – בגמרא מבואר, כגון שטרחה להביא את בניה לבית הספר, לקרוא מקרא ולשנות משנה, או שהמתינה לבעלה, כשיצא לעיר אחרת ללמוד תורה, זכות זו היתה תולה לה – לסוטה שנטמאה, כלומר היתה דוחה לה את עונשה, שיהא תלוי ועומד, ולא ייפרעו ממנה אלא לאחר זמן. להלן (במשנה ה) חולק רבי שמעון על משנתנו, והוא סובר: אין זכות תולה במים המרים.

זה דווקא הוא לדעת רבי שמעון; ומה שנאמר לפני הקרבת המנחה "והשקה את האשה" אין זה בא אלא ללמדנו, שבדיעבד אם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה, פְּשָׁרָה – המנחה; אבל הסדר לכתחילה הוא: "ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות והניף את המנחה לפני ה' והקריב אותה אל המזבח... ואחר ישקה את האשה את המים". ברם, הפסוק "והשקה את המים" בא, אף לדעת רבי שמעון, לאותה דרשה שדורש תנא קמא, שאם נמחקה המגילה ואמרה: איני שותה, שמשקים אותה בעל כורחה.

~ יום שלישי ~

באור משנה ג

משנתנו דנה בסוטה, שסמוך להשקאתה, לאחר שנתקדשה מנחתה בכלי שרת, אמרה: "איני שותה" או: "טמאה אני".

עד שלא נמחקה המגלה – אם קודם שנמחקה המגילה במים, אמרה – הסוטה: איני שותה – אף על פי שאינה אומרת "טמאה אני", כל שלא נמחקה המגילה, אין כופים אותה לשתות. ומה עושים במגילתה ובקרבן מנחתה? מגלתה נגנזה – בגניזה שהיתה בצד ההיכל שבמקדש, שכל כתבי הקודש שאינם ראויים לקרות בהם נגניזים, שלא יתבזו (רש"י); ויש מפרשים (על פי הירושלמי), שהיא נגננת בציר הדלת של ההיכל, "בשביל לשחקה", היינו כדי שיימחה הכתוב בה; ומנחתה מתפזרת – היינו ונשרפת, על הדשן – הואיל והמנחה כבר נתקדשה בכלי שרת, הרי היא טעונה שריפה בבית הדין שבעזרה, ששורפים שם פסולי קדשי קדשים. ואין מגלתה פְּשָׁרָה להשקות בה סוטה אחרת – שמגילת סוטה צריכים לכתוב לשמה של אותה סוטה, שנאמר בפרשת סוטה (במדבר ה, ל): "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת", ודרשו חכמים: לה – לשמוה. ומטעם זה שנינו לעיל: מגילתה נגנזה. נמחקה המגלה ואמרה: טמאה אני – אם לאחר שנמחקה המגילה במים המרים הודתה הסוטה שנטמאה, והרי היא נאסרת על בעלה על פי הודאת פיה, ואינה שותה את המים, שכן "בדוקה ועומדת היא, ומים המרים לא ניתנו אלא לברר את הספק" (רש"י). המים נשפכין – שאף על פי שנמחקה המגילה לתוכם, אין בהם קדושה (המאירי). ומנחתה מתפזרת על הדשן – כמו שבארנו לעיל. נמחקה המגלה ואמרה: איני שותה – אבל אם לאחר שנמחקה המגילה במים לא הודתה שנטמאה, אלא שלא רצתה לשתות את המים, אין אומרים, שחוששת היא מבדיקת

תּוֹלָה שְׁתֵּי שָׁנִים, יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה שְׁלֹשׁ שָׁנִים. מִכָּאן אוֹמֵר בֶּן עֲזַאי: תֵּיב אָדָם לְלַמֵּד אֶת בֵּיתוֹ תּוֹרָה, שְׁאֵם תְּשִׁיבָה – תִּדַע שֶׁהַזְכוּת תּוֹלָה לָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כָּל הַמְּלַמֵּד אֶת בֵּיתוֹ תּוֹרָה, כְּאִלּוּ מְלַמְדָה תְּפִלוֹת. רַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר: רוֹצֵה אִשָּׁה בְּקֶבֶב וְתְּפִלוֹת מִתְּשַׁעֶה קִבְּיָן וּפְרִישוֹת. הוּא הִיָּה אוֹמֵר: חֲסִיד שׁוֹמֵה, וְרִשָּׁע עָרוֹם, וְאִשָּׁה פְּרוֹשָׁה, וּמְכֹזֵב פְּרוֹשִׁין – הָרִי אֵלָיו מְכֹלֵי עוֹלָם.

ה רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵין זְכוּת תּוֹלָה בְּמִים הַמָּרִים; וְאֵם אֵתָה אוֹמֵר: הַזְכוּת תּוֹלָה בְּמִים הַמְּאָרְרִים – מִדְּהָה אֵתָה אֵת הַמִּים בְּפָנֵי כָּל הַנְּשִׁים הַשּׁוֹתוֹת, וּמוֹצִיא אֵתָה שֵׁם רַע עַל הַהֲהוֹרוֹת שְׁשִׁתּוֹ, שְׁאוֹמְרִים: טְמֵאוֹת הֵן,

פירוש ברטנורא

להכניסו לחר הבית ולשער נקנור שלא נתקדשו בקדושת העזרה: יש לה זכות וכו'. בנגמרא מפרש הזכות תורה הוא דתולה לה שהולכה בניה לבית הספר והמתינה לבעלה שיצא חוץ לעיר לעסוק בתורה: כאילו מלמדה תפלות. חבור משכב אנשים. שמתוך התורה היא מבינה ערמימות ועושה דבריה בהצנע. כדכתיב (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה: רוצה אשה בקב. ליוון מזונות מועטים, ויהא תשמיש מצויו לה: מתשעעה קבין ופרישות. לפרוש מן התשמיש, הלכך אין טוב שתלמוד תורה: חסיד שוטה. מפרש בנגמרא כגון דמבעה אשה בנהר ואמר לאו אורח ארעא לאסתכלי באתרא ולאצולה: רשע ערום. כגון המטעים דבריו לדין קודם שיבא בעל דין חבריו. ומשנפתחו בלב הדין שערי זכות לדבריו זה, קשה לסלקו, והרי רשעתו וערמתו של זה שעבר על לא תשיא שמע שוא (שמות כ"ג): ואשה פרושה. כגון אשה כשפנית שהיתה עוצרת רחם הנשים היולדות בכשפיה ובשעה שהיתה היולדת מקשה בלדתה היתה אומרת אלך ואתפלל אולי תקובל תפילתי וסותרת כשפיה ויולדת: ומכות פרושים. שמכה עצמו להראות שהוא עניו וצנוע, כגון שמהלך עקב בצד גודל ואינו מרים רגלו מן הארץ ומתוך כך מנקה אצבעותיו באבנים, והוא שנקרא בנגמרא פרוש נקי. או מי שעושה עצמו כערום עניו שלא להסתכל בנשים, ומתוך כך מכה ראשו בכותל ויוצא ממנו דם, והוא הנקרא פרוש קוואי, כלומר שמקוץ דם מראשו מחמת פרישותו: הרי אלו מכלי העולם. שרוצים להראות לבריות שהם חסידים ואין תוכם ככרם:

ה מדרה אתה את המים. מחסר ומחשיך. תגון החסר נקרא דיהה בלשון משנה: מתנוונה והולכת. נחלית והולכת:

משניות מבוארות – קהתי

תורה. הוא – רבי יהושע – הִיָּה אוֹמֵר: חֲסִיד שׁוֹטֵה – שמתחסד יותר מדי, כגון שאינו רוצה להציל אשה הטובעת בנהר, כדי שלא יסתכל בה, וְרִשָּׁע עָרוֹם – שעושה רשעותו בערמה, כגון שמטעים טענותיו לדין בערמה קודם שיכואו בעל דין חברו; או כגון המקל לעצמו ומחמיר לאחרים (נגמרא: ועיין שם עוד דוגמאות). וְאִשָּׁה פְּרוֹשָׁה – שעושה עצמה פרושה ומתחסדת לרמות העולם בכשפיה (המאירי עפ"י הגמרא), ויש מפרשים: שמתנהגת בפרישות יתירה (תפארת ישראל), וּמְכֹזֵב פְּרוֹשִׁין – כלומר הצבועים שבפרושים, שמענים עצמם בסיגופים ובמכות, וכל חסידותם ופרישותם אינה אלא למראית העין, הָרִי אֵלָיו מְכֹלֵי עוֹלָם – כל אלו מכלים והורסים את העולם, שאין תוכם ככרם, ומרמים הם את הבריות ומכשילים אותם. ויש גורסים: הרי אלו מבלי עולם.

ומכאן מבואר בגמרא, שמשנתנו רבי עקיבא היא, הסובר כרבי שמעון (לעיל משנה ב): מקריב את מנחתה ואחר כך היה משקה, ואילו בענין "זכות תולה" אינו מודה לרבי שמעון. אבל לדעת חכמים, הסוברים (שם): היה משקה ואחר כך מקריב מנחתה, הרי אין הסוטה נבדקת אלא לאחר הקרבת המנחה, שכן לדברי הכל אין בדיקת המים בלא מנחה, כמו שנאמר בפרשת סוטה (במדבר ה, טו): "מנחת זכרון מונחת עוון". יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה שָׁנָה אֶחָת – דוחה פורענותה לשנה אחת, יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה שְׁתֵּי שָׁנִים, יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה שְׁלֹשׁ שָׁנִים – הכל לפי השתדלותה וטירתתה בתלמוד תורה של בניה ובעלה, כמו שבארנו לעיל, שאינה דומה עושה הרבה לעושה מעט, כמו ששינונו (אבות ג, טו): "הכל לפי רוב המעשה". מִכָּאן אוֹמֵר בֶּן עֲזַאי: תֵּיב אָדָם לְלַמֵּד אֶת בֵּיתוֹ תּוֹרָה – כלומר ראוי לו ללמדה תורה (המאירי), שְׁאֵם תְּשִׁיבָה – ולא יבדוקה המים, אף על פי שנטמאה, תִּדַע שֶׁהַזְכוּת תּוֹלָה לָהּ – ולא תוציא לעז על המים, שאין בהם ממש, שכן תלמד בפרשת סוטה, שדרשו בה חכמים ממה שנאמר (במדבר ה, כח): "ונקתה ונזרעה זרע" – "ונקתה" על ידי זכות כדי "ונזרעה זרע", כלומר שזכות תולה לה תשעה חרשים, ולדעת אחרים, למעלה מזה (דש"י). רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כָּל הַמְּלַמֵּד אֶת בֵּיתוֹ תּוֹרָה, כְּאִלּוּ מְלַמְדָה תְּפִלוֹת – דברים תפלים, פריצות; שמתוך התורה היא מבינה ערמימות ועושה דבריה בהצנע (דש"י; ברטנורא); ויש מפרשים: "שמתוך הבנתה ביתר מגדרה היא קונה ערמימות מעט, ואין שכלה מספיק להבנה הראויה, והיא סבורה שהשיגה, ומראה את חכמתה לכול" (המאירי). והרמב"ם כותב: "אשה שלמדה תורה, יש לה שכר, אבל אינו כשכר האיש, מפני שלא נצטוויות... ואף על פי שיש לה שכר, ציוו חכמים, שלא ילמד אדם את בתו תורה, מפני שרוב הנשים אין דעתן מכוונת להתלמד, אלא הן מוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן; אמרו חכמים: כל המלמד את בתו תורה, כאילו לימדה תפלות כמה דברים אמורים? בתורה שבעל פה, אבל תורה שבכתב, לא ילמד אותה לכתחילה; ואם לימדה, אינו כמלמדה תפלות" (הלי תלמוד תורה א, ג). רַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר: רוֹצֵה אִשָּׁה בְּקֶבֶב וְתְּפִלוֹת – כלומר רוצה אשה יותר במזונות מועטים, ושיהא בעלה מצויו אצלה, מִתְּשַׁעֶה קִבְּיָן וּפְרִישוֹת – מאשר מזונות מרובים, ובעלה נוהג עמה בפרישות; והרי שהתפלות חביבה על האשה ואינה ראויה לתלמוד

~ יום רביעי ~

באור משנה ה

רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵין זְכוּת תּוֹלָה בְּמִים הַמָּרִים – רבי שמעון חולק על חכמים וסובר, שאין כל זכות תולה לסוטה את בדיקת המים המרים, וְאֵם אֵתָה אוֹמֵר – שכן אם תאמר: הַזְכוּת תּוֹלָה בְּמִים הַמְּאָרְרִים – כדברי חכמים במשנה הקודמת, מִדְּהָה אֵתָה אֵת הַמִּים – מכהה אתה את זיווים של המים ומקטין את ערכם, בְּפָנֵי כָּל הַנְּשִׁים הַשּׁוֹתוֹת – שהוסוות שנטמאו תחשובנה, שיש להן זכות, ובודאי לא יבדקו אותן המים, ומתוך כך לא התיינה מקפידות בשתייתם, וּמוֹצִיא אֵתָה שֵׁם רַע עַל הַהֲהוֹרוֹת שְׁשִׁתּוֹ, שְׁאוֹמְרִים – הבריות: טְמֵאוֹת הֵן, אֵלָּא שְׁתִּלְתָּה לְהֵן זְכוּת – בודאי נטמאו, אלא משום שתלתה להן זכות, לא בדקו אותן המים. רַבִּי אוֹמֵר: הַזְכוּת תּוֹלָה בְּמִים הַמְּאָרְרִים – אם יש לה זכות, בודאי היתה תולה לה, וְאֵינָה יוֹלְדָת וְאֵינָה מְשַׁבַּחַת – כלומר שמכל מקום אינה כטהורה, שכן בטהורה נאמר (במדבר ה, כח): "ונקתה ונזרעה זרע" – שהיא יולדת ומשבחת, אבל זו שנטמאה וזכות תולה לה, אינה יולדת ואינה משבחת, אֵלָּא מִתְּנַנְנָה וְהוֹלֶכֶת – שנעשית חולנית ונימוקה מעט מעט, לְסוֹף הִיא מֵתָה בְּאוֹתָה מֵיָתָה – לסוף שנה או שנתיים או שלוש, לאחר שפסק כוח זכותה, הרי היא

אֵלָא שְׁתַּלְתָּה לְהֵן זְכוּת. רַבִּי אֹמֵר: הַזְכוּת תּוֹלָה בְּמַיִם הַמְאָרְרִים, וְאֵינָה יוֹלֶדֶת וְאֵינָה מְשַׁבַּחַת, אֵלָא מִתְנוּנָה וְהוֹלֶכֶת, לְסוּף הִיא מֵתָה בְּאוֹתָהּ מִיָּתָה.

ו נִמְמָאת מִנְחָתָה עַד שְׁלֹא קָדְשָׁה בְּכָלִי – הָרִי הִיא כָּל הַמְנַחוֹת וְתַפְדָּה; וְאִם מְשַׁקְדְּשָׁה בְּכָלִי – הָרִי הִיא כָּל הַמְנַחוֹת וְתַשְׁרָף. וְאִלּוּ שְׁמַנְחוּתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת: הָאוֹמְרָת: מִמָּאָה אֵינִי לָהּ, וְשָׁבֵאוּ לָהּ עֵדִים שְׁהִיא טְמֵאָה, וְהָאוֹמְרָת: אֵינִי שׁוֹתָה, וְשִׁבְעָלָה אֵינִי רוֹצָה לְהִשְׁקוּתָה, וְשִׁבְעָלָה בָּא עָלֶיהָ בְּדֶרֶךְ; וְכָל הַנְּשׂוֹאוֹת לְפָנֵינוּ – מִנְחוּתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת.

ז בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁשָׂאת לְכַהֵן – מִנְחָתָה נִשְׂרָפָת. וְכַהֵנָּה שֶׁנִּשְׁשָׂאת לְיִשְׂרָאֵל – מִנְחָתָה נֹאכְלָת. מַה בֵּין פֶּהֶן לְכַהֵנָּה? מִנְחַת כֹּהֵנָּה נֹאכְלָת, מִנְחַת פֶּהֶן אֵינָה נֹאכְלָת; כֹּהֵנָּה מִתְחַלְלָת, וְכַהֵן אֵינִי מִתְחַלְלָת; כֹּהֵנָּה מִטְמֵאָה

פירוש ברטנורא

ו נִטְמָאת מִנְחָתָה עַד שְׁלֹא קָדְשָׁה בְּכָלִי הִיא כָּל הַמְנַחוֹת. שֶׁנִּמְמָאוּ עַד שְׁלֹא קָדְשׁוּ בְּכָלִי: וְתַפְדָּה. וְתַצֵּא לְחֻלּוֹן וּמֵן הַמַּעוֹת יִקְנֶה אַחֲרָת: וְתַשְׁרָף. שֶׁקָדְשָׁה קְדוּשַׁת הַגּוֹף וְאֵינָה יוֹצֵאת עוֹד לְחֻלּוֹן; וְכָל הַנְּשׂוֹאוֹת לְכַהֵנִים מִנְחוּתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת. וְאִפְלוּ קָרַב קוֹמֵץ כֹּהֵלְכֵתוּ וְלֹא נִמְמָאת, נִשְׂרָפִים שִׁירֵיהֶם עַל בֵּית הַדָּשָׁן וְאֵינֶן נֹאכְלִים, מִפְּנֵי שֵׁשׁ לְכַהֵן בְּעֵלָה חֶלֶק בָּהּ שֶׁמְשַׁלּוּ הִיא בָּאָה, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה (וִיקָרָא ו') וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כְּלוּל תְּהִיָּה לֹא תֹאכַל, וְאֵינִי כוֹלֵה כְּלוּל מִפְּנֵי שֵׁשׁ לֹא חֶלֶק בָּהּ שֶׁלְכַפְרָתָהּ הִיא בָּאָה, הָא כִּיזָד, הַקּוֹמֵץ קָרַב בְּעֵצָמוֹ וְהַשִּׁירִים קָרְבִּין בְּעֵצָמוֹ:

ז וְכַהֵנָּה שֶׁנִּשְׁשָׂאת לְיִשְׂרָאֵל. בַּת כֹּהֵן; מִנְחַת כֹּהֵן כְּלוּל תְּהִיָּה, כְּתִיב, כֹּהֵן וְלֹא כַהֵנָּה. וְכֵן כַהֵנָּה אֲלֵמְנָה וְגֵרוּשָׁה שֶׁהִבִּיאה מִנְחַת גֵּרָבָה נֹאכְלָת: כַהֵנָּה מִתְחַלְלָת. מִן הַתְּרוּמָה וּמֵן הַכֹּהֲנָה. אִם נִבְעֵלָה לְפָסוּלִים שׁוֹב אֵינָה חוֹרֶת לְכַשְׁרוּתָה לְעוֹלָם: כֹּהֵן אֵינִי מִתְחַלְלָת. אִם נִשָּׂא גֵרוּשָׁה חַלְלָה אוֹ זוּנָה, אֵלָא כָּל זְמַן שֶׁהוּא עִמָּה הוּא פְּסוּל לְעַבְדָּהּ, מִשְׁגֵּרְשָׁה חוּר לְהַכְשֵׁרָה, דְּכִתִּיב (שֵׁם כ"א) וְלֹא יִחַלּל וְרַעוּ, וְרַעוּ חַלּל, הוּא אֵינִי חַלּל: כַהֵנָּה מִטְמֵאָה

משניות מבוארות – קהתי

בו הבעל, לאחר שנתקדשה המנחה, ואינו רוצה להשקותה, וְשִׁבְעָלָה בָּא עָלֶיהָ בְּדֶרֶךְ – ולא נודע הדבר אלא לאחר שנתקדשה המנחה בכלי; בכל אלו אין משקים את הסוטה (כלהן ד, ב), והרי שאין מנחתה ראיה להיקרב, והואיל ואין תקנה למנחה, שהרי משנתקדשה בכלי אין לה פדיון, לפיכך טעונה שריפה בבית הדרשן; וְכָל הַנְּשׂוֹאוֹת לְפָנֵינוּ, מִנְחוּתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת – שכן מנחת כהן אינה נקמצת ככל המנחות אלא כולה נשרפת על המזבח, שנאמר (וִיקָרָא ו, טז): "וכל מנחת כהן כלייל תהיה, לא תאכל", אבל מנחתה של אשת כהן אינה כולה כלייל על המזבח כמנחת הכהן, אלא נקמצת היא כמנחות אחרות; ברם, לאחר שקרב הקומץ כהלכתו, אין שיירי המנחה נאכלים ככל המנחות הנקמצות, אלא דינם כדין מנחת הכהן שאינה נאכלת, מפני שיש לבעלה הכהן חלק במנחתה, הלכך נשרפים השיירים בבית הדרשן.

~ יום חמישי ~

באור משנה ז

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת: "כל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות", היינו בין מנחת סוטה בין שאר מנחות חובה או נדבה, מוסיפה משנתנו ללמד, שיש בזה הכולל בין אשת כהן ובין בת כהן שנישאה לישראל; ואגב ענין זה באה המשנה לפרט הכוללים שבין כהן לכהנת.

בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁשָׂאת לְכַהֵן, מִנְחָתָה נִשְׂרָפָת – לאחר שקרב הקומץ על המזבח, שיירי מנחתה נשרפים בבית הדרשן, כמו ששינוי במשנה הקודמת, וְכַהֵנָּה – בת כהן – שֶׁנִּשְׁשָׂאת לְיִשְׂרָאֵל, מִנְחָתָה נֹאכְלָת – שיירי מנחתה, לאחר שקרב הקומץ על המזבח, נאכלים לכהנים, כדין מנחת ישראל, וכן כהנת אלמנה או גרושה מנחתה נאכלת, שנאמר (וִיקָרָא ו, טז): "וכל מנחת כהן כלייל תהיה לא תאכל", ודרשו חכמים: כהן ולא כהנת. **מַה בֵּין פֶּהֶן לְכַהֵנָּה? מִנְחַת כֹּהֵנָּה נֹאכְלָת** – כמו ששינוי לעיל, **מִנְחַת פֶּהֶן אֵינָה נֹאכְלָת** – ואינה נקמצת, אלא כולה נשרפת על המזבח; **כֹּהֵנָּה מִתְחַלְלָת** – אם נבעלה לפסול לה, נתחללה מן הכהונה לעולם, ואסורה לאכול בתרומה ולהיגשא לכהן, וְכַהֵן אֵינִי מִתְחַלְלָת – אם נשא גרושה, חללה, או זונה, אינו מתחלל לכהונה, אלא כל זמן שהוא עמה הרי הוא פסול לעבודה במקדש, ומשגירשה חוזר לכשרותו, שנאמר (וִיקָרָא כא, טז): "וזא יחלל ורעו" – ורעו חלל, והוא אינו חלל. **כֹּהֵנָּה מִטְמֵאָה לַמֵּתִים** – מותרת להיטמא למתים, וְאֵינִי פֶּהֶן מִטְמֵא לַמֵּתִים – שנאמר (וִיקָרָא כא, א): "אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם

מתה באותה מיתה האמורה בסוטה שנטמאה, שבטנה צבה וירכה נופלת. נמצא, שאף אם אתה אומר הזכות תולה, אין אתה מדהה את המים, ואין אתה מוציא שם רע על הטהורות ששתו, שהרי המים בודקים תמיד את הסוטה ומבחינים בין טמאה לטהורה. ונחלקו אמוראים בגמרא (סוטה ו, א): רב יוסף סובר, שלדעת חכמים זכות תולה לגמרי ואינה מתנוונה והולכת, והרי שאף רבי חולק על חכמים; ורב ששת סובר, שאף לדעת חכמים הרי היא מתנוונה והולכת, ולא בא רבי אלא לפרש דבריהם. ברם, דושי מפרש, שאף רב ששת סובר, שחכמים חולקים על הפסקה האחרונה של רבי: "לסוף היא מתה באותה מיתה", שאין זו אלא דעתו של רבי עצמו.

באור משנה ו

כבר למדנו לעיל (משנה ג), שאם לאחר שנתקדשה מנחת הסוטה בכלי שרת בטלה השקאתה, כגון אם קודם שנמחקה המגילה אמרה הסוטה: "איני שותה", או אפילו לאחר שנמחקה המגילה, אם אמרה: "טמאה אני" – מנחתה מתפזרת על הדרשן, היינו שהיא נשרפת בבית הדרשן הפנימי שבעזרה, שיהיה מיוחדת לשריפת פסולי קדשי הקדשים. משנתנו באה ללמד, שמשום שלושה דברים מנחת סוטה נשרפת: א. משום טומאה, היינו אם נטמאה המנחה לאחר שנתקדשה בכלי. ב. משום ביטול השקאתה של הסוטה, כמו שהבאנו לעיל; ג. משום כוונה, שאם אשת כהן מביאה מנחה, בין מנחת סוטה, בין שאר מנחה, מנחתה נשרפת, כמבואר במשנה.

נִטְמָאת מִנְחָתָה עַד שְׁלֹא קָדְשָׁה בְּכָלִי – אם נטמאה מנחת הסוטה קודם שנתקדשו בכלי שרת, **הָרִי הִיא כָּל הַמְנַחוֹת** – שנטמאו קודם שנתקדשו בכלי, **וְתַפְדָּה** – פודים את המנחה הטמאה במעות, והיא יוצאת לחולין, ובמעות קונים מנחה אחרת, שהואיל ולא נתקדשה בכלי, אין עליה קדושת הגוף אלא קדושת דמים, הלכך אם נטמאה תיפדה. **וְאִם מְשַׁקְדְּשָׁה בְּכָלִי** – ואם נטמאה לאחר שנתקדשה בכלי שרת, **הָרִי הִיא כָּל הַמְנַחוֹת** – שנטמאו לאחר שנתקדשו בכלי, **וְתַשְׁרָף** – שמשנתקדשה בכלי חלה עליה קדושת הגוף, ואין לה פדיון, ומאחר שאינה ראיה להיקרב, הרי היא טעונה שריפה בבית הדרשן, כמו שבארנו לעיל. **וְאִלּוּ שְׁמַנְחוּתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת** – והואיל ואינן ראויות להיקרב ואין להן פדיון: **הָאוֹמְרָת: טְמֵאָה אֵינִי לָךְ** – כלומר שאמרה כן לאחר שנתקדשה המנחה בכלי שרת; **וְשָׁבֵאוּ לָהּ עֵדִים שְׁהִיא טְמֵאָה** – שבאו עדים, לאחר שנתקדשה המנחה בכלי, והעידו על הסוטה שנטמאה; **וְהָאוֹמְרָת: אֵינִי שׁוֹתָה** – שלאחר שנתקדשה המנחה אמרה הסוטה, שאינה רוצה לשתות, אף על פי שהיא טהורה, **וְשִׁבְעָלָה אֵינִי רוֹצָה לְהִשְׁקוּתָה** – שחזר

למתים, ואין כהן מטמא למתים; כהן אוכל בקדשי קדשים, ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים.
 ח מה בין איש לאשה? האיש פורע ופורם, ואין האשה פורעת ופורמת; האיש מדיר את בנו בנזיר, ואין האשה מדרת את בנה בנזיר; האיש מגלח על נזירות אביו, ואין האשה מגלחת על נזירות אביה; האיש מוכר את בתו, ואין האשה מוכרת את בתה; האיש מקדש את בתה, ואין האשה מקדשת את בתה; האיש נסקל ערם, ואין האשה נסקלת ערומה; האיש נתלה, ואין האשה נתלת; האיש נמכר בגניבתו, ואין האשה נמכרת בגניבתה.

פרק רביעי

א ארוסה ושומרת יבם – לא שותות ולא נוטלות כתבה, שנאמר (במדבר ה, כט): "אשר תשטמה אשה תחת

פירוש ברטנורא

למתים. דכתיב (שם) בני אהרן, ולא בנות אהרן; ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים. דהמטא ואשם ומנחה בכוליהו כתיב (שם ו) כל זכר בכני אהרן יאכלנו: **ח** האיש פורע ופורם. כשהוא מנוגע פורע את ראשו ופורם את בגדיו, דכתיב (שם י"ג) איש צרוע הוא וכו', איש פורע ופורם, ואין אשה פורעת ופורמת: האיש מדיר בנו בנזיר. בנו קטן. וחלה נזירתו עליו ואפילו לכשיגדל. וזו הלכה היא בנזיר ואין לה סמך מן התורה: האיש מגלח על נזירות אביו. אם גר אביו בנזירות והפריש קרבנותיו ומת היה בנו נזיר או שנדר בנזירות לאחר מיתת אביו. הרי הבן מגלח ביום מלאת ומביא קרבנות שהפריש אביו. וגם זו הלכה ואין לה סמך: האיש מקדש את בתו. מקבל קדושי בתו קטנה שלא מדעתה דכתיב (דברים כ"ב) את בתי נתתי לאיש הזה: האיש נסקל ערם. דכתיב (ויקרא כ"ד) והגמו אותו, וא"א לומר אותו ולא אותה, דהא כתיב (דברים י"ז) והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא, אלא אותו בלא כסותו אבל אותה בכסותה: האיש נתלה. דכתיב (שם כ"א) ותלת אותו על עץ, אותו ולא אותה: האיש נמכר בגניבתו. דכתיב (שמות כ"ב) ונמכר בגניבתו, ולא בגניבתה:

ד א ארוסה ושומרת יבם. ארוסה שקנא לה ארום ושומרת יבם שקנא לה יבם: לא שותות. דמעמינהו קרא: ולא נוטלות כתובה. שהיא גרמה לאסור

משניות מבוארות – קהתי

האשה נסקלת ערומה – משום כבודה, שלא תתבוה, כמבואר במסכת סנהדרין (ו, ג-ד); **האיש נתלה** – לאחר שנסקל, ואין **האשה נתלת** – שנאמר (דברים כא, כב): "ותלת אותו על עץ", ודרשו: אותו ולא אותה. **האיש נמכר בגניבתו, ואין האשה נמכרת בגניבתה** – שנאמר (שמות כב, ב): "ונמכר בגניבתו", ודרשו: גנבתו ולא בגניבתה. ויש עוד הבדלים רבים בין איש לאשה (כמפורט בקידושין סוף פרק א. וכן: ויש עוד הבדלים רבים בין איש לאשה נרצעת; האיש מפר נדרי בתו ואין אשה מפירה נדרי בתה; האיש מצווה על פריה ורבייה ולא האשה, האיש נידון בכך סורר ומורה ולא האשה, ועוד), אלא כך היא דרך המשנה לשנות ולשייר ("תנא ושייר").

לנפש לא יטמא בעמיו", ודרשו חכמים: בני אהרן ולא בנות אהרן. **כהן אוכל בקדשי קדשים, ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים** – כגון חטאת ואשם ומנחה, שקדשי קדשים הם, ונאכלים לפנים מן הקלעים, התורה אמרה בכלום (במנחה – ויקרא ו, יא; בחטאת – שם שם, כב; באשם – שם ז, ו); כל זכר בכני אהרן יאכלנה. "כל זכר בכהנים יאכלנה", ומכאן שכהן אוכל בקדשי קדשים, ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים. אבל קדשים קלים, כגון שלמי יחיד, נאכלים אף לנשים.

באור משנה ח

אגב המשנה הקודמת העוסקת בהבדלים שבין כהן לכהנת, באה משנתנו לפרט הבדלים שבין איש לאשה בכלל.
מה בין איש לאשה – בדיני התורה בכלל? **האיש פורע ופורם** – כשהוא מצורע פורע את ראשו ופורם את בגדיו, ואין **האשה פורעת ופורמת** – שנאמר (ויקרא יג, מד-מה): "איש צרוע הוא... והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו ירעה פרוע". ודרושים חכמים: "איש צרוע" – איש ולא אשה. ברם, אף האשה יושבת מחוץ לעיר ונחלטת בטומאת נגעים כאיש. **האיש מדיר את בנו בנזיר, ואין האשה מדרת את בנה בנזיר** – כמבואר במסכת נזיר (ד, ו), שאם אמר האב על בנו הקטן שיהא נזיר, הרי הוא נזיר (כשלא מיחה הבן ולא מיחו קרוביו), אבל כשאמרה האם על בנה הקטן שיהא נזיר, אינו נזיר, וזו הלכה מפי הקבלה; **האיש מגלח על נזירות אביו, ואין האשה מגלחת על נזירות אביה** – שרשאי הבן להביא קרבנות תגלחתו, כשמלאו ימי נזירותו, ממצעות שהפריש אביו לקרבנות של נזירות עצמו ומת, כמבואר במסכת נזיר (ד, ז), ואף זו הלכה מפי הקבלה, שנאמרה בכך ולא בבת; **האיש מוכר את בתו** – לאמה, כשהיא קטנה, ואין **האשה מוכרת את בתה** – שנאמר (שמות כא, ו): "וכי ימכור איש את בתו לאמה", ודרשו: איש ולא אשה. **האיש מקדש את בתו** – כלומר שמקבל האב קידושין בשביל בתו הקטנה או הנערה, והיא מקודשת גמורה בכך, ואין **האשה מקדשת את בתה** – שנאמר (דברים כב, טז): "ואמור אבי הנערה אל הקונים, את בתי נתתי לאיש הזה", ומכאן שאבי הנערה זכאי לקדש את בתו, ואין אמה זכאית לכך; **האיש נסקל ערם, ואין**

~ יום ששי ~

באור משנה א

משנתנו דנה בנשים, שעל ידי קניו וסתירה הן מפסידות את כתובתן, ואין משקים אותן את המים המרים, מפני שאינן בכלל דין סוטה.
ארוסה – שקינא לה הארוס ובסתרה, ו**שומרת יבם** – הממתנת ליבם שייבמנה, וקינא לה היבם ונסתרה, **לא שותות** – את המים המרים, שכן הכתוב ממעט אותן מדין סוטה, כלהלן במשנתנו, **ולא נוטלות כתבה** – שעל ידי קניו והסתירה גרמה הארוסה עצמה שתאיסר על בעלה, וכן גרמה היבמה לאסור עצמה על היבם; ואף על פי ששומרת יבם שזינתה, מותרת ליבם (עיין באורנו לעיל ב, ה-ו), מכל מקום יכול היבם לקנא לה, שאינו רוצה באשה פרוצה, ומאחר שנסתרה, הרי גרמה בזה ליאסר עליו (רש"י; המאירי), הלכך מפסידות הן את כתובתן; שכן נאמר בתחילת פרשת סוטה: "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל", ודרשו חכמים, שפסוק זה בא לרבות ארוסה ושומרת יבם, שעל ידי קניו וסתירה נאסרת הארוסה על בעלה, ושומרת יבם על יבמה, ולפיכך יוצאת הארוסה בגט, והיבמה בחליצה, ואינן נוטלות כתובה. ומה טעם אינן שותות? **שנאמר** – בפרשת סוטה: "זאת תורת הקנאות, אשר תשטה אשה תחת אישה" – באשה היושבת תחת בעלה הכתוב מדבר, **פרט לארוסה ושומרת יבם** – שאינן יושבות תחת בעליהן, הלכך אינן שותות. **אלמנה לכהן גדול** – כהן גדול שעבר ונשא אלמנה,

אִישָׁהּ, פָּרַט לְאַרוּסָה וְשׁוֹמֵרַת יָבֵם. אֲלֶמְנָה לְכֶהֱן גְדוֹל, גְּרוּשָׁה וְחִלוּצָה לְכֶהֱן הַדְּיוּט, מְמוּרַת וְנִתְיָנָה לְיִשְׂרָאֵל, וְכַתּוּבָה לְמִמּוֹר וְנִתְיָן – לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה.

ב וְאֵלוֹ לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה: הָאוֹמֵרֶת: טְמֵאָה אֲנִי, וְשָׁפָא לָהּ עֲדִים שְׁהִיא טְמֵאָה, וְהָאוֹמֵרֶת: אֲנִי שׁוֹתָה. אָמַר פְּעֵלָה: אֲנִי מִשְׁקָה, וְשִׁבְעֵלָה בָּא עָלֶיהָ בְּדֶרֶךְ – נוֹטְלַת כְּתָבָהּ וְלֹא שׁוֹתָה. מִתּוֹ פְּעֵלֶיהָ עַד שְׁלֹא שָׁתוּ – בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: נוֹטְלוֹת כְּתָבָה וְלֹא שׁוֹתוֹת; וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה.

ג מְעַבְרַת חֲבֵרוֹ וּמִיִּנְקַת חֲבֵרוֹ – לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: יָכוֹל הוּא

פירוש ברטנורא

עצמה עליו, שנסתרה אחר קניו, המקונו ואיסור לא אמעית, דכתיב (במדבר ה) דבר אל בני ישראל כו', לרבות ארוסה ושומרת יבם לקינו: תחת אישה. כיושבת תחתיו הכתוב מדבר: נתינה. מן הנבעונים. ואסורים לבא בקהל: לא שותות. דלא נאמרה פרשה אלא בראויה לקימה, דכתיב (ש) כי תשטה אשתו, בראויה לאישות הכתוב מדבר, פרט לאלמנה לכהן גדול וכו': ולא נוטלות כתובה. ואע"ג דשאר אלמנות לכהן גדול נובות כתובתן כראמיין בכתובות (ק) וכן ביבמות (פד) זו אין לה כתובה, שסתירתה גרמה לה:

ב אמר בעלה איני משקה ושבעלה בא עליה בדרך. שהוא גורם לה שלא תשתה, נוטלת כתובה: מתו בעליהן, של כל סוטות הראויות לשתות, ולא הספיקו להשקותן עד שמתו: כ"ש אומרים נוטלות כתובה. דשטר העומד לגבות כגבוי דמי: ולא שותות. דכתיב (ש) והביא האיש את אשתו: וב"ה אומרים לא שותות ולא נוטלות כתובתן. כלומר מתוך שלא שותות אין נוטלות כתובתן, דשטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי:

ג מעוברת חבירו. שמת או גרשה והניחה מעוברת או מניקה. ואסורה חכמים לינשא עד שיהיה הולד בן שתי שנים. והלך זה ונשאה קודם הומן, וקינא

משניות מבוארות – קהתי

לעיל א, ג), נוטלת כְּתָבָהּ וְלֹא שׁוֹתָה – כלומר אסורה היא לבעלה, מאחר שאינה שותה, אבל אינה מפסידה את כתובתה, הואיל והבעל גרם לה שלא תשתה. מתו פְּעֵלֶיהָ עַד שְׁלֹא שָׁתוּ – סוטות שהיו ראויות לשתות את המים, ולא הספיקו להשקותן עד שמתו בעליהן, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: נוֹטְלוֹת כְּתָבָה – בגמרא מבואר טעמם, שסוברים הם: שטר העומד לגבות הרי הוא כגבוי, כלומר מי שיש לו שטר חוב על חברו בשיעבוד נכסים, הרי בעל השטר מוחזק בנכסים, ונמצא שהאשה היא המוחזקת בנכסים המשועבדים לכתובה, ויורשי הבעל הם התובעים, לפיכך על יורשי הבעל להביא ראייה שנטמאה, שהמוציא מחברו עליו הראיה, וכיון שאין להם ראייה, חייבים לשלם לה כתובתה, וְלֹא שׁוֹתוֹת – שנאמר בפרשת סוטה (במדבר ה, טו): "והביא האיש את אשתו". והרי מת. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: לֹא שׁוֹתוֹת – מהטעם האמור לעיל, וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה – שסוברים בית הלל: שטר העומד לגבות אינו כגבוי, ונמצא שהאשה היא התובעת כתובתה מן היורשים, ועליה להביא ראייה שלא נטמאה, וכיון שאין לה ראייה, אינה נוטלת את הכתובה מספק שמא נטמאה.

~ שבת קודש ~

באור משנה ג

למדנו לעיל (משנה א), שאם אדם נשא אשה באיסור, כגון כהן גדול שנשא אלמנה או כהן הדיוט שנשא גרושה וכיוצא בזה, וקינא לה בעלה ונסתרה, אינה שותה ואינה נוטלת כתובה, שנאמר (במדבר ה, יב): "כי תשטה אשתו", בראויה לאישות הכתוב מדבר. – משנתנו מוסיפה לדרן בנשים שאינן ראויות לאישות, כגון אלמנה שהיא מעוברת מבעלה המת, או מינקת תינוקה, שכן חכמים אסרו את המינקת להינשא עד שיהא תינוקה בן שנתיים, שהוא זמן היניקה, ומבואר הטעם בגמרא (יבמות מב, ב): שמה תתעבר, ויתעבר החלב, וימות התינוק מרעב. ויבדולשמי מוצא: הנושא מעוברת חברו ומינקת חברו, עליו הכתוב אומר (משלי כג, א): "אל תסג גבול עולמך, ובשדי יתנומים אל תבוא". כן דנה משנתנו בנשים שאינן ראויות לילד, ויש בזה מחלוקת תנאים, כפי שיבואר במשנה.

מְעַבְרַת חֲבֵרוֹ וּמִיִּנְקַת חֲבֵרוֹ – מי שעבר על איסור החכמים ונשא אלמנה או גרושה שהיא מעוברת מבעלה הראשון, או מינקת תינוקה, לֹא שׁוֹתוֹת – אם קינא להן ונסתרו, אין משקים אותן את המים המרים, מפני שאינן ראויות לו לקיימן, כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו, וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה – ואינן זכאיות לתבוע כתובה: דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר – שרבי מאיר אומר: לא ישא אדם מעוברת חברו ומינקת חברו; ואם נשא, יוציא ולא יחזור עולמית (גמרא). וְחֲכָמִים אוֹמְרִים:

גְּרוּשָׁה וְחִלוּצָה לְכֶהֱן הַדְּיוּט – כהן הדיוט שנשא בעבירה גרושה או חלוצה, מְמוּרַת וְנִתְיָנָה לְיִשְׂרָאֵל – ישראל שנשא בעבירה ממוזרת או נתינה (עיין באורנו ביבמות ב, ד), וְכַתּוּבָה לְיִשְׂרָאֵל שנישאה בעבירה לְמִמּוֹר וְנִתְיָן – או נתינתן, כל הנשים הללו, מאחר שנישאו לבעליהן באיסור, אם קינא להן הבעל ונסתרו, לֹא שׁוֹתוֹת – אין משקים אותן את המים המרים, שלא נאמרה פרשת סוטה אלא באשה הראויה לקיימה, שנאמר (במדבר ה, יב): "איש איש כי תשטה אשתו" – בראויה לאישות הכתוב מדבר, להוציא אלו שאסורות לבעליהן (ספרי), הלא כן כל אלו אין להן דין סוטה, ואינן שותות; אבל יוצאות הן מבעליהן, וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה – אמנם כשהן יוצאות מבעליהן בלא קינוי וסתירה, יש להן כתובה, כמו ששינוי במסכת כתובות (יא, ו), אבל כשהן יוצאות על ידי קינוי וסתירה, אינן נוטלות כתובה, שעל ידי הקינוי והסתירה גרמו לעצמן להפסיד כתובתן.

לפי הרמב"ם, הטעם של כל אלו – אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וכו' – שלא שותות, מפני שבעליהן באו עליהן באיסור, שכן כותב הרמב"ם (הל' סוטה ב, ח-ט). "כל איש שבא ביאה אסורה מימיו... אין המים המאורים בודקים את אשתו, שנאמר (במדבר ה, לא): "ונקה האיש מעון והאשה היא תשא את עונה" – בזמן שהאיש מנוקה מעון אשה נושאת את עונה. לפיכך אם היתה אשתו מחייבי לאוין או מחייבי עשה, אפילו שנייה, וקינא לה ונסתרה, אינה שותה, אלא תצא בלא כתובה, ותהיה אסורה עליו אף משום זה" (עיין שם "משנה למלך").

באור משנה ב

משנה זו באה ללמדנו בסוטות שאין משקים אותן את המים המרים, והן יוצאות מבעליהן, מפני שנאסרו עליהם, אלא שלענין כתובתן אין דינן שווה: יש מהן שאינן נוטלות כתובה, ויש שנוטלות כתובתן.

וְאֵלוֹ – הסוטות המפורטות להלן, לֹא שׁוֹתוֹת – את המים, וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה – הואיל והן גרמו לאסור עצמן על בעליהן: הָאוֹמֵרֶת: טְמֵאָה אֲנִי – לאחר קינוי וסתירה הודתה שנטמאה, והרי היא אסורה לבעלה; וְשָׁפָא לָהּ עֲדִים שְׁהִיא טְמֵאָה – שראוה שנטמאה; וְהָאוֹמֵרֶת: אֲנִי שׁוֹתָה – היינו שאמרה כן קודם שנמתקה המגילה (כדלעיל ג, ג), אף על פי שאינה מודה שנטמאה; כל אלו אינן שותות, ויוצאות מבעליהן בלא כתובה, כמו שבארנו הטעם לעיל. אבל אם אָמַר פְּעֵלָה: אֲנִי מִשְׁקָה – שהאשה הסכימה לשתות אלא שהבעל אינו רוצה להשקותה, וְשִׁבְעֵלָה בָּא עָלֶיהָ בְּדֶרֶךְ – לאחר שנסתרה, כגון בזמן שעלה עמה לירושלים לבית דין הגדול (עיין

לְהַפְרִישָׁה, וְלְהַחְזִירָה לְאַחַר זְמַן. אֵילוּנִית וּזְקֵנָה וְשְׂאִינָה רְאוּיָה לִילָד – לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתֵבָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יָכוֹל הוּא לִשְׂאֵא אִשָּׁה אַחֶרֶת וְלִפְרוֹת וְלִרְבוֹת הֵימְנָה. וְשְׂאָר כָּל הַנְּשִׂימ – אוֹ שׁוֹתוֹת, אוֹ לֹא נוֹטְלוֹת כְּתֵבָה.

ד אִשֶּׁת פְּהֵן שׁוֹתָה וּמִתְרַת לְבַעְלָהּ. אִשֶּׁת סְרִיס שׁוֹתָה. עַל יְדֵי כָּל הַעֲרִיּוֹת מְקַנְיָן, חוּץ מִן הַקְּטָן וּמִמּוֹ שְׂאִינָה אִישׁ.

פירוש ברטנורא

לה ונסתרה: לא שותה. שהרי אינה ראויה לקיימה, דס"ל לר"מ הגושא מעוברת חבירו או מונקת חבירו ויציא ולא יהויר עולמית. ואין הלכה כרבי מאיר: יכול הוא להפרישה. עד כ"ד חדשים ולהחזירה, הלכך ראויה לאישות קרינא בה: איילונית. דוכרניתא דלא ילדה: ושאינה ראויה לילד. ששתתה כוס עקרון. ואסור לקיימן למי שאין לו בנים: ר"א אומר יכול הוא לישא אשה אחרת. ויהיה מותר לקיים את זאת, הלכך ראויה לאישות היא. ואין הלכה כר"א אליעזר:

ד אשת כהן שותה ומותרת לבעלה. אם נמצאת נקיה. דמהו דתימא הואיל ואשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה, ניהוש לה שמוא נאנסה ולכך לא בדוקה המים, קמ"ל: אשת סריס שותה. דלא תימא מבלעדו אישך אמר רחמנא, והאי לאו בר הכי הוא, קמ"ל: על ידי כל העריות מקנאים. אם קינא לה מאביה או מאחיה ומאחד מכל עריות, ונסתרה, הוי קינוי ונאסרת עליו ושותה. דלא תימא נטמאה נטמאה ב' פעמים, אחד לבעל ואחד לבעול, היכא דמתסרא עליה בראי זנות, לאפוקי הא דאסרא עליה וקיימא אימא לא קא משמע לן: חוץ מן הקטן. פחות מכן ט' שנים ויום אחד, שאין ביאתו ביאה, כך פירש רמב"ם. ולי נראה קטן פחות מכן י"ג שנה ויום א' ולא הביא סימנים, דכתיב (במדבר ה) ושכב איש אותה, איש ולא קטן; וממו שאינו איש. למעוטי בהמה:

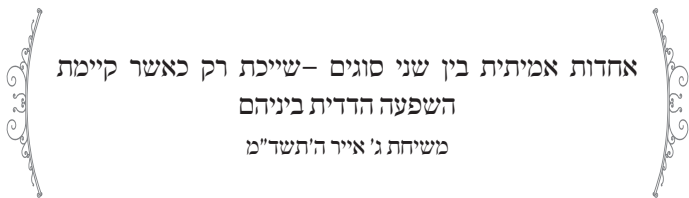
משניות מבוארות – קהתי

מבואר בגמרא, שהואיל וכתוב בפרשת סוטה (במדבר ה, ג): "והיא לא נתפשעה" (לא נאנסה), ומשמע: אבל אם נתפשעה מותרת, אפשר היה לומר, שלא נאמרה פרשה סוטה אלא באשת ישראל, אבל אשת כהן, כיון שאפילו נתפשעה אסורה, אין משקים אותה, לפיכך באה המשנה להשמיענו, שאף אשת כהן שותה. אִשֶּׁת סְרִיס שׁוֹתָה – אף על פי שנאמר בפרשת סוטה (סו, טו, כ): "ויתן איש כן את שכבתו מבלעדו אישך", והרי שמדובר באשה שבעלה אינו סריס, מכל מקום אין הכתוב בא למעט אשת סריס; ואף זו, אם קינא לה בעלה ונסתרה, הרי היא שותה את המים. עַל יְדֵי – בשביל – כָּל הַעֲרִיּוֹת מְקַנְיָן – יכול הבעל לקנא לאשתו, שלא תיסתר עם אנשים האסורים עליה משום גילוי עריות, ואפילו עם אלה שמותרת להתייחד עמהם, כגון עם אביה או עם בנה (המאירי עפ"י הירושלמי), ואם נסתרה עם אחת מהעריות לאחר שקינא לה, הרי היא נאסרת עליו עד שישקוה את המים. בגמרא מבואר: הואיל ונאמרו בפרשת סוטה פעמיים "נטמאה" (במדבר ה, כו; כס) ודרשו: אחד לבעל ואחד לבעול, כלומר שעל ידי טומאה זו נאסרה אף על הבעול (לכשתתגרש מבעלה), הרי אפשר לומר, שלגבי העריות אין קינוי קינוי, כיון שאסורה היא עליהן בלא הכי, ואם כן אין משקים אותה, לפיכך באה המשנה להשמיענו: "על ידי כל העריות מקנין" – אף לגבי העריות מועיל קינוי, ומשקים אותה, שלא נדרש הכתוב אלא לגופו, אבל אינו בא למעט עריות; חוץ מן הקטן – היינו פחות מכן תשע שנים ויום אחד, שאין ביאתו ביאה (דמב"ם); ויש מפרשים: פחות מכן שלוש עשרה שנה ויום אחד שלא הביא סימני נערות, שנאמר בפרשת סוטה (במדבר ה, ג); "ושכב איש אותה" – איש ולא קטן (ברטנורא; ועיין תוספות רבי עקיבא אגוד); וממו שאינו איש – כגון בהמה, כלומר שאם קינא הבעל לאשתו, שלא תיסתר עם קטן או עם בהמה, אין קינוי קינוי, ואין כאן דין סוטה.

יָכוֹל הוּא לְהַפְרִישָׁה, וְלְהַחְזִירָה לְאַחַר זְמַן – כשייגמר זמן הניניקה; חכמים חולקים על רבי מאיר וסוברים, שמי שעבר ונשא מעוברת חבירו ומינתק חבירו, ויציא. ולכשיגיע זמנו לכנוס יכנס; הלכך ראויה לאישות היא, שהרי יכול הוא להוציאה, ולהחזירה לאחר זמן הניניקה; ומכאן, אם קינא לה ונסתרה, יש לה דין סוטה, ומשקים אותה את המים. אֵילוּנִית – אשה שאינה מסוגלת ללדת מטבע ברייתה, והיא מכונה "איילונית" מלשון "איל" (זכר), מפני שאין לה סימני אשה, וזְקֵנָה – שחלה להיות לה אורח כנשים, וְשְׂאִינָה רְאוּיָה לִילָד – כגון ששתתה כוס עקרון, כל אלו לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתֵבָה – שאינן ראויות לאישות, משום מצוות פריה ורביה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: רְאוּיָה לִשְׂאֵא אִשָּׁה אַחֶרֶת – מלבדן, וְלִפְרוֹת וְלִרְבוֹת הֵימְנָה – ויהא מותר לקיים את אלו; הלכך אם קינא להן ונסתרו, הרי הן שותות. ואין הלכה כרבי אליעזר. וְשְׂאָר כָּל הַנְּשִׂימ, אוֹ שׁוֹתוֹת, אוֹ לֹא נוֹטְלוֹת כְּתֵבָה – כמו ששינו במשנה הקודמת, שהאומרת "איני שותה" יוצאת בלא כתובה.

באור משנה ד

אִשֶּׁת פְּהֵן – שקינא לה בעלה ונסתרה, שׁוֹתָה – את המים המרים, וּמִתְרַת לְבַעְלָהּ – אם נמצאה טהורה, היינו שלא בדוקה המים, הרי היא מותרת לבעלה. משנתנו באה להשמיע שאף על פי שאשת כהן דינה חמור מאשת ישראל, שכן אשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה, ואילו אשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה, ואם נעשתה סוטה, הרי אפשר לחשוש שמוא נאנסה, ולכן אין המים בודקים אותה, ותהא אסורה לבעלה כההן, מכל מקום אין חוששים לכך, ודינה כאשת ישראל, שאם המים לא בדוקה, הרי היא מותרת לבעלה; ואפילו התחילו חלאים אחרים לבוא עליה, וחלו שאר אבריה, כל שלא צבתה בטנה ולא התחיל ירכה לנפול, הרי זו מותרת (גמרא; דמב"ם); כן

עין יעקב - מסכת ברכות

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה - עוז והדר"

כובד. הכנעה: **שעה א'**. במקום שהיו מתפללין: הדר **ממש**. שצריך לקשט עצמו: **מציון**. מקשט: **עבדו וכו'**. תפלה היא במקום עבודה:

דף ל **עמוד ב**. פרק זה ממשיך לעסוק בהלכות תפילה, ומבוארים בו דיני צורת התפילה, ההוספות המחוייבות, ההוספות האסורות, ודיני הטועה בתפילה. **משנה** משנתנו עוסקת בחיוב הכוונה הראויה בשעת התפילה, ובאיסור להפסיק באמצע התפילה: **אין עומדין להתפלל תפילת שמונה עשרה, אלא מתוך כבוד ראש**, כלומר, מתוך הכנעה ויראה. **חסידים הראשונים היו שוהין קודם התפילה שעה אחת שלמה במקום שבאו להתפלל**, ואחר כך היו מתפללין, **כדי שיכוונו את לבם לאביהם שבשמים**. המשנה מבארת שאסור להפסיק בשעה שמתפלל תפילת 'שמונה עשרה': **אפילו אם המלך שואל בשלומו לא ישיבנו**. וכן **אפילו אם היה נחש פרוץ על עקבו, לא יפסיק מתפילתו**.

גמרא הגמרא מבררת את מקור הדין ששינו במשנה, שאין עומדים להתפלל אלא מתוך כבוד ראש. שואלת הגמרא: **מנא הני מילי** - מהיכן למדנו דבר זה. משיבה הגמרא: **אמר רבי אלעזר, דאמר קרא** - שאמר הכתוב לגבי חנה, כשעמדה להתפלל לפני ה' במקדש שיתן לה בנים (שמואל א' א י), **'והיא מרת נפש ותתפלל על ה' ובכה תבכה'**. הרי שלא עמדה חנה להתפלל אלא מתוך נפש מרה ונכנעת, ויש ללמוד משם לכל מי שבא להתפלל, שצריך לעמוד להתפלל מתוך נפש נכנעת, ולא מתוך קלות ראש.

שואלת הגמרא: **ממאי** - מנין שיש ללמוד מתפילת חנה לתפילה של כל אדם, **דילמא חנה שאני** - אולי אצל חנה שונה דבר זה, כיון דהוה **מרידא לבא טובא** - שהיתה מרת לב ביותר משום שלא זכתה לילדים, ומחמת כן התפללה בהכנעה, אולם אין הכרח ללמוד מכאן שרק כך ראוי להתפלל.

משיבה הגמרא: **אלא אמר רבי יוסי ברבי חנינא**, יש להוכיח דבר זה **מהבא** - מפסוק זה, שאמר דוד המלך, **'ואני ברב חסדך אבא ביתך אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך'** (תהלים ה ח). ומסוים דברי דוד שישתחוה אל היכל קדשו של ה' מתוך יראה, יש ללמוד שכך היא הצורה הראויה לעמוד לפני ה' לתפילה, מתוך יראת ה' והכנעה לפניו.

שואלת הגמרא: הרי אף לימוד זה יש לדחות, **ממאי**, **דילמא דוד שאני**, משום דהוה **מצער נפשיה ברחמי טובא** - שהיה מצער את עצמו מאד לבקש רחמים מתוך יראה והכנעה, ולא משום שרק כך היא הצורה הנכונה לעמוד בתפילה לפני ה'.

משיבה הגמרא: **אלא אמר רבי יהושע בן לוי**, יש להוכיח דבר זה **מהבא**, שנאמר (תהלים כט ב) **'הבו לה' כבוד שמו השתחוו לה' בתדרת קדש'**. הרי שהשתחויה לה' צריכה להיות בהדרת קודש, ואל תקרא בלשון הפסוק **בתדרת קודש**, **אלא** כאילו כתוב **בתדרת קודש**. כלומר, שהשתחויה לה' צריכה להיות מתוך חרדת קודש ויראה. ומוזה יש ללמוד גם שעבודת התפילה צריכה להיות מתוך חרדת קודש ויראה.

שואלת הגמרא: **ממאי** - מנין שיש לקרוא כך את הפסוק וללמוד ממנו את החיוב להתפלל בכבוד ראש, **דילמא לעולם אימא לך** - אולי לעולם יש לומר שכוונת הפסוק היא להתדרת קודש **ממש**, כלומר שיש לעבוד את ה' מתוך הדר ויופי, **כי הא** - וכמו שמצאנו, **דרב יהודה הנה מציון נפשיה** - היה מקשט את עצמו בבגדים מהודרים, ו**הדר מצלי** - ורק אחר כך היה מתפלל. ואם כן אין ללמוד מפסוק זה גם את דין המשנה, שיש לעמוד לפני ה' מתוך חרדת קודש ויראה.

משיבה הגמרא: **אלא אמר רב נחמן בר יצחק**, יש להוכיח דבר זה **מהבא** - מפסוק זה, שנאמר (תהלים ב יא) **'עבדו את ה' ביראה וגילו פרעדה'**. הרי שמפורש בלשון הפסוק, שעבודת ה' צריכה להיות ביראה ובהכנעה. ואם כן, התפילה שהיא לנו היום במקום העבודה שהיתה בבית המקדש, צריכה להיות מתוך יראה והכנעה.

לא יצא השער, כמו ששינו במשנה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי
 בְּמָה דְּבָרִים אָמְוִרִים שאסור לפסוק על קדירות של חרס אם יש ביד
 המוכר רק עפר, בְּאֹפֶן שהוא פוסק על כלי חרס העשויים מִקָּפֶר
 לָבָן, שכיון שעפר זה אינו מצוי, אינו נחשב שיש לו את הקדירות
 אלא כשיש לו כבר ביצים עשויות, אָבֵל בְּאֹפֶן שפסק עמו על
 כלים העשויים מִקָּפֶר שְׁחוּר כְּגוֹן מה שנוהגים לעשות בְּקָפֶר הַנִּנְיָא
 וְחִבְרוֹתֶיהָ [העיריות הסמוכות לה] ובקָפֶר שִׁיחִין וְחִבְרוֹתֶיהָ, פּוֹסְקִין
 אף על פי שעדיין לא נעשו הביצים, ואפילו אם אין עפר ברשותו
 כלל, שמתוך שהוא מצוי לכל, אָף עַל פִּי שְׂאִין לֹא יֵשׁ לֹא ויכול
 המוכר ללוות ביצים מאחרים ולעשות לו כלים אלו בכל עת,
 ולפיכך נחשב הדבר כאילו יש לו.
 מספרת הגמרא: אָמְיֶמֶר, יְהִיב זִוּוִי – היה נותן מעות ופוסק על כלי
 חרס הנעשים מעפר שחור כְּפִי מְעִילֵי עֶפְרָא – משעה שהכניסו
 יוצרי כלי החרס את העפר לרשותם, אף על פי שעדיין לא עשו
 מהם ביצים של יוצר. מקשה הגמרא: כְּמָאן – כמי מהתנאים סובר
 בזה אמימר, אִי סוּבֵר אַמִּימֵר בְּרַבִּי מֵאִיר, לא היה לו לפסוק
 דְּהָאֶמֶר אִין פּוֹסְקִין עַל בִּיצִים שֶׁל יוֹצֵר עַד שְׂעִשְׂעוּ, ובאין עדיין לא
 נעשו, וְאִי סוּבֵר אַמִּימֵר בְּרַבִּי יוֹסִי, לא היה צריך להמתין עד
 שיכניסו היוצרים את העפר לרשותם, דְּהָאֶמֶר רַבִּי יוֹסִי אָף עַל פִּי
 שְׂאִין לֹא יֵשׁ לֹא, ומותר לפסוק אף על פי שאין לו כלל מפני
 שיכול ללוות אצל אחרים.
 מתרצת הגמרא: לְעוֹלָם סוּבֵר אַמִּימֵר בְּרַבִּי יוֹסִי, שמותר לפסוק אף
 קודם שנעשו, ומה שהמתין עד שיכניסו את העפר לרשותם הוא
 משום דְּכַתְּרִיהָ דְּאִמִּימֵר עֲשִׂיב עֶפְרָא – במקומו של אמימר היה
 העפר יקר ואינו מצוי, ולפיכך אִי דְּמְעִילֵי עֶפְרָא – אם הכניסו
 היוצרים את העפר לרשותם, סְמָכָא דְּעִתִּיהָ שֶׁל כֵּל אֶחָד מֵהֶם
 שחבירו לא יחזור בו, ומי שחזר בו מתחייב במי שפרע, וְאִזּוּ יְהִיב
 לְהוּ אַמִּימֵר זִוּוִי, וְאִי לֹא – הכניסו עדיין עפר, יש לחשוש שמא לא
 ימצאו עפר ולכן לֹא סְמָכָא דְּעִתִּיהָ, שאף אם יחזרו בהם לא
 יתחייבו במי שפרע, כיון שהוא יודע שאפשר שלא ימצאו עפר,
 ונתן את מעותיו על הספק, לפיכך לא רצה אמימר לתת את
 המעות עד שיכניסו עפר לרשותם, שאז יהיו אסורים לחזור בהם:
 שנינו במשנה: וּפּוֹסֵק עִמּוֹ עַל הַנֶּבֶל כֵּל יְמוֹת הַשָּׁנָה רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר
 אִין פּוֹסְקִין עַל הַזֶּבֶל אֲלֵא אִם כֵּן הִיתָה לוֹ זָבֵל בְּאִשְׁפָּה וְחֻכְמִים
 מְתִירִים. מקשה הגמרא: חֻכְמִים הֵינּוּ תַנָּא קָמָא – מה החילוק בין
 דברי תנא קמא לדברי חכמים הרי לדברי שניהם מותר לפסוק על
 הזבל, ומדוע הביאה המשנה את דברי חכמים כאילו היא שיטה
 שלישית. מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּא

מלאכות עד שיהיו כאן קדירות הראויות למכירה, א' לְפוֹפִי –
 לגלגל את הטיט לפי המידה שרוצה לעשות את הכלי ולעשות לו
 בית קיבול, ב' וְיִבְוֶשִׁי – וליבש את הטיט, ג' עִוְלֵי לְאִתְּוֹנָא –
 להכניסו לתוך הכבשן, ד' לְמִשְׁרָף – לצרף את הטיט בתוך הכבשן
 עד שייעשה חרס, ה' וְלִמְיָפֵק – ולהוציאו מן הכבשן. מתרצת
 הגמרא: מה שאמרו במשנה שמותר לפסוק על הביצים של יוצר
 מדובר כְּגוֹן דְּמִלְפָּסָה וְיִבְוֶשִׁי – כגון שכבר גלגל את הטיט ויצר
 ממנו את צורת הכלי, וכבר ישב הטיט כפי צורה זו. מקשה הגמרא:
 וְהָא עֲדִיין גַּם לֵאחֵר שֶׁגִּלְגַל ויבש הטיט אִיבָא תְּלֵת מֵלֵאכּוֹת עַד
 שיהיו הקדרות ראויות למכירה, והוא הכנסתם לכבשן, צרופם
 באש, והוצאתם. מתרצת הגמרא: המשנה מדברת בְּאִתְּוֹנָא דְּהָהוּא
 דְּוִבִין הוּא דְּמִיָּפֵק – במקום שהמנהג הוא שהקונה את הקדרות הוא
 מוציאם מן הכבשן, ונמצא שאין חסרות כאן אלא שתי מלאכות
 עד שיהיו הקדרות ראויות למכירה:
 מקשה הגמרא על רב: מדוע שנינו בהיתר הפסיקה וְעַל הַסִּיד
 מְשִׁישְׁקַעְנֵנוּ בְּכַבְשָׁן; וְהָא מְחוּסֵר שֶׁלֶשׁ מֵלֵאכּוֹת עַד שִׁיהִיֵּה רֵאוּי
 לְמַכֵּירָה, א' מְקַלָּה – לשרוף את אבני הסיד באש, ב' וְאִפְיָן –
 להוציא את האבנים השרופות מן האש, ג' וְיִמְדֵק – לפורר את
 האבנים דק לאבקה. מתרצת הגמרא: המשנה מדברת בְּאִתְּוֹנָא
 דְּהָהוּא דְּוִבִין הוּא דְּיִיָּק – במקום שהמנהג שקונה הסיד מקבל
 אבנים שרופות, והוא מפייק ברתם אותם לאבקה, ונמצא שכאשר שיקע
 את האבנים בכבשן, אינם מחוסרים אלא שתי מלאכות עד שיהיה
 הסיד ראוי למכירה.
 מקשה הגמרא על שיטת שמואל: וְלְשִׁמּוּאֵל דְּאָמַר שֶׁעַל דָּבָר שְׂאִינוּ
 מְחוּסֵר מֵלֵאכּוֹת בִּידֵי שְׂמִים אֲלֵא רַק מֵלֵאכּוֹת בְּיַד אֲדָם, אָפִילוּ אִם
 חָסֵר מְאֹד מֵלֵאכּוֹת, פּוֹסֵק עֲלֵיו, אִם כֵּן קִשָּׁה לְמָה לִּי מְשִׁישְׁקַעְנֵנוּ
 בְּכַבְשָׁן – מדוע הוצרכה המשנה שלא יפסוק על הסיד עד
 שישקענו בכבשן, הרי גם השקעת האבנים בכבשן היא בידו אדם,
 ואם כן אף קודם ששקעו בכבשן, יש לו לפסוק על הסיד, כיון
 שאינו מחוסר אלא מלאכות שבידי אדם. מתרצת הגמרא: אָמַר
 – יש לפרש את דברי המשנה, שאין כוונתה שלא יפסוק עד
 שישקענו בכבשן בפועל, אלא מְשַׁעֵר שְׂרָאוּי לְשַׁקְעוּ בְּכַבְשָׁן –
 דהיינו שיש לו כבר את העצים להסיק את הכבשן, ואת האבנים
 לשקעם בו, ואין חסר אלא את המלאכות שבידו לעשותם, מותר
 כבר לפסוק, אבל קודם שהכל מוכן בידו אסור לו לפסוק:
 וְעַל הַבִּיצִים שֶׁל יוֹצֵר: תַּנּוּ רַבְנָן, אִין פּוֹסְקִים עַל הַבִּיצִים שֶׁל יוֹצֵר
 לִיתָן לוֹ כְּלֵי חָרֵס, עַד שְׂעִשְׂעוּ הַבִּיצִים מִן הָעֶפֶר, אֲבָל אִם עֲדִיין לֹא
 עָשָׂה הַיּוֹצֵר אֶת הַבִּיצִים אָף עַל פִּי שִׁישׁ בִּידוֹ עֶפֶר ויכול לעשות
 ממנו ביצים, אסור לפסוק שיתן לו כלי חרס לפי השער עתה, אם

כאשר יושב בחדרו ופותח את ה'לקוטי תורה', אזי "ידעתינו
 הייתיו"
 משיחת ג' אייר ה'תשד"מ

הנהגה כזו (עבודה כפי טבע הרגילות) נקראת בשם "לא עבדו"
 משיחת ג' אייר ה'תשד"מ

56 שתיעשה גורן הראוי למכירה, מחוסר ארבע מלאכות, והם א'
 57 משךא פתחה - לשטוח את העומרים (חבילות התבואה) מול
 58 השמש כדי שתייבשו ויהיו ראויים לדישה. ב' למיכש - שתייבשו
 59 העומרים בשמש. ג' ולמיכש - לרוש את התבואה, ד' ומיכרא -
 60 ולזרות את התבואה ברוח כדי שיתפור המוך ויישאר גרגירי
 61 התבואה בלא מוך, ומדוע מותר לפסוק עליו.
 62 מתרצת הגמרא: המשנה מדברת פגוז דשךא פתחה ויכש - שכבר
 63 שטח את העומרים בשמש ויבשו, ואינם מחוסרים אלא דישה
 64 וזריה, וכל שאינם מחוסרים אלא שתי מלאכות מותר לפסוק
 65 עליהם.
 66 מקשה הגמרא: ולשמואל דאמר שאם מחוסר מלאכה בידי שמים,
 67 אפילו אחת, אינו שופק, קשה איך התירה המשנה לפסוק על
 68 הגדיש, והא מחוסר מיכרא - זריה ברוח דבידי שמים היא - שהרי
 69 אי אפשר לזרות אלא אם כן יש רוח, ואין בידו להביא את הרוח
 70 אלא בידי שמים היא. מתרצת הגמרא: אפשר פנפאותא - אף אם
 71 לא תהיה רוח יוכל לנפות את גרגירי התבואה מן המוך על ידי
 72 נפה, ונמצא שתיקונו תלוי בידי אדם ולכך רשאי לפסוק עליה.
 73 מקשה הגמרא על רב: מדוע שנינו בהיתר הפסיקה ועל העביש של
 74 ענבים: והא עדיין מחוסר ארבע מלאכות עד שיהיה כאן יין הראוי
 75 למכירה, א' מכמר - שיתחממו הענבים בתוך העביש, ב' ועיולי לבי
 76 מעצרתא - להכניס את הענבים לגת, ג' למיכש - לדרוך אותם בגת
 77 שיצא היין מן הענבים, ד' ולמנגד - ולמשוך את היין מן הגת אל
 78 הבור שלפני הגת. מתרצת הגמרא: מדובר במשנה בענבים שכבר
 79 אינם מחוסרים חימום, אלא פרתני רבי הייא לענין זיתים, ששנינו
 80 במשנה על המעטן של זיתים, ורבי חייא גרס בברייתא, על הפומר
 81 של זיתים כלומר שפוסק עמו לאחר שכבר נתחממו הזיתים
 82 במעטן, הקא נמי יש לפרש לענין עביש של ענבים, שכונת המשנה
 83 על הפומר של ענבים, כלומר שפוסק עמו לאחר שכבר התחממו
 84 הענבים בתוך העביש, וראויים כבר להכניס אל הגת.
 85 מקשה הגמרא: והא עדיין מחוסר תלת - שלש מלאכות גם לאחר
 86 שהענבים התחממו, שהיינו להכניסם לגת, ולדרוך אותם ולמשוך
 87 את היין אל הבור. מתרצת הגמרא: המשנה מדברת פאתרא דההוא
 88 דרבין הוא דנדי - במקום שהמנהג הוא שקונה היין הוא מושך את
 89 היין מן הגת אל הבור, ונמצא שלאחר שתי מלאכות כבר ראוי היין
 90 למכירה, ולפיכך מותר לפסוק עליו.
 91 מקשה הגמרא על רב: מדוע שנינו בהיתר הפסיקה ועל הפעמן של
 92 זיתים: והא מחוסר ארבע מלאכות עד שיהיה כאן שמן הראוי
 93 למכירה, א' מכמר - שיתחממו הזיתים בתוך המעטן, ב' ועיולי לבי
 94 דפי - להכניסם לבית הבד, ג' למיכש - לדרוך על הזיתים בבית
 95 הבד ולעשות מהם שמן, ד' ולמנגד - ולמשוך את השמן מבית הבד
 96 אל הבור שכונסים בו את השמן. מתרצת הגמרא: הגני רבי הייא
 97 בתוספתא שלו. במקום על 'המעטן' של זיתים, על פומר של זיתים
 98 והיינו שמדובר לאחר שכבר התחממו הזיתים במעטן וראויים
 99 להביאם לבית הבד לדריכה, ולפיכך מותר לפסוק עליהם.
 100 מקשה הגמרא: הא עדיין אכא תלת - גם אחרי שהזיתים התחממו
 101 יש עוד שלש מלאכות החסרות בכדי שיהיה השמן ראוי למכירה,
 102 ולפי דברי רב אסור לפסוק על דבר שמחוסר שלש מלאכות.
 103 מתרצת הגמרא: המשנה מדברת פאתרא דההוא דרבין הוא מנגדי
 104 - במקום שהמנהג שקונה השמן הוא זה שמושך את השמן מבית
 105 הבד אל הבור, ונמצא שמיד לאחר שנדרכו הזיתים ויצא מהם
 106 שמן הם ראויים למכירה, ואם כן אין הזיתים חסרים אלא שתי
 107 מלאכות ולפיכך מותר לפסוק עליהם.
 108 מקשה הגמרא על רב: שנינו בהיתר הפסיקה ועל הפיצים של יוצר:
 109 וקשה אמאי - מדוע מותר לפסוק על קדירות של חרס בשעה
 110 שאין לו אלא עיגולי טיט של יוצר החרס, והא מחוסר חמש

1 מזה שאין כן הקא שהשליח התחייב לשלם כפי המחיר במקום
 2 היוקר אם לא יקנה, לאו פירו - אין בידו בשעת התנאי לקיים את
 3 דבריו שהרי אפשר שלא ירצו למכור לו, ואם כן אין דעתו גמורה
 4 להתחייב בכך ונחשבת התחייבותו כאסמכתא.
 5 אמר רבא הגי פי תלתא דיהבי וזו לחד למזבן להו מידי - שלשה
 6 אנשים שנתנו מעות לאדם אחר לקנות להם דבר מה שישתכרו
 7 בו, וזבן לחד מיניהו - והוא קנה חפץ והתכוון שיהיה זה עבור
 8 אחד מהם בלבד, וזבן לכולהו - הרי שלשםם שותפים בו כאילו קנה
 9 לשלשם, ולא אמרן ששלשםם שותפים במה שקנה אלא באופן
 10 הלא צר וחתים איניש איניש להודיה - שהשליח לא קשר וחתם את
 11 המעות של כל אחד מהם בצרור בפני עצמו, ומעות שלשםם
 12 מעורבים, ולפיכך נחשבים שלשםם שותפים בכל המעות, אבל אם
 13 צר וחתים איניש איניש להודיה - קשר וחתם את מעותיו של כל
 14 אחד מהם בצרור בפני עצמו, וקנה במעות של אחד מהם דבר מה,
 15 למאן דזבן זבן ולמאן הלא זבן לא זבן ואינם שותפים בו, כיון שמעות
 16 כל אחד מהם מונח בפני עצמו.
 17 אמר רב פפי משמיה דרבא, האי סיטומתא קניא - החותם
 18 שמחתמים התנונים את החביות שקנו נחשב לקנין, ואין בעל
 19 הבית יכול לחזור בו מן המכירה אף על פי שהתנוני לא משך ולא
 20 הגביה את החביות. מבררת הגמרא: למאי הלכתא - לענין מה קנה
 21 החנוני את החביות, כלומר האם הוא קנין גמור או לא. משיבה
 22 הגמרא: רב ורבא אמר שהסיטומתא מועילה למקניא ממש -
 23 לקנין גמור, ואין אחד מהם יכול לחזור בו אפילו אם ירצה לקבל
 24 עליו מי שפרע. ורבנן אמרי אין זה קנין גמור, ולא הועילה
 25 הסיטומתא אלא שאם ירצה אחד מהם לחזור בו יצטרך לקבולי
 26 עליה מי שפרע.
 27 מסיקה הגמרא: והלכתא ברוב המקומות אין הסיטומתא קנין גמור
 28 ואינו מועיל אלא לקבולי עליה מי שפרע, ומכל מקום פאתרא
 29 דנהיגו למקני ממש - במקום שהמנהג שעושים סיטומתא על מנת
 30 שבכך יהיו החביות קניות לגמרי לחנוני, קני - קנה החנוני את
 31 החביות ואין אחד מהם יכול לחזור בו כלל, שכיון שנהגו בקנין זה
 32 הרי יש כאן גמירות דעת מצד המוכר והקונה לקנין, וכל מעשה
 33 שיש בו גמירות דעת לקנין מועיל בקנין גמור:
 34 שנינו במשנה: תיה הוא תחלה לקוצרים. כלומר שאם יש למוכר
 35 פירות ברשותו אף על פי שלא נגמרה מלאכתם, ועדיין אינם
 36 עומדים למכירה, מותר לפסוק עליהם כשער הזול אפילו קודם
 37 שיצא השער, מפני שנחשב שיש לו את אותם פירות והם נכנסים
 38 לרשותו של הלוקח, הגמרא דנה עד כמה אפשר שיהיו הפירות
 39 מחוסרים עד לגמר מלאכתם, ועדיין יהיה מותר לפסוק עליהם.
 40 אמר רב אם אין הדבר שפוסק עליו מחוסר אלא שתים - שתי
 41 מלאכות עד שיהיה ראוי למכירה, שופק עליו כשער הזול אף על
 42 פי שלא יצא השער, אבל אם הוא עדיין מחוסר שלש מלאכות אינו
 43 שופק עליו, מפני שנחשב כמו שעדיין אין לו את הדבר שהוא פוסק
 44 עליו וצריך להמתין עד שיצא השער. ושמואל אמר אם אינם
 45 מחוסרים אלא מלאכות שאפשר לעשותם בידי אדם, אפילו אם
 46 הם מחוסרים מאה מלאכות, הרי זה נחשב כיש לו ושופק עליו
 47 כשער הזול, שכיון שבידו להשלים את כל מה שחסר, הרי זה
 48 כאילו הוא כבר ברשותו, אבל אם מחוסר מלאכה שאינו יכול
 49 לעשותה אלא תלויה בידי שמים, אפילו אם אינה אלא מלאכה
 50 אחת, אינו שופק שכיון שאין בידו להשלים את המלאכה, הרי זה
 51 נחשב שעדיין אינו ברשותו ואינו רשאי לפסוק אלא אם כן יצא
 52 השער.
 53 הגמרא דנה בדברי המשנה לפי דברי אמוראים: תנן שופק עמו
 54 על הקדיש - מותר לפסוק על תבואה אף על פי שאין לו אלא גדיש
 55 המחוסר דישה. מקשה הגמרא על שיטת רבי: והא בסתם גדיש עד

בבא מציעא. פרק המישי - איזהו נשך - דף עד עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" רלא

רש"י

תוספות

1 לאו בידו. שמוא לא ימכרוהו לה: דלא צר וחתים. מעות של כל איש ואיש לבד: סיטומתא.
2 חותם שרושמינ התננים על החביתו של יין שלוקחין הרבה ביחד ומניחין אותן באוצר
3 הגעלים ומוליכין אותן אחת למכור לחנות ורושמינ אותם לדעת שקל הרשמות
4 נמכרות: ונתארת כו' למיקני. שרגילין לרשום על מנת שבדקר זה תהא קניה לו כאלו
5 משך קני: מחוסר שתיים. שתי מלאכות: פוסק
6 עשו. ואע"פ שלא נצא השער דהא יש לו אכל
7 מחוסר שלש באין לו דמי: בידי אדם. אם
8 מלאכות שהדקר מחוסר בידי אדם אפי' מאה חו
9 פוסק: בידי שמים אפי' אחת אינו פוסק. דמי
10 יימר דאתא ויהא בידו להשלים הלךר באין לו
11 הוא: משךא בפתה. שטוח העומקין בפתה
12 ומידרא. לזרוק המון לאחר הדישה ברתת ברות
13 בגון דשדי בחמה ויבש. דאבתי גדיש קרי ליה
14 האיבא מידרא. דבידי שמים היא שצורח רוח
15 שאינה מצויה: אפשר בנפשותא. ורין בלעז. על
16 העבים. כולדה לאותבינהו לרב ושמואל קניט לה
17 ואילו: מכר. החקום: לפישר. לדרוך בנות מנהי.
18 למשוך והין אל הבור שלפני הגת: בדתני ר'
19 תיא. לקמן: על הכומר של יותים. דתנו במתני'
20 (לעיל דף עב) מעטין תנא ליה אידו במתני' בלשון
21 כומר לומר שבכר נתחממה בו דשא. בית הכד
22 של שמו: לפי: אמולידיר בלעז: לשון מלפפין
23 הנולד (שבת דף קטט) שמנגללו לפי מדתו אם
24 גדולות אם קטנות ועושה לון בית קיבול:
25 ומישרה. לצרפו בכבשן: בגון דמלפא ויבש. ואבתי
26 ביצים קרי להו לשון ביצה מרשקיא שהערפ
27 מנובלת עם הפנים: ומידק. לאחר שנשרפו
28 האבנים גרי נון חתכות שרופות מוציאין אותן
29 מן הכבשן ונתנין בהן מעט מים וצוברין אותן
30 ונידוכות מאליהן כגמח טחון: משראוי לשקען
31 בכבשן. משכהו ודמין את האבנים ואת העצים
32 והכל בידו ואין חסר אלא מלאכת השריפה:
33 כדא. שצריך שיהא מוכן בידו: בעשר לון.
34 שאינו מצוי וכשהיו מכניסין אותו אין מכניסין
35 אותו אלא מנובל ועשו ביצים: אבל בעשר
36 שחור. שהוא מצוי במקומו אין צריך שיהא בידו
37 שאם אין לזה יש לזה: כפי עיני עפרא
38 משהכניס המוכר וצבר עפר בביתו ועפר שחור
39 היה: עשי עפרא. וקר ואינו מצוי: סמכא דעמיה.
40 דכל אחד והחור וקבל מי שפרע: לא סמכא
41 דעמיה. דלמא לא משבח עפרא וליבא מי שפרע
42 שהוא עצמו לא נסמך עליו אלא נתן על הספק
43 ימות

32 על הביצים של יוצר עד שיעשו דברי ר'
33 בעפר שחור בגון כפר הנניא וכתבותיה כפר שיהיו וכתבותיה פוסקין אע"פ שאין לזה
34 יש לזה אמור יחיד זוני מכי מעיילי עפרא כמאן אי פר' מאיר האמר עד שיעשו
35 אי פרבי יוסי האמר אע"פ שאין לזה יש לזה לעולם פרבי יוסי וכתבותיה דאמור
36 עשיק עפרא אי דמעילי עפרא סמכא דעמיה ויהיב להו זוני ואי לא לא סמכא
37 דעמיה: ופוסק עמו על הזבל כל ימות השנה: חקמים היינו תנא קמא אמר רבא
43 ימות

ואינו פוסק אלא ביצים אירי ומנדקת האי לישנא דאע"פ שאין לזה יש לזה כדנקט גבי פוסקין על שער שבשוק משמע שיש שער שבשוק לביצים וקמ"ל דאע"פ שאין שער לקדירות שבשוק
בין שיש שער לביצים חשיב כאלו יש לו ביצים לפסוק לקדירות כשער מוכרי קדירות בולו שהביצים לעגן קדירות כעין לקיטות למוכרי תבואה אי נמי אפילו אין שער יכול להיות דחשיב
כיש לו לפי שדרך יוצרים דקנין מהדרי שיש הרבה מהם:
יכול לומר לו תי לי כזה את לי מעותי. אין זה מעמיד מלוח על גבי פירות בין דבורת מהן נתון לו מעות תחילה ואפילו מי שפרע ליבא דדעתיהו אינשי אתרעא ויאל בשותן מעות
על מנת לקבל פירות לאחר זמן:

56 שצריך להתנות כשיטת רבנן היא הפליגי עליה דרבי שמעון במשנה
 57 לעיל (מד). דאמר רבי שמעון לא קנו כלל, ואף הלוך יכול לחזור בו
 58 ואפילו אם לא השתנה השער] אלא שמקבל עליו מי שפרע,
 59 ואפילו הכי - ואף על פי כן אמר תנא קמא שגם כשהשתנה השער
 60 והול מחיר החפץ, אי פסק והתנה מתחילה שיתן לו בשער הנבזה
 61 [הזול], שקיל ביה השתא - הרי הוא נוטל בשער של עכשיו שהוא
 62 זול, אבל אי לא פסק בן מתחילה, שקיל ביה מעיקרא - נוטל כפי
 63 שהיה השער בשעת הפסיקה, ואם אין רצונו בכך מתחייב במי
 64 שפרע. דלמא דברי תנא קמא דווקא כשיטת רבי שמעון היא דאמר
 65 שמן התורה מעות קונות וחכמים לא הפקיעו את הקנין לענין
 66 הלוך, ולכן אמר שכי פסק מתחילה שיתן לו בשער הנבזה [הזול]
 67 שקיל ביה השתא, אבל אי לא פסק שקיל במעיקרא, משום דקני להו
 68 וזו - שכבר קנה את המקח במעותיו, וכיון שהוא של הלוך אף
 69 שיש אומדנא שהלוך נתן מעות מלכתחילה על דעת לקחת
 70 כשער הזול, אין כח ביד אומדנא זו לבטל מקח גמור ואינו יכול
 71 לחזור בו לאחר שהזול מחירו אלא אם כן התנה על כך מתחילה.
 72 אגל דרבנן שסוברים שמעות אינן קונות כלל, ואף כשלא השתנה
 73 השער יכול לחזור בו אלא שמתחייב במי שפרע, יש לומר שאם
 74 השתנה השער בין אם פסק מתחילה ליטול כשער הזול ובין אם
 75 לא פסק בן מתחילה, שקיל ביה השתא - הרי הוא רשאי לקבל לפי
 76 המחיר הזול שהוא עתה, ולא יתחייב אף במי שפרע, שכן יש
 77 לאמוד דרעתייה דאניש הנותן מעות על מנת לקבל את מה שקונה
 78 רק לאחר זמן אתרעא וילא - שאם ישנתה השער יקבל את החפץ
 79 לפי השער הזול, וכיון שאין באן מקח אלא לענין מי שפרע יש כח
 80 באומדנא זו לבטל המקח. וכיון שאין ההלכה כדברי רבי שמעון
 81 לענין קנין מעות, אף במשנתנין אין הלכה כתנא קמא, אלא כדברי
 82 רבי יהודה שסובר בחכמים לענין קנין מעות.
 83 מתרצת הגמרא: אמר רב פפא לרבינא, אי אפשר לפרש את
 84 דברי תנא קמא שמה שהצריך להתנות מתחילה שיתן לו כשער
 85 הזול הוא מפני שסבר רבינא שמעון שהמעות קונות לגמרי ואין כח
 86 ביד אומדנא זו לבטל מקח גמור, משום דאמר רבי שמעון
 87 - באיזה אופן אמר רבי שמעון שהמעות קונות ואין הלוך רשאי
 88 לחזור בו, רק ביה דתריעא - באופן שלא השתנה השער משעת
 89 נתינת המעות עד שהוא רוצה לחזור בו, אבל ביה דתריעא - בשנתן
 90 מעות על דעת לקבל את מה שהוא קונה לאחר זמן, ואחר זמן
 91 השתנה השער, מי אמר רבי שמעון שאין הלוך יכול לחזור בו אם
 92 יזול הפירות, ודאי באופן זה מודה רבי שמעון לחכמים שגם
 93 הלוך יכול לחזור בו, ואף על פי שהוא יכול לחזור בו מבואר
 94 במשנה שאם לא התנה מתחילה שיקבלנו בשער הזול אינו רשאי
 95 והוא מתחייב בקללת 'מי שפרע', הרי שאין כח ביד אומדנא זו
 96 לבטל אף מי שפרע, ואם כן הוא הדין לפי דעת חכמים, שהרי
 97 כשהשער משתנה בין התשלום לקבלת החפץ לא נחלקו.
 98 מוכיח רב פפא שבאופן זה מודה רבי שמעון: דאי לא תימא הכי -
 99 שאם לא נאמר כן, מי שפרע בלוקח דרבי שמעון לית ליה ובתמיהו
 100 - וכי לדעת רבי שמעון לא שייך שיתחייב הלוך לעולם בקללת
 101 'מי שפרע', שהרי אם נתן מעות אינו יכול לחזור בו כלל. וכי תימא
 102 הכי נמי - ואם תרצה לומר שאכן לדעת רבי שמעון לא נאמרה
 103 קללת מי שפרע לענין הלוך, אם כן קשה והתניא (לעיל מה).
 104 שאמר רבי שמעון אף שהחזיר בו ממקח שנתנו עליו מעות עתידה
 105 לבוא עליו פורענות, מכל מקום ביה דתריעא - שאם חזר בו אין בית
 106 דין יכולים לעכב בעדו, אגל אמרו חכמים מי שפרע בו מאנשי דור
 107 המבול ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים בים
 108 הוא עתיד להפרע ממי שאינו עומד בדיבורו. מדייקת הגמרא: מאי
 109 מכל מקום - מה בא רבי שמעון לרבות במיילים 'מכל מקום', לאו
 110 - ודאי בא לרבות דלא שניא לוקח ולא שניא מזכר מקבל עליה מי

1 ימות הנשמים איך ביניהו - תנא קמא וחכמים נחלקו בדין פסיקה
 2 על הזבל בימות הגשמים, שתנא קמא התיר לפסוק אפילו בימות
 3 הגשמים, וחכמים לא התירו אלא בימות החמה כיון שאז יש לכל
 4 האנשים זבל באשפותיהם ולאחר שכבר הריקו ונישוף הפסולת
 5 שהוציאו מן השדה בימות הגשמים] אבל בימות הגשמים מודים
 6 הם לרבי יוסי שאסור לפסוק על הזבל:
 7 שנינו במשנה: ופוסק עמו בשער הגבוה:
 8 אף על פי שלא פסק עמו בשער הגבוה:
 9 מספרת הגמרא: תהוא גמרא דיהיב וזו לנדוניה דכי המה - אדם
 10 נתן מעות למוכרי הנדוניה [תכשיטי הבנות] על מנת שיתנו לו את
 11 תכשיטים עבור חמיו ביום פלוני, לפום כשהגיע יום הפירעון, ול
 12 רבוינא - הזולו התכשיטים, ורצה הקונה לחזור בו מן המקח מפני
 13 שחמיו לא רצה לקנות את התכשיטים במחיר שפסקו מתחילה,
 14 המוכר רצה לקיים המקח במחיר היוקר כשער שהיה בשעת
 15 הפסיקה. אהו לקמיה דרב פפא ושאל אם רשאי לחזור בו, אמר
 16 ליה רב פפא, אי פסקת עמו מתחילה שאם יזולו התכשיטים תשלם
 17 לו בשער הנבזה [הזול], שקיל ביה השתא - רשאי אתה לקבל את
 18 התכשיטים כפי שערם עתה שהוא בזול, ואי לא פסקת עם המוכר
 19 מתחילה שאם יזולו התכשיטים יתן כשער הזול, שקיל ביה מעיקרא
 20 - צריך אתה ליטול את התכשיטים לפי השער שהיו בשעה
 21 שפסקת עליהם, שהוא שער היוקר, ואיך יכול לדרוש שיתן לך
 22 לפי שער הזול [בדעת תנא קמא ושלא כדעת רבי יהודה במשנה].
 23 אמרו ליה רבנן לרב פפא, ואי לא פסק עמו מתחילה כשער הזול,
 24 וכי שקיל במעיקרא - חייב הוא לקבל את התכשיטים כפי השער
 25 בשעת פסיקתם ואינו רשאי לחזור בו, והרי מעות ניהו - לא היה
 26 באן כל קנין מלבד תשלום המעות, ומעות לא קנו במטלטלין,
 27 ולמה אם רוצה אינו יכול לחזור בו. אמר ליה רב פפא, אמא נמי לא
 28 אמרתי שאינו יכול לחזור בו, אלא לענין לקבולי עליה - לקבל
 29 עליו קללת מי שפרע אם הוא חוזר בו קא אמרינא, שהחזיר בו
 30 לאחר תשלום המעות, הרי הוא מתחייב בקללת 'מי שפרע', ועל
 31 זה אמרתי שאי פסק עמו מתחילה שאם יזולו התכשיטים יתן לו
 32 בשער הנבזה [הזול], נמצא שמצד התחייבותו צריך המוכר לתת
 33 את התכשיטים כפי השער של עכשיו ואם כן עתה שהמוכר רוצה
 34 לתת את המקח כשער הפסיקה דהיינו שער היוקר, המוכר הוא
 35 דקא הדר ביה - שחוזר בו, שהרי סיכמו שאם השער יזול יקיימו
 36 את המקח לפי שער הזול, ואם כן מקבל עליה מוכר מי שפרע. אבל
 37 אי לא פסק עמו בן מתחילה, נמצא שמצד התחייבותו צריך הלוך
 38 לקבל את התכשיטים כפי השער בשעת הפסיקה, ואם כן עתה
 39 שהלוך רוצה לקבל המקח כשער של עכשיו דהיינו שער הזול,
 40 הלוך הוא דקא הדר ביה, ואם כן מקבל עליה לוקח מי שפרע.
 41 במשנה לעיל (מד). נחלקו חכמים ורבי שמעון בדין קנין כסף,
 42 לדעת חכמים אין מעות קונות במטלטלים כלל, ואם נתן הלוך
 43 מעות עבור חפץ שנמצא ברשות המוכר ולא משכו ולא הגביהו,
 44 לא קנאו כלל, ובין המוכר ובין הלוך יכולים לחזור בהם ואלא
 45 שמי שחזרו בו מתחייב בקללת מי שפרע. אבל דעת רבי שמעון
 46 שמן התורה מעות קונות, ואף חכמים לא הפקיעו את קנין המעות
 47 אלא לענין המוכר, שהמוכר יכול לחזור בו אף על פי שכבר קיבל
 48 מעות, אבל הלוך אינו יכול לחזור בו כלל לאחר ששילם את
 49 המעות, מפני שלענין הלוך הניחו את הקנין בדין תורה, וכיון
 50 שהחפץ נחשב ברשותו אינו יכול לחזור בו.
 51 משה הגמרא: אמר ליה רבוינא לרב פפא, מכך שפסקת כדעת תנא
 52 קמא (במשנה לעיל עב) שצריך הלוך להתנות עם המוכר שאם
 53 יזול השער יתן לו כשער הזול, ואם לא התנה עמו אינו יכול
 54 לדרוש כן, מוכח שאתה סבור שהיא דעת רבים והלכה כמותם נגד
 55 דברי רבי יהודה שהוא יחיד, ויש להקשות וממאי דדברי תנא קמא

47 שפסק כהלל, אלא הלכה כתנא קמא שמותר ללוות סאה בסאה
 48 אם יש לו פירות כאלו בתוך ביתו:
 49 שנינו במשנה: וכן היה הלל אומר, לא תלוה אשה [וכו'] ככר
 50 לחברתה עד שתעשיה דמים:
 51 אמר רב יהודה אמר שמואל, זו ששנינו שהלל אסר לאשה להלוות
 52 ככר לחברתה עד שתעשנו דמים, הם דברי הלל בלבד, אבל חכמים
 53 חולקים עליו ואומרים, ששכנים ליום זה מזה ככרות לחם וכדומה
 54 קתם - בלא לעשותם דמים, ופורעים ככרות בקתם, אפילו אם
 55 התייקרו החטים ונמצא שהככרות שוות יותר משעת ההלוואה,
 56 אינם צריכים לפרוע במעות, אלא פורעים ככרות בסתם. והטעם
 57 שאינם חוששים משום ריבית, משום שלא החמירו חכמים לדקדק
 58 באיסור הלואה סאה בסאה כל כך ולאסור אפילו בדבר מועט.
 59 ואמר רב יהודה אמר שמואל, בני תבונה ההולכים יחד בדרך או
 60 יושבים יחד בבית אחד, וכל אחד יש לו מזונות משל עצמו,
 61 המקפידין זה על זה - שאינם מוחלים אפילו על דבר מועט, ואינם
 62 מלוים זה לזה אלא במדה במשקל ובמנין, אם הם מלוים זה לזה
 63 בשבתות או בימים טובים הרי הם עוברים משום איסור מדה, ומשום
 64 איסור משקל, ומשום
 65 איסור מנין, ומשום האיסור של לזין ופורעין ביום טוב, וכדברי הלל
 66 עוברים אף משום איסור רבית.
 67 ואמר רב יהודה אמר שמואל, תלמידי חכמים מותרים ללוות זה מזה
 68 בריבית של דבר מועט. מפרשת הגמרא: מאי טעמא, משום
 69 שתלמידי חכמים בודאי מידע דרביה אסורה, ואם כן בודאי
 70 כשהם נותנים תוספת על פרעון החוב אין כוונתם משום ריבית
 71 ושכר המתנת המעות, ומתנה הוא דיהבו אהדי - אלא שהם
 72 נותנים מתנה זה לזה.
 73 מספרת הגמרא: אמר ליה שמואל לחבירו אביה בר איהי, הלויני
 74 מאה פלפלין במאה ועשרין פלפלין - ואשיב לך לאחר זמן מאה
 75 ועשרים פלפלים, ואריף - ויפה הדבר לעשות כן, שאין בזה משום
 76 ריבית אלא מתנה בעלמא אני נותן לך.
 77 אמר רב יהודה אמר רב, מותר לו לאדם להלוות בניו וכני ביתו
 78 הסמוכים על שולחנו, דברי מאכל בריבית, כדי להפעימן טעם רבית
 79 - שירגישו כמה מצטער מי שנצרך לתת ריבית על הלואה, ויבינו
 80 כמה עונשו גדול, וימנעו מאיסור זה. דוחה הגמרא: ולא מילתא
 81 היא - אין ראוי לעשות כן, משום דאיתי למפרך - שיש לחשוש
 82 שמא יגרם הדבר להיפך שיבואו להגרר אחר איסור ריבית,
 83 שיחמדו לבם את הריח שמרויח המלוה:

משנה

84 אומר אדם לחבירו נפש עמי - עקור עמי את העשבים הרעים מן
 85 השדה שלי היום, ואני אנפש עמך בשדה שלך למחר, וכן אומר לו
 86 עדיף עמי - חפור עמי בשדה שלי היום, ואני אעדיף עמך בשדה
 87 שלך למחר, ואין בזה חשש משום ריבית, שכיון ששני העבודות
 88 שוות הם, אין לחשוש שמא תהיה העבודה בשדה חבירו קשה
 89 יותר ממה שחבירו עובד בשלו. ואולם לא יאמר לו נפש עמי היום
 90 בשדה שלי, ואני אעדיף עמך מחר בשדה שלך, או עדיף עמי היום
 91 בשדה שלי, ואני אנפש עמך למחר בשדה שלך, שכיון שאין
 92 המלאכות שוות, יש לחשוש שפעמים עבודה אחת קשה מהשניה,
 93 ויש כאן משום ריבית שבשכר שהוא ממתין לו על שכר פעולתו
 94 עד למחר, הוא מקבל עליו מלאכה שהיא קשה יותר ממה שחבירו
 95 עובד בשבילו.

1 הלויני בוד חפיו, וקוצין לו דמים לפי השער שבשוק, שלא יהיה
 2 חייב לו חטים אלא דמים, ובין אם יוקרו החטים או יוזלו יתן לו
 3 דמים אלו. ואם אחר כך הוזלו החטים, נותן לו הלוה כור חטים ולא
 4 את דמיו, ואם הוקרו החטים, נותן את דמיהם כפי שהיו בשעת
 5 ההלוואה.
 6 מקשה הגמרא: מדוע אם הוזלו החטים רשאי לתת לו חטים, ויהלא
 7 קוצין לו דמים, והתחייב לתת לו דמים אלו בין אם יוזלו החטים ובין
 8 אם יוקרו. מתרצת הגמרא: אמר רב ששת, אמנם אם קוצין, נותן לו
 9 את הדמים שקוצין בין אם הוזלו ובין אם הוקרו, ואין סוף דברי
 10 הברייתא המשך לתחילת דברי הברייתא באופן שקוצין, אלא הני
 11 קאמר, אם לא קוצין לו דמים, אלא התחייב לתת לו חטים כפי
 12 שהלוהו, אזי אם הוזלו החטים נזמל המלוה את חפיו, אבל אם
 13 הוקרו לא יתן לו חטים כפי שהלוהו, מפני שיש בזה איסור ריבית
 14 מדרבנן, אלא נותן את דמיהם כפי שהיו בשעת ההלוואה:

משנה

15 לא יאמר אדם לחבירו הלויני בוד חפיו, ואני אתן לך כור חטים אחר
 16 לזוןך - בשעה שתבכירי החבואה בשדה ויעשו ממנה גורן, שמא
 17 בשעת הפרעון יוקרו החטים ונמצא שמשלם לו יותר ממה
 18 שהלוהו. אבל אם יש ללוה חטים ברשותו אלא שאינו יכול ליטלם
 19 מפני שהמפתח ביד בנו, או שאבד לו המפתח, אומר לו למלוה
 20 הלויני עד שיבא ביד או עד שאמצא את המפתח, שכיון שיש לו
 21 חטים לא גזרו חכמים איסור הלואה סאה בסאה. והלל חולק ואומר
 22 אפילו כשיש לו חטים בתוך ביתו.
 23 וכן היה הלל אומר חומרא נוספת בהלוואה סאה בסאה, לא תלוה
 24 אשה בכר לחם להכרתה אף על פי שהוא דבר מועט, עד שתעשיה
 25 דמים - עד שתשום את שווי הלחם בדמים ויזקפו את דמי הלחם
 26 במלוה, מפני שיש לחשוש שמא עד שעת הפרעון יוקרו החפיו,
 27 ואם כן נמצא פאות ליד רבית, מפני שהכבר שמשלמת לה שוה
 28 יותר מן הכבר שלותה:

גמרא

29 אמר רב הונא, מה שהתירה המשנה ללוות חטים כשיש לו חטים
 30 בתוך ביתו, אינו אלא לפי כמות החטים שיש לו בתוך ביתו, והיינו
 31 שאם יש לו סאה חטים בביתו, לזה עליו סאה מחבירו, ואם יש לו
 32 סאתים, לזה סאתים, אבל אסור לו ללוות יותר ממה שיש לו
 33 בביתו. ורבי יצחק חולק ואומר, שאפילו אם יש לו רק סאה אחת,
 34 לזה עליה כמה בורין.
 35 תני רבי חייה בברייתא, ומברייתא זו יש לסייעיה לרבי יצחק, וכך
 36 אמרו בברייתא: אסור ללוות יין מחבירו על מנת לשלם לו יין
 37 לאחר זמן, אם מיפת יין אין לו ללוה בביתו, וכן אסור ללוות שמן
 38 על מנת לשלם לו שמן לאחר זמן, אם מיפת שמן אין לו ללוה
 39 בביתו. ויש לדייק מברייתא זו שנקטה טיפת יין וטיפת שמן,
 40 שדווקא אם אין לו יין ושמן כלל אסור לו ללוות, הא אם יש לו
 41 אפילו טיפה אחת, לזה עליה כמה מיפת, ולא רק לפי מה שיש לו,
 42 וכדברי רבי יצחק:
 43 שנינו במשנה: והלל אוסר: אמר רב נתן אמר שמואל, הלכה כדברי
 44 הלל שאסור ללוות סאה בסאה אפילו אם יש לו פירות בביתו ואינו
 45 לוח ממנו אלא עד שיבוא בנו או עד שימצא מפתח.
 46 מסיקה הגמרא: ולית הלכתא פותיה - אין הלכה כדברי שמואל

עֵרֵב

1 ועדים אין עוברין אלא משום כל תשימון. וזמנין דעבדי גמי אלפני עור לא תתן
2 מכשול בגוון שלא יהי מלוא בלא ערב ועדים אכל לא תשימון פסיקא ליה אכל לפני
3 עור וזמנין דלא עבדי בגוון שנתה מלוא לו בלאו הכי כי הכי דמושיט בוס של זון קלוייר לא
4 עבר אלא היכא דקאי בתרי עברי נהרא שלא היה שותהו אם לא היה זה (ע"ז דף ו.)

הֲרֵדֵן עֲלֶיהָ אִיזְהוּ נֶשֶׁךְ

5 **השׁוֹכֵר** את האומנין. משמע ליה בין בשכיר
6 יום בין בבקבלנות אבל בפרקין דביתר
7 הכי (דף פג.) נקט פועלים משום דפועלים לא
8 משמע אלא שכירי יום דבכהי מיורי כדאמר
9 הדין בזמן שאמר להשכים ולהעריב ורב גמי
10 דקאמר (לקמן ע"ו.) פועל יכול לחזור אפילו בחצי
11 היום ודקאן בשכיר יום אייזי ולא בקבלן כדמוכח
12 במשמעתין ולכך נקט פועל ולא אומן וא"ת דתנאי
13 לקמן בשמעתין (שם) השוכר את הפועל ובחצי
14 היום שמע שמת לו מת או אחוזו חמה אם שכיר
15 הוא כ"ו ואם בקבלן הוא כ"ו פ"ן דבתיקתא מיירי
16 בין בשכיר בין בקבלן אמאי נקט פועל ה"ל
17 למינקט אומן דמשמע תרתייהו ו"ל דה"ק אם
18 שכיר הוא כדאמר השוכר את הפועל נותן לו
19 שכרו ואם בקבלן הוא כ"ו דינו ומשום דבעי למתני
20 ובחצי היום ודאי היום לא שריף למתני אלא
21 אשכרי יום.
22 **את** הקר. בשני רישין והוא בעל קרון ולפספסי
23 דגריסי קרר י"ל דלחכי נקט קרר לפי
24 שקדדים רגילין להיות להם קרונות.
25 **פְּרִיפְרִין**. דבר האבדו חשיב לה שעמה זמנו
26 הוא לעשות:
ואדל

1 **כָּל יָמֵי גְרִיד אֶחָד כֹּל יָמֵי רִבִיעָה אַחַת לֹא יֵאמַר לוֹ**
2 **חֲרוֹשׁ עִמּוֹ בְּגִרִיד וְאֵינִי אֲחֲרוֹשׁ עִמָּךְ בְּרִבִיעָה רֶבֶן**
3 **גְּמִלְיָאֵל אוֹמֵר יֵשׁ רַבִּית מוֹקְדָמַת וְיֵשׁ רַבִּית מְאוֹחֶרַת**
4 **כִּיצַד נִתֵּן עֵינָיו לְלוֹת הֵימָנוּ וְהוּא מִשְׁלַח לוֹ וְאוֹמֵר**
5 **בְּשִׁבְלִי שְׂתַלְּוֵנִי זֶה הִיא רַבִּית מוֹקְדָמַת לָוֶה הֵימָנוּ**
6 **וְהַחֲזִיר לוֹ אֶת מְעוֹתָיו וְהוּא מִשְׁלַח לוֹ וְאוֹמֵר בְּשִׁבְלִי**
7 **מְעוֹתֶיךָ שְׁהִיוּ בְּטִילוֹת אֲצִלִּי זֶה הִיא רַבִּית מְאוֹחֶרַת**
8 **ר'שׁ אוֹמֵר יֵשׁ רַבִּית דְּבָרִים לֹא יֵאמַר לוֹ דַּע כִּי פֹא**
9 **אִישׁ פְּלוֹנִי מִמְּקוֹם פְּלוֹנִי וְאֵלּוּ עוֹבְרִין בְּלֹא תַעֲשֶׂה**
10 **הַמְלוּה וְהַלוּה וְהַעֲרַב וְהַעֲרִים וְהַכְּמִים אוֹמְרִים אָף**
11 **הַסּוֹפֵר עוֹבְרִים מִשׁוּם לֹא תִתֵּן וּמִשׁוּם אֵל תִּקַּח**
12 **מֵאֲתוֹ וּמִשׁוּם לֹא תִהְיֶה לוֹ בְּגוֹשָׁה וּמִשׁוּם וְלֹא**
13 **תְּשִׁימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ וּמִשׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְּשׁוֹל**
14 **וְרֵאֵת מִזְּאֵלְהוּד אֵינִי ה' גְּמִ' תִּנְיָא ר'שׁ כֵּן יוֹחִי אוֹמֵר**
15 **מִזֵּן לְגוֹשָׁה בְּחִבּוּרוֹ מִנָּה וְאֵינִי רִגִיל לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם**
16 **שְׂאִסּוֹר לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם ת"ל נֶשֶׁךְ כֹּל דְּבַר אֲשֶׁר**
17 **יִשָּׁךְ אִפִּילוֹ דִּיבּוּר אִסּוֹר: וְאֵלּוּ עוֹבְרִין: אִמֵּר אֲבִי**
18 **מְלוּה עוֹבֵר בְּכֹלֵן לָוֶה עוֹבֵר מִשׁוּם לֹא תִשָּׁךְ לְאַחִיד**
19 **וְלְאַחִיד לֹא תִשָּׁךְ וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְּשׁוֹל עֵרֵב**
20 **וְהַעֲדִים אִין עוֹבְרִין אֵלּא מִשׁוּם לֹא תְשִׁימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ**
21 **תִּנְיָא ר'שׁ אוֹמֵר מְלוֹי רַבִּית יוֹתֵר מִמָּה שְׂמְרוּיָהוּם**

22 **מִפְּסִידִים וְלֹא עוֹד אֵלּא שְׂמִשְׁמִים מִשָּׁה רַבִּינוּ חֲכָם וְתוֹרְתוֹ אִמֵּת וְאוֹמְרִין אֵילוּ הִיָּה יוֹדַע**
23 **מִשָּׁה רַבִּינוּ שִׁיְהִיָּה רִינֹחַ בְּדָבָר לֹא הִיָּה פוֹתְכוֹ כִּי אֵתָא רַב דִּימֵי אִמֵּר מִזֵּן לְגוֹשָׁה בְּחִבּוּרוֹ**
24 **מִנָּה יוֹדַע שְׂאִין לוֹ שְׂאִסּוֹר לְעַבּוֹר לִפְנֵי ת"ל לֹא תִהְיֶה לוֹ בְּגוֹשָׁה ר' אִמֵּי וְרַבִּי אִפִּי דְאִמְרֵי**
25 **תְּרִוּוּיָהוּ כְּאֵילוֹ דְּנוּ בְּשֵׁנֵי דִינֵין שְׂנַאֲמֵר הַרְבַּבְתָּ אֲנִישׁ לְרֵאשֵׁנוּ כְּאֵנוּ בְּכַאֵשׁ וּבְכַמִּים אִמֵּר רַב**
26 **יְהוּדָה אִמֵּר רַב כֹּל מִי שִׁישׁ לוֹ מְעוֹת וּמְלוּה אוֹתוֹן שְׁלֹא בְּעֵדִים עוֹבֵר מִשׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא**
27 **תִתֵּן מִכְּשׁוֹל וְרִישׁ לְקִישׁ אִמֵּר גֹּרֵם קָלְלָה לְעַצְמוֹ שְׂנַאֲמֵר תְּאֻלְמְנָה שְׂפַתִּי שָׁקֵר הַדּוֹבְרוֹת**
28 **עַל צְדִיק עֲתַק אִמְרו לִיָּה רַבֵּן לְרַב אִשִּׁי קָא מְקַיִים רַבִּינָא כֹּל מַה דְּאִמְרוּ רַבֵּן שְׁלַח לִיָּה**
29 **בְּהַדִּי פְּנִיָּא דְמַעְלֵי שְׂבַתָּא לִישְׁדֵּר לִי מִר עֲשֶׂרָה זְוִי דַּאֲתַרְמִי לִי קְטִינָא דַּאֲרַעָא לְמִזְבֵּן שְׁלַח**
30 **לִיָּה יִתֵּי מִר סְהַדִּי וּנְכַתֵּב בְּתַבָּא שְׁלַח לִיָּה אִפִּילוֹ אֲנָא גְּמִי שְׁלַח לִיָּה כֹּל שְׁבֵן מִר דְּמַרְדִּי**
31 **בְּגִירְסִיהַ מִשְׁתַּלִּי וְגֹרֵם קָלְלָה לְעַצְמֵי תְּנִי רַבֵּן שְׁלֹשָׁה צִעֲקִין וְאֵינִי נַעֲנִין וְאֵלּוּ הֵן מִי שִׁישׁ**
32 **לוֹ מְעוֹת וּמְלוּה אוֹתוֹן שְׁלֹא בְּעֵדִים וְהַקּוֹנָה אֲדוֹן לְעַצְמוֹ וְמִי שְׂאִשְׁתּוֹ מוֹשֶׁלֶת עָלָיו קוֹנָה**
33 **אֲדוֹן לְעַצְמוֹ מֵאִי הִיא אִיפֵּא דְאִמְרֵי תוֹלָה נְכִסֵּי בְּנִכְרֵי אִיפֵּא דְאִמְרֵי הַכּוֹתֵב נְכִסֵּי לְבָנָיו**
34 **בְּחַיֵּי אִיפֵּא דְאִמְרֵי דְבִישׁ לִיָּה בְּהָא מְתָא וְלֹא אוֹיֵל לְמִתָּא אֲחֲרִיתָא:**

הֲרֵדֵן עֲלֶיהָ אִיזְהוּ נֶשֶׁךְ

35 **השׁוֹכֵר** את האומנין והטעון זה את זה אין להם זה על זה אלא תרעומות שכר את החמור
36 ואת הקדר להביא פריפריין וחלילים לפלה או למת ופועלין להעלות פשתנו מן
37 המישרה וכל דבר שאבד והזרו בהן מקום שאין שם אדם שוכר עליהן או ממען השוכר את האומנין והזרו בהן ידם על התחתונה
אם

1 **כָּל יָמֵי גְרִיד אֶחָד כֹּל יָמֵי רִבִיעָה אַחַת לֹא יֵאמַר לוֹ**
2 **חֲרוֹשׁ עִמּוֹ בְּגִרִיד וְאֵינִי אֲחֲרוֹשׁ עִמָּךְ בְּרִבִיעָה רֶבֶן**
3 **גְּמִלְיָאֵל אוֹמֵר יֵשׁ רַבִּית מוֹקְדָמַת וְיֵשׁ רַבִּית מְאוֹחֶרַת**
4 **כִּיצַד נִתֵּן עֵינָיו לְלוֹת הֵימָנוּ וְהוּא מִשְׁלַח לוֹ וְאוֹמֵר**
5 **בְּשִׁבְלִי שְׂתַלְּוֵנִי זֶה הִיא רַבִּית מוֹקְדָמַת לָוֶה הֵימָנוּ**
6 **וְהַחֲזִיר לוֹ אֶת מְעוֹתָיו וְהוּא מִשְׁלַח לוֹ וְאוֹמֵר בְּשִׁבְלִי**
7 **מְעוֹתֶיךָ שְׁהִיוּ בְּטִילוֹת אֲצִלִּי זֶה הִיא רַבִּית מְאוֹחֶרַת**
8 **ר'שׁ אוֹמֵר יֵשׁ רַבִּית דְּבָרִים לֹא יֵאמַר לוֹ דַּע כִּי פֹא**
9 **אִישׁ פְּלוֹנִי מִמְּקוֹם פְּלוֹנִי וְאֵלּוּ עוֹבְרִין בְּלֹא תַעֲשֶׂה**
10 **הַמְלוּה וְהַלוּה וְהַעֲרַב וְהַעֲרִים וְהַכְּמִים אוֹמְרִים אָף**
11 **הַסּוֹפֵר עוֹבְרִים מִשׁוּם לֹא תִתֵּן וּמִשׁוּם אֵל תִּקַּח**
12 **מֵאֲתוֹ וּמִשׁוּם לֹא תִהְיֶה לוֹ בְּגוֹשָׁה וּמִשׁוּם וְלֹא**
13 **תְּשִׁימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ וּמִשׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְּשׁוֹל**
14 **וְרֵאֵת מִזְּאֵלְהוּד אֵינִי ה' גְּמִ' תִּנְיָא ר'שׁ כֵּן יוֹחִי אוֹמֵר**
15 **מִזֵּן לְגוֹשָׁה בְּחִבּוּרוֹ מִנָּה וְאֵינִי רִגִיל לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם**
16 **שְׂאִסּוֹר לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם ת"ל נֶשֶׁךְ כֹּל דְּבַר אֲשֶׁר**
17 **יִשָּׁךְ אִפִּילוֹ דִּיבּוּר אִסּוֹר: וְאֵלּוּ עוֹבְרִין: אִמֵּר אֲבִי**
18 **מְלוּה עוֹבֵר בְּכֹלֵן לָוֶה עוֹבֵר מִשׁוּם לֹא תִשָּׁךְ לְאַחִיד**
19 **וְלְאַחִיד לֹא תִשָּׁךְ וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְּשׁוֹל עֵרֵב**
20 **וְהַעֲדִים אִין עוֹבְרִין אֵלּא מִשׁוּם לֹא תְשִׁימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ**
21 **תִּנְיָא ר'שׁ אוֹמֵר מְלוֹי רַבִּית יוֹתֵר מִמָּה שְׂמְרוּיָהוּם**
22 **מִפְּסִידִים וְלֹא עוֹד אֵלּא שְׂמִשְׁמִים מִשָּׁה רַבִּינוּ חֲכָם וְתוֹרְתוֹ אִמֵּת וְאוֹמְרִין אֵילוּ הִיָּה יוֹדַע**
23 **מִשָּׁה רַבִּינוּ שִׁיְהִיָּה רִינֹחַ בְּדָבָר לֹא הִיָּה פוֹתְכוֹ כִּי אֵתָא רַב דִּימֵי אִמֵּר מִזֵּן לְגוֹשָׁה בְּחִבּוּרוֹ**
24 **מִנָּה יוֹדַע שְׂאִין לוֹ שְׂאִסּוֹר לְעַבּוֹר לִפְנֵי ת"ל לֹא תִהְיֶה לוֹ בְּגוֹשָׁה ר' אִמֵּי וְרַבִּי אִפִּי דְאִמְרֵי**
25 **תְּרִוּוּיָהוּ כְּאֵילוֹ דְּנוּ בְּשֵׁנֵי דִינֵין שְׂנַאֲמֵר הַרְבַּבְתָּ אֲנִישׁ לְרֵאשֵׁנוּ כְּאֵנוּ בְּכַאֵשׁ וּבְכַמִּים אִמֵּר רַב**
26 **יְהוּדָה אִמֵּר רַב כֹּל מִי שִׁישׁ לוֹ מְעוֹת וּמְלוּה אוֹתוֹן שְׁלֹא בְּעֵדִים עוֹבֵר מִשׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא**
27 **תִתֵּן מִכְּשׁוֹל וְרִישׁ לְקִישׁ אִמֵּר גֹּרֵם קָלְלָה לְעַצְמוֹ שְׂנַאֲמֵר תְּאֻלְמְנָה שְׂפַתִּי שָׁקֵר הַדּוֹבְרוֹת**
28 **עַל צְדִיק עֲתַק אִמְרו לִיָּה רַבֵּן לְרַב אִשִּׁי קָא מְקַיִים רַבִּינָא כֹּל מַה דְּאִמְרוּ רַבֵּן שְׁלַח לִיָּה**
29 **בְּהַדִּי פְּנִיָּא דְמַעְלֵי שְׂבַתָּא לִישְׁדֵּר לִי מִר עֲשֶׂרָה זְוִי דַּאֲתַרְמִי לִי קְטִינָא דַּאֲרַעָא לְמִזְבֵּן שְׁלַח**
30 **לִיָּה יִתֵּי מִר סְהַדִּי וּנְכַתֵּב בְּתַבָּא שְׁלַח לִיָּה אִפִּילוֹ אֲנָא גְּמִי שְׁלַח לִיָּה כֹּל שְׁבֵן מִר דְּמַרְדִּי**
31 **בְּגִירְסִיהַ מִשְׁתַּלִּי וְגֹרֵם קָלְלָה לְעַצְמֵי תְּנִי רַבֵּן שְׁלֹשָׁה צִעֲקִין וְאֵינִי נַעֲנִין וְאֵלּוּ הֵן מִי שִׁישׁ**
32 **לוֹ מְעוֹת וּמְלוּה אוֹתוֹן שְׁלֹא בְּעֵדִים וְהַקּוֹנָה אֲדוֹן לְעַצְמוֹ וְמִי שְׂאִשְׁתּוֹ מוֹשֶׁלֶת עָלָיו קוֹנָה**
33 **אֲדוֹן לְעַצְמוֹ מֵאִי הִיא אִיפֵּא דְאִמְרֵי תוֹלָה נְכִסֵּי בְּנִכְרֵי אִיפֵּא דְאִמְרֵי הַכּוֹתֵב נְכִסֵּי לְבָנָיו**
34 **בְּחַיֵּי אִיפֵּא דְאִמְרֵי דְבִישׁ לִיָּה בְּהָא מְתָא וְלֹא אוֹיֵל לְמִתָּא אֲחֲרִיתָא:**
בְּרִינִיָּהוּ:

הֲרֵדֵן עֲלֶיהָ אִיזְהוּ נֶשֶׁךְ:

28 **השׁוֹכֵר** את האומנין והטעון זה את זה. מפרש
29 בגמרא: שכר את החמור או את
30 הקדר להביא פריפריין וחלילים. קדר בעל קרון.
31 פריפריין. עצים משופים ונאים לעשות לו
32 אפריון. חלילין לפלה. לשמן חתן וכלה. או לשת.
33 לקונו. משרת. רישיש. מים ששורין בתן קבוס
34 ופשתן בשתן בגבעולין. מקום שאין אדם. שאינו
35 מוצא פועלין לשכור והפשתן אבד והוא סמך
36 עליהן: שוכר עליהם. בני אדם ביוקר ועליהם
37 לשלם: או פסעו. מפרש בגמרא: השוכר את
38 האומנין. לעשות מלאכה בקבלנות בכר וכה
39 והזרו בהן. לאחר שעשו מקצת: דם על
40 התחתונה. אם הוקרו פועלים ואינו מוצא מי
41 שיגמרה בשכר שהיה מגיע לאלו על העתיד
42 לעשות מעכב משכר ממה שעשו כל מה
43 שיצטרך להוציא עד שתגמר מלאכתו בשכר
44 שפסק עם אלו ואם הוקרו פועלים ונקצא
45 שיגמרה בפתות ישום להם מה שעשו ויתן להם
46 מה שפסק עשו חצייה יתן להם חצי שכרן ואין
47 יבוללים לומר לו דרי פועלים אחרים תתמען
48 לגמור מלאכתך ותן לנו כל שכרנו חזין ממה
49 שנטלו אלה:

ואם
אם

54 **ב**י אָמַר - כשבא רב דימי מארץ ישראל לבבל, אָמַר, מִנֵּן לְאָדָם
55 הַנוֹשֶׁה בְּחִבְרֵי מִנָּה [בלא ריבית], וְיֹדֵעַ שְׂאֵין לוֹ ללוּה מִנֵּן לְשֵׁלָם,
56 שְׂאָסוּר הַמְלוּה לְעִבּוֹר לְפָנָיו לְהִזְכִּיר לוֹ אֵת הַהִלּוּאָה, מִפְּנֵי שְׂהוּא
57 מִצְעָרוֹ בְּכָךְ, תְּלִמּוּד לֹאֵר (שְׁמוֹת כב כד) - אִם כֶּסֶף תִּלְוָה אֶת עַמִּי
58 אֶת הָעַנִּי עִמָּךְ לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה, כְּלוֹמֵר שְׂלֵא תִרְאֶה בְּעֵינָיו
59 כְּאִילוֹ אֵתָה נוֹשָׂה בּוֹ, וְעַל יְדֵי שְׁעוֹבֵר לְפָנָיו הוּא נֹזֵכַר בַּחוּבוֹ
60 וּמִתְבַּיֵּשׁ, וְהָרִי הוּא כְּנוֹשֶׂה. רַבִּי אִמִּי וְרַבִּי אִפְּי דְאָמְרֵי תְרִוּוּהוּ
61 וְ"אִמְרוּ שְׁנֵיהֶם, אִם עִבֵּר הַמְלוּה עַל כֶּךָ וְעִבֵּר הַלּוּה, אָף עַל
62 פִּי שְׂהוּא יוֹדֵעַ שְׂאֵין לוֹ לְשֵׁלָם, הָרִי זֶה כְּאִילוֹ דִּנּוּ בְּשֵׁנֵי דִינֵין -
63 הַעֲנִישׁ אֵת הַלּוּה בְּשְׁנֵי עוֹנְשֵׁים, שְׂנַאֲמַר (תְּהִלִּים סו יב) 'וְהִרְכַּבְתָּ
64 אֶנְוֶשׁ לְרֵאשֵׁנוּ פִּאֲנוּ כְּאֵשׁ וּכְמִים', וְיֵשׁ לְדְרוֹשׁ שְׂכֵאשֵׁר אָדָם נוֹשָׂה
65 בְּגוֹ, הָרִי זֶה כְּאִילוֹ בְּאֵנוּ בְּאֵשׁ וּבְמִים, כְּלוֹמֵר שְׁנַעֲנִשְׁנוּ בִּין בְּאֵשׁ
66 וּבִין בְּמִים.
67 אָמַר רַב הִזְדָּה אָמַר רַב, כָּל מִי שֵׁישׁ לוֹ מְעוֹת וּמְלוּה אוֹתָן לְאִחְרִים
68 שְׂלֵא בְעֵינָם, עוֹבֵר מְשׁוּם 'וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל', מִפְּנֵי שְׂהוּא
69 גֹרֵם שִׁיעֻלָּה עַל לְבוֹ שֵׁל הַלּוּה לְכַפּוֹר בַּהִלּוּאָה, וּמִכְשִׁילוֹ בְּאִיסוּר
70 גּוֹל. וְיִישׁ לְקִישׁ אָמַר, מְלוּה זֶה גֹרֵם קְלָלָה לְעַצְמוֹ, שְׂכֵאשֵׁר הוּא
71 תּוֹבַעוּ אֵת הַחוּבוֹ, וְהַלּוּה כּוֹפֵר, מִקְלָלִים אוֹתוֹ הַבְּרִיּוֹת, שְׂנַאֲמַר
72 (תְּהִלִּים לֹא יט) 'תְּאֲלַמְנָה שְׁפֹתַי שִׁקָּר הַיְדִבְרוֹת עַל צְדִיק עֲתִק' וְדַבֵּר
73 שְׂאִינוּ, וְהֵינּוּ שֵׁישׁ לְקָלָל אֵת מִי שְׂמוּצִיא לְעוֹ עַל צִדִּיק,
74 שְׂתֵאלֻמְנָה שְׁפֹתָיו, וְכִיּוֹן הַבְּרִיּוֹת סוֹבְרוֹת שְׂהוּא מוּצִיא עַל הַלּוּה
75 לְעוֹ חֲגֵם, יְקַלְלוּ אוֹתוֹ הַבְּרִיּוֹת.
76 מִסְפַּרְתָּ גִמְרָא: אָמְרוּ לִיה רַבֵּן לְרַב אִשִּׁי, קָא מְקַיִם רַבִּינָא כָּל מָה
77 דְאָמְרוּ רַבֵּן - רַבִּינָא מְקַפֵּיד עַל קִיּוֹם כָּל דְּבַר שְׂאִמְרוּ חֲכָמִים. רַצָּה
78 רַב אִשִּׁי לְבַדּוֹק אִם אִבְן כֶּךָ הוּא, שְׂלַח לִיה לְרַבִּינָא בְּהַרְדֵּי פְּנִיא
79 דְמַעְלֵי שְׂתָבָא - בְּעַרְב שַׁבַּת לְפָנוֹת עַרְב, לִישְׁדֵּר לִי מִר עֲשִׂיָה וְזוּי -
80 שְׂלַח לִי בִיד הַשְּׁלִיחַ עֶשְׂרֵה זְוִיּוֹם בַּהִלּוּאָה, מְשׁוּם דְאֶתְרַמֵּי לִי
81 קְטִינָא דְאֶרְעָא לְמוֹנֵן - שְׂהוֹדֵמֵן לִי לְקִנוֹת קֶרֶקֶע קְטָנָה, שְׂלַח לִיה
82 רַבִּינָא לְרַב אִשִּׁי, נִיתִי מִר סְהָרִי וְנִתְבַּת בְּתָבָא - יְבִיא הַרְבַּ עֵדִים
83 וְנִכְתּוּב שֵׁטֵר עַל הַהִלּוּאָה, כִּיּוֹן שְׂאִינוּ רוֹצֵה לְהַלּוּת בְּלִי עֵדִים.
84 שְׂלַח לִיה רַב אִשִּׁי לְרַבִּינָא, אִפְּיִלוֹ אִנָּא נְמִי [בְּתַמִּיחוֹ] - וְכִי אִפְּיִלוֹ עַלִי
85 נִאֲמָרוּ דְבַרִי חֲכָמִים שְׂאִסוּר לְהַלּוּת שְׂלֵא בְעֵדִים, הָרִי אֲנִי וְדֹאִי
86 אִינִי חֲשׁוֹד שְׂאִכְפּוֹר בַּהִלּוּאָה. שְׂלַח לִיה רַבִּינָא, אֲדַרְבָּה, כָּל שְׂכֵן
87 מִר כִּיּוֹן דְמִירִיד בְּגִירְסִיָּה - שְׂאֵתָה טְרוּד בְּלִימוּדֵךְ יֵשׁ לְחֲשׁוֹשׁ
88 שְׂמִשְׁתָּלִי - שְׂמָא תִשְׁכַּח אֵת הַהִלּוּאָה, וְכִשְׂאֲתַבַּע אוֹתָה מִמָּךְ
89 תְּכַפּוֹר בָּהּ, וְנִמְצָא שְׂאִינוּ גֹרֵם קְלָלָה לְעַצְמוֹ.
90 תְּגוּ רַבֵּן, שְׂלִישָׁה אֲנָשִׁים יֵשׁ שְׂהַם צוֹעֲקִין בְּפָנֵי בֵית דִּין עַל מָה
91 שְׁנַעֲשֶׂה לָהֶם עוֹל, וְאִינֵן נִעְנֵין, מִפְּנֵי שְׂהַם גִּרְמּוֹ אֵת הַנוֹק לְעַצְמָם,
92 וְאִילוֹ הֵן, מִי שֵׁישׁ לוֹ מְעוֹת וּמְלוּה אוֹתָן שְׂלֵא בְעֵינָם, וְלִבְסוֹף כּוֹפֵר
93 הַלּוּה בַּהִלּוּאָתָה, וְהַקּוֹנָה אֲדוֹן לְעַצְמוֹ וְיִבוּאֵר לְהִלֵּן בְּגִמְרָא, וְמִי
94 שְׂאֵשְׁתּוֹ מוֹשְׁלֵת עָלָיו, וְאִינוּ יִכּוֹל לְגַרְשָׁה מִפְּנֵי שְׂהַתְחַיֵּיב בְּכַתּוּבָתָה
95 מִמּוֹן הַרְבֵּה. מִפְּרִשְׁתָּ הַגְּמָרָא: קוֹנָה אֲדוֹן לְעַצְמוֹ מֵאִי הִיא, מְבִיאָה
96 הַגְּמָרָא שְׂלִישָׁה פִירוּשִׁים. וְאִיכָא דְאָמְרֵי - יֵשׁ אוֹמְרִים שְׂהֵינּוּ אָדָם
97 הַתּוֹלָה נְכִסּוֹ בְּנִבְרֵי - שְׂאוּמֵר עַל הַנְּכִסִּים שְׂלוֹ שְׂהַם שֵׁל נְכַרִי
98 פְּלוּנִי כִדִּי שְׂלֵא יוֹדֵעוּ בְּנִי אָדָם שְׂהוּא עֹשִׂיר, וּפְעַמִּים שְׂהַנְכַרִי שׁוּמַע
99 וּמְעַמִּיד עֵדִים שְׂהוּדָה שְׂהַנְכִסִּים הֵם שְׂלוֹ, וְתוֹבַע אוֹתוֹ בְּדִינָהֶם,
100 וְהוּא צוֹעֵק בְּפָנֵי בֵית דִּין וְאִינוּ נַעֲנֶה מִפְּנֵי שְׂהוּא גֹרֵם לְעַצְמוֹ.
101 וְאִיכָא דְאָמְרֵי - וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂהַכוּנָה לְאָדָם הַפּוֹתֵב שֵׁטֵר שְׂהוּא
102 נוֹתֵן אֵת כָּל נְכִסּוֹ לְבָנָיו בְּחַיָּו, וּבְנָיו נוֹטִלִים אֵת הַנְּכִסִּים, וּפְעַמִּים
103 שְׂאֵין לוֹ אַחַר כֶּךָ מִמָּה לְהַפְרִסָּה. וְאִיכָא דְאָמְרֵי - וְיֵשׁ אוֹמְרִים
104 שְׂהַכוּנָה לְאָדָם דְּכִישׁ לִיה בְּהָא מְתָא וְלֹא אוֹיֵל לְמֵתָא אַחְרִיתָא -
105 שְׂרַע לוֹ בְּעִיר זֶה וְאִינוּ הוֹלֵךְ לְעִיר אַחְרָת, לְנִסְתּוֹת שְׂמָא יִשְׁתַּנֵּה מוֹלֵד
106 לְטוֹבָה; כְּמוֹ שְׂאִמְרוּ (ר"ה טז) שְׂשִׁינוּ מִקּוֹם מְקַרַע גּוֹר דִּינוֹ שֵׁל
107 אָדָם:

הדרן עלך איזהו נשך

1 מוסיפה המשנה: כָּל יְמֵי הַיָּרִיד - הַקִּישׁ [וְהֵאָרֵץ יִבְשֶׁה], נַחֲשׁוּבִים
2 כְּאֶהָד, וְכֵן כָּל יְמֵי הַרְבִּיעָה - הַחוּרָף [וְשִׁיּוּרִידִים בּוֹ גְּשָׁמִים] נַחֲשׁוּבִים
3 כְּאֶהָת, וּמוֹתֵר לּוֹמֵר לוֹ עֲדוּר עַמִּי בְיוֹם פְּלוּנִי שְׂבִקְיָן וְאִנִּי אֲעִדּוּר
4 עִמָּךְ בְּיוֹם פְּלוּנִי בְקִישׁ וְכִדּוּמָה, וְאִין חוֹשֵׁשׁן שְׂמָא הַיּוֹם הַשְּׁנִי יִהְיֶה
5 אַרְוֹךְ יוֹתֵר אוֹ קֶשֶׁה יוֹתֵר לְעִדְרָה, וְיֵשׁ כֵּאֵן רִיבִית, כִּיּוֹן שְׂאֵין בְּנֵי
6 אָדָם מְקַפֵּידִים בְּכָךְ. אֲבָל לֹא יֵאָמֵר לוֹ חֲרוֹשׁ עִמָּי בְּיָרִיד - בְּקִישׁ וְאִנִּי
7 אַחְרוּשׁ עִמָּךְ בְּרִבִיעָה בַחוּרָף, מִפְּנֵי שִׁמּוֹת הַחוּרָף קִשִּׁי יוֹתֵר מִן
8 הַקִּישׁ לְעַבּוּדָה בְּשׁוֹדֹת, וְנִמְצָא שְׂהוּא מִתְחַיֵּיב לוֹ יוֹתֵר מִמָּה שְׂקִיבֵל
9 בְּשִׁכְר הַמִּתְנַתּוֹ.
10 רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר, אָף עַל פִּי שְׂמֵן הַתּוֹרָה אִין אִיסוּר רִיבִית אֵלֵא
11 כְּשִׂקְצֵץ לוֹ בְּשַׁעַת הַהִלּוּאָה שִׁיּוּסִיף לוֹ מְעוֹת בְּשַׁעַת הַפְּרִעוֹן, מְכַל
12 מִקּוֹם מִדְּרַבְנָן יֵשׁ אִיסוּר גַּם בְּרִבִית מוֹקְדָמָת, וְכֵן יֵשׁ אִיסוּר גַּם
13 בְּרִבִית מְאוּחָרָת. מִפְּרִשְׁתָּ הַמִּשְׁנָה: בְּצִירָה, נִתֵּן עֵינָיו לְלוֹוֹת הֵימְנוּ -
14 אָדָם הַרוּצֵה לְלוֹוֹת מַחְבִּירוֹ וְהוּא מְשַׁלַּח לוֹ מִתְנָה לְפָנֵי הַהִלּוּאָה,
15 וְאוֹמֵר לוֹ אֲנִי נוֹתֵן לְךָ מִתְנָה זֶה בְּשִׁבְלִי שְׂתִלְוֵנִי, זֶה הִיא רִבִית מוֹקְדָמָת
16 וְאִסוּרָה מִדְּרַבְנָן. לָזֶה הֵימְנוּ וְכִבְר הַחֲדוּר לוֹ אֵת מְעוֹתָיו, וְאַחַר כֶּךָ
17 הוּא מְשַׁלַּח לוֹ - הַלּוּה מְשַׁלַּח מִתְנָה לְמַלּוּה, וְאוֹמֵר לוֹ שְׂמִתְנָה זֶה
18 הִיא בְּשִׁבְלִי מְעוֹתָיךְ שְׂהָיוּ בְּטִילוֹת אֲצִלִּי, זֶה הִיא רִבִית מְאוּחָרָת
19 וְאִסוּרָה מִדְּרַבְנָן.
20 רַבִּי שְׂמַעוֹן אוֹמַר, יֵשׁ אִיסוּר מִדְּרַבְנָן אִפְּיִלוֹ בְּרִבִית דְּקָרִים שְׂאִינוּ
21 נוֹתֵן לוֹ דְּבַר שְׂהוּה מִמּוֹן אֵלֵא יְדִיּוֹר בְּלַבַּד, כְּגוֹן לֹא יֵאָמֵר לוֹ -
22 הַלּוּה לְמַלּוּה, דַּע כִּי פֵא אִישׁ פְּלוּנִי מְקַמּוֹם פְּלוּנִי כְּשֵׁהוּא יוֹדֵעַ שֵׁישׁ
23 לְמַלּוּה תּוֹעֵלֵת בְּיַדְעָה זֶה, וְלוֹלֵא הַהִלּוּאָה לֹא הִיא אוֹמֵר לוֹ זֹאת.
24 וְאִילוֹ הָאֲנָשִׁים עוֹבְרִין כָּלֵא תַעֲשֶׂה בְכֵל הַלּוּאָה בְּרִיבִית, הַמְּלוּה,
25 וְהַלּוּה, וְהַעֲרַב שְׂעַרְב עֲבוּר הַלּוּה עַל הַחוּבוֹ עִם הַרִיבִית, וְהַעֲרִים,
26 וְהַקְּמִים אוֹמְרִים, אִף הַפּוֹפֵר שְׂכַתְבֵּת אֵת שֵׁטֵר הַהִלּוּאָה עוֹבֵר בְּלֵא.
27 וְאִלוֹ הֵם הַלּוּאִים שְׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם, עוֹבְרִים מְשׁוּם 'אֵת כֶּסֶףךָ לֹא
28 תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ' (ויקרא כה לו). וּמְשׁוּם 'אֵל תִּקַּח מֵאִתּוֹ נֶשֶׁךְ וְתִרְבִית'
29 (שם כה לו), וּמְשׁוּם 'לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנוֹשֶׁה' (שְׁמוֹת כב כד). וּמְשׁוּם
30 'וְלֹא תִשְׁמוּעַ עָלָיו נֶשֶׁךְ' (שָׁם), וּמְשׁוּם 'וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל
31 וְיִרְאֵת מִאֲחִידֵי אִנִּי ה' (ויקרא יט יד). וּבְגִמְרָא יְבוּאֵר עַל אִיזָה לֹאֵו
32 עוֹבֵר כָּל אֶחָד מֵהֶם:

גמרא

33 תְּנִיא, רַבִּי שְׂמַעוֹן בֵּן יוֹחֵי אוֹמַר, מִנֵּן לְנוֹשֶׂה בְּחִבְרֵי מִנָּה - שְׂחִבְרִי
34 חֵיב לוֹ מְנָה, וְהַלּוּה אִינוּ רִגִיל לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם, שְׂאָסוּר לְהַתְחַזֵּל
35 עֵתָה לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם מִחֲמַת שְׂלוֹה מִמֶּנּוּ, תְּלִמּוּד לֹאֵר (דְּבָרִים כג
36 ב) 'לֹא תִשְׁיַף לְאֶחִידֵךְ נֶשֶׁךְ כֶּסֶף נֶשֶׁךְ אֲכַל נֶשֶׁךְ כָּל דְּבַר אֲשֶׁר יִשְׁדֵּךְ',
37 וְיֵשׁ לְלַמּוּד מִתִּיבַת 'דְּבַר' שְׂאִפְּיִלוֹ דִּיּוֹר שֵׁל רִיבִית אָסוּר:
38 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה: וְאִילוֹ עוֹבְרִין בְּלֹא תַעֲשֶׂה:
39 אָמַר אֲבִי, הַמְּלוּה עוֹבֵר בְּכּוֹל - בְּכַל חֲמִשַׁת הַלּוּאִין הַמוֹחְרִים
40 בְּמִשְׁנָה. וְהַלּוּה עוֹבֵר בְּנִתְיַנַּת הַרִיבִית בְּשִׁלְשָׁה לּוּאִין, מְשׁוּם 'לֹא
41 תִשְׁיַף לְאֶחִידֵךְ נֶשֶׁךְ כֶּסֶף נֶשֶׁךְ אֲכַל נֶשֶׁךְ כָּל דְּבַר אֲשֶׁר יִשְׁדֵּךְ' (דְּבָרִים
42 כג ב), וּמְשׁוּם 'וְנִבְרִי תִשְׁיַף וְלֹא תִשְׁיַף' (שָׁם כג כא). וּמְשׁוּם
43 'וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל' (ויקרא יט יד), מְשׁוּם שְׂהוּא גֹרֵם
44 לְמַלּוּה לְעַבּוֹר עַל אִיסוּר רִיבִית. וְהַעֲרַב וְהַעֲרִים אִין עוֹבְרִין אֵלֵא
45 מְשׁוּם הַלֵּא שֵׁל 'לֹא תִשְׁמוּעַ עָלָיו נֶשֶׁךְ' (שְׁמוֹת כב כד). שְׂמִייעִים
46 בְּתִיבַת הַשֵּׁטֵר שְׂהוּא שִׁמַּת הַרִיבִית.
47 תְּנִיא, רַבִּי שְׂמַעוֹן אוֹמַר, מְלוּי בְּרִבִית יוֹתֵר מִמָּה שְׂמִיּוּחִים עַל יְדֵי
48 נְטִילַת הַרִיבִית, מְקַסְפִּידִים מִפְּנֵי עוֹנֵשׁ חֲטָא, כְּמוֹ שְׂאִמְרוּ (לְעִיל
49 א) שְׂהַמְלוּם בְּרִיבִית נְכִסֵּיהֶם אֵת מְטוּמְטִים, וְלֹא עוֹד, אֵלֵא שְׂבִכָךְ
50 שְׂהַם נוֹטִלִים רִיבִית, הֵם מְשִׁימִים אֵת מְשֶׁה רַבִּינוּ חֲכָם וְתוֹרְתוֹ אִמַּת
51 וְבִלְשׁוֹן סָגִי נְהוּרֵן, כְּלוֹמֵר שְׂמֵרָאִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם שְׂמַשֶׁה רַבִּינוּ לֹא
52 הִיָּה חֲכָם וְתוֹרְתוֹ אִינָה אִמַּת, וְכֵאִילוֹ אוֹמְרִין שְׂאִילוֹ הִיָּה יוֹדֵעַ מְשֶׁה
53 רַבִּינוּ שְׂהָיָה רִיּוֹחַ בְּדָבָר, לֹא הִיָּה פּוֹתֵבֵנוּ אֵת אִיסוּר רִיבִית בְּתוֹרָה.

53 שואלת על כך הגמרא: וְלִיְהוֹי פּוֹעֲלִים יְהִי מִיתְגַּבִּי - ונראה בכמה
 54 רגילים לשכור פועלים באותו מקום, ואם רגילים לשכור
 55 בארבעה זוז, יתחייב בעל הבית לשלם להם ארבעה זוז. מתרצת
 56 הגמרא: לא צִרְכָּא דְאִימָא דְמִלְתָּא - יש פועלים שנשכרים
 57 בְּאִרְבַּעָה זוז, וְאִימָא דְמִתְגַּבִּי בְּתַלְתָּא, ולכן נותן להם בעל הבית
 58 שלושה. ויש להם עליו תרעומת, דְאִמְרוּ לִיהּ הפועלים לשליח אִי
 59 לֹא דְאִמְרַתְּ לָן בְּאִרְבַּעָה, פִּרְחִינָן וּמִתְגַּבִּינָן - היינו טרחים לחפש
 60 אדם שזוקק לפועלים ושוכר אפילו בְּאִרְבַּעָה.
 61 תירוץ נוסף: אִיבְעִית אִימָא, הָכָא במשנתנו בְּכַעַל תְּפִית עֲקָרִינָן -
 62 מדובר בפועלים שיש להם לַבַּד שדות, ואינם נשכרים לעבוד
 63 בשדות של אחרים אלא כשמקבלים שכר יותר מהמקובל, ולכן
 64 יש להם עליו תרעומת, משום דְאִמְרוּ לִיהּ אִי לֹא דְאִמְרַתְּ לָן
 65 בְּאִרְבַּעָה, הִנֵּה וְיֵלֵא מִן מִלְתָּא לְאִתְגַּבִּי - היה מזולל בעינינו
 66 להשתכר למלאכת אחרים.
 67 תירוץ נוסף: אִיבְעִית אִימָא, לְעוֹלָם בְּפּוֹעֲלִים הרגילים להשתכר
 68 למלאכת אחרים עֲקָרִינָן, והטעם שיש להם עליו תרעומת הוא
 69 משום דְאִמְרוּ לִיהּ מִינָן דְאִמְרַתְּ לָן בְּאִרְבַּעָה, פִּרְחִינָן וְעִבְדִּין לָךְ
 70 עֲבִידְתָּא שְׂפִידְתָּא - טרחנו ועבדנו לך עבודה מעולה מהרגיל.
 71 שואלת הגמרא: וְלִיְהוֹי עֲבִידְתֵּיהוּ - נראה את עבודתם, ואם אכן
 72 היא כך שזה ישלם להם בעל הבית ארבעה זוז. מתרצת הגמרא:
 73 בְּרִיפְקָא - שעבודתם היתה לחפור חריץ סביבות השדה ואין
 74 מלאכתם ניכרת. שואלת הגמרא: רִיפְקָא נְמִי מִידַע - גם
 75 בחריץ סביבות השדה ניכרת המלאכה. מבארת הגמרא: דְמִלֵּי
 76 מִיָּא וְלֹא יָדַע - שמילאו כבר מים בחריץ, שאז מלאכתם אינה
 77 ניכרת.
 78 ביאור אחר בדברי המשנה: אִיבְעִית אִימָא, לְעוֹלָם משנתנו מדברת
 79 באופן דְאִמְרַתְּ לִיהּ בְּכַעַל תְּפִית לשליח לך ושכור לי פועלים בְּאִרְבַּעָה
 80 זוז ליום, וְאִזֵּל אִיהוּ - השליח וְאִמְרַתְּ לִיהּ לפועלים בְּתַלְתָּא - אם
 81 רוצים להשתכר בשלושה. וְרִיפְקָא - ומה, ששאלה הגמרא
 82 לעיל שאם כן מדוע יש להם עליו תרעומת, והרי סְבִיר וְקָבִיל -
 83 שמעו והסכימו לך, יש ליישב שהתרעומת היא משום דְאִמְרוּ לִיהּ
 84 הפועלים לשליח וכי לִית לָךְ - אין אתה מתנהג כפי שכתוב
 85 במשלי (ג כז) 'אֵל תִּמְנַע מִיָּד מִיָּד מִיָּד, ומדוע מנעת מאיתנו את
 86 השכר שרצה בעל הבית לתת לנו.
 87 הגמרא מסתפקת בדין השולח שליח לשכור לו פועלים: פְּשִׁימָא,
 88 אִי אִמְרַתְּ לִיהּ בְּכַעַל תְּפִית לשלוחו צא ושכור לי פועלים בְּתַלְתָּא, וְאִזֵּל
 89 אִיהוּ - השליח וְאִמְרַתְּ לִיהּ לפועלים ששוכרם בְּאִרְבַּעָה זוז ליום,
 90 וְאִמְרוּ לִיהּ הפועלים לשליח הרי אנו נשכרים כְּמוֹ שְׂאִמְרַתְּ בְּכַעַל
 91 תְּפִית, הרי זה ודאי שְׂדַעְתֵּיהוּ אִעֲלִינָא - כוונתם היא לסכום
 92 הגבוה דהיינו ארבעה כמו שאמר השליח, ומה שאמרו 'כמו
 93 שאמר בעל הבית' לא לפחות מהסכום שאמר להם השליח
 94 נחבוננו אלא אמרו שהוא נאמן להם שכך אמר בעל הבית. אִלָּא
 95 מה שיש להסתפק הוא, אִי אִמְרַתְּ לִיהּ בְּכַעַל תְּפִית בְּאִרְבַּעָה, וְאִזֵּל אִיהוּ
 96 - השליח וְאִמְרַתְּ לִיהּ לפועלים ששוכרם בְּתַלְתָּא זוז, וְאִמְרוּ
 97 הפועלים לשליח הרי אנו נשכרים כְּמוֹ שְׂאִמְרַתְּ בְּכַעַל תְּפִית, מִיָּא,
 98 האם נתלה שְׂדַעְתֵּיהוּ וְיָדִידָא קָא מְכִיבִי - על דבריו של השליח הם
 99 סומכים, ומה שאמרו לו 'כמה שאמר בעל הבית' היינו דְאִמְרוּ לִיהּ
 100 מְחִימַתְּ לָן דְהָכִי - נאמן אתה עלינו שכך אִמְרַתְּ בְּכַעַל תְּפִית, ואם כן
 101 אינם מקבלים אלא שלושה זוז, ואין להם עליו אלא תרעומת
 102 שמנע מהם להרוויח יותר. או דִּילְמָא אִדְיִבְרָא דְכַעַל תְּפִית קָא
 103 מְכִיבִי - שלא סמכו כלל על דבריו של השליח ולא הסכימו לעבוד
 104 בשלוש זוז כדבריו, אלא אמרו לו אין לנו אלא דברי בעל הבית,
 105 ואם כן יקבלו ארבעה.
 106 הגמרא מנסה לפשוט את הספק: תָּא שְׂמַע, אשה שאמרה לאדם
 107 הָבָא לִי גִיפִי - כלומר תאמר לבעלי שיעשה אותך שליח להולכת

1 בעל הבית החוזר בו לאחר שהתחילו במלאכה: וְאִם בְּכַעַל תְּפִית
 2 חוֹזֵר בּוֹ, יָדוּ עַל הַתְּחִינָה - שאם הוזלה שכירות פועלים יתן להם
 3 שכר כפי מה שסיכם עמם בתחילה על כל המלאכה חוץ ממה
 4 שצריך לשלם לפועלים אחרים לגומר המלאכה. וכן אם
 5 התייקרה שכירות פועלים אין מנכה להם משכרם כלום אף
 6 שבשכר לגומר המלאכה יצטרך לשלם לפועלים אחרים סלע
 7 וחצי.
 8 אומן ששינה מדעת בעל הבית: כַּל הַמְשָׁנָה - כגון צבע אומן
 9 שקיבל צמר לצבעו אדום ושינה וצבעו שחור, יָדוּ עַל הַתְּחִינָה
 10 - שאינו נותן לו שכר עבודתו, אלא אם הסכום שהשיבא הצמר
 11 על ידי שצבעו והיינו הסכום שנמכר הצמר עכשיו אחרי שנצבע
 12 יותר מלפני שנצבע] הוא יותר מההוצאות שהיה לצבֵעַ, נותן לו
 13 סכום ההוצאות שהיו לו, ואם ההוצאות מרובות על השבת, נותן
 14 לו את השבת. המוכר את שדהו, והקונה או המוכר חזרו בהם:
 15 וְכַל הַחוֹזֵר בּוֹ - המוכר את שדהו וחזר בו המוכר או הלוקח, מי
 16 שחזר בו יָדוּ עַל הַתְּחִינָה:

גמרא

17 שנינו במשנתנו, השוכר את האומן והטעו זה את זה אין להם זה
 18 על זה אלא תרעומת. הגמרא מבררת מהו והטעו זה את זה?
 19 מדייקת הגמרא: חִזְרוּ זֶה בְּזֶה לֹא קָטְנָה - לא כתבה המשנה לשון
 20 'חזרו זה בזה' שהיה משמע שמדובר בשחזור בהם הפועלים או
 21 שחזר בו בעל הבית, אִלָּא לשון המשנה הוא 'הִטְעוּ זֶה אֶת זֶה'
 22 שביאורו דְאִמְרוּ פּוֹעֲלִים אִתְרִי - שאחד מהפועלים הטעה את
 23 חבירו.
 24 מבררת הגמרא: הִיבִי דְמִי - כיצד שייך שיטעו הפועלים זה את זה.
 25 משיבה הגמרא: דְאִמְרַתְּ לִיהּ בְּכַעַל תְּפִית לאחד מהפועלים וְיֵל אִזֵּר
 26 לִי פּוֹעֲלִים - לך בלישוחי ושכור לי פועלים שיעבדו עמך, וְאִזֵּל
 27 אִיהוּ וְאִמְעִינָהוּ - והלך השליח והטעה אותם. ועל כך אמרה
 28 המשנה שאין לפועלים האחרים על אותו פועל אלא תרעומת.
 29 הגמרא מבררת במה הטעה השליח את הפועלים. מבררת הגמרא:
 30 הִיבִי דְמִי, אִי דְאִמְרַתְּ לִיהּ בְּכַעַל תְּפִית לשליח לך ושכור לי פועלים
 31 בְּאִרְבַּעָה זוז ליום, וְאִזֵּל אִיהוּ אִמְרַתְּ לִיהּ בְּתַלְתָּא - שבעל הבית אמר
 32 לו לשוכרם בשלושה זווים ליום, ועל זה נאמר במשנה שאין להם
 33 עליו אלא תרעומת, אי אפשר לפרש כך, שאם כן תְּרַעוּמַת מִיָּא
 34 עֲבִידְתֵּיהּ - מה שייך שיתרעמו עליו הרי סְבִיר וְקָבִיל - שמעו
 35 והסכימו לך.
 36 הגמרא דנה באפשרות נוספת לביאור המשנה: וְאִי דְאִמְרַתְּ לִיהּ בְּכַעַל
 37 תְּפִית לשליח לך ושכור לי פועלים בְּתַלְתָּא - בשלושה זוז ליום,
 38 וְאִזֵּל אִיהוּ אִמְרַתְּ לִיהּ בְּאִרְבַּעָה - שבעל הבית אמר לו לשוכרם
 39 בארבעה זוז ליום, ולערב לא נתן להם בעל הבית אלא שלושה
 40 זוז, ועל זה אמרה המשנה שאין להם עליו אלא תרעומת. עדיין
 41 צריך לברר הִיבִי דְמִי, אִי דְאִמְרַתְּ לִיהּ השליח שְׂכָרְכֶם עָלִי - אני
 42 יתן לכם שכר עבודתכם, אם כן נתיב לִיהּ מִיָּדִידָא - צריך ליתן
 43 להם השליח משלו ארבעה זוז על עבודתם כפי שאמר להם,
 44 דְתַנִּיא הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְעִשׂוֹת בְּשָׁלוּ - שאמר לו ששוכרו
 45 לעשות מלאכה בשדהו, ואחר כך הִרְאָהוּ הַשׁוֹכֵר לְעִשׂוֹת
 46 המלאכה בְּשָׂדֵה שֶׁל חֲבִירוֹ, נותן לו השוכר שְׂכָרוֹ מִשְׁלָם -
 47 בשלמותו וחוזר השוכר וְנִזְמַל מִכַּעַל תְּפִית מַה שְׁהִינְהוּ - כפי מה
 48 שנהנה מהמלאכה. ומדוע המשנה אומרת אין להם עליו אלא
 49 תרעומת.
 50 מבארת הגמרא: לֹא צִרְכָּא, דְאִמְרַתְּ לִיהּ השליח לפועלים שְׂכָרְכֶם
 51 עַל בְּכַעַל תְּפִית - הריני שליח של הבעל הבית והוא יתן לכם שכר
 52 עבודתכם.

בבא מציעא. פרק שישי - השוכר - דף עו עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ)
רש"י תוספות

1 ואם בעל הבית חוזר בו ידו על התחנותה. יתן להם לפי מה שעשו ואם הוזלה מלאכת
2 פועלים על קרחה יתן להם כמה שפסק חוץ ממה שצריך להוצאות בהשקמתה. כל
3 המשנה ידו על התחנותה. כגון נתן צמר לצבעו לצבעו אדם וצבעו שחור אם השבח יותר
4 על הציאה אין נתן לו שכרו משלם אלא דמי ציאת עצים וסממנים ואם יציאה ויתרה
5 על השבח נתן לו את השבתה וכל החזור בו.
6 בגמרא מפרש לאותו מאה גמ' חזרו בקו לא
7 קמני. ודיחוי האי טעם הם אכל בעל הבית או
8 בעל הבית אותן דאיכ הנה ליה למיחני לשון
9 חזרה: דאשעו פועלים אהרדי. אחר מן הפועלים
10 הטעה את חברו: בארבעה זוזי. לוימא: אמר
11 להו איהו. בתלמא: סבוי וקבולו. ומאי תרעומתו:
12 ואמר להו בארבעה. ולעבר לא נתן בעה"ב אלא
13 ג' חביי דמי. דתרעומת יהיה להו ולא יותר:
14 ולחיו פועלים חביי מתגרי. אי מתגרי בארבעה
15 על כרחיה דבעה"ב נתיב ארבעה דהא קמני
16 נוטל מבעל הבית מה שהנהג אותו אע"פ שלא
17 צוה ודבר הנהג אותו בכך ואי מתגרי בשליש
18 מאי תרעומת איכא: הוה טריחין. לבקש אדם
19 דדוקק לפועלים שישכור בארבעה. אי בעית
20 אימא כבעל הבית עסקינן. בפועל שיש לו
21 לעצמו שרות שהו שולו ואינו נשכר למלאכת
22 אחרים אם לא ביותר על דמי שכירות והיינו
23 תרעומת דאי לא דאמרת לי בארבעה לא
24 הייתי מזלזל בעצמי: לעולם בפועלים. הרגילים
25 למלאכת אחרים. גריפא. שהפרו חרין סביבות
26 שהו ואין מלאכתן ניכרת בגון דמלו מיא
27 בדמסיים ואולי: אל תמנע טוב מפעוליו. פסוק
28 הוא במשלי: דעתיהו אעילו. אע"פ שאמר לו
29 הרי אנו נשכרים בדברי בעל הבית לא לפחות
30 מקצבתו של זה אמרו אלא להוסיף וכן אמרו
31 מהימנותן לו דהכי אמר בעל הבית וכיון שבעל
32 הבית פוחת אי אמר להו האי שכרם עלי יתן
33 משלו ואי אמר שכרם על בעל הבית יש להם
34 תרעומת עליהו: אלא. הא מיבעיא לן אמרו ליה
35 בעל הבית בארבעה הוא אמר להו התלמא
36 ואמרו ליה הרי אנו נשכרים כמו שאמר בעל
37 הבית מאי: אדיבוריה דפועל סמכי. והכי אמרו
38 ליה סתימנותן לו דהכי אמר בעל הבית ולית להו
39 אלא תלמא ותרעומת דאל תמנע טוב: או
40 דלמא. לא לדידיה הימנעו אלא הכי אמרו
41 אחר דברי בעל הבית נלך ולא סבור וקבול
42 ושלקי ד: ה"ג הבא לי גיטי ואשתך אמרה
43 התקבל לי גיטי. האשה שאמרה לאחד אם
44 תמצא את בעלי אמור לו שישלח לי את גיטי
45 בדרך ותגיעה שלוחו של בעלי לגרשי בשמיניע
46 גט לדיך ושלחך להולכה על הבעל לעשות
47 והאשה מתגרשת כשיגיע גט לדיך ושלחך
48 לקבלה על האשה לעשות שיהא הוא שלוחה
49 וכמותה ותתגרש משמיניע גט ליד שליח: אפילו
50 היע לדיה איהו מותרת. אלמא אדיבורא
51 דידיה קא סמיך והכי איל מהימנות לי דכך
52 אמרה ולא עשאו שליח להולכה הלכך אין כיון
53 שליחות ואין עליה לעשות שליח להולכה והרי
54 הבא לי אמרה לו ולא התקבל ותבעל נהנו ולא בתורת שליח קבלה ושליחות זה אינו
55 בידי הבעל לעשות: דאי סלקא דעתך אדיבורא דיהי קסיה. ולא לדרבי האמין אלא הילך
56 כמה שאמרה היא קאמר ליה אם בן עשאו שליח להולכה וזה כיון הוא וכי מטי גיטא
57 לדיה מיהא תיגרש:

1 ואילו אמר להו בארבעה דעתיהו אעילו. והא דאמרו ליה כמו שאמר בעה"ב
2 היינו מהימנות לן דהכי אמר בעה"ב אי נמי משום דאי אמר בעל הבית טפי
3 מארבעה שיהא להם כמו שאמר בעל הבית והיינו דמבעיא ליה ביה הכי אי אמרין מהימנות
4 לן דהכי אמר בעה"ב אי משום דדעתיה אעילו: דעתיהו אעילו. באמר להו שכרם
5 עלי איירי דאי אמר להו שכרם על בעל הבית
6 מאי נפקא מינה אי דעתיהו אעילו: דאמר רבי וכן רבינו חננאל:
7 ישלם להם אלא מה שהנהג. ר"י וכן רבינו חננאל:
8 (לעיל) השוכר את האומנין וחזרו בהם דים
9 על התחנותה. שאם קבלו
10 קמה לקצור בשני סלעים וקצרו חצייה וחזרו
11 וקשה מה שעתידי לעשות סלע וחצי וחזרו
12 פועלים לא יתן להם רק חצי סלע לפי
13 שיצטרך לתת סלע וחצי לקצור חצייה השני
14 והיינו כר' דוסא ואם בעה"ב חוזר בו ידו על
15 התחנותה פירש בקונטרס אם הוזלו פועלין
16 ואין שוה חצייה אלא שקל וחזרו בו בעה"ב יתן
17 סלע סלע וחצי לפי שבעה"ב שבעל ימנע
18 ויגמור קצרו ולא יצדק לפרש דידו על
19 התחנותה כשהוקרו פועלין ויתן להם סלע
20 וחצי על חצי שעשו כמו ששנה עכשיו שאין
21 זה סביר כי לפיה יתן להם בעה"ב יותר ממה
22 שהנהג עמקם כיון שאין מפסידין בחזרת
23 בעה"ב ואדרבה יותר מרווחים שעתה ימנעו
24 שיתנו להם סלע וחצי לקצור חצי קמה דהוא
25 לא היה נתון להם כ"א סלע וא"ת דאמר
26 לקמן (דף ע"ג) אמר מר או יגמור מלאכתם
27 ויחזרו בו סלעים פשיטא לא צריך דל
28 עבדקא ואמר בעה"ב ופסידוהו פועלים
29 והשקמו לקמה חזרו בעה"ב בזה בשביל שהולך
30 הפולאה מה מרווח בחזרה הלא צריך ליתן
31 להם סלע וחצי על מה שעשו ופועלים נמי
32 לפיה פייסו כיון שאין מפסידים כלום ו"ל
33 דבעה"ב חזרו מחמת שנהא שהיתה קטטה
34 בניניהם ופועלים פייסו שלא יצטרכו לחפש
35 ולמצוא מקום להשפיר: דאי ס"ד אדיבורא
36 דיהי סמיך כי מטי גיטא לדיה מיהא מתגרש.
37 דאי אמרין דגבי פועלים דעתיה אעילו
38 דבעה"ב הינו ה"ל למימר דדעתיה דבעל
39 אעילו: דיהי דאמרה הבא לי גיטא אע"ג
40 דהאי דאמר שליח התקבל לי גיטי הוי עילוי
41 טפי לבעל שמתגרשת יותר במהרה אם היתה
42 האשה אומרת בן מקל מקום השקא שאמרה
43 האשה הבא הוי טפי וכות הבעל אי סמיך
44 אמאי דאמר שמתגרש מיהא כשיגיע גט לדיה
45 וכיון דלא מיגרשא אלמא לאו דעתיה דבעל
46 דאמרה דיהי ה"ג גבי פועלין לית לן למימר
47 דדעתיה אעילו: דבעה"ב אכל אין לפרש
48 דעילויא דבעל הוי מה שאינה מתגרשת
49 במהרה דהא צריך ליה ממוגרשת לאלתר כי
50 עכשיו יהיה גידו עדיין אם לקיים אם לגרש
51 והשקא פשיט ליה בפשיטות דבסמך לא
52 יתיישב דאמרה בשלמא אי איתמר איפכא כי
53 משגיע גט לידו מוגרשת אדיבורא דיהי קא
54 סמיך ולפי זה היינו אריעות דיהי שמתגרשת מתרה ופשיט דכ"ש דאעילו: דבעה"ב
55 יש לסמוך ואיכ סותר פשיטות דלעיל דהוי פשיטא ליה דדעתיה אעילו: דאמרה שליח
56 ולא אגריעותא דבעה"ב והקא סמיך בעל אגריעותא דיהי.

הכי

אין

1 הכי השתא בשלמא אי איתמר איפכא התקבל לי גיפי ואשתד אמרה הבא לי גיפי ואמר
 2 רב נחמן וכו'. בלומר ועלה שמעת לרב נחמן דאמר מגורשת היה לך ללמוד לפי דבריו
 3 שאמר בהגעת הגט לידו או לידה דליהו גירושין או אדיבורא דידיה סמך או אדיבורא
 4 דידיה סמך ביצד אמר רב נחמן אם משיגיג גט לידו שליח מגורשת יש ללמוד

5 דאדיבורא דידיה סמך ולא לו האמין ונתרצה
 6 למקרו לו בתורת שליח לקבלה דברי האשה
 7 והבעל עצמו גירש ואי הוה אמר רב נחמן עלה
 8 בשיגיג גט לידה מגורשת ולא בקבלת השליח
 9 יש ללמוד דאדיבורא דידיה סמך ומזהימת לי
 10 דחכי אמרה קאמר ליה ועשאו שליח להולכה
 11 והשליח נתרצה להיעקר מתורת שליחות של
 12 אשה ולקבלה ונעשה שליח לבעל לגרש ודחי
 13 עשה שליחותו והזיגיה לידה: אלא התם.
 14 דשמעת ליה דאמר אינה מגורשת אין לך
 15 ללמוד מרוב נחמן דאדיבורא דידיה סמך ואין
 16 כאן שליחות בדאמרה דאי אמרין דאדיבורא
 17 דידיה סמך דאף הבעל עשאו שליח להולכה
 18 דברי האשה אין כאן שליחות שהרי השליח
 19 לא נתרצה דהא עקר ליה לשליחותיה לגמרי
 20 דאמר ליה שליח לקבלה איפשי להעשות שלא
 21 אטרה להגיע לידה אבל שליח להולכה לטרוח
 22 ולהגיע לידה אי אפשי להעשות הלך אפי'
 23 נמלק והזיגו אצלה אין זה שליח שניתן
 24 לגירושין כששקבלו לא קבלו על מנת כן ואי
 25 קשיא הא אמרין גביה איפכא חיבא דהיא
 26 אמרה התקבל והוא אמר לבעל אשתך אמרה
 27 הבא והוא אמר הילך כמה שאמרה דאי הוה
 28 אמר עלה משיגיג גט לידו מגורשת הוה
 29 שמעין דאדיבורא דידיה סמך ומקסרו לו על מנת
 30 קבלה ולא קשיא לן הא שליח עקר לשליחותיה
 31 ולא נתרצה הוא בשליחות קבלה איכא למימר
 32 דאי הוה אמר רב נחמן הכי הוה מקיל דהאי
 33 לא עקירה הוא דהא מתרצה להיות שליח
 34 להולכה כל שכן דמתרצה בשליחות קבלה
 35 שהקבלה בכלל הולכה לענין הטורח: ואי בעית
 36 איכא כו'. אשנויא דריש פירקא קאי: הטעו קרי'
 37 ליה. וזה את זה דקתני במתני' בפועלים ובעל
 38 הבית נמי קאמר ולא בדאטעו פועלים אהדידי'
 39 דתניא. דגבי פועלים ובעל הבית נמי קרי ליה
 40 הטעו: אין לן זה על זה אלא תרעופות. דאמר

7 שליח לשליחותי' לגמרי דא"ל שליח לקבלה הוינא להולכה לא הוינא איבעית איכא האי
 8 תנא חזרו נמי הטעו קרי ליה דתניא השוכר את האומנין והטעו את בעל הבית או בעל
 9 הבית הטעה אותן אין להם זה על זה אלא תרעומת במה דברים אמורים שלא הלכו
 10 אכל הלכו חמרים ולא מצאו תבואה פועלין ומצאו שדה בשהיא לחה גותן ליהן שכתן
 11 משלם אבל אינו דומה תבא טעון לפא ריקון עושה מלאכה ליושב ובטל בד"א שלא
 12 התחילו במלאכה אבל התחילו במלאכה שמין ליהן מה שעשו ביצד קבלו כמה לקצור
 13 בשיני סלעים קצרו חצייה והניחו חצייה בגד לארוג בשיני סלעים ארגו חצייה והניחו חצייה
 14 שמין ליהן את מה שעשו היה יפה ששה דינרים גותן ליהן סלע או וגמרו מלאכתן ויטלו
 15 שיני סלעים ואםסלע גותן להם סלע ר' דוסא אומר שמין ליהן מה שעשיתו להעשות היה
 16 יפה ששה דינרים גותן להם שקל או וגמרו מלאכתן ויטלו שיני סלעים ואםסלע גותן להם
 17 סלע במה דברים אמורים בדבר שאין אבוד אבל בדבר האבוד שוכר עליהן או ממען
 18 ביצד ממען אומר ליהן סלע קצצתי לכם באו וטלו שתיים ועד כמה שוכר עליהן עד ארבעים
 19 וחמישים וזו במה דברים אמורים בזמן שאין שם פועלים לשפור אבל יש שם פועלים
 20 לשפור ואמר צא ושכור מאלו אין לו עליהן אלא תרעומת תני תנא קמיה דרב גותן להם
 21 שכתן משלם אמר ליה חביבי אמר אילו אנא הווי לא הוה יהיבנא ליהן אלא בפועל בטל
 22 ואת אמרת גותן להם שכתן משלם והא עלה קתני אינו דומה תבא טעון להבא ריקון
 23 עושה מלאכה ליושב ובטל לא סיימוה קמיה איכא דאמרי סיימוה קמיה והכי קאמר חביבי
 24 אמר אי הווי אנא לא הוה יהיבנא ליה כלל ואת אמרת בפועל בטל אלא קשיא הך לא
 25 קשיא הא דסיירא לארעיה מדאורתא הא דלא סיירא לארעיה מאורתא כי הא דאמר רבא
 26 האי מאן דאגר אגרי לרבא ואתא מטרא ומלייה מיא אי סיירא לארעיה מאורתא

פסידא
 41 ליהן תשכרו עצמכם לאחרים ואינהו נמי אמרו ליה כי הדרי בהו צא ושכור אחרים ומיהו תרעומת איכא שיהו צריכים לחזר זה אחר פועלים וזה אחר שוכרים ותיבעת ממון ליבא
 42 דהא דברים בעלמא נהנה: בד"א. דאין להם עליו ממון אם חזר הוא: בשלא הלכו. למקום המלאכה ובכפר אמר ליה חזרתי: בי אכל אם הלכו. אצל המלאכה בגון אם חמרים הן
 43 ששכתן להביא לו תבואה ממקום אחר והלכו ולא מצאו או אם פועלים הם ששכתן לעזור שדוה והלכו ומצאו שדה שהיא לקח במים ואינה ראויה לעידור: גותן להם שכתן. של כל
 44 היום משלם כפי הראוי להם וכדמפרש ואזיל: אבל אינו דומה תבא טעון להבא ריקון. ואומרים את החמרים כמה אדם רוצה לפחות משכרו של אותה הדרך לבא ריקם מלאכ טעון:
 45 עושה מלאכה ליושב ובטל. ואומדין את הפועלים כמה אדם רוצה לטול שכרו פחות ולישב כולו מלעדור כל היום לטול כן וכך: בד"א. שלא התחילו במלאכה. ארשא קאי ועד
 46 השתא פריש מדי דשכירות והשתא פריש מילי דקבלנות: בד"א. דהיבא דחזרו בקן או הוא חזר. אין להם אלא תרעומת בנזן שלא התחילו במלאכה: אבל התחילו במלאכה. יש דין
 47 אחר בעיניה מהו הדין שמין להם מה שעשו לפי התנאי ויקבלו כפי חשבון שעשה: ארגו חצייה. ומגיע לשכתן סלע לפי הנאום: היה יפה ו' דינרים. שאם היה בא לשכור שכיר לחצייה
 48 אינו מוצא פחות משהו דינרים ונמצא נוסף בעל הבית כמה שעשיתו להעשות אפי' אין הולכת אחר העתיד להעשות אלא שמין ליהן את מה שעשו לפי חשבון תנאו ונותן להם
 49 סלע דלית ליה להאי תנא הא דתנן במתניתין כל החזור בו ידו על התחתונה: ואם סלע. ואם אין יפה אלא סלע דנמצאין פועלין לעשות חצייה השני בטל: גותן ליהן. כמה שעשו סלע
 50 ולקמן (דף עו.) פריך פשיטא: שמין ליהן העתיד להעשות. רבי דוסא סבירא ליה תנא דידן דאמר החזור בו ידו על התחתונה ועכב שכר מה שעשו כדי לשכור פועלים ללמוד כפי
 51 תנאי הראשון: היה יפה. העתיד להעשות ו' דינרים: גותן ליהן שקל. כדי שתהא נגמרת בשני סלעים: ואם סלע גותן להם סלע. לקמן פריך פשיטא: בד"א. דאין החזור בנזן אלא לפי
 52 חשבון לר' דוסא ולרבנן מקבלין כמה שעשה בדבר שאינו אבוד. ואי דאין פועלים מצויין עכשו כדמוק ליה בסיפא שמינו מוצא לשכור שמינו ער שימצא הואיל ודבר שאינו אבוד
 53 הוא: אבל בדבר שהוא אבוד. אם יתמון ואינו מוצא לשכור בכדי שכר פועלים אפי' לפי היורק שנתיקרה שוכר. פועלים אחרים עליהן ביותר מבדי שכתן: או ממען. אלאה כמה דברים
 54 אמורים. דשוכר עליהן בשינוי מוצא לשכור: תני תנא. בההיא הלכה חמרים ולא מצאו כו': חביבי אמר. דודי ר' חייא: אי אנא הווי. אי אני השוכר לא הוה יהיבנא כו': והא
 55 עלה קתני. נמי דכפועל בטל הוא דקשלה לא סיימוה קמיה. לא סימו סוף הבריתא לפני: לא הוה יהיבנא כלל. דמגליהו גרם ואינהו נמי הוה ליה לאסוקי אדעתיהו שלא ימצאו
 56 שדה לקח: הא דסיירא לארעא מאורתא. וחוליק הפועלים שם וראוהו ולא הבינו שהיא לקח או שירדו גשמים בליקה לית ליה כלל דהא הוה אינהו גפיהו ועל מנת כן שכתבו לו
 57 ודרי לא ויכולין לא היה ליהן לילך בבקרא. לפי סיריה מאורתא. עליו היה לתת לב לדבר ולהזדיעם את המצאו שדה לקח לא אתן לכם כלום ותידי ליהן בפועל בטל:

אין להם זה על זה אלא תרעומת. קשה לרי' דהא קיל ברמי דאין דינא דגרמי בהולו
 קמא (ביק דף ק) א"כ אמאי לא יתן להם בפועל בטל פיון שעל ידו נהבטלו אותו
 היום וי"ל דמיקרי שבשחזור בו עוד ימצאו להשתפר ויכול מקום יש עליו תרעומת שעתה
 לא ימצאו אלא ע"י טורח וכו' מפלגי בסמוך בין אל הלקו החמרים להלקו ומצאו שדה
 לקח וזה מצי לפלוגי אף בלא הלקו כלל בין
 ויכולין עוד להשתפר בין חזרו בו אחר שלא
 מצאו עוד להשתפר אלא אורחא דמילתא נקט
 דבהלכו לא שכחו שימצאו עוד להשתפר ואם
 לא הלקו מסתמא כשבא לחזור חזרו מיד בעד
 שימצא להשתפר:

7 שליח לשליחותי' לגמרי דא"ל שליח לקבלה הוינא להולכה לא הוינא איבעית איכא האי
 8 תנא חזרו נמי הטעו קרי ליה דתניא השוכר את האומנין והטעו את בעל הבית או בעל
 9 הבית הטעה אותן אין להם זה על זה אלא תרעומת במה דברים אמורים שלא הלכו
 10 אכל הלכו חמרים ולא מצאו תבואה פועלין ומצאו שדה בשהיא לחה גותן ליהן שכתן
 11 משלם אבל אינו דומה תבא טעון לפא ריקון עושה מלאכה ליושב ובטל בד"א שלא
 12 התחילו במלאכה אבל התחילו במלאכה שמין ליהן מה שעשו ביצד קבלו כמה לקצור
 13 בשיני סלעים קצרו חצייה והניחו חצייה בגד לארוג בשיני סלעים ארגו חצייה והניחו חצייה
 14 שמין ליהן את מה שעשו היה יפה ששה דינרים גותן ליהן סלע או וגמרו מלאכתן ויטלו
 15 שיני סלעים ואםסלע גותן להם סלע ר' דוסא אומר שמין ליהן מה שעשיתו להעשות היה
 16 יפה ששה דינרים גותן להם שקל או וגמרו מלאכתן ויטלו שיני סלעים ואםסלע גותן להם
 17 סלע במה דברים אמורים בדבר שאין אבוד אבל בדבר האבוד שוכר עליהן או ממען
 18 ביצד ממען אומר ליהן סלע קצצתי לכם באו וטלו שתיים ועד כמה שוכר עליהן עד ארבעים
 19 וחמישים וזו במה דברים אמורים בזמן שאין שם פועלים לשפור אבל יש שם פועלים
 20 לשפור ואמר צא ושכור מאלו אין לו עליהן אלא תרעומת תני תנא קמיה דרב גותן להם
 21 שכתן משלם אמר ליה חביבי אמר אילו אנא הווי לא הוה יהיבנא ליהן אלא בפועל בטל
 22 ואת אמרת גותן להם שכתן משלם והא עלה קתני אינו דומה תבא טעון להבא ריקון
 23 עושה מלאכה ליושב ובטל לא סיימוה קמיה איכא דאמרי סיימוה קמיה והכי קאמר חביבי
 24 אמר אי הווי אנא לא הוה יהיבנא ליה כלל ואת אמרת בפועל בטל אלא קשיא הך לא
 25 קשיא הא דסיירא לארעיה מדאורתא הא דלא סיירא לארעיה מאורתא כי הא דאמר רבא
 26 האי מאן דאגר אגרי לרבא ואתא מטרא ומלייה מיא אי סיירא לארעיה מאורתא

פסידא
 41 ליהן תשכרו עצמכם לאחרים ואינהו נמי אמרו ליה כי הדרי בהו צא ושכור אחרים ומיהו תרעומת איכא שיהו צריכים לחזר זה אחר פועלים וזה אחר שוכרים ותיבעת ממון ליבא
 42 דהא דברים בעלמא נהנה: בד"א. דאין להם עליו ממון אם חזר הוא: בשלא הלכו. למקום המלאכה ובכפר אמר ליה חזרתי: בי אכל אם הלכו. אצל המלאכה בגון אם חמרים הן
 43 ששכתן להביא לו תבואה ממקום אחר והלכו ולא מצאו או אם פועלים הם ששכתן לעזור שדוה והלכו ומצאו שדה שהיא לקח במים ואינה ראויה לעידור: גותן להם שכתן. של כל
 44 היום משלם כפי הראוי להם וכדמפרש ואזיל: אבל אינו דומה תבא טעון להבא ריקון. ואומרים את החמרים כמה אדם רוצה לפחות משכרו של אותה הדרך לבא ריקם מלאכ טעון:
 45 עושה מלאכה ליושב ובטל. ואומדין את הפועלים כמה אדם רוצה לטול שכרו פחות ולישב כולו מלעדור כל היום לטול כן וכך: בד"א. שלא התחילו במלאכה. ארשא קאי ועד
 46 השתא פריש מדי דשכירות והשתא פריש מילי דקבלנות: בד"א. דהיבא דחזרו בקן או הוא חזר. אין להם אלא תרעומת בנזן שלא התחילו במלאכה: אבל התחילו במלאכה. יש דין
 47 אחר בעיניה מהו הדין שמין להם מה שעשו לפי התנאי ויקבלו כפי חשבון שעשה: ארגו חצייה. ומגיע לשכתן סלע לפי הנאום: היה יפה ו' דינרים. שאם היה בא לשכור שכיר לחצייה
 48 אינו מוצא פחות משהו דינרים ונמצא נוסף בעל הבית כמה שעשיתו להעשות אפי' אין הולכת אחר העתיד להעשות אלא שמין ליהן את מה שעשו לפי חשבון תנאו ונותן להם
 49 סלע דלית ליה להאי תנא הא דתנן במתניתין כל החזור בו ידו על התחתונה: ואם סלע. ואם אין יפה אלא סלע דנמצאין פועלין לעשות חצייה השני בטל: גותן ליהן. כמה שעשו סלע
 50 ולקמן (דף עו.) פריך פשיטא: שמין ליהן העתיד להעשות. רבי דוסא סבירא ליה תנא דידן דאמר החזור בו ידו על התחתונה ועכב שכר מה שעשו כדי לשכור פועלים ללמוד כפי
 51 תנאי הראשון: היה יפה. העתיד להעשות ו' דינרים: גותן ליהן שקל. כדי שתהא נגמרת בשני סלעים: ואם סלע גותן להם סלע. לקמן פריך פשיטא: בד"א. דאין החזור בנזן אלא לפי
 52 חשבון לר' דוסא ולרבנן מקבלין כמה שעשה בדבר שאינו אבוד. ואי דאין פועלים מצויין עכשו כדמוק ליה בסיפא שמינו מוצא לשכור שמינו ער שימצא הואיל ודבר שאינו אבוד
 53 הוא: אבל בדבר שהוא אבוד. אם יתמון ואינו מוצא לשכור בכדי שכר פועלים אפי' לפי היורק שנתיקרה שוכר. פועלים אחרים עליהן ביותר מבדי שכתן: או ממען. אלאה כמה דברים
 54 אמורים. דשוכר עליהן בשינוי מוצא לשכור: תני תנא. בההיא הלכה חמרים ולא מצאו כו': חביבי אמר. דודי ר' חייא: אי אנא הווי. אי אני השוכר לא הוה יהיבנא כו': והא
 55 עלה קתני. נמי דכפועל בטל הוא דקשלה לא סיימוה קמיה. לא סימו סוף הבריתא לפני: לא הוה יהיבנא כלל. דמגליהו גרם ואינהו נמי הוה ליה לאסוקי אדעתיהו שלא ימצאו
 56 שדה לקח: הא דסיירא לארעא מאורתא. וחוליק הפועלים שם וראוהו ולא הבינו שהיא לקח או שירדו גשמים בליקה לית ליה כלל דהא הוה אינהו גפיהו ועל מנת כן שכתבו לו
 57 ודרי לא ויכולין לא היה ליהן לילך בבקרא. לפי סיריה מאורתא. עליו היה לתת לב לדבר ולהזדיעם את המצאו שדה לקח לא אתן לכם כלום ותידי ליהן בפועל בטל:

56 ויקבלו שכרם לפי החשבון. כִּיצַד, קָבְלוּ קָמָה לְקָצוֹר בְּשָׁנֵי סְלָעִים
 57 קָצְרוּ חֲצִיָּה וְהִנְחִיו מִלְקָצוֹר חֲצִיָּה, או שקבלו קָבְד לְאָרְזוֹ בְּשָׁנֵי
 58 סְלָעִים דִּהְיִינוּ שְׁמוֹנֵה דִּינָרִים. אָרְזוּ חֲצִיָּה וְהִנְחִיו וְלֹא אָרְזוּ אֶת חֲצִיָּה
 59 הַשָּׁנִי, שָׁמִין לָהֶן אֶת מֵה שְׁעָשָׂה, ומקבלים ארבעה דינרים. ואפילו
 60 אם חצי מהמלאכה היה יפה שִׁשָּׁה דִּינָרִים – שְׁנַתִּיקָר שִׁכְר פּוֹעֲלִים,
 61 ועכשיו כשבא לשכור פועלים לעשות חציה אינו מוציא בכחות
 62 ומששה דינרים דהיינו סלע וחצי, אף שבעל הבית מפיסד שנמצא
 63 שצריך לשלם על כל המלאכה ששה דינרים במקום שמונה
 64 דינרים, מכל מקום אינו מנכה להם משכרם אלא נוֹתֵן לָהֶן סְלָע
 65 כפי שסיכם עמם, לפי שיד הפועל על העליונה. או שִׁימְרוּ
 66 מְלֻאכְתָּן וְיִפְלוּ שָׁנֵי סְלָעִים כפי שסיכם איתם בתחילה. וְאִם הִשְׁלַמְתָּ
 67 חֲצִי הַמְּלֻאכָה עֵדִינָן שׁוֹה סְלָע, נוֹתֵן לָהֶם סְלָע על החצי מלאכה
 68 שעשו.
 69 רַבִּי דוֹסָא חוֹלֵק וְאוֹמֵר, שָׁמִין לָהֶן מֵה שְׁעָתִיד לְהַעֲשׂוֹת – הַחֲצִי
 70 שֶׁהֵנִיחוּ מִלְקָצוֹר, וְאִם הָיָה יָפֵה שְׁשָׁה דִּינָרִים נוֹתֵן לָהֶם י'
 71 לראשונים שָׁקָל – שני דינרים דהיינו חצי סלע, שמכיון שצריך
 72 לתת ששה דינרים לפועלים אחרים לגמור המלאכה, לכך מנכה
 73 זאת משכרם של ראשונים כדי שבעל הבית יגמור מלאכתו בשני
 74 סלעים. או יִמְרוּ מְלֻאכְתָּן וְיִפְלוּ שָׁנֵי סְלָעִים. וְאִם לִגְמוֹר חֲצִי
 75 הַמְּלֻאכָה שׁוֹה עֵבְשֵׁי בָּם סְלָע, נוֹתֵן לָהֶם סְלָע.
 76 מִמְּשִׁיבָה הַבְּרִייתָא: בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים שֶׁלְרַבִּי דוֹסָא אֵין הַפּוֹעֲלִים
 77 מִפְּסִידִים אֲלֵא לְפִי מַה שֶׁצָּרִיךְ הַבֵּעַל הַבֵּית כִּדִּי לִגְמוֹר אֶת
 78 הַמְּלֻאכָה, וְלִרְבֹּנָן מִקְבָּלִים שִׁכְרָם כְּפִי שֶׁעָשׂוּ, בְּדָבָר שְׂאֵין אֲבוּד –
 79 שֶׁלֹּא יִפְסִיד אִם יִמְתֵּן עִם הַמְּלֻאכָה עַד שִׁימְצֵא פּוֹעֲלִים אֲבָל בְּדָבָר
 80 הָאֲבוּד – מִלֻּאכָה שׁוֹמְנָה דוּוֹקָא עֵבְשֵׁי לְהַעֲשׂוֹת, וְאִינוּ יִכּוֹל
 81 לְהִמְתֵּן עִם הַמְּלֻאכָה, וְאִינוּ מוֹצֵא פּוֹעֲלִים לְשׁוֹכֵר אֲפִילוּ בִּמְחִיר
 82 הַיָּקָר, שׁוֹכֵר עֲלֵיתָן – שׁוֹכֵר פּוֹעֲלִים יוֹתֵר מִהַמְּחִיר שִׁרְגִילִים לְתַת
 83 בְּשׁוֹק, וּמְקַצֵּץ מִשְׁכָּרָם שֶׁל הָרֵאשׁוֹנִים הַסְּכוּם בְּהוֹסִיף לְשׁוֹכֵר
 84 הַפּוֹעֲלִים הָאֲחֵרִים, אוּ מְטַעֵן – מֵטַעֵה אוֹתָם. מְבַרְרַת הַבְּרִייתָא:
 85 כִּיצַד מְטַעֵן – כִּיצַד הוּא מְטַעֵה אוֹתָם. מְשִׁיבָה הַבְּרִייתָא: אוֹמֵר לָהֶן
 86 סְלָע קָצְצָתִי לָכֶם – סֵלַע סִיכְמַתִּי אַתְּכֶם בְּשׁוֹכֵר עֲבוּדְתְּכֶם. בָּאוּ וְיִפְלוּ
 87 שְׁתֵּימָּה, וְלִבְסוּף אֵין צָרִיךְ לִיתֵן לָהֶם אֲלֵא סֵלַע כְּפִי שִׁסִּיכֶם עִמָּם
 88 בְּתַחֲלִילָה. מְבַרְרַת הַבְּרִייתָא: וְעַד בְּמָה שׁוֹכֵר עֲלֵיתָן – עַד כַּמָּה
 89 בְּיוֹקֵר יִכּוֹל לְשׁוֹכֵר פּוֹעֲלִים אַחֵרִים וְלִנְכוּת זֹאת מִשְׁכָּרָם. מְשִׁיבָה
 90 הַבְּרִייתָא: עַד אֲרָבָעִים וְחֲמִשִּׁים זָוִו.
 91 מִמְּשִׁיבָה הַבְּרִייתָא: בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים שֶׁבְּדָבָר אֲבָד שׁוֹכֵר
 92 עֲלֵיתָן פּוֹעֲלִים אַחֵרִים בְּיוֹקֵר, בְּמִן שְׂאֵין שָׁם פּוֹעֲלִים לְשׁוֹכֵר בִּמְחִיר
 93 שִׁסִּיכֶם עִם הָרֵאשׁוֹנִים, אֲבָל אִם יֵשׁ שָׁם פּוֹעֲלִים אַחֵרִים לְשׁוֹכֵר,
 94 וְאִמְרוּ לָן צֵא וְשׁוֹכֵר מֵאִלוּ, אֵין לוֹ עֲלֵיתָן אֲלֵא תַרְעוּמָתָא.
 95 הַגְּמָרָא חוֹזֵרֵת לְדוֹן בְּדִין הַגְּשָׁנָה בְּבְרִייתָא לְעִיל 'הִלְכוּ חֲמֵרִים וְלֹא
 96 מִצְאוּ תְּבוּאָה' וְכוּ': תִּנְי תִּנְיָא קְמִיתָא דְרַב 'הִלְכוּ חֲמֵרִים וְלֹא מִצְאוּ
 97 תְּבוּאָה, אוּ שְׁהִלְכוּ פּוֹעֲלִים וּמִצְאוּ שְׂדֵה כְּשִׂיבָה לְחַה, נוֹתֵן לָהֶם
 98 שְׁכָרָן מְשֻׁלָּם, אֲמַר לִיה רַב, תְּכִיבִי – דּוּדִי רַבִּי חִיִּיא אֲמַר, אֵילוּ אֲנָא
 99 הָוָאִי – אֵילוּ אֲנִי הֵייתִי הַשׁוֹכֵר שֶׁל הַפּוֹעֲלִים לֹא הָוָה יְהִיבָנָא לָהֶן
 100 אֲלֵא כְּפּוֹעֵל בְּטָל – כְּשִׁכְרוּ שֶׁל פּוֹעֵל שֶׁנִּשְׁכַּר מִלֻּאכָה וְלִבְסוּף לֹא
 101 עֲבַד. וְאֵת אֲמַרְתָּ שְׁנוֹתָן לָהֶם שְׁכָרָן מְשֻׁלָּם.
 102 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: מַה הַקְּשָׁה רַב לְתַלְמִידוֹ מִדְּבַרֵּי רַב חִיִּיא וְהָא עֲלָה
 103 קְתָנִי – הַבְּרִייתָא מְסִימַת שְׂאִינוּ דְיֹמָה תִּנְיָא מְעוֹן לְבָא רִיקוֹן עוֹשֵׂה
 104 מְלֻאכָה לְיוֹשֵׁב וְבָטָל וְלִכְן אֵינוּ מְקַבֵּל אֲלֵא כְּפּוֹעֵל בְּטָל. כִּיּוֹן
 105 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: לֹא סְיִימוּהָ קְמִיתָא – לֹא סִימּוּהָ לְפָנֵי רַב אֶת סוּף
 106 דְּבַרֵּי הַבְּרִייתָא. אֵיבָא דְאֲמַרְי סְיִימוּהָ קְמִיתָא – שְׁסִימוּהָ לְפָנֵי רַב אֶת
 107 דְּבַרֵּי הַבְּרִייתָא שֶׁמְקַבְּלִים כְּפּוֹעֵל בְּטָל. וְהִכִּי קְאָמְר – וְכֵן אֲמַר רַב
 108 לְתַלְמִידוֹ, תְּכִיבִי אֲמַר, אֵי הָוָאִי אֲנָא לֹא הָוָה יְהִיבָנָא לִיה בְּכָל, כִּיּוֹן
 109 שְׁמוֹלָם גֵּרַם וְהִיוּ צָרִיכִים לְחֻשׁוֹב שְׂמָא יִמְצָאוּ שְׂדֵה לְחַה וְלֹא
 110 יִכּוֹלוּ לְעַבְדָּה בְּה. וְאֵת אֲמַרְתָּ שְׁנוֹתָן לָהֶם כְּפּוֹעֵל בְּטָל.

1 הַכִּי הַשְׂתָּא – וְכִי אֲפָשֵׁר כַּעַת לְהַבִּיא רֵאִיָּה מִדְּבַרֵּי רַב שְׁכוּנַת
 2 הַבַּעַל לֹמֵר שְׁסוּמְךָ עַל דְּבַרֵּי הַשְּׁלִיחַ, בְּשֻׁלְמָא אֵי אֵיתְמַר אִיפְכָּא –
 3 אֵילוּ הָיָה רַב אוֹמֵר דִּין הַפּוֹךְ, שְׁבִאּוּפֵן שֶׁהֵאשָׁה אִמְרָה לְשִׁלְחַ
 4 'הַתְּקַבֵּל לִי גִימָה' וּמִינְתָּה אוֹתוֹ לְשִׁלְחַ לְקַבְּלָהּ, וְהַשְּׁלִיחַ שִׁינָה וְאִמְר
 5 לְבַעַל 'אֲשַׁתְּךָ אֲמַרְתָּ הֵבָא לִי גִימָה' – שְׁתַּעֲשֵׂה אוֹתִי שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה,
 6 וְהוּא אוֹמֵר הִדְּלֵךְ אֶת הַגַּט כְּמוֹ שְׂאֲמַרְתָּ אֲשַׁתִּי, וְאֲמַר רַב נְחֵמְךָ אֲמַר
 7 רַבָּה בְּרַ אֲבוּהָ אֲמַר רַב, מְשִׁינֵיעַ גַּט לִידוֹ שֶׁל הַשְּׁלִיחַ מְגוֹרְשָׁתָא, וְהָרִי
 8 שֶׁהוּא נִעֲשֵׂה שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ, אֲלֵמָא דְאֵיבִיבְרָא דִידָה קָא סְמִיךְ –
 9 שְׁכִשְׂאִמֵר הַבַּעַל 'הִדְּלֵךְ כְּמוֹ שְׂאִמְרָה' כּוּנְתוּ שְׂאִינוּ סוּמְךָ עַל
 10 דְּבַרֵּי אֲלֵא סוּמְךָ עַל דְּבַרֵּי אֲשַׁתוֹ וְנָתַן לוֹ אֶת הַגַּט עַל דַּעַת
 11 שְׁתַּתְּגַרְבוּ בִּדְבַרֵּיהָ, וְלִכְן כְּשִׁמְגִיעַ הַגַּט לְיַד הַשְּׁלִיחַ מְגוֹרְשַׁת
 12 כִּיּוֹן שֶׁהֵיא עֲשֵׂתָה אוֹתוֹ שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ. אֵי נָפִי – וְכֵן אֵילוּ הָיָה רַב
 13 נִחְמַן אוֹמֵר שְׁמִשְׁהִינֵיעַ הַגַּט לִידָה שֶׁל הָאשָׁה הָרִי הֵיא מְגוֹרְשָׁתָא,
 14 אֲלֵמָא – הֵיָה מִכָּר רֵאִיָּה דְאֵיבִיבְרָא דִידָה קָא סְמִיךְ – שֶׁהַבַּעַל
 15 כְּשִׂאֵמֵר 'הִדְּלֵךְ כְּמוֹ שְׂאִמְרָה' כּוּנְתוּ סוּמְךָ עַל דְּבַרֵּי הַשְּׁלִיחַ, וְנָתַן
 16 לוֹ אֶת הַגַּט שִׁיחִיהָ שְׁלִיחַ לְהוֹלִיךְ לַה גִּיטָה. אֲלֵא הָתָם – בִּאּוּפֵן
 17 שְׁעִלְיוֹ דִּיבַר רַב שֶׁהֵאשָׁה אִמְרָה לְשִׁלְחַ שֶׁהַבַּעַל יִמְנָהוּ לְשִׁלְחַ
 18 לְהוֹלְכָה וְהוּא אִמְר לְבַעַל שֶׁהֵיא מְנָתָה אוֹתוֹ לְשִׁלְחַ לְקַבְּלָהּ שְׂאוּ
 19 אֵינָה מְגוֹרְשַׁתָא, אֵין לָךְ לְלַמּוֹד מִכָּר שׁוֹה מְשׁוּם שֶׁהַבַּעַל סוּמְךָ עַל
 20 דִּיבּוּרוֹ שֶׁל הַשְּׁלִיחַ, לְפִי שְׂאֵף אִם נִאֲמַר שֶׁהַבַּעַל סוּמְךָ עַל דְּבַרֵּי
 21 אֲשַׁתוֹ וְעֵשֶׂה אוֹתוֹ שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה כְּדַבְּרִיהָ, מִכָּל מְקוּם אֵינָה
 22 מְגוֹרְשַׁת מְשׁוּם דְּעָקָר שְׁלִיחַ לְשִׁלְחָהוּתִיהָ לְגִמְרֵי – שֶׁהַשְּׁלִיחַ עָקַר
 23 עֲצֻמוֹ מִלְּהוּת שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה כָּלָל, דְאֲמַר לִיה – שְׁבוּה שֶׁהַשְּׁלִיחַ
 24 שִׁינָה מִדְּבַרֵּי הָאשָׁה וְאִמְר לוֹ שֶׁאֲשַׁתוֹ מִינְתָּה אוֹתוֹ לְשִׁלְחַ לְקַבְּלָהּ
 25 הָרִי הוּא כְּאוֹמֵר שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ חוּיָנָא, הוֹלְכָה לֹא הוּיָנָא – שְׁלִיחוֹת
 26 לְקַבְּלָהּ שֶׁהוּא דְבַר קַל שְׂאִינוּ צָרִיךְ לְטַרוּחַ לְהַנִּיעַ עַד אֵלֶיהָ, הִרִינִי
 27 מְקַבֵּל עֲלִי, אֲבַל שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה שְׁצָרִיךְ לְטַרוּחַ וְלְהַבִּיא הַגַּט עַד
 28 אֵלֶיהָ אֵינוּ מְקַבֵּל עֲלִי. וְלִכְן אֵף אִם אַחַר כֵּךְ הַחֲלִיט הַשְּׁלִיחַ לְהוֹלִיךְ
 29 לַה אֶת הַגַּט אֵינָה מְגוֹרְשַׁת לְפִי שְׂאֵין כָּאֵן שְׁלִיחוֹת כִּיּוֹן שְׁתַּחֲזִילָה
 30 לֹא קַבְּלוּ עַל דַּעַת כֵּן.
 31 לְעִיל (ע"א) בִּיאָרָה הַגְּמָרָא אֶת דְּבַרֵּי הַמְּשַׁנֵּה 'הַשׁוֹכֵר אֶת הָאוֹמֵנִן
 32 וְהִטְעוּ זֶה אֶת זֶה, שֶׁהַפּוֹעֲלִים הִטְעוּ זֶה אֶת זֶה, שְׂאֵילוּ כּוּנְתָא
 33 הַמְּשַׁנֵּה הֵיחָה שְׁבַעַל הַבֵּית אוּ הַפּוֹעֲלִים הִטְעוּ זֶה אֶת זֶה הֵיחָה
 34 צָרִיכָה לֹמֵר 'וְחֹזְרוּ זֶה בְּזֵה', כַּעַת חוֹזֵרֵת בְּהַ גְּמָרָא מִדְּחִיזָה:
 35 אֵיבָעִית אֵימָא, הָאֵי תִנְיָא – הַתְּנָא שֶׁל מְשַׁנְתֵּינוּ, הָרִי נָפִי הַטְעוּ קְרִי
 36 לִיה – מְקַרָּה זֶה שְׁבַעַל הַבֵּית אוּ פּוֹעֲלִים חוֹרוּ בְּהֶם, שׁוֹנָה הַתְּנָא גַּם
 37 בְּלִשׁוֹן 'הִטְעוּ זֶה אֶת זֶה', וּפְרִירוֹשׁוֹ שֶׁהַבַּעַל הַבֵּית אוּ הַפּוֹעֲלִים חוֹרוּ
 38 בְּהֶם. וּמִצְוִנוּ זֶה שִׁשׁוֹן זֶה בְּבְרִייתָא: דְּתִנְיָא, הַשׁוֹכֵר אֶת הָאוֹמֵנִין –
 39 שְׁכִירֵי יוֹם, וְהַטְעוּ הַפּוֹעֲלִים אֶת בְּעַל הַבֵּית אוּ בְּעַל הַבֵּית הַטְעָה
 40 אוֹתָן – שְׁחֹזְרוּ בְּהֶם, אוּ הַפּוֹעֲלִים אוּ הַבַּעַל הַבֵּית, אֵין לָהֶם זֶה עַל
 41 זֶה אֲלֵא תַרְעוּמָתָא.
 42 מִמְּשִׁיבָה הַבְּרִייתָא: בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים שְׂאֵין לְפּוֹעֲלִים תְּבִיעַת
 43 מִמּוֹן, כְּשֶׁעֲדִינָן לֹא הִלְכוּ לְמִקּוּם הַמְּלֻאכָה כְּשִׁחְזוּר בּוּ בַעַל הַבֵּית,
 44 אֲבָל אִם הִלְכוּ חֲמֵרִים – פּוֹעֲלִים הַמְּבִיאִים תְּבוּאָה מִמְּקוּם לְמִקּוּם
 45 וְלֹא מְצָאוּ תְּבוּאָה, אוּ שְׁהִלְכוּ פּוֹעֲלִין שֶׁכְּרַם שֶׁעֲדוֹר בְּשִׂדָה וּמְצָאוּ
 46 שְׂדֵה כְּשִׂיבָה לְחַה וְאֵי אֲפָשֵׁר לְעַדּוֹר אוֹתָהּ, נוֹתֵן לָהֶן בַּעַל הַבֵּית
 47 שְׁכָרָן שֶׁל כָּל הַיּוֹם מְשֻׁלָּם – בְּשִׁלְמוֹת לְלֹא חֲסֵרוֹן. וּמִבִּאֲרַת
 48 הַבְּרִייתָא: אֲבָל אֵינוּ דְיֹמָה תִּנְיָא מְעוֹן לְבָא רִיקוֹן – אֵינוּ דוֹמֵה חֲמֵרִים
 49 הַחוֹזְרִים מִלֵּאִים עִם תְּבוּאָה לְחֲמֵרִים הַחוֹזְרִים רִיקָם, וְכֵן פּוֹעֵל
 50 הַעוֹשֵׂה מְלֻאכָה לְיוֹשֵׁב וְבָטָל, לִכְן אֵינוּ מְשַׁלֵּם לָהֶם שְׁכָרָם הַמְּלֻא,
 51 אֲלֵא אוֹמֵדִים כְּמָה אָדָם מְסִיכִים שִׁיפְחָתוּ לוֹ מִשְׁכָּרוֹ וְלֹא יִצְטָרֵךְ
 52 לְעַבְדָּה כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְשׁוֹכֵר זֶה נוֹתֵן לָהֶם בְּשִׁלְמוֹת.
 53 מִמְּשִׁיבָה הַבְּרִייתָא וּמִבִּאֲרַת דִּינֵי שֶׁל הַשׁוֹכֵר פּוֹעֲלִים ב'קַבְּלוֹת':
 54 בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים כְּשִׁחְזוּרוּ בְּהֶם בְּשַׁעֲהָ שְׂאֵל הַתְּחִילוּ בְּמְלֻאכָה,
 55 אֲבָל אִם חוֹרוּ בְּהֶם לֹאֲחֵר שֶׁתְּחִילוּ בְּמְלֻאכָה, שָׁמִין לָהֶן מֵה שְׁעָשׂוּ

56 שאומר להם שפייס אותם על דעת שיוסיף להם באבילה ושתיה
57 במשך זמן העבודה:
58 וממשיכה שם הברייתא: **סָלַע, נֹתֵן לָהֶם סָלַע**: מקשה הגמרא:
59 **פְּשִׁיטָא** שאין משלם להם על מה שעשו אלא סלע. מתרצת
60 הגמרא: **לֹא צְרִיכָא דוֹל עֲבִידְתָּא מְעִיקָא** - בתחילה כשבא לשכור
61 אותם היה שכירות פועלים כולל בלושה זוז, וְאֶנְרִינְהוּ בְּסָפִי וְזוּזָא
62 - והם לא רצו להשתכר אלא ביותר מהשכר שנותנים בשוק,
63 והוסיף להם זוז בשכרם, וְלִמְסָף אִימְרַן עֲבִידְתָּא שֶׁנֶּסְפִי וְזוּזָא -
64 נתייקר שכירות פועלים וכל שאר הפועלים משתכרים בארבעה
65 זוז, מְהוּ דְתִימָא כִּיּוֹן שֶׁרַבְנָן סוֹבְרִים שִׁיד פּוֹעֵל עַל הַעֲלִינְהּ, אִמְרִי
66 לִיהּ - יכולים הפועלים לומר לבעל הבית **מְסָפִי וְזוּזָא אִמְרַת לָן** -
67 כיון שאמרת לנו בתחילה שתתן לנו זוז יותר משאר פועלים, אם
68 כן עכשיו שכל שאר פועלים מקבלים ארבעה זוז **מְסָפִי וְזוּזָא הֵב לָן**
69 - ותוסיף לנו על זה זוז בשכרנו. **קָא מְשַׁמְעֵ לָן** שאינו צריך להוסיף
70 להם, משום דְאִמְרַן לְבוּ מְסָפִי וְזוּזָא דְלֵא דְלֵא הָוֵה קִיּוֹם לְבוּ
71 - מתי הוספתי לכם זוז בשכרם כשלא רצינום להשתכר בסכום
72 שכל שאר פועלים מקבלים, אבל הִשְׁתַּמָּה קִיּוֹם לְבוּ - עכשיו
73 שכולם מקבלים ארבעה זוז כפי שרצינום בתחילה, על זה לא
74 התנינו להוסיף לכם:
75 ממשיכה הגמרא לבאר דברי הברייתא: **רַבִּי דִּיקָא אִמְרַן שְׁמִיּוֹן לָהֶן**
76 **אֵת מַה שְׁעִידִי לְהַעֲשׂוֹת הֵיךְ יָפֵה שְׁשֵׁה דְנִרְיִים נֹתֵן לָהֶם שְׁקָלִי**:
77 מבארת הגמרא שהטעם שלרבי דוסא מנכה להם משכרם מה
78 שצריך לשלם לפועלים אחרים לגמור לקצור את החצי השני של
79 השדה, הוא משום שְׁקָבְרִי דְ פּוֹעֵל עַל הַתְּחִלְתָּנָה:
80 וממשיך רבי דוסא ואומר: **אִו יְגַמְרוּ מְלֵאכְתָּן וְיִמְלוּ שְׁנֵי סָלַעִים**:
81 מקשה הגמרא: **פְּשִׁיטָא**. מתרצת הגמרא: **לֹא צְרִיכָא דוֹל עֲבִידְתָּא**
82 - שלאחר שהתחילו לעבוד הוול שכירות פועלים, וְאִמְרַן - וחזר
83 בו בְּעַל הַבַּיִת, וְאוּלַּם פּוֹעֲלִים וְפִיּוּסִיהוּ שִׁיחֹזֵר וְיִשְׁכּוֹר אוֹתָם
84 למלאכה, מְהוּ דְתִימָא שְׁטַעְמוּ שֶׁ רַבִּי דִּיקָא שֶׁאִמְרַן יֵד פּוֹעֵל עַל
85 התחונה הוא משום שהבעל הבית מוחזק בתשלום, ואם כן מְצִי
86 אִמְרַן לָהֶן הַבַּעַל הַבַּיִת שֶׁמָּה שֶׁהִסְכַּמְתִּי לְחֹזֵר וְלִשְׁכּוֹר אַתְּכֶם
87 למלאכה הוא אֲדַעְתָּא דְצְרִינְהוּ לִי מֵאֲנִי - על דעת שתפחתו לי
88 משכרם שסיכמנו בתחילה. **קָא מְשַׁמְעֵ לָן** שצריך לשלם להם
89 כפי שקבעו מתחילה, דְאִמְרִי לִיהּ הפועלים, אֲדַעְתָּא דְצְרִינְהוּ לָךְ
90 עֲבִידְתָּא שְׁפִירְתָּא - מה שהסכמת לחזור ולשכור אותנו למלאכה,
91 היה על דעת שנעשה לך עבודה משובחת:
92 וממשיך רבי דוסא: **סָלַע, נֹתֵן לָהֶם סָלַע**: מקשה הגמרא: **פְּשִׁיטָא**
93 שאין משלם להם על מה שעשו אלא סלע. מתרצת הגמרא: **אִמְרַן**
94 **רַב הוּנָא קָרִיָה דְרַב רַבִּי, לֹא צְרִיכָא דְאוּלַּם אִינְהוּ גְבִיָה וְזוּזָא**
95 **מְעִיקָא** - שבתחילה היו הפועלים דחוקים והסכימו להשתכר
96 בפחות זוז משכר שאר פועלים, וְלִמְסָף וְלֵ עֲבִידְתָּא - הוול שכירות
97 פועלים, מְהוּ דְתִימָא שְׁהוּאִיל וְרַבִּי דִּיקָא סוֹבֵר שִׁיד פּוֹעֵל עַל
98 התחונה יכול לומר להם **בְּצִיר וְזוּזָא אִמְרִיתוּ לִי** בתחילה
99 הסכמתם להשתכר בפחות זוז משכר הפועלים ואם כן גם עכשיו
100 שהוול שכירות פועלים **בְּצִיר וְזוּזָא יְהִינָא לְבוּ** - אתן לכם בפחות
101 זוז משכר שאר פועלים. **קָא מְשַׁמְעֵ לָן** שצריך לתת להם כפי
102 שקבעו בתחילה, משום דְאִמְרִי לִיהּ **כִּי אִמְרַנָּא לָךְ בְּבְצִיר וְזוּזָא** -
103 מתי הסכמנו להשתכר בפחות זוז דְלֵא הָוֵה קִיּוֹם לָךְ - כשראינו
104 שלא מקובל עליך לתת לנו בשכרנו אלא סלע, אבל הִשְׁתַּמָּה קִיּוֹם
105 לָךְ - עכשיו שמקובל עליך לתת לנו כשכר כל הפועלים, שהרי
106 שכר כל הפועלים הוא סלע, אִין אֲנוּ מִסְכִּימִים לְקַבֵּל פָּחוֹת מִסְלַע.
107 הגמרא דנה איך פסק רב במחלוקת רבנן ורבי דוסא: **אִמְרַן רַב,**
108 **הַלְכָה פְּרִבִּי דִּיקָא** שאמר יד פועל על התחונה. מקשה הגמרא:
109 **וְיֵמֵר אִמְרַן רַב הֵב, וְהָאִמְרַן רַב פּוֹעֵל יְכוּל לְחֹזֵר בּוּ אִפִּילוּ בְּהִצֵּי הַיּוֹם**
110 וידו על העליונה.

1 ירידת הגשמים הוא פְּסִידָא דְפּוֹעֲלִים ואין משלם להם כלל. **לֹא**
2 **פְּסִידָא לְאֲרֵיָה מְאוּרְתָא** - לא הלכו הפועלים לשדה מבערב,
3 **פְּסִידָא דְבַעַל הַבַּיִת, שְׁהִיָּה לוֹ הַלּוּדִיעִים וְיִהְיֶה לָהֶן שְׁכַרְם כְּפּוֹעֵל**
4 **כְּמֵל**.
5 דין נוסף שאמר רבא בענין הפסד פועלים: **וְאִמְרַן רַבָּא, הָאִי מֵאֵן**
6 **דְאוּרִי אֲנִירִי לְדוּלָא** - השוכר פועלים להשקות שדהו, וְאִתָּא
7 **מְסָרָא** - וירד הגשם והשקה את השדה ואינה צריכה יותר
8 להשקית הפועלים. הרי זה פְּסִידָא דְפּוֹעֲלִים ואינם מקבלים כלל
9 את שכרם. אבל אם אִתָּא נְהָרָא - עלה הנהר על גדותיו ונכנס
10 בתוך חריצי השדה ועל ידי זה אינה צריכה עכשיו להשקית
11 הפועלים, הרי זה פְּסִידָא דְבַעַל הַבַּיִת וְיִהְיֶה לָהֶן שְׁכַרְם כְּפּוֹעֵל כְּמֵל.
12 דין נוסף: **וְאִמְרַן רַבָּא, הָאִי מֵאֵן דְאוּרִי אֲנִירִי לְדוּלָא, וְדַרְכֶּם הִיָּה**
13 **לַהֲשׁוֹת הַשְּׂדֵה מִהֲנַהֵר, וְפִסְק נְהָרָא כְּפִלְמָא דְיוּמָא** - ויבש הנהר
14 באמצע היום, ואינם יכולים להמשיך להשקות השדה, אִי לֹא
15 עֲבִיד דְפְּסִיק - אין רגילות של הנהר הזה שפוסק באמצע היום,
16 הרי זה פְּסִידָא דְפּוֹעֲלִים ואינו משלם להם אלא לפי מה שעשו,
17 ואם עֲבִיד דְפְּסִיק - מצוי שפוסק ומתייבש באמצע היום, דינם
18 תלוי אם הם בני אותה העיר או לא, **אִי פְּנִי מְתָא** - אם הם בני
19 אותה העיר וממילא על דעת זה נשכרו, הרי זה פְּסִידָא דְפּוֹעֲלִים,
20 ואם **לֹא פְּנִי מְתָא** - הם לא בני אותה העיר, הרי זה פְּסִידָא דְבַעַל
21 הַבַּיִת ומשלם להם כפועל בטל.
22 דין נוסף: **וְאִמְרַן רַבָּא, הָאִי מֵאֵן דְאֲנִרִי אֲנִירִי לְעִבְדְתָּא** - השוכר
23 פועלים לכל אותו היום לעשות לו עבודה מסוימת, וְשָׁלִים
24 עֲבִידְתָּא - ונשלמה העבודה כְּפִלְמָא דְיוּמָא - באמצע היום, אִי
25 אֵית לִיהּ עֲבִידְתָּא דְנִיחָא מִיָּנָה - אם יש לו עבודה יותר נוחה מזו
26 יְהִיב לָהֶן - יכול לתת להם, אִי נְמִי דְכּוֹתָה - או שיש לו עבודה
27 שהיא כמו העבודה הזו שגמרו לעשות, מְסַפְּקֵ לָהֶן - ממנה אותם
28 לעשות העבודה, אִךְ דְקָשָׁה מִיָּנָה - עבודה שהיא יותר קשה
29 מהעבודה הזו **לֹא מְסַפְּקֵ לָהֶן** - אינו רשאי למנות אותם, וְנֹתֵן
30 לָהֶם שְׁכָרְן מִשְׁלָם.
31 מקשה הגמרא: **אִמְרִי נֹתֵן לָהֶם כֹּל שְׁכַרְם, הִרִי סוּף סוּף בְּהַמְשֵׁךְ**
32 היום הם לא היו צריכים לעבוד ואם כן על המשך היום שלא
33 עבדו לִיתִיב לָהֶן כְּפּוֹעֵל כְּמֵל. מיישבת הגמרא: **כִּי קָאִמְרַן רַבָּא**
34 **כְּאִכְלוּשֵׁי דְמַחֲזוּא** - נושאי משאות וסבלים שהיו במחזוא עירו
35 של רבא דָּאִי לֹא עֲבִידִי הַלְשִׁי - שכשחם בטלים ממלאכתם הרי
36 הם נחלשים. והסבלים קשה עליהם לשבת בטל, שכל זמן שהם
37 עובדים ונושאים משאות גופם רגיל בזה וכשנחמים מעט הרי הם
38 נחלשים.
39 לעיל (עו): הביאה הברייתא דינם של פועלים שחזרו בהם לאחר
40 שהתחילו במלאכה, ומחלוקת רבנן ורבי דוסא בזה. הגמרא
41 מבארת את דברי הברייתא, ובמה נחלקו:
42 **אִמְרַן מֵר, שְׁמִיּוֹן לָהֶם אֵת מַה שְׁעִידִי בִּינְדֵי, הֵיךְ יָפֵה שְׁשֵׁה דִינְרִים,**
43 **נֹתֵן לָהֶם סָלַע** מבארת הגמרא שהטעם שאין מנכה להם משכרם
44 מה שצריך לשלם לפועלים אחרים לגמור לקצור את החצי השני
45 של השדה, הוא משום שקָא קְבִירִי רַבְּנֵן יֵד פּוֹעֵל עַל הַעֲלִינְהּ:
46 וממשיכה שם הברייתא: **אִו יְגַמְרוּ מְלֵאכְתָּן וְיִמְלוּ שְׁנֵי סָלַעִים**:
47 מקשה הגמרא: **פְּשִׁיטָא**. מתרצת הגמרא: **לֹא צְרִיכָא דְאִימְרַן**
48 **עֲבִידְתָּא** - שלאחר שהתחילו לעבוד נתייקר שכירות פועלים,
49 וְאִמְרִי - וחזרו בהם הפועלים, וְאוּלַּם בְּעַל הַבַּיִת וְפִיּוּסִיהוּ - הרבה
50 בתחוננים ופייסם שיחזרו לעשות המלאכה, מְהוּ דְתִימָא שְׁהוּאִיל
51 ואמרו רבנן שיד פועל על העליונה מְצִי אִמְרִי לִיהּ הפועלים לבעל
52 הבית **כִּי מְסִיפִינִי אֲדַעְתָּא דְמִפְּתֵ לָן אֲאָרָא** - הטעם שהתרצינו
53 לחזור ולעבוד הוא על דעת שתוסיף לנו בשכרנו כפי שהוקר
54 עכשיו שכירות פועלים בשוק. **קָא מְשַׁמְעֵ לָן** שאינו צריך להוסיף
55 להם, משום דְאִמְרַן לָהֶן אֲדַעְתָּא דְצְרִינְהוּ לְבוּ כְּאִבְלִיָּה וְשִׁתְּהּ -

1 דאָגרי לךוולא ואתא מטרא פסידא דפועלים. משמע הכא דהלכה כרבא דליבא
 2 מאן דפליג ותימה דאמר במי שאחוז (גטין דף עה. ושם ר"ה רבה) הווא דאמר
 3 ליה לאריסה ב"ע דלו תלתא ושקלי ריבעא ואת דלי ארבעא ושקול תלתא לסוף אתי
 4 מטרא אמר רב יוסף הא לא דלה רבה אמר לה לא אצטרף ומפרש טעמא דרבה משום
 5 דמשמאי רחמי עליה ומוכח והתם דהלכה
 6 כרבה וי"ל דדוקא בארס שיורד לקרקע
 7 בארסות נותן לו השליש אפילו אתי מיטרא
 8 מספק דשקא את אתי כמו שאר ארסי דשקלי
 9 ריבעא אפי' אתי מיטרא לא יצטרך לדלות
 10 תלתא אבל הכא פועלים שאינם ארסי אלא
 11 נותן להם שכירות על הפולאקה אפי' התולדו
 12 במלאכה אין להם לטול אלא לפי מה שעשו
 13 כיון דלא נחמי לארעא להיות בחוקת ארסי
 14 ואתא מיטרא בלילה פסידא דפועלים.
 15 לטרפס דגרסי בליליא צ"ל דמיירי בסידא
 16 לארעיה דבלא סיר לא הוי פסידא דפועלים
 17 כדאמר רבא בהווא דלעיל ואצטרף הך דהכא
 18 לאשמעוין דבאתי נהרא פסידא דבעה"ב דאע"ג
 19 דסידו לארעא דלעיל בהווא דריפקא לא שייך
 20 לאשמעוין אאתא נהרא דאין רגילות על ידי
 21 גידול נהר דתיחמלי ארעא מיא שלא תהא
 22 ראויה לריפקא בשביל בן ומהווא דדולא
 23 דהכא אפילו הוה מפליג בין סידא ללא סידא
 24 לא הוה שמעוין מניה הוהא דריפקא דהיא
 25 דגבי ריפקא אפילו סידא לא הוי פסידא
 26 דפועלים ולא הוה להם לידע דתיחמלי מיא
 27 כ"כ ע"י מיטרא שלא יוכלו לרפוק בה אבל הוא
 28 מפרי קרקע שהמטר מונעה מריפקא ולא הוה
 29 לו בבקר לחוליקו עם יו"ל דהכא גבי דולא
 30 אפי' לא סידא הוי פסידא דפועלים ולהכי לא
 31 מפליג בה בין סידא ללא סידא כפאיך והתם
 32 אי לא סידא לא הוי פסידא דפועלים לפי
 33 שהפועלים אין להם לידע שהמטר ימנע קרקע
 34 מריפקא אבל בדולא רוב השדות מתמלאות
 35 בהם יאורם על ידי המטר ולא הוה לו לירא
 36 יותר מפועלים ולא פשע בזה שהולכים שם
 37 ופסק נהרא בפלגא דיומא. הכא נקט פלגא
 38 דיומא משום דבפלגא דיומא עבדי דפסקי טפי
 39 על ידי שדולין ממנו להשקות השדות עבדי
 40 דפסקי פסידא דבעה"ב. גבי אתא נהרא דלעיל
 41 לא מפליג בין רגיל למיתי ללא רגיל דסתמא
 42 עבדי למיתי שלכך יב בו חריצין להוליך המים
 43 בכל השדה ולא מפליג בין בני הווא מתא לבני
 44 מתא אחרתי דאפילו איתנהו בהווא מתא הוי
 45 פסידא דבעה"ב דאין להם לידע ענן שדוה אם
 46 בא מן הנהר לתוכה אבל אם פסק הנהר יודעין
 47 כל בני העיר:
 48 יד פועל על העליונה. כלומר אינה על התחתונה
 49 כדקאמר רבי דוסא שפוחת להם מה שצריך
 50 לשכור פועלין ביוקר:

רב

1 דאמר ליה כי אמרנא לך בבציר וזוא דלא הוה קים לך השתא קים לך אמר רב
 2 הלכה בר' דוסא ומי אמר רב הכי והאמר רב פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי
 3 היום וכי תימא שאני ליה לרבי דוסא בין שכירות לקבלנות ומי שאני ליה והתניא
 4 השוכר את הפועל ולחצי היום שמעו שמות לו מת או שאהותו חמה אם שכיר הוא
 5 נתון

1 פסידא דפועלים. גשמים שירדו הפסד פועלים הוא דלא יחייב להו מיד דאמר להו
 2 מוליכו רב: לא סידא מאורתא פסידא דבעל הבית. דאמר ליה מי ימר דלדעתא
 3 דהווא ארעא אגרתך לדולא. להשקות שדות: ואתא מטרא. והשקה אותה ואינה צריכה
 4 לדולא: אתא נהרא. גיד הנהר ועלה ונכנס בחריצין העשויין בשדה ומתן היא שותה
 5 ואינה צריכה לדולא: פסידא דבעל הבית.
 6 דפועלים אינן יודעין במנהג שדהו ושהיא נהר
 7 עולה להשקותו אף הוא היה יודע: ופסקי נהרא.
 8 שמוננו משקו: אבלושי דפוחין: במחוזן שהווא
 9 עירו של רבא היו בני אדם הרגילים שאת
 10 משאות תמיד וכשיושבין בטלים בשדה יודין:
 11 פועל על העליונה: ואפילו הוא חוזר בו דיוכל
 12 לחזור בו בדבתיב וירקא כח: כי עבדי הם ולא
 13 עבדים לעבדים ומהכא: ליה ליה בפ"ק דקדושין
 14 (דף כב): פשיטא. דכי גמרי שני סלעים הוא
 15 דשקלי דאיירי עבדותא. והקור פועלים:
 16 ואיירי. לשון הפרש נהור אחר ומתרחק מן
 17 דהקור ובלשון המקרא דומה לו כעת במדבר
 18 תמריא (איוב לט): פשיטתו. הרבה תחננינו: מהו
 19 דתקא. כיון דיד פועל על העליונה: פשיטא.
 20 דאם סלע יפה מה שעשו נותן להם סלע אלא
 21 מה יתן: לא צריכא דול עבדותא מעיקרא.
 22 כששכרו היו פועלין בול: ואגרינהו בפסי וזוא.
 23 ואלו לא רצו להתחבר כפאר פועלים והוסיף
 24 להם זה כשפסק להן סלע על חציה לא היה
 25 ראוי אלא לסלע חסר דנה: והשתא איירי
 26 עבדותא. וקם בטפי וזוא ששאר פועלים ישלו
 27 עליו סלע: מהו דתקא. הואיל ולרבין יד פועל
 28 על העליונה מצו אמרי ליה בו: לא קים לבו. לא
 29 היתה יודעים שיהיו ראויין לטול סלע ואני
 30 בכך היה אפשר לשכור וראיתי בדעתכם שלא
 31 תתרגו בפחות משלע ואמרתי להוסיף וזו על
 32 שבר פועלה כדי לטול סלע להשלים רצונכם:
 33 השתא דקים לבו. שהכל נטילין סלע כרצונכם
 34 על זאת לא התנתי להוסיף: מהו דתקא. הואיל
 35 ואמר רבי דוסא יד פועל על התחתונה טעמיה
 36 משום דתפסי בעל הבית הוא והשתא כי פסידו
 37 פועלין מצו אמר להו וכו': סלע נותן להם סלע
 38 ואם העתיד להעשות יכול הוא לגמור בשכירות
 39 סלע נותן להם כמה שעשו סלע: לא צריכא דול
 40 עבדותא השתא. לכך יגמור בסלע אבל בשעת
 41 התנאי היה חציה ראוי ליותר מסלע וכן
 42 כשפסקו על בולב ב' סלעים דחוקים היו ואזילו
 43 גביה: מהו דתקא. הואיל ולרבי דוסא יד פועל
 44 על התחתונה ניקא להו בציר וזוא אמריתו לי
 45 בציר וזוא שקולו ותיי הכל עשיתם חציה בסלע
 46 טלו אתם כמה שעשיתם סלע חסר וזו: קמ"ל.
 47 דאמרי ליה כי אמרנן לך אדעתא דלא קים לך
 48 לעשות בסלע וראינוך שאני אפשר להוסיף
 49 נתרצינו אנו לסלע דהוא פחות מבדי שכר
 50 פועלה: השתא דקים לך. אי אפשרנו בפחות מיכן
 51 שהיי בסלע נתרצינו: שכירות. שכיר יום: שאני
 52 ליה בין שכירות לקבלנות. דגבי שכירות איתא
 53 להאי טעמא דעבדי הם ולא עבדים לעבדים
 54 אבל בקבלנות אין זה עבד אלא לעצמו ורבי
 55 דוסא בקבלנות מיירי כדקתני קיבלו קמה לקצור
 56 דרב בשכיר יום:

נותן

1 נותן לו שכרו. הואיל ואגוס הוא לא לקנסו ולעשותו ידו על התחנותה ונותן לו חצי דמי
2 שכרו: וישלם. מדינת אונס בתרתייהוה הוא לא אגיס לא ואפי' שכירות נמי. אמר ר' בר
3 יצחק. לעולם שאני ליה ומודה הוא בשכיר דידו על העליונה וקא דנקט אונס בשכיר
4 אפי' רבנן נמי אמרי לה דאי לא אגיס לא הדר כ"ש ר' דוסא וקא מתניתין בדבר האבד
5 עסקין ודברי הכל אי הוה פועל יכול לחזור בה
6 כ"י ויורה. פלוגתיהוה בין הגזול עצים (ב"ק ק)
7 לצבוע לו אדום וצבעו שחור וכו' ולקמן בפירוקן
8 דף עהז ע"ה מיייתי לה: לאו לאתויי שכיר יוב
9 דרשא דמתני' תנא אומנין דמשמע קבלנות
10 ותנא בן: ידו על התחנותה הדר תנא כל החוזר
11 לאתויי פועל ואיבעית אימא כל החוזר בו. לאו
12 לאתויי פועל דירמקא אקיל גביה אלא לאתויי
13 הר חורה דתנא וכו': מהיכן מנביה. מנבא לו
14 חוב: מן העדיות. ולקמן מפרש טעמא. סלפדון
15 איתן. לכל הלוקח ואין לו מעות בוכן אלא
16 מקצתו לעשות ביניהם תחלה דבר קיום שלא
17 יוכלו לחזור: וכו' אני נושה בו. דכין שעשאים
18 עליו מלזה וקא באילו נטלם והלוחם וקרע
19 נקית בססא: מעדית דנקסום. דשאר נקסוי שאם
20 יש לו קרע נהי מוזי טול בה בשוה מאתום: לא
21 יהא אלא בעל חוב. לא יהא לוקח זה דינו לו
22 אלא אפי' הוא חמור קבעל חוב שיש לחוש בו
23 לנעילת דלת אף הוא לא יפה בחו לטול עדית
24 אלא בינונית: סתם מאן דזבין ארעא (לחבריה)
25 באלפא וזו אוזיל ומזבין. סתם איש הקנה
26 קרע גדולה וקרעו פזו אין כל פר מעות מציות
27 לו אלא אם פזו מוכר מטלטלין שדות קטנות
28 וצריך למכור בול וכו' חוזר בו מוכר נמצא זה
29 ניזק על ידו: ותנן הניזקין שפיו לקח בעדית.
30 לגבות מעדית נקסוי של מוזק פדכתיב (שמות
31 כב) מיטב שרדו וישלם: דכתב כתי. נקסוה עליו
32 במלזה: כ"י. יכיל לחזור בו ולא יטול זה
33 אלא כנגד מעותיו: פזון. שנתנו לו בתורת ערבון
34 ולא בתורת תחלת פרעון: דאמר ליה ערבני
35 יקון. וקנה הכל והאי לא אוזיל גביה למכור לו
36 כל השקיע בכה: אכל. נתנו לו בתורת תחלת
37 פרעון הוו להו השאר מלזה עליו: קנה. השקיע
38 בול: ומחזיר לו את השאר. אפילו לאחרי כמה
39 שנים: הא דעיל גפיק אוזין. האי קנה דאי לא
40 זקפו עליו במלזה חוזר בו דעיל מוכר ונפיק
41 ומחזר אתר הלוקח לימן לו מעותיו גלי דעתיה
42 דוזין אנסהו למכור וכיון דלא יהיב ליה וזו
43 בשעת דחקו אדעתא דהכי לא זבין ליה: דזבין
44 ליה חקרא. חמור: ופש. גבי לוקח חד וקא: וקא
45 עיל גפיק. מוכר אהווא וקא: כ"י האי וקא.
46 משום חד וקא מי אמרין דמצי למיחזר:
מפני

1 רב פליג עליה בחדא. וא"ת ב' הגזול קמא (ב"ק קב. ושם) דאמר דהלכה במתני' דכל
2 המשנה ידו על התחנותה משום דתני לה בחדא הלכתא פסיקתא דכל החוזר בו
3 והלא אין הלכה בחד דכל החוזר בו וסתמא הלכה כרב דפליג עליה ו"ל דהתם סבר
4 באיבעית אימא דהא דשפיר סבר רב במתני' דכל החוזר אינו כיון דלא תנא גבי
5 הלכתא פסיקתא אם פזו סבר התנא דהכי
6 הלכתא דכל המשנה ידו על התחנותה ונהי
7 דבהיא דכל החוזר אין הלכה מי"מ היא דכל
8 המשנה והיא הלכה ולא אשכחן אמורא דפליג
9 עליה:
10 לא יהא אלא בע"ה. אבל מיוברית לא קשה
11 ליה דכי נמי הוה כב"ה אמורא
12 אדאורייתא דהוה מיוברית דהא לא שפיר נעילת
13 דלת וכו' משני מיוברית שבה לא היה צריך
14 דמיוברית לא וקא קשה ליה מדי דפרשיית
15 אלא מוקי לה הכי דליהו דבורית שבה כמו
16 עדית שבה אי נמי כי דהכי דלא תשוי הלא לב"ח
17 לא מסלקי בארעא כי אית ליה ותי ללוח וכו'
18 משני מיוברית שבה א"ש הכא דלא משלם ותי
19 לפי שנתקיים המקח כנגד המעות שנתן:
20 מעדית שבה ומיוברית שבה. וקא דלא שקול
21 מבינונית שבה משום דנקסו את החוזר בו אבל
22 מעקרא פריך שאין לקנסו כ"כ ולהגבותו עדית
23 דעלמא:
24 והנה ליה מוזיק. לאו דוקא מוזיק שהרי אין שמין
25 כפי הנזק שהיושק שהרי אינו משלם אלא
26 כפי המעות שקבל אלא קצת דימויו למזיק לטול
27 חובו מן העדית:
28 עיל ונפיק אוזין לא קני. נראה דאיידי אפי'
29 משך הפקח אם לא פירש בשעת מכירתו
30 משיכה זו תהא קנה חפץ זה ותי ליהו הלוקח
31 גבאי כמו בשטר דאמר לעל אני פלוני מכרתי כו'
32 דאין סברא לומר דלענין מי שפרע מידו:
33 התרגום שמתעורר במוכר שרדו מפני רעתה.
34 ונראה דהשתא אפילו נפיק ועיל
35 בבולוה ותי קני ולא דוקא חד וקא כדאמר'
36 בסמוך ולא טרח וזבין במאתים וקא עיל ונפיק
37 אוזין במוכר שרדו מפני רעתה דמי או לא:
כגון

28 ומיוברית שבה רב אחא בריה דרב איקא אמר אפי' תימא מעדית דנקסוי סתם מאן דזבין
29 ארעא באלפא וזו אוזיל מוזיל ומזבין נכסי' והנה ליה כניזק ותנן הניזקין שפיו לקח בעדית:
30 רשב"ג אמר מלמדיו אותן שלא יחזרו ביצד פותב לו אני פלוני בן פלוני כו': טעמא דכתב
31 ליה הכי הא לא פתב הכי לא קני והתנאי הנותן ערבון לחכירו ואמר לו אם אני חוזר כי
32 ערבוני מחול לך והלה אומר אם אני חוזר כי אכפול לך ערבונך נתקיימו התנאים דכרי
33 רבי יוסי רבי יוסי לטעמיה דאמר אסמכתא קניא רבי יהודה אומר דין שקנה כנגד ערבונו
34 אומר רבן שמעון בן גמליאל כד"א בזמן שאמר לו ערבוני יקון אבל מוכר לו שדה באלפא
35 וזו נתן לו מהם חמש מאות זו קנה ומחזיר לו את השאר אפי' לאחר כמה שנים לא קשיא הא דקא עיל ונפיק אוזין הא דלא
36 קא עיל ונפיק אוזין דאמר רבא האי מאן דזבין מידי לחבריה וקא עיל ונפיק אוזין לא קני לא קא עיל ונפיק אוזין וקא
37 רבא האי מאן דאזיפה מאה וזו לחבריה ופרעיה וקא עיל ונפיק אוזין וקא עיל ונפיק אוזין וקא עיל ונפיק אוזין וקא עיל ונפיק אוזין
38 מינאי ההוא גברא דזבין ליה חקרא לחבריה ופש ליה חד וקא עיל ונפיק אוזין וקא עיל ונפיק אוזין וקא עיל ונפיק אוזין
39 מאי קני או לא קני אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא וקא עיל ונפיק אוזין וקא עיל ונפיק אוזין
40 רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי והא אמרין משמיה דרבא קני אמר ליה התרגום שמתעורר במוכר שרדו

56 דבר קיום **שלא יחזור** - שלא יוכלו לחזור בהם. **ביצה** בותב לו
 57 המוכר ללוקח, **אני פלוני בן פלוני מכרתי שדה פלונית לפלוני**
 58 **באלף זוז, ונתן לי מהם מאתים זוז**, ושאר השמונה מאות זוז הרי
 59 הם כאילו קבלתי אותם והלוויתים שוב לקונה **והריני נושא בו**
 60 **שמונה מאות זוז**. וכשכתב לו כך הדין הוא שקנה את השדה ואין
 61 אחד מהם יכול לחזור בו, שמכיון שהפך את שאר הסכום שצריך
 62 לשלם על הקרקע כחוב שחייב לו, הרי זה מכירה גמורה ומהויר
 63 לו **את השאר הסכום שחייב לו אפילו לאחר כמה שנים**;
 64 הגמרא מבארת את דברי הברייתא: **אמר מר, מהיכן מנביהו מן**
 65 **העידית. קא פלקא דעתך** שהמוכר משלם מעידית **דנכסיו** -
 66 מהקרקע המעולה שבקרקעותיו.
 67 מקשה על כך הגמרא: מדוע צריך לשלם מעידית שבקרקעותיו,
 68 הרי היה אפשר לומר שיקבל זיבורית שהרי לא שייך בו התקנה
 69 שעשו לבעל חוב שגובה מבינונית, **ולא יהא אלא בעל חוב** - הרי
 70 לא יתכן שיהיה דינו של הלוקח חמור מדינו של בעל חוב, ונתן
 71 **בעל חוב דינו בבינונית**, ואם כן היה לברייתא לומר שישלם
 72 מבינונית, ומדוע צריך לשלם מעידית. ועוד קשה, **הא ארעא דהייב**
 73 **זווי** - הרי לפנינו נמצאת הקרקע שעליה שילם הלוקח, ומדוע
 74 שלא יקבל ממנה כנגד מה ששילם.
 75 מתרצת הגמרא: **אמר רב נחמן בר יצחק**, אכן כוונת הברייתא היא
 76 שנתן לו המוכר מהקרקע שעליה שילם הלוקח, ולכך כשהמוכר
 77 חוזר בו גובה הלוקח מהחלק העידית **שפה** - שבקרקע זו,
 78 וכשהלוקח חוזר בו נתן לו המוכר מהחלק היזבורית **שפה**.
 79 תירוץ נוסף: רב **אחא בריה דרב איקא אמר**, אפילו תימא שמשלם
 80 לו המוכר מעידית **דנכסיו**, והטעם שמקבל מן העידית הוא משום
 81 **סתם מאן דזבין ארעא באלפא זווי** - בדרך כלל הקונה קרקע
 82 יקרה וגדולה כוון אין לו אצלו את כל הסכום הנצרך בשביל
 83 לקנות הקרקע, ולכן **אזולין מזיל ומזבין נכסיה** - מוכר מטלטלים
 84 או שדות קטנות בזול כדי שיהיה לו את הסכום לקנות הקרקע
 85 ההיא, וכשחוזר בו המוכר לאחר שכבר נכסיו יהו ליה
 86 הקונה **בניקא**, ונתן הניקאון **שמין להון בעידית** - גובים את ניקום מן
 87 העידית של המזיק, ולכך משלם לו המוכר ללוקח מן העידית.
 88 הגמרא דנה בהמשך דברי הברייתא. שנינו בברייתא: **רבן שמעון בן**
 89 **גמליאל אומר**, **מלמדין אותן שלא יחזרו ביצה בותב לו אני פלוני בן**
 90 **פלוני בוי**; מדייקת הגמרא: **מקמא דכתב ליה הכי** - הטעם שנחשב
 91 שהמכירה נגמרה ואין להם אפשרות לחזור בהם הוא רק משום
 92 שכתב לו בן שהפך את שאר התשלום לחוב, **הא לא כתב הכי לא**
 93 **כני** - לא נגמרה המכירה ויכולים לחזור בהם.
 94 הגמרא מקשה מדברי רבן שמעון בן גמליאל בברייתא אחרת
 95 שסבר ששאר התשלום נהפך לחוב אף על פי שלא כתב לו כן.
 96 מקשה הגמרא: **והתנאי, הנותן ערבון לחירו** - לוקח שנתן למוכר
 97 משכון כדי לקנוס את החוזר בו מהמכירה, וכך **אמר לו הלוקח,**
 98 **אם אני חוזר בך ערבוני מחול לך** - הרי המשכון שנתתי לך ישאר
 99 שלך, והלה - המוכר שיקבל את המשכון **אומר**, **אם אני חוזר בך**
 100 **אפול לך ערבונך** - יהיה קנוי לך מהקרקע כפול משווי המשכון,
 101 **נתקנימו התנאין** וכל החוזר בו חייב לשלם כפי שהתנה. **דברי רבי**
 102 **יוסי, רבי יוסי למעמיה דאמר אסמכתא** - הבטחה שמבטיח אדם
 103 בגומא לחבירו שיסמוך עליו שאם לא יקיים תנאו יתן כך וכך,
 104 **כניא** - הבטחה קיימת וצריך לקיים דבריו. **רבי יהודה אומר**, **היו**
 105 **שיקנה כנגד ערבונו** - אינם צריכים לשלם כלל מה שהתנו, אלא
 106 די שיהיה קיים המקח כנגד המשכון ואינם יכולים לחזור בהם
 107 אלא על השאר. **אמר רבן שמעון בן גמליאל**, **במה לחורים אמורים**
 108 שכשחוזר בו קונה רק כנגד המשכון **בזמן שכתב לו את המשכון**
 109 **אמר לו ערבוני יקון** - שעל ידי המשכון יקנה את כל המקח, וזה
 110 לא שייך כיון שהקרקע שוה יותר, ולכן אינו קונה אלא כנגד

1 **נותן לו חצי דמי שקרו שהרי עבד חצי היום**, ואין ידו על
 2 התחתונה לפי שאנוס הוא, **ואם קבלן הוא נותן לו קבלנותו** - כפי
 3 מה שעשה. **מני** - מי הוא התנא של הברייתא, **אילימא רבנן, מאי**
 4 **אררא שמע שמת לו מת או שאתותו תמה דאניס** - באופן שהוא
 5 אנוס הוא יכול לחזור בו, **כי לא אניס נמי, הא מכיון שאמרו רבנן**
 6 **יד פועל על העליונה** אם כן גם באופן שאינו אנוס היה צריך להיות
 7 שיוכל לחזור בו, ולא יפסיד כלל. **אלא לאו התנא של הברייתא**
 8 **רבי דוסא** היא שסבר יד פועל על התחתונה ולכן רק כשהפועל
 9 אנוס הוא יכול לחזור בו ואינו מפסיד, ומכך ששמע מהברייתא
 10 שפועל שאינו אנוס אינו יכול לחזור בו ואפילו פועל שכיר יום,
 11 **שמע מינה שלא שאני ליה רבי דוסא בין שכירות לקבלנות** אלא
 12 בין בזה ובין בזה ידו על התחתונה. ואם כן חזרת הקושיא איך
 13 פסק רב שהלכה כרבי דוסא שפועל ידו על התחתונה ומאידך
 14 אמר שפועל יכול לחזור בו.
 15 מיישבת הגמרא: **אמר רב נחמן בר יצחק**, לעולם מבינו דוסא חילק
 16 בין שכירות לקבלנות, והטעם שהברייתא הזכירה שפועל יכול
 17 לחזור בו רק במקרה של אנוס, הוא משום שהברייתא דיברה
 18 בפועל שנשכר לצורך **דבר האבד** שאו בין לרבנן ובין לרבי דוסא
 19 אינו יכול לחזור בו אלא אם אנוס הוא, ולפי זה הברייתא נאמרה
 20 לפי **דברי רב** בין לרבנן ובין לרבי דוסא.
 21 הגמרא מקשה שמוכח ממשנתנו שלא חילק רבי דוסא בין פועל
 22 שכיר יום לפועל בקבלנות: **תנן** - שנינו במשנתנו (לעיל עו, א) **כל**
 23 **המשנה ידו על התחתונה וכל החוזר בו ידו על התחתונה**. מבררת
 24 הגמרא: **בשילמא הדין כל המשנה ידו על התחתונה** שכתבו התנא
 25 היינו **דסתם לן תנא** שהלכה **פרכי יהודה**, שסבר בצבע אומן
 26 שקיבל צמר לצבוע ושינה מדעת בעל הבית שידו על התחתונה.
 27 **אלא כל החוזר בו ידו על התחתונה לאתווי מאי לאו לאתווי**
 28 **שפועל שכיר יום שחוזר בו ידו על התחתונה וכשיטת רבי דוסא**,
 29 ולפי זה מוכח שלא חילק רבי דוסא בין פועל שכיר יום לקבלנות
 30 ובשניהם ידו על התחתונה, ואם כן חזרת הקושיא איך פסק רב
 31 שהלכה כרבי דוסא ומאידך אמר שפועל יכול לחזור בו.
 32 מיישבת הגמרא: **אלא רבי דוסא תרתי קאמר** - רבי דוסא דיבר בין
 33 בפועלים שכירי יום ובין בפועלים בקבלנות, **ורב סבר לה בנותיה**
 34 **בתרא** בפועלים בקבלנות שידם על התחתונה, ופליגי עליה בתרא -
 35 וחולק עליו בפועלים שכירי יום, וסובר כחכמים שידם על
 36 העליונה.
 37 הגמרא מבארת באופן נוסף, שאפשר לפרש שהדין במשנה 'כל
 38 החוזר בו ידו על התחתונה' אינו בא להשמיענו שפועל שחוזר בו
 39 ידו על התחתונה, אלא הוא נאמר לגבי לוקח ומוכר וכפי שיובא
 40 בברייתא להלן: **איבעית אימא**, לעולם שייך לומר שחילק רבי
 41 דוסא בין שכירות לקבלנות וסבר שפועל שכיר יום כשחוזר בו ידו
 42 על העליונה, והדין במשנה **שכל החוזר בו ידו על התחתונה** בא
 43 להשמיענו על מוכר ולוקח שאחד מהם חוזר בו שידו על
 44 התחתונה, **בתנאי**, **כל החוזר בו ביצה**, **הרי שמכר שדה לחבירו**
 45 **באלף זוז, ונתן לו הקונה מעות מהן** - חלק מהתשלום **מאתים זוז**,
 46 וחוזר בהם מהמכירה המוכר או הלוקח, **בזמן שהמוכר חוזר בו,**
 47 **יד לוקח על העליונה** ולכן אם **יצא הלוקח אומר לו המוכר תן לי**
 48 **מעותי** - המאתים זוז ששילמתי עבור השדה, **או תן לי קרקע כנגד**
 49 **מעותי**. ומהיכן מנביהו - ומאיה קרקע צריך המוכר לתת לו מן
 50 העידית. ובזמן שלוקח חוזר בו, **יד מוכר על העליונה** ולכן אם **יצא**
 51 **המוכר אומר לו הלוקח הילך מעותיך** ששילמת על המכר, ואם
 52 **יצא אומר לו הילך קרקע כנגד מעותיך**, ומהיכן מנביהו, מן
 53 היזבורית.
 54 **רבן שמעון בן גמליאל אומר**, **מלמדין אותן את כל הקונים קרקע**
 55 ואין בידם לשלם מיד את כל סכום המקח, שיעשו ביניהם תחילה

54 ששינה והולוכה בבקעה שהרים סביב לה ואין האויר שולט שם
 55 היא התחממה ומתה. ואם שכרה להוֹלִיכָה בַּבְּקָעָה וְשִׁינָה וְהוֹלִיכָה
 56 בְּהָר - בראש ההר, אִם הִחְלִיקָה חַיִּיב, שיש לחשוש שמפני ששינה
 57 והולוכה בהר היא החליקה, ואף שלא הולוכה מרגל ההר לראשו
 58 אלא הולוכה בראש ההר מכל מקום גם בראשו הוא משופע וחד,
 59 ומחליק יותר מהבקעה, וְאִם הִחְפָּה פְּטוּר, אף ששינה והולוכה
 60 בהר, שהרי כל שכן אילו היה מוליכה בבקעה היתה יכולה למות
 61 מחמת החום. וְאִם שָׁכַח מִחֲמַת הַמַּעֲלָה - שכשעלתה מרגל ההר
 62 לראשו התחממה ואחר כך מתה, חַיִּיב, שמפני ששינה והולוכה
 63 בהר גרם לה המיתה.
 64 המשנה מבארת את דין השוכר חמור ונפגע החמור לאחר
 65 ששכרו: הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר וְהִבְרִיקָה - שעלה לה חולי בעין, והוא
 66 כעין יריעה המכסה את אישון העין ואינה יכולה לראות, או
 67 שְׁנַעֲשִׂית אֲנָרְיָא - שלקחה לעבודת המלך, אוֹמֵר לוֹ הַמְּשִׁיב
 68 לְשׁוֹכֵר הָרִי שֶׁיִּדְּךָ לִפְנֵיךָ וְקַח אוֹתָה כְּמָה שְׁהִיא סְמוּיָה אִף שְׁתַּצְטַרֵּךְ
 69 לְטֵרוּחַ לַיִּשָּׁר אוֹתָה בְּדִרְכִים שְׂמוּלֵךְ גֵּרָם לֶךְ כֵּן, וכשנטולה
 70 לעבודת המלך אומר לו המתן עד שתשוב מבית המלך, ואינו
 71 צריך לתת לו בינתיים חמור אחר, שמוזלו גרם. אבל אם מָתָה אוֹ
 72 שְׁנַעֲשִׂבָהּ, שאין לו במה לרכוב כלל, חַיִּיב הַמְּשִׁיב לְהַעֲמִיד [לו]
 73 חֲמוֹר אַחֵר.

גמרא

74 שנינו ברישא 'השוכר את החמור להוליכו בהר והולוכו בבקעה
 75 ומתה חייב', ולא חילקה המשנה אם מתה מחמת שהחלקה או
 76 הוחמה. שואלת הגמרא: מַאי שָׁנָא רִישָׁא דְלֵא קָא מְפָלִיג - שלא
 77 מחלק התנא מפני מה מתה אם מפני שהחלקה או מפני שהוחמה,
 78 וְמַאי שָׁנָא סִיפָא דְקָא מְפָלִיג - שמחלק התנא כיצד מתה אם
 79 הוחלקה או שהוחמה.
 80 מיישבת הגמרא: אֲמַרֵי דְבֵי רַבִּי יְנָאי, רִישָׁא שְׁלֵא הוֹחֵלְקָה וְלֵא
 81 הוֹחֵמָה אֵלֵא שְׁמִתָּה מִעֲצָמָה מִחֲמַת אֲוִיר, דְּכַשְׁשִׁינָה לְהוֹלִיכָה
 82 בְּהַר אֲמַרִּינֵן - יכול לומר לו המשכיר, אֲוִירָא דְהָר קְטָלָה - לא
 83 מתה זו אלא מחמת האויר שמפני שלא היתה רגילה לאויר
 84 ששורר בהר מתה, וְכַשְׁשִׁינָה לְהוֹלִיכָה בַּבְּקָעָה אֲמַרִּינֵן - יכול
 85 לומר לו המשכיר אֲוִירָא דְבְּקָעָה קְטָלָה - שמחמת שלא היתה
 86 רגילה לאויר ששורר בבקעה מתה.
 87 ישוב נוסף: רַבִּי יוֹסֵי בְרַי תַּנְיָא אָמַר, בְּרִישָׁא מְדוּבַר גְּזוּן שְׁמִתָּה
 88 מִחֲמַת עֵיפּוֹת וְיִגִיעָה מִמַּשָּׂא, וְכַשְׁשִׁינָה
 89 לְהוֹלִיכָה בְּהַר יִכּוֹל הַמְּשִׁיב לומר לו שהיגיעה לעלות לראש
 90 ההר גרמה לה עייפות, ואחר כך כשהלכה בראש ההר בדרך
 91 חלקה התעייפה ומתה. וכן כששינה להולוכה בבקעה אף על פי
 92 שלא ראינו אותה מועת ולא היה באותו היום חם מאוד לומר
 93 שמפני שהוחמה מתה, מכל מקום יכול לומר לו שאם היתה
 94 הולכת בהר, האויר ששולט שם היה נותן לה כוח שלא תתיגע
 95 ותיפול תחת משאה.
 96 ישוב נוסף: רַבֵּה אָמַר, גְּזוּן שְׁהִבְיָשָׁה נֶחֶשׂ וּמִתָּה, וידוע שבמקום
 97 שהלך שם השוכר עם הבהמה מצויים לפעמים נחשים יותר
 98 בממקום ששכרה להולוכה לשם, ולכן חייב שאומר לו המשכיר
 99 אתה פשעת וגרמת לה המיתה שאילו לא היית משנה ומוליכה
 100 שם לא היה מבישה נחש.
 101 הגמרא מבארת את החילוק בין הרישא לסיפא באופן נוסף,
 102 שהרישא כרבי מאיר שסבר שכל המשנה מדעת בעל הבית נקרא
 103 גזלן ומתחייב באונסים, ולכן לא חילקה המשנה כיצד מתה, אלא
 104 בכל אופן חייב אפילו אם מתה באונס: רַבִּי חִיָּיא בְרַ אָבָא אָמַר רַבִּי
 105 יוֹחָנָן, הָא דְהִרְשִׂיא מִנֵּי רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְאָמַר קָל הַמַּעֲבִיר עַל דַּעַת
 106 שֶׁל בְּעַל הַבַּיִת

1 לא בשביל שצריך למעות אלא מִפְּנֵי קָרְעָה - שהיא שדה גרועה
 2 מכרה, ולכן אף שהמוכר לא קיבל את כל התשלום הוא גם רוצה
 3 שתחול המכירה, ומה שמחזר אחר הלוקח שיגמור לשלם לו הוא
 4 משום שרוצה שהלוקח לא יוכל לחזור בו.
 5 הגמרא דנה באופנים נוספים שהמוכר עייל ונפיק אזוזי. אומרת
 6 הגמרא: פְּשִׁימָא שאדם שהיה צריך למאה זוז ולכן פָּעִי לְוַבּוּנֵי
 7 בְּמֵאָה - רצה למכור שדה קטנה משדותיו ששויה מאה זוז, וְלֵא
 8 אֲשַׁכַּח - אך לא מצא לה קונה וְוַבּוּן - ומכר קרקע יותר גדולה
 9 בְּמֵאתִים זוז, וְקָא עֵייל וְנִפִּיק אֲזוּזֵי - וחזר המוכר אחר הלוקח
 10 שישלם לו על הקרקע, ודאי שלא קָנֵי, שמכך שראינו שבעל כרחו
 11 מכר את הקרקע הגדולה, ויכול להיות שמחזר אחר המעות כדי
 12 לקנות שדה קטנה תחתיה, לכן כל זמן שלא שילם לו את כל
 13 המאתיים זוז לא קנה. אֲלֵא באופן זה יש להסתפק, אִי פָּעִי לְוַבּוּנֵי
 14 שדה קטנה משדותיו בְּמֵאָה זוז, וְלֵא אֲשַׁכַּח - ולא מצא קונה מיד,
 15 וְאִי מָרָה הָוּוּ מִשְׁכַּח - אך אם היה טורח יותר לחפש אחר קונה היה
 16 מוצא. וְלֵא מָרָה, וְוַבּוּן - ומכר קרקע יותר גדולה בְּמֵאתִים זוז, וְקָא
 17 עֵייל וְנִפִּיק אֲזוּזֵי - וחזר המוכר אחר הלוקח שיתן לו את התשלום,
 18 מֵאִיר, האם מקרה זה בְּמוֹכֵר שְׂדֵהוּ מִפְּנֵי קָרְעָה דְּמֵי, שמכך שלא
 19 טרח למצוא קונה לשדה הקטנה, אלא מכר את השדה הגדולה אף
 20 שאינו צריך לכל הסכום שיקבל בעדה, מעשיו מוכיחים שמוכר
 21 אותה מפני שלא היתה חביבה עליו קרקע זו, ואם כן אף שהקונה
 22 לא טיים לשלם המעות, המכירה מכל מקום נגמרה ואינם יכולים
 23 לחזור בהם, אוֹ לֵא - או שאף שכל טרח למצוא קונה לשדה
 24 הקטנה, מכל מקום אין זה מוכיח שמכר את הגדולה מפני שלא
 25 היתה חביבה עליו, ולכן כל זמן שלא גמר הקונה לשלם את כל
 26 התשלום לא קנה. תיקו.
 27 שנינו במשנתנו: שָׁכַר אֶת הַחֲמוֹר וְאֵת הַקָּדָר וְכוּ' להביא פריפרין
 28 וחלילים לכלה או למת, ופועלין להעלות פשתנו מן המשרה, וכל
 29 דבר שאבד, וחזרו בהן, מקום שאין שם אדם שוֹכֵר עֲלֵיהֶן או מְעַנְּן.
 30 הגמרא מבארת עד כמה שוכר עליהן. שואלת הגמרא: עַד כַּמָּה
 31 שוֹכֵר עֲלֵיהֶן - כמה יכול להוסיף לפועלים אחרים יותר מהמחיר
 32 שרגילים לתת בשוק כדי שסיכימו להשתכר, ואחר כך יקצץ זאת
 33 משכרם של הראשונים. אָמַר רַב נַחֲמָן, עַד כַּדֵּי שְׁכָרָן - עד כדי
 34 הסכום שנשאר עוד חייב לתת לפועלים הראשונים על מה שעשו
 35 יכול להוסיף להם על המחיר הרגיל בשוק.
 36 אִתְיָבִיחָה רַבָּא לְרַב נַחֲמָן, הָרִי שִׁנְיָנו בְּבִרְיִיתָא לַעִיל (עוה) ועד כמה
 37 שוכר עליהן, עַד אֲרִבְעִים וְחֲמִשִּׁים זוז. תירץ לו רב נחמן: אָמַר לֵיהּ
 38 רב נחמן לרבא, כִּי תַנְיָא הִיא שְׂבָאָתָה בְּבִילָה לְדוּ - שיש ביד בעל
 39 הבית כלים שלהם כדרך הפועלים שמביאים כלי אומנותם לבית
 40 בעל הבית, ואז יכול להוסיף לפועלים אחרים עד השווי של
 41 הכלים שנמצאים אצלו משלהם.

משנה

42 משנתנו עוסקת באדם ששכר את החמור ושינה מדעת בעל
 43 הבית, וכן השוכר חמור ונפגע החמור לאחר ששכרו.
 44 הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהוֹלִיכָה בְּהָר וְשִׁינָה וְהוֹלִיכָה בַּבְּקָעָה, או ששכרו
 45 להוליכו בַּבְּקָעָה וְשִׁינָה וְהוֹלִיכָה בְּהָר - בראש ההר, אֲפִילוּ זו עֶשֶׂר
 46 מִלִּין זוז עֶשֶׂר מִלִּין, שדרך שניהם שוה ולא הולוכו דרך יותר
 47 ארוכה, וּמִתָּה מִעֲצָמָה, חַיִּיב הַשׁוֹכֵר, שהואיל ושינה בו, יכול
 48 המשכיר לומר לו לא מת החמור אלא מפני שלא היה רגיל לאויר
 49 זה ששוכר שם.
 50 הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהוֹלִיכָה בְּהָר וְשִׁינָה וְהוֹלִיכָה בַּבְּקָעָה, ומתה,
 51 אִם מתה על ידי שְׁחֵלְקָתָה, פְּטוּר אִף ששינה והולוכה בבקעה,
 52 שהרי כל שכן אילו היה מוליכה בהר היתה יכולה להחליק, וְאִם
 53 הוֹחְמָה - מתה מחמת החום שבבקעה, חַיִּיב, שיש לחשוש שמפני

בבא מציעא. פרק שישי - השוכר - דף עח עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רמז רש"י

מפני רעתה. דאנן סהדי דבלא אנטא דחויי נהי הנה מובין לה והאי דעיל ונפיק אזוי ממנה הוא לגבות שלא יחזור לוקח. נעא לזבוגי במאה. היה צריך למאה וזו ורצה למכור שדה קטנה במאה וזו ולא מצא לה לוקחין ומכר גדולה במאתים. וקא עיל ונפיק אזוי. וזה עיבבם. לא קני. דאנן סהדי דעל בורחא מכר המותר וכול לומר לכך הייתי מחזר אחר

בגזון שפאת תבילה לידו. וא"ת א"כ פשיטא ו"ל דהיא אסמכתא היא ולא קני א"נ דפועל לא נתון לו אלא לשכור בשהיה ולא מן הכל: אפילו ו' ז' מילין בו. והיא אפילו זו שחלק בה קצרה יותר אלא שלא חש להאריך: והחממה בחר פטור. וא"ת למיד לעיל (דף מב) תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב אמאי פטור הוא תחילתו

המעות לקנות שדה קטנה תחמיה: ולא אשפת. לא מצא לה לוקחין עמיה: ואילו היה מותר. טובא לזוזר אחר הלוקחין: הנה משפת. לזוקח שדה קטנה: ולא מרת. הוקשה לו השורח ומכר גדולה במאתים: ועיל ונפיק אזוי מאי במיבוי דהוה מפני רעתה דמי. כיון דמשום טירחא דאזהורי אחר לזוקח הוקלה עליו למכור אותה בלא דוחק מעות משנה לו חביבה היתה עליו. עד גרי שגרו. אם עשו אצלו קצת המלאכה ולא קיבלו כלום שוכר עליהן כל מה שהוא חייב להן יסוף לאחרים ויגמרו: שפאת תבילה לידו. אם יש גידו משלחן הרבה בדרך האומנים המקבלים עליהן מלאכה במיאים בלי אונמות לבית בעל הבית: מתני' בבבא מציעא והוליקה בה. בראש החר ואע"פ שהדרך חלק וישר חייב בגמי מפרש מאי שנא רישא הקא דלא מפליג בין החלוקה לתחמיה ובסיפא מפליג החלוקה בהר והוליקה בבבא מציעא: ואם החלוקה פטור. שגבר היא ראונה להחליק יותר שראש החר חר ומשופע לדרך: ואם הוחמה חייב. שהבבא מעלה הכל לפי שהחרים סביבה ואין אורי שולט בה: אם מחמת הפעולה התחמיה בעלותה מרגל החר לראשה חייב. שהמעלה גרמה לה והוא שנה להחליק בה: והבריכה בגמרא מפרש: או שנעשית אנגריא. שנטלה לעבודת המלאכה אומר לו. משכיר לשוכר: הרי שלף לפנך. ילקנה כמו שהיא סמויה ותלך שאף מולך גרם כמו מולי וטרח ואשר אותה בדרךים וגבי אנגריא נמי המתן עד שתשוב שאף מולך גרם ונפסיד שנינו: שמה או נשברה. שפסידו כל שברו: חייב. המשכיר למכור העור והחבילה לכלבים ולהוסיף מעות ולהעמיד לו חמור או ישבור לו אחר בדמי נבילה שברו חמור זה שיעבר לו או יחזור לו שברו: גמ' דקא מפליג

מפני רעתה: פשיטא בעי לזבוגי במאה ולא אשפת וזבוגי במאתים וקא עיל ונפיק אזוי לא קני אלא אי בעי לזבוגי במאה ולא אשפת ואי מרה הוה משפת ולא מרה וזבוגי במאתים וקא עיל ונפיק אזוי מאי כמוכר שדהו מפני רעתה דמי או לא תיקו: שכר את החמור ואת הקדר וכו' שוכר עליהן או ממעון: עד כמה שוכר עליהן אמר רב נחמן עד כדי שגרון איתבייה רבא לרב נחמן עד ארבעים וחמשים וזו אמר ליה פי תניא הוה שפאתה תבילה לידו: מתני' השוכר את החמור להוליכו בהר והוליכו בבבא מציעא והוליכו בהר אפילו זו עשר מילין וזו עשר מילין ומתה חייב השוכר את החמור להוליכה בהר והוליקה בבבא מציעא אם החלוקה פטור ואם הוחמה חייב להוליכה בבבא מציעא והוליקה בהר אם החלוקה חייב ואם הוחמה פטור אם מחמת הפעולה חייב השוכר את החמור והבריכה או שנעשית אנגריא אומר לו הרי שלף לפנך מתה או נשברה חייב להעמיד [לו] חמור: גמ' מ"ש רישא דלא קא מפליג ומאי שנא סיפא דקא מפליג אמרי דבי ר' ינאי רישא שמתה מחמת אורי דאמרינן אוריאה דהר קטלה ואמרינן אוריאה דבבא מציעא ר' יוסי בר הנינא אמר בגזון שפאתה מחמת אוכנא רבה אמר בגזון שהבישה נחש רבי חייה בר אבא אמר ר' יוחנן הא מני ר"מ היא דאמר כל המעביר על דעת של בעל הבית נקרא

אם התחמה מחמת הפעולה חייב. וא"ת ותיבי דיעוני ברישא דקתני התחמה בהר פטור דשלא מחמת הפעולה התחמה ו"ל דראינו שלא הוחמה בעליהנה שעתה בלא שטור והלכה אחר בן הרבה ולא היתה מועה ובתר הכי הוחמה א"כ שלא מחמת מעלה היה ופטור: בגזון שמתה מחמת אורי. פי שדויע שאותו יום היה אורי משונה בהרים יותר מבבבא או אפיאכ משלג או מנטר וזו תחילתו וסופו בפשיעה ולהכי נקט להוליקה בהר והוליקה בבבא ולא נקט להוליקה בהר זה והוליקה בהר אחר משום דאין גרילות להשתנות אורי אלא מהרים לבבא מרר להר ומבבא לבבא אורי להשתנות: ר"י יוסי בר תינאי אמר שמתה מחמת אוכנא. שנתיעה מחמת מלאכה ואף על גב דמתה מחמת מלאכה מימ פיון ששינה חייב שאם היה לו להוליכה בהר אפשר שאם היה מוליכה שם לא היתה מתניעת מחמת אורי והרוח ששולט שם או אם היה לו להוליכה בבבא לא היתה מתניעת שם כמו בהר ולהכי חייב אפילו למיד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור אך על רבא דאמר בגזון שהבישה נחש קשה לריב"ם אמאי נקט לדרייהו רר ובבא דה"נ הימ למיקט בקעה ובבא דה"נ דויע שנמצא נחשים היום בבבא ששינה להוליקה שם דלא שייך האי לקולו להשתנות מרר לבבא טפי מבבא לבבא וא"ר דרבה לטעמיה דאית ליה תחילתו בפשיעה וסופו כדמשמע בס"פ השוכר את הפועלים (לקמן ו' עג ושם) מדיפריך ליה אביי פטור תחילתו וסופו באונס הוא והשתא א"ש דלחייב נקט דהר ובבא משום דהשתא הוה תחילתו בפשיעה וזבוגי הבונס (ב"ב ד' נג ושם) דפריך ארבה דאמר והוא שחתרה הניחא למאן דאמר תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור אלא למיד חייב מאי איכא למימר הוי מצי למיפריך דרבה ארבה דאית ליה הקא חייב אי גרס בתריוהו רבה והשתא כל אלו אמוראים שבאין לתרץ סוכרים כרבא דאמר מלאך תקנות מ"ל הקא בו' דלאבי דאמר דאמאי קטלה א"ש מתנייתו בלאו הוי שנוי וחייב אפילו מתה בדרבה דאמר ההוא אירא שהוליקה שם קטלה א"ע"פ שאין ידוע שיהא אותו אורי רע כלל יותר מאורי אחר דלאו דקא דבפטור דהר דהיא אשמעינן אף על גב דחימוס הוי בהר טעמא לפטור בבבא לא מיפטר בהכי אלא אדרבה ו"ל דא"ת חייבא רבא ו"ל דהא מרישא דאפילו מתה בדרבה חייב משום דהוי תחילתו בפשיעה לענין החלוקה בהר וחימוס בבבא כ"ש כשמתה ע"י החלוקה בהר וחימוס בבבא דמתחייב ו"ל דאי לא אשמעינן בסיפא לא הוה דיעוני אמאי חייב לה ברישא תחילתה בפשיעה לחייבו אפילו במתה בדרבה וא"ת ולרבא וכל האמוראים דהקא דפטור במתה בדרבה אמאי חייב בסיפא הוחמה בהר והחלוקה בבבא פטור

היתה מתניעת שם לפי שאין טורח שם כמו בהר ולהכי חייב אפילו למיד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור אך על רבא דאמר בגזון שהבישה נחש קשה לריב"ם אמאי נקט לדרייהו רר ובבא דה"נ הימ למיקט בקעה ובבא דה"נ דויע שנמצא נחשים היום בבבא ששינה להוליקה שם דלא שייך האי לקולו להשתנות מרר לבבא טפי מבבא לבבא וא"ר דרבה לטעמיה דאית ליה תחילתו בפשיעה וסופו כדמשמע בס"פ השוכר את הפועלים (לקמן ו' עג ושם) מדיפריך ליה אביי פטור תחילתו וסופו באונס הוא והשתא א"ש דלחייב נקט דהר ובבא משום דהשתא הוה תחילתו בפשיעה וזבוגי הבונס (ב"ב ד' נג ושם) דפריך ארבה דאמר והוא שחתרה הניחא למאן דאמר תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור אלא למיד חייב מאי איכא למימר הוי מצי למיפריך דרבה ארבה דאית ליה הקא חייב אי גרס בתריוהו רבה והשתא כל אלו אמוראים שבאין לתרץ סוכרים כרבא דאמר מלאך תקנות מ"ל הקא בו' דלאבי דאמר דאמאי קטלה א"ש מתנייתו בלאו הוי שנוי וחייב אפילו מתה בדרבה דאמר ההוא אירא שהוליקה שם קטלה א"ע"פ שאין ידוע שיהא אותו אורי רע כלל יותר מאורי אחר דלאו דקא דבפטור דהר דהיא אשמעינן אף על גב דחימוס הוי בהר טעמא לפטור בבבא לא מיפטר בהכי אלא אדרבה ו"ל דא"ת חייבא רבא ו"ל דהא מרישא דאפילו מתה בדרבה חייב משום דהוי תחילתו בפשיעה לענין החלוקה בהר וחימוס בבבא כ"ש כשמתה ע"י החלוקה בהר וחימוס בבבא דמתחייב ו"ל דאי לא אשמעינן בסיפא לא הוה דיעוני אמאי חייב לה ברישא תחילתה בפשיעה לחייבו אפילו במתה בדרבה וא"ת ולרבא וכל האמוראים דהקא דפטור במתה בדרבה אמאי חייב בסיפא הוחמה בהר והחלוקה בבבא פטור

דפטור היל לאשמועינן טפי מדה פדריקה דפטור דלא נימא איירא דההוא אתרא קטלה כ"ש הוחקה ברה והחלקה בבקעה דודאי אילו לא שניה היתה מטה בענין זה ויש לומר דמשום דבחיובא דבר הוי החלקה תני לה נמי בפטורא דבקעה ועוד נראה דפטורא דחיובא ברה והחלקה בבקעה הוי רבותא טפי ממתה פדריקה דאדם יכול ליתיר בהני טפי

ויתר ממתה פדריקה והוא לן למימר פשעו במה ששינה שאם היה מוליכה ברה היה מרדק פה ושומרה פה שלא תחלוק ברה ושלח תחתכם בבקעה אבל מה ששינה גורם שלא דקדק ומידו דוחק הוא שחלוק אבי על כל האמוראים לכך נראה ולא חשיב הקא פשיעה במה ששינה היכול ליתיר ולדקדק פה שלא תחלוק ברה ושלח תחתכם בבקעה מונדה אביי הקא דפטור במתה פדריקה כיון דלא הוי תחילתו בפשיעה ורבה דמשיני כגון שחכשיה חוש ציל שפעמיים מצויים נחשים בהרים מבקעה או איפכא להכי נקט הר ובקעה ואתי שפיר לרבה אפילו תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור

מגבת פורים לפורים. וא"ת דאמרין בערבין (ה' ו) מעות של צדקה מותר לשנותן בכל מה שיצא ואפילו באו ליד גבאי ואפילו אמר מנודה זו לבד"ה מותר לשנותה למצה אחרת וי"ל דדוקא בפורים אמרין הקא דאין לשנות מגבת העיר לאותה העיר נמי דפורים דוקא: **רבי** אליעזר אומר מגבת פורים לפורים. ת"ק לא איירי אלא בגבאי דלא שנה ור' אליעזר איירי בעני שנתנו לו מעות לצורך סעודת פורים שאינו רשאי העני לשנות.

במילתא דמלכא. אית דגרס בגמולתא פירוש היינו פרדס כמו (שבת ד' נב) מולא שות בי בית רבי בטלי וקב או בטלי כסף כלומר פירות אדומות או לבנות ואין נראה לר"י דבלשון ארמי לא קרי להו אלא בודניקתא: **באנגריא** חזורת. היכול לעשות מלאכתו כשיתחזר אע"פ שתתאחד במלאכתו שבשביל איחור אין חייב להעמיד לו חמור אחר כמו בהריקה או שנתשתה שמתאחרת נמי במלאכתה ולא חיישין: **אם** בדרך הליכתה נשלח אומר לו הרי שלך לפניך. פירש בקונטרס שמוליכה בדרך שגם הוא צריך ללך אומר לו משפיר הרי שלך לפניך ושכור בהמה אחרת עד שם ותימה דלקה וישבור בהמה אחרת ואם השוכר אין צריך החמור בהליכה אלא בחזרה הוי א"ש אבל אם כן בגופה היל לפגוע בין צריך חמור לאלתר לאין צריך אלא בחזרה ונראה כפי רוח דמפרש אם בדרך הליכה שהאנגריא אין מחפשיין בבתיים אלא כשפוגעים בדרך והיינו דרך הליכתה אומר לו משפיר הרי שלך לפניך דמצי א"ל מולך גרם שאילו היתה בבית לא היתה נשלח ואפילו אינה חזרת דלא דמי למתה דהכא מוכח ומקולא דידה גורם ואם שלא בדרך הליכתה נשלח והיינו שמחפשיין גם בבתיים שאו לא מולו של שוכר גורם חייב להעמיד לו חמור אחר לעשות מלאכתו לאלתר ואפילו חזרת האנגריא את החמור לכאן בעוד שתועיל חזרתה לשוכר אין לו לשוכר להתעבב ממלאכתו ולא דמי להריקה או שנתשתה: **מפלה** דתנא קמא לא שני ליה. ות"ק צריך דהוי רבים לגבי יחיד: אילו

נקרא גולן. וקמה ליה ברשותיה להתחייב בכל אונסיה וסיפא רבנן גותן לו דמי צמרו. בדמים שצמרו לכן נמכר בשוק דקניה בגולו לשלם בשעת הגוליה היציאה. דמי עצים וסממנין ולא שבר שלם: בשני. ששינה מקמות שהיה ואיכא למאן דאמר שינוי קונה בהחול קמא (ב"ק א) אבל גבי החמור לא נשתנה החמור מנבת פורים לפורים. מעות שובין הנגבאין ממני העיר לחלק לעניים

לסעודת פורים. בורה. בורה יתנה לעניים דפורים: ואין פדריקין. לומר דיים בפות והמותר יפול לכיס של צדקה: אבל לוקחין את העגלים. לרוב בכל המעות: והמותר. שלא יספיקו לאכול בפורים ימכור ופול לכיס של צדקה: אדעתא דמידי אמרינן לא יתיב ליה. וכיון דלאו אדעתא דהכי יתיב נמצא מעות בחוקת בעלים חוץ מן היציאין בסעודת פורים. דאתו למיחשידיה. לבעל הבית בתוך ואינו מקיים ששמעו עליו שאמר ליקח טלית לפלוני עני ולא קנה לו: וחזריה. מולייא בלע"ז היציאת בשחור העין: אבוקא. התולעים התלועז רגליה: אבוקא במילתא דמלכא. ראיתי עש שאוכל שריאם של אוצר המלך: בפלי. כפה. כלי פשתן: בפלי. דתב. כלי צמר צבעונין אדום: וקטליה. שאין עש אוכל כלי פשתן: אבל אנגריא שאינה חזרת. קנה ליה פקתה או נשברה: אם בדרך הליכתה נשלח. שהאנגריא מוליכתה לדרך שהיה זה רוצה להלך: אומר לו הרי שלך לפניך. שכן דרך אנגריא נוטל חמורו של זה ומחלק בעליה אחריה וכל חמור שפוגע בו ראשון נוטלו ומחיר לו את שלו והשני חוזר אחר חמורו עד שפוגע באתר הלך אומר לו הואיל ואף מולך גרם שכור חמור אחר ולך אחריו עד שפוגע בחמור אחר: הריקה או שנתשתה. עדין היא ראיה למשאו: בשלכא לרב לא קשיא. רומא דמתניתין אהדי דמצי לשנוי פאן בחזרתו: וכי

של בעל הבית נקרא גולן: השוכר את החמור והבריקה: מאי והבריקה הקא תרנימו בחזרתה רבא אמר אבוקת ההוא דאמר להו אבוקת במילתא דמלכא אמרו ליה במאי בטלי כסף או בטלי דתב איכא דאמרי בטלי כסף אמר ושבקיה: או שגעשית אנגריא אומר לו הרי שלך לפניך: אמר רב לא שנו אלא באנגריא חזרת אבל אנגריא שאינה חזרת חייב להעמיד לו חמור ושמואל אמר בין אנגריא חזרת בין אנגריא שאינה חזרת אם בדרך הליכה נשלח אומר לו הרי שלך לפניך ואם לאו בדרך הליכתה נשלח חייב להעמיד לו חמור מיתובי השוכר את החמור והבריקה או שנתשתה אומר לו הרי שלך לפניך ממה או שגעשית אנגריא חייב להעמיד לו חמור בשלכא לרב לא קשיא פאן באנגריא חזרת פאן באנגריא שאינה חזרת אלא לשמואל קשיא וכ"ת לשמואל נמי לא קשיא פאן שבדרך הליכתה נשלח פאן שלא בדרך הליכתה נשלח לא חייב להעמיד לו חמור מפלה דלתנא קמא לא שאני ליה אמר לך שמואל לאו מי איכא רבי שמעון בן אלעזר דקאי פותי אנא דאמרי כרבי שמעון בן אלעזר איכא איהו וקשיא את החמור והבריקה או שנתשתה אומר לו הרי שלך לפניך ממה או שגעשית אנגריא חייב להעמיד לו חמור במה דברים אמורים שלא בדרך הליכתה נשלח אבל נשלח בדרך הליכתה אומר לו הרי שלך לפניך

1 נקרא גולן. וקמה ליה ברשותיה להתחייב בכל אונסיה וסיפא רבנן גותן לו דמי צמרו.
2 בדמים שצמרו לכן נמכר בשוק דקניה בגולו לשלם בשעת הגוליה היציאה. דמי עצים
3 וסממנין ולא שבר שלם: בשני. ששינה מקמות שהיה ואיכא למאן דאמר שינוי קונה
4 בהחול קמא (ב"ק א) אבל גבי החמור לא נשתנה החמור מנבת פורים לפורים. מעות
5 שובין הנגבאין ממני העיר לחלק לעניים
6 לסעודת פורים. בורה. בורה יתנה לעניים
7 דפורים: ואין פדריקין. לומר דיים בפות
8 והמותר יפול לכיס של צדקה: אבל לוקחין את
9 העגלים. לרוב בכל המעות: והמותר. שלא
10 יספיקו לאכול בפורים ימכור ופול לכיס של
11 צדקה: אדעתא דמידי אמרינן לא יתיב ליה.
12 וכיון דלאו אדעתא דהכי יתיב נמצא מעות
13 בחוקת בעלים חוץ מן היציאין בסעודת פורים.
14 דאתו למיחשידיה. לבעל הבית בתוך ואינו
15 מקיים ששמעו עליו שאמר ליקח טלית לפלוני
16 עני ולא קנה לו: וחזריה. מולייא בלע"ז
17 היציאת בשחור העין: אבוקא. התולעים התלועז
18 רגליה: אבוקא במילתא דמלכא. ראיתי עש
19 שאוכל שריאם של אוצר המלך: בפלי. כפה.
20 כלי פשתן: בפלי. דתב. כלי צמר צבעונין אדום:
21 וקטליה. שאין עש אוכל כלי פשתן: אבל אנגריא
22 שאינה חזרת. קנה ליה פקתה או נשברה: אם
23 בדרך הליכתה נשלח. שהאנגריא מוליכתה
24 לדרך שהיה זה רוצה להלך: אומר לו הרי שלך
25 לפניך. שכן דרך אנגריא נוטל חמורו של זה
26 ומחלק בעליה אחריה וכל חמור שפוגע בו
27 ראשון נוטלו ומחיר לו את שלו והשני חוזר
28 אחר חמורו עד שפוגע באתר הלך אומר לו
29 הואיל ואף מולך גרם שכור חמור אחר ולך
30 אחריו עד שפוגע בחמור אחר: הריקה או
31 שנתשתה. עדין היא ראיה למשאו: בשלכא
32 לרב לא קשיא. רומא דמתניתין אהדי דמצי
33 לשנוי פאן בחזרתו: וכי

1 נקרא גולן. וקמה ליה ברשותיה להתחייב בכל אונסיה וסיפא רבנן גותן לו דמי צמרו.
2 בדמים שצמרו לכן נמכר בשוק דקניה בגולו לשלם בשעת הגוליה היציאה. דמי עצים
3 וסממנין ולא שבר שלם: בשני. ששינה מקמות שהיה ואיכא למאן דאמר שינוי קונה
4 בהחול קמא (ב"ק א) אבל גבי החמור לא נשתנה החמור מנבת פורים לפורים. מעות
5 שובין הנגבאין ממני העיר לחלק לעניים
6 לסעודת פורים. בורה. בורה יתנה לעניים
7 דפורים: ואין פדריקין. לומר דיים בפות
8 והמותר יפול לכיס של צדקה: אבל לוקחין את
9 העגלים. לרוב בכל המעות: והמותר. שלא
10 יספיקו לאכול בפורים ימכור ופול לכיס של
11 צדקה: אדעתא דמידי אמרינן לא יתיב ליה.
12 וכיון דלאו אדעתא דהכי יתיב נמצא מעות
13 בחוקת בעלים חוץ מן היציאין בסעודת פורים.
14 דאתו למיחשידיה. לבעל הבית בתוך ואינו
15 מקיים ששמעו עליו שאמר ליקח טלית לפלוני
16 עני ולא קנה לו: וחזריה. מולייא בלע"ז
17 היציאת בשחור העין: אבוקא. התולעים התלועז
18 רגליה: אבוקא במילתא דמלכא. ראיתי עש
19 שאוכל שריאם של אוצר המלך: בפלי. כפה.
20 כלי פשתן: בפלי. דתב. כלי צמר צבעונין אדום:
21 וקטליה. שאין עש אוכל כלי פשתן: אבל אנגריא
22 שאינה חזרת. קנה ליה פקתה או נשברה: אם
23 בדרך הליכתה נשלח. שהאנגריא מוליכתה
24 לדרך שהיה זה רוצה להלך: אומר לו הרי שלך
25 לפניך. שכן דרך אנגריא נוטל חמורו של זה
26 ומחלק בעליה אחריה וכל חמור שפוגע בו
27 ראשון נוטלו ומחיר לו את שלו והשני חוזר
28 אחר חמורו עד שפוגע באתר הלך אומר לו
29 הואיל ואף מולך גרם שכור חמור אחר ולך
30 אחריו עד שפוגע בחמור אחר: הריקה או
31 שנתשתה. עדין היא ראיה למשאו: בשלכא
32 לרב לא קשיא. רומא דמתניתין אהדי דמצי
33 לשנוי פאן בחזרתו: וכי

דבר

56 שואלת הגמרא: וְדִלְמָא שְׂאֵנִי הָתֵם דָּאֵתוּ לְמִי הַשְּׂדֵי – שאם ישנה
 57 העני ויקנה במעות דבר אחר, יבוא לחשוך אחר בעל הבית,
 58 דְאִמְרֵי אִינְשֵׁי – שיאמרו עליו הבריות, אִמְרַן פְּלִינְא וְגִנְיָא לִיה
 59 לְבוּשָׁא לְפִלוּנֵי עֵינָא – פלוני אמר שיקנה לו לבוש לפלוני עני ולא
 60 וְכֵן לִיה – ולא קנה לו. אי נמי – או שיאמרו שפלוני אמר וְגִנְיָא
 61 לִיה גְּלִימָא – אקנה לו טלית ולא וְכֵן לִיה – ולבסוף לא קנה לו. עונה
 62 הגמרא: אִם כֵּן לִיתֵנִי שְׁהֵטַעַם שְׂלֵא יִקַּח בּוּ הֵעֵנִי דְבַר אַחַר הוּא
 63 מִפְּנֵי הַחֲשָׁד, מֵאֵי מִפְּנֵי שְׁמַעְכִּיבֵי עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, שְׁמַע מִינָה
 64 שֶׁהֵטַעַם הוּא מְשׁוּם דְּשַׁנְיָא הוּא – ששינה מדעת בעל הבית, וְכָל
 65 הַמַּעְכִּיבֵי עַל דַּעַת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת נִקְרָא וְנִלְוִי. וכמו כן שיטת רבי מאיר
 66 במשנתנו שכיון ששינה מתחייב בכל אונסים.
 67 הגמרא מבארת מהו 'והבריקה': שנינו במשנה: הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוּר
 68 וְהַקְרִיקָה וְכוּ' אומר לו הרי שלך לפניך. שואלת הגמרא: מֵאֵי
 69 וְהַקְרִיקָה. משיבה הגמרא: הֵבֵא תְרִימוֹן נְהוּרִיתָא – שעלה לה חולי
 70 בעֵין הַקְרָא 'ברקית', ואינה יכולה לראות כראוי. פירוש נוסף:
 71 דְבָא אִמְרַן, 'והבריקה' היינו אֲבוֹקָת – 'תולעת רקבון', דהיינו
 72 שהתולעים התליעו רגליה.
 73 מספרת הגמרא: הָהוּא דְאִמְרַן לְהוּ אֲבוֹקָת בְּמִלְתָּא דְמִלְכָא – ראיתי
 74 שאוכל עש בבגדי המשי של המלך. אִמְרוּ לִיה בְּמֵאָה, בְּמִלֵּי כֶּסֶף
 75 – בבגדי פשתן שהם לבנים ככסף או בְּמִלֵּי דְהָב – בבגדי צמר
 76 הצבועים אדום כזהב. אִיכָא דְאִמְרַן בְּמִלֵּי כֶּסֶף אִמְרַן – שהשיב
 77 שראה בבגדי פשתן וְשִׁמְלוֹנָה – והרגוהו, מוֹשֵׁם שֶׁאִמְרַן דְּבָרִים
 78 שְׂאִינֵם נְכוּוִינֵם, שאין עש אוכל בגדי פשתן. אִיכָא דְאִמְרַן בְּמִלֵּי
 79 דְהָב אִמְרַן – שהשיב שראה בבגדי צמר וְשִׁקְוָה – והניחוחה.
 80 שנינו במשנה: או שְׁנַעֲשִׂית אֲנִינְרָא אוֹמְרַן לוֹ הֲרִי שְׁלֶךְ לְפָנֶיךָ:
 81 נחלקו רב ושמואל באיזה אופן יכול לומר לו הרי שלך לפניך: אִמְרַן
 82 רַב, לא שָׁנו שְׂאוֹמֵר לוֹ הֲרִי שְׁלֶךְ לְפָנֶיךָ, אִלָּא בְּאֲנִינְרָא חוּזְרָת –
 83 שנטולה לעבודת המלך ותחזור בתוך ימי השכירות ויהיה לו
 84 אפשרות להשתמש בה, אֲבָל בְּאֲנִינְרָא שְׂאִינְה חוּזְרָת בתוך ימי
 85 השכירות, נחשב כמו שמתה בהמה והחייב להעמיד לו חמור אחר.
 86 וְשְׂמוּאֵל אִמְרַן, בֵּין אֲנִינְרָא חוּזְרָת בֵּין אֲנִינְרָא שְׂאִינְה חוּזְרָת, אִם
 87 בְּדִרְדָּה חֲלִיבָה נִיפְלָה – אם עבדי המלך שלקחו החמור הולכים
 88 בכיוון הדרך שהשוכר הולך, אוֹמְרַן לוֹ הֲרִי שְׁלֶךְ לְפָנֶיךָ, ושכור
 89 חמור אחר ותלך אחריהם עד שימצאו חמור אחר ויחזירו לך את
 90 החמור. וְאִם לֹא בְּדִרְדָּה חֲלִיבָתָה נִיפְלָה – שלא לקחה לדרך
 91 שהולך השוכר, חַיִּיב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוּר אַחֵר.
 92 הגמרא מקשה על שמואל ממברייטא. מקשה הגמרא: מִיֵּיתִיבִי,
 93 הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוּר וְהַקְרִיקָה או שְׁנַעֲשִׂיתָה ואינה ראויה לרכוב
 94 עליה, אך אפשר לשאת עליה משאוי בטורח, אוֹמְרַן לוֹ הֲרִי שְׁלֶךְ
 95 לְפָנֶיךָ, ואם מִתָּה או שְׁנַעֲשִׂית אֲנִינְרָא, חַיִּיב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוּר.
 96 וסותרים דברי הברייתא למשנתנו שאמרה שכשנעשית אנגריא
 97 אומר לו הרי שלך לפניך. וממשיכה הגמרא לשאול: בְּשִׁלְמָא לְרַב
 98 לֹא קָשְׂיָא, שכן אפשר ליישב שְׂכָאן – משנתנו מדברת בְּאֲנִינְרָא
 99 חוּזְרָת ולכן אומר לו הרי שלך לפניך, וְכַאֲן – בברייתא מדובר
 100 בְּאֲנִינְרָא שְׂאִינְה חוּזְרָת ולכן חייב להעמיד לו חמור אחר. אִלָּא
 101 לְשִׁמוּאֵל שסובר שאין חילוק בין אנגריא חוזרת ובין אנגריא
 102 שאינה חוזרת, קָשְׂיָא.
 103 אפשרות ליישוב: וְכִי תִּמְא לְשִׁמוּאֵל נָמִי לֹא קָשְׂיָא, מפני שְׂכָאן
 104 במשנתנו מדובר שְׁבִדְרָה חֲלִיבָתָה נִיפְלָה ולכן אומר לו הרי שלך
 105 לפניך, וְכַאֲן בברייתא מדובר שְׂלֵא בְּדִרְדָּה חֲלִיבָתָה נִיפְלָה ולכן חייב
 106 להעמיד לו חמור. דוחה הגמרא: אין לומר כן, הֵא מִדְּקָתְנִי סִיפָא
 107 'רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמְרַן אִם בְּדִרְדָּה חֲלִיבָתָה נִיפְלָה אוֹמְרַן לוֹ הֲרִי
 108 שְׁלֶךְ לְפָנֶיךָ וְאִם לֹא חַיִּיב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוּר, מְבַלְל דְּלִתְנָא קָמָא לֹא
 109 שְׂאִינֵי לִיה – שתנא קמא סבר שאין חילוק ביניהם.
 110 הגמרא מיישבת לדברי שמואל. מיישבת הגמרא: אִמְרַן לְךָ שְׂמוּאֵל,

1 נִקְרָא וְנִלְוִי חֲרִי זֶה כְּשֶׁלּוֹ חַיִּיב בְּאוֹנְסִים. ולכן במשנתנו ששינה
 2 השוכר מדעת בעל הבית הוא חייב אף אם מתה באונס, ומפני כך
 3 לא חילקה המשנה אם מתה על ידי שהחלקה או שהוחמה.
 4 הגמרא מבררת מאיזו משנת רבי מאיר שמענו דין זה. מבררת
 5 הגמרא: הִי רַבִּי מֵאִיר, אִילְמָא רַבִּי מֵאִיר דְצָבָע, דְהִנֵּן (ב"ק ק):
 6 הַנּוֹתֵן צִמְרָא לְצָבָע כַּדִּי לְצָבָע לֹא אָדוּם וְשִׁינָה הַצָּבָע וְצָבָע שְׁחוּר,
 7 או שנתן לו לצבע שחור ושינה וצָבָעוֹ אָדוּם, רַבִּי מֵאִיר אוֹמְרַן כִּיּוֹן
 8 ששינה הצבע הרי הוא כגולן וקנה את הצמר בגזילה, וְנוֹתֵן לוֹ
 9 הַצָּבָע לְבַעַל הַצָּמֵר דְּמֵי צִמְרוֹ – דמי צמר לכן שאינו צבוע. רַבִּי
 10 יְהוּדָה אוֹמְרַן, הַצָּמֵר אֵינוֹ נִקְנָה לְצָבָע כְּגוֹלָן אִלָּא נִשְׂאָר שִׁיךְ
 11 לְבַעֲלֵיהּ, וידו של הצבע על התחונה, ולכן אִם הַשִּׁבְחָה יֵתֵר עַל
 12 הַיְצִיָּאה – אם הסכום שהשיבח הצמר על ידי שצבעו הוא יותר
 13 מההוצאות שהיה לצָבָע צְבָעִית הַצָּמֵר, נוֹתֵן לוֹ בַּעַל הַצָּמֵר
 14 לְצָבָע אֶת הַיְצִיָּאה, וְאִם הַיְצִיָּאה יֵתֵרָה עַל הַשִּׁבְחָה, נוֹתֵן לוֹ אֶת
 15 סִכּוּם הַשִּׁבְחָה, אֲבָל אֵין בַּעַל הַצָּמֵר מְשַׁלֵּם אֶת הַשִּׁכָּר בְּשִׁלְמוֹת.
 16 וכמו כן שיטת רבי מאיר במשנתנו שכיון ששינה מדעת בעל
 17 הבית, קנה את החמור כגולן להתחייב בכל אונסים, ולכן לא
 18 חילקה המשנה איך מתה אם על ידי שהחלקה או שהוחמה.
 19 דוחה הגמרא: מֵאִיר, דְלְמָא שְׂאֵנִי הָתֵם דְקִנְיָא בְּשִׁינֵי מַעֲשֵׂה –
 20 שקנה את הצמר כגולן על ידי ששינה את הצמר מכמות שהיה,
 21 אֲבָל בְּשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוּר אֵף עַל פִּי ששינה להוליכה במקום אחר
 22 כיון שלא עשה שינוי בגוף החמור לא יסבור רבי מאיר שהוא קונה
 23 את החמור להתחייב באונסים.
 24 אפשרות נוספת: אִלָּא הֵא רַבִּי מֵאִיר דְמִנְבֵּית פּוּרִים, דְהִנְיָא, מְנַבֵּית
 25 פּוּרִים – המעות שגובים גבאי צדקה לחלק לעניים לסעודת
 26 פורים, יינתן כולו לעניים בפורים. וכן מְנַבֵּית הָעִיר – המעות
 27 שגובים גבאי צדקה בפורים לצורך עניי העיר, ינתן רק לעניי
 28 אותה העיר. וְאֵין מִדְּקָתְנִין בְּדָרְבָן – במגביית פורים לומר שדי להם
 29 במה שיקנו בחלק מהמעות צרכי הסעודה, והיתר ישאר לקופה
 30 של צדקה, אֲבָל לֹא יִקְחִין כֹּל הַמְּעוֹת שְׂגוּבֵי אֶת הָעֵנִיִּים לְצוּרָן
 31 סעודת פורים, וְשׁוֹמְרֵינֵן וְאוֹכְלֵינֵן אוֹתָן, וְהַמּוֹתֵר מֵהַבֶּשֶׂר שְׂלֵא
 32 יִסְפִּיקוּ לְאִכּוֹל בְּפוּרִים, יִמְכֵר וְיִפּוֹל – והמעות ילכו לְכִיסֵי שֶׁל
 33 צְדָקָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרַן, מְנַבֵּית פּוּרִים לְפוּרִים – המעות שהעני
 34 מקבל עבור סעודת פורים ישתמש עמם לצורך סעודת פורים
 35 בלבד, וְאֵין הָעֵנִי רְשָׁאי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַמְּעוֹת לְצָרְכִים אַחֵרִים
 36 ואפילו לִיקַח מִתּוֹן רְצוּעָה לְסַנְדְּלוֹ, אִלָּא אִם כֵּן הִתְנָה הֵעֵנִי בְּמַעֲמֵד
 37 אֲנִישֵׁי הָעִיר שְׂהוּא רוצה להשתמש עם המעות לצרכים אחרים.
 38 דְרַבִּי רַבִּי יַעֲקֹב שְׂאִמְרַן מְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר שֶׁכֵּן אִמְרוּ תְנָא קָמָא וְרַבִּי
 39 אֱלִיעֶזֶר. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמִלְיָאֵל מִיִּקַּח שִׁיכּוּלִים הֵן הַגְּבָאִים הֵן
 40 הֵעֵנִים לְשִׁנּוֹת הַמְּעוֹת לְדַבְרִים שׁוּנִים. על כל פנים ראינו ששיטת
 41 רבי מאיר שאסור לעני לשנות מדעת בעל הבית הנותן לו דווקא
 42 לפורים, וכמו כן שיטת רבי מאיר במשנתנו שאסור לו לשנות,
 43 וכששינה הרי הוא כגולן ומתחייב בכל אונסים.
 44 דוחה הגמרא: דְלְמָא הָתֵם נָמִי הוּא מְשׁוּם דְאֲדַעְתָּא דְפוּרִים (הוא
 45 דיהוב) [וְהָבֵן] לִיה – שעל דעת שיקנה בו צרכי פורים נתנו לו.
 46 אֲדַעְתָּא דְמִדְּיָא אַחֲרִינְא לֹא (יהיב) [הָבֵן] לִיה – ועל דעת שישתמש
 47 בו לצרכים אחרים לא נתנו לו, ולכן כספי הצדקה נשארם
 48 בחזקת הנותנים, ואם משתמשים העניים בכסף לצרכים אחרים
 49 גוֹלִים הֵם אֶת הַכֶּסֶף.
 50 מסיקה הגמרא: אִלָּא הֵא רַבִּי מֵאִיר, דְהִנְיָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעֶזֶר
 51 אוֹמְרַן מְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר, הַנּוֹתֵן דִּינָר לְעֵנִי לִיקַח לוֹ חֲלִיבָה לֹא יִקַּח בּוּ
 52 הֵעֵנִי מִלִּית, ואם נתן לו לקחת בו מלית לא יקח בו העני חלוק, מִפְּנֵי
 53 שְׁמַעְכִּיבֵי עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת שְׂלֵא נָתַן לוֹ אוֹתָם עַל דַּעַת כֵּן,
 54 וממילא המעות שבידו גוֹלִים הֵם. וכמו כן שיטת רבי מאיר
 55 במשנתנו שאסור לו לשנות, וכששינה מתחייב בכל אונסים.

56 שוכרים בדמי הנבילה חמור אחר, ושמאלא קבר מכלינן קרנא ולכן
57 שוכרים בדמי הנבילה חמור אחר.
58 הגמרא שואלת על דברי רב מברייתא. מקשה הגמרא: מיתניכי,
59 שנינו בברייתא. מי שלוח מעות מחבירו, ומשכן לו אילן
60 ב'משכנתא דסורא', והיינו שיאכל הפירות כך וכך שנים
61 וכתשלום להלוואה, ואחר כך יחזור האילן לבעלים בלא כסף ולא
62 יצטרך לפרוע החוב כלל, ובאמצע שנים אלו יבש האילן או נקצץ,
63 שניהם אסורין בו - להשתמש באילן לבקע ממנו עצים ולצורך
64 שריפה וכדו', הלוה אסור משום שהמלוה אוכל בשנים אלו את
65 פירות האילן ואם ישתמש הלוה באילן הרי הוא מכלה קרנו של
66 המלוה בכך, והמלוה אסור שבכך מכלה קרנו של הלוה. אלא
67 ציצד יעשה, ילקח בו קרקע - ימכור האילן ויקנו בדמיו קרקע
68 ללוה והוא והמלוה אוכל פירות השדה במשך השנים שסיכמו
69 ביניהם. ומסיימת הגמרא את הקושיא: והא הךא כשיקחו בדמי
70 האילן קרקע, פיון דכי מטי יובל קא תדרא ארעא למרה - תחזור
71 הקרקע לבעליה, ושמוא יובל יגיע באמצע הזמן שהיא
72 ממושכנת למלוה, והלוה לא יקבל מאומה מהאילן שמשכן
73 למלוה, ואם כן נמצא שקא פליא קרנא - שכלתה קרנם בין של
74 המלוה ובין של הלוה. ומכאן קשה על רב שסובר שלא מכלים
75 את הקרן.
76 הגמרא מעמידה שמכר לו באופן שלא תצא ביובל. מתרצת
77 הגמרא: הךא כמאי עסקינן דבין ליה לשייתין שנין - לשישים שנה
78 שאז אינה חוזרת ביובל, דאמר רב הדרא אמר רב קמינא מנין
79 למזכר שדהו לששים שנה שאינה חוזרת ביובל, שנאמר (ויקרא כה
80 כג) גבי יובל ו'הארץ לא תמכר לצמחת', כלומר שטעמה של מצות
81 יובל היא, שהארץ לא תמכר לעולם לקונה, ולמדים מכך, שרק מי
82 - קרקע ש'כשאוין שם יובל נצמחת' - שלולא היובל היתה נשאת
83 לעולם אצל הקונה, דינה שכש'שם יובל אינה נצמחת - אינה
84 נשאת לעולם אצל הקונה אלא יוצאת ביובל, יצתה זו - המוכר
85 קרקע עד זמן מסוים, שאף על פי שאין שם יובל אינה נצמחת -
86 אינה נשאת לעולם אצל הקונה שהרי לסוף אותו הזמן חוזרת
87 לבעליה, אם כן גם כשהגיע היובל אינה יוצאת עד סוף זמן
88 המכירה. שואלת הגמרא על תירוץ זה: סוף סוף לבי מטי שיתין
89 שנין - מכל מקום בסוף השישים שנה קא תדרא ארעא למרה -
90 תחזור הקרקע לבעליה וקא פליא קרנא - ונמצא שכלה קרנו של
91 הלוה, שלא ישאר בידו מאומה.
92 אלא מעמידה הגמרא: אלא הךא כמאי עסקינן בזמן שאין היובל
93 נוהג, שאז אין הקרקע חוזרת לבעליה אלא לעולם נשאת ביד
94 הקונה, ואם כן כאן תשאר הקרקע לעולם ביד הלוה, ונמצא שלא
95 כלה קרנו, ולא קשה על רב. ומוכיחה הגמרא דבריה: הכי נמי
96 מסתברא, שמדובר בזמן שאין היובל נוהג, דאי סלקא דעתך בזמן
97 שהיובל נוהג, ומכלינן קרנא - ואין חוששים בכך שמכלים קרנו של
98 הלוה, אם כן מדוע צריך למכור האילן ולקנות בדמיו קרקע,
99 נצמחיה לציבי ונשקליה - יבקע המלוה את העצים ויקחם
100 להשתמש בהם לשריפה, שהרי בין כך ובין כך כלה קרנו של
101 הלוה. אלא ודאי שלעולם לא מכלינן קרנא ולכן אין משתמשים
102 בעצים.
103 דוחה הגמרא את הראיה: אי משום הא לא קשיא - אם משום דיוק
104 זה אין מכר ראייה, שלעולם אפשר לפרש את דברי הברייתא בזמן
105 שהיובל נוהג ומכלינן קרנא. והטעם שקונים בדמי האילן קרקע הוא
106 משום שבאופן זה שייך לפעמים שלא יכלה קרנו של הלוה, כגון,
107 ומנין דשלמו שני משכנתא מקמי יובל - לפעמים נגמרים השנים
108 שהאילן ממושכן אצל המלוה לפני היובל, אי נמי - אופן נוסף, דמטו
109 ליה וזני ופריק לה ארבע וקמט שנין מקמי יובל - שיהיה ללוה כסף
110 להחזיר ההלוואה ולפדות האילן כמה שנים לפני היובל, שבשני

1 דבר רבי שמעון בן אלעזר, שהיה רבי שמעון בן אלעזר אומר אם
2 בדרך הילוכה נימלה אומר לו הרי שלף לפניך ואם לא תיב להעמיד
3 לו חמור.
4 שואלת הגמרא על תירוץ זה: ומי מצית מוקמת לה כרבי שמעון בן
5 אלעזר, והא קהני רישא, 'השוכר את החמור והקריקה או שנשפתה
6 אומר לו הרי שלף לפניך', ואילו מצינו שרבי שמעון בן אלעזר אומר
7 השוכר את החמור לרכוב עליה, והקריקה או שנשפתה תיב
8 להעמיד לו חמור. מתרצת הגמרא: אמר רבה בר רב הונא, מה
9 שמצינו שרבי שמעון בן אלעזר אמר שכששכר לרכוב עליה חייב
10 להעמיד לו חמור, הטעם הוא משום שלרכוב עליה שאני שאי
11 אפשר לרכוב עמה שמא תפול בגשר או שתשליכהו באחד
12 הבורות, ולכן חייב להעמיד לו חמור. אבל בשוכר את החמור כדי
13 לשאת משאות אומר לו הרי שלף לפניך, משום שאף שהיא
14 מתאחרת במלאכתה מכל מקום שייך להשתמש בה.
15 מוסיף רב פפא: אמר רב פפא, והשוכר את החמור כדי לשאת עליו
16 כלי זבוכית, כשוכר לרכוב עליה דמי, מכיון שאם תפול הבהמה
17 תשבור את כלי הזבוכית. ולכן אם הבריקה או נשתתת יהיה חייב
18 המשכיר להעמיד לו חמור אחר.
19 השוכר חמור ומתה לו באמצע הדרך: אמר רבה בר רב הונא אמר
20 רב, השוכר את החמור לרכוב עליה, ומתה לו בחצי הדרך, נתן לו
21 שקרו של חצי הדרך שרכב עליה, ואין לו עליו אלא תרעומות שהביא
22 לו חמור כבורש.
23 הגמרא מבררת כיצד מדובר. שואלת הגמרא: הוי דמי, אי דשקית
24 לאגורי - אם באמצע הדרך שייך לשכור חמור אחר, תרעומות מאי
25 עבדיתי - מדוע יש לו עליו תרעומות הרי בקל יכול לשכור חמור
26 אחר ולהמשיך ללכת לדרכו. אי דלא שקית לאגורי - ואם אין מצוי
27 שם לשכור חמור אחר, אנרא בעי למיתב ליה - וכי צריך לשלם לו
28 שכר על חצי הדרך, הרי לא הועיל לו כלום בזה שהביאו לכאן
29 שהרי לא הגיע למקום חפצו. מתרצת הגמרא: לעולם דלא שקית
30 לאגורי - שלא מצוי שם באמצע הדרך לשכור חמור אחר, והטעם
31 שצריך לשלם לו על חצי הדרך שהלך הוא משום דאמר ליה אילו
32 בעית למיתי עד הךא - אילו היית רוצה להגיע עד כאן לאו אנרא
33 בעית למיתב - וכי לא היית צריך לשלם על כך.
34 הגמרא מבררת האם כשהשכיר ממנו את החמור אמר לו
35 המשכיר 'חמור זה', או 'חמור סתם'. שואלת הגמרא: הוי דמי, אי
36 דאמר ליה כשהשכיר לו את החמור 'חמור סתם' ולא פרט לו
37 דווקא 'חמור זה', אם כן כשמתה בחצי הדרך הוי תיב להעמיד לו
38 חמור אחר, שהרי לא הגביל בדבריו שנותן לו דווקא חמור זה אלא
39 אמר שישכיר לו חמור כלשהו, ואם כן כשמת חמור זה צריך
40 לדאוג ולהביא לו חמור אחר. ואי דאמר ליה שמשכיר לו 'חמור
41 זה', אם כן שיעבד לו את החמור הזה לצרכו וגם כשמתה
42 משועבדת לו הנבילה, ואם כן אם יש בךמיה של הנבילה ליקח
43 חמור אחר כל שהוא, יקח, וימשיך עם החמור לדרכו. מתרצת
44 הגמרא: לא צריכא, באופן שאין בךמיה ליקח חמור אחר.
45 שואלת הגמרא: ואפילו אם אין בדמים של הנבילה לקנות חמור
46 אחר מכל מקום אם יש בךמיה לשכור חמור אחר, אם כן יששכור,
47 שהרי חמור זה משועבד לו. מתרצת הגמרא: רב ססבר שלא
48 ישכור בדמי הנבילה חמור אחר, לפעמיה, דאמר רב לא מכלינן
49 קרנא - שאין לכלות את קרנו של המשכיר כדי להעמיד לשוכר
50 חמור אחר.
51 הגמרא מביאה שמצינו שנחלקו רב ושמאל במחלוקת זו: דאתמר,
52 השוכר את החמור ומתה לו בחצי הדרך, אמר רב, אם יש בךמיה
53 של הנבילה ליקח חמור אחר יקח, אבל יש בדמיה רק לשכור, אל
54 ישכור. ושמאלא אמר, אף אם יש בדמיה רק לשכור, ישכור.
55 ומבארת הגמרא: כמאי קמיפליג, רב סבר לא מכלינן קרנא ולכן אין

לרבוך שאני. שמא תפול תחתיו בגשר או תשליכנו באתח הפחתים: ואין לו עליה. אין לשוכר על המשכיר. אלא תרעומות. שהשכיר לו חמור בחישה: דשכיח באשכר. מוצא חמור אחר באן לשוכרו. אם יש בדמים. של נבילה: ליקח. בו חמור כל שהוא: יקח. וישלים דרכו דהא שיעבר לו חמור זה ותנן במתניתין מתה חייב להעמיד לו חמור אחר ומשני

דברי ר"ש בן אלעזר שהיה ר"ש בן אלעזר אומר אם בדרך הילוכה נמלה אומר לו הרי שלך לפניך ואם לא חייב להעמיד לו חמור ומי מצית מוקמת לה פר"ש בן אלעזר והא קתני רישא השוכר את החמור והבריקה או שגשפתתה אומר לו הרי שלך לפניך ואילו ר"ש בן אלעזר אמר השוכר את החמור לרבוך עליה והבריקה או שגשפתתה חייב להעמיד לו חמור אמר רבה בר רב הונא לרבוך עליה שאני אמר רב פפא וכלי זכוכית בלרבוך עליה דמי אמר רבה בר רב הונא אמר רב השוכר את החמור לרבוך עליה ומתה לו בחצי הדרך נותן לו שכרו של חצי הדרך ואין לו עליו אלא תרעומות היכי דמי אי דשכיח לאגורי תרעומות מאי עבידתיה אי דלא שכיח לאגורי אגרא בעי למיתב ליה לעולם דלא שכיח לאגורי ומשום דאמר ליה אילו בעית למיתב עד הכא לאו אגרא בעית למיתב היכי דמי אי דא"ל חמור סתם הא חייב להעמיד לו חמור אחר אי דא"ל חמור זה אם יש בדמיה ליקח יקח אל צריכא בשאין בדמיה ליקח אם יש בדמיה לשבור ישבור רב לפעמיה דאמר רב לא מכלינן קרנא דאתמר השוכר את החמור ומתה לו בחצי הדרך אמר רב אם יש בדמיה ליקח יקח לשבור אל ישבור ושמואל אמר אף לשבור ישבור במאי מכלינן רב סבר לא מכלינן קרנא ושמואל סבר מכלינן קרנא מיתבי יבש האילן או נציצו שניהם אסורין בו ביצד יעשה ויקח בו פרקע והוא אוכל פירות והא הכא פיון דכי מטי יובל קא הדרא ארעא למרה וקא פליא קרנא הכא במאי עסקינן דבזין ליה לשתיון שניו דאמר רב חסדא אמר רב

אילו עד כא בעית למיתב לאו אגרא בעית למיתב. תימה דהשתא מיקא דלא עד הכא בעי למיתב למה יתן לו שכר וי"ל דהא דקאמר לעולם דלא שכיח לאגורי היינו לפי אותו דמים שהשכיר מזה אבל בטפי פורתא ימנא להשיב ודרי נהנה במה שקבא עד כאן לכך נותן לו חצי שכרו ואין צריך לפחות המשכיר משכרו מה שזה נותן עתה יותר מעט מכאן ואילך פיון דהוא אנטס אי"נ כגון שיוכל למכור סחורתו במקום שמת החמור ויחזיק בה ויש סחורים רבה שאין מביאין סחורתן אלא עד כאן לכך יתן חצי שכרו: ואם יש בדמיה לשכור ישבור רב לפעמיה. הי"מ לשניו דאין בדמיה לשבור אלא רוב פעמים יש בדמיה לשכור והאמת משני ליה והא דאמר בסוף פרק השואל (לקמן דף קא) אי דאמר בית זה ונפל אילן לה ולא אמר אם יש בדמיה לרב ליקח יקח ולשמואל אפילו לשבור ישבור דהתם אין הבית עומד לימכר אלא להוסיף עליו ולחזור ולבנותו בבתיחלה וביוון דאל"ל בית זה ונפל אין למכור וגם אלא קבל עליו להוסיף יציאה בבגון בית זה אלא בית זה כמו שהוא השכיר לו לזרז בו כל זמן שיוכל וכי נפל אודא אביל חמור שמת אין עומד אלא למכור בדמים ולרב יש בדמיה ליקח יקח לשבור ישבור.

והא הכא דכי מטי יובל. ולבריקתא גופא איש אע"י דהשתא נמי דליקח הנקטע קרי כליא קרנא מימי נפקא מינה לזוז דלא ליצילח לציבי דומנין דשלמי מימי משכנתא מקמי דלמיטתה יובל או איתמיה ליה זוזי ופריז וקביל תרתי או תלת שנין קמי יובל אביל לרב דאמר לא מפליא ליה קרנא קשה ליה דמימי פליא קרנא פיון שלבסוף לא תשיאר הנקטע ביד הלוח: **במזכר** שדחו לסי' שנה. כסיד פיון דלזמן ארוך כיב מכר לו לא חשיב כליא קרנא.

אילמא בין סתם וספיקה זו אם נתן אמאי לא יטול למיא ליה זה לי ספיקתך ונאנא מיייתקא חמרא. לא מבקעיא אם נתן שלא יתן ודמיה קרנא אפילו אם נתן כבר יחזור ויטול פיון שזה יכול להביא יין והמשכיר אינו יכול להביא ספיקה זו שהתקן ולא דמי לקא דאמר לעיל אילו עד הכא בעית למיתב כי דהתם מהני ליה שיוכל בקל להשיב מכאן עד לעיל אבל הכא לא שייך למימר הכי שהיין נטבע ומה ימכור אבל אין לפרש דהכי פריך אמאי לא יטול שכר חצי הדרך שלא הלך עדיין אבל שכר חצי הדרך שבכר הלך ניקא ליה שלא יטול דא"כ הא דקתני אם לא נתן לא יתן דמשמע שלא יתן כלל אפילו שכר חצי הדרך היל לאקשויי אמאי לא יתן כלל.

אלא כספיקה סתם וזין זה אם לא נתן אמאי לא יתן למיא ליה הב לי חמרא ונאנא מיייתקא ספיקה. לא מבקעיא אם כבר נתן שלא יטול אלא אפילו לא נתן יש לו לתת כל חשכירות שהרי קנה דמשכיר כל חשכירות במשיכת השוכר את הספיקה פיון שמוקן המשכיר לקיים תנאו או אפילו בלא משיכה פיון שמשכיר יכול לקיים תנאו ושוכר אינו יכול לקיים א"כ מלך זרם והוי

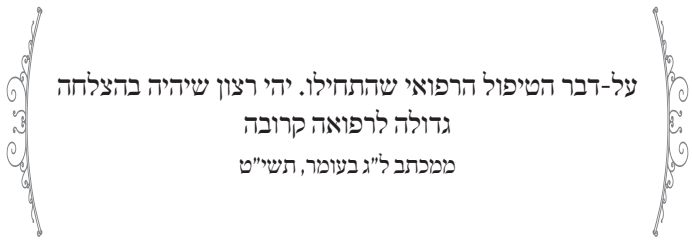
כחור בו ויתן לו חצי הדרך כשל וקשה דאמאי יתן לו כלל מחצי הדרך שלא הלך אפילו בפועל בטל פיון שאירעו אונס הא אמרין לעיל דף ע"ו. הדיק דהשוכר אנטס דאתא מיטרא דא"צ להשקותה דהוי ספיקא דפועלים לעיל דכל אונס שאירע לבע"ב שלא תקח לו לדיע יותר מן הפועלים והקבא נמי על ברכין פריך שיתן אפילו שכר חצי הדרך שלא הלך מדיניה ליה הא דקתני אם נתן לא יטול דמשמע אם נתן כל שכרו לא יטול כלל ומירץ ריבין דלעיל שהפועלים לא אבדו כלום רק שנתבטלו אין נותן להם כלום אבל הכא שהמשכיר הפסיד ספיקתו בפועל בטל מיקא אית ליה פיון שמוקן לקיים תנאו.

קמינא מנין למוכר שדחו לשישים שנה שאינה חוזרת ביובל שנאמר והארץ לא תמכר לצמיתות מי שאין שם יובל נצמחת יש שם יובל אינה נצמחת יצתה זו שאע"פ שאין שם יובל אינה נצמחת סוף סוף לבי מוטו שיתיו שנין קא הדרא ארעא למרה וקא פליא קרנא אלא הכא במאי עסקינן בזמן שאין היובל נזהג הי"ג מסתברא דאי סלקא דעתך בזמן שהיובל נזהג ומכלינן קרנא נצלתיה לציבי ונשקליה אי משום הא לא קשיא זמניו דשלמינו שני משכנתא מקמי יובל אי נמי דמטו ליה זוזי ופריק לה ארבע והמש' שנין מקמי יובל ת"י השוכר את הספיקה ומכרה לה בחצי הדרך ר' נתן אומר אם נתן לא יטול ואם לא נתן לא יתן היכי דמי אילמא בספיקה זו וזין סתם אם נתן אמאי לא יטול ניקא ליה ת"י ספיקתא דאנא מיייתקא חמרא אלא בספיקה סתם וזין זה אם לא נתן אמאי לא יתן

49 שמפני שהוסיף לה חבילות הספינה יותר כבדה ושוקעת יותר
 50 במים, וכשעומדת לפרוק משאה בשפת הנהר אינה יכולה
 51 להתקרב אל השפה שהמים שם נמוכים אלא צריך להפליגה אל
 52 אמצעית הנהר, ובשביל זה הוא צריך לקנות חבלים יותר ארוכים,
 53 ומכיון שבאמצע הדרך הוסיף לו את המשא, צריך לקנות אותם
 54 שם באותו מקום ביוקר, ועל כך יש לו עליו תרעומת.
 55 הגמרא דנה בענין השוכר את החמור להנהיג לו את החמור, מה
 56 יכולים השוכר והחמור לקחת עמם לדרך: תנו רבנן, השוכר את
 57 החמור לרפוב עליה, שוכר מניה - רשאי להניח עליה פסוזה -
 58 בגדיה, ולגנותו - כד של משקים, ומזונותיו של כל אותה הדרך,
 59 מכאן ואילך - יותר מזה חמור - המנהיג את החמור מעבב עליו.
 60 חמור מניה עליו שעורים ותבן למאכל הבהמה, ומזונותיו של החמור
 61 של אותו היום בלבד, מכאן ואילך שוכר מעבב עליו.
 62 מקשה הגמרא: היכי דמי, אי דשכיח למזבן - אם מצוי לקנות
 63 אוכל במהלך הדרך, אם כן חמור נמי לייעבב על השוכר שלא יניח
 64 יותר ממזונותיו של אותו היום, ואי דלא שכיח למזבן - שלא מצוי
 65 לקנות אוכל בדרך, אם כן השוכר נמי לא לייעבב על החמור
 66 מלקחת מזונות לכל הדרך.
 67 מתרצת הגמרא: אמר רב פפא לא צריכא דשכיח למטרח ולמזבן
 68 - ששייך לטרוח ולקנות אוכל מאונא לאונא - בכל מלון שיחנה
 69 מלילה ללילה, ומכיון שחמור דרביה למטרח ולמזבן - דרכו לטרוח
 70 ולברר היכן אפשר לקנות מזונות, לכן אינו רשאי ליטול ביציאתו
 71 לדרך אלא מזונותיו לאותו היום עד שיגיעו בלילה למלון, אבל
 72 שוכר לאו דרביה למטרח ולמזבן - אין דרכו לטרוח ולקנות, לכן
 73 רשאי לקחת מזונותיו לכל אותה הדרך ואין החמור יכול לעכב
 74 עליו.
 75 הגמרא דנה בענין השוכר את החמור להרכיב עליה איש או
 76 אשה, אם יכול לשנות: תנו רבנן השוכר את החמור לרפוב עליה
 77 איש לא תרפב עליה אשה מפני שאשה כבדה מאיש, אך אם שכר
 78 את החמור להרכיב עליה אשה רוכב עליה איש. ואם שכר
 79 להרכיב עליה אשה, יכול להרכיב עליה בין אשה גדולה ובין
 80 קטנה, אפילו אשה מעופרת שהיא יותר כבדה, ואפילו מניקה -
 81 שרוכבת יחד עם ולדה.
 82 מקשה הגמרא: השתא מניקה אמרת מעופרת מיבעיא - וכי לאחר
 83 שהתירה הברייתא להרכיב עליה מניקה שרוכבת יחד עם ולדה
 84 שהם שני גופים והולד כבד, צריכה היא לומר שמעוברת שהיא
 85 וולדה הם גוף אחד מותרת לרכוב, והרי הדבר כל שכן.
 86 מתרצת הגמרא: אמר רב פפא מעופרת והיא מניקה קאמר - כוונת
 87 הברייתא שאמרה 'אפילו מניקה' שיכול להרכיב עליה אפילו
 88 מעוברת שהיא מניקה.
 89 מוכיח מכך אביי: אמר רבא, מהברייתא שאמרה שאפילו מעוברת
 90 יכול להרכיב עליה, ומשמע שמעוברת כבדה מאשה רגילה והיא
 91 נמכרת לפי כרסה, שמע מינה ביניתיא - דג הנמכר בשוק במשקל
 92 אפרסה תקלה - לפי גודל כרסו כך גודל משקלו, ומבארת
 93 הגמרא: למאי נפקא מינה, למקח וממכר - לקניית דג, שאם ראית
 94 דג שכרסו גדול אל תקנהו במשקל אלא אם יוציא המוכר את
 95 מעיו:

1 ניקא ליה המשכיר לשוכר, תב לי יהוא חמור ואנא מיתניא
 2 ספינתא - תביא את היין שרצית להוביל בה ואני יביא לך ספינה,
 3 אני איני מעכב. ומכיון שבידי המשכיר לקיים התנאי והשוכר
 4 מעכב, צריך לשלם לו כל דמי השכירות.
 5 מתרצת הגמרא: אמר רב פפא לא משבחת לה - לדינו של רב
 6 נתן אלא בספינה זו וזו זה, שכיון שלא ביד השוכר ולא ביד
 7 המשכיר לקיים תנאו, הלכך יד התובע על התחטונה, ואם נתן
 8 השוכר כבר את השכר אינו יכול לבקש זאת חזרה כיון
 9 שהמשכיר אומר לו כשתביא את היין ההוא אני לא יעכב
 10 מלהביא הספינה. וכשלא נתן השוכר את השכר לא יתן, כיון
 11 שאומר לו למשכיר כשתביא את הספינה הדיא אני לא יעכב
 12 מלהביא היין. אבל בספינה פתם וזו פתם שהמשכיר יכול להביא
 13 ספינה והשוכר יין, כיון ששניהם יכולים לקיים את התנאי, חולקין,
 14 אם קיבל המשכיר את כל דמי השכירות, יחזיר החצי, ואם לא
 15 קיבל כלל צריך השוכר לתת החצי.
 16 הגמרא דנה בענין השוכר את הספינה ובאמצע הדרך פרק את
 17 משאו ממנה: תנו רבנן, השוכר את הספינה להוליך בה סחורה עד
 18 מקום פלוני בכך וכך, ופרקה לה - והשוכר פרק והוציא חבילותיו
 19 ממנה כחצי הדרך, נותן לו השוכר לבעל הספינה שפרו של חצי
 20 הדרך שהלך בה, ואין לו עליו תביעת ממון על כך, אלא תרעומת.
 21 מקשה הגמרא: היכי דמי, אלימא דקא משבח לאגורה - שיכול
 22 בעל הספינה שם באמצע הדרך למצוא להשכיר הספינה
 23 לאחרים, אם כן אמאי אית ליה תרעומת הרי יכול להשכיר
 24 לאחרים ואינו מפסיד כלום. ואי דלא קא משבח לאגורה - שאינו
 25 יכול שם באמצע הדרך להשכירה לאחרים, אם כן פוליה אגורה
 26 בעי שלומי - דמי כל השכירות צריך השוכר לשלם לו ואפילו את
 27 חצי הדרך שלא הלך, כיון שבעל הספינה מפסיד בכך שאינו יכול
 28 להשכירה לאחרים להמשך הדרך.
 29 מתרצת הגמרא: לעולם דקא משבח לאגורה, אלא אמאי אית ליה
 30 תרעומת משום דפסקתא דספינתא - ריעוע הספינה, שהספינה
 31 מתרועעת בהוצאת והכנסת חבילות, ולכן יש לו עליו תרעומת
 32 שהספינה מתרועעת כשבאמצע הדרך מוציא השוכר הראשון
 33 ומכניס השוכר החדש את החבילות.
 34 מקשה הגמרא: אי הכי שהספינה מתרועעת בכך, מדוע אין לו
 35 עליו אלא תרעומת הרי מענתא מעלתייהו הוא - טענה טובה יש
 36 לבעל הספינה וממנא אית ליה גביה - ותביעת ממון יש לו עליו,
 37 ולא רק תרעומת.
 38 מתרצת הגמרא: אלא מאי פרקה - מה הכוונה בברייתא שפרקה
 39 בחצי הדרך, דפרקה למזעניה (בגויה) [גגויה] - שפרק את משאו
 40 לתוכה, והיינו שבאמצע הדרך הוסיף לתת בה חבילות שהיו לו
 41 שם, ומתחילה התנה שיוכל להוסיף משאות כפי שירצה וישלם לו
 42 לפי חשבון החבילות שיוביל בה והדרך שילך, לכן צריך להוסיף
 43 לו שכר על תוספת החבילות לחצי הדרך שילך עכשיו.
 44 מקשה הגמרא: אלא מאי תרעומת - אם כן מה תרעומת יש לו
 45 עליו. מתרצת הגמרא: משום שינוי דעתא, שבעל הספינה היה
 46 סבור לחזור מהר והשוכר האריך לו את זמן הדרך בכך שעייב
 47 אותו שם בחצי הדרך, ולכן יש לו עליו תרעומת. אי נמי - סיבה
 48 נוספת לתרעומת, לאשלא תירא - שצריך חבלים יותר ארוכים,

משנה

52 שאמר לו המוכר ללוקח שפחה זו שוטה היא, חולה היא,
53 משוגעת היא, אם לבסוף נמצא שהיו בה כל המומין הללו, ואין
54 הלוקח מקפיד אלא על מום אחד וטוען הלוקח כשנמנית לי שיש
55 בה כל המומים האלו, חשבתי בלבי שכללת בדבריך מומים שיש
56 בה עם מומים שאין בה, ואילו הייתי יודע שמום זה בה לא הייתי
57 לוקח ובשביל כך רוצה לבטל המקח, מהו, האם הרישא של
58 הברייתא שהזכיר לו מספר מומים היא גם באופן שהיו בה כל
59 המומים האלו שיהיה מקח טעות, או שהרישא היא דווקא בבדק
60 הלוקח וראה באחד מהמומים שהזכיר המוכר שאינו בה, ולכן
61 הוא מקח טעות, אך בהיו בה כל המומים אין זה מקח טעות.
62 אָמַר לִיה רַב מְדַרְבֵּי לְרַב אֲשֵׁי הָכִי אֲמַרְיִן מְשַׁמֵּיה דְרַבָּא, שאם היו
63 בָּהּ כָּל הַמוּמִין הַלָּלוּ הַמּוֹכֵר, אֵין זֶה מִקַּח טְעוּת:

1 הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפְּרָה לְחֹרֶשׁ בְּהָר, וְהָרַשׁ בְּבִקְעָה, אם במהלך החרישה
2 נִשְׁפַּר הַתְּנָקָן - יתד המחרישה, פְּטוּר, שכל שכן שהיה נשבר אם
3 הייה חורש בהר, שקרקע ההר קשה לחרישה מפני הסלעים שבה.
4 ואם שכרה לחרוש בְּבִקְעָה וְהָרַשׁ בְּהָר, אם נִשְׁפַּר הַתְּנָקָן, חָיִיב,
5 מפני שבהרים קשה לחרוש מבבקה מפני הסלעים שיש שם, והם
6 גרמו לקנן לישבר.
7 השוכר את הפרה לְרוֹשׁ בְּבִקְעָה וְהָרַשׁ בְּבִקְעָה, והחליקה, פְּטוּר,
8 שכל שכן אם היה רש עימה בקטנית שהיתה מחלקת. ואם שכרה
9 לְרוֹשׁ בְּבִקְעָה וְהָרַשׁ בְּבִקְעָה, חָיִיב, מִפְּנֵי שֶׁעַל יְדֵי שִׁשְׁנָה
10 גרם לה שתחליק, שְׁתַּקְּמִינִי מִחֻלְקָתָּ:

גמרא

64 משנתינו עוסקת באדם השוכר את החמור והוסיף על משאו יותר
65 מכוחו של החמור. משא החמור, שיערו חכמים שיש בכוחו לשאת
66 משא 'לתוך חטים'. לתך הוא מדת נפת, ולכן כובד משקלו ישנתה
67 לפי הסוג של המשא. כגון לתך ברזל שוקל יותר מלתך נוצות, וכן
68 לתך חטים שוקל יותר מלתך שעורים, ועל כך דנה משנתינו.
69 הַשּׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר כִּדֵּי לְהֵבִיא עֲלֶיהָ לְתוֹךְ חֲפִיץ שֶׁכָּךְ הוּא שִׁיעוֹר
70 משאה, וְלִבְסוּף הֵבִיא עֲלֶיהָ שְׁעוּרִין שֶׁהֵם קְלִים בְּמִשְׁקָלָם מֵהַחֲטִימִים,
71 אם הוסיף במשאה שלושה קבין יותר מלתך, ונתלקלה, חָיִיב.
72 וכן אם שכרה להביא עליה לתך תְּבוּאָה וְהֵבִיא עֲלֶיהָ תְּבֵן שֶׁהוּא
73 קל במשקלו מהתבואה, אם הוסיף שיעור שלושה קבין יותר על
74 לתך, ונתלקלה, חָיִיב. ומפרשת המשנה טעם הדבר, מִפְּנֵי שֶׁהִנְפַּח
75 קִשָּׁה בְּמִשְׁאוֹ - שהוספה בנפח למשא הבהמה הרי הוא קשה לה
76 כהוספה במשקל המשא. ולכן כשהוסיף על משאה בנפח יותר
77 משיעור לתך, הרי הוא חייב אף שלא הוסיף במשקל המשא.
78 אבל אם שכרה להביא עליה לתך חֲפִיץ וְהֵבִיא לְתוֹךְ שְׁעוּרִין וְלֹא
79 הוסיף על השיעור, ומתה, פְּטוּר. וְאִם מוֹסִיף עַל מִשְׁאוֹ וּבִאֲפוֹן
80 הַנּוֹכַח בְּרִישָׁא, חָיִיב. וְכִפְּהַּ יוֹסִיף עַל מִשְׁאוֹ וְיֵהָא חָיִיב, סוּמְכּוּם
81 אֲמַר מְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר, סָאָה לְגַמְל וְשְׁלִישָׁה קְבִין לְחֲמוֹר, שאם
82 הוסיף על המשא אחד משלושים משיעור משאה חייב, ולכן גמול
83 ששיעור משאו הוא שלושים סאה, אם הוסיף עליו סאה, חייב.
84 וחמור ששיעור משאו לתך שהוא חמש עשרה סאה, אם הוסיף
85 עליו שלושה קבין דהיינו חצי סאה, חייב:

11 הגמרא מבררת מי חייב בשבירת הקנן כשהשוכר לא שינה.
12 מקשה הגמרא: הֵיכָא דְלֹא שִׁנְיָ בְּהָ הַשּׁוֹכֵר, ואי אפשר לתבעו על
13 שנשבר הקנן, ושני החורשים עם הפרה המנהיג את הפרה
14 לתלמיה והמכביד את היתד לתוך הקרקע היו שכירים של
15 המושכי, מֵאֵין מְשַׁלֵּם - מי מהם הוא הפושע שחייב על שבירת
16 הקנן.
17 מתרצת הגמרא: אָמַר רַב פְּפָא, דְּתִקְוִי מְפָרְשָׁא - המחזיק במרדע
18 ומנהיג את הפרה מְשַׁלֵּם, שכיון שלא כיון את הפרה יפה עיקם
19 את שורת החרישה ועל ידי זה נשבר הקנן, רַב שִׁישָׁא בְּרִיה דְרַב
20 אֲדִיר, אָמַר, דְּתִקְוִי מְנָא - המחזיק את הקנן שהוא יתד המחרישה
21 מְשַׁלֵּם, מפני שעל ידי שהעמיק עם היתד בקרקע יותר מדי הוא
22 נשבר. וְהִלְכֵתָא, דְּתִקְוִי מְנָא מְשַׁלֵּם.
23 וְאִי דוּכְתָא דְמַחְזִיקָא גּוֹנְדְרִי - ואם חרשו בהר במקום ידוע שמלא
24 סלעים ואדמה קשה, תְּרַוְוִיהוּ מְשַׁלְמִין, המחזיק את הקנן
25 והמנהיג את הפרה, מפני שלא רק המחזיק את הקנן היה לו
26 לזהר אלא גם המנהיג את הפרה היה לו להשגיח, מפני שבמקום
27 שמלא סלעים בעיות מועט שמעמק יכול לישבר הקנן, ולכן על
28 שניהם מוטלת האחריות לזהר ביותר, והרי זה ספק על ידי מי
29 נשבר, ולכן שניהם משלמים.
30 הגמרא דנה בענין המוכר פרה לחבירו ומצא בה מומים: אָמַר רַבִּי
31 יוחנן הַשּׁוֹכֵר פְּרָה לְחֲבִירוֹ, וְאָמַר לוֹ, 'פְּרָה זו שאני מוכר לך נְנַחֲמִינִי
32 הַיּוֹא, נִשְׁכָּנִית הַיּוֹא, בְּעֻמְמִית הַיּוֹא, רַבְּנָנִית הַיּוֹא, וְהָיָה בָּהּ רַק מוּם
33 אֶחָד מִכָּל הַמוּמִים שֶׁהִזְכִּיר זֶה, וְסָנְפִי [וְחִיבִירוֹ] בֵּין הַמוּמִין -
34 והזכיר המוכר מום זה בין כל שאר המומים שמנה לו שלא היו
35 בה, הֲרִי זֶה מִקַּח טְעוּת, שכיון שהזכיר לו המוכר מום זה יחד עם
36 שאר מומים שאינם בה, יכול לומר לו הלוקח, בדקתי חלק
37 מהמומים שהזכרת וראיתי שאינם בה, וסבור הייתי שאין לה כלל
38 מומים ומה שאמרת שכל מומים אלו בה הוא משום שרצית
39 להוריד מעליך כל תלונה שיכולה להיות לאחר המכירה, ועכשיו
40 שמצאתי לה מום זה אינני מעוניין בה ורצוני לבטל המקח.
41 אך אם אמר לו פרה זו יש בה מום זה ומום אַחֵר, והמום הראשון
42 שהזכיר בנפרד נמצא בה, והוסיף לומר שיש בה עוד מום אחר,
43 אֵין זֶה מִקַּח טְעוּת שֶׁכִּיּוֹן שֶׁהִזְכִּיר לוֹ אֶתוֹ הַמוּם שִׁישׁ בֵּה בִּנְפַרְד
44 הייה צריך לשים עיניו ולבדוק אם יש בה מום זה.
45 הגמרא מביאה ברייתא כדברי רבי יוחנן: תֵּנִיא נְפִי הָכִי, הַמוּכָר
46 שְׁפָתָה לְחֲבִירוֹ, וְאָמַר לוֹ, 'שְׁפָתָה זו שאני מוכר לך שוֹפָה הַיּוֹא,
47 נִקְפִּית הַיּוֹא - היא חולה במחלת הנפילה, מְשׁוּעָמָת - משוגעת
48 הַיּוֹא, וְהָיָה בָּהּ מוּם אֶחָד וְסָנְפִי בֵּין הַמוּמִין, הֲרִי זֶה מִקַּח טְעוּת. מוּם
49 זֶה וְמוּם אַחֵר, אֵין זֶה מִקַּח טְעוּת.
50 הגמרא מסתפקת באופן שהיו כל המומים שהזכיר המוכר:
51 אָמַר לִיה רַב אֶהָא בְּרִיה דְרַבָּא לְרַב אֲשֵׁי, באופן המוכר בברייתא

1 הִיכָא דלא שני מאן משלם. וא"ת דהיכא דשני נמי אמאי לא משלם אחד מן הפועלים
2 שפשע בשבירת הקנקן ותיבגי נמי מאן משלם ויל דהיכא דשני לא משלם דמיידי
3 שהמשכיר את הפרה הוא שוכר את הפועלים לילך עם פרתו ולעשות מלאכת השוכר ולהכי
4 לא משלם דאל למשכיר אנו לא התנינו וקא אלא לחרוש בבקעה ולא קבלנו שמירת הקנקן
5 עבר אלא בבקעה ואם היינו חורשים אלא ברקנן ודמוציא
6 היינו שוכרים ומ"מ שכירות שלנו לא נפסדי כי
7 דעתך היה שנעשה כמו שצ"ח בעל השדה כי
8 הייתי סבור שלא יחרוש אלא בבקעה. וא"ת
9 דוכתא דמחוקא בגוגרדי תרתייהו משלמי. פ"י
10 בכוונתם משום דהוי ספק מי עשה והוי נראה דלא
11 קייל ב"ק ד' לוח' בסומכוס אלא ברקנן ודמוציא
12 מחבירו עליו הריא והוי היה ספק הוי שניהם
13 פטורים אלא נ"ל דהכא שניהם פשעו כיון
14 דמחוקא בגוגרדי הוא נגשר מאד בקל והיה לכל
15 אחד ליתן על לב לבירו כמו על עצמו ולהחזירו
16 ואחריו שלא החזירו גם הוא פשע

17 **שפחה** וזו שותה היא כ"ו הרי זה מקח טעות.
18 מפאן קשה לפ"ה שפ"י אהא דאמר
19 בכרבותי (ר' נתן. ושם ד"ה הנהו) סימפון בעבדים
20 ליתא אי מומין שנגלו בו מצי אמרת ליטסין
21 מוויין או מוכתב למלכות הנהו קלא אית להו
22 ופירש בסונוטס רביר וקביל קשה ל"רית דהא
23 איתא אמרין דהוי מקח טעות באילו המומין א"ב
24 משכחת סימפון בעבדים ואין אובלין בתרוקח
25 ונראה ל"רית לפרש הנהו קלא אית להו ואם
26 איתא דהוי מוכתב למלכות או ליטסין אז היה
27 קול וכוין דליכא קלא ליתא למיחש להכי
28 ובהנהו דהכא נמי קלא אית להו וכן משמע
29 לישנא דמאי אמרת כלומר באיזה סימפון
30 משכחת דלא הגיעו בליטסין מוויין או במוכתב
31 למלכות ובריש המוכר פירות (כ"ב ד' ע"ג) ושם
32 ד"ה ליטסין) תניא בהד"א נמצא ליטסין מוויין או
33 מוכתב למלכות אומר לו הרי שלך לפניך.
34 ה"ו כל המומין הללו מוח. ברייתא דקתני
35 הרי זה מקח טעות דלמא מיירי בגון שכל
36 המומין הוי בה דהוי מקח טעות א"ע"פ שלא דק
37 הלווקח אפילו באיזה משום דאמר לוקח מסתמא
38 כל הני דקאמר ליתנהו לכולהו ומדאית ליתא הא
39 נמי ליתא מומה זה ומזה אחר אין זה מקח טעות
40 כיון שאין מוכיר אלא אחד ולא שידך למימר
41 מדאית ליתא הא נמי ליתא או דלמא הא דקתני
42 הרי זה מקח טעות היינו היכא דליתנהו לכולהו
43 ובדק לוקח בחד מינייהו ואישתכח דליתא ואמר
44 מדמשקר בהך באיךך נמי משקר אלא אם כולם
45 אצט לא הוי מקח טעות וקא דקתני מום זה מומה
46 אחר ד"ה חבירי לו כפיה מומין כיון שכולם בה אין
47 זה מקח טעות בתוספתא דכרבותא משמע דאם
48 החביר שני מומין אחת יש בה ואחת אין בה דלא
49 הוי מקח טעות אלא ודאק"פ סינפו בין הרהב מומין
50 שאין בה דהכי תניא עד שלשים זום יעמיד פנס
51 אל קדיש לי בהך על מנת שאין בה מומין א"ל
52 שותה היא שעממית היא נכפית היא אם א"ל
53 אורו המום ומזה א"ר עמו איך זה מקח טעות היה

54 בה מום אחד וסנפו עם הרהב מומין הרי זה מקח טעות.
55 **קשה** במשאווי תנו. לאבויי סיסא דקתני כמה יוסף קאי לפרש רישא וירשא דקתני
56 להביא עליה חסין והביא עליה שעורין היינו כבובד חסין שהווא סאה ברמובח
57 במשמעתין חייב ודניפא הוי תוספת להביא לתוך חסין והביא לתוך שעורים פטור אפילו הוסיף
58 ג' קבין לחמור דליכא תקלא כי תקלא והיכא דלא שני אלא שהביא מין שהתנה כמה יוסף
59 על משאו ויהא חייב סאה לגמל כ"ו:

1 **מתני'** השוכר את הפרה לחרוש וכו'. וכל כלי המצרישה לבעל הבקר ויגרוי הולכין
2 עם בקמתו וזה אורו הדרקן לכונן הפרה לתלמיך וזה חולף אחרי המצרישה ומכביד היתר
3 בקרקע שבו הברזל שקורין קולטרא בעל"ז והוא גקנן דמתני'. חייב שהריים קשים לחרוש
4 שהסלעים שם. ודש בתבואה פטור. אם התלקתה **גמ'** והיכא דלא שני. ואין לבעל הפרה
5 לתבוע לו כלום אלאו שהיו בפעולתו המנהיג
6 והאורו יחד שכירים היו איזה מןן פושע
7 בשבירת הקנקן: דנקיט פרישא. מרדע הוא
8 משלם שלא כיון את הפרה ופה ועל ידי שעיות
9 את השורה של מענה נשבר הקנקן: דנקיט מנא.
10 דנקו: משלם. שהעמיק יותר מדאי בארץ:
11 והילכתא דנקיט מנא משלם. שאילו לא העמיק
12 יותר מדאי לא היה נגשר בעיות השורה: ואי
13 דמחוקא בגוגרדי. שהיה ידוע להם בהך שמעלה
14 אגנינו וצבמא קרשין: תרתייהו משלמים. שהיה
15 להם להזהר מאד ובדבר מועט שעיות אף
16 המנהיג הוא נגשר והוי דבר המושל כספק: היה
17 בה מום אחר. אבד מן המומין הללו היה בה
18 וסנפו בין מומין אחרים. שלא היה בה הרי זה
19 מקח טעות. לפי שהכיר הלווקח בשאר מומין
20 שאינו ובסבור הוא כבובלן מישר אלא להשלך
21 מעליו תרעומת הוא אומר הילךך מקח טעות
22 הוא דאדעקא דהכי לא וכן מום זה ומוס אית.
23 שפירש לו שם אורו מום כלבו ואמר לו מום זה
24 בה ועוד מומין אחרים: אין זה מקח טעות. דכיון
25 דאורו המום הוביר לו כלבו. בו היה לו לבדוק
26 וסנפו. חברו כמו סניפון עצאום דענית יחד
27 כה. נכפית. נופלת מחולף משועממת. משוגעת:
28 תת בה מום אחר. מאלו המומין ותשאר אין בה
29 הוי בה כל המומין הללו ואינו מקפיד אלא על
30 האחד וכן וטוענו כסבור הייתי שאהא כולל בה
31 מה שאין בה ומה שיש בה ואילו ידעתי שהיה בה
32 לא הייתי לוקחה מאי: אפילו לא גרסינן והכי
33 גרסי בה מום אחר. מאלו המומין דרבא אין זה
34 המומין נאלו אין זה מקח טעות: **מתני'** והביא
35 עליה שעורין. שהם קלים מחסין: חייב.
36 בקלקלה אם הוסיף ג' קבין ולא אמרין הואיל
37 והשעורין קלים יש לו להוסיף עד כדי כובד לתוך
38 חסין שמשא החמור לתוך חסין חצי כור. מפני
39 שהנפח קשה לכהתם במשאווי. וכוין דנפח לתוך
40 שעורים כנפח לתוך חסין קשה לה תוספת: והביא
41 לתוך שעורים. שלא הוסיף פטור. אם מתה: **גמ'**
42 קשה במשאווי. כדפרישית אף על פי שאין משאין
43 כבד במשא החסין הרי נפחן כנפח חסין והנפח
44 במשאווי. נפחא כמקלא. נפח קשה במשקל
45 הואיל ונפחן שונה היה הוא כמשקל: ואם
46 הוסיף שלשה קבין. והוא שיעור תוספת לחמור
47 לקלקל חייב: קשה לבישאווי. אם השנה כובד
48 השעורין לכובד החסין כגון שהוסיף סאה שלמה
49 על הלקח הרי הרהב הנפח ורוב הנפח קשה
50 למשאווי והוי נפח זה תוספת לקלקל החמור:
51 לתוך פטור פטור ואע"פ ששינה שיהי יתקל ואם חסין עד כדי משקל החסין חייב
52 השעורים לכובד החסין דליהו נפח זה תוספת
53 אכל נפח שונה ומשקל חסר לא אמרין נפח
54 השנה הרי היא במשקל וליחייב בתוספת של שלשת קבין דקשה למשאווי תנו ולא קשה
55 במשאווי: מאי לאו שלשת קבין. כאבויי. לא סאה. והכי קאמר להביא לתוך חסין והביא
56 לתוך שעורין פטור ואע"פ ששינה שיהי יתקל ואם חסין עד כדי משקל החסין חייב
57 משום תוספת הנפח: הכי קאמר וכו'. ומילי מילי קתני ותאי וכמה יוסף לאו אלהביא חסין
58 והביא שעורין קאי:

1 **מתני'** השוכר את הפרה לחרוש בהר וחרש בפקעה
2 **אם נשבר הקנקן פטור בפקעה וחרש בהר אם נשבר**
3 **הקנקן חייב לרוש בפקמנית ודש בתבואה פטור לרוש**
4 **בתבואה ודש בפקמנית חייב מפני שהפקמנית מחלקת:**
5 **גמ'** היכא דלא שני בה מאן משלם א"ר פפא
6 דנקיט פרישא משלם רב שישא בריה דרב אידי אמר
7 דנקיט מנא משלם והלכתא דנקיט מנא משלם ואי
8 דוכתא דמחוקא בגוגרדי תרתייהו משלמין אמר רבי
9 יוחנן המוכר פרה לחבירו ואמר לו פרה זו נגחנית
10 היא נשכנית היא בעטנית היא רבצנית היא והיה
11 בה מום אחד וסנפו בין המומין הרי זה מקח טעות
12 מום זה ומום אחר אין זה מקח טעות תניא נמי
13 הכי המוכר שפחה לחבירו ואמר לו שפחה זו שופה
14 היא נכפית היא משועממת היא והיה בה מום
15 אחד וסנפו בין המומין הרי זה מקח טעות מום
16 זה ומום אחר אין זה מקח טעות א"ל רב אחא
17 בריה דרבא לרב אשי הוי בה כל המומין הללו מהו
18 אמר ליה רב כרדכי לרב אשי הכי אמרין במשמויה
19 דרבא הוי בה כל המומין הללו אין זה מקח טעות:
20 **מתני'** השוכר את החמור להביא עליה חסין
21 והביא עליה שעורין חייב תבואה והביא עליה תבן
22 חייב מפני שהנפח קשה במשאווי להביא לתוך חסין
23 והביא לתוך שעורין פטור ואם מוסיף על משאו חייב
24 וכמה יוסף על משאו ויהא חייב סומכוס אמר
25 משום ר"מ סאה לגמל שלשה קבין לחמור: **גמ'**
26 איתמר אבוי אמר קשה במשאווי תנו רבא אמר קשה
27 למשאווי תנו אבוי אמר קשה במשאווי תנו נפחא כי
28 תקלא ואי מוסיף שלשה קבין חייב רבא אמר קשה
29 למשאווי תנו תקלא כי תקלא ונפחא הוי תוספת תנו
30 להביא לתוך חסין והביא לתוך שעורין פטור ואם
31 הוסיף על משאו חייב מאי לאו שלשת קבין לא
32 סאה והא עליה קתני וכמה יוסף על משאו ויהא
33 חייב סומכוס אמר משום ר"מ סאה לגמל שלשה
34 קבין לחמור הכי קאמר היכא דלא שני חסין והביא
35 חסין שעורין והביא שעורין כמה יוסף על משאו
36 ויהא חייב סומכוס אמר משום ר"מ סאה לגמל
37 שלשה קבין לחמור ת"ש להביא לתוך חסין והביא
38 שש

39 בה מום אחד וסנפו עם הרהב מומין הרי זה מקח טעות.
40 **קשה** במשאווי תנו. לאבויי סיסא דקתני כמה יוסף קאי לפרש רישא וירשא דקתני
41 להביא עליה חסין והביא עליה שעורין היינו כבובד חסין שהווא סאה ברמובח
42 במשמעתין חייב ודניפא הוי תוספת להביא לתוך חסין והביא לתוך שעורים פטור אפילו הוסיף
43 ג' קבין לחמור דליכא תקלא כי תקלא והיכא דלא שני אלא שהביא מין שהתנה כמה יוסף
44 על משאו ויהא חייב סאה לגמל כ"ו:

45 **שש**
46 **שש**
47 **שש**
48 **שש**
49 **שש**
50 **שש**
51 **שש**
52 **שש**
53 **שש**
54 **שש**
55 **שש**
56 **שש**
57 **שש**
58 **שש**
59 **שש**

1 **תְּרֻמָּה** אביי במדקתא. מה שהקשה בקונטרס לפי תשובת הגאונים נראה דלאו פירכא
2 היא דכי אם התנה עמו להוליד ברך או אבנים והוליד סובין או נוצה הי' דאם
3 יוסיף יהא חייב:

4 **סָתַם** ספינה בת תלתין בורין. משמע דתוספת אחד משלשים וראם כן מדהתא סאה לגמל
5 משמע דמשא גמל בור וכן לר"ב דבפ' דבפ'
6 מי שהחשיך (שבת ד' קנה) אמר רב ירמיה מדפתי
7 לדידי תוי לי ההוא טייעא דאובלה בורא
8 ואטענה בורא משמע דשאר גמלים אין טוענים
9 כל כך אלא ההוא שהיה משונה ו"ל כדפ"ה
10 התי' דאטענה בורא למזונות אותו הדרך לבד
11 שאר המשאוי וכן נראה דאין סבא שיעול
12 להאכל לגמל אפילו ע"י אביסא בדי משאול
13 בפעם אחת: **נִימָא** תנו סתמא דלא בר' מאיר.
14 מדמי ליה אפון לשוכר דכי יהי' דאפון תוי שומר
15 שבר אע"פ שאינו נוטל שבר על המשמרה אלא
16 שבר טורחו הי' שוכר תוי כשומר שבר אף על פי
17 שאינו נוטל שבר שמירה אלא כיון שהיה מפקח
18 בשכר שנותן: **דָּקָא** דהי' ליה טפי פורתא תוי
19 עליה שומר שבר. ויהא מצי לאקטוי מי לא
20 עסקין דלא דהי' טפי פורתא אלא בלאו הכי
21 פריך ליה שפיר: **דָּקָא** תפיס ליה אנגריה תוי
22 שומר שבר. וא"ת הא דתנו בגמתי' הלוהו על
23 המשכון שומר שבר ודחיק אשכחתי טעמא בגמ'
24 דתוי שומר שבר כדמשמאל או כרב יוסף לימא
25 טעמא דבההיא הנאה דתפיס ליה אחובה תוי
26 שומר שבר ו"ל דהתם לא איתנהי מלח מידי
27 דאין מרויח במה שהלוה שומר שלא היה מלח
28 ולא היה לו משכון וא"ת שוכר נמי בההיא הנאה
29 דתפיס ליה אשכח שנותן ליה שומר שבר ו"ל
30 דאפון ודאי תוי שומר שבר במאי דתפיס אנגריה
31 לפי שרוב אומנים עשין מלאכה בבית בעל הבית
32 ואינם תופסים כלום בשכרם ויה שועשה בביתו
33 תופסו בבלי נהנה הרכבה אכל שוכר אין לו הנאה
34 בשל שוכרים תופסים בדבר ששכרו דאין יוכלין
35 לעשות מלאכתן אם לא שהיא ברשותם:
27 **אָלָא** אפילו תימא ר"מ בההיא הנאה דתפיס ליה אנגריה דלא בעי למיעל ולמיפק אוזו
28 תוי עליה שיש איבעית אימא כדמחלוף רבה בר אבובה ותני שוכר פיצד משלם ר' מאיר
29 אומר בשומר שבר רבי יהודה אומר בשומר חנם: וכו' וכו' שאמרו טול את שלך והבא מעות
30 שומר חנם: תנו התם אמר לו שואל שלח ושלחה ומתה חייב וכן בשעה שמהוירה אמר
31 רפ"ם בר פפא אמר רב תדא לא שנו אלא שההוירה בתוך ימי שאילתה אבל לאחר ימי
32 שאילתה פטור מתיב רב נחמן בר פפא וכו' וכו' שאמרו טול את שלך והבא מעות שומר חנם
הא

לא שבר שמירה הוא נוטל אלא שבר פעולה: דקא דהי' ליה כפי פורתא. שאי אפשר לצמצם שבר בקלות לשבר דמי פעולה שלא ישול יותר: מי לא עסקין דקא משוי ליה. אוזול
משאר משכירי בהמה מי לא אמר רבי מאיר נמי דתוי שומר חנם: משוי. לישנא דמזול ומשכיר בשנה כמו (סוכה לה) אשוי וכו' (לעיל ד' נב) וכו' לברסי: ואיבעית אימא. אי נמי דמי
אוקן לשוכר קא מיתוקמא מתני' רבבי מאיר כדמחלוף וכו' ומיהו לאוקמא בר' מאיר משום דסתם משנה ר"מ: תנו חתם. לקמן בפרק השואל (ד' צח) אמר לו השואל שלח אותה לי
בדי עבדך או שלוחך: ושלחה ומה. בדרבה בדרך קודם שהיכנס לביתו: חייב. באונסים משמעה שמסרה לשלוחו במצות השואל נתייבד השואל באונסים ואם לא אמר לו שלח אלא
המשאיל שלחה לו כשארם: וזה השאילני פרתך אמר לו הן ועמד ושלחה ומתה בדרך פטור: וכן בשעה שמהוירה. אם מסרה השואל ליד השליח להשיבה לבעלה ולא אמר המשאיל
שלחה לי בדי פלוני ומתה חייב דלא קמה ברשותיה דמשאיל: לא שנו. שהשואל חייב עה עד שתבא ליד המשאיל: אלא שההוירה בתוך ימי שאילתה אבל לאחר ימי
המהוירה בתוך הזמן דהתם אפתי לא כפליא שאלה עד דאתא ליד בעלים: אבל לאחר ימי שאילתה פטור. ואפילו בביתו של שואל מתה משכלו המינים אינו שואל עליה: וכו' וכו' שאמרו
וכו'. טעמא דגלי דעתיה שאינו חפץ להיות עוד שומר עליה.

53 וְכֹלֵן - כל האומנים הללו, שְׁאָמְרוּ לבעל החפץ 'מול את החפץ
54 שְׁלָךְ, שגמרתו לתקנו, ואחר כך הָבֵא לי את מְעוֹת התיקון, ואין אני
55 מעכבו עד שתשלם לי, משעה שאמר כן נעשה האומן שוֹמֵר הָנֶם
56 על החפץ, שהרי מעתה אינו מרויח כלום מהחזקתו. אבל אם אמר
57 'הבא מעות ואחר כך טול את שלך, ואיני מחזיר לך את החפץ עד
58 שתשלם, נשאר שומר שבר, שעדיין מרויח מהחזקת החפץ.
59 דינים נוספים בדיני שומרים: האומר לחבירו 'שְׁמֹר לי חפץ זה
60 היום, ובתמורה אֶשְׁמֹר אני לך חפץ שלך מחר, נעשה כל אחד
61 מהם שוֹמֵר שְׁכָר על החפץ של חבירו, שהרי מקבל תמורה
62 לשמירה. ואם החלו לשמור זה לזה באותו הזמן, הרי זו שמירה
63 שבעליה עמו ופטורים (להלן צד.).
64 האומר לחבירו 'שְׁמֹר לי חפץ זה, וְאָמַר לו' הֲנֵחָ אותו לְפָנַי,
65 הסכים בכך להיות שוֹמֵר הָנֶם, אבל לא הסכים להיות שומר שבר.
66 הֲלוֹהוּ עַל הַמְשָׁכֹן - המלוה לחבירו וקיבל ממנו חפץ כמשכונן, הרי
67 הוא שוֹמֵר שְׁכָר על המשכונן, משום שבר המצוה. רַבִּי יְהוּדָה חולק
68 ואומר, אם הֲלוֹהוּ מְעוֹת, אינו אלא שוֹמֵר הָנֶם על המשכונן, ואין
69 נעשה שומר שבר משום שבר מצוה. אך אם הֲלוֹהוּ פִּירוֹת, מודה
70 רבי יהודה שהוא שוֹמֵר שְׁכָר על המשכונן, שפירות דרכם להרקיב,
71 והמלוה אותם מרויח שיקבל בתמורה מעות שאינן מרקבות.
72 אבא שאול מוסיף דין כללי בענייני משכונות: אָבָא שְׂאֵל אומר,
73 רִשְׁיָא אָדָם שהלוה לחבירו וקיבל משכונן, לְהַשְׁכִּיר לאחרים את
74 מְשָׁכְנֵי שָׁל הַעֲנֵי הלוה, ולְהִיֹּת פּוֹסֵק וְהוֹלֵךְ עֲלוֹיו - לפסוק על
75 המשכונן, שיפחית מהחוב את הממון שיקבל תמורת השכירות,
76 מִפְּנֵי שְׂהוּא כְּמֹשִׁיב אֲבִידָה לעני, שהמשכונן אינו שובת ממלאכה
77 אלא מרויח עליו ממון:

גמרא

78 מקשה הגמרא: לִימָא מְתַנְתִּין - האם נאמר שמשנתנו דְּלֵא פְרָבִי
79 מְאִיר, והרי סתם משנה רבי מאיר היא. דְּתַנָּא, שוֹכֵר בהמה פִּיבִי
80 מְשַׁלֵּם, האם כשומר שבר או כשומר חנם, שהרי נאמרו בתורה
81 דיני שומר חנם ושומר שבר ושואל, ולא נאמר דין השוכר. רַבִּי
82 מְאִיר אומר, דין שוכר כְּשׁוֹמֵר הָנֶם, ואינו שומר שבר אף שנהנה
83 מהחפץ, כיון שמשלם על הנאתו ואינו מקבל שבר על השמירה.
84 רַבִּי יְהוּדָה אומר, שוכר כְּשׁוֹמֵר שְׁכָר, משום שהחפץ אצלו להנאת
85 עצמו ולא לטובת הבעלים. ואומן הוא כשוכר, שגם האומן נהנה
86 מהחזקת החפץ, שהוא מבטיח בכך שיקבל את שכרו, ומשלם על
87 הנאתו בכך שתיתן את החפץ. ואם כן מוכח מהמשנה ששוכר
88 כשומר שבר, ודלא כרבי מאיר.
89 מתרצת הגמרא: אֶפִּילוּ תִּיקָא - אפילו תאמר שמשנתנו כדעת רַבִּי
90 מְאִיר, אין סתירה, שְׂהֵיָא הִנָּהוּ דְקָא שְׂכִיב פּוֹלֵי עֲלָמָא - באותה
91 הנאה שעזב בעל החפץ את כל האומנים שבעולם, וְאָגִיד ליה
92 לְדִידֵיהּ - ושכר את האומן הזה, הֲוֵי עֲלִיָּוֵיהּ - נעשה עליו האומן
93 שוֹמֵר שְׁכָר, ואינו כשוכר שהוא שומר חנם.
94 מקשה הגמרא: אִי הָבִי, שוֹכֵר נָמִי - אם כן גם בשוכר נאמר כן,
95 שְׂהֵיָא הִנָּהוּ דְקָא שְׂכִיב פּוֹלֵי עֲלָמָא - באותה ההנאה שעזב בעל
96 החפץ את כל האנשים הרוצים לשכור את החפץ, ומוֹנֵר ליה
97 לְדִידֵיהּ - והשכיר את החפץ דווקא לו, הֲוֵי עֲלִיָּוֵיהּ - נעשה עליו
98 השוכר שוֹמֵר שְׁכָר.
99 מתרצת הגמרא תירוץ אחר: אֶלְא, אֶפִּילוּ תִיקָא רַבִּי מְאִיר, כְּהֵיָא
100 הִנָּהוּ דְקָא יְהִיב ליה מִפִּי פּוֹרְתָא - שבעל הבית נתן לאומן מעט
101 יותר שבר מהמגיע לו, שהרי אי אפשר לדייק בשכר הניתן
102 בקבלנות בדיוק כשווי העבודה, הֲוֵי עֲלִיָּוֵיהּ שוֹמֵר שְׁכָר, מה שאין
103 כן בשוכר.
104 מקשה הגמרא: שוֹכֵר נָמִי, מִי לֵא עֲסָקִין - האם רבי מאיר לא אמר

1 שֶׁשׁ עֲשָׂרָה סאה שְׁעוּרִים, שהוסיף סאה כדי להשוות משקלם
2 למשקל לתך חטים, תִּיב על שהוסיף בנפח. מדייקת הגמרא: הָא
3 אם הוסיף עליה שְׁלֹשֶׁת קָבִין פְּטוּר, ואין אומרים שהנפח קשה
4 לבהמה ככובד המשקל ויהיה חייב, אם כן מוכח כשיטת רבא
5 שאינו חייב עד שיוסיף במשקל המשא במשקל לתך חטים, שאו
6 חייב על תוספת הנפח.
7 להבנת תירוץ הגמרא נקדים, במדידת מדות היבש ישנם שלושה
8 סוגי מדידה, מחוקות, שממלא את כלי המדה מלא ומחוק וללא
9 שום גודש טפופות, שממלא את כלי המדה לא מחוק ולא גודש..
10 גדושות, שממלא את הכלי במדה גדושה. מדת משא החמור הוא
11 חמש עשרה סאין טפופות, לא גדושות ולא מחוקות.
12 מתרצת הגמרא: תְּרִימָה אֶבְי בְּמִחְתָּא - בהביא עליה שש עשרה
13 סאה מחוקות ולא טפופות, ושש עשרה סאה מחוקות פחותות
14 משש עשרה סאה טפופות בשלושה קבין, ומאחר ומדת משא
15 החמור היא חמש עשרה סאה 'טפופות' והוא הביא עליה שש
16 עשרה סאה 'מחוקות', נמצא שאין כאן אלא תוספת של שלושה
17 קבין טפופות על חמש עשרה סאה טפופות.
18 הברייתא מבארת כמה נחשב לתוספת במשא בדברים שונים.
19 והכלל בכלם הוא שאם הוסיף חלק אחד משלושים מהמשא
20 שרגיל לשאת, חייב: תְּנֵי וְרָגְוֵי, קָב הוא שיעור תוספת לְבָתְרָה -
21 לאדם הנושא משאות בכתפו, שאדם שהוסיף על משאו קב, חייב
22 בקלקולו. אֲדִירִיב - לתך, לְמִשְׁא עֲרִיבָא - ספינה קטנה. בּוֹר לְפִינָה
23 בינונית. שְׁלֹשֶׁת בּוֹרִים לְבוּרֵי - לספינה גדולה.
24 הגמרא דנה בדברי הברייתא: אָמַר מַר, 'קָב לְבָתְרָה', מקשה הגמרא:
25 מה שייך לחייב על שהוסיף עליו משאות, אִם אִתָּא דְלֵא מְצִי בֵיהּ
26 - שהוא אינו יכול לשאת משא זה, הרי בַּר דְּעַת הוּא, לְשִׁירָה -
27 שירוק ממנו את המשא. וכל שלא זרקו מעצמו הרי מחל והוא
28 הויק את עצמו. ומודע מחייבים את האדם שהוסיף עליו את
29 המשא.
30 מיישבת הגמרא: אָמַר אֶבְי בְּשִׁכְמוֹ לְאֵלְתֵר - מיד כשהוסיפו עליו
31 את המשא נפל תחת משאו, ולא הספיק להורידו מכתפו.
32 ישוב נוסף: רַבָּא אָמַר אֶפִּילוּ תִיקָא תִיקָא בְּאוּפֵן שְׁלֵא לְאֵלְתֵר, לֵא
33 צְרִיבָא אֶלְא לְאֵגְרָא וְיִרְאָא - לתוספת שבר, שיכול הכתף לתבוע
34 תוספת שבר על כך שנשא עליו משא יותר משיעורו.
35 ישוב נוסף: רַב אֲשִׁי אָמַר, לעולם זה שהוסיף עליו את המשא חייב
36 בקלקולו, והטעם שאין אומרים שהכתף היה צריך להורידו
37 מעליו, מפני שיש לומר שהוא היה כְּבוֹר הוֹלֵךְ הוּא דְקָבִיב ליה -
38 כשהרגיש הכתף קושי לסחוב את המשא, הוא לא חשב שהוסיפו
39 עליו משא אלא היה סבור שחולשה נזרקה בו, ולכן לא הוריד
40 המשא מעליו, ולכן מתחייב המוסיף עליו את המשא.
41 עוד שנינו בברייתא: 'בוֹר לְפִינָה שְׁלֹשֶׁת בּוֹרִין לְבוּרֵי גְדוּלָה, אָמַר
42 רַב פְּסָא מזה שכור נחשב לתוספת למשא ספינה בינונית שְׁמַע
43 מִינָה, שְׂקָתָם סְפִינֹת בינוניות פת תְּלָתִין בּוֹרִין - יכולות הן לישא
44 שלושים כורים ולשוט על פני המים, שהתוספת היא אחד
45 משלושים ממשא הספינה ואם כור נחשב לתוספת משמע מכך
46 שהספינה מחזיקה שלושים כורין. ומבארת הגמרא: לְמָא נְפָקָא
47 מִינָה, לְמַקְחָ וּמְכָרָ - הקונה ספינה בינונית ולא פרט לו המוכר
48 כמה גודל הספינה, צריך לתת לו ספינה שיכולה לסחוב שלושים
49 כורים במשאה:

משנה

50 אומן המקבל חפץ לתקנו, איזה חיוב שמירה חל עליו: כָּל הַאֲוִמְנִין
51 המקבלים חפץ לתקנו בביתם בקבלנות, שוֹמְרֵי שְׁכָר הֵן עליו,
52 משום שמרויחים מהחזקתו, שבכך מבטיחים שיקבלו את שכרם.

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן
אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

~ שולחן ערוך עם הערות וצינונים - הלכות שבת ~

יב הָיָה צָרִיךְ לְנַקְבּוֹ וְאֵינּוּ יָכוֹל לִפְנוֹת, שְׂרָפוּאָתוֹ לְמִשְׁמֵשׁ בְּפִי הַטְּבַעַת בְּצִוּוֹר וְכִיּוֹצֵא בּוֹ - לֹא יִמְשָׁמֵשׁ בְּשֶׁבֶת כְּדָרְךְ שֶׁהוּא מְמַשְׁמֵשׁ בְּחָל, דְּהֵינּוּ שְׂאוּחֵי הַצִּוּוֹר בְּכָל הַיָּד וּמִמְשָׁמֵשׁ, לְפִי שֶׁבְּמִשְׁמוֹשׁ הַזֶּה יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם הַשְּׂרֵת נִימִין. וְאִף שְׂאֵינּוּ מִתְּפִנֵן לְכָד, מִכָּל־מְקוֹם "פְּסִיק רִיזָה וְלֹא יָמוּת הוּא", שְׂפִוּדָאֵי מִשִּׁיר נִימִין בְּמִשְׁמוֹשׁ זֶה (וְלֹא הִתֵּר מִשְׁמוֹשׁ זֶה מג) אֶלָּא מִפְּנֵי הַסְּפֵנָה מג, שֶׁעֲמוּד הַחֲזוֹר מֵבִיא אֶת הָאָדָם לְיַדֵי הַדְּרוֹקָן (מג). לְכֵן הַצְּרִיכוֹ לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי שְׁנוֹי כְּלֹא־חֵר יָד, דְּהֵינּוּ שְׂאוּחֵי הַצִּוּוֹר בְּשֶׁתִּי אֲצַבְעוֹתָיו וּמִמְשָׁמֵשׁ בְּנַחַת מג):

חלק ב סימן שיב, הנצרך לנקביו בְּמָה מְקַנְחַת בְּשֶׁבֶת, סעיף יב:

ביאורי הלכה

שאינו יכול להתפנות ולעשות צרכיו מביא לידי חולי מעיים המנפח הבטן. **מד**] משמוש זה – גם שלא כדרך החול³⁵.
מה] מפני הסכנה – כשאפשר לבוא לידי סכנה, אבל אם הוא כבר בא לידי סכנה מותר גם שלא על ידי שינוי מדרך החול³⁶.
מז] וממשמש בנחת – שאז אינו 'פסיק רישא' שישיר נימין במשמוש זה³⁷.
מו] לידי הדרוקן – עמוד של צואה החוזר לבטנו מפני

צינונים והוספות

35 גם בשינוי לא הותר המשמוש אלא מפני הסכנה מפני שהוא פס"ר, אבל שלא מפני הסכנה אסור גם אם ממשמש שלא כדרך החול אלא אם כן אין פס"ר של השרת נימין, ולכך מותר לקנח עצמו ולנגב שערותיו בנחת אם אינו פס"ר שישיר שערות בכל ניגוב וניגוב, אף אם בהצטברות של כמה קינוחים ודאי שינשרו שערות (אלא אם כן במקום סכנה או כבוד הבריות שאז מותר על ידי שינוי אפילו בפס"ר (כדלעיל הערה לד מקו"א סי' ער"ה, וראה להלן הערה לז).
 36 ראה קצות השלחן (סי' קלה בדה"ש ס"ק י) שדן במקום סכנה שמוותר לו לעשות מלאכה בעצמו, אם לכתחילה יש לעשות ככל האפשר על ידי נכרי או בשינוי, והביא הוכחה מנידון דידן שגם במקום סכנה לא התירו אלא בשינוי כלאחר יד אפילו הוא איסור דרבנן (כי השרת נימין ע"י צוור הוא איסור דרבנן כדרך הגוזה, וגם כיון שאין צריך להנימין הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה לדעת כמה פוסקים, וגם כיון שאינו מייפה העור על ידי השרת הנימין הוי לכו"ע מלאכה שאינה צריכה לגופה). ודחה ראייתו דיש לומר דלא התירו לפי שעדיין אינו בסכנה אלא שאפשר לבוא לידי סכנה.
 37 לעיל (הערה לה) נתבאר שגם אם הוא פסיק רישא, יש להתיר על ידי שינוי לצורך כבוד הבריות או במקום סכנה,

ועפ"י העיקר הודא שממשמש בשינוי ולא זה שממשמש בנחת, ואולי לפי המוסגר שלא הותר אלא במקום סכנה מדובר בפס"ר (על אף השינוי) ולא מדובר שממשמש בנחת, ואילו לפי המשך ההלכה ללא המוסגר מדובר שממשמש בנחת ואין כאן פס"ר, ואה"נ מותר למשמש גם שלא בספק סכנה או כבוד הבריות; ובקצות השלחן (סי' קלח בדה"ש ס"ק יג) הסיק שאף שיש להתיר לצורך כבוד הבריות כשעושה בשינוי, צריך שינוי חשוב, אבל אחיזה בב' אצבעותיו אינה מועילה אלא במלאכה דרבנן (כבנדוד"ד לעניין משמוש) או כשעושה בנחת, וז"ל (לעניין נתינת פתילה בפי הטבעת): והנה הלכה זו למדה הב"י מדין משמוש בצוור שצריך לעשות בשינוי משום השרת נימין, ומפירשי" שם משמע דהשינוי מועיל שאם ישיר נימין לא יהיה חמור כל כך כיון שבא ע"י שינוי, אבל רי"ו כתב שנוטל הצוור בב' אצבעותיו "כלומר בנחת וממשמש בנחת" והביאו הב"י סי' שי"ב, ור"ל שהשינוי הוא שאינו ממשמש בכח בכל היד רק בנחת וממילא לא ישיר נימין, ועכ"פ לא יהיה פסיק רישא' שישיר נימין, ודבר שאינו מתכוין מותר, ופסקו כרי"ו, - ונראה דיצא לו פירוש זה לרי"ו משום דס"ל דזה שאוחז בשני אצבעות לא מקרי שינוי שתהא השרת הנימין כלאחר יד, דאין נפק"מ בעצם המלאכה בין אם אוחז בכל היד או שאוחז בב' אצבעות

ציונים והוספות

ודרבנן בודאי לא הוה זה שינוי. וכמו האוחז בפטיש בב' אצבעות ודופק על המסמר בודאי לא הוה שינוי אע"פ שהדרך הרגילה לאחוז הפטיש בכל היד, ואפילו מלאכה בשמאל כ' האחרונים דלא הוי שינוי רק במלאכה הכתיבה, כל-שכן האחיזה בב' אצבעות, וכמו שלא מצינו בטלטול מוקצה ובהוצאה בב' אצבעות שיהי' שינוי אלא כשמוציא במרפיקו באחורי ידיו או בין אצילי ידיו.

ע"כ פירש הכוונה שאוחז בב' אצבעות בנחת וממשמש בנחת ולא ישיר נימין, ואפילו לפי פשוטת לשון רש"י דמשמע דס"ל דבב' אצבעות הוי שינוי. נראה דרק לגבי השרת נימין ע"י צרור דלא הוי מלאכה דאורייתא, כמו שביארנו לעיל (הובא לעיל הערה לו) דאין השרה ע"י צרור בעלמא כדרך גוזז, וגם הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה וגם יכול להסתכן כמפורש בגמ' שם, ע"כ סגי בשינוי קטן כזה שאוחז בב' אצבעות, אבל בשאר מלאכות דאורייתא

~ שולחן ערוך רבנו הזקן לפי לוח "רב יומי" - הלכות סוכה ~

~ יום שני ~

יג ואם היה קבוע לשתיה בסוכה ונמלך לאכול אע"פ שלא היה צריך לברך לישב בסוכה על השתיה לפי שברכת האכילה שלפניה פוטרתה אעפ"כ צריך לברך לישב בסוכה על אכילה זו האחרונה שאין אכילה זו מפילה לאכילה הראשונה אלא היא חשובה בפני עצמה.

במה דברים אמורים כשיצא מן הסוכה בין גמר אכילה ראשונה להתחלת אכילה אחרונה ושהה שם חוץ לסוכה ולא חזר לאתרו אלא לאחר שעה ושתים או אפילו אם חזר לאתרו אלא שבשעה שיצא מן הסוכה היה דעתו לשהות הרבה חוץ לסוכה ושלא לחזור לסוכה לאתרו שאז אין הברכה שבויר על אכילה הראשונה פוטרת אכילה אחרונה כיון שהפסיק ביניהן ביציאה גמורה על דעת שלא לחזור לאתרו.

אבל אם לא הפסיק ביניהם ביציאה גמורה שלא לחזור לאתרו אינו צריך לברך על אכילה אחרונה ואפילו הוא כל ז' ימים בתוך הסוכה אם לא יצא ממנה יציאה גמורה שלא לחזור לאתרו אין צריך לברך לישב בסוכה רק בפעם הראשון שנכנס לסוכה:

יד וכל זה שנכנס לאותה סוכה שבויר בה באכילה ראשונה אבל אם נכנס לסוכה אחרת אפילו היא באותו חצר סמוכה לסוכה שבויר בה באכילה ראשונה כשרוצה לאכול בסוכה זו דבר שאסור לאכול חוץ לסוכה צריך לחזור ולברך לישב בסוכה אפילו אם היא בענין שאין צריך לברך ברכת הנהנין על אכילה זו כגון שהוא עומד באמצע סעודתו שאכל בסוכה שבויר בה ופוסק סעודתו והלך לאכול בסוכה אחרת צריך לחזור ולברך:

מז ואפילו אם אינו רוצה לאכול בסוכה זו אלא שנכנס לתוכה לישן ולטייל צריך לברך לישב בסוכה שאין שינה וטיול שבסוכה זו נפטרין בברכה שבויר בסוכה אחרת

~ יום ראשון ~

חלק ד סימן תרלט דיני ישיבת סוכה:

יא כבר אמרנו שמותר לאכול אכילת עראי חוץ לסוכה וכמה היא אכילת עראי כביצה שכן דרך האדם לטעום פעם אחת מלא פיו חוץ לביתו ומלא פיו הוא כביצה שאין בית הכליעה מחזיק יותר מכביצה.

במה דברים אמורים בפת העשויה מחמשת המינים או כתבשיל העשויה מחמשת המינים אבל שאר מיני מאכלים ואין צריך לומר מיני פירות אפילו אוכל מהם הרבה ואפילו קובע עליהן סעודתו מותר לאכול חוץ לסוכה לפי שקביעת מינים אלו אינה חשובה אלא כאכילת עראי של פת:

יב מותר לשתות כל המשקין חוץ לסוכה אפילו יין ואפילו שותה יותר מרביעית וכל המחמיר על עצמו שלא לשתות חוץ לסוכה אפילו מים הרי זה משובח.

במה דברים אמורים כששותה דרך עראי אבל אם קובע את עצמו לשתות יין או שאר משקין שדרך לקבוע עליהן כגון מי דבש ושכר במדינות אלו שרגילין לקבוע עליהן לשתות בלא סעודה צריך לכנוס לתוך הסוכה.

אבל אין צריך לברך לישב בסוכה לפי שהשתיה היא מפילה לאכילה וברכת לישב בסוכה שבויר על אכילת שחרית היא פוטרת את השתיה של כל היום וכן היא פוטרת את השינה וטיול בסוכה כל היום שאין צריך לברך עליהם שאפילו יצא חוץ לסוכתו אחר האכילה והפסיק הרבה בין האכילה להשתיה ושינה וטיול מכל מקום כיון שכולם נמשכים ומפלים לאכילה שהיא עיקר מצות הישיבה בסוכה ברכת האכילה פוטרת.

ואפילו שותה וישן ומטייל קודם האכילה אין צריך לברך לפי שהן מפלים להאכילה שלאחריהם:

~ יום רביעי ~

י"ט ויש חולקין על כל זה ואומרים שבכל סעודות שבת ויו"ט אין צריך לאכול פת רק כוית ואם כן ביו"ט ושבת שבתוך החג אם ירצה שלא לאכול רק כוית ולאכול חוץ לסוכה הרשות בידו.

ודבר זה אנו למדין בגזירה שוה מהג המצות שחובה לאכול בסוכה בלילה הראשונה אבל אין למדין בגזירה שוה זו שיהיה חובה לאכול אף בשעת הגשם שכיון שהוא מצטער מחמת הגשמים הוא פטור מן הסוכה אף בלילה הראשונה.

ואע"פ שהעיקר כסברא הראשונה בכל זה מכל מקום בליל שני של גלויות כיון שאינו אלא מנהג שהרי אנו בקיאים בקביעות החודש יש לסמוך על סברא האחרונה ואינו צריך לאכול בסוכה בשעת הגשם ומי שרצה להחמיר על עצמו גם בליל שני כסברא הראשונה אינו צריך לקדש בסוכה אלא יקדש ויאכל כל סעודתו בתוך הבית ואחר האכילה יכנס לסוכה ויאכל שם כוית ולא יברך לישיב בסוכה:

ב וכיון שאכילת לילה הראשונה נלמד בגזירה שוה מאכילת מצה צריך להיות דומה לה בכל דבר דהיינו שלא יאכל בערב יו"ט מן המנחה ולמעלה כדי שיאכל בסוכה לתיאבון ולא יאכל בסוכה עד לאחר צאת הכוכבים ויהיה לאכול קודם חצות לילה הכל כמו באכילת מצה כמ"ש בהלכות פסח:

כא מאימתי מותר לפנות מן הסוכה מפני הגשמים בשאר סעודות החג חוץ מלילה הראשונה משעה שירדו כל כך טיפות טיפות לתוך הסוכה שאם היו נופלים לתוך תבשיל של פול שדרכו למהר להתקלקל במים מועטים היה התבשיל מתקלקל הרי זה יוצא מן הסוכה אע"פ שאין לפניו תבשיל בסוכה ומי שאינו בקי בשיעור זה ישער אם היו יורדים כל כך גשמים לתוך הבית אם היה יוצא מן הבית יוצא ג"כ מן הסוכה:

~ יום חמישי ~

כב וכל זה באכילה אבל בשינה אין צריך לשער בכדי שיתקלקל התבשיל שבגשמים מועטים יש צער לישן שם ויוכל לצאת מהסוכה שכל המצטער פטור מן הסוכה.

וכשם שמותר לפנות מן הסוכה מפני הגשמים כך מותר לפנות מפני השרב או מפני היתושים אפילו אין האדם מצטער בכך אלא שהתבשיל מתקלקל בכך וכן אם העת קור שהמאכלים השמינים נקרשים בסוכה אוכל כל סעודתו בבית:

כג כל הפטור מיישיבת הסוכה ואינו יוצא מהסוכה אינו מקבל שכר על אותו ישיבה ואינו אלא מן ההדיוטות: כד היוצא מהסוכה מפני הגשמים אל יבעט יוצא אלא יצא בהכנעה כעבד שבא למוזג כוס לרבו ושופכו לו רבו

אבל אם נכנס לתוכה לאכול בתוכה מיני מאכלים שמותר לאכלן חוץ לסוכה אין צריך לברך.

ואם רוצה לקבוע את עצמו שם לשתות יין ושאר משקים שדרך לקבוע עליהם מן הדין צריך לברך שהרי אסור לשתותן חוץ לסוכה ומכל מקום לפי שיש מפקפקין על ברכה זו לכן נכון הדבר שלא לקבוע את עצמו בשתייה רק בסוכה שאכל בה היום ויברך עליה לישיב בסוכה:

~ יום שלישי ~

מז אם שכח לברך לישיב בסוכה עד שגמר סעודתו יברך לאחר סעודתו ואע"פ שכל המצות צריך לברך עליהן עובר לעשייתן מכל מקום הרי גם הישיבה שיושב בסוכה אחר הסעודה הוא ג"כ בכלל המצוה וא"כ הרי הוא מברך קודם עשיית המצוה:

יז אין קצבה לסעודות של סוכה אלא אם ירצה יאכל בסוכה ואם ירצה לא יאכל רק מיני מאכלים שמותר לאכלן חוץ לסוכה שאין המצוה אלא שאם יאכל לא יאכל חוץ לסוכה.

כמה דברים אמורים בחולו של מועד אבל ביום טוב ובשבת שהוא בתוך החג שחייב לאכול פת יותר מכביצה כמו שנתבאר בס' רצ"א [א] צריך לאכול בתוך הסוכה ואם ירדו גשמים הרי זה נכנס לתוך הבית ועל דרך שיתבאר.

כמה דברים אמורים מלילה הראשונה של חג ואילך אבל בלילה הראשונה של חג דהיינו ליל ט"ו בתשרי צריך לאכול בתוך הסוכה אפילו בשעת הגשם ואע"פ שהוא מצטער מחמת הגשם וכל המצטער פטור מן הסוכה מכל מקום בלילה הראשונה חייב לאכול בסוכה לפי שאנו למדין בגזירה שוה מהג המצות נאמר כאן בחג הסוכות בחמשה עשר יום לחדש ונאמר להלן בחג המצות בחמשה עשר יום לחדש מה ט"ו יום האמור להלן לילה הראשונה חובה לאכול כוית מצה כמ"ש בס' תע"ה אף ט"ו האמור כאן חובה לאכול בסוכה.

ובאכילת כוית בתוך הסוכה יוצא ידי חובה כמו שיוצא באכילת כוית מצה אבל מכל מקום חייב לאכול עוד פת בבית שהרי בכל סעודת יו"ט חובה לאכול יותר מכביצה פת אלא שבתוך הסוכה בשעת הגשם אין חובה לאכול יותר מכזית כמו באכילת מצה.

ואפילו שלא בשעת הגשם אם ירצה לאכול כוית בסוכה וכביצה מצומצמת תוך הבית הרשות בידו אלא שהמחמיר לאכול כל הסעודה בתוך הסוכה שלא בשעת הגשם הרי זה משובח כמו שנתבאר למעלה:

יח כשאוכל בשעת הגשם בסוכה צריך ג"כ לקדש על היין בתוך הסוכה שהרי אין קידוש אלא במקום סעודה ויברך לישיב בסוכה קודם שהחיינו כמו אם לא היה גשם:

על פניו כלומר אינו חפץ בשימושך:

שבודאי לא יכנס לסוכה לאכול אלא יאכל במקום שנתנה לפניו אין בכך כלום כיון שאינה אומרת לו שיאכל חוץ לסוכה:

ה לא חייבה תורה לישב בסוכה אלא כדרך שאדם דר בביתו כל השנה לפיכך מי שהוא מצמער בישיבת הסוכה וכשיצא ממנה ינצל מן הצער פטור מן הסוכה שאף בכל השנה אין אדם דר במקום שהוא מצמער כמה דברים אמורים בשאר סעודות החג אבל בלילה הראשונה אף המצמער חייב לאכול כוית בסוכה כמו שנתבאר בס' תרל"ט:

~ שבת קודש ~

ו איזהו מצמער זה שאינו יכול לאכול או לישן בסוכה מפני הרוח שמצמער או מפני הזבובים והפרעושים וכיוצא בהן או מפני ריח רע שמריחין בתוך הסוכה וכשיצא ממנה ינצל מכל אלו.

במה דברים אמורים שנולד לו הצער במקרה אחר שעשה שם הסוכה אבל אם עשה סוכה במקום שידוע לו שיצמער אח"כ בה כגון שעשה במקום שהרוח מצויה ושולמת שם ואפילו עשה במקום שלא יהיה לו צער באכילה אלא שיהיה לו צער בשינה כגון שעשה ברחוב שאי אפשר לו לישן שם בנחת מחמת מורא הגנבים והליסטים הרי סוכה זו פסולה ואינו יוצא בה אפילו באכילה אף על פי שאין לו צער כלל בה לפי שכל סוכה שאינו יכול לאכול ולשתות ולמייל ולישן בה בנחת בלא שום צער אינה נקראת דירה כלל לפי שאינו דומה לביתו שיכול לעשות שם כל צרכו בנחת.

אבל מי שעשה סוכה ברחוב ואינו מתיירא בנפשו לישן שם בלילה אע"פ שמתירא שלא יגנבו כלי תשמישו שבסוכה הרי זו כשרה שהרי היא ראויה לו לדירה כיון שאינו מתיירא לישן בה וכלי תשמישו יכול להכניסן בלילה לתוך הבית. ומכל מקום לבתחלה אין לעשות סוכה ברחוב כמו שנתבאר בס' תרל"ז ע"ש:

ז מי שעשה סוכה קטנה בענין שמצמער בה בשינה שלא יוכל לפשוט בה ידיו ורגליו הרי זו כשרה וחייב לישן בה ולכפוף ידיו ורגליו לפי שאין חשוב צער שכן דרך האדם שלפעמים ישן ככפופ גופו ואיבריו.

המצמער אין פטור מן הסוכה אלא הוא בעצמו אבל משמשו חייבים בסוכה דהיינו שאם הם רוצים לאכול או לישן חייבים לכנס לתוך הסוכה.

אבל מי שהוא חולה אפילו אין בו סכנה אפילו אין לו אלא מיחוש בראשו או בעינו וישיבת הסוכה קשה לו גם משמשו פטורין מן הסוכה לפי שהן עוסקין במצוה וכל העוסק במצוה פטור ממצוה אחרת לפיכך אינן פטורין אלא בשעה שהם משמשים אותן שאז הן עוסקין במצוה:

ב ה היה אוכל בסוכה וירדו גשמים והלך לביתו לגמור סעודתו וכשישב לו לאכול פסקו הגשמים אין מחייבין אותו לחזור לסוכה לגמור סעודתו אלא גומר סעודתו בביתו:

ב ה היה ישן בתוך הסוכה וירדו גשמים ונכנס לתוך הבית לגמור שינתו ועד שלא שכב פסקו הגשמים צריך לחזור לסוכה אבל אם כבר שכב בתוך הבית ואח"כ פסקו הגשמים אינו צריך לחזור לסוכה אלא ישן בביתו כל אותו הלילה ואפילו הקיץ משינתו קודם שעלה עמוד השחר אין מטריחין אותו לחזור לסוכה לגמור שם שינתו אלא מותר לו לגמור שינתו בביתו ואפילו כבר עלה עמוד השחר והוא עדיין ישן בתוך הבית אין צריכים להקיצו משינתו אלא מניחין אותו לישן עד שינער מאליו ואם הקיץ משינתו לאחר שעלה עמוד השחר ורוצה לחזור ולישן צריך לילך לתוך הסוכה ולישן שם כיון שכבר עלה עמוד השחר:

~ יום שישי ~

חלק ד סימן תרמ מי הם הפטורים מישיבת סוכה:

א נשים ועבדים פטורים מן הסוכה מפני שהוא מצות עשה שהזמן גרמא אבל מי שחציו עבד וחציו בן חורין חייב בסוכה מחמת צד חירות שבו:

ב טומטום ואנדרונינוס חייבים בסוכה מספק שמא הוא זכר אבל אינם צריכים לברך לישב בסוכה שכל ספק ברכות להקל אבל אם ירצו לברך הרשות בידם כמו שנתבאר בסימן י"ז ע"ש.

ו אפילו נקבות וודאות אם ירצו לישב בסוכה ולברך הרשות בידם אבל מי שכבר בירך לישב בסוכה לא יחזור ויברך כדי להוציא את הנשים כיון שאין הנשים חייבות בברכה זו הרי זו ברכה לבטלה כמו שנתבאר בסימן תקפ"ט ע"ש:

ג אע"פ שהקטנים פטורים מן הסוכה מן התורה עד שיהיו בני י"ג שנים מכל מקום מדברי סופרים כל קטן שאינו צריך לאמו דהיינו בן שש שנים שלימות ואם הקטן חכם וחרף בענין שאינו צריך לאמו אפילו כשהוא בן חמש שנים שלימות חייב בסוכה כדי לחנכו במצות אבל כשעדיין הוא צריך לאמו כשם שאמו פטורה כך הוא פטור אפילו מדברי סופרים כיון שהוא צריך לה:

ד אע"פ שהקטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה מכל מקום אם הוא אוכל וישן חוץ לסוכה אין צריכין למחות בידו ולגעור בו כמ"ש בס' שמו"ג אבל אביו חייב לגעור בו ולמחות בידו ולהכניסו לתוך הסוכה כדי לחנכו במצות אבל אמו אינה חייבת לחנכו במצות והרי היא אצלו כשאר כל אדם ומותר לה ליתן לפניו לאכול חוץ לסוכה אע"פ שיוודעת

~ 'לקוטי תורה' פרשת אמור - הפרשה החסידית ~

וספרתם לכם ממחרת השבת

מארץ מצרים כל ימי תייד, וכמאמר רז"ל: "בכל דור ודור בו"³. שצריך להיות בכל יום בחינת יציאת מצרים. והיינו בקריאת-שמע: "ואהבת בו"⁴ (דברים ה, ה). וחזתם (במדבר טו, מא): "אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי בו". ובפרט מן "ברוך שאמר" עד קריאת-שמע הוא הכנה שיבוא לבחינת יציאת מצרים - "ואהבת בו".

והיינו, כשיתבונן איך שכל "צבא השמים לך משתחווים" (תהלים ט, ו), "והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול בו", "והחיות זעות מחיל כפא", נושאות ומנושאות עם כפא, אלה אלים ורבוה רבבן ישמשוניה, וכולם הם בבחינת ביטול תמיד.

וזהו "להודיע לבני האדם גבורותיו, וכבוד הדר מלכותו" (תהלים קמח, יב), שהוא בחינת "הדר מלכותו", שכולם בטלים לגביה ממש. ונמשך להם הביטול על ידי שמשוניהם כי "מלכותך מלכות כל עולמים" (שם, יג). פירוש "מלכותך", שחיות כל העולמות אינו אלא מבחינת מלכותך - הארת שמו בלבד. לא כמו שהנשמה מחיה את הגוף, שעצמיות חיות הנשמה מלוכש בתוך הגוף ממש. אבל מהותו ועצמותו - "רם ומתנשא בו", ואין שום דבר מלבישו כלל - היה הנה ויהיה בלי שינוי כלל, כמו שכתוב (מלאכי ג, ו): "אני ה' לא שניתי", "אתה הוא קודם שנברא העולם, ואתה הוא לאחר שנברא בו" - בלי שום שינוי כלל, ואין שום דבר מכסה ומסתיר נגדו, אלא רק הארת "שם כבוד מלכותו" בלבד, זהו חיות והתהוות כל העולמות.

וזהו "מלכותך מלכות כל עולמים", היינו ש"כל עולמים" אף שהן "אלף אלים" ו"רבוה רבבן", כמו שכתוב (איוב כה, ג) "היש מספר לגדודיו", ו"מן הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה בו". עם כל זה הם אין ערוך כלל לגבי אורו בו, שהוא בחינת אין-סוף ממש. וכנודע,

"וספרתם לכם ממחרת השבת, מיום הביאתם את עומר התנופה, שבע שבתות בו"⁵ (ויקרא כג, טו): הנה "וספרתם" הוא לשון בהירות כמו "אבן ספיר" (יחזקאל א, כו). וכן 'עשר ספירות' הוא לשון בהירות. וזהו "וספרתם לכם בו", היינו להמשיך עשר ספירות שאיורו "לכם" - למטה.

(ענין ב'פרדם" שער ח', פרק ב', בשם "ספר הבהיר": אמאי אקרי ספירות? על שם (תהלים יג, ב): "השמים מספרים בו". וענין בזהר תרומה קל"ב: "מאי 'מספרים' בו? דגהרין בו").

ולחבין זאת, הנה פסח הוא יציאת מצרים, ורג השבועות הוא מתן-תורה, וקודם קבלת התורה היו צריכים לספור ו' שבועות שלימות, ואחר כך היו יכולים לקבל התורה.⁶

כי הנה פתיב (יחזקאל א, יד): "והחיות רצוא ושוב, שלמעלה הכל בבחינת רצוא ושוב. וכמו כן פסח הוא בחינת רצוא, ושבועות הוא בחינת שוב, כי פסח הוא יציאת מצרים שהוא בחפזון, כמו שכתוב (שמות יב, יא): "ואכלתם אותו בחפזון". וכתוב (דברים טו, ג): "בחפזון יצאת בו", כי אז היה התגלות אלקות מלמעלה, כמאמר: "עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם" - בבחינת חפזון. ולעיתיד פתיב (ישעיהו נב, יב): "כי לא בחפזון תצאו, ובמנוסה לא תלכו בו", שלא יהיה בבחינת חפזון, אבל יציאת מצרים היה בחפזון בו⁷.

והיינו בחינת רצוא ממטה-למעלה. מה שאין כן שבועות הוא בחינת שוב, שהוא בחינת מתן-תורה - גילוי רצונו למטה, כמו שכתוב (שמות יג, ב): "וירד ה' על הר סיני" - המשכה מלמעלה-למטה.

והנה פתיב (דברים טו, ג): "למען תזכר את יום צאתך

גם חשוב בבחינת הליכה כמו הרצוא בו.

1. (ענין בזהר פרשת אמור, דף צ"ו).

2. ומה שכתבאר מזה ברבות, סוף פרשה בא. ובמכילתא, פרשה בא, פרשה ו'. וענין שם. והוא גם כן בילקוט, פרשה בא. וענין ב"ספר של בינונים", פרק ל"א.

2. (ענין מה שכתבאר סוף פרשת ושב, סוף דבור המתחיל "בה אמר בו ונתתי לך מהלכים": אבל לעתיד-לבא כשיתגלה בחינת 'סוכב כל עלמין' בו, שיהיה

3. ותייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים.

4. [על פי דניאל ג, י: "אלף אלים ישמשוניה, ורבו רבבן קדמוהו יקומו].

וזה נעשה הכל מבחינת "ואהבת כו", שהוא בחינת אברהם.

וכן יצחק – בחינת גבורה, שנעשה מזה בחינת יראה בנפש – "פחד יצחק" (בראשית לא, מב).

ובחינת יעקב הוא בחינת רחמנות. דהיינו מי שלבו כלב האבן, שאף שמתבונן בכל הנ"ל לא יבא לבחינת "ואהבת" שבקריאת שמע, מחמת שקשור מאד בהבלי העולם להיות יש ודבר בפני עצמו, ומחמת זה לבו כלב האבן. אזי העצה לזה הוא לעורר רחמים רבים על נפשו. וכמו שכתוב "ליעקב אשר פדה את אברהם" (ישעיהו כט, כב).

וזהו על ידי פסוקי רחמנות שבתפלה, והוא: "המלך המרוקם כו, ברחמיך הרבים רחם עלינו", "אבינו אב רחמן רחם עלינו, ותן בלבנו בינה להבין ולהשפיל, ולא נבוש לעולם ועד".

פירושי: כי הנה פתיב (שמות לז, ט): "כי לא יראני האדם וחי" ואמרו רז"ל: "בתייהם אינם רואים, אבל במיתתם רואים". כי "בתייהם" – שהנפש מלוכש בגוף ומכסה ומסתיר עליו – להיות נראה לו זה העולם ליש ודבר בפני עצמו. אבל בצאת הנפש מהגוף, אזי רואים שבאמת מהותו ועצמותו כו – הנה הנה ויהיה בלי שום שינוי, ואין שום דבר יכול להלבישו כלל ולהסתירו, והיה מקח טעות לגמרי מה שהיה נראה לו העולם ליש ודבר בפני עצמו. ואזי הבושה גדולה עד למאד, על שכל מחשבותיו ומגמותיו היו בהבלי העולם ובעסקו כאלו הוא דבר בפני עצמו ממש, והוא חוצפא והעוה גדולה כו.

ולכן בקשתנו: "ברחמיך הרבים רחם עלינו, ותן בלבנו בינה", היינו להבין דבר מתוך דבר. היינו, אף בעוד שהנשמה מלוכש בגוף יבין וישפיל שבאמת הכל כמל בתכלית כמו קודם שנברא העולם בלי שום שינוי ממש כנ"ל; "ולא נבוש לעולם ועד" – בכדי שלא יהיה אחר כך הבושה "לעולם ועד". וזהו "ליעקב אשר פדה את אברהם"⁶:

ג ונהנה כל הנ"ל שהוא בחינת רצוא – יציאת מצרים, אינו אלא לגפשה האלקית בלבד, שהיא בבחינת גלות בתוך מצרים וגבולים המכסים כו. וכמו שאמר פרעה:

שאפילו אחד לגבי רבוא רבון יש לו ערך – שהוא חלק קטן ממנו. אבל רבוא רבון לגבי בלי גבול, בבחינת אינסוף ממש – אין ערך כלל. ועל ידי שמשגיגים את כל הנ"ל, על ידי זה הם בבחינת ביטול תמיד.

ועל ידי התבוננות כל הנ"ל בעומק הדעת, אזי ממיאל יבא לבחינת רצוא בקריאת שמע, להיות "ואהבת את הנה אלקיך בכל לבבך" (דברים י, ה), לצאת מן המצרים וגבולים. שפולם הם בבחינת גבול, כמו "מהלך ת"ק שנה" – הן בגשמיות הן ברוחניות הוא בבחינת מצר וגבול, המכסים ומסתירים להיות נראה ליש ודבר בפני עצמו, רק לדבקה בו כו, שהוא בלי גבול, בחינת אינסוף ממש. וזהו נקרא 'יציאת מצרים' – לצאת מן המצרים וגבולים כנ"ל.

וזהו שבגלות מצרים נאמר בפרעה (שמות ה, ט): "לא ידעתי את ה'" – ששם הנה, שהוא הנה ויהיה בלי שינוי – "לא ידעתי", רק שם אלקים – המכסה ומסתיר להיות יש ודבר בפני עצמו דוקא. וזהו "לא ידעתי את הנה" שהדעת הנה בבחינת גלות, וזהו שחותם בקריאת שמע: "אני הנה אלקיכם אשר הוצאתי כו" – "אני הנה" דוקא:

ב וזהו מאמר רז"ל: "תפלות אבות תקנום":

פירושי: "אבות" הם חג"ת – שנמשך מהם אהבה, ויראה, ורחמנות; שהם אברהם, יצחק, ויעקב. והיינו, שכל התפלה היא בג' מיני פסוקים: היינו פסוקים של חסד שנעשה מהם בקריאת שמע "ואהבת כו", על ידי ההתבוננות כנ"ל, שהוא בחינת אברהם אהבי⁷ (ישעיהו מא, ח), להיות גילוי האהבה בנפש בחינת רצוא. ועל ידי זה אחר כך (דברים ג, ט): "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצויד .. ודברתם בם כו".

ואף שבפרשה שניה פתיב (שם, ט): "ואספת דנגד", עם כל זה נעשה "תורתן קבע ומלאכתן עראי". וזהו "כי האדם עין השדרה" (דברים כ, ט): שהוא כמו אילן הצומח בארץ, שהעיקר הוא הפרי שעליו, עם כל זה יש גם קוצין ועליו וגוף האילן, והעיקר הוא רק הפירות כו. כמו כן האדם, העיקר הוא הפרי, היינו תורה ומצוות. כמאמר רז"ל: "מאי פרי? מצוות. וזהו ענין 'תורתן קבע'. ושאר כל צרכי גופו הם כמו העלים לגבי הפרי.

6. [ענין ברבור המתחיל "מה יפיו פעמיו"]

5. [כוסה טו, א: מאי פירות? ... אלא מצות]

וזהו "ממחרת השבת" ולא "ממחרת יום טוב" – שהוא למעלה מבחינת שבת. ודי למכין.

ועל ידי זה, אחר כך על ידי ספירת העומר, היו המשכות מקיפים מלמעלה למטה: "לעומר כו". וזהו "היום יום אחד לעומר": יום הוא בחינת חסד, כמו שפיתוב (הילים מב, ט): "יומם יצוה ה' חסדו". והיינו בחינת חסד עליון, להמשיך מלמעלה מעלה לבחינת עומר, כדי שיהיה ביטול הרצון מנפש הבהמית גם בן דוקא. וזהו "לרצונכם", כדי שיהיה ביטול הרצון שלכם על ידי המשכת המקיפים הנ"ל על ידי ספירת העומר כו.

וזהו "וספרתם לכם", היינו להמשיך הארת המקיפים הנ"ל, שהוא "ממחרת השבת" דוקא פנ"ל, "לכם" – למטה, להפוך את נפש הבהמית גם בן, שיהיה ביטול רצונכם.

וזהו "מיום הביאכם את עומר": פירוש מאותו יום שהניפו את העומר, שהוא "לפני הויה", אזי "וספרתם לכם" תמשיכו "לכם" על ידי ספירת העומר "שבע שבתות" שהם מ"ט מדות.

ואז היה יכול להיות אחר כך מתנתורה בשבועות, שהוא גילוי רצונו ממש מלמעלה למטה – שהוא למעלה מתפלה, שהוא בחינת יציאת מצרים, שהוא הרצוא פנ"ל, "ואהבת" [..] בכל לבבך, שעדיין אינו בבחינת ביטול בתכלית פי "יש מי שאוהב כו".

מה שאין בן בלימוד התורה – שהוא דבר ה' ממש בפיו. כמו שפיתוב (שעריה נא, טו): "ואשים דברי בפיך" – "דברי" ממש, "אני המושנה המדברת בפיך". וכמאמר רז"ל: "אלו ואלו דברי אלקים חיים כו", שהם דברי אלקים ממש, גילוי רצונו ממש למטה. וזהו "ודברת בם" – "בם" ממש. והוא בחינת "ובכל נפשך" (דברים ג, ה), היינו לקשר מחשבה במחשבה כו⁹.

אך הנה אמרו רז"ל: "כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו". שמאחר שהוא יש ודבר בפני עצמו, אזי אף כשמדבר דברי תורה אין זה דבר ה' כלל, ואין זה גילוי רצונו כלל. רק צריך להיות מקודם בחינת הרצוא, יציאת מצרים מנפש למעלה פנ"ל. ועל ידי זה רוח איתני רוח ואמשיך רוח", פי באתעוררתא דלתתא

"לא ידעתי את הויה כו". וכמו שפיתוב (בראשית טו, ד): "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך כו", שזהו שנאמר "לעקב", שהוא הנפש האלקית בלבד – יו"ד-עקב; "יעקב חבל נחלתו, כי חלק הויה עמו"⁷. כמו שפיתוב (שמות יד, לא): "וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה ה'" – ש"ישראל" בלבד, שהוא הנפש האלקית – פי "ישראל עלה במחשבה"; ישראל – ליראש כו – וישראל בלבד ראו "אשר עשה הויה כו".

וכמו בן בקריאת שמע בחינת רצוא – יציאת מצרים הנ"ל, "ואהבת כו", אינו אלא לנפש האלהית בלבד. אבל נפש הבהמית מכל מקום הוא רוצה לאכול במעשה בהמה כו. וכדי לקבל את התורה שהוא גילוי רצונו יתברך בכיבוד, למטה, הוצרך להיות מקודם בחינת ביטול נפש הבהמית גם בן⁸.

והיינו על ידי הנפת העומר וספירת העומר. כמו שפיתוב (ויקרא כג, א): "והניף את העומר לפני הויה לרצונכם, ממחרת השבת יניפנו הפהן".

פי הנה העומר הוא מן השעורים שהוא מאכל בהמה. וכמו בן למעלה יש גם בן בחינת בהמה, והוא המרפכה העליונה: "פני אריה אל תימין [..] ופני שור מהשמאל" (תקאל א, י). פי חיה בכלל בהמה. כמו שפיתוב על שעשה שלמה (מלכים א' ג, כה. דברי תמים ב' ד, ה): "עומד על שנים עשר בקר, שלשה פונים צפונה כו" שהוא המרפכה העליונה, "והים עליהם מלמעלה" (שם) שהוא בחינת ים העליון, בחינת "בהמה רכה", שם ב"ן גימטריא בהמה, שהוא שרש המרפכה ד"פני אריה כו". והמרפכה הנ"ל הוא שרש ומקור לכל תהמות, ונפש הבהמית שלמטה, שנמשכים ממנה.

ושעורה – שעורה'ה. והיינו מבוררים שלמטה שנבררים ונכללים בבחינת בהמה רכה הנ"ל. כמאמר "ויצר משרתים", שיש מלאכים שהם בטלים בכל יום ונכלעים ונכללים בבחינת בהמה רכה הנ"ל. כמו המאכל שעורים שנבלע בבהמה שלמטה, וחוזרים ומתחדשים בכל יום כו.

וזהו "יניפנו הפהן", שהוא בחינת חסד העליון, העלה את בחינת בהמה רכה הנ"ל, על ידי עומר שעורה – שעורה'ה הנ"ל, "לפני הויה" – למעלה מהויה בנודע.

7. (דברים לב, ט בשינוי הסדר).

9. [עין ביהר פרשת בקל, דף קפ"ח, עמוד ב].

10. [ועין מה שנחבאר סוף דבור המתחיל 'וארא אל אברהם'].

8. [ועין מה שנחבאר על פסוק (ויקרא א, ב) "אדם פי יקריב כו, תקריבו כו" עין שם].

רבה הנ"ל, "לפני הויה" – למעלה מהויה פנ"ל. ועל ידי זה אחר כך, על ידי ספירת העומר, היה המושכת המקיפים למטה – "לעומר", "יספרתם לכם כו' שבע שבטות כו'". והיה יכול להיות אחר כך מתנתורה בשבועות, שהוא גילוי רצונו פביכול למטה באותיות התורה¹¹:

– אתערותא דלעילא, ומעורר למעלה המושכת רצונו פביכול למטה.
אך שיתלבש בדברים גשמיים כמו תרומות ומעשרות, וקרנות כו', ו"לאו אורחא דמלכא לאשתעי במלין דהריוטא כו'" – ועל זה היה צריך מקודם שיגוף הפתח את העומר, שהוא שעורה – שעורה, מיכלא דבהמה

11. [ענין בזה פרשת תצוה, דף קפ"ב, סוף עמוד ב'; 'וכיון כו', ודף קפ"ג, עמוד א' עד – 'אפיק אורייתא כו'. וענין לקמן].

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

~ תורת חיים ~

ויהי כל הארץ שפה אחת

א' בחי' ההתחלקות שגורם לעשות הפירוד דוקא היפוך החיבור כנ"ל בע"ס הנקודים דתוהו. והב' ההתחלקות שגורם לעשות בחי' ההתכללות דוקא שהוא התחלקות דבחי' התקון כנ"ל. וזוהו יתרוץ מה שא' בע"ה בבחי' התקון שעיקרו מבחי' ההתכללות ומבחי' ההתחלקות משום דהכל א' שמתחלקות דתקון בא ההתכללות משא"כ בבחי' התוהו שמבחי' ההתחלקו' ל' נעשה בחי' הפירוד כו' וע"כ היה השבירה דוקא בבחי' התוהו בבחי' נקודים ולא בברודים כו' וד"ל. והנה כללות הענין בהפרש שבין ב' מיני התחלקות הנ"ל היינו כאשר ההתחלקות באה מתחלת הוייתן שמתחלת הוייתן של הע"ם כשיוצאין ממקורן באים בבחי' פירוד והתחלקות זה מזה מן הקצה לקצה זהו ההתחלקות שעושה הפירוד היפוך החבור ולא יתכללו לעולם והוא בחי' התחלקות ד' נקודות דתוהו כנ"ל אבל התחלקות הב' הנ"ל דבחי' התקון שעושה רבוי ההתכללות דוקא היינו כאשר מתחלת הוייתן היו בבחי' ההתכללות דוקא ואח"כ נתפרדו ל' ומי' ל' כו' שזוהו כמו שמוחלקים ומפרידים דבר אחד לחלקו' קטנים רבים מצד שתחלת הוייתן היה בחבור יכולים להתחבר ולהתכלל יחד כמבראשונה ממש משא"כ כאשר תחלת הוייתן היה בפירוד שעושה הפירוד לעולם כו' וזהו כללות ההפרש בין ב' מיני התחלקות הנ"ל דתוהו ותקון וד"ל:

(כו) אך הנה עדיין יש להבין דאם עיקר ענין בחי' התקון הוא מה שבא ברבוי ההתחלקות יותר מי' ל' כו' כנ"ל א"כ יותר היה ראוי להיות השבירה בבחי' ברודים שהוא בבחי' רבוי ההתחלקות הרבה יותר מבחי' נקודים שאין שם ההתחלקות רק ל' כנ"ל ולמה היה השבירה בנקודים ולא בברודים ולא עוד אלא שעיקר התקון היה בברודים שהוא ענין רבוי ההתכללו' וע"ז כנ"ל דאיך יהיה דבר מהפוכו דמרבוי ההתחלקות דוקא שטבעו לעשות הפירוד יהיה רבוי ההתכללות יותר כנ"ל לפי ששניהם ענין א' ממש שזוהו ענין רבוי הכלים שבא מחמת מיעוט האור כו' שמוזה דוקא עיקר סבת קיום האורות בכלים כידוע. ועוד יש להבין דמשמע בכמה דוכתי בע"ה שעיקר ענין התקון הוא רבוי ההתחלקות כנ"ל ובכמה מקומות משמע דעיקר התקון הוא רבוי ההתכללות דוקא דלכאורה ההתכללות עם ההתחלקות דבר והיפוכו ממש אלא צריך לומר דאדרבה הא בהא תליא שמבחי' ההתחלקות בא רבוי ההתכללות מפני שמן מיעוט האור שהוא ההתחלקות נעשה רבוי הכלים דוקא וא"כ למה לא היה בחי' ההתכללות גם ב"ס הנקודים דתוהו (אם כל ספי' נחלקה ל"ס עכ"פ וגם אם אינו רק י"ס לבד הרי הן במספר התחלקות עכ"פ שההתחלקות עושה ההתכללות עכ"פ ולא הפירוד שמוזה באה השבירה כו'): אך הנה כל זה יובן בהקדים תחלה שיש ב' מיני התחלקות.

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

~ דרך מצותיך ~

מאמרי אדמו"ר הצמח צדק - (ביאור לד"ה אחרי ה"א)

לחיות חיות וקיום לשום דבר כ"א מהקדושה האלקי א"כ גם כנ"ק אלו יש ניצוצים דקדושה מרפ"ח שנפלו רק שנבלעו כ"כ עד שאין להם דרך בירור כמו ק"ג, לכן מרחיקי הקליפה עם הניצוץ שבו כיון שאין דרך אחר וע"כ נק' הל"ת שחורות כעורב אכוריות להרחיק הניצוץ דקדושה ג"כ, מחמת כי אין דרך אחר כנ"ל, והנה לפי הכלל הנ"ל שכל דבר שנפל למטה יותר שרשו גבוה יותר כמשל הנפילה מראש החומה כו' א"כ ניצוצים אלו שנפלו כנ"ק הנ"ל שלמטה מטה מנוגה שרשם גבוה יותר ויותר לאין ערוך מן הניצוצים שנפלו בק"ג, שהרי נפלו למטה מטה לאין שיעור מנוגה, עד שזהו התר וכשר ומותר, וזהו אסור ופסול וטריפה אשר הוא תועבת ה' אשר שנא, וא"כ הניצוץ המחיה את האיסור נפל למטה לאין שיעור מן הניצוץ המחיה את ההתר כנ"ל, וזה הוראה שבשרשו גבוה יותר לאין שיעור ממנו וכמ"ש במ"א בענין אריה ושור כו', אלא שמ"מ הואיל ונפל למטה כ"כ ואין באפשר לבררו הרי מרחיקים אותו לגמרי עד עת קץ, ובוה מובן מעלת הבע"ת על הצדיק שהרי ע"י תשובה שהודונת נהפכו לזכיות נתברר מנ"ק הנ"ל ונתהפכו לטוב שזה גדול יותר מהצד"ג שלא בירר רק מנוגה, ומנ"ק א"א לברר רק שע"י ל"ת דוחה אותם ולא שיתהפכו לטוב, וא"כ הבע"ת שמהפכם לטוב לכן במקום שבע"ת עומדים כו', ותדע שביור זה גדול יותר לאין קץ מביוריו ניצוצות דק"ג, שהרי ל"ת גבוהים ממ"ע כמ"ש במ"א ע"פ אלה פקודי, ובל"ת ליכא רק דחיה שמדחה הנ"ק, וא"כ אפילו דחיה שלהם גבוה מביורו וקירוב ניצוצות דק"ג, א"כ בירור ניצוצות דג"ק גדול לאין שיעור ממש. והנה הצדיק אין לו דרך כלל לברר ג"ק הנ"ל דהאומר אחמא ואשוב אין מספיקן בידו כו', אך ענין הנסיון אשר ה' צדיק יבחן כמו ע"י ג"נ לחמו"ע הנה כשעומד בנסיון זהו ממש בירור והעלא' ניצוצות דג"ק הנ"ל, שהרי גוף הנסיון והשלכתם לאש זהו מנ"ק הנ"ל שמהם נמשך רע גמור כזה כו' וכבר נת' שע"י שליטה זו ששלט האדם על האדם יוצא הטוב ממנו א"כ זהו בירור ג"ק הנ"ל וכן עד"ז בכל הנסיונות אשר רשע מכתיר את הצדיק, ואפילו נסיון דאיוב הרי נאמר הנו בידך כו' וכן באברהם כמ"ש בזה ע"פ והי אחר הדברים כו' שהשמן הנק' אחר הדברים קטרג לחיות הנסיון כו', ולכן בירור זה נמשל לשבירת קליפת האנו

ו'יובן ענין זה בנפש האדם, כי הנה האהבה המסותרת שיש בכל א' מישראל היא נק' בחי' נקודה כיון שמסותרת במצפוני לכו ואין בה גידול והתפשטות עדיין, וכשהיא יוצאה מההעלם והסתר אל הגלוי לחיות נראית ונגלית שיהי' תוכו רצוף אהבה ותתפשט ג"כ בכל איברי הגוף לחיות האהבה ברשפי אש כו' ה"ז ענין תיקון והגדלת המדות שמבחי' הנקודה נעשה גידול כנ"ל וזהו ע"י ההתבוננות דוקא בגדולת ה' ית' כפי אשר יוכל מוחו שאת להעמיק בגדולת ה' נמצא שע"י הבינה דוקא נמשך ונגדל בחי' הרעת שהוא פנימית המדות. משא"כ אם אין בינה אין דעת כו'. ובוה יובן ענין שהגלות נמשל לעיבור כמארז"ל (במשנה פ"ד דברכות) אפי' בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשה עוברה כו' כי הגלות נק' ג"כ הסתר פנים כמ"ש ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא ומחמת הסתר פנים זה נמשכו בחי' הנסיונות כמ"ש ומצאוהו רעות כו' וכמשנ"ת שהנסיון הוא כדי לברר הניצוץ המובלעים בעמקי הקליפות שמוסתרים שם בתכלית. ובירור זה נק' עיבור בבחי' בטן אימא שע"י נגדל הרעת לכן נמשל הגלות לעיבור והתכלית הוא כדי שיגיעו לבחי' דעת בה' כנ"ל:

ועדיין צ"ל מהו שכ' בענין הנסיונות כי מנסה כו' לדעת, שע"י יגיעו לבחי' הרעת לפי שע"י מתבררי' ניצוצות דתהו שמהם נמשך בחי' הרעת, הלא בירור ניצוצות הוא ע"י מצות עשה ג"כ שלוקחי' האתרוג נתברר הרפ"ח שבו כו' וכן בתפילין וכן ע"י התפלה הוא עיקר בירור הניצוצות כמ"ש בפע"ח שער א' להדיא וא"כ למה דוקא ע"י כי מנסה כו' יגיעו לבחי' הרעת. אך הענין נ"ל דידוע שהקליפות נחלקים לב' בחי' הא' הוא ק"ג הכלולה מטור"ד שממנה נמשך חיות וקיום דברים המותרים, והב' גקה"ט שלמטה מנוגה שהם רע גמור שממנה נמשך חיות וקיום דברים האסורים לגמרי, וזהו שרש ענין ערלה ורבעי כי ג' שני ערלה נגד ג"ק הנ"ל ובשנה הרביעי' הוא ק"ג יוכל להתברר לכן יהי' כל פרוי כו' כנו' בפרדס שער כ"ה פ"ז, אבל ג"ק הנ"ל אין יכולים לבררם, וזהו שרש ענין מ"ע ומל"ת דע"י מ"ע מבררי' ק"ג, אבל דברים האסורים נמשכו מנ"ק הנ"ל שא"א לבררם לכן באו הל"ת לא לאכול חלב ודם כו' להרחיק ג"ק הנ"ל שלא ינקו מהקדושה, אך ידוע ג"כ שא"א

ומושל ברוחו ה"ז סובל י"ל שזהו ג"כ בירור מטעם הנ"ל דעכ"פ מצטער טובא וסובל, וכמעשה נתן דצויתא. וזהו הכלל דע"י סבלנות היסורים מבחי' ג"ק הנ"ל הוא בירור ממש. ולכן ארז"ל (בפ"ק דב"ב ד"י ע"ב) הרוגי לוד אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן, משמע דגבוהים מבע"ת ג"כ והמעם כנ"ל דמעלת הבע"ת שעל ידם מתברר מג"ק הנ"ל ונתהפכו לטוב, והרי ע"י נסיון גדול כזה מברר ג"כ מג"ק הנ"ל א"כ גדול הוא מהם שהרי הוא צ"ג וגם מברר כנ"ל, וגם י"ל דבירור זה הוא העלא' ניצוצים יותר גבוהים אפי' מבע"ת כנו' בע"ח ענין מ"ן דאימא, וזהו כי מנסה כו' לדעת, דע"י נגדל הדעת ביותר מפני העלא' ניצוצים היותר גבוהים במאד מאד מברר שעי' מ"ע ול"ת וכנ"ל:

הקשה שאין דרך להוציא הפרי רק ע"י שבירת הקליפה דוקא, להיות מבואר בתיקונים הובא בפרד"ם שם ענין ד' קליפות שיש באגוז שהן נגד ג"ק הנ"ל ונוגה היא הרביעית וא"כ הקליפה הקשה היא מג"ק הנ"ל שאין להם דרך בירור כ"א ע"י שבירה לגמרי וזהו ע"י הנסיון או ע"י מכות ואותות מלמעלה כמו"ש במ"א בענין וידעו מצרים כו', משא"כ ק"נ יוכלו לברר ע"י קיום מ"ע ותפלה שאין בזה צער ויסורים. ולבאר ההפרש בין קיום ל"ת שהוא דחיה לנסיון שהוא בירור הרי הנסיון הוא ג"כ קיום ל"ת שאינו משתחוה לע"ז, אך כשקיום הל"ת אינו ע"י יסורים הוא רק דחיה כנ"ל אבל כשסובל יסורים גדולים זהו ענין אשר שלט האדם באדם וע"ז נשבר הקליפה כנ"ל וכן אפילו בדבר ערוה כשלבנו בווער

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

~ תורת שמואל תרל"ג ~

כמה מעלות טובות למקום עלינו

מדות, כמו אנא אל נא רפא נא לה שכדי שיומשך בחי' רפואה גשמי' למטה זהו ע"י שנמשך אוא"ס ע"י מרת החסד כו' בחי' שם אל שהוא בחי' אוא"ס המלוכש במדות כו'. וע"פ הקבלה ענין השמות הם בחי' האורות, ומדות הם בחי' הכלים, ופי' בכל קראנו אליו ולא למדותיו היינו לבחי' האור המלוכש' בהכלים, והגם שהכלים הם ג"כ אלקות כי איהו וחיותו חד איהו וגרמוהי חד, אך אעפ"כ שרש האור הוא למעלה מהכלים והוא באופן אחר מהכלים, כי הכלים הוא הכה שיש באוא"ס בבחי' גבול וכמ"ש בעה"ק ש"א פ"ח שא"ת שאוא"ס הוא כח הבכע"ג ואין לו כח בגבול הרי אתה מחסר שלימותו, והגבול הנמצא ממנו תחלה הם הספירות, והיינו בחי' כלי הספירות והאור הוא בחי' אוא"ס שהוא למעלה מבחי' גבול כו'.

והנה כדי שיומשך אוא"ס שהוא בחי' לאו מכל אינון מדות בבחי' מדות הוצרך להיות בחי' ממוצע והיינו שהממוצע כלול מב' הבחי' דהיינו מבחי' אוא"ס שלאו מכל אינון מדות ומבחי' מדות, ולפי שהוא כלול מב' הבחי' יכול לחבר את בחי' אוא"ס בבחי' מדות כו'.

(ב) והנה אוא"ס שהוא נשמה לבחי' חסד דרועא ימינא, לבחי' אוא"ס זה אנו קוראין השם אל או אלקה ולא להחסד עצמו ח"ו שאינו רק כלי לאור בחי' נשמה זו, ועד"ז ענין שם אלקים בגבורה אין ר"ל השם על המדה עצמה אלא על אור א"ס המלביש, נמצא כל השמות אף ששם זה בחסד ושם זה בגבורה עכ"ז כיון שהכוונה והענין של השם הוא לאור א"ס שהוא נשמה לחו"ג א"כ כולם ר"ל על בורא עולם ממש כפשוטו כשאנו אומרים שם אל וכדומה הכוונה על הבורא עולם שהוא אחד יחיד, אף ששם זה בחסד וזה בגבורה וכמו עד"מ כשנותן המלך מתנה לזולתו ונותן מתנה מרובה בידו הימנית ולפעמים נותן ע"י שמאלו אף שידו השמאלית אינה הימנית מ"מ כשניהם הנותן הוא המלך עצמו כי אין הידים עצמן הנותנין כ"א חיותו המלוכש בהן ובכל גוף המלך והרי הכל אור וחיות אחד, רק שאנו מבקשים לאא"ס המלוכש בבחי' מדות, לפי שאא"ס מצד עצמו הוא פשוט בתכלית הפשיטות והוא למעלה מגדר גבול ומדה ולכן כשאנו מבקשים איזה בקשה שצריכי' המשכה זו בבחי' גבול לזה אנו מבקשים לבחי' אוא"ס המתלבש בבחי'

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

~ המושך תער"ב ~

שיר המעלות, יום ב' דר"ה, תרד"ע

לבי הוא העבודה דמוח ולב וכמו בכל לבבך כו', אבל ממעמקים הוא העבודה בעצמות הנשמה כו'. ועו"א בזהר דומינן כל בני עלמא למומר דא דהעבודה דמצ"ע הנשמה יכולים כולם לבא לזה והוא ככולם בשוה וכמו"ש ויהי בישורון מלך דהיינו בחי' המשכת המלוכה דר"ה כו' בהתאסף כו' יחד שבטי ישראל כו', דהנה ההתחלקות הוא מבחי' החכ' ולמטה דאין דעותיהן שוות כו', וע"כ יש חילוקים בהעבודה דמוח ולב שזה משיג כך וזה משיג כך ממילא יש חילוקים בהעבודה, אבל בהעלאת מ"ן דבחי' פנימי' ועומק הנפש כולם שוין וכמו"ש בסש"ב דהנפשות מתאימות המה והכל יכולים לבא לזה כו', וזהו משום דתפלה צ"ל מעומקא דלבא ע"כ כל בני עלמא זמינן למומר דא כו'. וזהו שיר המעלות ממעמקים שאו' זה בעשי"ת להמשיך מבחי' עצמות א"ס ב"ה להיות המשכת המל' כו', ואומר שיר המעלות סתם דומינן כל בני עלמא כו' להיות שזה שוה בכל ישראל שע"י העבודה בעומק הלב בר"ה ועשי"ת ממשכיכים גילוי המלוכה כו'.

קיצור. וכמו תלמיד לפני רבו כל שהוא בכיוון ביותר שמקבל עצם השכל ה"ה אח"כ מקור נובע להשכיל ולהשפיע, וכן ע"י הפלפול דוקא רווחא שמעתתא, וי"ל שזהו בחי' כח ומו"ה דחכ', חשב"ח או כשב"ח, ויסוד שבחכ', וכמו משה במ"ת דוקא נתרפא בדבור. ובוה יובן מ"ש ממעמקים קראתך דבנין המל' הוא מבחי' העומק דא"ס שזהו ע"י עבודה העצמות דר"ה ועשי"ת.

ועפ"ז יובן מ"ש שיר המעלות ממעמקים שתקנו לומר זה בעשי"ת, דהנה בר"ה הוא בנין המל', וידוע דמל' הוא בחי' הגילוי, דהמ"ס שלמע' מהמל' הן בבחי' עלי' למע' וכמו טבע העלול להדבק בעלתו, והתגלות האצ"י הוא בחי' המל', וכן בכל ספי' ההתגלות שלה הוא בחי' המל' כו', ובכדי להיות הגילוי צ"ל שרש ההמשכה ממדרג' גבוה יותר וכמשנת"ל דכח הירידה הוא לפ"ע כח ההפלאה דוקא כו'. וזהו דבר"ה ועשי"ת עיקר העבודה הוא בבחי' העצמות דנפש דוקא, דבכל השנה עיקר העבודה במוח ולב, משא"כ בר"ה ועשי"ת עיקר העבודה היא בעצמות הנשמה שע"י מגיע בבחי' עצמות א"ס שע"י ממשכיכים בחי' המל' להיות בחי' הגילוי כו', ובפרט שהכוונה בהמשכת המל' בר"ה הוא להיות גילוי המלוכה למטה דצ"ל ההמושכה מבחי' פנימי' ועצמות א"ס כו'. וזהו ג"כ ענין המל' בר"ה שעולה בבחי' העצמות שז"ע המלך הקדוש כו' שזהו בכדי להמשיך בחי' גילוי המלוכה כו'. והנה בעשי"ת נבנה בחי' המל' בע"ס פרטי' והיינו פרטי' ההתחלקות דכ"ז הוא ע"י ההמשכה מבחי' העומק דוקא כו', וז"ש שיר המעלות ממעמקים בר"ה ועשי"ת דבר"ה הוא המשכת המל' דהיינו בחי' ההתגלות וההתפשטות בכלל ובעשי"ת שהוא בחי' התגלות הפרטי' כו', כ"ז הוא ע"י העבודה בבחי' עומק ופנימי' הנפש שמגיע בבחי' עצמות א"ס ב"ה, וכמו"ש לך אמר לבי בקשו פני בחי' פנימי' הלב וע"י את פנך ה' אבקש כו'. וזהו ג"כ ההפרש בין בכל לבי דרשתך למעמקים קראתך, דבכל

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

~ ספר המאמרים תרפ"ט ~

ועשו לי מקדש - ש"פ תשא תרפ"ט

להב במציאות ואין בו גוונים כלל, ומה שנקרא שלהבת הוא רק ע"ש היכולת בלבד, דלהיות שיש ביכולתו להיות להבת שלהבת בוערת אשר ע"כ עם היות דאינו שלהבת בגלוי ואינו מציאות לעצמו כלל אבל מאחר שביכולתו להיות

אך הענין הוא דהנה אי' בס"י ע"ס בלי מה כשלהבת הקשורה בגחלת, דישנה השלהבת הגלוי' והוא הלהב הנראה ונגלה במציאות ממש וגם יש בו גוונים שונים ומתפשט ע"ג הגחלת, וישנו מה שבתוך הגחלת, והוא אינו

ציור ואינו בבחי' פשימות לגמרי. דהיוצא מזה הוא דבמשל השלהבת הקשורה בנחלת הוא, דמהשלהבת הגלו' שהיא במציאות להב ובנווני אור והיא בעצמה באה מצד עצם הנחלת, דהרי עצם הנחלת (ורק שהוא ע"י האש שבנחלת) נושא את השלהבת, דהרמו מזה בע"ם הגלויות שהן במציאות ספירות ויש בהם גווני האור חב"ד חג"ת כו' והם תכלית הכוונה של המאציל העליון ב"ה בדוגמת דבר שהנחלת עצמה נושא את השלהבת הגלו' דכן הוא בע"ם הגלויות שהם משלימים הכוונה העליונה כו' דבאמת הרי איהו וגרמוהי חד כמו איהו וחיוהי חד היינו שהם בבחי' יחוד גמור ומה שהם ספירות במציאות הוא רק להשלים הכוונה עליונה כו'.

קיצור. יבאר המשנה דע"ם כשלהבת הקשורה בנחלת הא' השלהבת הגלו' משל לע"ם דאצ"י, ומה שבתוך הנחלת נק' שלהבת הוא רק ע"ש היכולת ומשל לע"ם הגנוזות וכדוגמת השלהבת הגלו' שבאה מהנחלת עצמה כן הע"ם דאצ"י שהם הגלויות משלימים הכוונה העליונה.

שלהבת בוערת ע"כ נק' בשם שלהבת רק שהיא שלהבת שבתוך הנחלת. דב' ענינים אלו השלהבת הגלו' הוא משל לע"ם הגלויות שהם ע"ם ומתחלקים בחב"ד חג"ת כו' ומה שבתוך הנחלת עם היות שאינה שלהבת במציאות אבל מ"מ במציאות דאש עכ"פ ואינה העדר המציאות לגמרי, והגם דאינה מציאות לכד הנחלת, והוא האש שבנחלת עצמה, והיינו דהנחלת עצמה הוא באש, ואין בין האש והנחלת והנחלת והאש הפסק כלל מ"מ הוא בציור דאש, היינו דבזה הוא ההתחדשות בהאש שבנחלת על הנחלת שהיא עצמה בציור דאש, שהרמו מזה למעלה הוא על ע"ם הגנוזות בכתר שאינן במציאות כמו מציאות הגלויות לפי שהע"ם שבכתר הם רצון, חכ' שבכתר הרצון להתחכם, בינה שבכתר הרצון להשיג, חסד שבכתר הרצון להתחסד שהם בבחי' רצון עדיין, והגם שהם רצונות פרטים ובהרצון להתחכם הרי יש בו ענין ההתחכמות בעולם ובהרצון להשיג הרי יש בו ענין ההשגות כו', מ"מ הרי הכל הוא לא בבחי' מציאות עדיין, ואחכ"ז עם היות שאינן בבחי' מציאות ממש אבל מ"מ הרי יש בו בחי'

~ לקוטי דיבורים – בלה"ק ~

כ"ה שבט, תרצ"ו

בהפסקות קטנות בין סיפור לסיפור – הם בערך שלש מאות עמודים, מאה וחמשים דפים.

הספר נרשם בניעזין – פלך צ'רניגוב – בחדשים כסלו, טבת, שבט תרל"ד – בסיפורים שונים רשום גם תאריך היום בו סופר הסיפור.

הסיפורים ברובם הם ממה שסיפר הדוד ר' נחום. אבל היו בו גם סיפורים ממה שסיפר הסבא הרי"ג – חותנו של הדוד רז"א – חלק מיוחד מהווים הסיפורים שסיפר הישיש ר' ברוך חיים על היותו בפטרבורג כשרבנו הזקן היה כלוא שם בפעם השניה, וכן כמה סיפורים שסיפר הזקן ר' מאיר הירש, ממשרתי הרבי האמצעי, שנסע אתו מליובאוויטש להאדיטש והיה אתו בניעזין בזמן הסתלקותו – ט' כסלו תקפ"ח – ומאו נשאר ר' מאיר הירש כל ימיו בניעזין.

הספר רשום בלשון הקודש, ובמקומות מסויימים – כמעט בכל סיפור – ישנם ביטויים באידיש. ה"לשון קודש" של הדוד רז"א הוא שפה ברורה אבל בקיצור

יא. ביום ראשון – ט"ז מנ"א תרנ"ו – נסעתי לויטבסק כאורח הדוד רז"א והדודה דבורה לאה, שם שהיתי עשרה ימים, עד יום שלישי כ"ח מנחם אב.

הדודה דבורה לאה זכרה היטב את הסכתא חי' מוסיא⁵, ושמעו ממנה סיפורים שונים, ממה שראתה בעצמה וממה ששמעה מהסכתא הרבנית טטערנא⁶, וכן אודות הנהגות רבנו הזקן עוד לפני לכתו למזריטש.

ביקורי אז בויטבסק הסב לי קורת רוח מרובה. נוסף על מה שהתווסף לו מקור חדש של סיפורים – הדודה דבורה לאה – העניק לי הדוד רז"א מתנה גדולה, כל יום נתן לי לקרוא ספר סיפורים שרשם ממה ששמע מהדוד ר' נחום בניעזין⁷.

יב. הספר היה רשום על נייר מכתבים רגיל, אותיות קטנות, בכל עמוד שלשים עד שלשים וחמש שורות, ובכל שורה מ"ד עד ט"ז מלים, וכלל מאה ושמונים דפים, מהם רשומים מאה ששים ושבעה דפים, ביניהם שלשים ושלושה חצאי עמודים. העמודים הרשומים –

(7) בנו של הרבי האמצעי.

(5) אשת הרבי ה"צמח צדק".

(6) אשת רבנו הזקן.

של ר' מאיר צבי ומהתמסרותו המיוחדת לרבי האמצעי, שלגבי ר' מאיר צבי הנה אחרי ההסתלקות הוא כמו בעת חיים חיותו של הרבי בעלמא דין.

בטוב טעם מיוחד כתב הדוד רז"א אודות הפשטו של ר' מאיר צבי מעניני עולם, ומציין במיוחד את השינוי הגדול שחל באדם זה.

כפי הידוע לא ראה הרבי האמצעי מימי צורת מטבע. כל ההכנסות היו על ידי ממונה, שניהל גם את הוצאות הבית ומשפחת הרבי. כמעט במשך כל שנות נשיאות הרבי האמצעי, היה ר' מאיר צבי המכניס והמוציא, ובהקשר לעבודתו זו, עמד ר' מאיר צבי בקשר עם כל מרכזי החסידים, וידע את המצב הכללי ומצב החסידים בכל מקום.

עם הסתלקות הרבי האמצעי, נסתלק אצל ר' מאיר צבי צורת החיים הגשמיים והתחיל לחיות חיים רוחניים, חיים של מתבודד, שאינו זקוק ואינו רוצה באף אחד, אין לו ענין בשום דבר, רק זאת כששואלים אותו אודות הרבי, הוא עונה בחיות ובפנים צהובות.

יד. בספר סיפורים זה רשום סיפור שהדוד רז"א סיפר לי בהיותו בתנאים שלנו בנאות דשא, מה ששמע מהדוד ר' נחום מפי ר' פנחס רייזעס, אודות הבר-מצוה של אביו – הרבי האמצעי. – ר' פנחס היה אז בליאזנא.

החסיד ר' פנחס היה אחד מהעילויים השקלוביים, שכל הסביבה רעשה מהם. בהיותו בן לגאון הגדול ר' חנוך העניך שיק, שהיה מפורסם גם במדינות רחוקות, על ידי השאלות והתשובות הרבות שקיבל ושענה – מתפרסם גם שם הבן ר' פנחס.

עוד בשנות ילדותו ראו שגדל כאן בעל חושים ובעל כשרון, ובהיותו בן שבע-עשרה לקחו העילוי המפורסם הגאון ר' יוסף משקלוב – גדולי הדור קראו לו ר' יוסף כל בו – ללמוד אתו יחד. בגיל עשרים שנה נסע ר' פנחס לועד הארצות בסלוצק כאחד משלוחי גאוני שקלוב.

טו. בשנת תקל"א, באחד הערבים שבחודש חשון בשקלוב, בחוץ היה מזג אויר רע מאד ובבית הכנסת של הפרושים למד הגאון ר' יוסף כל-בו בעיון את הסוגיא "נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים"⁹, במשך כמה שעות למד את הענין "מאי רבי ומאי רבנן" ודייק ברש"י בעמקות גדולה.

הגאון ר' יוסף כל-בו היה כבר מפורסם בכל ליטא, ובמינסק ואפילו בוילנה, הכתירוהו בתואר "מרנא ורבנא" כשהזכירוהו שלא בפניו, וגאונותו הגדולה מפורסמת היתה כבר בין גדולי התורה באשכנז, כי נסע כמה פעמים

נמרץ, מועט המחזיק את המרובה האמיתי. כל סיפור יש לקרוא כמה פעמים תוך שימת לב, ורק אז מתחילים להרגיש את העונג, ומה שקוראים יותר, נעשה המאורע קרוב יותר ויותר, עד שהדבר המסופר מצטייר לעיני הקורא, וברגעים מסויימים מרגישים את הסיפור כל כך קרוב, עד שנדמה לקורא שהוא חי בזמן המאורע המסופר.

זה היתרון שיש בכתיבה. מועט המחזיק את המרובה, שבעל החוש בקריאה, מעוררת בו הקריאה במוח ובלב את כוחות הציור והדמיון במאורע המסופר, יותר מאשר בשעה ששומעים סיפור. רק זאת שלכך – שמהכתיבה יגיעו לציור – על הכותב להיות בעל כשרון, ובעל חוש וכשרון כזה היה הדוד רז"א.

למותו לציין שקל יותר לשמוע סיפור מאשר לקרוא סיפור, ובפרט לשמוע סיפור מבעל כשרון וחוש בדיבור מסוגו של הדוד רז"א, שברור מילולו, וכל מלה מאירה וכל משפט הוא כחלק חי מציור נפלא, לעומת קריאת סיפור שבהשקפה ראשונה נדמה שהם ראשי פרקים בלבד מהסיפור, עד שמגיעים לאמת שאין אלה ראשי פרקים כ-אם מועט המחזיק את המרובה, ובמועט זה גלומה הנשמה של הסיפור, ורק אז מרגישים את היתרון העצמי שיש באותיות הכתיבה לגבי אותיות הדיבור.

יג. כאמור, מורכב הספר בעיקרו מסיפורים ששמע הדוד רז"א מהדוד ר' נחום, אבל יש בו גם ממה ששמע מחותנו הסבא מהרי"ן, מהחסיד הישיש ר' ברוך חיים ומהמשרת ר' מאיר צבי.

לפני כל חלק של סיפורים, מתאר הדוד רז"א את המספר. באריכות מיוחדת הוא כותב אודות ר' מאיר צבי משרת, שהיה בנו של ר' זלמן משרתו של רבנו הזקן, ונתקבל כמשרת אצל הרבי האמצעי עוד בחיי רבנו הזקן, וכל הזמן היה אצל הרבי האמצעי, ליווה אותו בכל נסיעותיו, וכשנסתלק הרבי האמצעי נשאר ר' מאיר צבי משרת בניעוזין.

לר' מאיר צבי היתה משפחה בליובאוויטש, אלא שאחרי הסתלקות הרבי האמצעי הודיע ר' מאיר צבי לבני-ביתו שהוא נשאר בניעוזין ליד הרבי, ושעליהם לדאוג מעתה בעצמם לפרנסתם, שכן הוא לא יכול לעשות שום דבר. ומאז עברו כבר יותר מארבעים ושש שנים⁸ שר' מאיר צבי נמצא בקביעות בבית המדרש שבאוהל הרבי האמצעי, יום ויליה.

את התנהגותו של ר' מאיר צבי משרת, רושם הדוד רז"א בפרטים שונים, המתארים תמונה ברורה ממהותו

(8) בשעת כתיבת הסיפורים בשנת תרל"ד.

(9) בכל מערבין, לב, ב.

בפרק אין נערכין¹⁰, הוא שאל זאת כבר לכמה גדולים אך תשובה נכונה עדיין לא היתה לו.

דרך-ארץ גדולה היתה לר' ירוחם דוב, כמו לשאר בני התורה, בפני הגאון ר' יוסף כל"בו וכבוד גדול כיבדו, אך לשאל אותו בעניני לימוד, אין הוא אוהב. וברש"י זו בחן ר' ירוחם דוב את האברך שנכנס לבית המדרש.

יז. כשר' ירוחם דוב התחיל לומר לאברך שהוא לומד הגמרא במסכת ערכין, המשנה "אין פתח בטועה פחות משבעה וכו'", ומוקשה לו פירוש רש"י על המימרא "שני ימים טמא ראיתי פתחה י"ז" – לא רצה האברך לשמוע מה שמוקשה לו, והתחיל מיד לומר בעל-פה את המשנה ולשון רש"י, הגמרא עם לשון רש"י, בקול ובנעימה כמי שלומד בספר, מלה במלה, ותרגם כל דבר באידיש.

ר' ירוחם דוב התפעל מאד מבקיאיותו ולימודו של האברך, ונוכח לדעת, שכפי שהאברך לומד את הרש"י, ברור הדבר ואינו מוקשה כלל וכלל.

ר' ירוחם דוב ביקש את האברך לקחת חבילתו וללכת אתו לביתו, שם יכבדו כראוי לתלמיד-חכם.

האברך ענה שעליו ללכת מכאן בבוקר השכם, ובמשך הלילה יהיה בבית המדרש, וכשיאיר היום יתפלל ויצא לדרכו.

בבית המדרש נהיה רעש. ר' ירוחם דוב סיפר שכל התירוצים שתירצו לו ר' שמואל נחום פרוש, הישיש ר' זלמן יחיאל "מגיד דף הגמרא", ר' פסח בער המתמיד ועוד לומדים, לא נתקבלו על דעתו, ואורח זה למד לעצמו בעל-פה המשנה, הגמרא ופירוש רש"י, בישרות כזו, שקושייתו איננה קושיא כלל וכלל.

כל המאזינים שהיו אז בבית המדרש התפלאו מאד. ובתוך כך נכנס ר' פסח בער המתמיד ועוד כמה מהלמדנים ור' ירוחם דוב סיפר להם עוד הפעם את כל מה שאירע.

ית. ר' פסח בער המתמיד ניגש מיד אל האורח לתת לו "שלום עליכם", אחריו ניגשו עוד כמה לומדים, ושיחה תורנית התפתחה ביניהם.

הגאון ר' יוסף כל"בו ראה שמספר אנשים עומדים ליד התנור ושומעים ומאזינים למה שאחד אומר, ברצותו לדעת על מה מדובר – ניגש אליהם וראה אברך עובר אורח עומד ומדבר וכולם שומעים, ובהאזינו למדובר שמע שמשוחחים בסוגיא "תורבץ הושט" בתחלת פרק אלו טריפות¹¹.

השיחה התורנית נמשכה שעות רבות, וכל השומעים והגאון ר' יוסף כל"בו בראש, נהנו מאד.

לירידיים בלייפציג שם נפגש עם גדולי התורה, למרות שהיה עדיין צעיר לימים ולא הגיע לשנתו הארבעים.

ר' יוסף כל"בו היה בטבעו תקיף בדעתו, בעל לב רחב, ידע מעלת עצמו ונתן להרגיש זאת גם לאחרים, שמר מאד על כבוד התורה בזהירות גדולה ביותר בכל פרטי הפרטים.

כולם ידעו את דרכו של הגאון ר' יוסף כל"בו שבעת לימודו אין לשאול אותו שום דבר. בגמרו את הלימוד או גם באמצע הלימוד, כשהוא בעצמו הפסיק ממשנתו – יכולים לשאול אותו מה שרוצים.

ר' יוסף כל"בו רגיל היה ללמוד בקול וברתיחה רבה כטבעו הכל ברחבות. וכשהיה לומד לעצמו, היה לומד בקול-רם כאילו לומד עם עוד אחד. כל פסקא בגמרא, רש"י ותוספות היה מתרגם לאידיש, ובלמדו רש"י או תוספות היה רגיל לעתים קרובות לומר "הרי קושיא עלך רש"י, איך אתה אומר שפירוש מימרא זו כך היא, כי אז הרי ישנה סתירה על כך מענין זה או אחר, רק כוונתך היא כך וכך". כך היה לומד תוספות, רי"ף, רא"ש, הכל ברחבות של מכיר במציאות מהותו המעולה.

בשעה שהגאון ר' יוסף כל"בו ישב באותו ערב ולמד, נכנס לבית הכנסת אברך צעיר, שק על כתפיו וניגש מיד אל התנור החם להתחמם. מורגש היה שקר לו מאד לאברך זה ועיף הוא מאד מטרחת הדרך.

טז. כעבור זמן קצר מכניסת האברך לבית הכנסת, ניגש אליו ר' ירוחם דוב הדייג ומוכר הדגים, לומר לו "שלום עליכם", לשאול אותו אם יש לו מה לאכול ולבחנו בלימוד.

ר' ירוחם דוב היה למדן גדול ומכניס אורחים מופלא. בשביל אורח תלמיד-חכם היה לו חדר מיוחד.

ר' ירוחם דוב הדייג היה עסוק יומיים בשבוע, ביום הרביעי וביום החמישי, בעסקו מכירת דגים. כשהיה צעיר יותר ובניו ר' גדליה פישל ור' טוביה היו צעירים ולמדו בישיבות, היה הוא בעצמו הולך יחד עם הנכרים אל הנהרות לדוג דגים, ובהלכו אתם היה חוזר בעל-פה על המסכתות של סדר נשים. כשבניו נכנסו בשותפות אתו, התחילו הם ללכת לדוג דגים בנהר, ור' ירוחם דוב היה עסוק במסחרו רק יומיים בשבוע, ובזמנו הפנוי היה יושב ולומד בהתמדה גדולה.

במשך עשרים שנות לימודו בהתמדה רבה, נהיה ר' ירוחם דוב בקי בהרבה דפי גמרא.

זה ימים מספר שהוקשה לו, לר' ירוחם דוב, פירוש רש"י על המימרא "שני ימים טמא ראיתי פתחה י"ז"

(11) חולין מג, ב.

(10) ערכין ח, א.

בבואי לבית המדרש באותו לילה ללמוד שיעורי הקבוע – מצאתי קהל גדול בבית המדרש. מסביב לשולחן העומד בכותל הדרומי של בית המדרש, ישבו הגאון ר' יוסף כל בו, ר' זלמן יחיאל מגיד השיעור, ר' פסח בער המתמיד, ר' שמואל נחום הפרוש, ר' ירוחם דוב הדייג ור' אברהם שמעיה השותק, וכמעט כל אלה שלמדו בחברת "מאחרי שבת". ליד השולחן ישב איש זר שאיני מכירו, והאזין לדברי ר' זלמן יחיאל מגיד השיעור.

בבית המדרש הקטן של הפרושים, היו אז שתי חברות: חברה אחת של "מאחרי שבת" שהיתה רגילה לשבת בבית המדרש עד חצות הלילה וללמוד, וחברה שניה של "משכימי קום" שהיו רגילים לבוא לבית המדרש בשעה שלש לפנות בוקר וללמוד. נוסף על כך היו כמה מנינים פרושים שהיו לומדים מחצות הלילה עד אור הבוקר. אני – מספר החסיד ר' פנחס – הייתי חבר בחברת "משכימי קום".

~ רשימת הרבנית רבקה ~

ימי ההתרגשות

בַּעֲת הַהֵיא, בַּשָּׁנָה תר"ח⁹¹ בְּעָרְךָ, יְמֵי הַתְּרַגְּשׁוֹת הָיוּ בְּבֵית כְּבוֹד קְדוּשַׁת רַבֵּינוּ אַאזְמוֹרֵר הָרַב 'צִמַּח צְדָק', פִּי בְּנוֹ צְעִירוֹ (כְּבוֹד קְדוּשַׁת אַאזְמוֹרֵר הָרַב הַקְּדוֹשׁ מוֹהַר"ש זִכְרֵךְ צְדִיק וְקְדוֹשׁ לְבַרְכָּה, לַחֲיֵי הָעוֹלָם הַבָּא) בָּא לְעוֹנַת הַשִּׁידוּכִים.

וּשְׁנֵי הַפְּתִים, בֵּית הָרַב רַבֵּי בְּרוּךְ שְׁלוֹם⁹² וּבֵית הָרַב רַבֵּי שְׁנִיאֹר זְלַמָּן⁹³ (שְׁנִיָּהֶם בְּנֵי כְּבוֹד קְדוּשַׁת אַאזְמוֹרֵר הָרַב 'צִמַּח צְדָק') הִתְחִילוּ לְהַתְּרַגְּשׁוֹת⁹⁴, פִּי לְשְׁנֵיָּהֶם הָיוּ בְּנוֹת⁹⁵ ... וְלֹא אַחֲרָת חֲשָׁבוּ פִּי יִתְחַתְּנוּ עִמָּהֶם, וְכָל אֶחָד חָפֵץ בְּאֶחָיו הִצְעִיר הֶפֶן זְקוּנִים, שְׁהֵיָּה מוּפְלָג בְּכִשְׁרוֹנוֹתָיו הַבְּלִיָּה רְגִילִים וְחָבִיב מְאֹד לְאֶבְיוֹ, וַיִּקֶּר לוֹ יָתֵר עַל שְׁאָר אֶחָיו הַגְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ, וְכִבֵּר הָיָה בֶּן אֲרִבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיּוֹתֵר⁹⁶.

95) ברשימות רבינו (שנמצא העתק מהן) ע"ד הרב"ש ואשתו הרבנית מרת ראדייא*: "ארבעה בנות היו להם, ציפע רחל, רבקה, ביילא, לאה (שתים האחרונות שמותיהן ספק אצלי, כן סדרן לא אדע)".
בכמה מקומות הובאו שמות בנות הרב"ש: ביילא, לאה שרה**, רבקה**, גאלדא**, זלאטע****.

* **ראדייא**: ברשימה שבשוה"ג הבאה: ראדא. ראה אודותיה – "רשימות הרב"ש" (רשימות עניינים וסיפורים כתובים בידי הר"ר ברוך שניאור ז"ל שניאורסאהן) ע' נס. ע' טו ואילך. ע' עח.

** **ביילא, לאה שרה**: רשימת בני המשפחה על"פי המפקדים מחודש כסלו תרי"א שבהערה 63. ושם, שמרת ביילא היתה אז בת תשע עשרה שנה ומרת לאה שרה היתה אז בת שתים עשרה שנה.

*** **רבקה**: אשת הר"ר משולם רייד – ראה אגרות קודש שם ע' קסא. ע' רלג (מכתב הרב"ש בן אדמו"ר הצ"צ). – בהערת המו"ל לאגרות קודש שם, שנוגדה, כנראה, אחרי המפקד שלפניו.

**** **גאלדא**: ראה לקמן הערה 159.

***** **זלאטע**: במצבה שנתגלתה לאחרונה בליובאוויטש בסמיכות לאוהל הרבניות: "... הצנועה וחשובה מ' זלאטע בת הרב המפורסם) מ' ברוך שלום נפ' אור ליום א' ו' כסלו תריב". ואם הכונה לרב"ש בן אדמו"ר הצ"צ, צ"ע מדוע לא נמנתה במפקד הנ"ל.

91) ראה לקמן הערות 97-98.

92) כ"ק הרה"ק הרה"ח הר' ברוך שלום, בנו הבכור של אדמו"ר הצ"צ. נולד בשלהי מרחשון תקס"ו*. נסתלק ט"ז שבט תרכ"ט. ראה אודותו – בית רבי ח"ג פ"ח.

93) כ"ק אדמו"ר הר' חיים שניאור זלמן מליאדי, בנו השלישי של אדמו"ר הצ"צ. תקע"ד (בערך)** – ד' טבת תר"ם. בעודו ילד הוסיפו לו את השם "חיים" (ראה מ"ש הרח"א ביחבסקי בפתיחה לתהלים "יהל אור" פאלטאווע, תרע"ח. "כתבי הרח"א ביחבסקי" (ניו יארק, תש"נ) ע' קמד. "הקריאה והקדושה" שבט תש"ב ע' ד). ראה אודותו – בית רבי שם. ספר השיחות תש"ו ע' 38. וש"נ.

94) ראה רשימת רבינו שבהערה 97.

* במאמרי אדה"ז תקס"ו (ח"א ע' רא ואילך) נדפס ד"ה וידבר ג' קדש לי כל בכור. בכותרת: "יום א' ערב חנוכה (בסעודת מצות פדיון הבן הנ"ל)", וברשימת מאמרי כ"ק אדמו"ר מהררי"צ (קה"ת, תשכ"ח) ע' 8. שהכונה ל"סעודת מצות פדיון הבן של רבי נ"ע", וא"כ נולד הרב"ש בשלהי מרחשון תקס"ו. ב"הקריאה והקדושה" (שבט תש"א ע' ו); ספר השיחות קיץ ה'ש"ע ע' 74 בהערה – שנוגד בשנת תקס"ד. בבית רבי ח"ג רפ"ח שנוגד בערך שנת תקס"ו. ברשימת בני המשפחה שבהערה 63. שבחודש כסלו תרי"א ר' בן ארבעים וחמש שנה.

** ברשימת בני המשפחה שבהערה 63. שבחודש כסלו תרי"א ר' בן שלשים ושמונה שנה.

... וְהָיוּ שְׁלוּחִים שׁוֹנִים מְכַל בֵּית בְּיָחוּד לְכַבֵּד אֶבְיָהֶם כְּבוֹד קְדוּשַׁת אַאזְמוֹר"ר הָרַב צְמַח צְדָק לְהַמְלִיץ טוֹב בְּעַדָם, כִּי דוֹקָא בְּבֵתוֹ יִבְחָרוּ לְאַשָׁה עֲבוּר אֶבְיָהֶם, בְּנֵו הָאֶהוּב, וּשְׁנִיָּהֶם הָיוּ טוֹעֲנִים עִם כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֶבְיָהֶם וְאַמָּם⁹⁶. וְכֵה נִתְמַשֵּׁךְ בְּעַרְךָ חֲצִי שְׁנָה יוֹתֵר, עַד כִּי לְגַלִּי הַבְּחִירָה שֶׁבַחַר כְּבוֹד קְדוּשַׁת אַאזְמוֹר"ר הָרַב צְמַח צְדָק נִבְחָרָה בַּת הָרַב רַבִּי שְׁנִיאֹר זְלַמֵּן⁹⁷.

... וּבִיּוֹם ו' או' ז' אֶלּוּל תר"ח⁹⁸ הִיָּתָה חֲתוּנַת כְּבוֹד קְדוּשַׁת אַאזְמוֹר"ר מוֹהֲר"ש עִם בַּת אָחִיו הָרַב רַבִּי שְׁנִיאֹר זְלַמֵּן, בְּרוֹב פְּאָר וְהָדָר עַל דְּרָךְ הַפְּלָגָה. סִיפֵר לִי אֶחָד שֶׁזָכַר אֶת זֶה שֶׁהִתְחַיְּגָה הִיָּתָה נִפְלְאָה בְּמִינָהּ. וְאַחַר הַחֲתוּנָה תִּיְכַף נִחְלָתָה הַפְּלָה, וְהִתְמַשֵּׁךְ חֲלָהּ בְּמָאד, וְסָבַל כְּבוֹד קְדוּשַׁת אַאזְמוֹר"ר מוֹהֲר"ש זָכַר צְדִיק וְקָדוֹשׁ לְבָרְכָה לַחֲיֵי הָעוֹלָם הַבָּא, יְסוּרִים גְּדוֹלִים⁹⁹.

הַמַּשְׁתָּה נַחֲלָתָה הַכֵּלָה, וְכַשֵּׁי שְׁבוּעוֹת הִי הוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר הַרַה"ק בְּדִירַת חוֹתְנוֹ כ"ק ד"ו אַחִיו הַרַחֲשִׁיז, וְשֶׁב הוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר לְבֵית הוּד כ"ק אַבִּי, וְהִיא חֲלָתָה כְּשִׁלּוֹש חֲדָשִׁים, וּנְפִטְרָה.

הוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר הַצִּי"צ הִי בְּצַעַר גְּדוֹל מִהַמְּאוּרַע .. וּמַעֲשֵׂה הַנְּשִׁיקָה שְׁכַבּוּד ק' א"ו הַרְבֵּנִית נִשְׁקָה אַת בְּנָה תַּחַת הַחוּפָה בְּאִמְרָה לוֹ: מַחֲתָן קוֹם אֲהַעַר וְנִשְׁקָה לוֹ. וְגַם סִיפֵרוּ לוֹ הַמַּעֲשֵׂה שֶׁהִי בְּמוֹשֵׁק בְּבֵית כ"ק חֲמוּתוֹ הַרְבֵּנִית הַנִּל"א, בְּהִיּוֹת הוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר בֶּן אַרְבַּע שָׁנִים.

הַנְּדוּנָיָה הִי מוֹנַח אֲצִל הַגְּבִיר הַחֲסִיד ר' שְׁלֵמָה ז"ל מְאַנְעִסְזָאָהן** בְּשִׁקְלָאוֹ, וְהוּא קָנָה בְּשִׁלִּיש שְׁטְרֵי הַמְּלוּכָה, שְׁלִישׁ בְּעַסְקָא לְסוֹחָרִים גְּדוֹלִים, שְׁלִישׁ קָנָה בְּשׁוֹתְפוֹת אַבְנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיוֹת, הַכֵּל כְּפִי שְׁסִידֵר הוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר צ"צ. הַרַחֲשִׁיז דַּרְשׁ כִּי יַחֲזִירוּ לוֹ הַכֶּסֶף בְּשִׁלְיֻמוֹת, הוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר לֹא אָבָה לְקַבֵּל לְעַצְמוֹ אֲפִילוֹ אַגוּרָה אַחַת, כִּי הִי בְּלָבוּ עַל כִּלּוֹת הַשִּׁידוּךְ, וְכ"ק אַאזְמוֹר"ר הַצִּי"צ פִּסַּק כִּי כִּלּוֹת הַסְּכּוּם שֶׁל הַקָּרָן (מַלְבַּד הַרְיוּחַ) יַחֲצֵה לְשִׁתִּים, מַחֲצֵה יַחֲזוֹר לְבַעֲלֵיו חוֹתְנוֹ שֶׁל כ"ק ד"ו הַרַחֲשִׁיז, וּמַחֲצִיתוֹ יַחֲלַק לְב' חֲלָקִים, חֶלֶק א' יְהִי עַל צְדָקַת רַמְבַּעֲה"ג וְחֶלֶק א' עַל צְרִיכֵי הַכֵּלָה, וְהַרְיוּחַ יְהִי לְהוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר.

הוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר מֵיָאֵן לְקַבֵּל גַּם אֶת הַרְיוּחַ שְׁעֵלָה קְרוֹב לְאַלְף רו"כ זָהָב, וְאָמַר: אִם שְׁלוֹ הוּא, הַרְיֵהוּא מְקַדִּישׁ סְכּוּם זֶה לְצְרִיכֵי הַדְּפַסַת סֵפֶר לְקוּטֵי תוֹרָה, אֲשֶׁר זֶה כְּשֵׁנָה וְיוֹתֵר שֶׁהוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר צ"צ מַתְּעַסֵּק לְסַדְרוֹ, וְזֶה יְהִי לְזוֹכוֹת עֵלְיוֹ נִשְׁמַת בַּת אַחִיו שְׁנִפְטְרָה.

הוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר הַצִּי"צ מֵצָא כִּי הַצַּעַתוֹ בַּעֲנִין זֶה נִכּוֹנָה הִיא, וּבַעַת הַהִיא הוֹסִיף הוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר הַצִּי"צ עַל הַקְּאִפִּיטָאָל שֶׁל הוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר (כְּמַבּוּאָר בְּאַחַת הַרְשִׁימוֹת אֲשֶׁר מִשְׁנׁלֵד הוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר אָמַר הוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר לְכ"ק א"ו הַרְבֵּנִית מ' חִי מוֹשֵׁקָא כִּי צְרִיכִים הַקְּצִיב עֲבוּר הִילַד כְּמוֹ שְׁנוֹתַיִם לְכֵל הַבְּנִים, וּבְהַקְבִּץ אִיזָה סְכּוּם הִי קוֹנָה שְׁטַר הַמְּלוּכָה עֲבוּרוֹ, וְעַד עַת חֲתוּנָתוֹ לֹא יָדַע הוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר מִזֶּה, כִּי הוּא יָדַע רַק מִן הַמַּתְנַת קְטְנוֹת שְׁקִיבַל בְּכִלְעַת, וְהָיוּ לוֹ אִיזָה מַעוֹת רו"כ, אֲבָל שְׁתָּהִי לוֹ סְכּוּם נִכּוֹן בְּשְׁטְרֵי הַמְּמַלְכָה לֹא יָדַע כֵּלָל, וְקוֹרֵם חֲתוּנָה סִיפֵר לוֹ הוּד כ"ק אַבִּי, וְנָתַן לוֹ אוֹ בַּמַּתְנָה 5 רַעֲנַטְעס [=הַקְּצַבּוֹת שְׁנִתּוּיַת] בְּנֵי 300 רו"כ¹⁰⁰.

לְהַפְּיֵג צַעֲרֵי – מִסְפָּר הוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר לְהוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר – כְּאַאזְמוֹר"ר נָתַן לִי כְּתָבִים כְּתִי"ק גַּם מַאֲלוֹ שְׁלֹא הָרָאָה לְשׁוּם

96 רָאָה שׁוֹת דְּבָרֵי נַחֲמִי חֶלֶק אַה"ע סַמ"ח. הוּבָא ב"פַּתַח דְּבַר" שְׁבַעֲרָה 2.

97 ב"רוֹשֶׁם חוֹמֵר" שְׁבַעֲרָה 71 מִמְּשִׁיךְ רַבִּינוֹ: בַּחוּרָף תר"ז הַתְּחִילוּ לְדַבֵּר בּוֹ נִכְבְּדוֹת, וְלֹאֲחִיו הַרַה"ק הַרְבִּ"שׁ הַרַחֲשִׁיז יִשְׁנֵם בְּנוֹת, וְכֵל אַחַד מֵהֶם מִשְׁתַּדֵּל וּמַתְאַמֵּץ אֲצִל כ"ק אַבִּיהֶם אַאזְמוֹר"ר הַצִּי"צ לְהַשְׁתַּדֵּךְ עַמְדוֹ.

... וְכ"ק דוּדִיזְקֵי מוֹהַרֲחִ"שׁ .. הַרְבֵּנִית שְׁלוֹ חִי שְׁמָה .. וְלֵהֶם שְׁתֵּי בְּנוֹת וּבֵן יַחִיד. הֵם הָיוּ מְרִי נֶפֶשׁ כִּי הַרְבָּה בְּנִים וּבְנוֹת הוּלִידוּ וְנִשְׁאָרוּ רַק שְׁלֹשָׁה אֲלוֹ ..

בַּחוּרָף הַהוּא (תר"ז), בַּעַת הַרִיד קָנוּ עֲבוּר בַּתֵּם סְטַעֲרָנָא מְרַגְלִית בַּעַד אֲלָף וּב' מֵאוֹת רוֹבֵל כֶּסֶף סַעֲגָאָצִיעַס [= שְׁטְרוֹת כֶּסֶף], וְהַכֵּל בְּשִׁבִיל כּוֹנֵנַת הַשִּׁידוּךְ, וְחוֹתְנוֹ שֶׁל ד"ו הַרַחֲשִׁיז* נָתַן נְדוּנָיָה חֲמֵשָׁה אֲלָפִים רו"כ בּוּזָה רַעֲנַדְלַעַךְ, חֲמֵשׁ מֵאוֹת רו"כ בּוּזָה עַל ר' מֵאִיר־בַּעַל־הַנֶּסֶס, וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת רו"כ עַל צְרִיכֵי הַכֵּלָל, וְכ"ק אַאזְמוֹר"ר צ"צ בִּירַךְ אוֹתוֹ בְּאַרְיִכוֹת יָמִים בְּרִיאִים.

כֵּל הַחוּרָף הַהוּא הִיָּתָה הַתְּחַרְרוֹת גְּדוֹלָה בֵּין בֵּית כ"ק דוּדִיזְקֵי הַרְבִּ"שׁ וּבֵית כ"ק ד"ו הַרַחֲשִׁיז. וְלִבְסוֹף נִצְחָה בֵּית כ"ק ד"ו הַרַחֲשִׁיז, וְהוּד כ"ק אַאזְמוֹר"ר הַרַה"ק נַעֲשֵׂה לַחֲתָן עִם בַּת אַחִיו סְטַעֲרָנָא גַם כ"ק ד"ו מוֹהַרֲחִ"שׁ.

98 רָאָה בַּת כ"ק ד"ו הַרַחֲשִׁיז יוֹם בַּתְּחִילָתוֹ (נִשָּׂא בּוּוּוֹג רֹאשׁוֹן אַת בַּת אַחִיו אַדְמוֹר"ר מוֹהַרֲחִ"שׁ – תר"ח). "פַּתַח דְּבַר" שְׁבַעֲרָה 2.

בְּרִשִׁמַת רַבִּינוֹ ("רוֹשֶׁם חוֹמֵר") שְׁבַעֲרָה הַקְּדוּמַת וּבְסוֹפֵר הַתּוֹלְדוֹת אַדְמוֹר"ר מוֹהֲרִ"שׁ (קַה"ת, תְּש"ו. תְּש"ז) ע' 12: "בְּשִׁנַּת תר"ז נִשְׁתַּדֵּךְ עִם בַּת אַחִיו הַרַה"ק ר' חַיִּים שְׁנִיאֹר זְלַמֵּן – סְטַעֲרָנָא. הַתְּנָאִים נַעֲרַכּוּ בַּחֲגִיגָה גְּדוֹלָה וְהַגְּבִילוּ זְמַן הַחֲתוּנָה לְש"ק אַחֲרֵי חַג הַשְּׁבוּעוֹת". בְּסוֹפֵר הַשִּׁיחוֹת תְּרַצ"א ע' 240: "כְּמַדוּמָה שֶׁכֶּךְ שְׁמַעֲתִי שְׁנִשְׂוֵי מוֹהַרֲשֵׁנ"ע הִי קוֹרֵם הַבִּ"מ שְׁלוֹ". בְּסִידְרַת הַזְּכָרוֹנוֹת "פּוֹן לִיבְאוּוִיטְשַׁעֲרֵר רַבִּינִים הוִיף" (הַנִּלְעָרָה 2), מְסוֹפֵר הַסְּתַלַּק בְּשִׁנַּתוֹ 49¹⁰¹ (וְרָאָה לְעֵיל הַעֲרָה 71) וְנִישְׂוֵאוֹי הַרַאשׁוֹנִים הָיוּ בְּהִיּוֹתוֹ בֶּן 15.

99 בְּסוֹפֵר הַתּוֹלְדוֹת שֵׁם: "עַל הַחֲתוּנָה בְּאוֹ אֲלָפֵי חֲסִידִים, וְחַגְגוּהָ בְּרַעַשׁ גְּדוֹל. בַּתוֹךְ שְׁבַעַת יְמֵי הַמַּשְׁתָּה חֲלָתָה הַכֵּלָה, כְּשִׁלְשָׁה חֲדָשִׁים אַרְכָּה מַחֲלָתָה וּנְפִטְרָה". בְּשִׁיחוֹת סִיּוּן־מִנ"א תְּרַצ"ב (תּוֹרַת מִנַּחֵם רִשִׁמַת הַיּוֹמָן ע' רַמז): "וּוּוּגוֹ הָא' הִי רַק ב' או ג' חֲדָשִׁים".

בְּרִשִׁמַת רַבִּינוֹ ("רוֹשֶׁם חוֹמֵר") הַנִּל: הִגִּיעַ זְמַן הַחֲתוּנָה, הַתְּקַבְּצוֹ אֲלָפֵי חֲסִידִים וְהִיָּתָה הַחֲתוּנָה בְּרַעַשׁ גְּדוֹל, וּבְשַׁבַּעַת יְמֵי

(* חוֹתְנוֹ – הַחֲסִיד ר' יַעֲנִי הַלּוֹי מוֹהַמִּי"ל (תּוֹלְדוֹת מִשְׁפַּחַת הַרַב מִלְּאִדִּי" (הַנ"ל הַעֲרָה 57) ע' 64.)

(* נַעֲתַק לְעֵיל הַעֲרָה 74.

(** רָאָה אוֹדוֹתוֹ – לְקַמֵּן הַעֲרָה 103. וּש"ל.

... בַּת הָרֵב רַבֵּי בְרוּךְ שְׁלוֹם¹⁰⁰ בְּמִשְׁךָ זְמַן מָה נִשְׁאַף אִישׁ, וְהִיָּתָה מְעוּבָרָת, וְנִחְלָתָה בְּחוּלֵי קֶשֶׁה וְכַבֵּד מְאֹד רַחֲמָנָא-לִיְצַלְךָ וּמִתָּה אָף הִיא ...”

(יז) וכבוד קדושת אאזמו"ר מוֹרְבֵ"שׁ אֲז כֵּן חֲמַשׁ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹתֵר, וְהִיא סְמוּךְ עַל שׁוֹלְתָן כְּבוֹד קְדוּשַׁת אָבִיו הָרֵב 'צֶמַח צְדָק' זָכָר צְדִיק וְקְדוֹשׁ לְכַרְכָּה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, נִשְׁמָתוֹ בְּגִזְי מְרוּמִים, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

בלימודים בהתמדה גדולה, עד שהתחלתי לסבול מכאב ראש, והפסקתי ללמוד בשקידה כזו, וכשני חדשים למדתי רק כארבעה חמשה שעות ביום.
(100) זו שנוצר לעיל שרצו בבית הרב"ש שתינשא לאדמו"ר מהר"ש.

אחד מהבנים, וציויה לפנות חדר הסמוך לחדרו ממש באופן אשר בכל עת אוכל לכנוס לחדר קדשו, ואני – מסיים הוד כ"ק אאזמו"ר ענין זה – לא דאגתי על האבידה רחמנא-ליצלן כי לא שלי היתה...
כל הב' חדשים אלול ותשרי (תר"ח) הייתי מתבודד ושוקד

~ אגרות קודש - אדמו"ר הריי"צ ~

טובה ומתוקה בגו"ר בשנת חיים ופרנסה טובה מתוך הרחבה, שנה אשר בה ירים השי"ת קרן התורה וקרן אחבי"י שי.

בי"ה. ב' כ"ה אלול, תרפ"ט

ידידי הנכבד והנעלה וו"ח אי"א
מוהר"ר ברוך שלום שי הכהן

והנני ידו הדו"ש ומברכו בכוח"ט ובגמח"ט

שלום וברכה.

יוסף יצחק

לקראת השנה החדשה הבאה עלינו בתוך כאחבי"י שי לטובה ולברכה הנני לברך את ידידי ובי"ב שי בברכת שנה

המשך ביאור למס' בא מציעא ליום שבת קודש עמ' א

19 התוספת סאה שהוסיף מגיע כובד משקלם למשקל לתך חטים, 20 וחייב על שיש כאן תוספת נפח על משאה, שאף שהביא עליה 21 כמשקל לתך חטים, מכל מקום הוסיף על משאה בנפח. 22 מקשה הגמרא: וְהָא עֲלָה קְתַנֵּי בַּמִּשְׁנָה וְכִמְהָ יוֹסִיף עַל מִשְׁאֹו וְיִהְיֶה 23 חָיִיב, סוּמְכּוּס אֹמְרֵי מִשּׁוּם רַבֵּי מֵאִיר סָאָה לְגַמְל שְׁלִשָּׁה קֶבֶץ 24 לְחֵמוֹר'. אִם כֵּן שׁוּב מוּכַח מֵהַמִּשְׁנָה שֶׁכִּשְׁהוֹסִיף שְׁלוֹשָׁה קֶבֶץ 25 בְּלִבֵּד יִהְיֶה חָיִיב, וְכַשִּׁית אֲבִי. 26 מֵיִשְׁבַּת הַגִּמְרָא: לְעוֹלָם אֲפֻשֵׁר לִפְרֹשׁ שֶׁרַק כִּשְׁהוֹסִיף עַל מִשְׁאָה 27 סָאָה יִתְחַיֵּב וְכַשִּׁית רַבָּא, וְהַמִּשְׁךָ דְּבִרֵי הַמִּשְׁנָה אֵינָם עוֹלִים עַל 28 הַדִּין שֶׁשֶׁכֶּרָה לְהִבְיָא לְתַרְךָ חֲטִים וְהִבְיָא לְתַרְךָ שְׁעוּרִים, אֲלֵא זֶה דִּין 29 נוֹסֵף וְהָבִי קְאָמְרֵי, חֵיבָא דְלֵא שְׁנֵי – בְּאוֹפֵן שְׁלֵא שִׁינָה אֲלֵא שֶׁכֶּרָה 30 לְהִבְיָא עֲלֵיהָ חֲטִין וְהִבְיָא חֲטִין, וְכֵן שֶׁכֶּרָה לְהִבְיָא שְׁעוּרִין וְהִבְיָא 31 שְׁעוּרִין, כִּמְהָ יוֹסִיף עַל מִשְׁאֹו וְיִהְיֶה חָיִיב, סוּמְכּוּס אֹמְרֵי מִשּׁוּם רַבֵּי 32 מֵאִיר סָאָה לְגַמְל שְׁלִשָּׁה קֶבֶץ לְחֵמוֹר. 33 הַגִּמְרָא מִקְשָׁה מְבַרֵּיתָא עַל שִׁית אֲבִי. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: תָּא שְׁמַע, 34 הַשּׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוּר לְהִבְיָא עֲלֵיהָ לְתַרְךָ [דְּהֵינּוּ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה סָאָה] 35 חֲטִין, וְהִבְיָא עֲלֵיהָ

1 יהיה חייב. רבא אמר, מפני שהנפח קשה למשאוי תנן, וביאור 2 הדבר, תְּקֵלָא כִּי תְּקֵלָא – משקל המשאוי קשה לבהמה כמשקל 3 המשאוי אבל נפח המשא אינו קשה לבהמה כמשקל המשא, 4 אלא שתוספת נפח מעל המשא הרגיל מקשה עליה. ולכן אינו 5 חייב עד שישוה משקל השעורים למשקל החטים, כלומר, 6 שיוסיף על הלתך שעורים סאה שלמה שבכך יהיה כובד משקלם 7 כלתך חטים, ואז יהיה חייב כי נִפְתָּא הָוֵי תוֹקְפָת – הנפח הנוסף 8 נחשב כתוספת וחייב. 9 הגמרא מקשה ממשנתינו על שיטת רבא: תַּנֵּן – שנינו במשנתינו, 10 השוכר את החמור לְהִבְיָא עֲלֵיהָ לְתַרְךָ חֲטִין וְהִבְיָא לְתַרְךָ שְׁעוּרִין, 11 ומתה, פְּטוּר, וְאִם הוֹסִיף עַל מִשְׁאֹו חָיִיב. מֵאִי לָאוּ שֶׁאִם הוֹסִיף עַל 12 מִשְׁאָה שְׁלִשָּׁה קֶבֶץ חָיִיב, וּמוּכַח מִכָּן שֶׁנִּפְחַ קֶשֶׁה לְבַהֲמָה כִּמְשָׁא, 13 שאף שהביא עליה לתך שעורים שמשקלם קל מחטים, מכל מקום 14 כיון שבנפח הביא לתך שעורים הרי זה קשה לחמור כלתך חטים, 15 ולכן אם הוסיף על זה שלושה קבין חייב, וכשיטת אביי. 16 דוחה הגמרא: לֵא – אֵין כּוּוֹנָת הַמִּשְׁנָה שֶׁבְּהוֹסִיף שְׁלוֹשָׁה קֶבֶץ 17 חָיִיב, אֲלֵא כּוּוֹנָת הַמִּשְׁנָה שֶׁאִם הוֹסִיף סָאָה שְׁעוּרִין עַל הַלְתֵךְ 18 שְׁעוּרִים חָיִיב, וְהַטַּעַם הוּא מִפְּנֵי שֶׁהַלְתֵךְ שְׁעוּרִים שֶׁהִבְיָא בְּצִירֹוּף

לְנֶהֱגַת כְּבוֹד!

בתקופת ספירת העמר אנו נוהגים מנהגי אבילות בגלל פטירת עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא שנפטרין כיון "שלא נהגו כבוד זה בזה".

הפלא ופלא! הרי רק בפרשה הקודמת למדנו שרבי עקיבא הוא זה שאמר ש"ואהבת לרעה כמוך - זה כלל גדול בתורה"! אז איך יתכן שדוקא התלמידים שלו יפסלו בכזו מצוה חשובה של אהבת ישראל? ומדוע כלם נפטרו באותה תקופה?

ההסבר הוא שתלמידי רבי עקיבא היו אמתיים. כיון שהם אהבו אחד את השני, הם גם נסו ללמד אחד את השני מהי הדרך הנכונה... הרי כשהרב מלמד משהו ויש לו הרבה תלמידים, כל תלמיד מבין ומפרש את דבריו קצת אחרת.

ואכן בעבודת השם יש דרכים שונות: קיום המצוות מתוך אהבה, יראה, או קבלת על, וכן הלאה. כאשר תלמיד אחד ראה שחברו לא מבין (לדעתו) את דברי הרב, הוא נסה להסביר לו. ואם חברו לא קבל את הדברים, הרגיש התלמיד שהוא לא יכול לכבד אותו מספיק, כי הוא לא מבין את דברי רבי עקיבא... מסכה זו לא נהגו התלמידים די כבוד זה בזה. לא שהיתה ביניהם מריבה חלילה, אלא חסר כבוד כפי שהיה ראוי להיות בין תלמידי של רבי עקיבא שהדגיש את מצות אהבת ישראל.

אבל על זה לבד לא מגיע להם ענש כזה חמור. אלא, מסביר הרבי שהיה זה כעין עין הרע ששלטה בהם בגלל מספרם הגדול, בצרוף העבדה שלא נהגו מספיק כבוד זה בזה.

ומי בכל זאת שרד את המגפה הזאת? חמשה תלמידים וביניהם רבי שמעון בר יוחאי. אצל רשב"י ראינו בדיוק את ההפך. אהבת ישראל גדולה.

כשרשב"י יצא מהמערה כעבר שלוש עשרה שנים, הוא רץ לפני הכל לעסק בענין של אהבת ישראל. הוא שאל האם יש משהו שצריך לתקן ודאג לסמן דרך תורה (וינקיה מקברים הטמונים באדמה) עבור הכהנים בעיר טבריה, שלא יצטערו ויצטרכו ללכת בדרך אחרת.

ב'מכתב כללי' מיוחד שכתב הרבי בשנת תש"ל לילדים וילדות, לקראת ל"ג בעומר, הביא הרבי את הבאור הנפלא הזה ולמד מכה כמה מסקנות - הוראות בעבודת השם: א. צריך לקיים את המצוות בשלמות, כמו תלמידי רבי עקיבא שכל אחד דבק בשלמות בדרך שלו בעבודת השם. ב. אך כמובן צריך לקיים גם את מצות אהבת ישראל בשלמות. ג. גם אם מישהו עובד את השם בדרך קצת אחרת, עלינו לנהג בו בכבוד גדול. ואפילו אם הוא לא עובד את השם כמו שצריך, בקיום התורה ומצוות, עלינו ללמד עליו זכות ולסייע לו, בדרכי נעם, להתקדם בקיום המצוות.

(מעובד ע"פ לקו"ש חל"ב עמ' 149 ואילך, ח"ז עמ' 341 ואילך. מתוך 'נשמתא דאורייתא')

חומש לקריאה בציבור

פרשת אמור

זאת באופן של 'מין' - מקרבת' דרך של זהר ואור. ולמעט בהשפעה בדרך של 'שמאל' - דוחה. על פי זה ימחק לשון הפסוק "אמור.. ואמרת" ולא "דבר", כי 'דבור' הוא לשון קשה, מה שאין כן אמירה היא לשון רכה.

(לקוטי שיחות חכ"ז ע' 165)

שני ^ט וידבר יהוה אל-משה לאמר: ^י ודבר אל- אהרן לאמר איש מזרעך לדורתם אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב לחם אלהיו: ^{יא} כי כל-איש אשר-בו מום לא יקרב איש עול או פסח או חרם או שרוע: ^{יב} או איש אשר-יהיה בו שבר רגל או שבר יד: ^{יג} או גפן או דק או תכלל בעינו או גרב או ילפת או מרוח אשד: ^{יד} כל-איש אשר-בו מום מזרע אהרן הפהן לא יגש להקריב את-אשי יהוה מום בו את לחם אלהיו לא יגש להקריב: ^{טו} לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן-הקדשים יאכל: ^{טז} אך אל- הפרכת לא יבא ואל-המזבח לא יגש פי-מום בו ולא יחלל את-מקדשי בני אהרן יהוה מקדשם: ^{יז} וידבר משה אל-אהרן ואל-בניו ואל-כל-בני ישראל: ^{יח} פ כב ^{יט} וידבר יהוה אל-משה לאמר: ^כ דבר אל-אהרן ואל-בניו ויגורו מקדשי בני-ישראל ולא יחללו את-שם קדשי אשר הם מקדשים לי אני יהוה: ^{כא} אמר אלהים לדתיתכם כל-איש א אשר-יקרב מכל- זרעכם אל-הקדשים אשר יקדישו בני-ישראל ליהוה וממאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מלפני אני יהוה: ^{כב} איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר והנגע בכל-טמא-נפש או איש אשר-תצא ממנו שכבת-זרע: ^{כג} או-איש אשר יגע בכל- שרץ אשר יטמא-לו או באדם אשר יטמא-לו

כא * ויאמר יהוה אל-משה אמר אל-הכהנים בני אהרן ואמרת אלהם לנפש לא-יטמא בעמיו: ^ב כי אם-לשארו הקרב אליו לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו: ^ג ולאחתו הבתולה הקרובה אליו אשר לא-היתה לאיש לה יטמא: ^ד לא יטמא בעל בעמיו להחלו: ^ה כתיב לא-יקרחה קרי לא-יקרחו קרחל בראשם ופאת זקנם לא יגלחו ובבשרם לא ישרטו שרטת: ^ו קדשים יהיו לאלהיהם ולא יחללו שם אלהיהם כי את-אשי יהוה לחם אלהיהם הם מקריבם והיו קדש: ^ז ואשה זנה וחללה לא יקחו ואשה גרושה מאישה לא יקחו פי-קדש הוא לאלהיו: ^ח וקדשתו פי-את-לחם אלהיו הוא מקריב קדש יהוה-לך פי קדוש אני יהוה מקדשכם: ^ט וכת איש פהן פי תחל לזנות את-אביה היא מחללת באש תשרף: ^י ותפהן הגדול מאחיו אשר-יוצק על-ראשו | שמן המשחה ומלא את-ידו ללבש את- הפגרים את-ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם: ^{יא} ועל כל-נפש מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא: ^{יב} ומן-המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלהיו פי גור שמן משחת אלהיו עליו אני יהוה: ^{יג} (יש-אל) ^{יד} והוא אשה בבתוליה יקח: ^{טו} אלמנה וגרושה וחללה זנה את-אלה לא יקח פי אם-בתולה מעמיו יקח אשה: ^{טז} ולא-יחלל זרעו בעמיו פי אני יהוה מקדשו: ^{יז} ׀

~ נקודות משיחות קודש ~

אמר אל הכהנים . . ואמרת אלהם (כא, א)

אמור, ואמרת - להזהיר גדולים על הקטנים (רש"י)

"להזהיר" הוא גם לשון זהר ואור, ומכאן הוראה שפאשר הגדולים משפיעים על הקטנים, צריכים הם לעשות

לְכֹל טַמְאָתוֹ: וְנֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגְעֹבוּ וְטַמְאָה
 עַד־הָעֶרֶב וְלֹא יֹאכַל מִן־הַקֹּדְשִׁים כִּי אִם־דַּחֵץ
 בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם: וְזָבַח הַשְּׂמֶשׁ וְטָהַר וְאַחַר יֹאכַל
 מִן־הַקֹּדְשִׁים כִּי לַחֲמוֹ הוּא: הַנְּבִלָה וְטַרְפָּה לֹא
 יֹאכַל לְטַמְאָה־בָּהּ אֲנִי יְהוָה: ט וְשָׁמְרוּ אֶת־
 מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא־יִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא וּמָתוּ בּוֹ כִּי
 יַחֲלָלוּ: אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם: וְכִלְזֹר לֹא־יֹאכַל
 קֹדֶשׁ תּוֹשֵׁב בְּהֵן וְשָׂכִיר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ: י וְכִהֵן
 כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וְיִלְד
 בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְּלַחְמוֹ: יא וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה
 לְאִישׁ זָר הִיא בְּתֻרֹמַת הַקֹּדְשִׁים לֹא תֹאכַל:
 יב וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אֶלְמָנָה וְגִירוּשָׁה וְזָרַע אִין
 לָהּ וְשִׁבָּה אֶל־בֵּית אָבִיהָ בְּנִעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ
 תֹאכַל וְכִלְזֹר לֹא־יֹאכַל בּוֹ: יג וְאִישׁ כִּי־יֹאכַל
 קֹדֶשׁ בְּשִׁגְגָה וַיִּסַּף חֲמִשִּׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן
 אֶת־הַקֹּדֶשׁ: יד וְלֹא יַחֲלִלּוּ אֶת־קֹדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
 אֶת אֲשֶׁר־יְרִימוּ לַיהוָה: טו וְהִשְׂיִאוּ אוֹתָם עֵין
 אֲשֶׁמָּה בְּאֲכֹלָם אֶת־קֹדְשֵׁיהֶם כִּי אֲנִי יְהוָה
 מְקַדְּשָׁם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~

אָמַר אֵל הַכֹּהֲנִים . . . וְאֶמְרַתְּ אֲלֵהֶם (כא, א)
 אָמַר, וְאֶמְרַתְּ - לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְּטָנִים (רש"י)

בג' מקומות באה התורה להזהיר גדולים (בדעה) על
 קטנים (בדעה): דם - אף שהיו בני ישראל שטופים בדם
 לאכלו, אל יאמר מה תועיל השתדלותי בחנוף טוב, פיון
 שמשקע בתאוות לבו. שקצים - אף שהאוכלים עושה זאת
 רק להכעיס, כי גם נפשו קצה בהם, ולכאורה מה תקנה יש
 בדיבור אליו. טמאת פהנים - ענין הטמאה והטהרה הוא דבר
 שאי אפשר להסבירו בשכל, ואם כן יאמר המגן איה יוכל
 להסביר ענין זה? לכן הזהירה התורה שאל נאמר נואש, וכל
 אחד מישראל, יהיה מי שיהיה, מזקרים עליו להשתדל בכל
 האפשרי להעמידו על דעת האמת ולעורר נקדת הטהרה
 אשר בו.

(לקוטי־שיחות, כרך ב' ע' 679)

לְכֹל טַמְאָתוֹ: וְנֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגְעֹבוּ וְטַמְאָה
 עַד־הָעֶרֶב וְלֹא יֹאכַל מִן־הַקֹּדְשִׁים כִּי אִם־דַּחֵץ
 בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם: וְזָבַח הַשְּׂמֶשׁ וְטָהַר וְאַחַר יֹאכַל
 מִן־הַקֹּדְשִׁים כִּי לַחֲמוֹ הוּא: הַנְּבִלָה וְטַרְפָּה לֹא
 יֹאכַל לְטַמְאָה־בָּהּ אֲנִי יְהוָה: ט וְשָׁמְרוּ אֶת־
 מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא־יִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא וּמָתוּ בּוֹ כִּי
 יַחֲלָלוּ: אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם: וְכִלְזֹר לֹא־יֹאכַל
 קֹדֶשׁ תּוֹשֵׁב בְּהֵן וְשָׂכִיר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ: י וְכִהֵן
 כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וְיִלְד
 בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְּלַחְמוֹ: יא וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה
 לְאִישׁ זָר הִיא בְּתֻרֹמַת הַקֹּדְשִׁים לֹא תֹאכַל:
 יב וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אֶלְמָנָה וְגִירוּשָׁה וְזָרַע אִין
 לָהּ וְשִׁבָּה אֶל־בֵּית אָבִיהָ בְּנִעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ
 תֹאכַל וְכִלְזֹר לֹא־יֹאכַל בּוֹ: יג וְאִישׁ כִּי־יֹאכַל
 קֹדֶשׁ בְּשִׁגְגָה וַיִּסַּף חֲמִשִּׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן
 אֶת־הַקֹּדֶשׁ: יד וְלֹא יַחֲלִלּוּ אֶת־קֹדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
 אֶת אֲשֶׁר־יְרִימוּ לַיהוָה: טו וְהִשְׂיִאוּ אוֹתָם עֵין
 אֲשֶׁמָּה בְּאֲכֹלָם אֶת־קֹדְשֵׁיהֶם כִּי אֲנִי יְהוָה
 מְקַדְּשָׁם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~

אָמַר אֵל הַכֹּהֲנִים . . . וְאֶמְרַתְּ אֲלֵהֶם (כא, א)
 אָמַר, וְאֶמְרַתְּ - לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְּטָנִים (רש"י)

"להזהיר" הוא גם לשון זהר ואור, ללמדנו שבאשר
 משפיעים הגדולים על הקטנים, נוספים תוספות של זהר
 ואור בגדולים עצמם.

(לקוטי־שיחות, כרך ז', ע' 151)

שלישי י וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לְאמֹר: יח דַּבֵּר
 אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר
 בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל־גְּדֻרֵיהֶם וְלְכָל־
 גְּדוּבוֹתָם אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה לְעֹלָה: יט לְרִצְוֹנְכֶם
 תָּמִים זָכַר בַּבֶּקֶר בַּפִּשְׁכִּים וּבַעֲזִים: כ כָּל־אֲשֶׁר־
 בּוֹ מוֹם לֹא תִקְרִיבוּ כִּי־לֹא לְרִצְוֹן יְהוָה לָכֶם:
 כא וְאִישׁ כִּי־יִקְרִיב זְבַח־שְׁלָמִים לַיהוָה לְפִלְא־

תאפינה בפורים ליהוה: ^ה והקרבתם על-
 הלחם שבעת כבשים תמימם בני שנה ופר
 בזבקר אחד ואילם שנים יהיו עלה ליהוה
 ומנחתם ונספיהם אשה ריחניחח ליהוה:
^ו ועשיתם שעיר-עזים אחד לחטאת ושני
 כבשים בני שנה לזבח שלמים: ^ז והניף הפהן |
 אתם על לחם הפפרים תנופה לפני יהוה
 על-שני כבשים קדש יהיו ליהוה לפהן:
^ח וקראתם בעצם | היום הזה מקרא-קדש
 יהיה לכם פל-מלאכת עבודה לא תעשו חקת
 עולם בכל-מושבתים לדרתיכם: ^ט ובקצרבם
 את-קציר ארצכם לא-תכלה פאת שדך בקצרבך
 ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם
 אני יהוה אלהיכם: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~

איש איש מבית ישראל . . אשר קריב קרבנו לכל
 נדרים ולכל נדבותם (כב, יח)
 איש איש - לרבות את הגויים, שנודרים נדרים ונדבות
 בישראל (רשי"י פס' ה')

בנוגע לבנין בית המקדש, ההלכה היא שאסור לשמח
 גויים בבניית הבית, ואף לא בתרומות לבניית הבית. והסבה
 לכך, בית המקדש נועד לשם השקאת השכינה בבני ישראל
 בלבד, ואין לגויים חלק בזה. מה-שאי-כן בנוגע להקרבת
 קרבנות, יכולים כל הגויים להשתתף ולהביא קרבנות. וטעם
 הדבר, המזבח - שעליו מקריבים את הקרבנות - נקבע
 מקומו ועומד מתחלת בריאת העולם, כמו שאמרו חז"ל
 ששם נברא אדם הראשון והקריב שם קרבנות, קרבנותיהם
 של קין והבל היו שם, וגם נח כשיצא מהמבך הקריב שם.
 לכן גם שאר אמות העולם צאצאיהם של אדם ונח, יכולים
 להקריב שם קרבנות.

(לקוטי-שיחות, כרך ל', עמ' 72)

חמישי ^ב וידבר יהוה אל-משה לאמר: ^ב וידבר
 אל-בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד
 לחדש יהיה לכם שבתון וכוון תרועה מקרא-
 קדש: ^ב פל-מלאכת עבודה לא תעשו
 והקרבתם אשה ליהוה: ^ב וידבר יהוה

רביעי **כג** ^א וידבר יהוה אל-משה לאמר: ^ב דבר
 אל-בני ישראל ואמרת אליהם מועדי יהוה
 אשר-תקראו אתם מקראי קדש אלה הם
 מועדי: ^ג ששנת ימים תעשה מלאכה וביום
 השביעי שבת שבתון מקרא-קדש פל-מלאכה
 לא תעשו שבת הוא ליהוה בכל
 מושבתים: ^ד אלה מועדי יהוה מקראי קדש
 אשר-תקראו אתם במועדם: ^ה בחדש הראשון
 בארבעה עשר לחדש בין הערבים פסח ליהוה:
^ו ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג המצות
 ליהוה שבעת ימים מצות תאכלו: ^ז ביום
 הראשון מקרא-קדש יהיה לכם פל-מלאכת
 עבודה לא תעשו: ^ח והקרבתם אשה ליהוה
 שבעת ימים ביום השביעי מקרא-קדש פל-
 מלאכת עבודה לא תעשו: ^ט וידבר יהוה
 אל-משה לאמר: ^י דבר אל-בני ישראל ואמרת
 אליהם פיתבאו אל-הארץ אשר אני נתן לכם
 וקצרתם את-קצירה והבאתם את-עמר ראשית
 קצירכם אלי-הפהן: ^{יא} והניף את-העמר לפני
 יהוה לרצונכם ממחרת השבת יניפנו הפהן:
^{יב} ועשיתם ביום הניפכם את-העמר כבש
 תמים בן-שנתו עלה ליהוה: ^{יג} ומנחתו שני
 עשרנים סלת בלילה בשמן אשה ליהוה ריח
 ניחח כתיב ונסכה קרי ונספו יין רביעת החין:
^{יד} ולחם וקלי וכוכל לא תאכלו עד-עצם היום
 הזה עד הביאתם את-קרבן אלהיכם חקת
 עולם לדרתיכם בכל מושבתים: ^{טו} וספרתם
 לכם ממחרת השבת מיום הביאתם
 את-עמר התנופה שבע שבתות תמימות
 תהינה: ^{טז} עד ממחרת השבת השביעת
 תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה
 ליהוה: ^{יז} ממושבתים תביאו | לחם תנופה
 שתים שני עשרנים סלת תהינה חמץ

וּמִלֶּבֶד כְּלֵי־דַרְרִיכֶם וּמִלֶּבֶד כְּלֵי־נִדְכַתִּיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַיהוָה: ^ט אֵךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפְּכֶם אֶת־תְּבוּאת הָאָרֶץ תַּחֲנוּ אֶת־חַג־יְהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שִׁבְתּוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁבְתּוֹן: ^י וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרֵי עֵץ הָדָר פֶּתַת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ־עֵבֶת וְעֵרְבֵי־נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים: ^{יא} וְחַגְגַּתֶּם אֹתוֹ חַג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּשָּׁנָה חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תַּחֲנוּ אֹתוֹ: ^{יב} בַּסֶּפֶת תִּשְׁכְּבוּ שִׁבְעַת יָמִים כְּלֵי־הָאֹזְרוֹחַ בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַסֶּפֶת: ^{יג} לְמַעַן יָדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֶּפֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^{יד} וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־מַעֲדֵי יְהוָה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~

וּקְרַאתֶם בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרֵא קֹדֶשׁ יְהִיֶה לָכֶם, כָּל מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ (כג, כא)

בְּכָל חַג יֵשׁ אֶת הַמִּצְוָה הַמִּתְחַדֶּת לוֹ, רַק בַּחֲג הַשְּׁבִיעוּת אֵין שׁוֹם מִצְוָה מִתְחַדֶּת. וְטַעַם הַדְּבָר, בְּכָל חַג יֵשׁ בְּטוֹי לְקִשָּׁר מִסָּלִם בֵּין הַקֶּב"ה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֵת הַקִּשָּׁר הַזֶּה מְבַטְּאִים בַּמִּצְוָה מְסֻמָּת. חַג הַשְּׁבִיעוּת מְבַטֵּא אֶת עֲצָם הַקִּשָּׁר בֵּין הַקֶּב"ה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל - בַּחֲדִירָתוֹ שֶׁל הַקֶּב"ה בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֵת עֲצָם הַבְּחִירָה בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵי אֲפָשָׁר לְבַטֵּא וּלְצִיר זֹאת בְּשׁוֹם מִצְוָה מְגֻדְרָת. לְכֵן בַּחֲג הַשְּׁבִיעוּת אֵין מִצְוָה מִתְחַדֶּת. (לקוטי־שיחות, כרך כ"ח עמ' 82)

שְׁשִׁי **כד** א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^א זָצוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שִׁמֹן זֵית זָךְ פְּתִית לְמֵאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד: ^ב מִחוּץ לְפָרְכַת הַעֲרֹת בְּאֹהֶל מוֹעֵד יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהְרֵן מֵעֵרֵב עַד־בֶּקֶר לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: ^ג עַל הַמְּנִרָה הַטְּהֹרָה יַעֲרֹךְ אֶת־הַנְּגֹרֹת לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד: ^ד וּלְקַחְתָּ סֹלֶת וְאֶפֶיֶת אֹתָהּ שְׁתִּים עֲשֹׂרֶה חֲלוֹת שְׁנֵי עֲשָׂרִים יְהִי הַחֲלָה הָאֶחָת: ^ה וּשְׂמַתְּ אוֹתָם שְׁתִּים

אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ו אֵךְ בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכַּפָּרִים הוּא מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יְהִי לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה: ^ז וְכֵל־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי יוֹם כַּפָּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^ח כִּי כִלְהַנְפֹּשׁ אֲשֶׁר לֹא־תַעֲנֶה בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרַתָּה מֵעַמִּיתָ: ^ט וְכִלְהַנְפֹּשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה כְּלֵי־מְלֹאכָה בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה וְהֵאבַדְתִּי אֶת־הַנְּפֹשׁ הַהוּא מִקְרֵב עִמָּה: ^י כְּלֵי־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשַׁבְתֵיכֶם: ^{יא} שִׁבְתִּי שִׁבְתּוֹן הוּא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בַּתְּשֻׁעָה לַחֹדֶשׁ בַּעֲרֵב מֵעֵרֵב עַד־עֵרֵב תִּשְׁבְּתוּ שִׁבְתְּכֶם: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~

וּקְדַשְׁתִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כב, לב)
מִסֵּר עֲצָמָךְ וּקְדַשׁ שְׁמִי (רש"י)

עַל הַפְּסוּק "מִגִּיד דְּבָרָיו לִיעֲקֹב חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל" אוֹמְרִים חַז"ל "מִה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, אוֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת", דְּהִינּוּ שֶׁהַקֶּב"ה מְקַנֵּם בַּעֲצָמוֹ אֶת הַמִּצְוֹת שֶׁמִּצְוָה עַל יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת. כְּמוֹ כֵן מְצִינוּ בַּעֲנִינוּ, בַּמִּצְוֹת 'מִסִּירַת נַפְשׁ: כְּאֲשֶׁר מְשַׁקִּים אִשָּׁה סוֹטָה, מוֹתְקִים אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הַקֶּב"ה בַּמַּיִם. הַקֶּב"ה - כְּבִיכּוֹל - מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ, כְּדֵי לְהַשְׁכִּין שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל.

(תורת מנחם - התוועדות תשמ"ט ח"ב עמ' 364)

שְׁשִׁי ^א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ב דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג הַסֶּפֶת שִׁבְעַת יָמִים לַיהוָה: ^ג בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרֵא־קֹדֶשׁ כְּלֵי־מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ^ד שִׁבְעַת יָמִים תִּקְרִיבוּ אִשָּׁה לַיהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יְהִי לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה עֲצֹרֶת הוּא כְּלֵי־מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ^ה אֵלָּה מוֹעֲדֵי יְהוָה אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אוֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ לְהַקְרִיב אִשָּׁה לַיהוָה עֹלָה וּמִנְחָה זֶבַח וּנְסֻכִים דְּבַר־יוֹם בַּיּוֹמוֹ: ^ו מִלֶּבֶד שִׁבְתֵּי יְהוָה וּמִלֶּבֶד מִתְּנוּתֵיכֶם

חצי קריש

וַתַּגְדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹהָ רַבָּא. אַמֵּן בְּעֶלְמָא דִּי בְרָא כְרַעוּתָהּ
וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פְּרוּקְנָהּ וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ.
אַמֵּן בְּחַיִּיבוֹן וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעַנְלָא
וּבְזַמְן קָרִיב וְאַמְרוּ אָמֵן: אַמֵּן יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמָא דְעַלְמָא
עַלְמָא. יַחְבְּרֵ: יְהֵא שְׁמוֹהָ רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמָא וּלְעַלְמֵי עַלְמָא.
וַיִּתְבָּרַךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמֵם, וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר,
וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְהַלַּל, שְׁמוֹהָ דְקָדְשָׁא בְּרִידָא הוּא. אַמֵּן לְעֵלָא מִן
כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשֻׁבְחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְאַמְרִין
בְּעֶלְמָא, וְאַמְרוּ אָמֵן: אַמֵּן

~ נקודות משיחות קודש ~

וסמכו כל השמעים את ידיהם על ראשו (כד, יד)
אומרים לו: דַּמְךָ בְּרֵאשֶׁךָ, ואין אנו נִעֲנְשִׁים בְּמִיתְתְּךָ,
שְׂאֵתָה גְרַמְתָּ לָךְ (רש"י)
אחד התנאים ההכרחיים לחיוב מיתה, הוא ההתנאה -
אין אדם חזיב מיתה אלא אם כן התרו בו בשעת החטא,
והודיעו לו שאם יעשה כן יהיה חזיב מיתה. במקרה המקלל
לא יכולה להיות התנאה, כי בשעת החטא בני ישראל לא
ידעו את עונשו. ואף על-פי-כן צוה הקב"ה להמית את
המקלל. לכן דוקא דין "סמיכה" נאמר בנוגע למקלל, לומר
"אין אנו נענשים במיתתך, שאתה גרמת לך" - מאחר ומדבר
במקרה שבו לא הייתה התנאה, ואלולא הוראת השעה
המיוחדת לא הינה המקלל חזיב מיתה.

(לקוטי משיחות ח"ו ע' 163. ע"פ ביאורי החומש)

מפטיר כא ומכּה בהמה ישלמנה ומכּה אדם
וימת: ב משפט אחד יהיה לכם פּגור פּאזרח
יהיה פי אני יהוה אלהיכם: ב וידבר משה
אל-בני ישראל ויצאו את-המקלל אל-מחוץ
למחנה וירגמו אתו אבן ובני-ישראל עשו
כאשר צוה יהוה את-משה: פפפ

מַעֲרֹכֹת שֵׁשׁ הַמַּעֲרֹכֶת עַל הַשְּׁלַחַן הַזֶּה לִפְנֵי
יְהוָה: וְנָתַתְּ עַל-הַמַּעֲרֹכֶת לְבִנְהָ זֶפֶה וְהִיְתָה
לְלֶחֶם לְאַזְכָּרָה אֲשֶׁה לַיהוָה: ה בַּיּוֹם הַשֵּׁשֶׁת
בַּיּוֹם הַשֵּׁשֶׁת יַעֲרֹכְנוּ לִפְנֵי יְהוָה תַּמִּיד מֵאֵת
בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: ו הִיְתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו
וְאֶכְלֵהוּ בַּמָּקוֹם קָדֵשׁ כִּי קָדֵשׁ קָדָשִׁים הוּא לוֹ
מֵאֲשֵׁי יְהוָה חֲקֵיעוֹלָם: ז וַיֵּצֵא בֶן-אִשָּׁה
יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן-אִישׁ מִצְרִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיֵּנָצוּ בַּמַּחֲנֶה בֶן הַיִּשְׂרָאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי:
ח וַיִּקַּב בֶּן-הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת-הַשֵּׁם וַיִּקְלַל
וַיִּבְיֵאוּ אֹתוֹ אֶל-מֹשֶׁה וְשֵׁם אָמֹן שְׁלֹמִית בַּת-
דְּבָרִי לְמַטֵּה-דָן: ט וַיִּנְחֵהוּ בַּמִּשְׁמֵר לִפְרֹשׁ לָחֵם
עַל-פִּי יְהוָה: פ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
ק הוֹצֵא אֶת-הַמְּקַלֵּל אֶל-מַחוּץ לְמַחֲנֶה וְסַמְכוּ
כָּל-הַשְּׂמֵעִים אֶת-יְדֵיהֶם עַל-רֵאשׁוֹ וְרַגְמוּ אֹתוֹ
כָּל-הָעֵדָה: טו וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ
אִישׁ כִּי-יִקְלַל אֱלֹהָיו וְנִשָּׂא חֲטָאוֹ: טז וְנִקַּב שֵׁם-
יְהוָה מוֹת יוֹמָת רָגוּם וַיִּרְגְּמוּ-בּוֹ כָּל-הָעֵדָה כַּגֵּר
כַּאֲזָרַח בְּנִקְבוֹ שֵׁם יוֹמָת: טז וְאִישׁ כִּי יִכֶּה כָּל-נַפֶּשׁ
אָדָם מוֹת יוֹמָת: יח וּמִכֹּה נַפֶּשׁ-בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָה
נַפֶּשׁ תַּחַת נַפֶּשׁ: יט וְאִישׁ כִּי יִתֵּן מוֹם בְּעַמִּיתוֹ
כַּאֲשֶׁר עָשָׂה בֶן יַעֲשֶׂה לוֹ: כ שֹׁבֵר תַּחַת שֹׁבֵר עֵין
תַּחַת עֵין שֵׁן תַּחַת שֵׁן כַּאֲשֶׁר יִתֵּן מוֹם בְּאָדָם בֶּן
יִתֵּן בּוֹ: כא וּמִכֹּה בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָה וּמִכֹּה אָדָם
וימת: כב מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כַּגֵּר כַּאֲזָרַח
יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כג וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה
אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּצְיֵאוּ אֶת-הַמְּקַלֵּל אֶל-מַחוּץ
לְמַחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ אֲבָן וּבְנֵי-יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: פפפ

קכ"ד פסוקים, עזריאל סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה

(= חוגר באבנט ועוטרף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עֲיָחִים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכֶיָהּ מֵאֲשֶׁר. דְּרִכֶיָהּ דְּרִכֵּי־נַעַם, וְכָל־נִתְיַבְתֶּיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיַמֶּנָהּ, בְּשִׂמְאֵלָהּ עֵשֶׂר וְכָבוֹד. וַיִּהְיֶה חֶפְצָן לְמַעַן צְדָקוֹ, וַיִּגְדֵּל תּוֹרָה וַיֵּאדָר:

מדִיִּיקִים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמָּרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצְדָק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).
 שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים שי למורא

טו וְהַפְתָּנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צְדוֹק הִפְתּוּ שִׁשְׁמֵשׁ בְּיָמֵי שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתּוֹ מְקַדְשֵׁי וְלֹא זָזוּ מֵעֲבֹדַת הַמִּקְוֶה וְלֹא עָבְדוּ עֲבֹדֹתֶיהָ בַּחֲעוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵעַלֵי הַמָּה וַיִּקְרְבוּ אֵלַי לְשִׁרְתָּנִי וְעַמְדוֹ לְפָנָי כָּל־עַנְיַי הַחַוְוָה לְהַקְרִיב לִי חֶלֶב וְדָם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה: טז וְגַם הַמָּה וַיָּבֹאוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי וְתַמָּה וַיִּקְרְבוּ אֶל־שְׁלַחְנִי לְשִׁרְתָּנִי וְהִי סִדּוּר לָחֵם הַפָּנִים וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי כָּל־דָּבָר הַעֲבֹדָה: יז וְהָיָה כִּבּוּאֵם הַפְתָּנִים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹם הַחֲפּוּרִים אֶל־שַׁעְרֵי הַחֲצַר הַפְּנִימִית הִיא הַחֵיבֶל הַנִּקְרָא חֲצַר לַעֲמֹת קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, בְּגָדֵי פְשָׁתִים יִלְבְּשׁוּ הֵם בְּגַדֵי הַלְבָן מְשֻׁמֵשׁ בָּהֶן בְּיוֹם הַחֲפּוּרִים לְעֹבֹדַת פָּנִים וְלֹא־יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צֹמֶר כִּי בָּנִים לֹא יַעֲשׂוּ עֲבֹדָה בְּשִׂמְנֵה בְּגָדִים

הפטרה לפרשת אמור לקריאה בציבור

ולשמו"ת ביחזקאל פרק מו

מִן־וְהַפְתָּנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צְדוֹק אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתּוֹ מְקַדְשֵׁי בַחֲעוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵעַלֵי הַמָּה וַיִּקְרְבוּ אֵלַי לְשִׁרְתָּנִי וְעַמְדוֹ לְפָנָי לְהַקְרִיב לִי חֶלֶב וְדָם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה: טז הַמָּה וַיָּבֹאוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי וְתַמָּה וַיִּקְרְבוּ אֶל־שְׁלַחְנִי לְשִׁרְתָּנִי וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי: יז וְהָיָה כִּבּוּאֵם אֶל־שַׁעְרֵי הַחֲצַר הַפְּנִימִית, בְּיוֹם הַחֲפּוּרִים, כִּשְׁבִּיבֹאוֹ הַפְתָּנִים הַגְּדוֹלִים אֶל־שַׁעְרֵי הַחֲצַר הַפְּנִימִית, כְּלֹמֶר, שַׁעְרֵי הַחֵיבֶל, וְלַעֲמֹת קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים נִקְרָא כִּאֲזֵי הַחֲצַר הַפְּנִימִית. בְּגָדֵי פְשָׁתִים יִלְבְּשׁוּ, הֵם בְּגַדֵי הַלְבָן שִׁבְהֵן גְּדוֹל לֹבֵשׁ בְּשַׁעַת הַעֲבֹדוֹת

יָבֹאוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי וְתַמָּה וַיִּקְרְבוּ אֶל־שְׁלַחְנִי לְשִׁרְתָּנִי וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי: יז וְהָיָה כִּבּוּאֵם אֶל־שַׁעְרֵי הַחֲצַר הַפְּנִימִית בְּגָדֵי פְשָׁתִים יִלְבְּשׁוּ וְלֹא־יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צֹמֶר

שְׁעוֹשָׂה בְּפָנִים. וְלֹא יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צֶמֶר, הַפְּעִיל וְהַאֲכַנְט, שֶׁהִיא בְּהֶם צֶמֶר, לֹא יִלְבָּשׁם הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים בַּעֲבוּרַת פָּנִים. וְכִי־תָהּ, וְלִפְנֵים מִן הַשְּׂעָרִים הָאֵלֶּיךָ, דְּהִינּוּ בְּהִיכָל וּבִקְדָשׁ הַקְּדוּשִׁים. יח) פֶּאֶרִי פִּשְׁתִּים, מִנְּבֻעוֹת עֲשׂוּיֹת מִשְׁפָּתוֹ. וְקִרְאוּ "פֶּאֶרִי" עַל שֵׁם הַתְּכּוּב "וּמִנְּבֻעוֹת תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְכַבֹּד וּלְתִפְאָרַת" (שְׁמוֹת כח.מ),

וְנֹאמַר "פֶּאֶרִי הַמִּנְּבֻעוֹת" (שְׁמוֹת לט.כח). לֹא יַחְגְּרוּ בְּזִיעוֹ, לֹא יַחְגְּרוּ אֶת הָאֲכַנְט בְּמִקוֹם שְׁמוּעִים. לֹא לְמִטָּה מִמִּתְנִיחֶם וְלֹא לְמַעַל מֵאֲצִילֵיהֶם, אֶלָּא בְּנֶגֶד אֲצִילֵי יָדֵיהֶם (בְּנֶגֶד הַמַּרְפֵּס). יט) אֵל הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה אֵל הָעַם, כְּשֶׁצִּיָּאוּ אֵל עֹרַת יִשְׂרָאֵל שֶׁשֵׁם מִקוֹם עֲמִידַת הָעַם. וּפְשָׁטוֹ אֶת בְּגָדֵיהֶם וְגו', כְּמוֹ שֶׁתְּכּוּב בַּתּוֹרָה "וּפְשַׁט אֶת בְּגָדֵי הַכֹּהֵן אֲשֶׁר לְבָשׁ בְּבֹאוֹ אֵל הַקֹּדֶשׁ (וְהִנִּיחֶם שֵׁם" (ויקרא טו.כג). וְלִבְשׂוּ בְּגָדִים אַחֲרֵים, וְלִבְשׂוּ בְּגָדֵי חַל וְלֹא יִקְדָּשׁוּ אֶת הָעַם בְּבִגְדֵיהֶם, כִּדִּי שְׂלֵא יִתְעַרְבוּ עִם הָעַם בְּבִגְדֵי הַכֹּהֵנָה הַקְּדוּשִׁים וּיִקְבְּלוּ טְמֵאָה מִנִּיעָה בְּבִגְדֵי הָעַם. שְׂאִין בְּגָדֵי חַל טְהוּרִים אֲצֵל בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ. כ) וְרֹאשָׁם לֹא יִגְלָחוּ, שְׂלֵא יִגְלָחוּ לְהַעֲבִיר אֶת כָּל הַשְּׂעִיר. וּפְרַע לֹא יִשְׁלַחוּ, שְׂלֵא יִרְבּוּ לְגַדֵּל שְׂעֵר, (וְיִתֵּר מִשְׁלֹשִׁים יוֹם). כָּסוּם יִכְסְמוּ אֶת רֹאשֵׁיהֶם, כְּמוֹ הַפְּסָמַת שֶׁקְדוּרָה בְּשִׁבְלָתָהּ, רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה בְּצַד עֶקְרוֹ שֶׁל זֶה, (וְזֶה מְרַב בְּכַתְּנִים גְּדוּלִים). כא) כָּל כֶּתֶן, בֵּין כֶּתֶן גְּדוֹל בֵּין כֶּתֶן הַרְיוּט. כב) וְאַלְמֶנָה וְגו', כֶּהֱנִים גְּדוּלִים אֲסוּרִים גַּם בְּאַלְמֶנָה, וְנוֹשְׂאִים רַק בְּתוֹלוֹת. וְהַאֲלֶמְנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֲלֶמְנָה, אֲלֶמְנָה שֶׁתִּהְיֶה רַק אֲלֶמְנָה, אֲכָל לֹא שֶׁתִּהְיֶה חִלּוּצָה שְׂמוֹת בַּעֲלָה בְּלֹא בָנִים וְחִלּוּצָה נַעַל שֶׁל אִתִּי הַמֵּת. וְאִי שֶׁאֲסוּר זֶה הוּא מְרַבֵּן, רְמוּה יִחְזָקָל, שֶׁאֲסוּרָה גַּם לְכַתֵּן הַרְיוּט. מִכֶּתֶן יִקְחוּ, מִקְצַת כֶּהֱנִים מִתְּרִים בְּאַלְמֶנָה, דְּהִינּוּ כֶּתֶן הַרְיוּט. כג) וְאֵת עֲמִי יוֹרוּ, הַכֶּהֱנִים

שֶׁשֵׁ בֶהֱן צֶמֶר בְּשָׂרְתָם בְּשְׂעָרֵי הַחֲצֵר הַפְּנִימִית וְכִתְּוָהּ וּכְפִיָּים כִּחֲלֵל הַכִּית בֵּין בְּהִיכָל בְּבֵית קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים: יח) פֶּאֶרִי מִנְּבֻעוֹת פִּשְׁתִּים יִהְיוּ עַל־רֹאשָׁם וּמִכְנָסֵי פִּשְׁתִּים יִהְיוּ עַל־מִתְנֵיהֶם לֹא יַחְגְּרוּ בְּזִיעוֹ בְּמִקוֹם שְׁמוּעִין: יט) וְכִצְאָתָם הַכֶּהֱנִים, מִתְּעוֹרָה שֶׁלָּהֶם אֶל־הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה לֹא לְעֹרַת נָשִׁים, כִּיֹּאם אֶל־הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל־הָעַם וְהִיא עֹרַת אֲנָשִׁים, וּפְשָׁטוֹ אֶת־בְּגָדֵיהֶם כְּגַד כְּהוֹנָה אֲשֶׁר־הִמָּה מִשְׂרָתָם בָּם וְהִנִּיחוּ אוֹתָם בְּלִשְׁכַת הַקֹּדֶשׁ הַעוֹמְדִים בְּתַחֲתֵית הַהָר וּמִמַּעַל וְלִבְשׂוּ הַכֶּהֱנִים בְּגָדִים אַחֲרֵים כְּגַד חוֹל וְלֹא־יִקְדָּשׁוּ אֶת־הָעַם אֶת בְּגָדֵיהֶם בְּבִגְדֵיהֶם שֶׁל הַכֶּהֱנִים, בְּחֶשְׁבָּם אִם יִעָוּ כֶּהֱן בְּנֵי הָעַם כִּיֹּאֵל הֵם קְדוּשִׁים כְּמוֹ הַכֶּהֱנִים: כ) וְרֹאשָׁם שְׂעִיר רֹאשָׁם לֹא יִגְלָחוּ לְהַעֲבִיר אֶת כָּל הַשְּׂעִיר וּפְרַע לֹא יִשְׁלַחוּ גְדוּל שְׂעִיר לֹא יִרְבּוּ כָּסוּם יִכְסְמוּ אֶת־רֹאשֵׁיהֶם יִשׂוּ אֶת הַגְּלוּם וְלֹא יִגְלָחוּ מִכָּל וְכָל וְלֹא יִשְׁלַחוּ פְרַע: כא) וְיִין לֹא־יִשְׁתּוּ כָּל־כֶּתֶן בֵּין כֶּתֶן גְּדוֹל בֵּין כֶּתֶן הַרְיוּט, בְּבֹאֵם אֶל־הַחֲצֵר הַפְּנִימִית הוּא הַהִיכָל: כב) וְאַלְמֶנָה וְגִרְוִשָׁה לֹא־יִקְחוּ לָהֶם הַכֶּהֱנִים הַגְּדוּלִים לְנָשִׁים כִּי אִם־בְּתוֹלַת מְזֻרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהַאֲלֶמְנָה אֲשֶׁר־תִּהְיֶה אֲלֶמְנָה מִכֶּתֶן וְהִיא כֶּתֶן כֶּהֱן, וְגַם בַּעֲלָה הַרֹאשׁוֹן הִיא כֶּתֶן אוֹ יִקְחוּ: כג) וְאֵת־עֲמִי יוֹרוּ וְלִמְדוּ הַכֶּהֱנִים לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחַל וּבֵין־טְמֵא לְטָהוֹר וְיִדְיָעוּ: כד) וְעַל־רִיב הַמָּה וְהָעַם יַעֲמְדוּ לְמִשְׁפָּט בְּמִשְׁפָּטֵי יִשְׁפָּטְהוּ כִּי הַכֶּהֱנִים יִהְיוּ בְּפִנְהֶרְדִּין לְדוֹן דִּיעֵי מְמוֹנָת וּנְפִשׁוֹת בְּמִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה וְאֵת־תּוֹרָתִי וְאֵת־חֻקְתִּי הַנְּהוּנִים בְּכָל־מוֹעֲדֵי ה' בְּדַבְּרֵי הַקְּרָבֹת וְשִׁמְרוּ הֵם לַעֲשׂוֹתָם וְאֵת־שְׁבֹתוֹתִי יִקְדָּשׁוּ בְּדַבְּרֵי הַקְּרָבֹת הַקָּאִים הַזֶּה לְיוֹם: כה) וְאַלְמַת אָדָם לֹא יָבֹא לְטְמֵאָה אֵת עֲצָמוֹ כִּי אִם־לְאָב וְלֹאֵם וְלִבָּן וְלִבַּת לֹאֵח וְלֹאֲחוֹת וְגו',

בְּשָׂרְתָם בְּשְׂעָרֵי הַחֲצֵר הַפְּנִימִית וְכִי־תָהּ: יח) פֶּאֶרִי פִּשְׁתִּים יִהְיוּ עַל־רֹאשָׁם וּמִכְנָסֵי פִּשְׁתִּים יִהְיוּ עַל־מִתְנֵיהֶם לֹא יַחְגְּרוּ בְּזִיעוֹ: יט) וְכִצְאָתָם אֶל־הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל־הָעַם וְהִיא עֹרַת אֲנָשִׁים וּפְשָׁטוֹ אֶת־בְּגָדֵיהֶם אֲשֶׁר־הִמָּה מִשְׂרָתָם בָּם וְהִנִּיחוּ אוֹתָם בְּלִשְׁכַת הַקֹּדֶשׁ וְלִבְשׂוּ בְּגָדִים אַחֲרֵים וְלֹא־יִקְדָּשׁוּ אֶת־הָעַם בְּבִגְדֵיהֶם: כ) וְרֹאשָׁם לֹא יִגְלָחוּ וּפְרַע לֹא יִשְׁלַחוּ כָּסוּם יִכְסְמוּ אֶת־רֹאשֵׁיהֶם: כא) וְיִין לֹא־יִשְׁתּוּ כָּל־כֶּתֶן בְּבֹאֵם אֶל־הַחֲצֵר הַפְּנִימִית: כב) וְאַלְמֶנָה וְגִרְוִשָׁה לֹא־יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם־בְּתוֹלַת מְזֻרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהַאֲלֶמְנָה אֲשֶׁר־תִּהְיֶה אֲלֶמְנָה מִכֶּתֶן יִקְחוּ: כג) וְאֵת־עֲמִי יוֹרוּ וְלִמְדוּ הַכֶּהֱנִים לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחַל וּבֵין־טְמֵא לְטָהוֹר וְיִדְיָעוּ: כד) וְעַל־רִיב הַמָּה יַעֲמְדוּ לְמִשְׁפָּט בְּמִשְׁפָּטֵי יִשְׁפָּטְהוּ וְאֵת־תּוֹרָתִי וְאֵת־חֻקְתִּי בְּכָל־מוֹעֲדֵי יִשְׁמְרוּ וְאֵת־שְׁבֹתוֹתִי יִקְדָּשׁוּ: כה) וְאַלְמַת אָדָם לֹא יָבֹא לְטְמֵאָה כִּי אִם־לְאָב וְלֹאֵם וְלִבָּן וְלִבַּת לֹאֵח וְלֹאֲחוֹת אֲשֶׁר־

יַלְמְדוּ אֶת הָעַם, לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחַל וְגו'. כד) בְּמִשְׁפָּטֵי יִשְׁפָּטְהוּ, הֵם וּשְׁפָטוּ לְפִי מִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה, וְלֹא לְפִי אֲמִדֵּן דַּעֲתָם. וְאֵת תּוֹרָתִי וְגו',

התורות והחקים בדבר הקרָבנות של המועדים והשבֹתות. **כו** וְאַחֲרֵי מִקְהַרְתּוֹ, אַחֲרֵי שִׁפְרֵשׁ מִן הַפֶּתַח. **כז** וּכְיוֹם בּוֹאֵוּ אֶל הַקֹּדֶשׁ, כָּל בְּהֵן שֶׁבָא תִחַלֵּה אֶל הַקֹּדֶשׁ לְהַתְחַנֵּף לְעִבּוּדָה. יִקְרִיב תַּמְאָתוֹ, זוֹ עֲשִׂירֵת הָאִיפָה שֶׁצָּרִיד לְהַקְרִיב, כִּמּוֹ שֶׁתּוֹב "זֶה קָרְבַּן אֶהְרֹן וְכֵןוּ אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לָהּ" בְּיוֹם הַמִּשְׁחָה אוֹתוֹ, עֲשִׂירֵת הָאִיפָה סֹלֶת מִנְחַח תְּמִידָה, מִחֲצִיתָהּ בִּבְקָר וּמִחֲצִיתָהּ בְּעֶזְבִּי (ויקרא ויג). **כח** וְהִיתָה לָהֶם לְנִחְלָה, הַפְּהֵנָה תִּהְיֶה לָהֶם לְנִחְלָה. אֲנִי נִחְלָתְכֶם, כְּלוּמָר, מוֹתֵר הַקְּרָבָנוֹת יִהְיֶה נִחְלָתְכֶם. **כט** הַמִּנְחָח וְגו', כְּלוּמָר, שְׁבִירֵי הַמִּנְחָח וְכו', וְכָל חֶרֶם, וְכָל הַקֹּדֶשׁוֹת שֶׁמִּיּוֹעָדִים לַפְּהֵנִים. **ל** כָּל כְּפוּרֵי כָל, אֵלֹו הַכְּפוּרִים. וְכָל תְּרוּמַת כָּל וְגו', וְכָל תְּרוּמָה מִכָּל מִין שֶׁחֵיב בְּתְרוּמָה. וְרֹאשֵׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם, חֶלֶק רֹאשׁוֹן מֵעֵשֶׂה (מכצק), לִפְנֵי שֶׁתֵּאכְלוּ מִנְחָה, תִּפְרִישׁוּ חֶלֶה לַפְּהֵן. לְהֵנִיחַ בְּרִכָּה אֶל בֵּיתְךָ, כָּל זֶה יִהְיֶה לְחֶשְׂרוֹת בְּרִכָּה בְּבֵיתְךָ, וְלֹא יִחַסֵּר לְךָ, אֵלֹא עוֹד יוֹסִיף. **לא** לֹא יֵאכְלוּ חִפְהֵנִים, לְפִי שֶׁהִתְרָה לָהֶם מִלִּקְחַת תַּמְאָת הָעוֹף, שֶׁהִיא נִבְלָה וּמְרַפָּה, הַצֶּרֶף לְהוֹחִירָם עַל שֶׁאֵר נִבְלוֹת וּמְרַפּוֹת.

אֲשֶׁר-לֹא-הִיְתָה לְאִישׁ וְיִמְאָאוּ: כּו וְאַחֲרֵי מִקְהַרְתּוֹ אַחֲרֵי פְרִישׁוֹ מִן הַפֶּתַח שְׁבַעַת יָמִים יִסְפְּרוּ-לוֹ אֶחָיו הַכֹּהֲנִים וְיִהְיוּ מִמֶּנּוּ שְׁבַעַת יָמִים: כז וּכְיוֹם בּוֹאוֹ אֶל-הַקֹּדֶשׁ בְּחַלְתָּ בִּיאַת הַבְּהֵן לְהַתְחַנֵּף בְּעִבּוּדָה אֶל-הַחֶצֶר הַפְּנִימִית הַיָּה עֹרֵת כֹּהֲנִים אֲשֶׁר שָׁם הַמִּזְבֵּחַ לְשֶׁרֶת בְּקֹדֶשׁ יִקְרִיב תַּמְאָתוֹ עֲשִׂירֵת הָאִיפָה שֶׁהִיוּ הַכֹּהֲנִים מְקַרְבִּים בְּיוֹם הַתְּנוּף שֶׁלָּהֶם נֶאֱמַר אֲדֹנָי יְהוִה: כח וְהִיתָה לָהֶם הַפְּהֵנָה לְנִחְלָה אֲנִי נִחְלָתְכֶם מוֹתֵר קָרְבְּנֵי יִהְיֶה נִחְלָתְכֶם, וְאַחֲזָה חֶלֶק וְנִחְלָה לֹא-תִתְּנוּ לָהֶם בְּיִשְׂרָאֵל כִּי אֲנִי אֲחֻזְתֶּם: כט שְׂרֵי הַמִּנְחָח וְהַתַּמְאָת וְהָאֲשֵׁם הַמָּוָה יֵאכְלוּם וְכָל-חֶרֶם כָּל הַקֹּדֶשׁוֹת בְּיִשְׂרָאֵל לָהֶם יִהְיֶה: ל וְרֹאשֵׁית כָּל רֹאשֵׁית הַנּוֹ וּמִתְּנוֹת וְתְרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֶׂה בְּכֹפְרֵי כָל כְּפוּרִים וְכָל-תְּרוּמַת כָּל פֶּל הַתְּרוּמַת מִכָּל בֵּין דָּגָן בֵּין תְּרִישׁ וְיִצְהַר מִכָּל תְּרוּמוֹתֵיכֶם מִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁאִתָּם תְּכִיבִים לְהַפְרִישׁ מִתָּם תְּרוּמָה לַכֹּהֲנִים יִהְיֶה וְרֹאשֵׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם חֶלֶה תִּתְּנוּ לַפְּהֵן לְהֵנִיחַ בְּרִכָּה אֶל-בֵּיתְךָ: לא לְפִי שֶׁהִתְרָה לָהֶם מִלִּקְחַת תַּמְאָת הָעוֹף שֶׁהִיא נִבְלָה וּמְרַפָּה, לָכֵן אֲנִי מוֹתֵר כִּי כָל-נִבְלָה וּמְרַפָּה מִן-הָעוֹף וּמִן הַבְּהֵמָה לֹא יֵאכְלוּ הַכֹּהֲנִים:

לֹא-הִיְתָה לְאִישׁ וְיִמְאָאוּ: כּו וְאַחֲרֵי מִקְהַרְתּוֹ שְׁבַעַת יָמִים יִסְפְּרוּ-לוֹ: כז וּכְיוֹם בּוֹאוֹ אֶל-הַקֹּדֶשׁ אֶל-הַחֶצֶר הַפְּנִימִית לְשֶׁרֶת בְּקֹדֶשׁ יִקְרִיב תַּמְאָתוֹ נֶאֱמַר אֲדֹנָי יְהוִה: כח וְהִיתָה לָהֶם לְנִחְלָה אֲנִי נִחְלָתְכֶם וְאַחֲזָה לֹא-תִתְּנוּ לָהֶם בְּיִשְׂרָאֵל אֲנִי אֲחֻזְתֶּם: כט הַמִּנְחָח וְהַתַּמְאָת וְהָאֲשֵׁם הַמָּוָה יֵאכְלוּם וְכָל-חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָהֶם יִהְיֶה: ל וְרֹאשֵׁית כָּל-כְּפוּרֵי כָל וְכָל-תְּרוּמַת כָּל מִכָּל תְּרוּמַתֵיכֶם לַכֹּהֲנִים יִהְיֶה וְרֹאשֵׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַפְּהֵן לְהֵנִיחַ בְּרִכָּה אֶל-בֵּיתְךָ: לא כָּל-נִבְלָה וּמְרַפָּה מִן-הָעוֹף וּמִן-הַבְּהֵמָה לֹא יֵאכְלוּ הַכֹּהֲנִים:

לאחר שמסיים ההפטרָה יאמר המפטרֵר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מְלֹךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנִּצָּאֵן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אִמְתָּ וְצַדִּיק: נֶאֱמַן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזוֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מְלֹךְ נֶאֱמַן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנִּצָּאֵן בְּכָל דְּבָרָיו: רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמִתְהַרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה: שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶיךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בְּמִתְהַרָה יְבוֹא וַיַּגִּל לַבְּנוֹ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד

אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה נרו לעולם ועד:
ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי
אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו
מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך
אתה יי, מקדש השבת:

קריאת התורה למנחת שבת קודש

שָׁנִים שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים וְהָיוּ לָךְ יָמֵי
שֶׁבַע שַׁבָּתֹת הַשָּׁנִים תִּשְׁעָה וָאַרְבָּעִים שָׁנָה:
וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעָשׂוֹר
לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכַּפָּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל־
אַרְצְכֶם: וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה
וְקִרְאתֶם דְּרוֹר בְּאַרְצָה לְכָל־יֹשְׁבֵיהָ יֹבֵל הוּא
תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל־אֲחֵזְתּוֹ וְאִישׁ
אֶל־מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבּוּ: « יֹבֵל הוּא שְׁנַת
הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּהְיֶה לָכֶם לֹא תִזְעָעוּ וְלֹא
תִקְצְרוּ אֶת־סְפִיחֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת־נְזֻרֶיהָ:
כִּי יֹבֵל הוּא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם מִן־הַשָּׂדֶה
תֹּאכְלוּ אֶת־תְּבוּאַתָּה: » בַּשָּׁנָה הַיּוֹבֵל הַזֹּאת
תִּשְׁבּוּ אִישׁ אֶל־אֲחֵזְתּוֹ:

כה « וידבר יהוה אל־משה בהר סיני לאמר:
דבר אל־בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו
אל־הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ
שבת ליהוה: שש שנים תזרע שדך ושש
שנים תזמר פרמך ואספת את־תְבוּאַתָּה: (ל)ו
ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ
שבת ליהוה שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר:
את ספיה קצירך לא תקצור ואת־עֲנְבֵי נְזִירְךָ
לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ: וְהִיְתָה
שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעֲבָדְךָ וְלֹא־מִתְּךָ
וְלַשְׂכִּירְךָ וְלַתּוֹשְׁבֵי הָגָרִים עִמָּךְ: וְלִבְהֵמֹתְךָ
וְלַחִיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ תִּהְיֶה כָל־תְּבוּאַתָּה
לֵאכֹל: ם (ישראל) ה וְסַפַּרְתָּ לָךְ שֶׁבַע שַׁבָּתֹת

מגולגלן זכות ליום זכאי, הילולא דרשב"י אשר יום שמחה
גדולה הוא, וכמבואר בכמה מקומות, ועניינו הרי היה להביא
מן הסתים דאורייתא אל הגלייא דאורייתא, שהתוצאות מזה,
להביא מהסתים דישׂראל להגלייא דישׂראל ומפנימיות החיות
להגלייא דחיות, חיות כל אחד מהאברים

ממכתב ל"ג בעומר, תשי"ט

ביאורים לפרקי אבות

פרק ג משנה ג

רבי שמעון אומר: שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, פאלו אכלו מזבחי מתים, שנאמר: כי כל שלחנות מלאו קיא צאה בלי מקום. אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, פאלו אכלו משלחנו של מקום, שנאמר: וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'.

~ נקודות משיחות קודש ~

לצורך מצוה). לכן האריך רב נחמן והוסיף את הטעם לאיסור - "שמא יקדים קנה לוושט" - כדי להדגיש שבמקרה זה חל הגדר של "שכיח הזיקא" (הנוק מצוי) ולכן אין משיחין בשעת הסעודה, אפילו לא בדברי-תורה. להלכה, כתב המגן-אברהם⁶ שאף בדברי-תורה אין משיחין בסעודה, ועם זאת כתב "כל שולחן שלא אמרו עליו דברי-תורה, כאילו אכלו מזבחי-מתים". וצריך לומר שכוונתו היא, קודם האכילה או לאחריה⁷ או כדברי האליהורבה שהביא המשנה-ברורה⁸ שבין תבשיל לתבשיל מותר לדבר.

(לקוטי-שיחות, כרך לה, עמ' 225)

פירש הרמב"ם - התמדת הקריאה.

ויש לבאר זאת על-דרך החסידות, לפי המבואר בתניא בפירוש דברי הגמרא על הפסוק "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע, בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו" - ש"אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים, לשונה פרקו מאה ואחד פעמים". רבנו הזקן עומד על סוד ההבדל בין שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד פעמים שרק אז נקרא "עובד אלוקים". ומבאר רבנו כי לפי שהרגילות בימיהם היתה לשנות כל פרק מאה פעמים, ובכדי לשנות עוד פעם אחת, היה צורך בשינוי הטבע והרגילות, ולכן מי שעושה זאת נקרא "עובד אלוקים"; כי "עובד" הוא מלשון "עורות עבודים" - עורות שעוברים תהליך של שינוי במציאותם. על-דרך זה גם אדם (השונה פרקו מאה ואחד פעמים ובכך הוא) משנה את טבעו ומציאותו נקרא "עובד אלוקים".

וזהו אם-כן כוונת המשנה באומרה "עול תורה": לימוד תורה כשהוא לעצמו יכול להעשות בהתאם לטבעו ולרגילותו של הלומד. בכדי לשנות את טבעו ורגילותו (בלימוד התורה), עליו לקבל על עצמו עול תורה, דהיינו להיות בבחינת "עבד" המקיים את מצוות רבו אף אם הן בניגוד לטבעו.

(ספר המאמרים מלוקט, חלק ה, עמ' צח)

נשאלת השאלה: כיצד מותר לדבר (אפילו דברי-תורה) בעת הסעודה, הרי למדנו¹ "אין משיחין בסעודה שמא יקדים קנה לוושט ויבוא לידי סכנה" ("כשיוצא הקול נפתח אותו כובע שעל פי הקנה ונכנס בו המאכל ומסתכן.. מאכל ומשתה הולך דרך הושט" - רש"י)? ויש לומר כי אמנם נחלקו בכך אמוראים:

נאמר בגמרא²: "רב נחמן ורב יצחק הוי יתבי בסעודתא; אמר ליה רב נחמן לרב יצחק, 'לימא מר מילתא' (יאמר אדוני דבר-מה); אמר ליה, 'הכי אמר רבי יוחנן - אין משיחין בסעודה שמא יקדים קנה לוושט ויבא לידי סכנה'".

ולכאורה יש לתמוה, וכי רב נחמן לא ידע ש"אין משיחין בסעודה"?

זאת ועוד: מכיון שרב יצחק סבר שאסור לדבר בשעת הסעודה, כיצד אמר מה שאמר? ואף אם נאמר כי מוכרח היה להשמיע לרב נחמן את הדין ש"אין משיחין" - היה עליו לקצר בדבריו ולומר רק את עצם ההלכה, ואילו את הטעם לכך ("שמא יקדים וכו'") יכול היה לדחות לאחר מכן!

ונראה לבאר, שבאמת גם רב נחמן ידע את ההלכה ש"אין משיחין בסעודה". כוונתו באמרו "לימא מר מילתא" היתה לא לסתם דברים, אלא לדברי תורה. זאת משום שלדעת רב נחמן הדין ש"אין משיחין בסעודה" מפני הסכנה חל אך ורק על שיחת חולין ולא על דברי-תורה. בדברי-תורה - סובר רב נחמן - אין לחוש לסכנה, שכן "תורה מגנא ומצלא"³ מפני כל סכנה אפשרית.

על כך השיב לו רב יצחק - כי מכיון שטעם הדין ש"אין משיחין בסעודה" הוא, "שמא יקדים קנה לוושט ויבא לידי סכנה" - הרי שהלכה זו חלה גם על דברי-תורה. כדוגמת דברי הגמרא⁴ לגבי עשיית מצוה - שאף כי "שומר מצוה לא ידע דבר רע"⁵ ו"שלוחי מצוה אינן נזוקין", בכל-זאת - "היכא דשכיח הזיקא, שאני" (במקום שההזיק מצוי, שונה הדבר ואין להסתכן אף לא

(1) תענית ה, ב. (2) שם. (3) סוטה כא, א. (4) פסחים ה, ב. (5) קהלת ח, ה. (6) אורח-חיים סימן קע ס"ק א. (7) כמו שכתב ה"ערוך השלחן" שם. (8) שם ס"ק א.

לוח זמנים לשבוע פרשת אמור - בערים שונות בעולם

רפ"ו

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		ניצת שבת	יצאת שבת
			מג"א		אדמו"ר									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	05:47	05:43	08:32	08:29	09:10	09:08	10:21	10:19	13:12	13:11	19:56	20:01	19:11	20:12
חיפה (ק)	05:43	05:39	08:29	08:26	09:08	09:06	10:19	10:17	13:11	13:11	19:59	20:04	19:04	20:15
ירושלים (ק)	05:44	05:40	08:29	08:27	09:08	09:06	10:18	10:17	13:10	13:10	19:56	20:00	18:56	20:12
תל אביב (ק)	05:45	05:41	08:31	08:28	09:09	09:07	10:20	10:19	13:12	13:12	19:58	20:03	19:11	20:14
אוסטרליה, וינה (ק)	05:19	05:11	08:04	07:57	09:03	08:59	10:20	10:18	13:29	13:29	20:32	21:12	20:13	21:30
אוסטרליה, מלבורן (ח)	07:11	07:16	09:04	09:06	09:42	09:44	10:35	10:36	12:47	12:47	17:18	17:51	17:00	17:58
אוקראינה, אודסה (ק)	05:27	05:20	08:13	08:07	09:08	09:05	10:25	10:23	13:31	13:31	20:28	20:59	20:09	21:23
אוקראינה, דוניצ'ק (ק)	04:54	04:46	07:39	07:32	08:38	08:34	09:55	09:52	13:03	13:04	19:58	20:05	19:46	21:03
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	05:03	04:55	07:48	07:41	08:48	08:44	10:05	10:03	13:14	13:15	20:10	20:18	19:59	21:16
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	05:22	05:14	08:05	07:57	09:10	09:06	10:29	10:26	13:40	13:41	20:42	20:50	20:31	21:53
אוקראינה, קייב (ק)	05:14	05:06	07:57	07:48	09:02	08:58	10:21	10:18	13:33	13:33	20:35	20:44	20:24	21:46
אהוד אמירויות, אבו דאבי (ח)	05:40	05:38	08:23	08:21	08:58	08:56	10:06	10:05	12:52	12:52	18:58	19:01	18:40	19:38
איטליה, מילאנו (ק)	05:56	05:49	08:43	08:37	09:36	09:33	10:52	10:50	13:57	13:57	20:47	20:54	20:32	21:44
אקוודור, קיטו (ח)	06:07	06:07	08:37	08:37	09:07	09:07	10:09	10:09	12:41	12:41	18:14	18:14	17:56	18:46
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	07:38	07:43	09:36	09:38	10:12	10:14	11:06	11:08	13:20	13:20	18:02	17:58	17:40	18:37
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	08:44	08:50	10:30	10:33	11:11	11:14	12:02	12:04	14:12	14:12	18:39	18:33	18:16	19:17
ארה"ב, בולטימור (ק)	05:55	05:50	08:42	08:39	09:27	09:25	10:40	10:39	13:38	13:39	20:11	20:16	19:58	21:02
ארה"ב, ברוקלין (ק)	05:41	05:36	08:28	08:24	09:15	09:12	10:29	10:27	13:28	13:29	20:04	20:09	19:50	20:57
ארה"ב, גרסי סיטי (ק)	05:42	05:36	08:29	08:25	09:15	09:13	10:29	10:27	13:29	13:29	20:04	20:10	19:51	20:57
ארה"ב, דטרויט (ק)	06:13	06:07	09:01	08:56	09:49	09:46	11:04	11:02	14:05	14:05	20:44	20:51	20:32	21:40
ארה"ב, הווסטון (ק)	06:30	06:26	09:14	09:12	09:52	09:50	11:02	11:01	13:52	13:52	20:07	20:11	19:51	20:49
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	05:53	05:48	08:39	08:36	09:19	09:17	10:30	10:29	13:23	13:23	19:45	19:49	19:30	20:31
ארה"ב, מיאמי (ק)	06:36	06:33	09:20	09:18	09:55	09:53	11:04	11:03	13:51	13:51	19:59	20:02	19:43	20:39
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	05:35	05:30	08:23	08:19	09:10	09:07	10:24	10:22	13:24	13:25	20:01	20:07	19:48	20:55
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	06:06	06:00	08:53	08:49	09:39	09:37	10:53	10:51	13:52	13:53	20:27	20:33	20:14	21:20
ארה"ב, שיקגו (ק)	05:33	05:27	08:20	08:16	09:08	09:05	10:22	10:21	13:24	13:23	20:02	20:08	19:49	20:56
ברזיל, לה-פס (ח)	06:48	06:50	09:05	09:06	09:36	09:37	10:35	10:36	12:59	12:59	18:10	18:08	17:50	18:42
בלגיה, אנטוורפן (ק)	05:56	05:47	08:37	08:27	09:45	09:41	11:05	11:02	14:17	14:18	21:23	21:32	21:12	22:36
בלגיה, בריסל (ק)	05:57	05:49	08:39	08:30	09:46	09:42	11:05	11:03	14:17	14:18	21:22	21:30	21:11	22:34
ברזיל, סאו פאולו (ח)	06:32	06:35	08:43	08:44	09:16	09:17	10:13	10:14	12:33	12:33	17:38	17:35	17:13	18:06
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	06:19	06:22	08:31	08:32	09:03	09:05	10:00	10:01	12:21	12:21	17:23	17:20	17:03	17:55
בריטניה, לונדון (ק)	05:13	05:04	07:53	07:43	09:03	08:59	10:19	10:22	13:35	13:36	20:44	20:53	20:34	21:56
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	05:13	05:03	07:48	07:32	09:07	09:03	10:28	10:25	13:45	13:46	20:59	21:09	20:52	22:20
גרמניה, ברלין (ק)	05:15	05:05	07:53	07:41	09:07	09:02	10:27	10:24	13:42	13:43	20:54	21:03	20:42	22:10
גרמניה, פרנקפורט (ק)	05:43	05:35	08:26	08:18	09:31	09:26	10:46	10:49	14:00	14:01	21:02	21:10	20:51	22:12
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	06:37	06:40	08:45	08:46	09:18	09:20	10:15	10:16	12:34	12:34	17:37	17:34	17:09	18:03
הודו, מומבאי (ח)	06:05	06:03	08:45	08:44	09:18	09:17	10:24	10:25	13:07	13:08	19:05	19:07	18:49	19:42
הודו, פנה (ח)	06:02	06:00	08:42	08:40	09:14	09:13	10:21	10:21	13:03	13:04	19:00	19:02	18:44	19:37
הונגריה, בודפשט (ק)	05:10	05:03	07:56	07:49	08:53	08:50	10:10	10:08	13:18	13:18	20:11	20:18	19:59	21:15

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
טורקיה, איסטנבול (ח)	04:40	04:45	08:16	08:19	07:28	07:32	09:31	09:33	12:33	12:33	19:15	19:09	18:56	20:02
יוון, אתונה (ק)	06:12	06:17	09:45	09:47	09:00	09:04	10:59	11:00	13:57	13:57	20:31	20:26	20:13	21:16
מולדובה, קישינב (ק)	05:25	05:33	09:11	09:15	08:12	08:19	10:29	10:32	13:39	13:38	20:38	20:30	20:18	21:33
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	05:59	06:02	09:14	09:15	08:40	08:42	10:21	10:22	13:05	13:05	19:05	19:03	18:47	19:41
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)	07:53	07:47	10:07	10:04	09:23	09:20	10:55	10:53	12:56	12:56	17:05	17:00	16:42	17:48
נפאל, קטמנדו (ח)	05:13	05:16	08:35	08:36	07:58	08:00	09:44	09:46	12:34	12:34	18:48	18:44	18:29	19:26
סין, בייג'ין (ח)	04:56	05:02	08:32	08:34	07:45	07:49	09:46	09:48	12:47	12:46	19:25	19:20	19:04	20:12
סנגפור, סנגפור (ח)	06:56	06:56	09:56	09:56	09:26	09:26	10:59	10:59	13:31	13:31	19:06	19:06	18:48	19:39
פולין, ורשא (ק)	04:36	04:45	08:33	08:37	07:13	07:24	09:54	09:57	13:12	13:11	20:30	20:20	20:10	21:37
פרו, לימה (ח)	06:19	06:17	09:10	09:09	08:39	08:38	10:09	10:09	12:35	12:35	17:51	17:52	17:33	18:24
צרפת, ליון (ק)	06:06	06:12	09:50	09:53	08:53	08:59	11:07	11:09	14:15	14:14	21:09	21:02	20:50	22:03
צרפת, פריז (ק)	06:05	06:12	09:54	09:58	08:50	08:57	11:13	11:16	14:25	14:25	21:24	21:32	21:11	22:30
קולומביה, בוגוטה (ח)	05:42	05:43	08:46	08:46	08:15	08:16	09:49	09:49	12:24	12:24	18:03	18:03	17:45	18:36
קנדה, טורונטו (ק)	05:49	05:55	09:30	09:33	08:37	08:42	10:46	10:48	13:51	13:50	20:43	20:36	20:21	21:31
קנדה, מונטריאול (ק)	05:20	05:26	09:03	09:07	08:08	08:13	10:21	10:23	13:28	13:28	20:17	20:17	20:03	21:16
קפריסין, לניקה (ק)	05:40	05:44	09:09	09:11	08:27	08:30	10:21	10:23	13:17	13:17	19:45	19:40	19:26	20:27
רוסיה, לובאוויטש (ח)	04:44	04:54	08:46	08:52	-	07:20	09:42	09:45	13:33	13:32	21:03	20:52	20:43	22:19
רוסיה, מוסקבה (ח)	04:12	04:23	08:17	08:23	-	-	09:42	09:45	13:07	13:06	20:45	20:34	20:21	22:01
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	04:41	04:49	08:31	08:31	07:28	07:34	09:46	09:48	12:56	12:55	19:55	19:47	19:36	20:51
שווייץ, ציריך (ק)	05:45	05:53	09:32	09:36	08:32	08:38	10:50	10:53	14:00	14:00	21:05	20:57	20:41	21:56
תאילנד, בנגקוק (ח)	05:51	05:53	09:01	09:02	08:29	08:30	10:07	10:07	12:47	12:46	18:38	18:37	18:20	19:12

(* הזמנים נערכו על-פי תוכנת 'חזון שמים'.

סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועדויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה. מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפילת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם רעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל-אויב ואזרב ולסמים וחיזות רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שיי הלוי בן חנה וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי וזוגתו מעיין חנה

אור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

לעילוי נשמת הרה"ח ר' טובי' ב"ר יעקב ע"ה

לבקשות ושינויים: Israel@DvarMalchus.org

בארה"ב וקנדה: USA@DvarMalchus.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל: Office@Chazak.co.il

ללימוד שיחות קודש ומאמרים:

Biurim.co.il Otzar770.com Chasidut.tv Lahak.org

הרשמה כמנויים
לדבר מלכות

03-9601001

DvarMalchus.org

חפשו 'דבר מלכות' בעמודות נדרים פלוס

2 3 0 4 - 3 3 7 7